

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

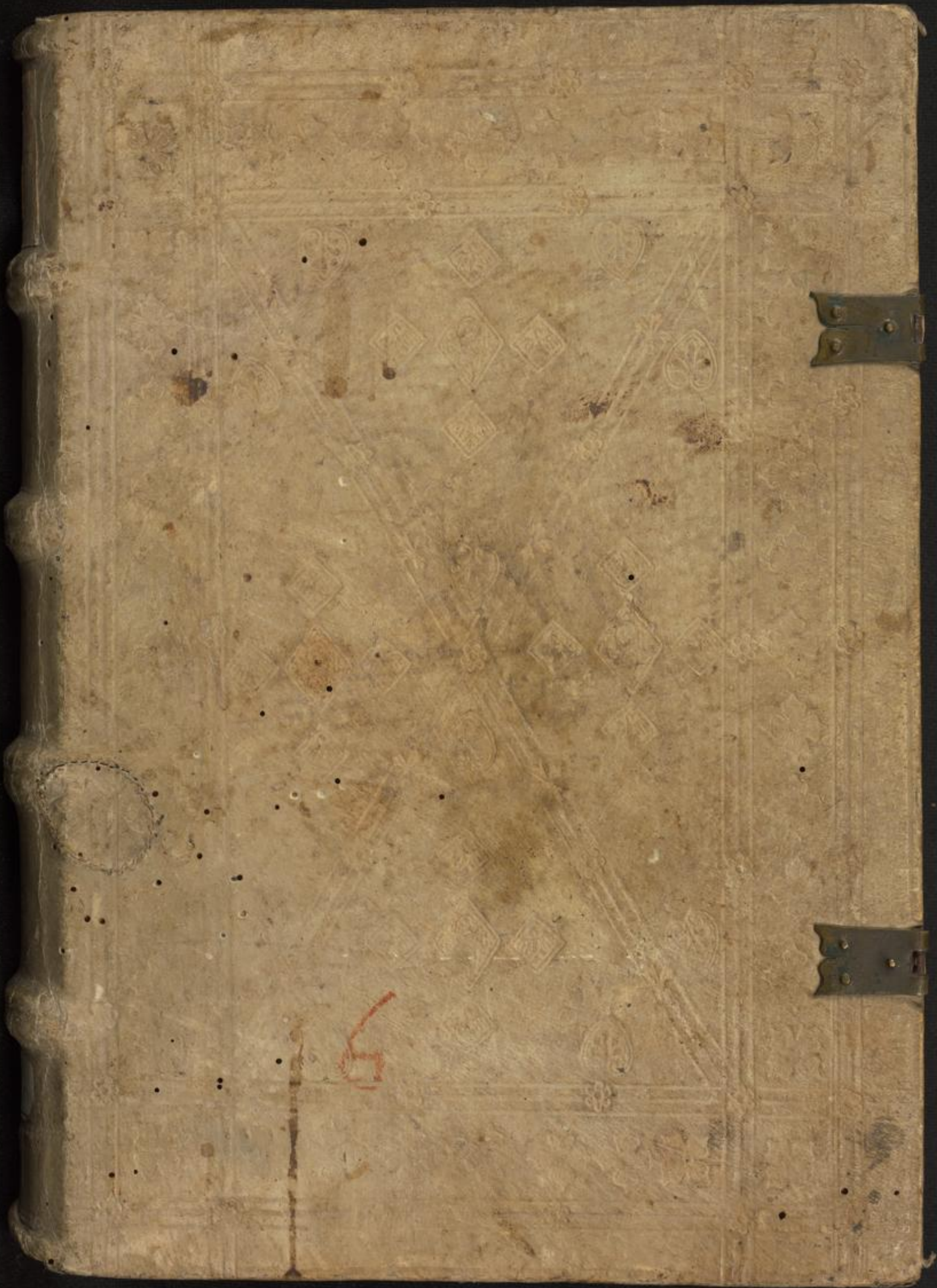
Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

[urn:nbn:de:bsz:31-300759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300759)

x 48

Reichenau

ER 60

Bl. x 7622

Kü

Gerson, Johannes

Opera. [Hauptb. Joh. Petrus]

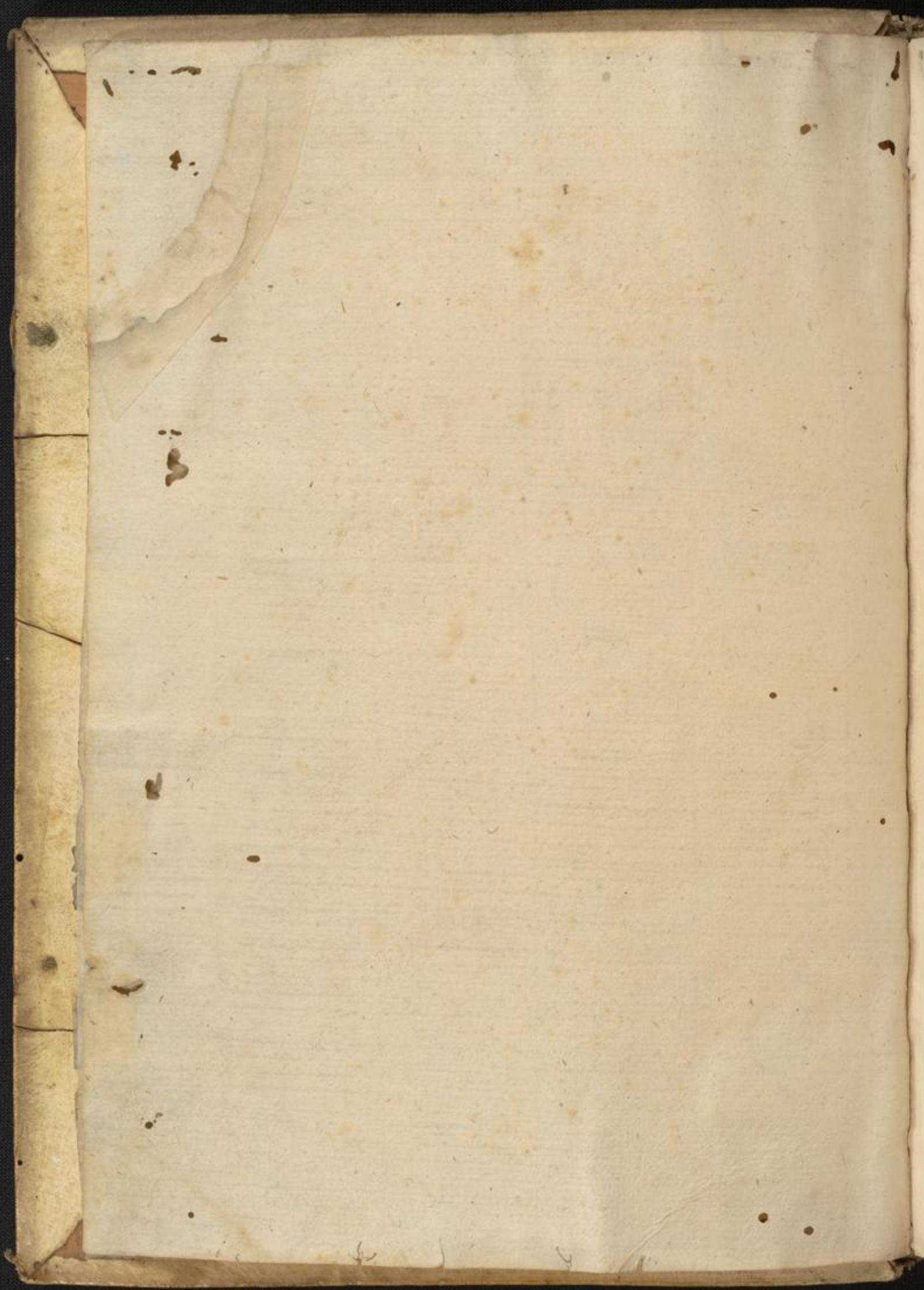
P. 1-3 + Inventarium. 1488 20

I. 230 Bl.

Notiz f. B. selb. - 70 N. 06!
Hand des Gall. Obern

D. G. S. N. g.

Haec pars una sola liquor debet:

**Prima pars operū
Johannis Gerson**

Epistola Jo. gerson ad frēm

Johānes cācellarius parisiē. Germano

suo carissimo Johāni ordinis celestinoꝝ Inclinauit cor meū vel curiositas/vel vanitas
vel vt pie cōfido caritas illi? cui dixit cor meū. de? cordis mei z pars mea deus in eternū/ vt
mibi describerem arma/ scutū/ cordis z fidei/ quale militiā mibi necessariā et accōmodam si
guraret p presenti vita. que teste iob. est militia homis sup terrā. Deditatus sum cū corde
meo plurima. Tādē ascendit mens in hūc affectū cordis/ vt sibi sibi cor alatū z ignitū signatū
signo thau aureo/ poneret i etheris saphirini medio/ radiātibz illic aureo colore/ sole/ luna
et stellis/ quatinus ego peregrinus z aduēna (sic enī Gerson interpretatur significat) assidua
meditatiōe recordaret verbi celestis peregrini pauli/ Nostra cōuersatio in celis est. Nec me
proptus sefellit hec meditatio cordis/ dū illud tu dñe dilatasti. dum libero sibi volatu/ p am
plissimos sacre scripture celestes cāpos spaciari donatū est/ vbi totiens de corde fit sermo vi
uus z eff. car. que ad sensus/ nūc allegoricos/ nunc morales/ nūc anagogicos fructuosissima
iocunditate trahi pōt/ vt iugiter insonet illud ecclie: Sursum corda. Hoc tibi germane si
gnificare volui/ q cōfors es peregrinatiōis mee/ tibi meū et mibi tecū debet esse cor vnū/ et
anima vna/ quatinus edificatiōis hui? nō ingrate/ particeps esse velis/ qz scies z poter?/ co
operante illo q cor regis z hoim inclinat quocūqz voluerit/ qz finxit sigillatim corda eorum
In quo bñ vale feliciter z euola. Scriptum cōstantie prima Januarij. 1416.

xxx 2 r gerson fuit filius
mox

Dic precor/ iste quis est qui carmina condit ista
Gratia nomen ei/ cognomen et aduēna fecit
Esse perigrinus signis agnoscitur aptis
Lassidolum dextro/ factum dependet ab armo
Ad latus oppositū. celsum caput orbicularis
Pilleus obnubil/ soles quo pellat et imbres
A vultu infestos. baculusqz teres regit artus
Ferreā cui cuspis. munitur sura coturno
Scutum leua gerit/ saphiro celo ve sereno
Concolor. hic auro septē radiare planetas
Inspiceres. medio cor pennatum velut ignis
Emicat. et thau rutilo sibi signat in auro
Egide protectus hac hostica tela retundit
Nec caret angelico duce/ sed caro visibus obstat
Sedulus hunc catulus vt thobiam comitatur
Gerson origo fuit. dat cancellarius almo
Lustris quinqz gradus studio tibi parisiōrum

Cōpendiosa laus

Johēnis de gerson Cancellarij parisiēsis.

Johannem de Ber
son parisiēsis quon
dam studiū cancellari
um. si quis doctorem
christianissimum vo
cet/ is certe videbitur
eius merito ac digni
tati non impertinēs
nomen/ indecentem
ve titulus attribuisse

Si enim autor christiani nominis Ebr
stus/ finē et consummationē legis sue dile
ctionē constituit/ si leue et sacramētis pau

castricū in gū posteris suis imposuit. si
pharisaicū illud paterna z traditionū on
a suorū humeris excussit/ quis obsecro in
ter doctores legis hui? christiani agnomi
nationē iustius sortiet? Johāne de gerson?
qui operosa et pia industria p oēm etatē in
litteris sacris versatus/ omne studiū in id
cōtulit/ ei soli operā impēdit/ vt christianis
qui succedētibz sub inde/ multiplicatisqz p
ceptis hominū/ ac innumera viuēdi varie
tate/ posita/ inextricabili ferme cōsciētie la
byrinto circūerrare viderent/ et egrediēdi
ex hoc callē nutū faceret/ z planā securā/ ac
regiā dilectiōis christiane viā quenam el
set luculentissime demonstraret. Plane si
qz forte dubitatioz de hoc fuerit. buic nul

la pbatio certius p̄suadebit vt que p̄missa
sunt credat̄: q̄ si sepe z at̄ere leger̄. q̄ plima
post se reliq̄t cācellari⁹ ingenij ac doctrine
sue monimēta. Inuenit etenim nō herētē in
curiosis ābagib⁹. nō i vana subtiliū ostēta
tione sollicitū. neq̄ affectatōe eq̄sitate noui
tat̄ turgētē. sed is insisterē t̄mō. q̄ cogni
tu necessaria. z ope salubria i p̄scis docto
rib⁹ dephēdebat. q̄ p̄fecto ad vsu; n̄oz. tē
porū. z ad mores in q̄b⁹ xp̄iana versat̄ res
publica. n̄a scite applicuit et accōmodauit.
vt nihil clar⁹. nihil cert⁹ boies n̄ri legere
possint. p̄ qd̄ ab hac misera p̄plexitate. t̄m i
multis alijs. tum p̄sertim i varietate leguz
hūanaz. q̄ nūc obligātes. nūc abolite asse
runt. nōnunq̄ vertūt i dubiū. sese tuto do
ceant euoluere. **U**n factū ē vt q̄ soli vtilita
ti p̄cimi scribēdo studeret nulla affectōe p̄
uana alicui⁹ e doctorib⁹ q̄ eū p̄cesserant sin
gularit̄ duceret. Quāuis enī ex his q̄ cele
bres erant neminē ignorauerit. eoz t̄m q̄s
nō respuit eccia. nec aliquē vsqueq̄s refu
tauit. nec cuiq̄s sese vbilibet obnoxiū cōsti
tuit imitatorē. s̄y elut ap̄is argumētosa sin
guloz d̄palt⁹ dulcorē. quē ex eo potissime
sapiebat. si qd̄ naturalē aut diuinā legē sin
cer⁹ redoleret. sanū p̄spiciū ordianissimuz
suauissimūq̄ p̄tecebat. **L**ōge p̄fecto alien⁹
ab eoz sensu. q̄ doctorē fauore. p̄bat. z qui
bus nō tā p̄specta vitas q̄ eius dē p̄fessiois
p̄iunctio sectādi alicui⁹ n̄citate iponit. **H**ec
quidē i scholastica theologia. **I**n mystica
vō q̄ ita ē xp̄ianoz vt auctore dionysio. sol
lit xp̄ianis p̄cella. q̄nt⁹ fuerit iohes de ger
son. q̄s clar⁹. q̄s copios⁹. q̄s iuste xp̄iani ag
nomē p̄meruerit. ex se p̄s suis aduerti ma
nifestissime p̄t. **S**tudiose siqdē curauit. quē
admodū de seip̄o plib⁹ i loc⁹ testat̄. theolo
giā mysticā cū scolastica p̄cordare. **U**el qd̄
oñderet scolastic⁹ doctrinis illā nō esse ad
uersaz. **U**el qd̄ oēs qui crudis solūmō spe
culatōib⁹ deū iuestigāt. ad exp̄imētale eius
gustū inuitaret. ad quē scz tāq̄ ad margari
tā p̄ciosā z future beatitudis p̄libatiōez. oīs
xp̄iane p̄fectōis auidos anhelare docebat
eo certe efficaci⁹ q̄ t̄p̄e nō mō doct⁹ verbo
sz z vsu p̄t⁹ i ea re fuerat. **N**isi enī gustasset
q̄s suavis edūs. nūq̄ tale aliqd̄. qd̄ melius
p̄cipi q̄s dici p̄t. tā dilucide tā signate tāq̄
copiose declarare potuisset. **H**ec mix sane
Nā vt de vita q̄s sua nō nihil afferat. ab in
eunte etate p̄ parētes ad dei amorē allec
tū. q̄s ipos pietate in deū nō mediocri

arsisse. iudicio sūt liberi fere oēs deo dicati
Hoc tradit⁹ bonis artib⁹ in parisiēsi gym
nasio ita se exercuit vt. p̄ficiente cū t̄p̄e peri
tia z integritate. oim illic theologiā p̄fiteū
t̄p̄e suo lōge eminentissim⁹ h̄ret⁹ z cēt. **S**in
gular⁹. p̄fecto glia vicisse parisiēses i eo i q̄
ipi ceter⁹ studijs oib⁹ semp p̄stinissent. **U**e
rū multo laus āplior z imensuz fere p̄coniū
ei⁹ ab his p̄furgit. q̄z adducunt meminit⁹
quidē. **Q**ue qz illustriorē dicēdi ornātū de
poscūt alijs. z ali⁹ loco duximus resuanda
Quis enī breuio cōplecti posset. accurā
tissimā prudētiā. laborē fortissimū. mode
stissima p̄silia. feruētissimū zelū. quē inde
fessus adhibuit p̄ sedādo z vniēdo illo tur
bulētissimo scismate q̄ etas illa q̄riebatur.
Quis legatiōes suas mira gravitate z pes
ritia obitas. satis digne cōmemorare pos
set. q̄s p̄ frācoz rege. eccia gallicana. z vni
uersitate parisiēsi. cum plēz q̄s alias tum p̄
cipue ap̄d celiberrimū illō xp̄iani p̄pli ge
nerale p̄ciliū p̄stātiense gnauiter administra
uit. **I**llic etenim diligētia incredibili. sanissi
ma doctria z vehemētissima vi dicēdi. q̄b⁹
p̄res monuit. p̄firmavit z qd̄ facto op⁹ cēt
aptissime mōstravit. t̄m effectū p̄ cōi pacis
q̄ a tota xp̄iana rep. eculabat recōciliatiōe
vt nō min⁹ necessari⁹ fuisse videat̄ illi sue
calamitose tēpestati. q̄ olim gloriofissim⁹
doctor Augustin⁹ etati sue pelagianoz be
rese p̄tamine. **E**tāt z tractat⁹ z oratiōes
ei⁹ i eaz re plime q̄ min⁹ necē sit adducere
multa ad hec cōprobāda. **Q**uāte silētiop̄
tereant reliq̄. si vno vbo p̄suasuz fuerit Jo
hānē de gerson euidentissimo intuitu vitas
tē p̄spectisse z nō miori p̄stātia ac fortitudi
ne p̄spectā turatū fuisse. **A**d eā siqdē sensū
puritate z simplicitate cordis deueni
rat vt velut e sereno pacatoz aere despice
re z p̄uerti valeret oia q̄ sub se turbida pas
sionib⁹. z ignorātie nube obducta i ceteris
agebat̄. **I**taq̄ expeditissim⁹ z resolutissim⁹
erat i vero cognoscēdo. **I**n defendēdo autē
q̄s firm⁹ q̄s impertit⁹ fuerit. vt h̄ vni argu
mēto nob sit. qd̄ post grauissimas alterca
tiones q̄b⁹ cōtra ipugnatores vitatū fidei
et p̄ceptoz dei corā sacrosctō cōcilio certā
uerat. p̄ncipis etiā potētissimi odiū nō ve
rit⁹. vclut alter **U**rsostom⁹ aut **A**ubana
suis ipm tādē exiliū molestissimū p̄peti nō
detrectauit. **Q** virū vere christiani. **Q** tē
porū n̄oz p̄ditissimoz singulare fidus **L**u
cā quā a se pellūt ceteri vitatē etiā i exilio p̄

Tituli operū gersonis

quis. Tu teipm iniuria et pteptu maus affici q̄ veritate. Tu vere fm nomē tuum laudē tibi paras. Gerson eni aduenā signi ficat. Tu ipi christi q̄ vt vitati testimoni um daret nullū tormētorū gen^o expanit. cū re et facto fueris imitator. cur non merito tuo maximo ei^o cognominatiōē adipisca ris: Quāobrem honorent doctores alij q̄sq̄ epibero suo. Dicat h̄ sce^o ille seraphic^o ma gnus iste irrefragabilis alter Subtilis. so lenis. illuminat^o. vel q̄quid tale. p merito suo q̄sq̄ vocitē. Juste quidē et bñ. Sūt et eni. Liceat obsecro Johānē q̄ de Gerson nō fraudari laude sua. Liceat christianus doctor appellet. Is cui^o pmo doctrina ad christi meras traditiōes oēm nram assertio nē p̄cedit meriti. Cui^o deinde studiū pma rie xp̄i opatiōi ppter quā i mundū venerat testimonio scz vitatis intēssime fuit addi cū. Cui^o postremo vite p̄clusio tanta ana gogice et vere xp̄iane contēplationis dulce dine et amore flagrauit. vt velut cign^o mo dulato cātorū carnie morte suscipiēs i fe lice familiā christi quē docuerat. p q̄ certa uerat. et quē totis visceribz desiderauerat. nō imerito i etna b̄tūdie recept^o eē credat.

Plura possent alia in laudē hui^o xp̄iani doctoris anecti quoz aliq̄ ex eplis archiepi lugdunēsis et fratris sui poris celestinoz cōcipi p̄nt q̄ ad finē hui^o opis habēt. Ve rū passim plima sese obijciūt laudē et hono re digna studiosis scriptozū ei^o. e q̄bz et hec pauca q̄ p̄missa sūt clar^o intelligi possunt. Huius itaq̄ vtilissimi doctoris tractat^o et opera quotquot colligi potuerūt etiā nō si ne singulari labore. in h̄ volumie castigate admodū imp̄ssa fuerūt. Quō tribz sane p̄tibz si cui libuerit. poterit secerni. Earū p̄ma cō tinet ea q̄ et fidē et ecclie regimē et circa ea er rores cōcernūt. Secūda cōplectit eaq̄ ad morales traditiōes p̄tinēt. Tertia mystice theologie accōmodata subiūgit. hunc aut partū ordinē nō esse incōgruū h̄ scripture sacre p̄sus pueniētē. apte intelliget. si q̄s bonauēturā i libello de reductiōe artūz ad theologiā in quarto lumine leget. Inter hec aut opa licet nonnulla sint q̄ Johis de gerson nō esse verisimili^o sit vt ē tractat^o cō tra p̄rietarios. S. augustini. Lōpēdium theologie. sermo de cōceptiōe. et si q̄ p̄les re periant tñ q̄ auctor ali^o nō patebat idolo co suo p̄stiterūt. Alij aut tractat^o q̄ sibi nō nūc tribuunt. h̄ tñ auctore certū h̄nt. Ut

est libellus de cōceptu mūdi. quē cōstat a q̄ dā thoma canonico regulari editū. et p̄les alij nō sūt opibz suis inserti. Verū nonnulli ad finem opis ppter conformitatē materia rum subiuncti.

Annotationis titulo

ri operū doctoris christianissimi Johan nes de gerson cācellarij parisiēsis. eo ordie quo in h̄ volumine sese cōsequunt. q̄d tribz p̄tibz distingui p̄t. ponunt. Primo titū li prime ptis. q̄ tractat^o p̄tatem ecclesiasticā et fidē potissime cōcernētes complectitur.

De laude scriptozum .i. A	
Unū ex quatuor siue mono/	
resseron. post	I K
De p̄tate ecclesiastica. i. L O	
Sermo pro viagio regis ro	
manozum	2 Z
De aufferibilitate pape ab ecclesia	3 F
De modo se habēdi tpe scismatis	3 E
Scismata quot fuerunt	3 T
Declaratio defectū viuoꝝ eccliaꝝ.	3 A
De vnitare ecclesiastica	4 A
De statibus ecclesiasticis	4 J
De modo viuēdi oim fidelium	4 R
Sermo de signis ruine ecclesie	4 U
De scismate quidam tractatus	5 E
De scismate alius tractatus	5 D
De cōcilio generali vni ^o obediētie in scilicet	
Concilij constantiensis (mate)	5 D
decretum Frequēs. post	5 E
Sermo in die circūcisōis corā papa Ap	
Epistole ad ducē aurelia (paruit)	5 Y
nēsem et cardinalē cameracēsem.	6 R S
Sermo factus corā alexandro papa i die	
ascensionis	6 Z
Sermo corā papa bñ dicto Passilie	7
Propositio facta coram anglia	8 B
euntibus ad conciliū pisie	8 B
Trilogus in materia ecclesie	8 Z
Sermo eiusdem in festo sancti Antonij	
Nuptie facte sunt	9 Z
Tractatus de nuptijs ecclesie etc.	18 Z
Errores circa p̄ceptū nō occides	11 J
Sermo in die purificatiōis marie. ii.	11 S
Sermo corā cōcilio Ambulate dñ luce. 12	
Propositio i cōcilio ex pte regis frācie	12 D
Sermo corā cōmissarijs fidei de erroibz	
Cōtra assertio (cōtra fidē et mores. 13. A)	
nes mgi Jo. parui sermo eiusdē	13 B
Que veritates sint de necessitate salutis	
Determinationes due (credēde. 14. E)	
	8 3

Per conciliū cōstantiense/post	14	Z	De cognitione venialium peccatorum et		
De protestatiōe circa materiā fidei contra			mortalium	32	F
hereses diuersas	14	D	De arte audiendi confessiones	32	F
De p̄nacia cōsideratiōes ⁊ signa.	14	U	De confessione molliciei	33	A
Quō ⁊ an liceat in causis fidei a papa ap-			De remedio cōtra recidiuum	33	L
pellari ad cōcilium.	14	F	De statuto cartusienſium q̄ in mortali cer-		
Contra petrū de luna	15	A	to confessus remittatur	33	E
De assertiōe illa sententia pastoris in iu-			Quisamentum pro modo confessiōis in re-		
sta timenda et tenenda est	15	L	ligionib; non lapsis audiendi.	33	E
De susceptiōe humanitatis christi.	15	P	De modis excomunicatiōis et irregulari-		
Cōtra tertiā p̄tē Ruifbroich de ornatu spi-			tatum et absolutionis ab eis	33	F
Libell' fris Jo (ritualū nuptiar.)	15	Z	Notabile de p̄mis motib; ⁊ sensu	33	D
hannis de sconbauia qui n̄it rui fbroich			De absolutiōe ⁊ fessiois sacramental.	33	F
tueri post	16	A	De absolutiōe defuncti cartusienſis	33	D
Cōtra illam defensionem	16	B	De moderata casuū reſeruatione	33	H
Lectiones super marcum	16	E	Epistola super eodem	33	O
Propositiōes defensu l̄ali sacre scripture			De p̄tate ligādi atq; soluendi	33	P
De cōmuniōe laicorum sub	17	L	Resolutio super casu quodam de irregula-		
vtraq; specie	17	K	ritate	33	U
De probatione spirituum	17	R	De contemptu clauium et materia excom-		
De examinatiōe doctrinarum	17	Z	municatiōis et irregularitatum	33	Z
Ep̄la ad patrē osualdū cartusienſem.	18	S	De cordis induratione	33	Z
Ep̄la ad studētes collegie nauarre/ qd ⁊ q			De indulgentijs	33	D
liter studere debeat nonus theologie audi-			Multaz breuſi ⁊ vtiliū q̄stionū resolutio		
tor ⁊ p̄tra curiositatē studentium	18	T	De correptiōe primi.	34	L
Epistola ad eosdem	18	Y	(nes. 34.)	34	E
An monachus pro studio lectionis possit			De paruulis ad xp̄m trahendis	34	U
se subtrahere a diuinis	19	A	De contractibus	35	B
Epistola de studio religiosorū	19	H	De symonia	36	H
De libris quorundā caute legēdis	19	K	De solitudine ecclesiasticorū	36	O
De difficiōe veraz visionū a falsis.	19	L	De testamento condendo	37	K
Trilogiū astrologie theologicize	20	L	Ep̄la sup testamēto librorū suoz.	37	L
Cōtra supstitiosam obseruationem dierū			Epistola ad cartusienſi. super acceleratiōe		
presertim innocentium	20	T	suffragiorū post obitū oblatorū.	37	L
Contra supstitiōne cuiusdā medici sculpe-			De anniuerſario quod sibi procurauit in		
tis imaginē leonis	21	A	ecclesia sancti pauli in lugduno	37	L
Cōtra obseruationē dierū q̄ ad opa.	21	D	Testamētū quotidianū peregrini.	37	D
De errorib; circa artē magicā ⁊ articulis re-			Testamētum peregrini metricum.	37	P
Propositiōes p̄tra asser (probati.)	21	F	Ep̄la cōsolatoria sup morte fratris ad fra-		
tiones fratris mathei grabon	21	S	De preparatione ad missam	37	Q
Cardinalis cameracēsis respōsio super co-			et pollutione nocturna	37	R
clusiones fratris ma/ (dem. 21.)	21	Y	De pollutione diurna	38	A
thei grabon post	21	Y	Dialogus de celibatu ecclesiasticorū.	38	K
Cōtra sectā se flagellantū	22	A	Larmē p̄tra pulcritudinē corpis	38	O
Ep̄la missa mḡro vicētio ord̄is p̄dicatoz			Cōtra spugnatēs ordinē cartusienſi. p̄pter		
Contra proprietari/ (sup hoc)	22	H	paucitatē miracloz ⁊ n̄ p̄firmatiōz.	39	A
os regule sancti augustini	22	B	De nō esu carniū cartusienſium	39	E
Tituli librorum secūde partis in qua lo-			De temperantia in cibo et potu et vestib;		
cata sunt p̄cipue opuscula ad mores accō-			prelatorum	40	A
modata			Sermo de vita clericorum	40	F
R egule morales	24	A	Sermo i cena dñi p̄ humilitate	40	P
Compendium theologicū	31	D	Larmen contra tumidū cor	40	O
Tripartitum.	31	D	Sermo de penitētia	41	A
			Sermo de dominio euangelico	41	L

Tituli operū gersonis

Larmen de volūtaria paup̄tate	41 v	suum interiorum	66 d
Sermo ad ecclesiasticos & cautelarū eruditōes		De religionis perfectione et moderamine	
Sermo d̄ resurrectione xp̄i. 42. A	(41. Z)	De consilijs euangelicis et statu perfectionis	(67 A) 67 B
Sermo in concilio remēsi Bonus pastor		De perfectione cordis	67 Z
De visitatione p̄latorum vel cura curatorum	(42 Q) 43 B	De meditatione	68 L
Sermo de quatuor domibus	43 U	De simplicatione & stabilitione seu mundificatione cordis	68 Q
Sermo de omnibus sanctis. Exultabūt sancti in gloria	44 J	Larmē de simplicatione cordis	68 J
Sermo de oib̄ sc̄tis. B̄ti q̄ lugēt	45 H	De directione cordis	69 A
Sermo de oib̄ sc̄tis Exultate q̄m merces		De illuminatione cordis siue vna preciosa margarita	69 B
Sermo de oib̄ sanctis (vra. 46 d)		De oculo	69 Q
Videns iesus turbas	46 P	De remedijs contra pusillanimitatē.	69 X
Sermo in die natiuitatis d̄ni	46 U	De t̄tationib̄ diaboli diuersis	70 B
Sermo i d̄nica in septuagesima	46 Z	Contra p̄fessum inobedientem	71 A
Sermo de cōceptōe b̄tē virginis.	47 L	De zelo et feruore nouiciatus	71 E
Sermo de beato bernardo	47 Z	De exercitijs discretis deuotorū simpliciū	
Sermo in die sancti ludouici francorum		Documentum notabile de sacramento altaris	(71 F) 71 T
Larmen opratiuum vt regis	48 L	Epistole quedam	71 Z
lilia crescant	48 J	De passionibus anime	72 S
Sermo de oratiōe in cōcilio p̄statiēsi. 49		Larmen de somnio huius vite	73 P
Sermo de sp̄sctō. 49. B.	(A)	De monte contēplationis	73 Q
De verb̄ d̄ni Venite ad me oēs	50 A	Epistole quedam	73 D
Cause p̄pter q̄s voluit dimittere cācellarij		De medicitate sp̄iali	73 L
Recōmendatio licencian cam si p̄		Appellatio cuiusdam peccatoris a diuina iusticia ad misericordiā	77 U
dorum in decretis	51 Z	De oratiōe et suo valore	77 X
Tractatus de nobilitate	52 E	De cōsideratiōe in orādo deum	78 B
Epistola ad papā martinum nomie regis francie reperta lugduni	52 K	Expositio sup̄ Dimitte nobis debita nos	
De considerationibus quas debet habere reip̄nceps	52 L	Oratio cū peccator de pctis suis multū est anxius	(stra. 78. J) 78 K
Dialogus franci et angli	52 X	De cāticorū originali ratione	78 B
De puella olim in frācia eq̄tante in armis		De canticordo	79 F
De mirabili victoria puelle de post fetates recepte in ducē belli	(53 D) 53 Z	Lenlogiū decāticis & solatio	80 P

Tituli terrie parris

que contemplatiue vite p̄cepta tradentes tractatus continet.

De cōsolatiōe theologie	54 A
Dialogus apologeticus	56 D
Larmina nonnulla	56 Z
Josephina	57 B
Sermo i natiuitate b̄tē virginis	59 B
Larmen de differentiā imunitate a peccato christi et matris sue	60 E
Lenilogiū de cōceptibus	60 F
De vita sp̄iali aie siue sex lectiōes.	60 S
Lenilogiū de impulsibus	63 U
De mystica theologia speculatiua.	64 K
De mystica theologia practica	65 U
De elucidatiōe scolastica mistice theologie	
Larmina de purificatione sen	(66 Z)

Epitaphium Johānis de Berson.
Epistola fratris Johānis de Berson ordinis celestinoꝝ super opusculis magistri Johānis de gerson germani sui cancellarij parisiēsi. Circa finem.

Einli opem arthous

Faint, illegible text in the left column, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the right column, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Incipiunt opera z

tractatus magistri Johannis de Seron/... crarum litterarū doctoris resolutissimi et christianissimi/ ac cancellarij parisiensis. Qui in tres partes distincti sunt. Quarū prima cōplectit tractatus/ fidei et potestate ecclesiasticā cōcernētes. Quibz omibz premissus est tractatus de laude scriptorū. qz is ad cōmendatiōes omnū q libris multiplicandis studēt accommodari potest.

Scrutari scripturas et horum tabas olim iudeos christi. Johis. v. Scripturas videlicet in quibus putabatur se viam eternam habere. De quibus loquitur apostolus secunda ad thimoth. iij. quod omnis scriptura diuinitus inspirata. vnde et ad doctorem ad arguendum. ad corripiendum. ad erudiendum in iusticia. ut profectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Et ad romanos. xiiij. Que cumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. **U**lex quomodo scrutabuntur scripturas si non habeant. Qualiter habeant si non scribatur. Quia ratio scribentis sine scriptoribus. Sunt igitur necessarii scriptores. Et hoc est quod huiusmodi incedimus suadere copellere nos ad huiusmodi multiplici circa scriptores librorum vtilium defectu quem patitur etiam nostra. Et in primis conclusio certam statuam dicentes. **S**criptor idoneus et frequens librorum doctrine salubris agit opus bonum de genere. Et opus hoc si pueniat ex caritate. est meritorium vite eterne/ nec fuisse dicendum est. **U**n primus habet de casu dubij cuius occasione accidit prius opusculum quod quodam de monachis domus cartusie. Si licet diebus festiuis scribere deuotius libros gratias. **S**ed aduertendum in primis quod nomen scriptoris notat peritiam scribendi. cum vltimo assiduo vlti frequenti. **S**criba vero dicitur magister in eis qui sunt diuine legis eruditus. qui et scrutator vlti quod situr dicitur per aut etiam dictator. **Q**uales erant scribe iudeorum/ qui litem edras scriba veloz et ingeniosus in lege/ quales apud christianos theologi doctores seu theologice professorum de quibus non erit principaliter sermo prius/ sed de scriptoribus quasi mechanicis et manualibus librorum. **E**t hi sunt in multiplici differentia penes eruditionem maiorem vel minorē circa scripturam/ quam transferunt ex inspecto exemplari libro vlti quam de pronuntiationis ore suscipiunt/ sic baruch de ore hieremie scripsit omnes sermones eius. **S**unt qui sicut sunt dicatores/ scribe et scriptores. talia laudat fuisse diuino

Ambrosio librorum scribens quod dicebat. **S**unt alij gradus infimi nullum penitus habentes intellectum eorum qui transcribunt. quos qui pictores appellamus. **S**unt nonnulli tamen medijs gradus quibus aptus est factus sensus eorum qui scribunt/ saltem grammaticale seu litterarie. quales omnes fuerunt et adhuc esse feruntur in religionibus a publicis atque in vniuersitatibus et studijs rationabiliter institutis. **E**t de talibus loquitur quod principia nunc est intentio neque alios secludendo. qui vlti sunt magis aliquid quam scriptores ut primi vlti vlti scilicet/ qui pariter sunt ad fructum spiritualem sue scripture capessendum idonei. **Q**uibus primo tantum. ut lucidior et breuior esset ordo dicendorum patet statim hec nostra conclusio. sciendum quod est opus bonum de genere quod opus meritorium vite eterne quod opus fuisse. **V**erum placet ea per pariter alij quos in subsequenti duodecim consideratioibus applicando monstrare/ quos metum triplex comprehendit. **S**us. **P**redicat atque studet scriptor. largitur et orat. **A**ffligitur. sal dat. forte. lucetque futuris. **E**t deus dicit. armat. custodit. honorat.

Consideratio prima

Scriptor idoneus et frequens librorum doctrine salubris (sic enim scriptura loquitur volumus et intelligi) predicare dicitur per. **L**erte si lingua silesmanus predicat fructuosus/ aliqui/ quanto scriptura venit ad plures vberior quam transiens primo. **N**ec obuiam dicitur hieronimi quod bene nescio quid latens energie vite vocis actus et in aure discipuli ex doctoris ore transfusa foris sonat. **S**ed iuuenies aliquos eruditissimos factos se plura didicisse scriptura studendo ruminandoque secum quod per doctoris auditum. **Q**ualiter se fuisse videtur bernardus glori dicens magistros suos fuisse quere et fagos. **P**roculdubio non sine prouta vlti comite lectura librorum. **A**dde quod inter predicatorum sunt multi tamen nudi pronuntiatores eorum qui sumunt formaliter in scriptis. qui si mereri possit aureola predicatoribus debita/ cur non sicut scriptor noster cui prout adesset adest. supponitur. non impar animarum saluificans zelus scribendo sicut alteri loquendo.

Consideratio secunda

Scriptor studet/ legenti et dictanti similis. **S**criptor huiusmodi scrutari studiose vlti legenti doctraliter vel etiam dictanti non est vlti quod dissilis. **C**olligit ex preceptis/ deductio prius/ consideratiois qui ad legere vlti dictare. quod nedum per morula temporis exagua sed in annos decem. centum mille. scriptura durare prout geti se vlti per multiplicatores exemplarum ab ea scri

Quibus scripturis an liceat p de duorum qz
Scriptura dicit
scriba

ptoz. legētibz aut atq; dictātibz si defuerit
auxilia scriptoz. cū meoria sit labilis/obre
pat prin^o obliuio dicitatis/aut delect^o ob
liuio. Adde q; salubriora sūt plerūq; scpta
vetoz. q̄lia scriptoz n̄ eligit q̄dictātia no
uelloz. Nō q; iprobem^o nouos dictatores
q̄les assidue cogit assurgere tū ppter altera
tionē variā gust^o spūalis/cupietis nūc hāc
nūc illā escā vbi celestis. nūc oēm penitus
abominātis. Tū vō ppter dubitātiōes no
uiter emergētes iuxta q̄litatez psonaz tem
poz aliaz q̄ circūstātiāz. q̄ nūc plene to
tas se p̄debūt cū sint absq; nūero variabiles
Exēplū de medicis et morbis. Nō enī suffi
ciūt eis libri q̄ntūlibet ex arte cōpositi. S; z
oportet variare receptas/q̄les velle sil oēs
tradere eēt. put auicēna notat inreplebile.

Prodest nihilomin^o apd rēpublicaz nō
mediocriter refuatio taliū p̄icularit^o dicta
toz. sic p̄tra morbos corpoz sic aduersus
pestes aioz. qd vtiq; facit scriptoz. **P**or
ro scrutatiōez studiosaz nō oī scribēti trade
re possum^o. sed sciētifico cur^o memoria firm^o
retinet ea q̄ scribit q̄ alia si vult intēde
re. tū ppter imorationē. tū q; segni^o irritant
aioz demissa p aures q̄ q̄ sunt oculis subie
cta fidelibz. ait Placc^o. **A**ccipit ex hac ra
dice sue traditiōis originē ars memorie cu
ius memint Cicero. **R**eddit in super ra
tio cur expediat studiosis abbreviatiōes si
bi cōscribere certisq; notulis insignire pū
cta memoratu digniora.

Terna cōsideratio

q; scriptoz n̄ largit miseretur et cōmodat.

Scriptoz n̄ largit miseretur. et cōmo
dat Tres eēt ptes satisfactiōis theo
logi tradūt. Una est elemosyna de
q̄ p̄ns ē cōsideratio. alta ē oīo. tertia ieiuni
um. de q̄bz erit cōsideratio seq̄ns Quis oro
dubitauerit qm̄ scptoz q̄lē loq̄mur sit largi
toz elemosyne multiplicē nedū ipalīs ad su
stētationē sui suoz q; fratū seu domestico
rū. Est enī lucrosa nō paz ista ars. Tene
bit insup locū elemosyne spūalis ad opitu
latōez aiaz. nūc aduers^o errores et scrupu
los p̄ eruditōez doctrinalē atq; p̄silij. nunc
ad cōsolatōez salutarē Falloz si nō ita mise
ricordiā receperūt. Jonathas cū ceteris iu
deis p̄mo Machabeo. xij. Dicētes se h̄re
solatio sc̄ros libros ido nullo indigere. Lō
sonat apls vbi supra ad Rho. **S**unt ad
huc vt accipi nōnulli p̄fessozes regle b̄n̄si

mi Augu. q̄s canonicos regulares appel
lam^o apd Ollādiam. q̄z labor scribēdi pa
scit eos ipalibz subsidijs de p̄cio libroz. re
manētibz apd se plimīs ad spūale solatiū.
Tales iure dixerim^o b̄n̄ficatos a prophe
ta. Labozes inq̄t manuū tuaz qz māduca
bis. b̄n̄s es h̄ i spe. et tibi tādē erit in re
Voz tua mystice diuina sapia. vel religio
tua. v̄ celestis gr̄a. sic vitis abundās i lateri
bus dom^o tue/q̄ ē ecclia v̄ sc̄cia. filij tui
l̄raliter p̄fessozes et sc̄tura. moraliter opa
tua. sic nouelle oliuaz i circūitu mēse dñi
q̄ parat aduers^o eos. demonēs et boies q̄ tri
bulāt nos. **L**ōpara nunc si potes alioz q̄
rundā eccliaſticoz multiplicata sup nūez
instituta sint i oratiōibz vocalibz. sint in ele
mosynis corpālibz. istoz paupi. neciā pau
peri s; diuini simplicitati. **F**uerūt an ad
huc sint n̄ sc̄io sc̄timoniales in h̄ op^o dedi
cate sic oli Origeni p̄ trāscribēdis opibus
suis nedū notarios p̄ diuites seclares. sed
pucllas sc̄i scribēdo peritas datas eēt Un
q̄o tot genera bibliaz. tot doctoꝝ volumi
na q̄ mō sup̄sūt i ecclia si nō ex sc̄ptozibz in
religiōe regētibz quoz ad p̄ns vix vllum
superest vestigium.

Quarta considera

tio q; scriptoz orat.

Scriptoz n̄ orat. h̄t ocul^o nūc
cordis oradi materiā sibi m̄strare
Quāuis nihil obsit qn̄ vocal^o q̄nc possit i
seri oīo v̄ cāticū suauē dū scribit. At vō satis
est iplere sc̄ptozē n̄m monitiōez aplicā. q;
psallam^o et cātem^o i cordibz n̄ris dño. Nō
freq̄nter eo liberi iplere valet q̄ solitudie q̄
dā vberi^o fruit. **P**uto palā mibi fieri q;
sc̄ptio v̄ sc̄tura ē op^o dei op^o religiosum
nō min^o sepe q̄ voc^o exaltatio i cātic^o ecclie
Pōt subinde vnū cōp̄sari p̄ aliez q̄nc sa
lubri^o q̄ ipal^o administratio ab eccliaſticoꝝ
officioz freq̄ntatōe saluat et absoluit. Ere
diderit. p̄inde sc̄ptoz n̄ et pietate iugi reco
gitauerit toties deū sc̄ros q; āgelos secū eēt.
toties sc̄ptozes sacros ipz alloq̄. toties sp̄m
sibi blāda q̄dā osclā cōsolatiōis dare. q̄nc
eoz dicta salubria cōscribit q̄ mediate v̄
mediate disp̄sarunt. Qui dignitati q̄ pōt
merces alia ipal^o eq̄ri. Quis p̄hibz talē ali
quē cōp̄latiū et eēt sil^o et dicit. **L**ōreplatiōez
itaq; lectio q̄ scribēdo fit nō ipedit s; pascit

Quinta considera.

De laude scriptorū Primū

q̄ scriptor affligitur.

Scriptor n̄ affligitur q̄ ieiunij vice tenet. Ieiunij pur̄ ē tertia ps̄ satisfactiois ex̄reso noie d̄: a doctoribz ois afflicto corp̄ al̄ assūpta volūtariē p̄ domatiōe carnis v̄l vice satisfactiois q̄ fit p̄ dolorem. Quēadmodū ps̄ al̄ q̄ d̄: ōo p̄cludit oēs mēs̄ eleuatōez; i deū cū hūili subiectōe r̄ ōbediētia. Elemosynā s̄o p̄dūt ad om̄e s̄b̄ fidij p̄rio misericordit̄ ip̄suz. Cōsonat v̄o tū paup̄tat̄ elemosyne. v̄o tū obediētie orationi. v̄o tū castitat̄ ieiunio seu corp̄is edomatiōi. Que talit̄ elucidata mox̄ p̄spiciat̄ faciūt h̄c cōsideratōez cū duplici p̄cedēte. Nullus itaq̄ negauerit laboriosū eē scribē b̄r̄ exercitiū. acceptet igit̄ illō i p̄niam seu satisfactioē p̄ suis alienisq̄ delictis. sic enī directio sp̄ialis oculi reddet laborē suū nedum v̄no h̄ mō laudabilē r̄ meritoriuū. sed tot modis quot̄ int̄tiones bonas adducet ad decoratōez ac̄ s̄u. noiatim iux̄ta cōsideratōez duodeci q̄s sub septure p̄conijs apim̄. **I**ūge q̄ i foro p̄nie p̄t̄ iste labor ad satisfactōez sacramentalē ip̄oni. quē laborē si null̄ ip̄onit hoim̄ ip̄osuit sane dē ab iūto cū dicit̄ Ade r̄ poster̄. In sudore vultui v̄scis pa. r̄. Porro q̄ i labore hoim̄ nō sūt nec cū hoibz flagellāt̄ nō itumescāt s̄z t̄ meāt̄ ne cū demonibz affligāt̄. Scripsit egregiū volumē Auḡ. de ope monachoz. q̄ totū potuerat ad rē q̄ nūc agit̄ traduci. N̄m si monachos opoz̄ opari. q̄le dabit̄ op̄ elis̄ h̄c p̄fessioi nedū min̄ aduersū. s̄z amplī p̄motiūū att̄ero q̄ nō om̄s idonei sūt ad difficilia q̄ia sūt p̄dicatio v̄l lectio doct̄ial̄. S̄z neq̄ missaz̄ obstat celebratō quā finit̄ hora breuis. Neq̄ p̄terea valet excusatio desidiē nōnulloz̄ dicentiū. imo q̄si gloriātiū nescio scribere. Discāt discāt. neq̄s verēcūdel̄ v̄l desperēt̄ q̄m̄ labor̄ ip̄rob̄ om̄ia v̄icit. r̄ dur̄s veniēs i rebz̄ egestas. ait virgilī. Ballice besoeng fait̄ vicille troter̄ id̄ elat̄ie. H̄citas fac̄ vetulas currere. Qui se diē egere cū sibi possit̄ faciēdo q̄d̄ i se ē p̄uidere s̄it̄ mēdar̄. si s̄ic̄ ē. lector̄ diuidet̄.

Septima consideratio

q̄ scriptor sal sapientie tribuit.

Scriptor n̄ post̄ sal sapie adm̄nistrat. Subet apl̄us eē n̄m ratio nabile obsequiū cōformit̄ ad figurā leḡs̄ p̄cipiēs̄ in oī sacrificio sal apponi. Videat̄ at̄ sc̄ptoz̄ ne suū sal isatuet̄ v̄l sibi si ei nō sapuerit̄ v̄l alijs̄ si corruptū p̄ ineprias scribēdi

reddiderit. Quales vere protulit etas n̄ra pl̄imos q̄z̄ mēdosa fuerit̄ adeo volumiav̄t cōsultī fuisset. nulla q̄s̄ talia m̄strari cū l̄ris incōdit̄ sine lege sine sensu v̄l ordie. adeo q̄d̄ v̄t auctori p̄prio seu dictatori nō itelligibilia redderet̄ quantūlibet̄ introspecta.

Hac existimāt̄ aliq̄ nō minimā tribuisse facturaz̄ studijs ac vniuersitatibz n̄re tēpe; stat̄ dū q̄libet̄ admittebat̄ ad scribēdū. nō p̄bat̄ nō cognit̄. Exēplaria q̄z̄ dabāt̄ icor̄ recta. Quid n̄ multiplicior̄ corruptio seq̄retur. iūcta trāscribētū v̄l inertia v̄l ignorātia. **S**̄ dant̄ v̄sificatores i artibz̄ mecha; nicis ne fraus cōmittat̄ i opatiōibz̄ v̄t i p̄anis v̄l i pane v̄l cultellis r̄ ceteris. Quis dignetur op̄ p̄ciosissimū exp̄ers̄ eē v̄sificatiois. ne corruptio sua serpat̄ iugit̄ i det̄erit̄. Sic oli ap̄n̄ sc̄os p̄res hēbat̄ electio sup̄ scriptoribz̄ nec passim admittebat̄ indoct̄ v̄t doct̄. s̄z v̄s̄ ad p̄ncip̄oz̄ formatiōem. q̄ lucē d̄at̄ magnā legētibz̄ examē hēbat̄. P̄ri sci doctores nomiatim hierene; si nō fallit̄ memoria subiūgebāt̄ i opusculoz̄ suoz̄ s̄z ne tribilē d̄ini nois obrestatōez. v̄t scripta sua correte trāscriberēt̄ r̄ p̄ posteros ita fieri suaderēt̄. Alioq̄n iux̄ta hieronimū quis vel scripsisse vel emēdasse fructus esset.

Octava consideratio

q̄ scriptor fontem ministrat.

Scriptor n̄ post̄ ap̄it fontē aq̄ v̄l ue salientis i vitā etnā. Intelligat̄ h̄ nō v̄t aucto; p̄ncipal̄ q̄ sol̄ de; ē s̄z v̄t ministrator. Nā fons vite v̄bū dei i excelsis. Nō ne libri salubres q̄les int̄dīm̄ sunt̄ nō cū sterne q̄d̄ v̄trec̄es r̄ dissipat̄. s̄z fons ortorū pur̄ aq̄z̄ viuētūū q̄ fluūt̄ ip̄etu de libano. q̄ cādidatio nuncupat̄. Cui sapie fontis q̄nto p̄rimiores sūt̄ riuuli sc̄iaz̄ tāto puriores salubrioresq̄ credider̄ illos. Quo cōtra dū p̄ tras̄ i lōgiquū riuū sc̄iaz̄ dilabūt̄ nō retinēt̄ v̄ritatē r̄ gustū s̄oz̄ origial̄ sc̄ito q̄ de facili limū v̄scūq̄ cōtrahūt̄. v̄n̄ s̄mes pestilētes v̄t rane bufones colubz̄i geniti repūt̄ et potātes inficiūt̄ aut̄ pimūt̄. Bibe igit̄ o sc̄ptoz̄ de aq̄s̄ tuis viuētibz̄ veniētibz̄ delibano pot̄. Et ne dixeris. cū hereticis. a q̄ furtime dulciores sūt̄ s̄z oia palā r̄ in luce clarescāt̄ pro quo sit sequēs consideratio.

Septima consideratio q̄ scriptor luce dat.

Scriptor noster luce sequit̄ et eā post̄eris adm̄nistrat. Lex dei lux ē r̄ lucerna. Lucerna pedibz̄ meis v̄buz̄

tuū/aie psalmista dñō/et lumē semis meis
Sic oportet ipi gaudiū. q̄ delectabile lumē
oculis ispicit q̄ iudic. Neq̄ hēc. vt tobias p̄q̄
ri. q̄le mibi gaudiū erit. q̄ i tenebris sedeo.
et lumē celi nō video Videt plane lumē ce
li scriptor n̄ qd̄ ē v̄bū dei descēdens a p̄e
luminū. dū aliq̄ accumulāt sup se terrā istar
talpaz defossi tenebris seculariū vel l̄raz
vel opationū. Gaudeāt pueri tales habuif
se parētes vel m̄ros q̄ talibz eos artibz sa
lubria scribēdi voluerūt instruere. Gaude
ant q̄ talētū artz b̄mōi susceptū nō ignauit
infodere s̄ vt lucernā ⁊ lucē strēnitate dili
gētī/ conāt p̄ntibz ⁊ futuris oñdere. Vide
Hō hōi ⁊ ars arti q̄ntū p̄stat ⁊ p̄fert/ Dedi
tus s̄z ad salutaria sp̄aliaq̄z / p̄ derelictis
aut impulsis ad noxia. q̄ v̄l auariciā nutriāt
vel ad flagicia p̄rahāt nō distrahāt a pctis
Demū collige tecū scriptor n̄ q̄le sit t̄i
bi donū dei. posse frequētē emergere de te
nebris mūdanoz hoim̄. cū actibz suis teter
rimis. i seditiōibz / bellis / cōtradictiōibz.
Emergere dixerim p̄ obligatiōez animi dū
lucidis ⁊ trāq̄llis actiōibz mēs occupat se.
Nā vbi loc⁹ eēt i corde tuo tenebris. q̄ luc
scripturaz attrētiōe sua cōplet. Quā i re nō
parū accipit fructū scriptor q̄uis ill̄rat.
nō min⁹ crebro q̄ hō nō intelligēs ecclē cā
ticis occupat. Sēnt hāc lucē. Augusti
nus dū obediens celesti oraculo. tolle lege
tolle lege. cōiecti i scriptura apli oculis. mor
depulse sūt ab eo dubitatiōis tenebre / luce
securitatis infusa. Itaq̄ dici nō p̄t q̄ mul
tipler olim ⁊ q̄tidie lucis splēdide fulgor ir
radiet legētes i scripturis / q̄s h̄ri nō posse
sine scriptoribz q̄s nesciat. Presto sūt v̄bis
liber scripta tibi si volueris. verba nō eque
Vides i illis defect⁹ tuos tanq̄ i speculo si
ne verecūdia v̄l pudore cui⁹ q̄ inspicētis
vel culpātis. Potes p̄ variatiōe palati sp̄i
ritualis nūc istis nūc illis scriptoz refici sa
poribz. Propterea sup̄vacua ipoz multi
plicatiōez q̄s eēt culpauerit. Nōne lautissi
mā eēt puenit sapie mēsam multaq̄z ferculo
rū varietate refertā / Sumat vnusq̄sq̄ qd̄
et q̄ntū satis erit vel vsq̄ ad sobriā ebrieta
tē sp̄us. ad quā sp̄sus inuitat carissimos.
Comedite inq̄t amici ⁊ bibite in ebriami
ni carissimi Quālis ebrietas nō tenebrofi
tate obtusitatēq̄z s̄ luminositate affert inso
litam ⁊ vere diuinam.

¶ Zona consideratio

¶ Scriptoz ecclesiam dicit. **¶** Refertur
Augustin⁹ moriēs s̄bro inculcasse
q̄ ecclēsticā bibliotecaz magno studio qz
magnum sciebat eē thesauz custodiret. Duo
cōtra nō h̄nt tyrāni de populatores regio
nū seu religionū efficacī machinamētū q̄s
si libris ipas in p̄mis spoliauerit atq̄ p̄ua
uerit. Patuit i regibz assyrioz respectu hie
rusalē ⁊ iudeoz. Hoc p̄dē aiaduertū ē in cō
modū cepisse circa regnū francie xp̄ianissi
mū a q̄ libri distracti sunt assidue. et si non
apta t̄i occulta ⁊ palliata dep̄dantiōe / p̄pter
lucrū ad ceteras natiōes colligēdū. q̄s ne
q̄ defuerit aptissimi violētissimiq̄z direpto
res. Dicit i proverbio vulgari. Les bons
liures faut les bons cleres. i. boni libri fa
ciūt bonos clericos. Hoc p̄urbū v̄ez est
Dutaz q̄z libz. vt policia mutet vno mō
vel altero nec ē. Nec ad laudē scriptoz spe
ciāt. q̄z studiū ē ad oppositū libroz opau
perationē p̄trariū. ditare s̄z ⁊ populare li
bris sc̄tis. Admirabilis fuit ardor h̄ndi li
bros sacros ap̄d ptolomeū regē. q̄ p̄cio in
gētī cōpauit sibi p̄ septuaginta iterptes trās
lationē eoz. Duo v̄tinā puocaret̄ infidelis
reḡ exēplo fideles p̄ntifices ⁊ p̄ncipes xp̄i
ani. F̄ct hui⁹ regis libraria q̄nq̄ginta mi
lia libros habuisse. Ceterz diuinitas hie
nō accipim⁹ solū i decore libroz. q̄ t̄i addi
tus si fuerit valori sp̄iali / p̄cium duplex ac
crescit. sic i ornāmētis ecclēsticis ista lau
dam⁹. Sit scriptura laudabilis p̄ thesauro q̄
lis nō ē i papiris ilico pereūtibz. vbi dicūf
sil labor recte papire⁹ dep̄erire cū opa ⁊ im
pēsa. Pergamenū durabili⁹ ē. q̄ d̄ditio ca
ristiā ei⁹ supra papirū compēsat abūdantē.
S̄z neq̄z q̄sp̄ia excusauerit suā i scriben
do segnicie si nesciuerit l̄ras artificiose m̄l
tū formare. l̄ra sit legibilis. sit p̄ctuatora. sit
purgata. q̄lis ē lōbardoz. nō inuolues se tra
cibz sup̄fluis. Sit demum sine mēdis fal
sitratis. cū orthograuia vera. Illa sufficit i
ecclē thesauro reponi q̄uis paz fucati de
corz obtineat. nec t̄itūdem precij tēporalis
Non autem oportet ad extremum vnū
quēq̄z similes ad scribēdū libros assumere
quēadmodū nō est par in legētibz studium
Lapsat hic ampli⁹ deuotiōez vel gignere
vel nutrire / cui parua satisfaciūt opuscula.
Vult ali⁹ i altum eruditōis intellectualis
ascēdere / tali grādia doctoz h̄nda sunt vo
lumiā. q̄z traditiōes ordie doctrinali scru

De laude scriptorū Primū

ref. Alioqñ rectū i addiscēdo deserēs ordi-
nē letos iugra boeū erit? nō h̄ret. Primū
simplicitati claustraliū religiosoz. Alterū
magis appropriatū ē studiositati sapiam cū
p̄dicandis officio p̄fiteri q̄rētū. Tu deni-
q̄ si nō potueris āp̄los libroz maniplos ad
aream ecclie reponere v̄l puulos z paucos
imo si gregorio credis v̄l v̄nū afferre stude
vt in tabnaculo dñi nō vacu? appareas. si
sol? et capraz pilos babueris v̄l mīna duo

Decima considera

Scriptoz eccliam armat
Scriptoz n̄r eccliam armat. Tōpa-
rar salomō i cāticis eccliam turri da-
nid q̄ edificata est cū p̄pugnaculis et mille
dypei p̄dēt et ea oīs armatura fortiū. Et
ap̄ls: noiat verbū dei nūc dypeū ignitum.
nūc gladiū ancipitē z penetrāre. nūc gladi-
um spūs. Et psalmista sagittas potētis acu-
tas. Quisquis igit̄ h̄t seū legis (z h̄t de-
bet sūmus p̄tifer p̄cipue cū pl̄s z dero)
vigilet oportet h̄c armaturā libris mīstra-
tā augere aduersus oēm sciam extollētē se
se tra xpianaz religionē. S; heu q̄ dicit
ap̄ls. Dēs q̄ sua sunt q̄rūt nō q̄ iesu christi
Qui nec opponūt se murū nec armis spūa
lib̄ induunt nec scripta q̄b̄ alij se fidēz di-
latēt. abūdare pcurat. Vide si nō carior est
hodie p̄scriptoz citationū q̄ euāgeliorum
Dētor si nō plur̄ emunt. si non sedulius
apud quosdā xpianos cōpanē scripture fa-
bulose q̄ religiose. z p̄phane q̄ sacre. et lūz
brice q̄ caste. I nūc z eccliam iter has ma-
nus p̄sperari cōfide. Si nō erat anim? ad
scrutādū iurta xpi iussione scripturas illas
tamen multiplicare reseruare q̄ p̄ necessi-
tatibus et oportunitatibus equum erat.
Non q̄ ipsi etiam theologi memoriter om-
nes incorporēt. Hoc enim nequa q̄ facti-
bile ē vel tēptādū cū sit p̄sulta? paucis rite
digerēdis imozari. Vex expedire reponere
repositasq̄ cogitare sc̄pturas velut i summa
quadā q̄rūt? p̄ loco z tpe possint h̄ri conse-
stim vt ita loq̄mur ad manū p̄ infidelibus
vel p̄uertēdis vel reuincēdis. Ad eruden-
dū etiā nūc h̄ mō nūcillo fideles. Talis sit
oportet oīs scribadoc? i regno celoꝝ simi-
lis hōi p̄rifamilias q̄ p̄fert de thesauro suo
noua z vetera. Cui pabolice similitudini nō
ne videt alludere sp̄sa blādies sp̄so. oia
poma noua z vetera dilecte mi suauitibi?
Offert h̄ loco se p̄siluz qd p̄ cōpationē

ad armaturā dei quā eē dicim? libros legi.
sit de armis diaboli libris reprobis facien-
dū. Legat q̄ nescit illud de actibz capi. xij.
multi ex eis q̄ fuerāt curiosa sectati p̄uicēt
libros z cōbussērūt corā oibz. Et cōputat̄
p̄cis eoz iuenerūt pecuniā denarioꝝ q̄n-
quaginta milia. ita fortis crecebat v̄bū dei
et p̄firmabat. Sile factū nup accepimus
de libro magico estimatiōis mille aureoz
q̄ vt palmes iunilis aruit z arsit. Sic olim
parisi? i grauiā z nup i arrio maioris ecclie
Vtrū v̄o sit expedies apud platos z indū-
tores tales aliq̄s resuari p̄pter ecēplar? dē
natiōis similitū. ipi cōsiderēt. De bonis q̄
dē nulla fit dubitatio. qñ videm? p̄cepto
dñi tabulas legis in arca custoditas fuisse
repositas. q̄ custodia euz honore signata ē
in ecēplari vita xpi q̄ librū legi postq̄ acce-
perat z legerat arma p̄ se contra p̄fidos ex
esaia p̄ferēs. p̄licuit libruz referēter mīstro
reddēs illū vt habet luce. iij. ca. Dore
rursus esse iudeis scribit Nicolaus de lyra
nō ita sedere alte q̄ alte positi sūt libri legi
Scitur insup de xpianis aliq̄bz q̄ ipis
par est deuotio ad libzū aliq̄e sc̄m sic ad
sc̄oz reliq̄as. quē vt signaculuz supra cor
vel pect? suū ponūt osculāt z stringūt. Nec
parū credūt opitulari. dū i se versant qd de
euāgelio mathēi super egros imposito tra-
dunt historie cum ceteris

Undecima cōside

Ratio q̄ scriptoz custodit eccliam
Scriptoz n̄r eccliam custodit. Dpi-
tulatio scripturaz duplex ē aduer-
sus hereticos. Vna vt vicant z sic armat.
Altera ne vicāt z sic custodit. S; nob ta-
lia differētibz moꝝ occurrere vidē aialis hō
z opponere p̄mo illō ecclastes i sine. q̄ scri-
bēdi p̄les libros null? est finis. Deinde q̄
desūt scrutatores scripturaz p̄fert denora-
rū. Ampli? q̄ p̄lectura libroz multi susce-
pēt occasiōem errandi imo z insaniendi.
Sic opposuit paulo q̄ dicebat Dulte lre
faciūt te insani re paulo Rurs? opteret libros
ipis etiā laicis z mulierculis p̄pinare vt do-
cerent p̄ se legēdo eos facta translatōe ad
vulgare suū si nō aliter acciperēt. Atvero
primū nō impedit. vel obliterat laudē scri-
ptoris nostri. Nō enī p̄gredit in imensum
sine fine sed finē constituit cū eccliasse t̄is
morē dei. cū suoz obseruatiōe mādatoruz
Quo fine retēto nihil nimis. Neciam erit

Lib. magis q̄ p̄f. r.

Libroz mlti

De laude scriptorum

pluralitas librorum sed unitas. Fatemur et plāgim⁹ raritate esse nimiam in scrutatoribus scripturarum deuorant. Sed maior adhuc inueniret occasio sublati librorum quos ingerere per scriptores expedit. Potest esse de affectibus flammam inurere cum intellectu allectione ut perfectione sua in veri cognitione posita aliquando scrutet. Ceterum nihil est tam sanctorum et salubre vel piū quod non contingat abuti. sic de libris euenit quorum non est culpa, neque scribentium sed scelus est in abusu. Postremum magis uigere uidetur, si non habeat zelus instructionis sanctam scientiam, si contempserit obseruare non violanda ecclesie hierarchia que habet ut inferiores laici per superiores clericos in lege dei peritos instructionem accipiant. Recedere debet publice nisi missus. Non enim esse dicimus oim vel hunc vel scrutari libros sanctos illos maxime, quod sua difficultate perit ceplanari per alios passus et glosas doctorum. Qualiter agere nec facultas est ingenij, nec eruditiois comoditas apud vulgus, sed ab ore sacerdotum oportet legere et referre. Neque in arcedi vident ab opusculis moralibus et deuotus nullam in se difficultatem nec ambiguitatem nec absurditatem in translatione gerentibus, cuiusmodi sunt historie vel vite vel legende scriptorum, nec non meditationes sancte. Translationes in reliquis iure culpantur propter erroris arrogantis, quod deuotio humilis, aut eruditio nis salubris materiam propinantes.

¶ **Duodecima consideratio** scriptor honorat ecclesiam

Scriptor noster honorat ecclesiam. Deducit hanc honorificationem promissis considerationes que simul ostendunt non mediocre latere uenerationem scribendo libros constitui. Unde surgit ratio meriti ad deum quod honorificat honorantes se. Qui legere quoque manus ecclesie spose sue non dimittunt sed augere sed dilatare sed elucidare intendunt. Quod si forte dixerit emul⁹ aduersus laudem scriptoris nostri. Cur laudet ille quod mercenari⁹ est, cui⁹ ad lucrum respicit ocul⁹. Accipiat lucrum quod suum est, et vadat. Respondebimus per euangelicam et applicam suam quod dign⁹ est operari cibo suo et mercede sua. Tamen modo principalis et finalis intentio in honore dei et ecclesie in caritate non fit, et sua demum aliorumque perpetua salute figat ut sit finis lucri sub fine celesti, quatinus non iam duo fines aduersus sed un⁹ utrobique ceseat. Nonne scriptor noster propterea venit honoran-

das ab omnibus qui diligunt ecclesiam precipue quod regimini suo presunt. Sit honor ipse in beneficio, sit honor in alio insigni titulo, sit in largitione indulgentiarum non minus quam per peregrinatione vel ecclesie materialis constructione sit in puilegijs alijs. Quam si duplici honore dignos dicat apostolus qui laborat in uerbo non quod descriptio silebimus. Non quod euangeliste uerbum habere, non quod paul⁹ ipse profuerit nihil scripto. Nonne plurimi quidam scripti edificat quod uerba non audiunt. Hoc unum inuigendum promissimus, ut scriptor omni idoneus se prebeat. Quatinus ab istis tuis uel institutis principalibus scribis exemplaria que et quia sint irreprehensibilia suscipiat. Sic enim iubet dominus deuter. xvij. ut rex sibi descriptur deuteronomium legis exemplar a sacerdote tibi accipiat, et moysi dicit, fac omnia secundum exemplar quod uidiisti in monte, quod et angeli ministrantes obseruauit. Ecce quanta sterilitas per ecclesiasticos presertim plebanos rectores ecclesiarum et alios ociosos de ecclesia, periculosos inueniunt. Apostolus quoque nec breuissimum tenor unum habet diuino rum preceptorum, nec sacramentorum notatio, nec numerus articulo. Copellunt hunc sinodalia quodam instituta, bene quod de, sed illud oportuit facere non tamen aliud omittere. Denique nihil impedit ut ad principium finis se referat libros seu tractatulos, uel codicillos deuotionis scribere diebus festiuis, hinc moderamine que sapiens iudicabit in hope, quod utique non uel le censendum est, sed in honore ecclesie pro aliquo uer gens que multiplicatio uocalis orationis, imo que insolens in alijs missarum iculcaio. Si quod ad extremum uobis est uel fidei uel christi. Pro uideat superiores in uniuersitatibus studiorum, in cenobijs seu monasterijs religionum, in collegijs ecclesiarum maxime cathedralium, non dum librarum hunc scriptores de suppositis suis instituire, cum relaxationibus onerum ceterorum congruis aut cum stipendijs opportunis. Que ubi deesse sent agat nihilominus scriptor noster uiriliter perca non infima, quatinus oculi uitet, quod uicia docet omnia, quod ea per sentina est aduolabilis et horreda. Speret promissum, speret, quoniam merces sua magna nimis erit deus iubens scrutari scripturas, ac per inde scribi, quibus habet eterna uita. Qui esse principes tanquam in libro suo scriptos largiat ipse nobis dominus noster iesus christus liber uite speciosissimum de benedictione in secula. Amen. Finit tractatus de laude scriptoris editus a christianissimo doctore Johanne de Herfon cancellario parisiensi. Lugduni. Anno domini. M. cccc. xxij. In apuli.

Prohemium

Arca lecturā
istarū concordantiarū cōside
randum est q̄ lra. **D.** posita
inter duo puncta significat q̄
mathe illā dictionē ponat. **D.** sequentē
Similiter q̄. **R.** ponit/ intelligendū est de
Marco. **Ubi.** **L.** lucā significam. **Eodē**
mō. **vbi.** **J.** ponit/ intelligendū est de **Jo**/
bāne. Unde si aliqui de literis p̄dictis duo
vel tres vel quatuor ueniūt cōsiderandū
est q̄ lre illoꝝ euāgelistaz in scriptis cōcor
dāt. Ex quo eliciunt duo. primū q̄ lre ad
iūctedictioibz inter duo p̄icta cōputantur
ad dictionē p̄cedentē; et ad illud qd̄ tali di
ctioni adiūgit. **Scdm** q̄ lector cōtinue de
bet istas cōcordātiā lezere. et in legēdo ni
hil antēdere dictionē positas inter puncta.
Et sic habebit vñū cōtinuū euāgelii oim
euāgelistaz. **Augustinus** **I**nter oēs
diuinas autoritates q̄ sacris lris cōtinent/
merito euāgelii p̄cellit. **Dionysius**
Euāgelia legis impletio sunt. et in his
p̄cepta et exēpla uiuendi plenissime sunt
distesta. **Chrysostomus** **S**icut enim
in domū vbi cuiq̄ fuerit positū euāgelii
nō audebat accedere diabolus. multoma
gis animā intelligētiā habentē tales et cir
cūferentē non tanget vnq̄ neq̄ supueniet
ei demon neq̄ peccati natura. **Attēdam**
igitur dilecti scriptur. et si nullū aliud euā
gelica saltē nobis circūstudiosa fiāt et hec p̄
manibz habeamus. **Confestim** enī expan
dens libzū n̄ p̄maneris vsq̄ ad finē. omnia
respues mūdāna. omnia deridebis q̄ hic
sunt. **Et si** diues fueris/ nihil reputabis di
uitias. si inops/nō cōfunderis inopia. **Nō**
rapies. non auarus eris. sed cōcupitor eris
magis inopie et despicias diuitias. **Si ve**
ro hoc fiet/ oia exterminabis mala. **Et**
iteꝝ **Quid** vnq̄ euāgelii eq̄le fiet? **Atq̄**
de p̄uersat̄ in terra hō ascēdit in celū. et fa
cta est oim vna p̄mixtio. **Angeli** cuꝝ hoibz
chorū faciebant. hoies angelis cōmunica
bāt. et alijs celestibz supnisq̄ virtutibz. **Et**
erat videre antiquū repēte plūū dissolutuz
deū hoibz recōciliatū. diabolū cōsumum de/
mones fugiētes. mortē p̄emptā. paradisuꝝ
apertū. maledictionē remotā. p̄ctū de me
dio sublatū. erroꝝ lapsum. veritatē reuer
sam. pietatis sermonē vbiq̄ seminatū et
vegetatū. celestem p̄uersationē in terre re/
gione plantatā. supnas virtutes familiari

ter nobiscū loquētes. et ad terras sepe ange
los ventitātes. etq̄ his oibus spem firma
ri certissimā futurorum. hec ille

Prohemium seu pro
logus in concordātiā euāgelistaz colle
ctas p̄ venerabile magistrū **Johānem de**
Berson cancellariū parisiensem q̄s intitula
uit **monotellero** aut **vnum ex quatuor.**

Euāgelii
latū esse et magnū. et rur
sus cōcisū. diuinū **Bar**
tholomeus dicit/ **dyoni**
sio in de mystica theolo
gia teste. **Qui** ratio ml
tiplex/ nre cōgruēs intē
tioni. pot̄ dici/ dū aliqd̄ ploqui volum⁹ su
per vñū ex quatuor nup̄ edita cōpilatōe **Ver**
bū quidē qd̄ in principio erat ap̄d deū / est
vñū et multiplex. put̄ de spū sapie tradit sa
piēs vñū i essentia. multiplex i effectu **Est**
vñū rur⁹ ap̄d nos/ p̄grediēdo p̄ viā nega
tionis resolutorie. omnimodū vero/ p̄ viā
attributorie positiois. **Est** p̄terea vñū et ef
ficax/ cuiuslibet accōmode se cōp̄tās et lo
quēs verbū euāgelicū et penetrabili⁹ omni
gladio ancipiti. p̄tingēs vsq̄ ad diuisionē
spūs et aie. vt spūs a qdā aialitatē cōcretiōe
solut⁹/ liber et expedit⁹. fas habeat circūq̄q̄
in circūitu leuare oculos suos. vbi videt et af
fuer. et mirat̄ et dilatat̄ cor suū. **Ubi** rur⁹
est iuxta philosophicū dicitū intellectus ad
eptus qdā **Insup** habet inocētie stat⁹. vbi
vis⁹ fuissz de⁹ i libro creature totū/ claro cō
tēplatiōis intuitu. **Deniq̄** verbū qd̄ erat i
p̄ncipio imensū. fecit de⁹ abbreviatū. dū
verbū caro factū ē. **Imo** si p̄funde specula
mur vbiq̄ istud vñū qd̄ erat i p̄ncipio ap̄d
deū. dici pot̄. tā i creatiōe rez q̄ i incarna
tione quodāmodo multiplicatū / iuxta me
thaphysicāle de creat̄ intellectibz p̄siderati
onē. **Qui** q̄nto sunt imp̄fectiores et a p̄ma
verbi luce distātiōes. tāto maḡ plurificā
tur pluribus egentes speciebus et actibus
q̄ perfecti. **Et** certe sic experimur in huma
nis intellectibz q̄ p̄stantiores tā ingenio
naturali q̄ exercitio doctriāli. sub paucioꝝ
ribz cōcept⁹/ pla maiorāq̄ sub vniuersalita
te cognoscūt. **Sūt** q̄ ad paucula vba pura

Prologus

ad orationem dominicā, considerationes
velut innumerabiles per multa septenaria
petitionū, donorum virtutū, beatitudinū
sacramentorum, dotum et similitū, sub om
ni facilitate resoluit. Et tanq̄ in libro le
gētes et in serena mēte constituti, collectas
rerū magnitudinē quasi sub vno solis ra
dio contēplantur. **¶** Cur ista dicim? Mi
mirum quia si dignū est et salubre christia
nos p̄sertim studiosos in theologia q̄ mul
ta est s̄m p̄fatum Bartholomeum et mini
ma vt ponāt sibi resolutionē et ordines ad
paucā, quoniā hēt omīs varietas ad vnū
vel pauca reduci. Quid erit illud vnū vel
paucū conueniētius accipiendū q̄ euā
gelium. Ita enī narratū est de theologia
te ceelia q̄ semper euangeliū christi gere
bat in pectore suo. Cuius exemplo nūqd
quid non est vtile sapiētie sectatoribz, vt su
um omne studiū referāt ad euangelicā vni
tatem. Proxius erit hoc ad memoriā vtile
et ad pietatē pficiēs cū in eo reconditus sit
cultus dei p̄cipuus. Cū sit p̄terea in aucto
ritatis arce locatum. Pro inde talis redu
ctio habebitur faciliter si verbis singulis,
si p̄positionibus, si sentētijs, pondus suū
detur, cum inquisitionibz et solutionibus
dubioz, sicut edocent theologi tractato
res. Et hoc sine fuerit doctrinis practicijs
siue speculatiuis intēdendū. Uide totam
materiā de trinitate/locū inuenire congru
um vbi dicitur. In principio erat verbū
et verbū erat apud deū et deus erat verbū
Materiā de creatiōe rerū ibi omnia p̄ ipm
facta sunt. Materiā de incarnatiōe ibi ver
bum caro factū est. Materiā de grā et habi
tauit in nobis. Postremo de gratia sacra
mētū ibi, vidimus eū plenū gratie et verita
tis. **¶** Quisquis igit̄ voluerit vel legere vel
studere/quasi saluberrimū et solidissimū
diuine legis fundamētū/ostēsa est sibi via
latissima qua p̄grediā. Et omia que alibi
vel audierit vel studuerit/velut in vnū p̄n
cipiū reducat colligat et reponat. Ita enī
theologiaz egregius doctor Bonauētura
in suo breuiloquio totā inchoauit media
uit et finiuit a primo principio, quod sine
dubio est illud qd̄ in principio erat apud
deū. Ego inquit iēsus principiū qui et lo
quor vobis. Et in apoc. Ego sum alpha et
o, principiū et finis. **¶** Quis digne lauda
bit aureolū, qui totā sub paucis p̄clusioni
bus bibliā p̄cipue quatuor euāgelia/mira

Aureolus

subtilitate cōpegit. **¶** Nonne sanctus Tho
mas, totā pene theologie practicam (pro
lixioribz licet verbis) in secūda secūde con
cludit. Quā summā si tanto q̄reret impen
dio theologicōz sobria studiositas/quāto
conterit in supuacuis multozū beu vana
curiositas haberent p̄fecto theologi/vnde
quorundā sapientiū in oculis suis insultra
tio/fantasticos appellās theologos/refusa
cessaret. **¶** Conatus est n̄m vn̄ ex theo
logie p̄fessoribz/notare semitam per quam
nouus theologie discipulus haberet p̄ge
re. Sed dū etiā atq̄ etiā recogitauit/totū
uenit ingenioz varietates, tot p̄terea p̄ di
ueritate finū multiplicitates mediozū, p̄
loco, pro tpe, et societate, deniq̄ p̄ occurrē
tibus exercitijs, nūc in istis doctoribz, nūc
in illis, vt vit aut nūq̄ valeat vniformis
regula constitui. Veniebat rursus in ani
mū/cudere quedā noua opuscula super
vnū ex quatuor, sed repressit modestior cō
sideratio/et pauculis annotatiōibz voluit
esse contēta. **¶** Prospice quot et quāta pa
teant a summis ingenijs elaborata super
euāgelia/p̄ glosas ordinarias, interlinea
res, p̄ marginares, p̄ omelias, p̄ postillas,
per determinatiōes, p̄ concordantias ma
gistrales, p̄ sermones et themata, per cōpi
lationes, nūc summam, nūc cū ingenti
coacervatiōe et aliozū dicitis, quis cūcta
dinumeret. Cōsultius idcirco visum est/re
linquere propriū cultū studij/labor em
ordinēq̄ querēdi, q̄ glosas itez super glo
sas addere, q̄ nec sufficerēt curiosis, et ne
gligētes vel oneraret vel non satis instrue
rēt. Uescēdus est panis sed nedū materia
lis sed doctrine/in sudore vultus nostri.
Nos iste nō viroz est, sed infantū, non
posse vel nolle cibū recipere nisi aut p̄ masti
catū aut minutatim discissum. Vanitas q̄
q̄ nōnullozū ex scriptozibz/mystice notat
ab ecclesie, qm̄ diebz ac noctibz nō cessant
et sua summo labore q̄sita dimittūt hoi ex
traneo et ocioso, q̄ vel nō vtit, vel in super
biā abutitur derelictis. Quid p̄derit oro ces
cis vel auersis oculis, si digito (vt aiūt) lux
ip̄a mōstret. **¶** Ceterū si nō inspiciat Augu
stinus in suo de doctrina xp̄iana, si hugo i
didascalico, si documēta summam notat
ta ab auctore de virtutibz et vitijs/sup mo
do docilitatis tā in doctore q̄ in discipulo
Quid hēt exiguitas p̄sentū sperare scripto
rum/vt legi mō digna putet/ne dixerimus

Keine Link

Prologus

imitari. Quod si minus inuile sit noua quae nulla
sectari. duz optima quaeq; vetera p negligē
tiam intereunt. Nūquid non hec est causa
nō infima cur opiniones toties et fm aris
infinities reperiunt et voluunt. qz nimis
est fastidiosum cor humanū/quodam insa
tiabili pruritu noua semp appetēs et vete
ra seu que ab alijs dicta scriptaq; cognoue
rit etiā meliora/fastidians. Cur aliunde si
nō ex hoc tot lecturaz sup sentētiā et alibi
pregredes sarcinē. Nōne ideo qz quod in
in vna pte alter tractauit/idē mox in alterā
ab illo retorquet. dū trita alteri semitā pu
der sequi. et placet contētionib; intendere.
Nihilominus quisquis exercitationis
gratia/voluerit in hac cōpilatōe noua que
dicit vñ et qtuor/nouā expositōis semitā
inuenire vel progredi vel ostēdere non cul
pamus. Neq; enī paucior est spūaliū q̄ cor
poraliū gustuū varietas. Et suū cuiq; mos
est nec voto viuif vno. Alternis postremo
natura gaudet. donec venerim ad illō vñ
cū verbū qd erat in principio apud deum.

Prologus

Euangelicos canones cōposuit
Eusebius. Cesariē. in greco.
quos hieronim; Damasi roga
tu/latinis tradidit. referens de
Amonio alexandrino/q; ediderit vñ ex q̄
tuor. Et ipm se dicit Eusebius imitatum
Sed vñ scriptoz et ppter varias trāsla
tiones euāgelioz/cōtextus illius amonij
Iero. teste false fedeq; lacerat inueniebat
tur. Ut igit maneret euāgelioz integritas
nihilomin; notū fieret studiosis in quib; et
in q̄bus nō euāgeliste quenebāt/inuenta
est canonū pdicta cōpositio. q̄ iam pene re
cessit ab vsu. Forte ppter nouā in euāgelij
s (prouit et in alijs sacre scripture libris) p ca
pitula quotationē. Ut aut labor veterē tā
tus/nō ex toto periret/placuit tradere mo
dum. quo posset quilibet studiosus vñ p
fatis canonibus in libris etiā nō habētib;
eos. vel ipos nouiter inscribere fas habe
ret. Procedūt aut canones euāgelioz per
concordātiā nedū reales vel historicas.
sed quāq; p vocales. vbi cōstat nō esse eādē
doctrine vel historie narrationē. sicut d̄ pa
scha sicut de filio reguli. et de seruo cēturio
nis sicut de ceco sanato i ingresso iericho.
et de cecis. in egressu sanatis. et aprissime i
piscatiōe petri quī fuit vocat; ad sequelam

et de piscatiōe quā exercuit post resurrectio
nē quā manifestauit se itez iesus. **Joh. 21.**
Cōstat enī nō eandē sed diuersam piscati
onē fuisse. et ita de plurimis qd expedit co
gnoscere. ne dissonātia difficilis et possibi
lis ad cōcordandū textualiter oriri videat
Vñ vero liber amonij. vñ et qtuor/re
periat vsq; apud latinōs. ignoro. **Egregi**
us aut doctor **Augu.** libzū edidit pclariss
mū de cōsensu euāgelistaz. in q̄ moduz ex
orsus est cōponēdi vñ et quatuor. Cui
nuper exordio/datū esse credim; in reliq;
auctore dño cōplementū. qd op; eo facili
poterit incorruptū seruari q̄ in principio
nascētis ecclie/quō suscepta multiplicata
q; est vnica euāgelioz **Jeronimi** trāslatio
S; heu nra hac etate misera. qd leget hec
quis studebit; qd trāscribet; **Cernis** et sen
tis frater carissime/quātus mō belloz plus
q̄ ciuiliū horroz circūtonat. quāta succe
scit heresum infelix pullulatio. quantū in
super pualēte iniquitate refriguit caritas.
quēadmodū rursus sacre legis studium in
termisum ne dicamus irrisum. **Verū** cō
latur nos pollicitatio xpi dicētis. **In mun**
do pressurā/in me pacē habebitis. de q̄ lo
quit ad dñm. **pheta** dicēs pac multa dilis
gētibus legē tuā. **Et iterū** bñs homo quē
tu erudieris dñe et de lege tua docueris eū.
Et quid ita; vt mitiges ei a dieb; malis et
hinc de sapiētia glia; ali; q; erit allocutio
tedij sui. qz nō hēt amaritudinē queratio
illi; nec tediū quictus illi; sed leticiā et gau
diū. **Hac** amplectamur frater carissime
vt tanq; altera lunamitis/suo calore viuif
do castoz/nram refoueat in misericordiā
vberi senectutē. **Deniq;** iuxta verbū **Iero**
ni. se cōsolātiōis. et inducētis bismenēum ca
namus nob et misis. imo deo et angelis si
aures surde fuerit ceteroz. **Sive** vt epicu
rus amico loquit. duo nos/magnuz satis
ibeatrū sum;. **Aut** certe sedebit solitari; et
tacebit. qz leuauit se supra se. **Hunq;** min;
solus q̄ cū sol;. nec mag; actuosus q̄ cum
ociosus. **Siquidē** regnū dei intra nos est.
qd prorsus esse qd dubitet amplissimū. cō
pellēs ibi ratiōes et canones oim seculoz.
Ubi de; oia in oibus. in quo hic et nunc et
iugiter deambulem; animo. **Vale** frater.
Prohemius su per
vñ et quatuor. cuius titulus esse potest
tetramonij vel monoteseron.

Quoniam et quatuor euangelij copo-
 nere diuini aperuit Aug. q. libro
 suo de consensu euangelistarum / subtilis-
 simo quidem et operiosissimo / copingit sub
 vna serie narrationis / euangelioꝝ verba / vsq;
 ad tempus q. predicare et baptizare iohannes
 exorsus est. q. tunc h. exemplo / siue vt a me fa-
 ctum est inquit / siue alio modo comodius fieri
 possit / videat vnusquisq; et in ceteris talibus
 locis fieri posse qd. hic factum esse fieri p. spe-
 xerit. **T**entamus ergo conuolare per in-
 choauerat. **V**isus est p. n. labor vix exple-
 bilis. maxime p. p. ord. rex gestar. incer-
 titudinē. **M**arcus enim (teste Jero) nō ordi-
 nē rerū gestar. sed ordinē leuitice electiois
 cōplex. ē. **L**ucas sicut in multis Iohes vo-
 seorsum plura posuit / ab alijs pretermissa.
 pauca iteras q. tradiderunt. **C**ū igit tri-
 plex sit ordo narrationis l. alio. **U**n. rei ge-
 ste. alter anticipatiois rerū. rememoratiois
 p. spūscis voluit nūc ad hūc. nūc ad illū
 ordinē mouere scriptores. (Non enim refert
 iuxta traditionē Augustini. q. bus verbis
 vel ordine / eadez snia vel vitas / nota fiat)
Sufficiat pbabilis collatio facta / sine pre-
 iudicio aliter vel sententiū vel scribētūz
Nō etiā tali ausu temerario / qn. inteme-
 ratū velim. manere q. duplicis euangeliste
 narratiois sacramētū. **Q**uis enim nesciat
 spū. xpi. ponisse sub vno eodēq; penitus
 verboꝝ snia. q. p. textu / tradidisse gestozū
 suoz verboꝝq; salutare hystoria. **S**ed cū
 magno sacramēti misterio sibi placuit sub
 quadā p. cordissima / si ita dici possit / dis-
 sonātia / mētes fidelium cōmonere ad humilio-
 rē vigilātiōēq; / necnō multipliciorē inue-
 stigatiōē veritat. palāq; fieret q. tuoz euā-
 gelistas. nō mutua cōspiratiōe / sed diuina
 inspiratiōe fuisse locutos. **N**ec offendat
 (petim.) aliquē / si p. text. q. tuoz euāgelioꝝ
 in vnu cōpacē / nō potuit sonoritatē suam
 custodire / ab oī. p. sus specie nugatōis et cu-
 iusdā apparētis dissonātie alienaz. qz sola
 text. verba ponere miscēdoq; custodire / cu-
 ra fuit. **D**eniq; dabūt illustrationē / glo-
 se doctoꝝ p. fertim Aug. lib. p. tracto. q. n. is
 pauclus annotare q. si marginales glosu-
 las studiū fuit. obrestatiōē p. missa. ne sc̄pto-
 res eas textui miscēat. neq; quotatiōes ca-
 pituloꝝ et euāgelioꝝ annotatiōes / omittāt
 vel cōfundāt. **S**it ipa merces increata dei
 sapiētia / pollicēs et dicēs. **Q**ui me elucidāt
 vitā eternā habebūt. **D**iuidit autē p. sens

opuā in tres partitiones. et quilibet i suas ru-
 bricas et historias iuxta variā materie q. li-
 tate. **P**artitio p. ma p. tinet originē et ingref-
 sum xpi vsq; ad progressum sue p. dicatōis
 ibi. **A**nno. xv. et. **U**bi est secunda partitio
 vsq; ad egressum sue passiōis et resurrectio-
 nis ibi p. ma autē die azimoz vbi ponit ter-
 tia et finalis partitio. **S**equit tabula p. ti-
 nēs. i. s. o. rubricas q. tabula etiā p. se vtilis
 erit ad cognoscēdū in q. b. p. ueniat et in q. b.
 euāgeliste nō p. ueniat. **D**eniq; sup addunt
 rubricelle sub quoz p. n. cipalibz rubricis. ne
 lectoris memoriā / sua magnitudo p. funde-
 ret. **Q**ui lector aduertat plures q. hic p. cor-
 datiās in canonibz euāgelioꝝ reperiri. qz
 plurime sunt tantūmodo vocales. videat
 si cor. habeat ad illa.

Tabula continens

cl. rubricas. **R**ubricae partitiois prime

1 Eterna xpi generatiōe Job. i.
2 De annūciatiōe iohannis ba-
 ptiste et receptiōe eiusdem **L**i.
3 De annūciatiōe chribi ad mas-
 riam per gabrieles **L**u. i.

4 De visitatiōe elisabeth p. mariā et h. m.

5 De ortu ioh. (nus magnificat. **L**u. i.
 et circumcisiōe xpi) **E**t benedictus domin.
 deus israel **L**u. i.

6 De genealogia christi et apparitiōe an-
 geli xpi ioseph **M**a. i.

7 De edicto augusti. natiuitate christi.

annūciatiōe p. angelū ad pastores. **L**u. 2.

8 De circumcisiōe christi. **L**u. 2. et de mas-

gorum aduentu **M** 2

9 De oblatiōe xpi in tēplo **L** 2

10 De fuga iesu in egyptū et occisiōe inno-

centū ac regressu ioseph de egypto. **M** 2

11 De inuētiōe xpi pueri in tēplo a parē-

tibus ei. **L** 2. **E**t habitatiōe iohannis in des-

serto **L**u. i.

Rubricae partitiois

secūde principalis de predicatione iohan-

nis seu progressu p. conis

12 E predicatione et baptismo io-

hannis in deserto. **M**. 3. **R**. 3. **L**. 3.

13 De genealogia christi p. m. lucā

14 De ieiunio xpi **L**. 3. **M**. i.

sti et tentatione. **M**. 4. **R**. i. **L**u. 4.

15 De testimonio iohannis de xpo. **J**oh. i.

16 De prima vocatione andree p. phi-

lippi et nat. banael **J**ohis. i.

Tabula

17 De mutatione aque in vinum. Jo 2 18 De primo aduentu ad pascha et solui uite templum hoc Joh 2 19 De Nicodemo Johā. 3 20 De q̄rela q̄ iohes baptizabat. Joh. 3 21. De incarnatōe iohis. D. 14. R. 9. L. 3 22 De iudea relicta a christo et de sama ritana D. 4. R. 1. L. 43. 4 23 De filio reguli J. 4 24 De libri traditione sp̄i iesu et eiectōe eius extra ciuitatē r̄ q̄ relicta nazareth venit ad capbarnai D. 4. R. 1. L. 4 25 De secunda uocatione quatuor (J. 4 apostolorum ad familiaritatem chri sti L. 5. D. 4. R. 1 26 De tertia uocatiōe ad seq̄lā. D. 4. 27 De expulsione imundi demo (R. i ni) r̄ sanatiōe ois lāguoris. D. 4. R. i 28 De focu simonis. D. 8. R. 1. L. 4 29 De uocatiōe mathei q̄ fm aug. ē fa cta añ f̄monē dñi i mōte. D. 9. R. 2. 30 De lectiōe. 12. aploz et ser. (L. 5 monē dñi in mōte thabor q̄ p̄tinet ml tas rubricellas p̄ multitudinez doctri nar. D. 56. 7. ca. p̄ totū. R. 3. L. 6. ii. et. 12. 31 De leprosanato D. 8. R. 1. L. 5 32 De seruo cecurionis D. 8. L. 7 33 De filio vidue suscitato L. 7 34 De duobus uolētibz seq̄ sp̄. D. 8. L. 9 35 De q̄tatiōe maris ad iussu christi. D. 8. R. 4. L. 8 36 De duobus demoniacis curatis. D. 8. R. 5. L. 8 37 De palitico sanato. D. 9. R. 2. L. 5. 38 De cōuiniō in domo mathei D. 9 R. 4. L. 5 39 De suscitatiōe filij archisynagogi r̄ de emorroissa D. 9. R. 5. L. 8 40 De duobus cecis illuminatis. D. 9 41 De admiratiōe turbarū sup doctrina sp̄i D. 13. R. 6. cōsonat L. 8 42 De iussiōe facta discipulis rogare do minū mellis mittere oparios. D. 9. R. 6 43 De missiōe. xij. aplozum (L. 10 D. 10. et. ii. R. 6. L. 9 44 De interrogatiōe iohānis. Tu es q̄ venturus es D. 11. L. 7 45 De phariseo qui rogauit xpm mādu care cū eo r̄ de maria magdalena. L. 7 46 De occisiōe iohis baptiste. D. 14. et 47 De pbatica piscina. J. 5 (R. 9 48 De herode dicēte iohannē surrexisse	et miracula facere D. 14. R. 6. L. 9 49 De reditu aploz ad xpm. R. 6. L. 9 50 De quinqz panibus et duobus piscis bus D. 14. R. 6. L. 9. J. 6 51 De ambulatione christi sup mare. D. 14. R. 6. L. 9. Johā. 10 52 De prediciōe eucharistie Jo 6 53 De missiōe. 72. discipuloz L. 10 54 De maledictiōibz ciuitatū in quibus xps pdicauerat D. 11. L. 10. R. 3 55 De demonio muto. D. 12. R. 3. L. 11. 56 De matre iesu et fratribz q̄rentibus loqui ei D. 17. R. 3. L. 8 57 De petētibz signū d̄ celo. D. 12. L. 11 58 De discipulis quibz demonia subicie bantur D. 11. L. 10 59 De samaritano curante vulneratum 60 De misterio marie. L. 10. (L. 10 61 De doctrina oratiōis D. 6. L. 11 62 De traditionibus phariseoz r̄ repres hensis a christo. D. 15. L. 11 63 De confractione granorum sabbato D. 12. R. 2. L. 6 64 De anatione manus aride D. 12 R. 3. L. 4 65 De quatuor parabolis in mari D. 13. R. 4. L. 8. et. 13 66 De tribz parabolis in domo D. 13 67 De reprehensiōe traditiōis iudeozum D. 15. R. 7. consonat. L. supra. c. 11 68 De chananea D. 15. R. 7 69 De surdo et muto sanato et multis alijs D. 15. et. R. 7 70 De secūda refectiōe turbe et septē pa nibz r̄ paucis piscibz. D. 15. R. 8 71 De iudeis itez petētibz signū de celo et de fermēto r̄ phariseozum cauendo 72 De ceco sanato q̄ vi. (D. 16. R. 8 debat boies uelut arbores ambulans res R. 8 73 De interrogatiōe xpi quem me dicūt homines esse D. 16. R. 8. L. 9 74 De cruce baiulāda post xpm. D. 16 R. 8. L. 9. et cōsonat infra. L. ruij. 75 De trāsfuratiōe dñi. D. 7. R. 9. 76 De spū muto quē nō pote (L. 9 rāt curare discipuli xpi. D. 17. R. 9. 77 De scenophegia r̄ pdicatiōe (L. 9 passiōe xpi. D. 17. R. 9. L. 9. ioh. 7 78 De muliere de phēsa i adulterio. J. 8 79 De uerbis xpi in gazophilatio. Joh. 8. 80 De alio sermone xpi p̄pter quē uolue rūt cum iudei lapidare Jo 8 b 2

81 De cecinato Jo 9
 82 De sermone xpi Ego sum pastor bo-
 nus Joh. 10
 83 De solutioe didragmar. B. 17. R. 9
 84 De conseruacione discipulorum qd cor vide
 refert maior doctrina xpi B. 18. R. 9. L. 9
 85 De correptione fraterna. B. 18. L. 17
 86 De seruo nequa cui omne debuit di-
 missum fuerat B. 18
 87 De illo qui eiciebat demonia et non
 sequebatur christum B. 9 L. 9
 88 De aduentu xpi in fines iudee et qd di-
 scipuli xpi non timeant eos qd occidunt cor-
 pus nec vult xps post diuidere heredi-
 tatem. B. 18. et supra. id. R. 10. L. 12
 89 De diuite habere fructum abundantiam
 et ne discipuli solliciti sint L. 12
 90 De galileis occisis et ficulnea L. 13
 91 De muliere incuruata L. 13
 92 De interrogatione iudeorum an liceat
 uxorem dimittere. B. 14. R. 10. L. 16.
 93 De puulis oblat. B. 19. R. 10. L. 18
 94 De filio prodigo L. 15
 95 De adolescente qd faciendo vi-
 tam etna possideret. B. 19. R. 10. L. 18
 96 De interrogatione petri ecce nos relin-
 quimus omnia B. 19 R. 10 L. 18
 97 De oparijs i vinea missis B. 20. L.
 98 De interrogatione facta xpo si
 pauci salui fiat et qd herodes querebat
 cum occidere L. 13
 99 De dropico sanator et hortatioe xpi
 ad humilitatem L. 14
 100 De vocacione pauperibus ad conuiuium
 et parabola de cena magna L. 14
 101 De odiendis parentibus pro xpm L. 14
 102 De villico iniquitatis L. 16
 103 De diuite epulone L. 16
 104 De peritioe discipulorum vt augeat in-
 105 De encenijs qm (eis fides. L. 17.
 voluerunt lapidare iesum iudei J. 10
Hic incipiunt pre-
 ambula passionis domini
 106 De suscitatioe lazari Jo 11
 107 De conspiratione facta contra iesum
 et eius egressum in effrem J. 11
 108 De ascensu iesu in hierlm B. 20
 R. 10 L. 18
 109 De leprosis sanatis i via. L. 17 (9
 110 De non receptioe xpi p samaritanos. L.
 111. De peritioe filiorum zebedei. B. 20. R. 10
 112 De illuminatione ceci de zacheo et de

decem annis L. 18 et 19 R. 10
 113 De duobus cecis in egressu hiericho
 sanatis B. 20 R. 10
 114 De alabastro unguenti. B. 26. R.
 115 De fessione aselli B. (14. J. 12
 21 R. 11 L. 19 J. 12
 116 De actu iesu sup ciuitate et electione
 vendentium B. 21 R. 11 L. 19
 117 De genitibus querentibus videre iesum et
 predicatione iesu et regressu eius i be-
 thaniam B. 21 R. 11 J. 10
 118 De ficulnea arefacta B. 21 R. 11
 119 De questione baptismi iohannis. B.
 120 De duobus filijs (21. R. 11. L. 20
 quorum vnus fecit voluntate patris. B. 21
 121 De parabola vinee locate agricolis
 B. 21 R. 12 L. 20
 122 De indice iniquitatis et de phariseo
 et publicano L. 18
 123 De veste nuptiali. B. 23. et confos-
 nat L. 14 cum glosa
 124 De tributo reddendo cesari. B. 22
 125 De muliere se (R. 12 L. 20
 pteuira B. 22 R. 12 L. 20
 126 De dilectione dei ex toto corde B.
 22 R. 12 de quo et L. 10
 127 De quadam interrogatione phariseo-
 rum et alia interrogatione xpi cuius xps
 filius sit B. 22 R. 12 L. 20
 128 De doctrinis phariseorum audien-
 dis B. 23 R. 12 L. 20
 129 De ve multiplici. B. 23 L. 11. et 13
 130 De vidua duo minuta offerente. R. 12
 131 De edificio templi et omnia (L. 21
 tione euerfionis hierlm. B. 24. R. 13
 132 De signis iudicij. B. (et. L. 21
 24 R. 13 L. 17 et 21 et 22
 133 De vigilia et oratioe. B. 24. R. 13. L.
 134 De decem virginibus et de. p. tale (12
 tis et de modo iudicij B. 25
 135 De mo xpi in docedo L. 21
 De obstinatioe iudeorum J. 12
 136 De festo diei azimorum appropin-
 quate B. 26 R. 14 L. 22. J. 13
Sequitur rubrice
 tertie partis de egressu passionis et resurre-
 ctionis christi.
 137 De missione petri et iohannis prima
 die azimorum qua iohannes vocat an die
 festu pasche B. 24 R. 14. L. 22. J. 13
 138 De ablutione pedum J. 13
 139 De sacramenti eucharistie institutione

Tabula rubricarū

- D** 26 **R** 14 **L** 22
 140 De predicatione negationis et q̄stio
 ne discipulorum **D** 26 **R** 14
 141 De sermone dñi post cenā. Et conti-
 net multas rubricellas p̄ multitudi-
 ne doctrinarum ubi per totum de miste-
 rio trinitatis **F** 14 **I** 14 **I** 6 et **I** 7
 142 De oratione iesu in sua captioe. **D**
 26 **R** 14 **L** 22 **F** 18
 143 De missione iesu ad annam et prima
 negatione petri **D** 26 **R** 14 **L** 22
 144 De missione iesu ad capphā. **D** 26 **R** 14 **L** 22 **F** 18
 145 De secūda et tertia negationibus petri
D 26 **R** 14 **L** 22 **F** 18
 146 De tertia conuersione iudeoz et tra-
 ditione iesu pilato **D** 27 **R** 14 et
 15 **L** 22 et 23 **F** 18 et 19
 147 De ductione iesu ad crucē et eius cru-
 cifixione. **D** 27 **R** 15 **L** 23 **F** 19
 148 De tridie iesu in cruce et de uerba
 et signis post mortem. **D** 27 **R** 15
 15 **L** 23 **F** 19
 149 De sepultura domini **D** 27 **R** 15
 15 **L** 23 **F** 19
 150 De resurrectione dñi p̄ totū et continet
 multas rubricellas p̄ multitudi-
 ne apparitionū et gestorū **D** 28 **R** 16
L 24 **F** 20 et 21

Sequuntur. xx. Ru

- bricelle sub magna rubrica. xxx. de sermo-
 ne domini in monte supra annotata
 1 Beatitudinum enumeratio. **D** 5 **L** 6
 et hec post apostolorū nominatioes
 2 Aploz comēdatio et legi impleto. **D** 5
 3 Consilioz sup legē veterē additio. Et
 primo ad illud nō occides **D** 5
 4 Sup additio ad illud nō mechaberis.
 5 Super additio ad illud nō perjurabis
 6 Judicialium euacuatio vel moderatio
 7 Inimicorum dilectio. **D** 6 **L** 6
 8 Ipocrisis detestatio et comēdatio eli
 mofyne **D** 6
 9 Qualiter orādū. **D** 6 **L** 6
 10 Qualiter indulgendū. **D** 6 **L** 6
 11 Qualiter ieiūandū. **D** 6 **L** 6
 12 Qualiter thesaurizandū. **D** 6 **L** 6
 13 Qualiter inuētio dirigenda **D** 6
 14 Qualiter nimia sollicitudo uitāda et p̄
 uicētia deis pes ponēda. **D** 9 **L** 6

- 15 Qualiter miserendū nec indicandum
 nec improbe arguendū nec porcis nec
 canibus sanctorū dandū. **D** 7 **L** 6
 16 Qualiter instāter et fiducialiter agen-
 17 Preceptū uniuersū (dū. **D** 7 **L** 6
 18 Qualiter habēda falsoz p̄betaz a fru-
 ctibus eorum sit noticia. **D** 7 **L** 6
 19 Qualiter colēdus deus nō ore solū sed
 operū efficacia. **D** 7 **L** 6
 20 Qualiter opatio miraculoz non sal-
 uat nisi stabil in xpo p̄manētia. **D** 7 **L** 6

Rubricelle. xi. sub

- magna rubrica. ccl. de sermone dñi post ce-
 nā sumpte. iuxta diuisionē euāgelioz q̄ les-
 gunt in ecclia ex quoz capitulis scz. xiiij.
 xv. xvi. et xvii. Hoc faciam.
 1 Nō turbetur cor uestrum. **F** 14 finis.
 2 Si diligitis me mādāta mea seruate
F 14. finis me ipm.
 3 Si quis diligit me. **F** 14. finis sic
 facio
 4 Ego sum uitis uera. **F** 15. finis.
 impleatur.
 5 Hoc est p̄ceptū. **F** 15. finis det nob
 6 Dec mādō uobis. **F** 15. finis ha-
 buerunt me gratis
 7 Cum uenerit paraclitus. **F** 15. et. 16.
 finis dixi uobis.
 8 Uado ad eū qui misit me. **F** 16. finis
 nū. annuntiabit uobis.
 9 Hodie et iam non uidebitis me. **F**
 16. finis. tollet a uobis.
 10 Amē amen dico uobis si quid petier-
 ritis patrem. **F** finis. a deo erit.
 11 Subleuatis oculis in celū dixit pater
 uenit hora. **F** 17. finis. Ad te uenio
 12 Subleuatis oculis in celū et sic dixit
 p̄ scē. f. e. **F** 17. finis. et ego in ipis.

Rubricelle. xi. sub

- magna rubrica. cclvi. de passione dñi.
 1 Sic tertia quēsto et datur iesus pylato
 2 Judas se suspendit.
 3 Iesus accusat et pilatus interrogat.
 4 Herodes Iesum spernit
 5 Barrabas requiritur.
 6 Iesus flagellatur.
 7 Iesus iterum interrogat nō r̄ndet.
 8 Uxor pilati monet pilatum.
 9 Barrabas iterū requiritur et datur.
 10 Prefes lauat manus.

- ii Iesus illuditur in pretorio.
Rubricelle. xii. sub rubrica ma
 gna. d. de resurrectione dñi sumpte iuxta divisione euangelioru q
 leguntur in ecclesia paucis immutatis.
 i Maria magdalena et maria Jacobi et salome, R. i. 6. finis a
 sicut dicit vobis.
 2 Una sabbati maria magdalena venit, Jo. 20. finis a mor
 tuis resurgere.
 3 Maria stabat ad monumentum foris, Jo. 20. finis. bo
 dixit mihi.
 4 Et mulieres exierunt, D. 28. R. i. 6. L. 24. J. 20. finis factu
 5 Duo ex discipulis iesu ibat, L. 24. finis. fractioe panis.
 6 Stetit iesus in medio discipuloy, L. 24. finis i oes gētes.
 7 Cū esset sero die illa, J. 21. finis. babeatis in nomine.
 8 Manifestavit se iesus discipulis suis ad mare, J. 21. finis
 a mortuis.
 9 Dixit simoni petro iesus, J. 21. finis. testimonium eius.
 10 Undecim discipuli abierunt in galileam, D. 28. finis.
 ad consummationem seculi.
 ii Recubēdo. xi. discipulis, R. i. 6. finis. sequētibz signis.
 12 Eduxit autē eos foras, L. 24. R. i. 6. J. 21. finis. sūt libros.

J. i.	L. i.	L. i.	L. i.	D. i.	D. i.	L. 2.
J	ij	ij	ij	v	vi	vij
Erba	mutus	ave	mōtanus	puer	liber	ortus
D. 2.	L. 2.		D. 2.	L. 2. 2.	L. i.	
Reges	purificat	it	in egyptum	reperitur		
D. 3.		D. 4.				
R. i.		R. i.				
L. ij.	L. 3.	L. 4.	J. i.	J. i.	L. 2.	J. 2.
ij	ij	ij	fv	fvj	fvij	fvij
Uox	fuit	clurjt	tu quis	dolus	ydria	pascha
			D. i. 4.	D. i. 4.		D. 4.
			R. 8.	R. i.		R. i.
			L. 3.	L. 4.		L. 4.
J. 3.	J. 3.		J. 4.	J. 4.	J. 4.	J. 4.
12	20	21	22	23	24	24
Spirat	baptizat	capitur	sons	regulus	ibat	
	D. 4.	D. 4.	D. 8.	D. 9.	D. 5. 6. 7.	
	R. i.	R. i.	R. i.	R. i.	R. 3.	
L. 5.	L. 4.	L. 4.	L. 5.	L. 6. ii. 2. 12		
25	26	27	28	29	30	
Rece	secuti	demon	socrus	leuig	sermo	
D. 8.	D. 8.		D. 8.	D. 8.	D. 9.	
R. i.			R. 4.	R. 5.	R. 2.	
L. 5.	L. 7.	L. 7.	L. 9.	L. 8.	L. 5.	
31	32	33	34	35	36	37
Sivis	dic	surge	sequitur	mare	legio	colle

D.9. R.2 L.5. 38	D.9 R.5 L.8 39	D.9 40	D.13 R.6 41	D.9 R.6 42		
Conuuliu D.10.ii. R.6	tibicen D.11 R.6	ceci	doctrina D.14. R.6	rogate D.14 R.6		
L.9 43	L.9 44	L.7 45	J.5 46	L.9 47	L.9 48	L.9 49
D.14 R.6	arundo D.14 R.6	fla D.14 R.6	Does D.11 R.3	piscina D.12. R.3	fama D.12. R.3	scorsu D.12 R.3
L.9. J.9. J.6 Jo.6	J.6	L.10	L.10	L.11	L.8	
50. Quinq	51 sup	52 manna	53 binos	54 veve	55 belzebub	56 bisunt
D.12 L.11	D.11 L.10	L.10	L.10	L.11	L.11	L.11
57 Signa	58 sathan	59 stabulo	60 pars optima	61 nos doce	62 stulti	
D.12 R.2.	D.12 R.3	D.13 R.4	D.13 R.4	D.13 R.7	D.13 R.7	
L.9 63.	L.4 64	L.8. et. 13 65	66	67	68	
D.15 R.7	D.17 R.8	D.16 R.8	R.8	D.16 R.8	D.16 R.8	
69 Surdus	70 pisciculis	71 sfermento	72 spuit	73 absit		
D.16 R.8	D.17 R.9	D.17 R.9	D.17 R.9			
L.9 74	L.9 75	L.9 76	L.9 77	J.8 78	J.8 79	
L.9 74	vt sol	nequeut	ascēdite	nemo	locutus	
			D.7 R.9	D.18 R.9	D.18 R.9	
J.9 80	J.9 81	J.9 82	L.9 83	L.17 84	L.17 85	
D.18 Abscondit	siloe	pastor soluit	minor	inte		
	R.9	D.18. et supra. 10 R.10				
86 Requā	87 pronobis	88 qui me	89 diues	90 galilei		
	D.19 R.10	D.19 R.10	D.19 R.10	D.19 R.10		
L.13 91	L.16 92	L.18 93	L.15 94	L.18 95		
D.18 Incuruata	libellus	parui	prodigus	Imple		
				b 4		

D.19	D.20				
Rio					
<u>L.18</u>			<u>L.13</u>	<u>L.14</u>	<u>L.14</u>
96	97	98	99	100	
Quid nob	vincti	pauca	potramus	egenos	
<u>L.14</u>	<u>L.16</u>	<u>L.16</u>	<u>L.17</u>	<u>L.10</u>	
101	102	103	104	105	
Adit	no poteris	epulo	seru	sumus vni	
	D.20		D.20	D.20	
	Rio.		Rio	Rio	
	<u>L.18.</u>	<u>L.7</u>	<u>L.9.</u>	Rio	
<u>L.11</u>	<u>L.11</u>			<u>L.18.19</u>	
106	107	108	109	no in	112
fere	abit	scandit	lepra	vis dic	adme duo ccc
D.16	D.21.	D.21.	D.21.	D.21.	D.21.
<u>R.14</u>	<u>R.11</u>	<u>R.11</u>	<u>R.11</u>	<u>R.11</u>	<u>R.12</u>
<u>L.19</u>	<u>L.19.</u>	<u>L.19</u>	<u>L.19</u>	<u>L.20</u>	<u>L.18</u>
<u>L.12</u>	<u>L.12</u>	<u>L.12</u>			
114	115	116	117	118	119
Urquid	re: her	gens	ficus	vnde duo	mibi vno
D.22	D.22.	D.22.	D.22.	D.22.	D.22.
<u>R.12</u>	<u>R.12</u>	<u>R.12</u>	<u>R.12</u>	<u>R.12</u>	<u>R.12</u>
<u>L.14</u>	<u>L.20</u>	<u>L.20</u>	<u>L.10</u>	<u>L.17</u>	<u>L.20</u>
			<u>L.20</u>		
123	124	125	126	127	128
Uidem	deo	septem	totio	dauidis	cahedra ve
D.24	D.24	D.24	D.24	D.25	D.26
<u>R.12</u>	<u>R.15</u>	<u>R.15</u>	<u>R.15</u>		<u>R.14</u>
<u>L.21</u>	<u>L.21</u>	<u>L.17</u>	<u>L.12</u>		<u>L.21</u>
		<u>L.22</u>			<u>L.12</u>
					<u>L.13</u>
130	131	132	133	134	135
Plus	quido	figra	vigles	re: ordere	pafcha
D.26	D.26	D.26	D.26	D.26	D.28
<u>R.14</u>	<u>R.14</u>	<u>R.14</u>	<u>R.14</u>	<u>R.14</u>	<u>R.14</u>
<u>L.22</u>	<u>L.22</u>	<u>L.22</u>	<u>L.22</u>	<u>L.22</u>	<u>L.2</u>
<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.13</u>
137	138	139	140	141	142
Lena	lauat	faciat	terme	docet	orat
D.26	D.26	D.27			
<u>R.14</u>	<u>R.14</u>				<u>R.14.15</u>
<u>L.22a</u>	<u>L.22</u>	<u>L.22.15</u>			
<u>L.13</u>	<u>L.13</u>				<u>L.13.19</u>
144	145	146			
Ad corpbam	heut	vinctus	damnatur	inque	
D.27	D.27	D.28	D.28		
<u>R.15</u>	<u>R.15</u>	<u>R.15</u>	<u>R.16</u>		
<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.13</u>	<u>L.14</u>		
<u>L.19</u>	<u>L.19</u>	<u>L.19</u>	<u>L.19.15</u>		
147	148	149	150		
In cruce	radetur	sepelitur	grinderungit		

¶ Numerus quatuor

¶ Sequuntur rubricelle in magna rubrica. 30.

1 2 3 4 5
Octo beant lux lex archa q̄ viderit est nō.

6 7 8
Cede malo benefac ingratia da sine teste.

9 10 11 12 13
Ora condona ieiuna cor sic tibi vbi lux

14 15 16
Fletis solicit⁹ damnas sanctū. canib⁹ dans

17 18 19 20
Dat⁹ p̄ arta bonos fruct⁹ opare petre par

Sequunt rubricelle in rubrica. 141.

1 2 3 4 5 6
Sum via cū p̄redo vitis quā te sed odit

7 8 9 10 11 12
Obsequiū mundū modicū siquid p̄ vnū

Sequunt rubricelle in rubrica. 146.

1 2 3 4 5
Ponitō dāt victum iudas alb homicida.

6 7 8 9 10 11
Ecce homo nil vroz latro lauit ludif intus

Sequunt rubricelle in rubrica. 150.

1 2 3 4 5 6
Tres duo stabāt anete fregit stat medio

7 8 9 10 11 12 (par)

Octo nauī petre vobiscū tūngite signis

¶ Prima pars principi

palis de origine et ingressu christi. Et primo de eterna christi generatioe. Johis .i.

In principio erat verbum. et verbum erat apud deū. et deus erat verbū. hoc erat in principio apud deū. Omnia per ipm facta sunt et sine ipso factum est nihil. quod factū est

in ipso vita erat. et vita erat lux hominū. et lux in tenebris lucet. et tenebre eū non cōprehenderunt

fuit homo missus a deo cui nomē erat iohānes. Dic venit in testimoniū vt testimonium perhiberet de lumine. vt omnes crederent per illuz

Non erat ille lux. sed vt testimonium perhiberet de lumine. Era lux vera que illuminat omnē hominem venientem in hunc mundū. In mundo erat et mūdus per ipm factus est et mūdus cum non cognouit. In propria venit. et sui cum nō receperunt. Quotquot autē receperunt eū. dedit eis potestatem filios dei fieri. his qui credunt in nomine eius. qui nō ex sanguinibus. neq; ex voluntate carnis neq; ex voluntate viri sed ex deo nati sūt

Et verbū caro factum est. et habitauit in nobis. Et vidimus gloriā eius. gloriā quasi vnigeniti a patre. plenum gratie et veritatis.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

¶ Prohemium Luce

Quoniam quidē multi conati sunt ordinare rerū narrationē que in nobis cōplete sunt. sicut tradiderunt nobis q̄ ab initio ipi viderunt. et ministri fuerūt sermonis. Visum est et mihi affecuto omnia a principio diligēter tibi ex ordine cōscribere optime theophile vt cognoscas eoz verboz de qb̄ erudit⁹ es veritatē

¶ Secūdo de annunciatione iohannis baptiste. Et conceptōe eiusdē. Luce primo. Ca. ij.

¶ Ut in diebus herodis regis iudee sacerdos quidā nomine zacharias de vice abia. et vroz illi de filiabo aaron et nomē eius elizabeth. Erant autē ambo iusti ante deūz incedētes in omnibus mādanis et iustificationibus domini sine querela. Et non erat illis filiū eo q̄ esset elizabeth sterilis. et ambo pcessissent in dieb⁹ suis. Factum est autē cum sacerdotio fungeretur zacharias in ordine vicis sue. ante deū fm consuetudinē sacerdotij sorte exiit. vt incensum poneret ingressus in templum domini. Et erat omnis multitudo populi foris orans hora incensi. Apparuit autē illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias n. bat⁹ ē vidēs. Et timor irruit sup eū. ait autē ad illū angelus. Ne sis meas zacharia. quod iam exaudita est deprecatio tua. et vroz tua elizabeth pariet tibi filium. et vocabis nomen eius iohānes. Et erit gaudiū tibi et exultatio. et multū in natiuitate eius gaudebit. Erit enī magnus corā domino. et vinū et siccā non bibet. et spūscō replebit ad huc ex vtero mris sue.

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

¶ Tres fuerūt herodes. vñ verius. Alcolonira necar pueros. Atipa tobānē. Percutit agrippa iacobum. dat carceri petrū

Monotesseron siue

Et multos filiorū israel conuertet ad dñm deum ipoz. Et ipse pcedet ante illū in spiri tu et virtute helye. vt cōuertat corda patrū in filios. et incredulos ad prudentiā iusto rum. parare dño plebē pfectaz. Et dicit za charias ad angelū. Et vnde hoc sciā? Ego enim sum sener z vxor mea pcessit in diebꝫ suis. Et respōdēs angel⁹ dicit ei. Ego suz gabriel qui alto ante deū. z missus sum loq ad te. et hec tibi euāgelizare. Et ecce eris ta cēs et nō poteris loqui vsqꝫ in diē quo hec fient p eo q nō credidisti verbis meis. que implebunt in tēpore suo. Et erat plebs ex pectās zachariā. et mirabāt q tardaret ipse in tēplo. Egressus autē nō poterat loqui ad illos z cognouerūt q visionē vidisset in tē plo. Et ipse erat innuēs illis et pmanit mu tus. Et factū est vt impleti sunt dies officij eius. abijt in domū suam. Post hos autē di es cōcepit elisabeth vxor ei⁹. et occultabat se mēsis quinqꝫ dicēs Quia sic fecit mi sibi dñs in diebꝫ quibus respexit aufere op probrium meum inter homines.

De anunciatione

christi ad mariā p gabrielē. Lu. i. Ca. iij.

A mēse autē sexto missus est angel⁹ gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē nazareth ad virginē despon satā viro cui nomē erat ioseph de domo da uid. et nomē virginis maria. Et ingressus angelus ad eā dicit. Ave grā plena. dñs tecū. bñdicta tu in mulieribꝫ. Que cuz audisset turbata est in sermone eius. et cogitabat qualis esset ista saluatio. Et ait angel⁹ ei. Ne timeas maria. inuenisti enī grā apd dñm. Ecce cōcipies in ytero. et paries fili um z vocabis nomē eius iesum. Diceris magnus z fili us altissimi vocabis. Et dabi tibi illi dñs sedē dauid patris eius. et regnabit in domo iacob in eternū. z regni ei⁹ nō erit finis. Dicit autē maria ad āgelū. Quo mō fiet istō qm̄ viz nō cogno sco? Et respōdēs angelus dicit ei. Spūs sanctus supueniet in te. et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoqꝫ z qd nascet ex te sanctū. vocabis filius dei. Et ecce elisabeth cognata tua. et ipa cōcepit filiū in senectute sua. Et hic mēsis est sex⁹ illi q vocat sterilis. qz nō erit impossibile apud deū omne s̄bū. Dicit autē maria. Ecce ācilla dñi fiat mi

bi. fm verbū tuū. Et discessit angel⁹ ab illa

De uisitatione eli

sabeth p mariam et canticum magnificat

Lu. i. cap. iij. Lipitulu. iij.

Ergens autē maria abijt in mōrana cuz festinatōe in ciuitatē iude z intrauit in domū zacharie z salutauit elisabeth. Et factū est vt audiuit salutationem marie elisabeth. exultauit i fans in ytero eius. Et reple ta ē spūs sancto elisabeth. Et exclamauit voce magna et dixit. Bñdicta tu iter mulie res z bñdict⁹ fructus vētris tui. Et vñ hoc mihi vt veni at mater domini mei ad me. Ecce enī vt facta est vox salu tatiōis tue in auribꝫ meis et ultrauit in gaudio infans in ytero meo. Et brā q credidisti qm̄ pficienti te q dicta sūt tibi a dño. Et ait maria. Magnificat aīa mea dōm. Et exultauit zc. vsqꝫ abraā et se mini eius in secula. Dāsit autē maria cū il la quasi mēsis tribꝫ et reuersa ē i domū suā

Probabile est q pu⁹ maria et ioseph pue nerūt celebri cultu nuptias rum. q de li centia ioseph vel forte ipso duerit ad mō tana. reuelas to pu⁹ ipi. ioseph incarnatiōis myste rio. Quis oris gl. et eius tes quaces secus dicant.

De ortu iohānis et

circūcisione ipsius et canticū zacharie. Be

dicus dñs de. iust. Lu. i. Lapi. v.

Elisabeth autē impletū est tps pari endi et peperit filiū. Et audierunt vicini et cognati qz magnificauit dñs misericordiā suā cū illa z gratulabant ei. Et factū est in die octauo venerūt circūcidere puerū z vocabāt eū noīe patris sui zachariā. Et trūdēs mater ei⁹ dicit. Neqꝫ s̄z vo cabis iohānes. Et dixerunt ad illā. Quia nemo est in co gnatiōe tua q vocef hoc no mine. Innuēbāt autem pa tri eius quē vellet vocari euz. Et postulās pugillarem scri psit dicens. Johannes est nomē eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autem illico os eius et lingua eius. et loqbat bñ dicens deū. Et factus est timor sup oēs vi cinos eorum et super omnia montana iudeoz diuulgabant oīa s̄ba hec. Et poste rūt oēs q audierant in corde suo dicentes.

Hic fit pccu patio iura cō muniōre opit ntonē que po nit mariā ius sse in circūci sione iohānis nis in die octauo.

anunciam p mōris p hōm dñi
dñi mēse iij. p mē xij. ccc. lxxij.

Hic patet q maria fuit de genere sacer dotali z regali vide q̄ter in postilla.

Unum ex quatuor

Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. Et zacharias pater eius impletus est spiritu sancto et propheta dicens: Benedictus dominus deus israel etc. usque ad viam pacis.

De genealogia christi

in apparitione angeli ipsi ioseph. Mathei primo. Cap. vi.

Liber generationis iesu christi filij dauid filij abraa. Abraam genuit ysaac. Ysaac autem genuit iacob. Iacob autem genuit iuda et fratres eius. Judas genuit phares et zara de thamar. Phares genuit esrom. Esrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naason. Naason genuit salmon. Salmon genuit boos de raba. Boos genuit obeh ex ruba. Obeh genuit esse. Esse genuit dauid regem. Dauid regem genuit salomon et ea que sunt post. Salomon genuit roboam. Roboam genuit abia. Abia genuit asa. Asa genuit iosaphat. Iosaphat genuit iozabab. Iozabab genuit iozabab. Iozabab genuit iozabab.

Ioathan genuit achas. Achas genuit ezechiam. Ezechias genuit manassen. Manasses genuit amon. Amon genuit iosiam.

Iosias genuit ieconia et fratres eius in transmigratione babilonis. Et post transmigrationem babilonis ieconia genuit salathiel. Salathiel genuit zorobabel. Zorobabel genuit abiud. Abiud autem genuit elyachim. Elyachim genuit azor. Azor genuit sadoch. Sadoch genuit achym. Achym genuit eliud. Eliud genuit eleazar. Eleazar autem genuit matha. Matha autem genuit iacob. Iacob autem genuit ioseph virum marie de qua natus est iesus qui vocatur christus. Omnes ergo generationes ab abraa usque ad dauid. xiiii.

Et a dauid usque ad transmigrationem babilonis. xiiii. Et a transmigratione babilonis usque ad christum generationes. xiiii. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius maria ioseph ante quam ueniret inuenta est habens in utero de spiritu sancto. Ioseph autem vir eius cum esset vir iustus et nollet traducere eam voluit occulte dimittere eam. Hec autem cogitante eo ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili dauid noli timere. Accipe maria coniugete tua quod enim in ea natum

est de spiritu sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

Hoc auctorum factum est ut adimpleret quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ecce virgo in utero habebit et pariet filium et vocabit nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Et ergo autem ioseph a somno fecit sicut precepit ei angelus domini. Et accepit coniugem suam et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum et vocauit nomen eius iesum.

De edicto augusti.

natiuitate christi: annunciatione per angelum ad pastores. Lu. 2. Cap. vii.

Hoc autem est autem in diebus illis. Exiit edictum a cesare augusto ut describeretur vniuersus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside siriie liri no et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem et ioseph a galilea de ciuitate nazareth in iudeam ciuitatem dauid que vocatur bethleem eo quod esset de domo et familia dauid. ut profiteretur cum maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem cum essent ibi. Impleti sunt dies ut pareret et peperit filium suum primogenitum et pannis eum inuoluit et reclinauit eum in presepio. quia non erat locus ei in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos et claritas dei circumfulsit illos et tuerunt timore magno. Et dixit angelus illis. Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo quia natus est nobis hodie saluator qui est christus dominus in ciuitate dauid et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium deum et dicentium. Gloria in altissimis deo. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum. Pastores loquebantur ad inuicem. Transcramus usque bethleem et videamus hoc verbum quod factum

rabilliter facta celebritas. 6. iugli.

Glosa. Hic fuit pater cupatio que postmodum explicabitur loco suo cum de circumsione dicetur.

Glosa. Tres hic ostenduntur reges.

Glosa. Conuictio hec recipit per celebri cultu nuptiarum qui factus est postquam ioseph inuenit Mariam conceptisse de spiritu sancto et per angeli preceptum accepit eam coniugem priusquam appareret signans et utero tunc scire post reditu de mota nite quod tunc non fuisset bonos

Monotesserōn sine

est qđ dñs ostēdit nobis. Et venerūt festi-
nantes et inuenerunt mariam et ioseph et
infantem positum in presepio. Vidētes au-
tem cognouerūt de verbo quod dictū erat
illis de puero hoc. Et om̄s qui audierunt
mirati sunt et de his que dicta erāt a pasto-
ribus ad ip̄os. Maria autēz conseruabat
omnia verba hec conferēs in corde suo. Et
reuerfi sunt pastores glorificātes et laudā-
tes deum que audierant et viderant sicut
dictum est ad illos.

De circūcisōe chri-

sti. Lu. ij. et aduentu magoz. Mathei. ij.
Lapi. viij.

Spostq̄ consummati sunt dies
octo vt circūcidere puer vocatum
est nomen eius iesus quod vocatur est ab
angelo priusq̄ in vtero concipere. Cum
natus esset iesus in bethleē iude in diebus
herodis regis. Ecce magi ab oriente vene-
runt hierosolimā dicentes. Ubi est qui na-
tus est rex iudeoz? Vidimus enim stellaz
eius in oriente et venimus adorare eū. Au-
dicens autē herodes rex turbatus est et om-
nis hierosolima cum illo. Et congregans
omnes principes sacerdotum et scribas po-
puli sciscitabatur ab eis vbi christus nasce-
retur. At illi dixerūt ei. In bethleem iude.
Sic enim scriptū est per prophetaz. Et tu
bethleē terra iuda nequaq̄ es minima in
principibus iuda. Et te enim exiet durq̄
regat populuz meum israel. Tūc herodes
clam vocatis magis diligenter didicit ab
eis tēpus stelle que apparuit eis et mittens
illos in bethleē dixit. Ite et interrogate di-
ligēter de puero et cum inueneritis renun-
ciate mihi vt et ego veniēs adorē eū. Qui
cum audissent regē abierunt. Et ecce stella
quā viderāt in oriente aīcedebat eos vsq̄
dū veniēs supra vbi erat puer. Videntes
autē stellā gauisi sunt gaudio magno valde.
Et intrātes domū inuenerūt puerū cū ma-
ria matre ei? et p̄cidētes adorauerūt eū. Et
ap̄t̄ thesaur̄s suos obtulerūt ei munera au-
rū thubus et mirrā. Et respōso accepto in som-
nis ne redirent ad herodem per aliam vi-
am reuerfi sunt in regionem suam.

De oblatione chri-

sti in templo. Lu. ij. Lapi. ix.

Spostq̄ impleti sunt dies purga-
tionis marie fm legē moysi tulerūt
iesuz in hierlm vt sifteret eū dño sū-

cut scriptū est i lege dñi. Quia omne mascu-
linū adaperiēs vuluā sc̄m dño vocabitur.
Et vt darēt hostias dño fm qđ dictū ē i le-
ge dñi par turtuz aut duos pullos colūba-
rū. Et ecce hō erat i hierlm cui nomē simeō
et hō iste iust? et timoraz? expectās p̄solatio-
nē isrl? et sp̄s sc̄s erat i eo. Et misuz accepe-
rat a sp̄s sc̄s nō visuz se morē nisi p̄? vi-
deret t̄pm dñi. Et venit i sp̄i in tēplū. Et
cū induceret puez iesū parētes ei? vt face-
rēt fm p̄suetudinē leḡs p̄ eo t̄p̄e accepit eū
in vlnas suas et b̄ndixit deū et dixit. Hūc di-
mitis suū tūc dñe fm s̄bū tuū i pace et. vs-
q̄ pleb tue isrl. Et erat p̄r ei? et m̄ mirātes
sup his q̄ dicebāt d̄ illo et b̄ndixit illis sime-
on et dixit ad mariā m̄r̄m ei?. Ecce positus
est h̄ i ruina et i resurrectione multoz i isrl et
in signū cui p̄radicef. Et tuā ip̄i aiam p̄
trāsibit gladi? vt reuelēf et multz cordibz co-
gitatiōes. Et erat āna p̄phetissa filia pha-
nuel de tribu aser. Hec p̄cesserat i diebz ml-
tis et vixerat cū viro suo ānis septē a s̄gini-
tate sua. Et hec vidua erat vsq̄ ad annos.
lxxiij. q̄ nō discedebat d̄ templo. ieiunijs
et obsecratiōibz fuit deo nocte ac die. Et
hec ip̄a hora supueniēs p̄fitebat dño et loq̄-
bat de eo oibz q̄ expectabāt redēptiōez isrl.
Et perfecerunt oia fm legē dñi reuerfi sūt
in galileā in ciuitate suam nazareth. Puer
autem crescebat et confortabatur plen? sa-
pientia et gratia dei erat in illo.

De fuga in egiptuz

occasione innocentū et
er regressu ex egipto.

Mathei. ij. Lapi. x.

Cum magi recel-
sissent. Ecce an-
gelus domini.
Apparuit in somnis io-
seph dicens. Surge et
accipe puerum et matrē
eius et fuge in egiptuz
et esto ibi vsq̄ duz dica-
tibi. Futurum est enim
vt herodes querat pue-
rum ad perdendum illū.
Qui confurgens acce-
pit puerum et matrē eius nocte et secessit in
egiptum et erat ibi vsq̄ ad obitum hero-
dis vt adimpleretur quod dictum est a do-
mino p̄ prophetā dicentē. Et egipto voca-
ui filium meū. Tūc herodes videns quā

Glosa
Probabile ē q̄ an-
gel? iste fuerit gas-
trici. et q̄ in om̄i-
bus ministeriis in
carnatiōis concer-
nētibus quotiens
introduc̄f angel?
apparuisse t̄p̄e fue-
rit. sicut fuit apud
pauelz. et ad pas-
tores. et ad magos
et q̄ter ad ioseph
et in agonia chri-
sti. et resurrectione
et in ascensione.

m̄t̄p̄e l. r.

900 13

Unum ex quatuor

illius esset a magis iratus est valde. et mit-
tens occidit omnes pueros. qui erant in
in bethleem et in omnibus finibus eius a
bimatu et infra finem tempus quod exqui-
sierat a magis. Tunc adimpletum est quod
dictum est per hieremiam prophetam dicen-
tem. *Vox in rama audita est ploratus et plu-
latus rachel plorans filios suos et noluit con-
solari quia non sunt.* Defuncto autem herode.
Ecce apparuit angelus in somnis ioseph
in egypto dicens. Surge et accipe puerum
et matrem eius et vade in terram israel. Defun-
cti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui
conspiciens accepit puerum et matrem eius et ve-
nit in terram israel. Audies autem quod Archelaus
regnaret in iudea pro herode patre suo timens
in illo ire. Et admonitus in somnis secessit
in partes galilee. Et veniens habitavit in ci-
uitate quam vocant nazareth. Vt adimpleret quod
dictum est per prophetam quoniam nazarenus vocabitur.

De inuentioe christi

pueri in templo a parentibus eius. *Luc. ij. Et de
habitatioe iohannis in deserto. Luc. i. La. xi.*

Aliis pariter eius per octo annos
in hierusalem in die solenni pasche.
Et cum factus esset iesus annorum
duodecim. Ascendentibus illis hierosolimam
secundum consuetudinem diei festi. Resummasque
diebus cum rediret remansit puer iesus in hiero-
salem et non cognouerunt parentes eius. Existi-
mauerunt autem illum esse in comitatu. Venierunt iter
diei et requerebant eum inter cognatos et no-
tos. et inuenientes regressi sunt in hierusalem
requerentes eum. Et factum est post triduum inue-
nerunt illum in templo sedentem in medio doctorum
audientem illos et interrogantem. Strupe-
bant autem omnes qui eum audiebant super prudentiam et
respondentem eius. Et videntes admirati sunt. Et
dixit mater eius ad illum. Filius quid fecisti nobis
sic pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et
ait ad illos. Quid est quod me querebatis? An
nesciebatis quia in his que patris mei sunt oportet
me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod
locutus est ad illos. Et descendit cum eis et venit
nazareth. et erat subditus illis. Et mater eius
conseruabat omnia verba conser-
uans in corde suo. Et iesus profi-
ciebat sapientia et etate et gratia
apud deum et homines. Puer autem
iohannes crescebat et confortaba-
tur spiritu et gratia. Et erat in de-
serto usque in diem ostensiois

*Prilus postu-
tu est boca
luca sed hic
reperit per co-
tinuatioe se-
quentium.*

sue ad israel.

Incipit secunda

pars principalis huius libri de progressu
predicationis christi. *Rubrica. xij. de
predicatione et baptismo iohannis in des-
serto. Dan. R. i. La. iij. La. xij.*

Anno autem quinto
decimo Imperij
Tiberij cesaris per
curante pontio py-
lato iudea. Tetrarcha autem gal-
ilee herode. Philippo autem fratre eius tetrar-
cha ituree et traconitidis regionis et lisania
abiline tetrarcha sub principibus sacerdotum
Anna et caypha. Factum est verbum domini
super iohannem filium zacharie in deserto.
Et venit in omnem regionem iordanis predi-
cans. *R. baptismum penitentie in remis-
sionem peccatorum sicut. L. scriptum. R. D.
est in libro sermonum ysaiie prophete. Initium
R. euangelij iesu christi filij dei sicut scriptum
est in ysaiia propheta. Ecce mitto angelum
meum ante faciem tuam. qui preparabit viam
tuam ante te. Voc. D. R. clamatis. L. R. i
deserto parate viam domini/rectas facite semi-
tas eius. Omnis. L. D. vallis implebitur
et omnis mons et collis humiliabitur. Et
erunt praua in directa/et aspera in vias pla-
nas. Et. L. videbit omnis caro salutare
dei. In. D. diebus autem illis/venit iohan-
nes baptista predicans in deserto iudee et di-
cens/Penitentiam agite. Appropinquabit
enim regnum celorum. Ipe. D. R. autem
iohannes habebat vestimentum de pilis ca-
melorum/et zonam pelliceam circa lumbos
suos. Esca autem eius erat locuste et mel silue-
stre. Tunc exibat ad eum. R. hierosolymite
vniuersi et. D. omnis. R. iudea. et. D.
omnis regio circa iordanem. et baptizaba-
tur ab eo in iordane flumine. R. confiten-
tes. D. R. peccata sua. Videns. D. au-
tem multos phariseorum et saduceorum.
venientes ad baptismum suum/et turbas
que exibat ut baptizarentur ab ipso. dixit
D. eis. Progenies genima. L. viperarum
D. L. quis ostendit. L. vobis fugere a
ventura ira? Facite ergo fructus dignos pe-
nitentie. Et ne ceperitis. L. velitis. D. dicere
intra vos. Patrem habemus abraham. Dico enim
vobis/quoniam potes est deus de lapidibus
istis suscitare filios abrahe. Iam enim securus*

*Hic fuit ho-
mo missus a
deo cui no-
men erat io-
hannes.*

Monotesseron siue

ad radicē arboris posita est. Dis ergo arbor que nō facit fructū bonū/ excidet et in ignē mittet. Et. L. interrogabāt euz turbe dicētes Quid ergo faciemus. Respondens autē dicebat illis. Qui habet duas tunicas det vnā nō habēt Et q̄ bēt escas/ similiter faciat. Venerūt autē et publicani vt baptizarent. Et dixerūt ad illū. Magister quid faciem⁹. At ille dixit ad eos. Nihil ampli⁹ q̄s quod constitutū est vobis faciat. In/terrogabāt autē eū et milites dicētes. Quid faciemus ⁊ nos. Et ait illis. Aeminē ꝑcutiatis/ necꝫ calumniā faciat. et cōtenti esto te stipēdijs vestris. Crisimāte autē populo et cogitātib⁹ oib⁹ in cordib⁹ suis de iohāne/ ne forte ip̄e esset xp̄s. Rōdit iohānes dicēs omnib⁹. Ego. D. quidē. L. R. aq̄ baptizo vos in penitentiā. D. Qui autē post me vētur⁹ est/ fortior me est/ cuius nō sum dignus calciamēta portare. et. R. procumbēs solvere. R. L. corrigiā calciamētorū eius. Ip̄e. D. vos. R. L. baptizabit i spiritusctōet. R. igne. L. Cuius. D. L. vētilabū in manu eius et pmundabit ⁊ purgabit. L. areā suā. et congregabit trincum in horreū suū. paleas autē cōburet igni inextinguibili. D. ulta. L. quidē et alia exhortās euāgelizabat populo. Et factuz. R. est in dieb⁹ illis Venit iesus a nazareth galilee in iordanē. D. ad iohānem/ vt baptizaretur ab eo. Iohānes autē phibebat eum dicēs. Ego a te debeo baptizari ⁊ tu venis ad me. Respondēs autē iesus dixit ei. L. Sine modo. Sic enī decet nos adimple re omnē iusticiā. tunc dimisit eū. Factū. L. est autē dum baptizaret omnis populus/ et iesu baptizato a iohāne in iordanē. R. cōfestim. D. ascēdit de aqua. Et. L. eo orāte. Ecce. D. aperti sunt celi. Et vidit. R. celos apertos et sp̄m sanctū dei. D. corporali. L. specie descendētē. D. sicut colūbam/ et venientē sup se et manentē. R. in ip̄o. Et. D. ecce vox de celis facta. R. L. est dicēs. D. Hic est filius meus dilect⁹ in quo mihi complacui. Tu. R. L. es fili⁹ meus dilectus/ in te. L. complacuit mihi.

De genealogia christi

si fm Lij. Lij. Lapi. xij. Ipe iesus erat incipiens quasi annorum. xxx. vt putabatur filius ioseph. Qui fuit hely. Qui fuit mathat. Qui fuit leui. Qui fuit melchi. Qui fuit

Janne. q̄ fuit ioseph. qui fuit mathathie. qui fuit amos. qui fuit nau. qui fuit irbesi. qui fuit nagge. q̄ fuit maarb. q̄ fuit mathathie. qui fuit semci. qui fuit ioseph. qui fuit iuda. q̄ fuit iohāna. qui fuit resa. qui fuit zozobabel. qui fuit salathiel. q̄ fuit neri. qui fuit melchi. qui fuit addi. qui fuit thofan. qui fuit elmadan. qui fuit her. qui fuit iesu. qui fuit beliezer. qui fuit iozim. q̄ fuit mathat. qui fuit leui. qui fuit simeon. qui fuit iuda. qui fuit ioseph. qui fuit iona. qui fuit elyachim. qui fuit melcha. qui fuit mennā. qui fuit matharba. qui fuit nathan. qui fuit david. qui fuit iesse. qui fuit oether. qui fuit booz. qui fuit salmon. qui fuit naalon. qui fuit aminadab. q̄ fuit arā. qui fuit esrom. qui fuit phares. qui fuit iusde. qui fuit iacob. qui fuit ysaac. qui fuit abrahā. qui fuit thare. qui fuit nachor. qui fuit saruch. qui fuit ragau. q̄ fuit phalech. qui fuit beber. qui fuit sale. qui fuit caynā. qui fuit arpharar qui fuit sem. qui fuit noe. qui fuit lamech. qui fuit marulalem. q̄ fuit enoch. qui fuit iareth. qui fuit malalebel. qui fuit caynan. qui fuit enos. qui fuit seth. qui fuit adam. qui fuit dei.

De ieiunio christi ⁊

tentatione. D. iij. Ri. Lu. iij. La. iij.

Iesus autē plenus spiritu sancto/gressus est a iordane et statim. R. spiritus expulit eum in desertū ductus. D. a spū in desertum vt tentaretur a diabolo. Et agebatur. L. in spū in desertū. Et erat. R. in deserto. xl. diebus ⁊ xl. noctibus et tentabat a sathana et. L. nihil manducauit in illis diebus.

Erats. R. cuꝫ bestijs. Et. D. cum ieiunasset. xl. diebus et. xl. noctibus cōsummatis illis postea. D. esurijt. L. Et accedens. D. tentator diabolus. L. dixit. D. L. illi. Si fili⁹ dei es dic. D. vt lapides isti panes fiāt. Dic. L. Lapidib⁹ huic vt panis fiat. Et. D. rōdit ad illū iesus. Scriptū est enim qz nō i solo pane viuit hōs i oi vbo dei. L. qd̄ p̄cedit. D. de ore dei. Tūc assūpsit illū diabol⁹ i scāz citare ⁊ dixit. L. illū i dierim

Sto
Quomō Jo
seph duos hy
pares. i. be
li legalē ⁊ ia
cob carnalez
quere in po
stillo.

Scōm nar
rationē luce
mathe⁹ hic
pocaput et
incertum est
qs fuerit or
do rei geste
uide in po
stillo.

De mutatioe aque

in vinum Johannis. ij. Capi. xvij. Tertia die. Nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater iesu ibi vocatus est aut iesus et discipuli ei ad nuptias. Et deficiente vino dixit mater iesu ad eum. Vinu non hnt. Et dixit ei iesus Quid mihi et tibi est mulier. Nondu venit hora mea. dicit mater ei ministris quocumq dixerit vobis facite. Erat aut ibi lapidee ydrie sex posite fm purificatione iudeoz capiētes singule metretas binas vel minas. Dicit eis iesus Implete ydrias aq. et impleuerunt eas vsq ad summus. Et dicit eis iesus haurite nuc. et ferte. Arbitrario et tulerunt. Et gustavit architriginus aqua vinu facta et non sciebat vñ ceteri. ministri aut sciebant qui hauserat aqua. vocat spolum architriginus et dicit ei. Dis homo primu bonu vinu ponit et cu inebriati fuerint nuc id qd deterius est. tu aut seruasti vinu bonu vsq ad huc. Hoc fecit in initu signoz iesus in chana galilee et manifestauit gloria sua et crediderunt in eum discipuli eius.

De primo aduetu eius ad pascha.

Et soluite templu hoc Johannis. ij. Capi. xvij. Post hoc descendit in capharnaum ipe et mater eius et fratres ei et discipuli ei et tibi manserunt non multis diebus. Et ppe erat pascha iudeoz. Et ascendit iesus hierosolimam et inuenit in templo vendentes boues et oues et colubas et numularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellu de funiculis oēs eiecit de templo. Oues quoq et boues et numulariorum effudit es. et mensas subuertit. Et his q colubas vendebat dixit Auferte ista hinc et nolite facere domu patris mei domu negociationis. Recordati vero sunt discipuli ei quia scriptu est zelus domus tue comedit me. Respondit ergo iudei et dixerunt ei. Non signus ostendis nob quia hec facis. Respondit iesus et dixit eis soluite templu hoc et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo ei iudei. quadraginta et sex annis edificatu est templu hoc et tu tribus diebus

Colligit et eni gelia io. q epo fuit ad min ad triplex pascha. licet alij euage liste de unico solum faciunt mentionem. et inde venit apud alios quos naturaliter rationis cofuso ponentes hoc pascha aq vitimo

bus excitabis illud. Ille aut dicebat de templo corporis sui. Cu ergo surrexisset a mortuis recordati sunt discipuli ei quia hoc dicebat. Et crediderunt scripture et fmoni que dixerat iesus. Cu esset hierosolymis in pascha in die festo multi crediderunt in noie eius. Uideres signa que faciebat. Ipe aut iesus non credebat semenipm eis eo quod ipse nosset eos. Et quod opus eius non erat. vt quis testimoniu pberet de boie. Ipe eni sciebat quod ceteri i boie

De Nicodemo.

Johannis. ij. Capi. xix. Rar autem homo ex phariseis Nicodemus noie princeps iudeoz. hic venit ad iesum nocte et dixit ei. Rabi scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis nisi fuerit deus cum eo. Respondit iesus et dixit ei. Amē amē dico tibi. Nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnu dei. Dixit ad eum Nicodemus. quomodo potest homo nasci cum sit senex. Nunquid potest in venter matris sue iterato introire et renasci. Respondit iesus Amē amē dico tibi nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non potest introire in regnu dei. quod natu est ex carne caro est et quod natu est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi. oportet vos nasci denuo. spiritus ubi vult spirat et vocē eius audis et nescis vnde veniat aut quo vadat. Sic est ois qui natus est ex spiritu. Respondit nicodemus et dixit ei. Quomodo potest hec fieri. Respondit ei iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras. Amē amē dico tibi quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur et testimoniu nrm non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis quomodo modo si dixerō vobis celestia creditis. Et nemo ascendit in celu nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sic moyses exaltauit serpente in deserto ita exaltari oportet filium hominis vt ois qui credit in illo non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filiu suu in mundu vt iudicet mundu sed vt saluet mundu per ipu. Qui credit in eu non iudicatur. Qui autem non credit iaz iudicatur. Et non credit in noie vni geniti filij dei. hē aut iudicium quia venit lux in mundu et dilexerunt homines magis tenebras quam lucē. Erat enim eorum mala opa. Dis enim qui male agit odit lucē et non venit ad lucē vt non arguatur opa eius. qui autem facit veritate venit ad lucē vt manifestentur opa eius quia in deo sunt facta.

De qrela q iesus baptizat. Jo. iij. Capi. i.

Annum ex quatuor

Quod hoc venit Jesus in iudea terra et discipuli eius et illic demorabatur cum eis et baptisabat. Erat autem et iohannes baptisans in ennon intra salim quia aque multe erant illic et veniebant multae et baptisabant. Non dum enim fuerat missus iohannes in carcerem. Facta est ergo questio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione. et veniebant ad iohannem et dicebant ei Rabbi quod erat tecum trans iordanem cui tu testimonium perhibuisti. Ecce hic baptisat et omnes veniunt ad eum. Respondit iohannes et dixit. Non propterea accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo. ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim. ego non sum christus sed missus sum a domino. Qui habet spiritum sanctum et carnis. Amicus autem spiritus sancti qui stat et audit eum. gaudium gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illud oportet crescere me autem minui. qui desursum est super omnes est. qui est de terra de terra est et de terra loquitur. qui de celo venit super omnes est et quod vidit et audiit hoc testatur et testimonium eius nemo accipit. Qui autem accipit eius testimonium signavit. quia deus verax est. quem enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam qui autem incredulus est filio non videbit vitam sed ira dei manet super eum.

De incarnatione iohannis.

Bannus. **D.** xliij. **R.** vi. **L.** iij. **Ca.** xxi.

Herodes. **L.** autem tetrarcha cum corripisset a iohanne de herodiade uxore philippi **R.** fratris sui quia duxerat eas. et **L.** de omnibus malis que fecit herodes. Dicebat. **D.** enim illi iohannes. Non licet tibi habere. **R.** uxorem fratris tui. **A.** dicit. **L.** et hec herodes super omnia tenuit. **D.** iohannem et alligavit eum et posuit **D.** eum in carcere propter. **D.** herodiadem uxorem fratris sui herodias. **D.** autem insidiabatur ei et volebat occidere eum nec poterat. Herodes autem metuebat iohannem. sciens eum virum sanctum et iustum. et **D.** volens eum occidere timuit populum quia si cur prophetam eum habebat et custodiebat. **R.** eum et audito eo multa faciebat et libenter eum audiebat.

De iudea relicta a

christo et de samaritana. **D.** iij. **R.** i. **L.** iij. **J.** iij. **Ca.** xxi.

Cum. **D.** autem audisset Jesus quod iohannes traditus esset. et **vt.** **J.** cognovit quod audierunt pharisaei quod Jesus plures discipulos facit et baptisat quod iohannes quod quod iohannes non baptisaret sed discipuli eius. secessit. **D.** reliquit. **J.** iudeam et abiit et **L.** regressus est in virtute spiritus et. **L.** **R.** venit in galilea. **D.** **R.** **L.** **J.** **C.** Oportebat. **J.** cum autem transire per samariam. Venit ergo iohannes in civitate samarie que dicitur sichar iuxta pedum quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat autem ibi fons iacob iohannes quoque fatigatus ex itinere sedebat super fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquam. Dicit ei iohannes. Da mihi bibere. Discipuli autem eius abierant in civitate ut cibos emerent. Dicit ergo mulier illa samaritana. Quomodo tu iudeus cum sis a me bibere potestis que sum mulier samaritana? Non enim contumetur iudei samaritanis. Respondit Jesus et dicit ei. Si scires donum dei et quis est qui dicit tibi da mihi bibere tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habere puteus altus est. Tu ergo habes aquam vivam? Nunquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteum istum. et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius. Respondit iohannes et dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum. qui autem biberit ex aqua quam ego ei dabo non sitiet in eternum. sed aqua quam ego dabo fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei iohannes. Vade voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei iohannes. Bene dixisti quia non habeo virum. quinque enim viros habuisti et nunc quem habes non est tuus vir. hoc verum dixisti. Dicit ei mulier. Domine ut video quia propheta es tu. Patres nostri adoraverunt in monte hoc. et vos dicitis quod ierosolimis est locus ubi oportet adorare. Dicit ei Jesus. Mulier crede mihi quia venit hora quando nec in monte hoc neque in ierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis. nos adoramus quod scimus quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc

Monotesseron siue

est quādo veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quod messias venit qui dicitur christus. Tu ergo venis ille nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Iesus. Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius et mirabantur quia loquebatur mulieri. Nemo tamen dicit quod queris aut quod loqueris cum ea. Reliquit ergo patriam suam mulier et abiit in civitatem et dicit illis hominibus. Venite et videte hominem quem dixit mihi omnia quecumque feci. Nunquid ipse est christus? Exibant de civitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dicit eis. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli eius ad invicem. Nunquid aliquid attulit ei manducare? Dicit eis Iesus. De cibis est ut faciam voluntatem patris mei qui misit me ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quatuor menses sunt et messis venit? Ecce ego dico vobis levate oculos vestros et videte regiones quod albe sunt iam ad messem. et qui metit. mercedem accipit et congregat fructum in vitam eternam et qui seminat simul gaudet qui metit. In hoc enim verbum est verum quia alius est qui seminat alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alii laboraverunt et vos in labores eorum introistis. Et civitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter verbum mulieris testimonium prohibentis quia dixit omnia quecumque feci. Cum venissent ergo ad illam samaritani rogaverunt eum ut ibi maneret et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant quia iam non propter tuam loquelam credimus. ipsi enim vidimus et scimus quod hic est vere salvator mundi. Post duos autem dies exiit inde et abiit in galileam. Ipse enim Iesus testimonium prohibuit quia prophetam in sua patria honorem non habet. Tu ergo venisti in galileam exasperavit eum galilei cum omnia vidissent que fecerat ierosolimis in die festo. Etenim ipsi venerant ad diem festum.

De filio reguli. Jo. iij. Ca. xxiij.
Venerat ergo iterum in chana galilee ubi fecerat de aqua vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur capbarnaum. Dicit cuius audisset quod

Iesus adveniret a iudea in galileam. abiit ad eum. et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus. Vade filius tuus vivit. Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus et ibat. Jam autem eo descendente serui occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes quod filius eius viveret. Interrogabat autem eum hora ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei. quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quod illa hora erat in qua dixit ei Iesus filius tuus vivit et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus cum venisset a iudea in galileam.

De libri traditione ipsi Iesu et electione eius extra civitatem. Et relicta nazareth venit capbarnaum. D. iij. R. i. L. iij. J. iij. Capitulum. xxiij.

Sama. Exiit per universam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omnibus. venit nazareth ubi erat nutritus. Et intrauit secundum consuetudines suas die sabbati in synagogam. Et traditus est illi liber ysaiæ prophete. Et ut revolvit librum invenit locum ubi scriptum erat. Spiritus domini super me. vnixit me. euangelizare pauperibus. misit me. sanare contritos corde. et predicare captivis remissionem et cecis visum. dimittere contractos in remissionem. predicare annum domini acceptum. et die retributionis. Et cum plicuisset librum dedit. ministrum et sedit. Et omni in synagoga oculi erant intendentes in eum. Lepit autem dicere ad illos quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant et mirabantur in verbis gratie que procedebant de ore illius et dicebant. Nonne hic est filius ioseph? Et ait illis vniuersis dicens mihi hanc similitudinem. Dedicetis cura teipsum. Quanta audivimus facta in capbarnaum. fac et hic in patria tua. Ait autem Amen dico vobis quod nemo propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis multum viderunt in diebus helise in israel. quando clausus est celum annis tribus et

Colligit et hoc isaiam antea multa fecisse signa. quod lucas se non narrasse faciat. sciat et multa que non sunt scripta.

Unum ex quatuor

mensibus sex quando facta est fames magna in omni terra et ad nullam illam missus est belias nisi in saretam sydonie ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in israel sub beliseo propheta nemo eorum mundatus est nisi nazama syrus Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes. Et surrexerunt et eiecerunt illum extra civitatem duxerunt illum usque ad supelium montis super quem civitas eorum erat edificata ut precipitaret eum. Ipe autem transiens per medium illorum ibat. Et relicta. D. civitate nazareth descendit. L. venit. D. et habitavit in capharnaum civitatem. L. galilee maritimam. D. in finibus zabulon et neptalim. ut adimpleret quod dictum est per ysaiam prophetam. Terra zabulon et terra neptalim via maris trans iordanem galilee gentium populorum qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Et sedentibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Et inde cepit iesus predicare evangelium. Regni dicens Quonia impletum est tempus penitentiam. D. agite et credite. R. euangelio. appropinquabit. D. R. enim regnum celorum.

De vocatone secunda apolorum ad familiaritatem. L. v. Ca. xxv.

Actum est autem cum turbe irruerent in iesum ut audiret verbum dei et ipse stabat secus stagnum genezareth et vidit duas nautes stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderunt et lanabant retia. Ascendens autem in ymnam navim que erat simonis rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedes docebat de navicula turbas. Et cessavit autem loqui dixit symoni. Duc in altum et laxate retia vestra in capturam. Et respondens symon dixit illi. Preceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus. In verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent concluderunt piscium multitudinem copiosam. Rumpentibus autem rete eorum. Et annuerunt sociis suis qui erant in alia navi ut veniret et adiuvaret eos et venerunt et impleverunt ambas naviculas ita ut pene mergerentur. Quod cum videret symon petrus prociudit ad genua iesu dicens. Ego et frater meus scio quia tu es christus filius dei. Iesus respondit et ait ad symonem. Nolui timere. ex hoc iam eris hoies capiens et subductus ad terram navibus relicta oibus se-

cuti sunt illum.

De tertia vocatone ad sequelam. D. iij.

R. i. Capitulum. xxvi.

Abulans. D. autem iesus et R. petrus iuxta. D. mare R. galilee vidit duos. D. fratres simonem. D. R. qui vocat petrus et andream fratrem eius mittentes rete in mare. Erant enim piscatores. Et R. ait. D. allis iesus Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. At. D. illi R. continuo relicta retibus et navim secuti sunt eum. Et R. progressus. D. inde pusillum. vidit. D. R. alios duos fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem eius in navim cum zebedeo patre eorum reficientes componentes. R. retia. D. eorum. Et. D. statim R. vocavit eos. Illi. D. autem. R. statim relicta retibus et petrus. D. R. suo zebedeo in navim cum mercenariis suis secuti. D. R. sunt eum.

De expulsione immundi demonij et sanatione ois languoris. D. iij. R. i. L. iij.

Capitulum. xxvii.

Ingrediebatur capharnaum. Et statim

sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrinam eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens et non sicut scribe. q. L. in potestate erat primo ipsius. Et in synagoga. R. eorum erat homo. L. R. demonium habens immundum. Et exclamavit voce magna dicens. Sine quod nobis et tibi iesu nazarene venisti. L. an tempus perdere. L. R. nos. Scio quod enim sis sanctus dei. Et comminatus. R. est eum iesus et increpavit eum dicens. Obmutesce. L. R. et exiit ab illo. Et discerpens illum spiritus immundus et exclamans voce magna exiit ab eo. Et L. cum percussisset illum demonium in medium exiit ab illo nihilque illi nocuit. Et factus est pavor in omnibus et R. mirati sunt omnes ita ut perquirerent inter se colloquerentur. L. ad invicem dicentes. Quidnam R. est hoc? que nam doctrina hec nova? quod est hoc verbum quia in potestate virtute imperat immundis spiritibus et crescit et obediunt ei. Et percussit rumor eius statim. Et L. divulgabat fama de eo in omnem locum et R. regionem galilee. Et circumibat. D. iesus totam galileam docens

Non est impossibile dicere vocatos istos esse eandem cum precedenti licet secundo modo fiat narratio. non tamen contrario. quia quilibet hie de capta piscium.

Attendite quod ibi plures sunt

Aug. dicit libro ultimo. quod non nocuit discerpens. id est membra non debilitavit sicut aliquando solet

Monotesseron sine

in synagogis eorum et predicās euangeliū regni ⁊ sanans omnē languorē ⁊ omnem infirmitatē in populo Et abiit opinio ei⁹ in totam syriā Et obtulerūt ei omnes male habētes varijs languorib⁹ ⁊ tormentis comp̄hensoꝝ qui demonia habebāt ⁊ in naticos ⁊ paralyticos ⁊ curauit eos. Et se cure sunt eū turbe multe de galilea ⁊ decapolis ⁊ de ierosolimis ⁊ de iudea ⁊ de trās iordanem.

De socru simonis

D. viij. **R.** i. **L.** iij. **Capitulum. xxvij.**
Surgens autē Iesus de synagoga et prius egredientes de synagoga uenerūt in domū symonis petri. **D.** ⁊ andree. **R.** cum iacobo ⁊ iohanne. **D.** Decūbebat autē et socrus symonis et tenebat. **L.** magnis febribus. **Et. D.** vidit socrum eius iacentē. **R.** febricitantē. **Et statim dicit ⁊ rogauerūt. L.** cum p̄ illa. **Et stans sup̄ illam impauit febrē ⁊ R.** accedens eleuauit eā apprehēsa manu ei⁹ et cōtinuo dimisit eam febris ⁊ **D.** surrexit ⁊ ministrabat. **L. D. R. eis. Vespere** **R.** autē factō cū occidisset sol **L.** omnes q̄ habebāt infirmos varijs languorib⁹ ducebant illos ad eū. **A**fferebāt ad eum omnes male habētes ⁊ multos **D. R.** demonia habentes **Et erat omnis ciuitas cōgregata ad ianuā. Et ille singulis man⁹ imponēs curabat eos. multos. R.** qui uexabant varijs languorib⁹ ⁊ demonia multa eiciebat et spiritus. **D.** immūdos uerbo **Et omnes male habentes curauit ut adimpleret quod dictū est p̄ isaiam p̄phētā dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit et egrotatōes nostras ipse portauit Et uerbat. L.** autē demonia a multis clamātia ⁊ diucentia. **Quia tu es x̄ps filius dei. Et increpās. nō. L. R.** sinebat ea loq̄ quia sciebāt eum esse x̄pm **Et. R.** diluculo ualde facto die surgēs egressus abiit in desertū locum ibiq̄ orabat **Et. L.** turbe req̄rebāt eū **Et R.** p̄secutus est eum symon et qui cū illo erāt **Et cū inuenissent eū dixerūt ei Quia omnes querūt te. Et dixit illis. Quamuis in primis uocatus ⁊ ciuitates ut ⁊ ibi p̄dicem. ad hoc ueni. Et. L.** uenerūt turbe ad x̄pm ⁊ detinebāt eum ne discederet ab eis **Quib⁹ ille ait. Quia et alijs ciuitatibus oportet me**

euangelizare regnū dei quia ideo missus sum. **Et. R.** erat. **L.** predicās in sinagogis eorum et in omni galilea ⁊ demonia eiciebat **De uocatiōe mathei que fm̄ august. facta est ante sermonē dñi in monte. D.** ix **R. ij. L. f.**

Capitulum. xxviii.
Et post hoc exiit. **D.** dum trāsiit inde **Egressus. R.** rursus ad mare omnisq̄ turba ueniebat ad eū ⁊ docebat eos **Et cum p̄teriret uidit. L. D.** **R.** publicanū nōmie leui alphi. **R. D.** **A.** theum. **D.** sedentem. **R.** in teloneo **Et ait illi. Sequere me. Et. L.** relictis oibus surgens. **L. D. R.** secutus est eum.

Repetit post modū uocatiō mathei ut cō mōre p̄p̄t dñi quod fecit ei.

De electiōe. xij. apostolorū et sermone domini in monte thabor qui cōtinet multas rubricellas pro multitudie doctrinarum. D. v. vi. vij. capitulis. per totū. R. ij. L. vi. p̄. et. xij. Capitulum. xxx.

Hic. **L.** est autē in diebus illis **Exprensus ascendit. R.** in montē orare. **Et erat. L.** p̄notans in oratiōe dei. **Et cū dies fact⁹ fuisse uocauit discipulos quos uoluit ipse ⁊ uenerūt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum illo. Et ut mitteret illos predicare ⁊ dedit illis p̄tētem curandi infirmitates ⁊ eiciendi demonia quos. **L.** et apostolos nominauit **Symonez** quē cognominauit **Petrū** et **Andream** fratrem eius. **Et iacobū zebedei. R. ⁊ iohannem** fratrem iacobi **Et imposuit eis nomina boanerges quod est filij tonitruū. Philippum. L. R. ⁊ bartholomēum** **Matheū ⁊ Thomā** **Jacobum** alphi et **Symonē** qui uocabatur **zelotes** **chanaeum. R.** iudam. **L.** **Jacobi** **thadeū. R.** et **iudam. L.** qui fuit proditor qui. **R.** tradidit eum **Et. L.** descendens de monte cum illis stetit in loco campestri ⁊ turba discipulorū eius ⁊ multitudo copiosa plebis ab omni iudea ⁊ hierosalem ⁊ maritima ⁊ tyri ⁊ sidonis qui uenerant ut audirent eū ⁊ sanarentur a languorib⁹**

Probabile ē q̄ fuerit idē sermo quem Matheus et lucas narrant sicut hic conueniat. Nihilominus probabile est aliter pars q̄ fuerint distincti pro diuersis temporibus locis et personis. non est mirabile est si x̄ps plures similia fecit. dicit ⁊ uocauit. Et hoc per totū huius narratiōis contextū ubi alia conueniunt habent anotiā

Fuit inter p̄dicatōes istas sermo domini in monte

¶ Num ex quatuor

suis. Et q̄ recabant a spiritibus immūdis curabant. Et ois turba querebat illū tanq̄ gere quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. Videns **D.** autē Iesus turbas ascendit in montē. Et cū se disset accesserūt ad eum discipuli eius. **L.** ipse elevatis oculis in discipulos suos. **D.** apicis os suū dicebat eos dicens. **B.** **L.** pauperes spiritu quoniam ipsoꝝ est regnū celozū. **B.** Beati mites. **D.** quoniam ipsi possidebūt terrā. **B.** Beati qui lugent quoniam ipsi consolabūtur. **B.** Beati qui esuriūt et sitiunt iusticiam quoniam ipsi saturabūtur. **B.** Beati misericordes quoniam ipsi misericordiā consequentur. **B.** Beati mundo corde quoniam ipsi deū videbunt. **B.** Beati pacifici quoniam filij dei vocabūtur. **B.** Beati qui persecutionē patiūtur propter iusticiā quoniam ipsoꝝ est regnū celozum. **B.** Beati eritis cum vos oderint homines et cum sepauerit vos et reprobrauerint et eicerint nōm̄ vestrū tanq̄ malū. propter filiū hominis. **B.** Beati estis cum maledixerit vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint om̄ne malū aduersum vos mentientes propter me. **B.** Gaudete in. **L.** illa die et exultate. **D.** quoniam merces vestra copiosa est in celis. **Sic D.** enī **L.** persecuti sunt et prophetas qui fuerūt ante vos patres. **L.** eozum. **V.** Verū tamen ve vobis diuitib⁹ qui habetis consolatiōem vestrā. **B.** Beati q̄ nunc esuritis quoniam saturabimini. **B.** Beati qui nūc stertis quia ridebitis. **V.** De vobis q̄ saturati estis / q̄ esurietis. **V.** De vobis qui nunc ridetis / q̄ lugebitis et flebitis. **V.** De vobis cum bñ dixerint vos omnes homines. **S.** Secundū enī hoc faciebant pseudo prophete patres eozum. **V.** Vos estis sal terre. **D.** si sal euauerit in quo salietur. **A.** Ad nihilū valebit nisi vt mittat foras et conculcet ab hoibus. **V.** Vos estis lux mundi. **N.** Non potest ciuitas abscondi supra montem posita neq̄ accendit lucernam et ponunt eam sub modio sed sup candelabrū vt luceat om̄ibus qui in domo sunt. **Sic** luceat lux vestra corā hominib⁹ vt videāt opera vestra bona et glorificēt patrē vestrū

¶ Melnde prius descendens rat. vt dicit **L.** u. vel imaginande sunt due ptes mō s̄ vna bassior altera.

¶ Si quis voluerit profūditate et ordinē totius sermōis illi⁹ p̄gnoscere recurrat ad psallias.

¶ Apostolorū cōmendatio.

qui in celis est. **¶** Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. nō veni soluere sed adimplere. **A.** Amē quippe dico vobis donec trāseat celum et terra. iota vnus aut vnus apex nō preteribit de lege donec om̄ia fiant. **¶** Qui ergo soluerit vnū de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minim⁹ vocabit in regno celozum. **¶** Qui autē fecerit et docuerit hic magnus vocabit in regno celoz. **¶** Dico enim vobis quia nisi abūdauerit iusticia vestra plus q̄ scribarū et phariseozū non intrabitis in regnum celozū. **¶** Audistis q̄ dictū est antiquis. **¶** Non occides qui autē occiderit reus erit iudicio. **¶** Ego autē dico vobis quia omnis / qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. **¶** Qui autē dixerit fratri suo racha reus erit concilio qui autem dixerit fratri suo fatuere erit gehenne ignis. **¶** Si ergo offers mun⁹ tuū ad altare. et recordatus ibi fueris quia frater tuus habet aliqd aduersus te. relinque ibi mun⁹ tuū ante altare et vade prius recōciliari fratri tuo. et tūc venis ens offeres munus tuū. **¶** Esto consenties aduersario tuo cito dum es in via cū eo ne forte aduersarius tradat te iudici et inde tradat te ministro et in carcerem mittaris. **¶** Amen dico tibi. **¶** Non exabis inde donec reddas nouissimū quadrantē. **¶** Audistis quia dictū est antiquis. **¶** Non mechaberis. **¶** Ego autē dico vobis quoniam omnis q̄ viderit mulierē ad concupiscendū eam iam mechatus est eaz in corde suo. **¶** Et si oculus tuus dexter scandalizat te. erue eum et projice abs te. **¶** Expedit enī tibi vt pereat vnū membrorū tuozum q̄ totum corpus tuū mittat in gehennā. **¶** Et si dextera manus tua scandalizat te abscide eā et projice abs te. **¶** Expedit enī tibi vt pereat vnū membrorū tuozum q̄ totū corp⁹ tuū eat in gehennā. **¶** Dicitū est autē. **¶** Quicūq̄ dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis facit eam mechari et qui dimissam duxerit adulterat. **¶** Iterum audistis quia dictū est antiquis nō piurabis. **¶** Reddes autē domino iuramenta tua. **¶** Ego autē dico vobis non

¶ 2. Legis impletio.

¶ 3. Consultorum sup legē additio veterē et p̄lo ad illud non occides.

¶ 4. Additio sup illud. Nō mechaberis.

¶ 5. Supraditio sup illud. Nō iurabis.

Monotesseron sine

iurare omnino. **F**leat per celum quia tro-
nus dei est. neq; p terram quia scabellum
pedum eius est. **F**leat p ierosolimaz quia
ciuitas est magni regis neq; per caput tu-
um iurabis quia nō potes vnū capillum
album facere aut nigrum. **S**it autem ser-
mo vester ē: est. nō nō. qd
autē his abundantius a
malo est. **A**udistis qz
dictū est oculuz pro oculo
6.
lo dentē pro dēte. **E**go autem dico vobis
non resistere malo. **S**ed. **V.** si quis. **L.**
te percussit in dexterā macillam prebe illi
et alteram. **E**t qui vult tecum iudicio cō-
tendere et tunicam tuā tollere dimitte ei et
pallium. **E**t. **V.** quicūq; te angarique-
rit mille passus. vade cum eo et alia duo.
Qui. **V.** petit. **L.** a te da ei. **E**t volenti
V. mutuari a te ne auertaris. **E**t qui au-
fert **L.** que tua sunt ne reperas. **E**t prout
vultis vt faciant vobis homines et vos fa-
cite illis similr. **A**udistis. **V.** quia dis-
cū est. diliges proximū tu
7.
um et odio habebis inimi-
cum tuū. **E**go autem dico
vobis. **D**iligite. **V.** **L.** in-
micos vestros benefacite his qui oderūt
vos benedicite male dicētibz vobis **E**t
V. orate. **L.** pro psequētibz et calūni-
antibus vobz. **V.** sicut filij patris vestri
qui in celis est qui solem suum facit oriri
super bonos et malos et pluit super iustos
et iniustos. **S**i enim. **V.** diligitis. **L.**
eos qui vos diligunt quā. **V.** mercedem
habebitis: que vobis. **L.** est gratia. **N**az
et peccatores se diligētes diligunt. **N**on
ne. **V.** et publicani hoc faciūt: **E**t si salu-
taueritis fratres vestros tantū quid am-
plius faciatis. **N**onne et ethnici hoc faci-
unt. **S**i **L.** benefeceritis qui vobis bene-
faciūt que est vobis gratia: **S**iquidē et
peccatores hoc faciunt. **E**t. **L.** si mutuū
dederitis his a quibz speratis accipere q
gratia est vobis. **N**am et peccatores pecca-
toribus senerāt vti recipiāt equalia. **V**e-
runtamē diligite inimicos vestros et be-
nefacite. et mutuū dare nihil inde speran-
tes: erit merces vestra multa. et eritis filij
altissimi quia ipse benignus est sup ingra-
tos et malos. **E**stote. **V.** et
go pfecti sicut et pater vester celestis perfe-

ctus est. **A**tendite ne
iusticiam vestrā faciatis
coram hoibus vt videamini ab eis **A**lio
quin mercedē non habebitis apud patre
vestrū qui in celis est. **C**um ergo facis
elemosinā noli ante te tu
ba canere sicut ypocrite
faciunt in synagogis: et
in vicis vt honorificent
ab hominibz. **A**men dico vobis receper-
unt mercedē suam. **T**e autē faciente ele-
mosinā nesciat sinistra tua quid faciat de-
xtera tua vt elemosina tua sit in abscondi-
to: et pater tuus qui videt in abscondito
reddet tibi. **E**t. **V.**
cum oras: nō eritis sicut
ypocrite tristes qui amat
in synagogis et angulis
platearū stantes orare vt videātur ab ho-
minibus. **A**men dico vobis quia receper-
unt mercedē suam. **T**u autem cum oras
ueris intra in cubiculū tuum et clauso bo-
stio ora patrem tuū in abscondito et pa-
ter tuus qui videt in abscondito reddet tibi.
Praes at nolite multū loq; sicut eth-
nici faciūt. putant enim q in multiloquio
suo exaudiatur. **N**olite ergo assimilari eis
scit enim pater vester quid opus sit vobis
anteq; petatis eum **S**ic
enim orabitis **P**ater no-
ster qui es in celis. **S**an-
ctificetur nomen tuum.
Adueniat regnū tuum.
Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.
Panem nostrum supsubstantialem. **V.**
quotidianū. **L.** da. **V.** nobis hodie. **E**t
dimitte nobis debita nostra **S**icut et nos
dimittim⁹ debitoribz nostris. **E**t ne nos
inducas in tentationem. **S**ed libera nos
a malo. **A**men. **S**i enim dimiseritis ho-
minibz peccata eorum di-
mitter et vobis pater vester celestis peccata ve-
stra. **S**i autē non dimis-
seritis hominibus nec pa-
ter vester dimittet vobis
peccata vestra. **C**um
autem ieiunatis nolite fi-
eri sicut ypocrite tristes
Exterminat enim facies
suas vt appareāt hominibus ieiunātes.

Ipoctis de
reflatio.

Comendatō
elemosine.

Quomō sit
orandum.

Blo.
lucas hāc ora-
tōnem ponit
sub quinque
titombz

10.
Quomō sit
indulgēdi.

11.
Qualiter te
iunandum.

Unum ex quatuor

Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas unge caput tuum et faciem tuam lava ne videaris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito. Et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. **N**olite thesaurizare vobis thesauros in terra ubi erugo et tinea demolitur et ubi fures effodiunt et furantur. **T**hesaurizzate autem vobis thesauros in celo ubi nec erugo nec tinea demolitur et ubi fures non effodiunt nec furantur. **U**bi enim est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. **L**ucerna corporis tui est oculus tuus. **S**i oculus tuus fuerit simplex et totum corpus tuum lucidum erit. **S**i autem oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit. **S**i ergo lumen quod in te est tenebre sunt ipse tenebre quate erunt. **N**emo potest duobus dominis servire aut enim unum odio habebit et alterum diliget aut unum sustinebit et alterum contemnet. **N**on potestis deo servire et mamone. **I**deo dico vobis ne. **N**olite solliciti sitis anime vestre quod manducetis aut corpori vestro quod indumini. **N**onne anima vestra est plusquam esca et corpus plusquam vestimentum. **R**espiciat deus volatilia celi quia non serunt neque metunt neque congregant in horrea et patet vester celestis pascit illa. **C**onsiderate cornos qui bus non est cellarium neque horreum et deus pascit illos quanto magis vos pluris estis illis. **Q**uis autem vestrum cogitans per adiacere ad staturam suam cubitum unum. **S**i ergo neque quod minimum est potestis quod de vestimentis et de ceteris solliciti estis. **C**onsiderate. **L**ilia. **R**agri quomodo crescunt non laborant neque nent. **D**ico autem vobis quonia nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur. **C**ooperus est sicut unum ex istis. **S**i autem fenum agri quod bodie est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit quatomagis vos minime fidei. **N**olite ergo solliciti esse dicentes quod man-

12.
Qualiter thesaurizandum

13.
Qualiter in tentis virgenda.

14.
Qualiter sollicitudo in misericordia tollenda spes in dei providentia virgenda.

ducabimur aut quid bibemur aut quo operiemur. **E**t. **N**olite in sublime tolli. **D**ecet autem gentes mundi. **Q**uerunt. **S**cit enim pater vester quia his omnibus indigetis. **Q**uerite ergo primum regnum dei et iusticiam. **D**eus eius et. **D**ecet. **L**omnia adiacentur vobis. **N**olite. **D**ergo solliciti esse in crastinum. **C**rastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. **S**ufficit enim diei malicia sua. **E**stote. **L**ergo misericordes sicut et pater vester misericors est. **N**olite iudicare et non iudicabimini.

15.
Qualiter misericordiam nec iudicandum.

In quo enim iudicio iudicaveritis. iudicabimini. **N**olite condemnare et non condemnabimini dimittite et dimittimini. **D**ate et dabitur vobis. **M**ensuram bonam et conferam et coagitatam et superfluentem dabit in sinum vestrum. **E**adem. **D**quidem. **L**mensura qua mensi fueritis remetiet vobis. **D**icebat. **L**autem et illis similitudinem. **N**on quid potest cecus cecum ducere. **N**onne ambo in foveam cadunt. **N**on est discipulus super magistrum. **P**erfectus autem erit omnis si sit sicut magister eius. **Q**uid. **D**autem vides festucam in oculo fratris tui et trabem in oculo tuo non vides. **A**ut quomodo dicis fratri tuo. **F**rater. **S**ine. **E**ijciam festucam de oculo tuo et ecce trabes est in oculo tuo. **I**poocrita eijce primum trabem de oculo tuo et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. **N**olite. **D**sanctum dare canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos ne forte conculcent eas pedibus suis et canes conversi dirumpant vos. **P**etite et dabitur vobis querite et invenientis pulsate et aperiet vobis. **O**mnis enim qui petit accipit et qui querit inuenit et pulsanti aperietur. **A**ut quis est ex vobis

Non improbe arguendum.

Non portis et canibus sanctum dandum.

16.
Qualiter instanter et fiduciale orandum.

Monotesseron siue

homo quē si perierit fili⁹ suos panem. nū
quid lapidem porrigit ei. Aut si petierit
piscem nūquid serpentē porrigit ei? Aut
si petierit ouē nūquid scorpiōz porrigit illi
Si ergo vos cum sitis mali noscitis bo
na data dare filiis vestris. quanto magis
pater vester qui in celis est dabit spiritum
bonum petentibus se?

Omnia. **D.** ergo quecum
q; vultis/ vt faciant vobis
homines ita et vos facite il
lis. **Hec est enim lex et p̄phe**

Intrate p̄ angustā por
tam qz lata porta et spacioſa
via est que ducit ad perditō
nē et multi sunt qui intrāt p̄
eam. Quā angusta porta et
arta via que ducit ad vitam

et pauci sunt qui inueniūt eam **Attendite**
a falsis prophetis qui veniūt ad vos in ve
stimētis ouiu. intrinsecus autē sunt lupi
rapaces. **A** fructibz eorū

cognoscetis eos **Non quid**
colligit de spinis vnas aut
de tribulis ficus? **Non.** **L.**

est enī arbor bona que facit
fructus malos. Neq; arbor mala faciens
fructū bonū. **Unaqueq;** enī arbor de fru
ctu suo cognoscit. Neq; enī de spinis col
ligunt ficus neq; de rubo vindemiāt vna

Bonus homo de bono thesauro cordis
sui profert bonū. **Et** malus homo de ma
lo thesauro cordis sui profert malum **Et**
abundantia enim cordis os loquitur. **Sic**

D. omnis arbor bona fructus bonos fa
cit. mala autē arbor malos fructus facit.
Non potest arbor bona fructus malos fa
cere. neq; arbor mala fructus bonos face
re. **Omnis** arbor que nō facit fructū bonū
excidetur et in ignē mittet. **Igitur** ex fructibz
eorum cognoscetis eos. **Quid.** **L.** autē

vocatis me dñe dñe et nō fa
citis que dico. **Ho.** **D.** om
nis qui dicit mihi/ domine
dñe intrabit in regnū celo
rum sed qui facit voluntatē
patris mei/ qui in celis est.

ipse intrabit in regnū celozū **Multi** dicēt
mibi in illo die domine domine. **Nonne**
in nomie tuo prophetaui? et in nomie
tuo demonia eiecim? et in nomie tuo vir
tutes multas fecim? **Et** tūc confitebor il
lis quia nunq; noui vos. **Discedite** a me

omnes qui opamini iniquitatem. **Omnis.** **L.**
D. qui venit ad me et audit sermones me
os et facit eos ostendā vobis

cui sit similis. **Similis** est
homini edificati domū qui
L. fodit in altū et posuit fun
damentū supra petram **Et**
D. descendit pluuia et ve
nerūt flumina et flauerūt vē
ti et irruerūt in domū illam et non cecidit
fundata enī erat supra firmā. **L.** petram.

Et. **D.** omnis. **L.** qui audit verba mea
hec et non facit ea. similis est viro stulto q
edificauit domū suam sup arenas sine **L.**
fundamento **Et.** descendit pluuia et ve
nerūt flumina et flauerūt venti et irruerūt
in domū illam in quā. **L.** illisus est flui
us et continuo cecidit et. **L.** facta. **D.** est rui
na domus illius magna. **Et.** **D.** factum
est cum summasset **Iesus** verba hec am
mirabāt turbe super doctrina eius. **Erat**
enim docens eos sicut potestātē habens
et nō sicut scribe eorū et pharisei. **D.**

De leproso sanato
D. viij. **R.** i. **L.** v.

Capitulum. cxxi.

Quam **D.** autē descēdit **Iesus** de
monte secute sunt eū turbe multe
Et. **L.** factū est cum esset in vna ci
uitatum **Et** ecce. **D.** lepro
sus plenus lepra videns **Je
sum** veniens. **D.** adorabat
eum deprecans. **R.** et genu fle
xit et procidēs. **L.** in faciē ro
gabatur eum dicens. **Domine**
L. **D.** **R.** si vis potes me
mundare **Iesus.** **R.** autē mi
sertus eius extendens. **D.**
R. **L.** manum tetigit eum
dicens. **Volo.** mundare. et
cōfestim muudata est lepra
eius. **Et.** **R.** cōminatus est
ei. statimq; eiecit illum et di
xit illi. **Et** precepit. **L.** ei. **Vide.** **L.** **R.**
D. nemini dixeris / sed vade ostende te
principibus sacerdotū et offer pro emun
datōne tua mun? **D.** quod precepit moy
ses in testimoniu illis **Et.** **R.** egressus ce
pit predicare et diffamare sermonē. **Perā**
bulabat. **L.** autē magis sermo de illo et cō

Colligit ex
hoc loco et
alijs pluribz
q; euāgeliste
non sp̄sent
sunt ordines
rei ḡste. sed
vū sunt regu
la de focas
patōne et re
memorātōne
Hidel autēz
Mathe? sept
us sequi ord
dinē rei ḡste

Colligit ex
hoc loco et
alijs pluribz
q; euāgeliste
non sp̄sent
sunt ordines
rei ḡste. sed
vū sunt regu
la de focas
patōne et re
memorātōne
Hidel autēz
Mathe? sept
us sequi ord
dinē rei ḡste

Colligit ex
hoc loco et
alijs pluribz
q; euāgeliste
non sp̄sent
sunt ordines
rei ḡste. sed
vū sunt regu
la de focas
patōne et re
memorātōne
Hidel autēz
Mathe? sept
us sequi ord
dinē rei ḡste

Colligit ex
hoc loco et
alijs pluribz
q; euāgeliste
non sp̄sent
sunt ordines
rei ḡste. sed
vū sunt regu
la de focas
patōne et re
memorātōne
Hidel autēz
Mathe? sept
us sequi ord
dinē rei ḡste

Colligit ex
hoc loco et
alijs pluribz
q; euāgeliste
non sp̄sent
sunt ordines
rei ḡste. sed
vū sunt regu
la de focas
patōne et re
memorātōne
Hidel autēz
Mathe? sept
us sequi ord
dinē rei ḡste

Unum ex quatuor

ueniebant turbe multe ut audiret illum et curarentur ab infirmitatibus suis. ita. R. ut iam non posset manifeste introire in civitatem sed foris in desertis locis esse. Ipse autem secedebat in desertum et orabat. R. conveniebant ad eum videntes.

De sermo centurionis. D. viij. L. vij.

Capitulum. xxxij.

Cum autem impleisset omnia verba sua ad aures plebis intravit in capharnaum. Centurio nomen eius cuiusdam servus male habens erat mortuus qui erat illi preciosus. Et cum audisset de iesu misit ad eum seniores iudeorum rogans eum ut veniret sanare servum eius. At illi cum venissent ad iesum rogabant eum sollicite dicentes ei Quia dignus est ut hec illi prestes. diligit enim gentem nostram et synagogam ipse edificavit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo misit ad eum centurio amicos. Accessit autem ad eum centurio rogans eum et dixit. Domine puer meus iacet in domo paraliticus et male torquetur. Et ait illi Iesus Ego veni et curabo eum. Et respondens centurio ait illi. Domine noli vexari. Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres propter quod et in eis non sum dignus arbitratus venire ad te. sed dicit. Tu dic. Et verbo et sanabit puer meum. Nam et ego sum homo sub prete constitutus habes sub me milites et dico huic vade et vadit. et alio venit venit. et sermo meo factus est et factus. Audies. D. autem iesus miratus est. Et conversus. I. sequentibus. D. I. se dixit. Amen. D. dico vobis non inveni tantam fidem in israel. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recubent cum abraam et isaac et iacob in regno celorum. Filii autem regni eicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor denticulatus. Et dicit Iesus centurioni. Vade et sicut credisti disti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et reversi qui missi fuerant domum inveniunt servum qui languerat sanum.

De quietatione maris ad iussum xpi. D. viij. R. iij. L. vij. Capitulum. xxxv.

Cum autem appropinquarent porte civitatis. Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere et accessit et tetigit loculum. Et ait qui portabat steterunt. Et ait Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis et quod deus visitavit plebem suam. et exiit hic sermo in vniuersam iudeam de eo et omnem circa regionem.

De quietatione maris ad iussum xpi. D. viij. R. iij. L. vij. Capitulum. xxxv.

Cum autem appropinquarent porte civitatis. Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere et accessit et tetigit loculum. Et ait qui portabat steterunt. Et ait Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis et quod deus visitavit plebem suam. et exiit hic sermo in vniuersam iudeam de eo et omnem circa regionem.

De quietatione maris ad iussum xpi. D. viij. R. iij. L. vij. Capitulum. xxxv.

Cum autem appropinquarent porte civitatis. Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere et accessit et tetigit loculum. Et ait qui portabat steterunt. Et ait Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis et quod deus visitavit plebem suam. et exiit hic sermo in vniuersam iudeam de eo et omnem circa regionem.

De quietatione maris ad iussum xpi. D. viij. R. iij. L. vij. Capitulum. xxxv.

Cum autem appropinquarent porte civitatis. Ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere et accessit et tetigit loculum. Et ait qui portabat steterunt. Et ait Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis et quod deus visitavit plebem suam. et exiit hic sermo in vniuersam iudeam de eo et omnem circa regionem.

Monotesseron siue

furgens impauit ventis et maris. R. com-
minatus est vento Incepauit. L. ventu et
tempestate aquet dixit. R. mari L.ace ob-
murescer cessauit ventus et B. facta R. e. L.
tranquillitas magna. Dixit. L. autē eis.
Ubi est fides vestra? Quid. B. R. timis-
di estis modice. B. fidei nec. R. du habe-
tis fide: Porro. B. homies mirati sunt et
timuerunt. R. timore magno. Et dicebant
ad alterutrum. Quis putas est iste? Qualis.
B. est hic: qz L. ventis B. R. et mari im-
perat et obediunt ei.

¶ De duobus demoniacis curatis. B.
vii. R. v. L. viii. **Capitulum xxxvi.**

¶ Auigauerunt. L. autē et. R. vene-
runt trans fretu maris in. B. regio-
nem. R. L. gerazenoꝝ que est co-
tra galileā Et. B. tūc cū venisset et cū. L.
egressus ad terrā occurrit. B. ei duo ha-
bentes demonia de monumētis exētes/
seui nimis ita vt nemo tra-
sire posset p viā illam. **¶** Et iter tene-
tur q eadē ē
hystoria quā
uis Lucas et
Mathe non
faciūt mentō
nē nisi de vno
demoniaco q
erat famosior
B. occurrit ei de monumē-
tis homo in spū immūdo q
habebat demoniū iam tpi-
bus multis et vestimēto non
induebat / neq in domib
manebat. Qui. R. domiciliū habebat in
monumētis. Et neq catenis illuz quisq
potuit ligare quin sepe catenis et cōpedib
vincetus dirupisset catenas / et compedes
cōtinuissz nemo poterat eū domare Et
semp die ac nocte in monumētis erat et in
mōtib clamans et cōcidens se lapidib
Videns autē iesum alōge cucurrit et ado-
rauit eū. Et. L. prociuit ante illū Et. B.
ecce ambo clamauerūt voce L. magna di-
centes B. Quid nobis et ti Ad daturā bo-
bi. L. Jesu R. B. fili dei al
qz sit reditus
ad rōz math.
tissimi: Cur. B. vēsti huc
ante temp⁹ torqre nos? Adiuuro. R. te per
deū Obsecro. L. te ne me torqas Precipi-
ebat enī spū immūdo vt exiret ab ho-
mine. multis enī tempib arripiebat illuz
et vinciebat catenis et cōpedibus custodis-
tus. Et ruptis vinculis agebat a demonio
isto in desertū. Dicebat. R. enī illi Iesus
Eri spū immūde ab hoie Interrogauit
L. R. autē illū iesus dicēs. Quod tibi no-
mē est? At ille dixit Legio. R. L. mihi no-
mē. R. est qz multi sumus. qz. L. demo-
nia multa intrauerūt in eum Et. R. depre-
cabatur eū multū ne se expelleret extra re-

gionem Et. R. rogabāt illum ne imparet
illis vt in abyssum irent Erat B. autem
nō longe ab eis grex porcorū multorū cir-
ca R. montē pascēs in agris in monte L.
Demonēs. B. autē rogabāt illum dicen-
tes. Si eijs nos hinc / mitte nos in gre-
gem porcorū vt in eos introeam⁹ vt L. p
mitteret eis in illos ingredi. et pmisit illis
Et cōcessit B. eis statim iesus Et ait B. il-
lis iesus Ite. At illi exētes abierunt. et R.
introierūt in porcos Et. B. ecce magno
impetu abiit totus grex p preceptis. L. in
stagnū Et. R. precipit⁹ est in **¶** Blo-
mare ad duo milia et suffo Idē ē hic sta-
cū et mare.
mortui sunt in aquis. Quod. L. vt vide-
runt factū pastores B. q. R. pascebāt L.
eos fugerūt B. R. L. et venientes nūcia-
uerunt B. L. in ciuitate R. et in agros et
in villas. L. hec omnia B. et de his q de-
monia habuerāt Et ecce tota ciuitas exiit
obuiam iesu Exierūt L. autē videre qd fa-
ctum est et cōuenerunt ad iesum R. vidēt
illū qui a demonio verabatur a quo. L. de-
monia exierūt sedentē R. L. ad pedes L.
eius vestitū. R. et sane mētis et timuerunt.
Funciauerūt. L. autē illis et hi qui vide-
rant quō sanus fact⁹ esset a legioe de por-
cis. R. Et viso. B. eo rogauerūt. L. B.
R. eum omnis multitudo regionis geraze-
noꝝ. vt B. transiret. R. a finibus eorum et
L. descenderet ab ipis quia magno timo-
re tenebatur. Ipse autē ascendēs in nauī
reuersus est Cumqz. L. R. ascenderet nauī
uim cepit illuz depcari qui a demonio ve-
ratus fuerat vt esset cum illo Iesus autē
non admisit eum sed ait illi. Vade et redi
in domū tuam ad tuos et nūcia illis quan-
ta tibi domin⁹ fecerit et miseris. R. sic tui
Et. L. abiit per vniuersam ciuitatem. Et
R. cepit. L. predicare in decapoli. R. quā-
ta sibi fecisset Iesus Et. R. omnes mirabā-
tur. Et cum ascēdisset Iesus in nauim et
rursum trans fretum cōuenit turba mult-
ta ad eum et erat circa mare factum L. est
autem cum redisset iesus trans fretum ex-
cepit illū turba. Erant enim omnes ex-
pectantes eum.

¶ De paralitico sanato B. ix. R. ij. L. v

Capitulum xxxvii.

¶ Ascendēs in nauiculā tras-
fretauit et venit in ciuitatē suam et
iterū. R. intrauit in capharnaum

Unum ex quatuor

post dies octo factū. **L.** est autē vna die / rīz ipse sedebat docens. **R.** auditū est q / in domo esset et uenerūt multi itaqz non / caperēt neqz ad ianuā et loquebat eis ver / bum. **Et** erant pharisei sedentes et legi do / ctiores qui uenerāt ex omni castello galilee / et iudee et bethlēm. **Et** uir^o domini erat ad / sanandū eos. **Et** **D.** ecce offerebāt para / liticum iacentē in lecto qui **R.** a quatuor / portabat. **Et** **L.** querebāt eū in ferret po / nere ante eū et nō inueniētes qua parte eū / in ferret p: et turba Ascendit sup lectum / et **R.** nudauerūt tectū ubi erat et patefacien / tes submiserūt. **L.** **R.** eum in lecto in me / diū ante Jesum. **U**idens. **D.** **R.** autē Jes / sus fidem illorū dixit paralitico. Fili homo / **L.** **D.** cōfide remittūtur. **L.** **D.** **R.** tibi / peccata tua. **Et** **L.** ceperūt cogitare scribe / et pharisei dicētes intra se. **D.** **Q**uis. **L.** / est hic q loqz tur blasphemias. **D.** **R.** q / s pōt dimittere peccata nisi sol^o deus. **U**t / autē cognouit Jesus in spū. **R.** scō cogi / tatōes. **L.** **D.** corū. **R.** ridens. **L.** dixit ad / illos. **U**t. **L.** **D.** **R.** quid cogitatis mala / **D.** in cordib^o uestris. **Q**uid est facilius / dicere paralitico. **R.** dimitūtur tibi peccata / tua. **U**t dicere surge tolle grabatū. **R.** tuū / et ambula. **U**t autē sciatis quoniā fili^o ho / minis habet p: tēz in terra dimitte di pec / cata. **A**it paralitico. **T**ibi. **L.** **R.** dico surge / tolle lectū tuū et uade in domū tuā. **Et** / **L.** cōfessim corā illis surgēs tulit lectum / suū in quo iacebat et abiit in domū suam. / **Et** stupor apprehēdit omnes et magnifica / bāt deū glorificauerūt. **D.** q dedit pote / statē tales hoibus et. **L.** repleti sunt timo / re magno dicentes qz uidim^o mirabilia. et / **R.** nunqz sic uidimus.

De conuiuio in domo mathei **D.** **ix.** **R.** ij / **L.** v. **Capitulum.** xxxij.

F **E**cce **L.** autē ei conuiuū magnū / leui i domo sua. **D.** **E**t factū. **R.** / est discubente eo in domo sua ecce multi / publicani et peccatores ueniētes discube / bant cū Jesu et discipulis ei^o. **E**rat. **R.** enī / multi qui seqbant eum. **Et** **D.** uidentes / pharisei. **R.** et scribe qz māducaet cū pu / blicanis et peccatoribz murmurabant. **L.** / dicētes ad discipulos eius. **Q**uare. **R.** **D.** / cū publicanis et peccatoribz manducaet / bibit. **R.** magister uester. et. **L.** uos mādu / catis et bibitis. **Et** ridens iesus ait illis. / **H**on. **L.** egent. **R.** **D.** qui sani sunt me

dico sed q male habēt. **E**ures. **D.** autē di / scite quid est. qz misericordiā uolo et nō sa / crificiū. **H**on. **D.** enī. **R.** ueni uocare iu / stos sed peccatores ad penitentiā. **L.** **E**t. **R.** / erāt discipuli iohānis et pharisei ieiunan / tes. **T**unc. **D.** accesserūt ad eū dicentes. / **Q**uare nos et pharisei ieiunā^o frequēter. **E**t / **L.** obsecratōem faciūt discipuli iohānis sū / mulz pharisei corū. **T**ui autē edūt et bibūt / et nō. **D.** ieiunāt. **R.** **E**t. **D.** ait illis. **J**es / sus. **H**unqz pnt filiū sponsi et nuptiarum / **R.** qd iu cū illis est spōsus ieiunaret luge / ret. **D.** **R.** **Q**uāto. **L.** **D.** **R.** tpe habent / secū sponsum nō pnt ieiunare. **V**eniet at / dies quādo auferet ab eis spōsus et tūc iei / unabūt in dieb^o illis. **D**icebat. **L.** autē et / similitudinē ad illos. **Q**uia nemo pmiss / surā a uestimēto nouo mittit in uestimētū / uetus. **H**emo. **R.** enī assumētū panni ru / dis assuit uestimēto ueteri. **A**liqd affert / supplementū nouū a ueteri. **T**ollit. **D.** enī / plenitudinē ei^o a uestimēto nouo. **L.** rūpit / et peior. **D.** et maior. **R.** scissura fit et. **L.** ue / teri nō uenit pmissura a nouo. neqz **D.** / mittit uinū nouū in utres ueteres. **A**lioz / quin rūpunt utres et uinū effundet et utres / pereūt. **S**z uinū nouū i utres nouos mit / tunt. et. **R.** mitti d:z mittēdū. **L.** est utra / qz cōseruētur. **D.** **E**t. **L.** nemo bibēs uet^o / statim uult nouū. dicit enī uet^o meli^o est

De suscitatioe filie

Archisynagogi de emozoussa **D.** **ix.** **R.** / **v.** **L.** viij. **Capitulum.** xxxij.

H **E**cce **D.** eo loquēte. **E**cce princeps / yn^o de archisynagogi. **R.** noie yai / rus cui. **L.** nomē yair^o. et ipe princeps syna / goge erat. **E**t cecidit ad pedes ihu rogans / eū. **U**idens. **R.** eū accessit. **D.** p: cidit. **R.** ad / pedes ei^o et deprecabāt eū mltū. **E**t adorabat / **D.** rogās. **L.** ut intrar^o domū suā qz unica / filia erat illi fere ānoz. xij. et hec moriebat / adorabat. **D.** eū dicēs. **D**ne filia mea mō / defuncta ē. i extremis. **R.** ē s; **D.** ueni. **R.** / ipone manū tuā sup eā ut. **R.** salua sit et ui / uat. **E**t. **D.** surgēs ihu seqbāt eū et discipli / ei^o. et. **R.** turba mltā. **E**t p: tigit. **L.** dum iret a / turbis p: pmebat. **E**t. **D.** ecce mulier q flu / xum sanguinis patiebatur duodecim an / nis que. **R.** fuerat multū p: pessa cū medic^o / pluribz. et rogauerat. **L.** oēm subam suā. / omnia. **R.** sua. nec quicqz p: fecerat. nec. **L.**

Unum ex quatuor

Tunc dicit discipulis suis. Messis quæ
multa operari autem pauci. Rogate ergo do-
minum messis ut mittat operarios in mes-
sem suam.

De missione XII

apostolorum. H. r. et. xi. R. vi. L. iiij.

Capitulum. xliij.

Convocatis. L. autem Jesus duode-
cim apostolis cepit. R. eos binos mit-
tere. dedit illis virtutem præter omnia
demonia ut. D. eijceret et curaret om-
nem languorem omnem infirmitatem. Duode-
cim autem apostolorum hec sunt nomina. Pri-
mus Symon qui dicitur Petrus et Andreas
frater eius. Philippus et Bartholomeus. Jaco-
bus zebedei. et Johannes frater eius. Tho-
mas. Mattheus publicanus. Jacobus alphaei
et Thadæus. Symon cananæ et Judas sca-
riothis qui tradidit eum. Nos duodecim mi-
sit Jesus predicare regnum dei et sanare infir-
mos. precipiens eis et dicens. In via gentium
ne abieritis et in civitates samaritanorum
ne intraveritis sed potius ite ad oves quæ
perierunt domus israel. Eritis autem predicare di-
centes quæ appropinquant regnum celorum in-
firmos curate mortuos suscite. leprosus
mudate demones eijcite gratis accepistis
gratis date. Nolite possidere aurum neque ar-
gentum. Et præcepit. R. eis ne quid tollerent in
via nisi virgam tantum. **E**t ait ad illos. Nihil tu-
leritis in via neque virgas
neque peram neque panem neque
pecuniam neque in zona es
neque duas tunicas ha-
beatis neque. D. calciame-
ta sed R. calcietos sanda-
lios. Dignus. D. est enim
operari cibo suo. In quâ
cumque autem civitate aut ca-
stellum aut domum. L. in-
traveritis. Interrogate. D.
quis in ea dignus sit et ibi
manetez inde. L. ne exeat. Intra-
tes. D. autem domum. salutate eam dicentes. Pax huic
domui. Et si quidem fuerit domus illa digna
veniet super eam pax vestra. Si autem non fu-
erit digna. pax vestra ad vos revertetur. Et
quicumque non receperit vos neque audierit
sermonez vestros. et exeuntes foras de do-
mo vel civitate excutite pulverem de pedibus
vestris in testimonium. L. super illos. Amen

D. dico vobis. Tolerabilis erit terre
Sodomorum et gomorreorum in die iudicii
quæ illi civitati. ecce ego mitto vos sicut oves
in medio luporum. Estote prudentes sicut ser-
pentes et simplices sicut colubæ. Cavete autem
ab hominibus. tradent enim vos in conciliis et
in synagogis vestris flagellabunt vos. et ad pres-
biteros et reges ducemini propter me in testi-
monium illis et gentibus. Cum autem tradent vos.
nolite cogitare quomodo aut quid loquamini
dabitur enim vobis in illa hora quod loquamini
nisi. Non enim vos estis qui loquamini sed spiritus
patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem
frater fratrem in mortem et pater filium. Et in-
surgent filii in gentes et morte eos afficiet
Et eritis odio omnibus hominibus propter no-
men meum. Qui autem perseveraverit usque in fi-
nem hic salvus erit. Cum autem persecuerent vos
in civitate ista. fugite in aliam. Amen dico vo-
bis. Non consummabitis civitates israel donec
nec veniat filius hominis. Non est discipulus
super magistrum nec servus super dominum suum.
sufficit discipulo ut si sicut magister suus. et si
sicut dominus. Si premeritis familias beelzebub
vocaverunt quanto magis domesticos eius.
Ne ergo timeatis eos. Nihil enim est operis
eius quod non revelabitur. et occultum quod non sciat.
Quod dico vobis in tenebris dicite in luce
et quod in aure auditis predicare super tecta. Et
nolite timere eos qui occidunt corpus. animam
autem non possunt occidere sed potius timere qui
propter corpus et animam perire in gehennam. Nonne
duo passeris asserventur pro uno ex illis non
cadit super terram sine patre vestro. Vestri autem
et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite
ergo timere. multi passeribus meliores estis
vos. Omnis ergo qui confitetur me coram ho-
minibus. confitebor et ego eum coram patre meo qui
est in celis. Nolite arbitrari quia veneri mit-
tere pacem in terram. Non veni pacem mittere sed
gladium. Veni enim hominem separe adversus
patrem suum et filium adversus matrem suam et nurum
adversus socrum suam et inimici hominis dome-
stici eius. Qui amat patrem suum aut matrem plus
quam me non est me dignus. Et qui amat filium aut
filiam suam plus quam me non est me dignus. Et qui
accipit crucem suam et sequitur me non est me dignus.
Qui invenit animam suam. perdit illam. Et qui
perdidit animam suam propter me inveniet illam.
Qui recipit vos me recipit. et qui me reci-
pit. recipit eum qui me misit. Qui recipit
propheta in nomine prophete. mercedem prophete reci-
piet. Et qui accipit iustum nomine iusti mercedem

Monotesseron sine

iusti accipiet. Et quicumque dederit potum
vni ex istis minimis calicem aquae frigidae tan-
tum in nomine discipuli. Amen dico vobis
non perdet mercedem suam. Et. **P.** factum est cum
summasset Iesus verba haec precipiens duo
decim discipulis suis egressi. **L.** circumibat
per castella euangelizantes. et curantes vbi-
que predicabant. **R.** ut penitentiam agerent. et des-
monia multa eiecibant et ungebant oleo mul-
tos egros et sanabantur. **Trasijt. P.** autem
Iesus inde ire doceret et predicaret in ciuita-
tibus eorum.

De interrogatōne

Johannis. Tu es qui ventur⁹ es. **Dat.**
Ca. Lu. xij. Capitulū. clxij.

A. Anunciauerunt. **L.** autem Johanni
discipuli eius de omnibus his Johan-
nes. **P.** vero cum audisset in vinculis opa
ipsi mittens duos de discipulis suis ad Iesum.
L. dicit. Tu es qui ventur⁹ es. An alium expe-
ctam⁹. In ipsa autem hora curauit multos
a languoribus suis et plagis et spiritibus malis.
et cecis multis donauit visum. **Et. P.** rñ-
dens Iesus ait illis. Eritis renūciare Jo-
hanni qui vidistis et audistis. cecidit. clau-
di ambulat. leprosi mundant. surdi audi-
unt. mortui resurgunt. pauperes euangelizā-
tur. Et beatus qui non fuerit scandalus in
me. Illis autem abeuntibus cepit Iesus dice-
re ad turbas de Johanne. Quid existis in de-
serto videre. arundinem vento agitata. **S.**
quid existis videre. hominem mollibus vestitus.
Ecce qui mollibus vestitus. et qui. **L.** in peccato
sauesse sunt in deliciis in domibus regum
sunt. **S.** **P.** quid existis videre. prophetam.
Etiam dico vobis et plusquam prophetam. Hic est
enim de quo scriptum est. Ecce ego mitto an-
gelum meum ante faciem tuam qui praeparabit viam
tuam ante te. Amen dico vobis. Non surre-
xit inter natos mulierum maior Johanne bap-
tista. Qui autem minor est in regno dei
maior est illo. A diebus autem Iohannis bap-
tistae usque nunc regnum celorum vim patitur et
violenti rapiunt illud. Dies enim prophetarum usque
ad Iohannem baptistam praepherauerunt. Et si vultis
recipere ipse est helyas qui ventur⁹ est. Qui huius
aures audire audiatur. **L.** omnes populi audi-
ens et publicani iustificauerunt deum bap-
tista baptismum Iohannis. Pharisei autem et legispi-
ti consilium dei spreuerunt in semetipsis non ba-
ptisati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes
dicamur boies generationis huius et cui similes

sunt. siles sunt pueris sedentibus in foro et lo-
quentibus adinuicem et dicentibus. **L.** **L.** **L.**
vobis similes et non saltastis. lametauimus et
non plorastis. Venit enim Iohannes baptista
neque manducans panem neque bibens vinum et
dicitis demonem habere. Venit filius hominis
manducans et bibens et dicitis. Ecce homo vorax.
P. et potator vini/publicanorum et pec-
catorum amicus. et iustificata. **L.** est sapien-
tia ab omnibus filiis suis.

De phariseo qui

rogauit ipsum manducare cum eo et de Ba-
ria magdalena. **L. xij. Cap. clx.**

R. Rogauit autem illum quidam de phari-
seis ut manducaret cum illo. Et igres-
sus domum pharisei discubuit. Et
ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix
ut agnouit que accubuit in domo pharisei
attulit alabastrum unguenti et stans retro se-
cus pedes eius lacrimis cepit rigare pedes
eius. et capillis capitis sui tergebat et oscu-
labat pedes eius. et ungento ungebat. Vi-
dens autem phariseus qui vocauerunt eum. ait
intra se dicens. Dic si es propheta sciret utique
que et quis es mulier que tangit eum que pecca-
trix est. Et respondens Iesus dixit ad illum. Sy-
mon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Ma-
gister. Dic. Duo debitores erant cuiusdam fene-
ratori. un⁹ debebat denarios quingentos et
alius quinquaginta. Non habentibus illi rem-
deret donauit utrisque. Quis ergo eum plus
diligit. Respondens symon dixit. Estimo quod
is cui plus donauit. At ille dixit ei. Recte iu-
dicasti. Et conuersus ad mulierem dixit. Sy-
moni. Vides hanc mulierem. Intraui in do-
mum tuam aqua pedibus meis non dedisti. Dec-
auit lacrimis rigauit pedes meos et capil-
lis suis terxit. Osculum mihi non dedisti. Dec-
at ex quo intraui non cessat osculari pedes me-
os. Oleo caput meum non unxisti. hec autem un-
gento unxit pedes meos. propter quod dico tibi
Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.
Cui autem minus dimittit minus diligit. Dixit
autem illi. Remittuntur tibi peccata tua. Et cepe-
runt quod simul accubebant dicere intra se. Quis
est hic qui et peccata dimittit. Dixit autem ad mu-
lierem fides tua te saluam fecit. Vade in pace

De occisione Iohannis. Dat. xij. R. vi.
Um. L. autem dies. Ca. clxvi.
C. opozurum accidisset herodes nata-
lis sui cenam fecit principibus et tribu-
nis et primis galilee. Quis intransisset filia

Unum ex quatuor

ipſi herodiadis & ſaltatſſet in medio. **D.** et placuiſſet. **R.** herodi ſimilq; recubentib; **R.** ait puelle. Petea me qd vis & dabo tibi. **E.** iuravit illi qz quicqd petieris dabo tibi licz dimidiu regni mei. **Q.**ue cu erit & dicit mri ſue. Quid petā. **E.** illa dicit. **C.**aput iohis baptiſte. **C.**uq; introiſſet ſtatim cu feſtinatōe ad regē petiuit pmonita. **D.**a matre ſua. **C.**olo. **R.**ptinus in qd. **D.**da mibi hic in diſco caput iohis baptiſte. **E.**t pſtriat. **E.** rex. & ppter iuſurādū & ppter ſil' diſcubentes noluit eam pſtrare ſ; miſſo ſpiculatore pcepit afferri caput iohis i diſco. & dedit illd puellez puella dedit matri ſue. quo audito diſcipuli ei. **Y.**enēſt & tuſerit corp' ei. & poſuerūt illd ac. **D.** ſepelierūt i monumēto. **R.** **E.**t. **D.** veniētes nūciauerunt Jeſu. quod cū auდიſſet ieſus ſeceſſit in nauiculā in locum deſertū ſeorſum.

De probatica piſcina. Joh. v.

Capitulum. lxxij.

P.ost hoc erat dies feſtus iudeorū & aſcēdit ieſus hieroſolimam. **E.**t autē hieroſimis pbatica piſcina q̄ cognoſcāſ hebraice berſaida q̄nq; porti-
C.us hñs. In his iacebat multitudo magna languentiū cecoz claudoz aridoz expe-
C.ctantiū aque mortū. **A.**ngel' autē dñi em-
C.ps deſcendebat in piſcinā & mouebat aq̄. **E.**t qui prior deſcendiſſet in piſcinā poſt aque motionē. ſan' fiebat a quacūq; deti-
C.nebat infirm' iate. **E.**rat autē ibi qdaz hō pxxvij. ānos hñs in infirmitate ſua. **D.**ūc cū uidiſſet ieſus iacentē & cognouiſſet. qz multū iam tps hñt. dixit ei. **C.**uiſ ſan' fieri. **R.**ndit ei languid'. **D.**ñe. **H.**oiez nō habeo yr cū turbata fuerit aqua mittat me in piſcinā. dū uenit enī ali' añ me deſcēdit. **D.**icit ei Jeſus. **S.**urge tolle grabatū tuum & ambula. **E.**t ſtatim ſan' factus eſt hō & ſuſtulit grabatū ſuū & ambulabat. **E.**rat autē ſabbatū in illa die. **D.**icebāt ergo iudei illi q̄ ſanus fuerat. **S.**abbatū eſt. **N.**ō licz tibi tollere grabatū tuū. **R.**ndit eis. **Q.**ui me ſanū fecit ille mibi dixit. **T.**olle grabatū tuū & ambula. **I.**nrogauerūt autē eū. **Q.**uis eſt ille homo q̄ dixit tolle grabatū tuū & ambula. **J.**o autē qui ſan' fuerat affect' neſciebat q̄s eſſet. **J.**eſus autē declinauit a turba conſtituta in loco. **P.**oſtea inuenit eū. **J.**eſus in rēploz dixit ei. **E.**cce iā ſan' fact' eſ iā noli peccare ne deteri' tibi aliqd pſtigat

A.būt ille homo & nūciauit iudeis qz. **J.**eſus eēt q̄ fecit eū ſanū. p̄terea pſcēbant iudei ieſum qz hoc faciebat in ſabbato. **J.**eſus autē rñdit eis. **P.**ater meus yſq; mō opatur & ego opor. **P.**ropterea ergo magis q̄rebant eum iudei inefficere. qz nō ſolū ſoluebat ſabbatū. ſ; & patrē ſuū dicebat deū. eū. **l.**em ſe faciēs deo. **R.**ñ itaq; ieſus & dixit eis. **A.**mē amen dico uobis. **N.**on p̄t fili' a ſe quicq; facere niſi qd uiderit patrē faciētes. **Q.**uecūq; enī ille fecerit hec & fili' ſiſt facit. **P.**ater enī diligit filiū & oīa demōſtrat ei q̄ ipſe facit & ma-

I.oia his demōſtrabit ei ope-
R.a ut uos miremini. **S.**ic enīz pater ſuſcitāt mortuos & uiuificat ſicr' fili' quos uult uiuificat. **N.**ec enī pat' iudicat quēq; ſ; iudiciū omē dedit filio. **Y.**t oēs honorificēt filiū ſicut honorificāt patrē. qui nō honorificat filiū. nō honorificat patrē q̄ miſit illū. **A.**men amē dico uobis qz q̄ uerbu meū audit & credit ei q̄ miſit. **M.**e h̄z uita etnā & in iudiciū non uenit ſ; trāſit a morte in uita. **A.**mē amen dico uobis qz uenit hora & nūc eſt qñ mortui audierūt uocē fili' dei & q̄ audierint uiuēt. **S.**i cut enī pat' h̄z uita in ſemet ipſo ſic dedit & filio uita h̄z in ſemet ipſo. **E.**t p̄tatem dedit ei iudiciū facere qz fili' hoīs ē. **N.**olite mirari hoc qz ueniet hora in q̄ oēs q̄ in monumēt' ſunt audient uocē ei'. **E.**t p̄cedēt q̄ bona fecerūt in reſurrectōez uite. q̄ uero mala egerūt in reſurrectōez iudicij. **N.**ō poſſum ego ipſe a me ipſo facere q̄cūq; ſ; ſicut audio iudico & iudiciū meū iuſtū eſt. qz nō q̄ro uoluntatē meā ſ; ei' q̄ miſit me. **S.**i ego teſtioniu phibeo de me. teſtioniu meū nō eſt uerū. **A.**li' eſt q̄ teſtioniu phibet de me. & ſcio qz uerū ē teſtioniu ei' qd phibet de me. **U.**os miſiſtis ad iohānē & teſtioniu phibuit ueritati. **E.**go at ſi ab hoīe teſtioniu accipio ſ; hoc dico ut uos ſalui ſitis. **I.**lle erat lucerna ardēs & lucēs. **U.**os at uoluſtis ad hōrā exultare i luce ei'. **E.**go at hēo teſtioniu

H.ic primo cepit dominus iudeis manifeſtare uirtutē ſuam. qz patres videlicet habet deum.

M.aſteſte loquitur hic dñs de patre & filio. unde iudeorū indignatio & odiū generat contra ipſū. **E.**t hie ſ; uerbu xpi p̄ fundit error. **A.**rrii qui di-
C.xit xpm nō eſſe filiū natura-
R.les patris. neq; patri cō-
S.ſubſtātialem neq; coeternū. ſed minores parte di-
C.ctis. **E.**t qñ nō fuit filius quaſi qui ceſ-
P.perit ex tpe.

Monotesseron siue

maius iohāne. Opa enī q̄ dedit mibi pater
terry pficiā ea. ipsa opa que ego facio testi
moniu3 phibēt de me qz pat me misit. Et
qui misit me pater ipse testionu3 phibz de
me. Neqz vocē ei⁹ vnq̄ audistis/neqz spēs
ei⁹ vidistis. z verbum ei⁹ nō habetis in vo
bis manēs qz quē misit ille huicvos n̄ cre
ditis. Scrutamī scripturas qz vos putatis
in ip̄s vitā eternā habere. z ille sunt que re
stimoniū3 phiberet de me. z nō vultis ve
nire ad me. vt vitā hēat. Claritatē ab ho
minibz nō accipio s̄ cognoui vos qz dile
ctōem dei nō habetis in vob. Ego veni in
noīe patris mei z nō accepistis me. Si ali
us venerit in noīe suo illū accipiet. Quō
potestis vos credere q̄ gloriā ab inuicē ac
cipitis. z gloriā que a solo deo est nō que
ritis. Nolite putare qz ego accusatur⁹ sum
vos apō patrē. Est q̄ accusat vos moyses
in quo spatis. Si ei crederetis moysi cre
deretis forsitan z mibi. de me enī ille scri
psit. Si enī illius litteris nō creditis. quō
verbis meis creditis?

**De Herode dicēte Johāne surrexisse z
miracula facere. Mat. xiiij. R. viij. L. ix.**

Udiuit. L. at herodes tetrarcha.
fama. D. de iesuz oīa L. q̄ fiebat
ab eo. manifestū R. enī factū est nomē ei⁹
z heitabat L. eo qz dicebat q̄busdā qz io
hānes surrexit a mortuis. A q̄busdā vero
qz helyas apparuit. Ab alijs at qz pheta
vn⁹ de antiq̄s surrexerit. z. D. ait hero
des Johāne ego decollavi. q̄s est iste de
quo ego talia audio. Et q̄rebat videre eū
et D. ait pueris suis. Dic est ioh. bap. ipse
surrexit a mortuis z virtutes opant in eo
quē. R. ego decollavi ioh. hic a mortuis
surrexit.

De reditu ap̄torū ad xp̄m. R. vi. L. ix.

L. reuerti apli cōueniētes. R.
ad Iesum renūciauerūt ei oīa q̄
egerāt docuerāt. Et ait illis Venite seoz
sum in desertū locū z req̄sцитe pusillū. Et
assumptis L. illis secessit seoz sum in locū
desertū q̄ est bethsaida Erāt R. enī qui ves
niebant z redibant multū nec spaciū mā
ducandi habebant.

De q̄nqz panibz z duobz piscibz. Mat. xiiij.

R. vi. L. ix. J. vi. Ca. l.
Ascendētes. R. in navi abierūt
trās mare J. galilee qd̄ est tyberia

dis in desertū. R. locū. qd̄ D. cum. L. au
dissent turbe secute sunt eū Et R. viderūt
eos abeuntes z cognouerūt multi z pede
stres de oibus ciuitatibz cōcurrerūt illuc
z p̄uenerūt eos. Et exiēs vidit turbā mul
tā Iesus z misit est sup eos qz erāt sicut
oues nō hñtes pastore z excepit L. illos
loq̄bat illis de regno dei. Et R. cepit illos
docere multa z curauit D. lāguidos eoz.
Sequebat L. autē illū ml
tudo magna qz videbat s̄
gna q̄ faciebat sup his q̄ in
firmabant. Abijt at in mon
tem iesus z ibi sedebat cū di
scipulis suis Erāt at primū
pascha dies festus iudeoz.

Vespē D. aut factō accesserūt ad eum dī
scipuli ei⁹ dicentes. Desertus est locus et
hora iā preterijt dimitte turbas vt eūtes
in castella. L. villas qz q̄ circa sunt diuer
tant vt inueniāt escas vt emant. R. cibus
quos māducēt qz in loco L. deserto sum⁹
Iesus D. aut dixit eis. Non hñt necesse
ire date illis vos māducate. L. L. suble
uasset ergo oculos iesus z vidisset qz mul
tudo maxima venisset ad eū dixit ad phi
lippū. Cū enim panes vt māducet hi
hoc autē dicebat tentās eū Ip̄sceni scie
bat qd̄ esset factur⁹ R. enī philipp⁹ Duce
torū denarioz panes nō sufficiūt vt vnus
quisqz modicū qd̄ accipiat Et R. dixit eis
Quot panes hētis. Sic z videre. Dixit ei
vn⁹ x. duodeci. Andreas fraḡ symonis pe
tri. Est puer vn⁹ hic hñs q̄nqz panes oz
deaceos z duos pisces. S. z bec qd̄ sunt
inter tātos. nisi. L. forte nos eam⁹ z amat
m⁹ in oēm hanc turbā escas. Dicit J. ergo
iesus. facite hoies discūbere p̄ quīna. L.
quingētos. Erāt autē fenū multū in loco.
Discūberūt ergo viri q̄si numero q̄nqz
milia in p̄ces. R. p̄ centenos. z q̄nquage
nos. Accepit J. ergo iesus panes z intus
ens. R. in celū benedixit z fregit. Et cum
gratias J. egisset dedit R. discipulis suis
vt p̄nerēt an. e eos. Discipuli. D. autē z
dederunt turbis. Similr autē z de pisci
b⁹ distribuit discūbentibz q̄ntū volebant
Ut autē impleti sunt L. oēs z saturati di
xit discipulis suis. Colligite que supauer
runt fragmenta ne pereāt. Collegerūt er
go z impleuerūt duodecim. R. copinos
fragmentoz ex quinqz panib⁹ oz deaceis z
duobz piscibus que sup fuerāt his qui

Unum ex quatuor

turba ita vt nō possent neq̄ panē mādu-
care. Et cū audissent sui discipuli exierūt
tenere eū. Dicebat enī quoniā in furores
versus est.

De demonio muto. D. xij. R. iij. L. xi

Capitulum. lvi.
O Blatus **B.** est iesu demoniū ha-
bens cec̄ et mut̄. **L.** erat eijcēs
demoniū et illud erat mutū. Et cū eieciſſet
demoniū locut̄ est mut̄. **L.** uravit **B.** aut̄
cū ita vt loqueret̄ et videret̄ admirate **L.**
sunt turbe dicebat̄. **B.** Nūquid hic ē fi-
lius dauid pharisei at̄ scribe **R.** q̄ ab hie-
rosolimis descenderāt audiētes **B.** dixe-
rūt qm̄. **R.** beelzebub h̄. **L.** an beelze-
bub princeps demonioꝝ eijcit demonia.
Alij tentātes. signū de celo q̄rebant ab eo
Et **R.** conuocatis eis ipse. **L.** vt vidit cogi-
tationes eoz̄ in pabolis **R.** dicebat illi. Quō-
d̄ p̄ sathanas sathanam eijcere **Dm̄ L.** re-
gnū in seipm̄ diuisum desolabit̄ et domus
supra domū cadet et **R.** nō p̄ stare regnū
illud. Et ois. **B.** ciuitas vel dom̄ diuisa
cōtra se nō stabit **S. L.** at̄ sathanas in se-
ipm̄ diuisus est. quō stabit regnū ipsius?
S. R. sathanas cōsurrexerit in seipm̄ di-
spert̄ est nō poterit stare s̄ finē habet.
Quia dicit̄ in beelzebub eijcere me demo-
nia. **S. L.** at̄ ego in beelzebub eijcio demo-
nia. filij vestri in q̄ eijciūt. Ideo ipsi iudi-
ces vestri erunt. Porro si in digito dei. spū
B. dei eijcio **L.** demonia p̄fecto p̄uenit i
vos regnū dei. **L.** fortis armat̄ custodit
armū suū in pace sunt oia q̄ possidet. **R.**
mo **R.** p̄tasa fortis ingressus in domū di-
ripere nisi p̄us forte alliger. **S. L.** at̄ for-
tis eo supueniēs vicerit eū. vniuersa vasa
eius auferit in q̄bus cōfidebat et spolia ei⁹
distribuet et **R.** tūc domū ei⁹ diripiet. Qui
nō est mecū aduersum me est. et q̄ nō collig-
git mecū disp̄get. **Ame R.** dico vobis qm̄
oia dimittent filij hoim̄ p̄tā et blasphemie
q̄bus blasphemauerūt. Qui aut̄ blasphemau-
erit in sp̄m̄ sc̄m̄ nō hēbit remissionē in et̄-
nū sed re⁹ erit et̄ni delicti qm̄ dicebat̄ spi-
ritū immūdū h̄. Quicūq̄ **B.** dixerit ver-
bū cōtra filiū hois remittet̄ ei. Qui at̄ dis-
perit cōtra sp̄m̄ sc̄m̄ verbū nō remittet̄ ei
neq̄ in hoc seculo neq̄ in futuro **Aut** faci-
te arbore bonā et fructū ei⁹ bonū. **Aut** faci-
te arbore malā et fructū ei⁹ malū **S.** quidē
et fructu arbore cognoscit̄. Progenies vi-
perarū quomō potestis bona loq̄ cū sitis

mali: **Et** abundantia enī cordis os loq̄tur
Bonus hō de thesauro bono p̄fert bona.
et mal⁹ homo de thesauro malo p̄fert ma-
la. **Dico** autē vobis quoniā de osni verbo
ocioso quod locuti fuerint hoies reddēt
rationē de eo in die iudicij. **Et** verbis enī
tuis iustificaberis et ex verbis tuis condē-
naberis. **Lū B.** at̄. **L.** immūd⁹ spūs exie-
rit ab hoie ambulat p̄ loca arida q̄rens re-
quiēt nō inuenit **Tūc** dicit̄ **Reuertar** i do-
mū meā vñ exiui. et veniēs inuenit eā vacā-
tem. scopis mundatā et ornata. **Tūc** vadit
et assumit septē alios spūs secū neq̄ores se-
et intrātes hīat̄ ibi **Et** sūt nouissima ho-
minis illi⁹ peiora p̄orib⁹. **Sic** erit gene-
ratiōi huic pessime. **Factū. L.** est cū hoc
diceret. **Extollēs** vocem quedā mulier de
turba dixit illi. **Beatus** venter q̄ te portauit
et vbera q̄ sūcisti. **At** ille dixit. **Quinimo**
Beati q̄ audiūt verbū dei et custodiūt illō

De matre iesu et fratrib⁹ querētib⁹ loq̄

ei. D. xij. R. iij. L. viij. Ca. lvi.
A **D** huc **B.** eo loquēte ad turbas.
Ecce mater ei⁹ et fratres eius foris
stabāt querētes loq̄ ei. **Nō** enī po-
terāt adire p̄tē turba **Et R.** miserūt ad euz
vocātes eū et sedebat circa eū turba. **Dixit**
B. autē ei quidā. **Ecce** mater tua et frēs
tui foris stant q̄rentes te **L.** videre **At B.**
ipse r̄ndens dicēti sibi ait. **Que** est mater
mea et q̄ sunt frēs mei? **Et R.** circūspiciēs
eos q̄ in circūitu ei⁹ sedebāt **Et B.** exten-
dens man⁹ suas in discipulos suos dixit.
Ecce mater mea et fratres mei. **Quicūq̄**
enī fecerit voluntatē patris mei q̄ in celis
est ipse me⁹ frater. foroz et mater est. **mat L.**
mea et fratres mei sunt hi qui verbū dei au-
diunt et faciūt.

De petentib⁹ signū de celo. D. xij. L.

xi. Capitulum. lvij.
Q **U**nc **B.** r̄nderūt ei quidā de scri-
bis et phariseis dicētes **Magister**
volum⁹ a te signū videre. **Concurrētib⁹**
L. autē turbis cepit dicere **Generatio** hec
generatio neq̄ est. **Generatio. B.** malā et
adultera signū querit. et signū non dabit̄
ei nisi signū iōne prophete. **Nam L.** sicut
Jonas fuit signū niniuitis ita erit filius
hoim̄ generatiōi isti. **Sicut B.** enī **Jo-**
nas fuit in vētre ceti trib⁹ dieb⁹ trib⁹ no-
ctibus sic erit filius hois in corde terre tri-
bus dieb⁹ trib⁹ noctibus **Uiri** niniuite sur-
gent in iudicio cū generatiōe ista et condē-

Monotesseron siue

nabunt eā qz penitentiā egerūt in p̄dica
tionē iōne. Et ecce plusq̄ iōnas hic Regi
na austri et surget in die iudicij cū genera
tione istarū condēnabit eā quia venit a fini
bus terre audire sapiētiā salomonis. Et
ecce plusq̄ salomon hic. **Aemo. Lucernā**
nā accendit in abscondito ponit neq̄ sub
modio sed sup candelabru. vt q̄ ingrediā
tur lumē videat. Lucerna corp̄is tui ocu
lus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex to
tum corp̄ tuū lucidū erit. Si autē nequā
fuerit etiā corpus tuū tenebrosū erit. Vi
de ergo ne lumen qd̄ in te est tenebre sint.
Si ergo corp̄ tuū totū lucidū fuerit non
hīs aliq̄ā p̄tem tenebrarū erit lucidū to
tū z sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

**De discipulis q̄bus demonia subijcie
bant. Mat. xi. Lu. x. Capi. lviij.**

Renesi. **L.** sunt autē oēs. lxxij. disci
puli cū gaudio dicētes. Dñe etiā
demonia subijciunt nobis in no
mine tuo. Et ait illis. Videbā sathanā si
cut fulgur de celo cadentē. Et ecce dedi vo
bis p̄tatem calcādi sup serpētes z sup scor
piones z sup oēm p̄tatem inimici. z nihil
vos nocēbit. Verūm in hoc nolite gaude
re qz spūs vobis subijciunt. Gaudete autē
qz nota vestra scripta sunt in celis. In ipsa
at̄ hora exultauit iesus in spūs sc̄to. **Et d̄.**
r̄ndens. **L.** dixit. Cōfiteor tibi pater dñe
celi z terre qz abscondisti hec a sapiētibz z
prudētibz reuelasti ea puulis. Ita p̄r qz
sic placuit aī te. Quia mihi tradita sunt a
patre meo. **Et. L.** nemo. **D.** scit q̄ sit fili
nisi pater neq̄ q̄ sit pater nisi fili. z cui vo
luerit filius reuelare. Et cōuersus ad disci
pulos ait. Beati oculi q̄ vident que vos vi
detis. Dico enī vobis qz multi reges z p̄
phete voluerūt videre que vos videtis z nō
viderūt audire que auditis z nō audierūt.
Venite ad me oīs q̄ laboratis z onerati
estis z ego reficiā vos. Tollite iugū meū
sup̄ vos z discite a me qz mitis sum z hu
milis corde. Et inuenietis requiē anima
bus vestris. Iugū enim meū suauē est et
onus meū leuē.

**De samaritano curate vulneratū. L. x.
Capitulum. liij.**

Ecce qdā legisp̄tus surrexit tē
rans illū z dicens. Magister qd̄ fa
ciēdo vitā eternā possidebo. At ille dixit
ad eū. In lege quid scriptū est. Quō legis
At ille r̄ndens dixit. Diliges dñm deū tu

um ex toto corde tuo z tota anima tua et
ex oībz viribus tuis z ex oībz mente tua
z proximū tuum sicut teipm. Dixitq̄ illi.
Recte r̄ndisti. Hoc fac z viues. Ille autē vo
lens iustificare seipm dixit ad iesum. Et
quis est meus p̄xim. Suspiciēs autē ie
sus dixit. Homo quidā descēdebat ab hie
rusalē in iericho z incidit in latrones qui
etiā despoliauerūt euz z plagis impositis
abierūt seminuo relicto. Accidit autē vt
sacerdos quidā descēderet eadē via z vi
so illo p̄teruit. simul z leuita. cū esset sec̄
locū z videret eū p̄transit. Samaritanū au
tem qdā iter faciēs venit sec̄ eū z vidēs
eum misericordiā mot̄ est. Et appropiās
alligauit vulnera eius infundēs oleū z vi
nū z imponēs illū in iumentū suum. du
xit in stabulū z curam eius egit. Et altera
die ptulit duos denarios z dedit stabula
rio z ait. Curā illius habe z qd̄cūq̄ supe
rogaueris ego cū rediero reddā tibi. Quis
horū triū videt tibi p̄xim. fuisse illi q̄ inci
dit in latrones. At ille dixit. Qui fecit mi
sericordiā in illū. Et ait illi iesus. Vade z
fac tu similiter.

De ministerio marthe. L. x. Capi. lxi.

Factū est autē dum irenē z ipse in
trauit in quoddā castellū. Et mus
lier quedā martha noīe excepit il
lum in domū suā. Et huic erat soror noīe
maria. que etiā sedēs sec̄
pedes dñi audiebat verbū il
lius. Martha autē satagebas
circa frequēs ministeriū que
stertit ait. Dñe nō est tibi cu
re q̄ soror mea reliq̄t me so
lam ministrare. Dic ergo il
li vt me adiuet. Et r̄ndens
dixit illi dñs. Martha mar
tha sollicita es z turbata es
ga plurima. Porro vnū est necessariū. Ma
ria optimā p̄tem elegit q̄ nō auferet ab ea.

De doctrina orōis. L. xi. Capi. lxi.

Factū est cū esset in loco quodā
orans. vt cessauit dixit vnus ex di
scipulis ei. ad eum. Dñe doce nos
orare sicut z iohēs docuit discipulos suos.
Et ait illis. Cū oratis dicite
Pater. Sanctificet nomē tu
um. Adueniat regnū tuum.
Panem nostrū quotidianū
da nobis q̄tidie. Et dimitte
nobis debita nostra. si q̄des

**Probabile
est q̄ hoc fu
erit repeti
tū z vne pe
titiones p̄s
termissē.**

Unum ex quatuor

et ipsi dimittim' debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habet amicum et ibit ad illum media nocte et dicet illi. Amice accommoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum. Et ille de intus respondeat dicens. Noli mihi molestus esse. Nam enim hostium clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili. non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans dico vobis etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit propter improbitatem autem eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis penitentem dabitur vobis.

De traditioibus phariseorum reprehensis a ipso. Luce. xi. Capitulum. lxiij.

Et cum loqueretur rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se: et ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere. Quare non baptisatus es ante prandium? Et ait dominus ad illum. Nunc vos pharisei quod deforis est calcatis carum mundatis. quod autem intus est et verumstrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti. Nonne quod fecit quod deforis est. etiam id quod intus est fecit? Verum quod superest date elemosinam. Et ecce omnia munda sunt vobis.

De confractione granorum sabbatis. D. xij. R. ij. L. vi.

Capitulum. lxiij. **P**ater I hac rubrica variam esse tam occupationem quam rememorationem et hoc ex quotatone capitulorum nec habet regest. ceruorido. putrefert ad noticiam veritatis vel salutem. **E**t cum loqueretur rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se: et ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere. Quare non baptisatus es ante prandium? Et ait dominus ad illum. Nunc vos pharisei quod deforis est calcatis carum mundatis. quod autem intus est et verumstrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti. Nonne quod fecit quod deforis est. etiam id quod intus est fecit? Verum quod superest date elemosinam. Et ecce omnia munda sunt vobis.

sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant et sine crimine sunt. Dico autem vobis quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est misericordia volo et non sacrificium nunquam condemnassetis innocentes. Et dicebat. R. eis. Sabbatum propter homines factum est et non homo propter sabbatum. Itaque R. I. D. dominus est filius hominis etiam sabbati.

De sanatione manus aride. D. xij. R. iij. L. iij. Capitulum. lxiij.

Et cum inde transisset factum est et in alio sabbato ut intraret in sinagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextera erat arida. Observabant autem scribae pharisei et sabbato curaret ut inueniret eum et accusaret eum. Ipse enim sciebat cogitationes eorum. Et dominus interrogabat eum dicens. Si licet in sabbatis curare ut accusaret eum? Et R. ait. homo habet manum aridam. Surge et sta. I. in medium. Et surgens stetit. Et ait ad illos iesus. Introsgoyos si licet in sabbatis bene agere an male? etiam saluare an perdere? R. illi tacebant. Ipse vero ait dixit eis. Quis erit ex vobis homo qui habeat vineam et ceciderit baccam in sabbatis in foueam? Nonne tenebit et leuabit eam? Quanto magis est homo melior ouis? Itaque licet sabbatis bene facere. Et circumspiciens eos cum ira et tristitia super cecitatem eorum dixit homini. Extende manum tuam et extendit et restituta est manus illius et sanata. Sic autem Ipsi I. et repleti sunt insipientia et colloquebantur ad inuicem quod non faceret de iesu. Erant autem pharisei et ceteri faciebant statim. R. cum herodias aduersus eum. quod eum perderet. Ipsi vero autem scies recessit in se secuti sunt eum multi et curauit eos omnes et precepit eis de manifestum eius faceret. ut adimpleret quod dictum est per ysaiam prophetam dicens. Ecce puer meus electus quem elegi dilectum meum in quo bene placuit aie mee. Pona spiritum meum super eum et iudicium geritibus nuntiabit. Non prederet neque clamabit neque aliquis in plateis audiet vocem eius. Irudinem quod fatam non refriget. Et lumem fumigatio non extinguet donec eiciat ad victoriam iudicium et in nomine eius geres spabunt. Iesus vero autem cum discipulis suis recessit ad mare et turba multa a galilea et iudea secuta est et ab ierosolimis et ydumea et trans iordanem et circa tyrum et sidonem multitudo magna. Audientes quod faciebat et venerunt ad eum. Et dixit iesus discipulis suis ut nauicula sibi desuaret propter turbam ne comprimeret eum. Multos enim sanabat ita ut

Monoteseron sine

irruerēt in eū: vt eū tāgerēt. Quotq̄ at hē
bāt plagas. ⁊ spūs imūdi cū illū videbāt
procidebāt eiz clamabāt dicētes Tu es fi
lius dei. Et yebemēter cōminabat eis/ne
manifestarent eum.

**De quatuor pabolis in mari. D. xiiij.
R. iij. L. viij. ⁊ xij. Capitulu. lxx**

Et factū. L. est deinceps. Et ipse
iter faciebat p ciuitates ⁊ castella.
p̄dicās ⁊ euāgelisans regnū dei et
duodecim cū illo. Et mulie
res aliq̄e q̄ erāt curate a spi
ritibz malignis ⁊ infirmita
tibus. Maria q̄ vocabat ma
gdalene de q̄ septez demoia
eribant ⁊ Johāna yxor chu
se pcuratoris herodis ⁊ su
fanna ⁊ alie multe q̄ mīstra
bant ei de facultatibus suis
In D. illa die exiēs Iesus
de domo/sedebat secus ma
re. Et R. cepit iterū docere
ad mare Et D. congregate
sunt ad euz turbe multe. ita
vt in nauiculā ascendens. sederet in mari
R. ⁊ oīs turba in litore D. circa R. mare
sup terrā erant. Lū. L. autē plurima tur
ba cōueniretz de ciuitatibz pperarēt ad eū
locutus L. est ⁊ docebat. R. eos i pabolis
multa. ⁊ decebat illis in doctrina sua p sū
militudinē Audite. R. Ecce D. exiit L. q̄
seminat seminare semē suū seminās R. ad
seminandū Et L. dū seminat aliō cecidit
secus viā ⁊ cōculatū est. ⁊ yenerūt R. volu
cres celi ⁊ comederūt illud. Et aliud L. ce
cidit supra petrā. vbi R. non habuit terrā
multā. ⁊ statim exortū est/ qm̄ non habe
bat altitudinē terre. Et qm̄ exortū ē sol ex
stuauit ⁊ L. natū aruit. qz nō hēbat hūo
rem. ⁊ D. eo q̄ R. nō habebat radicē. Et
L. aliud cecidit inter spinas. ⁊ siml exortū
te spine ascendeit. R. ⁊ creuerūt. D. ⁊ sus
focauerūt L. illud. ⁊ fructū R. nō dedit Et
L. aliud cecidit in terrā bonā ⁊ ortum fe
cit fructū ascendētem. R. ⁊ crescentē Aliō
D. centesimū R. aliud sexagesimū aliud
tricesimū. Nec L. dicens clamabat. Qui
habet aures audiendi audiat Et R. cū eēt
singularis accedētes. D. discipuli inter
rogauerūt eum hi qui cū illo erant duode
cim pabolam exponere/ que. L. esset hec
pabola. Et D. dixerūt ei. Quare in pabo
lis loq̄ris eis? Quibz. L. ipse dixit. Quia

*Quāto cō
nectatur vī
ta trū euā
gelistaz. ni
biloin' pos
sunt itelligi
vario tem
poribus suis
se repetita.
sicut supra d
sermone do
mini in mō
te notatū ē.*

D. vobis datum est nosse misterū regni
dei L. celozū. **D.** Ceteris L. autē qui R.
foris sunt/ omīa in pabolis fiunt. ⁊ D. il
lis nō est datū Ideo in pabolis loquor
eis. vt R. videntes videāt ⁊ non videant/
et audientes audiant ⁊ nō intelligant. qz
D. videntes nō vident ⁊ audientes non
audiūt neqz intelligunt. vt adimpleat in
eis pphetia ysae dicentis. Auditū audie
tis ⁊ nō intelligetis/ ⁊ videntes videbitis
⁊ nō videbitis. In crastū enī est corz po
puli hui' ⁊ auribus grauitē audierunt
er oculos suos clauerūt/ nequādo vide
ant oculis ⁊ auribz audiant ⁊ corde intelli
gant/ et cōuertant et sanem eos ⁊ dimittā
tur. R. eis peccata. **Vestri D.** autē beati
oculi qui vidēt/ et aures vestre que audiy
unt. Amen quippe dico vobis/ quia mul
ti pphetēz iusti cupierūt videre que vi
deris et nō viderunt/ ⁊ audire que auditis
⁊ nō audierūt. Et R. ait illis. Hecitis pa
bolā hanc. Et quomō omnes pabolas
cognoscetis. Vos. **D.** autē audite pabo
lam seminātis. Est. L. autē hec parabola
Semen est verbū dei. qui R. seminat verbū
bū seminat. Qui L. autē secus viā vbi R.
seminat verbū hi. L. sunt q̄ audiunt. Et
R. cum audierint p̄festim venit sathanas
⁊ tollit. L. verbū de corde eozū ne creden
tes salui fiāt. Omīs D. eui qui audierit
verbū regni dei ⁊ nō intelligit venit mal' ⁊ ra
pit quod seminatū est in corde. Nam L.
qui supra petrā hi sunt qui cū audierint
stantim. R. cum gaudio suscipiūt illud. Et
L. hi radices nō habent in. R. se quia rē
porales sunt qz ad tempus credūt. deide
orta tribulātōne ⁊ p̄secutōne propter ver
bum cōfestim scandalizant. L. in tempe
tentatōne recedūt. Quod autē in spinis
cecidit hi sunt qui audierunt et a sollicitu
dinibz seculi. D. istius et fallacia diuitia
rum ⁊ voluptatibz. L. vite cuntes ⁊ circa
R. reliqua concupiscēne introcūtes suffo
cantur. L. ⁊ nō referunt fructū. Qui autē
in terrā bonā hi sunt qui in corde bono
et optimo audientes verbū suscipiūt. R.
L. et retinent. L. et fructū afferunt in pa
tientia. Et. **D.** facit. R. aliud quidē cen
tesimū. Aliud autē sexagesimū porro ali
ud tricesimū. Et dicebat R. illis. Nunquā
vēt lucerna vt sub modio ponat aut sub
lecto Nemo autē accendit lucernam ⁊ ope
rit eam vase aut subt' lectū ponit s; supra

Monotesseron siue

Unc. **D.** accesserunt. **R.** conueniunt ad eum ab hierlomis. **D.** scribe et pharisei. **Et R.** cum vidissent quosdam de discipulis eius comibus manibus non lotis manducare panem vitupauerunt. **Pharisei** autem et omnes nisi crebro lauent manus non manducant tenentes traditioes seniorum. **Et a foro** rediens non nisi baptisarent non comedunt. **Et alia multa que tradita sunt illis** suare baptismata calicium uiciorum et eramatorum et lectorum. **Et interrogabant eum pharisei et scribe dicentes.** que discipuli tui transgrediuntur. **R.** non abulant iuxta traditioes seniorum. **Non enim** lauant manus suas cum panem manducant. **R.** comibus manibus manducant panem. **Ipse D.** autem respondit illis. **Quare** et vos mandatum dei transgredimini propter traditioes uestras. **Relinquentes enim** mandatum dei tenetis traditioes hominum et baptismata uiciorum et calicium et alia filia his facitis multa. **Et dicebat eis** bene irritum fecistis mandatum dei ut seruetis traditioes uestras. **Na D.** de dixit et **R.** moyses. **Honora** patrem tuum et matrem. **Et que** maledixerit patri uel matri morte moriatur. **Uos autem** dicitis. **Si** dixerit homo patri aut matri eorum hoc est donum quodcumque et me tibi perdit. **D.** et non honorificabit patrem suum aut matrem suam. **R.** ultra non dimittitis eum quecumque facere patri suo aut matri rescindentes uerbum dei pro traditioes uestras quam tradidistis et multa filia hominum facitis. **Ipocrita D.** bene prophetauit de uobis isaias dicens. **Scriptum est** populus hic labijs meis honorat eorum. **Et ipso uerbo loquitur a me.** **In uanum autem** sunt sine. **D.** cum colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. **Et uocatis ite.** **R.** ad. **se turbis** dixit. **Audite** me omnes. **R.** et intelligite. **Na D.** quod intrat in os coinquinat hominem. **Abiit R.** est extra hominem introiit in eum quod possit eum inquinare sed que de homine procedunt illa sunt que coinquinant hominem. **Si quis** habet aures audiendi audiat. **Et cum** introisset in domum a turba accesserunt. **D.** discipuli eius interrogabant. **R.** eum pabolam. **Et D.** dixerunt ei. **Scis** quia pharisei audito hoc uerbo scandalisati sunt. **At ille respondit** ait. **Dis** plantatio quam non plantauit pater meus celestis eradicabit. **Sinite** illos. **ceci** sunt et duces cecorum. **Lecus** autem si ceo ducatur proster ambo in foueam cadunt. **Respondens autem** petrus dixit ei. **Ediffere** nobis pabolam hanc. **At ille** dixit. **Ad** huc et vos sine intellectu. **sic R.** et imprudentes estis. **Na**

intelligitis. quia omne extrinsecus introiit in hominem. **Omne D.** quod in os intrat non. **R.** pro eum coinquinare quod non introit in cor eius sed in uentre vadit et in secessum emittit purgans omnes escas. **D.** dicebat autem quoniam que de homine exiit illa coinquinant hominem que. **D.** autem procedunt de ore de corde exiunt ea coinquinant hominem. **Abiit R.** enim de corde hominum male cogitationes procedunt homicidia adulteria fornicationes furta falsa testimonium blasphemie auaricie. **R.** neque dolus impudicia oculi malus superbia stulticia. **Dis** hec mala abiit procedunt hec. **D.** sunt que coinquinant hominem. **Na** lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem.

De chananea. R.

Ex. R. vij. Capitulum. lxxij.
Et D. egressus inde surgens recessit. **D.** et abiit in pres. **D.** in fines. **R.** tyris sydonis et ingressus. **D.** domum neminem uoluit scire non potuit latere. **Et D.** ecce mulier cananea stans. **R.** ut audiuit de eo cuius filia habebat spiritum immundum egressa. **D.** a finibus illis intrauit clamauit. **D.** dicens ei. **Miserere** mei domine fili dauid filia mea male a demonio uexatur. **Qui** non respondit ei uerbum. **Et accesserunt** eum discipuli eius rogabant eum dicens. **Dimitte** eam quia clamat post nos. **Ipse** ait illis ait. **Na** supermissus nisi ad oues que perierunt domum israhel. **At illa** uenit adorauit eum et prostratus ad pedes eius. **Erat** enim mulier gentis syrophenissa generet rogauit eum ut demonium eijceret de filia eius. **D.** dicens. **Domine** adiuua me. **quod** respondit illi. **Sine.** **R.** D. pro saturari filios israhel est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. **At illa** respondens dixit illi. **Erit** D. domine namque catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. **et comedunt.** **R.** de micis sub mensa pueroz. **Tunc D.** respondit iesus ait illi. **O** mulier magna est fides tua fiat tibi sic utis propter. **R.** huc fimon eyade. **erant** demonium de filia tua et sanata. **D.** est filia eius. **et** illa hora. **Et R.** cum abiisset domum suam inuenit puellam sedentem super lectum et demonium exisse.

De surdo et muto sanato et multis alijs. Ex. R. vij. Ca. lxxij.
Et R. uenit ex pres de finibus tyris uenit pro sidone secus. **D.** mare quod est. **R.** medios fides

Et de lu. sex to supra trigesimo rubi

Unum ex quatuor

deca poleos et adducit ei surdū et mutū et deprecabatur eū vt imponat illi manū et imponēs illi manū et apprehendēs eū de turba seorsum misit digitos suos in auri culas eius et expuēs tetigit linguā eius Et suspiciēs in celū ingemuit et ait Effera qd est ad apire. et statū loq̄bat recte. Et p̄cepit eis ne cui dicerēt q̄nto autē eis p̄cipiebat tāto magis plus p̄dicabāt et de eo ampli⁹ admirabāt dicētes. Bñ oīa fecit et surdos fecit audire et mutos loq̄. Et H. ascendēs in montē sedebat ibi. Et accesserūt ad eū turbe multe hñtes secū mutos et claudos debiles cecos et alios multos et piccerunt eos ad pedes ei⁹ et curauit eos ita vt turbe admirarēt vidētes mutos loq̄ntes et claudos ambulātes. cecos vidētes et magnificabant deum israel.

De sc̄ba refectōe turbe ex septē panibz paucis piscibz. **H. xv. R. viij. Ca. lxx.**

In dieb⁹ R. illis. Tū turba multa eēt cū iesu nec haberēt qd māducarent. Cōuocatis discipulis suis ait ill. Nihil seruo sup turbā qz ecce iā triduo sustinent et p̄leuerant. **H. mecu. nec hñt qd manducēt. et dimittere eos ieiunos nolo ne deficiāt in via. Et R. si dimiserō eos ieiunos in domū suā deficient in via. qdaz enī et eis delōgeuenerūt. Et ruderūt ei discipuli. Tñ illos poterit qd saturare panibus in solitudine. Tñ H. nobis panes in deserto tantos vt saturem⁹ turbā tātā. Et R. interrogabat eos. q̄ panes habetis. Qui dixerūt septē et paucos. **H. pisciculos. Et p̄cepit turbe vt discūberēt sup terram. et R. accipiēs. H. septē panes grās agēs fregit et dabat discipulis vt apponerēt et apposuerūt turbe et dederunt. H. pp̄lo. Et hēbant pisciculos paucos et ipos bñ; dixit et iussit apponi. Et manducauerūt oēs. H. et saturati sunt. Et sustulerūt. R. quod supauerat de fragmētis septē sportas plenas. Erāt autē qui māducauerāt. R. q̄si quatuor milia hoim extra. H. paruulos et mlieres et dimisit. R. eos. Et dimissa. H. turba ascendit in nauiculā. R. cū discipulis suis et venit. H. in fines magedon ptes. R. dalmanutha.****

De iudeis itez petētibz signū de celo et de fermēto phariseorum cauedo. **H. xvi. R. viij. Capitulū. lxxi.**

Eterunt. R. et accesserūt. H. ad eū pharisei et saducei tētātes vt ro-

garēt eū. **Et R. ceperūt cōquirere cū eo q̄rētes ab eoy. H. signū de celo oñderet. At ille rñdēs ait illis. Facto vesp̄e dicitis. Serenū erit. rubicūdū est ei celū. Et mane. hodie tēpestas. rutilat ei triste celū. Faciē ergo celi dijudicare nostis. Signa atē tēporū nō potestis. Et ingemiscēs. R. spū ait. Quid generatio ista signū q̄rit. Generatō. H. mala et adultera signū q̄rit. Amē. R. dicoyob. Nō dabit generatōi huic nisi. H. signū iōne p̄he. Et relictis illis ascendit in nauim et abiit trās fretū. Et cū venissent discipuli ei⁹ trās fretū obliti sunt panes recipe. **Et R. nisi vnū panē nō habebāt secū in nauī. Et p̄cipiebat eis dicēs. Intuemini. H. R. et caute a fermēto phariseoy et saduceoy. et fermēto. R. herodis. Et. H. illi cogitabāt intra se dicētes qz panes nō accepim⁹. Duo. R. cognito. ait illis iesus. qd. H. cogitatis in vros modice fidei qz panes nō hētis. nondū. R. cognoscitis nec intelligitis. Adhuc cecatū hētis cor. vestr⁹. oculos hñtes et nō vidētis. et aures hñtes nō auditis. Nec recordamī qm̄ qnqz panes fregi in qnqz milia hoim. H. Et q̄t cophinos fragmentoy. R. plenos tulistis. Dicit ei duodeci. Qm̄ et septē panes in quatuor milia hoim. H. Et q̄t. R. sportas fragmentoy tulistis. Dicit ei. viij. Et dicebat eis. quō nondū intelligitis qz. H. nō de pane distriuibis. Cauete a fermēto phariseoy et saduceoy. Tūc intellexerūt qz nō dixerūt cauedū a fermēto panum sed a doctrina phariseoy et saduceoy.****

De ceco sanato qz videbat hoies velut arbores ambulātes. **R. viij. Ca. lxxij.**

Tenuit bethsaidā et adducit eū cecū et rogabāt eū vt illū tāgeret. Et apphensa manu ceci. educit eū extravicū expuēs i oculos ei⁹. ipositis manibus suis interrogauit eū si qd videret. Et aspiciēs ens ait. Video hoies velut arbores ambulātes. Deū itez iposuit man⁹ sup oculos ei⁹ et cepit videre et restituit eū ita vt clare videret oīa. Et misit illū i domū suā dicēs. Va de i domū tuā. Et si i vicū introieris nemini dicere. **De interrogatōe xpi que medi dixerūt. H. xvi. R. viij. Ca. lxxij.**

Ingressus. R. est iesus et discipuli eius in castella. Venit autē in ptes cesaree philippi. Et factū est cum solus orans. et discipuli eius cum eo et. R. in via. H. Interrogabat

Unum ex quatuor

dicunt scribe et pharisei. R. quia helyam oportet venire primū. Qui rñdēs ait illis helyas. D. qdē ventur⁹ ē. Dū venerit R. p̄rio restituet oīa. r quō scriptū est in filiū hoīs vt multa patiat⁹ r tēnat. Dico. D. autē vobis qz helyas iā venit r nō cognōrunt eū sed fecerūt in eo quecūqz voluerūt sicut. R. scriptū est de eo. sic. D. r fili⁹ hoīs minis passur⁹ est ab eis. Tūc intellexerūt discipuli qz de iohē baptista dixisset eis.

De spiritu muto

quē nō potuerūt curare discipuli xpi. D. rñ. R. it. L. it. Lapi. lxxvi.

Item. L. est autē in seqnti die descendētibz ill de mōte r veniēs. R. ad discipulos suos occurrit ill turba multa. r. R. vidit turbā magnam circa eos r scribas conq̄rentes cū illis. Et cōfessim oīs ppl̄s vidēs iesum stupefact⁹ est r expauerūt. Et. D. cū venisset ad turbā occurrētes. R. salutabant eū. r interrogauit eos. qd̄ inter vos conq̄ritis? Et. L. ecce rñdens R. vir. L. vn⁹. R. de turba accessit. D. ad eū genibz puoluit⁹ añ cū clamauit. L. dicēs. Magister. R. attuli ad te filiū meūz buc hñtē spm̄ mutū q̄ vbi cūqz apprehēderit eū illidit eū r spumat r stridet dētibz r arefcit. Dñe. D. miserere filio meo quia lunatic⁹ est r male patit⁹. Nā sepe cadit in ignē r crebro in aquā. Magister. L. obsecro respice filiū meū qz vnīc⁹ mihi est. Et ecce spūs apprehēdit illū r subito clamat r elidit r dissipat eū cū spumat. Et. R. dicit. L. cedit dilamās eū. r obruli. D. eū discipulis tuis rogauit. L. r dicit. R. vt eijcerēt eū r nō potuerūt curare. D. eū. Rñdens iesus ait. O generatō incredula infidelis. L. et puerfa vsqz quo ero apud vos et vobiscum. D. q̄d dñi. R. vos patiar. Afferte. D. buc illam ad me. Adduc. L. buc filiū tuū. Et. R. attulerūt eū. L. cū accederet vidisset. R. illū statim spūs turbauit illuz r elisit. L. eū demoniū r dissipauit. Et. R. elisus in terrā volucabat spumās. Et interrogauit patrē quātū t̄pis est exq̄ ei hoc accidit. Et ille dixit. Ab infantia r frequēter eū in ignē r in aquā misit vt eū pderet. s. r si qd̄ potes adiua nos miser⁹ nostri. Iesus autē ait illi. Si potes credere. omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exdamis pater pueri cū lachrymis aiebat. Crede dñe. adiua incredulitatē meā. Et. Cuz

vidisset Iesus cōcurrentē turbā. cōminatus est spiritui immūdo r increpauit. D. L. eū iesus dicēs. R. Surde r mute spiritus. Ego p̄cipio tibi exi ab eo r amplius ne introeas in eū r exclamans r multū discerpēs eū exiit ab eo demoniū. D. Et factus. R. est sicut mortu⁹ r multi dicerēt qz mortu⁹ esset Iesus autē tenēs manū eius eleuauit eū r surrexit r curatus. D. est puer in illa hora sanauit. L. puerū r reddidit illū patri suo. Stupebāt autē omnes in magnitudine dei. oibusqz mirātibz in oīibz q̄ faciebat dixit ad discipulos suos. ponite i cordibz vestris f̄mones istos. Filius eni hoīs futurū est vt tradat⁹ in manus hoīm. Et. R. cū introissent domū discipuli eius accesserūt. D. ad eū secreto r dixerūt ei. Quare nos nō potuim⁹ curare eum? Dicit illis iesus p̄pter incredulitatē vestrā. Amen dico vobis. Si habueritis fidē sicut granū sinapis dicet⁹ mōti huic transi hinc et trāsibit. r nihil impossibile erit vobis. Hoc. R. at genus in nullo pōt egire nisi in oratione r ieiunio.

De scenopheia et

predicatōe passionis xpi. Math. rñ. R. it. Luce. it. Joh. vii. Lapi. lxxvii.

Et. R. inde p̄fecti p̄tergrediebant. D. abulabat p̄ hoc ihs i galileā. nec. R. volebat quēqz scire. Nō. J. ei volebat abulare in iudeā qz q̄rebant eū iudei inficere. Erat ei in p̄rio dies fest⁹ in deoz scenopheia. Dixerūt at ad eū frēs ei⁹. Trās hinc r vade i iudeā vt r discipuli tui videāt opa q̄ tu facis. Nemo. q̄ppe i occulto aliqd̄ facit q̄rit ipse in palā cē si h̄ facis manifesta teipz mūdo. Nec ei frēs ei⁹ credebāt in eū. Dixit ergo eis ihs. t̄pis meū nondū aduenit. t̄pis at vestz sp̄ est patū. Nō p̄ mūd⁹ odisse vos. me at odit. qz testimoniuz phibeo de illo qz opa ei⁹ mala sunt. Vos ascēdite ad diē festū hūc. ego at nō ascēdā ad diē festū istū. qz t̄pis meū nōdū iplētū ē. Hec cū dixisset ipse māsit i galilea. L. oīer santibz. D. at eis in galilea docebat. R. discipulos suos. D. dixit. R. illis iesus. Filius hoīs tradēdus est in man⁹ hoīm r occidēt eū r occisus. R. tertia die resurget. Ac illi ignorabāt verbū istū. r erat velatus añ eos vt nō sentirēt illū. r. L. timebāt. R. eū interrogare de hoc verbo r t̄ritati. D. sunt r vehēter. Ut. J. at ascēdēt frēs ei⁹ tunc r ipse ascēdit ad diē festum. non

manifeste. sed quasi in occulto. Iudei ergo querebant eum in die festo. et dicebant. Ubi est ille? Et murmur multum erat de illo in turba. Quidam enim dicebant quia bonus est. Alij autem dicebant non. sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de eo propter metum iudeorum. Jam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum et docebat et mirabantur iudei dicentes. Quomodo hic litteras sciat cum non didicerit? Respondit eis Iesus et dixit. Dea doctrina non est mea sed eius qui misit me. Si quis uoluerit uoluntatem eius facere cognoscat de doctrina utrum ex deo sit an ego a meipso loquar. Qui a se meipso loquitur gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit illum. hic uerax est et in iusticia in illo non est. Nonne Moyses dedit uobis legem. et nemo ex uobis facit legem? Quid me queritis interficere? Respondit ei turba et dixit. Deum non habes. Quis te querit interficere? Respondit ei Iesus et dixit eis. Unum opus feci et omnes miramini. propterea moyses dedit uobis circumcisionem. non quia ex moyse est sed ex patribus. Et in sabbato circumcisionem habetis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non soluat legem moysi. mihi indignamini. quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem sed iustus iudicium indicat. Dicebant ergo quidam ex hierosolymis. Nonne hic est quem querunt interficere? Ecce palam loquitur et nihil ei dicunt. Nunquid uere cognouerunt principes quia hic est christus. Sed hunc scimus unde sit. Christus autem cum uenerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo docens in templo Iesus et dicens. Et me scitis et unde sim scitis et a meipso non ueni sed est uerax qui misit me quem uos nescitis. Ego autem scio eum. Et si dixerit quia nescio eum ero similis uobis mendax sed scio eum quia ab ipso sum et ipse me misit. Querebant ergo eum apprehendere et nemo misit in illum manus quia nondum uenerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum. Et dicebant. Christus cum uenerit nunquid plura signa faciet quam que hic facit? Audierunt pharisaei turbam murmurantem de illo hic. Et miserunt pharisaeos et principes ministrorum ut apprehenderent eum. Dixit ergo Iesus. Adhuc modicum tempus uobiscum sum et uado ad eum qui misit me. queritis me et non inuenietis. Et ubi sum ego uos non potestis uenire. Dixerunt ergo iudei ad seipsum

Quo hic iturus est quia non inueniemus eum? Nunquid in dispersione gentium iturus est et dociturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit. Queritis me et non inuenietis et ubi sum ego uos non potestis uenire? In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Iesus et clamabat dicens. Si quis sitit ueniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura flumina de uentre eius fluent aqua uiuae. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat spiritus datus quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Et illa ergo turba cum audissent haec sermones eius dicebant. Hic est uere propheta. Alij dicebant hic est christus. Quidam autem dicebant. Nunquid a galilea christus uenit? Nonne scriptura dicit quia ex semine dauid et de bethleem castello ubi erat dauid. uenit christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis uolebant apprehendere eum sed nemo misit super illum manum. Uenerunt ergo ministri ad pontifices et pharisaeos et dixerunt eis illi. Quare non adduxistis eum? Respondit illi. Nunquid sic locutus est homo sicut hic homo loquitur. Respondit ergo eis pharisaei. Nunquid et uos seducti estis? Nunquid aliquid ex principibus et pharisaeis credit in eum sed turba haec que non nouit legem male? Nota quod nicodemus iam uenerat. m. ad eos. Ille qui uenit ad eum nocte quia uisus erat ex ipsis. Nunquid lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius et cognouerit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei. Nunquid et tu galileus. scrutare scripturas et uide quia propheta a galilea non surgit. Et reuersi sunt unusquisque in domum suam.

De muliere deprehensa in adulterio Jo. viij. Capitul. lxxvij.
Iesus autem prexit in montem oliueti et diluculo iterum uenit in templum et omnibus populis uenit ad eum et sedes docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisaei mulierem in adulterio deprehensam et statuerunt eam in medio et dixerunt ei. Magister haec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem mandauit nobis dominus homo lapidari. Tu ergo quid dicis? Haec autem dicebant tentantes eum ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseveraret interrogantes eum erexit se et dixit eis. Qui sine peccato uestrum est. primus in illam lapidem

Unum ex quatuor

mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audiētes autē vnus post vnū exibat incipiētes a senioribus et remāsit solus et mulier in medio stans. Erigens autē se Iesus dixit ei. Vbi sunt qui te accusabāt? Nemo deo te condēnauit? Que dicit. Nemo domine. Dixit autē ei Iesus. Nunc ego te condēnabo. vadez amplius noli peccare.

De verbis christi

in gazophylatio. J. viij. Cap. lxxix.

Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens. Ego sum lux mundi. qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habet lucem vite. Dixerunt ergo ei pharisei. Tu de teipso testimonium phibes testimonium tuum non est verum. Respondit Iesus et dixit eis. Et si ego testimonium phibeo de meipso. verum est testimonium meum quia scio unde veni et quo vado. vos autē nescitis unde venio aut quo vado. Vos enim carnem iudicatis. ego autē non iudico quemquam. Et si iudico ego. iudicium meum verum est. quia solus non sum. sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium phibeo de meipso. et testimonium phibet de me qui me misit pater. Dicebāt ergo ei. vbi est pater tuus? Respondit Iesus. Neque me scitis neque patrem meum. Si me sciretis forsitan et patrem meum sciretis. Hec verba locutus est in gazophylatio docēs in templo et nemo apprehendit eum quia nondum venerat hora eius.

De alio sermone

christi propter quem voluerunt iudei eum lapidare. Jo. viij. Cap. lxxx.

Quare ergo iterum eis. Ego vado et queritis me. et in peccato vestro moriemini. quo ego vado vos non potestis venire. Dicebāt ergo iudei. Nunquid interficiet se metipsum. quia dicit quod ego vado. vos non potestis venire? Et dicebat eis. Vos deorsum estis ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis ego non sum de mundo hoc. Dixit ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis. quia ego sum moriemini in peccato vestro. Dixerunt ergo ei. Tu quis es? Dixit eis Iesus. Principium qui loquor vobis. multa habeo de vobis loqui et iudicare sed qui me misit verax est et ego que audiui ab eo hec loquor in mundo. et non cognouerunt quia patrem eis dice-

bat deum. Dixit ergo eis Iesus. Cum exaltaueritis filium hominis tunc cognoscetis. quia ego ipse sum et a me meipso facio nihil. Et sicut docuit me pater hec loquor et qui misit me mecum est. et non reliquit me solus quia que placita sunt ei facio semper hec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei in iudeos. Si vos manseritis in sermone meo. vere discipuli mei eritis et cognoscetis veritatem et veritas liberabit vos. Responderunt ei. Semen abrahe sumus et nemini seruiumus. Quomodo tu dicis liberi eritis? Respondit eis Iesus. Amen amen dico vobis. quia omnis qui facit peccatum. seruus est peccati. seruus autem non manet in domo in eternum. filius autem manet in eternum. Si ergo filius vos liberabit. vere liberi eritis. scio quia filii abrahe estis. sed queritis me interficere. quia fimo me non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem loquor. et vos que vidistis apud patrem vestrum faciatis. Responderunt et dixerunt ei. Pater noster abraha est. Dixit eis Iesus. Si filii abrahe estis. opera abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere hominem qui veritatem vobis locutus sum quam audiui a deo. hoc abraha non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt ergo ei. Nos ex fornicatione non sumus nati. vnus patrem habemus deum. Dixit ergo eis Iesus. Si deus pater vester esset diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi et veni. neque enim a meipso veni sed ille me misit. quare loquor etiam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit. quia non est veritas in eo. cum loquitur mendacium et propriis loquitur quia mendax est et pater eius. Ego autem quia veritatem dico non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico quare non creditis mihi? Qui est ex deo verba dei audit. propterea vos non auditis quia ex deo non estis. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei. Nonne benedicimus nos quia samaritanus es et demonium habes? Respondit Iesus. Ego demonium non habeo sed honorifico patrem meum et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam. est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis. Si quis sermonem meum seruauerit. mortem non videbit in eternum. Dixerunt

c

Monoteseron sine

ergo iudei. Hunc cognouim⁹ quia demoniū habes. Abraā mortu⁹ est et prophete ⁊ tu dicis si quis sermonē meū seruauerit mortē non gustabit in eternū. Hūquid tu maior es patre nostro Abraā qui mortu⁹ est ⁊ prophete mortui sunt. quē tu teipm facis. Respondit Iesus. Si ego glorifico meipm gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me quē uos dicatis qz deus noster est. ⁊ nō cognouistis eū. ego autem noui eū. Et si dixero nescio eū. ero similis uobis mendax sed scio eū sermonē eius seruo. Abraā pater uester exultauit ⁊ uideret diē meū uidit ⁊ gauisus est. Dixerunt ergo iudei ad eū. Quinquaginta ānos nondū habes ⁊ abraam uidisti. Dixit ergo eis. Amen amē dico uobis anteqz abraam fieret ego sum. Tulerūt ergo lapides ⁊ ut iacerēt in eum Iesus autem abscondit se et exiit de templo.

De ceco nato J. ii.

Capitulum. lxxi.
Et preterit⁹ uidit hoīem cecum a natiuitate. Et interrogauerūt eū discipuli sui Rabbi. Quis peccauit hic an patres eius ut cec⁹ nasceret. Rndit Ihs. Neqz hic peccauit neqz pntes ei⁹ s⁹ ⁊ manifestent opa dei in illo. De oportet opari opa eius qui misit me donec dies ē. Uenit nox quando nemo potest opari. q̄d iudicium in mūdo lux sum mūdi. Hoc cū dixisset exiit in terrā ⁊ fecit lutū ex spuro ⁊ liminuit lutū sup oculos eius ⁊ dixit ei. Uade laua in natatoria syloe quod interpretat⁹ missus. Abijt ergo ⁊ lauit ⁊ uenit uidēs. Itaqz vicini ⁊ qui uiderant eum prius qz medicus erat dicebāt. Nōne hic est qui se debat ⁊ mendicabat. Alij dicebant qz hic est. Alij autē nequaqs sed similis eius est. Ille uero dicebat. qz ego sum. Dicebāt ergo ei. Quomō aperti sunt tibi oculi. Rndit. Ille homo qui dixit Iesus lutū fecit ⁊ unxit oculos meos ⁊ dixit mihi. Uade ad natatoria syloe ⁊ laua ⁊ abijt laui ⁊ uideo. Dixerūt ei. Ubi est ille. At nescio. Adducunt eū ad phariseos qui cec⁹ fuerat. Erat autē sabbatū quādo lutū fecit Iesus ⁊ aperuit oculos eius. Iterū ergo interrogabāt eū pharisei quomodo uidisset. Ille autem dixit eis. Lutū posuit mihi sup oculos ⁊ laui ⁊ uideo. Dicebāt ergo ex phariseis qdam. Non est hic homo a deo qui sabbas

tum nō custodit. Alij dicebāt. Quomodo pot homo pctōr hec signa facere. Et scis. Ma erat inter eos. Dicit ergo ceco iterū. Tu qd dicis de eo qui aperuit tibi oculos tuos. Ille autē dixit quia propheta est. Nō crediderūt ergo iudei de illo qz cecus fuisse ⁊ uidisset donec uocauerūt pentes eius qui uiderat. Et interrogauerūt eos dicētes. Hic filius yester est quē uos dicis. qz cecus natus est. quomō ergo nunc uidet. Rnderunt ergo eis pentes ei⁹ ⁊ dixerunt. Scimus qz hic est fili⁹ noster qz cec⁹ natus est. quomō autē nunc uideat nescim⁹ aut quis aperuit oculos ei⁹ nos nescim⁹ ipsum interrogate. etatē habet ipse de se loquat. Hec dixerūt pentes eius qz timebāt iudeos. Jam enī cōspirauerāt iudei ut si quis confiteret eū esse christū ⁊ extra synagoga fieret. propterea pntes ei⁹ dixerūt etatem habet ipm interrogate. Uocauerunt ergo rursus hoīem qui cec⁹ fuerat ⁊ dixerūt ei. Da gloriā deo. Nos scim⁹ quia hic homo pctōr est. Dicit ergo ille. si peccator est. nescio. Unū scio. qz cum cecus essem modo uideo. Dixerūt ergo illi. Quid fecit tibi. quomodo apuit tibi oculos. Rndit eis. Dixi uobis iam ⁊ audistis. Quid iterum uultis audire. Nunq̄d ⁊ uos uultis discipuli eius fieri. Daledixerūt ei ⁊ dixerūt. Tu discipulus illius sis. nos autē moysi discipuli sumus. Nos scim⁹ quia moysi locutus est de⁹. Hunc autē nescimus nū sit. Rndit ille homo ⁊ dixit eis. In hoc mirabile est. quia uos nescis. unde sicut aperuit oculos meos. Scim⁹ autē qz peccatores deus nō audit. sed siqs dei cultor est ⁊ uoluntatē eius facit. hūc deus exaudit. A seculo nō est auditū quia q̄s aperuit oculos ceci nati. nisi esset hic a deo nō poterat a cere quicqz. Responderūt dixerūt ei. In peccatis natus es totus ⁊ tu doces nos. Et eiecerūt eum foras. Audiuit Iesus quia eiecerūt eum foras ⁊ cū inuenisset eū dixit ei. Tu credis in filiū dei. Respondit ei ⁊ dixit. Quis est dñe ut credā in eū. Dixit ei Iesus. Et uidisti eū ⁊ qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et p̄dens adorauit eū. Et dixit ei Iesus. In iudicium ego ueni in hūc mundū ut qui nō uident uideāt. ⁊ qui uident ceci fiant. Et audierūt ex phariseis qui cū ipso erant. ⁊ dixerūt ei. Nunq̄d ⁊ nos ceci sumus. Dixit eis iesus si ceci eētis nō haberetis p̄am

Unum ex quatuor

Hunc vero quia dicitis quia videm⁹ pec-
catū vestrū manet.

De sermone chri-

sti. Ego sum pastor bonus. Johan. x.

Capitulum. lxxv.

Non amē dico vobis qui nō in-
trat p ostiū in ouile ouīū. s; ascen-
dit aliunde ille fur estz latro. Qui autē in-
trat p ostiū hic pastor est ouīū huic osti-
arius apit⁹ oues vocē eius audiuntz ppi-
as oues vocat nō inatim z educit eas. Et
cum ppias oues emisit vadit ante eas.
z oues illū sequūtur quia sciūt vocē eius.
Alienū autē non sequūtur sed fugiūt ab
eo quia nō nouerūt vocē alienorū. Hoc p-
uerbiū dixit eis Jesus. Illi autē nō cogno-
uerūt quid loqretur eis. Dixit ergo eis itē
rū Jesus. Amē amen dico vobis quia ego
sum ostiū ouīū. Omnes quotq̄t venerunt
fures suntz latrones sed nō audierūt eos
oues. Ego sum ostiū. per me siq̄s introi-
rit saluabit z ingredietz egredietur z pas-
scua inueniet. Fur autē nō venit nisi vt fu-
retz macietz pdat. Ego veni vt vitā habe-
antz abundantiū habeant. Ego sum pas-
tor bonus. bon⁹ pastor dat animā suam
pro ouib; suis. Mercenarius autē z qui
nō est pastor cui⁹ nō sunt oues. ppi-
e. vidz lupū venientē z dimittit oues z fugit z lu-
pus rapit z dispergit oues. Mercenari⁹ autē
fugit quia mercenari⁹ estz nō pnet ad eū
de ouib;. Ego sum pastor bon⁹ z agnosco
oues meas z agnoscut me mee. Sic nō
uit me pater z ego agnosco patrē et aiām
meā pono pro ouib; meis. Et alias oues
habeo que nō suntz hoc ouiliz illas opoz-
tet me adducere vocē meam audiet et fū-
et vnū ouile z vnus pastor ppter ea me pas-
ter diligit qz ego pono animā meā z iterū
sumā eam. Nemo tollit eā a me sed ego po-
no eā a meipō. ptiatē habeo ponēdi ani-
mā meā z potestātē habeo iterum sumēdi
eā. Hoc mandatū accepi a patre meo. Dis-
sensio iterū facta est inter indeos ppter ser-
mones hos. Dicebant autē multi ex his.
Demoniū habet z insanit. quid eū audi-
tis? Alij dicebāt hec verba nō sunt demo-
niū habentis. Nunqd demoniū potest ce-
corū oculos apire?

De solutiōe didra-

gmatis. D. xvij. R. ix.

Capitulum. lxxv.

T. R. venerūt capharnaū et cum
venissent. D. capharnaū accesser-
runt qui didragma accipiebāt ad
Petru⁹ dixerunt ei. Magister vester non
soluit didragma. Et ait Enam. Et cū in-
trasset in domū. puenit eū Jesus dicēs.
Quid tibi viderur Symon? Reges terre
a quib; accipiunt tributū vel censum. a fi-
lijs suis an ab alienis? Et ille dixit. Ab ali-
enis. Et dixit ei Jesus. Ergo liberi sunt fi-
lij. Ut autē non scandalizemus. Vade ad
marez mitte hamū. et euz pisce qui prim⁹
ascenderit tollez aperto ore eius. inueni-
es staterē. illum sumēs da eis pro mer te.

De contentione di-

scipulorum quis eorū videret esse maior
z de doctrina christi. D. xvij. R. ix. L. ix.

Capitulum. lxxv.

Illa h. hora itrauit. L. in eos
cogitatio quis eorū videret esse
maior. At Jesus videns cogitatio-
nes cordis eorū cum. R. domi esset inter-
rogabat eos. Quid in via tractabatis? At
illi tacebant. Siquidē in via inter se dis-
sputauerāt. quis esset illorū maior. Acces-
serunt. D. discipuli ad Jesum dicentes.
Quis putas maior est in regno celoz? Et
R. residens vocauit duodeci. et ait illis.
Siquis vult prim⁹ esse. erit omnīū nouis-
simus et omnīū minister. Et. D. aduo-
cans Jesus paruulū accipiens. R. appre-
hendit. L. et statuit. D. eū secus se in me-
dio. D. eorum. Quem. R. cum cōplexus
esset. ait illis. Amen. D. dico vobis. Si
si cōuersi fueritis efficiamini sicut paru-
li nō intrabitis in regnū celozum. Quicū-
q; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste/
hic maior est in regno celozū. Et qui sus-
ceperit. vnū paruulū talem in noie meo.
me suscipit. Et. R. quicūq; me susceperit
nō solum me suscipit sed eū qui misit me.
Nam q; minor. L. est inter vos omnes. hic
maior est. Qui. D. autē scandalizauerit
vnū de pusillis istis minimis q; in me cre-
dunt expedit bonū. R. est ei magis vt. D.
suspendatur mola asinaria in collo eiusz
dimerget in profundū maris. Ve mūdo
a scandalis. Necesse est enī vt veniāt scan-
dala. verūtamē vt homini illi p quē scan-
dalum venit. Si. D. autē. R. manus tua
scandalizat te abscede eā et projice abs te.

Monotesseron sine

Bonum. R. est tibi debilem vel claudum
D. introire in vitam q̄ duas manus vel
duos. D. pedes habentē mitti ire in ge
bennā ignem. D. eternū inextinguibile
R. vbi vermis eorū non morit̄ r̄ ignis nō
extinguit. Et si pes tuus scādalizat te. am
puta illum. bonus est tibi claudū intrare
in vitam eternā q̄ duos pedes habentē
mitti in gebennā ignis inextinguibilis vbi
vermis eorū non morit̄ r̄ ignis nō extinguitur.
Et si oculus tuus scādalizat te
erue eum r̄ projice abs te. Bonū. R. est tibi
lulco cū D. vno oculo vitam intrare re
gnū R. dei q̄ duos oculos habentē mit
ti in gebennā ignis vbi vermis eorū non
morit̄ r̄ ignis nō extinguit. Om̄is enī vī
ctima igne salietur om̄is victima sale sa
lietur. Bonum est sal q̄ si sal insulsum fu
erit in quo illō condietis. Habere in vo
bis salē. et pacem habere inter vos. Vi
dete. D. ne cōtemnatis vnū ex his pusil
lis. Dico enī vobis quia angeli eorū in ce
lis semp̄ vident faciē patris mei q̄ in celis
est. venit enī filius hoīs saluare quod pie
rat. Quid vobis videt̄. Si fuerint alicui
centū oues. errauerit vnā ex eis. Nonne re
linquit nonagintanouē in monte vadit
querere eam q̄ errauerat. Et si cōtigerit vt
inueniat eā. Amen dico vobis. q̄ gaudet
sup̄ eam magis q̄ super nonagintanouē
que nō errauerūt. Sic nō est voluntas an
te patrē vestrū qui in celis est vt peccatus
de pusillis istis.

De correptione fra terna. D. xvij. L. xvij.

Capitulum. lxxv.

Atendite vobis si. D. autē pec
cauerit in te frater tuus. Vade et
corripe. increpa. L. illū inter D.
te r̄ ipm̄ solum. Si audierit te r̄ peniten
tiam. L. egerit. dimitte illi. lucratus. D.
es frater tuus. Et. L. si septies in die pec
cauerit in te septies in die ad te cōuersus
fuerit dicens penitet me dimitte illi. Si
D. autē non te audierit adhibe tecū ad
huc vnū vl̄ duos vt in ore duorū testū
vel trium stet om̄e verbum. q̄ si nō audie
rit eos dic ecclesie. Si autē r̄ ecclesiam nō
audierit sit tibi sicut ethnicus r̄ publica
nus. Amen dico vobis quecūq̄ alligaueris
sup̄ terram. erunt ligata et in celis et
quecūq̄ solueritis super terrā erunt solus

ta r̄ in celis. Iterū dico vobis quia si duo
ex vobis cōsenserint super terrā de om̄i re
quamcūq̄ petierint / fiet illis a patre meo
qui in celis est. vbi enim sunt duo vel tres
cōgregati in nomine meo ibi sum in me
dio eorū. Tunc accedēs Petrus ad eum
dixit Domine quoties peccabit in me fra
ter meus r̄ dimitta illi. Vsq̄ septies. Dix
it illi Iesus. Nō dico tibi vl̄q̄ septies s̄
vsq̄ septuagies septies.

De seruo nequam cui oē debitū dimissum fuerat. D. xvij.

Capitulum. lxxvi.

Deo assimilari est regnum celoꝝ
homini regi qui voluit rationem
ponere cum seruis suis. Et cum
cepisset ratōem ponere oblatuſ est ei vn̄
qui debebat decē milia talenta. Cum autē
tem nō haberet vnde redderet. inſit eum
domin⁹ vendari r̄ vtorē eius et filios et
om̄ia que habebat r̄ reddi. Prociēs au
tem seru⁹ ille rogabat eum dicēs. Patiē
tiam habe in me r̄ om̄ia reddā tibi. Dis
seruus autē domin⁹ serui illi⁹ dimisit eū.
et debitum dimisit ei. Egressus autē ser
uus ille inuenit vnū de cōseruis suis qui
debebat centū denarios r̄ tenens suffoca
bat eum dicēs. Redde quod debes. Et pi
cidens cōseruus eius rogabat eū dicens.
Patientiā habe in me r̄ om̄ia reddā tibi.
Ille autē noluit sed abiit r̄ misit eū in car
cerē donec redderet debitū. Videntes au
tem cōserui eius que fiebat tristati sunt
valde. et venerunt et narrauerūt domino
suo om̄ia que facta fuerāt. Tunc voca
uit illum domin⁹ suus r̄ ait illi. Serue ne
quā om̄e debitū dimisi tibi quoniā roga
sti me. Nonne ergo oportuit r̄ te miseret
conserui tui sicut r̄ ego tui miserus sum.
Et iratus domin⁹ eius tradidit eū tormen
tis quoad vsq̄ redderet vnū vn̄ sum debi
tum. Sic et pater meus celestis faciet vo
bis si nō remiseritis vnū quisq̄ fratri suo
de cordibus vestris.

De illo qui eicie bat demonia r̄ nō sequebat̄ christū. R. ij.

L. ij. Capitulum. lxxvii.

Respondens. L. autē illi. R. Jos
hannes dixit. Preceptor. L. ma
gister. R. vidimus quendā in no
mine tuo eicientē demonia et p̄hibuim⁹

Unum ex quatuor

eum quia non sequit te nobiscum. Et ait ad illos Jesus. Nolite prohibere. Nemo est qui faciat virtutem in nomine meo et possit cito male loqui de me. Qui. R. L. enim non est aduersum vos pro nobis est. Quisquis R. vobis potum dederit calicem aque frigide in nomine meo quia christi estis. Amē dico vobis non perdet mercedem suam.

De aduentu christi

in fines iudee et quod discipuli non timeant eos qui occiderunt corpus nec vult christus diuideri hereditatem. R. xvij. et supra. r. R. r. L. rj.

Capitulum. lxxxvij.

Et factum est cum consummasset sermones istos Jesus inde exurgens et migravit. Et a galilea venit in fines iudee trans iordanem et secute sunt eum turbe multe. Et conuenerunt Riterum turbe ad eum et curauit. Et eos ibi er. L. sicut consueuerat iterum docebat eos. Multis autem turbis circumstantibus ita ut se inuicem conculcarerent cepit dicere ad discipulos suos. Attēdire a fermento pharisaeorum quod est ypocrisis. Nihil autem opertum est quod non reuelatur neque absconditum quod non sciatur quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur et quod in aure locuti estis in cubilibus predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occiderunt corpus et post hoc non habent amplius quid faciant. Ostēdant autem vobis quem timeatis timeate eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita vobis dico hunc timeate. Nonne quinque passeris venciūt assē. Et dipondio. L. et vnus in illis non est in oblivione coram deo non. D. cadit. R. in terrā sine patris vestri voluntate. S. et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timeare multis passeribus meliores. H. pluris. L. estis vos dico. J. autē. H. vobis quicūque me confessus fuerit coram hominibus et filius hominis confitebitur eum coram angelis dei. Qui autē negauerit me coram hominibus denegabit eum coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbū in filium hominis remittetur illi. Si autē in spiritū sanctū blasphemauerit non remittetur ei. Lum autē inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates nolite solliciti esse qualiter aut

quid respondeatis aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ait autē illi quidā de turba. Magister dic fratri meo ut diuidat mecum hereditatem. Et dixit ei homo quis me constituit iudicem et diuisorem super vos. Dixitque ad illos. Videte et caute ab omni auaricia quia non in abundantia cuiusque vita eius est ex his que possidet.

De diuitie habentibus

fructum abundantiam et ne discipuli solliciti sint. Luce. xij.

Capitulum. lxxxviii.

Dixit autem similitudinē ad illos dicens hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit et cogitabat intra sedicens quid faciam quoniam non habeo quo congregem fructus meos. Et dixit hoc faciam destruiam horrea mea et maiora faciam et illuc congregabo omnia que nata sunt mihi et bona mea et dicam anime mee. Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos. requiesce comede bibe epulare. Dixit autem illi deus. Stulte hac nocte reperent animam tuam a te. que autem parasti cuius erunt. Sic est qui sibi thesaurizat et non est in deo diues. Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico vobis Nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis neque corpori vestro quid vestiamini. Anima enim plus est quam esca. et corpus plus quam vestimētum. Considerate cornos quia non semināt neque metunt. quibus non est cellarium neque horreum et deus pascit illos. quātomagis vos estis pluris illis. Quis autem vestrum cogitans potest ad staturam suam adicere cubitum vnum. Si ergo neque quod minimū est potestis quid de ceteris solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt non laborant. neque nent. Dico autem vobis quia nec Salomon in omni gloria sua vestiebat sicut vnum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est et cras in clibanum mittit deus sic vestit. quātomagis vos pusille fidei. Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis et nolite in sublime tolli. Dec enim om

Multa que hic ponunt postea sunt supra sententia vel et in verbis in sermone in monte.

nia gentes mudi querunt. pater autē vester
ſcit quoniā his indigeris. Veruntamen
primū querite regnū dei ⁊ hec omnia adijci
ent vobis. Nolite timere puſillus grex qz
complacuit patri vestro vobis dare regnū
Tendite que poſſideris ⁊ erdate elemoſy
nam. Facite vobis ſacculos / qui nō vete
raſcunt. theſaurū non deficientē in celis /
quo ſur nō appropiat. neqz tinea corrup
pit. Ubi enīz theſaurus vester eſt ibi ⁊ cor
veſtrū erit. Dicebat autē ad turbas. Cum
videritis nubem orientē ab occaſu ſtatiz
dicitis nūbus venit ⁊ ita ſit. Et cum au
ſtrum ſtātez / dicitis quia eſtas erit ⁊ ita ſit
Ipoſcite faciem celi ⁊ terre noſtis proba
re. hoc autē tempus quomodo nō proba
tis? Quid autē et a vobis iſtis non iudi
catis quod iuſtū eſt? Cum autē vadis cuſ
adverſario ad principē in via da operam
liberari ab illo ne forte trahat te apud iu
dicem. ⁊ iudex tradat te exactori ⁊ exactor
mittat te in carcerem. Pico tibi quia non
eris inde donec etiam nouiſſimū minu
tum reddas.

De galileis occiſis
et de ficulnea. Luce. cxiij.

Capitulum. xc.
Derant autē quidā illo tēpore nū
ciantes illi de galileis quorū ſan
guinē Pilatus miſcuit cum ſacri
ficij eorum. Et reſpondēs dixit illis Pu
tatis qz hi galilei pro omībus galileis pec
catores fuerūt quia talia paſſi ſunt? Non
Dico vobis. ſed niſi penitentiā egeritis ſi
militer omnes pibitis. Sicut ⁊ illi. xvij.
ſuper quos cecidit turris in ſyloe ⁊ occi
dit eos. Putatis quia ⁊ ipſi debitores fue
runt pter omnes homines habitātes in hie
ruſalem? Non. Dico vobis / ſed ſi non pe
nitentiā egeritis omnes ſimiliter pibitis.
Dicebat autē hanc ſimilitudinē. Arborē
fici habebat quidā plantatā in vinea ſua.
⁊ venit querēs fructuz in illa ⁊ nō inuenit
Dixit autem ad cultorē vinee. Ecce anni
tres ſunt ex quo veni querens fructū in fi
culnea hac. ⁊ nō inuenio. Succide ergo
illam / vt quid etiā terrā occupat? At ille
reſpondēs dixit illi. Domine dimitte illā
et hoc anno vſqz dum fodiā circa illam et
mittam ſtercora. ⁊ ſiquidem fecerit fructū
bene. Sin autē in futurū ſuccides eam.

**De muliere incur
uata. L. xij.** **Capitulum. cxi.**

Rat autē in ſynagoga eorum do
ſcens ſabbatis Et ecce mulier que
habebat ſpiritu infirmitatis an
nis decem ⁊ octo ⁊ erat inclinata nec omī
no poterat ſurſum reſpicere. Quā cum vi
deret Jeſus vocavit ad ſe ⁊ ait illi Mulier
dimiſſa es ab infirmitate tua. ⁊ impoſuit
illi manus ⁊ cōfeſſim erecta eſt ⁊ gloriſica
bat deum. Reſpōdens autē archiſynago
gus indignās / quia ſabbato curaſſet Je
ſus / dicebat turbe ſex dies ſunt in quibus
oportet opari. in his ergo venit ⁊ curami
ni ⁊ nō in die ſabbati. Reſpondit autē ad
illum domin⁹ ⁊ dixit Ipoſcite vniſcuoſqz
veſtrū ſabbato nō ſoluit bouē ſuū aut aſi
num a pſepio ⁊ ducit ad aquare. Hanc au
tem filiā abrae quā alligauit ſarbanas ce
ce decem ⁊ octo annis nō oportuit ſolui a
vinculo iſto in die ſabbati? Et cū hec di
ceret. erubeſcebāt omnes aduerſarij eius. et
omnis populus gaudebat in vniuerſ que
glorioſe fiebant ab eo.

De interrogatōne
indeorū an liceat vxorē dimittere. Mat.
R. c. L. xvi. **Capitulum. cxiij.**

L. D. acceſſerūt phariſei tenta
tes cum atqz dicentes Si licz boi
dimittere vxorē quacūqz et cau
ſa? At. R. ille reſpondēs ait. Quid vobis
precepit Moyses? Qui dixerūt Moyses
pmiſit libellū repudiij ſcribere ⁊ dimittere
Qui. D. reſpōdens ait illis. Ad legiſtis
quia qui fecit hominē ab initio creature.
R. masculū. D. R. ⁊ feminā fecit eos dei
us. Et dixit propter hoc relinquet homo
patrē ⁊ matrē ⁊ adheret vxori ſue ⁊ erūt
duo in carne vna. Itaqz iam nō ſunt duo
ſed vna caro. Quod ergo deus coniungit
homo nō ſepet. Dicit. R. illi. Quid. D.
ergo moyses mādauit dari libellū repudiij
⁊ dimittere? At ill. Quoniā. D. R. mo
yses ad duriciā cordis veſtri pmiſit vobis
dimittere vxores veſtras. ⁊ ſcripſit vobis
preceptū iſtud. Ab initio. D. autē nō ſu
it ſic. Et. R. in domo iterū diſcipuli eius
interrogauerūt eū. Et ait illis. Dico. D.
autē vobis quia. D. R. quicūqz dimiſerit
vxorē ſuam niſi ob fornicatōem. ⁊ aliā

Unum ex quatuor

duxerit mechatur. et. R. adulterium comite-
tis super ea. et. R. qui L. dimissam a. L. vi
ro duxerit mechatur. Et si vxor dimiserit vi-
rum suum et alij nupserit mechatur. Dicitur
ei discipuli eius. Si ita est causa hominis
cum vxore non expedit nubere. Qui dixit
Non omnes capiunt verbum istud sed quibus
datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris
vtero sic nati sunt. Et sunt eunuchi qui
facti sunt ab hominibus. Et facti sunt eu-
nuchi qui seipos castrauerunt vel eunuchi
fuerunt propter regnum celorum. Qui potest
capere capiat.

De paruulis obla-

tis. D. pr. R. e. Luc. viij. Ca. xciij.

Uinc. Oblati. R. sunt ei puuli
infantes. L. vi. L. tangeret. R. eos
et manus. D. imponeret et oraret
Quod L. cum viderent discipuli increpa-
bant L. D. illos et cominabatur. R. offe-
rentibus. Quos cum vidisset indigne tulit Je-
sus. L. autem conuocans illos dixit D. eis
R. Sinite. D. R. L. puulos venire ad
me et nolite prohibere eos talis est enim re-
gnum celorum Et dixit. R. Amen. R. dico
L. vobis quicumque non acceperit regnum vt
puer non intrabit in illud. Et complexus
illos et imponens manus sup eos benedi-
cebat illos. Et. D. cum imposuit eis ma-
nus abiit inde.

De filio prodigo

L. xv. Capitul. xciiij.

Rant autem appropinquantes ei pu-
blicani et peccatores vt audirent
illum. Et murmurabant scribe et
pharisei dicentes quia hic peccatores reci-
pit et manducat cum illis. Et ait ad illos
pabolam istam dicens. Quis ex vobis ho-
mo qui habet centum oues et si perdidit vnā
et illis. Nonne dimittit nonagintanoue
in deserto et vadit ad illam que perierat donec
inueniat illam? Et cum inuenierit illam impo-
nit in humeros suos gaudens et veniens do-
mum conuocat amicos et vicinos dicens il-
lis Congratulamini mihi quia inueni ouem
meam que perierat. Dico vobis quia ita erit
gaudium in celo sup vno peccatore penite-
ntiam agente quā sup nonagintanoue iustis
qui non indigent penitentia. Aut que mu-
lier habens dragmas decem et si perdidit

dragmā vnā. Nonne accendit lucernā.
et euertit domū et querit diligenter donec
inueniat? Et cum inuenierit conuocat amicos
et vicinos dicens. Congratulamini mihi
quia inueni dragmā quam perdideram
Ita dico vobis gaudium erit angelis dei sup
vno peccatore penitentiam agente. Aut
autem. Homo quidam habuit duos filios. et
dixit adolescentior ex illis patri. Pater da
mibi portionem substantie que me contingit
Et diuisit illis substantiam Et non post mul-
tos dies congregatis omnibus adolescenti-
or filius pege profectus est in regionem
longinquā et ibi dissipauit substantiam su-
am viuendo luxuriose. Et postquam omnia con-
sumpsisset facta est fames valida in regione
illa et ipse cepit egere et abiit et adhesit vni ci-
uium regionis illius et misit illum in villam
suam vt pasceret porcos. Et cupiebat vtri-
um suum implere de siliquis quas porci
manducabant nemo illi dabat. In se au-
tem reuersus dixit Quamti mercenarij in do-
mo patris mei abundant panibus. et ego
hic fame pereor. Surgam et ibo ad patrem
meum et dicam illi. Pater peccaui in celum et
coram te. et iam non sum dignus vocari filius
tuus. fac me sicut vnum de mercenarijs tuis
Et surgens venit ad patrem suum. Cum au-
tem adhuc longe esset. vidit illum pater su-
us et misericordia motus est. Et occurrens
cecidit sup collum eius et osculatus est eum.
Dixitque ei filius. Pater peccaui in celum
et coram te. iam non sum dignus vocari fili-
us tuus. Dixit autem pater ad seruos suos Ci-
to proferte stolam primam et induite illum et da-
te annulum in manu eius et calciametra in pe-
des eius et adducite vitulum saginatū et occidi-
te et manducate et epulemur quia hic filius me-
us mortuus erat et reuixit perierat et inuentus est
Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius se-
nior in agro. Et cum veniret et appropin-
quaret domui. audiuit symphoniam et cho-
rum. et vocauit vnum de seruis. et interroga-
uit que hec essent. Iosque dixit illi frater tu-
us venit et occidit patrem tuum vitulum sagina-
tum quia saluum illum recepit. Indignatus est
autem et volebat introire. Pater ergo illius
egressus cepit rogare illum. At ille respondens pa-
tri suo dixit. Ecce tot annis seruo tibi et nunquam
quod mandatum tuum preterui et nunquam dediisti mihi
edum vt cum amicis meis epularer. sed propter quod hic
filius tuus quem deuorauit subas suam cum meretrici

Monotesseron siue

bus venit. occidisti illi vitulū saginatum. Et ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et omnia mea tua sunt epulari autēz gaude re oportebat quia frater tuus hic mortuus erat et reuixit. perierat et inuentus est.

De adoleſcēte que- rente quid faciēdo vitā possideret. *D. xij. R. L. xvij.*

Capitulum. xcv.

Abiit *D.* inde *Jesus et. R.* cum in gressus esset in via. Et ecce. *D.* vnus princeps. *L.* p̄currens. *R.* et accedens. *D.* genu. *R.* flexo ante eum interrogabat. *L.* et rogabat. *R.* illum discens. *D.* agister. *D.* bone. *R.* quid. *L.* boni. *D.* faciendo. *L.* vitam eternā possidebo. Dixit ei *Jesus.* Quid *D.* me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Nemo *R.* bonus nisi solus deus. Si. *D.* autem vis ad vitam ingredi serua mandata precepta. *R.* nosti? Dixit *D.* illi. Que *Jesus* autē dixit illi. Non *D.* homicidiū. *R.* facies. Non adulteraberis. Non facies furtum. Non falsum testimoniū dicēs. Ne. *R.* fraudē feceris. Donora. *D.* *R.* *L.* patrē tuum et matrē tuam. Diliges *D.* proximū tuum sicut teipm. Dixit illi adoleſcens. *Dec. D.* omnia. *R.* custodisti. *L.* a iuuentute mea. Quid. *D.* adhuc mihi deest *Jesus.* *R.* autē inuitus est euz dilexit eum. Quo. *L.* audito *Jesus* ait. Adhuc vnū tibi deest. Si vis. *D.* perfectus esse uade et. *D.* uende. *R.* *L.* omnia que habes et da paupibus et habebis thesaurū in celoz ueni et sequere me. *L.* *D.* autē audisset adoleſcens uerbū. contristatus in uerbo abiit. *R.* tristis. *D.* et merens. *R.* *D.* *R.* enī habens multas possessiones. et diues. *L.* ualde. *D.* uidens autē *Jesus* tristē factū ait discipulis. *D.* suis. *R.* Quam. *R.* *L.* difficile qui pecuniā habēt in regnū dei intrabūt. Amen. *D.* dico uobis quia diues difficile intrabit in regnū celozū. Discipuli. *R.* autē obstupescēdāt in uerbis eius. At *Jesus* rurſus respondēs ait illis. Filioli q̄ difficile est cōfidentes in pecunijs in regnū dei intrare. Et iterū. *D.* Dico uobis facilius *D.* *R.* *L.* est camelū per foramē acus trāsire q̄ diuitem intrare in regnū celozū. in regnū. *R.* *L.* dei. Auditis. *D.* autē his

discipuli mirabant ualde. Quid. *R.* qui *L.* hoc audiebant magis admirabant dicentes. *D.* *R.* *L.* ad seipſos. *R.* et. *L.* q̄ *D.* potest saluus fieri? Et intūēs. *R.* *D.* illos *Jesus* ait illis. Apud. *D.* homines hoc impossibile est. sed apud deū omnia possibilia sunt. que. *L.* impossibilia sunt apud hoīes. possibilia sunt apud deum.

De interrogatōne

Petri. Ecce nos reliquimus omnia quid erit nobis. *D.* *R.* *L.* xvij.

Capitulum. xcvi.

Tunc. *D.* respondēs *Petrus* cepit. *R.* ei dicere. Ecce. *D.* nos. *R.* reliquimus. *D.* omnia et secuti sumus te. quid. *D.* erit nobis. Respondens. *R.* *Jesus* ait eis. *L.* Amen. *D.* dico uobis quos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue. sedebitis et uos sup sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et omnis qui reliquerit domū. *R.* *L.* uel fratres aut sorores aut patrē aut matrē aut uxore aut filios aut. *D.* agros. *R.* *L.* propter. *D.* nomen meū. propter. *R.* me et propter euangeliū et. *L.* propter regnū dei. centuplū. *D.* accipiet multo. *L.* plura nunc. *R.* in hoc. *L.* tempe domos fratres et sorores et se et matrē et filios et agros cum p̄secutionibus et. *R.* in seculo futuro vitam eternā possidebit. *D.* *D.* *R.* *D.* autem primi erūt nouissimi et nouissimi primi.

De operariis in uineam missis. *D.* Capitulum. xcviij.

Simile est regnum celozū homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in uineam suam. Conuentione autē facta cum operarijs et denario diurno misit eos in uineam suam. Et egressus circa horam tertiam uidit alios stantes in foro ociosos et dixit illis. Ite et uos in uineam meam et quod iustum fuerit dabo uobis. Illi autē abierunt. Iterum autē exiit circa horam sextam et nonam et fecit similiter. Circa undecimā uero exiit et inuenit alios stantes et dixit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei q̄: nemo nos conduxit. Dicit illis. Ite et uos in uineam meam. Cum sero factum esset dicit

Unum ex quatuor

dominus vince. pcuratori suo. Toca ope rarios et redde illis mercedē incipiēs a nouissimis usq; ad primos. Cū venissent ergo qui circa undecimā horam venerāt ac ceperūt singulos denarios Veniētes autē et primi arbitrati sunt qd plus essent accēpturi. Acceperunt autē et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabāt aduersus patrēfamilias dicētes. **Di nouissimūna hora fecerūt et parcs illos nobis fecisti qui portauim⁹ pōdus diei et estis? At illi respondens vni eorū dicit. Amice non facio tibi iniuriā. Nonne ex denario conuenisti mecū. tolle quod tuū est et vade. Volo autē et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut nō licet mihi facere quod volo? An oculus tuus nequā est qz ego bonus sum. Sic erūt nouissimi primi et pmi nouissimi. Multi sunt enī vocati pauci vero electi.**

De interrogatōne

facta christo si pauci fiant salui et qd herodes querebat eū occidere. **L. xiiij.**

Capitulum. xvij.

Eibat per ciuitates et castella docens et iter faciens in hierusalem. **Aut autē illi quidam. Domine si pauci sunt q saluantur? Iterū autē dixit ad illos. Cōtendite intrare per angustas portā quia multi dico vobis querēt intrare et non poterūt. Cum autē intrauerit patēfamilias et clauserit ostiū incipientis foris stare et pulsare ostiū dicētes. Domine aperi nobis. et respōdens dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Tūc incipientis dicere mādūcauimus corā te et bibimus et in plateis nostris docuistis et dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Discedite a me omnes oparij iniquitatis. ibi erit fletus et stridor dentium. Cū videritis abraā et ysaac et iacob et omnes pphetas in regno dei. vos autē expelli foras. Et venient ab oriente et occidentet aquilone et austro et accūbent in regno dei. Et ecce sunt nouissimi qui erāt pmi. et sunt primi q erant nouissimi. In ipsa autē die accesserunt quidā phariseorū dicentes illi. **Eti et vade hinc herodes vult te occidere. Et ait illis. Ire et dicite vulpi illi. Ecce eicio demonia et sanitates perficio hodie et cras et tertia die cōsumor. Vestrū tamē oportet me hodie et cras sequēti die ambulare quia nō capio pphetam q****

re extra hierusalem.

De idropico sana

to et de exhortatōne christi ad humilitatem. **L. xiiij.**

Capitulum. xciij.

Et factū est cum intraret in domū cuiusdā principis phariseorū sabbato manducare panem. et ipsi obseruabāt eū. Et ecce hō quidā idropicus erat ante illum. Et respōdens Iesus dixit ad legisperitos et phariseos dicens. **Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipe vero apprehensum sanauit eum ac dimisit. Et respōdens ad illos dixit. Cui⁹ vestrum asinus aut bos in puteū cadet et nō cōtinuo extrahet illū die sabbati? Et nō poterant ad hoc respondere illi. Dicebat autē et ad inuitatos parabolā intendens quomodo pmos accubit⁹ eligerēt dicens ad illos. Cum inuitat⁹ fueris ad nuptias non discumbas in pmo loco ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo. et veniēs qui te et illū vocauit dicat tibi. Da huic locum et tūc incipias cum rubore nouissimū locum tenere. Sed cum vocatus fueris vade et recumbe in nouissimo loco ut cum veniat qui te inuitauit dicat tibi. Amice ascende superius. tūc erit tibi gloria coram simul discumbētibus. quia omīs q se exaltat humiliabitur. et qui se humiliat exaltabitur.**

De vocandis pau

peribus ad conuiuū et parabola de cena magna. **L. xiiij.**

Capitulum. c.

Dicebat autē et ei qui se inuitauerat. **Cum facis prandiū aut cenā noli vocare amicos tuos neq; fratres tuos. neq; cognatos neq; vicinos diuites ne forte et ipsi te reuident et fiat tibi retributio. Sed cū facis conuiuū voca paupes debiles claudos cecos et beat⁹ eris quia nō habent retribuere tibi. retribuatur enī tibi in resurrectione iustorum. Nec cum audisset quidam de simul discumbētibus dixit illi. **Beatus qui manducat panē in reg⁹ dei. At ipe dixit. Hō quidā fecit cenā magnā et vocauit multos. Et misit****

Si fuerit hec eadē parabola cū illa q ponit infra Mathei vicesimo scōo capitulo grecus relinquit sub vobis dices q

Monotesseron siue

seruū suum hora cene di-
cere inuitatis vt venirent
quia iā parata sunt omnia
Et ceperūt simul omnes
se excusare. Primus dicit
illi. Villam emi ⁊ necesse
habeo exire ⁊ videre illā/
rogo te habe me excusatū
Et alter dicit. Iuga boū
emi quinq; et eo probare
illa. rogo te habe me excusatum. Et alius
dicit. Uxorē duxi et ideo nō possum veni-
re. Et reuersus seru⁹ nūciauit hec domio
suo. Tunc iratus paterfamilias dicit ser-
uo suo. Exi cito in plateas ⁊ rivos ciuita-
tis et paupes ⁊ debiles cecos ⁊ claudos in-
troduc huc. Et ait seruus. Dñe factus est
vt imperasti. ⁊ adhuc locus est. Et ait do-
min⁹ seruo. Exi in vias et sepes ⁊ cōpelle
intrare vt impleat domus mea. Dico au-
tem vobis q; nemo virorū illorū qui voca-
ti sunt gustabit cenam meā.

Mauult alle-
no intellectui
vel sensui ce-
dere q; con-
tentōni des-
seruire. et
dat modum
cōcordādi si
dicatur eas-
dem vide.

De odiendis patrē

tibus propter christū. L. xiiij.

Capitulum. ci.

Erant autē turbe multe cū eo ⁊ cō-
uersus dicit ad illos. Si quis ve-
nit ad me et nō odit patrē suum ⁊
matrē et vxorē ⁊ filios ⁊ fratres et sorores
adhuc autē animā suā non potest meus
esse discipulus. Et qui nō baiulat crucez
suam ⁊ venit post me nō potest meus esse
discipulus. Quis enī ex vobis volēs tur-
rim edificare. Nonne prius sedens cōpu-
tat sumptus qui necessarij sunt si habeat
ad perficiendū ne postea q; posuerint fun-
damentū ⁊ non potuit pficere omnes qui
vident incipiāt illudere ei dicentes / quia
hic homo cepit edificare ⁊ nō potuit con-
summare. Aut quis rex iturus cōmittere
bellum aduersus aliū regem. Nōne sedēs
prius cogitat si possit cum decē milibus
occurrere ei qui cū viginti milibus venit
ad se. Alioquin adhuc illo longe agere le-
gationem mittēs rogat ea que pacis sunt.
Sic ergo omnis ex vobis qui nō renūci-
at omnibus que possidet nō potest meus
esse discipulus. Bonū est sal. Si autē sal
euauerit in quo condiet neq; in terram
neq; in sterquiliniū vtile est sed foras mit-
tetur. Qui habet aures audiendi audiat.

De villico iniqui

tatis. L. xvi.

Capitulum. cii.

Icebat autē ⁊ ad discipulos suos
D Homo quidā erat diues qui ha-
bebat villicū ⁊ hic diffamatus est
apud illū quasi dissipasset bona ipsius. ⁊
vocauit illum ⁊ ait illi. quid hoc audio de
te. Redde ratōnem villicatōnis tue. Jam
enī non poteris vltra villicare. Ait autē
villicus intra se. qd faciā quia domin⁹ me-
us auferet a me villicatōem. Fodere nō va-
leo mendicare erubesco. Scio quid faci-
am. vt cū amotus fuero a villicatōne reci-
pian me in domos suas. Aduocatis au-
tem singulis debitorib⁹ domini sui dice-
bat primo. quantū debes domino meo.
Et ille dixit. centū cados olei. Dixitq; il-
li. Accipe cautōnem tuā et sede cito scribe
quinq;inta. Deinde alio dixit. Tu vero
quartū debes. Qui ait. Centū choros tri-
tici. Ait illi. Accipe literas tuas / et scribe
octoginta. Et laudauit domin⁹ villicum
iniquitatis / quia prudēter fecisset. quia fi-
lij huius seculi prudētiores filijs lucis in
generatōne sua sunt. Ego vobis dico.
Facite vobis amicos de māmone iniqui-
tatis. vt cum defeceritis recipiant vos in
eterna tabernacula. Qui fidelis est in mi-
nimo ⁊ in maiori fidelis est. ⁊ qui in mo-
dico iniqu⁹ est / et in maiori iniquus est.
Si ergo in iniquo māmōnā fideles non
fuitis quod vestrū est quis credet vobis.
Etsi in alieno fideles nō fuitis quod ves-
strū est. quis dabit vobis. Nemo seruus
potest duobus dominis seruire / aut enim
vnū odiet ⁊ alterū diligit. aut vni adhe-
bit ⁊ alterum cōtemnet. Nō potestis deo
seruire ⁊ māmone. Audiebāt autem om-
nia hec pharisei qui erant auari et deride-
bāt illum. Et ait illis. Vos estis qui iusti-
ficatis vos corā hominib⁹. Deus autem
nouit corda vestra. quia quod hominib⁹
altū est abominatō est apud deum. Lex ⁊
prophete vsq; ad Johannē. Ex eo regnū
dei euangelisat et omnis in illud vim facit
Facilius est enī celum ⁊ terrā preterire q;
de lege vnū apicem cadere. Omnis qui
dimittit vxorem suam ⁊ ducit alteraz me-
chatur / et qui dimissam a viro ducit me-
chatur.

Sequitur. ciiij. capitulū.

¶ Unum ex quatuor

De diuine epulo

ne. l. xvi. Capitulū. ciiij.

Homo quidam erat diues et induebat purpuram et bisso et epulabatur quatuor diebus splēdide. Et erat quidam mendic⁹ nomine lazarus qui iacebat ad ianuam eius vlcibus plenus cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis et nemo illi dabat. sed et canes veniebant et lingebant vlcera eius. Factum est autē ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinu abrahe. Mortuus est autē et diues et sepultus est in inferno. Eleuatus autē oculos cum esset in tormentis vidit abraam a longe. et lazarem in sinu eius. Et ipse clamans dixit. Pater abraam miserere mei. et mitte lazarem ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam quia crucior in hac flamma. Et dixit illi abraam. Fili recordeare quia recepisti bona in vita tua. et lazarus similiter mala. Nunc autē hic consolatur te et cruciatur. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnū firmatum est ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint neque inde hinc transire. Et ait rogo te ergo pater ut mittas eum in domum patris mei. habeo enim quatuor fratres ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum huius tormentorum. Et ait illi abraam. Habent Moyse et prophetas. audiatur illos. At ille dixit. Non patet abraam sed si quis ex mortuis ierit ad eos. penitentiam agat. Ait autē illi. Si moysen et prophetas non audierunt neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

De petitione discipulorum ut auget eis fides. l. xvij.

Capitulū. ciiij.

Et dixerunt apostoli domino. Adauge nobis fidem. Dixit autē dominus. Si haberetis fidem sicut granum sinapis. dicetis huic arbori moro. eradicare et explantare in mare. et obediret vobis. Quis autē vestrum habens seruum arantem aut oues pascentem qui regresso de agro dicit illi statim transi recube. et dicat ei. Para quod cenam et precinge te. et ministra mibi donec manducem et bibam et post tu manducabis et bibes. Nunquid gratiam habet seruo illi quia fecit que sibi impauerat. Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis. dicite serui inutiles sumus quod debuius facere fecimus.

De encensis quando

voluerunt Iesum lapidare iudei. l. xv.

Capitulū. cv.

Hiera sunt autē encensia in hierosolymis et hiemps erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu salomonis. Circumderunt ergo eum iudei. et dixerunt ei. Quousque animam nostram tollis. Si tu es christus dic nobis palam. Respondit eis Iesus. Loquor vobis et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei hec testimoniū perhibent de me. sed vos non creditis quia non estis ex ouibus meis. Quis mee vocem meam audierit et ego agnosco eas et sequuntur me et ego vitam eternam do eis et non peribunt in eternum et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mibi manus omnibus est et nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego et pater vnus sumus. Sustulerunt ergo lapides iudei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus. Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo. propter quod hoc opus me lapidatis. Responderunt ei iudei propter bonum opus non lapidamus te sed de blasphemia et quia tu homo cum sis. facis teipsum deum. Respondit eis Iesus. Nonne scriptum est in lege vestra. Ego dixi dii estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est. et non potest solui scriptura que patris sanctificauit et misit in mundum vos dicitis quia blasphematis. quia dixi filius dei sum. Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autē facio et si mihi non vultis credere. opibus credite. ut cognoscatis et credatis quia in me est pater et ego in patre. Querebant ergo eum apprehenderet exiit de manibus eorum. Et abiit iterum trans iordanem in eum locum ubi erat Iohannes primus et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebant quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quecumque dixit Iohannes de hoc. vera erant et multi crediderunt in eum.

Incipiunt

preambula passionis domini de suscitacione lazari. Iohan. xi.

Capitulū. cvj.

Potuisse hic fieri vna principio quonia inchoat occasio proxima dicitur passio nis.

Monotesseron siue

Erat autē quidā languēs lazarus a bethaia de castello marie ⁊ marthe sororū eius. Maria autē erat que unctis dñm unguento ⁊ extersit pedes eius capillis suis cui⁹ frater lazarus infirmabat. Miserūt ergo sorores eius ad eū dicentes. Dñe ecce quē amas infirmatur. Audiēs autē Jesus dixit eis. Infirmitas hec nō est ad mortē s; pro gl'ia domini vt glorificet filius dei p̄ eam. Diligebat autē marthā ⁊ sororē eius Mariā ⁊ lazaru. Ut ergo audiuit quia infirmabat tūc quidē mansit in eodē loco duobus dieb⁹. dein⁹ de post hec dicit discipulis suis. Eam⁹ in iudeā iterum. Dicunt ei discipuli Rabbi nūc querebāt te iudei lapidare ⁊ iterū vas dis illuc. Rñdit Jesus. Nonne. xij. hore sunt diei. Si q̄s ambulauerit in die non offendit qz lucē huius mūdi videt. Si autem ambulauerit in nocte. offendit qz lux nō est in eo. Hoc ait. Et post hoc dicit eis Lazarus amicus noster dormit sed yado vt a somno eruscit illū. Dixerūt ergo discipuli eius. Dñe si dormit salu⁹ erit. Dixerat autē Jesus de morte eius. Illi autem putauerūt qz de dormitōne somni diceret. Tūc ergo dixit Jesus manifeste. lazarus mortu⁹ est sed gaudeo propter vos vt credatis quia nō eram ibi sed eam⁹ ad eum. Dixit ergo thomas qui dicit didimus ad condiscipulos. Eam⁹ et nos ⁊ moriamur cum eo. Venit igit⁹ Jesus ⁊ inuenit eū q̄tuoꝝ dies in monumento iam habentē. Erat autē bethania iuxta hierosolimā q̄si stadijs. xv. Multi autē ex iudeis venerāt ad marthā ⁊ Mariā vt consolarent⁹ eas de fratre suo. Martha autē vt audiuit quia Jesus venit. occurrit ei. Maria autē domi sedebat. Dicit autē Martha ad Jesum Domine si fuisses hic. frater me⁹ nō fuisset mortuus. sed ⁊ nūc scio. qz quecūq; poposcerit a deo dabit tibi deus. Dicit illi Jesus. Resurget frater tu⁹. Dicit ei Martha. Scio quia resurget in resurrectōe in nouissimo die. Dicit ei Jesus. Ego sum resurrectō ⁊ vita. qui credit in me etiā si mortu⁹ fuerit uiuet. Et om̄is qui uiuit ⁊ credit in me. nō morietur in eternū. Credis hoc. Ait illi. Utiq; domine. Ego credidi qz tu es christus filius dei uiui qui in hūc mundū uenisti. Et cū hec dixisset. abiit ⁊ uocauit Mariam sororē suā silentio dicens. Magister adest. ⁊ uocat te. Illa autē vt audiuit. sur-

rexit cito ⁊ uenit ad eum. Non dū enī uenerat Jesus in castellū. sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Iudei igitur qui erāt cum ea in domo ⁊ solabantur eam cū uiderent Mariā quia cito surrexit ⁊ exiit. secuti sunt eā dicentes qz uadit ad monumentū vt ploret ibi. Maria ergo cū uenisset ubi erat Jesus. uidēs eum cecidit ad pedes eius ⁊ dicit ei. Dñe si fuisses hic frater me⁹ nō fuisset mortu⁹. Jesus autem uideuit eam plorantē ⁊ iudeos qui uenerāt cum ea plorātes. fremuit spū et turbauit semetipm ⁊ dicit ubi posuistis euz. Dicit ei. Dñe ueni et uide ⁊ lachrymans est Jesus. Dixerūt ergo iudei. Ecce quomodo amabat eū. Quidā autē ex ip̄s dixerunt. Non poterat hic qui oculos ceci nati aperuit facere vt et hic nō moreret⁹. Jesus ergo rursus fremēs in semetipso uenit ad monumentū. Erat autē spelūca ⁊ lapis superproposit⁹ erat ei. Ait Jesus. Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius q̄ fuerat mortu⁹. Dñe iam fetet. quatrduan⁹ enim est. Dicit ei Jesus. Nonne dixi tibi si credideris uidebis gloriā dei. Tulerūt ergo lapidē. Jesus autē eleuatis sursum oculis dixit. Gratias tibi ago pater quoniā audisti me. ego autē sciebā quia semp me audis sed propter populū qui circumstant dixi vt credāt quia tu me misisti. Hec cū dixisset uoce magna clamabat. Lazare ueni foras ⁊ statim p̄iit qui fuerat mortu⁹. ligat⁹ manus ⁊ pedes institis. Et facies illius sudario erat ligata. Dicit ei Jesus. soluite eū ⁊ sunite abire. Multi ergo ex iudeis qui uenerant ad mariā ⁊ uiderāt que fecit. crediderūt in eū. Quidā autē ex ip̄s abierunt ad phariseos ⁊ dixerūt eis que fecit iesus.

De conspiratōe facta cōtra Jesum ⁊ eius egressu in effrem.

J. xi. Capitulū. vii.
Conlegerūt ergo pontifices ⁊ pharisei conciliū. ⁊ dicebāt. Quid facim⁹ quia hic homo multa signa facit. si dimittam⁹ eum. sic om̄es credent in eū. ⁊ ueniēt Romani ⁊ tollent nostrū locū ⁊ gentē. Unus autē ex ip̄s cayphas uolens esset pōtifer anni illius dicit eis. Vos nescitis quicūq; nec cogitatis qz expedit uobis vt vnus moriat⁹ homo pro populo. ⁊ nō tota gens peat. Hoc autē a semetipso nō dixit. sed cū esset pōtifer anni illi⁹ p̄phauit

Unum ex quatuor

quia Jesus moriturus erat pro gente non
tamen pro gente sed ut filios dei qui erant dis-
persi congregaret in unum. Ab illo ergo die
cogitauerunt ut interficerent eum. Jesus au-
tem iam non in palatia ambulabat apud iude-
os sed abiit in regionem iuxta desertum in ci-
uitatem que dicitur Efrata et ibi morabatur cum
discipulis suis. Et abierunt multi ierosoli-
mita de regione ante pascha ut sanctificarent
seipsos. Querebant ergo Jesum et colloque-
bantur adinuicem in templo. Quid pu-
tatis quia non venit ad diem festum? Dederunt
autem pontifices et pharisei mandatum ut si
quis cognouerit ubi sit indicet ut apprehen-
dant eum.

De ascensu Jesu

in hierusalē. *D. xx. R. c. L. viij.*

Capitulum. c. viij.

Erant. R. autē in
via ascendentes in
hierosolimā. et pcedebat
illos Jesus. et stupebāt et
sequētes timebāt. Et. *D.*
ascendēs. *D.* iesus hiero-
solimā assumpsit itē. *R.*
duodeci. *D. R.* discipu-
los. *L.* suos secreto cepit
R. eis dicere que essent ei
ventura. Et. *D.* ait. *R.* il-
lis. *L.* Ecce nos ascendē-
m⁹ hierosolimā et cōsum-
mabūtur omnia que scri-
pta sunt p̄ p̄phas de filio
hominis. Tradet. *D. R.* enī principib⁹ sa-
cerdotū et scribis et seniorib⁹. *R.* et condem-
nabūt. *D. R.* eum mortem tradēt. *D. R.*
illū gentib⁹ ad illudendū et flagellandū et
crucifigendū. et. *L.* conspuet. *R.* Et postq̄
flagellauerint occidēt eū. et. *D.* tertia. *R.*
L. die resurget. Et ipsi nihil horū intelle-
xerūt. et erat verbum istud absconditū ab eis.
et nō intelligebant que dicebātur.

De x. leprosis sa-

natis in via. *L. viij.* *Capitulum. c. ix.*

Factū est dū iret in hierusalē trā-
sibat p̄ mediā samariā et galileam.
et cū ingrederet quoddā castellum
occurrunt ei decē viri leprosi. qui steterunt
alonge et leuauerunt vocē dicentes. Jesu p̄-
ceptor miserere nostri. Quos ut vidit dis-
cit. Sic ostendite vos sacerdotib⁹. Et factū

est dū irent mūdati sunt. Tūc autē
ex illis ut vidit quia mūdatus est regressus
est cū magna voce magnificās deū. et ceci-
dit in facie ante pedes eius gratias agēs. et
hic erat samaritanus. Respondēs autē Je-
sus dixit. Nonne decē mūdati sunt. et non
uicem ubi sunt? Non est in uicibus qui redi-
ret et daret gloriā deo nisi hic alienigena. et
ait illi. Surge. vade quia fides tua saluū
te fecit.

De non receptioe

christi p̄ samaritanos. *Luce. ix. Cap. c.*

Factū est autē dum cōplerent dies
assumptōis eius et ipse facie suā
firmavit ut iret in hierusalē et mi-
sit nūcios ante conspectū suū. Et euntes
intrauerunt in ciuitates samaritanorū ut pa-
rarēt illi. et nō receperunt eum quia facies eius
erat eūstis in hierusalē. Tūc autē uiderunt
discipuli eius Jacobus et iohannes dixerunt
Dñe si uis dicim⁹ ut ignis descendat de ce-
lorū cōsumat eos sicut et belias fecit. Et cō-
uersus increpauit eos dicens. Nescitis cui-
us spūs estis. filius hominis nō uenit aīas
p̄dere sed saluare et abierunt in aliud castellū

De petitione filio-

rum zebedei. *D. xx. R. c. Cap. c. i.*

Unc. *D.* accessit ad eū mater fili-
orū zebedei cū filiis adorās et pe-
tens aliqd ab eo.

Quāuis sub
vno cōterru-
ponant scq̄n-
tia q̄ fuerit
vnicus ascē-
sus christi in
hierusalē in
p̄babilis ē
fuisse diuer-
sos cursus et
recursus xpi
in quibus sa-
cra sequūtur
ut magister
Ilyco. de ly-
norat.

Quod dicit ei. Quid uis. Et
R. accedit ad eū filij zebedei
Jaco. et Johan. dicen-
tes Magister volum⁹ ut
quodcūq̄ petierim⁹ faci-
as nobis. At ille dixit eis
qd̄ uultis ut faciā uobis.
et dixerunt da nobis ut yn⁹
ad dexterā et alius ad sini-
strā tuam sedeam⁹ in gloria tua. Ait. *D.*
illi mater. Dic ut sedeant hi duo filij mei
ynus ad dexterā tuam et yn⁹ ad sinistram
tuā in regno tuo. Respondēs. *D. R.* au-
tē Jesus dixit eis. Nescitis quid petatis.
Potestis. *D. R.* bibere calicē quem ego
bibō. *R.* bibiturus. *D.* sum. aut bap-
tismo. *R.* quo ego baptizo. baptisari. Ait. *D.*
illi. *R.* dixerunt ei. Possim⁹. Ait illis Jesus
R. D. calicē quidē meū bibetis et. *R.* ba-
ptismo quo baptizo. baptisabimini. sedere
D. R. autē ad dexterā uel sinistram meam

Potuit uirū
q̄ fieri q̄ et
mater pete-
ret et sui. ut
dicūtur pe-
isse q̄ matrē
mouerāt ad
petendū iō
dominus re-
spondit eis.

Unum ex quatuor

uerunt dicentes Dñe misere nostri fili dauid Filii us. R. autem thyme bar thyme cecus sedebat secus viam mendicans. Qui cum audisset qz Jesus nazare nus est cepit clamare et dicere. Jesu fili dauid misere re mei. Turba. V. autem increpabat eos vt taceret et cominabant. R. multi. Ar. V. illi magis clamabant dicentes. Dñe misere re nostri fili dauid. et. R. stans. V. Jesus vocauit eos et vocabat R. cecum

dicere qd ali a sit historia Marci alia Marbel. sicut diuersis vicibus pos tuit Ihesus egredi de iericho et sana re nunc duos nuncvnu cecum Ideo sup pleat hic intelligētia le ctoris modū loquēdi nūc ad duos.

dicentes ei. Animes qz esto Surge voca te. Qui pietro vestimēto suo cecum venit ad eum. Et ait. V. Jesus. R. Quid. V. vultis vt faciā vobis. Dicunt dñe Raboni R. vt. V. apiant oculi nostri. V. disertus autē eorū Jesus tetigit oculos eorum Je sus autē dixit. Uade fides tua te saluū fecit. et cōfestim V. viderūt et secun sunt eū

De alabaastro vnguenti. V. xvi. R. xiiij. J. xij. La. cxiiij

Iesus J. ergo an sex dies pascevit bethaniā ubi fuerat lazarus mortuus que suscitauit Jesus. Fecerūt autē ei cenaz ibi in. R. domo symonis leprosi et Martha. J. ministrabat lazarus vero erat vnus ex discipulis. Et R. cum discumbere venies R. Mar. mulier Maria J. accepit librā vnguenti nardi pistici preciosi et vnxit pedes Jesu et extersit capillis eius pedes Jesu Et. R. fracto alabaastro effudit super caput ipsius recubentis. V. et domus. J. repleta est ex odore vnguenti. Erant. R. autē quidā indigne ferētes intra semetipsos discipuli V. et dicentes R. Ut quid peditio hec vnguenti facta est? Dixit. J. ergo vnus ex discipulis suis Judas scariothis qui eū erat traditur? Quare hoc vnguentū nō venit trecentis denarijs et datū est egenis? Poterat R. enī vnguentū istud ven

Non est hec historia dñi Lucas supra c. vij. et tres euangeliste loquuntur p rememorati onē duz hoc referūt p̄o die azimop.

Potest saluari hoc qd solus Judas murmurabat p modum quo dicitur plures aliquid face

nundari multo. V. R. plusqz trecentis denarijs et dari paupibus. Dixit. J. autē hoc nō. quia de egenis ptinebat ad eū sed qz fur erat loculos habens ea que mittebatur portabat. et fremebant R. in eam Scies. V. autē Jesus ait illis Sinite. Lallazyt in diem sepulture mee seruet illud. Quid molesti estis. V. huic mulieri? opus enī bonum opata est in me Semp enī paupes habetis vobiscū et cum volueris. R. poteritis eis benefacere. me V. R. autē. J. non semp habebitis qd habuit. R. hoc fecit preuenit vngere corpus meū in sepulturā. mittens V. enim hec vnguentū hoc in corpus meū ad sepeliendū me fecit. Amen V. dico. R. vobis vbi cūqz predicatū fuerit euāgelium hoc in toto mūdo et qd hoc fecerit narrabitur in memoriā eius.

re qñ vnus ex eis male facit vel qz solus male mouebatur. alij pie.

De sessione aselli

V. xxi. R. xi. J. xij. Lapi. cxv

Cognouit. J. ergo turba multa ex iudeis qz illic esset et venerūt non propter Jesum tm̄ sed vt lazarus videret que suscitauit a mortuis. Cogitauerunt autē principes sacerdotū vt et Lazarū interficerēt quia multi ppter illū abiebant ex iudeis et credebāt in Iesum. In crastinū autē turba multa que cōuenerat ad diem festū cum audisset quia Jesus venit hierosolimā. acceperūt ramos palmarū et processerūt obviam ei. Et factū. L. est cū appropinquasset Jesus ad bethfagez bethaniā ad mōtem qui vocat oliueti misit. V. R. duos discipulos dicēs illis. Ite in castellum qd contravos est In quod. L. introeūtes statim inuenietis asinā alligatā et pullum. L. R. asine alligatū cum ea cui nemo vnqz hoīm sedit. Soluite et adducite illū. Et. L. si quis vos interrogauerit quare soluitis. sic dicetis ei quia dominus operā ei desiderat et necessari. R. est. et dominus V. his opus hz cōfestim dimittere eos Hoc autē factū est vt adimple retur qd dictū est per prophetā. R. dicentē. Dicite filie syon. Ecce rex tuus

Sequuntur hic euāgeliste diuersas trāslatōnes illius qd habet zacharie ix. put ei voluit ipsū trāslatōnem

Venit tibi mansuetus se-
dens sup asinā z pullum
filiū sub iugalis. **Psalmi. J.**
timere filia syon. **Ecce rex**
tuus venit sedēs sup pul-
lum asine. **Dec nō cogno-**
uerūt discipuli eius dñm
sed quando glorificat⁹ est
Jesus. tūc recordari sunt
quia hec scōpta erāt de eo

Septuag nra
venire ad gē
tes ita voluit
vt trāsferret
et hoc videll
cet p satisfi-
cōne oīm i
quibus sep-
tuaginta ve-
fecerunt ab-
hebraica ve-
ritate.

z hec fecerūt ei. **Euntes. D.** autē discipu-
li fecerūt sicut precepit eis iesus. **Et. R.** in-
uenerunt pullū alligatū ante ianuā foris
in binioz soluerunt eū. **Solutibus. L.**
autē illis pullū dixerūt dñi eius ad illos/
quid soluit pullū. **At illi dixerūt sicut. R.**
precepit eis iesus. qz. **L.** dñs eū necessa-
riū habet. **R.** et dimiserūt eis z adduxerūt
D. asinam z pullū z imposuerūt sup eos
vestimenta sua et eū desup sedere fecerūt.
Euntes. L. autē illo pluri-
ma. **D.** turba strauerunt
vestimēta sua in viā autē
ramos de arborib⁹ cede-
bāt z sternerāt i viā. **Tur-**
be autē aque pcedebāt q
sequebant clamabāt dicē-
tes. **Osanna filio dauid.**

Glosa
Accipiendū
est q success-
sive sederit
dñs sup asi-
nam z pullū

Benedictus q̄ venit in noīe dñi. z. **R. bñs**
dictū quod venit regnū patris nri dauid
osanna in excelsis **Et cū** appropinqret iā
ad descensum mōtis oliueti ceperūt om-
nes turbe descendiū gaudētes laudare de-
um voce magna sup oīmbus quas vide-
rant virtutib⁹ dicētes. **Benedict⁹. J.** qui
venit in noīe domini. par in celo z gloria
in excelsis. **Benedictus** q̄ venit in nomie
dñi rex israel. **Testimoniū** ergo phibeat
turba q̄ erat cum eo quādo lazaz vocauit
de monumēto z suscitauit eū a mortuis p-
pterea z obuiā venit ei turba quia audie-
runt eū fecisse hoc signū **Pharisei** ergo di-
xerūt ad semetipos **Uideris** quia nihil p-
ficim⁹. **Ecce mūdus** totus post eum abiit
Et quidā. L. phariseozū de turbis dixe-
runt ad illū. **Magister** increpa discipulos
tuos. **Quib⁹** ipse ait. **Et si** hi tacuerint la-
pides clamabūt.

De fletu Jesu su-
per ciuitatē et eiectōe vendentiū. **D. cxi.**
R. xi. Lu. xix.
Capitulum. cxi.

Et. L. vt appropinquaret vidēs
ciuitatē fleuit sup illā dicēs **Quia**
si cognouisses z tu. **Et** quidem in
hac die tua que ad pacē tibi. **Nūc** autē ab-
scōndita sunt ab oculis tuis. qz venient
dies in te. z circundabūt te inimici tui val-
lo z circundabūt te z coangustabūt te vn-
diqz z ad terrā prosternēt te z filios tuos/
qui in te sunt. z nō relinqerēt in te lapides
sup lapidē eo q nō cognoueris temp⁹ visi-
tatōnis tue. **Et. R.** introiuit hierosolimā
Et cum. D. intrasset cōmora est vnuer-
sa ciuitas dicēs. **Quis** est hic? **Populi** at
dicebāt. **Dicest** iesus ppheta a nazareth
galilee **Et** intrauit iesus
in templū dei et eiiciebat
omēs vendētes z emētes
in illo. **L.** de templo. **D.**
et mēsas numulariozū et
cathedras vendentiū co-
lumbas euertit z nō. **R.** si
nebat vt quisqz trāsferret
vas p templū **Et** docebat
eos dicēs. **Nōc. R. D.**

Hec fuit e te-
cno secun da-
luz bethora
scolastica vj
deaf cū hōc
miserē pū-
mā. d quā su-
pra Jo. scō
z miset hōc
storia de tū
codemo.

scriptū est. **domus** mea dom⁹ orōnis voca-
bitur cūctis. **R. gēnibus. Uos. D.** autēz
R. fecistis eam speluncā latronū **Et** acces-
serūt. **D.** ad eum ceci z claudi in templo
et sanauit eos **Uideres** autē principes sa-
cerdotū mirabilia que fecit z pueros clā-
mātes in templo z dicētes. **Osanna** filio
dauid indignati sunt z dixerūt ei. **Audis**
quid isti dicūt? **Iesus** autē dixit eis **Utiqz**
Hūc qz legis. **Et** ore infantū deus z la-
ctentiū p̄fecisti laudē. **Et. L.** erat quon-
die docēs in templo. **Principes** autē sa-
cerdotū z scriber principes plebis quere-
bant illū p̄deret nō inueniebāt quid face-
rent ei. **Omīs** enim populus suspensus
erat audiens illum.

De gentibus que-
rentib⁹ videre iesum z de predicatōe ei⁹
J. xij. Et regressu eius in bethaniam. **D.**
R. xi. Capitulum. cxi.

Et autem gentiles quidā ex
his qui ascēderat vt adoraret in
die festo. **Di** ergo accesserunt ad
philippū qui erat in bethsaida galilee: et
rogabāt eum dicētes. **Dñe** volum⁹ iesus
videre. **Venit** philippus z dixit andree
andreas rursus z philippus dixerūt Je-
su. **Iesus** autē rñt eis dicēs. **Venit** boza

¶ Innum ex quatuor

vt clarificet filius hominis. Amen amen dico vobis. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam consequetur eam. Si quis mihi ministrat me sequetur et ubi ego sum illicet minister meus erit. Si quis mihi ministraverit honorificabit eum pater meus qui est in celis. Nunc anima mea turbata est et quid dicam? Pater salvifica me et hac hora propterea veni in hanc horam. Pater clarifica nomen tuum aliam filium tuum. Venit ergo vox de celo et clarificavi et iterum clarificabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum factum esse. Alii dicebant. Angelus ei locutus est. Respondit Jesus et dixit. Non propter me vox hec venit sed propter vos. Nunc iudicium est mundi. Nunc princeps huius mundi ejectionem foras et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte erat moriturus. Respondit ei turba. Nos audivimus ex lege quia Christus manet in eternum et quomodo tu dicis oportet exaltari filium hominis? Quis est filius hominis? Dixit ergo eis Jesus. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis ut non tenebre vos comprehendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quovadit. Dum lucem habetis credite in lucem ut filii lucis sitis. Hec locutus est Jesus et abiit et abscondit se ab eis. Et relicto illis circumspexit. R. omnibus cum ita vespera esset hora exiit in bethaniam cum. xij foras. B. extra civitatem ibique mansit et docebat eos de regno dei.

¶ De ficulnea arefacta

cap. xxi. R. xi. Capitulum. cxviii.
L. alia. B. die. R. cum exiret de bethania mane. B. revertens in civitatem esurijt. L. unquam R. vidit se longe ficut secus. B. via habentem. R. folia venit ad eum. B. si quid. R. forte in ea inveniunt. Et cum venisset nihil invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit illi. Nunquam. B. ex te fructus nascat in eternum. Ad R. amplius in eternum ex te quicquid fructus madducy. Et arefacta. B. est continuo ficulnea. Et videtes

Dicit Aug. q. tertia die mirati sunt ita q. secunda die salis lu

discipuli ficum. R. aridam factam a radicibus mirati. B. sunt dicentes. Quo modo continuo aruit. Et recordatus Petrus dixit ei Rabbi. Ecce ficus cui maledixisti aruit. Respondens autem Jesus ait. Habete fidem dei. Amen. B. dico. R. vobis si habueritis fidem et non hesitaveritis non solum de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. tolle te et iacta te in mare ita fiet. Propterea. R. dico vobis. Omnia quecumque oraveritis petitis credite quia accipietis et veniet vobis. Et cum stabitis ad orandum dimittite te si quid habetis adversus aliquem et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.

ne ficulnea fuit arefacta et non videtur esse aliqui dicitur Et ly. continuo referre ad die precedente.

¶ De questione baptisimi Johannis. B. xxi. R. xi. L. xx.

Capitulum. cxix.
L. B. cum venisset in templum factum est una dierum docente illo populum in templo et evangelizante convenit et accesserunt. B. ad eum docente principes sacerdotum et scribe. L. cum senioribus populi. B. dicentes. In qua potestate hec facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ita facias? Dic. L. nobis? Respondens. B. Jesus. R. dixit. L. Interrogo vos et ego vobis sermo nem quem si dixeritis mihi et ego vobis dicam in qua potestate hec facio. Baptismus Johannis unde erat? De celo an ex hominibus? Respondere. R. mihi. B. illi. R. cogitabat. L. intra se dicentes. Si dixerimus de celo. dicet nobis quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus. timeamus turbam. Omnes enim habent iohannem sicut prophetam. Et respondentes iesu dixerunt. Nescimus. B. ait illis et ipse. Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio.

¶ De duobus filiis

quorum unus facit voluntatem patris. B. xxi. Capitulum. cxx.
Q. Quid autem vobis videtur. Homo quidam habebat duos filios et accesserunt ad primum dicit. Fili vade hodie operari in vineam meam. Ille autem respondens. Nolo. postea autem penitentia mortis abiit. Accedens autem ad alterum dixit filii. Et ille respondens ait. Ego domino et non iuravi. Quis ex duobus istis fecit

¶ Monotesseron sine

voluntate patris: Dicitur primus Dicit eis
Iesus. Amen dico vobis quod publicani et me-
retices precederunt in regnum dei Venit autem
ad vos Johannes in via iusticie et non credi-
distis ei. publicani autem et meretices credi-
derunt ei. Vos autem videntes nec peniten-
tiam habuistis postea ut crederetis ei.

¶ De iudice iniqui-

tatis et de phariseo et publicano. L. xvij.

Capitulum. cxxi.

Dicebat autem et parabolam ad illos
quonia oportet semper orare non
deficere dicentes. Iudex quidam erat in ciuita-
te quadam qui deum non timebat et iudice non
reuerabat. Vidua autem quedam erat in ciui-
tate illa et veniebat ad eum dicens. Vindica
me de adversario meo et nolebat pro multo
tempore. Post hec autem dixit intra se. Etsi de-
um non timeo nec hominem. reuereor tamen quia
molesta est mihi hec vidua. vindicabo eam
ne in nouissimo veniens suggillet me. At
autem dominus. Audite quid iudex iniqui-
tatis dixit. Deus autem non faciet vindictam
electorum suorum clamantium ad se die ac no-
cte et patientiam habebit in illis. Dico vobis
quod cito faciet vindictam illorum. Veruntamen fili-
us hominis veniens putas inueniet fidem super
terram. Dixit autem et ad quosdam qui in se confi-
debant tanquam iusti et aspernabantur ceteros pa-
bolam istam dicentes. Duo homines ascenderunt
in templum ut orarent. vnus phariseus et alter
publicanus. Phariseus stans hec apud se ora-
bat. Deus gratias tibi ago quod non sum sicut
ceteri hominum. raptores iniusti. publicani.
adulteri velut etiam hic publicanus. Ieiuno
bis in sabbaro decimas de omnibus que possi-
deo. Et publicanus ad se stans nolebat nec
oculos ad celum leuare sed percutiebat pectus
suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori.
Dico vobis. descendit hic iustificatus in domum
sua ab illo. quod omnis qui se exaltat humiliabitur
et qui se humiliat exaltabitur.

¶ De parabola loca-

te vinee agricolis. B. xxi. R. xij. L. xx.

Capitulum. cxxij.

Aliam. B. parabolam audite. Cepit
R. autem ad plebem dicere parabolam
hanc. Dominus. Quidam. R. L. erat. B.
paterfamilias qui plantauit vineam et. R. sepe
circumdedit eam fodit in ea torcular. lacum. R.
fodit et edificauit. B. turrim. et locauit eam

agricolis colonis. L. Et profectus est peger
B. R. multis. L. apibus. Cum. B. aut
tempus fructuum appropinquasset in. L. tpevin/
demie misit. B. R. L. suos suos ad agri-
colas cultores. L. ut de fructu vinee daret
illi. Et. B. accipent ab agricolis. R. fructus
B. eius. Et agricolae apprehensis suis et
alium ceciderunt et dimiserunt. R. L. vacuum et
inane. L. alium. B. occiderunt. alium vero la-
pidauerunt. Itaque misit alios suos plures
prioribus et fecerunt eis sistrum in capite. R. cedentes
L. vulnerauerunt. R. et contumelios affe-
cerunt. et addidit aliter mittere qui et illum vul-
nerates eiecerunt. Nouissime. B. autem ad-
huc. R. vnus vnus filium charissimum dixit. L.
dominus vinee. Quid faciam. Dixit autem filium meum
dilectum. et illum. B. R. misit ad eos nouissi-
me. dicens quod forte verebunt. L. filium meum
cum huius viderit. Quid. L. cum. B. vidissent
coloni cogitauerunt intra se et dixerunt. Rad-
inice. Dic. B. est. L. heres. R. venite oc-
cidam eum et habebimus hereditatem. L. no-
stra sit hereditas. Et. B. apprehensum. R.
L. cum. eiecerunt eum extra vineam et occiderunt.
Luz ergo venerit dominus vinee quod faciet agri-
colis illis. Veniet. R. L. et paret colonos
Balos. B. male paret. et
vineam suam locabit alijs
agricolis. qui reddet ei fru-
ctum tempore suis. Duo. L.
audito dixerunt illi. Absit
Ille autem respiciens eos
dixit. Quid ergo est hoc
quod scriptum est. R. nec. B.
scripturam hanc legistis. La-
pidem quem reprobauerunt
edificantes hic factus est
in caput anguli. A domino fa-
ctum est istud et est mirabile
in oculis nostris. Ideo. B. dico vobis quod
auferec a vobis regnum dei et dabitur genti faci-
enti fructum. L. et. Dominus. B. qui ceciderit su-
per lapidem istum circumquassabit. super quem autem ce-
ciderit comminuetur et perteret eum. Et cum audis-
sent principes sacerdotum et pharisei para-
bolas eius cognouerunt quod de ipsis diceret. Et
querentes eum tenere et. L. mittere in illum ma-
nus in illa hora timerunt populum quod. B.
sicut propheta. Iam habebat et relicto eo abiit.

¶ De veste nuptiali.

B. xxij. L. sonat. L. supra. xvij. cum. Bl. an

Capitulum. cxxij.

Hoc est intel-
ligendum vis-
sisse christum
vel aliquos
de iudeis. il-
lum autem quod
sequitur absit
dixerunt alij.
vel ipse oes
intellecta pa-
rabola xpi.

Unum ex quatuor

Respondens Jesus dixit iterum in pabolis eis dicens. Sile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias et nolebant venire. Iterum misit alios seruos dicens dicite inuitatis ecce praedium meum parauit. thauri mei et altilia occisat et omnia parata venite ad nuptias Illi autem neglexerunt et abierunt alius in villam suam alius ad negociationem suam. reliqui vero tenuerunt seruos eius et contumelia affectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos et ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis. Nuptie quidem paratae sunt sed qui inuitati erant non fuerunt digni. Itaque ad exitus viarum et quoscumque inuenieritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias congregauerunt omnes quos inuenierunt malos et bonos et implete sunt nuptie discumbentium. Intrauit autem rex et videret discumbentes et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. et ait illi Amice quomodo hic intraisti non habes vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. ligatis pedibus manibus mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati pauci vero electi.

De tributo reddendo cesari

Respondens Jesus ait illis. Nonne ideo fratris nescientes scripturas neque virtutem dei filii. L. huius seculi nubent et tradunt ad nuptias. Illi vero qui digni habebunt seculo illo et resurrectione et mortuis non nubent neque. V. nubent. R. neque. L. ducunt uxores neque enim ultra mori poterunt. Equales V. R. enim angelis sunt. et V. sunt angeli dei in celo. et L. filii sunt dei cum sint filii resurrectionis. Qui vero resurgunt mortui. De. R. mortuis. V. quod resurgat moyses. L. ostendit se rubum sicut dixit dominum deum abraham deum ysaac et deum iacob. Nunquid. R. legistis in libro moysi quod. V. dictum est a deo dicente vobis Ego sum deus abraham deus ysaac et deus iacob. Deus. L. V. ait. R. non est mortuorum sed viventium. Deus enim viuunt ei. Vos. R. ergo multum erratis. Et V. audientes turba mirabantur in doctrina eius. Respondentes R. autem quidam scribae dixerunt Magister bene dixisti. L. amplius non audebat eum quicumque interrogare.

V. est imago haec et subscriptio eius. L. ius. L. habet imaginem et subscriptorem. Et respondentes. L. dixerunt ei. Cesari. V. R. Tunc. V. R. ait. L. illis reddite ergo quae sunt cesaris cesari et quae sunt dei deo. et L. non poterunt reprehendere verbum eius coram plebe. Et. V. audientes mirati sunt omnes. R. super eo et mirati. L. sunt in rursus eius et tacuerunt. et relicto eo. R. abierunt.

De muliere septem

In illo. V. die. Accesserunt ad eum saducei qui dicunt non esse resurrectionem et interrogauerunt eum dicens. Magister moyses dixit et. R. scripsit. L. nobis. V. R. si. L. cum. V. frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem non reliquerit. et V. frater. R. eius. L. ducat uxorem illius et suscitet seminem fratri suo. Et erat ergo apud nos septem fratres. Et primus uxore ducta defunctus est sine. L. filiis non. R. relicto semine et non. V. huius semen reliquit uxorem fratri suo. Similiter secundus accepit. R. eam et mortuus est sine. L. filio et nec. R. iste reliquit seminem et. R. tertius. L. similiter. V. accepit. L. eam usque. V. ad septimum. et. R. acceperunt eam septem et non. L. reliquerunt seminem. L. mortui sunt. Nouissima. V. R. omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo eorum cuius erit uxor. siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et respondens Jesus ait illis. Nonne ideo fratris nescientes scripturas neque virtutem dei filii. L. huius seculi nubent et tradunt ad nuptias. Illi vero qui digni habebunt seculo illo et resurrectione et mortuis non nubent neque. V. nubent. R. neque. L. ducunt uxores neque enim ultra mori poterunt. Equales V. R. enim angelis sunt. et V. sunt angeli dei in celo. et L. filii sunt dei cum sint filii resurrectionis. Qui vero resurgunt mortui. De. R. mortuis. V. quod resurgat moyses. L. ostendit se rubum sicut dixit dominum deum abraham deum ysaac et deum iacob. Nunquid. R. legistis in libro moysi quod. V. dictum est a deo dicente vobis Ego sum deus abraham deus ysaac et deus iacob. Deus. L. V. ait. R. non est mortuorum sed viventium. Deus enim viuunt ei. Vos. R. ergo multum erratis. Et V. audientes turba mirabantur in doctrina eius. Respondentes R. autem quidam scribae dixerunt Magister bene dixisti. L. amplius non audebat eum quicumque interrogare.

De dilectione christi

sti ex toto corde. D. xxij. R. xij. de quo et Lu. x. Capitul. cxxvi.

P Harisei. S. autē audientes q̄ si lentū imposuit saduceis cōueniunt in vñū. Et accessit R. vnus de scribis legi. S. doctor qui R. audierat illos conquerētes et vidēs q̄ bene illis rīderit int̄rogauit tentās S. cū Magister quod est mādātū magnū R. primū S. in lege S. omniū. R. Rūdit. R. ei. Jesus. S. q̄ primū omniū mādātū est. Audi israhel dñs deus tuus de⁹ vnus est. Et diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo et ex tota aña tua et ex tota mēte tua et ex tota virtute tua. S. est R. primū et maximū mandātum. Scōm simile est huic. Diliges proximū tuum sicut teipm. maius R. hoz alud mādātū nō est. In his. S. duobus mādātis tota lex pender et p̄bete. Et R. ait illi scriba Magister bene in veritate dixisti q̄ vnus est de⁹ et nō est alius p̄ter ip̄s et vt diligat ex toto corde et ex tota mente et ex toto intellectu et ex tota aña et ex tota fortitudine et diligere proximū tanq̄ se ipsum maius est om̄ibus holocausto m̄tibus et sacrificijs. Jesus autē videns q̄ sapienter respondisset ait illi Non longe es a regno dei.

De quadā interrogatōne phariseorū.

L. xvij. Et alia interrogatōne cui⁹ est xps filius D. xxij. R. xij. Lu. xx. Capitul. cxxvij.

I Interrogatus L. autē a phariseis q̄ndo venit regnū dei et respondit eis et dixit. Non venit regnū cū obseruatōne nec dicēt. Ecce hic aut ecce illic. Ecce enī regnū dei intravos ē. Cōgregat⁹ S. autē phariseis Interrogauit eos Jesus dicens. qd̄ vobis videt de xpo: cui⁹ filius est. Dicit ei dauid. Et R. rīdens iesus dicebat docens in tēplo. Quō ergo dicunt scribe xpm filiu dauid cui ipse dauid dicebat in spūscō. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis Donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū: Quō ergo dauid in spū in L. libro psalmoz Vocat S. eum dñm et. R. vñ Quō. L. est filius ei⁹ Et ne mo. S. poterat rīdere ei verbū Et R. ml̄ta turba libēter eū audiebat. nec S. ausus fuit quisq̄ eum ampli⁹ ex illa die inter

rogare.

De doctrinis phariseorū audiendis.

D. xxij. R. xij. L. xx. Capitul. cxxvij.

T Unc. S. Jesus locut⁹ est ad turbas et ad discipulos suos et dicebat eis in doctrina sua. Sup S. cathedram Moysi sederūt scriber pharisei. Dia ergo quecunq̄ dixerint vobis seruate et facite. fm̄ vero opa eoz. nolite facere. Dicit enī et nō faciūt. Alligant autē onera grauiā et importabilia et iponūt in humeros hoīm digito autē suo nolūt ea mouere. Dia vesro opa sua faciūt vt videātur ab homib⁹. Attendite. L. et caute. R. a scribis. Dilatant. S. enī phylacteria sua et magnificāt fimbrias. Volunt. L. R. in scolis ambulare amāt. S. R. L. autē primos recubitus in cenis et. L. cōuiujs. prias S. L. cathedras in synagogis et in primis cathedris sedere in synagogis et S. salutarōes R. L. i foro qui. R. L. deuorāt domos viuarū sub obtētu R. prolux orōnis similitates. L. longā orōem. hi accipiūt dānātionē maiorē et. R. plixius iudiciū Amāt S. vocari rabbi. vos autē nolite vocari rabbi. Un⁹ est enī magister vester. Om̄es autē vos fratres estis. et patrē nolite vobis vocare sup terrā. L. vnus est enī pater vester q̄ in celis est. Non vocemini magistri q̄ magister vester vn⁹ est xps. Qui maior est vestrū erit minister vester. Qui autē se exaltauerit humiliabit. et qui se humiliat exaltabitur.

De ve multiplici.

D. xxij. L. xi. et. xij. Capitul. cxxij.

V Vobis scriber pharisei ypocrite qui clauditis regnū celoz et an̄ homies. vos enī nō intrat⁹ nec introcūtes simitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui comeditis domos viduarū lōga orōe orātes. p̄ter hec amplius accipiet⁹ iudiciū. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite q̄ circuit⁹ mare et aridam vt faciatis vñū psellitū et cū fuerit fact⁹. faciet⁹ eū filiu gehenne duplo q̄ vos. Ve vobis duces ceci qui dicitis quicūq̄ iurauerit p

Quānis ista reponantur sub eo cōter tu victa per euāgelias potest tamē dia q̄ dicitur sic temporibus fuerunt predicta.

Annum ex quatuor

enā electos Ita **D.** ut in
errore ducant si fieri pōt
enā electi Ego predicti vo
bis oīa. vos ergo videte.

S. ergo **D.** dixerint vo

vobis. Ecce in deserto est nolite exire. Ec
ce in penetrabilibz nolite credere: **Flā.** **L.**
sicut fulgur erit. **D.** ab oriente cornuscans
L. de sub celo in ea que sub celo sunt ful
getz apparet **D.** vsqz in occidentē. ita **L.**
erit filius hominis aduentus **D.** in die **L.**
sua. **Ubi** cūqz **D.** fuerit corp^o illuc cōgre
gabuntz et aquile. **P.** imū **L.** autē oportet
illum multa pati et reprobari a generatōe
hac. **Stati** **D.** **R.** aut post tribulatōz die
rum illoz sol obscurabit. et luna nō dabit
lumē suūz stelle cadent de celo **Et** **L.** erūt
xxi. signa in sole et luna et stellis et in terris
pressura gentiū pre confusione sonit^o maris et
fluctuū arefcentibz hoībz pre timore et expe
ctatōe q̄ supueniēt vniuerso orbi. **Et** **D.**
virtutes. **L.** celoꝝ et. **R.** que sub celo sunt
mouebunt. **D.** **R.** **L.** **Et** tūc. **D.** appar
rebit signū filij hoīs in celo et. **D.** tūc. **R.**
L. plangēt se oēs tribz terre. **Et** tūc vide
bunt filij hoīs venientē in nube cū p̄tate
magna. **R.** **L.** et gloria. **R.** et maiestate **L.**
D. **Et** mittet. **D.** **R.** angelos. cū tubaz
voce magnaz cōgregabūt electos a q̄tuor
vētis a summis celoꝝ vsqz ad terminos eo
rū. a. **R.** summo terre vsqz ad summū celi.
Ab **D.** arbore. **R.** fici discite pabolā **L.** nū
iam ram^o q̄ tener fuerit et folia nata. q̄ no
scitis. **R.** qz in proxio sit estas. **Hic** **L.** at
fieri incipientibus respicite et leuate capita
vestra qm̄ appropinqt redēptio vestra **Et**
dixit illi similitudinē. **Videte** ficulneā et oēs
arbores cū producūt iā ex se fructū scitote
qz p̄p̄ est estas. **Ita** **D.** et. **L.** vos. **R.** cū
videritis hec fieri scitote qz prope. **D.** est
et in ianuis et hostijs. **R.** regnum. **L.** dei.
Amen **L.** **D.** **R.** dico vobis qm̄ nō trās
ibit generatio hec. donec oīa fiant. **Letūz**
terrā trāsibūt. verba autē mea nō trāsibūt
Attēdite **L.** at vobis ne forte grauent eoz
davestra crapula et ebrietate et curis h^o vi
te et supueniat sup vos repētina dies illa.
Tanq̄ ei laq̄us supueniēt in oēs q̄ sedēt
sup faciē oīs terre. **De** **D.** die **R.** at et ho
ra illa nemo scit neqz angeli celoꝝ neqz **R.**
filij nisi sol^o pat. **Sicut** at. **L.** fuit. **xxij.** in
diebz noe ita erit in diebz aduent^o **D.** filij
hoīs **Sicut** enī erāt ante diluuiū p̄medē

P. possunt hec
intelligi dis
era vnde: sis
vici^o licet
fontent.

tes et bibētes. nubētes et nuptui tradentes
edebāt. **L.** et bibebāt et yrozes ducebāt et
dabant ad nuptias vsqz ad eū diē in quo
intrauit in arcā noe et nō cognouerūt do
nec venit diluuiū et tulit et pdidit **L.** oīes
D. Ita erit aduentus filij hoīs. **Sicut** **L.**
sicut factū est in diebz loth edebāt et bibe
bāt emebāt vendebāt plantabāt et edifi
cabāt **Qua** die autē exiuit loth a sodomis
pluit dñs ignē et sulphur de celo et oēs per
didit **fm** hoc erit qua die filius hoīs reue
labit. in die illa qui fuerit in tecto et vasa
eius in domo ne descēdat tollere illa **Et** q̄
in agro similr nō redeat retro. **Memores**
estote yroꝝ loth. **Quicūqz** quiesierit ani
mā suam saluā facere p̄der illam. **Et** qui
cūqz pdiderit eam viuificabit illā. **Dico**
L. vobis **D.** In illa nocte erūt duo in le
cto. vnus assumet et alter relinquet. **Duo**
erūt molētes in ynū in. **L.** mola vna assu
metur et altera relinquet. **Duo** in agro vn^o
assumet et alter relinqtur **Rūdētes** dicunt
illi. **Ubi** dñe: **Qui** dixit illis **Ubi** cūqz fue
rit corp^o illuc cōgregabuntz et aq̄le. **Vigila**
te. **L.** **xxi.** itaqz oī tpe orātes vt digni habe
amini fugere oīa ista q̄ futura sunt et stare
ante filium hominis.

De vigilia et ora

tionē **D.** **xxij.** **R.** **xxij** **L.** **xxij.** **La.** **xxij**
Videte **R.** vigilate et orate nescitis
enī qm̄ tps sit. **Sicut** enī hō q̄ pe
gre p̄fect^o reliq̄t domū suā et dedit
fuis suis p̄tate cuiusqz opis et ianitori p̄
cepit vt vigilaret **Vigilate** ergo nescitis eī
qm̄ dñs dom^o veniat sero an media nocte
an gallicatu an mane. **Ne** cū venerit repē
te inueniat vos dormiētes. **Qd** at vobis
dico. oībz dico. vigilate. **Sint** **L.** lūbi ves
stri p̄cincti et lucerne ardētes in manibz ve
stris. **Et** vos siles hoībz expectatibz dñm
suū qm̄ reuertat a nuptijs vt cū venerit et
pulsauerit cōfestim aperi
ant ei. **Beati** sunt fui illi
quos cū venerit dñs iue
nerit vigilātes **Ame** dico
vobis qz p̄cinger se et faci
et illos discūberet trāsiens mīstrabit illis
Et si venerit in scōa vigilia et si in tertiavi
gilia venerit ita inuenit **Hi** sunt fui il
li. **Vigilate** **D.** qz nescis q̄ hora dñs ve
stretur sit. **Doc.** **D.** at **L.** scitote qm̄ si
scirz p̄familias q̄ hora suruēret vigilat

P. possunt hec
intelligi po
sita per re
memoratiōz

vtiqz et nō sīneret p̄fodi domū suā. Et vos estote parati quia q̄ hora nō putatis fili⁹ hominis veniet. **Ait.** **L.** aut ei petr⁹. **Dñe** ad nos dicis hāc pabolam an et ad omnes? **Dixit** autē dñs. Quis putas est fidelis dispensator et prudēs quē constituit dñs super familiā suam vt det illis cibū in tempore. in tpe. **L.** tritici mēsuram? **Beat⁹ L.** **B.** ille seruus quē cū venerit dñs inuenit sic facientē **Amen.** **L.** dico. **B.** vobis sup omnia bona que possidet p̄stinet eum. **Si.** **B.** autē **L.** dixerit male ille seruus in corde suo. morā facit dñs meus venire et ceperit p̄cutere cōseruos suos. pueros. **L.** et ancillas et edere et inebriari. manducet autē et bibat cū ebriosus. **Veniet.** **L.** **D.** dñs serui illius in die qua nō sperat et hora qua nescit. et diuidet eū. partēqz ei⁹ cum infidelibz ypocritis. **B.** ponet. **Ibi** erit fletus et stridor dentium. **Ille.** **L.** aut seruus q̄ cognouit voluntatē dñi sui et nō se preparauit et nō fecit s̄m voluntatē eius plagis vapulabit multis. **Qui** autē nō cognouit fecit digna plagis vapulabit paucis. **Omni** autē cui multū datū est multū q̄retur ab eo. et cui cōmendauerūt multū p̄petet ab eo. **Ignē** veni mittere in terrā. **Et** quid volo nisi vt accendat. **Baptismo** habeo baptisari et quō coartor vsqz dū p̄ficiatur. **Putatis** qz pacē veni dare in terrā. nō dico vobis sed separationē. **Erūt** ex hoc q̄nqz in vna domo diuisi. tres in duos et duo in tres. **Diuidet** pater in filiū et filius in patrem suū. **Et** mater in filiā et filia in matrem suā. **Socrus** in nurū suā et nur⁹ in socerū suū.

De decem virginibus

et de decem talentis et de modo iudicij **D. xxv. Capitulum. cxxiiij.**

Qunc simile est regnū celozū decē virginib⁹ que accipiētes lampades suas exierūt obuiā sponso et sponse. **Quinqz** autē ex eis erant fatue et quinqz prudētes. sed quinqz fatue acceptis lampadibz nō sumpserūt oleū secuz. **Prudentes** vero acceperūt oleū in vasis suis cum lampadibz. **Hora** autē faciente sponso dormitauerūt omnes et dormierūt. **Media** autē nocte clamor fact⁹ est. **Ecce** sponsus venit et ecce obuiā ei. **Tūc** surrexerūt omnes virginē iller ornauerūt lampades suas fatue autē sapiētibz dixerūt. **Dare** nobis de oleo vestro qz lampades nostre extinguntur

Rūderūt prudētes dicētes. **Ne** forte non sufficiat nobis et vobis ite pot⁹ ad vendētes et emite vobis. **Dū** autē irent emere veniit sp̄sus et q̄ parate erāt intrauerūt cum eo ad nuptias. et clausa est iānuā. **Non** issime vero veniūt reliq̄ virginē dicētes. **Dñe** dñe aperi nobis. **At** ille r̄ndens ait. **Amē** dico vobis. **Nescio** vos. **Vigilate** itaqz qz nescitis diē neqz horā. **Sicut** enī hō p̄egre proficiscēs vocauit suos suos et tradidit illis bona sua et vni dedit q̄nqz talenta. alij duo. alij vero vnū. **vniciqz** s̄m propria virtutē p̄fectus est statim. **Abijt** at qui q̄nqz talenta acceperat et opatus est in eis et lucratus est alia q̄nqz. **Silr** et qui duo acceperat lucratus est alia duo. **Qui** autē vnū acceperat abiit et fodit in terrā pecuniā domū sui. **Post** multū vero t̄pis venit dñs seruozū illozū et posuit ratōem cū illis. **Et** accedens qui q̄nqz talenta acceperat obtulit alia quinqz talenta dicēs. **Dñe** quinqz talenta tradidisti mihi ecce alia quinqz talenta sup lucrat⁹ sum. **Ait** illi dñs ei⁹. **Euge** serue bone et fidelis qz sup pauca fuisti fidelis sup multa te cōstituiam. **Intra** in gaudiū dñi tui. **Accessit** atz qui duo talenta acceperat et ait. **Dñe** duo talenta tradidisti mihi. ecce alia duo sup lucrat⁹ sum. **Ait** illi dñs ei⁹. **Euge** serue bone et fidelis qz super pauca fuisti fidelis sup multa te p̄stituiam intra in gaudiū dñi tui. **Accedēs** autē q̄ vnū talentum acceperat. **Ait.** **Dñe** nescio qz dur⁹ es. **me** ris vbi nō semiaſti. et congrega vbi nō sparsisti timēs. **Abijt** et abscondi tolentū tuū in terrā. **Ecce** habes quōd tuū est. **Rūdes** autē dñs eius dixit ei. **Serue** male et piger sciebas qz mero vbi nō semio et congrego vbi nō sparsi. **oportuit** ergo te pecuniā meā committere numularijs et veniēs ego accepissem vtiqz quōd meū est cū v̄sura. **Tollite** igitur ab eo talentū et date ei q̄ hz decē talenta. **omni** enī bñti dabit et abūdabit. **ei** at q̄ nō hz et quōd videt h̄re auferet ab eo. et iurile suū eijcite i tenebras extiores. **Illic** erit fletus et stridor dentium. **Cū** autē venerit fili⁹ hominis i maiestate suā et oēs angeli eius cū eo. tūc sedebit sup sedē maiestatis suē et cōgregabūt ante eū oēs gētes et sepabit eos ab inuicē sic pastor segregat oues ab edis. **et** statuet oues quōdē a dextris. edos at a sinistris. **Tūc** dicet rex his q̄ a dextris ei⁹ erūt. **Venite** bñdicti patris mei possidete parū vobis regnū a constitutiōe mundi. **Esuriui** enī et dedistis

Annum ex quatuor

mibi manducare. sitiuiz dedistis mibi bibere. hospes era et collegistis me. Audus eram et coopuistis me. infirmus ei visitastis me. In carcere era et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes. Domine quando revidimus esurientes et pauperes. sitientes et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem et collegimus? Aut nudum et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum aut in carcere venimus ad te? Et respondens rex dicit illis. Amen dico vobis. Quod fecistis vni de his fratribus meis minimis mibi fecistis. Tunc dicit et his qui a sinistris eius erant. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mibi manducare. sitiui et non dedistis mibi potum. hospes eram et non collegistis me. nudus et non operuistis me. Infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine quando vidimus te esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum aut in carcere et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis. Quod non fecistis vni de minoribus his. nec mibi fecistis. et ibunt hi in supplicium eternum. Iusti autem in vitam eternam.

De modo Christi

in docendo. L. xxi. et de obstinatione iudeorum. Jo. xii. Capitulum. cxxv.

Rat. L. autem in diebus docens in templo. noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliueti. Et omnis populus manebat ad eum venire in templo audire illum. Cum. J. autem tanta signa fecisset coram illis non credebant in eum ut sermo ysaię impleretur quem dixit. Domine quis credidit auditui nostro? et brachium domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere quia iterum dixit ysaias. Et excecavit oculos eorum et induravit cor eorum ut non videant oculis et intelligant corde et convertantur sanem eos. Hoc dixit ysaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo. Veruntamen ex principibus multi crediderunt in eum sed propter phariseos non confitebatur ut de synagoga non eiceretur. Dillexerunt enim gloriam hominum. magis quam gloriam dei. Jesus autem clamavit et dixit. Qui

credit in me non credit in me sed in eum qui misit me. Ego lux in mundum veni ut omnes qui credit in me. in tenebris non maneat et si quis audierit verba mea et custodierit ego non iudico. Non enim veni ut iudicem mundum sed ut saluum faciam mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea. habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in novissimo die. quia ego ex meipso non sum locutus sed qui misit me pater. ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Ego scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor sicut dixit mibi pater sic loquor.

De festo azimorum

appropinquante. D. xxvi. R. xiiij. L. xxij. J. xij. Capitulum. cxxvi.

Appropinquare. L. autem dies festus

azimorum qui dicitur pascha. Erat

R. autem pascha et azima post biduum. Et. D. factum est cum consummasset Jesus

sus sermones hos omnes dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet et filius hominis tradetur ut crucifigatur? Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores in atrium principis sacerdotum qui dicitur cayphas et consilium fecerunt. Et. R. querebant. L. summi sacerdotes et scribe quomodo eum dolo tenerent et occiderent. timebant vero plebem. Dicebant. D. R. autem non in die festo ne forte tumultus fieret in populo. Intrauit. L. autem sathanas in iudam qui cognominatur scarioth vnum de duodecim. Tunc. D. abijt. R. L. vnus de duodecim ad principes sacerdotum et summos R. sacerdotes ut prodere eum illis. Et L. locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum illum traderet eis. et ait. D. illis. Quid vultis mibi dare et ego vobis eum tradam? Qui. R. L. audientes gauisi sunt et promiserunt. et pacti sunt pecuniam illi dare. Et illi constituerunt ei triginta argenteos et spondidit. Et. D. exinde. R. L. querebat oportunitatem ut eum opportune. R. traderet sine L. turbis. Ante. J. diem festum pasche sciens Jesus quia venit hora eius ut transiret ex hoc mundo ad patrem. cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos.

Hec est dies mercurij anni diei veneris sanctam.

Et potest hoc intelligi postquam hic per memoriam nem quando sequitur ad ea que Christus dixit ante sex dies pasche.

Tertia pars

principalis huius p[er]terus degressu passionis et resur[re]ctionis christi.

Hec est dies Jouis in cuius ius vespere fiebat eius agni. et hec vocat prima dies azimop

De missione

Petrus Johannis prima die azimaru[m] qua[m] Johannes vocat ante festu[m] pasche. D. xxvi. R. xiiij. L. xxiij. J. xiiij.

Capitulum. cxxvii.

Prima R. autē die azimop quando. R. pascha immolabatur. in qua. L. necesse erat pascha occidi. Accesserūt. D. discipuli ad iesum et dicūt. D. R. ei. Quo vis eamus et paremus tibi vt māduces pascha? Et mittit ex discipulis suis Petru[m]. L. et Johanne[m] dicēs. Euntes parate nobis pascha vt manducem. At illi dixerunt. Vbi vis paremus? Et dixit ad eos. Ite. D. in ciuitatem. R. ad quenda[m]. D. Ecce. L. intro eūtous vobis in ciuitatē occurrerit vobis homo amphorā aque portās. seq[ui]mini eū in domū in qua intrat dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi Magister. Tem[por]e. D. meū. p[er] e[um] ap[er]t[ur] te facio pascha. vbi R. est refectio mea? Vbi. L. est diuersorium vbi. L. R. pascha cū discipulis meis manducet. Et ipse ostendet cenaculū magnum stratū ibi parate. Et. R. abierūt discipuli eius et venerūt in ciuitatē. Euntes. L. R. aut inuenerūt sicut dixit illis iesus et parauerūt pascha. Ves[per]e. R. autē facto venit cū duodeci. L. cu[m] facta esset hora discubuit et duodeci apli cū eo.

Hic fuit eius agni

De ablutione pedū

Johan. xiiij. Capitulum. cxxviii

Cena facta cū diabolus iā misisset in cor vt traderet eū iudas simonis scarioth sciens quia omnia dedit ei pater in manus. et q[ui] a deo exiuit et ad deū vadit. Surgit a cenar ponit vestimenta sua. et cū accepisset linteu[m] precipit se. Deinde misit aquā in pelu[m] et cepit lauare pedes discipulorū suorū et extergere linteo quo erat p[er]inctus. Venit ergo ad symonē Petru[m] et dicit ei petrus. Domine tu mihi lauas pedes? Non lauabis mihi pedes in eternū. Respōdit ei Iesus Si nō lauauero te nō habebis partē mecum.

Dicit ei Symon petrus. Non t[ame]n pedes. sed et manus et caput. Dicit ei Iesus. Qui lot[us] est nō indiget nisi vt pedes lauet. s[ed] est mūdus totus et vos mūdi estis sed nō oēs. Sciebat nāq[ue] quis nā esset qui traderet eū propterea dixit nō estis mūdi omēs. Post q[uo] ergo lauit pedes eor[um] accepit vestimenta sua. et cu[m] recubuisset iterū dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Vos vocat[is] me magister et domine et b[on]i dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros domin[us] et magister. et vos debetis alter alteri lauare pedes. Exemplū enī dedi vobis vt que ad modum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen dico vobis nō est seruus maior domino suo. Neq[ue] ap[er]t[ur] maior eo q[ui] misit illum. si hoc feceritis beati eritis si feceritis ea

De sacramenti in

stitutione. D. xxvi. R. xiiij. Luce. xxij.

Capitulum. cxxix.

Et discubentibus. R. cis et manducantibus ait Iesus. Desidero. L. desideravi hoc pascha manducare vobiscū anteq[uam] pariar. Dico enī vobis q[uo]d ex hoc nō manducabo illō donec impleat in regno dei. Cenantibus. D. autē illis. Accipit iesus panē gratias L. egit et benedixit. D. et fregit. D. L. deditq[ue] discipulis suis et ait. Accipite. D. et comedite. hoc. D. est L. corpus. R. meū q[uo]d pro vobis tradet hoc facite in meā cōmemoratōe[m] Similiter et calicē postq[uo]d cenauit accipiens. D. gratias egit et dedit illis dicens. Accipite. L. et dividite inter vos et bibite. D. ex hoc omēs. Hic est sanguis meus noui testamēti. Hic. L. est calix noui testamēti in meo sanguine. L. qui pro vobis et. D. pro multis effundetur in remissionē peccatorū. Dico autem vobis quia nō bibā amodo de hoc genere vite usq[ue] in diē illū cum illud bibā nouū vobiscū in regno patris mei dei. R. Et biberunt ex eo omnes.

Uide[re] intellegendum q[uo]d cena agni ius erit alia cōtra vel eadē vis cōtinuata p[er] pedes lotos nem vt intel ligat p[er] v[er]bū Johannis.

De predictione ne

gationis Petri et questione discipulorū

D. xxvi. R. xiiij. L. xxij. J. xiiij

Capitulum. cxi.

Unum ex quatuor

Unc. **V.** **L.** dicit illis Jesus. Amnes vos scandalū patiemini in me i ista nocte quia scriptū est. Percutia pastorē et dispergent oues gregis. sed postq̄ resurrexero precedā vos in galileam. Respondēs autem Petrus ait illi Et si omnes scandalisati fuerint in te. ego nunq̄ scandalisabor. **Et. V.** ait illi Jesus priusq̄. **R.** gallus bis uocem dedit ter me es negaturus. **Amē. V.** dico tibi. q̄ in hac nocte anteq̄ quā gallus cantet ter me es negaturus. **Et. R.** ille amplius loq̄batur. **Et. V.** si oportuerit me mori tecum te nō negabo. **Silr** et omnes discipuli dixerūt. **Hon. J.** de omnibus uobis dico. Ego scio quos elegerim. sed ut adimpleatur scriptura. Qui māducat panē meū leuabit cōtra me calcaneū suū. **Amē** amen dico uobis priusq̄ fiat ut cui fuerit factū cre-

Intelligēda ē trina negatio petri uelut una negatio primus atq̄ incepit anq̄ gallus cōtaret et sic intelligit eū q̄ geliste trina negatio ouem factay anq̄ gallus cantaret sed cōsumata est anq̄ secūda galli cantay ut post **Mar** nec repugnat q̄ sp̄s vtrūq̄ dicitur nēv̄ macus ponit s̄ bis. nūc ut alij ad maiorem ex aggerationem.

Intelligēda ē q̄ iohānes p̄p̄ius te su inclinauit facie suay ad facie ihesu ipm familia ritur et silēter interrogans

de quo dicit. Itaq̄ cui re-
cubuisse ille sup̄ peccatōe
su dicit ei. Domine q̄s est? **R.** Respondit Je-
sus. Ille est cui ego intinctū panem por-
retero. Et cum intingisset panē dedit illi
de symoni scariothis. Et post buccellam
tūc introiuit in eum sathanas. Et dicit ei
Jesus. Quod facis fac ceteri
us. Hoc autē nemo sciuit
discumbentū ad quid di-
xerit ei. Quidā enim puta-
bant q̄ loculos habebat.
Judas q̄ dicit ei Jesus.
Em ea que op̄ sunt nobis
ad diē festum. Aut egenis ut aliquid
daret. Cum ergo accepisset ille. cecidit con-
tinuo. Erat autē notus. Cum ergo cecidisset
dixit Jesus. Nūc clarificatus est fili⁹ homi-
nis et deus clarificatus est in eo. si deus cla-
rificatus est in eo et deus clarificabit eū in
semetipso et cōtinuo clarificabit eū. **Fi-**
lioli adhuc modicū uobiscū sum. queritis
me et sicut dixi iudeis quo ego uado uos
nō potestis uenire. Et uobis dico modo.
Mandatū nouum do uobis ut diligatis
in uicē sicut dilexi uos. ut et uos diligatis
in uicē. In hoc cognoscet omnes quia mei
estis discipuli. si dilectōem habueritis ad
in uicē. Dicit ei Symō petrus. Domine
quo uadis. Respondit Jesus quo ego uado
non potes me sequi modo. sequeris autē
postea. Dicit ei Petrus. Quare non pos-
sum te sequi modo? **Ani-**
mā meā p̄ me pones. **R.** nō
ihs. alia tuā p̄ me pones.
Amen amē dico tibi. Nō
cātabit gallus donec ter
me neget. Et ipsi cepē
querere inter se quis esset
qui eum traditurus esset.
Facta est autē contentō
inter eos. quis eorū uideretur esse maior.
Dixit autē eis. Reges gentium dominā-
tur eorum. et qui potestatem habent super
eos benefici uocantur. Uos autē non sic s̄
qui maior est in uobis fiat sicut minor. et
qui precessor est sicut ministrator. Nam
quis maior est. qui recūbit. an qui mini-
strat? **Hon**ne qui recūbit? Ego autem in
medio uestrū sum sicut qui ministrat. Uos
autē estis qui p̄māstis meū in tentatōi
b⁹ meis. Et ego dispono uob sic disposuit
mibi pater me⁹ regnū ut edatis et bibatis sup̄

cui xpus sub
misit rōdū.

Dicit hoc p
mittendo nō
intendendo nec
scelus apert
endo.

Hoc potest i
telligi eleua
te uel deplle

Monotesseron siue

mēsam meā in regno meo. et sedeat in sup
thronos iudicātes duodecī tribus israel.
Ait autē domin⁹ Simoni. Simon ecce
sathan expetiuit vos vt cribraret sicut tri
ticum. Ego autē rogavi pro te vt nō defici
at fides tua. Et tu aliquādo cōuersus cō
firma fratres tuos. Qui dixit. Domine te
cum sum paratus ⁊ in carcerē ⁊ in mortē
ire. Et ille dixit. Dico tibi Petre. Non cā
tabit hodie gallus doneceter abneges nos
se me ⁊ dixit eis. Quando misistis sine sac
culo ⁊ pera ⁊ calciamentis. Nūquid aliqd
defuit vobis? At illi dixerūt. Nihil. Dixit
ergo eis sed nūc qui habet sacculū tollat
similr peram / sed q non habet vendat tu
nicā sum et emat gladiū. Dico enī vobis
quoniā adhuc hoc quod scriptū est opor
tet impleri in me. Et cū iniustus deputat⁹
est. Et enī ea que sunt de me. finē habent.
At illi dixerūt. Ecce duo gladij hic. At il
le dixit eis. satis est.

De sermone domini

ni post cenā ⁊ cōtinet multas rubricellas
pro mltitudine doctrinarū vbi p totū de
mysterio trinitatis Jo. xiiij. xv. xvi. xvij.

Capitulum. cxi
Ait discipulis suis. Non turbe
tur cor vestrū. Creditis in deum ⁊
in me credite. In domo pa
tris mei mansiones multe
sunt. Si quo min⁹ dixisset
vobis qz vado pare vobis locū ⁊ si abiero
et preparero vobis locum. iterū venio ad
vos ⁊ accipio vos ad me ipsum vtrū ego
sum ⁊ vos sitis. et quo ego vado scitis. et
viā scitis. Dicit ei Thomas. Dñe nescim⁹
quo vadis ⁊ quomō possum⁹ viam scire?
Dicit ei Jesus. Ego sum via veritas ⁊ vita
Nemo venit ad patrē nisi p me. Si cognouissetis me ⁊ patrē meū vtiqz cognouissetis
tis. et amodo cognoscetis eū ⁊ vidistis eū
Dicit ei philippus. Dñe ostende nobis
patrē ⁊ sufficit nobis. Dicit ei Jesus. Tā
to tempore vobiscū sum ⁊ nō cognouistis me
Philippe qui videt me. videt ⁊ patrē me
um. Quomō tu dicis ostende nobis pa
trē? Non credis qz ego in patrē ⁊ pater
in me ē? Verba q ego loquor vobis a me
ipso nō loquor. Pater autē in me manēs
ipse facit opa. Nō creditis quia ego in pa
trē ⁊ pater in me est. Alioquin ppter opera
ipsa credite. Amē amen dico vobis qz cre
dit in me. opera que ego facio ipse faciet et
maiora horū faciet quia ego ad patrē va
do. Et quodcūqz petieritis in noīe meo fac
ciam vt glorificet pater in filio. si qd pe
tieritis in noīe meo hoc facia. Si dili
gitis me mādata mea seruate. ⁊ ego roga
bo patrē ⁊ alium paracitū dabo vobis vt
maneat vobiscū in eternū spiritū veritatē
quē mūdus nō potest ac
cipere. qz nō videt eū ⁊ nec
scit eū. Vos autē cognoscetis eū. quia apud vos manebit ⁊ in vos
bis erit. Non relinquā vos orphanos. ve
niam ad vos. Adhuc modicū mūdus me
iam nō videt. Vos autē videtis me. quia
ego vivo ⁊ vos viuetis. In illo die vos co
gnoscetis. qz ego in patrē meo ⁊ vos in me
et ego in vobis. Qui habet mādata mea ⁊
seruat ea ille est q diligit me. qui autē dili
git me diliget a patrē meo ⁊ ego diligā eū
et manifestabo ei meipm. Dicit ei Judas
non ille scariothis. Dñe
quid factū est qz manife
staturus es teipm nobis?
⁊ nō mundo? Respondit
ei Jesus ⁊ dixit ei. Si
quis diligit me sermonē
meū seruabit ⁊ pater me⁹ diliget eū ⁊ ad
eum veniemus ⁊ mansionē apud eū facie
mus. Qui nō diligit me sermones meos
nō seruat. Et sermonem
quē audistis nō est meus
sed ei⁹ qui misit me patris.
Nec locut⁹ sum vobis apō vos manens.
Paracitus autē spūs sanctus quē mitter
pater in noīe meo ille vos docebit omīa ⁊
suggeret vobis omīa quecūqz dixero vob
Pacem relinquo vobis pacē meā do vob
nō quomō mūdus dat ego do vobis. Nō
turbet cor vestrū neqz formidet. Audistis
quia dixi vobis vado ⁊ venio ad vos. si di
ligeretis me. gauderetis vtiqz. quia ad pa
trē vado qz pater maior est. Et nūc dixi vo
bis priusqz fiat vt cū factū fuerit credatis
Iā nō mltā loquar vobi
scū. Venit enī princeps
mūdi hui⁹ ⁊ in me non hz
quicqz. sed vt cognoscat
mūd⁹ qz diligo patrē ⁊ sic
mandatū dedit mihi pat
sic facio. Surgite eamus
hinc. Ego sum vitis ve
ra ⁊ pater meus agricola est.

Secunda rubricella.

Quarta in de Apollonia

Tertia rubricella.

Implendus sermo sps.

Quarta rubricella Secundum alios quos dicitur in capitulo. xv. Jo. nō explicat enī ge. ista quo. m. et dñe ⁊

Jesum et tenentes. **D.** Ligauerunt eum et adduxerunt eum ad Annam primam. Erat enim socer Cayphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem Cayphas qui consilium dederat iudeis quia expediret unum hominem morti pro populo. Et conuenerunt in unum omnes sacerdotes scribae pharisaei et seniores.

De missione Jesu

ad Annam. Et prima negatione petri. **D.** cxxvi. **R.** cxxvii. **L.** cxxviii. **J.** cxxviiii. **Ca.** cxxliii

Sequitur. **J.** autem Jesum Simon Petrus et alius discipulus discipulus autem ille erat notus pontifici et introiit in atrium principis cum Jesu Petrus autem stabat ad hostium foris. Exiit ergo alius discipulus qui erat notus pontifici et dixit hostiarum introduxit petrum. dixit ergo petro ancilla hostiaria sum mihi sacerdotis cum uideris. **R.** sacerdotis cum uideris. **L.** sedentem ad lumen. **E.** tu cum iesu nazareno. **R.** galileo eras. **R.** quid. **J.** et tu ex discipulis es hominis istius. **E.** hic. **L.** cum illo erat. **R.** ille. **R.** negauit. **L.** illum coram omnibus dicens. **D.** uxor. **L.** non noui illum. **R.** non sum neque scio. neque noui quid dicas. **S.** stabat. **J.** autem serui et ministri ad prunas quia frigens erat calefaciebant se. Erat autem cum eis et Petrus et calefaciens se. **E.** et. **R.** exiit foras ante atrium et galileus carauit. Pontifex. **J.** ergo interrogauit Jesum de discipulis et de doctrina eius. **R.** non dicit ei. **J.** ego palam locutus sum mundo ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conueniunt et in occulto locutus sum nihil. **Q.**uid me interrogas. **I.**nterroga eos qui audierunt que locutus sum ipsis. **E.**cce hi sciunt quod dixi ego. **H.**ec cum dixisset unus assistens ministrorum dedit alapa Jesu dicens. **S.**ic respondes pontifici. **R.**espondei. **J.**esu. **S.**i male locutus sum te stimonium prohibe de malo. si autem bene quid me cedis. **E.**t misit eum annas ligatum ad Caypham pontificem.

De missione Jesu

ad caypham. **D.** cxxvi. **R.** cxxvii. **L.** cxxviii. **J.** cxxviiii

Capitulum. cxxliii.

Alli tenentes Jesum duxerunt illum ad Caypham principem sacerdotum ubi scribe seniores et pharisaei conuenerunt. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro sedebat cum ministris. **D.** uideret finem. **A.**ccenso. **L.** autem igne in medio atrio et circumstantibus illis. erat petrus in medio eorum et calefaciebatur se ad ignem. **P.**incipes autem sacerdotum et omne consilium querebant falsum contra Jesum testimonium ut eum morti traderetur non inueniebatur eum multi falsi testes accessissent. **R.** conuenientia testimonium non erant. **R.**ouissime. **D.** autem uenerunt duo falsi testes. **R.** falsum testimonium ferebant aduersus eum dicentes. **Q.**uia nos audiimus eum dicere. **E.**go dissolua teplum hoc manus constructum post triduum aliud non manufactum edificabo. **H.**ic. **D.** dixit possum destruere templum et in diebus triduum reedificare illud. **E.**t. **R.** non erat ueniens testimonium illorum. **E.**t interrogans summus sacerdos in medium interrogauit Jesum dicens. **R.**esponde mihi quid dicis. **J.**lle autem dicebat nichil respondit. **R.**ursus summus sacerdos interrogauit eum dixit ei. **A.**diuro. **D.**e. **R.**e. **P.** deum uiuum ut dicas nobis si es christus filius dei benedicti. **R.** Dixit illi. **J.**esus. **L.**u. **D.**ixisti. **E.**go. **R.** sum. **V.**eritatem dico uobis. **D.**ico uobis amodo uidebitis. **D.**ico. **R.** filium hominis sedentem a dextris virtutis dei uenientem in nubibus caeli. **T.**unc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. **B.**lasphe mauit. quod adhuc egemus testibus et desideramus. **R.** testes. **E.**cce. **D.** nunc. **R.** audistis blasphemiam. quid uobis uidetur. **Q.**ui. **R.** omnes. **D.** condemnauerunt eum reum esse mortis. **E.**t. **L.** viri qui tenebant eum illud eum. **T.**unc. **D.** expuerunt. **R.** in faciem eius et relauerunt. **L.** eum cedentes. **L.** cum colaphis. **R.** et. **L.** interrogauerunt. **D.** cum dicentes. **P.**roheris nobis. **C.**hriste quis est qui te percussit. **E.**t. **R.** ministri cum alapis cedebant et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

D.ifficultas puenit i hoc passu quod tres euangeliste si loquuntur de Anna id est uxor dicitur pben dicitur factum Anne cum factu capite i pma negatione petri quod hic ponit cum duabus alijs.

Q.uia uis dicitur diuersi mode uidet. **A.**l. loq de no co cordandi tripliciter negatione petri ita ut Aug. sententia uideatur tota iusse l. uero Anne. **I.**pe nihilominus uel alij non intendant p. **I.**udicare. **P.**bab. **T.**ori. **M.**o. **D.**icendum si ex textu possit etia sciri e. **V.**idef. **M.**odus hic contentus iudicet lector.

Unum ex quatuor

De secunda et tertia

negatione petri. **D.** xxvi. **R.** xiiij. **L.** xxiij. **J.** xvij. **Capitulum.** cclv.

Fecunte. **D.** autē petro ianuā tur
sus. **R.** cū vidisset
illū alia. **D.** an
illa. **R.** cepit dicere circū
stantibz. Quia hic et illis
est. **Hic.** **D.** erat cū Iesu
nazareno. **Et.** **L.** post pu
sillū alius vidēs eū dixit.
Et tu de illis es. **Erat.** **J.**
autē Simon petrus stās
et calefaciēs se. **Dixerunt**
ergo ei. **Quidquid tu ex di**
scipulis es? **Et iterum**
negavit eū iuramento qz
nō noui hoīem. **Et.** **D.**
post. **R.** pusillū interval
lo. **q̄si** hōre vni rursus
D. **R.** qui astabant dice
bant petro. **Uere** et illis
es. **Hāc** et galileus es et lo
quela. **D.** tua manifestū
te facit. **Dixit.** **J.** vñ ex ser
uis pontificis cognatus
eius cui petrus abscedit au
riculā. **Nonne** ego te vidi
in hortu cū illo ille. **R.** at
cepit anathematizare de
testari. **D.** et iurare. **D.** **R.**
qz. **R.** nescio hoīem istuz
quē dicis. **Et continuo.** **L.**
adhuco loquēte itez. **R.**
gallus. **D.** **R.** cātauit. **L.**
J. **Et.** **L.** cōuersus domi
n⁹ respexit petrū. **Et.** **D.**
recordatus. **L.** **R.** est pes
trus verbi dñi sicut dixe
rat q̄ pulḡ gallus cantet
bis. **R.** ter me negabis. **Et**
egressus foras fleuit amare.

De tertia cōuentō

ne seniorū traditōe iesu pilato. **D.** xxvij
R. xiiij. **et.** **L.** xxiij. **et.** **J.** xvij. **et.** **R.** xiiij.

Capitulum. clvi.
Manc. **D.** autē fa
cto vt factus. **L.**
est dies conciliū. **D.** inie
runt omnes principes sa
cerdotū et seniores popu

li aduersus iesum vt eum
morti traderēt. **Et addu**
serūt. **L.** eū in consiliū su
um dicētes. **Si tu es xps**
dic nobis. **Et ait ill.** **Si**
dixero vobis nō creditis mihi. **si autēz in**
terrogauero nō rīdebitis mihi neqz dimit
tetis. **Ex hoc autē erit filius hoīs sedens**
a dextris virtutis dei. **Dixerūt autē omnes**
Tu ergo es filius dei? **Qui ait.** **Vos dicis**
quia ego sum. **At illi di**
xerūt. **Quid adhuc desi**
deram⁹ testimoniū. ipsi ei
audiuimus de ore ei⁹. **Et**
surgens omnis mltitudo
eorū. **R.** vincietes. **D.**
iesum duxerunt illū ad pi
latum a caypha in p̄torū. **Erat autē mas**
ne et ipsi nō introierūt in p̄torū vt non
contaminaretur sed manducaret pascha.
Eciuit ergo ad eos. **Pyla**
tus foras et vincum. **D.**
adduxerūt et tradiderunt
Pontio Pilato p̄sidi.
Tunc videns q̄ eum
tradidit q̄ dānatus esset
penitētia ductus retulit
xxx. argenteos principibz
senioribz populi dicētes.
Peccauit tradēs sanguinē iustum. **At illi**
dixerūt. **Quid ad nos?** **Tu videtis.** **Et p̄**
iectis in templo argēteis recessit abiens
laqueo se suspendit. **Principes autē sacer**
dotum acceptis argēteis dixerūt. **Non li**
cet mittere eos in agrū figuli si
quia precū san
guinis est. **Consilio autē inuito emerūt ex**
illis agrum figuli in sepulturā peregrino
rum p̄pter hoc vocatus est ager ille achel
demach. hoc est ager sanguinis vsqz in ho
diernū diem. **Tunc adimpletū est quod**
dictum est p̄ Jeremiam. **p̄**
phetam dicentē. **Et acce**
perūt. xxx. argenteos pre
cisiū appreciati quod app̄
ciauerūt a filiis israel et de
derūt eos in agrū figuli si
cut constituit mihi domi
nus Iesus autē stetit an
te p̄sidem. **Et J.** dixit p̄
ses. **Quā accusatiōem as**
fertis aduersus homines
hunc? **Responderunt et di**
xerunt ei. **Si nō esset ma**

Cphe referre
to ibidē et a
seruis custo
dito nō sine
stunelijs et
flagello.

Litera ang.
habs ad cay
pha. sed hec
est clarior ly
saluet suam
vide.

Atendēda
est mltiplex
acceptio pa
se vide i po
sillis.
Scōa rubra
cella.

Tertia rus
bitella.

Quamuis
hec prophe
tia sit ma
gis in yacha
ria. nihilōs
nus venit in
mētē hieres
mie propter
aliquā simi
litudinē quo
rundam ver
borū hic po
sitorum cum

Non tesseron siue

lefactor: nō tibi tradidisse
mus enī. Dixit ergo eis
pīlatus. Accipite eū vos
et sūm leges vestras iudica
te eū. Dixerūt ergo iudei
Hobis nō licet interfice
re quēquā ut sermo iesu im
plet quem dixit signifi
cās qua morte esset mori
turus. Leperūt L. xxi. at
illum accusare dicentes.
Hunc inuenim⁹ subuer
tentē gentē nostrā. et phi
bēre tributa dari cesari et
dicentē se xpm regē eē. Pi
lat⁹ ergo interrogauit eū dicēs. Tu es rex
iudeorū. At ille respondēs ait. Tu dixisti
At autē pīlatus ad principes sacerdotū
et turbas. Nihil inuenio cause in hoc ho
mine. At illi inualescebāt dicētes. Cōmo
nit populū docens p̄ ynīuersam iudeam
incipēs a galilea usq; huc Pīlatus autē
audiēs galileā. Interrogauit si homo ga
lileus esset. Et ut cognouit qd de herodis
potestate esset remisit eū ad herodē qui et
ipse hierosolimīs erat illis dieb⁹. Hero
des autē viso iesu gauisus est valde. Erat
enī ex multo tempe cupi
ens videre eū et q̄ audie
rat multa de illo. Et spe
rabat signū aliquod ab eo videre fieri. In
terrogabat ergo illū multis sermonibus.
At ipse nihil illi rēdebat. Strabāt etiā prī
cipēs sacerdotū et scribe cōstāter accusan
tes eū. Sp̄renit autē illū herodes cū exer
citu suo et illū sit indutū veste alba et remi
sit ad pīlatū. Et facti sunt amici herodes
et pīlatus in ipsa die. Nam antea inimici
erāt ad inuicē. Pīlatus autē cōuocatis prī
cipib⁹ sacerdotū et magistratib⁹ plebe di
xit ad illos. Obtulistis mihi hominē hūc
q̄si auertentē p̄p̄m. Et ecce ego corā vob
interrogās nullā cām inuenio in homie
isto ex his in quib⁹ eū accusatis sed nec he
rodes. Nam remisit vos ad illū et ecce nihil
dignū morte actū est ei. Intrauit ergo ite
rū in pretoriū Pīlatus. et vocauit iesum et
dixit ei. Tu es rex iudeorū. Respondit Ie
sus. A temetipso hoc dicis. An aliū tibi di
xerūt de me. Rēdit Pīlatus. Nunquid iude
us ego sum. Sensit tū et pontifices tradi
derūt te mihi. quid fecisti. Respondit Ie
sus. Regnū meū non est de hoc mūdo. Si

verbis suis et
non curauit
mutare. quo
niā oēs pro
phete vno
spiritu locu
ti sunt tanq̄
si vnus scri
tor: diuersis
calamus con
scriberet ea
dē scriptura
videret. ut
de i postulis

et hoc mundo est; regnū meū mīstri mei
vniq; decurrerēt ut nō traderet iudeis. Hūc
autē regnū meū non est hinc. Dixit itaq;
pīlatus. Ergo rex es tu. Respondit Iesus.
Tu dicis. qz rex sum ego. Ego in hoc na
tus sum et ad hoc veni in mundū et testio
niū phibēre veritati. Omnis qui ex veritate
est audit vocē meā. Dixit ei pīlat⁹. Quid
est veritas. Et cū hoc dixisset ad iudeos
iteq; exiuit dixit eis. Ego nullā cām inue
nio in eo. Est autē cōsuetudo vobis ut
vnū dimittā vobis in pa
sca. vultis ergo dimittā
vobis regē iudeorū. Cla
mauerūt rursus oēs dicētes. Non hunc
sed barrabam. Erat autē barrabas latro/
qui. L. xxi. erat propter seditiōem quan
dam factā in ciuitate et homicidiū missus
in carcerē. Iterū ergo pīlatus locut⁹ est ad
illos volens dimittere Iesum. At illi suc
clamabāt dicētes. Crucifige crucifige illū.
Ille autē tercio dixit ad illos. Quid enī
mali fecit ille. Nullā causam mortis inue
nio in eo. Corripit ergo
illū et dimittā. Tunc. J
xit ergo pīlat⁹ apprehē
dit iesum et flagellauit et mi
lites plectētes coronā de
spinis imposuerūt capiti
eius et purpura circūdēde
runt eū et veniebāt ad eū
et dicebāt. Aue rex iudeo
rum et dabant ei alapas.
Exiit iterū pīlatus foras
et dixit eis. Ecce adduco
eū vobis foras ut cogno
scatis quia in eo nullam
causam inuenio. Exiit er
go Iesus portās coronā
ipineā et purpureū vestim
tum et dicit eis. Ecce hō.
Cum ergo vidissent eum
pōtīfices et ministri clama
bant dicētes. Crucifige crucifige eū. Dix
it eis pīlatus. Accipite eū vos et crucifige
te. Ego enī nō inuenio in eo causam. Res
ponderūt ei iudei. Nos legem habem⁹ et
sūm legē debet mori qz filium dei se fecit.
Cum ergo audisset pīlatus hūc sermonē
magis timuit. Et ingressus est iterū in
pretoriū et dicit ad Iesum. Unde es tu. Je
sus autē respōsum nō dedit ei. Dicit ei pi
latus. mihi nō loqueris. Rescis quia pot

Quarta rubi
cella.

Sexta rubi
cella.

Glosa.
Vident etiā
plures fuisse
flagellatores
epi ut illa q̄
facta ē ad sa
tisfaciendus
iudeis. vclū
n quēdā pn
nitio altera
vero iuxta le
gē romanorū
sūm q̄ prius
flagellabat
occidend⁹

Septima ru
bucella.

Unum ex quatuor

testatē habeo crucifigere te? potestātē habeo dimittere te? Respondit Iesus: Non haberes potestātē aduersus me vllā nisi tibi esset datus desuper. propterea qui me tradidit tibi maius peccatū habet. Et exinde quere bispal artus dimittere eū. Iudei autē clamabāt dicentes. Si hūc dimittis nō es amicus cesaris. Omnis enī qui se regem facit tradidit cesari. Pilatus ergo cū audisset hos sermōes adduxit foras iesum et sedit p̄ tribus nali in loco qui dicitur licostratus hebraice autē galilathah vel golgatha. Erat autē pasce p̄ hora q̄ si sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autē clamabāt. Tolle tolle crucifige eū. Dicit ei pilatus. Regem vestrū crucifigā? Respondērūt p̄tīfices. Nō habem⁹ regem nisi cesarē. Et. R. xv. accusabāt eum summi sacerdotes in militis et seniores. D. populi et nihil respondit. Pilatus autē rursus interrogauit eū dicens. Non respōdes quicquid vides in quāris te accusant? Iesus autē amplius nihil respōdit. Itavt miraretur Pilatus p̄feses. D. rebemēter. Per. R. xv. diē autem festum solebat dimittere illis vnū ex vincis quēcumq̄ petissent. Erat autē q̄ dicebat barrabas qui cū sedicio vincus erat qui in seditione fecerat homicidiū. Et cum ascēdisset turba cepit rogare sic semper faciebat illis. Longregatis. D. ergo illis dixit pilatus. Quē vultis dimittrā vobis barrabā. an Iesum qui dicitur christus. Sciebat enī q̄ p̄ inuidiā tradidissent eū summi. R. sacerdotes. Sedente. D. autem eo pro tribunali. misit ad euzor eius dicens. Nihil tibi et iusto illi. mlta enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autē sacerdotū et seniores persuaserūt populo et concitauerunt. R. turbam vt. D. peterēt barrabaz Iesum vero perderēt. Respondens autem p̄feses ait illis. Quē vultis vobis de duobus dimittri? At illi dixerūt. Barrabam.

Probabile est iesum crucifixum inter terrā et terram horā. et q̄ mediu p̄cipat exrema Marcus ponit terrā. Alij sextam vlt q̄ sextam. Inrelligen dū est multa fuisse facta dicta et p̄ pilatū et iudeos quoz alia qua narrat euāgelista aliter alia et alia quādo talia que videtur eē similitima sicut posse p̄uenit.

Octava rubicella.

Nonā rubicella.

Dicit illis Pilatus. Quid ergo faciā de Iesu qui dicitur christus? Dicit omnes crucifigatur. At illis p̄feses. Quid enī mali fecit? At illi magis clamabāt dicētes crucifigatur. Videns autem pilatus q̄ nihil proficeret sed magis tumultus fieret accepta aqua lauit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius vos videtis. Et respondens vniuersus populus dicens. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Adiudicauit. L. xxiij. fieri peritōem eorum. Tunc. D. dimisit illis barrabam. Iesum autē flagellatū tradidit eis vt crucifigeret. Tūc milites p̄fedis suscipiētes Iesum in pretorio cōgregauerunt ad eum vniuersam cohortē et cruciētes euz clamidē coccineā circumdederūt ei. Et plectentes coronaz de spinis posuerunt sup caput eius et arundine in dextera eius et genu flexo ante eum illudebāt dicentes. Ave rex iudeorum. Et ecipientes in eum acceperūt arundinem et percutiebant caput eius. Et post q̄ illuserunt et exuerunt clamidē et induerunt vestimētis eius et duxerūt eum vt crucifigeret. Pilatus. R. autē volens populō satisfaccere dimisit illi barrabā et tradidit eis Iesum flagellis cesum vt crucifigeret. Milites autem duxerunt Iesum intro in atriu pretorii et conuocāt totā cohortem et induit purpura et imponit ei plectentes coronam spineā et ceperunt salutare eum dicētes. Ave rex iudeorum. Et percutiebant caput eius arundine et conspuēbāt eum et ponentes genua adorabant eum. Et post q̄ illuserūt ei exuerūt illuz purpura et induerunt illum vestimētis suis.

Decima rubicella.

Undecima rubicella.

Hec flagellatio videtur eadē cū p̄cedenti.

De deductione iesu ad crucem et eius crucifigōe. D. xxvij

R. xv. L. xxiij. J. xij.

Capitulum. d. xvij.

Acciperūt J. at iesum et duxerūt eū et baiulās sibi crucē exiit i euz q̄ dicitur caluarie locū hebraice golgatha. Et cū duceret eū Apprehēderūt Symonē quendā cyrenēsem venientē de vilis

Monotesseron siue

la. patrē. R. alexādriz rufi. Dūc **D.** anga
riauerūt vt tollerēt crucē eius. Et. **L.** im/
posuerūt illi crucē portare post iesuz. **Be-**
quebat autē illū turba mltā populi z mu-
lierū que plangebāt z lamentabant eum.
Conuersus autē ad illas iesus dixit. Filie
hierusalē nolite flere sup me sed sup vros
ipsas flere z sup filios vestros. Quoniā ec-
ce veniet dies in quibz dicent. Beate steri-
les z ventres que nō genuerūt z vbera que
nō lactauerūt. Tūc incipiet dicere monti-
bus cadite sup nos z collibz coopite nos.
quia si in viridi ligno hoc faciūt in arido
quid fiet. Ducebant autē et aliq duo neqz
cum eo vt interficerent. Et. **B.** venerunt
in locum qui dicit golgata qd est caluarie
locus. Et dederūt ei vinū
mirratum. **D.** R. bibere
B. cū felle mixtū z cum
gustasset noluit bibere. et
nō **R.** accepit. **Ibi. L.** cru-
cifixērūt eū z latrones vnū a dextris z alte-
rū a sinistris hinc. **I.** z hinc mediū autem
Iesum. Et. **R.** impleta est scriptura q̄ dicit.
Et cū impijs deputat⁹ est Iesus. **L.** autē di-
cebat. Pater dimitte illis. Non enī sciunt
qd faciūt. Scripsit. **I.** autē z pilat⁹. **L.** tū-
tulū cause. **R.** eius z posuit sup crucē sup
caput. **B.** eius. **Erat. L.** autē supsc̄ptio
scripta sup illū literis grecis latinis z he-
braicis. **Dicit. D.** est Iesus nazaren⁹. **L.** rex
D. R. iudeoz. **L. J.** Dūc. **L.** ergo titū-
lum multi legerūt iudeoz quia ppe ciuita-
tem erat locus vbi crucifig⁹ est Iesus z erat
hebraice grece z latine scriptū. Dicebant
ergo pilato pontifices iudeoz. Noli scri-
bere rex iudeoz sed qz ipse dixit rex suz iu-
deozum. Rūdit pilatus qd scripsi scripsi
Militēs ergo cū crucifixissent eū acceperunt
vestimenta eius z fecerunt quatuor
partes vnicuiqz militi partem z tunicam
Erat autem tunica incōsutilis desuper
cōtecta p totū. Dixerūt ergo ad iuicē. Nō
scindam⁹ eā sed fortiamur de ea cuius sit.
Vt scriptura impleat⁹ dicit⁹ Partiti sunt
vestimēta mea sibi z in vestē meā miserūt
sortem. Et milites qdē hec fecerūt. Erat
autē hora tertiā z crucifixērūt eum.

De irusione Iesu

in cruce z de verbis eius z signis p mortē
Dat. xxvij. R. cy Lxxij
z J. xij L. clvij

P Retereutes autez

Altra glo. p
dicit videas
in Aug. qu

blasphemabant eum mo-
uentes capita sua / et di-
centes Uach qui destru-
is templum dei et in tri-
duo illd reedificas. salua
teipz si filius dei es descē-
de de cruce. **Silr** z principes sacerdotū
illudētes ad alterutrū cū scribis z seniori-
bus dicebāt. Alios saluos fecit seipm
nō potest saluū facere. **Si** rex israel est / descē-
dat nūc de cruce z credim⁹ ei. **Confidit** in
deo liberet eū si vult. dixit enī qz filius dei
sum. **Idipsum** at z latro-
nes q̄ crucifigi erāt cū eo
improperabāt eiz iuicia
bant. **R. z. L.** Stabat ppls
expectās z deridebāt illuz
principes cū eis dicētes.
Alios saluos fecit seipm
saluū faciat si hic est xps
dei electus. **Iludēbāt** autē

ei z milites accedētes z acetū offerētes illi
z dicētes **Si** tu es rex iudeoz saluū te fac
Unus autē ex his qui pendebāt latroni-
bus blasphemabāt eum dicēs. **Si** tu es
xps saluū fac teipm z nos. **Rūdes** at alter
increpabat eū dicēs. **Neqz** tu times deuz
qz in eadē dānatōne es. z nos quidē iuste
nā digna fact⁹ recipim⁹. **Hic** vero nihil ma-
li gessit. **Et** dicebat ad iesum. **Dñe** memē-
to meidū veneris in regnū tuū. **Et** dixit il-
li Iesus. **Amē** dico tibi hodie mecū eris i
padiso. **Erat** autē fere hora sexta. **Stabat**
I. autē iuxta crucē Iesu **Maria** mater ei⁹
z soroz matris ei⁹ **Maria** cleophe z **Maria**
magdalene. **Cū** vidisset ergo Iesus ma-
trē z discipulū quē diligebat. dixit matri
sue **Mulier** ecce fili⁹ tu⁹. **Deiñ** dicit discipu-
lo. **Ecce** mī tua. z ex illa hora accepit eam
discipul⁹ in sua. **A. D.** sexta. **R. L.** at hor-
ra tenebre facte sunt sup ynnersaztrā vsqz
ad horā nonā z obscurat⁹ ē sol. **Et. D.** cir-
ca. **R.** horā nonā exclamauit ihs voce ma-
gna dicēs. **Dei** heli lamazababani. **Hoc**
est de⁹ me⁹ de⁹ me⁹ vt qd dereliqisti me: qui
dā at illic stātes z audiētes dicebāt **Dei**ā
vocat iste. **Et** p̄tinuo currēs yn⁹ ex eis ac-
ceptā spōgiā impleuit aceto z iposuit arūdi-
ni z dabat ei bibere. **Letri** vero dicebāt.
Sine. videam⁹ an veniat **Dei**as liberās
eū. **Postea** sciēs ihs qz iā oīa p̄sumata sūt
vt consummare⁹ scriptura dixit. **Sitio.**
Vas ergo positum erat aceto plēnū. **Illi**
at spōgiā aceto plēnā isopo circūponētes

refert hoc di-
cū R. ad cru-
cifigionē lin-
guarū ita po-
nē hic p̄ res-
mōtationem

Domit sic
fuisse in p̄s-
cipio h̄ vnus
cōcūctus est
Dei z mod⁹
loquēdi quo
facit vnus
refertur ad
plures.

Unum ex quatuor

obtulit ori eius. Cum ergo accepisset iesus acetum dicit consummatus est. Et clamans voce magna iesus ait pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens expiravit. R. L. et inclinato J. capite tra didit et emisit. D. spiritum. Et D. ecce. R. ve lum templi scissum est in duas partes a sum mo usque deorsum. Et D. terra mota est et petre scissae et monumenta aperta sunt. Et mi ta corpora sanctorum quae dormierant resurrexerunt. Et exiit de monumē

tis post resurrectionem et venerunt in civitate sanctam et apparuerunt multis. Cetero. D. R. L. autem quae cum eo erant custodientes Iesum. viso terremoto et his quae fiebant. et quae sic cla mans expirasset timuerunt valde. Dicentes. Vere filius dei erat iste. Et glorificavit. L. dei centurio dicens. Vere hic homo iustus erat et omnis turba eorum qui simul aderat ad spectaculum istud et videbant quae fiebant percutientes pectora sua reueriebant. Strabatur autem omnes notum ei. Allogerant. D. ar. R. et ibi mulieres delogere aspicientes. Inter quas erat Maria magdalene et Maria Jacobi minoris et Ioseph mater salome et matris filiorum zebedei. Et cum essent in galilea sequebantur eum et ministrabant ei et aliae multae quae simul ascenderant cum eo iherosolimam.

De sepultura do

mini. D. xxvij. R. xv. L. xxij. J. xij. Capitulum. c. lxxij.

Iudei. L. ergo quoniam pasche erat et non remaneret in cruce corpora sabbato. Erat enim magnus dies ille sabbati. Rogaverunt pilatum ut frangeret crura eorum et tollerent. Venerunt ergo milites et primi quidem frangerunt crura alteri qui crucifixus est cum eo. Ad iesum autem cum venissent viderunt eum iam mortuum non frangerunt ei crura. sed unum militum lancea lateris aperuit et continuo exiit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit verum est testimonium eius. Et ille scit quod vera dixit vos credatis. Facta sunt enim haec ut scriptura impleret. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Ut non debuit in quem transierunt. Lu. D. sero. R. autem factum est quod R. erat pasche quod est ante sabbatum. Venit. D. quidam homo dives ab arimathia nomine Ioseph nobilis. R. de

curio. Vir. L. bonus et iustus. Hic non consenserat consilio et actibus eorum quae expectabat et ipse regnum dei. Et D. discipulus J. erat Iesu. occultus. L. autem propter metum iudeorum. Et audacter introiit ad pilatum et petiit corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accessit centurione interrogavit eum si iam mortuus esset et cum cognovisset a centurione donavit et iussit. D. reddi corpus iesu ioseph at mercator sindonem et deponere eum in uoluit sindone munda. D. Venit J. atz ny codem quod venerat ad iesum nocte primus ferens mixturam mirre et aloes libras quasi centum. Acceperunt ergo corpus Iesu et ligaverunt linteis illud cum aromatibus sic mos est iudeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus et in orto monumentum novum. Et D. posuit eum ioseph in monumento suo novo quod excidit in petra in. L. J. quo nondum quis posuit fuerat. Ibi J. R. propter pasche iudeorum quod iuxta erat monumentum posuerunt iesum. Et aduoluit D. ioseph factum magnum ad hostium monumentum et abiit maria R. at magdalene et maria ioseph aspicientes ubi poneret sedentes. D. s. sepulchrum. Et L. dies erat pasche et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres quae cum ipso venerunt de galilea viderunt monumentum et quae ad modum erat positum corpus eius. Et reuertentes paucis aromatas unguentis sabbato quod de siluerunt secundum mandatum. Alia D. ar die quae est post pasche. Conuenerunt principes sacerdotum et pharisaei ad pilatum dicens. Domine recordati sumus quod seductor ille dixit adhuc vivens post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium. Ne forte veniant discipuli eius et furem eum et dicant plebi surrexit a mortuis. Et erit nouissimus error peior poro. Ait illi pilatus. Habetis custodiam ite custodite sic scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

De resurrectione domini per totum. Et continet multas rubricellas per multitudinem gestorum. D. xxvij. R. xvi. L. xxij. J. xij. et. xxi. L. cl. Espe D. ar sabbatum quod lucebat in prima sabbati venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremoto factum est magnum. Angelus autem domini descendit de celo. Et accedens revoluit lapidem et se debat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur et vestimenta eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Et R. cum transisset sabbatum. Prima rubricella.

Dubium est an modo veloie resurrexerit et si rursus o bedierit vis de doct.

Monotesseron siue

et remissionē peccatorū in oēs gētes inci-
pientib⁹ ab hierosolima. Vos at̄ estis tes-
tes horū z ego mittā pmissum patr⁹ mei
in vos. ¶ Cum J. xxi. sero

ergo esset die illa vna sab-
batoz z fores essent clau-

Septima ru-
bricella.

se vbi erāt discipuli cōgregati ppter metū
iudeoz venit Iesus z stetit in medio z di-
xit eis. Pax vobis. Et cū hoc dixisset ostē-
dit eis manus z latus. Hausi sunt ergo di-
scipuli viso dño. Dixit ergo eis itez Jhs
pax vobis. Sicut misit me patr⁹ ego mit-
to vos. Hoc cum dixisset. Insufflauit z di-
xit eis. Accipite sp̄m sc̄m quozū remisit
tis peccata remittunt̄ eis z quozū retinue-
ritis retenta sunt. Thomas autē vnus ex
duodecim q̄ dicit didimus nō erat cū eis
quando venit Iesus. Dixerūt ergo ei ali-
j discipuli. Vidim⁹ dñm Ille autē dixit eis
Nisi videro in manib⁹ eius figurā clauoz
z mittā digitū meū in locū clauozū z mit-
tam manū meā in latus eius nō credā. Et
post dies octo iterū erāt discipuli ei⁹ int⁹ z
thomas cū eis. Venit Iesus ianuis claus⁹
z stetit in medio z dixit. Pax vobis. Dein-
de dicit thome. Infer digitū tuū buccis
de man⁹ meas z offer manū tuam. z mitte
in latus meū. et noli esse incredulus sed fi-
delis. Rñdit Thomas z dixit ei. Domin⁹
meus z de⁹ meus. Dicit ei Iesus. qz vidis-
ti me credidisti. Beati qui nō viderūt et
crediderūt. Multa quidē z alia signa fecit
Iesus in cōspectu discipuloz suoz q̄ nō
sunt scripta in libro hoc. Nec autē scripra
sunt vt credatis qz Iesus xps est fili⁹ dei z
vt credentes vitā habeatis in nomie eius.

Postea manifestauit se iterū Iesus ad
mare tyberiadis manife-

stauit autē sic. Erāt simul
Symon petrus z Tho-

Octava ru-
bricella.

mas qui dicit dydim⁹ et natbanael q̄ erat
in chana galilee z filij zebedei z ali-
j ex disci-
pulis eius duo. Dicit eis symon petr⁹. Va-
do piscari. Dicit ei. Venim⁹ z nos tecū.
Et exierūt z ascenderūt in nauim z illa no-
cte nihil prendiderūt. Mane autē iam fa-
cto stetit Iesus in litore. non tamē cogno-
uerūt discipuli qz Iesus est. Dixit ergo eis
Iesus. Pueri nūquid pulmentariū habe-
tis. Rñderunt ei. Non. Dixit eis. Ditti-
te in dexterā nauigij retez inuenietis. Di-
serūt ergo retez iam nō valebant trahere p̄
multitudine pisciū. Dicit ergo discipul⁹

ille quē diligebat Iesus Petro. Dñs est.
Simon petr⁹ cū audisset quia dñs est. tu-
nica succingit se. Erat enī nudus z misit
se in mare. Alij autē discipuli nauigio ves-
nerūt. Non enī longe erāt a terra sed qua-
si cubitis duccētis trabentes rete piscium.

Et ergo descenderūt in terrā viderūt pru-
nas positas z piscē suppositum z panem.

Dicit eis Iesus. Afferte de piscib⁹ quos
prendidistis nūc. Ascendit autē Symō

Petrus z traxit rete pleni magnis pisci-
bus centū quinquaginta tribus. Et cum tā-
ti essent nō est scissum rete. Dicit eis Jhs

Venite prandete. Et nemo audebat dis-
scumbentū interrogare eū. Tu qs es. sc-
entes quia dñs est. Et venit iesus z accepit
panē z dabat eis z piscem similt. Hoc
iam tertio manifestat⁹ est Iesus discipul⁹
suis cum resurrexisset a mortuis. ¶ Cū er-
go prādissent dicit symo-

ni Petro iesus. Simon io-

hānis diligis me pl⁹ bis

Dicit ei etiā dñe tu scis qz amo te. Dicit
ei pasce agnos meos. Dicit ei iterū simō

Johānis diligis me. At illi. Etiam dñe
tu scis quia amo te. Dicit ei pasce agnos
meos. Dicit ei tertio Si

mo Johannis amas me.

Cōtristat⁹ est Petr⁹ qz dixit
tertio amas me z dicit

Dñe tu omnia scis tu scis
quia amo te. Dicit ei pasce
oues meas. Amen amen dico tibi cū
esses iunior cingebas te z ambulabas vbi
volebas. cum autē senueris extendes ma-
nus tuas z alius te cinget z ducet quo tu
nō vis. Hoc autē dixit significās q̄ morte
clarificatur⁹ esset deū. Et cum hoc dixisset
dixit ei. Sequere me. Cōuersus Petrus
vidit illū discipulū quē diligebat iesus se-
quentē. qui z recubuit in cena sup pectus
eius z dixit. Dñe quis est q̄ trader te. Hūc
ergo cū vidisset Petrus dixit Iesu. Dñe.
hic autē quid. Dicit ei Iesus. Sic cū vo-
lo manere donec veniā quid ad te. tu me
sequere. Exiit ergo ser-
mo iste inter fratres qz di-
scipulus ille nō morit⁹. Et
nō dixit Iesus qz nō morit⁹ sed sic eū volo
manere qd ad te. Sic est discipul⁹ ille q̄ te
stimoniū phibet de his z
scripsit hec. z scim⁹ qz vtz
est testimoniū ei⁹. ¶ Undeci-

Nona rubi-
cella.

Interrogat⁹
tur petrus z
papa p̄stituit
E z sua mors
ei p̄dicatur.

Decima ru-
bricella.

Probabile ē
m̄tes alios

Et autē discipuli abierunt in galileā in montem ybi constituerat illis Jesus. Evidentes adorauerunt. quidā autē dubitauerunt. Et accedēs Jesus locutus est eis dicens. Data est mihi oīs potestas in celoz in terra. Euntes docete oēs gentes baptisantes eos in nomine patris et filij et spūs sancti. Docentes eos fua re oīa quecūq; mandaui vobis. Et ecce ego vobiscū sum oībus diebus vsq; ad cōsummatōez seculi. **¶** Nouissime R. autē recubentibus. Apparuit illis iesus et reprobrauit incredulitatē illoz et duriciam cordis quia his q; viderāt eū resurrexisse nō crediderūt. Et dixit eis. Euntes in mūdū vniuersam p̄dicare euāgelium oīi creature. Qui crediderit et baptisatus fuerit saluus erit. Qui vero nō crediderit cōdemnabit. Signa autē eos qui crediderint hec sequētur. In nomine meo demonia eiciēt. linguis loquētur nouis serpētes tollent. Et si mortiferū quid biberint nō eos nocēbit. Super egros manus imponent et bene habebūt. **¶** Eduxit autem eos foras in bethaniā et eleuatis manibus suis bñs dixit eis. Et factū est dum benediceret illis recessit ab eis et ferebat in celū. Et R. dñs quidē iesus post q̄ locutus est eis assumptus est in celū. et sedet a dextris dei. Et Lipsi adorantes regressi sunt hierusalem cū gaudio magno. Erant semp in templo laudātes et bñdicētes deū. Illi. R. autē p̄fecti p̄dicauerūt vbiq; dño coopāte et sermonē cōfirmante sequētibus signis. Sunt J. autē et alia multa que fecit iesus. que si scribantur per singula. nec ipm arbitroz munduz capere eos qui scribendi sunt libros.

Ibi fuisse ab xi. sicut ap̄s loq̄t q̄ appuit pl̄ q̄ q̄n gēna fratris bus simul in quib⁹ aliqui potuerūt dubitare vñ nō credidisse vñ lis qui videbant.

¶ Andeca rubricella.

¶ Duodecima rubricella.

¶ Blosa. Vide apud Lucā hec ap̄ paritō fuisse facta in die pasche vbi uigillāter intrē datur altorū simul euāgelistay narratō supplementum eoz que Luc. omittit nō q̄ ex ignorantia sic patet. Scitum ē. vbi narrat se p̄misisse vñ uñ in multis argumentis p̄ dies quadraginta.

Finit unum ex quatuor Magistri Johannis gersonis

Sequitur tractat⁹ 2

eiusdē Cancellarij Parisien. de potestate ecclesiastica. Et de origine Juris et legū. editus Constantie tempe Concilij general.

Potestas ecclesiastica debz ab ecclesiasticis quid et qualis et quāta sit agnosci. Habz hoc itaq; fieri. vt et honores cognita. cū deus dederit talem potestātē hoībus et vt in suis terminis honorata seruet ne plus dūbito false eā opinioniones vel deprimāt vel exalcent. Quā primū est sacrilege impietatis Alex. de adulatione pestifera suspectū est. **¶** Costat igitur q̄ de potestate ecclesiastica disputare vñ inq̄rere nedū lz sed decet et expedit. tantūmodo sit intentōis ocul⁹ simplex et rectus. Quidni sic liceat. cū de ipsi⁹ potestatis dei potestate crebris fiat absq; oīi temeritate cōquisitio. **¶** Hec me p̄sideratio mouit vt de potestate ecclesiastica sub pauculis cōsideratōibz differerē quatin⁹ materia que quodāmodo videt̄ infinita. sicut tractari solet ab aliq̄bus p̄ autoritates et allegatōnes. resolueret ad paucos certos et claros terminos. p̄ descriptōes et diuisiones resolute p̄cedendo allegatōnū cōfusione dimissa. q̄les apud doctozes inuēire. nō est difficile. **¶** Ceterū non vsurpo nunc in hoc opusculo vel alijs. me diciturū aliquid qd̄ alibi nō inueniat scīēs illud comici. **¶** Nullum est iā dictū qd̄ non dictū sit pri⁹. **¶** Satis est si et bene inuētis et doctrinis aliorū ego meis verbis. meo ordine fauū aliquē veritatis instar apū p̄pria quadā arte compingā. **¶** Fiet autē initiū a quid nois terminorū. qm̄ hoc ignorato palogisant facili inquisitores veritatis. **¶** Erit vero finis de origine Juris et legum.

Prima considera.

Potestas ecclesiastica est p̄as que a xpo supnaturaliter et specialit̄ collata est suis ap̄lis et discipul. ac eorum successoribz legitimis. vsq; in finē seculi ad edificatiōem ecclie militantis. fm̄ leges euāgelicas. pro cōsecutiōe felicitat̄ eterne. **¶** Hec descriptio data est p̄ causas quadruplicē fm̄ quā distinguit̄ potestas ecclesiastica ab alia qlibet potestate. **¶** Potestas ibi ponit̄ pro genere. **¶** Est aut̄ potestas. facultas. p̄inq; ad creidū in actuz.

non est p̄nt̄ iure legi
p̄nt̄ non legi

b

mentaliū. **P**onit hic p̄as eccl̄astica p̄ ge-
nere. que potestas q̄d & qualis sit imedia-
te predictim. cuius descriptōem hic et in
om̄ibus consequēter dicēdis absq̄ alia re
peritōe supponim. dū vtēmur hoc termi-
no p̄ genere potestas eccl̄astica. Additur
hec clausula respiciēs p̄ncipalr̄e tanq̄
p̄ differētia specificā. distīnguēte eā a qua
libet alia eccl̄astica potestate. Hec p̄as de
lege cōi inabdicabilis est. inaufēribilis. &
illimitabilis in sua essentia. quoniam q̄sqs
est sacerdos rite consecrat. si temptet euz
inuentōe. & cū forma & materia debitīs cō-
secrare. cōsecrat vt̄iq; etiā si excoicatus / si
heretic. / si quōcunq; degradat. extiterit /
peccaret nihilomin. i hoc casu nec ad vt̄i-
litarē suam sed dānatōem hoc ageret.
Iuxta q̄d vt̄iliter distīgui solet. q̄ aliqua
sunt de necessitate executōis h̄mōi p̄as
duplr̄. **U**na est necessitas solius p̄cepti
cui. trāsgressio graue peccatū est. sicut q̄
excoicatus nō consecrat. veruntamen hec
trāsgressio nō impedit cōsecratōis effectū
p̄ncipalē. qui est trāsubatio. **A**ltera est
necessitas cōsecratōis vel sacramenti. cō-
sistens in hoc q̄ minister sit rite ordinar.
h̄ns intentōem cōsecrandi cū forma & ma-
teria debitīs. q̄d si alterū defuerit. nihil ef-
ficat. & peccat. **H**anc potestare tradūt do-
ctores p̄corditer parē esse in om̄ibus qui
consecrati sunt sacerdotes. q̄ p̄as collata
fuisse credit in cena dū dixit x̄ps apostol.
hoc facite in meā cōmemoratōnem. **U**bi
doctores cōiter sentiūt q̄ Judas illic fuit
sacerdos cōstitut. sicut p̄us elect. in apo-
stolatū p̄atē p̄dicandi & faciēdi miracu-
la suscepit. **E**t hic sumit argumentū q̄
p̄as eccl̄astica nō necessario fundat in fi-
de vel gratia. sed in caractere baptismali /
quē de lege p̄muni necessario p̄supponit.

Consideratio .IIII.

Potestas eccl̄astica ord̄is alio mō
cōsecrata p̄out respicit ministrā-
tionē corp̄is x̄pi fidelib. & ministrā-
tionē sacramētoꝝ ord̄inis & cōfirmatōis.
Consecratōem insup virginū. **A**bbatuz
& eccl̄iaz. & institutōem ministroꝝ eccl̄ie
nō est eq̄l̄iter in quolibet sacerdote. **C**ui.
rō est q̄m simplex sacerdos iuxta cōez do-
ctoꝝ sentētia nō p̄t ord̄ines cōferre. neq;
sac̄m cōfirmatōis dare neq; cōsecrare vir-
gines. &c. **E**tia de facto sic q̄ si tale aliq̄d

temptet agere. nihil tñ efficit. q̄ neq; p̄fir-
mat neq; ord̄inat. **E**ps autē si uolentē cō-
firmari. si uolentē p̄teā ad ord̄ines p̄mo-
ueri. qui sit eoz susceptibilis (q̄d d̄i p̄ter
secū mulieb̄e temptauerit vel cōfirmare /
vel ord̄inare / ord̄inat vt̄iq; vel p̄firmat de-
facto licz excoicatus. licet irregularis. licz
degradatus extiterit. **E**t in hoc par in oī-
bus ep̄is / ab infimo vsq; ad supremū qui
papa dicit. p̄as ord̄inis. **N**on autē in sa-
cerdotib. minorib. est hec p̄as vt̄ dicitū ē
saltē in tali plenitudine seu p̄fectōe q̄ hoc
possint. **L**icet concedat cū maiori p̄te do-
ctoꝝ q̄ supra sacerdotū simplex. nulla est
altera p̄as ord̄is. neq; i ep̄is. neq; i papa.
Sed aliter est in ep̄is & papa aliter in sim-
plicib. p̄sbyteris. sicut ex̄plicat. q̄ ea-
dem est hūanitas in hoīe dū est puer. & ea-
dē dū factus est vir. vir nihilomin. genera-
re p̄t sibi filie. puer nequaqs. **E**t igit fuerit
inter ap̄los & discipulos tal distīctio. sicut
int̄ ep̄os & simplices curatos sacerdos
res. sicut notat vs̄. & magister in .iiij. disti-
cti. ca. viij. allegans eū. p̄spicua est veri-
tas hui. consideratōis. **S**i vero loq̄re-
mur de p̄ate iuris. iuxta q̄d dicit solet. **N**il
possum. q̄d de iure possum. certior
adhuc est ista consideratio. q̄ null. sacer-
dos rite ministrat aliq̄d sac̄m. secluso ne-
cessitatis casu nisi iurisdictionē habeat su-
p̄ illū cui ministrat. **S**ed sup̄ hac re da-
bitur cōsideratio sequēs. satis sit interim
aperuisse. q̄l̄iter sit vel nō sit eq̄lis p̄as or-
dinis in oīb. p̄sbyteris q̄ q̄ ad consecratō-
nez corp̄is x̄pi veri / eandē h̄nt sacerdotes
oēs p̄atē. **Q**uantū vero ad sacramētoꝝ
ministratōem. dispar est in ep̄is & simpli-
cib. p̄sbyteris p̄as seu facultas. tā de iure
q̄ de facto. **S**imilr̄ in ministroꝝ eccl̄esia-
sticōꝝ institutōe. que est p̄as cōpetēs p̄-
mis hierarchijs. de p̄io ord̄ine sc̄do. nō
autē inferiorib. quē admodū sunt curati.
qui licz purgare illuare & p̄ficere possint
plebē suam. pur inferior angeloz hierar-
chia purgat illuare. & p̄ficat subcelestē vel
humanā hierarchiā. nihilomin. hec pote-
stas curatoꝝ non ex̄editur ad hierarcha-
rū specialē institutōem. de instituto cōi.
Addam. q̄ etsi prim. hierarcha sum-
mus pontifex / vel alij consequēter suo mō
possint p̄ rōnabili causa vel necessitate. da-
re suis inferiorib. adiutores ad exercēdū
hierarchicos act. q̄ sunt purgare. illuare

Ingenit 15
Ingenit 15
Ingenit 15

et p[ro]ficere plebes sibi subditas sicut inue-
nit de penitentiarijs et p[ri]vilegiatis. hoc t[ame]n si-
ne manifesta ratione vel necessitate facere
non debz vel cu[m] eorundem deiectione. irre-
verentiaz et illep[er]ione apud illos quibus ho-
nor d[omi]n[us] esse et a quibus debita sustentatione
recipere pro suo statu ministerio p[ro]p[ri]o. Quis
enim tutor dederit adulto/ prudenter p[ro]vide-
ri et potest. senolere? Nec tand[em] claudica-
re debz. obligatio mutua ep[iscop]o[rum] vel curatoru[m]
ad plebes suas. Claudicat aut[em] dum ple-
bes erumuntur libertant[ur] si ista libertas n[on]
iniquitas est. Quis eligere sibi p[ro]nt hierarchi-
santes eos in foro conscie. vel in p[re]dicato-
ne. aut sacro[rum] alio[rum] ministrato[rum]. Prelati
vero maiores vel minores remanent hac ob-
ligato[rum] constricti/ ut no[n] liceat eis plebibus
suis negare quicquid in p[re]dicatis q[ui]suerint/
tanquam nedum deo. sed eis ro[ati]o[n]em reddituri
sint. etiam si pestilentiali si epidemiali si qua-
vis alia abominabili contagione morbi la-
boraverunt. Preterea si tales vice pastoru[m]
dati. lupos accipiunt officiu[m]. si seducant sub-
ditos. lacerent et devorant. nulla reliquit eis
obviandi vel p[ro]mouendi p[ro]p[ri]as. nisi forte di-
cat quod hi superiores sunt p[ro] iudicibus. Sed aper-
ta est ratio plato[rum] de quibusdam. Inimici
nostri sunt iudices. Attendat lector cir-
ca considerationem ista[m] de ep[iscop]atu. si sit ordo
vel sacerdotiu[m]. quod apud theologos et iuristas
est concordia in re. bene concipiendo. sed expli-
catis diuersa est. Quia iuristes vocant ep[iscop]atu[m]
esse ordinem. quoniam potest ultra sacerdotiu[m].
Theologi vero concedunt secundum se quod ep[iscop]atus
est p[ro]p[ri]as hierarchica supra sacerdotiu[m]. sed
quod nihil addit p[ro]p[ri]as supra corp[us] ep[iscop]i v[er]o.
propterea no[n] dicunt quod sit nouus ordo sed b[e]n[e]
noua p[ro]p[ri]as et hoc credit in idem. Rursus
attendat quod de confirmato[rum] dicit sanctus tho-
mas et mitti posse a papa simplici sacer-
doti. propter b[e]n[e] greg[orij] quoddam dictu[m]. pluribus
tame[n] hoc no[n] placet. et dicunt illos de quibus
loquit greg[orij]. no[n] fuisse confirmatos tolera-
ri aut[em] sic manere. quod confirmato[rum]. non
est necessitatis sacra[m]enti. Denique datur ro-
per doctores cur mulier no[n] sit susceptibilis
cuiuscumque ordinis quoniam subiectio[n]is se-
xus est. non hierarchice dominatio[n]is.

Ep[iscop]us in p[ro]p[ri]o

ante n[on] in s[ed] suscepto ad n[on]

Consideratio. III

Potestas ecclesiastica iurisdictionis in
foro exteriori/ est p[ro]p[ri]as ecclesiastica
coercitua. que valeat exerceri in alte-

rum etiam inuitu[m] ad dirigendu[m] subditos i
fine b[e]n[e]dictio[n]is eterne velut in fine p[ri]m[us] et
p[ri]ncipaliter intentu[m] Addita est fatemur
hec vltima clausula descriptio[n]is ad exp[re]ssio[n]em
magis q[uam] necessitate/ q[uam] nec includit in
hoc no[m]i[n]e posito p[ro] genere. p[ro]p[ri]as ecclesiastica.
sicut in descriptio[n]e sua notatu[m] est. Att[en]-
dat aut[em] quod iurisdictione dicit no[m]i[n]e generali
quasi iuris dictio. i. p[ro]p[ri]as dicitio. i. p[ro]mulgato[rum] vel
notificatio seu p[ro]nunciatio. Proprie vero
dicit iurisdictione facultas seu p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]a
dicendi vel sententiandi ius in alteru[m] etiam in-
uitu[m]. Et hec duplex est. T[er]p[ro]p[ri]as et sp[irit]ualis
T[er]p[ro]p[ri]as exercet s[ecundu]m leges ciuiles ad finem
q[ui]ete conuersato[rum] hu[m]ane pro hac v[er]ba sp[irit]u-
ritualis aut[em] exercet s[ecundu]m leges canonicas
ad finem p[ri]ncipale[m] eterne b[e]n[e]dictio[n]is co[n]se-
quende. Alteru[m] p[ro]p[ri]as hec iurisdictionis
ecclesiastice. adeo vicina est iurisdictioni secu-
lariz et politice/ q[uod] laicis imo et mulieribus ple-
r[un]q[ue] et in multis casibus co[n]icari potest executio.
vel co[m]mitti. Hac p[ro]p[ri]as co[n]tulit ep[iscop]o mar-
tyri. du[m] dixit petro vice o[mn]i[u]m. Si peccave-
rit in te frater tu[us] vade et corripe eum. et se-
quitur quod si te no[n] audierit dic ecclesie. quod si eccle-
sia no[n] audierit. sit tibi sicut ethnic[us] et pub-
licanus. Quo in loco fundat iuridica po-
testas exco[m]m[un]icandi vel interdiciendi ab ecclesi-
cis sacramentis et co[m]ione fideliu[m] rebelles et
inobedientes ecclesie. sicut vsus est ap[osto]lus et
id[em] horat[us] est ad titum. iij. scribens hereti-
cu[m] boiemo post p[ri]m[us] et s[e]c[un]dam correptione[m]
deuina. Et sile dixit p[ro]p[ri]as ad cori. v. Si quis
frater no[n] i[n]teru[er]it. et sequit[ur]. Tu h[ab]e
nec cib[us] sumere. Fundat rursus absq[ue]
o[mn]i calu[n]ia ponibili in hoc textu pleni-
tudo p[ro]p[ri]as gladij sp[irit]ualis et executio eius
in ecclesia sup[er] quelibet xpianu[m] qui est frat[er]
noster. etiam si papa fuerit. Nec accipiendu[m]
est hic. dic ecclesie. i. pape. Quia ep[iscop]o petro lo-
quebat[ur]. qui no[n] dixit sibi ipsi. It[em] quod sub-
iunctu[m] est p[ro]p[ri]as. Quicquid ligaueritis sup[er]
p[er] terra[m] et c. Denique si no[n] h[ab]et ecclesia tale
p[ro]p[ri]as et executio[n]is frustra dixisset ep[iscop]o. dic eccle-
siae/ quia potuisset impune no[n] audiri. co[n]-
tra illud quod sequit[ur]. Si ecclesia no[n] audierit
sit tibi et c. Fundat etiam in hoc textu ne-
du[m] p[ro]p[ri]as exercendi sed p[ro]p[ri]as diffiniendi deter-
minandi statuendi decernendi/ constituendi
precepta leges et canones. Procedendi des-
tinandi contra no[n] obedientes vsq[ue] ad sententia[m]
exco[m]m[un]icatio[n]is inclusiue. imo s[ecundu]m canones

in 6 f[er]o

nunc institutos. vsq; ad inuocatoem bra-
 chij secularis: quia dicitur in rectu q; si ec-
 clesia non audierit. &c. Audire igit debet
 ecclesia quilibet frat noster q; dicit ad deu
 Pater noster sicut explicat alibi pps Qui
 vos audit me audit. **C**onfirmat hanc sen-
 tentia. statuta & practicata in h sacro Co-
 stan. concilio pferim vi Aprilis anni D.
 cccc. lxx. in sessione publica. Cuius inter ce-
 tera sunt hec decreta duo pria. Et primo
 declarat q; ipsa in spu sancto legitie cogre-
 gata. generale conciliu faciens. & ecclesia
 catholicam militantem representans prate im-
 mediate a ppo h; cui qlibz cuiuscunq; sta-
 tus vel dignitatis. etiam si papalis existat
 obedire tenet in his que pinent ad fide. &
 conseruatione dicti scismatis ac generale re-
 formatioem eccleie dei in capite & in mebris
Item declarat q; quicunq; cuiuscunq; stat-
 us vel dignitatis etiam papalis existat q; ma-
 datis statutis. seu ordinatomb; aut pces-
 sibus huius sancte Synodi. & cuiuscunq; al-
 terius concilij generalis legitie congregati
 sup pmissis. seu ad ea ptenentib; factis vel
 faciendis obedire contumaciter contempserit.
 nisi resipuerit condigne penitentie subijcia-
 tur. & debite puniat. etiam ad alia iuris sub-
 sidia si opus fuerit recurrere. **C**oncludi-
 tur autem ex pmissis q; si prae pdicta. sit ec-
 clesie data conciliu generale repntans eccle-
 sia. h; illa. immo videt q; ecclesia vt sparsim
 pnsiderata no h; illa pratem nisi in quoda
 materiali seu potetiali. sed congregatio sua
 & vnio que fit in concilio generali dar ei
 forma sicut in alijs conuatijs eccl; plu; dari
 pot. Et fundat predicta prae ecclesiastica
 iurisdictionis in vnitate vel vnione tali. que
 admodu notasse videt elenat Augustin
 q; clauis ecclesie date sunt vnitati. **C**le-
 ricali tamen hoc no impedit quin date sint pe-
 tro tanq; monarche. legitimisq; successo-
 ribus suis principalis in eccleie. **P**rimo rone
 inderubilitatis. q; porte inferi no puale-
 bunt aduersus ea nec deficiet fides ei. no
 sic de papa. **S**ecundo rone regulabilitatis.
 qm h; regulare vsu prae papalis. no
 sic eouerso. **T**ertio rone multiplicitaris
 qm ecclesia continet pratem qualibet eccle-
 siastica. etiam papale no sic papa pferit in
 extensioe. **Q**uarto rone obligabilitatis. qm
 ecclesia pot codere leges obligates & regula-
 tes etiam ipm papam tam q; ad psonam q; respe-
 ctu vsus prae. Non sic eouerso pot papa in-

dicare tota ecclesia vel vsu sue prae lis-
 mitare. imo si papa condar leges & cano-
 nes videt obseruandu illud qd sententia-
 ter dicit Augu. Leges instituuntur cu pro-
 mulgant. firman autem cu moribus vtenti-
 um approbant. Hoc eni dicit ad repris-
 mendu psumptioem quorunda summoz
 pontificum. vel eis adulantiu. qui vident
 voluisse debere seruari p regula imutabi-
 li de papa respectu cuiuscunq; puincie vel
 totius ecclesie. Quod placuit principi legi-
 habz vigore. quasi nullu supeset examen
 supremu. **A**ddita est vero p inobedien-
 tiu coertione penalis excoicatio. Et sunt
 qui dicunt pena hanc esse vltima qua insti-
 gere possit ecclesiastica prae iurisdictionis
 ex institutioe xpi sola primaria. sic q; no ex-
 tendit ad incarnatioem. nec vt aliqs adiu-
 dicez mortis vel flagello corporali. sed facit h
 ecclesiasticus du facit. ex concessioe princi-
 pu que admodu multa ob eozu deuotioez
 iurisdictionis tempalis autoritate clerici ac-
 cepit. q; nihilominus iurisdictione vel censura
 dicit spualis sicut et ecclesiasticoru bona te-
 poralia. ppter dedicatioem & applicatioem
 ad eos qui ministrat ecclesie. sicut panes
 propositiois. pmissie. & decime. vasa isus
 p templi. vestes & silia dicebant in lege ve-
 teri sacra. vel sancta. sic & noua lex hoc re-
 tinet. **A**c proinde cofsurgit. q; ecclesiasti-
 ca censura qua xps contulit & pmulgari vo-
 luit vbi prius **D**at. xviii. consequenter post
 dotatioem ecclesie in bonis tempalib; ap-
 plicata est ad defensionem coertiuam volenti-
 um vendicare sibi. vt impedire tepalitate
 hmoi. p excoicatioes videlicet interdita-
 que pena vel censura videt primitus insti-
 tuta contra priaces scismaticos & hereticos
 et alios incorrigibiles viciosos. Cui legi-
 tanq; diuine & naturali papa subijct. sic &
 frater est. potens delinqre. **H**ec autem ap-
 plicatio. gladii spiritualis. ad defensionem
 tempalium. si confusione magna in eccle-
 sia. si vili pensione. vel contemptu euange-
 lice huius censure sue que est excoimunicatio
 nis gladius extreme formidabilis Si de
 niq; laqueos anabns multozu magis q;
 salutem spualem induxerit vel inducat
 experientiam testem voco. **I**taq; sicut tem-
 poralitas addita est eccleie pro dote sua vi-
 deri potest aliqibus q; ad eius defensionem
 similiter addere suffecerat aduersus imperi-
 tores. penaz vel censuram tempalem. vt est

S
hanc in p. colus. p. m. l. c. 1. 11
in d. de r. m. g.
de h. c. l. c. 1. 11 d. d. p. m. l. c. 1. 11
hanc in p. l. c. 1. 11 d. d. p. m. l. c. 1. 11

claves que da p. petro & que eccle

multuatio pecuniaria vel corporalis detentio vel arrestatio bonorum proprioꝝ.

Consideratio .v.

Potestas ecclesiastica iurisdictionis in foro interiori q̄ nō est pprie coerciua. s; magis spōtanea quā ad subijcētes se eisdē. est p̄as ecclesiastica sup corp̄ xp̄i misticū illuando et pficiendo ip̄m p doctrinā et sacramentōꝝ ministratōem et purgādo p baptisimū et penitentię sacramēta. **A**duertendū est itaq; q̄ hec p̄as iurisdictionis q̄ radicaliter fundatur in p̄ate ordinis sacerdotalis et ep̄alis dum in sua generalitate considerat. respicit multipliciter corp̄ xp̄i misticū. qd̄ est fidelitū ecclesia. q̄s fideles oportet fm̄ tres actus hierarchicos regere q̄ sunt fm̄ dionisiū. purgare illuare. et pficere. Purgare p infictōem penalem excomunicatiōis vel interdicti. si rebelles inueniant/ quod spectat ad iurisdictionē coerciua de qua predictū est. q̄uis hec purgatio fiat p baptisimū et sacramētalem absolutōem. nō tñ coerciue. **O**portet insup illuare. p predicatōem et doctrinā. **O**portet demū pficere per alioꝝ sacramentōꝝ ministratōem.

Porro talis ministratio sacramentōꝝ nō habet p materia debita res solū in sensibiles prout est in consecratōe corporis xp̄i vbi p materia debita requiritur sufficit panis triticus et vinū. **H**ec refert quoad consecratōis necessitatē. si panis sit ip̄ius consecratōis vel alterius. **S**ecus est in ministratōe sacramentōꝝ vbi requiritur q̄ p̄sona cui fit ministratio sit ministranti subdita: p̄terq; in baptisimo qd̄ est necessitatis sacramētū nō iterabile **S**it in sacramēto confirmatōis et ordinis quib; indelibilis caracter imprimi/ inde sufficit de necessitate sacramēti. nō tñ p̄cepti subiectō volūtaria suscipiētis hec sacramēta ab illo qui cōferre p̄t illa peccāt tñ dans atq; suscipiens. si nō assit subiectō p̄ supiorē ordiatā **S**ecus at̄ est in penitentię sacro. vbi de necessitate sacramēti p̄cepti requiritur p̄dicta duplex subiectio. in p̄a cōmuniōe doctorū sententiā. sic q̄ alicui nō dat absolutio etiāsi dari temp̄et. qz materia deficit/ que est pctōr subdit. **S**ubdit̄ inq; nedū volūtaria subiectōe. sed aliena supior; auctoritate. **H**oc r̄te statuit prim; legislator ip̄s. hoc ecclesia sic elucidauit et tradidit. ne

cōfundere ecclesiasticū regimē. et ne hierarchicus ordo que tradit dionisi; talem esse. vt in summa reducā ad sup̄ma p̄ media turbare. **V**idere est igitur que admodum p̄as hec ecclesiastica iurisdictionē quandā erigit cui puenit q̄ libera sit et spontanea vere vel interpretatiue circa p̄sonā in quam exercet hec iurisdictionē. aut salte q̄ nō feratur in inuitū. **Q**uis eni diceret q̄ aliq̄s inuitus vel baptisat. vel confirmat vel absoluitur in foro conscie. vel ordinat. et ita de reliq; **H**inc est q̄ papa qui nulli p̄sonę particulari subest vt coecri iuridice possit in exteriori foro. subest tamē quo ad iurisdictionē h̄c annexā ordini sacerdotali cōfessori suo. et ordinatori suo. si antea sacerdos nō fuerat vñ et ab hostiē p̄secrat ep̄o q̄ minor est **P**rofiti autē supra modū talis distinctio duplicis iurisdictionis coerciue. s. et nō coerciue. cui; ignorantia vel inaduertētia gignit cōfusiōē ap̄d aliq̄s infinitā. **N**am cū vsus doctorū cōis habeat dicere q̄ p̄as ordinis. eglis est in oib; sacerdotib; et p̄latis. accipiūt consequēter occasiōē erroris. q̄ q̄libet sacerdos possit quēlib; absolue. possit p̄dicare n̄ missus possit eucharistiā ministrare. **I**nuenimus autē q̄ hec iurisdictionis p̄as p̄missa est aplis an̄ passiōē xp̄i **D**at. xxi. Amē dico vobis quecūq; alligaueritis sup terrā. erūt ligata et in celis etc. **E**t p̄missa fuit petro **D**at. xvi. **T**ibi dabo clauēs regni celoz. **S**ed p̄ resurrectōem suā collata ē aplis quādo insufflans in eos dixit. Accipite sp̄m̄ sc̄m̄ quozū remisieritis pctā remittuntur eis etc. **I**o. xxi. **E**t ibidē vlti. dictū est petro **P**asce oues meas. **A**ddita est seu pot̄ p̄firmata potestas p̄dicadi. cum p̄ate p̄ferendi baptisimū vel potius iā date p̄tatis executio in illa est **D**at. vlt. **E**untes in mundū vniuersum p̄dicare euangeliū om̄i creature baptisantes eos in nomine patris et filij et sp̄s sc̄i. **E**n̄ licet in casu necessitatis. q̄libet vniuersū baptisare possit. **S**t̄ faciūt ex officio vel ecclesiastica p̄ate soli sacerdotes. **H**uic autē p̄ati iurisdictionis que in latitudine sua considerata. nedū ad sacramētū penitentię. sed ad alioꝝ sacramentōꝝ ministratōem. et ad predicatōē extendit. annexa est potestas ius seu facultas accipiendi vite necessaria **D**at. x. **E**t **L**u. x. qd̄ apostol; cōfirmat. i. cor. i. **Q**uia dign; est oparius mercede sua.

Sadly videtur hunc textum esse corruptum

essentialibus pmanētibz q̄ sunt papat^o car
dinalat^o p̄iarchatus archiepatus epat^o.
sacerdotiū hz integrari ex his oibus. sic q̄
ablata penitus vna tali p̄tate. iam nō ma
neret ecclesia prout a xpo seminaliter. ve
lut in quodā germine suo. p̄fecte fuit insti
tuta. vt si papat^o p̄ imaginatōem p̄scinda
tur a reliq̄s p̄tātibus inferioribz. id quod
sup̄est nō dicit ecclesia. Propterea q̄rere si
papalis auctoritas sit maior q̄ ecclesiam vel
ec̄ouerso. redit in idē acti p̄teret. nōne to
tū mains est sua p̄te. vel p̄ minor suo to
to. **P**roinde seq̄tur. q̄ si generale cōcili
um rep̄nter vniuersalē ecclesiam sufficiēter
integre. necesse est vt includat auctoritates
papales. siue papa sit siue defierit esse per
mortē naturalē aut ciuile. Sic dicimus
de p̄tate romane ecclesie vel sacri collegij.
Sic de p̄tate epali sic de sacerdotio qd̄ ē
p̄tās curatorū. qui sunt in ecclesia p̄lati mi
nores. **S**i vero velle aliq̄s curiosus in
q̄rere. q̄liter hz fieri talis abstractio p̄tātis
ecclesiastice. Esi sit aliq̄d vniuersale reale
specificū q̄ dicitur. p̄ter omnē opatiōez
intellect^o. sicut in q̄rit de animalitate. z hūa
nitate. remittim^o ad metaphisicā. Conce
dim^o itaq̄ q̄ abstrahentiū nō est menda
ciū s̄m Arist. licet negauerim^o hec vniuer
salia realia. sicut nec mathematici menti
unt. siue p̄tāta sint realiter siue nō. **U**n
dicim^o quātū nobis hic satis est q̄ vniuer
salitas est in opatiōez abstractōe quā facit
intellect^o ex re singulari exteriori q̄gni
tō nevidēdo qualr ipse res adinuicē cōue
niūt vel differūt essentialiter vel accidēta
liter vt q̄ qlibet homo cōuenit essentialr
in hoc cū altero q̄ est aial rōnale qd̄ intel
lect^o attendēs. abstrahit innata sibi virtū
te. similitudinē hanc. q̄ nō est extra nisi sin
gulariter in singulis hoibz. z denudat eaz
a loco. a tpe. z ab omī generaliter acciden
tiū cōfusione. z ita p̄manet vniuersalis/et
absolut^o cōceptus hoīs in aia q̄ nihil omī
n^o originat ex rebo ad extra singularibus.
Sic de ecclesiastica p̄tate sentire possumus
dū in se formalr absolute cōsiderat. **D**ēs
enī sacerdotes p̄ueniūt in sacerdotio. oēs
epi in epatur ita de reliq̄s. **Q**ueret for
te aliq̄s quo pacto ec̄cia romana dicat ea
dē isto mō cum ab initio fuerit petr^o in an
thiochia. R̄sio facilis est fiat abstractio
talī a cōnotatiōe loci. z dicam^o. q̄ ec̄cia
romana est illa diocef. puincia vel sedes/

que peculiariter hz regi per auctoritatē pa
palē. z eā cōplectitur. **S**ic veritatē hz vul
gata vox. vbi papa ibi roma. **N**ec in dubi
um veni d̄z q̄n isto mō romana sedes z ec
clesia. sit caput. mater. z magistra ceteraz
quia sup̄emā petri p̄tatem includit.

Consideratio. VIII

Potestas ecclesiastica considerata re
spectiue z quodāmodo materialr
prout applicat ad hoc vel illō sup
positū dici p̄t variabilis. z aufertibilis i ca
sibz multis. **H**oc p̄spiciū est quonidie dū
fiunt imutatōnes. nūc per nouā consecra
tionē nūc p̄ nouā electōem vel institutōez
ministroy. Ita cōseq̄nter dicere possum^o
de p̄tate papali q̄ mutabilis est z aufertibi
lis p̄ mortē naturalē sicut p̄stat/vel p̄ ciui
lem videt̄z p̄ depositiōez. saltē q̄ ad pleni
tudinē sue iurisdictionis q̄ depositio qualr
z ex quibz caus̄ fieri possit lat^o i alijs opu
sculis apertū est. **U**n sicut papa renun
ciare p̄ papatum. z dare libellū repudiij ec
clesie etiā sine culpa ipsi s̄p̄onse. **L**icet h̄
facere nō debeat sine causa. Sic ec̄cia pōt
būvicariū spōsi sui dimittere. z ei libellū
repudiij dare. etiā sine culpa sua licet nō si
ne causa. **E**x p̄plicauim^o alias in sex casibz
in quibus ver^o papa deponi p̄t ex culpa sua
etiā vbi nō esset realiter heretic^o ad intra/
q̄uis ad extra talis iudicaret. **E**x p̄plifica
uim^o in alijs sex casibz quibus deponi p̄t pa
pa sine culpa sua licz nō sine causa. etiā p̄
ter liberā ei^o cessionē. **T**ractatū in titula
ri p̄t de aufertibilitate pape ab ec̄cia z inci
pit. **G**enerat^o autē oies cū aufert ab eis spō
lus. p̄terea breuitatis amor hic ista nō re
petit. **U**ex p̄tatem hanc ecclesiasticā que
respicit institutōez ministroy ec̄cie a sum
moyes deorsum. cōfundit magna caligi
ne cupiditas ambitiosa/q̄rens q̄ sua sunt
z q̄ cretētibz bñficioz dotatōibz impudē
ter excreuit. **I**tavē vix discerni mō possit/
qd̄ ex primaria institutōe xpi. vel inuaria
bili iure diuino tenēdū sit in h̄mōi m̄ni
stroy ordinatōe. **M**ira siquidē q̄ ad vsum
talīs p̄tātis varietas incessit. q̄ ex cronica
summoy pontificū z ex tenore generalū
cōciliōez decretalū z decretōez se oñt. **N**ec
est opusculi p̄ntis. p̄ hec oia discurrere.
Sed dicam^o hic aliter esse discernēdū in
ecclesiastica policia. dū est ordinata p̄plete

sub quadā explicatōe pfecta z nūerosa mē
broz suorū in ministris. p status grad. z
officia. Aliter dū ab initio firmata est ecci
lesia in magna tā ecclīasticorū q̄ fidelium
paucitate. velut in quodā semiario vl ger
mine seu botro. Potuit enī tūc rōnabiliter
suprem⁹ ille pōtifer petrus h̄re facilliter p
sentā p̄ciliū generalis. sicut in electōe ma
thie z cessatōe legalū. Potuit z instituire
ministros. p diuersas puincias et loca de
mādato suo. sicut ad eū facilis patebat ac
cessus. Hecygebat auaricia qz primi pri
mo petebant ad mortē. Que oīa cessant
in hac tā copiosa fidelū multitudine p
tot inra tot leges tot decreta z decretales
summoz pontificū z generalū cōciliorū
editas ad regēdā feliciter ecclesiā. **S**up
penit hoc loco cōuenientissime conciliū.
Iterō datū moisi **E**to. xviij. qd sic habet
Sulto labore psumeris. tu z ppls tuus
qui tecū est. vltra vires tuas est negotium
solus illō sustinere nō poteris. **S**ed audi
verba mea z cōsilia mea z erit dñs tecum.
Esto tu populo i his q̄ ad deū prinēt vt
referas q̄ dicunt ad euz/ oīdasqz populo
cerimonias. z ritū colendī. viāqz p quā in
gredi debeat op⁹ qd facere debeat. pvide
autē de oī plebi viros potētes z timentes
deū. in quibz sit veritas. z q̄ oderint auari
ciā. z cōstitue ex eis tribunos z centurio
nes qn quagenarios z decanos. q̄ iudicēt
populū in oī rpe. Quicqd autē mal⁹ fue
rit referat ad te. z ipsi facilliora tūmō iudi
cent. **L**eu. qz tibi sit p̄tito in alios onere
Si hec feceris implebis impiū dei. z p̄ce
pra eius potueris sustinere. z oīs hic popu
lus reuertet cū pace ad loca sua. Quibz au
ditis moyses fecit oīa q̄ ille suggererat
Edoceatur ex hac scriptura calamo dei
scripta de multis. **S**pecialiter qz si moy
ses loquēs deo familiariter sicut amīc⁹ ad
amicū/ obediēter audiuit cōciliū gentilis
hoīs in regimie tot⁹ synagoge. q̄ntoma
gis d̄z hoc summ⁹ pontifex/ ad dictamē to
tius ecclīe vel generalis conciliū suo nomi
ne. **R**ursus si iudicia minora reprobantur
in moyse/ videam⁹ in summo pōtifice
z curia sua/ qd de tot pphanissimoz indū
gnissimis causaz z litigioz cōtinuis z an
tis occupationibz. **Q**uid de beneficiorū
quozūcūqz etiā minorū collatōibz z signa
tōibz manu papē. **Q**uid de annataz exa
ctionibz. **Q**uid de in nūeris similibz dice

dum iudicabit. relicta omni cura sollicitu
dine vel studio de omī eo quod spūale ē.
quod diuinū est. qd deniqz fidē cōcernit.
z religionē xpianā. **C**oncludim⁹ tandē
ex dato moisi cōsilio z p̄cepto legis deut.
xviij. et ex institutōe p̄p̄i. **D**at. xvij. q̄ nul
la fuit hacten⁹. nec erit in posterū. p̄nicio
sior pestis in ecclesia q̄ omīssio generalū
cōciliorū z puincialū. vel in re ipsa vel au
toritate. **A**utoritas itaqz nulla erit. si so
lus summ⁹ pontifex oīa velit inferiorū ecci
lesiasticorū vsurpare institutōnes. iura.
status. grad. z officia. **D**eminerit itaqz
summ⁹ pontifex. datā sibi a deo p̄tatem su
p̄mā in ecclesia ad edificatōem ei⁹/ prout
sapiēs iudicabit. **J**udicat autē sapiēs de
p̄tatis vsu variabiliter/ inuariabilis ex̄tis
sicut est generale conciliū. z hoc pro tem
porū locorū reliquazqz circumstātarum
diuersa qualitate. **T**eneat ergo suū iudici
um. z maneat ecclesiastica policia optimo
regimie. quale fuit sub moise gubernata/
qm̄ mixta fuit ex triplici policia/ **R**egali in
moise. **A**ristocratica in. lxxij. senioribus. z
in timocratica dum de populo z singulis
tribubz sub **M**oise rectores sumebantur.
Sed opponūt plurimi nolētes ad oz
dinaros remitti ministrozū ecclesiasticorū
institutōes neqz p̄ electōem. neqz p̄ col
latōes. **E**xpertū est inq̄nt qz turbaret oīa
vēderēt dissiparet. p̄tim cupiditate carna
li. p̄tim seculari p̄tate tracti. de literaz qz
studijs actū eēt. **E**x in p̄mpto est r̄ssio/
corrigeret summ⁹ pontifex abusus h̄mōi.
z autoritatis seueritate sup̄ma vigilanter
adhibita. poneret aspera in vias planas
deponeret potentes intrusos de sede. z ex
altaret humiles. sine p̄cevel mūere. **H**oc
est enī architectoris officū. **D**uz vero pec
cat in his summus pōtifer/ qz ministrozū
corrigere. vel presumere vel poterit. **D**ices
qz hoc poterit generale conciliū. **V**ide qz
nec crebro. nec facilliter habet. **A**ix enim
statuit libenter aliquis sibi correctōis iu
diciū. **D**eniqz si propter abusus ordinari
orum in ministrozū institutione putent
aliqui sublatum esse ab eisdem hoc exerci
tium. simile in papa ratōnem. qz ab eo de
beat vsus tolli nūc inueniri dicit ab alijs
maxime dum recipit annatas/ quonā ex
hac copula q̄d̄ diu p̄seuerauerit oriet̄ in eu
tabilit̄/ leprosa pestis symonie/ inficiēs
sua cōtagione. nedū caput. s̄z pene singla
b 5

ecclesie membra. Superest apponatur si
cut apponi querit in reformatioe puilio.

Consideratio. IX.

Potestas ecclesiastica si consideretur
quo ad usum vel exercitium, illa
mutabilis est et multipliciter var.
abilis. **H**ec consideratio cum duobus prece
dentibus soluit proin^o questionem hanc. Si
potestas ecclesiastica sit immediate a deo, vel me
diata ab hominibus. **N**am consideratio eccle
siasticam potestatem primo modo concedendum
est absque ulla dubitatione quod illa fuit et est im
mediate a deo hoc ipso, sic quod a nullo alte
ro fuit instituta. **H**ec congregatio totius un
iuerſitatis hominum, secundo ipso dotuisset sibi
potestatem hominum instituire, quemadmodum pos
tuit vel potest instituire sibi potestatem imperia
lem super omnes, potestatem regalem, potestatem ducal
tium, comitatuum et baroniarum et ita de reliquis
potestatibus pure secularibus. **N**on autem potuit
sibi instituire sacerdotium, nec papatum si
cut habet ecclesia. **H**ec similiter desinituere
sicut nec mutare legem christi, que mutatio sequi
tur de necessitate, prout arguit apostolus, quod trans
latio sacerdotio necesse est ut legis translatio
fiat. **S**i vero potestas ecclesiastica consideretur
secundo modo tunc in principio nascens ec
clesie collata est immediate a deo tam petro
quam apostolis et discipulis, quibus immediate christus
contulit sacerdotium super corpus suum, et
super mysticum et apostolus dicit se recepisse eu
angelium non per homines, et sicut mysterium et mistra
tionem corporis christi. **E**go inquit accepi a domino
quod et tradidi vobis etc. **E**t ita consequenter
probabile est quod sicut christus immediate contu
lit hanc potestatem primitus suis apostolis et disci
pulis applicando, scilicet istis et non alijs, sic et
immediate concessit usum, actum vel exercitium
eum, quod datus forma dat consequentia ad for
mam. **D**icimus tandem his non obstantibus vel
ita se habentibus quod successores petri et alio
rum apostolorum de eodem lege, secundo miraculo
vel noua reuelatione, fuerunt et sunt institu
ti mediate per homines, ut per consecrationem et ele
ctionem vel aliam institutionem. **U**sus similiter
vel exercitium receperunt atque recipiunt medi
ate per humanum mysterium vel concessionem.

A **E**t forte quod ad usum vel exercitium potestatis
ecclesiasticæ, sic euenit ipse etiam apostolis et
discipulis, quod post immediatam concessionem
vtriusque, scilicet potestatis et usus, facta a christo, primo
modo crecente numero fidelium fuit ad tollendum

scismam ad exemplandum postero, limita
tio facta talis potestatis quo ad usum et hoc per
petuum summum pontificem de consensu totius
ecclesie primitiue vel generalis concilij, ut
non quilibet posset in quolibet vti potestate
sua antequam christi ordinatione primaria quos
luit ecclesia sua regi principaliter sub uno,
et ab uno monarchice, sicut est vna fides
vni baptismata, vna ecclesia, vnitatem capi
tis, tam primarium quam vicarium, quoniam iste est op
timus principatus, preteritum in spiritualibus ad
conservationem vnitatis fidei ad quam obligat
tur omnes. **N**on sic autem est de legibus civili
bus quod debeant esse similes, et eadem apud omnes
nationes propter varietatem morum et condi
tionum in diuersis prouincijs. **Q**uoniam insu
per gladius ecclesie spiritualis est videlicet
et exercitatio, que potest extendere se quantum
libet in longinquis nationes. **A**lter est de
gladio materiali. **P**ropterea non oportuit
nec forsitan expedit quod in temporalibus potesta
te eadem vna pſeuerans monarchia per orbem vni
uersum sicut de spiritualibus potestate predictam insti
tutum fuisse iure diuino primitus in persona petri
et apostolorum, scilicet pasce oues meas prout sancti docto
res et ecclesia tenendum tradiderunt. **S**uma
mus enim materiale, conformem tradidit dio
ni, spirituali quod inuenit in sole, quod solum luis est
non illuiat ab alio corpore sed illuians. **D**e
inde sunt alij que ab eo illuiantur, cōsequuntur
illuiant, nonnulla vero que illuiant sed illui
minandi virtute carent, quoniam in ipse lux occul
bit. **E**xemplum aliud est in Angelica triplici
et hierarchia vni licet quo ad naturam gratiam
et gloriam, sit quilibet angelus immediate forma
tus a deo, nihilominus quod ad exercitium actum
hierarchicorum que sunt purgate illuiantur per
ce tres primi ordines hierarchisunt non hie
rarchisunt ab alijs. **T**res medij hierarchi
sunt hierarchisunt. **T**res infimi hierarchi
sunt, et non alios angelos hierarchisunt.
Papalis autoritas suo modo cum cardinali
benedicta imitat triplicem primam. **A**lteram vero medi
am, imitat patriarcham, archiepiscopalem, episcopalem
et sacerdotalem autoritas in hominibus subie
ctos sibi. **Q**uod dicitur propter curatos, vel etiam pro
solos titulares episcopos carentes plebe. **U**lti
mi sunt istar triu hierarchie, que hierarchi
sunt in ecclesia sed non alios autoritatiue
hierarchisunt quemadmodum sunt populi et
simplices religiosi secundum dionysium.

Consideratio .X.

Potentia ecclesiastica in sua plenitudine est formalis et subiective in solo romano pontifice. **S**upponitur itaque prius quod licet alius possit eligi in papam non sacerdos. sicut eligi alius in episcopum. Ipse enim hilominus appellari non potest aut deus summus pontifex nisi fuerit sacerdos et episcopus consecratus. Et quis ex electione possit aliquid iurisdictionis habere. non tamen habet auctoritatem in episcopi plenitudine ecclesiastice potestatis tam ordinis quam iurisdictionis utriusque. quod perspicuum est ex terminis.

Dicatur autem consurgit equiuocatio non modica propter duos iuristas qui loquentes de plenitudine potestatis papalis solum loquuntur de potestate iurisdictionis ex qua locutione videtur hec absurditas sequi quod pure laicus imo et femina possit esse papa. hinc plenitudines ecclesiastice potestatis. **S**upponitur insuper etiam dictis quod ex institutione christi nullus in ecclesia debet dare vel suscipere gradum hierarchicos qui sunt purgare illuminare perficere. si non interueniat vere vel interpretative auctoritas summi hierarche. vel monache in ecclesia sancta dei quatenus in eam videtur confusio optimo regimine gubernet ad exemplar ecclesie triumphantis. propter quod dicitur Iohannes in Apocalypsi vidisse nouam civitatem hierusalem descendisse de celo. Et moysi dictum est Vide ut oia facias iuxta exemplar quod tibi ostensum est in monte. **S**upponitur rursus illud philosophi quod actus sunt supposito. **T**andem ex his precedentibus possumus describendo dicere quod plenitudo potestatis ecclesiastice est potestas ordinis et iurisdictionis que a christo collata est supernaturaliter petro sicut vicario suo et monache primo per se et suis successoribus legitimis usque in finem seculi. ad edificationem ecclesie militantis. pro consecutione felicitatis eterne. **D**icit in hac descriptione supernaturaliter. ad differentiam potestatis vel iurisdictionis. que successoribus petri potuerunt conuenire secundum leges humanas civiles et politicas. vel dictam iuris naturalis. quod vult ut summus in aliquo politica gaudeat multis honoribus et privilegiis super alios vel ex speciali donatione seu donatione principum et aliorum secularium vel tandem ex ipsius ecclesie seu conciliorum generalium fauorabili concessione. sicut ceteras perfecta. suo capiti naturaliter dare potest. **C**ui concessio una fuit ratio non mala quatenus honores in interpretandis iuribus et emergentibus quotidie dubijs circa

regime ecclesiasticum quia facilior est recursus ad papam cum curia sua. quam ad ipsum generale concilium. **Q**ue causa mouit ab initio reges instituere et eis potestatem leges condendi et interpretandi tribuere. **H**anc autem distinctionem non attendentes alii putauerunt omnia que nunc summis pontificibus conueniunt. competere et primarie christi institutione et immutabili iure diuino quod falsum est quoniam staret aliquid esse ex papam perfectum quod careret actualiter multis talibus privilegiis et honoribus in quibus non consistit plenitudo ecclesiastice potestatis. qualis in petro fuisse descriptum. et quia nullus hominum pro christi imo nec ecclesia tota conferre potuit ita nec auctore sicut in consideratione. **I**tem notatum est.

Contendunt nunc aliqui pollentes literis quod post institutas per generalia concilia regulas super electionibus faciendis. et beneficiis per ordinarios conferendis iuxta fundatorum intentionem. que admodum obseruatur de iure prius natus apud laicos. nequaquam licitum fuit papae tales cassare regulas. presertim ita generaliter et passim per resuaciones. et aliter sicut visum est a centum annis vel ultra. **N**on licuit propterea facere. tot et tales non obstantias eorum que constituta sunt in generalibus conciliis. et et qualibus non obstantibus vti solet passim in bullis suis. adeo quidem. ut Alexander quartus inducit sit in presentibus quibusdam bullis ponere non obstantiam huius saluberrimi ac celeberrime obseruati statuti. **D**isvtriusque sequitur.

At vero rident alii. non ad originem ecclesiastice potestatis positam a iure diuino tantum de consideratione. quantum respiciunt decretales cum glossa allegatis concordantibus sine numero doctorum vniuersum ad alterum. ut ouis gregi mos est. **R**idetur inquam per vnicuique verbum. quod semper intellexit concilium generale. auctoritatem summi pontificis exceptam esse in omni constitutione sua qualicumque. **N**imirum quia posuerunt isti papalem auctoritatem supra concilium. aut saltem non impari. **E**st autem certum apud eos quod par in pare. et minor in superiore non habet imperium. **B**enedictus autem deus qui per hoc sacrosanctum Constantiense concilium illustratum diuine legis luce. date ad hoc ipsum. vexatone presentis scismatis intellectum. liberauit ecclesiam suam. ab hac pestifera. perniciosissimaque doctrina. qua semper manere. perseuerasset semper scisma nutritum ab ea. **D**eclaratum nempe decretumque est. quod et sine papam generale concilium conuocari. **E**t a

Jur. Jus. 2. 3

De potestate

concilio papa iudicari certis casibus potest. Et insuper habet auctoritatem generale concilium prescribere leges seu regulas secundum quos plenitudo potestatis papalis non quidem in se quod semper eadem est sed in usu suo moderata regulanda est. **N**ec putandum est insuper concilia generalia sic excepisse papalem auctoritatem in constitutionibus suis. ut eadem promitteret effrenis libras ea destruedi leuissime/que tanta grauitate et digesta sapientium maturitate condita sunt. **I**ntelligit ergo papalis auctoritatis exceptio facta prout occurreret necessitas. vel euidens utilitas postulabat. ubi primum crecursum ad generale concilium non parebat. Alioquin non erat ibi ubi plenitudine papalis potestatis/ sed abuti plenissime. **A**lium vero validum fuerit et ratum quicquid ex abusu tali processit diffinire sub vna generalitate non audeo. Scio quod multa sunt iniqua multa in expedienter multa in deformatione ecclesie. que tamen facta tenent. **A**lium videtur apponenda per hoc sacrosanctum generale concilium talis declaratio per quam appareat quo pacto auctoritas papalis et quousque cognoscat excepta in constitutionibus vel iam factis/ vel de nouo condendis. quoniam ut autem non est ad preterita lex. **Q**uoniam denique male gestorum preteritis temporibus cessatio vel annullatio. neque facilius neque forte iuridica. et in expedienter plane videtur. **A**tendatur regule que sequuntur facientes ad elucidationem precedentium de legum vel constitutionum interpretatione. **P**rima leges humane dantur secundum illa que ut in pluribus accidunt. Quoniam omnes causas particulares enumerare. et remedium specialis legis apponere neque possibile est humano legislatori. cum sint in infinitum variabiles. sed nec expedire propter confusionem fastidiosissimam immo et perplexam. que ex illa multiplicitate consurgeret. **E**rit autem lex secundum usum. honesta iusta possibilis seruari/ et secundum consuetudinem patrie. loco tempore conueniens necessaria. utilis manifestaque ne aliquid per obscuritatem in capite contineat. nullo privato comodo. sed per communi utilitate conscripta. **A**ltera regule. leges humane que feruntur generaliter promittunt et debent exceptionem recipere dum deficit ratio legis. quoniam videlicet legislator si adesset. vel alius prudens interrogatus/ exciperet a generali constitutione casum particularem. que taliter aut taliter occurreret. **H**ec autem exceptio multi

pliciter nominatur. quoniam Epikcia. sicut ab Aristotele/ quandoque Juris interpretatio. si cut a legibus quandoque dispensatio sicut a canonistis/ quandoque bona fides sicut a politicis. dicentibus bonam fidem esse ubi non sit aliud et aliud agit. quoniam dicit equitas sicut ait propheta domino. Omnia mandata tua equitas hoc est secundum equitatem implenda. **T**ertia regule. **T**riplex inuenitur iuris interpretatio vel exceptio. **Q**uedam est iudicialis prescriptis ad legislatores et iudices quemadmodum dici solet. **C**ui est condere et est interpretari. **Q**uedam est doctoralis auctoritatis/ prescriptis ad illos quibus data est auctoritatem summi pontificis licentia interpretandi seorsus laice iura vel que super his interpretandis. scia pollent arte vel experientia iuxta illud **C**uius bet experto in sua scia credendum est **E**t iterum. **A**nusquam bene iudicat de quibus nouit. **Q**uedam interpretatio est inuitabilis necessitatis. potest cadere circa quemlibet. dum certitudinaliter videtur imminere periculum nisi vi ui repulerit. et egerit contra generalia verba legis. que casu est sine culpa apud deum. **Q**uis dolere debeat quod incidit in hac necessitate **E**t si docere potest legitimis testimoniis apud iudicem humanum absolutus erit. aliter non. quoniam apud illum idem est de illis que non sunt. et que non apparet. **Q**uarta regule. **J**uris interpretatio. seu dispensatio. vel exceptio que est iudicialis prescriptis hoc operatur. quod agens. contra verba legum non puniatur apud homines in exteriori foro **S**ed apud deum in foro conscientie. peccabit uterque. sed dispensans. et cum quo dispensatur si talis non fuerit que dispensat. quale defecit propter fidelitatem et prudentiam. **F**idelis ne quomodolibet propter priuilegium seu honorem que fuerit derelictio domino vel communi bono **P**rudens ut circumspectus vndique ratio legis. et legislatoris in rebus **E**t est dispensatio. et mensuratio seu distributio boni communi. que est lex ad singulos secundum legem intentos. putat circumstantiarum varietas occurrerit/ que dispensatio si non fidelis et prudens fiat ea appellatur **B**erri. dissipatorem non dispensationem. intellige que ad deum conscientiam. si hoc constituerit aut consistere debuerit **T**ener vero frequenter apud homines secundum exteriora iudicantes hec dispensatio si non contineat errorem apertum. **A**ut nisi fuerit superior lege prohibita/ que dicitur propter statuta fieri possibilis/ ea papalis usum prescriptis per generale concilium. **Q**uinta regule **J**uris interpretatio vel exceptio que est doctoralis auctoritatis/ releuat plurimum. si

Leges humane dantur

obedientes nudo legis verbo. tã quo ad iudicia forensia. sicut est ab expensis releuatio. q̄s in foro conscie & diuino iudicio / p̄ scriptum dũ sunt doctores famati. plures et cepera in arte sua. & in morũ honestate p̄ bati. Alioquin sepe mentis iniquitas sibi. dum corrupta est p̄cevel p̄cio. Et ecceãt eni munera. etiã oculos prudentiũ. Et si credidit Aristoteli experientie verba loquẽti. Valẽcia facit errare. nedũ circa cõclusiones elo gatas a primis p̄cipiis s; in ip̄ismet p̄cipiorũ moralium ianuis. quẽ admodũ re putabat olim latrocinium apud almanos / licitũ teste Julio de bello gallico. Ac pecca tũ innaturale & sordidũ ap̄d romanos p̄m aplm ad eosdẽ. Et ita de plũb; hoĩb; datũ in reprobũ sensum. p̄ varietate dãnatiois vicioꝝ. **S**exta regula Juris interpretatõ vel exceptio. dispensatio. sicut exigit dũ sit al tero p̄dictoꝝ modoꝝ iudicialiter vel doctri nali ter q̄ habeat duplex intuitus. vn̄ ad bonũ diuinũ & publicũ. Alter ad p̄ricula re cõmodũ illũ p̄ quo fit iuris interpretatio vel dispensatio. Euenit itaq; sepī q̄ dũ pas sim latet rigor legis ex quadã vt fingit cõ passione. & misericordiã cõdescensioẽ ad ali quos p̄culares positos sub lege / deperit ex altera pte stabilitas & rigor discipline q̄ rigor est p̄cipue in oĩ lege seruãdas. Docu erũt hoc romani q̄ p̄rios etiã filios occi derunt. q̄ in seip̄os rigore legũ suarũ exer cuerũt. quatin̄ disciplina militaris. & obe diẽtia legalis inuolara maneret. Docent hoc fr̄es Carthus. q̄ sup̄ esu carnium. v̄l nũ q̄ vel rarissime dispensatõem recipiũt. Ac p̄inde disciplina regularis viger ap̄d eos que q̄ntũ sit collapsa apud religioes q̄sdã alias passim dispensatõib; vtretes / videre stupor & dolor est. **S**up̄ qua re iã Bernar di pro tẽpe suo q̄rela nascebat. Quid mō dicendũ putabim̄ de tã facili vt appellat dispensatõem p̄ papam & p̄latos sup̄ iuram tis licitis. **S**up̄ votis rōnabilib; Super iuenta bñficioꝝ p̄latate. **S**up̄ generali concilioꝝ nō obstãtia. **S**up̄ p̄uilegio rũ exemptionũ cõe ius p̄uantiũ & cessiõ one. Quis oĩa dinumeraret p̄ que hũc vi gor ecclesiasticẽ. imo & euangelicẽ discipline tot̄ vere languit. emarcuit. euauit. **P**ro uideat sup̄ oĩb; sacrosctm̄ hoc Constãtiẽ. conciliũ. **F**undat in hac radice stabili tas legũ. q̄ consuetudo est optia legũ po situarũ interpretis. ita si neq; iuri diuino

neq; naturali fuerit cõtraria. **F**undat & illud Aristoteli. politisantis. Non esse dandũ premiũ inueniẽtib; nouas leges. q̄uis in se meliores exiterint. qm̄ mutatio legum frequẽs causat instabilitatẽ. neq; p̄mittit eas in cõsuetudinis fixa radice roborari. **H**oc ania duertat qui ad oẽm motũ capi tis ad oĩne quod bonũ agi fantasiatũ fue rit / cõdere satagũt nouas leges / penas pe nis adq̄cere. q̄si sup̄ oĩni re que bona est si fieret. bonũ sicut expediẽs legem penalem addere. Non enĩ res publica regit per si. **F**undat in eadem radice. rōnabilitas abolitõis vel abrogatõis. quarũdam legũ posituarũ p̄ oppositos mores subditoꝝ qui uersi sunt in naturã. **F**undat & rōna bilitas p̄missiois quorundã maloz. non vt approbent. sed ne punita ruant in de terius. **F**undat & ius p̄scriptõis puniẽ tis ne fiat incerta dñia / neglectores rez p̄ priarũ ac iuste trãfferẽtes et. ã apud deũ & consciam tale dominiũ in bone fidei pos sessorẽ & p̄scriptorẽ legitimũ.

Consideratio. XI.

Potestas ecclesiastica in sua pleni tudine est in ecclia sicut in fine. & sicut in regulã applicatõem et vsũ huiusmodi plenitudinis ecclesiasticẽ potestatis. p̄ seip̄am vel p̄ generale concili um ip̄am sufficiẽter & legitime repũtans. **C**õstat vtiq; datã fuisse petro plenitudi nẽ ecclesiasticẽ potestatis a xpo ad edifica tionẽ ecclesie sue sicut cõformiter ad apo stolũ. ponit descriptio. **P**ropterea loq̄ tur August. cum alijs q̄busdam. q̄ clauẽs ecclesie date sunt nō vni sed vnitati. et q̄ date sunt ecclesie. **E**t hoc cõuenienter po test intelligi modis quos explicat cõside ratio. quoniam clauẽs date sunt p̄pter eccle siam & vnitatẽ eius / tanq̄s propter finem. **P**otest etiã dici in ecclia vel in concilio hec plenitudo ecclesiasticẽ p̄tatis nedũ in se finaliter. sed alijs duob; modis vide licet quo ad applicatõem ad hanc vel illã personam. **E**t quo ad vsũ regulandũ / si fortassis in abusum verti queret. **C**õstat his tribus modis plenitudinẽ eccles iasticẽ potestatis esse in ecclia. et in genes rali concilio tanq̄s in gerente vices eius. **E**t quidẽ de duplici modo / p̄rio & secũdo non est difficultas. **S**imiliter nec de ter tio si cõsideremus descriptioẽ plenitudis

De potestate

ecclesiastice potestatis, ubi ponitur quod data est ad edificandam ecclesiam. Et igitur summus pontifex habens eam subiectivam sit peccabilis et possit hanc potestatem in destructionem velle convertere. Sicut sacrum collegium quod ei datum est, et consistit quasi civitas aristocratica, non est in gravi fide confirmatum, superest ut aliquid sit relicta in obliquabiliter indeviabilis regula ab optimo legislatore christo, secundum quam possit abusus huiusmodi potestatis reprimi dirigi atque moderari. Nec autem regula est vel ecclesia, vel generale concilium. Unde cum medium virtutis aliter non habeat nisi put sapiens iudicabit, finalis resolutio, ad hanc sapientiam fieri ad ecclesiam ubi est sapientia indeviabilis vel ad generale concilium. Hic fundantur ea multa que per hoc sacrum concilium et constituta et practicata sunt. Et quod papa iudicari potest et deponi per concilium. Quod deinde in regulacione sue potestatis quod usum subiecti et sibi potestati. Cur ita facis, et ita de pluribus que recollecta sunt in illo sermone. Pro sperum iter faciet nobis deus. Possunt ad hanc considerationem addere quod plenitudo ecclesiastice potestatis, si consideret in sua latitudine, ipsa non est in solo papa, nisi quodammodo fontalis, potestativum originaliter suo modo. Decem latitudo potestatis complectitur in se alias potestates ecclesiasticas collectivam, a summo usque ad deosum, et est in eis plenitudo ecclesiastice potestatis papalis tanquam pars integra in suo toto, et ita non est maior, vel superior ad totam ecclesiam, sicut nec pars maior toto. Si vero consideret hanc plenitudinem in sua summitate, tunc absque ulla dubitatione plenitudo ecclesiastice potestatis papalis, superior et maior est ad reliquos, sed iam illud quod reliquum est, nullo pacto potest constituere generale concilium iuxta illud quod dictum est prius quod generale concilium in sua ratione formali includit de necessitate, papalem auctoritatem siue papa sit siue non sit, quod si papa est et vult facere debitum suum de convocando concilio certe debet auctoritari per ipsum. Si vero pertinaciter renuit in destructionem ecclesie, iam tunc agendum est acti non esse et remanet in ecclesia potestas seipsum congregandi, et sibi providendi ac ordinandi de potestate papali, scilicet tertio modis quod ad applicationem ad usum, sicut de capitulo de cano, vel de universitate et rectore, suo modo dicere. Si occurrit difficultas principalis quod mortuo papa, vel electo, possit ipsum concilium. Potest itaque prius consti-

tuere sibi papam unum modo solito per electores dominorum cardinalium vel alio modo per compromissum vel per viam spiritus sancti, si probabilem sperare posse fieri quod omnes concordarent in unum. Vel forte per expectationem divini miraculi sicut fuit in electione Hartie. Et de hac potestate potestatis concilii non est difficultas quin sibi possit facere caput unum. Alia multa sunt que papa mortuo vel electo potest exercere concilium per seipsum vel per organum aliquid quod vice omnium quod admodum sepe practicum est in hoc concilio de diversis sententiis et decretis respicientibus exercitium iurisdictionis coercitive sicut in vocacione et depositioe pape sicut in excoicatione et interdicto, relaxacione et absolutione factum est in causa tridentina et Argentina, in quibus omnibus introductis sancta Synodus loquens decernens diffinit. Sic invenit in primis conciliis, tunc apostolorum et aliorum quod concilium loquebatur non papa etiam dum vivebat. Unde dicitur apostolus et seniores Act. xv, scribentes acta illius concilii. Usus est spiritus sanctus et nobis. Et simile notat actu, vi. de convocacione ecclesie per xv. apostolos. Et in conciliis generalibus tales inveniuntur modi loquendi. Placuit sancto concilio, vel concilio diffinit, vel statuit sanctum concilium vel sacri auctoritate concilii vel Synodalis ordinariorum viget. Et ita in similibus. Denique tertio sunt alia que non possunt exerceri nisi per suppositum determinatum iuxta iam allegatum quod actus sunt suppositi. Circa que diffinitio est, quod vel illa sunt talia, que nulla potest exercere nisi per papam, nec per missionem nec aliter. Vel sunt talia que committi possunt per aliquem vel aliquos per quos exerceri non possunt, sicut cura parochialis. Et de curato non sacerdote, que potest committere simplici sacerdoti non habenti plebem aliquam, que in cura sua celebret missam et secreta. Et audiat confessiones et absolvat, que mittret eucharistiam, et ita de reliquis spectantibus ad sacerdotium. Poterit igitur sicut concilium committere sacerdotibus ut agant talia que nec concilium per se nec illi sacerdotes sine missionem vel litem concilii possent exequi saltem licite. Quocirca restat persequendum de illa conditionali si sit aliquid potestatis in papa que possit in aliquid in quod nulla altera potestatis ecclesiastica potest attingere neque de facto neque de iure. Et videtur potestatis facie que non iuxta conditionem doctorum sententiam, que dicitur potestatem ordinis esse equalem in omnibus sacerdotibus comprehendendo more apostoli episcopatum sub sacerdotio. Non enim videtur que sit aliquis

13 cardinalis

15

16

actus ordinis in que possit papalis autoritas. quin in illu possit de facto potestas epalis. Ceteru de potestate iurisdictionis quodcumq; fiat sermo videt q; conciliu possit illa concedere in defectu pape in subijciendo. A ep. tales populos quales voluerit. p sacramentoru licita r rata ministracione. Et ita practicauit hoc conciliu circa Samayas legatos eis dando. qui licite possent omnia que sunt ordinis r spualis iurisdictionis. Proinde qd de largitoe indulgentiar tenendu sit lectori interim considerandu relinq; si solius pape concessioe. mediate vel immediate tradi possint. Putant aliq; q; p rās hec respicit clauis in foro penitentie. Propterea conuenit in eodez foro cuilibet sacerdoti maxime ep. si no fuerit hec p rās a supiore. quo ad vsu lū mitata/ aut conuenit illi qui habet curā cōmunitatis ecclesie fm thomā Conciliu vero talē curā h3. Porro iuxta hūc dicēdi modū potest occurrere scandalū trahens ad hoc in cōueniētia. q; ecclesia possit bñ regere vsq; in finē seculi sine papa/ vt si generale conciliū daret licentiā omib; epis sacerdotibus cuilib; supra plebē suā absq; vlla iurisdictionis limitatōe vel restrictioe. qz sic ep. possit constituere sacerdotes. imo r ep. licite r rate. r vt clauib; ita de reliquis oib; hierarchicis actib;. Rūdem q; etsi ad tps aliqd generale conciliū possit aliqd tale facere. qm habere papā est preceptū affirmatiuū. obligās ad sp. s; nō p sp sicut apparuit dū vacauit sedes p duos aut tres ānos. sicut nūc vacat. Nihilominus generale conciliū neq; debet. neq; possit talē defectū capitis vsq; in finē seculi tollere. stāte lege pōt tñ suppleredū necessitas v; ger. vel suadet euidēs vtilitas. r hoc vel p vnu epm qsi vicariū. vel p plures. si mul aut successiue. Et hoc mō dicit eē plenitudo p rās ecclesiasticę in ecclesia suppletur. Cognoscim; ex his q; false sunt r iuriōse cōcilio generali. tales assertioes q; negant ab eo vel ab ecclia. executōz p rās supme iurisdictionis. Negāt insup decernēdi vel diffiniēdi p rās/ dū papa ē/ reponētes in eo solo hāc autoritatē diffiniēdi. cū et multis cōcilijs r certa rōe cōstet oppositū. An r apostoli miserūt in samariā petz r iohes tanq; subditos ecclesie. Et iacobo p uulit diffinitōez sacri cōciliij sup cessatōe legalij. de quo Act. xv. notatū est qm tñ pe-

trus psidebat. r residebat in ecclia legitime/ cū esset in grā r firmat; die pētecostes.

Possum; tandē canones apparēter discordes sup laude plenitudis p rās papalis rōnabiliter ad cōcordiā reuocare si distinetōez trimēbz ē acceptōis ecclesiasticę potestatis acute viderim;. Hanc enī potestātē formaliter r in se consideratā p rō mō/ nemo iudicare p r nec Augusti. nec populus nec rōt; cler; imo nec vniuersalis ecclesia. Sec; in alio duplici mō. An sicut ex cōsideratōne p rās h; stupendet miraculose ipatores etiā r reges p cumbunt ad oscula pedū pape. Et inde cōsurgit aliqū ex hūana fragilitate arrogans supbia in psona pape referētis ad se qd impēdit potestati. Non aliter existimandū est de p ribus sanctis patrib;. extollētib; papā miris modis. Et inde suborta est in qbusdā summis pōtificib;. arrogātia maior debito. qd est vsurpare id qd iure non poterat

Hinc cuidā gloriātī q; pedib; suis cōculcāret impatoris caput. retudit hāc arrogantiā/ acriter satis Impator; hoc mordaci verbo. Nō tibi inq; sed petro. Hic sit p rerea q; absq; mendacio vel adulatōe papa neq; sūm; p r appellari sanctissimus p r adorari cultu dulcissq; ad oscula pedū r ita de reliq; honorib;. Sic ecclia q; maculā non h3 neq; rugā que instar Marie virgo est r m; introductū qnq; tanq; peccatrix r fordidā non quidē p se. r in se. s; p peccatis filioz. sicut anima sana fert r regit corpus egrorū

Consideratio. XII

De potestate ecclesiastica papalis nō ita habz dominiaz iura terreni simul et celestis impij q; possit ad libitū suum de bonis clericorū. r multo minus laycorū disponere. q; uis concedi debeat. q; habz in eis dominij quoddā regitiuū directiuū. regulatiuū. r ordinatiuū. De claratōem hui; consideratōis quā discretio moderatit; atq; mediatit; ponit inter errores oppositos/ dum facere meditari occurrere visa est protinus in ipso meditatiōis mee secreto. duplex improba pestis. Nomen vnius detractio liuida. Nomen alterius adulatio subdola. Prima potestātē ecclesiasticā deprens. subijciebat tempali. Altera sustollebat in immensū velut ad similitudinē altissimi r fundens iura

Ne Denuntio

cuiuslibet alterius potestatis. Tolle tolle clamat detractio temporalitate omnium ius vel dominium ab ecclesiasticis. Quare? Quia sic instituit christus. cuius ista vox est. Nisi quis renuerit auerit oibus que possidet non potest esse discipulus. Sic improperebat Julianus apostata christianis. rapiens eorum facultates. Addit detractio que ecclesiastici nequaquam capaces sunt iurisdictionis temporalis. etiam si principes alij conferre voluerint. Inducit apostolum quod nemo militans deo implicat se negocijs secularibus. Addit detractio. Nihil habere ecclesiasticos. neque decimas. neque oblationes quod a terminis alias dotaciones vel possessiones nisi ex pura elemosina donantur. Et que ab ecclesiasticis peccatis saltem habitualiter possent per seculares potestates optimo iure tolli. quod data est potestas hec secularis in vindictam malefactorum. neque sine causa gladius portat. Addit quarto nitens apostoli verbis. Nunciamus alimenter. et quod regamur his contenti sumus. quod quequid habent ecclesiastici ultra simplicem victum et vestitum. totum illud est pauperum. cuius retentio ne dum furtum vel rapina simplex est. sed sacrilegium putatur. Quod ad hanc sententiam tam hieronimi verba que bernardi. Vult tandem detractio ecclesiasticos omnes ad illam apostolorum et discipulorum primam paupertatem. sine equis. sine thesauris sine calciaminis sine possessionibus. de necessitate salutis redigere. execras in ecclesiasticis pompam omnem vel seruentium. vel ciborum vel equorum vel indumentorum. **C**onsurgit ex aduerso blandiens et subdola adulator. et ad aures ecclesiasticorum precipue summorum pontificum insusurrans. Quanta est. que sublimitas ecclesiastice potestatis tue. Quod sacer dote. que nihil est secularis autoritas tue comparata. Quod si sicut christo collata est omnis potestas in celo et in terra. sic eam christus omnem petro suisque successoribus dereliquit. Unde nec constantinus que Siluestro pape contulit. quod non esset plus suum. sed reddidit iniuste detentum. Porro sicut non est potestas nisi a deo. sic nec aliquid temporalis vel ecclesiastica imperialis vel regalis nisi a papa in cuius femore scripsit christus. Rex regum. dominus dominantium. De cuius potestate disputare. instar sacrilegij est. cui neque quisquam dicere potest. Cur ita facis. Si etiam temporalia omnia si ecclesiastica bona. atque dominia mutauerit. diripuerit distraxerit. Denique si non inueniuntur hec scripta

ab illis etiam qui sapientes sunt in oculis suis. Si preterea non inueniuntur fuisse per aliquos summos pontifices hec credita. Notum est illud. Satirici. Nihil est quod credere de se non possit cum laudat deus equa potestas. Et illud comici de adulatore. Dicit profecto ex stultis insanos facit. Senties autem adulatori. quod ad oculos nimis se cognosci. studeat quasi modestiori sermone depressius vti. ut credibilior appareat. Concedit seculari potestati possessiones et iurisdictiones proprias que tollere neque pro libito papa. Recognoscit Constantinum vel alios principes aliquid ecclesie nouiter contulisse. Nihilominus tradit quod summus pontifex summus est monarcha nedum in spiritualibus. sed temporalibus habens potestatem banc immediate a christo. sed alij reges omnes et principes suam recipiunt donationem ab eo. et solum mediate a deo. Alioquin ut monstruosus esset hic mundus. si haberet tot capita que non sub vniuerso regerentur. Rediretque manichei deliramentum ponentis duo principia. Unum bonorum et spiritualium. Aliud malorum et temporalium. unde et sicut corpus est propter animam. et ab anima viuunt regitur. sic potestas secularis propter spirituales a qua recipit suum esse legitimum. Quia autoritate spiritualis que negat vel impugnat sunt interius sunt foris ecclesiarum prout gladio vel spirituali excommunicationis sicut catholici vel debellatores sicut infideles feriunt. Eorum dominia vel bona in alios transferri. **H**anc existimatorem habuisset ius est Bonifacii octauum in quadam decretali. Et hac fundari putat ab aliquo dominorum prutenorum aduersus infideles debellatores. suorumque bonorum et dominorum conquisitio. Putat ab alijs depositio vniuersi Regis fracie per papam zachariam. hic esse fundata tamquam papa sit que transferre possit reges et regna. **R**ursus aiad uertens. adulatio. durum esse multis hunc sermone. et ideo minus credibile studet loqui restrictius. concedens quod sicut ante petrum fuerunt apud infideles vera dominia que admodum irrefragabilis autoritas sacre scripture et euangelice narrationis testis est. Sic non oportet nunc post petrum. ut omnis potestas imperialis Regalis vel altera secularis sit immediate robur habens a summo pontifice sicut rex francorum christianissimus superior hoc modo non habet nec recognoscit in terris. Idcirco transferret verbum suum adulator loqui de dignitatibus officijs et bonis ecclesiasticorum que omnia sic subijcit

Immo se de...

C

L

summo pōtifici vt quicquid circa ea placue-
rit disponere mutādo transferēdo. appro-
priando hoc possit hoc teneat & ratum sit
licet hoc sine causa. licet cū peccato suo pe-
gerit. q̄uis petm̄ circa hoc vult adulatio
longe a papa sit facere. vt cū symoniā pos-
se neget cōmittere. quoniā suā sunt omnia
ecclesiastica bona. Lōcedit insup q̄ sup ius
est/potens ab altero ius suum tollere & q̄
nec ab eo appellari/ neq̄ euz indicialiter
euocari. nec obedientiā ab eo subtrahi. p̄-
sertim extra casum heresis sit aliquaten⁹
possibile. Hic solus symbolū fidei cōde-
re hic solus causas eiusdem fidei. & maio-
res ceteras tractare potest/ solus vt iaz ta-
cū est. diffinitōes. regulas. leges. & cano-
nes condit. Alioquin quicquid p̄ alios dif-
finitur. decernit. cōditur. statuit. irritū est
& inane. Nec aliqd̄ ex eis que statuerit. p̄-
nisi per ip̄m quolibet cassari vel infringi.
Fallor si nō ante celebratiōem hui⁹ sacro-
sancti Constan. synodi sic occupauerat
mentes plimoz. literalit̄ magis q̄ litera-
torū ista traditio. vt oppositoz dogmati-
fator. fuisz de heretica prauitate vel nota-
tus. vel dānatus. Hui⁹ rei signū accipe/
quia post declaratiōem ex theologie prin-
cipijs luce clarioz. & quod vrgenti⁹ est
post determinatiōem & practicatiōem eius-
dem sc̄e Synodi/ inueniūt q̄ talia pa-
lam asserere non paueant. tam radicātū &
vt cancer serpens tā medullit̄ imbibituz
fuit hoc p̄isce adulariōis virus letiferū.
Tandē miserāte deo moderat̄ discre-
tio. collustrata lumine legis euāgelice. me-
diam ac regiā viam tenēs inter deuos er-
rores extremos. detractōisq̄ adulariōis
ponit dictā hanc cōsideratiōem duodeci-
mā cum prioribz. tanq̄ signū aliqd̄ osten-
siuū itineris recti. ne forte offendāt ad la-
pidem erroris. pedem sue inq̄sitiōis kru-
tatores veritatis. Unde dicim⁹ ecclesias-
ticos & capaces esse bonozū tempaliū. et
multa eis ex debito. nō ex elemosina pura
cōpetere. & nō debere eos coerceri. vel spo-
liari p̄ secularē potestātē. nisi vocata sit in-
sui iuris subsidiū. quod dicit̄ propter he-
reticos & rebelles. Possunt ipsi deniq̄ cū
diuitijs aliter q̄ apostoli viuere cōuersari
vel incedere pro tempoz locoꝝ & aliaruz
circūstantiaz varia q̄litate/ prout sapiēs
iudicabit. Nec ita sunt hieronimi vel ber-
nardi verba. generaliter ad om̄es ecclesias

sticos tanq̄ propriū habeāt nihil. detoz/
quēda. Donachis autē quib⁹ loqueban-
tur alia lex est. **V**itam⁹ ex aduerso stultis
tas & falsas adulariōis insanias. attribu-
entes summo pōtifici plenitudis potesta-
tem. q̄lem descripsim⁹ que tāta est quantā
sapiētissim⁹ legislator x̄ps p̄cudit suffi-
cere ad edificatiōem continuam ecclesie
dilectissime sponse sue. quā propria mor-
te firmauit & dorauit. Cui prāti detrabere
esset impietas sacrilega indignissimaq̄.
Sed glorificent deū qui potestātē talem
dedit hominibz. misericordissima pietate
sua. que potestas q̄to sublimior est pul-
crior & dignior. tanto ne vertat̄ in abusus
vilē. turpem. et indignū. prouidere debet
summ⁹ pontifex eam vt sapiēs iudicabit
regulare. Quid autē sapiētius in terr⁹ ge-
nerali cōcilio quod & sp̄sancto regitur. &
cuius agifrentis summa libertas est. **P**re-
clare dixit Aresto. Non esse seruitutē obe-
dire legibus. **A**ddam⁹ summū pontifi-
cem cū collegio suo ita presidere bonis ec-
clesiasticis. vt de eis statū habere sufficiēs-
tem & decentē oporteat. Sed nō ita vt cas-
put grauiduz membra reliq̄ obruat mole
sua. neq̄ velit vsurpare p̄tra naturā singu-
laris mēbri om̄ia officia mēbroz/ quib⁹
singulis vt ait apostolus p̄riū datum est
officiuz. Nam si om̄ia ocul⁹ vel caput vbi
pes/ vbi man⁹? **L**ōcernit hoc collatiōē
beneficioꝝ/ multiplicatē exēptionū odio-
sissimā. plenā erroris & cōfusiones in eccle-
siastica hierarchia & ita de reliq̄s. Reserua-
tiōē preterea tot casuū. tot exēcutionū
in foro cōscientie. euocatiōem tā facile qm̄
nū causaz ab ordinarijs sint cause ille p̄-
phane sint sacre fidei quales fidei causas
om̄es ab ordinarijs singulis p̄serti in do-
ctrinis notorie scādalis ant̄ibz dioceses su-
as/ & vbi vident studia literaz velle phibe-
re quid aliud est. q̄ ianuam grandē erro-
ribz ap̄ire? **P**ostremo suis se termis
ita potestās ecclesiastica coarctat. vt memi-
nerit potestātē secularē etiā apud infide-
les. sua habere p̄ria iura suas dignitates
sua leges sua iudicia. de quibz occupare
se ecclesiastica potestas nō p̄sumat vel vsur-
per. nisi dū redundat abusus prātis secu-
laris in impugnatōem fidei & blaffemiaz
creatoris/ in manifestā ecclesiastice prātis
iniuriā. tūc enī attendere cōuenit vltimā
hui⁹ cōsideratiōis duodecime p̄culā. q̄

bona p̄didi. an p̄didi. q̄

De potestate

in his ecclesiastica potestas habet dominium quod
dam regium. directiuum. regulatiuum. et ordi-
natiuum. **C**oncludunt hoc et nihil fere
aliud rationes et allegaciones omnes induci solite
quod plenitudo potestatis papalis superior est
ad omnem aliam ecclesiasticam et regalem. Quia
sub hoc respectu potestas vniuersalis ecclesie
vel generalis concilii legitime congregati. di-
ci possit maior in amplitudine vel exten-
sione. maior in infallibili directione. maior
in more reformatione in capite et in membris
maior in coerciua potestate. maior in cau-
sariu fidei difficultiu vltimata decisione. ma-
ior denique quod copiosior. complectitur enim salte
virtualiter omnem potestatem. et omne politicu
regime. papale. imperiale. regale. aristocra-
ticu et tyocraticu prout alias deductu
est ex descriptione concilii generalis que ta-
lis est. **C**oncilium generale est congregatio
legitima autoritate facta ad aliquem locum.
ex omni statu hierarchico. totius ecclesie ca-
tholice. nulla fidei persona que audiri req-
ratur exclusa ad salubriter tractandū et ordi-
nandū ea que debentur regimē eiusdem eccle-
sie in fidei moribus respiciunt. **D**icamus
hic aliqua circa diffinitionem hanc concilii ge-
neralis. **E**t primo quod congregatio legitima au-
toritate facta dicitur regulariter a papa. sic
sonant decreta et decretales innuere. **E**xci-
piuntur tamen tres casus. vbi congregatio con-
cilii generalis fit legitime sine papa. **U**n-
dū desijt esse per mortē naturalem vel civilem
seu canonicā. que est depositio. **V**el si ca-
dat in perpetuam maniam. **A**ut si ad eū capti-
uatum non pateat accessus. **A**lius dum suffi-
cienter requisit de conuocando concilio. renuit
cōtumaciter in pñicie ecclesie pferri si rāgat
ipm. **T**ertio si conciliū postquam est a papa le-
gitime congregatū statuatur certū tempus et locus
per celebrandū generali concilio sicut infra tri-
enniu vel de decennio in decenniu. etiā vbi
papa renueret. **N**ec refert in prior secūdo
casu per quod euocet conciliū. dummodo congreget
quēadmodū fuit pñs Hibilominū expedit
decernere per futuro modū conuocatis sicut
in reformatione salubriter est auisatū. **S**in-
tā et synodaliter iā esset diffinitū. **D**icam-
us scōdo iuxta pbabile valde sententiā quod de
statu hierarchico ecclesie non sunt proprie nisi
duo status. **P**relatorū maiorū videlicet quod suc-
cedūt apostolis. et sunt episcopi archiepiscopi. **E**t ita sur-
sum. **E**t minorū. quod successores sunt. **L**xxij.
discipulorum. **E**t dicitur plati scōdi ordi-
dis di-

gnitatio vel honoris. quales sunt curati qui-
bus ex statu et ordinario iure. conueniunt
tres actus hierarchici. primarie. essentialiter et
immediate a christo. quod sunt purgare per correctio-
nem. **I**lluare per doctrinam et predicacionem. **P**er-
ficere per sacramentorum ministracionem. **F**undat
hec sententiā. **D**at. **L**xxij. vbi postquam christus dix-
erat de ecclesia. subiungit de quibus loquatur dū
ait. **Q**uicūque solueritis super terrā etc. **C**onstat
autem quod nedū apostolis sed et discipulis loquatur in-
tra glosas doctorum in hoc loco. **E**t **D**at. **L**xxij.
et **L**u. **L**xxij. vbi fit sermo de missione. **L**xxij. di-
scipulorum. **D**at. **L**xxij. vbi christus petro dicit per
oibus. **Q**uicūque ligaueris. **E**t iterū super
hanc petram edificabo ecclesiam meam. et porre
inferi non pua. aduersus eam. **C**oncordat
Aug. **D**iero. **Y**sid. **B**eda. **D**agister vbi p-
us. et expresse multū **D**amasus papa. **N**ō
ampli inquit quam duos ordines inter discipu-
los dñi esse cognouimus id est. **L**xxij. ap-
loz et **L**xxij. discipulorum. **U**n ista pcesserit ignora-
m. et quod rōe caret extirpare necesse est lo-
tur contra cōepiscopos. **D**icam. **T**ertio
naturā generalis concilii talē esse. vt nullus
fidelis quod audire voluerit. debeat excludi ab
audientia quatenus vel doceat vel doceat si
cur legitur in principio concilii. **D**istin-
gui tamē solet de hñslibyocem in concilio.
Quidā hñt cōsultiuā. **A**lij diffiniuam.
Primi sunt quibus inest noticia talium que
tractant etiam vsque ad mechanicas artes. **E**t
si querat de mō reparatiōis ecclesiarū. **M**ates-
rialiū esse poterit in lathomis vob cōsul-
ua. **S**ic in aurifabris et fabris. **S**ic dum
fit questio de philosophicis et moralibus
disciplinis vt sunt pcepta decalogi. pñt se-
culares eruditi in phia legito et moribus da-
re conciliū. et aliqui salubrius quam nonnulli pre-
latoz vel curatoz vel etiā theologoꝝ vsque
adeo. quod in generalibus conciliis contra **A**riuz
tpe **A**thanasij fuerit interrogat. genit. phi-
losoph. de materia nedū pure morali. sed
quod tangebatur bñe trinitatis eandē essentia.
Letex de voce diffinitina quales eā habe-
ant non est dubiu de episcopis et superioribus platis
sicut iuxta pñdicta practicatū sept. inuenit
in prioribus conciliis. **S**ed neque videt ambi-
guitas eē de minoribus platis quod sunt cura-
ti et hierarche. **N**ec de illis quod ad hūc dupli-
cem platoꝝ ordinē reducuntur. quibus non
ex privilegio solo sed ex statu et ordinario
iure competit animarū cura. quēadmodū
sunt multi **A**bbates decani ppositi cum

ma 7. q. 9. p. 1. p. leg. hanc
p. 1. p. 1.

similibus. **F**acit ad hoc determinatio sacre facultatis theologie parisiensi nuper edita contra temeritatem extollentium privilegia eos sup curatos in predicandis et confessionibus. ubi sic dicitur in duobus primis articulis. **D**ñi curati sunt in ecclesia minores prelati et hierarchie et parochiales institutiones quibus competet ex statu ius predicandi ius confessiones audiendi ius sacramenta ecclesiastica secundum exigentiam sui statum et parochianorum ministrandi ius sepulchras dandi ius in sum decimas et alia iura parochialia recipiendi. **S**ecundus articulus quod ius predicandi et confessandi competat prelati et curatis principaliter et essentialiter et mendicantibus de p accidens et privilegio. quoniam sunt introducti vel admissi ex concessione et beneplacito dominorum prelatorum. **D**icam postremo quod licet ea que statim dicta sunt non videantur iuri divino obsequantur priorum concilio atque rationi. Nihilominus concilium potest certis de causis et ad tempus sustinere voces distinctivas in pluribus vel paucioribus. et in alijs que dicitur sint / satis sicut ad illa que facta sunt et fieri possunt vario modo circa institutionem prelatorum ecclesiasticorum maiorum et minorum que quandoque fiebant a toto populo et clero. quoniam a toto clero solum quoniam a solis canonice ecclesie cathedralis. et novissime crebra? p solum papa sicut plimorum est iudicium

Consideratio. XIII

Potestas ecclesiastica sicut et alia quilibet originatur a prima iusticia secundum quam iura omnia leges iurisdictiones atque dominia pulchra ordinis varietate fundantur. **D**escribitur itaque iusticia que est perpetua constantis voluntas. ius suum unicuique tribuens. **H**ec autem descriptio competet principaliter iusticie divine. in ordine ad suas creaturas. **D**eus nempe solus est qui voluntate perpetua constanti. dar unicuique rei quod suum est. suum inquam non ex debito rigoris. sed ex liberalissima et dignatissima donatone creatoris. **H**ic in quolibet retentum est de iure. quantum de entitate. **H**ic enim res quelibet ius seu titulum id habet quod habet ex dictamine regis sive proprie iusticie. **I**us vero sic describitur ius est prout seu facultas propinqua convenienter alicui secundum dictamen prime iusticie. **P**orro dictamen hoc lex dicitur quod lex est regula conformitatis habens ad dictamen recte rationis. **D**ictamen vero recte rationis prime.

et iusticia conveniunt in deo synonymice. **P**roinde dictum est in descriptioe iuris quod est facultas propinquare. propter illa que in potentia obedientiali convenire possunt cuilibet creature / quod posse dicere possumus vel obedientiale vel logicale secundum quale non dicitur proprie res habere ius vel legem / sicut non dicitur mus. quod dñati ius habeat ad beatitudinem eternam. **H**ec quod stella ius suum seu facultatem habeat in tanta luce quanta refulget in sole licet in potentia obedientiali creature vel absoluta dei possint hec omnia fieri. **C**onsequenter ab hac amplissima iuris legis acceptioe. sicut videtur scriptura dum ait **D**e sunt leges celi et terre. et alibi pluries et apud boetium. **L**eges pati sidera cogis / fit descensus restrictior. ad ea que creaturam rationalem respiciunt ut rationalis est. **S**it subinde distinctio de iusticia quod quedam est essentialis et primaria. quoniam pre descripta est **A**ltera est participata seu derivata et attributive dicta que sic describitur. **I**usticia est habitus vel tanquam habitus conformis divine iusticie. eiusque imitativus participatioe. quo habitu inclinatur habens eam. facere ius vel reddere. **I**ta quod ius est velut actus vel effectus vel titulus talis iusticie. **R**ursus de iusticia sic accepta participative dicitur quod quedam est iusticia originalis quedam regni celestis ut ibi. **P**rimum querite regnum dei et iusticia eius. **E**t hec duplex est quedam glorie. quedam gratie. **A**ltera item est iusticia legalis. alia civilis. **I**usticie vero civilis vel alia distributiva alia commutativa. **E**t ita de reliquis acceptioe iusticie specialibus. **I**usticia legalis est omnis virtus sicut caritas est tota lex christi. **P**orro iusticie distributive contrariantur promotores indigne et intrusiones in officijs reipublice et beneficijs ecclesie. **C**ommutative autem contrariantur contractus illiciti. usura et fraus in temporalibus. **S**imoniam et gratiam in spiritualibus de quibus non est hic dicendum per singula. **D**icam preterea tot esse legum varietates. quantum modis iura variantur secundum dictamen participative iusticie. **P**ropterea sunt quedam leges proprie divine quedam proprie naturales. quedam positive vel humane. **Q**uoniam alique sunt canonice vel ecclesiastice alie sunt civiles seu politice. **E**t quoniam pauce repiantur leges. quin mixte sunt ex participatioe diversarum. nihilominus denotatur lex a prestanti seu a principali quod in ea reperitur. **Q**uibus pre suppositis dicam ulterius descriptioes

De origine Juris

huiusmodi legum. **L**ex quoniam lex dicitur a ligando id est obligando vel a legendo id est dictando quod agendum sit. Conformatur ad hanc obligationem seu dictamen recte rationis describimus principales leges obligatorias. quae de consuetudinibus et promissionibus. et si quae sint aliae. facilius habebimus ex his cognitio. **L**ex divina obligatoria est signum verum reuelatum creature rationali notificationem recte rationis diuinae volentis teneri seu ligari illam creaturam ad aliquid agendum. vel non agendum pro consecutione felicitatis eterne. Dicitur hic et infra Signum notificationum / quoniam proprie nulla lex obligat liberum arbitrium si notificata non fuerit. Hoc autem signum triplex est quoddam mentale / quoddam vocale / quoddam scriptum / si cut est lex scripta / plata / indita / literal / vocalis / mentalis De mentali scribitur in psalmo Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et ad Rhoma. ij. pulcre pro totum. Et iterum in psal. Legem tuam in medio cordis mei. **L**ex naturalis obligatoria describitur quod est signum naturaliter habitum. notificationem recte rationis diuinae. volentis creaturam rationalem humanam teneri seu ligari ad aliquid agendum vel non agendum. pro consecutione felicitatis sui naturalis / qui est felicitas humana siue monastica siue iconomica siue politica. Dicitur autem signum pure naturaliter habitum. illud quod inditum est cuiuslibet homini. non impedito in usu debito rationis. Impedit autem pro corpore. pro erroribus. pro peccatis multa. **N**otificatur ex hac duplici descriptione. differentiis et convenientiis diuinae legis ad naturalem principalem ex modo acquisitionis. et ex parte finis. **L**ex enim diuina de ratione sua habet primam ut acquisitionem pro reuelationem. Deinde quod ordinat de primo et se ad felicitatem eternam. **L**ex vero naturalis etiam possit sic acquiri. et ordinari sicut patet in datione preceptorum decalogi. in utraque lege veteri et noua. hanc tamen non habet de ratione sua ut naturalis est. sed transit in diuinam. **L**ex canonica describitur quod est signum habitum per humanam traditionem notificationem recte rationis diuinae. volentis creaturam rationalem humanam teneri seu ligari. ad aliquid agendum vel non agendum principalem pro consecutione felicitatis eterne. Per hanc ultimam clausulam conuenit lex canonica cum diuina. et differat a naturali. Et pro prima ab utraque sub sua ratione. quae est ut habeat eius cognitio et robur per humanam traditionem magis quam per puram reuelationem. vel natura-

turali euidentiā. **L**ex civilis describitur quod est signum habitum per humanam traditionem positiuam volentem quod homo teneat seu liget aliquid agere. vel non agere pro consecutione finis sui naturalis qui est humana felicitas. vel monastica vel iconomica vel politica. **P**ariter descriptio ex prioribus. **U**bi diligenter attendendum est quod sicut in speculabilibus sunt primo principia naturaliter nota. **S**unt secundo conclusiones euidenter ab illis principijs demonstratae. **S**unt consequenter tertio conclusiones tantummodo probabiliter deductae ex praedictis veritatibus circa quos est solus opinio. **T**andem quarto sunt aliae propositiones sic elongatae a primis veritatibus quod non apparet quod ex illis sequantur vel repugnent. ut si astra sint paria vel imparia. **P**roportionabiliter suo modo dicendum est de veritatibus moralibus sub hac distinctione quadruplici. **E**t intra duplicem primum gradum accipitur ius pure diuinum si veritates sint certitudinaliter reuelatae. vel ex reuelatis manifeste deductae. **S**i cognoscantur per euidentiā. naturaliter. accipitur ius proprie naturale. **C**irca tertium gradum et quartum proportionabiliter sumitur canonice et civile. addita legislatoris auctoritate. quae facit ut propositio moralis aliunde solus probabilis vel improba legibus proprie diuinis vel naturalibus robur habeat. et ut obligatio ad alterum finem vel supernaturalem. et sic est lex canonica / vel naturalis. et sic lex civilis vel politica nominatur. **R**ememorandum est tamen id quod iam dictum reperitur. paucissimas inueniri leges quae non se mutuo principent. sed ratio distinguit eas et secretum. **T**raitemus consequenter per sermonem de iusticia de iure. de lege. loquendo de iurisdictione de dominio. et de policia. **I**urisdictionis describitur vel interpretatur quod est iuris dictio. id est potestas seu facultas exercendi ius. **V**el dicitur iurisdictionis quasi iuris dictio id est pronuntiatio seu promulgatio iuris. **Q**uae iurisdictionis quadruplex est iuxta quadruplicem legem. **D**iuina. scilicet naturalis canonica civilis. **I**taque iurisdictionis diuina est potestas exequendi ius. quod pertinet alicui secundum legem proprie diuinam et hoc in alterum vel tanquam in alterum. **N**on enim proprie dicitur habere quos iurisdictiones in semetipsis nisi forte consideret tanquam alter sit / ut vellet aliqui de penitentia dicere. **P**roportionabilis est descriptio triplex triplicis alterius iurisdictionis secundum triplicem legem. **D**ividitur autem quoniam iurisdictionis in coerciuam quae lex

fertur in inuitu. Et in directiua seu regu-
lariua et ordinariua qualis fuisset etiam in
statu innocencie. et qualis est sapiens ad in-
sipientiores. et perfectioris ad imperfectiorē/
ut in angelis etiam posuit dionisi. **S**ub
iungam de dominio. quod ita describi potest.
Dominium est potestas in qua assumendi
res alias vel ut alias in sui facultatem vel
usu licitū fm iura vel leges rōnabilr in-
stitutas. **I**nuenit autē hoc mō dñum
septuplex. Beatificū. originale. gratificū.
euangeliū. canonicū. politicū. Beatificū
est dominium fm leges glorie. Originale do-
minium est fm leges originalis iusticie. Gra-
tificū est dominium fm leges grē gratificā-
tis. Euangeliū est dominium fm legē pro-
prie euangelicā. Et ita dereliquis duobus
suo mō. Primum fundat in titulo glorie/
scdm in titulo originalis iusticie. et ita de-
reliquis suo mō. **P**ossum autē cōtra-
ctius loqui de triplici dñio quozū vnum
fundat in titulo charitatis. gratificantis.
Alter in titulo alicuius gratie supnaturalis
solū gratis date nō gratificātis. Tertium in
titulo doni alicuius pure naturalis. sicut est
electio vel naturalis successio ad aliquem
principatū. **D**escribit autē dominium quod
appellat a multis euangeliū p appropria-
tionē quod est dñum immediate a deo istis-
tūm. cōpatiens secū ex equo q̄libet dños
et inabdicabile seruata charitate se exten-
dēs ad oia. **D**e hōr Apl's q̄ nrā sunt oia
q̄ diligētibz deum oia coopant in bonū /
qm̄ ad titulū charitatis adiciūt oia abūde
ad fruendū vel vtendū q̄ in celis sunt et in-
terra in mari et in oibus abissis. **D**escri-
beret formiter dominium originalis iusti-
cie q̄ est donū dei quo creatura rationalis
ius h̄z immediate a deo assumere alias res
inferiores in sui usum et cōseruatōem plu-
ribus cōperēs ex equo. et inabdicabile ser-
uata originali iusticia. seu integritate na-
turali. **H**oc mō habuit adā dñum super
volucres celis et pisces maris. **D**escribere
tur pportionabilr dñum libertatis create
q̄ est facultas p̄inqua resultās ex libera-
lissima cōdescēsiōe dei sed donātis ad agē-
dum vel nō agendū cum ania rōnali in p-
ductōe suozū actū elicitozū vel in eozū su-
spēsiōe ad finē conseq̄nde beatitudinis or-
dinata. **P**orro qd sic dñum aliud fun-
datū in gratia supnaturali solū gratis da-
ta pōt apparere considerāti naturā grē ta-

lis sicut dicit apl's. q̄ spūs p̄phetaz subie-
cti sunt eis. et fides informis facit miracu-
la. **C**ontracti tamē locuti sum⁹ in priā
consideratōe dum potestate eccliaistica de-
scripsim⁹ que dñum eccliaisticū dici pōt.
Preterea civile dñum seu politicū est
dñum peccati occasiōe introductū. nō cō-
petens pluribz ex equo retinibilez ab dica-
bile. seruata vel nō seruata charitate. fun-
datū in legibus civilibz politicis fm q̄s
potest abdicari. vendēdo. donādo. negli-
gendo. pmutādo. **T**ū et apud eccliaisticos
inuenit tale dñum suo mō. **N**ec fundat
in charitate. nec in fide / qm̄ apud infide-
les et iustos pctōres. iuste manet tale dñi-
um. **P**ostremo tandē habito sermone
de iusticia. de iure. de lege. de iurisdicōne
de dñio. loq̄mur aliqd de policia describē-
tes eam q̄ est cōitas ordinata ad finē ali-
quē pfectū. **E**st autē ordinatio vel ordo/
pariū dispariūq̄ rerū sua vnicuiq̄ tribus
ens dispositio. **C**ōuenit igit p̄orsus or-
do cū iusticia quedat vnicuiq̄ qd suū est
Propterea diuine fuit enūciatū p p̄phetā
q̄ opus iusticie est pax. **C**ur ita? **P**lane qz
nihil aliud est pax q̄ ordinis trāquillitas
Hanc vero trāquillitatē ordinis facit ius-
ticia. ius suū vnicuiq̄ tribuēs. q̄ in re dis-
ctū est. **I**usticia et pax osculate sunt. **P**o-
liciarū vero alia est celestis. de q̄ nihil ad p-
sens. **A**lia est humana duplex viatorum.
Una querulgato et approbato noie dicit
eccliaistica. **A**ltera secularis. **S**ecularis ac
diuidit ab Aristotele politicante in tres.
Quaz primā vocat regnū. scdaz dicit ari-
stocratia. tertiaz noiat vocabulo generali
appropate policia. quā dicere possum⁹ ty-
mocratia. **D**escribit regnū qd est poli-
cia sub vno bono. **V**el exp̄ssius q̄ est cōgre-
gatio cōitatis pfecte sub vno fm leges sus-
as bonas p̄re publica. **D**icit autē vn⁹ ille
bon⁹. vel rex vel impator seu monarcha q̄
nō propriū p̄cipalr sed cōe bonū inten-
dit in suo principatu. **D**escribit aristo-
cratia q̄ est policia sub paucis bonis. vel
exp̄ssius q̄ est cōgregatō cōitatis pfecte. sub
paucis bonū reipublice p̄ leges suas p̄i-
cipalr intendētibz vt Senat⁹. **D**escri-
bit policia approbato noie seu remocra-
tia q̄ est politia sub plimis bonis. **V**el ex-
pressius. q̄ est cōgregatio cōitatis pfecte
sub plimis vtilitatē reipublice p̄ leges sus-
as p̄cipalr intendētibz. **D**icit perfecta

De origine Juris

coitas ad differentiã economicẽ cõuersa
rõnis que sibi pfecte nõ sufficit Dicit fm
leges suas. quoniã in hoc attẽditur prin
cipatus dñantis. si fm leges suas inueniã
tur vltro regere policiã. aliena lege nõ ar
ratus ¶ Omnis idcirco policiã eccliaſtica
siue dominet vnus. siue pauci. siue plures
boni. dicit p: proprie diuina. q: fm leges su
pnaturales debet qlibet regulatiõem acci
pere. Et ita pspiciũ est. q: tres iste policiẽ
vniũtur in ecclia aliter q: in ciuili policiã
ppter dñe legis vnitatẽ. ¶ Pspiciũ est
consequẽter questionẽ hanc sapere blas
phemiã z heresim pelagianã. si in ecclia
stico regimine theologia pponi debeat al
teri scientie naturali vel hũane. Non enĩ
sumĩs hic ecclia pro templo materiali qd
edificare meli: sciz: lathom: q: theologus
aut inrista. Nec de ecclia tãtũmodo debet
fieri sermo p solis puentibus z redditibz
z iurisdicciõibz eccliaſticis. ad tgalitatem
et vitã hanc ciuile respiciẽtibz. qm̄ esset
hoc pure gentili: sãpe. Ita tñ aniales etiã
de ecclia plerũq: cõcipiunt. put opibus z
verbis insinuãt extollentes vsq: in celuz.
si quis eps aut abbas laborauerit vt stent
mentia z pre dia cũ suis iurisdicciõibz z per
mittat ruere sub ditos p errorũ deuia in fi
de catholica z bonis moribz. Sic autem
posset secularis vn: expertus iconom: . iu
dicari frequẽter vtilior in eccliaſtico regi
mine q: theolo gus aut inrista. Cõsidera
ri igit: debet ecclia put instituta est a xpo
supra firmã petrã fidei ad finẽ supnatura
le m. fm legẽ euangelicã. z sacre scripture
diuini: reuelate fm quã debz regulari iu
diciũ de fidei moribz subditorũ. quoniã
rectũ est iudex sui z obliqui ¶ Pro q: fide
conferuãda si deberent in curia rhomana
constitui auditores causaz fidei in theo
logia pitissimi nec corrupti moribz. quas
causas oēs dicũt aliq: ad sedẽ aplicã referẽ
das esse. licet hoc nimis generaliter intel
ligant Attendat si hoc eque rãõnabiliter
fieret. sicut auditores causaz pphanarum
sunt ordinariẽ z collegialr instituti ¶ Pos
sum: cõformiter ad pdictã phi policiã tri
pliciter distinctã in naturali regimie. pos
liciã eccliaſticã diuidere q: Alia est papal
Alia collegialis Alia synodalis seu cõcilij
general. papalis imitat regalẽ. Collegia
lis dñoz cardinaliũ imitat aristocratiam
Synodalis generalis imitat policiã seu

tyrocratia. Vel potius est pfecta policiã
que resultat ex omibz. ¶ Sũt et aduerso
policiẽ si taliter appellari merẽtur. q non
libero z tanq: paternali regimie ducũt. si
cur pcedentes. sed despotico z seruilis iugo
trahũtur. vel ex p:io demerito pmittente
deo q: regnare facit ypocritã dicente Job
ppter peccata popli. Vel aliunde iusto eius
dem dei iudicio. Vocat aut eas Aristote.
primã Tyrannidẽ. Alterã oligarciã. Ter
tiã democratiã. In tyrãnide p̄fider vn:
propriũ tantũmõ bonũ inqrens volens
subditos impotẽtes. indoctos z diuisos
ab inuicẽ esse. In oligarcia p̄fident pauci
similis p̄ditõis sup alios In democracia
p̄fident sibũpsi multitudo neq: vbi que
rit vnũsq: q: sua sunt. nõ q: cõia. ¶ Los
gnoscer ex his studiosus lector. si possit i
eccliaſtica policiã tale aliq: triplr z ppor
tionabiliter inueniri. ¶ Deniq: de poli
ciõis mixtis nihil exp̄ssim: quoniã fere nul
la est q: mixtionẽ excludat. sed a p̄dominã
ti talis vel talis nominat Decvero lanus
explicata sunt in tractatu quodaz de vita
spirituali. Et in sermone illo. Dedit ei pa
ter omnia in manus.

Epilog: premissoꝝ

¶ Pilogando dicim: q: a pria iusti
cia deriuat. Jus generalr in om
nẽ creaturã specialr in creaturã ra
tionalẽ et hoc fm multiplicẽ leges. Se
cundũ p̄prie diuinã. fm p̄prie naturalẽ fm
canonicã. fm ciuile. Fundat in p̄cipata
iusticia imitat: diuine ¶ Debinc iurisdic
ticio q̄druplex fm q̄druplicẽ legem. p̄
prie diuinã. p̄prie naturalẽ. canonicã z ci
uile ¶ Et de qualibet harũ dupliciter ha
beri sermo p̄t Quoniã alia est coerciua in
inuitũ. Alia doctrinalis. directiua vel ar
bitraria seu spontanea. dici p̄t ¶ Porro
fm leges z iurisdicciõnes fundantur dñta
Vnũ glorie. Alterũ iusticie original. Ali
ud gratie gratificãtis. Aliud euangelicũ
fm leges proprie diuinas. Aliud euãgeli
cũ fm leges canonicas Aliud politicũ vel
ciuile. fm leges ciuilitẽr datas ¶ Ampli:
vero fundant fm pdicta. diuersẽ policiẽ.
Vna regalis seu libera. Altera seruilis et
despotica. Et vtraz diuidit in eccliaſticã
z secularẽ. Secularis libera z bona diui
dit in Regnũ. in aristocratia z tyocratia
Seruilis z mala in tyrannidẽ. In oligar

ciam & democratiā. Ecclesiastica bona divi
ditur proportionabiliter in papam in cardinala
tū & synodū. Valde vero re ipsa magis huic
adverso triplici mō cognoscit q̄ nomine.
Adē sub ecclesiastica policia cōtinet ap
propriato noīe p̄as ecclesiastica q̄ p̄io di
vidit q̄m vna est ordīs. Altera iurisdicō
nis. P̄as ordīs duplex. vna sup corpus
p̄i v̄ez in consecratōe. Altera sup corpus
p̄i militiū in sacoz mīstratōe. P̄as iur
isdicōis duplex. Una in foro exteriori.
Altera in interiori. P̄as in exteriori du
plex vna coertōnis seu correctōis fm legē
proprie diuinā q̄ est excoicatio. Altera fm
leges positivas. canōicas seu civiles q̄ iur
isdicōi seculari filis est. Rursus potestas
iurisdicōnis in foro interiori duplex est.
Una clauū sciētie & p̄as in absolutōe
seu remissōe culpā. Altera in pene cō
mutatōe p̄ largitōez indulgentiaz. Po
stremo tripliciter h̄z cōsiderari p̄as eccle
siastica. Uno mō in se formaliter vel abso
lute. Alio mō vt in hoc vel illo supposito
materiali seu subiectiue. Tertio mō vsuas
liter vel exercitatie. Usus vero q̄druplex
est licitus & ratus. licit⁹ & nō ratus. Illicit⁹
& ratus. Illicit⁹ & irritus. Ratus vero du
pliciter. vel de iure. vel de facto.

Finit tractat⁹ magis ad inq̄sitiōez ve
ritatis q̄ ad determinatōez edit⁹ & p̄nūciat⁹
Constanti. tpe generalis Concilij p̄ parte
Lancellarij Parisien. Anno a natiuitate
dñi. M. cccc. xxij. die. vi. Februarij.

Concordia quod

plenitudo p̄as ecclesiastice sit i summo pō
tifice. & in ecclesia. q̄uis nō oīno similiter
& hoc sub triplici cōclusiōe. **L**it⁹ declaratō
p̄ce tractatu cui titul⁹ est de p̄ate ecclesi
astice & de origīe iuris & legū. **P**ria cōclō
Plenitudo p̄as ecclesiastice cōplectit in
se plenitudinē duplicē. p̄as scz ordīs iur
isdicōis tā in foro interiori q̄ exteriori
q̄ circa quēlibz de eccia p̄t imēdiare & abs
q̄ limitatōe exerceri clauē nō errāte. **S**z si
errat p̄t p̄ solā eccia; synodaliter cōgrega
tā. error iudicialit⁹ corrigi. & ne fiat vlteri⁹
lex iponi. cui tenebit h̄is h̄mōi p̄ates re
uerent obedire sic matri. & sp̄se xpi. et sic
regule a spiritu sancto directe. **2. cōcl⁹.**

Plenitudo p̄as ecclesiastice sic p̄prie
sumpta. nō p̄t esse de lege ordiata. nisi in
vnicō summo pōtifice formaliter & subie

ctiue. Alioq̄n ecclesiasticū regimē nō eēt mo
narchicū & h̄re posset multiplex caput ex
eā. qd̄ apte est hereticū. Nec tñ plenitudo
p̄as papalis. sic intelligēda est imēdiatē
re sup oēs xpianos. q̄ p̄ libito possit imē
diatē iurisdicōis in oēs p̄ se vel alios extra
ordarios passim exercere. sic ei p̄iudicatz
ordinarijs. q̄ ius h̄nt imēdiat⁹. imo imē
diatissimū sup plebes eis cōmissas actus
hierarchicos exercēdi. **E**xcedit igit plenitudo
p̄as pape sup oēs inferiorēs. solū dū
subest necessitas ex defectu ordinariorū. **U**el dū apper
tū eēt vtilitas eccle
quē ad modū dici pōt de ep̄is respectu ple
banorū seu p̄iorū sacerdotū. q̄z p̄nt sup
plere defect⁹. **T**ertia cōclusio. Plenitudo
p̄as ecclesiastice dū ponit in eccia synodali
ter cōgregata cū plenitudine executōis h̄mōi
p̄as. firmitatio vel equoicatio de h̄ qd̄ est
eē in. qz nō eodē mō est plenitudo p̄as
ecclesiastice i papaz in eccia. **S**arēdū est tñ q̄
est vtrūq̄z & p̄cipali⁹ in eccia suo mō et
hoc q̄druplici respectu. s. in dēniabilitatē
ac indefectibilitatē. extēsiōis. regulatiōis.
& generalis obligatōnis. cui subijcit etiā
ip̄e papa tāq̄ ip̄atrici sp̄se reḡ summi. q̄
pōt cōdere canones & diffinire etiā si fuerit
papa p̄ns. **F**aciūt auctoritates subseq̄n
tes p̄traq̄z p̄te scōe cōclusiōis cū p̄iaz ter
tia. **D**icit ei Bonauētura p̄te. vi. ca. v. sui
breuiloq̄i ex dicit Aug. Sic igit baptisim⁹
p̄t eē extra ecciam. mun⁹ at̄ breuē nō nisi
intra ecclesiā repit. q̄ supra petra fundata
est. q̄ ligat⁹ & solūēdi clauēs accepit. **H**ec ē
vna q̄ tenet & possidet oēs sui sponsi & dñi
p̄atē p̄ quā iugale p̄atē. etiā de ancillis
parere filios p̄t. **I**te steph̄a⁹ papa sic scri
bit Gualbro p̄iarche. **H**ūc vero iterato si
bi sc̄psim⁹. nolētes alie eccie p̄uilegiū ifri
gere. h̄z aplica p̄rogatiua possum⁹ de quibz
eccia clericū ordiare. **N**otē dēcreta cū su
is glof. **E**xeth papal p̄as extēdat ad oēs
imēdiatē. supple in casu necessitatē vel eū
dētis vtilitatē. n̄ tñ vult alie eccie p̄uile
giū infringere. supple qz nec ita velle d̄z.

Prohemium quod

expedit inq̄rere de ecclesiastica potestate.
In p̄ia cōsideratōe describit p̄as eccle
siastica p̄ cam q̄druplicē. **I**n scōda di
stinguit p̄as ecclesiastica. multis mōis & oī
dit q̄ p̄as ordīs ē eqliis in oīb sacerdoti
bus. quo ad consecratōem corp̄is christi.

Sermo pro viagio

In tertia ostendit quod potestas ordinis non est simpliciter equalis in omnibus sacerdotibus et episcopis.

In quarta ostendit quid sit potestas iurisdictionis in foro exteriori.

In quinta ostendit quid sit potestas iurisdictionis in foro interiori et de duplici subiectione.

In sexta ponit quadruplex distinctio utilis et necessaria per intellectum sequentium.

In septima quid dicendum sit de ecclesiastica potestate dum consideratur formaliter et absolute.

In octava quid dicendum sit de ecclesiastica potestate prout consideratur respectiue et quodammodo materialiter seu subiectiue.

In nona quid dicendum sit de ecclesiastica potestate dum consideratur quo ad usum vel exercitium et illic fundat supra plenitudinem ecclesiasticæ potestatis.

In decima ostenditur quod in papa est plenitudo ecclesiasticæ potestatis et describitur.

In undecima ostendit qualiter plenitudo ecclesiasticæ potestatis sit in ecclesia vel generali concilio.

In duodecimo ostenditur de plenitudine potestatis papalis per respectum ad bona ecclesiasticorum atque laicorum.

In tertiadecima fundatur omnis potestas a prima iusticiæ variis et multis modis.

Et sit epilogus premissorum.

Sermo factus per

eundem die Julij Anno domini M. cccc. lxx. super processibus faciendis pro viagio Regis Romanorum ad petrum de luna.

In quo ponuntur etiam conclusiones seu regule practice in sacro generali Concilio.

¶

Prospere iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Ita loquitur propheta in psal. lxxvij. cuius initium est. Exurgat deus et dissipent inimici eius etc.

Fiat ita quod sumus prosperum iter et faciat nobis deus salutarium nostrorum. Auxiliante te beatissima virgine. In qua est omnis gratia vite veritatis. quam imploremus et salutem dicentes. Ave Maria. Prosperum iter faciat nobis deus salutarium nostrorum. Ita si

eri credimus et speramus. O Domine deus salutarium nostrorum. Nec mirandum si speramus et credimus quoniam te donare assumus. Ecce ordinatoni sanctissime nup facte quas inspirasti. sit conuetus iste celeberrimus et deuotus ad orandum et deprecandum faciem tuam plenam gratiarum et dicendum. Domine saluum fac regem. Iterque suum in salutis tue prosperitate dispone. Sed que nobis prosperum iter fieri petimus viri patres et fratres Reverendissimi sapientes illustres atque doctissimi. et in omnium virtutum decore preclari. Nobis inquam prosperum iter quo pacto fieri petimus. etiam qui loco manemus nec moueri quocumque extra disponimus. Sed profecto videmur iter agere. dum facit iter nobis hoc est ad utilitatem nostram ad obsequium nostrum. ad vniuersalem ecclesie pacem. Serenissimum Romanorum regem preterea eiusdem ecclesie fidelissimum. Prosperum sit iter suum suppliciter et salubriter imploremus. quoniam in prosperitate sua salus nostra reponitur. Ita enim prosperum facies iter nobis. O deus salutarium nostrorum. si pedes eiusdem regis nostri in via pacis direxeris. si concesseris eum redire cum exultatione portantem verberes unionis perfecte mancipulos. Sic enim fas habebit ex sententia dicere cum Abrahe seruo. quod prosperum feceris iter suum quod preterea fueris secum in omnibus ad que precepit. Ambulet igitur ipse rex via regia per arma iusticie. a dextris et a sinistris te duces te comite. qui es via veritas et vita te dicente ad eum. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris. firmabo super te oculos meos. Nades deus angelis tuis ut custodiant eum in omnibus vijs suis portent eum in manibus tue protectionis. ut non offendat ad lapidem cuiuslibet obstaculi. vel obdurationis partis aduerse. pedem suum zelum suum. Sic enim prospere iter facies. nedum sibi sed nobis et hoc ad utilitatem nostram tu deus salutarium nostrorum. Potuerat sermo noster prolixius extendi. qui deuotas pro regis itinere prospero fundendas orationes commonefaceret atque suaderet. Sed inspicio vestrum deuotionis ardorem qui ut continetur vel in maiorem desideriorum flammam erumpat. non exeret flatu verborum meorum eriguo. per se enim satis in meditatione vestra exardescit ignis. piorum sanctorumque desideriorum. ut iugiter leuatis sursum cordibus. ut tractis et imo

pector' suspirijs atq; gemitibus dicat unusquisque apud semetipsum Prosperum iter faciat nobis deus salutarium nostrorum. faciat pro faciat. nam apud hebreos ut Nicolaus de lyra dicit. futurum indicatum. pro optatum solet poni. **D**ivertat nunc paululum pergam ad alia non aliena sermo noster. Ecce quod offert in ipsa meditatione mea iter quod non terrestre quod agit pedibus corporis. sed spiritualiter celeste iter eternitatis quod pagrat pedibus mentis quod sunt cognitio pes sinister in intellectu. et volitio pes dexter in affectu. **H**ec iter quod est si quis introgauerit non deat probeta id esse viam mandatorum dei. quam ne dum ambulasse sed cucurrisse gloriabatur ipse cum ait. **V**iam mandatorum tuorum cucurrisse dilatasti cor meum. **E**t rursus. **I**n via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in oibus divitijs. **E**t talia sunt in hanc sententiam absque numero. **E**tenim tu qui pegrinarius hic a domino. si pegrando vis ad vitam ingredi serva mandata. **H**ec est enim via regia. hoc iter prosperum. hec copendiosa semita. quod ducit ad vitam. **A**t vero videre mihi video consequenter in ipsa meditatione mea. collectum esse sacrosanctum patris concilium ut viam istam prepararet dirigat ut prosperum hoc iter nostrum faciat. cedente deo salutarium nostrorum. **N**ave mundo a scandalis. et hostilibus insidijs. super quibus est illa probete questio. **I**n via hac quod ambulo. abscon. superbi laquam mihi. **E**t rursus in tra iter scandalum posuit mihi. **Q**uis ait omnia in tra iter mandatorum dei posita superbos/demonum carnis. et mundi scandala dinumeret? **Q**uis omnes laquorum nodos. artes et modos agnoscat? **Q**uis non cum Anthonio panescens exclamaverit. **D**os domine laqueos omnes. hec scandalorum retia quis evadet? **A**t qui benedictus deus salutarium nostrorum qui prosperum nobis fecit iter spirituale mandatorum suorum. dum voluntate facultate et contulit conveniendi seniores in unum. convocandi ceterum congregandi ecclesiam. ut viderent quod facto opus esset. ad tollendum tot scandalum posita in vijs syon ita ut lugerent eo quod non esset quod veniret ad solennitatem. **H**inc offendeat scandalum scismatice divisionis. **H**inc scandalum multiplex hereticorum pravitatis. **H**inc multiplicata supernumerum scandala/offensiones et retia cuiuslibet viciositatis. **O**bsidebat precipue. hoc iter spirituale monstrum horrendum ingens/mole potentis/supbia et filia eius improbilissima. di-

ra dominandi libido. prohibuerat toto malignitatis spiritu et astu/ne celebraret generale concilium quod efficacissimum erat. et pene unicum. adversus hec omnia scandala remedium. **E**culter vero nunc omnis fidelium turba. **N**unc magnifice gratias referat deo salutarium nostrorum quod prosperum fecit iter mandatorum suorum contulit celebrari sacrosanctum. **G**enerale concilium sufficiens ad scismatum sedationem. **A**d heresum extirpationem et ad morum reformationem. **E**t hec ex paucis in hoc eodem practicationis concilio. non tam de clarare. quod summam narrare vel annotare curabo. **N**on accurato quidem sed doctrinali quotidianoque sermone. **S**atis erit ita loqui ut intelligat. **C**onsiderans itaque mentalibus oculis/patris generale concilium et acta eius **I**nvenio quod ipsum ab itinere spirituali remouit primo quadruplex scandalum obstas scismaticis sedationi. **R**emouit alio quadruplex scandalum nocens heresum extirpationi. **R**emouit alter quadruplex contrarias morum reformationi. et ita contrarias. ut iam non esset prosperum sed infaustum iter pacis fidei et virtutis. **C**onformiter ad hanc triplicem eternitatem scandalorum numerem. **C**onclusiones. regulas aut leges. quod in hoc concilio. vel explicitely vel implicitely stabiliuntur quasi totidem directiones salutare. per quas prosperum iter fecit nobis deus salutarium nostrorum. ut in hoc itinere sit unitas ratione primis si veritas ratione scilicet. sit bonitas respectu tertium. **S**it insuper modus spiritus ordo. **S**it denique mensura numerus et pondus. **C**onformiter ad potentiam sapientiam et bonitatem patris et filij et spiritus sancti. **H**oc modo prosperum iter facit nobis deus. scilicet ut sit iter planum iter lucidum. iter pulchrum. dum iusticia ponit in via gressus suos/dum vestigia sua relinquit impressa/ quasi certa totidem signa/ne oberremus vel exorbitemus. nobis data.

Prima lex in via

Assignat pro prima parte que est (pax) de via pacis. prima lex siue directio liberans iter nostrum a primo scandalo. que data est in sessione publica. v. Aprilis anni presentis **C**oncilium generale potestate a christo immediate habet. cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis. etiam si papalis existat obedire tenetur/in his que pertinent ad fidem/ et extirpationem scismaticis. ac generale reformationem ecclesie dei in capite/ et in membris. **C**onscribenda

Sermo pro viagio

prosus esse mihi videretur in eminentioribus locis. vel inculpanda pro oēs ecclesias. saluberrima hec determinatio. lex vel regula. tanquam directio fundamētalis. et velut infalibilis aduersus monstruosum. horredūque offendiculū. quod hactenus positū erat pro multis de ecclesia in itinere mādatorū dei. de terminātes ex textibus grosse. nō ad regulā euangelicā et eternam acceptis. papā non esse subiectū generali cōcilio. neque iudicari posse pro ipso. Quod preterea generale conciliū totū ab ipso robur immediatū sumebat. Nec poterat sine eo casu quocūque vel conuocari vel stabiliri. Quod nemo poterat ei dicere. Cur ita facis. quoniam solū erat legibus et supra ius. Et ita de plerisque pro quibus blanda fallax subdola adulario fonebat libidine dñandi et tyrannidē ecclesie destrutricē. papatū seu eius usque cōuertebat ita ut nō pateret via reductōis seu pacis. Scripsit super hoc errorem vel scādalo Reuerēdissimū pater dñs Cardinalis cameracens. pceptor me inclit dudū et nup anteq̄ fieri hec cōstitutō reputās eē pniciosissimū sic asserere. sicut de multis dictis pro quibusdam inuētes suis iuribus positis anotaui. Nūc ex quibus iam lex posita est nec iam licet dubitare probatōnes omittam. Sola hec probatio sufficeret. Si ecclesiam nō audierit sit tibi ut ethnicus et publicanus.

Secunda directio

Cōciliū generale potest (siue lex salutaris) testē eū quē reputat summū pōtificē. nedū cōsultiuē inducere. sed autoritatiue cōpellere ad offerendū viā cessionis vel ad cedēdum papatui etiā sine culpa sua licet non sine causa. Qualis causa multiplex esse potest quēadmodū in publicis fmonibus tacitus fuit in hoc cōcilio. Nec lex pro hoc sacro cōcilio. determinatiue statuta est. et in papa Joh. xxiij. practicata. quā viā cessionis viā gēte cōcilio primū obtulit. dein cessit. Tollit ex hoc scādalu dicētū viā cessionis practicari nō posse inuis cōtendētibus de papatu. Tollit denique collusio seu tergiversatō volentū inuito generali cōcilio vel ecclesia pniciose papatū detinere. nūc aut quolibet in futurū. Etenim si pater summū pōtificē dare libellū repudiij ecclie spōse xpi sicut egit Celestinus et laudat. cur nō viceversa poterit sponsa christi repudiare nō dicā sponsū suū. sed sponsi vicariū. presertim ubi

subest vel culpa vel causa.

Tertia directio.

Cōciliū generale sic est supra papā quod ei bullas et processus vel ordiatiōes et statuta potest irritare vel annullare. Potest insuper trāstationē curie romane a loco cōciliij impedire. Cōpellere rursus papā stare cū cōcilio et ita de similibus. Hoc determinatū est in publica sessione multiplici practicata. Tollit ex hoc scādalu quo pro indirectū querebat nunc aut alias dissipari generale conciliū.

Quarta directio.

Cōciliū generale sic est supra leges oēs positivas. vel a summis pōtificibus. vel a generalibus cōcilijs editas. quod eas potest interpretari mutare vel tollere. pro quanto viderent impedimentū vel scādalu esse ad iter ecclie scilicet vniōis. Hoc practicauit pater summū cōciliū tollēdo pēas oēs et inhabilitatōes. et cetera. Suspēdēdo insuper futurā summī pōtificis electōem. Recipiēdo denique ad cautelā et humili quādam cōdescēsiōe. p̄tensam cōfirmatōz cōciliij a dño papa. cū multis similibus quod quia iurū positiuoz rigor nō admittit.

Secunda pars prim

capialis de via veritatis. Epōsuim in hac parte tria quatuor scādalozū genera quibus obstitit pater summū cōciliū ut p̄ se ipse iter faceret nobis de salutarī nōzō ad dirigendos pedes nros in viā pacis. et ad sedatōez scismatice diuisiōis. Trāseam pro scōda parte ad destructōnē alterius quod duplici scādalu quo videbat impediri declaratio veritatis. et hereticę prauitatis destructio.

Prima directio salutaris in via catholice veritatis.

Cōciliū generale potest et debet circa omnē psonā cuiuscūque p̄eminētie vel status existat absque fauore vel timore. vel personarū acceptōne / iudiciū in causa hereticę exercere. patet ex tenore cōmissionis date Reuerēdissimis patribus dñis quatuor cardinalibus. et alijs de quolibet natōe. Hoc insuper practicātū est circa inquisitiōem sacram de papa Johāne. xxiij. et circa Johannem bull. qui quis esset status parui. habuit tamē fautores plimos fortes acres. et potentēs. Hoc autem est p̄sertim et efficac

iter ad extirpationem errorum dum nullis parcitur. sed constanter procedit ad emendationem vel si corrigi noluerint ad punitionem et ex terminationem errantium. Alioquin non satis destruentur errores. si permittuntur liberi et impuniti patentes et notorii. verbis aut factis heresum defensoribus. Si preterea predicatores catholice veritatis non subest plena libertas elucidandi legem sanctam. Tolleritur ex hoc preterea concilio dictum per illi. quod leges compabatur tel araneas. eo quod debiliores muscas retinent transmittunt fortiores.

Secunda directio

sive scilicet lex in ordine. Concilium generale preter debet assertiones hereticas et erroneas in fidei moribus que fuerunt sunt in scandalum publicum diligenter examinare reprobare et damnare. etiam non factoprius vel simili processu aduersus assertores. Hoc pluries practicum est in hoc concilio ut de assertionibus que conciliandi erant laici subvtraque specie. Et de ista assertione quilibet christianus potest et debet. Denique tam rationes quam similitudines manifeste. et exempla sanctorum probant idem. ut de falso numismate et famoso libello. Tollitur ex hoc scandalum vel tolli debet eorum qui per bono accessorio quod in facto consistit. elucidationem veritatis vel impediunt vel perastinant. hoc autem procrastinare quid nisi impedire est.

Concilium generale preter debet damnare propositas multas. cum suis autoribus. licet habent gloriam aliquam vel expositos vel sensus logicales veros possint. Hoc practicum est in hoc concilio de multis articulis videlicet et Joh. Huss. quorum aliqui poterant vel de vi logice vel grammaticae. defensionem aliquam recipere. ut in articulis que sunt indefinite traditi. vel qui loquuntur de possibilitate per posse logicum est non per se. Vel que possent ad aliquem sensum vtrahaberi. si seorsum ponerent. Sed concilium hoc solenter attendit pro quo iuxta hularium intelligitur dictorum ex causa est assu media dicendi. Inter illud August. Liberis verbis vtrahaberi in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem parum aurium non primescunt. Nobis autem scilicet theologis. ad certam regulam loqui fas est Illud denique vulgatum fundamentum in Aristotele quod philosophi accipiendi sunt secundum materiam subiectam. Unum mo-

Tertia directio.

Concilium generale preter debet damnare propositas multas. cum suis autoribus. licet habent gloriam aliquam vel expositos vel sensus logicales veros possint. Hoc practicum est in hoc concilio de multis articulis videlicet et Joh. Huss. quorum aliqui poterant vel de vi logice vel grammaticae. defensionem aliquam recipere. ut in articulis que sunt indefinite traditi. vel qui loquuntur de possibilitate per posse logicum est non per se. Vel que possent ad aliquem sensum vtrahaberi. si seorsum ponerent. Sed concilium hoc solenter attendit pro quo iuxta hularium intelligitur dictorum ex causa est assu media dicendi. Inter illud August. Liberis verbis vtrahaberi in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem parum aurium non primescunt. Nobis autem scilicet theologis. ad certam regulam loqui fas est Illud denique vulgatum fundamentum in Aristotele quod philosophi accipiendi sunt secundum materiam subiectam. Unum mo-

ralis sententia sumit. Ea est enim divine forme substantia ut quod nec in extrema dilabatur nec in se extraneum aliquid ipsa suscipiat. sicut de ea pimenides ait. Verum orbem mobilem rotat dum se immobilem ipsa profuat. quod si rones quod non extra petitas sicut intra rei quam tractabimus ambum collocatas agitauimus nihil est quod ammirare cum platone sciencie didiceras cognatos de quibus loquimur rebus oportere esse sermones. iij. de consolacione vlti. pfa in fine. Sicut theologia sua habet propria logica et sensum literalem. aliter speculatiue scie. Hec directio vel lex profuauit hactenus per claram vniuersitate parisiensi. a pluribus erroribus dum scholasticos suos se ad certam regulam fidei loqui iussit et copulit. Utinam in aliis studiis hec disciplina similiter teneatur. Mala libertas est male erronee loqui posse.

Quarta directio

sive octava in ordine. Concilium generale preter debet damnare propositas multas vel assertiones hominum que non possunt ex solo et nudo textu expresso sacre scripture patenter reprobari. sed nisi expresso doctorum vel vniuersitatis ecclesie et ceteris. Hoc practicum est in hoc concilio in multis assertionibus Johannis et videlicet et Jo. Huss. imo et de ista que conciliandi per laicos subvtraque specie panis et vini. Hec directio vel lex profuauit facit iter ad heresim et hereticorum exterminacionem. quoniam heretici que vidimus defensionem suam ut plimum accipiunt quod nolunt hereses absolute reuocare sicut in additione si videlicet ex rigore textus sacre scripture conuincant errare. dicentes quod expositos doctorum. decreta decretales sint apocryphe. neque de illis curandum. Hec autem presumptio late pateat ad errores. nemo non intelligit.

Tertia pars principi

palis de via morum et virtutum. Declarat vel narrat scandalum quatuor obuiantibus errorum extirpationi. loquimur per tiam vltima parte aliquid de remotioe totidem scandalorum obstantium morum reformationi in capite et in membris narrado quod duplicem legem directorum practicatam in hoc concilio. ut per se iter faciat nobis de salutarium nostrorum.

Prima directio la-

lucaris in via morum et virtutis. Concilium generale sic est super papam et alius quemlibet de ecclesia. quod ipsum

Sermo pro viagio

papā potest deponere pro quocūq; crimi-
ne. de quo notoriez incorrigibiliter scan-
dalisat ecclesia. Hoc est practicātū duduz
de papa. Job. xij. et nūc de Job. xxiij. In-
cursus deiectione nō inferit q; fuerit hereti-
cus vel a fide denius. Et si ita actū est de ce-
dro libani. quare nō timebit humilis her-
ba deserti. Accusatus tamē inter cetera fu-
it et cōuictus q; fuerat notorie symoniac.
Et quo cōfunditur illa quozūdā temeris-
tas. qui papā in collatione beneficiorū nō
posse cōmittere symoniā vel disputabant
vel diffiniebant.

Secunda directio

siue decima lex

Conciliū generale quōuis nō possit nec
debeat plenitudinē potestatis papalis cō-
missam a xpo petro et successorib; eius tol-
lere vel minuere s; de ea gratias agere deo.
qui cōtulit eamq; reuereri debet et ample-
cti. Pōt nihilomin; vsū p̄tatis illi; cer-
tis legib; statutis limitare in edificatōez
ecclesie. Hoc practicauit p̄ns conciliū. tū
in multis. tum specialr in hoc q; legem p̄-
fuit in eligendo papā futurū et suis electo-
ribus q; Reuerendissimū patrē dñm An-
geluz corario. ob laudabilitatē sue cessio-
nis spontaneē. nullus papa futur; posset
eum a collatis. cardinalatu et potestate le-
gati p hoc cōciliū deponere. nec eū sup̄-
terius quibuscūq; factis quōlibet impe-
tere vel punire. Jure quidē indulgēt cō-
descensioe hoc factū est vt exemplū poste-
ris detur vltro cedēdi dū illud efflagitat
eccleivel p̄uulitas. vel vrgēs necessitas.

Expedit autē nūc ante summi pontifi-
cis electōem ita fieri circa multa generalē
statū ecclesie cōcernētia. In quibus summi
pontifices vsuz plenitudinis sue potesta-
tis passim nimis verterūt in abusum. vt
q; noluerūt generalia cedebrare p̄cilia. Nec
inferiorib; p̄tatis ordinaria iura relinq̄re
Dōq; in statutis generalium cōcilioz nūc
cassando ea. nūc mutādo. nūc ad libitum
interpretando. nūc p̄uilegia et exceptiōes
largiēdo. palāz absq; manifesta rōe vlti-
mitate deniarūt. Cū sic in vsu disp̄satio
nū. p̄cessione p̄uilegioz. in nouatōe des-
cretalium nō expedit vsū potestatis papa-
lis sic restringi. vt in om̄i casu tali. fiat ad
cōciliū generale recursus. p̄pter difficulta-
tē et raritatē sue p̄uocatiōis. qualis nō erat

in primitiua ecclesia. qm̄ cōi cōsensu dice-
te hieronimo fiebat om̄ia. Sic non expe-
dit talē laxatōem fieri q̄ vim et robur gene-
ralium cōcilioz in suis cōstitutōib; passim
tollat et eneract. Considerari posset in h
loco Arestore. traditio de triplici policia
Regali scz monarchica. In q̄vnis bene
p̄ceest cui tyrann; opponit. Altera est ari-
stocratia. vbi dominatur pauci et boni.
cui opponit oligartia. Tertiā ponit ty-
mocratia in qua p̄pls benedicitur q̄ oppo-
sitā h; democratia. Est autē iter istas po-
litias illa melior q̄ aliqua singularis. que
ex Regali et aristocratia cōponeret. vt in re-
gno frācie vbi rex instituit plamentuz a q̄
iudicari nō refugit. Esset vero oim op̄tia
et saluberrima policia. q̄ triplicē hanc bo-
nā complecteret. regalē/aristocratia/ et ty-
mocratia. Est autē generale cōciliū pol-
licia talis cōposita h̄is suā directōez. ma-
gis et assistētia speciali sp̄sifici. et p̄missio-
ne Jesu xpi. q̄ ex natura vel ex humana so-
la industria. Hinc est illd qd̄ p̄dicim;
q; ip̄s est saluberrimaz efficacissima reglā
ad regimē totius ecclesie trāquillū. vel p̄seruā-
dū vel reformādū vel inueniēdū. tanq; su-
prez et sufficiens legislator vniuersalis et
potēs epickes. Præterea legitim; et secur;
nec suspect; rōnabiliter ab aliquo r̄p̄tans
cū p̄cedat oim vel q̄i oim cōi cōsensu vel
assensu. Quid at̄ est generale cōciliū ali-
as descriptū est et repeto. Cōciliū generale
est cōgregatio legitima auctoritate facta/ ad
aliquē locū. et om̄i statu hierarchico. toti-
us ecclesie catholice. nulla fidei p̄sona que
audiri req̄rat excusa/ ad salubriter tractā-
dum et ordinandū. ea q̄ debent regimē ei-
dem ecclesie in fide et morib; respiciūt. De-
duci posset ex hac descriptōe cū p̄cedētib;
bus qualiter plenitudo potestatis papal
collata est a xpo. in his que supra naturā
sunt. In alijs etiā q̄ leges natural. canoni-
caz civil sibi tribuūt vt monarche sup̄mo
statz cōcordat cū patrē cōciliū q̄ dicta ē/ q̄
niā in cōcilio papalis p̄tās includit. quōis
aliter sit hec p̄tās in papa aliter in cōcilio
Sic aliter clauēs petro tradite sunt. alit̄
ecclesie. Vñ cōciliū in multis q̄ papā resp̄-
ciūt. h; auctoritatē cōsiliatiuā et dictatiuā/
papa exercitatiuā et executiuā. Nō enī pos-
set cōciliū p̄ seip̄z. vel absolue in foro cō-
sciētie vel p̄sbiteros ordiare. vel cor̄p̄ xpi
p̄ficere. vel obellare manu armata infidelēs

ip̄s xpi suū p̄p̄m

ita de multis. sed ad ip̄s spectat circa hec
huiusmodi cōsulere vel dictare / cui dicta
mini q̄ repugnat cōtumaciter / repugnat
spiritui sancto / cuius est ip̄m cōciliū in di
ctando vel cōsulendo dirigere. Exemplū
in homine. xbi rō potestare habz dictati
uāz p̄siliariā volūtas exercitiū z executōz

Tertia directio.

Conciliū generale p̄ de dissensioibus
z guerris inter p̄ncipes xp̄ianos seu iētes
in p̄ncipiē totius xp̄ianitatis z p̄ditōis ho
minū in ania z corpe. autoritate legitima
cognoscere. prohibēdo eis vias facti z ad
suscipiendū vias iniuri z rōis p̄ cēsuras ec
clesiasticas cōpellendo. Hoc p̄acticare
posuit Serenissimus rex rthomanorū sp̄
August^o qui p̄susq̄ recederet ab hoc cōci
lio ad locū conuētōis cū rege Aragonū. et
petro de luna. orōem ad deputatos habu
it. om̄i religioſa pietate. z vera xp̄iana reli
gione plenissimā. quā his auribz nō sine
pia cōpunctōe letus audiui. Narrauit il
lic p̄positū suū esse. tēdere post sedatōz scis
matis. ad pacificatōz Regū Franciez An
glie. maxime p̄ autoritatē hui^o cōcilij. Nar
rauit de pacificatōne Regis polonie cum
prutenis. Dehinc de passagio hierosoli
mitano p̄cedēte pacificatōne regis polo
nierē. Fundamētū seu regulā p̄curauit
inducēdo quālibz p̄tū. vt se generali con
cilio. siueq̄ diffinitōi p̄orsus summitterē
rēt. cui^o autoritati ip̄semet rex / quēadmo
dū tūc pluries antea. sub attestatōe diui
ni nois prestatus est debebat z volebat cē
subiect^o. z hoc in speculū z exēplar eternū
cuiuslibet p̄ncipis catholici temporalis.

Quarta directio si

ue lex duodecima z vltima.
Conciliū generale p̄r z debz cōstituere
crebriore generalū cōcilioz celebratōem
q̄ retroactis t̄pibz fuerint celebrata. vt de
decēnio in decēniū. p̄ficia futuris summis
p̄nificibz ista lege. quā trāsgredi nō liceat
Fundat in p̄missis hec cōsideratioz p̄ ar
gumentū ex oppositis. qm̄ si totz tā enoz
mia discrimina puenērūt ecclie dei dñi cel
satū est a cōcilijs generalibz / q̄nta demum
erit salutaris vtilitas ex frēq̄ntiori celebra
tione / p̄spiciū est Quis itaq̄ nesciat q̄ ip̄i
supiorū p̄ctā min^o vigebūt. dñi minorē si
bi sentierē esse peccādi licētiā. vel ipunitatē

spem / dñi se reddituos serōem corā iudi
ce suo. generali cōcilio p̄spiciēt. Sūt q̄p̄
pe nōnulli. q̄ etsi deū nō timent / hoies tas
mē reuerēt. Deniq̄ si nō sit assidue lex
viva. dirigens regēs z actiuans leges mor
tuas ad effectū. ip̄se nō satis p̄ficiūt. vñ et
p̄hs tradere fatagēs mediū virtutē nō pos
tuit illud efficac^o inuenire q̄ vt diceret p̄
ut sapiēs indicabit. Potuerāt ex p̄miss
sis oibus velut ex fundamentalibz q̄bus
dā regulis directōibz signis in via mada
toz dei leges elici p̄riculariores. ad tollē
dū scandala impediētia p̄ospex. iter pacē
fidei z virtutis. ad sedatōem scismatū quo
ad primū. ad extirpatōem erroz q̄ ad se
cundū. z ad reformatōz moz q̄ ad tertū.
sed neq̄ rps neq̄ locus sufficiūt. Quia te
tigerūt insup multa ex eis prudētes z stu
diosi suis in scriptis Quia rursus debent
hmōi leges z cōstitutōes p̄culares. maḡ
p̄ mutuā collatōem oim de cōcilio agitari
tractari z diffiniri. iuxta regionum aut pa
triarū varietatē. Quia deniq̄ decreta z de
cretales viderētur abūdanter sufficere. si
p̄ legem viuā fierz efficac^o executio Alioq̄n
multiplicatio constitutionū hmōi. etiam
penaliū. q̄nq̄ plus onerat z aggrauat q̄
subleuet aut p̄ficiat. Faciam^o tandē in
orōe finē verbis. vt cōreuolet ad c. z dica
mus obsecrātes. P̄ospex iter faciat no
bis deus salutarū nostroz. Iter nedū ter
restre sed spūale z celeste. iter eternitatē ad
deū salutarū nostrozū qui est deus bened
dictus in secula. Amen. **Finis**

Libellus de aufe

ribilitate pape ab ecclesia Johānis de ger
son Cancellarij parisiē.

Eniet autē dies cui^o auferet ab
eis sp̄sus Barci.ij Circa quē
tertū pro materia nūc corrente
Querit. Si auferibilis sit sp̄
sus ecclesie a filijs suis vel ab ea Et ponā
hic cōsideratōnes. xx.

Prima cōsideratō

Auferibilis nō est sponsus ecclesie
christ^o homo. ab ipsa tota ecclesia
lege stāte Siquidē caput ecclesie
p̄ps ē. ad ep̄. iij. z colof. i. et. ij Puto autē
nemo cōcesserit q̄ absq̄ capite valeat p̄ma
nere corp^o aliq̄d vepz vel misticū S; ecclie
corp^o misticū manere sp̄vs q̄ ad p̄sumatōz

De auferibilitate pape

seculi necesse est lege stare. Math. ultimo. 2. c. 23. Hoc ergo fiet p. viuificū influruz capitis in ipm. Pro quo facit parabola q. xps se viti cōparat discipulos palmitib. Q. si quis dixerit oppositū dicens ecclesiaz incepisse ab abel iusto fm grego. quo tpe nondū xps erat in carnat. Rndeat Jobā nes in apoc. qui dicit agnū fuisse occisuz ab origine mudi p. uisue scz z acceptatiue a deo. licet nōdū cor p. aliter exhibitiue. quia nec ipsis antiqs erat sal. nisi in fide. multū tū implicita z generali mediatoris z capitis ecclesie xpi tūc futuri. q. b. erat necessariū credere sc. illud symbolū qd de us est. z q. est remunerator in se credentiū.

Rursus deducit qd dicitū est et ipsa cōditiōne matrimonialis vincti inter xpm sponsum z ecclesiam spōsam. sicut iohēs in apoc. ecclesiam sub typo ciuitatis noue hie rusalē vidit descendente de celo sicut spōsam ornata viro suo. Nā ad exēplar celestis ecclesie terrena formata est. Nō ar. de. coniuncti homo nō sepat. ita vt lege stāte nō posset aut debeat dari libellus repudiū inter spōsum z spōsam cōiunctos legitime. Que autē coniunctio matrimonialis magis legitima q. xpi sit ad ecclesiam. confederatio. Propterea dicit p. osee. Desponsabo te mihi in eternū. z p. alter. p. betam. Si potest obliuisci mater q. nō misereat filio vteri sui ego tamē tui nō obliuiscar. Loq. tur de ecclesia spōsa sua. Nā relinquet homo patrem matrē z adheret uxori sue. sic z xps ecclesie. cū matrimonii carnale idō sumat indissolubilitatē. quia sacramētuz magnū est in xpo z ecclesia. qz est illi. ma. trimoniū sacrum signū.

Consideratio. II.

1708 supra lege stāte

Auferibilis est absolute loquēdo sponsum ecclesie xps homo ab ipa ecclesia. Neq. enī min. hoc est possibile q. xps desineret esse hō sicut spon tanea voluntate verbū caro factū est. aut q. desineret esse nedū ecclesia ipsa. sed ois generaliter creatura. Porro sicut nō est absoluta z inauferibilis habitudo cuiuscunq. creature ad alterā creaturā. neq. tanq. finibilis ad suū finē. neq. tanq. effect. ad suā am. sic nō est hoc modo cēntialis vel inauferibilis habitudo ecclesie ad xpi humanitatē. quā vtiq. cōfitemur creaturam. Et ita staret absolute xpm hominē esse et

ecclesiam similr esse. nec tamē ipam a xpo vt homo est. vitales influrus suscipere.

Consideratio. III.

Auferibilis est spōsus militatis ecclesie xps a quolibet suozū filiozū hic in via. licet nō ab oibus colle. ctive q. dū pmanebit militans ecclesia z lege stante. sicut deinceps loqui sponim. Perpicua est p. ia ps bui. d. iuncti. q. nā nullus est homo viuēs qui nō videat mortē. z si hoc nō sufficiat qz dicit aplus q. siue viuim. siue morimur zc. aut pinde nunq. sepamur a xpo. Constat tū q. fit se patio p. mortē talem. q. definit esse q. s. via. tor. z de ecclesia militate. Constat p. terea q. q. dū manebit hic aliquis in via. sicut p. pficere. ita deficere culpabilr. z a xpo vera vite vt palmes aridus. et cōbustioni soli aptus separi. nisi tamē fuerit p. cōfirmatō nem quodāmo positus extra statū. p. out est viator. Altera pars disiuncti scq. tur ex p. ia consideratōe z eius deductiōe. qm. z oim collectio nihil aliud est q. ecclesiastici corpis indissolubilis cōpago. quēadmo. dū dici solet. totū nihil aliud est q. sue par tes simul sumpte. sed hec cōpago manet in eternū lege stante.

Consideratio. IIII.

Auferibilis nō est spōsus ecclesie xps ab ipsa qui influat quotidie tam p. modū meritū impetratōis vt aliq. sc. z plus q. ipsi. q. etiā p. modū dignatiue cōdespiratōis z viuificatiōis. per spm. sc. suū. fidē. spem. z caritatē. cū ceteris donib. infundēdo gratis. virtutū donozū beatitudinū z maxime sacramē. toz. Itaq. sicut nō pmanet corpus aliq. v. z viuens. nisi habuerit qlitariuas d. i. spōsitiōes reddētes p. plerionē armoniacā z decentē. per manutentiā forme cū cor pore organico. fm exigētā ipsi. ac forme actiuitatis. z opationū suarū. cur aliunde venit mors. nō aliter sentiendū est de cor pore mistico ecclesie. Ipe enī spūsc. s. q. est spūs xpi. est etiā suo modo forma cor. poris ecclesie xpi. p. bens ei vitā vnitatē. z mortē z hec nō pmaneret cessantiū qlitatū uis dispositionib. p. renoiatis diffusio p. totū corp. ecclesie z p. mēbz. avaria. pur. vni cuiq. mēbro donatum est. z pur. op. bz. ad edificatōnez corpis vniuersi. Tndit hoc

ap'la clarissime scribens ad ephesios. iij.
 Solliciti inquit suare unitatem spūs. in
 vinculo pacis. vnū corpus et vnus spūs.
 sicut vocati estis in vna spe vocatōis ye-
 stre. Vnus dñs. vna fides. vnū baptisma
 vnus deus et pater oim. sequitur. Vnicuiq;
 autē nostrū data est grā s'm mensurā do-
 nationis xpi. sequitur. et ipse dedit quosdā q/
 dem aplos et Quinctiā articuli quatuor
 principales apostolici simboli. fundat il-
 lam cōsideratōem. Un' est. Credo iā spi-
 ritū sanctū et viuificantē. Quid viuificantē
 nisi sanctā ecclesiā. sicut p'tinus additur et
 vnā sanctā ecclesiā catholicā. Deinde se-
 quit. sanctorū hoc est sacramētū. cōmu-
 nionē. ac deinde remissionē peccatorū in-
 tellige consequitur vitam eternam.

Consideratio .v.

AUferibilis nō est ab ecclesia mili-
 tante spūs suus xps homo qui
 semp inluat in eandē ecclesiā spō-
 sam suā p membra variā. grad' hierarchi-
 cos/officiorū et administratōnū et digni-
 tatū et statutū ab ipso constitutorū dū
 ecclesiā fundauit primū et edificauit. Si
 enī pmanebit ecclesiā vsq; ad cōsummatō-
 nem seculi. pmanebit vt pfecta dei enī per-
 fecta sunt opera. nō solam in inchoatōe.
 sed magis in cōseruatōe. et cōsummatōe
 S; nemo dubitauerit quin ablatio vni'
 membri a corpe diffōmitatē grandem. et
 impfectōem inducat. Manebit ergo sem-
 p ecclesiā cum suoru integritate et pfectiōe
 membrorū. Scribit de his ap'ls. i. ad co-
 rintheos. xij. Diuisiones inquit gratiarū
 sunt. idē autē spūs. et diuisiones ministra-
 tionū sunt. idē autē dñs. et diuisiones ope-
 rationū sunt. idē autē de' qui opat' oīa
 in oīb' Vnicuiq; autē dat manifestatō
 spūs ad vtilitatē. alijs quidē p spiritū dat
 sermo sapiētie/alijs autē sermo sciētie s'm
 eundē spiritū. alteri fides in eodē spū/alijs
 gratia sanitatū in vno spiritu. alijs opatio
 virtutū/alijs pphētia/alijs discretio spiritu-
 um/alijs genera linguarū/ alijs interpretatio
 sermonū. De cōter oīa opat' vnus atq;
 idē spūs diuidēs singulis. putrult. Cō-
 cludam' ex his pauli verbis. q' assidu' crit
 in ecclesiā vsus ministratōnū et grāz gra-
 tis datarū/ quas enumerat et hoc quātūz
 expediat et' decursu et edificatōi. sic erunt
 sapientes sic pphēte sic discretiores spiritu

um qbus ex officio hierarchico cōmissio-
 eis a xpo et spū sancto cōueniūt tales act'.
 ita vt ab humana quīs autoritate neque
 ant' impediri/ suspēdi vel p'hiberi. sicut nec
 status papalis. nec apostolicus. vel pasto-
 ralis. fuerūt enī primit' velut in quodāz
 seminario viuifico positi in ecclesiā p christū
 et postmodū crescēte ecclesiā discretio tali
 um magis innotuit. velut si stipes vince
 se in folia et flores et ramos explicuerit.

Consideratio. vi.

AUferibilis nō est spūs ecclesie
 xps ab ecclesia taliter/ quin semp
 habeat in se viuificū semē. quo p't
 per successiōes generatōis et generatōis
 sese cōtinuare in corpe toto et in membris
 p'sertim officialib' similiter et in filijs Tra-
 ducit ad hoc illud xpi Johan. xij. Amē
 amē dico vobis nō p'teribit generatō hec
 donec oīa fiant loquēs de generatōe in-
 storū/ que cōtrariat illi de qua dictum est
 Amen amē dico vobis q' red'itur a gene-
 ratōe hac oīis sanguis ab Abel iusto.
 Itaq; si dñs in rez mutabiliū creatōe sin-
 gulis indidit se mētē s'm genus suū ad p-
 pagatōis sue generatōem. Si tam in le-
 ge nature/ q' in lege moisi status sacerdos
 talis durabat/ vel in primogenitis/ vel p
 successiōe hereditariā filiorū p patribus
 suis/ oportuit multo ampli' legem gratie
 pfectissimā/ habere in semetipsa secūdi-
 tatē pro sui cōtinuatōne legitima. Ad qd
 inducit apostolus ad rhomanos. it. certū
 prophete euangelici. Ihaie. i. Nisi domin'
 exercitū reliquisset nobis semē quasi zo-
 doma fuisset et quasi gomorra similes
 essem'. Hoc autē quid aliud debet intelli-
 gi q' suis insita spiritualis et ars quedā vi-
 uifica. in vniuersum corpe ecclesie. p quaz
 hierarchicus ordo suus. pōt vsq; in fines
 subsistere. Et ex his p'tinus infer' q' ec-
 clesiā vel cōcilū eam representās pōt in sti-
 tuere vel eligere vel designare summū pon-
 tificē in sacra sede petri. Potest insup mo-
 dum determinare vel limitare eum taliter/
 vel taliter instituendi siue designandi/ ita
 q' non spectat hoc ad solū pontificē sum-
 mū. alioquin ipso vel mortuo vel nolente
 dare legem eligēdi successorē posset eccle-
 sia permanere iugiter sine summo ponti-
 fice quod neq; fieri lege stante. Q' si quis
 dixerit. Dodos qui nūc obseruātur pro
 k 2

De auferibilitate pape

electōne summi pontificis determinatos esse p̄ summos pontifices. Placet. Sed ecclesia consensu suo vero vel interpretatiōe non approbat/ aut in defectu q̄lez predictimus. fas haberet imutare. et ita fas vt in contrariū nullius posset. cuiuscūq; p̄ntificis auctoritas legem dare.

3 Consideratio. VII.

Auferibilis nō est sponsus ecclesie p̄s ab ecclesia sp̄sa sua et filijs ei. sic q̄ remaneat ecclesia in sola muliere. imo nec in solis mulierib⁹ omnibus. imo nec in laicis solū. lege stante et nō facta diuinit⁹ noua institutiōe. Da oppositū. ecclesia deficere posset in suis gradibus et officijs hierarchicis. In suis etiaz sacramētis vsq; in finē. Patet hoc p̄supponēdo q̄ sacerdos a nō sacerdote et episcopus a nō ep̄o neq; institui. imo nec a tota multitudine laicorū aut mulierū similē cōgregata. si p̄ casum mortui essent omnes sacerdotes. Additū est nō facta diuinit⁹ institutiōe noua. q̄ spiritus sc̄to dictante et operāte noua prestari posset auctoritas q̄lis nondū collata est. quēadmodū prius q̄ deus instituit; sacerdotiū nouū supremū et alios inferiorē grad⁹ hierarchicos in ecclesia. non dubiū quin hoc poterit. Porro nulla cōitas vel vniuersitas hominū mortaliū similē cōgregata talem aliquē gradū nullo modo instituire potuiss; cū potestate qualis in quolib; regitur q̄ supra naturā existens ipam sibi p̄supponit et substernit quodāmodo sicut forma materiā. Nec opinor q̄ aliquis doctorū theologorū senserit in hoc contrarie. quāuis verba quedā ep̄stole cuiusdā tractat⁹ de concilio generali videri possant aliquat̄ hoc sonare. nisi benigno interprete foueantur.

Consideratio. VIII.

Auferibilis est aut mutabilis lege stante quelibet politia civilis mo

narchica seu regalis. vt fiat aristocratica/ et nō sic de ecclesia que in vno monarcha supmo p̄vniuersum/ fundata est a christo

Posset deduci cōsideratio tam a priori q̄ a posteriori/ deducendo variatōes que fuerūt in alijs politijs/ quia nullā aliam politia instituit x̄ps imutabiliter monarchicā. et quodāmodo regalem. nisi ecclesiam. Et oppositū sentientes de ecclesia q̄. fas est eē plures papas. aut q̄ quilib; episcopus est in sua diocesi. papa. vel pastor suprem⁹ equalis pape romano. errant in fide. et vnitrate ecclesie. contra articulū illū in vnam sanctā. etc. et si p̄tinacōe maneat iudicandi sunt heretici. Sicut martinus de padua et q̄dam aliorū. Consonat ratio quia sicut ad vnā fidem et ad eadem sacramenta obligant omnes viatores. Sic oportet vt nō esset scisma. reductionem finalem fieri ad vnū supremū. Secus vbi cōitas regitur legib; solis naturalibus et traditiōib; humanis/ que p̄ varietate et p̄ locorū laudabili⁹ et vtilius variant q̄ vno tenore ligent omnes/ quēadmodū tradit Aristoteles exemplificās de regula leſbie. Quocirca dicam q̄ incidenti consequēter q̄ nec summ⁹ pontifex nec aliq; aliorū debz conari vt canones positi/ vel alie traditiōes hūane. obseruentur vbiq; p̄ totā ecclesiam et p̄ omnes inuariabiliter nationes. Oppositū fatigare dedit forte occasione grecis discedēdi a latinis dat preterea q̄tidie materiā multā. litium scrupulorū grauiū/ dum equali tenore q̄ritur obseruari lex hūana siue sit illa canonica secularis vel civilis. quēadmodū custodiri diuinā absq; vlla variatiōe necessē est. Inde venit illa christi questio Mathei. xv. Irmiti fecistis mandatū dei propter traditiōes vestras.

Consideratio. IX.

Auferibilis est vicari⁹ sponsus ecclesie p̄ voluntariā eius cessionē/ aut renūciatōez a papatu. fuerat eni olim dubitatio post renūciatōem. Celestini nūquid talis renūciatio iure substiteret. Tum p̄tervotum quo se papa obligat ad ecclesiam. Tum p̄ter desponsatōez et matrimoniū quoddā spirituale in papam et ecclesiam. Tum preterea quia papa diuino iure statutus est in hoc gradu. Et si que sunt alie rationes. Occasione cuius

reſponſus

dubitationis facta est decretalis determinans affirmatiua qd hoc licet. Et ita licet qd ex hac humili renuntiatione cum ceteris patribus Celestinus annumeratus est catalogo beatorum. Sunt autem casus aliqui etiam per iuristas expressi quando licitum est plato, immo quando qd debitum. ceterum de statu suo, vnus est grade scandaluz subditorum, quod non expectat alio modo probabiliter terminandum qd p cessione. Alius casus est dum occupatio seu retentio p latore patenter vergit in detrimentum salutis proprie. Nam qd prodest homini si vniuersum mundum lucretur anime vero sue detrimentum patiat, aut quaz dabit homo pro anima sua commutationem. Alius casus est vbi manifeste talis retentio impediret maius bonum vel in prelato vel in subditis. Multiplices essent casus in particulari fm illud triplex genus. Sed breuitati no stre satis sint ista pro nuc. Per que dissoluitur prima ratio que fiebat de voto/ qd no obligat dum vergit in detrimentum salutis/ vel etiam deterioris. Altera rationes soluit dissimilitudo q est inter matrimonium carnale et spirituale, licet conueniant in multis. Dissimilitudo est quantum ad hoc qd in spirituali no est sacramentum/ ex quo consurgat indissolubilis necus ex institutione diuina. Quemadmodum de carnali est expressa lex, quod de coniunctio homo no sepe et sacramentum hoc magnum est. Dico autem in christo, et ecclesia inquit apostolus. Ac p inde soluit ratio tertia/ qd solus christus est proprie sponsus ecclesie. Alij sunt tantummodo vicarij quos p humanam designationem vel electionem voluit institui. Quis officium sit diuinum, et sola auctoritate diuina p mutus ordinatum.

Consideratio .x.

Afferibilis est in casibus dabilibus vicarius sponsus ecclesie, ab ipsa ecclesia/ et hoc p eam/ vel p concilium generale representans eam/ vel per aliquos ad hoc p eam institutos/ siue consentiat ipse vicarius, vel no consentiat sue cessione. Sumit in primis argumentum p hac consideratione ex veritate precedentis. Nam si vicarius sponsus potest resignare sponte ipsi ecclesie dando ei libellum repudij, cum sponsus et sponsa no debeant quo ad hoc impari iure censeri/ poterit similiter repu-

diare sponsum talem ipsa ecclesia sponsa. dum par ratio vel potior adducit pro ipsa contra sponsum/ vel quia pstituerit querit eam quantum in se est/ vel tyrannide seu tracta/ re/ laniando eam/ vel placitudo bona sua dissipando. vel qd abuti conata in perniciem filiorum. Nullum quippe statum nullum gradum dignitatis/ nullum ministratiois genus dedit de nisi in edificationem suam et utilitate communem/ patz ad ephesios. iij. et ad corinthios. vi. Dedit vtrique ad pacem eius cuius fines posuit pacem fm psalmistam. Et hanc opatur dilectio/ propter qd finis legis ab aplo ponit dilectio in qua etiam fundauit xpus officium pastoralis. Si diligis me/ inquit xpus petro/ pasce oues meas/ Johannis. ultimo. Sed quis no videat casus multos esse possibiles, quorum aliqui nuc tacti sunt in quibus ecclesia no edificaretur sed destrueretur/ no vniueris sed dissiparetur no pasceret sed depasceret. si non cederet voluntarius vel ciceret in nitus hic qui in vicarium sponsum ecclesie rite canonice fuerat ordinatus. Nec sit cuius illud ammirationi qd dicimus qd contrariates illi iustioni nolite tangere xpos meos/ quomodo etiam vni singulari persone fas est/ in casu violentie attentate p papam verum, contra castitatem suam vel vitam vim vi repellere. cu appositioe inculpate tutele. et ita licite stabit q tangat papam violenter. vel in mare deiciat. Cur similiter in casu no liceat idem toti ecclesie pro defensione sua. et violentie attentate cauta repressione?

Consideratio .xi.

Afferibilis est in casu vicarius ecclesie p concilium generale eo non consentiente/ vel inuito celebratum. Fateamur prius qd regulariter concilium generale no est celebrandum de iure etiam diuino non vocate vel approbate papa/ si est vnicus/ nec aduersus eum allegatio legitima. Sed regule generales bene suscipiunt exceptiones, sicut in gramaticalibus ita et in moralibus/ presertim vbi casus particulares incidunt modis variabiles infinitis/ ad quas exceptiones ordinata est lex superior interpretis aliarum quam Aristoteles vocat epikeiam. v. ethicozum. Et alia diuini nior quam gnomi appellat in. vi. ethicozum. Nec autem lex semp habet locum in interpretatione legum aliarum particularium

De auferibilitate pape

vbi deficere cernit ratio et finis institutio nis ipsaz. Finis autē legum oim nedum humanarū sed diuinarū est dilectō. q̄ vni tatem opatur. Sit ergo casus vbi legi ali cui⁹ observatio dissiparet vnitatē. et obesset publice salutē. Quis ratione vtens diceret eam tenere oportere. Nimirū nec sibi ipsi quisq̄ vellet hoc fieri. quanto min⁹ tota cōmunitas rātionabiliter hoc fugiet. **Q**uod si q̄s interrogaret q̄ auctoritate fulciatur vel vretur huiusmodi conciliū acephalum vt videtur sine papa. Respondē dum q̄ auctoritate xp̄i capitis sui et indefectibilis sponsi/auctoritate p̄terea legū suarū tam diuine q̄ naturalis. q̄ hanc licentia/vel necessitati/vel manifeste caritati/vel religiose pietati concedūt. Pro quo facit textus Bar. ij. De excusatione discipulorū vellentū spicas in sabbato/per legē necessitatis/confirmatā exemplo Dauid qui comedit panes propositionis.

Consideratio. XII.

Auferibilis est in casu vicari⁹ spōsus ecclesie/p̄cclesiā vel conciliū generale nedū cōciliatiue. aut diuicratiue/vel denūciatiue. sed auctoritatiue iudicialiter/atq; iuridice. Presupponamus q̄ iurisdicō idē est q̄ iuris dictio seu potestas vel iurisdicō et facultas propinqua dicēdi ius. Et solet restringi ad cōciliā iurisdicōem. que fert vel dicat in alterū etiam inuitū. Sequit̄ protin⁹ ex hac descriptione. consideratōnis v̄critas. quōd ecclesia seu conciliū habet in casu facultatem propinquā vel auctoritatē seu potestates dicēdi ius. etiā in alterū qui in papā fuerit rite susceptus et electus. Nolum⁹ tamen impugnare quia in summ⁹ pontifex habeat potestatem regitiuā et auctoritatiuā. respectū omniū hominū. quantū christ⁹ voluit et cognouit expediēs sibi dare pro exercendo eam. nō pro se tantūmodo. sed magis ad vtilitatē ecclesie. qualē auctoritatē ecclesie nō habet totū ecclesie residuū. nisi vniūtiue quodāmodo vel electiue. Et ex ista diuisione verū est q̄ clauēs date sunt neduz vni sed vnitati. Ex hoc tamē nō habetur q̄ ecclesia tota vel conciliū. absente papa presertim suo demerito nō possit auctoritatiuā iurisdicōem exercere. sicut lex q̄daz diuina et indeuicibilis ad reducendū ipm vel corrigendū vel compescendū. ne noc

at ipse nedum ecclesie sed sibi inmet tanq̄s freneticus. vel vt pessima malarū passionū ebrietate seductus. sic enī tradit arefotiles. v. politice. q̄ ad cōitatem totā spectat principis vel correctio/vel totalis destitutio. si inemendabilis p̄seueret. et hec p̄as inauferibilis vel inabdicabilis est a cōitate libera. que de reb⁹ suis facere pōt ad libitum. nec p̄ appropriatiōem vel aliquā legem pōt suspēdi. quātomagis hoc habebit ecclesia. **J**udaisabat olim petr⁹ p̄ dissimulatōnē paulus ei restitit in facie ad galath. ij. Introducebat Petrus rem nouā in ecclesia dei/ad cōturtionē gentilē intravit actuū. et subortū est murmur in ecclesia ita vt cōpulsus sit petrus doctrinā insequi quā tradidit scriptis. vt scilz parus esset corā tota ecclesia rationē reddere de ea que in ipso erat fide et spe. alioq̄m nō sibi credidisset ecclesia. Quanto fort⁹ et rōnabilius. possunt duo cōtendentes. diffamati apud bonos et graues de scismate de p̄uicio. de heresis suspitōe cōpelli rationē reddere si se cognouerint innocētes. Sic hī machus. sic brūus marcell⁹. sic ipse gregorius. sic alij plures iudiciū subiere cōciliū. nequaq̄ ex humili condescēsiōe sicut fingunt aliq̄. sed ex debito et obligatōne. q̄m multos q̄ cōciliū nō reperit p̄ictos de crimine reliq̄t causam corū examini iudicis dei terminandā.

Consideratio. XIII.

Auferibilis nō est vicari⁹ sponsus ecclesie p̄cclesiam aut conciliū generale. quo ad ea q̄ sunt ordinis sacerdotis cuiusq̄. quin semp remaneat vel sacerdos vel eps. si in talē fuerit aliq̄ consecratus. Sicut etiā de papatu. si diceret ordinē a sacerdotō vel episcopatu distinctū. **D**udū tempe beati Cipriani martiris in africa dū scitus Cornelius papatū Rome gerebat. fuit error multorū. etiā magnorū. q̄ scismatici et heretici excoicati et simoniaci deiiciebant ab omni gradu et dignitate et ordie. ita q̄ nō remanebāt sacerdotes nec ep̄i retinebāt episcopale gradū. nec diaconi diaconatū et ita de silibus. Immo vsq; ad hoc denētū est vt diceret ab eis q̄ tales nullo modo valebāt baptizare. s; baptisabant hi quos baptisauerāt. Similiter nec consecrabāt nec ordinabāt quin totū postea diceret iterandū. Introducebātur

est amf

pro seipf multos passus scripturaz vt illō
 Maldicā benedictōibus vestris. rē. Ab
 firmabāt deniq; q̄ tales spiritū sanctū da
 re nō poterāt quē vtq; nō habebāt. Hora
 ta sunt hec in decretis causa prima in q̄r
 to sententiariū distinctōe. rē. et distinctō
 ne. rē. vbi magister nō tenet. licet loquat
 magis recitariue q̄ determinatiue. **Illu**
 strissimus vero doctor augustin⁹. post Li
 prianū materiā hanc declarauit cōformi
 ter ad cōcilia generalia. ante eum et post ce
 lebrata. et hūc infecuti sunt doctores theo
 logi/ dicētes q̄ ea q̄ sunt ordinis. stabilia
 sunt/ et indelebilia. propterea dicūt hī im
 primi caracterē quē appellant indelebile
 et nō iterabilem. **At** tamē pro cōcordan
 tia diuersarū sententiāz in hac pte. profi
 cit duplex distinctio. Eps itaq; hereticus
 et degradatus ab ecclia aut intendit dare
 et facere cōformiter ad intentionē ecclie.
 vel baptizat vel cōsecrat vel ordinat vel cō
 firmat materiā insup et formā debitas ob
 seruat. Aut deficit in aliquo istorū. Intē
 tione scz corrupta et erronea vel in materia
 vel in forma. **S**cōm hanc distinctōnem
 procedūt mltē auctoritates sanctorū. quo
 rum aliq̄ dicētes q̄ sacerdotes heretici nī
 hil agāt. intelligūt de his qui secūdo mo
 do deficiūt. quales erāt plurimi heretico
 rum vt arriani et errātes in ipsa substantia
 sacramentorū. Alij dicētes oppositū si
 cut augustin⁹ et ecclia de prioribz intelli
 gunt. **R**ursus alia est distinctio de effi
 cacia sacramentoz collatorū ab indignis
 sacerdotibz. et ab hereticis. Nam q̄ talia sunt
 efficacia potest intelligi/ vel quo ad utilita
 tem vel quo ad veritatē. Si prio mo illa
 dicunt esse nulla. qz neq; profunt scienti
 bus. neq; scienter recipiētibz/ sed obsunt
 poti⁹. Si secūdo modo. sic cōsecratōnes
 hereticoz sacerdotū. efficiā habere et ve
 ritatē. fatendū est. **T**andē ex hac cōside
 ratōne cū suis probatōnibus que latiori
 deductōne ponūtur ab auctoribus. seq̄tur
 q̄ durante p̄nti scismate nō oportet dubi
 tare q̄n vtrobiq; fuerint cōsecrati et sint ve
 ri epi/ et sacerdotes per mutuā successiōnē
 vsq; in p̄ns. **N**ec est difficultas in colla
 tōne sacramentoz nisi de sacramēto peni
 tentie in quo iurisdictio quedā requiritur/
 quā non habēt heretici et scismatici vel ex
 comunicati sacerdotes. Sed hec difficul
 tas redundat similiter in illos q̄ ante scis

ma fuerūt ordinati. et fm estimatōem illo
 rum/ qui iudicārēt hanc vel illā partē esse
 scismaticā. et ex cōsequēti nō habere sacer
 dotes nisi excommunicatos/ et suspensos.
 Et ita vanū est forte scandalosum gloria
 ri q̄ presbiteralis vel episcopalis ordina
 tio suscepta fuerit a scisma p̄ns. potius q̄
 hoc tempore. **S**i per hoc velint hmoi glo
 riantes vocare se veri esse sacerdotes et epi
 scopos q̄ posteriores. **S**i velint preterea
 dicere sicut aliqui dixerūt et scripserūt tem
 pibus istis q̄ vera sacramenta et veri sacer
 dotes et veri epi et verū corpus christi et ve
 rus baptismus cū similibz non sint in hac
 parte obedientie vel in illa.

Cōsideratio. XIII

Aseribilis est vicarius sp̄sus ec
 clie. p̄ ipsam eccliam. aut genera
 le conciliū quo ad executōem licē
 tam eorū omniū que potestātē ordinis re
 spiciūt. id est q̄ non licite talia ager. Data
 quippe est papalis potestas ipsi ecclie. et
 sua est. sicut est ipsi pape. q̄nis alio et alio
 modo. **S**ua est in quā et pape. ad edifica
 tionem ecclie. nō ad destructōnem. **Po**
 test ergo vsus talis potestatis tolli. vel su
 spendi p̄ eccliam ab eo qui vellet vti/ mani
 feste in perditōnem ecclie. aut membrorū
 suorum tali dignitate. vnde et si potestas
 ordinis sit immediate a deo. sit etiā inde
 lebilis. tamē vsus ipsius multū dependet
 ab ecclia et a rectoribz suis qui vices eius
 exequūtur. **E**t hic fundabilis est possi
 bilitas subtractōis vel suspēsiōis obedi
 entie ab aliquo in papā rite electo. Nam q̄
 obedientia tali prestat est preceptum affir
 matiū. quod nō obligat pro semper. nec
 in p̄ncipem ecclie. **S**i viderit ergo ecclie
 sic q̄ prestare nūc obedientiā pape in am
 ministratōne ordinum. sacramentorū et si
 miliū fieret ecclie perniciosus/ et pape in
 instrumētum malicie. cur nō suspendere
 potest huiusmōi obedientiā. quousq; nul
 lum in obediēdo cadat periculum? **D**ec
 autem subtractio obedientie magis ad
 huc fundabilis est in his que sunt tempo
 ralis administratōnis. **S**ed vtrum
 hec obediētie subtractio vel suspēsiō vale
 at p̄ aliū q̄ per eccliam vel generale conciliū
Forte videretur respondendū negatiue. p̄
 sc̄tim si fiat sermo de subtractiōe generali

epi hōm u hōm q̄stionē

k 4

De auferibilitate pape

et autoritativa. et que ligat omnes de ecclesia in hoc stare. Secus est de subtractio ne particulari/quo ad hos vel illos/que non ferunt autoritative. sed vel doctrinaliter et in sinuatiue/vel necessitatis quadam inductione. **I**nbebit (Exempli gratia) summus pontifex coram theologis expertis quod fideles credant spiritum sanctum non procedere a patre et filio/ dicimus quod theologorum erit doctrinaliter resistere. et dicere quod sibi non obediat. **I**nbebit alter summus pontifex quod vastetur regnum francie igne et gladio. dicimus quod regis erit resistere et iubere quod ei non obediat sed resistatur. hoc enim fas est agere cuiusque in quem illicitum vellet inferre etiam verus papa. **N**on est par inbebit ipse idem quod unio ad pacem ecclesie. non queratur vis convenientibus et congruis. aut etiam p eum iuratis aut quod ecclesia nequaquam congreget ne forte ipsum eiciat. **D**icimus quod omnium catholicorum erit resistere et non obedire. **Q**ui sit aliquis qui totam presidentiam suam. et papalem dignitatem/ conuertere velit in instrumentum nequicie. et destructionis alicuius partis ecclesie in temporalibus vel spiritualibus. nec pateat sufficiens remedium aliud nisi subducendo se ab obedientia talis potestatis seuietis. et seipsa abutentis. et hoc ad tempus. vel quousque ecclesia vel concilium prouiderit. hoc fas erit. dum tamen illud agere pia quedam impellat necessitas. non libido. seu cupiditas assumendi improbe velamen malicie libertatis. **F**atemur enim duo illa nullo modo debere fieri. nisi manifestis causis urgentibus. ne in toto corpore ecclesie deterior et generalior scissura fiat: et inducat. dum particularia membra consueverunt non obedire. **S**icut notat aristoteles in politicis pessimum esse consuecere non obedire principi siue regi. Quantomagis erronea et dananda est assertio. quod licet unius cuius subditorum. mox ut aliquis est tyrannus. ipsum vis omnibus fraudulenter et dolose sine quauis autoritate vel declaratione iudiciali. morti tradere. praesertim si addat hanc assertio quod tyrannus ille omnibus est qui non potest est ad utilitatem subditorum sed de hac re alibi. de qua viderint assertores.

Consideratio xv.

Auferibilis est vicarius spiritus ecclesie per ecclesiam. aut generale concilium perpetuo vel ad tempus. quoad

ea omnia que sunt iurisdictionis. Satis in directe. deductio consideratio istius patet ex precedenti. Nam possunt ab aliquo rite in papa electo tolli tam de iure quam de facto subditi in quos debet iurisdictionem exercere ita per indirectum iurisdictionem non subsistet. **U**trum vero directe et absolute possit omnis potestas iurisdictionis a papa rite electo remoueri. possit esse duplex imaginatio. quo ad aliquas iurisdictiones quas est iurisdictione respiciens sacramentales absolutem. que alterius est rationis quam alie respicientes fori exterius. Hanc enim iurisdictionem habet confessor pape super ipsum. cui tamen non possit comunicari iurisdictione in foro exteriori supra papam. ut quod possit excommunicare. Hanc in super iurisdictionem habet in casu necessitatis omnis sacerdos apud peccatorem sibi volentem confiteri. **D**iceret ergo aliqui de hac spirituali iurisdictione sicut de potestate ordinis. quod licet in auferibilis sit in se et in sua essentia. tamen est super usus impedibilis modis tactis. Sicut etiam impediuntur scismatici et heretici praesertim ab ecclesia ne quisque eis nisi in casu necessitatis debeat confiteri. **D**icerent alij quod talis iurisdictione non sola impeditur in suo usu sed etiam tollitur ministerio ecclesie. et prelati superioris dum degradat hereticus aliquis prelatus. vel sacerdos hoc quia descendit de tollere ab illo sacerdote potestatem diuinitus sibi collatam per ministerium talis. tanquam per causam sine qua non sicut imaginant doctores multi de potentia collata sacramentis respectu gratie quam figurat. non enim attingit illa virtus actiua sacramentorum substantiam gratie. sed tamen sunt causa sine qua non talis gratia nequaquam crearetur. **S**icut praeterea dicimus de infusione anime in embryone dispositum. Et magis ad propositum de recessu anime a corpore per inductionem discouenientem qualitatum. praesertim si imaginemur quod anima sicut creabatur prius. ita nunc annihilaret consequenter ad has dispositiones vel ad alias. **U**el exemplificemus de annihilatione gratie per peccatum mortale. **A**duertamus tamen in hac materia quod oportet nos concedere consequenter ad premissa et ad factum celestini qui cessit papam. quod papatus non dicat ordinem super sacerdotium. vel episcopatum. **Q**ui insuper non dicat iurisdictiones

inabdicabilem humana voluntate supra episcopatum. Alioquin tunc temporis remanent duo habentes papalem dignitatem. aut talem que fuisset superior ad episcopalem vel archiepiscopalem. **O**portet ut videtur consuetudine dicere quod mortuo vel cedente bonifacio qui in locum celestini successit. ipse celestinus potuerat assumi in papatum sine noua alicuius ordinis vel potestatis iuridice essentialis et inabdicabilis collatione. quem admodum dicimus de episcopali dignitate in his qui fuerunt degradati vel deiectioni. qui iterum possunt restitui nulla consecratione noua facta. **D**e autem consideratione proficiunt studiosis ad cognoscendum magis et magis quid dicat vel importet et quod non papalis dignitas. et qualiter potest exercere iudicium ecclesie circa papam. **H**ortetur Bonaventura in distinctione. cxxv. ubi ubi dicitur si episcopatus sit ordo supra sacerdotium et ponit quod neque episcopatus neque papatus dicitur nisi plenitudinem aliquam. vel dignitatem in ordine. et ordinem nouum nullum addit.

Consideratio. XVI

Atribuitur est vicarius sponsum ecclesie per ecclesiam aut generale concilium ut dictum est et dum hoc enunciat probabile est quod magis fiat destitutio et iuridice. quam solam declaratiue seu dictatiue seu consiliatiue. **F**uerunt due opinioniones ut alias tangebatur de destitutioue pape. **U**na ponit quod papa dum labitur in heresim. iam damnatus est. et eo facto per deum depositus. et perdidit iure diuino papalem dignitatem siue hec heresim sit secreta ut ampliat aliqui. siue sit manifesta. ut placet alijs loqui restrictius. **C**redunt alij quod nullus rite in papam electus redditur per aliquod crimen. eo facto depositus licet bene sit deponendus. et manet talis rite electus semper papa. usque ad sententiam depositiōis latam contra eum. per ecclesiam vel generale concilium. aut nisi cesserit sponte sua. quem admodum in alijs episcopatus dignitatibus minoribus dicunt esse certum. **I**ta quod resolutio finalis huius opinionionis. quam nunc dicimus probabilem. stat in hoc quod sicut nullus efficitur papa lege stante et nisi fieret noua reuelatio vel miraculosa institutio. nullus inquam talis rite efficitur papa. nisi per legitimam electionem dominorum cardinalium. aut aliorum quibus hec potestas col-

lata fuerit per ecclesiam. aut per generale concilium. sic nullus talis rite electus definit esse papa. nisi per destitutiōem legitimam factam ab ecclesia. vel concilio. vel alijs quibus voluerit conferre ecclesia vel concilium huiusmodi potestatem. qualis nondum collata esse reperitur. **P**robabilitas huius opinionionis fundata est. alias in alio opusculo. **E**t nunc breuiter repetamus dicentes aliquid. **P**rimo quod status hierarchicus in ecclesia debet esse certus et constans. **D**a operosum. **I**am ecclesia non fuisset sufficienter instituta. quia subditi remanerent semper expositi discrimini peccati mortalis. inobediendo vel non obediendo suis superioribus. cum non possent eis consistere sufficienter. quando superiores ius perdidissent in presidendo. vel ipsum retinerent. **A**c proinde dicimus consequenter quod titulus Ecclesiastice dignitatis vel auctoritatis. non est fundatus in sola sanctitate. quem admodum dixerunt heretici qui nominabantur pauperes de lugduno. et alij similes. sicut deditur Bonaventura in distinctione. cxxv. quartam. **A**lioquin nihil esset certum in actibus hierarchicis. **S**icut nemo scit an odio vel amore dignus sit. **E**t eadem radice pateat quod per prescientiam vel reprobationem eternam. non datur vel auferretur prescise titulus ecclesiastice dignitatis. **N**am Judas prescitus fuit apostolus. et multi predestinati carerent tali dignitate. **S**equitur amplius quod titulus ecclesiastice dignitatis non est fundatus in donis gratuitis latentibus in anima. quia de illis consistere non potest subditis. nisi forte per reuelationem. et presertim si sint dona que statim habita statim perdi possunt. quod dicitur propter caracteres indeliberes. postquam semel habitum sunt. et de quibus presuppofita fide. potest haberi sufficiens certitudo. dum aliquis rite suscipit sacramenta imprimetia tales caracteres. **A**ddamur **R**ursus quod sicut iniustus homo sine charitate et in peccato mortali potest iuste dominari temporaliter. et esse rex vel princeps iusto titulo. **S**ic etiam potest esse episcopus. vel sacerdos. **E**t hoc sequitur ex prioribus contra imaginatiōem aliquorum nostris temporibus in anglia. et alibi. qui posuerunt omnem dominium et omnem dignitatem fundari in iusticia charitatis et sine ea nihil potest esse iustum neque iuste fieri neque possideri. quod vtius repugnat assertionibus

De auferibilitate pape

sacre scripture in locis plurimis/in quibus
idolatrie et pessimi homines et reprobi ap-
pellant reges. ut Saul et Achaz. Unde
et ipse docuit quod pharisaeis et reprobis dare-
tur obedientia in doctrina eorum. dum ait.
Supra cathedram moysi sederunt scribe et
pharisaei/que dicunt facite etc. Dicam^{us} con-
sequenter quod dignitates ecclesiasticae non fun-
dantur in fide interiori/neque in spe sancta. ne-
que in caritate. patet ex eisdem fundamentis.
Ac proinde sequitur ulterius quod deficiente
fide in aliquo prelato. non est consequens ut mor-
piderit pastoralem dignitatem quia nec fi-
des est necessarium eius fundamentum. Pa-
ter amplius quod canones sacre scripture. ac
summorum pontificum dicentes hereticos esse
vitandos tanquam ethnicos et anathematiza-
tos. vix dicunt dum constat eos tales esse. et
maxime per sententiam iudicariam. aut propria
confessione. aut facti eundem. Nihilominus
quod tales sint eo facto depositi a dignitatibus
et quod eas perdidit sine destitute non habet
ex eisdem canonibus. Aut si alii canones vi-
deant hoc sonare de notoriis et manifestis
hereticis/ qui sunt eo facto depositi intelli-
gi possent quod contra tales non requiritur processus
iudicialis. ordinatur ad degradandum eos per
sententiam diffinitivam. sicut in occultis et non
confessatis oporteret. Dicam^{us} ergo conclu-
dentes probabiliter. quod sicut humana electio dat
ius et titulum ad papalem dignitatem si homo
sit capax huiusmodi electionis. atque dignitatis. et si
sit viator baptisatus/ sit per humanam desti-
tutionem perdit illam presidentiam non aliter.
eo invito. siue sit hereticus siue sit scisma-
ticus. Et dum opponitur quod hereticus non
potest esse membrum ecclesie/ quantum potest
esse caput eius. vel vicarius suus. aut sponsus
multa in hanc sententiam. Respondetur quod
hec ratio vel similis si bene perpendatur/ om-
nino fuit illa que fundavit omnes errores de quibus
prerogatum est. quod solus iustus iuste defini-
tur. vel est sacerdos vel presbiter. et ita de simi-
libus. Notemus ergo sine processu lon-
giori/ quod multe sunt conexiones membrorum
in corpore mystico ecclesie sicut diverse sunt
in eodem corpore unitates. Una est enim
unitas caritatis. Et ita soli habentes cari-
tatem dicuntur vere membra ecclesie. Alii quam-
tumcumque fideles. sunt vel ut precisa velut
arida. et emortua membra imo sunt per di-
tores domini sui. nec de familia eius. hoc
modo dici possunt. nec sunt digni pane/

quo vescunt. **C** Alia est unitas in donis
nature. sicut omnes homines/ connectuntur
in intellectu et in ratione. Alia est unitas
in simili participatione sacramentorum. et pre-
sertim in unitate baptismatis in quo character
imprimatur in qua unitate connectuntur om-
nes qui baptismate rite suscepti. etiam ubi
fidem actuali. vel habituali. perdidissent.
Et hec unitas videtur absolute sufficere ad hoc
quod aliquis rite in papa electus/ maneat ca-
put ecclesie quousque fuerit per sententiam dif-
finitivam depositus. **N**olo tamen proprie-
rea dicere quod semper sit obediendum tali here-
tico/ vel non sibi resistendum aut quod sit appel-
latio papalis dignitatis honoranda. Quo-
nia in casu sicut iam tactum est posset papa
verus manens papa licite etiam ligari. vel in
carcerari. vel in mare demergi quanto ma-
gis posset obedientia sibi. vel reuerentialis
nominatio denegari.

Consideratio. XVII

Auferibilis non est vicarius sponsus
ecclesie rite prius electus. quin pos-
set creare veros sacerdotes/ et epi-
scopos. et alia facere que ordinem suum respi-
ciunt in tali plenitudine receptum. absque hoc
quod iterari debeant ea que fecisset/ quod valida
sunt iure diuino. quibus peccabit ipse cum
principibus suis si hoc attemptauerit. **C**on-
similiter ea que iurisdictionem puram respiciunt. illa
possunt dici valida que egerit talis quod di-
tolerat ab ecclesia. et hoc iure seu approba-
tione totius ecclesie. vel precedentium pontificum.
et conciliorum generalium institutione. preterea ni-
si aliunde ex culpa subditorum talia reddita
fuerint inuvalida. quod participant in crimine.
Rursum hec consideratio multis dubita-
tionibus que potuerunt oriri/ durante hoc
pestifero scismate. tam in collationibus ordi-
num. quam in dependentibus et collationibus
beneficiorum et similibus. ubi facilius se et pe-
dit opinio quam probabili modo possumus
in precedenti consideratione circa obiecta. **S**ul-
tum perdest insuper eadem consideratio ad ce-
leriores et expeditiores terminandum scisma-
tis. per viam cessionis. omnia qualibet dis-
cussione facienda.

Considera. XVIII.

Auferibilis est vicarius sponsus ec-
clesie tanquam hereticus aut scismaticus
etiam ubi in casu. ipse non est veraciter

z mentaliter talis. ¶ Assignem⁹ summari
casus aliquos circa personas alias. qui si
milit possunt in papā cadere. Duos inue-
nim⁹ in iuribus expressos. ¶ Un⁹ est dū ali-
quis sustinet excommunicatiōem ultra an-
nū. z citatur sup materia fidei. nec respon-
det. ¶ Alius dū citat⁹ corā iudice renuit
prestare iuramentū. Talis a liq̄s poterit
manere semp verus fidelis atq̄ ipse tanq̄
hereticus iur⁹ p̄sumptiōe dānabit. ¶ Ter-
tius assignatur casus si timore mortis vel
alia passione mot⁹ q̄s vocali negat ea que
sunt fidei. nec possit aut velit sufficiēter se
purgare. ¶ Quartus casus vbi p̄ act⁹ he-
reticales. aut idolatricos. habebit p̄sum-
ptio vehemēs cōtra aliquē. z talis nec pos-
terit aut velit sufficiēter se purgare. Dicū-
tur autē actus hereticales vel idolatrici. q̄
sunt cōtrarij vel oppositi actib⁹. quib⁹ so-
let fieri p̄fessio fidei. z religionis xp̄ianē. z
cultus diuini. sicut est genuflexio corā sa-
cramento altaris. z ingressus tēpli. z simi-
lia. Et in hoc multū valet vsus hoīm. sicut ta-
lia signa. vel talia accipientū. Unde si q̄s
exhibet talia in honorem machometi. vel
idolorū. aut si oppositis factis detestaret⁹
sacramentū altaris. z templū dei. z sacras
imagines. z similia faceret. haberi debet
de heresi z idolatria suspectus. z hoc vlt⁹
bemeret vel grauiter. vel leu⁹. s̄m q̄ plu-
res cause suspitiōem aggrauātes z paucio-
res releuantēs cōcurrerēt. Et hic esset lon-
gus sermo de modo accusatiōnis taliū co-
ram iudicatore. q̄n scz z q̄n nō veniūt iudi-
cialiter in materia fidei vel idolatrie. p̄tra-
ctādi. ¶ Casus quint⁹ inuenit. vbi quis
per falsos testes accusat. atq̄ cōuincit sus-
p̄sus relapsus in hereses iam dānatas. Ille
plane dānabit. z iuste dānabit p̄ ecclesiaz
que nō iudicat de occultis. sed de allegatis
et probatis p̄ sententiā. ¶ Sextus casus in-
cidens cū quarto. vbi quis etiā leui suspi-
tiōne notatus de fide. vocat⁹ fuerit ad iudi-
ciū. z venire neglexerit. seu cōtēpserit. aut
forte nō potuerit. de qua tñ impotentia si-
dem facere nō valebit. Cum enī summus
pōtēstas iuxta probata prius. possit tā do-
ctrinalit⁹. q̄ iudicialit⁹ denūciari deferti. et
accusari corā cōcilio generali in materia
fidei. z cultus diuini. nō repugnat casus
istos z similes in ipso posse repiri. qui cir-
cūdat⁹ est infirmitate sicut dicit apls
Experientie voce loquens.

Cōsideratio. XIX. ¶

¶ Describibilis est vicari⁹ sponsus ec-
clesie. p̄ ecclesiaz etiā sine culpa sua.
¶ Quis nō sine causa. ¶ Tangam⁹
similr casus aliq̄s. Vbi corā tota ecclesia
vel concilio generali pponeret. z probaret
per testes q̄ papa q̄ forte est detēns inter
saracenos iā obiit. z cū ecclesia iā nō pos-
sit cōmode diu⁹ remanere sine papa. vbi
detur oino q̄ in hoc casu conciliū poterit
creare nouū papā z cū nō possint esse duo
simul. videt⁹ q̄ prim⁹ erit destituit⁹ p̄ conci-
liū. Posset etiā destitui. vbi cōstaret de vi-
ta. si de eo ablata esset spes ois redeūdi.
¶ Alter casus est vbi q̄s rite elect⁹ in papam
efficeret adeo inutilis. p̄pter in dispositiōz
corpalem. ac p̄pter carentiā perpetuā vsus
rōis. q̄ per cōciliū iam p̄ eū cōgregatū dū
sane mentis erat. expediret aliter puideri
de summo pōtēstas. ¶ Alter casus est vbi
post electiōem canonicā alicui⁹ in papam
p̄ cardinales. ipsi cardinales oēs morirēt
prius q̄ possent electōz suā canonicā pub-
licare. cōstat q̄ ecclesia nō tenet hūc recipe-
p̄ papā. z ita posset ad electiōem alteri⁹ p̄ce-
dere. ¶ Alter casus similis stat cū priorū
vbi nullo mō cardinales etiā viuentes
possent facere fidē sufficientē de electiōne
canonica facta circa vñū. q̄lis casus videt⁹
eēt fuisse in scismate p̄nti si bñ p̄pēdat. Et
iō circūstātia ei⁹ multū iustificat p̄cessus
habitos p̄tra illos. p̄tendētes z aduersus
cardiales. ¶ Alter casus p̄pter cōm errozē
aut estimatiōem subditorū. aut ipsoz ma-
liciā generalē de q̄b nō est p̄sumēdū q̄ vñ
q̄s debeat obediētā prestare tali. q̄ fuit in
papā rite elect⁹. tñ alteri nouiter eligendo
pari sunt. vt forte si greci vellēt ad vñitatē
eccie redire. dūmō tolleret papa iā existēs
z nou⁹ rite canonicē crearet. ¶ Cōfirmat h⁹
imaginatio casus illi⁹ iuxta positiōem in-
nocētij z alioz iuristarum. q̄ dicūt hoīm
expsse p̄fessum in religione. posse vxorem
ducere pro saluatōe magne gentis aut ad
fidem conuersiōe. Cur nō similiter p̄ ali-
quo tanto bono posset rite electus. p̄ eccle-
siā aut conciliū generale destitui bono ze-
lo. et integra charitate. ¶ Casus alter
sextus esset vbi per iuramentum et votū
aliquis in Papam rite electus. seipsum
ad cessionem obligasset. sed differret hoc
adimplere. In scandalum populorum.

De auferibilitate pape

putantium ex tali facto pape/ q' neq' iura
mētis suis obligant/ neq' votis/ q'lem ca
sum habere videmur in manib' **D**eni
q' si casus notati in hac r' precedēti cōsi
deratōe. vix aut nunq' visi fuerint/ nib' lo
min' expedies est tāgere ad inq'sitiōem so
lidiorē veritatis r' ad cōfutatōem illoz. q'
in iuribus suis scriptis oīa particula tim
et sufficiēter arbitrantur esse decisa.

Consideratio. XX.

Auferibilis non est vsq' ad cōsum
mationē seculi vicari' sponisus ec
clesie/ q'n aliquis cert' r' vnic' pre
ficiat/ r' hoc lege stante/ r' p'supposita mun
di duratōne lōgissima **D**etur oppositū
tunc ecclia maneret imperfecta vsq' ad con
summatōz seculi/ nec suoꝝ gauderet in te
gritate mēbroꝝ/ r' p'sertim mēbz p'cipa
lis. **Q**uo circa cōcludam' sub q'drupli
ci corollario morali cōformiter ad p'dicta
r' ad alias cōsideratōes alibi notatas su
p' eadē materia **E**t dicam' p'io q' hi re
pugnāt ordinatōi xpi/ r' spiritui scō rebel
les sunt/ qui p'ntis scismatis terminatōm
impediūt modis talib' quos sciūt aut sci
re debēt/ ad pacē protin' reducendā/ eē vl'
inutiles vel nocuos vt si querat fieri pap
p' reductōem vni' obediētie ad alterā. vl' p'
vim armatā vel p' dispositōem iuris. q' nō
sunt pbabil' r' salubriter expectanda **N**ec
sufficit dicere. habem' papā xpm. sufficit
vt credam' in euz/ nam talis vniō ad xpm
r' si sit necessaria/ nō tñ vsq' q' sufficit/ vt
in ea stemus nō pcurando qntū in nobis
est vniōne alterā ad vniū vicariū suū in ter
ris/ de quo cōstat ecclie **A**ddim' cōse
quēter pro scōo corollario/ q' hi fallunt r'
fallūtur/ qui p'pter affectōem qualēcunq'
cōmodi/ vel honoris/ vel amicitie circa al
terū contēdentū/ tenderēt ipedire suā ces
sionē/ pro impletōe iuramentoꝝ r' votoꝝ
suoꝝ/ r' pacis datōe/ si nollent suā delectō
nē/ vbi hoc agere renuerēt/ imo p'sus qn
to magis aliq's fuerit amic' / tanto ampli
d'z hoc querere vt eoꝝ spūs salu' fiat/ et vt
pateat oībz q' nō zelo malo zelati sunt eos
aliqu' / sed zelo charitatis. licet forte vel er
ror. vel deceptio in iudicio p'iculariū agē
doꝝ/ interuenire potuerit. **D**icam' p'reter
rea p' tertio corollario q' hi nutu dei r' spi
ritu sancti (sicut credendū est) inspiratiōe
tracti fuerūt. q' ad cōuocatōem sacri concii

lij p'ntis celebrādi dederūt operā r' p'mpti
tudine prestiterūt/ prestant r' prestabunt
Ille orando. ille exhortando. hic p'egen
do. ille compendo. r' ita de singulis Impe
ditores si q' essent numerādi sunt inter il
los de quib' nūc tetigim'. qui rei sunt de
trimentoꝝ omniū tam tempaliū q' spiri
tualiū. ex hoc scismate horredo nascētiuz
qualia vix suffecerit tractat' grādis vel sū
mati enarrare. **N**ā quō patus esset audire
eccliesiā. qui suā congregatiōem vel nollet
damnabiliter. vel dānabilius impediret
Danc cōuocatōem pro finali scuto sue p'
rectōnis ad deū. quesitū in morte rex frā
cie karolus q'ntus. **A**d hāc esse debet fina
lis resolutio oīm qui de scismate nolūt in
crepari apud deū. immo ad hoc redit neu
tralitas accepta si bene capiat' **D**icam'
ad extremū p' quarto corollario q' hi qui
sacri conciliū pisanū constituerūt. suffi
cientem habeant autoritatē dei q' d' duos
cōtēdētes. aut suos cōplices. si noluerit
parere dictatis p' hoc conciliū. in cessione
facienda realiter. r' de facto r' cito r' alijs re
quisitis poterūtq' procedere ad electōes
vniuz certū vicariū. qui tert' r' indubita
tus ab eccliesiā poterit debere reputari.
Et iā vbi nō oēs obedire vellem sic electo.
quod tamē nō est indebite p'sumendū.
Ecce ergo viginti consideratiōes quo
dā ordine geometrico se sequētes. Que iū
ctis alijs sedecim in quarū qualibet initi
um est vniitas eccliesiastica **A**dditis q' alijs
q'tuor dudū tarascone p'dicatis. reddūtur
xl. consideratiōes. **E**t he qualē possint af
ferre studiosiorib' cognitōis materiā. sit
eorū iudiciū qui viderit. **P**ostulem' tā
dem vt in auferibilis spōsus. eccliesie xpo.
vicariū certū. r' vnicū nobis instituat. ad
gloriā noīs sui r' nostrā oīm salutē. prestā
te eodē q' est benedict' in secula se. Amen.
Sedecim consideratiōes quarū hic
mentionē fecit. paulo post subsequēnt.
Quatuor alie in sermōe tarascone p'edi
cato. q' incipit Apparuit gratia dei r' etiā
subiungentur. **6m**

Sententia Magi

stri Johannis de Berson de modo haben
di se tempore scismatis.

Ad tollēdū quorū d'z in p'nti scis
mate p'ntiā in pbitatē q' nima
specialiter in patria flādrensi. si p'

meritis aut falsis assertionibus suis certissima et pnciosissima scismata formantur et fraternam violant caritatem. Dū hoies ab obediētia debita suoz supiorū auertunt. Dū postremo p instabili sua opinione et humana traditōne legē dei sanctā et stabiles deserere/contēnere et violare compellunt. Dignā duxi quēdam fundamentalia p me posita /saluo semp in omnibz supiorū ac sapientiorū iudicio nūc sub aliquorū conclusiōnū compendio ponere. **¶** Quocūqz de papatu pcedentiū demōstrato nō ē hereticū dicere. **¶** Nō est papa. **¶** In casu p dīcto stat aliquos esse apōquos istud pncipaliter asserere. **¶** Nō est papa saper heresim. **¶** In scismate pncipiā dū bio/temerarium /iniuriosū et scandalosū est asserere oēs tenētes istam ptem/vel aliter /yl omnes neutrales et absolutos/ēē vniuersaliter extra statū salutis. /yl ex cōmunicatos/vel rāonabiliter de scismate suspēctos. **¶** In scismate pncipiā licitū immo cautū est pstantibz obediētiā istī vel illi/ēaz sub p dītōne tacita /yl expressa tribuere. **¶** Quocūqz pte demōstrata temerariū et scandalosū /sum et sapiens heresim est asserere /sacramēta ecclēsie suam efficaciam non habere/aut sacerdotēs/non esse psecratos/pueros nō ēē baptisatos sacramētū altaris non esse psecratos/et similia. **¶** In scismate pncipiā temerariū et scandalosū est asserere quocūqz pte demōstrata /q non licet audire missas corūz vel sacramētis non coicare /psertim attēta diuersitate locorū /tēporūz /atqz psonarū. **¶** Possibile est aliquos vere pti assentiētes esse veracitē scismaticos et aliqz false pti modo p dīcto assentiētes /scismaticos nō existerē. **¶** Halubrins/iusti et tutius est quere re vniōne ecclēsie inf. tēdo circa pcedētes de papatu et hoc p. **¶** Cessiois vtriusqz /yl subtracōis obediētie/vel alterius licite coactionis/ē subditos p ex cōdicatōis cēsuras vel aliter vexare /seu turbare/aut q vna ps p dītatis ab alteri coione pncipaliter sepef. **¶** Rō pncipiā conclusiois hec ē /qm nlla ppositio/ad cui vificatōz ecigif vitas vni ppositiois pncipiā et ad fidē ipncipiā ē de necitate aut integritate fidei. **¶** Nā sic ppositio copulatiua/cui vna ps ē pncipiā ē tota pncipiā cui vna ps ē falsa aut impossibilis ē tota falsa aut impossibilis/cui ppositio. **¶** Cōstat at ad vificatōz illi. **¶** A ē papa. ecigif n solū vna s mltē pncipiā pure ēē vna. vt q electō sit rite celebrata et ab illi q bēbāt pncipiā et pncipiā

mlte. **¶** Ex hī rōe colligit q quicūqz sacerdote demōstrato/ista nō ē heretica /iste nō ē sacerdos et sequit sequitur q nec ista h nō ē corpus xpi i altari etc. **¶** Rō scē ppositiois qm ppositio dī sapere heresim. qm ex ipa coassūptis aliqz vtriusqz rōnabilitē negari nō pnt sequit error: i fide/sz possibile ē aliqz hoies p reuelatōz /yl alitē sic certificatos ēē. q oia rite facta sūt i electōe et psecratōe ei i papā. **¶** A q rōnabilitē dubitare tūc nō pnt. **¶** Si negat A ēē vel fuisse papā incidit i errorē illū q rite electus et psecratus in papā/nō ē nec vni q fuit papa et q n succedit p errorē et similia q sūt heretica. **¶** Rō tēte conclusiois qz mlti sūt ex vtriusqz pte et neutrales/ qz non est materia ista clarificata/ qz rōnabilitē possint negare vel dubitare istā ppositioz qz cūqz p dītō dēnū demōstrato. **¶** A ē aut fuit rite electus? **¶** Nō ē scismaticus/aut hereticus/ et pncipiā ad qz sequit A nō ē papa. **¶** Assūptū docet expēria et tot doctorū diuersē aduersē sntie. **¶** Et constat multos ēē simplices/ q ad talia dubia iuestigāda nō tenent alios sequi/ nec mouēt fauore/vel odio/seu qstu ad nō pncipiā dūz huic parti vel illi/ et parti sūt obedire vitati sufficient agnate/nec sūt pncipales/ igif nec ex cōicati/ nec de scismate rōnabilitē suspēcti. **¶** Tota rō fūdat in h q nūqz fuit tā rōnabilis vebemēs cā dubitatōis/ in aliqz scismate sic in isto. **¶** Cui signū euidentē ē varietas opinionū doctorū et int doctissimos et probatissimos ex vtriusqz pte/ q nētā suppletis eis q facti sūt pncipiā ad huc restaret qōnes iuris ad vtrūlibet disputabiles/ q oia incertitudinē rōnabilitē generāt in h scismate et ab errore pncipiā plures exculant. **¶** Pōt igif illud dici rōnabilitē dubitabile qd plim et magis sapiētes dubitabile reputāt et p dīcāt. **¶** Rō qte conclusiois colligit ex pcedēti et pncipiā simile de adoratōe hostie i altari/ dū occurrit aliqz dubitatio/ q pbr celebrās nō cōpleuerit oia rite ad psecratōz requisita/ suffic ei adorare sub p dītōe implicata/ imo sp dī sub iū p dītō implicata ista vtriusqz vel simil. si oia rite facta sūt fm institutionē xpi et ecclēsie. **¶** Cui igif in casu pncipiā scismatis. tam dū bio et qd non tā pncipiā tangit statū salutis et fidei. non poterit aut debet apponi cō dītō ista vel pncipiā/ si talis fuerit canonicus electus et consecratus et non sit hereticus/ aut scismaticus deprauatus. **¶** Rō quinto conclusiois manifesta est aduertēti/ quoniā ne pncipiā scisma/ neqz heresim/ neqz

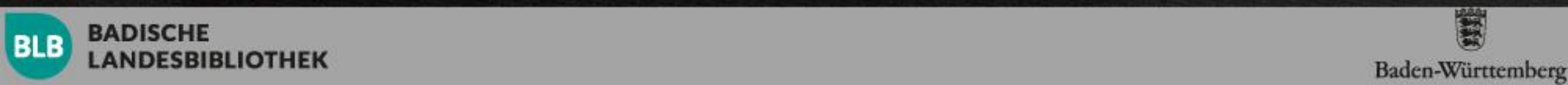
periculo scismatis aut dānationis / nūc illi nūc isti / modis istis obedire. / et nūc cū istis nūc cum alijs cōionē p̄stare. Et h̄ totū dicitur p̄pter pbabilē ignorātiā iuris istius / vel illius p̄tis. Et supposito q̄ ab initio scismatis forte tentanda fuisset alia via / ad sciendū si p̄ excoīcationes / aut p̄dicationes / vel aliter / oēs ad vnā obedientiā trahi potuissent. Attamē cognito p̄ experientia / q̄ talia nihil p̄ficerent / imo nocuerūt / q̄ de die in diē maior inuolutio sequit̄ / vidē faciendū vt dicit̄ est. **S**ecundū documētū q̄ inter oēs eiusdē obediētie / expedit adberere sententijs latis a suo supiore credito / alioqn̄ non eēt vinculū caritatis. **T**ertū documētū est de casibz referuatis pape / de dispensationibz / et alijs in foro conscientie / vel publico / p̄nt hoies fm̄ credulitate sue p̄tis / et seip̄os q̄tare p̄ facto tenendo id qd̄ eoz supior credit̄ fecerit. Neutrale aut̄ vidē habere sufficientē recursū ad ordinarios apud q̄s fm̄ eoz op̄inonē cōiter loq̄ndo / eēt p̄tis deuoluta. **S**. Fac pacē x̄pe de q̄ tractam̄ / iste Disputat atz pia mediatrix esto maria. Pastor et ecclie dē en grex nē balat ad te. Ergo cā tui / nē misere sui. **F**init.

Tractatus qui ascri

bit̄ Jobi de Bersonno. Qualis fuerit stat̄ ecclie in veteri / et nouo testamēto. et q̄liter ecclia fuerit erecta / p̄libz p̄dicit̄ / et q̄t scismata / et q̄t intrusiones fuerūt in ecclā romana / et q̄liter in scismatibz p̄teritis fuerit actū / fm̄ veras chronicas.

Postq̄ supior stat̄ et effectus p̄sentis scismatis / ac acta et agenda in vniuersali ecclia / et sp̄cialit̄ in roma / fm̄ veros p̄phetas / diḡgesta et notata sunt. Pro pleniori noticia p̄dictoz acut̄ stil̄ / vt fm̄ veras cronicas et approbatas. et specialiter antistitis nostri reuerendi archiepi Eufontini verissimi antiquatū relatoris / et fris̄ P̄tholomei de luca venerabilis croniste / status et acta p̄terita i dicta ecclia lucidi / cognoscant̄ / et sciant̄ a lectoribz. Inuenim̄ enī ego / Theoforus et socius mē carissim̄ frater Eusebius / in p̄dicit̄ / et alijs cronicijs / vt infra d̄r̄ fideliter referendo q̄ Eufontinus et P̄tholomē gesta et acta romane ecclie denotarunt / a natiuitate x̄pi vsq̄ ad annū dñi. D.ccc. lvi. a quo t̄p̄e citra nullū scisma fuit in ecclia dei / vsq̄ ad istud nouissimū t̄p̄. **P**er

tri de luna / et angeli carozio. **E**t quarum cronicaꝝ lectione dare repim̄ / q̄ ecclia tam in veteri testamento / q̄ in nouo / exigētibz peccatis / et malicia sathane. multas tribulationes passa est. Tamen ab omni tribulatione ip̄am semp̄ deus liberauit / cū ip̄ si hūiliter et cōtrito corde ad deū p̄uersi sūt veniā petentes et maiorē quietē. Aliq̄ i no. test. habuit ecclia dei a destructione friderici impatoris secūdi / vsq̄ ad t̄p̄a bone memorie dñi Greg. pape. xi. q̄ quies et abundantia diuitiaz / reduxerunt eccliam in peccata / et vitia / p̄pter que ecclia patitur p̄sens scisma / et multa discrimina / et maiora patiet̄. **I**n veteri aut̄ testamēto ecclia multas tribulationes passa est. Primo decem plagas dū fuit in terra egypti. Item in t̄p̄e habite possessiōis terre p̄missiōis / vsq̄ ad templi edificationē. et p̄secutiōes passa est ecclia. Item post templi edificationē suscitauit durissimā iacturam et scisma / qd̄ fuit in ieroboaz / et ieroboā. Itē suscitauit t̄m̄ migrationē totius sacerdotij / et destructionem tēpli in babilonia per patrē nabuchodonosor. Item passa est t̄p̄e nabuchodonosor / quo tempe multi fuerūt pseudo pontifices maximi / et scismata / clerus magnam p̄secutionē passus / et fuit vltima in veteri testamento. Cui p̄secutioni p̄sens / et persecutio friderici tertij / et magni vltimi antichristi futuri / similes erunt scōm̄ abbatem ioachim libro de vltimis tribulationibus. **I**n nouo autem testamento ecclia etiam varias et diuersas p̄secutiones passa est / exigentibus peccatis / et opere nature humane hostis. **I**n primitiua enim ecclia summi pontifices apostoli / p̄lati / et alius clerus / opprobria damna et iniurias et mortis diuersa martyria passi sunt. **I**n celsantibus martyrij / et crescente dicta ecclia / a constantino magno / et ab alijs p̄cipibus / a populo christiano / inceperunt hereses menandri / primi heretici Arii / et aliorum hereticorū / maxima scandala generantes in ecclia dei. **P**ostq̄ autem in ecclia multiplicata sunt dominia in tēporalibus / et spir. tualibus / inceperunt intrusiones et scismata in romana ecclia / p̄pter que dominia et potestates / continue fuerunt odia et rancores / inter summos pontifices / imperatores romanos / et dominos temporales. **Q**ue scismata fuerunt viginti cum p̄senti / et intrusiones q̄draginta unū

In veteri et nouo testamento.

¶ Quorū primū scisma incepit anno natiuitatis dñi. cccliij. inter primū Lornelium et Houacianū. **¶** Secundū scisma fuit anno. ccc. liij. inter liberū et felicē. **¶** Tertū anno. ccc. lxxij. int Damasum p̄mū et Ursinū. **¶** Quartum scisma fuit anno. ccc. xxvij. inter Bonifacium primum et Eulaliū presbyterum. **¶** Quintum anno dñi lxxi. inter Simachū primū et Laurentiū. **¶** Sextū anno do. cccxij. inter Bonifacium et Dioscorū. **¶** Septimū decclij. inter Stephanū tertū sanctū vix et Costantiū. qd scisma si bñ videat qñ p oia simile est instāti scismati et pl' assilat p̄nci scismati q̄ alia p̄terita. **¶** Octauū scisma fuit anno deccclvij. int Eugeniū scdm et Sifimum. Nonū fuit deccclxxx. int Leonē q̄ntū et p̄p̄o for p̄b̄m. Decimū fuit āno deccclxxij. int Johes scdm nobilē romanū et Leonē octauū. xi. fuit deccclxxij. int Gregoriū q̄ntum et Johes ep̄m placētū. xij. deccclxxij. int B̄ndictū nonū et Leonē p̄dictū. xij. **¶** xxxvi. tpe benedicit octauū. q̄ a romanis ei cū et alius intrudif postea B̄ndictus restituit. xiiij. scisma fuit āno. Dliij. tpe B̄ndicti q̄ cum iā sedisset multis ānū aliq̄ sūt electi expulso Benedicto. xv. fuit. Dlxviij. int Alexandz scdm et Eodullū ep̄m p̄m̄ sem. Decimū sextū fuit. D. lxxxvij. int Gregoriū et ep̄m p̄m̄en̄. xvij. scisma fuit D. c. i. ter pascālē. ij. et tres p̄latos q̄ nomē et offm̄ occupauerūt fauore heretici impatoris. xvij. fuit. D. c. xi. inter gelasūz scdm et bitōdinū hispanū. xix. fuit D. c. xxxi. inter innocentū scdm et petrū leonis. xx. āno. D. c. lxxij. inter Alexandz tertū et quorū scismaticos. xxi. scisma fuit tēpe Ludouici de bavarūa q̄ Ludouicus veniente et regnate iohanne. xx. q̄ iohes assumpt' fuit ad papatum Anno dñi. Dcccxxij. fecit fieri antipapam fratrem Petrū de carbario ordis minorum a quo coronaz imperij recepit. Tamen facta dictorum antipape et antimpatoris annullata sunt infra annos. **¶** Vice simū secundū scisma presens est et melius coloratū aliquo alio. app̄erātū a sp̄s̄sancto p̄ punitōe cleri et reformatōe eccie. Circa q̄z intrusione scismati et fictōz p̄cessū ordinatiōne ablatione et finez ex flore supradictorum notū est. **¶** Et p̄t notari singulariter q̄ oia et singula scismata et intrusiones p̄dicta et ficta forā et nutrita s̄p fuerūt ope ingenio et inuidia pessimoz sacerdotū et cleri

dei. sibi semp fauentibz et auxiliantibus imperatoribus et populo romano excepto karolo magno. et tribus Ottonibz primis de saxonā qui ecclesiā multū afflictā semp exacerūt. **¶** Itē notam' q̄ in omni scismate sp̄ ille vicit et obtinuit qui habuit ius siue prius siue secūdo elect' fuisse. Et sp̄ antipap̄is et seq̄cibus male successit. **¶** Itē in omni scismate iste papa visus est habere ius et obtinuit q̄ elect' fuit a maiori parte electorū et habentū vocē in electione papae. **¶** Itē notamus q̄ de cōuersione magni Costantini circa et postq̄ roma et maxima pars dem christi agnouit q̄ imperatores romani vel populus romanus. xxxv. veros summos pontifices expulerunt de roma et ip̄os diuersis penitentijs afflixerūt iniuste. Quorum summoz pontificū nomina sunt hec Julius p̄mus simachus. Siluerius p̄m' Vigilius p̄mus. Martinus p̄mus. Leo tertius. Eugeniū scdm. Johes octauus. Leo q̄ntus vel sextus. Johes decim'. Benedictus octau'. Johes decimusquartus. Johes decimus sextus. Gregorius q̄ntus. B̄ndictus nonus. Gregorius septimus. Victor tertius. Pascalis scdm. Alexander tertius. Bonifacius sextus. **¶** Item notatum fuit q̄ reges fracie qui p̄ tempore fuerunt nunq̄ in aliquo dictorū scismatū adhererunt scismatico sed semper veris pontificibus. imo qd plus est reges francie octo summos pontifices de sede expulsos posuerunt et reducerunt in romam in sedem priam/ quozum summoz pontificum sunt hec nomina. Vigilius vel Eugeni' Leo Zacharias. Stephanus. Calixtus. Innocentius. Alexander tertius et Pascalis. **¶** Item singulariter notatum est q̄ quando cunq̄ ecclesia in scismate vel alio modo vacillauit semper ecclesia erecta fuit per aliq̄s principes seculares vt per karolū magnū Ottonē de saxonā. Reges francie cōmune p̄sis seu Pisanos et diuersos alios. Nūq̄ enim ecclesia relapsa vel vacillans suis operibus vel viribus se crexit. **¶** Item singulariter est notatum q̄ nūq̄ in scismate per ecclesiam conciliū generale fuit vocatum. Sed illi qui fuerunt in scismatibz veri pontifices vocauerunt concilia particularia in diuersis locis prout videbatur sibi expedire. **¶** Tamen non reperio aliq̄d scisma sine concilio aliquo fuisse ablatum. **¶** Item reperio q̄ tempore Gregorij sexti et

Clementis. ij. quo tempe erat scisma in ecclesia qm Henricus ipator suocavit et gre...

nec est in culpa. Denique q inquirendum est de iusticia vere pris. sine cuius cognitione...

Consideratio prima

Unitas eccie generalis sic impedita est p divisiones filioz suoz tanq membroz putrescentiu...

Incipit tractatus

eadem Joh. Gerson de unitate ecclesiastica

Unitas ecclesiasticet tractatoribus vnus et zelatoribus eiusdem pacis via felicit inuenire. Et si alligatu corp vinculis occupationu...

Consideratio secunda

da contra primam allegationem.

Unitas eccie eentialis sp manet ad xpm sponsu suu. Nam caput eccie xps in q sum omis vnu fm aplm.

Unitas qppe ecclesiastica. ad vnum certu xpi vicariu stantibz terminis in qbo est ecclesia Anno dni. Dec eccle. eccie. Januarij no est retardada ppe...

Consideratio tertia

Contra secundam allegationem.
Fitas eccie ad vnu certu vicariu
epi q ddammo accidentalit atz mu
tabil e n dz ipediri mime vel differri ppe co
teroz duoz de papatu/aut fautoz suoz/si
qrat sic manere p allegatoes iurii positiuo
ru. iustificatoes varias. z qonco q sunt
spoliati/ z q dnt an oia restitui vel aliude.
S; videt expedies. q ea q retro sur obliui
scetes. Jsti de pccilio. i. a terio: a sic apls loq
tur/ se credat. vt iuxta narratoz ab Augco
meorata/ pl qrat quod libabit eccia ab hac
scimatis fouea pfudissima/ qz qlit/ z a qv i
ca est plapfa. **C**onsideratio. iij. cōtra
secundam allegationem.

Fitas eccie ad vnu certu epī vica
riū sic amāda ē/ vt p sua adeptione
possint rōabilē/ plima mala singulariū p
sonaz dimitti/ nē vel in postez/ sine pena
Et qdā vā singularia iura pnt differri. sic
q fiat cessatio voluntaria de eis/ vl et coacta
p auctē p silij. Hoc nimirū dicitur nature let
vt ps qlibet p suo toto saluādo/ se det z ex
ponat. Qz si qd pcedētū iustificare se seu i
iuste secū agi pcederit/ dicat ei tu te tuaz
oia debes eccie/ tu q pastorē te noias/ qstū
cūqz sis inocēs. debes p ea vel saluāda/ vel
vniēda/ vel nē qvif scādalizāda/ pat^o eē po
nere vitā ppiā/ qsto magz qlibet dignitatē
qredo q sūt iesu xpi/ z nē fm dictamē ppiū
um vel carnale s; publicū z icorruptū spūa
le/ put pcciliū qd vtiqz sapiēs est iudicabit.
Necq; ppius h agēdo defes gregem. sed pa
scēs vnies z manere diceberis.

Consideratio Quinta

Fitas eccie ad vnu epī vicariū/ nō
bz nccē q nūc pcurēf fuādo tñios
lfales/ aut ceremoniales iuriaz positiuoz/
aut pcciliū ordinarioz/ i euocatōibz/ accu
sationibz/ dilationibz/ aut silibz/ s; sūmarie
z de bōa grossaqz eqtate/ pnt pcedere pcciliū
istō generale. In q residebit sufficiens au
ctozitas iudicial vredi epikeya. i. interprā
di oia iura positia/ z ad finē celeriorē/ z salu
briore bñde vniōis/ eadez adaptādi aut si
op^o fuerit relin qndi. Qd ei p ecclesiastica pa
ce z salute institutū ē si rite z nē tirānicā/ malis
gnitate fuerit institutū/ nē dz qz militare/
ne ptiō data videat^o stōnibz hūanis in de
structioz eccie/ nē i ei^o edificatoz. Auctas hō
doctrinalit vredi epikeya. residet pncipalit
apō ptiōs i theologia. q ē architectozia res
spectu aliaz. Et pnter apō ptiōs i scia iur^o

canonici z ciuilibz/ pnt ex pncipiis iuris di
uini z naturalis bñt accipe fundamenta

Consideratio. vi. cōtra qrtā allegationē.

Fitas eccie ad vnu certu epī vicari
um/ videt p pcciliū nūc celebrāduz/
sic pcuranda q pmo def securitas/
tā p pncipes/ qz p alios qsciqz/ p duobz cō
tendētibz/ si voluerit pperē pcedēdo ad im
plendū iuramēta sua atqz vota. Qz si nolue
rint pcedere qrat ab eis cessio p pcuratores
ltimos. Qz si vtiqz pcciperint/ pcedat pccē
ptis ambobz pcedētibz ad electōz vni^o/ p
cōem assensū ton^o p silij roborātis z appro
bāt^o illō qd due de collegia dñoz cardina
liū/ aut eoz ps maior z sanior pstituerint/
aut fecerint. Qz si voluerint aliqui pertina
citer adberere alteri contendentiuz/ nec in
seq sniam pcciliū/ qd nē elcuiē psumēdū/ vrb
rint ipi de salute sua/ qz pcciliū istō/ z seqces
ei^o se apud deū z homies a scimatis impu
tatione liberauerint

Consideratio. vii. cōtra tertiā allegationē

Fitas eccie ad vnu certu epī vicari
um/ sic pcciliata z scā ē. vt eā sine
ro zelo qretes/ nullo mō debeāt res
putari a pcedētibz sui aduersarij. s; amicitia
mi i ppo/ dū cessionē ipoz voluntariā qrit/
vel eis nolētibz cedere/ petūt deiectionē q
tinus vt spūs eoz saluus fiat/ nec eccia diu
tius pcurēf. Aug^o qppe tam rez ipoz cō
tendentū. qd id qd qlibet christian^o aggre
debet. Immo iustionē dei hnt in tā despa
to/ z inueterato mris cōis morbo. Dec est
radix inuolāda z sufficiens pie necessitatis
z necessarie pietatis/ in q christianissimus
rex francoz/ vere inocētissim^o nec qrens q
sua sunt. nec quepiam odio habēs/ funda
uit hactenus omnē agibilibz varitatē lauda
bilē/ circa pacis reductionē. sicut littera sua
patens indicat. cui^o in itū est post salutatō
nē. Pax ecclesiastica zc. Pcclearā itaqz attū
lit excusationē Licero in philippic^o. dū in
constās in amicitia cesaris. z varius fuisse
culparef. cui^o est bec snia/ qz sba nō habeo
Zesare ait nunqz dilecti. nisi p qsto dilige
re visus est rempublicā. Dū ergo mutauit
amorē ad eandē rempublicā/ factus tirān^o.
q pccēnter aduersus eū amicitia cōmutauit

Consideratio. viii. cōtra tertiā allegatōz.

Fitas eccie ad vnu certu christi vi
cariū/ nō debet impedire ppter res
stitutionē obedientiaz/ ambobus
contendētibz/ tanqz spoliati sint/ pvs facie

dam. Nam q' iniustus detetoz vel p'do spo
liat' sit restituend' e' mag' ex inst'one p' osi
tina z iudiciaria non pure naturali vel di
uina. Propterea tenet i solis casib' exp'ssis
nec in p'uidi' cu' iur' d'ni z naturalis z b'oi
cois est aliq'ten' ob'f'anda. Neq's n. restitui
no d'z fieri ee'pl' g'ra/hereticis neq's scisma
nicis manifestis neq's furios' z ebrijs in sui
p'nicie neq's intrus' in papatu. neq's petenti
voto: no des'p'ofabile. aut affinez in gradu
p'hibito iure d'no. neq's petenti beneficium
q'd tenere non potuit. alio iam ec'nte l'imo
possessore neq's postremo volenti reb' deten
tis abuti in p'umeli'a creatoris. aut in eccie
p'nicie. aut in hois libi fuitute/ aut p'ra ca
sitate alicui' z viti. z si q' s'it similia. Sul
tas aut' exceptiones h'moi' p'ra p'tendentib'
um quelibet intuenire videre facile est.

Consideratio nona

D ma contra octauam allegationem
v'itas ecclie ad vnu certum christi
vicariu' videt' meli' p'ocuranda. si
neq's ante conciliu' neq's in concilio. neq's post
modu' q'ant fieri iustificationes vel iniu
stificationes eoz q' hinc inde facta sunt. vt
de intrusione huius vel illi' in papatu. de
p'cessibus p'mo fulminatis in alterutru'. de
violatione iuramentoz z vtoz. de subtra
ctione/ aut neutralitate/ vel libertatis eccliaz
p'ncipaliu' reductione. De imputatione scis
matu' vel heresu'. de adhesionem reprobanda
vel laudanda alterius p'ris obediencie. De
sententijs excoicationu' aut aliaz penarum
cessent' q'ppe talia z iura roes p' via ces
sionis z p'actica e' alias p'les onsa/ p'cedaf
auferedo p'cessus factos. z iustificando vel
ratificando aut et' tolerando p'terita/ put rez
q'litas patiet' aut p'luma ad statu' q' p'us erat
an' scisma p'ris/ absq's alia discussione repo
n'edo/ puidedo rursus ambob' p'tendeb'z
de sufficienti securitate/ z statu' p' cessione z
si ea p' se. vel p'curatores l'imos vltro facer
et' sero voluerint. q' cessio eis p' conciliu' p' pur
gatione oim' p'us imposito z taq's sufficiens
reputet' valitura. **C**onsideratio decima

V contra septima z q'nta allegatione
v'itas ecclie ad vnu certu' ep'vicari
um. tato zelo q'renda e'. v'v'it possit
sobria esse. z no' temeraria reputatio alicu
ius xpiani/ q' sufficient' ad h' obitu' pegerit
q'sto min' h' q'spi'a audered'z asserere iuram
to/ p'p'm vbi boim' ma'ia multitudo repu

tat' p'uaru' h. n. q'd aliud a. q's p'rinacit' z in
corrigibilite' tale in erratis p'sistere. Rur
sus occurrere p'nt casus multi in q'bz pad
eptione pac' publice/ aut iuste defensionis
/ sic vim vi repell'edo. Liceret a rite electo
in pap'a subtrahere obediencia. Liceret in
neutralitate manere. Liceret ipsum corpo
raliter incarcerare. Liceret ei administrato
ne oem publicam iudicare. Liceret p' appel
latione' aut sile' remediū sibi resistere. Fie
retq's sic ei obediencia va/ pot' q's p'radictio
vel resistencia. Liceret p'missas snias suas q'
lescu'q's no' timere. nec tim'edas asserere. sed
lacerare eas/ z in caput suū retorq're. Lice
ret p'erea accusare eū de scismate/ vel heresi
Tam doctrinalit' in locis publicis/ p' theo
logos z sapiētes. q's secrete in correctioe fra
terna. cui subiect' taq's p'cto' in foro p'nic. et
iuridice corā tota ecclia/ cui s'it subiect' est.
taq's deu'abilis i deu'abili. Liceret conciliū
generale. eo iuito celebrare. Liceret tandē
ipm' ad cessionē cōpellere/ vel renitēte' deij
cere ab oi' honore z gradu. imo z vita p'uare

Hec oia deniq's talit' licere p'nt / sub tali
iure d'no z naturali. q' aduersus hāc v'ita'
nulla lex vel p'sto puri hois cuiuscūq's sine
noua auctorisatione dei/ fieri d'z. q'n erroris
intolerabilis dānanda sit. An' v'o p'dicti
casus in scismate p'nti' occurrerūt/ discutiē
do neq's assumim' / cū distinctiones p'icu
lariū casuū omitti debere magis estimem'
Consideratio. xi. p'ra octauā allegationē
v'itas ecclie ad vnu certu' ep'i vica
riū. no' req'rit vt errates p'rim' i du
bio pbabili circa obediāz v'i pape
penitēre n' possint. nec eē in statu salut'. ni
si exp'sse z absolute p'siteant' erratu' suū cum
sepe in talib' p'nia vel absolutio' p'ditiona
ta sufficiat. S'z nec oportet oēs inculpate de
scismate. q' in tanta iuris papalis dubieta
te p'surgere/ ex factis dubijs/ z varijs certaz
v'o pape n' p'stiterunt obediā. Sic nepe
verus papa potuit in scismatis culpā labi
si p'riat' fuerit in recusando ea q' pacē vni
uersalē hēbant' reducere/ vt conciliū genera
le/ vel p'mp'itudinē animi ad viāz cessionis
iurate/ z voti cōplēmentū. Sic excusari pote
rūt mlti aduersates ei/ si fuerit h' zelo vniōis
hūde/ si fuerit ex dubio pbabilis i grantie/
dū tū patos sp' audire eccliaz ec'hibuerit ses
menpos z obedire p'gnite veritati

Consideratio Duodecima.
v'itas ecclie ad vnu certu' christi vi

carium sicut inchoanda impetrandaque est
est porones detotas / r mox correctiones
sic in ei⁹ reformatione a sumo vsq; deo: suz
poem suorum membrorum principaliz
vel non principalium iuncturam / debet
cum facta fuerit studiū vehementissimū et
p̄tinuū adhiberi / ne iusto dei iudicio dete-
rius qd p̄tingat si p̄ cessam di miaz vnio-
nis salutarē recidivatio por fiat. ¶ Qualia
ho in ecclesiastica policia veniāt reformāda,
poterūt docere tā libri exp̄ientie. q̄ multi
plices carule / tā sup h̄ editē / r relatiōes ec-
clesiasticorū in cōcilio fide digne. ¶ Deniq;
si cōtingerit forsitā generale cōciliū retardari
p̄ p̄ncipiū vel alioz in diuersis patrijs di-
uisionē / vel aliūde / sic q̄ multi notabiles
vel neq̄ant: vel noluerit coparere / nec mit-
tere / sed differre / r dñi cardiales vtrobiq; se-
tiāt p̄abili p̄iectura. q̄ tales mlti r magni
de vtraq; pte n̄ obedirēt sue electiōi / videre
tur exp̄ediēs in h̄ casu / q̄ ip̄i cardinales cō-
parētes in cōcilio inuenirēt saltē modū tol-
lēdi p̄petuitatē in h̄ scismate / puidendo q̄
p̄ decessum amboz p̄cedentiū / r si nō citi⁹
par h̄retur. q̄ melius eēt sero / q̄ nūq; et h̄
iuxta modū q̄ in alio cōcilio frācie fuit con-
clusus / vt p̄ suos ambasiatores q̄reret r p̄se-
q̄ret ap̄d amboz p̄tendētes / r sua collegia
de nō eligendo. s. quēpiam in casu mortis
hui⁹ r illi⁹ / cū ceteris clausul⁹ ad h̄ oportunitis

Sequuntur quatuor consideratiōes ad fulcimentū r declara- tionem p̄missorū. ¶ Consideratio. i.

Veritas eccie ligat q̄druplici lege di-
uina. s. vel euangelica / naturali / ca-
nonica / r ciuili. Quaz duas extre-
mas regulare necesse est p̄ p̄ma / fm ep̄ikey
am. i. bonā eq̄tatē. Hoc itaq; ex traditio-
nis carundē legū vltimaz quincū / quartū
annotationes aliq̄s p̄ min⁹ eruditis r l̄ra-
tis placet adducere. ¶ Prima annotatio
¶ Non debet rep̄hensibile iudicari. si fm
varietatē tēporū statuta q̄nq; variant h̄uā-
na. p̄sertim cū vrgens necessitas vel euidēs
utilitas id exp̄scit. qm̄ ipse deus ex his q̄
in veteri testamento statuerat nōnulla mu-
tauit in nouo. Dec Innocētius tertius in
cōcilio generali r habet in decretali. Non
debet de cōsanguinitate r affinitate in anti-
quis. ¶ Secunda annotatio.

¶ Quoniā nulla iuris sanctio q̄tumcūq;
p̄penso digesta cōsilio ad h̄uane nature va-

rietatem / r machinationes ei⁹ inopinabilis
sufficit / nec ad decisionē lucidā sue nos-
dise ambiguitatis attingit. eo p̄f̄rim q̄ n̄
bil adeo certū clarumq; statuit / qn̄ ex caus
emergentiū / q̄bus iura tā p̄dicta mederi n̄
p̄nt / in dubiū reuocet rē. Dec Joh. xxii. in
p̄hemio demētis. ¶ Tertia annotatio.

¶ Nō p̄nt oēs casus seu iuris articuli legi-
bus cōprehēdi. sed cū aliq̄ casu sn̄ia legum
manifesta est. is q̄ iurisdictioni p̄est ad silia
p̄cedere / atq; ius ita dicere debet. Dec h̄nt
in l. non possunt. ff. de legibus.

Quarta annotatio.

¶ Certū est q̄ is cōmittit in legem. q̄ legis
verba cōplectens / cōtra legis n̄tā volūta-
tem. h̄ b̄etur in regula iuris. Certū in. vi.
Cōtra facit qui id facit / qd̄ lex p̄hibet. In
fraudē legis facit. q̄ saluis verb̄ legis sn̄iaz
eius circūuenit. Dec h̄ntur in l. cōtra legē
ff. de legibz. ¶ Quinta annotatio.

¶ Nulla iuris rō / aut eq̄tatis benignitas
parit / vt q̄ salubriter p̄ utilitate hoim intro-
ducunt / ea nos interpretatione duriorē cons-
tra ipsorū cōmoda perducamus ad seueris-
tatem. Dec habētur in l. Nulla. ff. de legi-
bus. Cum quo concordat regula iuris ca-
nonici in. vi. Quod ob gratiā alicui⁹ conce-
ditur non est in eius dispendiū retorquen-
dum. Item ip̄e leges cupiūt vt iure regan-
tur. Item ait scipio nasica. Consul dū ius
ris ordinem seq̄tur / id agit vt cum legibus
suis romanū corruat impiū. Ideo iuris or-
do est in casu vt scilicet iuris ordo non ser-
uetur. ¶ Secunda Consideratio

Veritas eccie ad vnū certū christi vi-
cariū / neq̄t mō pcurari cōmode / s. s.
ne recursu ad ep̄ikey / seu bonā eq̄-
tatē. q̄ interpretatur litterā iurū positio-
rū / fm intentionem legislatoz / radicātā in lei-
gibus eternis / ac imutabilibus diuine legi-
per quam legum cōditores iusta decernūt
atq; fm dictamen legis naturalis. Dicau-
tem p̄cessus antonomatice / r summe iudicij
cādus erit iuridicus / si innitet legibz / r iuri-
bus / r canonibus / p̄prio r v̄ro nomine sic
vocādis. ¶ Veritas consideratiōis legi-
tur clarissime in libro exp̄ientie / p̄ prudē-
tes / r circūspectos / nec p̄teruos. nec male
affectatos. dū considerāt materiā presentis
scismatis / cum circūstantijs omnibus / q̄les
nunq; v̄se sunt cōcurrēse / in aliq̄ casu lege
positiua memorato. Quid igit mirandū /
si nō b̄etur in eisdem traditiōibz positū

uis/modus ad remediandū exp̄ssus / quē
admodū multi vigeant morbi p̄us q̄s le-
ges nūc dicitate essent / q̄bus nō erat exp̄s-
se p̄uissim / r̄ cū leges h̄mōi facte sunt / stat
q̄ nō poterit infinitari casuū possibiliū / p̄
uidere. **S**unt autē ipsius iuris diuini r̄
naturalis regule tales immobiles r̄ eterne
vt exempli gratia.

Prinicipia iuris diuini r̄ naturalis
Bedire oportet magis deo q̄s hoī-
bus Dedit de^o p̄tatem hoībus in es-
dificatōez nō in destructionē eccie
Nihil possum^o p̄tra veritatē. Plenitudo
legis atq̄ finis eius est dilectō. Dilectō est
causa vnionis atq̄ pacis. Dilectō nō que-
rit que sua sunt. Finis omīs potestatis et
hierarchie ecciasticę est dilectō par r̄ vnio.
Finis iponit necessitatē bis q̄ ad finē sunt
id ē fm̄ exigentiā finis cetera dñi moderari
Necessitas nō habet legē. Felix necessitas
que ad meliora p̄pellit. Bon^o pastor ponit
aiam suā p̄ ouib^{us} suis vniciendis r̄ saluādis.
Inimici hoīs domestici et^o a. carnales sen-
sus. Sp̄ualis hō omia dijudicat. Dedit
um virtutis accipiendū est vt sapiēs iudica-
bit. Vm vi licet repellere. Fas est vniciū
q̄s feruere. r̄ rem suā defendere p̄tra vim in-
iustā. Qui suo iure vti n̄ nemini facit iniu-
am. Deteriora sunt aniarum q̄s corp̄alium
vel rerum exteriorum detrimenta. Depos-
tum non est reddendū in depositarij / v̄l rei
publice detrimentū. Salubri^o panis aut
veitis aut gladius ab abusiuis subtrahitur
q̄s donetur. Vnicuiq̄s maudauit deus de
peimo suo. diliges inquit proximū tuū s̄i-
cut teip̄m. Quod pro caritate institutū est.
cōtra caritatē militare nō debet. Si pes tu-
us aut manus r̄ ita de capite scandalizat te
projice abs te. Qui ecciam nō audierit sic
sicut ethnicus r̄ publicanus. Toleranda
sunt zizania. ne simul eradicetur r̄ triticum.
Cōmunis error facit ius. Non piurabis.
Reddes altissimo vota tua Omne iuramē-
tū r̄ votū quod sine detrimento salutis pōt
custodiri / seruandū est. Quis est condere
vel doctrinali vel iudicialiter / eius est simi-
liter interpretari. Intelligētia dictoz ex cau-
sis assumēda est. dicēdi / r̄ similia multa.

Tertia Consideratio.

Vitas eccie ad vnū certū xpi vica-
riū / dū pcurat p̄ epikēyā / seu bonā
equitatē nō exigit in sic epikētib^{us} / seu les-
gum posituaz interpretib^{us} / q̄ hēant euiden-

tiam mathematicā / seu demonstratiuā / s̄ sa-
tis est si certitudinē moralē seu ciuile r̄ poli-
ticā attulerint. **C**onsiderat q̄ppe bon^o
epikes circūstātiās oēs p̄riculares. q̄les n̄
potuit legislator p̄uidere / nec exp̄mere. qui-
bus attēns aspiciat finē q̄ se q̄refrigorē lra-
lis exp̄ssionis obfualet / q̄ dū videt ex hac
obseruatione / lesurā fore ex legib^{us} diuinis
vel eternis / contra intentionē debitā legis-
latoz / dicat vel doctrinalit̄ vel auctoritari-
ue / q̄ lex scripta sic vel sic / applicāda est seu
deserenda / fm̄ imaginationē phi de regu-
la lesbia / q̄ erat plumbea r̄ non ferrea. i. s̄e-
pibilis non imutabilis. **C**onstat autem
q̄ de circūstantiis moralib^{us} non pōt haberi
certitudo nisi moralis. fm̄ phi sniam in
ethicis. **E**xpli grā. Tyrannus psequetur
rēpublicā cautelis doloz / sic lupus rapar.
nihilomin^o ip̄e teget se vestimentis ouūz.
q̄ sunt tā v̄ba q̄s facta apparenter scissima /
in q̄bus est frequenter equocatio / vel ipocris̄
Ago inquiet ista p̄republica / ago p̄ salute
ppli / p̄ q̄b^{us} patus sū etiā mori / nec dicētib^{us}
opositum quolibet fides datur. Ita mētaef
tirānus / r̄ multos ex simplicibus seducet.
Prudentes vero r̄ iudices quozū est ep̄i-
keya vti. legent in opibus suis oppositum
fm̄ artez xpi. **E**x opibus eoz cognoscens
eos. **V**ult dicere consideratio / q̄ prudēti-
bus ip̄is credendū est / etiā si nescuerint ra-
tiones euidentes / r̄ incalūniabiles addu-
cere / alioquin periret confestim omnis po-
licia. Deniq̄ apte sunt hoc loco parabolice
narrationes de lupo r̄ oue / quam lupus
diuersis fraudibus nunc ostendendo simi-
litudinem r̄ amicitiam / nunc falsam impo-
nendo calūniā / querebat fallere vt vora-
ret. **P**ropter quod monuit christus. **A**t-
tendite a falsis prophetis.

Quarta Consideratio.

Vitas eccie ad vnū certū xpi
viciarium / nunc per conciliū
p̄ysanū domino concedēte pro-
curanda / debet solidius inniti sententiis / r̄
deliberationibus huiusmodi concilij / r̄ sa-
pientum in eo venturozū / etiā si nō offe-
rāt rōnes euidentes / q̄s allegatiōib^{us} / vel as-
sertionib^{us} / vel excusatiōib^{us} / aut iustificatiō-
nib^{us} / vel p̄tendentū de papatu vel fautoz
suozum. **D**educit facilliter consideratio
ex hoc q̄ medium virtutis accipiendum
est vt sapiens iudicabit / et vt spiritus
qui omnia dijudicat dicet / non vt carnalis

mo qui non sapit que dei sunt / sibi fingit.
¶ Quis. n. dubitauerit. qm plures cae co-
currere habeant pro omnibus de concilio vt
eis fides det / q laborat ad vnionē dandam
q̄s p alijs p̄cedentibus ad suā p̄sidentia tales
q̄le occupandā. **¶** Amor q̄ppe nimi⁹ ⁊ car-
nalis adscipm ⁊ ad suos: nōne fallere solet
⁊ in errores ipios traducere / et vsq; ad imi-
tatiōz luciferi / vt adorari velint sic dī / neq;
reputet se subditos eē cuiq; / sic filij belial /
sine iugo nec sibi posse dici. cur ita fac; / qui
nec deū timēt. nec hoīem reuerēt. cū tū būi-
liozes eē debeāt / ⁊ ad fuiendū p̄mptiozes
ex p̄lationis mūere q̄to se obligatiozes eē
p̄spiciūt in reddēda rōe / **¶** Postremo tū h
sūmope cauēduz ē iudiciō. ne vs⁹ epikere
passim ⁊ absq; māifesta rōe fiat / trāsmutā-
do legē sc̄ptā. Alio⁹ n tolleret prin⁹ a legi-
bus sua stabilitatē / nutātib; totā reipub-
lice disciplinā in itenuē eis collabi. ⁊ ex p̄nti
republicā corruere vel p̄turbari necē ē. In
de p̄tigit ap̄d romanos ista seueritas. et in
nece p̄prioꝝ filioꝝ / ne labefacerēt optimaz
reipublice disciplinam. **¶** Finit.

Quatuor considera-

tiones q̄ ad robur p̄dictoꝝ faciūt: rep̄iūtur
postea i oratione Apparuit gratia. 6. **¶**

Incipit tractatus

eiusdem de statibus ecclesiasticis

De qua oēs obfuare p̄uenit cur
oib; tū maxie circa misterii reli-
giōis xp̄iane / nūq; solidi⁹ substi-
tūt. q̄s si vitate ⁊ iusticia tāq; so-
rorib; fulciat. Nā si nō i vā iusticia / ⁊ iusta
vitate / reddat vnicuiq; qd suū ē / nōne sc̄is /
ma prin⁹ irūpēs pacē exturbabit. **¶** Au-
diā idcirco sub breuiū p̄sidedationū nūe-
ro. qd stat⁹ sūmoꝝ p̄ntificū / qd p̄latoꝝ / qd
curatoꝝ qd medicātiū possit / q̄lib; de suo
misterio vacit offeri / ne trāsgressio finii p̄-
porum / seu dilatio nimia / sepet iusticiam
ab osculo felici pacis proinde lites / sedas vt
assoler introducat.

Sequuntur sex con-

deratiōes sup statu sūmi p̄ntificis. **¶** Cōsid. i.

Status papalis institutus ē a xpo sup
naturalitē ⁊ imediate. tāq; p̄matuz
hūis monarchicū ⁊ regalē / in eccia-
stica hierarchia / fm quē statū vnicū ⁊ sup-
mū / eccia militās d̄: vna sb̄ xpo. quē status

q̄sq; impugre / vel diminuerē / vel aliarī ec-
ciastico statui p̄clari coeque p̄sumit. si h
tinacit faciat. heretic⁹ ē / sc̄ismatic⁹. ipi⁹ atz
sacrileg⁹. **¶** Adit. n. in heresim toties exp̄sse
dānatā a p̄ncipio nascens. eccie vsq; bodie
tam p̄ instōnem christi de p̄ncipatu p̄tri
sup alios ap̄los. q̄s p̄ traditiōz tot⁹ eccie in
sacris eloquijs suis / ⁊ generalibus cōcilijs

Consideratio Secunda.

Status papalis h non oīno vacet
seu deficiat p̄ morte pape naturalē
vel ciuilē / nec p̄ p̄ntis eccia definit esse vna
nihilomin⁹ em̄i debēt xp̄iani sub pena sac-
matiz / q̄ i h̄ statu p̄stituat ⁊ p̄sident assidue
vnicus / ⁊ certus sūmus p̄ntifex. q̄suz fieri
p̄t. p̄ loco ⁊ tpe. sic q̄ nō est licitū sc̄nter i
pedire / q̄ minus sit vnus talis sūmus p̄-
ntifex in eccia / in q̄ sit ecclesiastice p̄ntis ple-
nitudo / ⁊ q̄ nō sint plures in q̄ tāq; ecclesi-
cū regimē definerē eē possete monarchicū / ⁊
in aliā policie sp̄m / vt in aristocraticā / aut
tāocraticāz verierēt. q̄uis papatus bas
policiaz species non excludat h̄ assumat /
quē admodū de sacro d̄noꝝ cardinaliū col-
legio ⁊ de generali concilio videre est

Consideratio Tertia.

Status papalis non eximit papā a le-
gib; pure diuinis q̄ vel in euāgelijs
vel generalib; concilijs posite sunt. **¶** Et
ex h̄ p̄sequit p̄ q̄ papa sub h̄ casu legi illi de
correctione frātra. Si peccauerit in te fra-
ter tu⁹ ⁊c. Sic q̄ p̄t fraternalitē corrip̄i duz
peccat. Et si tandem noller audire ecclesiā
quā generale cōcilium rep̄ntat / d̄: h̄i sicut
ethnicus ⁊ publicanus. Et ita p̄t h̄ modo
p̄ conciliū vel iudicari vel coerceri vel p̄
cōicato haberi. **¶** Consideratio. iij.

Status papalis nō eximit papam
a iunib; q̄ sunt pure de dictamine na-
turali. quē admoduz sunt p̄ncipia
iuris naturalis. Propterea cū lex natural
dicat q̄ bonū cōe tanq; aliqd diuinū p̄ferē-
dum est p̄ticulari bono. Deducit ex h̄ q̄ ad
bonum tot⁹ ecclesie / quā conciliū genera-
le rep̄ntat. reducēdū ē bonuz p̄sonale pape
sic q̄ in p̄iudiciū boni cōis / p̄ticularē bo-
nū pape seu cōmodū vel stat⁹ / retentio vel
dilatatio / p̄ualere nō debet / cum fm exigen-
tiā finis cetera debeāt moderari. finis autē
papat⁹ est vtilitas eccle. **¶** Consideratio. v.

Status papalis / quōis eximat papā
a legib; pure posituis / canōic⁹ / vel ci-
uilib; / sic q̄ fm eas coerceri p̄iūue

non pot' vt p'cite tales sunt/nihilomin' pa
pa no' debet aut pot' leges positivas p'rim
p'cciliu' generale/ad qd' sufficient' spectat
discernere vel dicere si papa palā p'uertat
p'ratem suā in destructionē ecclesie nō i edi
ficationem.

Consideratio sexta

Statu' papalis obligat papā tāto
ampli' q'to maior est in eccia/ s'bi
cere se legib' diuinis/naturalib' z
canonicis ad vtilitatē eccie. Propterea cū
magis videat oculi/q's oculus/ videt q' nō
sine grādi discrimine salutis/ papa possit
delibationes vel instituta generaliu' alio
rū dremere/ vt nō fm cōem sed p'riā deli
bationē extendat in ecclesiastico regimine p'
sidere. Propterea bñ dictū est/ q' papa nō
potest generalē statum ecclesie immutā/
re vel tollere.

Sequuntur sex con

siderationes de statu summi pontificis et
dominor' sacre romane eccie cardinalium

Consideratio prima.

Stat' summi pōntificis ac sacri col
legij dñor' cardinaliu' sibi collate/
raliū fūdat' est in ecclesiastica hierachia sub
celesti/ immediate a xpo/ nec hūana instōne
seu p'sumptione pot' destitui. Qui statui q'
p'rinaciter derogat/ cēsendus ē iura sacrof
canones hereticus/ atq' sacrilegus.

Consideratio Secunda.

Stat' p'dictus/ dotādus ē vel fouē/
dus/ p' debita z honesta sustentatōe
tpaliū/ sine q' b' in hac vita misera/ spūalia
diu nō subsistūt/ quēadmodū alter stat' q'
cunq' ecclesiasticus inferior seu subditus dota
tus est/ vel dotandus iura sui qualitatem.

Consideratio Tertia.

Stat' p'dictus/ nō iō p'dit iura sibi
conuenientia/ q' posuit/ p'positō duplex
p'cedes/ si forte fuerint abusus aliq' p'sona/
les/ oli/ vel nūc inuēti. Alioq'n sic argueret
aduersus oēm statū nedū ecclesiasticū/ s'z tpa
lē/ q' dissipādus ē/ defendendus/ z p'dendus/
qm in mutlis offendimus omēs

Consideratio Quarta.

Stat' p'dict' potuit/ z p't i subuētio
nib' t'pali' z honeste sustentatōis/
p'scribere de certo mō/ vel q'ta subuētionis/
sicut plati vel curati inferiores respectu s'bi/
uentionis facte p' subditos/ in oblatiōib'.

decimis/ z similib'. etiā vbi status p'dictus
aliūde dotat' esset ex patrimonialib' bonis
vel alijs/ quēadmodū in prelatib' dicimus
z curatis.

Consideratio Quinta.

Stat' p'dictus dñi recipit z querit
subuentiones p'suetas/ in oblatiōi
bus/ decimis/ vel annatis/ z similib'.
nō d'z coipō de simoniaca p'ranitate notari
nisi forte vitū aliud in executionis mō cō/
currerit. qd' vitū corrigi d'z/ nō obinde sta
tus minui destrui/ culpāri. vel iurib' alium
de debitis defraudari. Sic ab ifirmo mor
bus tollēdus est. nō subiectū vel corp' de/
struendū. Oppositū vō p'rinaciter ipos
nens. notādo general' de simoniaca p'ran
tate totū statū istū/ temerarius esset nec ferē
dus.

Consideratio Sexta.

Stat' p'dictus p' z d'z ronabil' resis
tere p' viā appellationis/ aut alias
si aduersus p'dicta voluerit aliq' de
facto p'cedere/ p'fūm dñi p'sone de illo stato
subiiciūt se/ z statū suū/ debite regulationi
scē mris eccie/ si for' sita aliq' fuerint i eis res/
formāda/ z agēdo. nedū nō scādalisant a/
ctiue vel peccāt. s'z merent' tāq' defensores
iurū nō solū suoz p'sonalū/ vel eccie p'icit
laris romane. s'z vniuersalis eccie/ z ad vtil
tatē honestatēq' totū republice xpiane/ q'
p'sistit i suo dēore/ mēbroz maxie p'ncipaliū.

De statu prelatorū

Consideratio prima.

Stat' platiōis ep'alis in eccia/ sic
est de p'maria/ z immediata/ ac sup'na
turali instōne christi/ q' naturali/ vel hūana
solū aucte/ nō potuit institui/ sic potuit stat'
dñationis t'pali' regie/ vel imperialis. hūa
nitus z naturaliter ordiari.

Consideratio ij.

Stat' platiōis ep'alis in eccia q'
ad sui collationē p'rimariā. fuit im/
mediate a xpo datus p'mis aplis.
sic status papalis Petro. Licet postmodū
talis collatio vel adq'sitio fieri potuerit r'ā
era sit i successorib' p' hoies. sic Barthias
fact' ē apls p' electōz vel sortē/ z successores
et Petri fuit nec p' hūanā electōz dñor' car/
dinaliū/ q' mod' potuit z p't variari vt infra
ponet.

Consideratio iij.

Stat' platiōis ep'alis/ hūit aplis z
successorib' vsum vel exercitiū sue
p'tat' s'bi papa petro/ z successorib' ei' tanq'
s'bi hūre vel hūitib' plēitudinē fōtale ep'alis
auctatis. Cū z q' ad talia miorē plati. l.

curati subsunt ep̄is / a quibus vsus sue pos-
testatis q̄nq̄ limitat vel arceat. ⁊ sic papa
posse fieri circa p̄latos maiores et ceteris et
rationabilibus causis non est ambigendum

Consideratio Quarta.

Status ep̄alis nō ita subest statui pa-
pali. q̄ illū possit papa annullare. si-
cut nec stat⁹ papalis possit hūanit⁹ desti-
tūi. Nihilomin⁹ idē stat⁹ ep̄alis q̄ ad adq̄-
sitionē istī p̄sonē ⁊ q̄ ad exercitiū / subest rō-
nabili pape volūtatī ad vtilitatē ecclēie / vt
dictū est. De cetero rōnabilitas videt attendē-
denda seu regulanda / maxie p̄ determinatio-
nes p̄ciliorū generalium / p̄sertim iā factas
de p̄sensu ⁊ auctē summoꝝ pontificum

Consideratio Quinta.

Status ep̄alis q̄ ad sui adq̄sitionē
istī p̄sonē ⁊ q̄ ad exercitiū / non ita
subest mere volūtatī pape / q̄ p̄ libito possit
sine iniuria et pctō / circa h̄mōi adq̄sitionē
⁊ destitutōz / p̄p̄latōz ⁊ restrictōz opari. q̄m̄
data est ei p̄tās dicēte ap̄lo nō ad destructō-
nē / s̄ edificatōz.

Consideratio vi.

Status ep̄alis / h̄z ex se ⁊ xpi instōne
p̄maria. p̄tatem p̄ficiēdi corp⁹ xpi
et ministrādi sacra ecclēastica oia / ius in sui
per predicādi / ius stipēdia tp̄alia sumēdi /
ius excoicādi / ius p̄latos miores. s̄ cura-
tos istimēdi / ius ecclēias p̄secrādi / ius b̄nfi-
ciū ecclēasticū / vel stipēdiū tp̄ale p̄feren-
di / vel facere p̄ferri ministrātibz sub se sp̄ua-
lia / ius indulgētias dādi. Et ita de reliq̄s
multis q̄ summo p̄ntifici cōpetūt vt in son-
te.

Consideratio Septima

Status ep̄alis q̄ ad sui vsū vel exerci-
tiū. nō ita subest pure volūtatē pa-
pe. sic stat⁹ p̄uilegiatorū medican-
tiūz vel aliorū / q̄b̄ eētiali ordie ⁊ hierarchi-
co statu / p̄dicta iura ep̄alia n̄ cōpetūt. P̄t
idcirco papa sub talibz p̄uilegijs ⁊ p̄uile-
gijs / absq̄ iniuria / vel peccato / imutatō-
nes opari / restringēdo / vel tollēdo / non sic
passim in p̄latis vel curatis.

Consideratio Octaua.

Status ep̄alis h̄ esse possit in aliq̄
sine plebe / ⁊ sine vsu vel exercitio
hoc fieri non p̄uenit. quia vanū ⁊ mōstruo-
sum in ecclēsia videt / q̄m̄ frustra est p̄tās
cui non subest operatio.

Consideratio Nona.

Status ep̄alis si nimis arctetur in sui
iuris iuribz eētialibz / q̄ ad restrictōz
vsus vel exercitiū / passim / cōmuniter p̄ pa-

pam / absq̄ vtilitate maiori ecclēie / sine h̄
esset in exemptionibus subditorū ab eo si-
ue in reservatione casuum in foro peniten-
tię / seu in restrictōe stipēdiōz tempaliūz
seu in reservatiōe b̄nfiōz ecclēasticorū
sub eo seu p̄ inductionē onerosaz p̄uile-
giatorū / aut modis similibz. Ille inq̄ sta-
tus ep̄alis possit rōnabiliter de ferre q̄relā /
nedum ad papā ⁊ generale conciliū / quod
est cōuenientissimū mediū. sed ad p̄ncipi-
pes orthodoxos / implorando iuuamē o-
portunum.

Consideratio decima

Status ep̄alis sicut nō adq̄ritur in aliis
quo p̄ solū titulū fidei / vel caritatē /
ita nō dep̄dit per solā heresim / vel
pctm̄ mortale / nō inueniēte hūana instō-
ne vel diuina reuelatione / alioq̄n status ec-
clēie hierarchie / p̄sus eēt incert⁹ / cui suo
vsu vel exercitio / q̄d nō est inueniens dice-
re. de policia a sup̄mo legislatoꝝ cōstituta

Consideratio Undecima.

Status ep̄alis sicut p̄t diuersi t̄p̄is
bus / ⁊ instōnibz / modis varijs ad-
q̄ri ⁊ siml̄i auferri / sic ⁊ status papalis in ca-
su / per ordinationes papales. aut p̄ cōcilij
generale sicut ⁊ factū est aliquando potest
immutari.

Consideratio Duodecima.

Status ep̄alis p̄t ab aliq̄ p̄pter suaz
maliciā auferri / licet reniteret occu-
pās. sic ⁊ stat⁹ papalis / vt videt in
casu / p̄sertim p̄ cōcilij generale possit aufer-
ri. cū stat⁹ papalis dat⁹ sit ecclēstice cōitas
ti. que in hoc habet quid diuinum tanq̄
cōmune bonū / ad quod papalis auctori-
tas conferuandum fuit instituta.

Consideratio Tertiadecima

Status ep̄alis habet rōnabiliter mo-
narchā sup̄mūz sc̄z papā. rōne vni-
tatis fidei ⁊ sacroꝝ. sed h̄ nō ita p̄spiciū est
esse debere ex institutione xpi / ⁊ p̄ vtilitate
vniuersalis ecclēie / respectu dispensationis
bonoz tempaliūz / ⁊ iurisdictionū p̄tentiō-
saz seu coercitiūz / que diuersis legibz / seu
decretalibz / aut statutis / p̄ diuersitate loco-
rum ⁊ tempoz regi debet. sic ⁊ alia meretē
palia / regalia / vel impalia. Nō b̄n dictū ē
q̄ quelibet p̄uincia in sensu suo abūdat.

Consideratio. Quattadecima.

Status p̄latōis si fiat limitatio sui
vsus in b̄nfiōz p̄ferēdis / vel in ex-
emptionibus / nō debet rōnabiliter p̄quiri
dū hoc manifeste sit p̄pter studiū litera-
rum p̄sertim sacre doctrine quod per talia

promouetur / et dum homo potenter sit ad reprehendendos abusus notorie puenientes / siue hoc sit ex importunitate dominorum temporaliu / vel ex propria pusillanimitate / vel alia quamvis corrupta affectione. Sed in hoc capere medium conueniens / non aliter videtur posse determinari. Quod iuxta Aristotelis sententiam scilicet ut sapiens iudicabit. Nihil autem videtur in hoc sapienti quod generale concilium rite et libere celebratum

De statu curatorum

Consideratio Prima: Status curatorum succedit statui loci discipulorum christi quo ad legem nouam et figuratus est in antiqua lege per leuitas. Ac perinde status curatorum est de institutione christi et apostolorum suo a principio fundationis ecclesie que institutio per declarationes summorum pontificum cum et synodorum tam generalium quam specialium magis ac magis innotuit.

Consideratio Secunda: Status curatorum est de essentiali ac intrinseca ecclesie hierarchia sicut status prelatorum quibus inferior sit et per sua perfectione variabilior. Quia ratione curati simpliciter non eque proprie dicuntur sponsi sicut episcopi liberiusque permittuntur cedere vel renunciare curis suis.

Consideratio tertia: Status curatorum institutus est ad regimen animarum dirigendam in finem vltimum per conuersionem sacramentorum et peccatorum remissionem et promotionem ad virtutes.

Consideratio quarta: Status curatorum annexa habet obligationem docendi et publicandi verbum dei suis parochianis saltem quodam generali tenore legis euangelice quo ad credenda et agenda secundum statum sue simplicitatis sicut maioribus prelatibus conuenit ex obligatione scientie reddere rationem particulari de ea que in eis est fide et spe apud omnes tam que deforis sunt quam que intus fideles scilicet et infideles. hec enim obligatio persequitur ad obligationem priorum que est de spirituali regimine subditorum.

Consideratio quinta: Status curatorum est status perfectionis non solum adquirende sed etiam exercende cum sibi competat tanta obligatio quam auctoritas / reducendi animas ad deum secundum hierarchicos actus qui purgare illuminare perficere nominantur.

Consideratio Sexta: Status curatorum superior est hierarchice ecclesie ad statum simplicium religiosorum sicut dicitur Dionysio et Hieronymo in preecedentis considerationis determinant ratione.

Consideratio Septima: Status curatorum ecclesias parochiales sibi deputatas habet in tali libertate quod nulli alteri sacerdoti fas est ipsis inuitis aut sine eorum licentia predicare in eadem presertim dum predicare voluerint ipsi sed nec confessiones illic audire nec sacra ministrare / salua sepe auctore vel rationabili ordinatione superiorum prelatorum.

Consideratio Octava: Status curatorum huius et titulum recipi eadem decimas et oblationes et funera lia / aut alia emolumenta loco illorum pro sustentatione sufficienti status sui. Et hoc sit tantum de iure diuino quam naturali presupposito dominio. Determinatio autem huius vel illius que vel commutatio in aliam subuentionem huius fieri solo iure positiuo.

Consideratio nona: Status curatorum sicut habet de sibi subditis omnibus cogitare in ministracione sacrorum / ut scilicet suscipiantur. sic decet maxime ut quilibet parochianus se prius ostendat suo curato generali vel speciale in foro conscientie quam eadem sacra suscipiat. potest in super eadem generalis vel speciale suis parochianis super se per curatos ne aliter se ingerant promulgari.

Consideratio decima: Status curatorum securius et iustius eligi oportet quam de se et ceteris paribus pro confessione sacramentali facienda a parochianis quam alio status presertim que non est superior secundum institutionem ecclesie hierarchice. pro quod mutua et correlatiua est obligatio parochianorum ad curatos vniuersi vicissim magis obligantur. Collusiones preterea hinc inde possibiles fieri magis ex hoc euitantur. Denique remedia spiritualia celerius et efficacius in casibus multis exhibentur. potest nihilominus apud preiudicatos quandoque ratio potius inueniri.

Consideratio undecima: Status curatorum sanctus et salubris non debet inculpari vel infamari pro quod scilicet si in eo quibus sint persone minus idonee ad debitum regimen animarum. Alioquin nullus esset status in ecclesia militante que culpari non deberet sic nullus absque macula et ruga de villo statu visus est diu stare.

Consideratio duodecima: Status curatorum potest sufficienter regere suos parochianos si polleat bona caritate et simplici morum honestate

De statibus ecclesiasticis

etiam ubi litteratura magna deesset. Propter
hoc non leuiter se eis preponere debent
alieni / quibus inuentantur magis litterati.

Consideratio tertiadecima.

Status curatorum potest / cum facili
studio habere ea et scire que ad pa-
rochiam suam regendam sufficiunt.
Hoc autem si agnoscere neglexerint debet
apud eos correctio episcopalis maxime vi-
gil esse. ut astringantur seuerius. tenorem
habere in scriptis eorum que scire debent in
punctis regiminis / tam institutiones sino-
dales positivas. / quam ceteras.

Consideratio decimaquarta.

Status curatorum potest obuentiones
ordinatas licenter exigere. Verum
tamē tali modo / et tpe / que simonia /
ca prauitas / vel eius suspicio nequaquam incur-
ratur. ut que propter negationem temporalium spiri-
tualium interim ministratio non negetur /
nec interueniat questuosa mercatio.

Consideratio decimaquinta.

Status curatorum debet cum bona gra-
tia. suscipere statum privilegiorum / tan-
quam coadiutores missos / habentes a
superioribus licentiam predicandi / et confessiones
audiendi / si non appareat rationabilis causa
aliquē talē repellendi / utpote si detraCTOR.
si collusor. si corruptor. si questuosus. si sedu-
CTOR appareat. Aut parochianorum multi in-
de veniunt in contemptum curatorum. Aut si tunc
curat pro seipsum id agere circa parochianos
suos quod agendum sit satis ponuerit / que vide-
ret preferendus nisi legitima fieret exceptio con-
tra eum.

Consideratio decima sexta.

Status curatorum videtur preter parochia-
nis sine peccato sic temerari / que eorum
licentia neque in generali / neque in spe-
ciali prius quam. dum alibi confiteri / aut missas
vel sermones audire / tpe diuini fuit / die-
bus dominicis et festiuis voluerint. Que licentia
si sine causa rationabili denegat / sufficit excusare
frequenter eos que alibi confiteri / licentia non obtenta
sed petita.

De quibus. x. consi- derationes que ponuntur pro statu privilegiorum.

Consideratio prima.

Status privilegiorum ad predicandum / et
confessiones audiendum / statum est post
primariam ecclesie institutionem / rationabiliter
ordinat / ad subleuamē eorum que hierarchicos

in ecclesia statum habent. Preterea pro talē et tantam
in temporalibus durationem / que secum attulit multas
occupationes.

Consideratio secunda.
Status privilegiorum dicitur cum bona carita-
te licentia sua. Non ad questum / non ad em-
ulatioem / non ad ambitum. non denique
in iudicium temporale vel spirituale curatorum / sed in
statu clarum et palam apud parochianos. quatenus
honorē debitum / ac sustentationem suis reddat
curatis. Alioquin faciunt quod sibi fieri nolent
peritos repellunt / si de quibus aliter confiteri
et excommunicationem a canone nonnunquam incurrit

Consideratio tertia.

Status privilegiorum et omnium generaliter
religiosorum. prohibet sub pena excommu-
nicationis late sine / nisi faciem eucharistie mis-
sistrent. et matrimonium solemniserint.

Consideratio quarta.

Status privilegiorum habet / que in suis locis
et publicis predicare possunt. dum plura
tunc nec predicat / nec predicatores instituit. Simi-
liter habet in ecclesiis parochialibus de li-
centia curatorum.

Consideratio quinta.

Status privilegiorum habet / ut idonei
parati sufficienter pro superioribus suis
ad placitum diocesanum / valeant in locis
suis / confessiones audire diocesanorum. et eos
absolvere cum tali potestate. et in casibus talibus que
admodum curati parochiales ordinarie sufficiunt
et non apostolorum. nisi de specialibus placitum. maior
eis fuerit elargita potestas.

Consideratio sexta.

Status privilegiorum habet / ut quibus sa-
cramentum penitentie possit pluries super
eadem peccata suis effectum sortiri. sicut quod
ad augmentum gratie / cum sit faciem iterabile / et li-
cet meritorie eadem peccata pluribus confiteri / nec
sit repugnancia quoniam adhuc possit tunc obliga-
ri. nihilominus confessio privilegiorum non tenent
iuri eadem peccata apostolorum confiteri / plures / que si suis cu-
ratis eadem confessio fuisset questum est ex preterite efficacie
faciem. Doc. n. p. Joh. xxij. fuit declaratum. et
vltus coram hoc obtinuit.

Consideratio septima.

Status privilegiorum habet / ut a confessio
sibi non debeant curati noua exco-
municatio / que confessionem de eisdem peccatis. pre-
sertim si secreta sunt / nec debet prohibere pa-
rochianos cum talia voluerint eis confiteri.
Fas sit curatis imo tutum inquirere a parochia-
nis suis / quomodo et qualiter a quibus confessiones
repperint. Quibus veritatem rindere si quis
parochianus negauerit / vici statu salutis esse cre-
di posset. Preterea in hoc casu / peccati eucharistie
faciem / rationabiliter denegaret / dicendo. nescio si

confessus sis ab habente potestatem / et an
in hoc te decipias. vel alter te

Consideratio Octaua.

Status puilegiatorum habet. dum dicitur
pctis publicis absoluunt parochia
nos / ut ipsi debeant facere fidem de ab
solutione / et absoluendi potestate. si super his a cu
ratis parochialibus fuerint requisiti. sub pena
de negadu rationabiliter talibus cum se dicunt
absolutos eucharistie sacramentum.

Consideratio Nona.

Status puilegiatorum habet / ut non
debeat inducere voto vel pmissio
alios ad eligendum sepulturam in eccles
iis et locis suis. Ut ad eligendum in iaz ele
ca ibidem. Et sub pena excommunicationis late
sue. Debet preterea reddere quartam parte lega
torum seu funeralium / curato parochiali ipsius
defuncti / que pars canonica nominatur

Consideratio Decima

Status puilegiatorum ad predicandum
debet sine qualitate auditorum formare
sermonem / ne coram laicis et subditis de
regat vitia clericorum atque dominorum. Hoc ei esset
non extirpare vitia. sed nutrire rebelliones /
scilicet murmuraciones et contemptum apud audien
tes. Fiat insuper predicatio principaliter de pui
ctis nostre religionis in fide spe et caritate
cum ceteris virtutibus. Sed / et presertim con
fessiones mulierum et iuuenum / non nisi locis pa
tribus et publicis audire / nec puenticula
in cameris et angulis agere presumant. ab omni
specie mala abstinentes se.

**De utroque statu si
mul.**

Consideratio Prima.

Status utriusque curatorum scilicet et puile
giatorum / inuigilet cognoscere casus
referuatos prelati. ne seducant et se
ducant / si transgrediantur limites sue potestatis
quibus expediret pauciores casus presertim
occultos referuari ut sunt peccata illa carnis que
frequissime commissa vix confitentur. presertim
per mulieres et adolescentulos.

Consideratio Secunda.

Status utriusque studeat alter alteri
onera portare sine contentione et emu
latione / de rebus predicatis / vel alijs / ne si in
uicem more cornicium se mordeant / presuman
tur. Ne preterea surgat feda opinio ecclesiasti
corum apud laicos / et vituperum ministerium dei
dei. Nonne deus quod abunde diues est poi
bus. Nonne pacis est deus non diuisionis.

Denique quod potest pharisaica contentio de sta
tus premineria quam sanctius est dare operam.
ut quod perfectus inueniat. quam si iacet in imis / de
perfecto statum gliscit. Attento presertim quod concilio ec
clasticorum obseruatio / non preterita concludi sub regul
quibuscumque. quam necesse sit currere sepiissime ad
glosam sapientissimi Augustini. tractata ex operibus
vices / que talia dant in obseruanda animi prepa
ratione. et non sine operis exhibitione. Que animi
preparatio preter apud omnem statum et personam christiana
ue religionis si vult inueniri. Finit.

Incipit tractatus

eiusdem Cancellarii parisiensis de modo viu
endi omnium fidelium.

Ad nobiles Consideratio prima.

Regula prima que spectat ad nobi
les potentes / et scabinos. ne paupe
res videlicet per potentiam suam
opprimant et a subditis suis opprimi per
mittant. Malos vsus in villis suis de
struant. Causas pauperum / viduarum / et
orphanorum libenter audiant. et cito iuste
iudicent. Quuera pro iudicio faciendo vel
festinando. aut retardando. non accipiant
Nil a subditis suis extorqueant.

Ad milites Consideratio secunda.

Regula ad milites tangitur Luce.
ij. Neminez concutiatis scilicet in
persona per potentiam indebite.
Nemini calumniam faciatis in rebus qua
per militiam facere possentis. Et preterea esto
te de stipendijs vestris id est redditibus ve
stris multis temporibus. accipiendo vero
ad defendendam patriam. ij. Machabeo.
xv. Accipe gladium sanctum munus re. Ro
mano. xij. Non sine causa gladium portat
Ad simplices Consideratio tertia.

Regula simplicium quo ad ecclesiam
ut ieiuni ad missam veniant. In
missa non loquantur nec circumspe
ciant. Ante missam orare debent / ut gratiam
dei recipiant. In missa memoriam passio
nis christi habeant. Ante euangelium san
cti Iohannis non exeat. Sermones libe
ter et diligenter audiant. et referre post mis
sam gratias deo satagant.

Ad episcopos et prelatos.

Regula episcoporum et prelatorum satis patet
ad I. thimothe. iij. Oportet episco
pum sine crimine esse sicut dei dispensato
rem. Et Matt. xx. Qui maior est vestrum sit
vester minister. i. Luce. vi. Dormamur vos re

De modo vitendi

U Est aut officium episcopi malos corrigere et arguere bonos et pusillanimes pacificare. Quod sic dominus Petrus in persona cuiuslibet prelati ait. **P**asce oves meas. **1. Tessal. v.** Fratres corripite in quos. **Solamini** pusillanimes. **De istis. ij. ad Thimo. iij.** Predica verbum in omni oportune. **ipostue. obsecra. argue. increpa in omni patientia et doctrina. Et Gal. vi.** Si peccator fuerit homo in aliquo delicto etc. **Ad clericos.**

R **E**gula clericorum est habere doctrinam sanam. vitam sanctam. famam odoriferam. **Deb. v.** Sacerdotes habent hostias pro delictis suis offerre. **Aug. in regula sua** **Sicut** cor unum et anima una in domino. **ps.** Sacerdotes tui induant iustitiam. **Colof. iij.** Induite vos sicut electi dei. viscera misericordie et pietatis habentes. **Ad religiosos.**

R **E**gula religiosorum est vivere in obedientia. castitate. et paupertate. **Et debent** deuote orare et contemplantur. et carum mortificare. contra vitia et concupiscentias. **Ubi Aug. in regula monachorum.** In omnibus et super omnia amet et honorificet deum. **Et Hugo** de seculo victore de claustris anie. **Suma** religionis regula in hoc dependet ut prelati custodiant subditos suos. subditi prelati benigne obediunt. deuoti sint senes. iuuenes vero laboriosi. **Sit** honestas in habitu. mediocritas in victu. **Sint** in claustris assidui et ad inuicem iurari. **Non** sint ciuiles sed claustrales. **Sit** intentio psalmis non carnis. **Non** sit rumor in claustris sed dilectio. **In** capitulo non lites sed consensio. **In** choro sit sacra simplicitas et circa altare reuerentie honestas.

Ad diuites.

R **E**gula diuitum ne aliquid iniustum adquirent. **Ne** propter diuitias suas pauperes vicinos suos despiciant. **Pauperes** sustineant. **Operarios** suis bene et cito persoluant. **Adulatores** neque adulatrices in mensa recipiant. **Diligenter** et libenter ad concordiam vicinorum suorum laborent.

Ad pauperes.

R **E**gula pauperum ut diuinibus libenter et fideliter seruiant. nec diuitibus propter diuitias suas inuideant nec propter paupertatem adulatione vel detractione peccent. **Nec** impatienter sed gratanter paupertatem sustineant. nec iniuste ditari cupiant. nec ecclesias propter diuites vitent. **Nihil** furti a familia suorum vicinorum. nec ab alijs retineant.

Ad virgines.

R **E**gula virginum. **Non** sint loquaces. sed simplices corde et bitu. **Ad** virginitatem matris christi cogitent. et eam diligant. **Ab** oreas vitent. **Inter** iuuenes non sedeant. nec se ab eis palpari permittant. **Non** ament aliquem illicito amore. **Adulatores** neque adulatrices recipiant nec audiant. **Oraciones** libenter dicant. **Sordida** verba et inhonesta fugiant.

Ad viduas.

R **E**gula viduarum est ut continentiam diligant. et in vestibus humiliter se habent et orationibus libenter insistant. **Homines** suspectos in hospicio suo non recipiant. **De** consilio propter se gubernent et viuunt. **Sancta** Anna et Elizabeth viduas cogitent. **Familia** casta habeant. **Parum** per vicinos currant.

Ad nuptias.

R **E**gula nuptiarum est timore. bono rare superiores. diligere maritum regere familiam. diligenter gubernare domum. et seipsum honestam et irreprehensibilem ostendere siue exhibere. **Ad mulieres.**

R **E**gula mulierum est quod non se indecenter ornatas ostendant. **Aures.** colliguntur et caput tegant. **Humiliter** in ecclesia et ubique se habeant. nec alias mulieres per superbiam suam iniuent.

Ad maritos et viros.

R **E**gula virorum ad viros et eorum so ponit **Ephe. vi.** Viri diligite viros vestras. sicut et Christus dilexit ecclesiam suam. viros autem timeat virum suum. **ij. Corinthiorum.** Viri cobabitantes secundum conscientiam quasi infirmiori in saeculo muliebri impertinentes honores.

Parentum ad filios.

R **E**gula parentum ad filios **Ephe. vi.** Et vos patres nolite proocare ad iracundiam filios vestros. sed educate eos in disciplina et correptione. **ij. Cor. ij.** Non debent filii irasci parentibus sed penes filios.

R **E**gula filiorum ad parentes est quod penes honoretur et eis in bonis obediunt. nec eis sua furent. **Ante** eos non rideant. **A** maledictio omnino se caueat. **Quia** penitentibus aliquando ad ecclesiam vadant libenter in negocijs parentum suorum fideliter laborent.

Dominozum ad seruos.

R **E**gula dominorum ad seruos **Ephe. vi.** Vos domini eadem facite illis remittentes minas. et soluite domino quod iustum

est. et equū suis p̄state. sciētes q̄ et vos dñm in celis habetis eccl̄i. vij. Ne ledas seruū tuū in veritate opantē. Seruus sensatus sit tibi dilect̄ q̄si aīa tua. nō defraudes illū libertate. neq̄ inopem derelinquas illū

Regula seruorum ad dominos. Colloſen. ij. Serui obedite dñis carnalibz. nō ad oculū seruientes. quasi hoibus placentes. sed in simplicitate cordis / timētes deum. scientes q̄ a dño accipietis retribu- tionē hereditatis. i. Petri. ij. Serui subdī si estote in omni timore dñis vestris non t̄m̄ bonis rē. **Ad familiam.**

Regula ad familiā. Ne fraudē dñis suis in seruiēdo. negligendo. faci- ant. Fideles sint in rebus suis cu- stodiendis. Nihil ab eis auferant occulte / nec alios facere pmittant. Nunciū malum non faciant. vxori vel filiis dñi sui. De ma- le r̄ndendo caueāt. Valos rumores fugi- ant. vñ in domo malum oriri possit sed di- scordias etiā reportare vitent. Nihil cito reuertant. Mercedē suā in supbia vestiūz nō expendāt Ita viuāt in humilitate. vt la- bor eorum sit eis in remissiones peccatorū suorum. **Ad mercatores.**

Regula mercatorū est vt non in die dñica mercant. Nec piurent. Ab illicito sibi caueāt lucro. Nec ad di- em vendant vel carius p̄pter dilationem. Ut debitū suū t̄p̄e p̄missio soluant. Nec sci- entes mentiant. Equā staterā habeant. eōq̄ pondera / et equam mensuram.

Ad tabernatores.
Regula tabernatorū est / ne pmittāt ludere ad tabillos in tabula sua. neq̄ in tabna sua. Deū blasphemar̄ nō pmittāt. Nec meretrices recipiāt de no- cie. Plenā mensurā dent omibus. Vinūz cum aq̄ ad vendendū nō misceāt. Nec aliq̄ pocula vel fercula aliquo modo ad vendē- dum defraudēt. **Ad hospites.**

Regula ad hospites ē / q̄ malos in hospicio suo nō pmittāt / vel sciēter recipiāt. Nec hospitibz suis furent̄ auenā vel fenū. Nec sustineāt q̄ hospites sciēter fornicent̄ in hospicio suo. Iustā bo- nā rōnabilem computationem cum hospi- tibus suis faciant. **Ad senes**

Regula ad senes ē. In eccl̄ia libent̄ iaceāt. Iuuenibz bonū eccl̄iū p̄be- ant. De maledicēdo siue malefaciēdo ipos

rephēdāt. Turpia v̄ba nō bēant. Ne clau- det malicias corā iuuenibz. Pulierculas a bono nō retrahāt. Nec iuuenes laudet in supbijs suis. **Ad omnes.**

Regula ad oēs ē. vt excōicatos vitēt. Nō seiebrēt. Paupes p̄ possessuo sustineāt. Sacerdotes et religiosos / et eccl̄iaz vbiq̄ honoret. Et deuote ab eis doctrinā audiāt. Festa bñ custodiāt. Decias rite sol- uāt. Detractionē caueant. Ab adulatōe / a blasphemia / a mēdacio / a periurio / ab assi- duo iuramēto / a turpibz verbz / et maxie a lu- xurios verbz se abstineāt / q̄z circūstātes rau- diētes ab eis inflāmant. Precepta eccl̄ie te- neāt / p̄nias sibi iniūctas diligēter iplēant. Alē alterz ad bonū op̄ inuitet / et de malo re- phēdat. Dent libētē elemosinas. q̄z sicut aq̄ extinguit ignē ita elemosina extinguit pctm̄. Dissas / f̄mones / et p̄fessiones libē- ter colāt et frequētēt. Ablata restituāt. q̄z nō dimittit pctm̄. nisi restituat ablatū vt dicit Aug. In vespe. i. in fine vite tormēta infer- ni. et gaudia paradisi cogitent.

Regula oim̄ ponit. Danth. xxxvij. Baptisantes oēs gētes / in nomie p̄ris / et filij / et sp̄s sancti. vt fm̄ illz Joh. i. oēs crederēt p̄ illū. i. Pet. iij. In fi- de aut̄ oēs vnanimēs. In orōne estote cō- patriētes. fraternitatē. amatores. misericō- des. modesti. hūiles. non reddentes malūz p̄ malo. neq̄ maledictū p̄ maledicto. sed e- cōtrario bñdicētes rē. Eccl̄s vl. Dcū time- et mādara eius obfua. h̄ est omnis bō rē. Vñ ad Gal. vi. Qui hāc regulā secuti fue- rint. par sup illos et misericordia. Finit

Sermo eiusdē doc

toris / de tribulationibz et defectuoso eccl̄ia- sticoz regimie / adhuc eccl̄ie puentur / et de signis earundē / et snia p̄nūciat̄ de receptō ne gliose v̄gis Marie in cilio Costāntiē

Domin⁹ dabit vob signū. Ec- ce v̄go recipiet et pariet filius. **E**saie. vij. recitatū rē. **A**liū q̄ ad scōm. Reue. p̄res et dñi / restat oñdere quō signū oīpo- tētie et lūme clemētie / factū sit signū p̄tradi- ctiōis et ruine. Contradixit enī achaz pete- re signū qd̄ p̄ p̄ham scz. **E**saia a dño sibi es- rat p̄ceptū. Nō petā inq̄t / et nō tentabo dñz. **D**oc q̄dem addidit / et nō tentabo dñm / for- ma quidē p̄teritis sed non v̄tus. **C**olebat achaz idolū qd̄ deferere noluit / et iō ne dñs

exaltaret / et idolum vilipenderet / signus petere
recusavit. Et propter hoc teste be. Hiero. in glo.
in graue ruina incidit / quia totaliter a domino dres
lictus fuit. **¶** Ulex quia ipius abbas tradit
ctio / signi aduentu loque precessit. Considerem
illud quod in ista? Simeon et timoratus? post signi
ortu phauerit. Ecce inquit posuit? est h in rui
na multorum in ista? / et in signum cui tradicef
Ad virginem deo / tuam inquit ipius aiam ptransi
bit gladius Luc. ij. Quod vtiq; orio signo
herodes impleuit / quia mox pueri aiam qfuit.
Postmodum tradiderunt iudei / tradiderunt
psecutores. tradiderunt heretici / quia aliqui
virginem non de suba carnis xpm edidisse dog
manifabatur. Alij filium non pepisse sed repisse
sibilabant. Alij deo cognita blasphemabant
Alij dei mires audire non sustinentes / magnu
illud nome theotoco ipissime suggillabant
¶ Sed cunctas hereses in suis auctoritati
bus sola virgo in ruina detrusit / quando ar
changelus signum nunciantis credidit. **¶** Sed
propter hos magis contradicitur alij. s. moderni
ecclesiastici / qui nudi signo tradidit / sed gladio
virginis aniam crudeliter transfigit. Per
virginem noto ecciam / cui? typum gerit virgo
Maria / qua trahunt in ruina p mala exem
pla. Neque enim hereticorum atq; psecutorum con
tradictio / tantam eccie intulit ruinam / quoniam
ipsa semper in sobolem cresceret nimiam / imo
quanto maiore contradictione sustinuit / tanto
plures sue virginitatis defensores peperit.
Tales pgebant intrepidi in eius adiutori
um. galeam bonorum exemplorum iponebant
capiti. et accingebant gladium spiritus / quod est ver
bum dei. Porro si quandoque hic videbatur cal
cari in sanguine tamen vivebat / et eo amplius
crescebat ex dei virtute domino de eo loquente s
noie hierusalē Ezech. xvi. In die qua nata es
inquit / vidi te calcari in sanguine tuo / et dixi
tibi. In sanguine tuo vive / et loquitur de
tempemartyrum. Sequitur et multiplicata es / quasi
germe agri et grandis effecta es / emundavi
sanguinem tuum ex te salicet cessante perse
cutione. Grandis quidem effecta erat multi
tudine credentium. grandis speciositate vir
tutum. grandis copiositate temporalium. eodem
propheta subsequenter dicente Dedi inquit coro
nam decoris in capite tuo / et ornata es auro et
argento. Decora facta es nimis vehementer
et perfecisti in regnum / et egressum est nomen tuum
in gentes propter speciem tuam quia perfecta
eras in decore meo / quem posueram super te.
Magis videtur historia hec quam prophetia.

de prosperitate ecclesie. **¶** Sed quod Reue. pa. 3
et domini de moderno tempore idem propheta sub
iungit audiam? Et habes inquit fiduciam in
pulcritudine tua. s. in spaliu abundantia / et
seculari potentia / fornicata es in nomine meo.
loquitur similitudinarie de fornicatione. sic
miles presbiter venale quod nata fecit non venale de
fornicari. Sic est de fornicari fin doctores
presbiter venale prece. procio. vel inordinato fauo
re. quod gratis erat dandum pro virtute. **¶** Sed
tur. Et post omnes abominationes tuas non
es recordata dicitur adolefcentie tue. s. de te
pore martyrum et sanctorum patrum. sed in cunctis
plateis ad oem caput vie edificasti signa pro
stitutionis tue. et obominabile fecisti deco
rem tuum. Tunc sequitur punitio et grauis
ruina. Ecce ego inquit dabo te in manus odii
tuum et destruent lupanar tuum. et demoli
entur prostibulum tuum / id est locum in quo exercebat
iniusticia et simonia. et denudabunt te vesti
mentis tuis / et auferent vasa glorie tue / et re
linquent te plena ignominia. **¶** Decidit do
minus omnipotens Ezech. xvi. **¶** Sed for
san aliquid blandientes sibi putant hec sic di
cta de futuro / quia non sunt timenda / aut quia ve
nire debeant de prope. Et ideo quis non
sit nisi nosset tempora vel momenta que pater pos
uit in sua parte / tamen pono ex dictis docto
rum / et sacra scriptura aliquid contradictionis
et ruine signa adducere / ex quibus possumus
propinquitate suspicari vel coniectere. **¶**
Primum signum est rebellionis et inobediens
tie. Et hoc sumitur ex verbis apostoli. ij. ad Th
salan. ij. Et nisi venerit discessio primum
Quod beatus Hiero. xi. q. ad inquisitiones
algasie exponit de romani imperij desola
tione / inter qua et eccie persecutiones preui
as antipio quare vna / forsitan erit prima
tempalium ablatio / nullum ponit medium
Quedam glosa dicit quod erit discessio aliarum
ecclesiarum ab ipsa romana ecclesia. **¶** **¶** **¶**
Magister super verbo premissis has simul iungit.
Completa inquit hac accessione ad ro
manum imperium et eccie obedientiam. ad
erit discessio ab utroque impio. Accessiones
nouimus fuisse ante huius scismatis ortum
postmodum completa videtur fuisse discessio
¶ Et primo ab imperio tempali. Hoc satis
evidenter apparuit. quia vix ciuitas baro
aut miles / ante huius gloriose virginis ab
sumptionem romano imperio obedire cur
rauit. Et si aliqui videbant obedire. hoc erat
vel in sanguinis propinquitate / vel presidentis

pprii domini p[re]s[ent]e. **D**isce[ss]io a romana eccia videt[ur] in eccia c[on]pleta. Nam si p[ri]mo vel sc[ilicet] electus in exordio scismatis fuerit p[on]t[ifex] vere t[un]c ab vtroq[ue] vel successorib[us] recessus videt[ur] c[on]pletus. Nam ad tanta[m] ambiguitate[m] vniuersalis eccia deuenit. q[uo]d i[st]ig[ur] rat apud qua[m] p[re]m[ia] vera sedes romana erat nisi forsan de[us] alicui reuelasset. aut Salo[mon]is iudiciu[m] de puero diuidedo. et vera et falsa matre. hoc p[er]suaderet.

Secundum signu[m]

desolationis est inuerecundia. Et hoc sumit[ur] ex illo q[uo]d efficitur morib[us] peior[ibus] q[uam] fuit sinagoga cu[m] imminere ei[us] ruina. **U**no s[ecundu]m beatu[m] Hiero. triplex erat peccatu[m] phariseo[rum] qui dicebant[ur] clerici iudeo[rum]. s. auaricia/ quia columbas in templo vendi p[er]mittebant. Solu[m] labijs deu[m] honorabant. Et t[ame]n q[uo]d ipocrite docebant que non faciebant. **S**ed nunq[ua]m pe[ccatu]m est sacrilegiu[m]. ecclesiastica beneficia et sp[irit]uales potestates p[re]ce. p[re]cio aut inordinato fauore distribuere/ q[uo]s colu[m]bas in templo vendi p[er]mittere. An ne minus malu[m] sit solu[m] labijs deum honorare/ aliosq[ue] p[er] h[ab] ad deuotionem inducere/ q[uam] locu[m] ministerij/ solum spe questus suscipere/ et cessare ob superbia[m] a laude dei/ et silere. **D**e talib[us] Esai. lvi. Canes muti non valentes latrare. Canes impudentissimi nescientes saturitate[m]. Venient dies sup[er] vos etc. **D**e mu[n]d[u] nunq[ua]m minus nocuu[m] videt[ur] eccie p[ro]p[ri]am malicia[m] ipocritis pallio cooperire/ et velutes sonans et cymbalu[m] tinniens/ alios p[er] p[re]dicatio[n]is officiu[m] docere/ q[uo]d inuerecunde p[re]uans morib[us] eccl[esi]e subditos secum in ruina[m] trahere. **E**stimo eni[m] q[uo]d nemo boni iudicij p[ro]uariu[m] diceret/ sed illud Hieremie. iij. **P**on[is] completu[m] p[ro]cederet. **I**ustificauit anima[m] sua[m] auer[sa]t[ur]e israel/ id est sinagoga/ c[on]s[er]uatione p[ro]uaricationis iude. **I**bi **D**rigenes de nobis/ inquit/ hec intelligit **E**zechiel. lvi. **D**ns loquens eccie. **S**oror tua samaria. i. sinagoga dimidiu[m] p[er] c[on]tra tuoru[m] non peccauit/ sed viciisti eam sceleribus tuis. **S**equitur ruina. **E**rgo et tu porta cofusionem tua[m]. **E**t infra. cxiij. **P**ostq[ue] diffu[se] descripsit malicia[m] et destructionem sinagoge. adiecit dicens de eccia. **P**lus insaniuit libidine et fornicatione sua p[re]buit impudenter diuitibus/ et magistratibus ad se venientibus. induta veste varia. **E**t bene inquit induta veste varia/ insaniuit libidi-

ne. id est cupiditate diuitiaru[m]. et concupiscentia deliciarum. **E**rat namq[ue] futurum vt prelati ecclesiar[um] non vererentur ecclesie p[ri]mitiue venerandam pudicia[m] p[re]cio ac precibus/ et impijs actibus infamare. **I**ta vt impletum sit quod sequit[ur]. **C**onfracte sunt mamme pubertatis tue. **S**ubiungit t[un]c ruina[m] repetendo causas ei[us]. **R**ecessit anima mea ab ea sicut recesserat a forore eius. i. sinagoga/ q[uo]d scelus tuu[m] et fornicationes tue fecerunt hec tibi/ loquitur de fornicatione superius expressa id est simonia.

Tertium signu[m] su[m]

mitur ex personarum dispositione. et est immoderata inequalitas/ qua alius/ et sepe dignior esurit. **A**lius/ et frequenter indignior p[re] multitudinem et magnitudine[m] beneficiorum/ ebrius est. **N**am sicut in bona armonia requiritur vocu[m] inequalitas p[ro]portionalis t[ame]n et moderata. q[uo]d si nimia fuerit tollit melodia. **I**ta sc[ilicet] p[ro]p[ri]a p[ro]pter ciuium disparitatem/ et p[re]sertim indigno[rum] exaltationem/ digno[rum] q[ue] depressionem/ obruitur policia. **E**t ideo dicit q[uo]d policia in qua sunt plures mediocres. est diuturnior. **S**ed non puto q[uo]d vnq[ui]s fuerit aliquar[um] gentium policia/ in qua esset tanta sacerdotu[m] differentia vt bi quide[m] essent maiores p[ri]ncipib[us] huius seculi licet indoctiores. **A**lij eiusde[m] grad[us] et ordi[n]is l[icet] doctiores et sapientiores deiectiones vulgo. **C**omunitas enim talis apud eundem p[ro]p[ri]a vocatur oligarchia p[ro]terea videmus in corpore humano. cui apostolus in pluribus suarum epistolaz passim/ ecclesiam comparat. q[uo]d si nutrimentu[m] fluit ad vnum membru[m] ita vt enormiter ingrosset. et alia nimia attenuatione demacrentur/ non potest diu viuere. **S**ic in corpore ecclesie si superiores fiant ita graues attractione substantie. q[uo]d inferiores vic possunt p[re] inopia se sustinere/ hoc est signu[m] iam p[ro]p[ri]e ruine. **D**e talibus eni[m] ait d[omi]n[u]s **A**mos. iij. **V**accet pingues in hierusalem. qui caluniam facitis egenis. et c[on]s[er]ingitis pauperes. **E**cce dies venient sup[er] vos. **E**t infra sexto. **V**e qui opulenti estis in sion id est in ecclesia.

Quartu[m] signu[m] est fastus et supbia prelato[rum] et alio[rum] ecclesiastic[orum].

Quauis ei ex naturali prudentia et morali p[ro]p[ri]a. s[ic] et theologia p[ro]cedit/ q[uo]d ecclesiastici d[omi]n[u]s b[ea]t[us] v[er]u[m] possint honeste viuere

m 2

re/ q̄ populares. ⁊ plati q̄ subditi. Et hoc tamē nō admittitur familie ⁊ equorū ⁊ vesitiū sup̄flua pompa. queraro absq̄ superbia pōt duci ⁊ salua iusticia sustineri. ⁊ plerūq̄ nō sine iniurijs ⁊ delictis gubernari. Nā tantus fastus in dei eccia potissime tēpibz istis nō tam paucos mouet ad reuerentiā q̄ multos ad indignationē. ⁊ plures inuitat ad predā q̄ se reputarēt forsan deo sacrificiū offerre. si possent quosdam diuites ecciasticos spoliare. Tales fastuosos notat dñs Amos. vi. Optimates capita populorū. ingrediētes pompatice domū israhel. Quibz in signū ruine in eodez capitulo veditur Esaie. xxviii. De corone superbie pedibus cōculcabitur. Quod abbas Joachim exponit de magnis platis. qui ppter eoz supbiam pcurarēt fiant in eccia dei scismata

Quintū signū sumi

tur ex tirāide p̄sidentū. q̄ cū sit violēta durare in eternū nō pōt. Unde p̄prietas tirāni ē q̄rere non bonū publicū subditoz. sed utile p̄p̄riū. Tales sūt pastores q̄ nō pascūt gregē dñi. s̄ semetip̄os. Quibz dicit ye Ezech. xxxiii. Gaudēt de male factis eoz q̄ pecunialiter possunt p̄dēnare. Nec querit q̄s q̄stum deliquerit. sed q̄stum q̄s soluere possit. Quibz dñs dicit Michae. iij. Audite duces dom⁹ israhel. Vos odio hētis bonū ⁊ diligitis malū. q̄ violēter tollitis pelles eoz de sup̄ eis. Qui comederūt carnes populi mei. ⁊ pellē eoz de super excozianerūt. Ido dicit domin⁹ Ezech. xxxiii. Esfare eos faciā vt nō vltra pascāt gregē meū liberando eum de ore eoz ⁊ non erit eis vltra in escam.

Septimū signū est con

turbatio principū ⁊ commotio populorū. quam in multis ptibus expimur irrecuperabiliter destruere ecclesiam ⁊ destruxisse. ita vt impleatur illud Hieremie iij. Contritio super contritionem vocata est repente. vastata sunt tabernacula mea. Ezechiel vii. Adducam pessimos de gentibus ⁊ possidebunt domos eoz. ⁊ quiescere faciā superbiam potentum. ⁊ possidebunt sanctuaria eoz. Conturbatio super conturbationem veniet. ⁊ auditus super auditus. Et ista videm⁹ impleta in grecia. in hungaria. in inclito oliz bobemie regno. ⁊ plu

ribus vicinis regionibus

Septimū signū est

recusatio correctōis si forte de principibz ecclesie intelligat. Qd scriptū est Zacharie vii. Noluerūt attēdere ⁊ cor suū posuerūt ad amātem ne audirēt verba que misit dominus in spū suo p manus p̄phetarum suoz. ⁊ Esaie. xxx. Filij mendaces noluerunt audire verbum dei. qui dicunt. Nolite inspicere nob que recta sunt. Loquimini nobis placentia. quia nolunt intelligere vt bene agant. De quibus Amos. vii. Odio habuerunt in porta corripientem. ⁊ loquentē p̄fecte abominati sunt. Tales salutaria monita ⁊ sacraz scripturam reputant fabulas. ⁊ in ea meditātes iudicant fastuosos. Contra quoz ecclesiā dominus Dsec. iij. Quia tu scientiā repulisti. repellente ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis dei tui. obliuiscar ⁊ ego filioz tuoz ⁊ fm multitudinē eoz sic peccauerūt mihi gloriam eoz in ignominia cōmutabo. Et erit sicut populus sic sacerdos. Et Ezech. vii. Et p̄bit a sacerdote. ⁊ consilium a senioribus.

Octauū signū ē no

uitas opinionū. Ex hoc enim surgūt hereses. scismata orta defendunt. ⁊ defensa radicant. radicata vt expimur fidem ⁊ ecclesiam destruunt. Hodeno enim tempe vni⁹ quisq̄ interpretari ⁊ trahere non veretur sacram scripturā iura sanctorūq̄ patrum instituta ad libitū sue voluntatis. put amor odium. inuidia. spes p̄motionis. aut vni⁹ dicta. eum inclināt. Aliqui eoz leuiter nimis alios hereticos dicūt. quos tamen nondū hereticare nouerūt. Alij verecūdia ducti quōq̄ forsan errores defendūt. ne leui opinione vulgi videantur inquinati. Hi inuicem vt ait ap̄lus languēt circa q̄stiones. ⁊ pugnas verboz. ex q̄bus oriunt inuidie p̄tentiones blasphemie. suspensiones male. ⁊ bimo. vi. Et. ij. ⁊ bimo. iij. Erūt inquit tps̄cū sanam doctrinā nō suscipiēt. s̄ ad sua desideria coaceruabūt sibi magros pruriētes auribz. Et a veritate quidē auditū auerēt. ⁊ ad fabulas p̄uertēt. Fabule nō sane doctrine q̄dē sunt. q̄ in p̄suaibilibus hūane sapiētie verbz. vel in sublimitate sermōnū. aut fm zelū. ⁊ p̄tentionē. aut inanā gloriā. non in reuelatione spū sancti. s̄ fm

traditionē hoim consistūt. A q̄bo q̄tuor nos
cautos reddit vt nō circūferamini in q̄t oī
vento doctrine: r̄ neq̄cia hoim. in astutia / r̄
circūuentiōe erroꝝ. **P**reter hec sunt alia
signa. viz recessus iusticie. Hec fuit cā des
structionis romanor̄ / pur̄ dēducit Auḡ.
libro de ciuitate dei. Destructio studioꝝ
quā comitat̄ penuria sapiētū. r̄ hāc seq̄bat̄
destructio grecor̄. Prelatio pueror̄ ac iḡ
rānū ac p̄anoꝝ. Et hec erit destructio lati
noꝝ. **P**lura alia sunt scripta in p̄phetis
de deiectione sacerdotalis bonoz̄. Et q̄
bus r̄ p̄dictis sapiēs pōt cōcludere ruinas
tempaliū ecclesie de p̄inquo iminere. Et
for̄san iuxta illud **E**saie. xxx. Subito dūz
nō sperat̄ veniet cōtrātio. Quia puerbioꝝ
i. scribit̄. Despectistis oē cōciliū meū r̄ oēs
inreparationes meas neglexistis. Ego autē
in interitu v̄ro ridebo / cū irruerit sup̄ vos
repēina calamitas q̄n veniet super vos tri
bulatio r̄ angustia. Hec debem̄ reputare
hoc impossibile. q̄ n̄ris tēpib̄ vidim̄ ali
qua / que nup̄ erāt incredibilia. Et timēdū
est maiora eē in posteriorib̄. Immo verifi
m̄le puto q̄ a multis annis nō fuerūt tot
maluoli / tanti corde rebelles r̄ animo ac
cēsi / cōtra ecciam sicut hīs diebus. **V**idē
enī q̄ dñs cōuertit cor̄ eor̄ vt odiret̄ popu
lū eius. r̄ dolos faceret̄ in suos eius. scilicet
in sacerdotes p̄s. cūiij. Quos in longū con
pescere neq̄s valebim̄. nisi signis stutuz̄
manifestis ad beniuolētiā eos inclinaueri
mus. Hec multū p̄derit / vel for̄san ad mo
dicū durabit v̄nio / nisi cessēt p̄missa signa.
que etiā fuerūt cā scismatis. r̄ seq̄tur norabi
lis r̄ magna moꝝ reformatio. **A**d h̄ enī
Re. pa. r̄ dñi. de oipotēs / miro quodā mō
cūctis p̄us inestimabili / vos diuersos q̄n
r̄ aduersos / tāta multitudine in v̄nū cōgre
gavit. Ad vos tot̄ mūdus tanq̄ ad signū
ducens naufragātes ad portum / respicit̄.
Hoc ip̄a eccia inenarrabilib̄ lachrymis et
gemitib̄ / a q̄libet vestrū q̄redo req̄rit **J**ob
xxi. Quis mibi tribuat vt sim sicut fui in
diebus adolescētie mee. q̄n oipotēs erat me
cū: Tunc enī oipotēs erat secū. q̄ i p̄scis
p̄ribus nullū apparuit cōtradictiōis signū
Prestolaf etiā dies adolescētie sue. vt
morib̄ r̄ doctrinis sanctor̄ patrū decorata
possit / vt ait br̄us Augu. in sermone sup̄ cā
tica / exēplo virginis credēdo verbū diuinū
cōcipere / r̄ predicādo parere. rebelles quo
q̄ r̄ cōtradictēs / vigore sue adolescētie i

ruinā detrudere. Hoc significauit virga aa
ron. quādo domin̄ precepit **M**oyse **H**u
meri. xvij. Deser̄ inq̄t virgam aaron in tab
ernaculū. vt seruetur in signū rebellium
filiorū israel. Virga aaron florida / r̄ fructi
fera q̄uis nō sarculo culta nec humefacta.
virginē concipientē r̄ parientē q̄uis virū
non cognoscentē signat. que posita erat in
signū rebellū. i. cōtradictentū / r̄ ruinam.
Et hoc p̄pheta nūciauit domui dauid. vbi
thema. Nunq̄d pax vobis est molestos eē
hoibus. i. cōtradictēs. q̄ molesti estis et
deo meo: p̄ter hoc dabit dominus ipse vo
bis signum. **F**init.

Sequitur declaratio

compendiosa defectuum virorum ecclesiarum

Dixit dñs mibi / eccia fūdara ē
sup̄ firmā petrā / flauerit v̄tū
iundauerit flumia. n̄ est passa
ruinā. quō tu dicis reformatio
ne indiget. **A**ur dic in qui
bus. Sed si in nullis eius p̄ribus ethero
genijs id est in eius statib̄ / vel in nullis p̄
ribus materialib̄ / siue fluentib̄ id est sin
gularib̄ suppositis hodie correctione r̄ es
mendatione ecclesia indiget / queso vbi sūt
tūc precedentium patrū / sanctor̄ r̄ rōnabīs
les cōstitutiones / innūere / in eorū cōsilijs / v̄l
epl̄is papalib̄ tradite: quaz̄ obseruantia
nūc oblita nedū expēdiuit olim / sed r̄ maḡ
mō fidelib̄ saluberima eēt r̄ optuna. Et
vt de pluribus taceaz̄ r̄ gradiorib̄.
i. **P**rior vbi ē q̄ ep̄s bon̄ / r̄ p̄bat̄ ope
r̄ doctria / eligat̄ n̄ puer / n̄ hō carnal / sp̄ia
liū ignariū. **ii.** **U**bi est. q̄ derici in
duab̄ ciuitatib̄ / r̄ ecclesijs / p̄endas vel p̄
lationes nō hēant. **iii.** **U**bi q̄ p̄ sepultra
ra / p̄fessione / ordinatione / p̄mōtione / nul
lo p̄textu vbi cūq̄ aliqd̄ eciat̄ aut detur
iiii. **Q** null̄ p̄ncipiū laicoꝝ / capellanū
hēat nisi ab episcopo datum in casu ab ep̄
scopo deponendum vel corrigendum.
v. **Q** nullus episcopus aut sacer
dos muneribus p̄cibus ac fauoribus per
sonarum acceptionibus p̄moneatur.
vi. **U**bi est q̄ episcopi extra diocēsis
non moꝝentur. **vii.** **Q** non plures
q̄ sufficiant ordiuentur. **viii.** **Q** ep̄
scopi r̄ sacerdotes / spectaculis r̄ ludis nou
interfint / nec delectentur. **ix.** **Q** sa
cerdotes nihil fenoz̄is. aut rustici ministes

Declaratio defectuum eccle.

Examine si religioes militares faciunt
debitum, habeant in honore sacerdotium, ser-
uent mores fide, regulas et canones patrum
lxxi Discutite si expediat quidam lar-
ga exceptio et privilegiatio atque ab ordinariorum
coercione sit comoda subductio **lxxii**
Si ueniat urbanum quantum / brigida de sue-
cia / ducem britanicum carolum non obstante nimia
scorum multitudie canonisari. **lxxiii** Si
deceat quidam nouorum scorum festa solennius
pagi / quibus precipuorum apolorum. **lxxiiii** Si ius-
tum sit potes scorum solennes ecclesias deseri
et destrui / redditibus a collectoribus vel cardialibus
liberari / et quibus post ad eorum memoriam vel
quasi gloriam / capellulas nouas edificari
lxxv Rursus perate si equum est famulos
pelle / et sapientes sub esse iuuenes diuini. senes
famulari. ignaros ardua discutere. sciens lo-
qui non audiri. equorum famulos in primotibus
preponi / eloquiorum dei discipulos postponi
lxxvi Perquirite si que scripture apocri-
fe / aut hymni / aut orationes / successu temporis stu-
dio vel ignorantia in detrimentum fidei intro-
ducte sint Et corrigite opinionum discor-
dias. utpote de conceptione virginis glorie et
similium **lxxvii** Sedate iniquas leges. consue-
tudines prauas emendate Nonne in saxoniam
reperiunt iniuste leges a theologis impug-
nate. Et que christianorum consuetudo danabili-
or esse potest / qua iam clerici et layci / plati et
principes vbiq; insaniunt sanctissimam natali
nocte celebrantes ludu tapalloz / non prepla-
tione celestium misteriorum Nonne in liuonia / sue-
tudo inoleuit / ut nulli rusticorum sacramentum
eucharisticum deservat Nonne ibidem reperitur du-
as uxores viuas habeat et mulier plures ma-
ritos? **lxxviii** Quid plura? Ab episcopis ad concilium ge-
nerale venientibus / de quibus puincia / de omnibus in-
digne abusiuis consuetudinibus / et punitiuis ritibus
quibusq; occasione in ecclesiis / et hominum statibus res-
gionum diuersarum introducis / ut super deuiatoni-
bus premissis et similibus / omnes ecclesie statim / vel
in generali concilio reformentur. aut in concilio
puincialibus reformari mandentur / ut de auctoritate
vra repetat ecclesia / et purgetur domus dei ab
imunditijs vitijs et erroribus vniuersis Docent
ut diligenter fieret / sancti potes pres ordinauerunt
et ordinatores eorum / posteriores se in consi-
lijs confirmauerunt. ut scilicet bis in anno / in quibus pu-
incia celebranda esset synodus. **lxxix** In casibus
terraconensis concilij. c. viij. ita dicit. Prop-
ter ecclesiasticas causas et altercationum solutio-
nes placuit per singulas puincias bis in

anno concilia fieri / conuocante metropoli-
tano omnes episcopos puinciales / ita ut ad conci-
lium procedat omnes presbiteri vel diacones / vel bi-
lesos se existimat / ut in concilio cause examina-
re ad iustum iudicium pducant. **lxxx** Sed
cudumque capitulum cartbaginensium concilij tertium
dicit similit. Placuit ut propter causas ecclesiasticas
que ad puincias plebes sepe inueniunt sunt / singulis
annis concilio puinciale conuocet. Rursus ca-
pitulum septimum toletanum concilij sexti / quibus
inquit / potes neque siluiter de tanto facinorose con-
silia / non dicebat / ut ea que frequenter per uariatione
iterant / frequenter sententia condemnent. quibus
ut scribit in eodem concilio / sepe pullulanti pra-
uitatis. germina sanctorum sepiissime patrum
iusta nouerimus seueritate danata / tamen
que crebris conspiciunt denuo vigeret radice
iusticie acrioris vigore / radice ea ampu-
tari sancimur. **lxxxii** Capitulum tertium quatuor-
tesimum toletanum ita loquitur. Nulla pene discipli-
ne mores ab ecclesia christi magis expellit / quam ne-
gligencia sacerdotum / que contemptis canonibus
ad corrigendos ecclesiasticos mores / sinodos
facere negligunt. **lxxxiii** Ob haec nobis diffinitum est
ut quod iuxta antiquorum patrum decreta / bis in
anno / difficultas temporis fieri concilio non sinit
saltem semel a vobis celebraretur. Ita tamen
ut si fidei causa est / aut quilibet alia ecclesie con-
munis generalis totius hispanie et gallie
sinodus conuocetur. **lxxxiiii** Si vero nec de eccle-
communi utilitate tractabitur. speciale erit
concilium / prout vniuscuiusque puincie
metropolitani elegerit peragendum / **lxxxv**
ibi. **lxxxvi** Et quibus omnibus arguitur a si-
mili / quod etiam propter defectum conciliorum
generalium totius ecclesie que sola audet intrepide
de corrigere omnes / ea mala que vniuersalem
tangunt ecclesiam manentia diu incor-
recta crescunt / et inuenta sunt de malo in pe-
donec tandem iniqua sub fictione consue-
tudinibus / reputentur licita **lxxxvii** His itaque per
actis ut in illo sit nostrum explicuisse / a quo
nobis fuit inchoasse. inuisibilis omnium
creatoris / principis pacis / imploro opere sus-
fragijs. ut meis / vobisq; energia / tenuibus
tamen / vi tribuat effectum / propter fragilitate
quibus uanitas / ditatis illustret fulgoribus / ut licet
pictatis se non opponat pertinacem / ne
diuine seueritatis ultio postmodum corri-
piat contradictores et non / ut recto ratio-
nis libramine amplectentes viam consilia
pacis misericordia pluens / patet perpetua / et
gloria suscipiat sempiterna.

Clemens vrbano lites qz mouerat/ergo:
 Explicat errantem codex valurus in orbes
 Consilij placeat nominetur epistola pacis
 Si facit anterior: torpor: vel deuius error
 Uraceant lingue/mundū transire libelle
 Scismenecat tale pote conciliū generale
 Clama/nō metue montes trāsire peraltos
 Persiluas/z aq̄s/yalles/laceras q̄ miricas
 Non defers merces/sed veri portitor: es tu
 Et si displiceas veri qz nūcius/et q̄.
 Assen vñ valet eē tuū. qd si laceraris.
 Finit epistola pacis

De eodez scismate
 alius tractatus eiusdem.

Inquisitiōe veritati tāgentis
 primū scisma/z statum eius/op
 ter n̄ eē monoculū. sic qz tm̄ vno
 culo ad rem ipam attēdam⁹. qd
 sic dum illa tantum nō que p parte nostra
 faciunt aspiciunt⁹. z aduersas rōnes videre
 negligimus. Et qz multi vt suppono/offe
 rent oculis videre volentū rōnes/que faci
 unt p sua opinione/in materia que nunc
 ventilatur. scilicet de subtractione obediē
 tie a domino nostro in toto vel in parte. de
 creui qdam similiter in aspectu adducere/
 in oppositū facientia. **P**rimo notet que
 z q̄is psona et/cuius fama et status nūc
 tractatur/z q̄bus priuilegijs/q̄ dignitate/
 z superioritate/dorat⁹ est. Idcirco summe
 cauendū est ne qd temere aut inconsiderate
 aut precipitanter fiat. **S**ecūdo notet qz
 obtulit semp z publice in pmo cōsistorio/qz
 vics hēbat p̄mittudinē animi ad mortem
 p ouibz sustinendā/anteq̄ nō fiet vnio ec
 clēsie. **T**ertio notet qz cessio sua si nunc
 fieret nō esset oueniens/sed pessima/nisi p
 us ab aduersa pre alia sentirem⁹. Et ita nō
 debet accusari de piurio si nō cesserit vel ce
 dat/p̄sentialiter. **S**i dicatur qz nec hoc pe
 titur/sed qz reddat se voluntarium z prom
 ptum ad cessionem. **P**rimo videat si iu
 ramentum hoc importat qd vocaliter nūc
 istud offerat. **S**ecundo aduertatur si il
 la oblatio de p̄mittudinē ad mortem/sat
 hoc importat qz etiam patus est cedere an
 teq̄ non fieret par. **T**ertio videatur si
 possit habere colorem sufficientem/ad ex
 cusationem suam. qz vocaliter p nunc non
 offert cessionē anteq̄ sciat voluntas eorūz

de aduersa pre. quia estimat forsan z non si
 ne apparentia/qz aduersarij magis fortifi
 carentur vel indurarentur. Et dicerent inē
 p̄tantes istā oblationē in malū/qz diffidit
 de iure suo/z hoc non sine colore. **Q**uar
 to principaliter notetur/qz p bullam in r̄s
 sione tertia/offert simpliciter z absolute/qz
 vult tenere iuramentum in forma. **Q**uō
 igitur poterit argui de piurio? **S**i dicatur
 qz intelligit aliter iuramentū/qz cardinales
 z alij nō obstat. qz nondū vidim⁹ ueceni
 mus ad h̄/qz cessio debeat compleri quous
 qz viderimus de r̄sionibus aliorum alte
 ter⁹ obediētie. Et si tūc papa velit subter
 fugere/z glosare/z ita pacem p hoc impedi
 re. locum habebit interpretatio/z sue interp
 tationis si mala sit/impugnatio. **Q**uin
 to notet qz p nuncium apostolicū/qui nō
 uissime venit/ fecit multa offerri domino re
 gi z alijs/sup declaratione voluntatis sue.
 z difficile esset iudicare eū nisi talia scirent/
 que tū nou est necesse reuelare vniuersitati
 vel omnibus/p̄sertim vbi negocia non tra
 ctant ita secrete/quin faciliter sari possint.
Sexto notetur qz in quarta questione
 inter illa que ponuntur/supponitur qz pa
 pa fuerit prestatus de nō recedendo a vjs
 suis. quod multi omnino falsum estimant
 imo potius offert omnem viā rōnabilem.
Septimo notetur qz via cessionis est in
 efficax z insufficientis si alij de alia obediē
 tia nolint illam recipere. Et ideo mirum vi
 deretur qz ad talem viam que ex ypotbesi
 possibili/esset inefficax/ aliquis obligare
 tur. **S**i dicatur qz saltem papa/tenetur
 scdm p̄parationem animi acceptare istam
 viam. Non video qualiter istud possit ne
 gari/quia etiam tenetur acceptare isto mo
 do mortem. Sed qz non habeat istam p̄m
 ptitudinem non potest sciri. cum sit in mē
 te. **N**ec videtur qz teneatur explicare voce
 vel signis exterioribus pro nunc/ propter
 aliqua tacta circa tertium notatum. qz nec
 etiam hoc iurauit. Et forte expediens est si
 lere vsqz ad tempus renunciationis / p̄pter
 ambitiones illorum. qui tenderent ad pa
 patum/diuersis vjs/cautelis z modis et
 possent impedire factum totum. **O**cta
 uo notetur qz possibilis est alia via/conue
 niens z bona. z que ab aduersarijs forte ac
 ceptabitur/z in hoc casu qui clarus est pa
 pa sufficienter se absoluet apud deū z ho
 mines. si illā viam acceptet p quā fiet par.

Nā supposito qđ cessio de se eēt via melior
 tñ p̄ fieri insufficiens p̄ accidēs. Item non
 semp̄ meli⁹ bonū cadit sub obligatiōe. qñ
 sufficiat min⁹ bonū acceptare. Duobz enīz
 p̄p̄ sitis hōis maiori z minori stat qđ ad n̄
 lū obliget. Stat ē qđ ad min⁹ obliget / z n̄
 ad maius. z stat qđ ad vtrūqz obliget / sub
 distincione. Et in casu illo est qđ apud do
 ctōres / an teneat acceptare mai⁹ bonū. z n̄
 est dubia illa qđ si mai⁹ bonū sit mihi diffi
 cilius / s; si ceteris p̄ibz z stāte eā facilitate.
 In casu isto si dimittā mai⁹ bonū / dicūt ali
 qđ qđ pecco p̄t̄ p̄t̄nū / apud alios opposi
 tū ē multū pbabile. Un̄ p̄t̄ expiendā lib
 tatē meā / vel aliqđ tale / possū / vt videt / licē
 te mai⁹ bonū deferere miōri acceptato. Tē
 applicet in casu n̄ro / z stat qđ papa dicere
 poterit de ista via / z alia minus bōa / qđ cete
 ra nō sūt paria. ¶ Nonō notet qđ papa nō
 pōt teneri ad cessionē / sedulo iuramēto / ni
 si iste tres cōditiones ponant. Primo qđ p
 cessionē hēatur vniō. Scđo qđ alit nō pos
 set hūanit⁹ h̄ri. Tertio qđ malū illud p̄pter
 qđ sit cessio faciēda. sit mortifex aiabz / z qđ
 p̄ cessionē nō augeat. Hūc bñ attēdamus
 si rebz adhuc stātibz vt stāt / p̄st̄m apud ad
 uersarios n̄ros / qđ opiones igram⁹. possz
 dici apparēter aliquā trū cōditionū deesse /
 nūc in cessione. ¶ Decimo notet qđ ē de p
 te n̄ra / rex hispanie. z rex aragonū. z p̄st̄z
 ei⁹ p̄p̄bz / nō sūt adhuc determinati ad istam
 viā cessionis / imo dicūt multū vidisse ml̄tas
 l̄ras / qđbz oppositi dare p̄p̄dit. Et istis sic
 p̄durātibz / stat qđ cessio n̄ eēt via totalit̄ suf
 ficiens. imo multa formidāt / ne iā sit forma
 tus vn⁹ rācor / z qđdā seminariū discordie i
 ter illos hispanos z aragonū. ex vna p̄te / s;
 gallicos / z interpretant qđ in odiū eoz volūt
 papā deponere / qđ de patria. ¶ Undecio
 notet qđ l̄ter p̄ determinationē istaz qđonm
 si nē fierēt / posset poni scisma i fide int̄ vni
 uersitatē pieñ / z papā n̄m z sibi adberen
 tes ex vna p̄te. Eundē z alias vniuersitates
 alteri⁹ obedie / qđ sūt emule ei⁹ / z in qđbz sunt
 clerici z vigit vniuersitas. ¶ Duodecimo
 notet modus qđ tenet d̄ scedulit̄ / z mō vocū
 seu opinionū / vel deliberationū / qđ in illis qđ
 fiūt p̄ modū vniuersitatis / facultas theolo
 gie ad quā spectat p̄ncipalissime illud ne
 gociū. nō h̄z nisi q̄rtā vocē. z facultas medi
 cine tantā. ¶ Tertio decimo notet / quō p̄
 re qđri salua scia / qđ a papa qđ nō ē iudicatus
 scismatic⁹ / aut heretic⁹ / posset remoueri o

bediētia / circa ea qđ ad eū sp̄ spectare p̄fessa
 sunt. Et aduerrere debēt talia agētes / sup
 penis exp̄ssis / z de pctō ad deū notat. q. iij
 noue. cū ibi allegat. Si dicat qđ papa oñ
 dit se scismaticū. h̄ nō est. claz per p̄cedētia
 Item non est talis iudicatus ab habentibz
 bus p̄tatem / z nō est in p̄tate libera cuiuslibz
 bet sic iudicare de papa. z ab ei⁹ obedia res
 mouere. aut cōtemnere snias suas vel iuris
 dictionē diminuere. Et videat si tales sint
 suspecti de scismate p̄tra papā. Itē notent
 p̄ncipes qđ tales facerēt cōtra eos si ip̄one
 auderēt zē. Et quā fidelitatē seruarēt. quia
 sic dicere possent qđ eēt tyranni. ¶ Quar
 to decimo notet si expediret simplicit̄ ecclie
 qđ p̄lati darēt bñficia. z si meli⁹ distribuē
 tur attēto statu eoz z familiariz zē. Et an
 studiosi in vniuersitatibz h̄erent bñficia. Et
 an mali p̄lati fierent peiores. qđ magis bo
 norarent. z eis adulareretur in peccatis. ¶
 Quinto decimo notet qđ si expediat p̄nci
 pes iucitare / ad remouendū vel diminuē
 dū iurisdictionē / vel reddit⁹ ecclie / siue rōne
 siue alterius auctoritate / z si bona meli⁹ di
 stribuerētur / z si licite h̄ facerēt. Et si totus
 clerus finaliter infra breue tps p̄deretur / et
 affligeretur / maioribus p̄mo destructis z
 afflictis. ¶ Decimo sexto notetur circa iur
 ramentum pape. Si factum ante papatū
 liget eū postqđ est assumptus. Item si poss
 set secum dispensare. Item si iudicet qđ ver
 gat in detrimētū sault⁹ / z tot⁹ ecclie obfua
 tio iuramēti. Itē si interpretō spectet ad euz.
 Itē si mag⁹ ps clicoz sp̄alit̄ doctoz vtrius
 qz iuris diuini z humani / sit secum / qđ obfua
 tio illa iuramenti esset in detrimētū sa
 lūtis zē. An excusetur. Item vt iam dictuz
 est offert qđ vult obfuarē. Et qđ laboratur i
 terim apud alios. Item si habuerit causas
 male suspicandi in materia ista / z cauterē
 spondendi / attenta variatione circa eum / z
 Clementem / z moribus quorundam car
 dinaliū. Et qđ sibi negabat modus p̄acti
 candi viam cessionis. ¶ Decimo septimo
 notet qđ in prima respōsione sua / in qua
 aliqui dicunt eū reprobasse simplicit̄ mo
 dum cessionis / non potest hoc exp̄ssē ba
 beri / quia illud quod ponit de scandalo z p̄
 nicie zē. refertur ad modum exequendi illā
 viam si esset ineptus. Et ideo illum pctō
 bat modum exequendi. z circa hoc miran
 tur aliqđ / quomō h̄ sibi potuit rōnabil⁹ d̄ne
 gari / cū maxie h̄ tāgat eū / z sit caput zē.

Decimo octavo notet / r aduertat vniuersitas / quod aliq d supposito probat simpliciter / r de plano vias qd ipa reputat vtiliter / bonas r conuenientes / r p quaz qualibet possit hri par r rones ad h dedit r se obtulit in lris patribus / qualibet illaz / r tra / que liber sustinere. Et videat si circumstantie sic sunt imutate / vel ex psona / vel tpe / q oes vie alie pter cessionem sunt facte in epte / r iusticiaes / imo q illaz coloratores / aut opinatoros digni sunt punitione / vel infamia / noe / r pfrim qz in impugnatione dictarum viarum / r rones ab aliq / que p oit tpe militat / r tra eos / si qd vntis beant / r si sit in honore vniuersitatis ipa viderit. **Decimo nono** notet spualit pbatio / r ciliu generalis / qd m necessario fiendu qdam bn apparet p sua debet / pte electione noui pape. Et hec est radice snia breui. Quia magna ps catholico est neutra / sic q credit q neuter sit papa. aut in dubio suspesam se tenet. Isti vo pnter hnt credere / aut dubitare / d cardinalibus vniuersis pntis / q no possint esse filii eligere papam nouu / qz si neuter sit papa maria ps eorum / nec hnt hnt pntem creandi nouu papam / nec aliq dcunq a cardinalibus nisi p ciliu generale. **Supposito** to q oes catholici pnticulariter / sententia aliqs certos / p eligedo nouo papa / si no fieret collegialiter nihil eest. Alioqn vrbanus intrusus habuisset maximam appentiam. Si dicat q cardinales soli antiq creabunt nouu pmo dubiu est apud multos an p dide / rit pntem eligedi. Itē si aliq cardinales oes sunt veri cardinales / si antiq no hebunt nisi pntiales voces. Aliq eni hnt pntes in electione pape / sic ipi. Jo non eest fm ista rone / plena pacificatio oim / sine cilio generali. **Decimo** notet. Si papa incipiat psequi / qui alios / qz videt int cetera q illi q sunt p se ab eis psequunt / r quedam talia / r vnt ex / cationibus / vnt ille erit timede vel non. Si remoueat bnficia / vnt repient aliq qui capiunt. Si illi excocient / r non curēt. vnt psumendu sit simile q aliq non curabunt / r q debent conuere r cōicare cū eis sic ante. Et quod erit remediū i celebrare volēte / r in articulo mortis / an erit aliqs sic negligens / pntis salutē aut temerarius / q no for / midet sniam illi / que tenet aut tenere debz papam. saltē q no est iudicatus no eē talis. Et qd erit etiam in vita remediū / vel rele / uamen.

Sequitur item ali

23

us tractatus de eodem.

P Resupposito q papa possit fieri scismaticus / r heticus. Eo ē q de his criminibus possit accitari / si de his eēt vehemēter / r famatus / r suspectus. Quoz vtrūq qdam negare voluerunt. **Queri** tur vnt rebstantibus vnt nūc turbate sunt in eccia / sit expediēs accusare iudicialiter dñz Benedictū noui sime in papā electū super hmoi criminibus heres / r scismatis. **Primo** q sic / qz no debēt fideles se exponere discrimini. Amans eni piculū peribit in illo in / qz sapiēs. Sed obedire homini scismatico / r heretico vt vo pape eēt discrimē peccati mortalis / vt videt. Et no obedire eidē si sit verus papa / r no scismaticus / est filii discrimē / iō i casu dubio sic ē mo apd multos / dñz i qri / r sciri vntas. Et videt fūdari posse ista rō i reglā mgtali theologie / q dubitans de aliq actu an sit pntem mortale / r faciēs illuz actū dñz eē certus q peccat mortali. **Qui** rō assignat illa q dicta ē / qz expōit se discrimi / ni. **Qu** at nē sit dubiu apd multos an bndictus sit scismaticus / r hereticus / vnt p ad oculū de multis q sibi obediūt / r aliq n. Et de sua obedientia ē de eod reg / imo r i eadē vniuersitate / vnt collegio. **Tollēdu** ē igit illud dubiu a cordibus hoiz / ne obediēdo exponāt se discrimi rōe dubitatis an dicit. **Notet** / r / dñz. **Anastasi** / q cōcauit forino r archatio. **Secūdo** sic n min / necesse ē vel expediēs scire an sbractō sit pntem / qz fuit expediēs cogitē an eēt faciēda / r expediēs fuit scōz vt nē suppoit / igit r pntem. **Ant** p pma pntem fūdari vidēt i sufficiēt similitudie. **Additō** ē q p sbractōz multa facta sūt / r aliq oblata p bndictū / pnt q multa varie sēnt de sbractōe pntem / vnt pntem. **Dicētib** alijs qz bndictus / sbractō / r cessat cāe sbractōis. Alijs in oppositū asserētib / q nec cessant / imo nec cessare possunt vt vnq possit i papam ius habere / propterea necessaris est vt videtur iuridica discussio. **Tertio** sic **Caritas** obligat r mandat curare de proximis r eorum salute / r reductione ad cognitionem veritatis. **Si** ergo sumus certi / sufficiēter q Benedicto nullo modo est obediendum sub pena scismatis quia scismaticus est / nos ex hoc debemus procurare q alia regna vel singularia supposita

eidē nullaten⁹ obediāt: h̄ fieri nō p̄t absq̄
 disculsiōe iuridica vt videt. Nā si nō vo
 carē salū. ip̄i de facili p̄tēnerēt q̄cqd̄ agere/
 mus. Si aut̄ ad huc dubitam⁹ recit argu/
 mentū p̄mū qd̄ exponim⁹ nos discrimini/
 p̄tinuando subtractionē ab illo. Cui autē
 sit obediendū dubitam⁹. Quarto sic aut
 cā p̄cisa fuit nccario via cessionis. sic multi
 tenēt/dicēt q̄ sic fuit p̄nūciatū p̄ can cella
 riū frācie ex deliberatione p̄ciliū platorū / nec
 alie plati iudicauerūt / aut fuerūt cum h̄ alie
 cāe. Si p̄mū p̄stat vt d̄: q̄ offert ip̄e b̄ndi/
 c̄ / r̄ d̄ns A. obtulit eandē viā cessionis r̄
 largi⁹ q̄ petebat. Si scdm̄ dicat q̄ fuerūt
 alie cāe q̄rit an cessent. r̄ si sic. idē qd̄ p̄us.
 Si nō cessant ip̄e q̄ b̄ndic̄ p̄tinuat pec
 ca. ū suū in grāde scādalu ton⁹ eccie: r̄ ita d̄z
 p̄fcti fieri p̄cessus p̄tra cū / ad ei⁹ destitutōz
 totalē realit⁹ r̄ de facto / q̄nt⁹ possit eccie me
 lius de pastore p̄uideri. Silt tales cāe q̄ ū
 nouitate sūt ap̄d oēs nec certe ille d̄nt ma
 nifestari / ne exi⁹ grantia faciant sibi restōez
 aliq̄ / p̄ quoz auxiliū ip̄e possit multiplici⁹
 grauare ecciam / r̄ p̄cipue suos cardinales /
 r̄ alios sibi inobediētes / q̄s odit r̄ p̄sequit⁹
 vt multi estimant / odio capitali / sicut ex mi
 nis ei⁹ r̄ p̄cessib⁹ vt fama fert p̄tra eos icho
 anis / iudicat. imo p̄ h̄ possit destituere oēs
 cardinales veteres / r̄ nouos creare. Exalta
 refautores suos / r̄ alios iusticie zelatores
 crudeliter ip̄ugnare. His aut̄ incōuenien
 tiū q̄s nō videat expediēs cē remediū ap
 ponere. Hoc aut̄ fieri nō p̄t vt videt abs
 q̄ iuridica iuestigatione causaz. oim⁹ / r̄ mo
 tuoz tā iur⁹ q̄ facti / sup̄ rōnabilitate sub
 tractionis r̄ eiusdē p̄tinuatiōis. ¶ Addūt
 aliq̄ q̄ oia q̄ p̄misit ec̄ns i carcere sup̄ cesso
 ne / refutabit dū erit lib⁹ / r̄ allegabit timores
 cadentē in p̄stantē viz. Alij dicūt q̄ h̄ non
 ipedit. alioq̄n obligat⁹ eēt nūc ad ip̄osib⁹
 le. q̄z nihil p̄t agere nisi in carcere dū sp̄ in
 illo est. Nō est tñ alibi p̄suandus. nec in re
 gno nec extra / vt alioz ē assertio. ¶ Ad op
 positū arguit sic. Discussio iuridica d̄z corā
 iudice cōpetenti fieri / r̄ audita p̄te / h̄ nulla
 p̄sona / vel ēr cōitas / nisi eccia / aut conciliū
 generale r̄ p̄sentans ecciam / debet eē iudex
 cōpetens pape / imo nec ip̄m p̄t iudicare
 vt q̄dam iuriste dicere volūt / sed p̄ nūc op
 positū supponit. Concludit ergo q̄ ista ac
 cusatio / discussio / r̄ declaratō / fieri debet
 corā concilio generali ton⁹ eccie / saltē isti⁹
 obediētie. Tūc vltra arguit / si nō est expe

diens celebrare h̄mōi conciliū pro hac cau
 sa p̄ncipaliter / nō est expediēs discussiōne
 fieri / sed nō est expediēs celebrare h̄mōi cō
 ciliū generale pro hac causa / igit⁹ r̄. Sup
 posita maiore / p̄bat minor multipliciter.
 Primo ex p̄te conuocantis. Secundo ex p̄
 te p̄uocatoz. Tertio ex p̄te mediū in tractā
 do. Quarto ex p̄te finis in obediendo. ¶
 Primo sic ex p̄te conuocantis. Nulla cōgre
 gatio habet vim cōciliū generalis / nisi fiat i
 forma iuris / vel saltē non erit r̄ simile vel
 necesse / q̄ oēs obediāt snietalis cōgregatiō
 nis. q̄ non erit in forma iuris conuocata / et
 ita erit totū qd̄ ibi agē dubiū / fluctuans r̄
 inualidū. Conciliū aut̄ generale nō p̄t p̄uo
 cari in forma iuris / nisi auctē sūmi pontifi
 cis. di. xvij. cū ibi allegatis. Et p̄sum si sit
 aliq̄s talis / vel talis reputatus / in ecclesia /
 r̄ si non p̄tinacit⁹ refutauerit celebrare p̄cili
 um / dū sup̄ h̄ rōnabiliter fuerit requisitus.
 Istas duas exceptiones reputat aliqui
 iuristaz etiā sup̄fluas. quia tenēt regulam
 in suis terminis generaliter esse verā / tamē
 ita dicimus in p̄posito. Supponim⁹ insu
 per q̄ Benedict⁹ nondū depositus ē de pa
 pam / q̄z nec fuit iuridice accusat⁹ / nec audi
 tus / r̄ p̄sequis non p̄uictus. Nam r̄ si be
 reticus r̄ schismaticus sit iure deponēdus / r̄
 apud deum sic mereat / non est tñ depositus
 de facto ante sniam. nota. v. q. iij. ¶ Hone.
 r̄ glose sup̄ hoc verbo. Exempla sunt multi
 ta in similiū materijs / de ep̄is / aut inferiori
 ribus p̄ncipib⁹ / aut p̄relatis. Quod si q̄s
 dixerit non esse expectandā sniam a iudice
 laico dū feras a iure dum notoriū factū est
 Istud dicere est confundere oēm ordinatio
 nem policie / r̄ cōtra oēm eccie regulā. Nam
 q̄libet ad libitū dicere poterit de non noto
 rio q̄ est notoriū. r̄ sic q̄libet erit iudex i cā
 sua. Sicut ad p̄positū p̄ns possim⁹ appli
 care. Nā multa dicūt a multis esse notoria
 crimina p̄tra benedictū / q̄ alij vel negant
 vel approbant. ¶ Deinde dicētes q̄ papa
 bereticus minor est quocūq̄ catholico r̄ iu
 risdictioni eccie subest. intelligūt q̄ ab alij
 p̄t vt inferior iudicari. sed ante iudicium
 debet semp̄ reputari maior. Nō eni inseq̄
 mur errorem quozundam dicentium in iu
 stū non posse iuste dominari. Jura ad hec
 non allego. quia totus textus libri concilij
 liorum ab Isidoro / plenus est q̄ conciliū
 nullum robur habet nec potest conuocari
 nisi auctoritate pape / r̄ q̄ etiā ante omnia

spoliamus debet restitui. In plogo vocat istas duas regulas duas claves et duos gladios sufficiens etc. Et est casus in terminis de simaco papa. qui h accusetur etc. de here/ si/ uocauit conciliū et oia restitutus est. Postmodū se purgauit. Repit etia q cler/ romanus. s. cardinales puniti sunt eo q a papa discesserāt. **H**is suppositis arguamus ultra/ quō dñs Benedictus uocabit conciliū stās in carcere et spoliatus ut dicit. Qualiter et illi q nō restituit obediāz iā subtra/ cta sibi parebūt. Qualiter etia ipemet in cā sua audiet ut iuris est. si nō relaxetur siue deflibrati saltē in concilio. Qualiter pterea poterit mltos a concilio abijcere vel petere moneri tāq inimicos sibi/ spēaliter p prios frēs dños cardinales. Et an cām hēat sup/ h rōabile videte qd psumēdū. **S**ecūdo sic arguitur ex pte uocādoz. **Q**ui vey sit p uerū dū. **U**bi multitudo ibi psumo. pcpue h habet vītate qm nō est vno sub aliq capi te neq sub eadē regula siue lege. **S**ed uo/ cidi de diuersis regnis. imo de eodē regno nō cōuenient in iudicio et opinione sup eodez capite p reale et oimodā obediāz/ ut verifi militer supponit. **E**t h est q nō ueniūt sō eadē regula siue lege q est de subtractionis rōnabilitate/ dicēdo alijs subtractionem bñ factā et continuandā fore/ alijs non sic. s. et male facta fuit. **E**t si bñ facta. tñ rebō i/ mutat/ nūc ē mutāda. et ita murmurērit in ter eos. et qd cōpescet illō. **D**eniq nōnduz scim/ an alijs pncipes volēt puenire nobis scū/ p psum ad h tractādū si psciuerint. **N**ecesse tamē est ut psciāt/ nec psumēdū est qn ante omnia h scī flagitent/ dū pponetur eis i. l. d. conciliū. **Q**ui ab eis veritas celetur et mendacijs seduci qrant. qm indecorū h ēēt imo piculofissimū et scādalofofissimū/ nescit nemo. **Q**ue dicatur eis nos velle tractare a u Benedictus sit verus papa vel scismaticus/ et qd certū putāt in dubiū reuocare. verifi/ mili/ est q respondēt se certos eē nec velle hoc discutere/ sicut obediētia pns intru/ si nunc vsq respondet. **E**cce igitur qd diffi cile sit vel impossibile cōuocādos in vnam viam cōiungere pro discussiōe negocij qd loqmur. **T**ertio sic arguitur ex parte me/ dioz in tractando. **P**resupponamus ita/ q illud/ quod non est verisimile/ q omnes vnanimi assensu de ista obediētia/ velint conuenire ad conciliū/ pertractando hanc materiam/ nisi non solam tamen pcpue/ et

principaliter istam. **C**onstat q Benedictus et sui pro se audientur in sui defensione/ p/ pterea videndum est ante omnia si ea que opponuntur contra ipsum vel opponent/ sint talia/ que debeant facere fidem omni/ bus etiam sibi obedientibus et fauentibus quia si non sint talia et taliter euidentia nō solum frustra imo confusibiliter ea pponē/ mus/ nos qui subtractionis continuatiōz defendimus/ et ponemus nos in periculo note scismatis/ et condemnationis oppro/ briose. **A**ddito hoc q fauor et amor multū impediunt iudicia hominum/ et iustorum/ licet hoc non credant vel videant. **C**um g maior pars in concilio erit d eis q subtractō nem aut saltem subtractionis pnuatiōnē reproben/ non restat nisi ut condēnemur. **N**ec valet hoc dicere/ q dominus nō p/ mittet errare conciliū/ quoniā in eis que sunt facti aut iuris positivi/ et breuiter in oī bus alijs/ pter qd in materijs que sunt pu re de fide/ ecclesia fallit et fallitur/ seruata ca ritate. **P**atet cum cōpellit aliquē habitare cum non sua. **I**ste vero ppositiones. **S**ub tractio fuit bene facta vel male facta/ non sunt ppositiones pure de fide. sed psuppo/ nūt alias iniurias q sunt pure de facto. **R**ursus ad idem si Benedictus accuset de aliquibus/ quis dubitat quin accusabit fratres suos et alios aduersarios/ de pluri/ bus/ et forte de maioribus/ et magis colora tis/ et fundatis tam in materia fidi/ q in ma teria scismatis. **E**xempli gratia. **A**ccusabit cardinales de rebellionē ad eū/ et cōspiratiō ne/ et crimine machināionū dolosarū/ aut de alijs criminibus/ ut simonia et sibi. **Q**ue habet qdam scripta aliquoz in qbus sunt hereses manifeste/ dū credūt eundem ipu/ re/ ut q soli cardinales sint successores apo stolorū. **Q**ue eccia tota nō posset creare papā nisi per medium cardinaliū/ nec vnqz po/ tuit. **Q**ue res ex pte pphibita a deo si iuret/ d/ seruari in reuerentiam iuramenti. **Q**ue Je/ pte occidens propriā filiam meruit. **Q**ue de us potest obligari. **J**ez de alijs. **Q**ue possūt eē plures summi pōntifices. **Q**ue decreta et de ceterales plus uocuerunt ecclesie q profue/ runt. **Q**ue clauē date sunt vnitati non vni. **Q**ue omnis obediēs vel pcurans obediētā ad ipsum Benedictū/ stantibus terminis in qbus sum/ est scismaticus. et persequens pnat. **Q**ue pphabile est/ stante dubio pphabi/ li/ et notorio/ de alijs cōtendentibus de

Tractatus

papatu dicere. q̄ alteri est obediendū. ē error in fide et moribz. Nā cū casus p̄ntis scilicet matris sit in tali dubio p̄babili et notorio. si vnq̄s fuit vel erit tale dubiū. oēs q̄ obediuerūt vsq̄ nūc vel obediūt vni p̄ri vel alteri errāt in fide et moribz. Item q̄ in eodē dubio q̄libz p̄tendēs tenet cedere iuri si qd̄ bz et silia. Itē q̄ a papa lz appellare. et q̄ licite appellatū ē in hac materia. Cui⁹ t̄m oppositū determinauit nup̄ totū conciliū cardinaliū vt d̄r. Itē forte accusabunt multi de multis criminibz tā in fide q̄ in moribz q̄ d̄nt p̄niri morte. et merēt fm̄ leges et decreta p̄petratores taliū exheredari. p̄ se et suis posteris et ita videre facile ē q̄ horrida scissura fieret. Ita t̄m debere fieri in tractādo materias aūdictas/videt̄ verisimili⁹. Nā si b̄ndict⁹ accuset ad mortē et sui fautores. nōne credibile ē/ant̄ro suo q̄ alios siml̄r accusabit ad mortē si poterit. P̄estim si fautores aliq̄s beat̄ eoz q̄s accusare voluerit/iimicos ōdiosos/imo et forte accusabit pl̄atos regni de sentētijs excoicationis multz/et noiatim quia p̄senserūt contra iura vt dicit. et contra ecclesiasticam libertatem/subsidia p̄o domini sp̄alibz absq̄ cā manifeste neci⁹tatis etc. ¶ Prelati e contra volēt se uer/ uolēt ē dare b̄nficia ad nutū sicut modoz et hoc forte b̄ndict⁹ nō uolet neq̄ sui cardinaliales. Item forte retorq̄bit oia p̄ra p̄deceforem suū Clementē et sui fautores q̄ p̄ra ipsum allegabunt. saltez q̄ ad ipsa p̄cernūt modos diuersos machinādi p̄ impedimēto vnionis. non dico q̄ iuste/ sed nec etiam q̄ iniuste/ p̄cat oibus deus. ¶ Postremo q̄ ad hoc videnda sunt sc̄pta d̄tinētia rōces contra Benedictū. et videātur siml̄r m̄sionēs/atq̄ ponderent̄. Et forte videbimus/ quicqd̄ sit in re/ q̄ nō poterit sufficēter deheresi aut scismate iudici/ qd̄ tamē erigitur. Est eni difficillimū p̄uincere aliquē p̄tina cē/ et incorrigibilem fuisse aū iudiciū. Nāz et si aliq̄s millestes rep̄tuerit/ et p̄testatus fuerit ante sn̄iam/ q̄ defendet errorem suum nec reuocabit/ t̄m admittit ad veniā in p̄uictio sn̄ie p̄ferēde/ si se mōstret penitere/ et vel le stare iudicio superioris sui/ q̄uis ip̄e okan videat oppositum in suo dialogo suasisse. Contra qd̄ est vsus et lex ecclie. ¶ Quarto sic arguit̄ ex fine concilij/ i obediēdo. ¶ Videamus itaq̄ fm̄ verā et iustā estimationē. Si q̄libet de concilio tenebit maiorē partē bene sentētiā/ se/ q̄sumctiq̄ sit in sui opprobriū

vel dānū/ vel infamiā. Nā cū conciliū etiā totum posset errare/ ut dictū est in his q̄ tractāda h̄ p̄ponunt/ nonne poterit leuiter dicere p̄demnat⁹ in h̄ concilio/ certe conciliū errauit/ conciliū male sententiam. Fuit hic inimicitia/ vel odiū/ vel ignorantia facti/ vel alicuius silis. Considerem⁹ obsecro/ si pars q̄ subtraxit nec vult obedire/ condemnaret male egisse/ aut saltē d̄bere obedire. In p̄areret huic sn̄ie. scio q̄ facile ē dicere/ ita/ obediēt. Sed an h̄ debeat fm̄ moralē estimationē et p̄iecturā credi/ ex his q̄ vt in pluribz accidāt b̄niamitus. viderint q̄ sic vidēt/ ego non video. Si vero nihil sententiet/ ut/ soluz/ et vauū erit conciliū. Si aliqd̄ sententiet qd̄ non teneatur. erit perniciosum/ et scandalosissimum pro omnibus concilijs in posterum celebrande/ et erit scismatum in numerabiliū et irreparabiliū causatiū/ non solū inter istā obediām in p̄tibus suis. imo et inter istā obediām et alterā. q̄m remanebim⁹ in irrisione et in infamia ap̄d eos p̄petua/ i fabulā q̄z et derisum. Et forte nō poterit eē p̄cordia in mō restituēdi/ q̄ alij uolēt ex toto/ alij ex p̄te. Isti uolēt in sp̄ialibz/ alij i tp̄alibz. Aut ergo volum⁹ nos q̄ subtraximus/ restituere obediām. et ita meli⁹ est q̄ nos ipsos libere faciamus q̄s coacti iudicio. Aut nolim⁹/ et ita exponim⁹ nos p̄cilijs p̄tatis si petamus conciliū. ¶ Sed dicit aliquis istud conciliū peti debere/ non qd̄ fieri debeat/ aut speretur. sed quod interim absq̄ scandalo tempus p̄trahatur/ quo currente morietur Benedictus et ita liberabit nos dominus. et eligendi libertatem dabit. Posset bic allegari illud vulgatz pueris notissimū. In mortē alterius noli sperare salutem. Quis scit enim q̄tum viuet quādo moriet̄. Et interim in quo statu sumus immo in quos statum corruim⁹/ nemo non videt. Porro et si cras moreret̄ Benedict⁹ attendamus incredibilia pericula. P̄imo diceretur/ ab inobediētibz sibi q̄ mors eius fuisset/ proditorie accelerata. et ita susp̄cti de hoc p̄sequerent̄. Itē obediētes nūc sibi/ obediētiām negarēt ab illo qui non t̄ter eēt elect⁹. Tum qz iudicaret cardinaliales amisisse ius electionis/ tum qz verisimiliter alium eligerent per aliquos cardinales qui non subtraxerūt. Aut forte ad aliaz obediētiā se diuerterēt. Immo rebo se habentibus inter nos/ vt se habent/ cecus est

qui non aspiciat periculum diuisionis ciuili in regno francie/qualis nō fuit a diebus sue institutionis. Et sane eo piculiosior eēt diuio q̄ magis intranea/ r̄ q̄ magis inter capita regni. Et q̄ sub specie religionis fieret. Nā nīc expectandū eēt illud qd̄ dicit scriptura. Amic⁹ q̄ vult recedere ab amico/occafiones q̄rit. Et illd̄ decreti. Scisma disponit ad heresim. qz̄ recedēs ab eccia/errores fingit vt recte discessisse videat. Et hoc iam piculū habem⁹ in ianuis nisi celeriter r̄ cautissime puidem⁹. Addito q̄ nlla sit iplacabilior r̄ irremediabilior diuio/q̄ illa q̄ fit sub religionis p̄textu. In t̄m q̄ in h̄ casu putet frater se obsequiū p̄stare deo pse q̄ndo fr̄s. Addito p̄terea q̄ magna ps̄ nē dicit maior nō spōte/psensit in subtractionē. Vel nūc dū videt q̄ secuta sunt/ voluntaria r̄ p̄missima ē obedire r̄ reuerti/ nec obstat forte ad reuertendū nisi timor. q̄ sublatō/ r̄ data audacia/ ipi ēt cū piculo corporis et rez suaz/ suā oñderent voluntatez. Quid si descenderim⁹ ad p̄ricularia/ q̄ sciēt omittim⁹/ arbitramur idubie q̄ rei hui⁹ ingēs r̄ horredus pateret aspectus. r̄ stuporē vehementē sola sui cogitationē causaret. Vt ve regno huica scandalē. ve pesti scismatice/ si diuisionē in regno adducat. sicut iā posuit in iperio. Sed ve supra modū si nob̄ hereses p̄uriat. qd̄ ipm̄ scisma irremediabilē radicez/ r̄ radicatuū iugiter alatur/ crescat/ dilatetur/ atqz̄ roboretur.

Et his omnibus

bincinde tactis/ r̄ insolus/ p̄picuū est in q̄ li labyrintho vic̄ egressibili positi sum⁹/ et vincul⁹ vic̄ extricabiliy irreniti/ q̄si vic̄ posuerim⁹ in r̄betib⁹ pedes/ r̄ in macul⁹ eozuz ambulem⁹/ iuxta v̄ba Job. Cū igit̄ agustie nob̄ sint v̄ndiqz̄/ r̄ cū igram⁹ qd̄ agere debeam⁹. ego in insipientia mea h̄ solū vido residui r̄ cōsiliū/ cū iofaphat rege. ij. Paralip. x. Ut oculos n̄ros ad deū dirigam⁹/ si forte auertat irā suā a nob̄. Si forte nō auferat cōsiliū a prudentib⁹/ r̄ seniorib⁹/ sic videtur hactenus abstulisse. Quāuis h̄ fieri in tāta peccōz̄ abominabiliū colluue in tam obstinata r̄ icorrecta flagitioz̄ nephādoz̄ multiplicatiōe/ vic̄ expecto r̄ vic̄ spo. nisi q̄ mie dī n̄ ē nūc⁹. r̄ sol⁹ ē medic⁹/ q̄ desp̄atos morbos ad sanitatē adducit. ne gliet̄ aū eū stulta p̄sumptio ois carnis. q̄si hō pacē effecert. Si qd̄ autē vel in dubio dicere

necesse sit/ p̄ medio p̄nti dicit̄ sub correctōne. Videt̄ itaqz̄ aū oia/ tractādū h̄ nego/ ciū int̄ d̄nos oēs de sanguie regio. cōi cōfē su/ r̄ absqz̄ maliuola/ aut acerba cōtentiōe. cum q̄busdā p̄tis nō nimis hinc vel inde affectas. Et q̄ nō t̄m timerent de statu suo in postez/ nec t̄m affectaret nouā stat⁹ exaltationē q̄ mētiri velle p̄sumerent/ iordina/ to/ timore/ odio/ v̄l fauore/ cuiuscūqz̄. Quibus in v̄nū p̄gregat⁹/ r̄ ambulare volētib⁹ i domo d̄ni cū cōsensu/ spandū est in illo q̄ ē deus pacē r̄ dilectiōis. r̄ cuius locus in pace fact⁹ est. r̄ q̄ est in medio eoz̄. q̄ se cōgregant in noie suo. q̄ ipse expedies aliqd̄ in materia m̄strabit. Alioq̄n si seoz̄ sū p̄ p̄tentiones/ r̄ p̄cialitates/ r̄ similitates/ r̄ cōmīnatiōes/ negociū h̄ de pace restaurāda tractet. nō nisi diuisiones crudeliores/ r̄ multipliciores generabunt⁹/ r̄ erit immedicabile vulnus. Et tandē qd̄ dei pietas auertat su/ p̄ capita n̄ra dū p̄cedem⁹/ r̄ ritabimur/ imo dū nos plus q̄ hostiliter ad mortē p̄sequemur/ irruent q̄quauerū/ hostes alieni/ insidiatores regni hui⁹/ ad p̄dandū r̄ vastādū parissimi/ nos iā/ nō vt hostes suos/ s̄ vt scismaticos r̄ hereticos/ r̄ saracenos liberius p̄sequēdos inuadēt/ vt in fabulis aq̄la fecisse fingitur/ de rana/ r̄ mure/ certantibus. Sit vtinam van⁹ iste timor quem timeo nec t̄m timere desinā/ pus q̄ aliqd̄ remediā dī genus aliud q̄ queri video/ aspiciere me ruero. Finis.

Sequuntur quedā

p̄p̄tatum dominū Johem Berson edita tempore scismatis ecclesie.

Atur⁹ occasione sapiētibus vt sapientiores fiant. p̄pono eoz̄ examinationi p̄positiōes negatiuas/ q̄ sequuntur super materia cōis cōsiliū huius obedientie. Et qd̄ patebit citius si sit expediens aut nō/ cōciliū h̄mōi celebrari r̄ si sic q̄ cautela debeat obseruari.

Non expedit fieri

cōciliū generale hui⁹ obediē/ ad tractādūz r̄ sentētiandū de criminib⁹ d̄ni B̄ndicti sibi p̄ q̄sdam ipositis/ v̄puta de piurio/ r̄ scismate/ r̄ heresi/ aut de suspitione vehemēti sup̄ istis. Primo qz̄ obedia ista in se r̄ in p̄tib⁹ suis diuisa est circa iudiciū/ de actis p̄ papā. alijs dicentib⁹ qz̄ bonus est/ r̄ suffi-

De concilio generali

cienter obtulit p̄sertim nouissime, alijs cō/
trariū asserentibz. Tractare igit̄ talia corā
multitudine multipliciter diuisa/ esset po
t̄ induratio ⁊ noua multiplicatio diuisio
nū. q̄ illaz sedatio. attento q̄ ita req̄reret
dñs B̄ndict̄ fieri sup̄ dictis hereticis illo/
rū q̄ sibi subtraxerunt. ¶ Secundo qz cō
ciliū h̄mōi ad hūc finē. aut fieret fm̄ formā
p̄scriptā a iure. aut noua inuētiōe. Si pri
mo mō p̄stat q̄ b̄ndict̄ deberet p̄esse etiaz
sub noua submissione/ ⁊ tñ rebz stantibz vt
stāt nō videt̄ q̄s loc̄ esset ap̄t̄ sibi ad secu
ritatē cū detineat̄ inclusus. Nec videt̄ q̄ p̄
manētes in subtractione sue vocationi obe
dirēt. et ita nihil agerēt. Si aut̄ fieret cōcili
um p̄ nonos modos p̄ter formā iuris/ non
videt̄ mod̄ h̄simil̄/ aut̄ celebratiōez cōcili/
quō plati ⁊ p̄ncipes in vñū cōcordarēt. vno
volente vñū modū/ altero aliū. et cēt tracta
tus in tractādo h̄ dispendiosissim̄ ⁊ sūptu
osissim̄ sine maḡ fructu. ¶ Tertio qz in de
terminatione hui⁹ materie necesse esset multa
p̄currere et allegare/ tāgentia fidē ⁊ mores/
sed tales materias nō expedit in h̄ cōcilio v̄
tilare ad determinādū. put̄ statim dictū est
¶ Quarto qz nūc oīa p̄nt fieri ad vñitatem
vniuersalē eccie/ erga alias p̄curendā/ quē
admodū si tota hec materia cēt i cōcilio isto
terminata/ siue papa remaneat siue nō/ at
tento q̄ offert oīa q̄ nouiter elect̄ quecūq̄
posset offerre/ imo ap̄d talem aut̄ p̄ tali no
uiter electo/ fieri possent noue colligatiōes
et p̄firmatiōes peiores p̄ozibz/ et fieret h̄simi
liter noua diuisio/ aut̄ iā facta p̄tinuare
tur in hac obediā. ¶ Non expedit fieri cō
ciliū ad tractādū determinatiue materias/ si/
dei. Rō ad h̄ qz esset dare occasiōē scādali
⁊ piculi magni i fide n̄ra. si aliū determinar̄
ista p̄s siue altera/ in materia q̄ oēs tāgit. et
q̄ ab oībz d̄z approbari. quē admodū patu
it de latinis ⁊ grecis. Facile tñ cēt ⁊ h̄simi
le q̄ determinationē in hac pte factaz/ non
approbaret altera p̄s. p̄t̄m si in aliq̄ tāgi
videret̄ stat̄ eoz in materia hac scismatis.
sicut tñ tāgeret etiā apud istā pte. Et forte
ita apud aliā d̄nr multe assertiones de fide
in q̄bz esset aduersissima sn̄ia int̄ diuersas
obediētias. imo ⁊ inter multos eiusdē obe
dientie. Ut sup̄ materia appellatiōis a pa
pa. Et super eo q̄ renuēs cedere/ aut̄ celsio
nē facere est scismatic̄. Et q̄ non adherēs
subtractioni est suspect̄ de scismatic̄/ vel
ecclesie aduersus/ vel in latitudine scismatic̄

corum/ et ita de similibus multis/ Constat
q̄ de p̄ma istaz p̄positionū est p̄trouersia i
regno francie apud theologos ⁊ decretistas
⁊ inter multos de cōcilio regis ⁊ de plamen
to/ ⁊ alios de vniuersitate. ⁊ inter se mutuo
ampli⁹. qm̄ altera obediētia nunq̄ tales
p̄cederet. imo reputaret erroneas/ p̄ter q̄
p̄spicuum est nō esse tutū talia determinā
re p̄ modū auctoritatis cōciliū generalis. S̄
nec deberēt tales assertiones leuiter in p̄
cularibz poni qz reputat̄ h̄ ab alijs ad inu
riam suā. vt dicere q̄ error sit in fide si asser
ratur q̄ stante dubio probabili de papatu
apud duos contendentes alteri sit adherēs
dubiu⁹ p̄babile/ q̄ sit in casu presentis scis
matis. et tñ vtraq̄ obediētia dicit̄ obediēs
dū suo. Et ita de similibus. vt q̄ nō sit alia
via humanit̄ iuenibilis ad sedandū scisma
q̄ via celsionis/ cum iam videatur reddita
p̄t̄ se inefficax/ nisi cōcurrat salte cōciliū
generale/ quod excludere non bene saperet
⁊ qz certe circūstantijs negocioz variatis
p̄nt vie ⁊ remedia ad vñitatem habendā/ va
rio modo repiri. sicut ⁊ necessariū esse expe
rientia p̄ns notum facit. ¶ Non expedit
fieri cōciliū h̄mōi ad tractandū reformatiōez
eccie in moribz per modū determinationis.
Ratio ad h̄ est q̄ ad multa eadē sicut ad p̄ce
dentem p̄positionē. addito q̄ reformatiō ec
clesie vniuersalis/ fieri nō p̄tin moribz/ sine
abolitione multoz statutoz sup̄ excoicatio
nibz ⁊ ceteris traditiōibz nimis multipli
catis/ que nec obseruant̄ nec obferuari p̄nt
rōnabiliter vbiq̄/ p̄ter varietatē moz ⁊ tē
poz. Et tñ tales remotiones statutoz ⁊ ca
nonū antiquoz/ aut̄ additiones nouoz
fieri neq̄unt rōnabiliter p̄ tota ecclesia sine
consensu cōmuni. alias posset esse statiz di
uersitas nimia in moribus ⁊ iudicijs/ quo
ad ea que papa et cōsilia statuerūt. Si vero
diceretur q̄ multa bona p̄nt ibi auisari di
scuti sed nō determinari/ pauca esset ibi vñ
litas in cōpatione tanti facti. nam paucivi
ri l̄rati et p̄bi/ facilliter et forte p̄gruentius
ista considerarent/ extraherent ⁊ ordinarēt
¶ Holo tamen dicere qm̄ in multis partibus
possit eccia p̄ suas p̄tes reformari/ imo h̄
necesse esset. Sed ad hoc agendū suffice
rent cōcilia puincialia/ ⁊ ad q̄dam satis ef
sent concilia diocefana ⁊ sinodalia/ put̄ su
per bacre iā aliq̄ septa sunt ⁊ auisata. si q̄s

vellet ad op^o manū mittere et ad fortia. **S**z
 beu desolatione desolata est ois terra / qz ne
 mo est q̄ recogitet corde. et q̄runt oēs q̄ sua
 sūt. **N**on expedit p̄ restituēdo obedienti
 am pape in spūalibz fieri p̄ciliū hmoi ge
 nerale. Primo qz videt implicatio sicut ta
 cū est qz maneat subtractio hmoi a papa
 et qz fiat p̄ciliū. Secūdo qz facili^o ista resti
 tutio et reductio tractari poterit in solo reg
 francie si vez sit qz oēs alij iam restituerūt
 obedientiā. aut in ea p̄māserūt si vez sit et
 qz subtractio nō est facta pape etiā in regno
 nisi sub p̄ditione explicita / vt qdā dicunt
 aut saltē implicita et q̄ de iure et eq̄tate debz
 intelligi. **H**ec p̄ditō est / q̄ usqz papa fecerit
 debitū suū / et concesserit ea q̄ sibi petebant
 et p̄p̄ qz negationē fiebat subtractio. **N**az
 cessante cā cessare debet effectus. **A**ddi
 to hoc qz subtractio nullo mō potuit fieri iu
 ste / nisi ad finē vnionis / tanqz mediū ad h
 necariū. Alio qn tū malū et insolitū nullo
 modo posset a culpa defendi. **S**i ergo nūc
 videatur qz subtractio non p̄dest ad vnio
 nem. vel nō est necessaria / p̄pter p̄descensio
 nem pape ad ea que petebant / cessare ipsa
 debet. qz si rebz stātibz vt stant erga pape
 p̄mptitudinē de cedendo / nō pōt de nouo
 fieri subtractio. sic p̄cedere hnt aduersarij
 vt videt. non p̄t aut debet eisdem rebz stā
 tibus eadē subtractio p̄tinuari. **T**ertio qz
 restitutio hui^o obedientie q̄ ad spūalia fieri
 comodius et breui^o p̄t per assensum cardī
 naliū / et reconciliationem mutuā / indulgē
 do p̄terita / ratificando que ratificāda eēt
 ad cautelā futuroz / et emendationem secu
 riorē p̄teritoz / et p̄scientiaz serenationem
 et ad abolendam omnē infamie aut rebel
 lionis notā / et q̄tinus in viā pacis cōi anio
 et eodē pede p̄cederz hoc obedientia p̄cordi
 us / qm̄ faciendo restōem debitīs modis
 nec subtrahētes / nec ille a quo facta est sub
 tractio / remaneret notati de talibus / quod
 difficilius esset euadere. si p̄ conciliū ali
 qd^o feret determinatiua decisio.

Non expedit cōciliū tale celebrari p̄ re
 stituendo obedientiā pape in administra
 tōibz bñficiōz / et alioz hmoi. qz h̄ annexa
 sūt spūalibz. tū p̄t spalia notari. **P**rimo
 qz rōnes aliq̄e potes de non expediendo
 reformationē ecclesie vniuersalem in mori
 bus tractare / faciūt p̄ hac p̄te et p̄ altero p̄n
 cipali argumēto ad hāc p̄tē. **T**amē aduer
 tendū est / qz si p̄cederet papā h̄re de iure

diuo dñum vniuersale spūaliū et tpaliū / re
 spectu oim. **T**ū p̄stat qz p̄ diuersitate tpm et
 locoz et statūū. nec papa / nec eccia habue
 rit aut h̄re dñt / in talibz dispensationibus
 aut administrationibz bñficiōz / tpaliū iu
 risdictionū / sile exercitiū aut executionem
 aut vsū. **I**taqz notū est qz eccia tpe xpi et
 aploz nullū habuit exercitiū aut executio
 nē iuridicā et ciuilit̄ circa hmoi spalia / imo
 xps plus videt factō et vbo tale exercitiū iu
 risdictionis ciuilit̄ phibuisse / qz p̄misse. **H**
 nō dicā qz phibuerit aut oppositū p̄solue
 rit / nisi p̄ loco et tpe. **Q**uia enī eccia tūc ml
 tiplicanda erat per discursum aploz et h̄b
 lū. id talis iurisdicō tpalis et possessiones
 fuissent eis ad impedimētū / et tales sunt ad
 h̄ p̄gruentie multe. **S**ed p̄ tpe Siluestri
 et Costantini magni placuit dño ad dilata
 tionē eccie inspirare tum p̄stantino / qz tal
 les possessiones daret. tū eccie qz reciperet / et
 durauit hmoi dotatio ecclesie vsqz ad tēpa
 nra p̄ successiones sanctissimoz patz **G**re
 gorij et Ambrosij et alioz / qz non est credi
 bile in retentione taliū errasse cōtra xpi ius
 sionē. **S**ed longe aliter in p̄mīua dotatio
 ne distribuēbant bona talia / qz postmodū
 tpe platoz / qz ceperūt paulatim refrigescē
 re a sanctitate poz / tandem abusi sunt tali
 ter collationibz bñficiōz et hmoi administra
 tione / qz pape paulatī et successiue ad se ml
 ta renouauerūt / vsqz ad eo / qz finaliter dans
 occasioibz et acceptis / qz nō est h̄ op^o recita
 re / q̄ si tota collatio et iurisdicō talis / penes
 papā et ei^o curiā remanebāt. **I**ta vt vix eēt
 p̄lat^o q̄ posset minimū bñficiū p̄ferre. **L**ō
 currebāt ad h̄ exactiones multiplices p̄ sta
 tu pape et cardinaliū / et si fraudes et abusus
 et simonie cōmitterent / relinq̄ iudicanduz
 exp̄tis. **D**ecid̄ circo dixi qm̄ forte aliq̄bz
 videret qz sit expediēs eccie vniuersali / redi
 re oia ad p̄stinū statū eccie. seu illi^o q̄ fuit tē
 pore aploz q̄tū fieri p̄grue posset / abiectis
 talibz iurisdicōibz p̄ magna p̄te / q̄ reddi
 derūt ecciam totā brutalē et carnalē / et nihil
 fere sapientē de his q̄ dei sunt erga salutem
 animaz / non ex se q̄dem sed abuentiū vi
 tio. **U**el redeūdū esset ad statū eccie tpe sil
 uestri et gregorij / qm̄ q̄libet p̄latus dimittē
 batur in sua iurisdicōne et sollicitudinē
 parte / et papa tenebat que sua erant / absqz
 tot reuocationibus tot et continuis magnis
 qz exactionibus p̄ sustinendo statū curie et
 capitis nimis forte crescentem / suū ceteros

De concilio generali

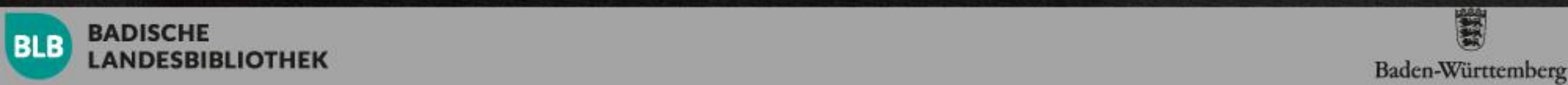
membroꝝ status. ¶ Ad sciendum igitur istud/cum multis appenditijs de pũsioe clericorum sufficientiũ rē. 7 ad puidendũ expediēs est fieri determinationem 7 reformationem vniuersalē ecclesie. nā vniuersalē statũ tangit. Sed dictum est p̃us q̃ reformatio talis fieri non debet in cõsilio solius obediētie istius. ¶ Si vero quis obijciat q̃ istud sic stare non p̃t cū eis que dicta sunt de restitutione obediētie quo ad sp̃alia/quoniã esset ita bene periculũ in obediētie culpabilis in vno sicut in alio. Respondetur q̃ latissima est differentia in sp̃ialibus 7 temporalibus quo ad hoc/7 vti nam fuisse bene semp̃ intellecta a p̃oribus 7 modernis. forte q̃ adhuc starent greci cū latinis. Parer enim ex p̃ore deductione q̃ papa potest remanere papa vniuersaliter in p̃fectiōe magna imo maiori q̃ erat Siluester/7 tamen nullum habebit exercitiũ actuale circa temporalia ecclesie vniuersalis per dioceses/ q̃sumcunq̃ habeat dominium vel plenitudinem potestatis in habitu/que potestas ex causis certis p̃t cohiberi 7 arceri. immo debet/ ne exeat in actũ sed dimittat singula singulis ministrare. Nonne christus fuit papa perfectissimus nõne similiter Pet̃. ipsi tamen omne exercitiũ abdicauerũt a se in talib̃/ q̃s̃ christi cum summa facilitate illud obtinere potuisset. Nihil ergo de p̃fectione status summi pontificis diminuit/ si pro causa rationali/remouetur ad temp̃ aut suspenditur sibi/7 anxia sollicitudo /7 torcuraz immoztaliũ 7 piculosissimarũ in anima 7 corpore pro h̃mõĩ exercitio circa temporalia distribuenda aut conferenda. augetur poti⁹ sua p̃fectio. 7 gratulari p̃fecto deberet in domino. ¶ Videtur vltcrius pro hoc multis q̃ non expedit vnũ solum caput p̃esse in tali exercitio administrationis t̃paliũ. sicut expedit immo sicut necesse est vnũ soluz p̃esse in sp̃ialibus respectu omnium. Cui⁹ ratio est quia ea que fidei sunt debet eadez apud oēs/ 7 hec identitas 7 vnitas vic aut nunq̃ p̃petuari potest/ nisi recursus eēt finalis ad vnũ caput. Sed de traditionib̃ humanis p̃ regimine temporalium ecclesie/ totaliter oppositũ inuenit. quoniã p̃m varietate tempoz locoz/ 7 gentiũ/ 7 respectuum variãde sunt decretales 7 ordinationes super collationib̃ 7 regimine taliũ t̃paliũ. ¶ Ex his omnibus que lat⁹ possunt dedu-

ci pbabiliter vellēt aliqui dicere nõ esse expediēs fieri conciliũ decisivũ sup̃ restitutõne vniuersali t̃pali administrationis pape. Sed sup̃ hoc debet conciliũ vniuersale celebrari. Nec oportet illos esse vel dici scismaticos/ q̃ occasione data 7 accidere/ talem in temporalibus fecerūt aut faciūt subtractiones q̃ etiã stante vnitate eccle/talis subtractio cõtingebat vel in toto vl̃ in pte fieri fortassis debuisset/ 7 h̃ si absq̃ grauiori scissura i sp̃ialib̃ hoc potuisset cõtingere. 7 ita sapiētissima lucet in hac pte dei puidenna. q̃ ex malo scismatico/ alia bõa sciet elicere. ¶ Et si petat de quo viueret papa interim 7 cardinaliales. Respondetur q̃ si faciant debitum suũ laborãdo 7 diligenter inquiredo sinez scismaticis. p̃sumẽdum est q̃ cito inueniẽt/ 7 tũc puidabit eis cõciliũ generale qualiter erit expediēs bon estũ p̃ statu tantorũ dñorũ. Similit̃ de modis pũsionis sufficientiũ clericorum tũc tractandũ esset p̃ futuro ¶ Non expedit cõciliũ p̃fatum fieri tanq̃ viarũ vnionis t̃mmodo reprimũ. Ratio est q̃m materia h̃mõĩ iã totaliter apta est 7 discussa. q̃ ad possibilitatē viarũ 7 r̃onabilitatē vel irr̃onabilitatē eaz/ 7 non restat nisi cõuenire istã obediētiã cũ altera in aliqua viarum. Hoc autē fieri potest/ si vnq̃ debe ar fieri absq̃ tali cõcilio huius obediētie q̃m non videt q̃ alia cõclusio ibidem concluderet/ q̃s̃ q̃ summarẽt aduersariũ de aliq̃ via assumenda. si eni vñ particula ris viarum limitaret incidere in incõueniēs quale patimur. ¶ Ex his oibus nõ determinatiue positis sed t̃mmodo examinatiue/ videtur seq̃ q̃ nullo modo expedit nũc cõciliũ istũ obediētie fieri nisi forte solũ ad habendã liberã in p̃sulcõ deliberationē. 7 plenã p̃cordiã capitũ 7 mēbroꝝ ad inuicē/ sup̃ modo 7 forma vñendũ hanc obediētiã fecũ 7 cũ alia/ 7 hãc vñionē cõcorditer p̃sequedi. ¶ Ad qd̃ ampli⁹ declarãdũ/ possent adduci p̃riculares circũstantie sup̃ diuersis affectionibus 7 int̃erionib̃ diuersoz. 7 super piculo maõio nouaz dissensionũ sub oriendaz 7 vic vnq̃ sopiẽdaz in sp̃ialib̃ 7 t̃paliũ. Nisi p̃us autē oia limitarent ea q̃ tractãda eēt in cõcilio sup̃ q̃b̃ fieret. Nisi p̃terea fieret talis pũsio sup̃ p̃missis nõ det̃minãdis q̃ tãgũt fidē 7 vlem ecciam/ q̃ cõuocato cõcilio nulli sup̃ ipa disceptare aut saltē det̃minare p̃sumeret. Deniq̃ p̃statã liq̃s affectã/ totalē penit⁹ decisionē b̃ndi

eti. et alij penit? si nolunt. sed totis viribus obni-
terent. nec est ratio patens ad sui destitutioem/ sta-
tim sic inveniēda ut dicitur. **R**estat igitur
cōi et p̄cordi p̄silio vel deliberatiōe t̄mmodo
q̄rere cū alijs viā aliquā/ in q̄ nobiscū p̄ue-
niāt p̄ vniēdo eccliam. siue via illa sit p̄uen-
tio/ siue cōp̄missio/ h̄ns vim p̄siliij gene-
ralis i modificatiōe sua/ siue p̄siliū genera-
le/ formaliter/ siue cessio/ siue oēs vie in vniū
si debeat p̄fectus haberi finis/ put multi do-
ctores opinant. **N**ā et cessio ut dicitur fieri ne-
q̄t q̄ vniōne det verā in ecclia sine p̄silio ge-
nerali/ et p̄ p̄ns neq̄ absq̄ p̄uentiōe/ et p̄ser-
tim renuēte cedere altero p̄tendentiū/ q̄m
p̄ p̄siliū taliter artabit q̄libet aut artari po-
terit q̄ requiret eoz p̄sensus. **N**ā si dissen-
serint obedire p̄silio/ erūt palā scismatici. et
si scismatici erūt deponēdi. Quibz de p̄sili-
is p̄cedendū erit ad nouā electionē libere
fiendā/ sicut eis a vita separatis/ aut libe-
dentibz. **I**n v̄o ista sola causa/ vltimo
tacta/ sit sufficiens causa ad hoc q̄ expediat
aut de necessitate celebrandum sit h̄mōi cō-
lium cōe isti? obedientie/ atq̄ta difficultate
in cōnocādo/ et expens/ et p̄iculis in p̄tinu-
ando. indicēt illi ad q̄s spectat. et incōueni-
entibz maioribz prudenti occurraut. **U**t
vitas flāma ex discussione ventilatiōe da-
rioz emergat/ p̄ponemus et soluem? obiectō-
nes p̄tra viā mediā q̄/ put expedit/ tacta est
In p̄mis dicēt aliqui p̄tra scdm expedi-
ens q̄ absq̄ discussione eoz q̄ hactenus fa-
cta sunt non p̄t sincere/ et p̄ p̄siliāz sere-
natiōe illud fieri quod p̄ponit. **N**ā si B̄n-
dictus ex vna p̄te cum suis adherētibz/ aut
alijs ex altera fuerit culpabiles de scismate aut
heresi vel de rebellione aut alio talivitiō. q̄
liter tales absq̄ recognitione p̄prie culpe et
postulatione venie indulgentiā apud deū
et homines merebuntur. non remittitur pe-
na nisi p̄fiteatur culpa. **S**ed responde-
mus q̄ hec obiectō frivola est/ et sophistica
atq̄ fieri posset in oī materia dubia/ sicut
fieret ad impediendū viam cessiōis libe-
re absq̄ discussione iusticie. **D**icimus igit
fm̄ catholicā veritatē/ q̄ in dubijs potest
fieri confessio sub conditione/ et ex tali con-
fessione veniam absolutam peccator cōse-
quet. **A**ddimus ad hec q̄ oia et fere oia di-
ci possunt dubia in foro exteriori/ que non
dū sunt iudicialit̄ diffinita. **P**ropterea n̄
lus erit scrupulus obediedo d̄no B̄n̄dicto
etiā vbi fuisset heretic? aut scismatic? si resi-

pisceret/ vel si h̄ non p̄staret per diffinitivā
sniam ecclie. **S**imilr de subditis rebellan-
tibz/ si qui fuissent/ diceret. **Q**uis nesciat
multa apud antiq̄s patres et nūc q̄tidie to-
lerari. ut de simonijs et alijs/ que si iudicia-
liter essent ventilata et p̄uicta/ tolerari non
possent. **S**upaddim? q̄ tota res p̄ns/ ma-
gnis dubioz inuolutis p̄tecta est/ et vtrius-
q̄ colorata **S**ed nec sunt aliqua que p̄prie
et nude tangāt opposita fidei/ q̄n magis in
factis diuersis et diuersi mode receptis/ q̄s i
iure p̄sistunt. **N**ulli idcirco p̄nt aut vix p̄nt
de scismate et heresi p̄naces p̄uinci in hac
p̄te **D**eniq̄ dicim? q̄ regula mgr̄alis theo-
logie nō d̄z nos scrupul? inq̄tare ut fiat di-
scussio/ illa. s. reglā/ q̄ si illō sit dubiū. an li-
ceat an si liceat illō fieri. si fiat certū ē illō cō-
peccatū/ q̄m p̄ p̄dicta/ nō habebit rōnabili-
ter dubiū de eis q̄ fuerint p̄cordata/ et p̄e-
supponet q̄libet aut nō errasse/ aut de erra-
tis penitere. et ita in suo honoris grada/ iu-
re/ aut saltem m̄ia remanere. **E**terū ab
alijs sc̄da fieret obiectio/ p̄tra scdm expedi-
ens. **C**rimina inq̄unt nō ita generaliter re-
manere d̄nt impunita/ alioq̄n iacentium
tribueret delinq̄ndi. **S**ed nec salua p̄scien-
tia/ forsā poterit d̄ns B̄n̄dict? ea ratifica-
re aut nō infringere q̄ facta sunt/ nisi p̄prim-
venia/ et nouā p̄firmatiōe singuli p̄ se pe-
tant. aut nisi de nouo abilitent et ordinent
Sed respōdm? q̄ frequēter p̄cipue i delictis
tangētibz cōitatem aut homines grandis
status/ consultius tolerātur errores cōies.
q̄m vindicari seuro rigore quererentur.
Nunq̄d nō tolerat ecclā meretrice? **N**ōne
hec est exp̄ssa prudētissimi Augustini sen-
tētia in sc̄ptis suis multis/ cui? dicta sicut
nec alioz hic nō inserim? q̄ a clericis satis
cognoscitur. q̄ insup magis rōnem q̄re ta-
lia dicta sunt. q̄s vbi dicta sūt/ nūc et alias of-
ferre conamur. **N**on deessent ratōnes et ex-
empla/ nisi breuitatis amor obstaret/ et si n̄
experientia doctrice pateret veritas. **P**re-
terea quod additur de conscientia do-
mini **B**enedicti/ satis dissoluitur per hoc
idem dictum/ q̄ etiam vbi mala fuissent p̄-
perrata. illa potest salua conscientia p̄ do-
no et vtilitate tanti negocij complendi/ tole-
rando dissimulare. **S**icut regulariter vez
est q̄ prelatus non solum potest imo debz
aliqua agere vel omittere propter genera-
lem inclinationem subditorum/ vbi etiāz
quandoq̄ mala esset/ que alias agere v̄l o-

mittere in graue delictum sibi verteretur.
Juxta quod inferunt aliqui qd etiam vbi
via cessionis minus bona fuisset. tamē at-
tentis deliberationibz omnium subditorum
super postulatione huius vie / dominus
Benedictus illā acceptare tenebat / sicut nūc
acceptauit / q̄tumcūq; alias ad eā acceptā-
dam nō fuisset artat⁹ vel artandus. Sed h
omittam⁹. volum⁹ enī nihil discuti de factis
hacten⁹ vel inde. Rursus ea q̄ facta sunt in
p̄motionibz ⁊ similibz durate subtractione
auctoritata sunt p̄ ordinarios loco / ad q̄s
ge iure cōi spectabāt talia. Cur ergo nō po-
terit dñs Benedictus p̄sumere illos / qui a se
aut p̄decessoribz suis fuerant ad hec electi
⁊ p̄mori / imemores nō fuisse sue salutis. q̄
re neq̄bit absq; scruplo tolerare ne dicam⁹
approbare q̄ facta sunt. ¶ Deniq; qd sub-
iungit de venia singillatim postulada mas-
gis ad verecundā multoz turbationē qm
ad tranquillitē ⁊ pacē satis eē debet p̄-
stulatio venie generalis ⁊ modis honestis
executa. ¶ Facit p̄dictis qd oīa sacramē-
ta / nisi forte p̄nia / vim suā habēt / vt collatō
ordinū baptisim⁹ ⁊ similia / q̄tumcūq; fue-
rint a peccatoribz distributa. stantē tñ debi-
ta intētionē faciēdi q̄ ecclia facere intēdit / ⁊
p̄cipue vbi nō est affectata ignorātia iuris /
sed ex facti iusticia peccatū extortū ē. p̄fecta
non crūt reordinādi iam ordinati. ¶ Dein
de tertio obijcient aliq̄ cōtra idē secundū et
tertiū expediēs. ⁊ dicēt qd implicatō est i ter-
minis / vt dñs Benedictus fiat obedia tanq̄
summo p̄ncipi. ⁊ nihilomin⁹ coartē eius
p̄tās ad certa / ⁊ p̄ ceteros modos / ⁊ qd sibi
coadiutores sociēt. ¶ Sed r̄ndemus p̄-
mo iuxta positionē illoz q̄ subtractionē qd
licite fieri potuisset cōfirmāt. sic reuera aut
in isto aut in multis casibz pot̄ euenire. Dici-
mus itaq; qd papalis dignitas nō p̄ extollē-
tia aut fauorē p̄sone / s; p̄ ecclie vtilitate a
p̄p̄o statuta ē / quā obzē fm exigentiā vtilita-
tis ecclie / tanq̄ finis / dz hec dignitas agibi-
lia sua moderari. p̄stīm in eis q̄ nō sūt exp̄s-
sa in iure diuino. Hoc enī dicere eēt de iure
naturali cuiuslibet pol̄icie qd violari non
pot̄ aut mutari. Si q̄ p̄tingit qd p̄dicta fie-
ri sit expediēs peccā / attentis circūstātijs
negocioz / aut vidz p̄ culpā dñi B̄ndicti
seu aliq̄s ei⁹ additiōes / min⁹ ciuiles ⁊ vtilēs
ecclie. ē vbi nō eēt culpabiles / aut p̄pter
generalē affectiōz ⁊ deliberationē omnium
subditoz / etiā vbi errarent ⁊ minus bene

iudicarent / dicim⁹ non solū ista licere fieri
imō posse p̄surgere obligatōne ad agendū
¶ Acq; in h̄ derogat auctatē papali neq; ple-
nitudinē potestatis sue collate sibi a p̄p̄o s; im-
plet. Nā posse mala ⁊ in expediētia ec-
clesie facere / q̄s diceret eē posse / q̄s crederet
hoc a christo collatū extitisse. Porro de istis
tp̄alibus admistrationibz ecclie posses-
sionū / iuriū / beneficiorz / ⁊ similibz p̄p̄o p̄ se
ipm̄ immediate nullaten⁹ se intrōmisit / nec
ordiare curauit. sciēs ⁊ volēs talia eē varia-
bilia fm exigentiā tempoz / p̄sonaz ⁊ loco-
rū / ad cōmunē ecclie vtilitatē. nō ad vniū
aut paucoz singularē pompā / aut inutiles
vanitates / siue voluntatē. Ratio postulat
nec negam⁹ / vt dñs pape ⁊ suis cardinalibz
bus fiat sufficiens p̄uisio de bonis ecclia-
sticis / sicut olim summo sacerdoti inferior
res / suas dēimas offerebā. S; hec p̄uisio
nonne poterat adimpleri / absq; h̄ qd necesse
se sit ex toto ius ordinariorz cassari v̄l suspē-
di. ¶ Profecto sic. Postremo dicēt aliq̄
hec via q̄ dicitur media compleri non potest
absq; cōsilio hui⁹ obediētie generalis / ⁊ ita
cadit in illud qd videt velle fugere. Dicim⁹
dem⁹ qd si cōsiliū generale nō q̄reret fieri ni-
si sub modificationibz tactis in hac via me-
dia. non videret incōueniēs aut periculus
celebrare h̄mōi cōsiliū. Lessaret enī omnia
q̄ cōtra ip̄ius vtilitatē audiuim⁹ allegari.
Nihilomin⁹ illud cōsiliū neq; iudicam⁹
necariū p̄ p̄plemēto celeriori ⁊ faciliiori hu-
ius vie. ⁊ absq; impensū innūeris / ⁊ tractu
tp̄is. qd nūc interim p̄sūt ista concordata
sint / dubia quedā oriēt sup̄ p̄uocatione
cōsiliū / ⁊ q̄busdā similibz / q̄ dicit cessant. Du-
bitabit forte aliq̄ qd dñs B̄ndictus audita
ista via illā aut impediet / aut nō cōcorda-
bit. Propterea forte tutius est / vt ante oīa
secrete / q̄tum fieri poterit h̄atur p̄sensu
maioz omnium ist⁹ obediētie / aut saltē p̄-
cipalium / vt cōi consensu totius sue obediē-
tie / fiat oblatio talis / cui vniuersali p̄sen-
sui si renuat assentire. quis nō videbit tūc
ei⁹ modū p̄cedendi penit⁹ improbabilem
eē. quis non iudicabit ab eo iure recedēdū
fore. Non. n. poterit aliq̄ tergiversatione /
fauorē scismatis ⁊ subuersiōis ecclie de-
negari. ¶ Ex si quis ad extremū dubitauit
rit similit̄ de principibz alijs qd nō appro-
babūt viā hanc mediā / fatemur h̄ non v̄sq;
quaq; certū esse / nisi put̄ in moralibz sumē-
da est certitudo ex his q̄ vt i pluribz fm ve-

similes et probabiles coniecturas eueniunt
 Si in oibus pdicta via nihil petit diffici-
 le aut onerosum vel inhonestum/queritur
 propter quid principes et plati debeant impro-
 bare/maxime pro tanto bono reuentionis
 obedientie huiusmodi totalis obrinendo. Quid
 enim graue erit quod oia indulgeant pterita / et
 non discant qd dñs Benedictus habeat
 et bonos ptilarios nō suspectos cuiusqz
 pñ/fm quoz iudiciū agat qd actur⁹ est/ qz
 ipse a vindicando prias aut alienas iniurias
 immunis sit/ et deo committat/ aut certe
 vniuersali bono ecclesie et pacis illas donet
 Idē dicim⁹ de subditis qbuscuqz erga do-
 minū Bñdictū. Profecto nihil istoz diffi-
 cile ē nisi forte apud illos/ apud qz hūilitas et
 caritas et ecclesiastica vnitatis fuerint onerosae/
 sed q turbationibz gaudent et querunt q sua
 sua sunt/ nō q Jesu xpi. Aut q suis senten-
 tijs ceruicosa aiositate nimis credūt. Aut
 si difficulta esse ista quisqz contēderit/ animi
 aduertat ille obsecro si plures sint in alijs
 vjs/difficultates et ambages/auriam ali-
 qua oī difficultate carentē afferat i mediū
 nos letis animis cōplectemur. Ex si h vel
 facere nō vult/ vel qd magis credim⁹/ non
 pot tunc cū aliqd agere necesse sit/ pgar nō
 biscum in hanc sniam/ et attendat qd plus
 beāt dñi p ecclesia/ vel sic stare/ imo qtridie
 magnis lapsibz corruere/ et dñm Bñdictū
 incarcerationatū esse/ et cardiales suis honoribz
 spoliatos/ et pncipes ad pentionē piculosaz
 dispositos videre/ aut q ita sparem⁹ nos
 p hanc reuentionē pma et totalē huiusmodi obedi-
 e q cū alia celeriter et vtiliter tractare valea-
 m⁹/ et qliter/ si qz qsiuerit/ iā in pteritū ē
 et a prudentiōibz erit diligent⁹ inqrendū
 et inueniendū facilius.

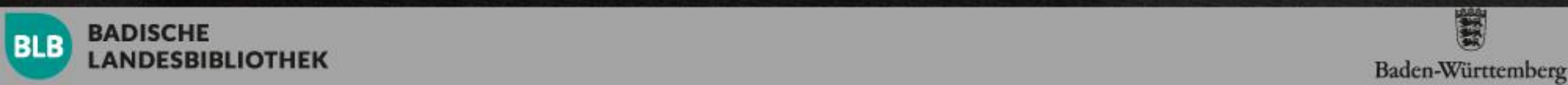
Finit.

Decreta in sessione

publica concilii generalis Constantien. die
 sabbati. x. octobris Anno. Mcccxxvii. Et
 pmo pbemū sup futuris concilijs celebra-
 dis/ et puisione aduersus futura scismata

Requēs generalium concilioꝝ ce-
 lebratio: agri dñici precipua
 cultura est. qv ptes spinas et
 tribulos heresū/ erroꝝ et scis-
 matū extirpat. excessus corri-
 git. deformata reformat. et vineā dñi ad fru-
 gē vberime fertilitatis adducit. Illoꝝ vo

neglectis premissa disseminat atqz fouet.
 Dec pteritoꝝ tempoꝝ recordatio/ et pñitiū
 pñideratio/ an oculos nros ponūt. Ea pñ
 hoc edicto ppetuo sancim⁹. decernim⁹ atqz
 ordinamus/ vt amodo generalia concilia
 celebrent. Ita q pñm a fine huiusmodi concilij i
 qnquennū immediate sequēs. Secundū
 vō sine illi⁹ mediate sequētis concilij in
 septennū/ et deinceps in decennū ppetuo
 celebrent/ in locis q summus pñtifer p mē-
 sem ante finē cuiuslibet concilij approban-
 te et pñtente concilio/ vel in eius defectū
 ipm conciliū deputare et assignare teneat/
 vt sic p quādā continuationē semp aut pñ-
 tiū vigeat. aut p tmini puidētiā expectet.
 Quē terminū liceat summo pñtiferi de fratꝝ
 suoz scē romāe eccie cardinaliū pñlio/ ob-
 emergētes forte casus abbreviare/ s nulla
 ten⁹ proget. Locū aut p futuro concilio cele-
 brādo deputatū abiqz euidentī necitate nō
 mutet. s si forte casus aliqz occurrerit q ne-
 cessariū videret ipm locū mutari puta ob
 diōis guerra et pestē aut silis. Tūc liceat su-
 mo pñtiferi de pdictoz fratꝝ aut duaz pñ-
 um ipoz pñsensu atqz s bēpñtore/ alij locū pñ-
 us deputato loco viciniorē et aptū s b eadez
 tū natione/ surrofare. nisi idē vñ sile ipedi-
 mētū p totā illā nationē vigeret. tūc ad ali-
 quē aliū locū viciniorē alteri⁹ nationis aptū
 hmodi conciliū potit pñocari. ad quez plati et
 alij q ad conciliū solēt cōuocari/ accederē tene-
 ant ac si a pñcipio loc⁹ ille fuisset deputatus
 Quā tñ loci mutationē vñ termini breuiatoꝝ
 teneat dicit summo pñtiferi tēme/ et semel p an-
 nū an pñxiū tmini publicare/ et irimare vñ
 ad ipm conciliū celebrandū pdicti possunt
 statim termino cōuenire. **S**i vero qd
 absit in futurū scisma oriri contingeret/ ita
 q duo vel plures p summis pontificibz se-
 gerent. a die quo ipi duo vel plures insi-
 gnia pontificatus publice assumpserint.
 seu administrare ceperint. intelligatur ipi
 iure terminas concilij tunc forte vltra an-
 num pendens/ ad annū pñm breuiat⁹
 ad quos omnes prelati et ceteri qui ad con-
 cilium ire tenentur/ sub penis iuris et alijs
 per concilium imponendis/ absqz alia vo-
 catione conueniāt. Necnon imperatoꝝ ce-
 teriqz reges et principes personaliter vel p
 solennes nuncios tanqz ad commune in cō-
 dium extinguendum/ per viscera misericor-
 die Jesu christi ex nunc exorati cōcurrant.
 Et qlibet ipoz p romano pñtifice se gerēs

Decretū concilii constantien

Infra mēsem a die q̄ sciam habere potuit/
aliū vel alios assumpsisse papat̄ insignia
vel papatu administrasse/teneatur sub in-
minatione maledictionis eterne z amissio-
nis iuris si quod forte sibi quesitū eēt a pa-
pato quā ip̄o facto incurrat. z vltra hoc ad
quaslibet dignitates actiue z passiue sit in-
abilis/cōciliū ipsum ad terminū anni p̄di-
ctū loco prius deputato celebrandū indi-
cere z publicare. z p̄ suas litteras cōpetito-
ri vel cōpetitoribz ipsum vel ipsos puocā-
do ad causam/vel ceteris p̄latibz ac princi-
pibus q̄stum in eo fuerit intimare. Nec nō
termino p̄fixo sub penis p̄dictis ad locum
cōciliū p̄sonaliter se transferre. nec inde di-
scedere donec p̄ cōciliū causa scismatis/ple-
narie sit finita. Hoc adiūcto q̄ nullus eoz
p̄cedēti de papatu i ip̄o cōcilio vt papa p̄si-
deat. Quinimo vt tāto liberi⁹ z citi⁹ eccle-
sia vnico z idubitato pastore gaudeat/sint
ipsi oēs de papatu p̄cedētes/postq̄ ip̄m
cōciliū inceptū fuerit/auctate hui⁹ sc̄e fino-
di ip̄o iure ab oi administratiōe suspēsi. nec
eis aut eoz alteri donec cā ip̄a p̄ cōciliū ter-
miata fuerit quōlibz a quocq̄ sub pena fau-
torie scismatis obediat. ¶ Ex si forte electio
nē romani p̄ntificis p̄ metu q̄ caderet in cō-
stantē viz seu imp̄sionē de cetero fieri cō-
tingat/ip̄am nullius d̄cernim⁹ efficacie vl
momēti/nec posse p̄ sequentē p̄sensum eti-
am metu p̄dicto cessante/ratificari vel ap-
probati. Non tū liceat cardinalibz ad aliā
electionē p̄cedere. nisi ille sic elect⁹ forte re-
nūciat/vel decedat. donec per generale cō-
ciliū de electione illa fuerit iudicātū. z si p̄ce-
dit nulla sit electio ip̄o iure. Sintq̄ sic se-
cūdo eligētes z elect⁹ si se papatu in gessit/
omni dignitate/honore/z statu etiā cardina-
latus z p̄ntificali ip̄o iure puati. z inabiles
de cetero ad easdē/ac etiā ad papalē/nec a-
liquis eidē secūdo electo vt pape sub pena
fauorie scismatis obediat quocq̄ modo. Et
eo casu cōciliū de electione pape puideat il-
la vice. Sed liceat imo z teneant electores
omēs aut salte maior ps ip̄oz/quā cito si-
ne piculo p̄sonaz p̄nt/etiā si piculū omniū
bonoz immineret/se transferre ad locū tutū
z metu p̄dictū allegare/kozā notarijs publi-
cis z notabilib⁹ p̄sonis in multitudie po-
puli/in loco insigni/ita tamē q̄ allegantes
metū huiusmodi habeāt in ip̄ius met⁹ al-
legatione exp̄mere specie z q̄litate dicti me-
tus: z iurare solenniter/q̄ metus taliter al-

legatus est verus: z q̄ credunt se ip̄m posse
probare: z q̄ per maliciā vel calumniā hui-
usmodi metu non p̄ponūt. Nec vltra pro-
ximū futurū conciliū villo modo possit dis-
ferri allegatio dicti metus. Teneant insu-
per postq̄ se transferunt z metu allegaue-
rint modo p̄dicto puocare sic electum ad
conciliū/quod cōciliū si vltra annum
pendeat a die puocationis huiusmodi/in-
telligatur ad annum vt supra ip̄o iure ter-
minus breuiat⁹/ z nihilominus teneatur
electus ip̄e sub penis p̄dictis z cardina-
les puocantes sub pena amissionis cardina-
latus z omniū beneficiorū suozum. quā
ip̄o facto incurrant/infra mēsem a die pu-
ocationis/conciliū ip̄m vt supra dicitur
indicere z publicare/ z q̄ citi⁹ poterit intī-
mare/cardinales ip̄i/ceteriq̄ electores ad
locū concilij tempore convenienti persona-
liter se transferre/ z vsq̄ ad finē cause expe-
ctare. Teneantur quoq̄ prelati z ceteri vt
supra ad cōuocationē cardinaliū in si for-
te sit elect⁹ puocare cessare/accedere. ¶ Et
sic elect⁹ in cōcilio ip̄o non p̄sedeat/quin-
imo sit a termino iniriandi cōciliū ip̄o iure
ab omni administratiōe papat⁹ suspensus
nec sibi a quocq̄ sub pena fauorie scisma-
tis quomodolibet obediat. ¶ Ex si infra
annū ante diem iudici concilij p̄tingat
supradicti casus. viz q̄ plures se gerāt pro
papa vl q̄ vn⁹ p̄ metu seu imp̄sionē eligat
cēseāt ip̄o iur. tā gerētes se p̄ papa q̄ elect⁹
p̄ metu seu imp̄sionē/ z cardiales ad dictū
cōciliū puocati/teneatq̄ in ip̄o cōcilio cōpa-
rere p̄sonalr cām exponere z iudiciū cōciliū
expectare. ¶ Ex si dictis casibz occurrētibz
p̄tingat forte casus aliq̄s q̄ necariū sit locū
cōciliū mutare vel obsidiōis vl guerre vl pe-
stis vel filis. teneat nihilomin⁹ tam oēs su-
pradicti q̄ omēs p̄lati/ceteriq̄ qui ad con-
ciliū ire tenent ad locū p̄rimiorē vt p̄mittit
qui sitabilis ad conciliū p̄uenire. possitq̄
maior pars p̄latorum qui infra mēsem ad
locū certum declinauerint/illum sibi z ali-
is pro loco concilij deputare. ad quem cere-
ri conuenire teneantur ac si a p̄ncipio fuisset
deputatus. ¶ Locū aut vt p̄fert duo-
cantū z p̄gregatum de hmoi scismatis causa
cognoscēs/ z in p̄tumaciā electoz seu gerē-
tū se pro papa vel cardinaliū si forte veni-
re neglexerint. litem dirimat/cāmq̄ diffini-
at/ac culpabiles i scismate p̄curādo/seu nu-
triendo/ vl in administrādo/aut obediēdo

vel administratio fauēdo seu extra inter-
dictū supras eligēdo. vel calūniosos in al-
legādo menī. etiā vltra p̄dictas penas. cu-
iūctis gradus stat⁹ seu p̄minēte eccl̄iasticā
eccl̄iasticē vel mūdane. sic puniat. vt ym-
dicte rigo: trāscat ceteris in exemplū. ¶ Et
aut metus seu imp̄ssiois molestia in electō-
ne pape eo formidulosi⁹ euitet. q̄ tori t̄p̄ia-
nitā lamētabilius eoz inculsiō seu factō
p̄parat. vltra p̄dicta sp̄calit̄ ducim⁹ statuē
dū. q̄ si q̄s h̄mōi metū vel imp̄ssionem aut
violentiā electō: ibi ipsis vel alicui eoz in
electione pape intulerit. seu fecerit aut fieri
p̄curauerit. vel factū ratū habuerit. aut i
h̄ cōsiliū dederit vel fauorē. facientem ve
scienter receperit vel defensauerit. aut
negligens in executione penarū inferius
memoratarū extiterit. cuiuscūq; status gra-
dus vel p̄minētie fuerit. etiā si imperia-
li regali pontificali aut alia quīs eccl̄iasti-
ca aut seculari p̄fulgeat dignitate. illas pe-
nas ipso facto incurrat. q̄ in p̄stitutione fe-
licis recordationis Bonificij pape octauī
que incipit Felicitas. p̄tinent. illis effectua-
liter puniat. Ciuitas vero etiā si q̄s ab sit
vrb̄s Romana fuerit vel alia quecūq; vni-
uersitas. que talia facienti cōsiliū vel au-
xilium dederit aut fauorem. vel infra men-
sem saltem taliter delinquētem prout tan-
ti facinoris enormitas exegerit et facultas
ei affuerit non ducit puniendum. coip̄o
subiaceat eccl̄iastico interdico. Et nihilo-
minus p̄ter dictam vrb̄em. p̄dificiali et su-
pra. coip̄o sit puata dignitate. non obli-
tibus p̄uilegijs quibuscūq;. ¶ Volu-
mus in sup̄ q̄ in sine cuiuscūq; cōcilij gene-
ralis hoc decretū publicetur solēniter. nec
nō quādoq; et vbiq; romani ponti-
ficis electio imminēbit faciēda. ante in-
gressum conclauis legatur. et publice in-
matur.
Finit.

Sequitur sermo

eiusdē cancellarij factus in die circūcisiois
dñi corā papa apud rarasconam.

Pparuit gra dei et saluatoris
nri omib⁹ homib⁹. crudiens
nos. vt abnegātes impietate
et secularia desideria. sobrie et
iuste ac pie viuamus in hoc
seculo. et reliq; que nūc audiuit ex eplā pau-
li. vestra deuotio. Quā apparuit gra dī

et saluatoris nri. ad eam cū fiducia thronū
gracie eius. vt miam eius cōsequamur et ḡ-
tiam in auxilio opruno. Nā q̄ si noster
sup nos. et nos debilitati cōfractiq; iacem⁹
in imo et limo p̄figimur. cōfundat pelagia-
na heresis. q̄ gratiā dei p̄ subleuatione ne-
cessariam. abnegare p̄sumit. Rursus q̄ de
grā dei sermo habēdus est et de noie Jesu/
quē nemo p̄t dicere nisi in sp̄sancio. vt
ipse Iesus fm nomē suū sit nobis Iesus.
vt p̄terea condēnatos in curia iusticie gra-
tie nos curia suscipiat. dum interim sedet i
throno sue gratie. p̄usq; legitimū temp⁹ cō-
parendi p̄tereat. appellem⁹ ad curiā et thro-
nū gr̄e. allic nos p̄sentemus in p̄fessionib⁹
vbi soror nostra mater est eiusdē gratie. et
aduocata nostra. que plane despiciere nos
non poterit. Caro enim et sanguis noster
est. et curie sue iura defendet. iura gr̄e. S; s;
quis est iste thronus gratie. Ille p̄culdus
bio puer hodie circumcisus. cuius vocatū
est nomen Iesus. vt per iesum gratia fieri
sicut lex per moysen data est. vt saluaretur
mundus per ipsum. quem vidimus plenū
gratia. immo gratiatū. Deus meus. mi-
sericordia mea. inquit propheta. Et quid
misericordia nisi gratia. ¶ Sed dicit for-
tasse timidior aliquis. Ego apertos habē
oculos cordis in lumine fidei. et lucerna es-
uangelice veritatis hodiernē. intueor in h̄
puero seueritatem diuine iusticie seueram
valde. que etiā proprio filio dei non pep-
cit. quin eum nuditati et frigori et duro vul-
neri dū tenellus circumcitur. exponeret
Et tu mihi apud ipsum puerum inuenire
thronum gratie repromittis. Si in viri-
di hoc fecit deus. si innocētissimo filio nō
pepercit. in sicco quid fiet. peccatorib⁹ ser-
uis qualiter ignoscat. Quin etiā mater
eius. mater benedicta. quibus oculis pec-
catores inspiciet. qui tota hodierni dolo-
ris sui causa sunt. qui totam sue grandis
anxietatis materiam prebuerunt. dum p̄-
pter eos vnigenitum dilectissimum. ex a-
cri vulnere cruentum. ex nuditate et frigore
vagientem cognoscit et dolentem. Tu vero
quisquis hoc dixerit sciat nil tale timendū
satisfactum est iusticie. satiata est. non pu-
niet bis in id ipsum eum qui gratiam hui⁹
pueri flagellati meruit. qui factus est a deo
nobis iusticia atq; redēptio. in q̄ et si iusti-
cia appareat in ei⁹ attritioe. p̄pter peccā nra
supeminēter tū apparet grā dei. q̄ vt seruū

¶ Sermo factus in die

redimeret tradidit filiū / q̄si peccatorē puniendum. Sed et tu virgo dignissima non abhorre peccatores. sine quibus nunquā foret tali digna filio qui licet ex te genitus est. attamen nobis natus nobis datus. Adimus ergo cum fiducia te. et filium tuum. In quibus talis apparuit gratia dei ut tu mat̄ dei fieres iuueniēdo gratiā apud deū / et ipse hō fili⁹ dei diceret. Ita ut nō dubitauerit Aug. asserere. nullā in rebus p̄ ip̄s ortis maiorē ista esse gr̄am / dū verbā caro factū est. De h̄ verbo locutus⁹ dei ipse nob̄ gratuita benignitate v̄bū efficac̄ et fructuosum. meritis et p̄cib⁹ tuis v̄go gloriosa / que ab angelo vocata es gr̄a plena ātonomati ce. et diuina salutatiōe quā repetim⁹ dicētes. **Aue rē.** ¶ Apparuit gr̄a dei et saluatoris nostri. et reliq̄. Exhilarare te q̄ perieras / miserā de hō / erige aures / audi. et gr̄as age / quā apparuit gr̄a dei. datū certe optimū et donū p̄fectū. quā gratia dei vita eterna. et si domin⁹ dat gr̄am. dabit et gl̄iam. Nō igit̄ in uanū hāc dei gratiā accipias / nō p̄ ingrati tudinē in hui⁹ anni p̄ncipio enceniū tam insigne p̄cipēdas. Et attendas vigilant. q̄ nō dicit ap̄ls. apparuit sapia dei. apparuit iusticia dei. apparuit potētia. Illas q̄ppe magis extimescebat hō rē / p̄ditōr / et damnat⁹. quā d̄siderabat. Quā sapia accusabat et nō hēbat locū negatio. nec valebat excusatio Adā vbi es rē. Si voluerit mecum cōtendere (dicebat Job asilic⁹) nō potero rēdere vni p̄ mille. Iusticia accusatū p̄dena nabat. et nō inueniebat appellatio. q̄ audisti vocē vxoris me rē. Propterea idem Job verebatur oia opa sua. sciēs q̄ nō p̄cerz delinquēti. Hinc q̄ est p̄phetica supplicatio. nō intres in iudiciū cuius tuo do. q̄ nō ius. in con. tuo om. viuēs. Potētia d̄nig accusatū et p̄denatū puniebat / et nō erat euasio. A facie man⁹ tue. i. potētie ego defeci / plorabat psalmista. Et rursus quis nouit p̄tatem ire tue / et p̄ timore tuo. i. c. di numerare. Et nemo est q̄ de manu tua possit eruere. Nō q̄rebam⁹ sapiam accusan tem. nō iusticiā p̄denantē. nō potētiā executioni sniam demādan tē / atq̄ senien tem. Ubi seuiētē. Seuiētē nūc in celo extra apostatas āgelos. nūc in paradiso extra parētes p̄mos. nūc in turri babel p̄ cōfusiō nē linguaz. nūc in terra p̄ diluuiū aquarū multaz. nūc in p̄tāpoli peccatrice. p̄ sub uersionē p̄uersoz. Tandē in iser⁹ p̄ inclu

sionē oim. S; solā gratiā misantem et absoluētē petebam⁹. q̄ salui essem⁹ / nō ex operib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos. Et hec hodie nobis apparuit. dum celauit deus potētiā in infirmitate. sp̄iam in infantia. iusticiā in pietate et circūcisionis satisfactiōe. Tā q̄ imposuerit deus silentiū eis. et dederit audientiā totā mie. Ita superatis omib⁹ datur triūph⁹ gratie. Et hec apparuit hodie nob̄ valde necessaria. Nam qd̄ ageret / q̄ se v̄teret hō condēnat⁹ in curia iusticie / si nemini datus esset locus appellationis ad curiam gratie / si non superaret misericordiā iudicium. ¶ Dicamus iterum q̄ p̄ sempiterna dei virtus atq̄ diuinitas (teste apostolo) per eis que facta sunt intellecta cū spiciebatur. sicut antea dixerat sapiens. q̄ ex magnitudine speciei et creature / potest visibiliter earum creator agnosci. Sed et sapientiam eius ex operibus agnouit que ex clamans dixit. q̄ magnificata sunt opera tua domine / omnia in sapientiā fecisti. Poterat quoq̄ dei benignitas v̄tūq̄ agnosci in rerum dignantissima conseruatione et directione in suos fines. sicut potētia ex creatiōe. et sapientia ex gubernatiōe videbatur. Quapropter forte gratiā appellat sapiens nutricem omnium. Sed ex reparatione lapsi. ex recreatione deperditi. et iustificatione impij. maxime apparuit gratia dei. Nam que gratia maior / que liberatior. vel dici vel existimari potuerat / qm̄ vt tantum daret deus homini. vt pauper fieret / quis hoc crederet. si nō p̄sciis secretorum dei Paulus assereret. quia pro nobis egenus factus est / vt illius inopia diuites essemus. Gratia insuper qualis mirabilior / q̄ vt taliter compateretur homini misero deus. q̄ miser fieret. opprobrium et abiectio plebis. Ista nōne sunt viscera misericordie dei nostri. in quib⁹ v̄sitauit nos deus oriens ex alto. In quibus apparuit gratia dei et saluatoris nostri hodie circūcisi. ¶ Amplius vero domina natura. vt huiusmano more loquamur. quāuis in suo creaturarum speculo pulcherrimo. in libro capicissimo. in carmine sonoro. et armonico / monstraret potētiā dei efficientem / et sapientiam exemplantem. et bonitatem cūcta finientem. primum ex v̄nitare. secundū ex v̄tate. tertium ex bōitate creaturaz. Rursus p̄mū ex eaz mō. scdm̄ ex specie. tertium ex oadie. Sicut ex creaturaz mensura potētiā

Circumcisionis domini

Et eam numero sapientia. Et poterat habere in suos fines bonitatem. ut quidam circulo intelligibili ex ipso creatore et per ipsum exemplantem et in ipso finire sunt omnia / nihilominus mundus hac sapientia dei potentia et bonitate cognoscere hunc non significavit deum neque gratias egit. Sed voluerat sibi omnia et obscuratum factum esse insipientes cor eorum et defecerunt scrutantes scrutatio. Quia obrem ordinavit deus facere opus noue gratie supra naturam. ut esset gratia diuina rebus nature. Nam gratia eius quod est et in natura supra omnia opera eius. Que gratia habet supra oculos sua luminis ositate cecauerit. illustravit mentes huius mundi. sic exultans iesus in spiritu. Confiteor inquit tibi pater celi et terre. quoniam abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Ita pater. quoniam sic placitum est apud te. Placitum non meriti. ut non gloriatur autem cum stulta presumptio omnis carnis. que in sapientia deum non cognouit. Iam placuit per stultitiam predicatiois noue gratie. saluos facere credentes. Hoc autem opus gratie. apparuit manifeste in eo quod uerbum caro factum est / ubi totum operatur gratia. totum sibi datur. Nil autem paucis habet natura / neque ex radice superiorum astroz et constellationum. sic impietas quidam finxit. Neque ex actione inferiorum elementorum. saltem quod ad modum quod subitum fuit. Ubi preterea patet misericors et misericors dominus. ut saluet et regnet per uaricatorum hominum. Apparuit ergo benignitas et humanitas saluatoris nostri dei ut alibi gaudet apostolus. Apparuit inquam misericors et benehumanitas. ut signum magnum in celo celoz deo. Nam sibi hypostatica unione coniuncta est et benequasi mulier amicta sole iusticie quod plena gratie lumine et luna totum mutabilitatis nature sub pedibus eius / ratione auctoritatis impiose. et corona stellarum. que sunt. que progatone singulares in capite eius. et diuinitatis sublimitate. Nam et benigna humanitas dei saluatoris nostri uniuersum modum spiritualium eternarumque creaturarum purgat. illustrat. et perficit. superior eis in ordine hierarchico stabilita. ut sol quidam eternitatis. Imperium quod possidet supra uniuersum materiale atque corporatum. ut ex miraculorum operatione monstratum est. Duodecim postremo progatiuis. quasi totidem sideribus coronata refulget. quatuor in compositione ad diuinitatem. Totidem in compositione ante ad carnem et rursum totidem in compositione ante ad totam rebus uniuersitatem. Considera humanitatem huiusmodi pueri hodie circumcisi in ordine ad diuinitatem. et inuenies quod in ea tanquam in opere perclarissimo super aliud / omne creatum relucet

quatuor attributa. que sunt dei potentia. scilicet sapientia. dei iusticia. et supereminet dei gratia que circulo quidam spirituali infimum summo iungit. pacem operans in terra et in celo. Considera etiam in ordine ad carnem et inuenies carnem ab ea quadruplici dote decorari. Agilitate. subtilitate. impassibilitate. et claritate. Et quod in uia non ita fiebat. sed erat speciale dispensationis diuine miraculum. Deinde si consideraueris humanitatem huiusmodi pueri in ordine ad creaturam uniuersam. uidebis eam tanquam instrumentum diuinitatis habere omnem partem in celo et in terra in mari. et in omnibus abyssis. huiusmodi illustrat et perficit in celo. uiatores iustificat in terra. alios non plene iustificatos dimittit huiusmodi uel alibi in mari purgationis. Alios obstinatos damnat et deturbat in abyssum damnationis. **A**uero quod multus est huiusmodi sermo. et ad interpretandum difficilis / et ordo nostra ad alia peras expediri desiderat. coartem eam infra limites prius celebritatis. Et duobus quasi gradibus itinere breuiato decurrat. Et dicam quod apparuit gratia diuini primo in humili subiectione sua ad legem circumcisionis. Postquam impleti sunt dies octo ut circumcideret puerum inquit euangelista. Apparuit secundo in populi redemptione secundum nomen saluationis. uocatum est nomen eius iesus quod uocatum est ab angelo postquam in utero perciperetur. Causam reddit angelus apud Dathan theum quoniam saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc modo euangelium cum epistola sociantes. utrunque per alterutrum deducamus sub duobus tantum gratie dei signis. que sunt humanitas seu humilitas primum signum. et secundum benignitas seu caritas. Unum in circumcisione. In nomine natione alterum / ut verum sit quod apparuit humanitas in primo misterio. benignitas in secundo. et gratia in utroque dei saluatoris nostri. **U**terque quis fidelium non perspicuum habeat et compertum / gratias dei hodie apparuisse. dum attendit quod ipse legis conditor. duro se legis vinculo quasi seruus astringit. et fit sub lege uelut infans. uelut impotens. et peccatis obnoxius. Ad quid ita? Nimirum ut ingratitude neque presumptionis humane confunderetur et erudiretur. que in tantam prorupit audaciam / magis uero amentiam / ut diuinitatis maiestatem appetere. uolens esse sicut deus. sciens bonum et malum. propterea deus medicamentum contrarium humilitatis opposuit descendens a summo sue maiestatis / ad ima uilissima nostre humanitatis.

Bermo factus in die

Sic aduersus auariciam primi hominis ipse summā liberalitatez. Sic aduersus gulā ei⁹ ipse summā frugalitatez. Sic aduersus ingratiudinē nimiam ipse gratiā oñdit infinitā erudiēs nos facto certissimo. vt abnegātes impietate malā hospite z sodalē pfidiā z secularia desideria q̄ mergūt in iteritū. Sobrie z iuste z pie viuam⁹ in h̄ seculo. Sobrie q̄ ad nos. Iuste q̄ ad primos. Pie q̄ ad deū z sc̄os. **H**ūiliemur igit̄ aīas n̄ras legi. imitātes hūc puez. z circūcidam⁹ p̄ discipline cultz. vicioz sup̄fluitate a nob̄ z sensib⁹ n̄ris. Circūcidat̄ cor a p̄suptiōis p̄putio. ne plus sapiat q̄ optet. nec prudētie p̄prie iuitat̄. Circūcidat̄ ip̄m ab oī carnalitat̄is excessu z sine for̄dibz collumie voluptatis. sit puz z mūdū. Circūcidat̄ oculi ne videāt vanitatez/os z lingua ne loq̄nt̄ mēda/ciū/aures ne audiāt detractiōē. tact⁹ z gustus ab oī lubricitate/totū corp⁹ a rebellione z aiām z tumaci. Ut sobrie viuam⁹ in nob̄ismetip̄is. Viuam⁹ z iuste apud pri⁹mos reddēt̄ vniciūq̄ qd̄ suū est. cui vctigal. vctigal. cui bonozē. honozem. Viuamus tādē pie dō adberēt̄s p̄ fiē z sp̄e z p̄ caritatez/circūcidēt̄s oēm errozē z sup̄stitiōnē p̄ fidē/oēm desparōz z p̄suptōz p̄ sp̄em oē odiū z cupiditatez p̄ caritatez. Sit in nob̄is fides v̄a z viua fm̄ vim rōnabile exre cognitōe inēse sapie. Sit spes certa fm̄ v̄i irascibile ex̄ p̄fessioē sūme ei⁹ potētie. Sit caritas seruida/ex̄ p̄sideratiōe sūme beni⁹uolētie z gr̄e q̄ appuit hodie in circūcisiois hūiliatiōe. Hoc mō sobrie itra nos / nuste iuxta nos / z pie supra nos. viuem⁹ in h̄ seculo. **S**z ve tibi pessima. ve tibi neq̄s in gratitudo cordis h̄iani/cordis incircūcisi z certe in hūiani/dū ad tantā gr̄am norissimā dei tui/n̄ corrigeris/nō emolliris/n̄ steteris. Hūilis est ip̄e q̄ est de⁹ b̄ndictus in secula. z tu cernicē eriḡ. tu sup̄b̄tra z cinis Tu sordida pell̄ inflaris z tenderis. Tu in q̄ inflaris z tenderis sordida pell̄is/saccus stercoz z v̄mū. Hūilis ē ip̄e legislator tu⁹ obfūas legem tuā/z tu q̄tidie legis sue iugū suauē z leuē z tumaciū excutis z p̄fringis. Hūilis postremo inuenit̄ pius erga te misericors z benign⁹ z tu plen⁹ impietate. errozes fingis. z seq̄ris sup̄stitiōnes/de eo q̄z vel sup̄be p̄sumis. vel desperas superbius Ad ip̄m deniq̄ nullo pietatis. nullo dilectionis affectu mouer̄s. Pudebat fortassis in seq̄ humilē boiem. vsq̄ q̄ pudebit hūmili⁹

lē xpm imitari. Vide stupēdū z horrefce. flagellat̄ in circūcisioe leo dentu iuda. vt hūiliet̄ canis mortu⁹. filius boīs putredoz v̄mis. Circūcidit̄ in carne puer Iesus. vt absq̄ p̄pucio nos in corde z sensib⁹ manemus. vt cū abraā nos filiū vnigenitū cum tota familia z v̄nacul. h̄ est sp̄m n̄m cū affectionibz z cognitiōibz vniuersi circūcō rediscipline cultro neq̄q̄z omittam⁹/sz tollam⁹ opprobriū egypti/si neq̄z pure d̄ pp̄lo neq̄z sed⁹ d̄i irritū efficere voluerimus. **D**ēs q̄dem h̄ agere puenit̄ clez p̄cipue. sic ip̄e p̄ ceteris in d̄ni forte electus ē. Exultet igit̄ cū tremore humili. z gr̄as agat. z appareat in eo gr̄a dei z saluatoris n̄ri. **S**ed heu cler⁹ hodie quē p̄ maiori gr̄a. gr̄e viciā situdine repēdere dignū fuerat / plus alijs replet̄ ingratitudine. z p̄puciu sibi fecit ip̄ies tantibz z secularibz desiderijs. neq̄z sobrie neq̄z iuste. neq̄z pie viuēs in h̄ seculo. **I**ta p̄gebā in meditatiōe mea. satirā in clez de clamare. Heq̄. n. in tā vber̄i indigniōis materia deesse v̄ba poterāt. Dum ecce studeositas speculatrix / ipozunitate q̄dā sua. gr̄adem q̄onum speculatiuaz siluā apponere videbat. vt plus sibi q̄ edificatiōe de fuit̄. **D**ic inq̄t̄ si xps circūcisus est an circūcisus resurrexit in gl̄ia disp̄gentibz factus. Ita me pie tenere r̄ndi. ad honozem eoz ex̄ q̄b̄ xps fuit̄ fm̄ carnē. q̄ est d̄s b̄ndictus. z ad pueroz p̄fusione. Dic p̄culā illā carnis d̄ginē. vt multi ferūt dimisit in terris. Et talis de effuso tūc sanguine qd̄ est: R̄ndi q̄sdaz p̄res esse de integritate hūane nature z necessitate sine q̄b̄ nō subsisteret. Quas dā de p̄gruitate. sine q̄b̄ neq̄z p̄fecte neq̄z decent̄ existeret. Quas dā de sup̄fluitate. Prime due resumpre sunt sic alijs resurgentiū fiet nō optet h̄ de reliq̄s. Si q̄s igit̄ v̄tenderit p̄culā illā cum sanguine fuisse de integritate humanitatis p̄mo vel sc̄do modo/illa resumptra sunt. v̄el in terra nō manēt̄ vel multiplicata sunt. **E**rat ne igit̄ pars illa carnis vel sanguinis per cōicationem idiomaticū de⁹. z si de⁹ v̄tz homo. Huius r̄nsionem tāq̄ egentē lōgālima z subtilissima p̄scrutatiōe / p̄creo. Et consequēter illā si sit adorāda adoratiōe laetricie. Perge ad alia. qz melius est. hic nihil q̄ pauca dicere. **D**ic ad qd̄ p̄derat circūcisio: Respondeo proderat originale peccatum delendo z dando gratiā. sed nō aperiebat ianuā paradisi. **D**ic q̄le dabatur. p

feminis remedium: Responsio fides pro
pria si adulte erant. vel parentū p puulis.
An alienigenas obligabat: Rñsio non
Cur añ die octauū nō ipēdebat: Rñsio
ppter tenerrudinē. 7 ad resurrectiōis misterī
um: Quid de filijs isrl in dextro nō circū
cis: Pieteneo fuisse cū eis a deo reuelante
morsū dispēfatū. Dic si p cognationē spūa
lē circūcidēs circūcisio iūgebat: Puto cog
tionē hāc magi būana pñtōne. q̄ naturali
vel diuino iure inuētaz. Quod si q̄s aliter
sentiat ppter grām q̄ p̄fert. dicat p̄sequēter sic
de baptisimo. **D**ic an circūcisus filq; ba
ptizat? insigniebat duplici caractere / 7 si i
eo grā duplex augebat. Ita si capax erat vs
triusq; 7 dū circūcisio currebat vtiliter.
Dic cur circūcisio q̄ data i fed? eternū cessa
uit. qd dico cessauit / imo facta ē mortifera
adeo vt Paul? denunciaret si circūcidimini /
p̄s nihil vob pdest: Dico q̄ p̄pe nō cessa
uit. s; trāsit in baptisimū. cur? erat figura /
qd̄ igit mirādū. s; re exhibita figura cesserit
Sauget q̄onīs admiratōz. cur p̄p̄ p̄
uatiōne circūcisionis 7 alioz legalitū / pau
lus restitit petro? i facie / cū tñ ipē q̄sdā circū
ciderit. Igit q̄ pacto rep̄bēdit ipse qd̄ age
bat: 7 p̄fūm supiorē i auctate. ap̄latū senio
rē. 7 in grā p̄firmatū die p̄tecostes. q̄liter i
culpat paul? eū / 7 narrat non recte abulasse
ad vitatē euāgelij Rñsio distinguēda sunt
tpa 7 recordabūf scripture. Tps circūcisōis
triplex cucurrit. Currebat p̄mo vtiliter vsq;
ad baptisimū. Secūdo p̄missiue apud iu
deos vsq; ad publicatiōne euāgelij plenis
tē. vt m̄ sinagoga honestas h̄ret exēq̄as.
S; tūc apud gētes / 7 p̄ ap̄ oēs pestifera
fuit ei? obfuaatio. p̄p̄ea Pet? 7 Paul? licē
te q̄sdā circūciderit ex iudeis tpe illo medio
S; q; facta petri circa iudeos. gētes sc̄ā
dalyabāt. q̄si sic deberēt circūcidi. Paul?
doctor gētiū auertit petz de re h̄mōi. q̄ to
ta sibi hūilitate paruit / 7 ita neut peccauit
saltē mortali. **S**ed dic si Pet? nō erra
bat in fide q̄liter sibi dixit Paul? cur ita fa
cis. Certe ex auctate legis diuine iubētis fra
ternā correctiōz / cui lege nemo nō subiect?
est Quid si pet? vsa vice Paulo restitit
set in facie nolēs adq̄escere. An paul? se ab
eo subtrahere. an nō obedire: An ad eccle
p̄siliū appellare potuerat: Si sc̄lū in h
supius erat petro vel ecōtra / si paul? restitit
petro vt ei? cardinal ex̄ns? vel vt eq̄lē se des
putās et nihil a petro auctatis. sic nec euā

gelij suū recipies: Quid si de facto in pau
lū excoicationis snias pmulgasset. an eas
Paul? tenuisset: Quid si Pet? p̄stitisset i
heroze. nunq̄d eo facto papatū pdiderat:
q; si nō nunq̄d tñ deponēdus erat 7 p̄ q̄s 7
quō: An sc̄lū sine eo potuisset in h̄ casu
celebrari: Quid si pet? vi armata errorem
suū defendere voluisset: nunq̄d ipō etiā ma
nēte papa. vim v̄licuisset repellere aut ver
bis aut carcerib; aut ipa deniq; morte. **H**
ieronym? p̄terea 7 Aug. doctores eximij
cū discōrdēt in hac materia nunq̄d alter eo
rū dicēdus est heretic? Ille paulū dispēsa
tione mētū. h̄ Petz iuste rep̄bensū fuisse
defendit **P**orro cur in cōcilio de cessatō
ne circūcisionis pet? sūmus p̄dūfer nō tu
litiā s; iacob? Inuebā studiositate vt
taceret / 7 nō poneret in celū os suū Tūc ex
clamās dixit: Nunq̄d nō expedit de talib;
in q̄rere. vt sciat q̄libet magn? cū pusillo q̄
litate sue potētie. sue subiectionis sui cor
dis. q̄ sibi cōpetit iure diuino / naturali. vel
hūano. Alioq̄n error facile surripet 7 con
fusionis horrore cūcta fedarent. Quid est
igit qd̄ innuis mibi q̄si non liceat de potē
tia Petri disputare: Nonne de oipotētia
dei q̄tidie p̄q̄rimus. Sed tñ vis vt ista nē
p̄terea. reuertamur ad puez Jesum **D**ic
si puez istū circūcisionis dolor atigit. cur
vtiq; gaudio magno frueret. Sic 7 forte
tātus q̄tus in passione nūc p̄uisa **D**ic si
cor eius motib; oppositis dilatatione 7 cō
strictiōne simul mouebatur: Responsio nō
oportet. quia gaudiū superioris portiois
non redundabat in corpus. **D**ic si vere
compatiebat ei mater sua cōscia tanti gau
diū. tantiq; misterij non ignara: Responsio
compatiebat 7 iam p̄transibat gladius ani
mam ei?. vt non eximeret ab illa regula. q; p
multas tribulationes optet nos intrare i
regnū dei. Et hoc horrendū p̄ peccatorib;
quia aut hic erūt in labore hominum per
penitentiam. aut in societate demonum p
damnationem **L**eterum dic cur hoc po
tissimum die christus circūcidi voluerit.
superstitiones impie in his Januarij kal.
plus vigeant. Responsio vt eas deserens
das ostenderet. **C**ur nondum cessauer
runt neq; in clero. neq; in populo. tam sup
encenij 7 alijs obseruationibus vanis et
varijs. q̄ super ritibus improbis per eccle
sias. quos appellant ludos fatuorum. si
cur de fatuitates sūt. imo infanie sacrilege

impie et blasphemie. quod in ecclesiasticos impu-
ne fieri stupor est. Aliquid apponi debet
pulsio. Ita deberet. sed plures audisti quod
quod pro debet solui pro non facit. Provideat gra-
di saluatoris nostri et summi pontificis diligentia.
¶ **Questiones huiusmodi multiplicare magis et**
magis satagebat ipse. tunc nimis studiosi-
tas speculatrix in meditatione mea. Cui
ego. Holi procor mihi molesta est. Locum et re-
pus aliud expecta. Non est iste disputatio spe-
culative actus. sed edificationis practice. Tu
interi secedas aliorum. ut de gratia dei et signis
ei. certo pergit itinere primo non. presertim ad si-
gnum secundum quod est posuimus benignitatem
saluatricem. sic notat in nois impositione.
Si tamen plus ex eis que circa primum signum dicitur
quod est humanitas seu humilitas. consideratione
moralis quadruplicem notauero. primo quatuor ef-
fectus gratie dei. que sunt abnegare impietatem et
secularia desideria. Sed et sobrie et iuste et
pie viuere in hoc seculo. Quasque malefusa
pestis adulationis prestat. et susurrans loqui pro-
hibeat. asseret que veteri puerbio. vitas odi-
um parit. Et quod non opus est teneras mordas
ci radere. vero auriculas. Sed plus roboris
affert apostolus in fine epistole. stimulas quilibet
predicatorum in persona Tyti. Hec loquere et ex-
hortare. et argue cum omni imperio. Nemo te
contemnat.

¶ **Prima considera-**

tio ad apparere gratiam dei in circumscriptione hu-
milis pueri Iesu. Princeps vel placet quilibet
bet. et dicitur solui legibus. pari de lege quas
ipse tulerit. Tu pro subditorum exemplo. tamen pro re-
uerentia prestantia deo. ut appareat gratia dei in
eo. quod non impietas aut secularia desideria vide-
deantur dinari. Poterit hic uti gentiliu exemplis
pluribus prius in se leges queuis durissimas
uantium. que Valerius meminit. Sed abuius
de factis est ad exemplum summi legislatoris christi. et
pontificis supremi. que ob hanc legem prius non soluere
sed in semet iple re voluit ut ei actio esset in h
principium platorum que instructio. ¶ **Ubi nihilominus**
notandum occurrit contra eos que tanta ob-
stinatio legibus mortuis humanis adheret.
legem viuam fundatam in lege eterna. et in equitate.
seu epikeram penit. vel ingrates vel spernentes
que legem perficiunt et impletum vel in fine meliore. vel
salubrioribus medijs ordinat. que finis est caris-
tas. primo apostolus. Alioquin christus legem antiquam non
implet. que soluit. Et hoc documentum non me-
diocriter spectat ad scilicet primum. cuius sedatio

non inuenire non sufficeret leges humane iam co-
dite. nisi superior lex diuina viua et architecto-
nica consulat. Quod quod forte non factus actus est. vltimus
pater. obrigit quod ait dominus in Elia. Timue-
runt me mandato hominum et doctrinis. Iohannes ecce
ego addam ut admiratione faciam populo huic.
miraculo gratiam et stupore. Peribit enim sapi-
entia a sapientibus eius. et intellectus prudentibus
eius abscondet. Ex quo loco supersit Iesus illud
improperium contra phariseos. que inuicem faciebant
mandatum dei propter suas traditiones. Audirent
vix ista a uerbis suis. hi que legem euangelicam. le-
gem diuinam cum professoribus suis deserentes. huius-
modi inuentionibus incumbunt. tunc adeo ut ad
superiore legem illam oculos attollere vel non
valeant ex ruditate. vel nolint ex iniquitate. vel
negligant ex inerti segnicie. Tu tamen ubi leges
humane non sufficiunt. put in scilicet primum. co-
pium videt. ut ad legis diuine radicem et int-
patione consulatio referat. et in eam restitu-
tio formet. necesse est. Quid aut mali quod pe-
riculi. quod confusionis attulerit contemptus sa-
cre scripture. vti que sufficiens pro regimine ec-
clesie. alioquin christus fuisse legislator ipse.
interroget experientia. Consideret deus. cui de
spoliari debuerat sapientia. que de sursum est pa-
cifica et pudica. an ipse fornicat. est cum dul-
tera illa meretricula. sapientia terrena. animalis
et diabolica. Status in super ecclesie non est
ctus est totus. quasi brutalis et monstruosus. ubi
celum deorsum. hoc est. id quod spirituale est. et ter-
ra sursum. spiritus fuit. et caro dominans. prin-
cipale accessorium. et accessorium principale. vlt-
que ad hunc. ut quidam delirare non dubitet. que pro
uentiones humane est melius. que pro lege diuinam
euangelicam regeret. quasi minus sit anima. que corpus.
et spiritus que carnalis fructus. Nec assero. pro
mea fide. blasphemum est. nedum falsa. Euange-
lica que prope doctrina pro suos professores dilata-
uit ecciam vltimus in celum. que filij agar exheredes
sapientiam que de terra est. detulerunt vltimus in cenam
Et quod non ex toto corruerit est ex gratia dei. et sal-
uatoris nostri. Nec ego loquere liberius. quo
mihipsci sum non exultu. non ambitu. non
ad laudem prius mee professionis. sed pro asser-
tione veritatis. et utilitate publica hoc dice-
re. Quia ad veritatem curia ista theologia
hacten. minus debito promouit. ne dicam spre-
uit. que tamen omnem sibi. que pollet. gloriam ad hunc
per quod. per predicationem huiusmodi generari-
cem deuotionis in cordibus fidelium maxime
principum. Nam si desit religiosa deuotio. huius-
modi oratio ecclesiarum. que est. Provideat gratia

summi pontificis vt nunc cepit.

Consideratio secūda

Apparens gratia in humilitate pueri Jesu circūcisi docet prelatū quem liber. vt iuxta consiliū sapiētis/positum a Tullio q̄sto maior est. humiliter se in omnib. Et ab omni se superbie intemperantiaq; signo/circūcidat. Tanto enī esse humilior/et ad seruicidū p̄mptior q̄sq; debet munere ait Grego. q̄sto se obligatō rem esse conspicit in reddenda ratioe. Haz ab eo cui plus cōmittit plus exigitur. Ita vt saluberrimū sit christi documentū/metaphisicali ratione fundatū. Qui voluerit esse maior: inter vos erit omnium minor et minister/q; fm magnitudinē dominationis est subiectionis gradior obligatio. quā ob rem summus potest non ficta verborum humilitate sed veritatis attentione profunda/nominatur seruus seruorum. Et certe ita seruū. vt fm p̄gationē cordis et si nō semper fm exhibitionē opis/īpe vitā suā q̄sto magis statū suū exponere p cuiuslibet subditū sui salute. nedū p toto grege/ teneatur. Docita sentire catholicū est stabilitū in h̄ vitatis verbo. bonū pastor aiā suā ponit p ouib; suis. Et ita corde credit ad iusticiā ore autē v̄ scripto p̄fessio fit ad salutē. Alio q̄n nō inuist? sit lucifer qui ita p̄fesse voluit fm doctores vt subiectionis vicissitudinem subditis nō referret/cū et opposito īpe pl̄ aliorū cōmodis obseq; velle debuerat. Et hac itē p̄sideratione/culpanda redduntur pompa supba. p̄pa male sobria plato rū q̄rundā in fastu mūdano. querentū n̄ bilomin? excusationes in petis. et dicentū q; bec pompa honorat ecclesiam. Honorat vero. imo vere onerat et destruit factis et cēplis. Neq; enī in ornatu sp̄dido. neq; in tanto v̄uuiuo neq; enī in discolorū et comatuloz clientū numero/ sed in spū mundo/ et cōsideratione sc̄tā/ honor ecclesiastic? illu straf. Q; si q̄s platorū in pompis istis puerili et vana exultatione delectetur. si ad honores caducos gloriabūdus exbilare sc̄t. si de se faciat idolū et statuā Habuchodono for/ gaudēs laudari. gaudēs coli/ et nō potius eborreat instar xpi. q̄ summos inter honores fleuit. si nō memor sit iubētis in vestitu negligētis vnq;. et die honorū sui ne extollar? Quidat obsecro vidat talē ne tādē seip̄ tanta p̄rie et aliene adulationis ludificatō

ne decipiat/ q̄d iuxta v̄bū comici/ ex stulto h̄ et ex vni glioso/ insan? fiat. Qualitē insanus? Lerte lesus in iudicio rōnis sic ledit philocap? Dis q̄ppe passio p̄fundata et radicata circa aliq̄d cupisibile. sit illud bonoz sit opulētia. sit ābitio. sit voluptas/ reddit boiem demoniaco silem. fm dicitur Dugenis in exp̄iētia fundatū. Dētor si nō tpe meo talis appuit/ et v̄boz copia et iurū sc̄ia et abstinētia samar? corpe vegeto et forti/ quē vsq; ad h̄ insanū reddidit ābitio ceca. p̄tēptit alieni ois p̄siliū/ laudib; suis credula. vt putauerit p̄ illiū dēs plurimā esse ver? papa recordit elect? Et cū ita desiperet nihilomin? affirmabat se p multos ānos nihil tērationis a vana glā sensisse. Cū p̄tērea moneret vt sapiētiorū crederet p̄silio. nō in q̄t q; factū meū tale t̄m q; ē/ vt ali? a me nemo illd̄ itelligat. S; q̄d mirandū ē in boie fragili demētā h̄c surrepsisse cū sapiētissim? oli āgeloz lucifer/ q; seipm nō in luce vitat/ s; vmbra p̄rie vanitatis intuebat. et voluerit n̄ solū silis altissimo/ s; extollit sup oē q̄d d̄ de? et ifana et fantastica p̄concep̄tē d̄nationis libidine. Vult q; ritib; et sacrificijs coli/ p̄ similitudinē ad deum. sic sacrilege artes magice palā tradit. Propterea saluberrimū ē/ vt plar? libēter audiat et frēq̄nter/ q̄ hūilia sunt et culpabilia de seip̄o. q; nō ē q̄ n̄ peccet. dicatq; cū p̄pha. Incepabit me iust? et. Amis ei h; multos q̄ vel adulatione/ vel dignitat; honoratōe sibi loquū magnifica/ appouētē fomētū morbo supbie. quē v̄rillū medicamē. vel tiriaca p̄rie rephēsionis et fragilitatis/ sufficit expellere. et dare locū gratie dei saluatoris nostri.

Consideratio tertia. 5

Apparens grā dī saluatoris n̄ri i subiectione ad legē p̄p̄iaz circūcisionis documēto ē plar? vt iuste vinētes n̄ iponāt onera gūia statutoz et legū hūerū subditoz. d̄gito āt suo nolint illa mouere. quē admodū ipropat xps phariseis. Nec p̄sideratio redit ad p̄mā/ in itē illi snie. ex emplo xpi firmate. Patere legē quā īpe tu/ leris. Et eēt p̄fecto grādis in h̄ loco q̄relaz materia/ p̄tra tot et tā leues excōicationū et irregularitatū fulmiatōes. p̄tra tot onera statutoz. puincialiū et sinodaliū. ad lucz q̄ le. vel aie vel burse. nouit de? Cōtra tot re/ fuationes casuū in foro p̄fessionis p̄rim

occultoꝝ. q̄ confessionē supra q̄s dicit p̄t ipedi
unt. Loqr̄ exp̄t̄ r̄ doct̄ ab exp̄tis. S̄z de
his alias. X̄ps legislator. nōne legē euāge/
licā dilatare ponerat. Potuerat eq̄dē. sed
hūane fragilitati gr̄ose descendēs. necēa/
ria nos docuit ad salutē. ea p̄ nibilo q̄si des/
putās. q̄ mortālē hāc vitā / iamiaz in momē
to periturā. vel regere vel sustētare viderēt.
sciēs q̄ nisi lex vīna euāgelica r̄ etna dñē.
leges sc̄pte nō solū sup̄uacue / s̄ crebro p̄ni/
ciose reddant. Vult ḡ p̄lar̄ ecciam subditā
felicē dirigi. Vult arbitroz / bonos ille vi/
ros. timētes deū eq̄tate r̄ meritis p̄spicuos
regimini p̄ficiat. ad oneribz legū r̄ statutoꝝ
rū subditos p̄mar. Flā sup̄ hūc cardinē vo/
luj d̄z eccie reformatio / qm̄ si colūne putref
si inualide sūt / sustētari debētes ecciam. p̄
tes reliq̄ q̄li v̄tute subsistēt / inuitētes parie
ti inclinato r̄ macerie depulse. Multiplicē
q̄nlibet hūane traditōes. Si cupiditas
carnal / r̄ fast̄ nō hūilitas regnet in platiō
audiam̄ qd̄ seq̄t̄ incōmodi. Etenī p̄tās cō
ferēdi b̄nificia / r̄ silia / aut relinq̄t talibz. Et
q̄s dubitauerit. q̄s nō viderit. q̄tū subuer
tēt. pueriēt r̄ euerēt oia p̄motiōibz indiḡz
Si ablatō fiat ab eis. retinēte sibi oim̄ col
lationē sūmo p̄ntifice. nunq̄d nō supra vi
res erit h̄ negociū / nunq̄d nō cū moyse stul
to labore p̄sumēt. Flōne mōstruosū cr̄itv̄s
dere caput vsurpās mēbroꝝ oia inferiorū
officia. r̄ q̄si sit gladī delphic̄ ad omia se
aptās. S̄z r̄ curia sua. curia romana. q̄ ad
silitudinē hierarchie āgelice ordināda erat
r̄ replēda viris caritate feruidis / r̄ p̄templa
tiōe suspēs. vt seraphin. viris sapia diuina
splendidis vt cherubi. viris eq̄tate firmissi
mis vt throni / nōne mutabit̄ curiā peccā/
tū. r̄ q̄ nutiri debēbāt in croccis āplexabū
tur stercoꝝ. Ita enī arbitrat̄ ē oia sp̄alia /
eqū arbit̄ apl̄s. Fiēt q̄s m̄lti p̄curatores r̄
corotarij b̄nificioꝝ. (Holo de simonia q̄c̄q̄
dicere) Fiēt insup̄ nō tā p̄motores q̄ inuo
lutores cāz friuoloz atz p̄fanaz / dimissa
oi sp̄ualitat̄ cura. Quid dico dimissa. Uti
nā h̄ cēt. s̄z sic neq̄ssimū / irridebit̄. ab omia
bit̄. p̄seq̄t. r̄ ad imitatōz curie diabolice. ma
ior ille freq̄nt̄ erit / q̄ astutior. q̄ p̄fidior. q̄ i
portunior. detrior. cupidior. mis̄rior. Auert
tas h̄ nefas gr̄a dei r̄ saluatoris nostr̄.

Quarta considera.

Apparēs gratia dī r̄ saluatoris nostr̄i
Iesu / exigit vt platus nō potētia sub

ditis / s̄z gr̄am ofidat̄. vt ip̄e p̄trea doloret
r̄ gemit̄ offerat deo / p̄t se circūcidēs. pie
q̄ viuēs / necdū alijs p̄dicauerit / officio enī
platiōis adiūcta ē obligatio p̄dicatōis / ip̄e
reprobz inueniat̄. Quidni p̄lar̄ gratiosus
se / nō rigorosū p̄beat / cū ip̄e circūdat̄ sit in
firmitate. egēs gr̄a dei. nesciēs introitum r̄
exitū suū. īgrans an turbationes in subdi
tis. ex culp̄is p̄p̄ris tanq̄ occultis. vel ab al
ienis. vel sil̄ ab v̄trisq̄ suscitēt. ita vt necē
bēat obsecrare cū p̄pha. Ab occultis meis
mūda me dñe. r̄ ab aliēis p̄ce f̄uo tuo. Hāz
sic p̄ delicto populi pastor. ita p̄ pastoris
errore p̄pls plectit̄. Hoc vidit iob q̄ dicit d̄
deo. q̄ regre facit bipocritā p̄t p̄ctā popu
li. Qualis aut̄ p̄niciosior pestis p̄ populo
alta ē. q̄ bipocrit̄ in suo vel p̄ncipe vel p̄la
to. S̄z ita digni sunt aliq̄ nō nisi p̄ reprobz
bos regi. r̄ aliq̄ nō nisi reprobz p̄fici demerē
tur. Quidni igit̄ ip̄e pastor sp̄ pauid̄ inue
niatur. nō se iustificans. nec iustificari cup
piēs. extimescens ne dederit cām scandalo
dicens. cum David. Ego sum q̄ peccauī. r̄
cū Jona / si p̄t̄ me turbatio facta est mis̄
tite me in mare. Quo v̄bo magnū illū Gre
goriū nazanzenuz vsū fuisse r̄ ob h̄ v̄bi
Constantinopolitane cui p̄nulis erat / cessis̄
se. ecciastica meminit̄ historia. (Recogi
tet platus enī deuotionis sibi conscius. p̄
sertim dū innumerabiles viri in oppositā ad
se pergūt sniaz. Recogitet qd̄ dicit aposto
lus. Nihil mibi p̄sciū sum. sed nō in h̄ ius
tificatus sum. Quis ad hoc verbū nō ex
pauescat. Sed r̄ āgel̄ sathane trāfigurāt
se in angelū lucis. insidiatur in abscondito.
spargit v̄biliber laq̄os q̄s obumbat specie
virtutū. Ita vt horrendū valde sit qd̄ dicit
Sap. est v̄ia q̄ videt̄ homini iusta. nouissi
ma aut̄ eī ad mortē ducit̄. Sic platus nō
nunq̄ dum eē gloriā plenius gratia dei. re
plet̄ est īsensibiliter astucia diaboli. Quā
multa q̄tidie (exempli gr̄a) credit aliq̄s fa
cere ex magnanimitate / q̄ sūt ex arrogātia
r̄ p̄sumptione. q̄ multa ex indulgētia hūili
q̄ pietate / q̄ oriūt̄ ex desidiolo torpore. vel
certe (qd̄ mirādū ē) ex vana ostentatōe r̄ glo
riatōe sup̄bissima / ad h̄ dūtat̄ vt patientie
r̄ mie laudē cū magnis viris meruisse cre
dat̄. Sic furor icaut̄ / r̄ emulatō maledicta
q̄ p̄inat̄. Zel̄ q̄ nō fm̄ sciam dur̄. ceruis
cosus / inexorabilis / īp̄terit̄. nementi cedēt
nullū scādālū reformidās. s̄z dicēs si dāna
ri volunt̄ q̄ rōne saluare potero vel teneo /

inuitos: talis inq̄ furor/mētī se zelū boni
 publica r̄ cōis libitatis. Sic implicatō fruo
 la/r̄ stult⁹ labor in minimis/tāna se diligen
 tia simulās/sic p̄plexa scrupulositas sp̄ va
 allās. nihil expedit. bone sibi p̄scie nomē
 vsurpat/q̄ est ex radice sup̄bie. nolēt se pe
 ritoꝝ iudicō p̄formare. Sic abūt⁹ honoꝝ
 palliat se. q̄ nō p̄ se. s̄ p̄ dignitatis honore
 r̄ alioꝝ edificatiōe p̄q̄rit. Sic abutio/retē
 tiōne dignitātū. in p̄uiciē eccie/subtili ma
 lo fingit se velle multis p̄ficere. nec ecciam
 exponere discrimini p̄ueroꝝ. Et h̄ plane
 ē dōmonū meridianū/q̄d facit q̄nq̄ ē mar
 tēre diaboli. dū ēē gliaf̄ q̄s in p̄seq̄ntibus
 mar̄tyꝝ dei. Nonet in sup̄ dicere boiem. qz
 diues sū r̄ null⁹ egeo. Et nescit qz paup̄ ē
 r̄ misabilis r̄ cec⁹ r̄ nud⁹. **S**ed qd̄ in nu
 merabilia diaboli machinamēta diuīsera
 re p̄cedim⁹. q̄b̄ mētī r̄ blādīf̄ lniq̄tas sibi
 q̄ plena sit gr̄a dei. Dicam⁹ pon⁹. q̄s eua
 surus ē illa. R̄ndeat nō ego s̄ p̄pha/p̄ ora
 culū q̄le factū ē Antōnio. Hūiliat⁹ sū r̄ li
 bauit me. hūiliatus intellectu. hūiliat⁹ affe
 ctu. Inrogata nimiz gr̄a dī/q̄ eēt siḡ ei⁹
 quib⁹ apparer in boie. R̄ndit. Pr̄mū r̄ p̄
 cipuū signū meū ē hūilitas. hec sedes mea
 bectequies. Deus itaq̄ hūilib⁹ dat gr̄am.
 Loḡsce igit hūilitatē. r̄ tu meā hūitationē
 igrare nō poteris. **I**nrogata vō hūili
 tas d̄ signis suis. mltā numerās. ea tandē
 ad duo p̄strinxit/q̄ sūt hūile sapere r̄ hūile
 velle. adiūgēs de boie quē inbitauerit/qz
 euz reddid tractabilē q̄si p̄fusū oleo leticie.
 suauitē. bonis p̄sentientem. minus sp̄ p̄
 prio q̄ alieno fidentē p̄silio. abiect⁹ est r̄ vi
 lis in oculis suis. nō se iactās. nō iustificā
 nō maḡ p̄mitēs. nō sollicitē se excusans. **E**
 t aduerso cognita sūt sup̄be elatiōis siḡ
 si se colit. si amat. si cōplacet in se sibi. si sa
 piēs ē in oculis suis. alienū vel nō req̄rēs
 vel odiēs vel nō iplēs p̄siliū. p̄ scō iā se hēt.
 r̄ p̄ tali q̄ dign⁹ sit reuelationib⁹ atq̄ mira
 culis regi. Et qm̄ obstupuit in malis/nec
 se necq̄ morib⁹ suū nouit. se hūiliorē se san
 ctiorē oib⁹ iudicat. solos q̄ loquūt placen
 tiā retinet sibi/alios odit. tādēq̄ abijcit q̄
 cunq̄ q̄sito colore. r̄ si ad horā dissimulet/
 amare se veritatē. Si scādaliāf̄ aliq̄ n̄ vzi
 s̄ irascit eis. tāq̄ sol⁹ imunis sit a delicto/
 tāq̄ scādalo cām nullā p̄buerit/imaner i o
 pinionib⁹ p̄p̄is. q̄s defere necq̄ alioꝝ mo
 nitio. necq̄ p̄silio. necq̄ exp̄ientia maloꝝ se
 q̄ntiū p̄suaderi p̄r. Egrediet poti⁹ r̄ excādes
 scit aduers⁹ monita salubria. **E**le ve eccie r̄

religioni cuiq̄ a peste tali. **T**hic. n. satis de
 phēdi p̄r. qz regit ouina pelle. s̄ per doctissi
 mos sciētes pbare sp̄s si ex deo sūt/ex fru
 ctib⁹ coḡscit. r̄ marie dū ad in honozatiōis
 cuiuslibet/vel quā estimatōes. quasi furit/
 vt p̄hilocap⁹ amate sue lesionē exhorrescit
 Hūilomin⁹ cū p̄ tales dep̄hēsa fuerit. vic
 ē inuenire remediū. qz nec exp̄elli facile p̄r
 necretēta corrigi. nisi p̄ miraculosa op̄atōz
 gr̄e dei saluatoris nr̄i. **T**alē cursū habue
 rit fmo nr̄ p̄ p̄mū signū q̄ appuit gr̄a dei r̄
 saluatoris nr̄i. in ei⁹ hūilitate subijciente
 se legi circūcisiōis. r̄ de ip̄ius imitatiōe de
 bita p̄ platō r̄ clez. vt patiat plat⁹ legē quā
 tulerit/vtq̄ q̄ro maior ē. hūiliet se in oib⁹.
 vtq̄ n̄ iponat onera graua ceruicib⁹ subdi
 toꝝ. vtq̄ gr̄osū se n̄ rigorosū oñdat. r̄ ita ab
 negata ipietatez secularib⁹ desiderijs. r̄ so
 brie r̄ iuste r̄ pie viuam⁹ in h̄ seculo. **R**e
 liquū ē vt p̄ scdm̄ signū dīne gr̄e/q̄d eē dīci
 m⁹ benignitatē seu caritatē. pleni⁹ siḡra i
 nois ipositōe/fmonis nr̄i cursus p̄sumatō
 nē accipiat. **V**ocātū ē nomē ei⁹ **J**esus in
 q̄t euāgelista. **D** nomē tonēs vocātū r̄ d̄si
 deratū nomē tādu cū susp̄it̄is expeccatuz.
 s̄ bodie p̄mitus ipositū cum vocātū est no
 men ei⁹ **J**esus. **D**udū enī lōge a p̄ccōrib⁹
 salus. i. **J**esus. r̄ p̄pe erat vltionū dñi. **H**oc
 dō coḡscēs postulabat nomē nō potētie/et
 dñatiōis/s̄ gr̄e r̄ benignitatē. **D**ic in q̄t aie
 mee salus tua ego sū. **J**esus tu⁹ ego sū. **H**ā
 qd̄ iesus nisi salus. **N**ōne sic tibi loq̄ videt
 dō deo. **S**at̄ dixisti. ego dñs. ego omipotēs.
 ego iust⁹ r̄ terribilis. **A**bscōdāf̄ obsecro hec
 noia p̄tāt. r̄ exhibeat nomē gr̄e r̄ benigni
 tatis. **E**t dico. ego **J**esus. **H**oc ē nomē no
 uū qd̄ os dñi noiauit. qd̄ vocātū ē ab ange
 lo p̄usc̄ in vto p̄capet. nomē ab apl̄is p̄dī
 catū/sic dicit ac⁹ apl̄oꝝ q̄ omi die n̄ cessa
 bāt in tēplo r̄ circa domos euāgelizantes
 iesū. **H**ic magn⁹ ille p̄dicatōr/q̄ loq̄bat sa
 piam int̄ p̄fectos/nihil iudicabat se scire ni
 si iesū xp̄m r̄ hūc crucificū. **J**esū p̄p̄ea toti
 ens viues r̄ moriēs noiauit. r̄ imitator ei⁹
 ignan⁹. **N**omē p̄trea a creatur⁹ oib⁹ adora
 tū. qz i noie **J**esu oē genu flectat/celestium
 terrestriū r̄ ifernoꝝ. qd̄ p̄spicū fecit mira
 culoz op̄atio. **N**omē deniq̄ ab oib⁹ inuo
 cādū qz oib⁹ salutifer⁹. **H**ā ois q̄ inuocau
 rit nomē dñi. h̄ salu⁹ erit. **E**t n̄ ē aliō nomē
 sub celo/affirmat pet⁹ datū boib⁹ in q̄ op̄
 teat nos saluos fieri. r̄ itez. **N**ō ē in aliq̄ as
 lio sal⁹. **S**i penitēs r̄ times deū vltionum

Sermo factus

appella ad deū grāz. dicēs vt ppe nomē su-
um iel. sit tibi iel. qm scribit nob filiō su-
is Johes qz remittit nob pctā ppe nomen
ei. Nā qd legi i euāgelio inuocasse nomen
iesu. et exaudiri nō fuisse. Si dānata mor-
te pctā. remanet moribz. cupie audi qz i no-
mie iesu spētes malaz suggestionū tollit.
Etsi mortifex qd delectatiōis bibi nō no-
cebit. Si feroces insultus inimicōz oim
timueris. attēde qz in noie iesu dmonia cū-
ciūt. et fere māsucūt. vt gliabaf Agatha/
et turris fortissima pdicat a sapiēte nomen
dñi. Si tēratōe vel alia afflictōe fatigatus
depmeris. imitare aplos q ibāt gaudētes
a p̄spectu p̄siliū. qm digni bitū sūt p noie ie-
su et humiliā pati. et ap̄s patū se offert nō so-
lū ligari. sed et mori in hierlm. p noie iesu.
Apparet igit grā dei in h noie iesu. qd ē in
remediū d malū culpe. i refrigeriū p̄tra ma-
lū cupie. in h̄sidiū p̄tra malū pugne. et in
solaciū p̄tra malū pene. Ampli⁹ qz necē est
nob viatoribz in q̄rentibz celestē hierlm vi-
am aḡscere. ania duertam⁹ qz deducit nos
dñs super semitas iusticie p̄pter nomez
suum. Porro quia ignobilis es nobilita-
ri desideras. dat dñs p̄tatem filios dei fieri
bis q credūt in noie ei. Magna plane no-
bilitas. qz si filij dei. et heredes. heredes q
dē dei. coheredes at̄ xpi. et ex p̄sequenti eius
frēs. Qd agnosces angel⁹. adorari a iohē
noluit. Vide ait ne feceris. p̄suus eni tuus
sum. et frat̄z tuoz habētū testimoniū iesu
Egen⁹ es. et multa te petere necē ē offerri.
tibi iesus p titulo p̄tionis i curia dei pa-
tris. sic obfuit eccia. instituta ab eo q dixit
qd quid petieris. patrē in nomie meo dabit
vob. Quo noie q insigniti fuerit saluabūt
iuxta figurā Ezechiel de signo ihaū q signi
saluati sūt. Deniqz nēo vtutē. nēo sanitatē
hui⁹ nois nouit. nisi q accipit p̄ epientā.
et gustat qd illud est. O leū effusū nomē tu-
um. Qualiter accepit q dicebat. Dñe no-
mē tuū et mēoriale tuū in desiderio aie. Et
alē. In te glificabūt oēs q diligūt nomen
tuū. Rursus ali⁹. Ego at̄ in dño gaudebo
et exultabo in deo iesu meo. q̄i diceret. Dau-
deāt ali⁹ i anxia diuitiaz et sarcinaz iutiliū
accumulatiōe. ali⁹ in effrenatiōe fordidā vo-
luptatum. ali⁹ in alijs nocijs atqz pduris.
ego at̄ exultabo i deo iesu meo. qm potissimū
appuit grā dei i eo. **S**z ecce dñuo smonē
intrūper conat studiositas ipoztia. Et q̄rit
quō uez hz qz ois q inuocauerit nomen dñi
salu⁹ erit. cū alibi septū sit. Nō ois q dicē mi-

hi dñe dñe. intrabit in regnū celoz. Respō-
sio. req̄rit tertiū dñe. qd ē opis. sic pmū est
cordis. scdm ē oris. Dic cur ap̄s tant⁹ vir
petēs in noie iesu carnis stimulū tolli. et
audiri nō potuit. Rñsio. nō petiuit ad salu-
tē. Assocari q̄ppe d̄z orō q̄tuoz comitibz. et
exaudibilis sp̄ fiat. qz pic. i. ad salutē. qz p̄le-
uerant sine pctā intrūptōe. qz iuste h̄ est in
grā et p̄se. **E**t ita q̄s in ipo ē moribz ar-
ticulo pctā h̄ puniri in curia grē. libabit a
pena futura. vbi ē curia iusticie. et volabit
lib in celū. sic deducit domin⁹. Antisidiorē
sio mediāte merito xpi et pena bira in p̄nti.
Verbū qd ē qd dicit ap̄s qz nemo p̄t dice-
re domin⁹. Iesus nisi in sp̄scō. cū pessimi
nedū illō noiare. sed in stute ei⁹ miracula
facere memorēt. quē admodū viderūt ap̄i
quēdā in noie iesu dmonia cūciēt. sic et il-
li reprobi q dicēt in iudicio dño. Nōne in
noie tuo p̄bauim⁹. et in nomie tuo stutes
multas fecim⁹. et. q̄b dices. Nescio vos.
Rñsio qz nemo p̄t dicere dñs Iesus nisi in
sp̄scō illustrāte intellectū sic nec aliquā ve-
ritatē. vel ipo simul mouēte affectū et illus-
trāte intellectū vt in bonis. Ex aut̄ mali fa-
ciūt miracula h̄ est p̄ p̄tate publice iusticie
in attestatiōe veritatis. Propterea nō suf-
ficiūt ostēderē aliquē sanctū. nisi comes fue-
rit hūilitas. et sc̄tas. Nec vō gratia miracu-
loz iō dat q̄s reprobis. ad ipoz p̄dēna-
tiōne. ne iusti p̄ magno deputēt si vel habe-
ant vel nō hēant hāc gratiā. Nolite inquit
xps gliari qz sp̄s vob subijciūt. et. Ex si si-
gillū et signū p̄p̄iū dñe p̄tatis qd est mira-
culū. adhiberi q̄ratur in testimoniū falsita-
tis. deus h̄ nunq̄ p̄mittit. qn reclamauerit
vel reclamet. quē admodū pdicit. ne credas
mus signis antichristi. Et est h̄ ad p̄batō-
nem electoz. **P**roperabat rursus quere-
re studiositas. Cur non mō sit baptisimus
vt oli. in noie Iesu. et cur nō ad inuocatiōz
eius danf genera linguaz. et opationes mi-
raculoz. et similia. Dñi bec in loquēdū su-
periruit zelus feruidus. fili⁹ caritatis. ab-
scēde hinc. aut o studiositas speculatric. nō
est tps disputādi sed plorādi. Nā si p̄tate
deus appellatus est Iesus. si in h̄ apparu-
it grā ipius vt saluemur. vnde tot nob ma-
la. tot incōmoda. q in ipm credim⁹. ipm in-
uocam⁹. Ecce iminuti sum⁹. et ira dei effu-
sa sup nos. plus qz gētes q nomē domini ū
nouerunt neqz inuocauerūt. Et vt alia p̄e-
reā. ecce qz exēcrādo scismate ecciam sp̄sā
suā cōcunt sinit deici. p̄teri. rūpi. lacerrari.

Et vbi sūt mic tue antiq̄ dñe: vbi ē illa quā
apls tu' scribit appuisse gr̄a: vbi ē nomen
sc̄m tuū atq; gliosum qđ inuocātū est sup
nos? Cur derelinqs nos dñe de' nř? Vbi
abūdanna illa pacis quā oriturā asseruit p
pheta in dieb; tuis: et quam angeli cecine
rūt dicētes. *Gl̄a i excels; do. et in tra par; ho.*
Sed ve tibi mala volūtas. volū
tas ingra. Tu istā a nob; di gratiā abscoedis
Tu dinū illud carmen obturbas/dissonis
morib; tuis. Tu surripis gliam deo prem
suā. Quidni pace spolieris/parce tua? Tu
igif bñ viuere docēda eēs/non acute dispu
tare. neq; fortassis tps docēdi sed faciendi.
qm̄ mala radicata q̄ in mores abierūt. nō
vboz fomētis/sed factor; securib; atq; ser
ramētis/ectirpare necēe est. **S**ed assit
pon' tps miferendi dñe Jesu. tps miferēdi
ei'. qz venit tps. succurrat gr̄a tua. Appare
at illa miseris. qz adiutor es in oportunitatib;
in tribulatōe. Impera vēr; et cessabit
q̄llatio taura seuerior et asperior. Recorde
ris gr̄e tue antiq̄ dñe. Recorderis infantie
suscepte. ppe nos s; et circūcisiois tue: et no
minatiōis salutifere meoz esto. Bñdic pn
cipio anni benignitatis tue. qđ pncipium
tu corona mīa et miferationib;. qm̄ illd tibi
dedicam' nō fabuloso Jano bifronti. sciē
tes qm̄ bñs est vir cui' est nomē dñi. spes
ei'. et nō respicit i vāitates. et isanias falsas
Tu summ' es pōtifer nř. des in nouitate
or' tui et coronationis tue gr̄az vbratem
et indulgentiaz plenitudinē elargire. Sig
redignet gr̄a tua nřas expectationes ad p
bendas celestis illi' et cathedralis eccie tue
magne hierlm/ eccie triūphantis/ ad quaz
tendim' / quā tota deuotione cupimus. ex
pectantes brām spem. Nō pfūdas nos ab
expectatione. qz ve patientib; repulsam. si
vel in signatione/vel in bullis/vel pcessu
vel possessione defecerint. Sit hodierna
sanguis tui effusio expectationū nřaz va
lida signatio. fit eternū salutare. vt vbi ini
q̄tas abūdauit. supabundet et gr̄a. **T**al
erat i meditatione mea zeli plāgor q̄rul'. cō
mouēs/orās/et obtestans. vt sublata mala
volūtate de medio nři (illa enī sola pacem
cogit in exiliū. illa sc̄sma parit. fouet et nu
trit) nos coadiutores gr̄e dei sum'. q̄ p̄s
conatib; non deerit. **C**ui studiositas. et
cur ait non in q̄rit clerus cū platis suis. q̄li
bus vīs occurrere puenit tantis et tot incō
modis. Seu p pgregationē factam in no

mine Jesu. q̄ aderit in medio. Seu per se
dule disputationis officū. tendentis non
ad contentionē. sed veritatis inq̄sitionem
Seu p inuestigationē criminū regnantū
in xpianitate. vt euelli cognita possent. Et
eēt clerus/exemplo Jesu/ ppli saluator. nō
lupus dissipator. Expedi ne me studiofi
tate in talib; occupari. **C**ui zelus. Expe
dit quidem et iā multa a tuis sectatorib; cō
scripta sunt vt oīa rite p̄pentur. q̄ agenda
fuerint in consilio. Alioq̄n verendū est ne
sc̄ismati radicationē afferret exemplo gre
coz/ et ne sc̄suras (qđ auertat dei gr̄a) ml
tiplicaret amplior; es/ q̄lia nūc oīa dicere re
clamat vt vides breuitatis amor. et subdo
la blāndaq; adulatio contradicit. Nihil o
minus obsecratione facta p gratiam domi
ni nostri Jesu christi et per me zelum dom'
dei/ vt tempus modicum detur veritati et
eius inquisitioni. propulso omni morda
cūtatē desiderio. quod longissimum frequē
ter vanitati datur et fabulationi. dic tu stu
diositas radices aliquas ex iure diuino. s; b
generalib; pncipijs/ vtiles ad sedandū pe
stiferum sc̄isma. quoniā illud primū et prin
cipalius occurrit in ecclesia reformatum.
Tunc studiositas visa est quedam ape
rire/ sub consideratione quadruplici/ que
qualia sunt. vestrū erit iudicium.

Prima cōsideratio

In is policie ecciastice/ et cuiuslib;
legis eā regulār/ est par salutaris/
Hoc satis ecp̄ssit diuin' nř p̄s
Paulus q̄ finem legis et p̄cepti/ nunc dile
ctionē esse dixit/ nūc iesum/ intelligens i di
lectione pacem/ in iesu salutem. vt sit finis
par salutaris. Neq; opus ē anxia deductō
ne alia/ cum natura nos doceat/ ens quod
libet non min' suam vnitatē et pacē appe
tere/ q̄s entitate/ fm deductōz diuini Dio
nysij/ augustini et Boetij/ ita vt par sit bo
nū qđ omīa appetūt/ adeo qđ p̄cularis or
do nature plerūq; inuēat in reb; vrynitas
p̄seruetur. Manifestat h̄ ascensus grauis
sursum/ et leuis deorsū/ Si in corpe vō/ cur
nō i mīstico p̄t vicissitudo talis q̄ri/ vt pro
pace retinenda/ fiat deorsū/ q̄ sursū est/
vt par p̄maneat. Cū igif fm exigētā finis
cetera debeāt moderari/ et finis est q̄ iponit
necitatē reb;/ necessitas vō legē nō habet/
perspicuu; est/ qđ nulla lex habeat aliquid
firmitatis/ si paci faciende vel consuande/

ius enim straria sed dicitur interpretari ut fuit
 paci vel penitenti aboleri. alioquin iuxta dictum
 comici summum ius summa est malicia / pro-
 mittere ad inuersionem sapientis noli esse iustus ni-
 mis / sic athenienses fecerunt ad tempus leges Lycur-
 gi non esse / ut semper essent / et nasci / scipio dum co-
 sul / inquit iuris ordinem sequitur / id agit ut cum
 omnibus legibus romanum corrumpat imperium. / Ful-
 lo pacto igitur seruat legem / non obsequio legis
 sine qua est pax. Sicut in simili christiana
 doctrina scribens Augustinus deducit pro regula
 memoranda quod nullus textus sacre scripture in
 sua expositione retinet sensum spiritus nisi il-
 le caritate edificet. Et quoniam huius scismatis
 tam extranea videtur esse pestis / ut tale nunquam
 visum fuerit minus huius puisionis humane
 remedium / docere hoc sua in dies radicatione
 expedit ad eius expulsionem institutio nouorum
 canonum / cum ea que non nouo emergunt nouo ege-
 ant auxilio / vel iam conditorum necessaria est
 moderatio. Sed quis et pro quid moderatio
 Sane pro regula infallibile et inobliquabile le-
 gis diuine / cuius sectatoribus et amicis pax
 multa est / si propter hereticum / et non est illis
 scandalum. Et quibus dicitur conclusio
 saluberrima quod nulla via proficiens ad se-
 dationem scismatis repudianda est. Quoniam cum
 que iura vel leges humane videantur opponi
 ut de electione summi pontificis quod est sic et
 sic celebranda / et similes dummodo diuini
 mandati vel ius maneat inuiolatum / Quod
 scire ad illa spectat scientiam pro qua legum condito-
 res iusta decernunt legem eternam imitan-
 tes. Nec est lex euangelica que si pretemna
 ab aliquibus illi sunt inepti pacis ecclesiastice
 tractatores / que admodum inutiles sunt ho-
 mines ita adherentes nudis terribus / ut epi-
 scopum bestequitatem ignorat / quales Are-
 stoteles nominauit immanissimos in opinio-
 nibus impijs. Et his denique quis non vi-
 deat / quod impius est / presertim apud eos qui
 se ecclesiasticos dici volunt / si peritos in eu-
 angelica lege vel non consultare / vel abij-
 cere / vel maiori sacrilegio / habere pro co-
 gnoscant / bincerrones / binc presumptuose
 assertiones / bincplexitates inexplicabi-
 les / binc obstinate defensiones adinuentio-
 nis humanarum in principio ecclesie / et pacis sa-
 lutifere finis sui surgunt. ut quod non licet dispu-
 tare de potentia pape / quod non potest sibi di-
 ci cur ita facis / cum tamen sit peccabilis. quod
 non potest in aliquo casu ecclesia sine eo con-
 uocari vel aggregari / quod dicitur fidei articu-

lus. Benedictus est papa exempli gratia / quod
 non potest in aliquo casu ad alium papa
 vocari. Quod absque eo non stat salus / cum ta-
 men salus ecclesie in solum deum ordinem ab-
 solute et essentialiter / et in hominem christum de-
 ordinata lege / sed accidentaliter ordinatur
 in papam mortalem / alioquin dum vacat
 sedes per mortem pape vel naturalem vel
 civilem ut puta si sit hereticus depositus /
 quis hominum saluus esset. Alii papam pre-
 dicant impeccabilem. alij omnipotentem
 alij sine ulla exceptione credunt extra salu-
 tis statum quemlibet sue parti non obedire
 tem / quod contra temeritate dicatur ipsi syde-
 rint assertores.

Secunda considera.

Ueliber in ecclesiastica hierarchia
 potestas in pacem salutiferam ordi-
 natur. Nec inferitur ex prima. Quod
 igitur non sit data potestas in destructionem
 sed edificationem teste apostolo. Si quis abu-
 sui potestatis hoc est tyrannidi resistit / ille
 non resistit dei ordinationi / sed obedit qui
 iubet malum tollere de medio sui / et partem
 scandalizantem abijcere. sicut et licet cuiquam
 et erga quemcumque vim illatam vi repellere
 cum appositione moderate cautele. Nec
 consideratio facili deductione traducit
 quorundam scripta super obedientie laudibus
 et inobedientie penis ad oppositum illud
 quod persuadere conant. Nam si obediendum
 est hominibus quanto magis deo. Elucet
 preterea quod si salutifera pax tollatur / ex eo quod
 in Iohanne exempli gratia potestas eccle-
 siastica quedam remanet / qua repudiata
 pax rediret. abijcere potestatem / in hoc
 casu est eadem bene uti. retentio autem ver-
 teretur in abusu. Adhuc quod nulla potestas
 inuenitur hic in via / que non subijciatur legi
 diuine et naturali / et que non sit peccabilis et au-
 feribilis vel abdicabilis. aut pro tempore
 ab executione suspensibilis. Fundatur
 in hac consideratione dictum illud memo-
 rabile et vere dignum summo pontifice / quod
 bis auribus pluries accepi ab ore domini
 nostri. hoc sine adulationis spiritu refero.
 paratus sum / inquit etiam usque ad mortem
 vel immolationem proprii corporis si ita
 res exigat / ecclesiasticam unionem procu-
 rare / quanto amplius usque ad propriam abij-
 dicationem. Nam quando daret vitam / qui
 non desereret vestem auriatam / coronam seu

mittat: **U**ellent aliqui rursus obijcere contra eplam anglicanā q̄ via cessionis i effectu reddi possit practicabilis casu p̄posito inuitis etiā p̄tendēdo de papatu / q̄s si habeat hic allegationē rationabilem co/ actio ipsi viderint velint itaq̄ nemo cogit At vero quicquid de hoc sic stat viaz cessionis esse possibile / immo in casu necessariā ad cui⁹ laudem spectat qd̄ scribit Dionysius (non ille ariopagita) ad donatū. recita/ tiue in ecclesiastica historia. Dionysius do nato fratri salutem. Si inuit⁹ vt ais in b̄ venisti / offendis in eo si dimiseris volens oportuerat quidē etiā pati omnia pro eo ne scinderetur ecclesia dei / et erat non inferior gloria sustinere martyrum p̄ eo ne scinderetur ecclesia / q̄s est illa ne idolis immoletam mo fm̄ meā sententiā maius hoc puto martyri esse q̄ illud / q̄ ibi vnusquisq̄ p̄ sua tā tum ania. in hoc vero p̄ omni ecclesia martyriū sustinet. Nec ille. Deniq̄ plura seque rentur de quibus non est dicendū per sin/ gula.

Tertia cōsideratio

Quilibet rationis capax obligatur fm̄ vocationē suā / pacē ecclesie saluiferam p̄curare. Ille orando / h̄ disputando / hic predicando / hic exhortando / hic agendo. vel quolibet mō alio. Summerentur argumenta pro hac cōsideratō ne extradice filiationis ad ecclesiam / et extradice dilectionis et iusticie ad proximum / extradice pietatis seu religionis ad deum. Nulla siquidem in presenti scismate potest serpere deterior labes / q̄ inuertia querendi pacem. siue illa pueniat ex ambitione. vel adulatione. vel timore. aut alia occupatio/ ne non admittente curam hanc salubriore pectora nostra duas nō admittētia curas ait satiricus. Audiam⁹ a sapiente quid pi/ gricies stulta / operat in agro vel vinea ecclesie. Per agrum inquit viri pigri transiui et p̄ vineam viri stulti. et ecce totum replene rant vitice. operuerāt faciem eius spine / et maceria lapidum destructa erat. **E**x si p̄stiterum est et maledictioni proximum / negligere opus hoc diuinum q̄ criminofum est / q̄s ne pharium laborantib⁹ non applaudere sed irasci. **P**ropterea stat aliquem adberentem iuste parti plus esse de scisma / te culpabilem / q̄ alterum qui adberet parti falsē. vt si p̄mus aliqua passione vitiosa

tractus obsistat quo min⁹ fiat pax / nec autē dire paratus sit ecclesiam. Ali⁹ querit cū omni sollicitudine vias pacis. p̄mptum habet animū obediendi ecclesie iudicio seu veritati / dum sibi claresceret. Ea namq̄ q̄ dissensionē afferūt in presenti scismate sunt talia que in facto maxime p̄sistunt. in quib⁹ errare sine piculo salutis p̄t non solū iste vel ille. sed etiā in talib⁹ ecclesia fallere dicit⁹ et falli sicut dū mltō tempore feminā pro papa coluit. **P**orro manifestari potest est extradice hac / q̄les excusantur a vitio scismatis. Et q̄ stat scire q̄ scisma est in ecclesia et tamē nescire q̄s in ea sit scismatic⁹. **E**c h̄ p̄sequēter aperit quales sunt anathematizandi et vitandi / et quales nō. Nam velle oēs indifferenter p̄tis falsē extra ecclesiam et salutē trudere / quale sit / iam tenemus. **H**is crebus p̄picuū fit deinceps / q̄ta laude / quib⁹ p̄conioz titulis / cōmendanda reddūt partis nostre diligentia / p̄sertim in inditissimo francie regno / et q̄tum a scismatis obstinatione procul existat / vbi quesita est hactenus pax saluifera tanto labore / tot expensis / tot legationibus / assiduisq̄ consilijs. **N**ec est q̄ aliquis opponat quasdam vel zizanas vel paleas malarum actionum in quibusdam dōtas / inter hanc virtuose operationis segetem / vel q̄ non satis efficaciter diligentia respondit ad votum. **A**scribatur hoc humane fragilitati. **R**aro enim nascitur granū virtutis sine palea aliq̄ defectuositate. **N**ihilomin⁹ h̄ p̄fecto pl⁹ de laudis zel⁹ ille diligēs q̄s alioz uegligēs torpor / quoniā scisma si dimittit absq̄ agitatione / proferet radices malas altius et icuul sibles / et productas roborabit. **N**am mala per longas cōualuere moras. **D**oceat nos scisma grecoz quod iam non curatur. nemo non desperat. **Q**uo in loco grandis offertur ad loquendum materia / super laudibus parisiē. vniuersitatis p̄clarissime studiorum. super zelo feruido ipsius q̄ non cessauit hactenus eniti pedibus vt dicitur et manibus. aliterq̄ desides aliqui et inutiles / qui facere nihil volunt. vel nesciunt / obstrepunt tamen facientibus / solis contumelijs fortes et armati. **S**ed silentium imperat tum benignitas / tum modestia / ne in eius laude videamur propriam querere. **E**cce autem quis est / qui non dicat / qui nō clamet / pax / pax / fiat pax / pacem volo / paces super omnia concupisco.

Considerationes. IIII. de pace

At vero nonne irridetur deus / quonia simi
le est pacem non velle / et illam vel inutiliter
et desidiose velle / vel impossibiliter velle /
hoc est medijs ad eam impossibilibus con
cedere / vt si queratur vnio aliquo qualiter qua
liter haberi non valet / neq; via debellati
onis / neq; via ronis seu reductonis / neq;
via anathematizationis seu separationis / ne
q; via pdesensionis aut sistr. Quis itaq; pa
stor teneat no min⁹ reuocare oues q; iudi
cat errates q; fuare no errates non edz / vt si
at vnu ouile / modū possibilē et verisimilez
hagēdi / velle pseq / et cū dimissioe greg⁹ / p
prij et obediētijs / si p h fuerit et vniū grex vter
q;. Hec est h defere gregē more mercenarij
et fugere / s; saluare / et vt vere sic dicam⁹ / fu
giēdo manere. S; hec cessio die aliq; sic
ret pntiosū poster⁹ exēplū / fatemur id pol
se ptingere. Hā q; b; reb; no ptingit abuti
atū p incerto maloz euentu / no eēt tā certū
et oprandum presentis pacis bonum repu
diandum / vel negandum.

¶ Quarta considera.

Quarta est pacis salutifere bonuz / vt
p ei adeptōe neq; mūdāno bonoz
neq; stat⁹ neq; grad⁹ / neq; ppria vi
tilitas debeāt aliq; deterrere / et nihil p
nisi pctm ptra legē dei eternā. Hec pside
ratio posita ē ptra illos q; dicūt. Ob fuerit
honor pti nre. hēam⁹ victoriā pfusionē
euitem⁹. Ecce q; lia sustinuit opprobria su
m⁹ pōnifer xps / vt faceret vtra vnu / recōcili
ans i suo sanguie ea q; in celo sūt et in terra
factus opprobriū hoim et abiectio pleb / et
no dicēs fuerit bonoz me⁹. Sufficiebat ei
testimoniū bonū pscie ad deū. Igit vt par
beāt / nulla plane via repudiāda ē q; p ab
q; pctō deduci et q;to breu⁹ tāto salubrius
Quāto insup patēti⁹ / tanto accepti⁹ apud
oēs / qm res tāgit oēs et vitas lucerni amat
¶ Quo circa vie p dnm nrm oblate (pferā
h sine adulatiōis oleo q; no indiget et salua
pace oim) q; nunq; mibi vife sūt iuri dno
palā ptraire / nūq; vife sūt sistr penit⁹ repro
bāde. nisi forte struat calūnia ex iuramēto
suo. et ex ton⁹ obediētie sue p sensu / iudicio et
requis / alioz tendētib;. ¶ Propterea rur
sus no improbabile videt⁹ attētis circūstan
tijs offerētib; se i pnti scismate / si ps iusta
possit a iuris sui psecutiōe desistere / vt ad i
iustā ius suū trāfferet / et fieret iusta seu per
nouā electōz intrusi / seu p aliā viā i iur scpto

no bitā / dūmō ius dnm vtrobiq; iuiolatus
maneret / et hec via ppter timorē ibonozatiōis
mūdane no eēt penit⁹ abhorreda. Hāz q; q;
qd a malivol⁹ interpretib; dicere. desup res
derz ispector cordiū de⁹ / et iudex. vras et ca
ritas abūde remunerās. Nonne laudata.
nonne victrix effecta ē mī illa et isant sapō
salomonē q; filiū maluit integz abhēre.
illoz carere / q; diuisus in suā cederet por
tionē. Deniq; in laude. Q. fabij maximi
pclarissimā dixit Ennius q; non ponebat
rumores ante salutē. Nonne sancti⁹ ē vltro
dare grē. dare caritati fratne. et paci bono
re sūū caducū / imo vitā ppriā cū merito / q;
sine laude et pace mox naturalis necessitas
vtrūq; diripiat. Concedat q; libent⁹ grē / id
qd / velit nolit obtinēs / pnt⁹ relinq; natus
re. ¶ Ampli⁹ no videt⁹ improbabile / qn ex
pediat in casu eccliam ad tps sūmo pastore
carere / vt interi p tractatū vel alit adeptō
pacis celerioz hēret. Q. si canones opposi
tū sanxerūt / lex dīna no dissonat. Hā ex di
cto / p abscq; papa mortali stare sal⁹. Qd si
timeat infamatio pti illi⁹ / vlti⁹. Jā nūq;
posuim⁹. ¶ Cōsequē deducim⁹ / q; ppter
re succūbedi aut in bonozatiōes hūane / q;
vtrūq; vitiosa no sūt / pcciliū generale vlls ec
clesie no videt⁹ repudiādū. s; pū ē credere /
q; in tractatione pntis materie no erraret.
Audiam⁹ rōem / stat itaq; q; in materijs
fidei terminādis error no cadit in generali
pccilio. Rōem dāt doctores ex spēalitate
tia spūscī. et xpi regē / eccliam / nec pmitent
tis errare in his ad q; hūana iuestigatio p
uenire no pōt. Sed in his q; vel facti sunt
vel hūana ratione terminari possunt. Hūc
autem scisma presens q; in his que facti
sunt plurimum bereat / eius nihilominus
terminatio tam perplexa cernit / tam q; dif
ficilis / vt supra hominum vires ingenia v
uentiones et consilia / videatur. Ubi vero
deest humanum / potest et debet absq; teme
ritate diuinū auxiliū etiam miraculosz
expectari. Ita enim de sortibus mittendis
in casu determinat augustin⁹ / dum sciens
tibo tirānis inquiri quis de multes planis
pro gregis salute remanebit / qui recedent.
Nonne igitur absq; periculo causa illa cō
mitti deo et vniuersali concilio possit absq;
formidine q; maior pars vinceret si esset in
iustior / et maxime in perniciem ecclie / qd
addo quoniam in casu cōmunis error face
ret ius pferit error facti / vel ex facto

orum habens. Avulium tale miraculosū
nonne in bello corporali iudas machabeus
nonne moyses/nonne fidelium alij taliter expe-
crauerunt/quin psequeretur vnus mille et duo su-
gabatur. milia: quanto securiori fide p h scisma
refinendo/pot in opitulatiois dine assistere/
tia spali/p tractatu vniversalis palij spes
bri: Et qd obsecro tate psumptiois inueniri
poterit/ vt determinatis p tot viros celebri-
mos/ p pua opinionone vel pferret/ vel eoz di-
cimine no imitaret. Piu qd sentire est vt no
nisi via media/ via pacifica/ et vrbicqz ho-
norabile sententia ret p ciliu. Nec tū igno-
ro multas circa hec et alia/ subozari difficul-
tatu nebulas. S; eas oēs lux dine legis su-
is radijs facit eijceret/ si no vltra cernico-
sa p tradicēdi libido ostiterit. Si oculos ra-
tionis neqz segnitates inqrendi clausent/ ne-
qz ruditas obtuderit/ neqz eos lippitudo
carnalitaris/ neqz curaz puluis/ neqz sum-
psumptiois suffoderit/ neqz postremo ma-
litia cecauerit q min⁹ apparere possit gra-
tia dei saluatoris nri. Ita studiositas p
zelu stimulata pgebat in logius. Cui ego
fmonez interrumpens/ et finiens/ exclamaui
Appareat o vna bone iesu pat nra. salus
nostra. appareat tandē aliqū gratia tua/ vt
p illustrationē sincerā/ et agēda videamus
et ad ea q viderim⁹ iplēda conalescam⁹. Res-
qpe i obscuro nimis demersa ē. nā et nob
caligines/ pulueresqz difficultatū abulans/
do spote suscitam⁹. Deest insup apd mltos
gratia hūani auxiliij/ q sil apparere et coope-
rare debuerat gratie dei. Obscurat ea ptes
rea vel abscondit amor ppius/ qrens q sua
sūt/ et incircūciso corde abulās p⁹ desideria
carnalia/ atqz secularia/ neqz sobrie neqz iu-
ste neqz pie viuēs in h seculo/ qsi non expe-
ctaret biam illā/ spem q sola desiderāda ē. so-
la velut enceniū dine gratie iugit postulan-
da. Prouideat meliora vicinioraqz saluti
gratia eadē dei et saluatoris nostri h nos iu-
stificās/ et glorificās in futuro amē.

Finit fmo de circūcisioe corā papa apd
Tarasconam. Anno. Mccciiij.

R Epistola eiusdē ad
dominū aurelianē. de fmone pcedent.

Serenissimo pncipi et militi re-
gis poli/ dño aurelianē. Suus
Johes cancellari⁹ ecclie pisiens in
dign⁹ obsequiū hūile. pacisqz p-
sentis cū etna/ donū felicitē adipisci. Dul-

ta hacten⁹ sepsi strenuissime dñe. Plima
dici q ad ecclesiasticā pacē vilia videbāt/ pse-
quēs pacē eccliarē/ latratu q potui/ ego de
genere catul⁹ offerēs insup p virili portōe
ad opus tabnaculi dei/ cū hoibz/ ea q d ma-
nu sua videbar suscepisse. Nec igro posse
ea a tot capitibz/ varias facie traduci snias
et forsan aduersas/ q tū oia si cū distinctioe
tpm circūstānaz qz sese offerentiū mltiplici-
tate pferri dig fuerint/ arbitror ea iuenturi
netu p cordi vitar⁹ int se iūta cē/ vtpote q
circa idē cētrū eundēqz cardinē pū dseritqz
voluebāt. Uia itaqz cessionis hū practica-
tā/ ego breuissimā et optimā celsui/ iudicans
ad ei⁹ receptōz fm pparōez animi/ abos cō-
tēdētes de papatu iure dine pstrictos. Nec
erat q allegaret coactōz. Uellet itaqz. coge-
bat nēo. Porro in clusioe subtractionis
no affui/ quā tū clusā ipugre ptnaci aio/
sitate no psumpsi. S; postqz dñs nri Bene-
dici⁹ via cessionis/ et alia q petebāt accōmo-
da p pace/ et reformatōe ecclie dicit⁹ ē accep-
tasse/ opponit se puitas mea/ cū odij et di-
scrimibz no modic⁹/ vt ipse neqz papatū de
facto irreuersibile amississe/ neqz hereticus
aut scismatic⁹ iudicādo eē caref. Placuit q
qrestō quā et pdicaui corā celeberrimo ce-
tu p ploz. Per hāc itaqz/ ab ea nra secū vni-
ta/ portū pacis general attigere facili⁹ spa-
bat Deniqz no tā missus quā coact⁹ legat⁹
ad dominū nrm sup hac materia/ p pre v/
niuersitatis pclarissime studioz/ cui ego fi-
li⁹ negare potui nihil/ pposui pmo massilie
De bic tarascone fmone hūc/ quē decor⁹ p-
sentie vestre nobilissime fulgor illustrauit.
Hūc fmone sic et pntē ppositōz/ postulare
dignata ē celsitudo vra ab exiguitate mea/
qlis at ego sū vt l h vel aliō dppia denegar
psupseri: accipite itaqz fmone qliscūqz ille
ē/ vbi aliq sed pauca ex dictat⁹/ in margine
posita sūt/ q breuitas pceptis eripuit ne pfer-
re. Hū valeat pclara dñatio vra/ ad cōem-
pacē/ et ppiā salutē psequēdā/ sepsi tarasto-
ne Anno. Mccciiij. i vigilia epiphauie
R Epistola dño cameracensi existēti in curia.
Ereuerā ruerende pat. et pceptor
singularis accurat⁹ si vacasset per
dictatū/ qdā scribere p qstur⁹ d fini-
stra vel interpretatōe/ vt relatiōe dictoz imo
pluriū non dictozum in fmone circūcisiois
habito tarastone coram domino nostro/
tempore legationis mee pro parte alme v/
niuersitatis Parisiensis matris mee.

Sermo corā alexandro papa

Experior itaq; verā eē comiti sniam nihil eē qn male narrādo possit dteriorari. Hāc ego eē vnā ex maxis difficultatib; estimo/q; reddūt offm̄ pdicationis onerosissimū. q̄s difficultates atq; discrimia Greg. 7. Criso. qlibet in suo pastorali/7 Aug. viij. d. doctri/ na xpiana/copiosissime narrauerunt. Fit enī plerūq; (roq; centies exptus) vt pntes in f̄mone aliq; non solū dep̄rauet b̄ndicta sed ea q̄ nullo mō dicta sūt/stantē affirmēt pro platis. Stultoz quid infini⁹ est nūe/ rus. Est tñ sapiētis assertio/Stult⁹ n̄ capit vba prudētis/nisi ea dixerit q̄ v̄lant in corō suo. Clez q; ē dictū apuley mltos eē q̄ sol aurib; corpis philofophant/ intellectu v̄o vel nullū h̄nt/vel illū variāt p̄varietate pas/ sionū 7 affectionū/quēadmoduz in sonitu cāpanaz sumim⁹ argumētū/Dicunt ei (vt vulgari more loqr) qd̄ volum⁹. Porro mi/ bi p̄sa⁹ suz/nihil p̄ulisse tūc/qd̄ n̄ eēt sacre f̄di/monitūq; salubrib; accōmod. 7 exami/ nata v̄itate stabilitū. Nibiomin⁹ q̄t b̄oe ie/ su sup eodē f̄mone mibi relata sūt/q̄ ne dū nō dixerā/7 nec cogitauerā. Quor p̄uer/ se capta 7 p̄uersius ipuḡta audacter asserē/ re q̄sdā postmodū p̄ntes/viderint ipi quo studio vel d̄dicendū vel vane cōplacēdi/seu zelo vel iḡrantia moti/ q̄sisse veritates per/ me positas ipugnare/7 p̄ rōes palā crone/ as/7 nolo seq̄ relationes solas boīm in cā/ to negotio defendēde veritatis/ne pugnes/ mus/vt dicat in tenebris. Dabuissent igi/ ditorū meorum formā ppriam/7 limitatio/ nē/adeo vt transpositō sepe vel omissio vni/ us vocabuli sniam variasset/babuissent in/ q̄s formā ipam/babuissent vicuērsa solide q̄ dixissent/nūq; refugissem p̄ veritatis de/ fensione cōgredi. 7 qd̄ agerā/nihil obiectū est qd̄ struerim/dū essem p̄ns/potentisq; ver/ botenus r̄ndere/sed longo postmodū int̄/ uallo me absente 7 surdo vocib; eoz pluri/ ma/variaq; in oppositū dicta predicataq; ego solis rumorib; accepi/q̄b; cur non ma/ gno conatu r̄ndere pauperim taz exp̄ssi. Ho/ nissime at̄ hesterno vespe sc̄psit exvñ⁹ amic⁹ fidelissimū/se audisse ab altero/q̄ similiter audierat ab alijs grauib; (vt dicebat) v̄ris me dixisse in ter cetera q̄ homie in articulo mortis ex̄te qlibet sacerdos h̄z eālem ptā/ tem cū papa in indulgē. ijs dandis/a pena 7 culpa. Hanc v̄o assertionē certissim⁹ sum nec sensisse nec dixisse/quāquā si de po/ testate ordinis in casu necessitatis fieret lo

cutio/scitū est satis/qd̄ doctores sententiēt Deniq; quid dixerim/vñ error talis potue/ rit/in aliquib; paz forsan aduertētib; ad v̄ boz formā/elici. Pono diffusiori f̄mone i/ cartula colligata p̄ntib;. Tu p̄ictor sapiē/ tissime corā iuis oculis toi⁹ palam sū/ubi int̄ 7 in cute noi⁹. Digneris accipe baculū defensionis mee in b̄ articulo/q̄ app̄bēfo/ voces oppositas/si ita dignū visuz fuerit/ valeas cōpescere. Postremo totū ipm̄ ser/ monē quē hacten⁹ recōdū al̄ sc̄s mltipli/ catōe in alias man⁹ habui/mittere si ita eē fueris p̄ai⁹ sum:intentione talis finis. Det dñs ipe b̄n̄ valere iugit in dño/ad p̄secutō nē b̄tē spei/7 ad v̄nionē celerius remeandā in regionē ecclesie sancte dei.

Sermo factus corā

ram Alexandro papa per magistrum Jo/ hannem de Herion cancellariū parisiē.

In die ascensionis domini.

Adiuua rex celestis 7 tu regina genitrix v̄/ go pauperem 7 inopem de regno israelit̄/ co locuturum.

Domine si in tempore hoc res/ stitues regnum israel. Dignū/ naliter Actū. i. ca. 7 recitati/ ue in epistola presentis festi/ uitatis. Non sum nefcius beatissime pater/vosq; cardines orbis ter/ rarum/7 ceteri domini sapientia clara sub/ gentes/me subire sermonis onus proflus impar exiguis viribus. Idcirco pulsabo ianuas deuote/regis celestis/vt impetrūz meum suppleat. humili det gratiaz. lingua infantis faciat disertam. Et quo facilius eraudiar oratur pariter eius pia genitrix/ illiq; saluatio presentetur angelica. Que grana plena rē. Domine si in tempore hoc rē. Quiescerunt hoc apostoli ab ascendē/ te domino. eisdem quidem verbis. 7 sensu vario. qua varietate breuitatis studio p̄es/ terita. quoniam duplex est regnum israel. hoc est videntium deum. alterū celestetris umphantis ecclesie/cuius ciues deum vis/ dent per speciem. alterum terrestre militan/ tis. cuius ciues deum intueniunt per fidem. Dicā primū quō celestis/deinde t̄reni rui/ nas ascētio dñica hodie restituerit. Hanc mibi p̄tionē n̄ me⁹ sensus 7 diuin⁹ cōtulit apls. a q̄ septū memi dēū p̄ez. p̄posuisse in disp̄satōe plenitudis ipm̄ iustaurare oia in xpō q̄ in celis 7 que in terra sunt. Ecce me

docet aplos tu' vas electionis tue dñe Jesu
 que tibi ruderelicerit qrentib; discipulis
 dñe si i tpe h' zc. Nā si p te eēt instaurāda
 q' sūt in cel' vñ affirmare illū pspicio. qd tū
 bilē q' h'c illis veritatem rñdēte p'pca
 scādere celos vt ciuitatē dimīnūtā z mag' p
 te sua p' scel' orbatā turpe reintegrates. Ip
 sa maloz oim p'ma parēs supbia / luciferū
 illū q' mīe oriebat' cū tertia stellaz pte tra
 pit ad tenebrōsū occasū. Et q's crederet nō
 inderegni supni claritatē obūb; atā: **T**ol
 lite ex h' celo visibili lucifery / z cū co tertiaz
 pte stellaz / cū dubiū ē noctes obscuriores
 futas? Quis nesciat ipsectā remāsisse scōz
 āgeloz societatem suo numero dimīnūtō?
 Quis in dubiū vocabit corp' ciuitat' illi'
 p'st. in simoz mēbroz auulsione sensisse le
 sionē / z itegritatē pulcerrimā amississe? **A**l
 lus opinor. **E**rgo claudicabit scōz glo
 ria. nec dī ciuitas de sui integritate letabit.
Si natura tanto tpe vacuū ipsectet' z sic ex
 horrefcat. q' pacto supnas sedes vacuas / ot
 culis eqs aspiciet scōz glia? Deniq; gau
 dēt angeli ad pñiam pctōz. **S**i gaudius
 ingerat angelis lachryme mee. qd deliciae
 mee. **E**t si deliciae mee gaudiū sit āgeloz. q'
 nō magis fuisset eoz q' ceciderūt p'māsiō?
At illō ciuitati celesti deest. Fuisset igit' ali'
 q' scōz iocūditas stātib; āgelis q' rñētib; s'
 lata ē. **E**rgo in q'es p'firmati spūs cetero
 rū ruina mēti deplorauerūt. z q' pte brōzū
 ciuitatē luc' igredere. **N**ō dico fleuisse. n̄
 mētos / n̄ tristes exiisse / viderūt culpā pec
 cātū. nō ind' letati sūt p' caritatē / neq; cō
 tristati p' p'firmatōz. **V**iderūt deind' penā
 z letati sūt iusti vidēdo vindictā / atz ad de
 lectōz ipioz affuerūt p'ditorū. **E**t enī micha
 el z āgel' ei' p'liati sūt cū dracōe. z putas vi
 coria pōntos nō inde sup'sisse gaudiū?
Sz aliō ē aliquā deesse leticiā ipsecte cūi
 tan. aliō tristitiā admittere. **N**ōne vides de
 lectatōes ipas itellect' purissimas z s'rieta
 te carētes cū assūt letificare. cū absūt nō cō
 tristare. **A**ccellit ad mali cumulū q' ca su
 pbia q' p'cepit i cel' dolorē. in paradiso trestri
 pepit iniquitatē. qñ p' iuidiā indigra carnem
 eo viltiorē ascendere vñ p'stātor spūs corue
 rat. hoi' p'dito ad replēdas sedes in celo va
 cue factas / in sp'ete dix' vit' aspsit. **S**ic. n.
 iuidia mors intrauit i orbe t'raz / qñis inis
 tū exiterit ois pcti supbia. **I**ta ex omi pte
 optate restōni supne ciuitatis / malign' ob
 uiabat. **A**tū spēs eū fefellit. restituta ē imo
 z āplificata dignitate. **L**ecidit lucifer p' sup

bia ascendit ali' lucifer p' hūilitatē. **I**nuecte
 tenebre p' occasū p'mi purgate fuerūt p' or
 tū scōi. **I**lle minuit scōz nūex iste restaura
 uit z āplificauit dimīnūtū. **I**lle regni viola
 nit integritatē. iste violatā repauit. **I**lle in
 celo sedes vacue fecit / iste nouis laudatorū
 b; vacue factas adimpleuit. **I**lle mltos ex ā
 gelis / ex p'lo malo traxit in p'cepō. iste pluri
 mos hoies iustificatos tanq; cētēsimā ouē
 pus errātē p'p'is hūeris reportauit in celos
Iste ex oi pte sathan' d'uidit. nec. n. i celos
 reascēdere potuit vñ tāq; fulgur ceciderat.
H ē furoris ipetu fuerat p'cipuat' / z ascēsus
 que hoi' atz restōem quā inuidit ciuitati nū
 laren' ipedire p'ualuit. **V**ex gladio suo ma
 nu potētoris crepto iugulat. z dū intētiō ē
 corrupta ab igressu glie nouos ciues p'hib
 bere gloriosūq; dei regnū itegritate pulcer
 tima fraudare satagit / tā ciuib; fabricat co
 ronās / q; nouā dignitate regnū honestat.
Lucifer inde cecidit. sol ascēdit. **V**anitas
 e celis eiecta ē. vitas in celo reuecta ē. **A**mi
 serat illa ciuitas creatū angelum / ac recepit
 creatorē hoies. **C**ū z h' vez ē illō apli. **N**ō
 sic delictū ita z donū. **V**is ē audire nō
 uū gen' gaudiū qd nisi hō peccasset ciuitas
 illa nō sensisset. **N**ō vereor ne nimis audact
 loq' videat' cū seqr' **S**erū. auctorē q' nō pus
 tar deū n̄ m totā hūitūz glie sine laudē / do
 nec veniāt q' i' aspectu āgeloz p'sallāt tibi.
Letati sum' p' dieb; q' b; nos hūiliafī. an
 nis q' b; vidim' mala. **H**oc gen' leticie celi
 nescierūt nisi p' eccie filios. **H** nēo vnq; leta
 tur / q' nūq; nō letat. **O**ppūne p' tristitiā
 gaudiū subit. p' laborē q'es. p' naufragiū
 por' placet cūct' securitas / s; ei magis q' i
 munit. **I**ocūda oib; lux / s; euadēti de p'ate
 tenebrāz iocūdiōz. **T**rāsisse de morte ad vi
 tā / vite grām duplat. deest laudē si desūt q'
 dicāt trāsuum' p' ignē z aquā z eduxisti nos
 in refrigeriū. **H**odie felix illa ciuitas no
 uis ex'rat gaudijs. ad hūc diē celest' ruine
 p'durauerūt. **A**n hūc diē nēo ascendit in ce
 los cū de xpo sc'pserit p'pha q' ascendit p'adēs
 ante eos iter. **A**n vero ipō ascendēte cō
 ascenderint q' cum resurgente resurrexisse
 legūf. aias oi labe purgatas. **C**redo / sed de
 corp' b; haud q' cō remere diffinire velim.
Ergo leti fuerūt angeli xpo p'cepto. leti
 nascēte. leti p'dicāte. leti hoiem redimente.
 leti resurgente. sed lenozes ascēdēte. **Q**uid
 ita? **Q**uia multa docēt mīsteria xpo p'ntē q'
 pus absēte nescierūt. **N**ec id mīz videat' cū
 scripsit ap'ltus. **I**nnotescere principibus

Æ

Sermo corā alexandro papa

z p̄tātib in celestib p̄ eccliam / multiformez
sapiam dei. Porro qđ pus sola spe tenuerāt /
ruinas suas resarciendas / hodie relectio
recompēdēt. **Q**uis mihi det o dñe Je
su / o gl̄iosissime restitutor regni celestis . qđ
mihi det vt possim accipere q̄ta intuleris ho
die celis festa gaudioꝝ . q̄ta iocūditate brō
rū spiritū agmīa ad nouā solēnitātē iuita
ueris / q̄ta tibi lencia calcatoꝝ / toꝝcularū / cū
rubris vestimētis celos introgrediētī tota
supna curia certatū obuiā venerit / aduenis
se gratulata ē / q̄tis laudibz triūphatoꝝ p̄
secuta ē / q̄ iocūdis eblectis in sedē excelsio
rē collocare studuerit . **S**i pl̄ gaudeat sup
vni⁹ pctōris p̄nia q̄ sup nonagintanouez
iustis q̄ ea nō egēt . q̄tū de te gauisa est deo
hoie / moꝝ victore / tot penitētes in ipsam
domū pacnā nō reducētes / reportate / q̄ipe
es sūmū ei⁹ gaudiū . sūm⁹ amor . sūma suau
tas . **I**n te enī tota desiderat / sp̄icere . re su
is ipi⁹ ocul⁹ ex p̄pinq̄ p̄uendum p̄ntabas .
Quā incredibili voluptate sensus oim in
tios tua vox illa p̄mulsit . **C**ōgratulamī mi
bi o amici / z vicini . qz iuēi ouē q̄ pierat . iue
ni dragmā pditā / moꝝtu⁹ fili⁹ reuicit . **E**le
brem⁹ alacriter o xp̄ianitas / rētoꝝres incliti
celebrem⁹ tantā festiuitatē . rep̄ntem⁹ in ter
ris angeloz leticiā / q̄ p̄ n̄ra illis salute p̄ris
ingesta ē . **N**ob⁹ p̄gratulemur qz ē hodie re
lacata imo z captiuata captiuitas . **A**scen
dēs enī xp̄us in altū / captiuā duxit / captiui
tatē . gaudiū ingēs hodie exroꝝpbū n̄re dā
natōis deletū ē . **Q**uidni hodie illa natura
in celū iit . cui dictū ante fuerat . terra es / z i
terram ibis . **E**t vt thematis sententia con
cludatur a dño in tpe hoc restitūtū est cele
steregnum israel . **D**ecp̄ p̄oze p̄te n̄ri ser
monis satis sint . **D**omine si in tpe b̄ zc .

Quare ista hec interrogatio de regno
p̄grinationis ecclie / qđ ab Abel iu
lto ducēs originē t̄si postea sepela
borauerit t̄m nūq̄ vnūuersum incidit . **S**e
pe expugerūt me a iuuetute mea / z n̄ potue
rūt mihi floruit aliqui s̄b p̄riarchis duabz
iudicibz regibz sac̄donibz . vcz aploꝝ tpe na
tionibz subiectū mire deflorauerat . **R**ūde tu
q̄rētibz dñe Jesu / t̄ ego / sicuti ēte nē opibz
nē vocibz r̄ndisti . z si min⁹ fortassis ad affe
ctū q̄rētibz / t̄m ad v̄itatē . **A**udistis / qm̄ misi
vos vt eatis / z fructū afferatis / eripiēdo ci
ues israeliticos e manibz regis babilonis .
Audistis / qm̄ p̄cipio vob⁹ vt eūtes in mūdū
vniuersū pdicēs / euāgeliiū oi creaturū / vt sitis

mibi testes in hierl̄m / z iudea / z samaria . z
vsq̄ ad extremū terre . **L**ur b̄ . **N**isi vt q̄qua
neris / hōste depulso / regnū israeliticū / v̄ro
mistrerio dilates . **H**ui⁹ rei gr̄a dedi q̄sdam
v̄ri aplos . q̄sdā p̄phas . q̄sdā euāgelistas
alios aut pastores aut doctozes ad p̄sūma
tionē fetōꝝ in op⁹ misterij . in edificatiōem
regni isrl̄ . **P**ropterea alteri v̄ri alterā mā
festatiōez sp̄us p̄ti ddi p̄ti dabo ad v̄nitatē
reparationis regni desolati . **E**t ne nudos ho
stīū telis exponere succinatū libos v̄ros in
v̄itate / indui vos loꝝicā iusticie . dedi pedū
calceos in p̄patione euāgelij / pac⁹ / v̄ri / scu
tū fidei / galeā salutis / z gladiū sp̄us qđ est v̄
bū dei . qz v̄o libecillibz q̄les adhuc est / bec
arma pot⁹ foret oneri q̄ v̄sui . **E**dico vob⁹
ab hierosolimis ne discedatis / q̄adulq̄ re
ceperitis v̄tutē sp̄us sc̄i supueniens in vos
q̄ nō arma t̄m sine molestia ferre . v̄ritatē
cūctos ip̄emis hostiles eludere . imo z ex
cūctos ip̄emis hostiles fugare possunt . **N**ā quō
dāna celestia restituēt nisi ex his ciuibz re
gni terrestris qđā sursum ascēderint . **D**ec
illis car⁹ p̄ceptoz / cui⁹ vocibz diligent⁹ pas
ruerūt . **U**n̄ p̄ sp̄us sc̄i susceptionē / p̄fecti p̄
dicauerūt v̄bicz / dño cooperatē z f̄mones
p̄firmatē seq̄ntibz signis . **U**bicz circūtes
rūt sagittas potētis acutas cū carbonibus
desolatoꝝ . v̄bicz vicerūt regna . effugāt
aciē gladij fortes fuerūt in bello . castra v̄te
rūt exteroꝝ . **I**ta breui creuit ecclia idyta sa
cta ē / z posita ē in supbia seculoz . dñata est
a mari vsq̄ ad mare . z a fluminē vsq̄ ad ter
minos orb⁹ terraz . **A**doꝝauerūt cū oēs re
ges . oēs gētes fuerunt ei . **S**ed qđ ad
bec ascēsiō / multū p̄ oēm modū . **Q**uipe
q̄sdū dñs in terris cū discipulis ouerfatū
est / hūmī rephit eoz dilectio . dulciter si qđē
alia . **E**cce in q̄tū reliq̄m⁹ oiaz secuti sum⁹ te
Nez nescio / quō p̄ntia v̄se carnis / sp̄ualis
amoris puritatē nō admittēbat . **I**nde se
petanq̄ carnales obiurgant . **I**nde petrus
impatēter audicōs verbū de morte mgr̄i
sathanas vocat . **I**ndō cūcti molestē tulerūt
qđ de ascēsiō mgr̄i discessu audierūt . **I**nde
plus ill⁹ sapiebat v̄bū caro q̄ / v̄bū v̄itas . v̄
bū sapientia iustia v̄ri⁹ pietas . **I**nde scri
ptū est illud . **N**isi ego abiero pacit⁹ nō ve
niet . **E**t illud aliud . **N**ondū erat sp̄us dat⁹
qz nondū fuerat **J**esus glorificat⁹ . **S**z p̄
mgr̄i discessiōe ap̄toꝝres subinde fuerūt
sc̄m suscipere sp̄m / a qđ roborati atq̄ firmati

disceret amare valide. predicare veritate itrepi
de frigida corda succedere. disceret pl^o iue
nire sapientis i vbo deo q̄ in s̄bo hoie. Ex
perire faliorē amoris gradū iā eis oñsuz
a x̄po dicere. spūs est q̄ viuificat/caro nō p
deit quicq̄. Ad hūc gradū Paulus ascen
disse videbat cū dicebat. Et si cognouim⁹
x̄pm fm carnē sed iā nō nouim⁹ Fortassis
z p̄beta cū diceret. Spūs ante faciē n̄rā
x̄ps dñs. Hui⁹ igit spūalis amoris virib⁹
ac robore regnū israheliticū restituerūt. ¶
Sed heu z plus q̄ millies heu. q̄ grandis
nobis materia lachrymarū obijcit. Circū
feram⁹ oculos quoz sum cūq̄ liberit. nūq̄
q̄ par/nūq̄ irā quillitas. nūq̄ secūra qui
es. vbiq̄ calamitas. afflictio perturbatio.
O me miserū/quō regnū vbiq̄ diffusuz p
bellatores inclitos/coartauit in angustuz
ac restrinxit rec impi⁹ Babylonis. quō ma
torē anqui regni portiones abstulit x̄po/z
cū ipaz q̄ scdm sibi nomē retinuit innume
ris tempestatib⁹ iactatā afflicxit. Nam quo
ta sunt humani generis portio machome
nici ac ab octingētis ferme annis suauē x̄pi
iugū ceruicib⁹ excusserūt. Quota indi/fe
rū xpiane crucē insignib⁹ exornati s̄z ecclie
romane primatū ignorare. Quota greci/
at illos mala tempestas a sede Petri disie
ctos/non modo scismatis sed nōnulli etiā
heresis macula fedauit. Latinitas ipa pu
rior ac imaculatoz. sed enī habet Petri.
p cui⁹ fide ne deficeret specialiter orauit il
le q̄ in omnib⁹ exaudie⁹ est p sua reueren
tia. Ipa tamē tam multas q̄ diuturnis q̄
violentis scismatib⁹. tū antea sepe. tum no
stra repestare miserabiliter cōcussa languit
Unde nup tantaz calamitatū impatiens
ecclia/mlris suspirijs ac gemitib⁹ clamauit
ad dñm. Dñe si tpe h̄ restitues regnū israhel
Aliq̄ cepte audita ē. excitat⁹ est tanq̄ doz/
mies dñs. tanq̄ potēs crapulat⁹ a vino. et
pculsit inimicos suos i posteriora. oppoz
brū sempiternū dedit illis. Asportauit du
plicē sobnam tanq̄ gallū gallinaceū z fide
lē Eliachim substituit. Naz cui⁹ ē ista tua
substitutio. p. b. nisi x̄pi: vñ quocātō z silij
tā mira? Un̄ pus discordantiū inaudita cō/
sensio? Un̄ tot psulū ac psapientū z curfus
tā celer? Ad eā certe dissensionis s̄z pacis.
Non vocauit papa. fuit quentūculū. Dñs
denda ac irōalis nīmū rō. Regz vero ad
quoz illa z cilia q̄ i actib⁹ ap̄licis describūt
Petrus vocasse memorat. Regz sinodus

Nicena inssu Siluestri. sed Cōstātinū que
nisse legit. Ad quintū vniuersale parz. z si
liū cōtra theodorū nestorij discipulū/nemi
ne quocātē/sele certatim p̄fēl exhortati sūt
Fuerit ergo quentūculū? Laue dixeris. Co
lunt ab Aug⁹. tanq̄ euāgelia. Quid si scis
ma dubios reddat xpianos que duoz p pa
pa colāt. Quid si qd̄ prax est summ⁹ pon
tifice labat in heresim/ vt legim⁹ Liberium
arriane prauitati subscripsisse. Parcelli
nū idol sacrificasse. Quid si intolerandis
onerib⁹ xpianitatē grauaret? An aduersus
tātos morbos vllā relinq̄s medelā? Relinq̄
quo inq̄es. Credo sane. Nā impfectam nū
miū eccliam politicā astrueres/ nec a do
cuius pfecta sūt opa salubriter institutam/
qd̄ credere nefas est. si q̄s in eā morbo possz
incurrere ztra que ulla posset adhiberi me
dicina. sed tū nulla memoratis casib⁹ relin
quit/ si nō aliq̄ sine pape vocatione que
nire possit ecclia. Libent hic diu⁹ in si
sterē sed breuitate phibeoz. ¶ Quoniam
ergo te certū ac indubitātū pōtifice nobis
exhibuit deus/ vt reliqua mala per te tollat
z regnū israhel nimis instritū itez. ampliet
ad te iā cōuertatur z clamitat ecclia/ querēs
Dñe si in tempe hoc zc. Nō ab lōgis inq̄t
retro dieb⁹ quisq̄ me summ⁹ pontifice in tā
tam spem exerce recuperāde mee dignitatis
antiq̄/ sicuti tu/ que video ztrarie dispositū
illis q̄ me diuiserūt. Fac obsecro vt nō fru
stra sperauerim. Cōsidera etiā atq̄ etiā q̄
cū mihi donat⁹ es. tu⁹ esse certe defisti. nec
si te vocē dñm/ tu me p̄pterea famulā arbi
traris. Sic Sara obediebat Abrahē do/
minū illū vocās. Nō ego certe tua. s̄z tu me
us. oia si q̄dem mea sunt/ sine Paul⁹ siue a/
pollo siue cephas. Tu te etiā filioz meoz
seruū vocas si nō es/ cur te vocas? Si ve
re es. negato dñm/ z vide q̄tū mihi debes
Si q̄spia te filioz meoz rōabiliter vti ve
lit/ non potes te sibi negare vel furari q̄ su⁹
es: q̄n p te vel aliū/ necessitati sue succurras
q̄uis nil ambitioni/ nihil auaricie/ vel ma
licie debeas/ si tantū singulis. q̄tū vniuers
sis: certe q̄tū vniuersis tantū mihi. Qua
re suspirabūda atq̄ plorabūda peto/ vt ma
la mea respicias/ vt regnū israhel hoc tpe re
stituas. ¶ Iustū petit pater brissime. eā ec
audi. vniuersū studiū tuū ad regni sui resti
tutionē pferas. de vetusta illa saracenoꝝ
ruina/ q̄uis o si resarciret. Cur ausim ali
quid dicere. s̄z nō existimē xpiani populi

¶ Berino corā alexandro papa

redies/ h̄ absoluti p̄cepto q̄d hodie tuis au-
rib̄ ironuit. Eūtes ī mōm̄ vniuersū/ p̄dica-
te euāgeliiū oi creature. alijsq; silib; . q̄d̄ia
fuerit aliq; gēs sine xp̄o. nec se putassent pa-
tres eoz apli. nec illi q̄tuor p̄ncipales do-
ctores eccie. p̄ q̄z tpa tāta pestis exorta est
Uez ab hac disputatiōe breuitatis amor
auocac̄ ac p̄perap̄it ad alia. De indis q̄d̄ di-
caz. D̄it̄ p̄m̄ an pure q̄s doceat? Quis te
verat ad eos mittere q̄ referat oia? Facile in
eis fidei sinceritas corrūpit. cū eccie roma-
ne nō cobereāt. a q̄ fidei certitudo petēda ē
Impiger extremos currit mercator ad in-
dos. Per mare pauperie fugies p̄ tela per-
ignes. Et ex te null' eo curret spe lucrificie
de rāte gētis. memēto tū illi te eē debitorēz
Jā v̄o de grecis loq̄rer q̄b; multa latini de-
bem'. Uez hūc locū eo negligēt' trāseo/
q̄ te erga grecoz reuocatōne oēs ad hūc
opas intelligo. Festina p̄. festina/ ne fugi-
at hora. ne labat occasio desup oblata / cui
nō est facile silis reditura. Ad rē felicit̄ tra-
ctādā/ tps oim̄ p̄mū est. Iudē descendū pu-
to de ea prelatinoz/ q̄ nondū tuā clarā ius-
ticiā insequit̄. sed duob; homib; hūano iu-
dicio d̄no q; d̄natis adhuc inheret. qm̄
z tua vigilātia/ z obedientiū p̄cipū seduli-
tate/ z tue v̄itatis/ p̄spicuitate/ spes ē cito d̄o
bū inuāterediturā. Laborem̄ op' est.
¶ Igit̄ his tāta breuitate decurf̄ p̄git̄ itez ec-
clesia q̄rere de ea p̄e q̄ tuā iusticiāz agscit.
D̄ne si in tpe s̄ rē. Tēcū forte cogitas. cur
h̄ q̄rat. nā cū hec p̄s̄ sit scismate libata. q̄nas
in ea ruine repandē relinquūt? Baudet sa-
ne scisma eē p̄nc̄ depulsū. s; nō radicit' cre-
dit̄ auulsū. Herēt̄ t̄e radices ex q̄b; pullus
lauerat malū germē. Uere ne si nō succin-
dāt̄ denuo repullulet/ q̄re cupit vt fodiat al-
t' labor tu' nō futura sine metu nisi vide-
rit̄ cūctas maloꝝ germinū stirpes penitus
auulsas. S; q̄ sūt ais iste radices? Absit si
h̄a mea tenuitate. p̄sus absit vt tuā sumaz
sapiam̄ veli instruere/ scio ab isania paulu-
lū distare volētē docere minerva. S; effū-
do corā te cordis mei affectū. imo p̄fero vo-
ces eccie scōꝝ/ z sine suspitiōe docendi/ oro
vt eas exaudias. Quis ei nesciat nos ī oro
nib; effūdere corā deo corda n̄ra. nec eū vel-
le docere? Dalo tū dicat ip̄amet̄ eccia p̄o-
ces scōꝝ suoz/ dicat q̄s velit stirpes excin-
di z q̄s plātrari. En loq̄t̄. nō iā in me s; in
eā intēdite. Ue misere mihi/ ve infelici. ex
q̄ dignitatis culmie/ māib; iniq̄z detracia

sum. quō mutat' ē color optim'. offuscāt'
faciei nitor. Celestis pulcritudo trenis sor-
dib; inq̄nata. exangue corp' effectū mi fan-
dū. incultū. hispidū vestimēns fragrantib;
spoliātū. Ecce rex z d̄itor meus/ me regni
scōꝝ celestis/ exp̄ssam̄ imaginē eē decretes
rat. vt q̄tū fas eēt/ terrena rex oblita/ celo
pp̄inq̄rē/ z regnū illō sup̄nū ocul' mortalioꝝ
p̄ntare. Sic enī sub moyse nomie dictū fue-
rat. vade oia facias fm̄ creplar n̄bi mōstra-
tū ī mōte. Sic retulit postea discipul' quē
dilexit/ se vidisse ciuitatē scām̄ hierlm̄ descē-
dentē de celo/ hūit̄ claritatē. Duplic' v̄o si
militudie illā imitabar. P̄: imū q̄dē. qz sic
in celesti regno cherubin. seraphi ac ceti q̄;
q; vsq; ad āgelos ordinant̄ sub vno capite
d̄o. ita ī meo corp'e s; sūmo p̄ntificē/ p̄mas
resvl' p̄riarche. archiep̄it̄ ep̄i. archiep̄it̄ p̄f
byteri z abbates z reliq;. Est alia p̄ncipa-
lioz/ z cui' ḡra bec̄ instituta fuit/ vt q̄tū pati-
tur corp' corruptibile/ qd̄ celestis hūit̄ p̄fe-
cte/ bēant̄ t̄restres ex p̄te. Illi vidēt̄ p̄ sp̄m̄
videat̄ istū p̄ sapiam̄ z fidē. Illi dēū tenent
p̄ntē p̄ p̄phētiōnē. teneāt̄ absentē istū p̄ sp̄z
Illi deo fruūt̄ plēa caritate. fruunt̄ istū q̄sta
p̄ntē in corp'e p̄grauāte. Deū colāt̄ z adorēt̄
quō b̄ti. casti sint quō b̄ti. sapiāt̄ q̄ surū sūt
nō q̄ sup̄ trā quō b̄ti. z sic possēt̄ discurrere
p̄ cet̄as v̄tutes. recte san. sic ordinauit sapi-
ens artifex. Naz̄i. pp̄ria rō mea h̄rit̄. z mei
collatio ad celestē ciuitatē faciēda zē. Ego
sū via z mor' in illā. illa finis acterminus.
Ego pegrinatio rapti trās̄iēs. illa patria sp̄
manēs. Ego militariū iuge certamē. illa le-
tus victoꝝ triūph'. Ego vallis miserie/ illa
la mōs leticie. Ego mare tēpestuosuz. illa
port' tranq̄llus. Ego exiliū. illa natale so-
lum Itaq; quēadmodū mor' ex suo termino
ad quē/ radit̄. sic ego ex illa. pp̄riā trabo rōz
Quātū ad illā accessero tū v̄itatis adq̄ro.
Si tendere desidero/ amisso noie pp̄rio in
alterā formā p̄uertoz. Quē de' d̄itor meus
ascendēs in celū qd̄ aliō voluit q̄ vt eū mē-
te seq̄rer q̄ p̄grediebat̄ corp'e/ vt illic eēt cor
meū vbi eēt thesaur' me'. amor me' spes z
desideriū. Nōne affixit mihi pēnas. q̄b; in-
tris corp'e iacētē/ mēte volare ī celos. Sūt
etenī pēne volucres mihi/ q̄ celsa p̄scendūt
poli q̄s sibi cū veloz mēs induit/ tras posā
despiciat. S; q̄ sunt illē. fides spes caritas
nihil cū terra cōe gerētēs. sed tote celestes.
Nōne fm̄ has v̄tutes me p̄suscitauit deus
z p̄sidere fecit ī celestib; in xp̄o iesu? D̄m̄

ra atq; dñs derabil' imitatio. q̄ celestior q̄ ter
restior effecta n̄ dubitor. **D**ia ciuitas illius
ordinē eloquūf. celi / federa / elemta / mixta
cū ordiatūm legib; dō fuit. **U**n̄ r̄ na
tura duce aū ep̄m meū natū / gēnū / sacdo
tū p̄tes ita erāt ordiate / vt archiaminib;
flames subeēt. a q̄b; adhuc puinciaz ac
diocesiū discretō; p̄ntionēq; retineo. **P**̄tā
tes aūt terrenas q̄s ordiatas ābigar. **N**on
ē p̄tā nisi a dō. q̄ aūt a dō sūt. ordiata sunt
Ulex ordis mei pulcritudo lōge p̄stantior
exp̄ssior atq; uicior. **H**ui' curā p̄cipuam
ac pone vnica custodib; q̄s mibi reliq̄t in
terris me' p̄dator. mādauit **E**xēplū in q̄nt
dedi vob; vt quē admodū ego feci ita r̄ vos
faciāt. **S**i sicut dies pulcerrimas celestis
ordis i terr; vos illas fuate. v̄m ē offm̄ vt
celos purget; illūiet; p̄ficiat; q̄tin' celestē
porrēt imaginē **I**dcirco vos purgari. illūia
ui. p̄fecti. q̄ nec sordulētū mūdificat. nec re
nebrosū illūiat. nec diminuta p̄ficiūt. **E**t
vos q̄les custodes mee sp̄se substituerit
ē atq; et caute p̄sideretis. **Q**uādiu recte his
mādati ē obeditū. sp̄s valuit. caro iacu
it. ecumia p̄ totū orbē trax̄ diffusa sūt. **P**ar
ybiq; portabat; ybiq; f̄cipiebat. ferrea cor
da linguis igneis r̄ v̄b; ignitū liq̄cebant.
S; heu qd̄ de calamitate p̄ntū tēpm q̄rar
misa; q̄b; p̄ celestī ordie / p̄turbor / p̄fusiōe /
r̄ ex similitudine celestī q̄ mibi vita ē / ad infernī
similitudinē vbi null' ordo s; sēpit' horroz
inbitat q̄ mibi mors ē māib; ip̄i p̄raboz;
Deniq; ex distinctissima mēb; oroz; decētia
i chaos. **A**natagoreū / nisi man' p̄dator; re
tēaret; p̄pe dilaberet. **S**iccine mi rex te se
q̄r; **S**iccine celos peto; **S**iccine m̄ris ce
lestis venerat imago. **U**ir iaz ordo meus
quē instituiti legi in libris. q̄sto min' in
morib;. **L**ernere est archiepos / p̄mates su
os / vel iurare vel p̄tēnere / aduers' illos aut
p̄suetudis diuturne p̄sc̄ptōnē / aut exceptō
nē allegare. **E**t nōne hec eadē ab inferiorib;
suis archiepi patiūt. **L**ernere ē p̄fessos pau
peratē ita vt nec in puato nec i cōi sibi q̄cā
refaauerit. q̄ libius in terris caritatis ardo
referaphi. scie plenitudie cherubi imitarēf
aut ad platuras nisi sūmis aspirare. aut
si nō aude it ad bñficiōz minoz; qd̄ ē in
ustitius p̄mēdans currere / nō veritos ne
cū v̄core loth retrospectiētes in sal' effigie re
digant. neq; satis mēozes ananie r̄ saphis
Six ē nō alios eq̄ festinare ditari bis q̄z
p̄fessio verat ditari. **L**ur. n. assidue pulsāt

aires aplicas / q̄tin' noua p̄uilegia variāt
etoz; q̄re. **S**i h̄ vt publice p̄ficiāt / magis q̄
marubia repleāt. splēdide uiuāt / paup̄ratē
quā vouerūt ecuat. ip̄i viderit. q̄q; multa
me exp̄ientia m̄grā docuerit / noli tū iudica
re. **U**ideas alios nouē ordinib; p̄tētos. n̄
ei nouenis bñficijs saturant. tādū nouos
biat' p̄adere q̄s diu uiuāt / p̄iūgere domū ad
domū / agz agro copulare / q̄ i medio terre
soli bitarēt. ip̄m v̄z ve p̄pheticū p̄ fabula
p̄tēnere. **U**ideas fere oēs sūmis ip̄ortuni
tatib; in leges irruere / dū nē petūt grā; ob
tinēdoz; sūt incōparabiliū. nē in absentia
posse fruct' colligere. nē aū om̄s maḡs dū
gnitates asseq;. nūc ad sacros ordies nō cō
pelli. r̄ mille alia rect' legib; vetita. **U**bi n̄
est itolerādū maḡs p̄latos commissos sibi
greges lupis exponere r̄ q̄tidie ad dñatio
rū regioz supputatōes federe / nō veritos p̄
ceptū aplicū trāsgredi. **H**eo militās dō im
plicat se negocijs secularib; / eo sensu q̄ per
sacroscm̄ p̄caliū oli expositū fuit. **Q**uid
de illis loqr̄ q̄ de more patrie p̄mitt; vt un
gal eis. p̄ veste linea v̄stūf ferrea. arma ferē
balla gerūt. fundūt sanguinē. p̄sules negāt
duces exhibēt. sp̄m̄ nesciūt. carnem fouēt
q̄si arma militie n̄e eēt carualia r̄ nō po
tentia deo ad destruendū omnē altitudinē
ectollentez se aduersus sciam dei. **E**x si ad
hec arma necessitas vigentior; detruserit
v̄i nonnunq; accidere fateoz. non est ma
gis sperāda victoria ex pugna **J**osue / q̄m
orōne moysi. **P**orro illō q̄z absurdū in hie
rarchijs institutis; nullos actus hierarchi
cos exhibere / nō purgare. nō illūiare. nō
p̄ficere. **A**tq; v̄tinā exemplo suo malo non
inficerēt. i errores traberent / ac impficerēt
paup̄em plebeculā parā in alterutrū seq̄
aut bona exempla virtutū / aut praua vitio
rū. **Q**uid turpi' q̄m videre doctos aut be
ne moratos. aut extra ordines iacere. aut i
imis collocatos. ignaros autē r̄ imbrobos
altissimū gradū tenere / videre alios esurire
alios ebrios esse. **E**x si ad institutonē sacer
dotū atq; puisionem venire delectet. doleo
se miaria seri litū. vbi lites seq̄ p̄pe nefas ē
Uir aliq̄s beneficia infra platuras p̄ferē
q̄n ip̄m / vni sūmus pontifex / alteri vero le
gat' aliq̄s itē ordinari' alteri p̄ferat. **Q**uid
est h̄ aliud q̄m litū materiā exhibere. **N**ec
illō min' absonū q̄ maḡs fauozib; bñanis
aut grā aut metu. aut cupiditate. aut con
sanguinitate. aut affinitate. aut aliq̄ ip̄etu

Sermo corā alexandro papa

animi quod iudicio aut delectu puiffiones iste
fuit. Hec ad ea dona spectat quod spiritu sanctus
membra meis varijs varia distribuit ad re-
gimen ordinatum atque per se sufficiens mei cor-
pis. **U**n fit ut auris ad videndum ad audie-
dum oculus non nisi applicet. similisq; cere-
roz membrorum confusio fiat. quod nulla maior per-
nicijs. **E**x quibus hec radices pullulasse cre-
didit erim. **P**rofecto ex sedis in ornamentis
clericorum. **U**n periere virtutes et quibus se-
cunda similitudo mea ad celestem hierarchi-
am intemerata saluabat. sublat^o est simul
omnis decor ordinis in quo prima fundabat.
Priores illi sub quibus magna felicitate flo-
ruerunt sapia celesti fideque feruebant. **I**sti poste-
riores carnali prudentia corrumpunt. **I**lli in-
flamabant amore dei. isti flagrant amore mu-
di. **I**lli firmabant in vero bono spe solida
isti spe mendacii falsi bonis inberescunt. **D**uo
fit ut quemadmodum illi per sapientiam spiritus ceteras
que claras virtutes meum regnum fundauerunt
ornauerunt/amplauerunt/sic isti per carnis
prudentiam ceterasq; feda vitia/idem dirimat
macule restringant. **N**am cum caro concupiscat
aduersus spiritum/cui dubium est leges carnis spi-
ritualis polliciam potius subuere quam saluare. de-
terere quam emendare. minuere quam augere. **R**es-
cite dicit ethnicus. **I**mperium facile bis arti-
bus retineri quibus in initio partum est. **U**nde
quod meis pugnantibus artes ille desunt qui
bus mihi dignitate ac opes antecessores
eorum pepererunt vndeque in meam dignitate
ac diuitias sit impet^o. **E**t sicut ex illis tanquam
pacis radicibus par latissime exorta est. sic ex
istis tanquam discordiarum stirpibus/omnia scilicet
mata et creata sunt et nutrita. **I**ndignum
facin^o/o sceleratissimam perditionem. milites
mei et iudei filii quos ad honorem maximos
opesque sublimauit/proiectis armis sponsi
mei. lorica iusticie. scuto fidei. galea salutis
et gladio spiritus/ad hostem capitale tras-
fugerunt pactoque turpissime pacis federe ar-
maturam illius induerunt. lorica iniusticie. scu-
tum prudentie carnalis. galeam amoris inu-
dant. gladium carnis quod est verbum men-
darum diaboli. **U**nde pungant contra me et
in materna viscera vires peruertunt. **Q**uos
aduocet defensores que queram adiutores. que
mihi pugnatores sperem non a filiis derelicta
tamen sed hostiliter impugnata. **D**ixit olim se-
uere tyrannorum rabie/me tutata est constantia
martyrum. inuelescete hereticorum fraudulentam
calliditate me precepit sapientia doctorum mo-

do quid agam cum amici mei et proximi ad-
uersum me appropinquauerunt et steterunt
Quoniam non ergo sunt prudentes congeren-
dis opibus. austruendis dapibus. cumu-
landis honoribus. pompis fouendis: et ne-
gligentes regendis plebibus. alendis paupi-
bus. diligendis humilibus. et supfluitantibus
coercendis. **Q**uoniam non potius de beneficijs di-
scipiant per leges Justiniani/ quam populum eru-
diat et doceat legem christi. doceant dico imo di-
scant. **N**am que est sacerdotum numero mihi dab-
no ignorari legis christi. **Q**uoniam non augmetis plus
inhiat facultatum quam lucris animarum. **Q**uis
autem hec a carnis prudentia proficisci negauerit.
Ita vero multas mihi mouerunt lachry-
mas carnalis amoris argumeta clarissima
cum alium ambitione corruptum per scelus digni-
tates rape conari cerneret. ingratum abire.
eas abuti potentia. per eam vim adhibere.
aux polliceri. minus terrere. allicere blandi-
cium/ fas nefasque confundere. non reuocatum
neque metu legum neque exemplorum. **D**athan et
Abyron. **S**imonis magi. regis **D**isce. **L**a-
gebam quoque cernens alios auaricia rapaci-
oues spoliare/ exactionibus exactiones cumu-
lare. accusationes struere. serere lites. falsis
criminibus inuocentes impetere. congere-
re pecunias. terrenis tantummodo negocia-
tionibus intendere/ quibus salubriter con-
sultum putarent si mallet Aristoteles audire
quam apostoli pretere mandatum. **I**lle patribus
familias concupulenti consilium dat ut admini-
strandarum facultatum atque familie negocium
percuratoribus imponat. christi vero similitudine viuat
aut philosophetur. **S**ed modicum miro quod
apud istos Aristoteles contemni/ apud que
nihil valet apostolorum exemplorum salubre. quod
ne verbum dei relinquere cogent septem dia-
cones per ministerio mensarum instituerunt.
Hec sine lachrymis inspicere poteram alius
concupulatu pollui. cui tamen ut puritates
angelicam emuletur connubium est inter-
dictum. luxuriam non clam. sed in paratulo ha-
bere. sedis factis feda verba coniungere. da-
pibus implere ventrem. inebriari vino do-
ctum et ad calices vigilantem stertere. naso. et
mille malis alijs prope spectis. fluebant mi-
hi lachryme. nec fluere desinent nisi malas
istas radices peiorum germinum mites/ succi-
sas agnouero. **N**am quod postremo despe-
mendacii proferat. **Q**uid sacerdotes sperare dicam
ut sempiternam gloriam. **H**ec profecto eorum pot-
estrema cura est. **S**ed quod sperant beneficia con-

sequi. sperant emolumenta terrena. sub noua lege vetera sunt. cum nouis promissis eternisque relictis ad legis moysi ueritate resoluuntur. et ex schola credo stoicorum non certe christianorum bonos istos caducos beneficiorum / duntaxat premia ducunt. Quod facturos non existimo nisi ita oculos ad opes honorumque uerterent. ut osera non aduenterent. nisi bonorum dulcedinem et non onerum amaritudinem inspicerent. An tibi uideatur naucleris sumis repositatibus usque ad finem dieum meorum mari iactatus recte promissum putare terrenum commodum quod tantis periculis committentem uiderit. Non putabit iniquos. nisi tempestatis imemor. **Lex** quod uiator per laborum premio ea pecuniam suscipit. quam nisi per medios latrones prodonesque manu se portauerit possidere non liceat. Nullus iniquos nisi salutis oblitus. Ergo si in beneficiis statum lubricum semper neque penitentis facile periculum inesse certum sit. quod intelligens non ea magis suscipere meruit timore periculorum quam gratia spe commodo. **Quo** circa soleo mirari quod hi sibi uoluerunt quod promissum gratias expectantibus appropinquauerunt. sed ut uideo iam dudum uera rerum uocabula amissa sunt. **Habes** itaque uel maximas afflictionis mee causas quod dum omnia que sua sunt querunt non que Iesu christi et quod sibi ualeat quod non multis diuisuam carnis pastui tantum carnales intendunt. currunt ad honores. onera reuolunt querunt iocunda molesta fugiunt quod in alieno statu dulces uiderint ad serape re. quod in proprio amara cognouerint in alios pericere molunt. **Inde** discordie. lites. scismata. rixae. simultates et totum ordinis mei turpissima confusio. **Quero** dum se ab his pestibus sepe libabis ac restitues regum israel. **Et** pro ut restituas. **Quod** factum subinde spero. **Quippe** spiritualibus eruditissimos sacerdotes dei lege ignorare non feret. ut si nedanationis periculis ignorare nequeunt. **Quod** multis auctoritatibus sacre scripture firmare sed breuitati studendum est. **Denique** cum a puero te celestis religio susceptum adeo spiritualiter uiuere docuerit. ut id tibi in naturam uersum sit. aduocabis spirituales viros ad beneficia ab his carnales arcebis. **Excludes** quod spes improba ad oportune petendum impulerit sed uitos intrare coges. quod puerpere terrene copatione celestium agnoueris. **Et** inde confusionem patris tuis reduces ad distinctum ordinem. **Loges** queque suum tenere locum suo gradu preterari / officium exercere ordinis suscepti / limites non excedere. non perturbare

terminos positos a preteritis. **Jubebis** quilibet esse contentum mensura statuum decere. **Et** quam praua cupiditati terminum imponit non eo. tu oibus perfigere conaberis. **Preceptis** seminare spiritualia que metuit carnalia. **Ecce** contra leges recte laticas quilibet oportunitate perentium fatigeris. **Nullus** dispensabit nisi aut necessitas urgeat aut eorum prouocet utilitas. **Alioquin** fuerit potius crudel' dissipatio quam iusta dispensatio. **Cauebis** dispensationem ipsam lege commode facere ne turpe sit si regulam suam vincat **exceptio** **Si** hec feceris ad que te suscepti officij debent astringi. tu scismatum auulsi radicibus partem ipsam christianam sibi terrarum orbem denuo redicabit. **Et** in hoc positum est uincium pacis stabile fundamentum / sine quo si quis edificare uoluerit nihil operabitur. **Quod** si det opera ut quia tecta peritibus arduis supponat. **Quorum** corruptio fuit prima causa mali. quod mox correctio erit prima causa boni. **Uerz** hic labor hoc opus est. nec se facere possit nisi te propinquum tui ad domesticum inuenit. **Proinde** gregorianum exemplo persuasus aduocabis tibi tantorum laborum socios clericorum ac religiosorum queque prudentissimos ac optimos. **Ornabis** domum tuam scis prudentibus / modestis / integris / incorruptis. **Quam** enim domum decet scitudo si non tua domus. **Lex** te pacis profutura est tua uincium iusticia / si ea uiderit dissimulatio aliorum affectio. **Uteris** subinde membris tuis / regis que summi secum exemplum. **quod** ad modum ab illo discurrunt assidue spiritus angelici ad hominum miseria. sic dirigas per orbem terrarum pacis nuncios. **Uide** tamen quilibet membris uicariis. **Sunt** quidam paralitica que si uolueris in deterrum mouere / praua potius ferent in sinistram. **Proinde** magna cura tibi subacta est ut ad hoc ministerium idonea diligas. **Post** habebis reum minorum curas / ut huic maxime maior ac efficacior infundas. **Uide** quod si careas oneribus. uide si quis alius tanta sollicitudine fatigetur quam tu. **Uere** si dixerim summum honorem summum onus. **Sed** nete onus terreat / si bene ministeris summi oneris summum premium. **Uide** denique si non tibi incubat cum erumio regis psallere durum quidem sed uigilantis uiri canitibus. **Si** dederis somnum oculis meis et palpebris meis donec inueniam locum domino. **Sed** que locum. **Pace** / nepe. **In** pace factus est locus eius. **Sed** quoniam est hec pax tranquilla bonorum concordia. **Non** est enim pax ipsius dicit dominus **Tolle** igitur uicia. **reduc** uirtutes. **Redde**

Sermo habitus massilie

mibi formā. redde vitā. redde etiā cui dñō gratū locū iuenire/ cū h̄ tpe regnū israel res-
stitueris. **¶** Hec ecclia tecū. Lūius vocib⁹
nihil aliud adijcio/ nisi p̄cationē hūilē. vt
det de⁹ dies vite acrobur stut⁹/ vt sub tuo
pōtificō pulcre pacis dilatarionē amplissi-
mam videre possimus/ Amen. Finit.

B Incipit sermo eius dem bitus massilie corā papa Benedicto/ Anno. Dcccij. nona nouembris.

Benedic hereditati tue scissim⁹
me pater Benedicte/ bene-
dic obsecramus/ vt fm nomē
tuum sit et laus et opatio tua/
det benedictionē benedictus
quoniā absq; benedictione preuia eloquiū
um nostrū proisus esset inualidū. eloquiū
in q; quod ego seruus tu⁹ pro parte et no-
mine hereditatis tue peculiaris. que ē vni-
uersitas parisiē/ p̄clarissima absq; dubita-
tione et primogenita studioz. habitur⁹ suz
cum istis legatis suis p̄clarissimis et proba-
tissimis certe viris. S. t. fidelissimis / qui-
bus associatus sum immeritus / et dixi ver-
bi fac⁹. et hoc te propicio/ pater beatissime
te benedicte. te benigno. Alioquin nisi tu
domin⁹ dederis benignitatē terra nostra q̄
est hereditas tua. quo pacto dabit fructum
suū. Nisi benedictionē dederit legislator/
subditi quib⁹ passib⁹ ibūt de virtute in stu-
tem? Deniq; nisi tu domin⁹ iusseris bene-
dicere. quo ausu auderet paruitas mea co-
ram sūma tue beatitudinis celsitudie in cō-
spectu huius celebris conuentus indig-
num os aperire. **Igit̄ Benedicte pater fan-**
cte benedic tu mihi. benedic et hereditati
tue. Hanc ego benedictionis gratiam re-
portare sperās a beniuolētissimo et serenis-
simo S. t. spū/ aperio rursus fident os me-
um/ vtēs cōpellatione singulari nō quidez
p indignitate (pecul nefas tale) sed p singu-
lari dignitate. sicut tua singularis est digni-
tas. ne q̄s indigne ferat morē istū loquen-
dū ad deū et p̄scā scōz patz et oratorz p̄suetu-
dinē. et obsecrās dico p̄betica iprecatione
B̄ndic hereditati tue. **¶** Hereditas hec
tua cuius benedictionē expetim⁹. duplex
inuenit. vltis et p̄tial. iuxta qd̄ ordē nr̄am
in duos secernim⁹ articulos sic ad duo p̄n-
cipalit̄ missi sum⁹. **¶** Primū et h̄ p̄cipuū ē
q̄rere pacē sup israel. h̄ est sup eccliam q̄ est
vltis hereditas tua. Hereditas mea israel

ait ille cui⁹ vicari⁹ es in terris. et a q̄ tu pas-
stor illi. tu colon⁹ et agricola supm⁹ plat⁹ es
Propterea sane cū b̄to Martino/ cuius in-
stat celebritas/ felicē h̄c virtutū suaz con-
summationē existimare debes si pacē ecclie
integrā reliq̄ris. **¶** Alter pinde nr̄e legatō-
nis articulus ē/ b̄ndictionē gr̄az postulas
re p altera hereditate tua quodammodo pec-
culiari. et q̄ est eccliaſtice hereditatis ps q̄
dā florētissima et p̄clarissima et electa. pace
aliaz dixerim. De q̄ gliari potes p̄betica
exultatione/ et eni hereditas mea p̄clara est
mibi. Hec est hūilis et deuota S. t. filia/ pa-
risienf vniuersitas. q̄/ cum iacob/ nō dimit-
ter te. nisi benedixeris ei. consurgente au-
roza benignitatis tue/ et serenitatis tue. **¶**
Eger nimis vtraq; hereditas ista b̄ndictō
ne tua. vt ap̄tete te manū tuā/ manū tue b̄n-
dictionis/ oia impleant bonitate. et dñi sit sa-
lus/ et sup pplm tuū b̄ndictio tua. Inuasit
itaz hereditatē ecclie aper de silua et singu-
laris fer⁹ depastus est eā. Dues q̄s et ceteros
armētōz greges/ h̄ est p̄plos simplices
et ois p̄ditionis hoies miserādo morē/ et
eccliaſtice p̄nit⁹ diuisione dispserūt. et heredi-
tatē tuam verauerūt. Quā ego olim elades
iuuenis pastozio carmine deplorās. **¶** Libe-
in q; Deu gregis ipacata lucis nimis. heu
grauerunt exitiū expta. ben pecoris fors
altera semp/ aut perit externo insultu sus-
fert vlt acerbos/ herētesq; cū morbos vicia
ve dāna/ q̄lia misterū nē patit pec⁹/ omia
postq; fato v̄sa malo tps tulit/ et fuit error/
ricaz pastozum sub quem meet innocu⁹
grez/ ducorē trepidat/ fugiunt ps altera tū-
brim/ ps rodanum/ nullo in certo pars al-
tera sistit. **¶** Tuū vō est pater b̄tissime tali-
bus hereditatis tue calamitatib⁹ obuiare.
sue desolationi opem ferre. suū quoq; ma-
ledictionis scismaticice opprobriū in bene-
dictionem pacis decorā et secundā imura-
re. Dues in hac hereditate tua dispse sunt.
tu eas collige. p̄fracte sunt. tu alliga. saucie
sunt. tu sana. errantes sunt. tu reuoca. p̄dis-
te sunt. tu eas q̄sitas et inuētas p̄p̄is hūc-
ris et b̄tis benign⁹ imponēs gregi suo p̄lo-
cia. **¶** Et si aliq; fortassis misabili vicissitudi-
ne mutate sūt in lupos et beluas feroces et
seuas. vt de socijs vltis p̄ circē poetica et
moralis ē narratio. tu eas nō enecare nō p̄-
dereuolueris. Bonis q̄dē et discipolis debi-
tor es/ sapientib⁹ et insipientib⁹. S; potētī v̄-
gute b̄ndictionis tue. in mīa et māfuetudie.

rales rursus in omni simplicitate transformare stude. Si vera est pars hereditatis tue in amaritudine et salugine / ob pestiferis scilicet ma in similitudine horredi desti et vaste solitudinis. sicubi per vias labrusce. per frugibus infelicis soliti et steriles duntaxat auent / ut potest loquitur. et ut scriptura ait sicubi terra maledicta spinas et tribulos germinat. Flabit dñe spūs tuus bonus et suavis et fluētia q̄ graz pinguetē speciosa desti. et tue benedictionis irroratione renouabis facies tre. facies vltis hereditatis tue. **Nā** et mrem humoris p̄bi lunā vocat. **¶** At dices magna sūt ista nimis et supra sturē hoīs posita. Magna sūt nec inficioz p̄f̄ brissime ino maxima / s̄ virtus dei cui inniti te puenit immensa est. **¶** Oia possum in d̄t apls in eo q̄ me p̄fortat p̄ps. Sed maledictus q̄ d̄fidit in hoīe. et ponit carnē brachiū suū. Magna sunt / p̄p̄rea magno egēt studio. cura sollicitudine vigilijs et labore. **Nā** vbi intēderis ingenijs valet. ait Julius cesar apud salustiu. Magna sunt / p̄p̄rea deserēda sūt exigua / et disp̄tenda linq̄ndaq̄ minoribz. In h̄ opus v̄ nū p̄cellētissimū figēdi sunt p̄sideratiōis / oculi mittenda est manus ad fortia temp̄ quoz res omniūz p̄ciosissima / in alijs nō nisi parcaissima raritate disp̄ensandū. Alioquin tale aliquid fieret q̄si quis piscaretur homo aureo / incta verbum vni⁹ e cesaribz aut quasi vile aliquid quereret in tenebris cū cereo centū aureoz. Alioq̄n p̄p̄rea rediret illa inculpatio bicro ad moysen / stulto labore cōsumeris. Sic petrus Clementes Sic Bernardus Eugenius. Immo sic apls discipulū suū carissimū monuerūt. Memor militās rē. Sectaria iudicia rē. Et iactibz aploz. Nō ē equū rē. Fortiora sūt bec q̄ vt allegationibz indigeāt. Magna deniq̄ sūt ista pacis vltis opa. quōbz rem ea tecū a mltis q̄rere puenit. **Nā** vulgato puerbio q̄d a pluribus queritur citius inuenit. Et vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo rē. in d̄t christus rē. Et quis est o deus eq̄d sime / q̄s est ex christianis ecclesie filijs. q̄ n̄ inniti debeat p̄ sua portione et vocatione / tantis opitulari miserijs. Quis itaq̄ lucroso se desolationi. quis labefactioni tante hereditatis tue non condolebit. et condolens quis p̄ viribus nō obuiabit. Sed neq̄ h̄ p̄hibere quisq̄ nisi mentis inops voluerit vt in cōmuni piculo. cōmune sit auxilium.

labor plurimoz. non iō despandū. nō succensendū eis. nō spernēde p̄sus ope. Non est in medico semp releuet vt eger. Nec sp̄feriet q̄d canq̄ minabit arcus. Nec enī q̄ plātat neq̄ q̄ regat est aliquid / sed q̄ incrementū dat r̄ps. Et nō mentiebatur qui dixit timide sunt et incerte puidētie n̄e. Si post p̄mū naufragiū naua nauē. et p̄ p̄ma vult nera miles acie. et post vnā sterilitatē rusticus agz deferet. **¶** Ascriberet h̄ nō cautele. s̄ ignauie. et q̄ sic p̄fulerz. ageret infulse. **¶** Beniamite iussu dñi bis descenderūt in plū / bis vici sūt. vt p̄mu3 purgati. humiliati et cruditi. victoria tertio plio fortirent. **¶** Sup oia post opitulationē diuinā. si pacē vlem q̄rim⁹ / nō inefficaciter p̄q̄ram⁹. q̄rat necē est p̄coris vnio hui⁹ obediēte r̄cū. p. b. et secū h̄ est in capite et mēbris. p̄f̄am in p̄clarissimō potētissimo / p̄panissimo frācie regno. cui⁹ laudes q̄z p̄ se celebres sūt. nō enūcro. **¶** Pax male p̄ scisma et p̄tentiones queritur. **¶** Nam vbi diuisio p̄seuerat / audiat q̄ omne regnū intra se diuisū desolabit. et q̄z puenit et nulli q̄ secū dissidet ip̄e. Absint igit p̄cul oēs aniofitates odiose. Nō fiat aspect⁹ retrorsum in quibz periculis et p̄cellis nauis eccie hacten⁹ iactata sūt / s̄ docti ab aplō extendētes nos et velū in anteriora / portuz pacis optatū concordie laboris annisu p̄tiam⁹. **¶** Docēt nos historie gentiliū / p̄sertim romanoz consulū. qui licet aliunde dissiderent hostiliter. mox in amicitia puenies bārdum reipublice par et vtilitas q̄reretur. **¶** Hoc. **¶** T. linus hoc valeri⁹ / exēplis docēt et vetere grecoz instituto charistia seu cōis gra fiebat p̄ cōi vtilitate / nō p̄sus dissimilit ab anno iubileo iudeoz. **¶** Q̄ si filij isrl̄ aio pacifico ibāt ad plū. filij eccie q̄bz anio mis debēt q̄rere pacē bonū. Si herodes et pilat⁹ facti sūt amici ad p̄sequēdū xpm / q̄lis dycē par ad eundē adorandū. **¶** His exēplis cū certa ratōne permota humilis et deuota **¶** S. r. filia. q̄ p̄mu3 vniuit se in se / reuocans omnes p̄ditos a suo consortio vel gremio quomodolibet alienatos. et ad bonos pristinos restituens. monens infus per et maternaliter iubens. vt iniuriarum p̄teritarū nemo meoz sit aplūs / s̄ bonoz matris et vtilitati pacis omnia condonent. **¶** Recedāt vetera noua sint oia / quaten⁹ libi oribz animis eo par vltis querat quo nllap ticlarz obstiterit discordia. **¶** Concordia in d̄t Salusti⁹ pueri crescit / discordia maxime

Propositio facta massilie

dilabunt. Quid est concordia fratrum predicatoꝝ
antea fere despata opata e. commemoras et lit-
teris suis inferes zelū grandē que p eades
concordia dudū p̄suis oñderas/studēs in h
et speras filia tua/tue sc̄itati nō mediocriter
cōplacere. **D**abes igit̄ p̄r̄ b̄tissime/filiā
pacificā et euāgelice b̄titudis p̄ncip̄ e. di-
gnā insup̄ q̄ ad pacē v̄l̄s hereditatis tue q̄
redā admittat. vt dicat ex snia. Facta suz co-
rā eo q̄si pacē reperies. **S**cit ip̄a qm̄ tale e
p̄cis bonū vt multa p̄r̄ eā toletare. m̄tra
idulgere. dissimulare p̄lima. q̄ v̄l̄ corrigi v̄l̄
ad regulā duci neq̄unt optet. **D**oc sci p̄res
sc̄pt̄s suis. h̄ exēplis docuerūt. **M**ūtur i p̄m
p̄tu dicta eoz in decretis et alibi copiose.
Sz eoz dicta nūc allegare q̄tando corā sci
entibz logē loq̄z et vbi res in se p̄spicua est/
sup̄flūū ne dicam̄ curiosū iudicamus et a
sc̄oz patz vestigijs alienū. q̄ et oñtationes
redolet et cicatricosā fluidāq̄ reddit ozōes.
Quā ex p̄missis p̄sequenter intellect̄ dicti
illi salubrim̄ et v̄ssim̄ si sane capiat. q̄ cō-
munis error fac̄ ius. **D**oc e q̄ p̄lat̄ d̄nan-
te opione eē erronea i subditis. m̄tra v̄l̄ age-
re vel omittēre tenet̄ q̄lia si faceret aut dissi-
mularēt opione h̄mōi nō extatē/ ip̄e graui
delicto teneret̄ obnox̄. **Q**ue doctrina p̄nti
negocio accommodatissima e si iam eā dila-
tare liceret. h̄ ozō n̄ra certis coartāda e limi-
tibus. et ad alia deproperat. **A**tm̄ p̄tergre-
di v̄llo mō neq̄ possū nec debeo dū ad con-
cordē h̄ obedie v̄nitatē exhorto: suadēs i
iuriāz q̄r̄libet obliuisci. q̄n̄sūm̄ a tue mā-
suetudis et mititatis laudē admirer/ q̄ exē-
plū māsuertudinū dō isecura. caput ad mā-
ledictōz iclinauit. vt a d̄no b̄ndictōz p̄ mā-
ledictōe reportaret. et b̄ndictione heredita-
tē possideret. **E**t cū Juda machabeo esset
mēoria tua in et̄nū in b̄ndictōe **E**cce sathā
accepta a dō Inia (alioq̄n qd̄ ip̄e potuisset)
p̄cussit te plagis m̄ltis tribulationū et āgu-
stiaz. iustissime qd̄ e l̄ ordie ad p̄uidētissimā
mā dei dispositōz. qm̄ iust̄ e in oibz v̄ijs su-
is. et sc̄is i oibz opibz suis. **P**er cui? p̄uidē-
tiā sit vt diligētibz deū oia coop̄et in bonū
Et q̄ p̄m̄merita plebiū dispōit vitā rectoz
vt ait grego. q̄ e p̄prio filio nō pepcit qn̄ e
um saturaret opprobrijs. **D**emō nihilomi-
nus has p̄motōes p̄uersissimo intētiōis si-
ne mihi suscitasse videt. **A**d qd̄: **A**imū vt
eēt pedibz tuis in laqueū et offensiones et
scādaliū. **Q**uo pacto sic/ **U**t anim? tuus ge-
nerosus in indignationē. et de indignatiōe

in impatientiā. et de bacin odii et diffiden-
tiā et suspitiones anxias et trepidas. q̄ mul-
tos supplantari laberet. et in vindicādi lib-
bidinē exanderet. et vt tadē abiecta mā-
suetudine dimisso oī p̄silio ad postremum
oī studio p̄secutiōis ecciastice pacis. sp̄s
tuus natura mitis et suavis. ad solā v̄ndi-
cte carnificinā sub zeli iusti specie raperet.
laceraretq̄ oues p̄rias. p̄tereret. abijceret.
dissiparet. et p̄ter suspitiones infidas et tur-
bidas/res oēs timide gelideq̄ mistaret. q̄
li arto venatores ap̄ros in p̄ria p̄ritat̄ nei-
cē. et lepulos p̄ vanā pennevolūtatis for-
midinē in verū tradit̄ piculū et laq̄um. **E**t
b̄ndictus d̄ns et b̄ndict? tu. qm̄ laq̄us iste
māsuertudo nō solū nō sublata est. a. **S**.
bis fraudibz/sed mirā qd̄ effulgētia mā-
gis et magis emicuit/ vsq̄ ad quēdā intū-
tū stuporē. vsq̄ ad p̄ias lacrymas audie-
tū/ et ad exēplū mēoriale et vere xp̄ianuz
apud omnes generatiōes posterioꝝ. **Q**ue
exēpla oīa si referre voluero nitar in cassuz.
pus tps et lingua deficiēt. **T**ū tū ex in-
nūeris qd̄ fidelissima relatione didici/ cōs-
memoret exēplū qd̄ dum p̄sius in fmo/
ne publico restitutiōis. p̄ partē regis. scria
secūda post p̄eteco. corā populosissima et ce-
leberrima viriūsq̄ status frequentia retulisse
illud suis suspirijs altis et subditis tacētes
approbarū/ et nō pauci ad p̄ias vsq̄ lacry-
mas (nec mirandū) p̄p̄cti sunt. **P**ostq̄
seuientibz v̄ndiq̄ intumescētibz p̄cellis
cira nauem ecclie. tu mistic? **J**onas picc?
es in mare. h̄ est in amaritudinē tribulatio-
nis. nō deseruit te deus. sed mirabiliter in
ventre sacri palacij velut in vētre ceti p̄ser-
uatum eduxit ad littus libertatis. et facta e
tranq̄llitas maior. **T**ora quippe obediē-
tia ista a tumultu siluit. **E**o tūc venit ad ve-
rendā tue celsitudis p̄ntiam homo quidā
non infime fortune qui v̄tro p̄fessus est te
patrē et dominū suum imo nostrū omnium.
te xp̄m̄ dominū nedū ip̄e t̄gere. sed crudel-
iterum voluisse. **E**xpauerunt opinōz qui
aderant/ qua fronte vir tāti sacrilegū/ vir tā
nefarij facinoris conscius/ non solum hoc
facere. sed vel comparere p̄sumpisset. **D**l-
ti ceperūt toruos in eum oculos stercere. dē-
tibus fremere. vt man? cōtinere. nisi q̄ tu
am expectabāt sniam et q̄lem expectabant?
nisi vt dicerēs. tollat impi? et turbet sacri

legus, ligatis manib⁹ ⁊ pedibus trahat ad
carcerē/ vt tradat in mortē. At vō tu nihil
horū dixisti/ p̄ clemētissime/ sed mie ⁊ mā/
suetudis sinū aperies/ ⁊ clementie virgam
extendēs/ p̄ occupasti ⁊ fidentē reū. p̄usq; v̄
ba orōnis cōplectet. serenissimo q̄z vultu/ ⁊
verb suauib⁹/ plenā p̄cepti h⁹ flagiciū ve
niā indulxisti. vincēs in bono malū/ ⁊ cui⁹
eēs spūs/ cuius insup vicari⁹ facio certissi
mo palā docēs. Noceggisse nōne satis erat
ad miam. Addita ē asscuratio/ trepidare
vetās iureiurādo firmata/ Nam fit cui ml
tū dimittit/ multū ingrat⁹ si de dimissioe be
sitauerit. Dixit nāq; spūs tuus bon⁹ ⁊ sua
uis. h̄ faciat mibi dñs/ ⁊ h̄ addat/ si vllas
vni⁹ aduersuz te odiū/ vel vindicte reliq̄as
ap̄d me fuauero. imo si quā penā in te po
sterius exercere voluero/ illa in caput meū
por cadat. Nec indulgētiā tūmodo ego p̄
isto si deinceps bene te habueris/ s̄z tibi tu
isq; silib⁹ oibus bñficiā polliceor apli
orē. **D**ignissimā sūmo pōtifice vocē. **D**
rāsum dīno viro p̄ueniētissimū. **D** factuz
mie singularis. qd̄ p̄rem ⁊ pastore euāgelī
cum representat. **Q**ui post persecutiones
Paulum. Post trinam negationem Pe
trū. ⁊ post portiones hereditatis luxuriose
p̄sumptā/ iuniorē filiū plus amauit. **D** dī
uinū factū. qd̄ vniā oēs ppli oēs q̄quauer
sum nationes audiret/ tū p̄ exēplo ⁊ imita
tione. tū p̄ arguēdo mendaciū eos q̄ te rigi
dū ⁊ austex/ aut ire memorē criminari mo
lūit. **H**ec ē plane victoria xp̄iana. iniurias
⁊ iras nō iniurijs ⁊ ira/ sed māsuētudine ⁊
mia vincere. ⁊ imitari eū q̄ ēt in cruce posi
tus dixit. p̄ ignosce illis rē. **S**ic bñsim⁹
martin⁹ cū vigeret vt Briciū sibi cōtume
liosū abijceret. **S**i inq̄t eps iudā **P**arti
nus cur nō bñctum tolerabit. **S**ileant
nūchistorie gentiliū que suoz quondā p̄n
pum māsuētudinē amplissimis verb̄ ectu
lerūt vt **S**eneca **A**ronē in duob⁹ volumi
nibus/ **L**icero **J**uliū **L**esarē in orōnibus
Suetonius octavianū augustuz in histo
rijs. ⁊ alij alios cōpantes eos vel asilo ro
muli/ vel ciuitatib⁹ refugij/ vel templo mise
ricordie/ quale describit **S**tracius thebai
dos. **S**iquidem incomparabilis est isto
rum laus ad tuā gloriā. sicut vmbra ad se
renam lucem. fumus obscurus ad purum
ignem/ palea volatilis ad solidū granum.
immo sicut victum ad virtutem. **I**psa enī
taliū mansuetudo/ non pro diuino honore

⁊ auctoritate quā spernebāt ⁊ tu colis vni
cā. sed inanē iactantiā/ quā tu calcas/ anhe
labar. **L**ollaudabūt alij cruētas belloꝝ vis
crozijs/ ⁊ ambitiosos ex his triūphos mi
rabunt. **P**lus apud me valet assertio sapiē
tis q̄ melior est sapiēs viro forti/ ⁊ qui dñā
tur anio suo expugnatoꝝ vrbū. **Q**uā sen
tentiā alijs v̄bis lyricis explicat. **L**acius
regnes fragile domando spiritū/ q̄ si lidiaz
remotis gadib⁹ iūgas/ ⁊ vterq; penus ser
uiat vni. **Q**uāobrem agnosce pater bea
tissime/ cum q̄sta cōscientie securitate. cum
q̄li serenitate cordis/ fas habet dicere reli
giosissima deuotio tua/ dñi crebro vel orat
vel missaz celebrat. **P**ater dimitte mibi de
bita mea/ sicut ⁊ ego dimitto debitorib⁹ me
is. **E**t rursus cū p̄pheta. **D**ñe deus meus si
feci isto. si est iniquitas in manib⁹ meis rē
Ita pater bñissime imitatis christū. qui cū
malediceret nō maledicebat. qui tentatus
est per oia vt misericors fieret. que videm⁹
p̄pter passionē gloriā ⁊ honore coronatum
Lantūmodo nō eripiat tibi blāda p̄speri
tas miam illam. illam patientiā pene diuī
nā/ quā seuiēs aduersitas ⁊ suauit⁹ reddidit
clariorē. **D**ā veniā si scrupulosior sim ī
bac parte. **N**am sit aliqñ suadēte pacis ini
mico/ nūc p̄ se/ nūc p̄ aduatoꝝ q̄ sunt ar
ma sua sagite. vt hō qui calamitate p̄sūs
eq̄nimitē omnia nedū tolerauerat/ sed idul
serat/ postmodum succedentib⁹ prosperis
repetit omnia a debitoribus suis cum rigo
re ⁊ fenore. vt appareat indulgentiam prio
rem non ex virtute sed vindicandi impossi
bilitate natam. nec dimisisse ex corde. sed ī
tempus more simearum distulisse. **N**ō ca
dat in hanc exprobrationē vera ⁊ p̄fecta di
lectionis tue māsuētudo. neq; fallat eam si
mulacrū fictuz iusticie/ quasi nō melius sit
viciisse mala per indulgentiaz quā seuerita
tem/ quasi rursus nō sit preclarissima iusti
cia indulgisse supplicibus ⁊ subditis pep
cisse. **S**ic misericordiam ⁊ gratiam in
uenias in conspectu tremēdi iudicij dei.
qui sub bullis patētib⁹ p̄misit misericor
diam misericordib⁹/ qui semel dimissa nō
repetit. qui iussit non esse memorē iniurie
ciuium suoz. **S**ic in oratione tua p̄fites
dñō exaudiaris. nō audias horrendū illd̄
ip̄operiū dñi irascētis. **S**erue neq; nōne
oē debitiū dimisi rē. **S**ic p̄trea cū dō p̄se
q̄r sedē r̄gni ī mia. ⁊ mititate possideas trā
⁊ dlecter⁹ ī mltitudine pacis sup eā **T**ādeq;

Propositio facta massilie

propter miritates doceat te dominus vias suas
ut absque offendiculis ad ipacietie lapidem
dirigat pedes tuos in viam pacis. quia a te pa-
ce petimur per beatissime dicentes. Bndic heredi-
tati tue. Non quilibet hanc pa-
ce pbere nisi sufficiens sit et firma nisi maior
agat deus ut apud Virgaliu est. pfrim i ta dpa-
to et radicato scismate quod est qui caeter egresces
mededo et igrabil dedali labyrintho. et ca-
put hydre fabulose sua rescissione fecudius
ita ut pisse videat p siliu a sapientibus et dice-
pveniat cum Josaphat rege. Lmigram quod
ager debet h solū hēm residui ut oculos
nros ad te dirigam. Scimur nihilominus te
p deū cui vicari es decere. Scimur ad te
hierarchā supmū spectare bndictōez bndi
hereditatē ecclesiastice. ut fiat par i diebus nris
et tu maximus int mōtes suscipias pacē po-
pulo. Quod si pficis. bndictus eris in oēs gna-
tiones et memoriā etnā bis quod p te futuri sūt
relinqs. Sinaut nō pferes. ichoaueris tū
et elaboraueris bōa et antiq fide diligenti
studio. pia et hūili voluntate p te et tuos (tui
qpe sūt oēs) nō pdes merces tua. n laus.
nō glia. res ipa pdenabit mēdatij eos quod v-
igratiā vel liuore crimiant sumā. et. S. dig-
nitate. tuā vigilantia. tuā caritate. Facis h
sedulo. Ita. n. te facere et me sentire equū ē
S; q amplius stimuleris ad agendū ascē-
de frequenter sublimē mētē tue lucē / leuādo
te sup te. vbi despectis efursū terrē / vscs iu-
git et acrit ante mētis oculos in lūie fidei. in
sublimitate spei. in latitudine caritatis / cū il-
lo quod ait. Logitavi dies antiqs et. Videat
in q acute / q nihil sit oē illd quod mōs affert
glie iocūdītatis / potētie. qsuana. qslubrica
et vto sonio q simillima. imo q ācia et ama-
ritudinib respia. tristissima sint oia. Ecce
oēs morimur et qsi aq fluentes dilabimur
sup trā hodie et. cras papa morit. Eheu
fugaces posthume labūt āni / deslet Orati-
us. et tragicus. Properat cursu vita citato
volucris die rota p cipit / voluit anni. et na-
so. Volat irrepabile tps. et nihil ē annis ve-
loci. Et ē oim horribilissimū quod dicit. qz in
pūcto ad iferua descēdūt. et. Ite maledicti i
igne etnū. Ceter. qd qso vsq ē tā altū aut
priosū / p q vel adipiscēdo vel retinēdo / ge-
nerosus animus et dinoz pscā / se pdere et ali-
os turbare dignū ducit. Uiderat h ex alto
quod tā sapiēter exclamauit. Uāitas vāitatus
et oia vāitas. Quā sniam / si saperēt. immo
ut saperēt / deberēt oīs in pātib pstituti
fm Crisostomi p siliu septaz hre in ianuis

suas. i penetrabilibus. in frōtib. et maxie in
cordib snis. Amplius si filij h seculi tā au-
da sollicitudie curant pitura / adeo ut cū eis
perire nō formidēt / obsurdescētēs ad illam
increpatōez pphetica. Filij hoim vsq q gra-
ui corde et. Filios igit lucis. imo te ptem
hmoi filioz. qstā apponere decet curas. qe
labores / qz vigilias. vbi de rebz etnis agit
vbi vey et vnicē expauescēdū p aiabz traca-
tur dānatōis piculū / hō ē ista lis de paup-
reg. ut apud Statū ponit. necq d lana cap-
na ut Satiricus ait / de vita et morte ppetu-
is res vlat agit et qrit. Et si pastoralis
fidētie / delectet aliquē honor volat et no-
mē iane. treat cū districtū iudicis examē in
reddēda de ouīū salute et nūcro rōe. Bscat
qm possit ē nō in destructōez / s; edificatōez
nō ad ocū s; laborē / et ut p eū iuxta verbū
maximi regis Artaxerx secluso abusu potē-
tie / subditi oprata cūctis mortalibz pace p-
fruant. qm h ē finis oīs potētat / tā secula-
ris qz spūal. S; ad te puertor p se. Si
ge pcor i ipa sublimitate meditatiois tue /
spōsa eciam talibz vrentē qruis plāgoribz
Eheu qz solabit anxiam. Et qz desolate
qz plaga crudeli pculse medebit. Int has
angustias q me circūvallarunt vndiqz qle
dabit effugiū. qz mei misebitur. Ego illa
spōsa regis etni quā vidit oli vnus et filijs me-
is / nouā descēdēda de celo qz spōsa ornata
viro suo. Ego lota in sanguie agni imacu-
lari. ego tot sudoribz et sanguibz martyz inu-
merabiliū stabilita. viol p fessor. lilijs vgi-
nū coronata. Ego tāta deuotōe pncipum.
vsq ad iuidiā dotata / ornata / diues facta
Hūc heu velut misella et ancilla / desicior p-
mor / despicioz. Filios enutriti et exaltati.
ipi aut spreuerūt me. et facti sūt hostes in ca-
pite. Pacē insup iocūdissimū i celo et i ter-
ra bonū / q me donauerat spōsus me / nascē-
pdcās / moriēs / resurgēs / et regnās / puerte-
rūt in scisma pnciosissimū. qd iam qnq lu-
stris me p oēs art / misis modis depalcitur
et absūt. Pro mea oli defensione certamē-
rat vsq ad mortē / et mō nihil aliud agi vel
qri videt a multis / qz vt corruā / et misabili
labefactatione deficiā. et hostibz meis ludi-
briū fiā. Ecce vlat sūt oia fere in pmanū po-
ris mee instōnis / discipule / et deoris / ornata
ornamēta / dū p corona hūilitatis puluis
fedus vanitatis / et p croccis spūalitat / sters-
cora sola tēpalitatis āplexatur. et erigit sup
me sapiētia animalis et terrena et diaboli
ca / repudiata ea q desursum est pacifica et

q̄eta. **S**i his tecū ecclesia planctibꝫ loq̄
ret. p. b. noui miseratōne animi tui/ que ab
vtero egressa est tecū. p̄tinere n̄ posses/ q̄n
erūperent la chryme ab oculis tuis. q̄n ad
succurrendū in flāmare totꝫ zelus tuus/ iaz
succensus/ r̄ diceret ex intimo cordis suspi
rio. **D**ies sup hac desolatione ante te oē des
sideriū meū. r̄ gemitꝫ meus a te nō est ab
scōditus. **S**uccurre ser opem. vt quid nas
tus sum videre mala gēnis mee: **R**apidos
rector: cōprime fluctꝫ: r̄ q̄ celi regis imensū
firma stabiles federe tras. r̄ disp̄sioēs israē
lis cōgrega. **S**ed q̄d ago: **D**uos sum ra
pior: **Q**uid mineru/ vt d̄: ipudēs doceo:
Premeditata sūt nangꝫ ap̄d tuā cōsideratō
nē assidue r̄ acriter illa salutis monita. **A**li
bilominꝫ patere. p. b. patere obsecro com
monefacere te r̄ orare p̄ pte deuotissime fis
lie tue/ vt facias q̄d facis. **N**am equū etiā
sponte velocē calcar adiunat. **F**ac vt calcar
ta seculi pōpa r̄ iniq̄s fabulatiōibꝫ eiꝫ. vt
nullis retrahētibꝫ vniūis vitiofaz passionū
nō ira. nō odio. nō spe. n̄ gaudio fallacibꝫ
mclioribꝫ nangꝫ hospitibꝫ digna est sc̄ritas
tua) abiecta rursus adulatorꝫ peste oia ad
grām nihil ad veritatē loquētiū. r̄ clauden
tiū ianuā veritati. ac scrupulos varios (vt
soli diligere videant) ingerentiū. de quoz
vno dixit comitꝫ. **H**ic p̄fecto ex stultis in
sanos facit. **E**t q̄ sunt stulti: vtiqꝫ vaneglo
riosi. prudētes in oculis suis. prudētie sue
inmitētes. **H**is inqꝫ pcul pulsus. tu totꝫ cū
pacificis qui nō oderūt pacē cogites ea q̄
ad pacem sunt biertim. totꝫ inuigiles imple
re id q̄d p̄ m̄re ecclie petit a te filia vtiūsqꝫ
velut altera colūba **H**oc ferens ramū paci
fere oliue/ p̄ nos hūiles nūcios/ clamctans
pia sollicitudie. **B**enedic hereditati tue. vt
nobis cōtūgat illud p̄phete. **D**ñs b̄ndicet
populo suo in pace. **S**ed quō r̄ quibꝫ
vīs b̄ndices populo tuo in pace/ si p̄gar a
liquis p̄ticulariꝫ inq̄rere. iubet hic hūilis r̄
deuota. **S**. t. filia q̄escere. ne suos p̄res. te
vici r̄ regē francie xp̄ianissimū/ aut lega
tos ab eodē puenire arrogātꝫ videat. siml
qꝫ publicat celebrē audientia sup hac pacē
materia. si r̄ dū tpo fuerit b̄ndicēti tui sup
plicat r̄ sperat obinere ex d̄: natura lanꝫ et
forte p̄ticulariꝫ. vt b̄ndicas eccliasice heres
ditati tue. **E**t r̄ tūdem dictū sit de p̄mo n̄re
legationis articulo.

Uperit alter r̄ postremꝫ n̄re lega
tionis articulo/ cuius iō lōge breui

or erit expeditio q̄ prioris. quia s̄z necessa
riꝫ existat. eū in neqꝫ tate dignitatꝫ neqꝫ pa
ris difficultatis exilio. **H**ic supplicamꝫ vt
b̄ndicas hereditati p̄tialitꝫ quodāmo pecu
liari. segregādo pluuiā volūtaria hūic here
ditati tue. r̄ q̄m ifirmata ē p̄ tenuitate r̄ ml
tis in cōmodis/ tu p̄fice eā. quā tua tuoz qꝫ
p̄decessoz d̄: r̄ r̄ p̄lārauit. **P**reuenisti nos
p. b. in b̄ndicētibꝫ dulcedis. heri in osculo
pacis. pridē in odore bone fame/ māfuetu
dis/ r̄ libalitatꝫ tue. vt hāc a te b̄ndicētibꝫ
petere. hāc ipe certa p̄sumē auderemꝫ. **D**e
niqꝫ iā puēcios subleq̄rio. dū aures tue. **S**
tā beniuolas/ orōni n̄re p̄bet tua pastorā
sollicitudo/ recogitans vt arbitroz q̄m filia
tua p̄mogenita ē studioꝫ. cuiꝫ p̄mogenitu
rerōne/ p̄penit b̄ndicētio de roze celi desup r̄
de pinguedie ere. **H**. ē. in sp̄uali r̄ r̄pali p̄uis
sione **R**urꝫ qꝫ exēplo **A**lex filie **L**aleph
suspirat sedēs sup alinā. calcās. s. oēm bru
talitatē/ petēs b̄ndicētibꝫ a te p̄re suo. vīs eā
a libalitate p̄mitatꝫ tue/ irriguū iferiꝫ r̄ irri
guū supius expectare: **D**ic igitꝫ v̄bū **B**oos
ad **R**urꝫ. **B**̄ndicātes filia a d̄no. q̄cqd d̄i
xerꝫ mihi/ b̄ faciā tibi. **E**t ita fac p̄ b̄rissime
vt sit aū te odor filie tue sic odor agri pleni
cui b̄ndixit d̄ns. **E**t b̄n ager pleniꝫ ē filia tua
p̄fiteū. vniuersitas/ imō nihil errauero si eā
appellauero padisū voluptatꝫ. an q̄ ē lignū
scie b̄oi r̄ mali. r̄ fōs scie in q̄tuor facultatū
flumia cōdiuitꝫ. irrigās vniuersam supficiē
ere. **T**u h̄ possessor es/ tu pastor/ r̄ cultor/
vt operis r̄ custodias illā/ tāqꝫ agriculturā
vitiā vt **A**r. loq̄t in politis **U**bi sub misere
rio nihil deē eoz q̄ egregiꝫ poeta v̄giliꝫ in
georgicꝫ/ r̄ **P**alladiꝫ i de agricultura/ de be
reditate agraria p̄sc̄pserūt/ distiguētes agz
q̄druplicē/ q̄lē figuratꝫ i hereditate tua p̄m
q̄druplicē facultatē repimꝫ. **U**nꝫ ager ē a
p̄ricꝫ r̄ florifer p̄ ap̄ibꝫ/ figurās sub q̄dā ap
p̄ariōe facultatē theologie **A**ltꝫ ē pascual
p̄ ouibꝫ r̄ domesticis aiantibꝫ/ figurās facul
tatē decretoz. **A**ltꝫ frugifer p̄ boim vita/ si
gurās facultatē medicie. **Q**uartꝫ vitifer et
pomifer i oi genere suo figurās r̄ p̄pice artū
facultatē. **T**ū ē igitꝫ hereditatē tuā hāc
b̄ndicere colere r̄ augere/ vt fructū suū der i
tpe suo. **E**cce ipi theologi velut apes itelle
lectuales puolitāt i hereditate tua flores sa
croꝫ eloq̄oz/ d̄ roze celi rosidos. p̄pingūt
mel i cellulas r̄ fauos/ vt sit cera i illūiatōe
itelligētie. r̄ mel i oblectatōz affectiue. **H**āc
hereditatis tue portionē spectās. dicere ha

Propositio facta massilie

bes et snia illō Ecclī. Hereditas mea sup
mel et fauū. Nā eloq̄a dñi dulciora sup mel
et fauū: et pceptū dñi lucidū illūians oculos
in intellectu. **C**enerat in mentē laudes
hōi tum augere. tum suo modo deducere/
de reliq̄s hereditatis tue partib; hoc est fa
cultatib; quo magis animaret. S. t. sibi be
nedicere/ sed negligent? istud ago breuita
ti studēs. et sciēs nihil laudū harū te latere.
Dicā vero te cōcedere id quod nup̄m me
ditatione mea dū sol? essem: et non sol? so
lus q̄dem corpe: nō solus cogitatione/ ver
sabat. Itaq̄ posita erat ante mētis oculos
sedes tua p̄clarissima et thron? sicut sol et lu
na p̄fecta. assistit regina illa virtutū dilectio
a dextris tuis in vestitu sapientie deaurato.
circūdata varietate virtutū. Nam ita iussit
rex optim? et maxim? xps vt sedē papalem
dilectio stabiliret. dū ait Petro interrogato
ter. et ter rōdente q̄ diligeret eū. pasce oues
meas. pasce agnos meos. Que dilectō vna
est in q̄dam trinitate virtutū/ in mīa et veri
tate q̄ custodiūt regem oēm duab; manib;
hic et inde portētes thronū ei? et i p̄clarissī
ma virtutū iusticia et neq̄s hēspet? neq̄s luci
fer ita admirabilis. Has sub cōpendio nu
merauit p̄pheta reginas/ eas paci consoci
ans. misericordia inq̄t et veritas obuiaue
rūt sibi. iusticia et pacē osculate sunt. Quaz
officiū alibi descripsit p̄ter veritates/ inq̄t
de christo cui? vicari? es. et mansuetudinē
et iusticiā/ et deducet te mirabiliter dextera
tua. Nec p̄clara dilectio seu caritas vna
in hac trinitate virtutum sicut apostol? in
sinuauit ad Corinth. scribēs/ parabat orarē
p̄ filia tua parisiē. vniuersitate vt ei mo
do quo dicim? benediceres tanq̄ heredita
ti tue. Nā vbi adesset vel q̄n rogaret dilectō
si int? p̄rem deest et filiā? Nihilomin? affuit
et sarban a sinistris. ita mibi mōstrabat me
ditatio mea. Aderat et infelix. p̄les sua emu
latio liuida/ p̄ quā mors intrat in orbē ter
raz/ monstr. heu horrendū informe ingēs
Lui q̄t insunt in dilectione v̄tutes. tot in
sūt vitia. crudelitas. falsitas. iniq̄tas. Cru
delitas p̄tra mīam. cōtra veritatē falsitas/ et
iniq̄tas p̄tra iusticiam. Agnouit ex descrip
tione nasonis quenā illa eēt. Pallor in ore
sedet. macies in corpe toto. nusq̄s recta aci
es luēt rubigine dētes. Pectora felle virēt
lingua est suffusa veneno Risus abest nisi
quē vili fecere dolores. Nec fruit somnoui
gilantibus exata curis et. Obstupui vīsa

subito gelidusq̄ cucurrit ossa tremor. Dū
ecce terrifico boatu/ rabida ora lacans/ et dē
tibus frendēs. Ebeus p̄ scē/ caue b̄ndice
ris hereditati huic tue/ q̄ facta ē tibi sic leo
in silua. odi p̄terea eā et maledic. Laue be
nedixeris ei in collatione gr̄az. Nā et tarō
venerūt et in multis a tua snia defecerunt.
Abijce eos poti? a te. calcab; p̄tere. et impe
ra vt discedāt maledicti. **I**ta pabat por
tentū hoc horrificū magno conatu/ contu
meliosa nefandaq̄ mēdacia p̄tra filiā tuā
delatrare/ dū tu pater b̄ssime h̄ indigna
bunde ferēs/ toruū e latere vultū paulisp̄
hāc emulationē impiā mendacē et neq̄s vi
sus es declinare. et vt cōfestim abscederet
pare. Abi hinc in malā borā et in crucē tuā/
pestis horrida. satirē discordie/ mater neq̄
cie. Q̄side ne vltra mutire vel apparere pre
sumperis. Attende ne filiā. criminari stu
dueris ap̄d p̄rem. cui etiā p̄ magno peccat
to satis esset modicū supplicij Fallens si te
recipi/ vt audiri exstimas. vbi in p̄spectu
meo p̄na dilectio v̄ar/ et iusta p̄ eis decre
uit orōnem assumere. Dicim dilectō. Hoci
crepatōe deterrita emulatio tristis abcessit
et dilectio sic orsa est. Facis p̄ sc̄ssime id
q̄d te decet/ te p̄rem erga filiā/ et talē filiā. te
vicariū illi? q̄ accusatorē frat̄z deturbauit
in stagnū ignis ardētis. q̄ iussit pontificē
agere in spū lenitatis/ q̄m et ipse circūdatus
est infirmitate. q̄ postremo p̄ decē iustos
tori p̄napoli peccatrici pepisset p̄terea
me dilectionē iussit assistere a dextris tuis
que natura patiens suz. benigna sū. nō emu
lor. nō ago p̄perā. Age igit p̄ b. age quod
agis ne vlla te vnq̄s accusat̄z emulatio / a
meo p̄sortio diuulserit. Nō audiat p̄cor ad
uersū me crudel? bec et maligna emulatio.
Abiit vt p̄dat hāc maculā in glia tua. spre
uisse hereditatē tuā/ abiecit a te et pedib;
tuis supplices tuos/ cultores q̄q̄ in vinea
dñi sabaorb/ et coadiutores tuos vacuos
absq̄ vtili p̄uisione ingliōsq̄ remisisse. vbi
tāta ē p̄uisione tenuitas de bonis ecclesi
cis. vt vit pauci et mḡris et doctorib; et in
theologia/ sine aliq̄ q̄stu valeāt h̄re aliq̄ta
et q̄b; regā et h. xvij. an? agit. Nec ē h̄ditat
tua peculiaris et electa et p̄clarissīa studioz/
velit nolit emulatio/ vbi ḡnarō p̄terit et ḡna
tio aduēt. h̄ ipa tra tua i etnū stat. Tu sup
mus pastor et custos iopie sue puidere/ iri
rigare arida. ruinosa reparare. nō con qual
fare. positus es hoc misericordia petit titulo

filiationis hoc veritas titulo studij veritas. hoc iusticia titulo militie et laboris.

E Porro tarditas hmoi postulationis benedictionis tue protuli pntationem nunc non antea non tarditate meretur exauditionis vt accusat emulatio / sed celeritatem / quate nus sint nouissimi primi / qz bono intentionis sine fiebat dilatio / magno sicut arbi / trabantur zelo psecutionis vnionis ecclesi astice mouebant / nec soli mouebant / reges et regna cu suo clero piter sentiebant. Nunc post experimenta plurima / qd inculpanduz si mutatis rebz mutauerit sniam. Esto rur sus fuisset in aliquibz dissidens eoz sententia a tua. Non potuit hoc fieri sine mei lesione / qz sine obstinatione. Non paulus z baruabas tales viri sic cotenderut vt discederent ab inuice. Et paulus petro restitit i facie. Et pnceps psaru bonus fm Grego. restitit michaei et vtrobiz illesa me matre oim caritate. **A**duenit ecce supplex z humilis deuota filia tua. p. b. absqz vlla diffcultate pcellensia studior z suo nuc aduetu dat palam intelligi / q nulla diffidentia iur / tui vt aduersarij falso fingebat. nulla indignatione pueris suu differebat accessuz ad petendu sibi benedicti / p pntationem rotuli more solito qliter nuc pntat reuenter i appbationem iusticie tue / et in egregiaz laudem mansuetudinis tue. Neqz eni peteret bndictione grati ab eo que non crederet iuridicum largitione. neqz ab eo que benignu exauditione non speraret. **U**n i capite rotuli ita scripui e fiducia accepit. b. p. nuc rotulu istuz supplicationu generaliu z spaliu pntaduz apud. s. v. celsitudinē humilis z deuota. i. s. v. filia. p. vniuersitas / plus in paterna benivolentissime libertatis vre gra qz in meritiprijs post deu spem repones. plus insup studes ex hoc rotulo inscribere comodis ecclesie qz auare cupiditati vt deniqz obediētiā sincerā ac filialem dicta filia erga. s. v. sublimitate non timō sboz aut litteraruz assertionē sed fractoz soliditate monstraret. **D**ecibi. **N**unc igit pater sancte p me dilectionem mrem oim bene vinctu exorat per qz virtutes meas inclitas miam veritatem et iusticia ppter quas deducere habet te mirabiliter dextera tua / z p si qd vnqz de te bene meruimus apud deu / apud hoies iustificādo te. exaltādo te. liberādo te. et p spem futuri pmi si nob pseueranter inbeteris. oramus petimus obsecramus vt benedicas

huic hereditati tue / huic filie tue alūne nostre. cōcedendo talē in gratijs suis signationem aut certe vberiorē. Qualem peturab initio dedisses anno pmo. **N**am hic ē an⁹ benignitatis tue. annus nouenari⁹ / terna / rio ter in se ducto coronatus. bndices huic corone anni. huic ano coronato benignitatis tue. z campi tui replebūt vbertate. **N**unc de te tua qz affluētissima libertate spem cōceperūt hanc cōceptā multis. p modū et magnis indicijs roboratā aueraz qz senserunt etiā heri. Tu aut spem nūc i rē ipam cōuertito. tui quippe sunt. sed tu eos maiori tibi vinculo cōstrinxeris. tu postremo nō mediocriter illustraueris glām tuā et famam tuā / que sicut nō est ambiciose qrenda. ita non est negligēda crudeliter. **E**t vbināgērium pōrfame celebritas / vel scripti / vel viuīs vocibz ampliori dilatiōe vulgari. qz vbi cōfluūt et reflūūt ex oi fere natione que sub celo est. viri litteris oibz et studijs eruditi. ita vt in obscuro esse nequeat si grate si benigne respōderis. si bndixeris huic hereditati tue. quē aq modū tu benedices speramus et obsecramus / fiat fiat. **A**n aduertis. p. b. redeo eni et ad tuā scitātē et ad meam puitatem / aī aduertis qliter trāssigurau sub noie prialis dilectionis / sup / plicationem p humili et deuota. s. r. filia z id quidē aptissima videoz fecisse rōne. **S**uas quippe sedem vbi collocaret dilectio vbi p ozaret / si inter prēm et filiā sacratissima dilectionis noia apō ipos etiā barbaros honoranda defuerit. **A**uero neqz volo ne qz equū iudico qe qz ad hēre / qz qz aliq dīcēda suspint. **V**ereor enim ne iam multiloquum nostrum minus sit fauoris habiturū dum occupationes tue celsitudinis alior / sum te vocant et trahant. **Q**z postremo super isto et pōre articulo audietias aliquas obrinere clam et palam supplicamus z speramus vt nō frustra spem hanc cōcepimus de benignissimo. s. r. spiritu pater sanctissime. **S**ic bndicat te dñs ex syon vt sis re et nomine bndictus. **S**ic videas bona hierusalem militantis sponse tue. et triumphantis illius que desursum est mater nostra oibus diebus vite nostre p̄sentis et future. **S**ic p̄terea videas filios filioz tuoz i spiritali ppagine et tandem qd est omne bonum et benedictionis cōsumatio et cōsumationis finis / videas pacem sup israel et nos tecum. hic inchoatue p gratiam. et be

Et dicamus p prima cōsideratione iux-
ta p̄mam cām in verbo notatam.

Prima cōsideratio

Cōgregatio filioꝝ israel et iuda piter q̄
ritur ab eccia. quē admodū materia querit
formam. et imp̄fectū p̄fectiōem. et mlr̄ vix
sive sponsa sponsum. Tractat diuin⁹ Dy
onisi⁹ et post eū Boe. et Aug⁹. quib⁹ ex
periciā suffragat q̄ res q̄libet nō min⁹ di
ligant appetit cōgregatiōem suū p̄ius q̄
p̄riā entitatem. nimirū q̄ ens et vnū con
uertitur. Hinc est ille dolor illa cōcussio il
le vehemens horroz in corpore vero dū mē
brat⁹ querit diuidi vel disp̄gi. Sic nemo
dubitauerit quin eccia diuisione suā refu
giat et horreat. cū sit corpus mysticū fm̄ de
ductiōem Apli ad Eph. iij. Et. i. Cor.
ij. et ad Roma. iij. et alibi sepiissime Est et
terribilis vt castrorū acies ordinata. Acci
vero q̄s nesciat separatiōem max̄ imū affer
re detrimentū. Est insup eccia ciuitas de q̄
gloriosa dicta sunt. Est regnū dei. Est hier
archieba subcelestis. et ita de multis similitudi
nibus fm̄ q̄s cōuincitur diuisiōem et atq̄
separatiōem scismaticā esse penitus odiosa.
Potuerat hoc loco fieri sermo pl̄tior
deducens p̄fectionē ecciasticū corpis stare
p̄ncipaliter in vnitare tanq̄ in cōsumma
tione ois boni. Falloz itaq̄ si nō optabun
dus p̄pha postulat hoc imp̄cās pacē super
israel/sciēs qm̄ posuit auctor et deus fines
suos pacē. Videsi nō hinc ortū ē illud xp̄i
ad ip̄am hierlm̄ q̄ figurā tenet eccie. Hieru
salē hierlm̄ quoties volui cōgregare filios
tuos sicut gallina cōgregat pullos suos. et
noluisti. Ad hoc q̄ppe mortuus est Iesus
vt filios suos disp̄sos in vnū cōgregaret tā
q̄ lapis angularis faciens vtrāq̄ vnū. Et
ecce heu fera pessima/monstrū horrendum
ingens/mōstrū biceps potentū iam. xxi.
annos hīs/scisma pestiferū/pulcerrimam
banc et p̄fectā pacē q̄stum in se fuit lacerā
uit dissipauit in exilij longinquā regionē
trist. Sed veniat o vnā par iuxta vo
tum ysaiē. Veniat et req̄scent in cubiculo
suo/qd̄ est eccia. q̄tis expulso discōuenien
ti scimate/forma pacis cōueniēs inducat
Nam qualis est ista deformitas. qual im
p̄fectio. videre corpus mille p̄tib⁹/miseris
modis laceratū dissipatū et disp̄sum. Cui⁹
lacerationi nulla hactenus p̄fuerit effica
citer b̄iana remedia/quin potius scisma b̄

horrendū velut insanabilis cancer egrescit
medendo. vt de trano loquit virgilius. Ip
sum deniq̄ tanq̄ fabulosa hydra redit ex
succisione sua fecūdius. Hinc scādala po
puloꝝ sine numero/aduersus fidē nostraz
religiōē nrām/mores sanctos/aduersus
spem q̄ future beatitudinis. cōtemptū se
culi/sanctitatē immobilē iurifurādī/voti/
sacramētoꝝ virtutē obedientiā ad deum ⁊
ad oēm disciplinā Quare? Quia seuislima
dñandi libido m̄ infauita scismatis hui⁹
pestiferi cōfundit hec oia/fasq̄ nefas q̄ ve
lut hianti voragine mergit sorbet ⁊ obruit
Quid porro de paganorū infidelitū q̄ fa
buler p̄bro et irrisione aduersus catholi
cos. Demū tota illa flebilis hieremie lamē
tatio si ad calamitatē eccie p̄item deflectat
nescio si satis illā vt dignū est exp̄sserit dñs
ait. Quō sedet sola ciuitas plena p̄plo ⁊c.
Requit p̄sus equari verbis/ q̄ta res ipsa
videat indigna. Pro q̄ reformāda celeriter
expeditissimū est q̄ cōgregentur filij israel
et filij iuda pariter.

Secunda cōside

ratio p causa secūda. **C**ōgregatio filioꝝ
israel et iuda piter q̄renda exequēda q̄ est
vt ponant sibi met caput vnū. Iste est finis
hec incētio imminētis sacri cōcilij pisfis ce
lebrandi. ad qd̄ vos cū ceteris religiosa ⁊ fi
liali ad nrām ecciam pietate p̄gitis ⁊ p̄ue
nitis ozo feliciter. Nō ignoratis scio o do
ctissimi et sapiētes viri q̄ caput eccie p̄ma
riū et p̄ncipale sp̄ vnū est/inuariabile et p̄
manēs sicut testat apls. Caput inq̄t eccie
xp̄us. Xp̄us aut̄ manet in eternū vt idē ait.
sempiternū hīs sacerdotiū ⁊ papatū. Ita
q̄ salutifer xp̄e caput n̄ fm̄ esia quo fluunt
in eccia sensus oēs/et motus viuifici. sp̄ua
les ac gratuiti. ac p̄inde nunq̄ eccia tua cē
poteat acephala. neq̄ te sponso suo vidua
ra. Nihilominus tu quondā ascensur⁹ ad
patrem reliquisti sibi vicariū sup terrā/tan
q̄ caput aliqd̄ secūdariū. stuens et resuēs
in stabili loco tui sacerdotij ⁊ papatus cēn
tialis indefectibilis ⁊ manēs vsq̄ ad con
sumatiōem seculi/quando euacuabis om
nem dñatiōem p̄ncipatū et p̄tatem. et tra
didideris regnū deo patri. Nūc aut̄ p̄obdo
lor/viri p̄res et frēs. nunc scandalifant ad
uersus hoc caput p̄mariū/duo cōtendētes
dum simul illud/qd̄ fieri neq̄ est/rep̄n
tare volunt/vel vices gerere/vel in suis locū

Propositio facta corā anglicis

succedere. Sic in impiam cedimus male/
dictidem hanc q̄ facti sunt eius hostes ec/
clesie in capite. Oportebat quidē ad vnita
tem papalis sacerdotij vnicū sacerdotē et
certū vicariū xp̄i sup̄ terrā assumi/succeden
tem petro. et nō p̄barisica cōtentione dice
re sicut olim cōquestus est ap̄tus/ego sum
gregorij ego sum b̄ndicti. Sanctius quo
q̄ et filiali q̄ ad m̄rē caritati cōuenienti
us est relinq̄re papalē dignitatē et petri sedē
vni tertio sub pace possidendā sub q̄ gre
gari essent filij israel et filij iuda vnus p̄pls
dei. q̄ sedissima seditione pariter obedi
entia et sp̄geret grex q̄si nō esset vnū ouile et
vnus pastor. **Q**uasi rursus indecēs cēt
q̄ cōgregarent filij israel et filij iuda p̄ter.
Deditur hęc nup̄ in abscondito scruti
nio cordis mei p̄sus p̄ferret. dū ecce aia
lis hō nō sapiens q̄ dei sunt sed ea q̄ de ter
ra sunt loquēs. numeratus quippe est iter
filios a gar. de quib̄ dicit scriptura q̄ ex q̄si
erunt sapiam q̄ de terra est. cōiungit quip̄
pa ip̄i sapie terrene aiali et diabolice nō ei q̄
desursum est. p̄terea obscuratū h̄y intelle
ctū ap̄e in q̄ aialis hō vt impatiens bebes
et p̄ceps. et quo pacto inquit opus est cōgre
gatione filioꝝ israel et iuda. q̄si res iuncta
sit sup̄ iure p̄cium q̄si p̄terea liceat vel expe
diat nunc cōcilij generale nouū celebrari.
Hō itaq̄ licet cū nō possit cōcilij generale
sine papa celebrari. et nisi p̄mitus aī om̄ia
spoliatus ab obediētia sua restituat eidem
Quō p̄terea decens esset ea q̄ certa sunt. et
tam p̄ longissimos t̄pis tract̄ in consuetu
dinem versa. rursus in discussione tāq̄ du
bia renocari. Et q̄ vera et iusta pars expo
nat se discrimini cōdemnatiōis. Hā euen
tus iudicioꝝ varij sunt q̄ fallunt et fallunt.
Deniq̄ qd̄ expedit cōtra niti voluntati diui
ne sueq̄ providentię q̄ iusto iudicio p̄mit
tit hereses fieri. et dicit esse necesse vt veni
ant scandala. Qui etiā ait. Nolite arbitra
ri q̄ venerim pacem mittere in terra sed gla
dij. Qui demuz olim prohibuit fieri cō
gregatiōem filioꝝ isrl et iuda p̄ter. asserēs
diuisiōem ab eo factā esse. **M**ulta maio
raq̄ pabat aialis hō delatrare aduersus ce
lebratiōem concilij/asserens q̄ nec licebat
nec decebat nec expediebat illud fieri. Duz
exhorruī fateor. nihilomin⁹ aio ad eū. Om
nutesce impoztune et stulte/aur expecta do
nec cōsiderationū ceptarum numerus im
pleatur. Audies forte ea q̄ cōtradictioni/

bus tuis imponere possint silentium. Ex/
torsi velut ab inuito dilatiōem vt tertia et
quarta cōsiderationes liberiori sermōe cō/
plerentur.

Tertia considera

Tertio cōgregatio filioꝝ israel et iuda pa
riter/babet fieri tanq̄ a cā dispositiua q̄ re/
mouet prohibens. dum ip̄i ascendunt de
terra/boc est fm̄ moralem intellectū dum
de terrenis affectib̄ ascendunt ad celestes
et fiunt de animalib̄ spirituales. dumq̄ lit
tera dimissa q̄ occidit ip̄i sp̄m q̄ viuificat
amplectunt. hoc tñ observato ne qd̄ nimis
ne dum nimis observari q̄ritur sp̄m? ob
ruat simul caro cum sp̄itu. **U**nde que
so tādiu viri patres. tardata est fieri cōgre
gatio concilij generalis et sacri. nisi q̄ tam
diu nō fuerunt auditi spirituales viri qua
les si ap̄lo credit̄ d̄iudicant de omnib̄. Ec
ce qd̄ p̄clara vniuersitas oxoniē. vnde su
bi meruit cōgratulari/p̄dem ad hoc concilij
lium petendum determinauit se et misit in
franciam/scio q̄ p̄sens interfui dum p̄pone
retur hęc cōclusio cōpendij sub hoc bema
te Joelis p̄mo. Vocate cetum/coadunate
senes Sed p̄dem antea parif. vniuersitas
ab exordio nascētis diuisiōis deliberauit
solenniter et cōcordi sententia cōclusiones
hanc petendā et prosequendā esse. quā ex p̄
te sui p̄posuit reuerendus pater ac p̄ceptor
meus p̄cipuus/dñs nunc cameracē. corā
ludoꝝ vico duce andegauē. tunc regenti
in frācia. Circa qd̄ t̄ps scripsit pro eadem
cōclusionē clarissime memorię mgr̄ Hen
ricus de bassia mgr̄ in theologia parif. vi
ce cancellarij sub mgr̄o Johe de caloze t̄nc
cācellario parif. Scripsit in sup̄ dñs p̄po
situs r̄ormacē. magnus et deuor⁹ et licen
tius in artib̄ parif. Scripserunt quoq̄
ali j sicut ex eozum tractatib̄ adhuc cōstat.
Ampli⁹ v̄o scripsit p̄ multos ānos vniuersi
tas p̄sien. eplam grādem cōtinentem tres
vias/inter q̄s cōcilium generale numera
tum est. **E**cce q̄ viri spirituales et erudi
ti non innitentes soli littere/ascendentes
de terrenis affectib̄ et in liberum atq̄ pu
rum ether lucidissime veritatis desiderio/
rum q̄ splēdidorū/sefe attollentes q̄siuerūt
olim multo studio concorditer q̄ congre
garent filij israel et filij iuda p̄ter. Et hęc est
non pua congratulationis materia q̄ in
vnā conuentum est sententiam/per duas

vniciuitates toto orbe celeberrimas/et ip
sis nōne fides dari dicitur. cū illi sint viri spūa
les et sapiētes/ fm q̄ha iudicia mediū vtrūq̄
accipe iubet phs. Illi p̄trea sunt idonei
cōditores legū doctrinali et instructiue/ q̄
bus silis interpretatio p̄ epikēyam debita ē.
Illi sunt q̄ mēiri nesciūt. de quibz noue
runt mēitēs. sed arguere p̄nt. dū a vō fal
sum/ a licito illicitū sciunt discernere. Cū er
go cōueniunt cōgregatio multiplex sapien
tiā in celebrationē hui⁹ cōcilij generalis tā
q̄ in rem expediētē vt in p̄ma cā dicebatur
In rem p̄trea decentē sic vīsum est i scōa.
Hā q̄d decēt⁹ q̄ vt vnū corp⁹ hēat caput
vnū. Postremo sup̄est oīdere hāc eē p̄ se
licitā atq̄ legitīmā q̄d in q̄rtaz vltima con
sideratiōe videbimus que talis est.

Quarta cōsideratō

Cōgregatio filioz israel et iuda p̄ter/ su
mē suā est. caciā et vtrūq̄ a diuino semie q̄d
p̄ ecclesiā corpus tanq̄ sanguis viuific⁹
diffusum est/ et radicaliter seu inseparabiliter
infernū. Ponamus p̄ solido fundamēto p̄
sentis cōsideratiōis et alioz tā dicitoz q̄ dē
cendoz/ textū apli ad Eph. iij. Solliciti
seruare vnitatē spūs in vinculo pacis vnū
corp⁹ et vnus spūs. sicut vocati estis i vna
spe vocatiōis v̄re. vn⁹ dñs vna fides/ vnū
baptisma vn⁹ de⁹ et p̄ oīm q̄ sup̄ oēs et sup̄
oīa et i oībz Sedē. Et ip̄e dedit q̄suā q̄des
aplos. q̄sdā autē p̄phas. alios vō euangeli
stas. alios autē pastores et doctoz ad con
sumatiōem scōz/ in opus ministerij/ i edī
ficatōe corp⁹ xp̄i/ donec occurrat⁹ oēs
in vnitatē fidei et agnitōis filij dei in virū
p̄fectū. in mensura caritatis plenitudinis xp̄i.
Sequit. Veritatē autē faciētes in caritate
crescam⁹ in illo p̄ oīa q̄ est caput xp̄us/ ex q̄
totū corp⁹ cōpactū et cōdētū p̄ oīm iunctu
ram subministratiōis fm opationē in mēsu
rā vniciuitatisq̄ mēbz/ augmētū corp⁹ fa
cit in edificatiōe sui in caritate. **E**licia
m⁹ et his paucissimis sed sententiōissimis
apli verbis aliq̄s veritates. **P**rima Cō
gregatio ecclesiastica ad vnū caput xp̄m facit
et cōglutinā p̄ vinculū amorosuz spūscti
mediātibz q̄litariis dispositiōibz/ reddē
tibz in corp⁹ mystico cōplexionalē armoni
am viuificā et decentē. De cā dōna sunt
virtutes theologice fides spes et charitas.
sunt etiā sacra ecclesiastica. sunt diuersediu
siones gr̄arū put vniciūq̄ cōcessum ē. hoc
est semen in q̄ cōueniūt ambe obie/ q̄le nō

abstulisset scisma pestiferū/ si de pace refoz
mando nihil actū eēt/ pur alias scripsit ip̄
sis romāis pisicū. vniuersitas. **S**cōa
Cōgregatio ecclesiastica ad vnū caput xp̄m
copiosior ē atq̄ secūdiōz q̄ fuit cōgregatō
synagoge. Hō ei hūit synagoga talē i sacris
et alijs multis cōmutatiōē adiūctiōis sic
eccia. nā extra eā stabat salus. quē admodū
saluatus Job oīdit. **T**ertia. Cōgre
gatio ecclesiastica ad vnū caput secundarium/
multiplicior est et maior q̄ sit cōgregatio ci
uilis sub vno rectore vel impatore v̄ rege.
Cōnectio q̄ppe talis politice ciuilitatis fit
p̄ leges et dona nature p̄ncipaliter et in illis
cōstituit suā vnitatē. Eccia vero vt policia
et ordinata/ hz hāc vnitatem et vltra hanc
hz alterā sup̄naturalē et diuinā q̄ dēa ē. Et
ita sequit cōsequēter q̄ ecclesiastica pluribus
legibz regit q̄ altera policia. **Q**uarta.

Cōgregatio ecclesiastica nō hz vel hūit ex se
ptatē ordinādi et cōsumēdi p̄ gradus vari
os atq̄ hierarchicos dignitatū et administratiō
nū. q̄les in ip̄a rep̄m⁹ a sumo p̄sulatu vsq̄
ad infimū administratiōis gradū q̄cunq̄
sit ille. Hz q̄ sup̄naturalis est hec institū
tio cōsurgē ex solo b̄i placito liberalissimi
cōditōis. Hec vt opinor voluissz vnq̄ op
positū sentire p̄fat⁹ mgr Henric⁹ de bassia
dū ponit q̄ eccia posset sibi instituire sum
mū pontificē si nō fuisset imediate cōstitu
tus a xp̄o. Addit eni q̄ hoc potuisset eccia
a spūscto edocta et auctorifata q̄d ē pbabili
ter sentiendū. **Q**uinta. Cōgregatio
corp⁹ mystici ad vnū caput xp̄m sp̄ hēbit
p̄ oīm iuncturā grad⁹ dignitatū et officioz
et administratiōnū de quibz dictū est. p̄z ex il
lo verbo donec occurrat⁹ oēs et c. Propte
rea dicit eccia despōsata xp̄o in sempiternum
Dicit p̄mo. Dicit p̄trea h̄re sp̄ in se semen
ad sui p̄pagatiōē et cōseruationē vsq̄ ad
cōsumatiōē seculi. **S**exta. Cōgre
gatio ecclesiastica ad vnū caput xp̄m lege stā
te nō remanebit i sola muliere. imo nec in
solis laicis/ h̄ erūt vsq̄ ad cōsumatiōē se
culi epi et sacerdotes aliq̄ fideles. **S**epti
ma. Cōgregatio ecclesiastica dici p̄t habe
re duplices p̄tes integrātes eā. q̄dā sūt fluē
tes. q̄dā p̄manētes et vt ita loq̄mur eētia
les. Prime sunt ipse p̄sone mortales cōsti
tute i graduū varietate. Alie sunt ipsimet
gradus dignitatū et administratiōnū. Exem
plū in papa et papatu. in ep̄o et ep̄atu et fili
bus. papa fluit papat⁹ stabilis est. **D**e
q̄ 3

p

d

Propositio facta corā anglicis

na. **C**ōgregatio ecclesiastica cōstituit in suis p̄tibz fluētibus et q̄damō materialibus ministerio hoim / s̄m legē p̄mit̄ inditā et insi tam ip̄i corpi ecclesiastico / et pur ip̄m h̄z in se semē viuū et efficacē seip̄m multiplicādi atq̄ cōseruādi in successiōe specificatā ad p̄f̄ fluētēs / et i successiōe eadē materiali q̄ ad cēntiales. P̄z vitas ex illo s̄bo aplū h̄eo sibi assumat honozē rē. Et de p̄dicatōribz dicit. Quō p̄dicabunt nisi mittant rē. Et hec veritas s̄l̄r possit inflecti ad depositio nes et degradatiōes et resecatiōes p̄tū scan dalifantiū sed p̄ nūc omittat. **Nona.** **C**ōgregatio ecclesiastica h̄z clauēs ordi s̄z iurisdictionis / alio et alio mō in se et in suis p̄tibz fluētibus. Ut exēpli gratia / clauēs da te sunt petro auctoritatiue et exercitatiue s̄z toti eccie v̄l̄r et susceptiue. Vel date sunt ec clesie vt in actu p̄mo. et petro vt in actu se cūdo. **Decima.** **C**ōgregatio ecclesiasti ca sic instituta est vt castroz acies ordina ta. vel vt corpus integerrime p̄fectū. sic q̄ n̄ est in p̄tate pape vel alteri cuiuscūq̄ deoz dinatiōe vel multitudinē in suis p̄tibz es sentialiter inducere. Vñ nec papa possz in ducere q̄ nulli essent ep̄i / nec curati nec car dinales. p̄ q̄sto sunt successores aploz i ec clesia sancta dei. Sunt enī gradus oēs se minari a x̄po in eccia p̄mitina q̄q̄ puula / in q̄ nōdū erant sic explicati gradus eccia / stice hierarchie vt nūc inspicim̄ / quemad modū sp̄ica totos numeros suos h̄z in gra no. et nuc arbor in nuce virtualiter cōtinet. **Has vocāt p̄bi inchoatiōes formaz i ma teria.** **Undecima.** **C**ōgregatio eccia / stica h̄z nō possit instituire papatū vel desti tuere. nihilomin̄ p̄t̄ p̄ se vel p̄ cōciliū eaz rep̄ntans instituire aliū modū eligēdi papā q̄ mō sit vt alias visum est. P̄t̄ insup re / mouere papā et rite electū et aliū cōstituire si ita visū sibi fuerit exp̄pedire ad edificatiōz eccie. vt in casu grauis scādali. vel indubio aliter interminabili q̄ p̄ cessiōez vel deie ctiōe pape aut alio tali casu. Ip̄e enīz pa stor instituit p̄ vtilitate gregis. et dū p̄siden tia sua cedit in graue detrimentū mercēna rius reputādus est. imo latro. imo lupus ra par. si q̄rit in p̄sidentia tam damnosa rema nere. Et hic fundat possibilis practican di viā cessiōis saltē q̄ ad effectū suū cōtra dicētibz cōtendētibz et inuitis. Hic fundat p̄terea quō in casu vitatis istius. cōgrega tiō v̄z gēs papā ad cessiōe deiciens enīz si p̄tinaci libidine dñandi mot̄ renuat. non

est iudicanda q̄ eum p̄sequatur. sed ei poti us et deo et eccie toti multipliciter obsequa tur. **Duodecima.** **C**ōgregatio eccle / sie licite et meritorie p̄t̄ in casu fieri s̄i pa pa vel auctoritate sua. Itaq̄ cū possit dupli citer fieri cōgregatio. vno mō cōcordatiue vel assentiue seu caritatiue. alio mō auctozita tiue. Cōstat de p̄mo cōgregandi mō q̄ sine papa possibilis ē. imo fuit sepissime practi catus tā ap̄d aplos / q̄ apud impatores s̄a ctos et catholicos. q̄ sepe p̄uenerūt in vnuz pus q̄s cēt euocari vel auctozifati a papa. P̄ter de q̄tuor p̄mis cōcilijs memoratis in actibz aploz. De p̄mo nōdū erat ad huc petrus factus papa. q̄n s̄l̄r erant cōgregati ad examinatiōe testimoniōz de resurre ctiōe. Vñ et q̄libet cōgregatio libera non subiecta tyrānidē h̄z hanc facultatē seip̄s cōgregādi. P̄z in cōfraternitatibz et alijs multis cōuentionibz caritatiuis. **S**ecū dus modus cōuocationis h̄z maiorē q̄ / stionē. nihilomin̄ optet eū cōcedere possi biles. Alioq̄n piclitaret respublica eccie / si necesse esset auctoritatē pape p̄us interueni re. **Exēpli gratia** Immineat casus peri clitationis eccie sit in p̄palibus. sit in sp̄iali bus. et q̄ tunc nullus esset papa nec possit p̄us institui q̄ esset puidēdū eccie p̄ assen sum cōm. **I**tem in casu q̄ papa p̄didisset vsū rōis p̄petue. **I**tem in casu q̄ papa s̄ prauatus eēt in intellectu p̄ heresim. et in ef sectu p̄ enormes et scādalosos mores q̄ ad destructionē eccie patēter laboraret. **I**tem in casu q̄ req̄sit̄ sufficiēter et monitus dare nollet auctoritatē p̄cilio vt forte ē in p̄sentī casu. q̄ signū est q̄ non vult audire ecclesi am si n̄ vult eā cōgregare. **I**tem vbi p̄ba biliter dubitat q̄ fideles nūq̄ ei prestabūt obediētā q̄lēcūq̄. aut non satis vtiliter at q̄ cōcorditer. **I**n talibz et s̄ilibz casibz cō gregatio ecclesiastica sumit auctoritatē et vira tē seip̄sam vniēdi et diuio semie. p̄ vniuer sum corpus suū diffuso. vt dictū est. Et ad hoc est textus legis Deut. xvij. et notat x̄p̄s Math. xvij. resoluēs tandē oia ad eccle / sie iudiciū. Si inq̄t ecciam non audierit. **S** **O**mmutescat igit̄ aialis siue litteralis et carnalis homo. et sp̄iali magis credat de / ducēti et p̄banti p̄pora / q̄ exp̄edit q̄ ad p̄ri mam consideratiōe. et decet q̄ ad secundā et h̄z q̄ ad hāc q̄rtam q̄ congregent filij israh el et iuda p̄ter Ad q̄d: nimiz vt ponant sibi met̄ caput vñū. non ad disceptādū et di scutiendū et arguendū et litigandū sicut s̄a

tasari videbat aialis hō/hoc enī fortassis inducere
 posse indecētia z multā turbatiōis materiā
 Lererz q̄ ad allegatiōē q̄ fiebat ab aiali homie
 q̄ necē z expedies erat eē scisma. sic olim dñs vo-
 luit dissensionē eē inter filios isrl̄ z filios iuda
 Solino facilis est qm̄ nō sunt faciēda p̄ boies
 mala vt eueniāt bona. Neq̄ enī sciēt ex malis bo-
 na dicere. sicut dñs ex n̄ris p̄cis. z scādalis potē-
 ter elicit bona/tanq̄ attingens a sine p̄ctōz vsq̄
 ad finē cōprehēsoz fortiter. z disponēs oīa suauiter
 faciēt. vt oīa coopenf̄i bonū hū q̄ fm̄ p̄positū
 vocant sancti. Deniq̄ nō p̄r lege stāte policia
 fit ecclesiastica q̄ ē mō archiea i alia trāsformari. sic
 in alia policia. Tandē multis p̄termisissis neq̄
 enī loc⁹ neq̄ tps nō st̄l⁹ neq̄ ingenū n̄ memoria
 patim̄ oīa dicere q̄ dicēda eēnt. fiat ad opusecula
 et tractat⁹ sup̄ his cōfectos recursus liberioz.
 Cōcludam⁹ q̄ ex q̄ uoz cāis p̄ totidē sideratiōes
 tactis potē q̄ deductis q̄ expedit decet z lz q̄ cō-
 gregēt filij israhel et in da p̄ter. Cōgratulaf̄ ama-
 tric bonoz oim̄ p̄sētū. vniuersitas m̄r mea/ vidi
 cere cepim⁹ cōgratulaf̄ v̄re deuotiōi. v̄ro zelo ser-
 uēt. v̄re el. glosissime ad m̄rē ecciaz pietati/ v̄re
 tādē laudabilissime legat. oī. o reuerēd. s̄m̄r z spe-
 ctabiles viri p̄rēs z frēs det auxiliū de⁹ in p̄gressu
 egressu felicissimū z vottuū. Deniq̄ offert scip̄z
 totū z in mēbris singulis eadē vniuersitas ad oīa
 cōi cōsensu z deliberatiōe auisanda/ tractāda/ cōi-
 cāda/ cōcludēda/ p̄sequēda cū oī b̄nilitatez fauore
 nibil q̄redo qd̄ suū eē videat⁹ qd̄ oim̄. vt hēatur
 v̄nū z certū caput scd̄ariū in eccia sc̄a dei. postpo-
 sitis cōtentionib⁹ oib⁹ z discussionib⁹ odiosis/ que
 ad h̄c nō s̄nt attinēt s̄ maḡ ad diuisione z
 practicādo viā cōpēdiōissimā z sc̄issimā celsiōis
 amboz cōtēdētū vt iurauerūt solēniter z ouerūt
 Neq̄ p̄terea sit cōtētiō q̄s in hoc negocio p̄se/
 quēdo videat⁹ eē maior vel potior l̄ doctior. Scit
 eadē vniuersitas q̄ stabim⁹ oēs an̄ tribunal dei.
 illic videbit⁹ q̄ q̄s aio/ q̄ zelo/ q̄ intētiōe pacē verā
 sue sp̄se q̄sierit. Sit igit̄ hec gl̄a n̄ra testimoniū
 cōscie n̄re. sit gl̄a deo. Nā denūciās angel⁹ pacem
 boib⁹. Gl̄a in excelsis deo. Deniq̄ si filij isrl̄ p̄t
 scriptura loq̄tur ibāt aio pacifico ad pl̄iū/ q̄li aio
 et q̄ pacifico eūdū erit ad hoc pacis cōciliū/ sine e-
 mulatiōe sine cōtētiōe sicut decz cōgregationē s̄a
 coz sine irascēdo i via quē ad modū monuit Jo⁹
 sep̄ frēs. p̄terea null⁹ def̄ loc⁹ diabolo q̄ in se/
 ditiōib⁹ h̄rat. Fiat i pace loc⁹ deo qui dirigat pe-
 des n̄ros i viā pacis. z doceat viā prudēte/ ip̄e q̄
 est viā vitas z vita et deus b̄ndict⁹ in secula amē.
 Trilogus in materia sc̄ismatis eiusdem cācel.
 Epenūero. sublimē rōis speculā (nec
 mētiōz sol⁹ ascēdi. q̄rūs sup̄ oēs vicio-
 sanū passionū nebulas posūt/ eo q̄z oīa

supgressus/ q̄stū fas habui q̄ aspectui v̄o obstare
 crederent. ego liberiores mētis oculos hac illac q̄
 versarē sup̄ h̄ mare magnū z spaciōsū hūane fluxi-
 bilitatis p̄ferti ad vidēda q̄ p̄ sedatiōe p̄cellaz su-
 arū z elationū z nauē eccie hacten⁹ agitant. No-
 nesto memorās/ cōspicio naucleros ecclesiastice
 nauis h̄/ strictis q̄si gladijs v̄boz acutoz decer-
 tare mutuo/ faces insup̄ ardētes cōtūelariū z exp-
 brationū scriptz infrarū iactare. Des se vicissim
 ipetere ita demū cōstingere. ita collidi. q̄ oīssis ho-
 stib⁹ exteris z sp̄etis salutarib⁹ studijs/ id v̄nū sa-
 tagere credi p̄nt/ vt q̄libz quēlibz extra nauē eccie
 deiciat z deturber. Seorsū vos acclamāt isti hoz-
 rifico boatu. seorsū vos i malā horā vr̄z. p̄cul ab-
 scedite/ qm̄ sc̄ismatici estis v̄parū genimā estis.
 Infelicū cuculi p̄les estis. vos deniq̄ oī mulcratō-
 ne z anathemate debito paricidis z p̄rie p̄ditoz
 b̄ digni estis. Alioz ex aduerso z si minor sit res
 tū acerba ē. imo vos inq̄unt discedite a nob vt sc̄i-
 smas nutritores z fautores vt criminis p̄cipēs cū
 sc̄ismatico cū p̄uro cū heretico cū eccie subuerso/
 re certissimo. Inter has belligerantiū voces in-
 ter l̄ras maledicas hinc inde volitātes/ timor z tre-
 mor venerūt sup̄ me et cōtererūt me tenebre. ma-
 la sunt z valde mala q̄ video s̄z nesciēs interi q̄stū
 res euadat deteriora p̄sagiove ve si hereses caput
 extulerint. Jā tū qd̄es fidei iactāt inf̄ eos. multa
 q̄z p̄ solidis veris hacten⁹ bito p̄ponūt vt dubia/
 z q̄s nouit si corrupt⁹ passione p̄nti ai⁹ errabit (vt
 solet) a vero seu detemiando q̄ flā sūt. aut q̄ n̄ ex-
 pediūt seu repudiādo ea q̄ ab alijs h̄e detminata
 cognoscēt. Lererū a nōnullis pugnat⁹ velut i tene-
 bris/ ita aicos nō secernūt ab hostib⁹. ita qd̄ serē-
 dū qd̄ ve ipugnādū sit/ n̄ vidēt/ oculos petes h̄nt
 et ferūt tales palpātes velut ceci. z ābulātes i cir-
 cuitu. Exēplo q̄s eoz q̄ domū loth̄ circūvallabāt
 ipi tāq̄ acrisa p̄culsi/ viā neq̄ egrediēdi neq̄ in-
 grediēdi iueniūt. Ip̄i rursus machinas maḡs q̄/
 uissimarū infamiarū cōgerūt ex iuriū allegatiōe
 ḡnali. S̄z infirmo vel deficiēte p̄itat. s̄ūdamēto
 i cis q̄ facti sunt nutabūde reddunt h̄e machie im-
 mo corruūt z i edificantes z egeste eos dēppria mo-
 le sternuntalis est de gigantib⁹ poetica fabula:
 hodie p̄terea velut oli in ip̄a babilonice turris e/
 dificatiōe fit i in eccia cōfusio liguarū. vt se nō itel-
 ligāt h̄i q̄ vel edificāt vel edificare sedicūt turrim
 ei. Quid a cur⁹ s̄i miser hec aspiciēs. qd̄ molī
 ar hec aduertēs. obsistere neq̄ fas neq̄ vires h̄eo
 nō moueri ip̄ibile. U Sic lugēbā mēst⁹ sic an-
 gustiabar anxi⁹. ve z ve crebris pl̄agorib⁹ ingemi-
 nās dū ex secreto mētis tridinio/ due comites ger-
 manecū s̄repterino astitisse mihi v̄ise sunt famili-
 ariter satis note. nomē fr̄is zel⁹ cui⁹ bitatio in ca-
 4

gittā hoc ē sine debito ip̄z sine diuinatione ip̄uida
mediū veritatis attingēt. aut si pugnādū fuerit ar
gumētariōibz ip̄i exēplo v̄silitariū ibūt oēs aīo pa
chico ad plū. **Zelus.** Quid me aspiciēs o foro
res/ grandia videoz polliceri. sed grandiora fides
potest. amor audez. doloris materni necessitas in
uitat. **Beniuolētia.** Magna p̄sus repmittit. ff
sed maior in exoluēdo difficultas reponit. tot sapi
entes bucuſqz nequnt id facere qd attentas solus
et iustus ita ne tot aīoz varietates. tot votoz mil
le spēs adunabis/ qm̄ idē bō plerūqz secū diffidet
z in eadē domo rixeregnant incompescibiles.
Quid ages p̄sertim vbi animo deliberato/ pla
cet error. placet diuisio. par sola voce nō corde cō
quiritur. vbi deniqz tāta q̄sta esse pōt. finū varie
tas inuenit. **Zelus.** y. **Holi** tandē obsecro
o germana beniuolētia. noli molestū silentiū tā p
tina ceter indicere p̄mitte me cōfabulari in amari
tudine aīe mee sine illud qd me p̄mit euomere. do
lor indusus vrit acruis. Ego saltē litterulis in fo
diā q̄ sentio nullū ibi discrimē formidat. Discre
tio. Age ergo frater/ si detinere nō possum? p̄mit
timus interim scribere te oīa q̄ in aīu uenerunt tū
mō ab iniuriōsa temeritate ab irreuerentia quali
ber abstinero. Laue deseras ne germanas tuas.
beniuolētiā z discretiōē q̄tū beniuolētiā z di
cretus fmo tuus. nec accusans nec excusans ali
os plus debito. sed aurea medio critate sp̄ in te oz
natus effulgeat/ z placeat/ mordaci odiosa dicaci
tate eiecia. **Zelus.** Facias qd hortaris foroz di
cretio. Hā et tu beniuolētia significas te hui? esse
sine. vis enim oīa interpretari beniuole sed in nom̄
suū. nō tū ita beniuole q̄ ledat f̄itas s; vt caritas
nutriat. et veniat dico q̄ exultates canere fas sit cā
ticiū istud cāticū mia seu beniuolētiā z vitas obu
auerūt sibi iusticia. et par osculate sunt. **Beni
uolētia.** Assentio ff/ nil aliud sane magis expo
stulo. sed ip̄z agere sup̄n? arbiter de? cōcesserit. Lo
mitabimur ergo te tu id qd suggesterim? tuis ver
bis exp̄mito at vero sup̄ omnia vide ne sis zelus
talis/ qualem a plus nominauit nō fm̄ sciam quē
p̄trea dicit zelum cōtentionis qz vicz nec discreti
onem/ nec beniuolētiā germanas tuas audie
bat zelus/ alio. **Zelus.** Fiet vtiqz ne dubites. et
quicqd in vtrāqz p̄tem dicendū videbit illud deli
berato sed breui libra mine rōnis explicabo. Nūc
alloquens oēs in cōe/ nunc ad p̄ticularioza mede
flectēs q̄ si post finito verbo dephēderitis me p̄
uaricatozē pacti h? v̄ra erit correctio z meū vltro
p̄cere corrigētibz. Multa tū (id aduertite) locutu
rus sum noiatim sub mō triplicis epl̄c q̄lia loqui

vel posse vel debere p̄sonas introductas nō me li
cēna oratoria cōiecturate. **Et** in p̄mis omnes
in cōe cōueniā. **Z** Si sine diuerse sint inter
vos/ vt hūana fert fragilitas qm̄ incerte ac timid
sunt puidētie nostre. p̄sertim vbi variat narra
tio in eis que facta sunt. Nun qd p̄trea cōtēntō
nes odiose regnabunt inter vos. nun qd exemplo
mulierularum res iniurijs pagetur. Nonne salu
brius est xp̄iano dignius vincē a bono q̄ malo
vincere. imo hoc pessimū est illud optandū. **Cre
dite** mihi par male p̄ scismata queritur nō vtiliter
iniuria iurijs/ sicut nec calliditas calliditate. nec
morbus morbo repellit aut sanat. Si p̄trea cō
tentiones et rixē sint inter vos nōne carnales estis
ego quidem dico q̄ vnusquisqz vestrū dicit. Ego
sum benedicti. ego subtractionis/ ego neutrius/
et qd venire solet inter oues dum ceca nocte p̄das
tot lupus irruerit. fugiunt p̄ bec fauces lupi ne
scia incurrit. bec in oppositū parietem impingit
bec nullo incerto vagatur attonita. Non alr̄ sp̄ri
tu quodam vertiginis agitur cetus ecclesie/ p̄
palpat velut in tenebris/ ignorans que petat. p̄
ambulat in circuitu. pars s̄s̄t̄ expectans lucē ve
ritatis certam/ de tenebris splendescere. Pars ne
que scit neqz nouit quicqz agere. Nihilomin? ip̄a
et agentes vtrinqz ridens d̄iudicat. Alios rapit
unt et transuersos agunt passionēs varie pessime
consiliatrices. ira/ odium/ inuidia/ cupiditas am
bitio timor et similes. adeo vt pro personis perse
quendum. sincerus amor pacis/ et serenissima ve
ritatis amicitia deserant aut impugnētur quo fas
cinore q̄le aliud execrabilius cogitari. possit neqz
q̄ inuenio. Per tales si non obuiatū extiterit ex
ponē fides discrimi. si suis litteris fidētes. si eas
instrū suarū passionū efficere molietes/ determi
nauerint aut asseruerint leuius debito in hac/ vel
illam p̄tem ea que meli? intractata manerent vt si
diceretur papam non esse caput vniuersale eccle
sie iure diuino. papam non expedire esse vnicū
pro ecclesia. pape passim in facie resistendum esse
passim et ab eo appellandum. vel ex aduerso si q̄s
assereret q̄ in nullo casu pape dicere licet. cur ita
facis et similia. **Quosdam** p̄trea videre est q̄
tanta animositate suis aut cepris aut consultis in
herent vt nullis ad oppositū rationibus nulla
incommodorum experientia. flecti possint. Da
lunt omnia secum ruerē/ omnia frangi vlturbari
quam pedem retroflectere a via sua. etiam iniua
et ob hoc iam non via/ quoniam progressū ob
stare reperiunt vel spinaz. Hec vitioz sepes hor
rida vel fossatoz. Hec cordiū p̄fiditas incognita l
larriculoz malignitas. vel comitū mutua impus

gnatio vel viarū dīstric^o hūiles q̄s ceruicosa tur/
gidaq; p̄sūptio/neq̄t p̄tergredi q; neq̄t humiliari
Ira fūct deniq; tales odio imortali s̄ oēs q̄s vi/
derint vel audierint. nō dicā aduersari sibi sed nō
plenis vocib; et tot; assentire sūijs. Alios ad oēs
uentū inītar arūdinis videmus mutabiles q̄ pro
bucella panis iusticiā desererēt. Alios tandē iue/
nim^o (et vtiā multos) q̄ pati sunt obedire verita
ti cognite seq̄ p̄terea qd̄ sequi licebit vel expediet.
multa quidē licēt/ q̄ nō expediūt. Hi nullos odi
unt. nullos p̄sequūtur. q̄s absq; malignitatis ad/
mixtiōe cū puro et simplici oculo v̄itate q̄rere cog
uerint. etiā si nō datū fuerit inuenire. Remiscūtur
q; paulus et barnabas absq; pctō dissenserūt. ita
vt discederēt ab inuicē; nullo tñ odio seipos p̄se/
cuti sunt. nullis maledictis et iniurijs se inuicē cō
secrati legūtur. Qua in re/ vident egisse nō sat; be/
nūole nec discretē (ne loq̄mur acerbi^o) illi q̄ s̄b no
mine venerabilis vniuersitatis tholosane/ quan
dam nup̄ eplam grādem serenissimo fr̄aco; regi
trāsmiserūt plenā maledictis pūgentē iurijs/ cor
ruptā opprobrijs. in illos oēs q̄ nō secū sentiunt
qui substrahēdo nō secū in obia (vt dicūt) debita
p̄seuerant. Verū sepositis interim p̄p̄ijs ad seipos
affectionib;/ et odijs ad alios/ obnubilāt enī
ista veri iudiciū aiaduertāt qd̄ ex opposito s̄bstra
hentes p̄t̄ rescribere/ noiātim illi de alma vniuer
sitate pisien. q̄ pfundiori nota q̄rant inuri. **E**xē
plar l̄rarū r̄suarū et p̄sona vniūsitatis paris ad
epistolam tholosanam

Postulata in p̄mis r̄xp̄ianissime ma
iestatis tue licētia/ cōuertit se hūilis si/
lia tua/ r̄ndere tholosanis q̄busdam/ p
eplam tali sobrietate q̄lē te decet audi/
re et nos loq̄ cōtextā nō q̄liter meruerāt bi q̄ male
dictis ip̄obis q̄ execrandis execratiōib; infama/
re regiā dignitatē cum generali cōcilio suo conati
sunt. rupto de repēte diutino silētio. Loquimur
ergo sic ad eos. rex serenissime. te audiente te iudi
ce. **E**a fr̄es sup̄ quib; accusamur a vob;. si talia
erant q̄lia exaggerando declamat (imo satirica di
cacitate mordet) caritatiua illa eplā vestra nisi ca
nina potius appellāda erat. p̄fecto vestrū vos ac/
cusat qd̄: iēnale silētiū. Cur enī tūc cōfestim vt nē
fero neq; arguistis neq; statuistis cōtra faciē no/
stram nos fr̄es v̄ros/ q̄ tā manifesta et sacrilega i/
pietate vestris iudicijs errabamus. sed p̄tinaces
nos ac desp̄ate errātes linquebatis. **Q**uo pacto
igitur nūc frustra nos imperit; si tales iudicamur
a vobis. aut si ad regē vestrū et nostrū. dūtatat ser
mo vester est q̄ rōne ip̄m et oēs de generoso s̄gūi
ne suo. nō p̄tinus ab errore reuocastis. q̄s iuratis
vos scire. vos firmiter credere/ nequaq; p̄tinaces
esse in subtractione p̄ eos effecta. et sic palā effcā

vt nulla possit tergiversatione negari. testis es o
rer eoz q̄ dicimus. q̄ igitur vel infidelitate vel in
ertia nō monuistis eos cōtinuosi tam certo et pro
boso scismatis anathematis q; vinculo vestris
iudicijs nisi resipiscerēt ligabātur. Atqui stupi/
dos forte vos et elingues effecerat timor. q̄s nior.
timor cadēs in viros cōstātes. **U**n̄ ortus: in deo
tus. Quod sicut scribitis. vir quidam legatus ex
vestris fere necatus est in concilio parisien. cele
brato. **Q** q̄s p̄uide trepidastis. nam tua res agitur
paries cū primus ardet. Poterat vnicuiq; vestrū
si obmutire p̄sumpsisset. sile cōtigisse. nō dū hō ita
desipitis fr̄es. vt hec dicatis. etsi ita loq̄mur. alio
quin q̄ aio certare vos pollicemini vsq; ad mortē
p̄ iusticiā. q̄ nō dū vsq; ad sanguinem restitistis. si
vos plus triēnio pauor puerilis exterruisset trepi
dātes timore vbi nō erat timor. **H**ā q̄lis timori lo
cus fuabit vbi tā p̄mptos defensores et p̄p̄ulsores
iniurie. ep̄us ille mor inuenit dños duces sicut te
stamini. Quid si cerebrosus. si capitosus/ si p̄sum
ptuose loq̄t aut minat/ cras ille vester ep̄us/ nō est
nostrū diffinire. sed neq; ē vsq; in credibile. cū si
talis erat dum in turbā alacriū ingenio; vinaci
um iuuenū incautus impedit/ q; exagitat/ ab eis
fm̄ meritū suū et ex ibi latus extant. **S** ad
silentiū vestrū regredimur. **R**ūdere postulamur/
vbi tunc erat dolor: isle ingēs/ qui (sicut ex histo
rijs trahitis) mutos etiā ex natura loq̄ cogit dum
recētiōr erat iniuria. dū plaga noua curatiōi p̄xi
mior. dolor iste vester q̄ nūc estuare vos iactat; q̄
sum abierat/ aut vñ nūc subitus emergit. deniq;
dolor iste dū ab initio erat q̄si mustū nouū absq;
spiraculo nōne instrepit/ vastos forni^o erumpere
nōne clamores horridiores extorq̄re debuerat. **A**t
vero scandalū vob; erat formidini. **Q**uale scanda
lū: passiuū an actiuū. datū/ sc; an acceptū/ et rō
rem q̄lemcunq; paueritis/ damnat grego/ q̄ tradit
non esse deserendā p̄pter scādālū/ veritatē vite do/
ctrine et iusticie q̄lē hic asserit; **S** ex r̄tū subtrac
tionis aut (sicut fm̄o vester loq̄mur) partum in
felicē p̄stolabamī. qd̄ ita q̄sumus: nunq̄ ab eue/
tu negotio; metiri iā actoz bonitatē/ cōgruū vt
necessariū iudicatis: videte ne fallamī. **Q**uāta sūt
optimo initiata p̄ncipio q̄sta i q̄b; nihil virtuose
et moralis prudētie defuit q̄ tñ successu prosp̄vel
intento caruerunt. ad qd̄ pōt violatē traduci illib
careat successib; opto. q̄s q̄s ab euentu facta notā/
da putat. **H**ostrū est plātare/ nostrū est rigare fm̄
prudētiā a deo nob; insitā. hec hō nihil sunt om̄ia
s; q̄ incremēti cōsumatiōez dat p̄ps est. **H**arrat iu
dicū lib. filios israel pugnātes dñi mōitu bis ma
gna strage corruisse. q̄s tñ dixerit eos de aggressu
pugne p̄ h̄ iculpādos. **A**t forte plū^o fm̄o eplē
vestre talem temporis tractum. vt elaboraretur

et igitur utque coaceruaret iteri gradē & geri
 eumaledicoz i nos yboz vt isup gradiloqz
 tragediā cōtūctiaz / vt sales aspsos satirice
 ipbeas repbatōis expueret i nos / fīna illa
 vīa dilectio. **S**z pfecto si fuisset iniquitas no
 stra vīa alia audire meruisset (quod libera
 voceremellim / certe tū vīa amicitia ex simi
 litudie qda; studioz nob obnoxia / vīa qz
 prudētia et gūitas blis deceret studiosos
 digna appebat q pulciori / non illoto ob
 scenoqz sermone / vteret dignū erat illō spe
 culū / qle vos eē gloriāmi / qd radijs purio
 ribz rutilaret / digna deniqz vīa vīa / q nō
 in his maledictoz labruscas degeneraret.
 Poeticū est inuolucrū / musas a grestes / nō
 in picas cōuersas eē / et qdā a grestes in ra
 nos / et alios in simeas. aragnes in araneas
 nioben in silicē. et alios i alia. qz liguis ab
 usi sunt. eas i maledicta lātes. **P**roclare de
 mū ab Aresto. dictū ē / Honorē esse i hono
 rāte. ita pculdubio illiberalis / cōtūctiosa
 vitupatio sordidat exprobrāteē. **N**ā qlis
 vniūquisqz est talia dicit. sicut q de terra est
 de terra loquit. **S**ed vitupare nos / sicut
 tū epīe facies oīdit / vīa nullaten⁹ erat itē
 tio. qlis ergo nūmū laudare obediē. iā / zin
 obediētie scelus detestari. cām pīerea defen
 dere pape / et eccie. deniqz a deuo nos iufau
 stes / stractōis / auertere. est ne igit vīa frēs
 prudētia tā oblita sui. vt arroget sibi docē
 di nos officiū. in re pferim notissima q / o
 bediētia bona ē. in obia mala gūiterqz ple
 cenda. qd hoc ignorare psumi pōt / marie
 apud nos qru studiū antiqui⁹ solenniūqz
 tam nūero qz merito / et auctoritate p extitit
 se nec tpe negaretis / Nam / et inimici nri sūt
 iudices. q tū ceteris supeminet vniuersi /
 tas nra / quā inter virgulta cupressi. **A**m
 plius ybo / p in obia (si ita necesse fuerit) nos
 edocēd. erat ne dispēdiōsissimus / mo tra
 bendus p auctoritates emendicatas / inge
 stas qz sine ordine p pueriles periodos assū
 due siles et plus equo / sonozos. p fastidio
 sam nugacis repetitōis eiusdē sinisterita
 tem / deniqz irascēdo dētibz frēdēdo / et tabe
 scēdo in nos qsi beluina feritate mox cōcul
 candi lacerādi deuozādiqz videremur. **P**o
 teratis frēs / poteratis alr vīam iactare elo
 quētiam. aliter vīam officiū / vel docēdi vel
 monēdi vel corrigēdi vtilare. **N**am is cla
 psim esse a memoria vīa mōstratis illō cū
 ceronis documētū / cui scriptura sepe / cor
 dat / sit monitio sine cōtumelia vel expbra
 tione. **N**am et michael disputās cū diabolo
 et corpe moysi. **R**ursus frēs / elucyio

nis vīe accuratio vel deserēda erat penitus
 vel accuratius incorruptiusqz seruanda qz
 qz dictādi viciū nō magnope culpāremus
 si nō viciōsissimo et pīus intollerabili ge
 nere cōfutatōis vteret / illa elegans eloqū
 tia vestra. que enim viciōsioz cōfutatō seu
 argumentatio adduci poterat qz que ad
 vtrūqz flecti potest / que defectū / si p totum
 hoc terminū oculis videre nequiuir vīa so
 lertia tot litteris erudita / quo ausu nos in
 obscurioribz cōmonere psumperit cōside
 ret. **H**oc itaqz qd dicimus mōstrabim⁹ dis
 gito / tūmō oculos aperire nō pudeat. **S**i
 obediētia laudāda est (vt toriēs inculcatis
 quasi nō ita sentirem⁹) / si hec sit gladius ve
 ster acutissim⁹ / quo nos iugulare imo crue
 tis vulneribz cōfodere satagitis / attendite
 qz facili rectorione / gladiū vīam in iugulū
 vīam cōuertim⁹. obedire siquidē oportet deo
 magis qz hoibz. nō hoc inficiabim⁹. oport
 tebat ergo vt deo iubenti recedere a consor
 tio vel heretici vel scismatici vel in talibz ve
 heriter notorie diffamati / aut in nocumen
 tū eccie pīdenti / vos ipos pīstaretis obedē
 tes / qd qz nō fecistis / fas habem⁹ / et conse
 quēti more vestro cōcludere / qz in obia hec
 vestre / plecti d; pena tali. imo maiori qz no
 stra facta / vt fieri dicitis / eius vicario. nam
 cōtemnenda est hec prās / vt altera superi
 or honorē. **S**ciamus / his auditis quid
 agitis qd obstrepitis. qd rugatis faciebus
 stomachantes acclamat. **N**os certe nul
 lū fouemus in hac pte scismaticū. nullū be
 reticū. nullū deplātozē eccie. nullū de his
 vebemēter et notorie diffamātū. **I**ta ecce /
 satis vos frēs / nos ecōtra pponimus accu
 samus suadem⁹. purgātes nos silt p nega
 tionē eoz q nob imponitis. erat idcirco ra
 dit hec difficultas / et cōtrouersie ad qz euellē
 dam / totis eloquētie illius vestre mlliane /
 neruis incubere debuerat caritas vestra. q
 radij / pbare vicz dūm bñdictū nō esse scis
 manicū. nō hereticū. nō aduersantem eccia
 stice vnitati. aut nō de his merito vebemē
 ter infamatū. aut esse talē qui nō conuertit
 obediētie sue honorē. in instrumētū destru
 ctōis eccie. hoc est qz in cōtentione versari
 qd vnicū cōfutari cōueniebat. nō de obedi
 entie pconijs et inobediētie supplitijs imo
 de pialibus maledictis membranā occu
 pare. **E**t istud tam / cur modo / et nō antea
 citius effecerit vestra fraternitas / nondum
 pspicua rō inuēta ē / nisi forte vī voluerim⁹
 suspitōibz maliuol in vos / qtr abutim⁹ in
 nos. **D**i. ei forsan suspitio⁹ aliqz qz liuida

B

emulatio v̄ra ob p̄clarissima; studij nostri
 famam/ aut aliunde male parata/ nūc tandem
 nacta opportunitate egesta ē q̄ si aperiat
 sepulcrū patris intus spurcidiū & olidū. **Su**
 spicabit aliq̄ nō inuidiā nō odiū nō rancor/
 rem/ sed vel adulationē vel ambitionē sue
 promotionis avidā. rupisse hoc v̄m silētiū
 dū spes arrisit nouarū puisionū hūdanarū / si
 noua restitutio fieret/ p̄sertim vob̄ petentib̄
 bus & altercātib̄. & vsq; ad piculū capitis/ de
 certare pollicētib̄/ longe s̄o sint a nob̄ iter
 p̄tationes h̄mōi malivole & incerte/ fr̄es ca
 rissimi. **Nūc** id agere nos cōtingat qd̄ i
 nos fieri rōablr̄ inculpam? **Ista** qd̄ est ri
 ratio vel feminea/ vel cania seu puerilis/ dē
 t̄ib̄ & vnguib̄ iniuriarū. cām ducere ista pu
 gna goliad a cōtumelioso cōtēptu/ certam
 inire. **Est** t̄m fuerit in nob̄ aut n̄m nō
 nullis int̄tionis corruptio (qm̄ q̄s p̄ glo
 riarī se mundū h̄re cor/ cū nō sit hō sup̄ ter
 ram iustus q̄ nō peccet) **Hūilomin** qua
 le sup̄ hac corruptela adducit/ efficac̄ argu
 m̄tū vt t̄a certo/ t̄a absoluto/ taz in generali
 vos feriat̄is iudicio q̄si vocis illi? immēo/
 res intonātis nolite iudicā & nō iudicabi
 mini. **Est** sint inter nos aliq̄ ab̄iciof. ad
 b̄nificia/ aliq̄ leues ad iudicia/ aliq̄ odiosi
 ad d̄m b̄ndc̄m. v̄n̄ t̄m cōstat subtractiō; p̄
 tales cmerisse. **O**mittamus nos r̄ndere
 quō talia fingere h̄; v̄ra discretio? de rege
 n̄ro & v̄ro de d̄nis ducib̄ cōsanguineis su
 is. de baronib̄ regni. p̄terea de cōsilio re
 gis/ de p̄latis & toto clero francie. **P**ostre
 mo de toto regno hyspanie. **E**xclamabitis
 hic p̄mo iā exclamatis q̄ p̄ nos seducti sūt
 excecari sunt. alienati sunt. mirū vero si vob̄
 soli & absentes & pauci/ aptos h̄ētis oculos
 in eorū regimine/ si vob̄ solis sua illumina
 tio suaq; directio d̄c̄at. **A**tendite ne intole
 rabiliter n̄. mis arrogetis. **S**citis et credi
 tis firmiter q̄ rex & d̄ni de suo sanguine ge
 nerofo nō adherēt/ subtractioni p̄tinaciter
 hoc ē v̄m verbū. **L**erte neq; nos p̄tinacit̄
 adherem? **A**dheremus t̄m sicut et ipsi / do
 nec interim nob̄ patris corrigi si erram? cla
 rins aliq̄d. cōmodius q̄ p̄ eccl̄a diluēscar.
Aut igit̄ eos oēs pari nobis cōrimie pari
 q̄ reatu cōuoluit̄ q̄; subtraxerūt/ sicut nō
 vultis q̄; nō audet̄/ aut nos sicut ipsos ha
 betoie excusatos/ qm̄ p̄tinaces esse nō volu
 mus qd̄ t̄m oio facere refugitis. sed v̄. cet̄ si
 non citis p̄tinaces/ cur a damnate subtra
 ctiois cōtinuatione non cessatis? **I**nterro
 getis similiter/ cur ab eadē rex nō abscedit

q̄ si purgetis q̄rentes rōem/ nostra est cōis
 r̄sio. qm̄ nostram interim cōscia m̄ sequi
 mur. nam q̄stum licet dubitare de d̄no b̄n
 dicto an pdiderit ius in papatu/ aut q̄ obe
 dientia ad ipsum/ est eccl̄ie pestifera/ tan
 tū d̄ fas est ab eius obediētia secedere. **N**e
 q̄ enim negabitis qm̄ p̄ culpa heresis aut
 scismatis/ papa fieret inferior/ quolibet xpi
 ano **J**ura sunt ad hoc pl̄missima neq; p̄re
 terea latere vos. p̄tatem papalē data; esse in
 edificatiōe eccl̄ie non destructiōe **Q**uo
 abusu in destructiōe eccl̄ie notorio eti
 te. **N**onne exēplo pauli resistere in facie ge
 renti se p̄ papa liceret. **N**onne sibi dici pos
 set cur ita facis? **A**nastasius sūmus oliz pō
 tificet̄ alioz nonnulli sup̄ hoc sunt in exem
 plū **E**t o d̄cus arbiter equissime et q̄ pacto
 mirant̄ istud quidā hominū/ q̄si non intel
 ligibilis sit hec absurditas **E**t in reb̄ lōge
 minorib̄ id licere fieri magno assensu con
 cederēt. **S**i enim palaciū suū/ si ciuitatem
 suam/ papa facib̄ accensio p̄ sua libidine
 quereret concremare/ si paganos armatos
 si a groz depopulatores moliret apud xpi
 anos intromittere/ etiā vbi nihil fidei p̄re
 dicaret aduersū/ si v̄gines igenuas aut ma
 tronas honorabiles violare sara geret / q̄s
 tā indulgētissimus vnq̄ aut blandus adu
 latoz ad papā fuit/ qui negaret his ansibus
 obuiandū esse qui papā ipm̄ si verba non
 sufficerent diceret non debere factis arceri.
Jure naturali concedit̄ vim vi repellere iō
 q̄s concedit̄ vt p̄sone singulari fas ess̄; pa
 pam aut regem vel ligare vel carceri mand
 pare/ si eis iniuste p̄sequētib̄ hanc perso
 nam/ sibi non aliunde pateret p̄p̄te mortis
 aut impudice violationis effugiū. si hoc in
 damnis corp̄alibus tam liquidum est / qd̄
 de spiritalib̄ incōmodis longe graniorib̄
 relinquitur estimandū. **Z**ungamus hanc
 rationē ad rem que agitur. **S**i substra
 ctū habuerunt p̄babiles vehēntes q̄; con
 iecturas/ aut certas rationes ex his que fa
 cti sunt q̄ d̄ns benedictus aduersabatur ec
 cl̄ie scismate vnitati/ nunqd̄ non bono fine &
 intentione poterat hec fieri subtractio: q̄/
 retis quo pacto/ sic q̄ppe vt non assumeret
 obediētiā sibi factā/ in velamē aliquod
 neq̄cie aut p̄telatiōis scismaticē p̄auitatis
Ex quib̄ns medijs mille medijs/ aut conti
 nuādo honores suos/ sine p̄curatiōe vnio
 nis/ aut pmouēdo sibi fauētes in hac libi
 dine d̄nandi/ aut nūc ap̄te nūc occulte non
 fauētes sibi p̄sequēdo. **V**idēt̄; clare si qd̄

videtur qd nullis hoc loco vtimur sophisma
 tibus. imo ne sophistici palogismi vos decipi
 ant (sicut fecerunt) nos ipam ad nu
 da difficultate reuelam⁹ cu⁹ p⁹riu sit sophi
 stari se celare et positioes suas vel inuolue
 re vel trāsferre. Nullas p⁹terea legū interpreta
 tioes subdolas aut fictas adducim⁹. solis
 innimur regulis iuris diuini et naturalis
 q⁹s p⁹ vobis assūtiis q⁹sq⁹ inmutabili verita
 te subsistere nequa q⁹s ignoratis. hec sūt re
 gule. q⁹ sūm⁹ eccie p⁹lat⁹ p⁹pter eccie vilitate
 stabilit⁹ est. q⁹ pape si apostata a fide resistē
 dū est in facie et si nō recte ambulet ad veri
 tate euāgelij. q⁹ vim vi licet repellere q⁹ deo
 magis ē obediēdū q⁹ hoibus. q⁹ bonū p⁹b
 licū p⁹ferēdū est bono p⁹nculari. q⁹ ad pub
 licū ordinatū est. Istis in q⁹s innimur nō
 vifallo criminam⁹ tlib⁹ q⁹ faciēda sunt mala
 vt bona eueniāt q⁹ p⁹sequēd⁹ est papa ver⁹
 vt scismatic⁹ sal⁹ det. Hodum ita v⁹ si liles
 sum⁹ vt ita desipiam⁹ Quid ē mltos turpi
 ter plane inuoluūt sophismata / dū nimis
 fugiunt. q⁹ ei videre neq⁹ū q⁹ papa verus
 aut p⁹ tali bit⁹ desinere possit eē papa / aut
 bñd⁹ ē p⁹ tali ipi nō capiūt q⁹ rōe substracō
 possit (imo et dēat in casu) iustissima repu
 tari. hoc ē in q⁹unt iobediētē esse. h⁹ ē p⁹secu
 tore capis⁹ exidere. cū nō nulla secessio a ca
 pite dici dēat in obediētia neq⁹ p⁹secutio ni
 si legi diuine fuerit cōtraria. Est aut⁹ diuina
 lex iubēs recedere a tabernacul⁹ impioy. iu
 bens frēm postq⁹s audire noluerit ecciaz ba
 bendū eē sic et bñicū et publicanū. iubēs p⁹
 terca oculū aut mēbrū aliud emēdū eē / ne
 totū corp⁹ sua cōragione depraret. q⁹ diuina
 iustio q⁹iter ad rē q⁹ tractat ad optari dēat i
 sumari ē. **S**cim⁹ tū q⁹ ad abucm⁹ det⁹ ne
 gatis i⁹ h⁹ negocio cās tles i facto. Hoc vto
 est q⁹ in discipulo nra vsat. hoc pbare q⁹
 negam⁹ / aut impbare q⁹ estimam⁹ debue
 rat caritat⁹ v⁹re prudētia. aut nō notissima
 ingerere. nō nos mille puicis insectari. nō
 v⁹bare latranibus auras. nō nos p⁹sq⁹ intelli
 geretis arguere. Et qm⁹ idipm nō perozat⁹
 et res lōgiori disputatiōe eget qm⁹ vt sub es
 plebrenitate possit coartari. q⁹ deniq⁹ iam
 plurics tam scriptur⁹ tā viuīs vocib⁹ rōna
 bilitate nre substracōis si nō pot⁹ libell⁹
 diffamatorū appellari meruit. Fleclater
 nos quā multa alia posuistis q⁹ si rigidū ex
 amē itrarēt illa de errore in fide. de crimine
 in bonis morib⁹. de inobediētia lese maie
 statis regie / et alijs plurimis / dānāda pate

rēt / que oia oñdere sicut et pncipalē cās nō
 strā iustificare patos nos offerim⁹ q⁹stuz et
 que admodū tu rex sapiētissime iusser⁹ qui
 hacten⁹ nos in diuiduos coadiutores tuos
 assumere dignat⁹ es. neq⁹ enī diuersuz a te.
 q⁹d q⁹ agere fas putat discretio nra. Et si im
 pbe puocari ad certamē impar min⁹ nūero
 et virtute / sufferre molestū sit. **P**otuerāt
 ista sufficere si nō vicissitudine referre velle
 m⁹ / reddētes p⁹ malo bonū et bñdictione mo
 nitoria. p⁹ expbratiōe maledica cū illo q⁹ cū
 glorificad⁹ ait / maledicimur et bñdicim⁹.
 itaq⁹ penam⁹ rōez frēs q⁹ frēū q⁹ vtilitate cō
 placuerit se iūgi a cōi regis et regni cōcilio.
Periret q⁹ppe ois poline⁹ ordo si ea q⁹ cōi
 sunt a sensu cōclusa q⁹libz p⁹ suo motu capi
 tis vel inculpare vel ad nouā cēsura reuoca
 re cōtēderet. **U**bi enī fuit vnq⁹ tā apra tam
 p⁹coris snia q⁹ nō aduers⁹ calūniatū linguīs
 carpi possz. alijs amore / alijs i⁹gnātia alijs so
 la cōtrariādi p⁹teruia aut p⁹uritu nouas res
 moliedū veratis s⁹ neq⁹ cōcilio generalib⁹
 p⁹stit⁹ ē olim assensus vnanimus it⁹ vt nō ex
 aliq⁹ p⁹re p⁹dictores inuenirēt. **E**quū ē idcirco
 legib⁹q⁹ et cōiuetudie scrip⁹ vt in ore maior⁹
 p⁹is stet oē cōitatis iudicū. **A**lio q⁹ si cūli
 bet assidue fas eēt obniti nihilo pl⁹ agere⁹
 q⁹ si inter naucleros eiusdē nauis / odiosū
 cōtinuaret iurgū ill⁹ velū tēdēt / istis lacar⁹
 alijs dectro⁹ sū alijs sinistro⁹ sū ex adūso cōa
 ri i⁹placabli aofitate tractatib⁹ / d⁹liberatiōe
 ei maior⁹ p⁹ exceptata / sine cōsulta⁹ ē eiros
 opē ferre l⁹ neq⁹ p⁹tiacit aduersari et ita por
 tū q⁹libet attingere quā sub dubia spe me
 liozis por⁹ cōsūdere interi oia seditiōe cer
 tissima. mltā p⁹inde tolerari debēt iā facta /
 quoz incepus p⁹dicere dignū erat. **E**sto vo
 bis appareāt l⁹ forte sint sanioza cōsilia. ni
 hilomin⁹ ap⁹ cōitātē c⁹ estis ps pua / abu
 lantē in opposita snia q⁹d p⁹dē tract⁹ v⁹ p⁹
 nat aliozū. imo q⁹d aliud opat quā cōtērio
 nes scādala aiositates et disturbia ad rē oēz
 q⁹ agit saluberior finiēda. **R**egociū aliō grā
 de p⁹sq⁹ certa cōclusiōe firmet op⁹ bēt cōsul
 tatiōe in q⁹ sit aim⁹ i cōsulendo lib⁹ poro ac
 ceptata cōlone tē ē tps faciēdi nō dijudicā
 di. **Q**uod si opposueritis p⁹ceptū dñi vt nō
 peccet aliq⁹s sequēdo multiud inē. hoc de
 criminibus q⁹ benefieri nequeūt / intelli
 necesse est. nō enī talia vnq⁹ licere faciet q⁹
 nullibet numerus peccantiū et stulto⁹ quo
 rum infinitus est numerus. **A**tuero sec⁹ est
 i eis q⁹ fieri bñ pnt in quib⁹ cōsciam p⁹riana

E

Trilogus

ad alioꝝ formare iudiciū / quāq̄ licitū quāq̄
debitū est q̄liter esse dicimus in pposito vbi
ea q̄ in facto sunt. nō q̄ fidē immediate respi
ciūt vclātur. Obiciētis fortassis q̄ nō sin
ceris aīs / nō medijs vsq̄ quāq̄ iuridicis nō
p pōas oī vitio pclusio s̄stractōis excepta
est / q̄si nō ita possit fingi in oī negotio pub
lico q̄i p̄terea p solos bonos bñplacitū suū
opet de? opat? p malos / q̄les etiā inf vos
aliq̄ sunt etiā cōfirmatos vos p̄bariseace ia
ctentis p̄ ceteris hoīb / et exceptos ab illa re
gula si dixerimus q̄ p̄ctm nō hēm? Quot
p̄ncipes infideles. q̄t tyrānos iūds legim? /
et vidim? a q̄b eōssimas leges edicta / q̄s
nesciat emanasse / q̄ in re p̄spiciū esse d̄z / q̄
negocij q̄litate magis attēdere cōueniet si iu
sto sine / si pia inrēctioe fieri potuerit / q̄ su
spitōib duci ex agētū hac vel illa volūtate
P̄terea frēs cessent cōtumelie. abeat si
nistrē de nobis suspitiēas q̄les h̄ri de vob
nec vultis nec volum? **A**redite frēs / nos
bñ cōscij nobis sumus de p̄cessu s̄ ad pa
cē eccie qui vtiā tā p̄sp̄erū successū capet.
quā p̄isp̄ optam? optare aut̄ hoc magis no
strū est q̄ illud exhibere. **T**andē q̄ res
(v̄ arbitram) discussionē exigit ap̄liorem
(nō enī p̄pter aliud nos ad certamē puoca
re deberetis) obsecram? ter rex serenissime si
cut iā obsecrauim? p cōcilio toti? obie istū
us celebrādo in q̄ cōueniāt seniores / viderē
de factis et de iure (q̄d ex factis exoritur) exa
minatissimā veritate. quā sp̄ amplecti pa
tos nos offerim? in noie e? q̄ est v̄itas. in q̄
bū valere et sobria modestia sape. oēs opta
mus frēs n̄ros in eodē d̄no carissimos.
Talia in alioꝝ p̄sonam transfigurata sunt
(o sorores) p̄ recussioe eoz qui nimia acri
tate sniam p̄p̄iam defendere / et alienā car
pere repti sunt. Et q̄m ita tibi placitū est o
soror beniuolētia (hoc enī nutu tuo signifi
cas) cōuertatur orō n̄ra ad eos q̄ acta oīm
p̄sertim supioꝝ tota seueritate recensent at
q̄ dijudicant nullū eis refugium ad correcti
onē / nullū locū ad veniā vel excusatiōem re
liquētes. cū p̄fecto male nimiseēt res hūa
ne / si semel peccātib clauderetur mie sinus
q̄ si mīa cōceditur hominib / illa obsecro
quib̄ rationabiliter iudicio p̄stabitur / q̄z
hoīb occupatis q̄ hoīb ad regimē rei p̄b
lice cōstitutis / si quidē ad eos ex omni pre
fallendos inuigilat assidue subditoꝝ quo
rundā malignitas nūc mēdacioꝝ fūco nūc
blanditijs adulationū nūc accusationū cō

fictionib̄ nunc in gestione suspicionū v̄v̄
sic rapiant spoliēt et detrahant vel v̄t amo
rem simulant tanq̄ solliciti de salute domi
sui / si multos accusauerint / si mendacibus
nouitatib̄ aures prurientes p̄ncipū fricaue
rint / si accensos odij / si stimulos ira ani
mos uoz magis inflammare v̄gere q̄ stu
duerint. Quāobrem non absre videtur di
xisse **Seneca** cōsulendū esse bonē mēti sua
deret quā inquit bonam mentē / nemo oc
cupatus inuenit. et alibi tradit bacronē eē
vel difficile vel impossibile / v̄t idem sit p̄n
ceps et vir bon? **I**pi p̄fecto supiores non
tam sup hoies / q̄ homines sup eoz capita
positi sunt et nō tam inuidia q̄ mīa digni
habendi. tanq̄ miserabiliores ceteris bo
minib̄ z velut positi ad sagittas causas de
ceprozie iaculatiōis. quoz multoz stultici
ciam / adulatio in infaniam vertit. alioꝝ
iracundiam in furorem / alioꝝ beniuolen
tiam indulgentemq̄ naturā trahit ad p̄di
galitatem crudelissimā. **R**apiūt enī a pau
perib̄ q̄d apud ditiores effundāt. **P**arēt
deniq̄ delinquentib̄ languida quadā spe
cie benignitatis illecti. sed redit bec mīa stul
tia / ad innotētū p̄ncipem triculētā. quan
tus erat ille rex et p̄pha dauid / quam sagax
quā puigil ip̄e tū ad v̄nius serui mēdosaz
vocem seductus est / v̄t hereditatem cui? p̄
de dauid optime meruerat ad eūdem suuz
traduceret. postmodū q̄d etiam monit? nō
restituīt sed diuidēdam imperauit. Quoz
sum bec omnia nimirū v̄t cōmonefacerem
tolerādos esse pia cōpassione defectus su
perioꝝ magis quā dijudicatiōe secura p̄se
quendos. **H**ecq̄ mibi quisq̄ opposuerit il
lud sapiētis / exiguo cōceditur mīa. **P**oten
tentes aut̄ tormenta potētē patientur. **I**p
si vere p̄ncipes in hoc exigui suūt eo q̄ am
pli? si ex ignorātia forte sua ip̄i sibi grādes
sibi fortes et beati videātur. **R**ursus si plu
ra in hominib̄ vicia correctionis impossi
tas tolerat. reseruās ea diuini censure iudi
cij idem fieri de p̄ncipatū delictis nēcitas
maior expostulat. **E**t nō p̄tinus p̄ q̄libz er
rato sp̄natur eozū p̄ncipat? . cū ap̄s domi
nis etiā discolis et xp̄us p̄bariseis ypocri
s obedire p̄cepit et **A**resto. diffinit p̄ncipem
nō debere repecti. **T**idit hoc tragicis ille
qui monuit atbenicē. ne leonē introduce
rēt in ciuitatē. introductū vero eū cū omni
mānsuetudine z lenitate tractarēt q̄ siluado
fatis est accōmoda rei quā agim? **Q**uō si o

quolibet pncipate hec vera sunt / ipi domi /
no oim / et eo seruo oim / quo dno oim. pa /
pam loquor quis noboc coe mie debitum
impendingu arbitretur? Esto dñs bñdctñs
errauerit in nō offerendo celeriter viā celsi
onis / attendatur in eo potuisse cadere dece
prios qles nu meramus / Proueniētes ex
subditis. Attēdatur humane cordis fragi
litas ad honores qrendos auida. et pñax
ad retinēdos. attendat qstas vires habe
ant suspitiōes in gestē a maliuolis / nec esse
facile illos p libito diuellerē Attēdatur in su
per pnia ipius offerētis iam pdez id qd ab
initio querebat. Deniqs si erratū est ab eo
nunqd sibi ianua penitētie / que cuilibet in
feriori apra est / obcludetur. Nūqd penalis
carcer / nunqd innumeri dolores alij i cor
pore in bonis et in fama iam plus qdrien
nio tolerati. diluere sufficiūt hoc erratū. U
derint si q sunt mōstrātes oppositū vbovel
ope / ne plus hostili odio psonē / quam vni
tatis publice zelo se pdant in flāmatos.
Itaqz placet hoc loco inserere quādā eplāz
quasi noie suo ad regem francie destinataz
que sic contexta est.

Benedictus epus seruus seruoꝝ
dei / carissimo filio in xpo karo /
lo francoꝝ regi xpianissimo salu
tem aplicam qz benedictōem et
miserationis spm assumere. Si demolitio
hierlm terrestriū olim pstrinxit ad lacrimas
corꝝ pphē Jeremie et saluatoris ihu / si pteꝝ a
corpalis sepacio sponsi a sponsa fidei tan
te est molestie si deniqs ipa etiā natura suo
docet instinctu / turturē assiduos gemitus
edere / dū cōpari viduaram se senserit. null
mirabit si in desolatiōe miserabili spūalis
hierlm / et in acerbissima sepacione quaz in
ea sentit aim / conuocet et ploro quis igit
dabit capiti meo aquam / et oculis meis / so
tem lacrimarum / ad descendum iugiter lu
ctuosissimam sacrosctē eccie labefactionez
diuisionemqz. Quis me cōsolabit. qz me /
debitur? Cōsiliū qle mihi pueniet itaqz
planctus lugubris / dolor et angustia tan
gunt oēs in cōe filios eccie Sed lōge seui
us atqz pfundius dilacerat infelix cor meū
inaudita miseria. hoc exterminiu Istā pdi
tio / nimirū data mihi illa est in sponsā sin
gularē / q oim mī est vltis. his nihilominus
ocul aspiciō / tā nefando scismate eā q mī ē
pacis et vnitatis / tā execrāda et atroci psecu
tione eam fedari que fons est pietatis / tan

dem vili deiectione et ignominiosa seruitute
eā ipam pteri / q libtatē et honores largitur
eternos. O pia mī oim. o mea singlar spō
sa quousqz durabit pessimus iste lāguor tu
us qdū debachabit furor impi⁹ a i visce
ra tua. satis nimisqz tuis in mēbris pscue /
rat hec horreda diuisio. Et heu qle tibi mī
nistrabo cōsiliū. tuis q pacto medebor in /
cōmodis. Cruētiū hoc vulnus tuū / i me de
scendit vt vides qm hinc vastatrices cure
hinc solitudines puigiles intus timores
anxi. foris pūgne in tribulatiōe violentia
et diuturno indignoqz carcere q mihi de p
pria cōpar⁹ est domo et de specioso olim nē
domesticōꝝ manu obruto palatio. Quid
referā pbra qd diffamatiōes iniqz. qd sini
stras / interpretatiōes dictoꝝ factoꝝ qz meo /
rum. qd mille mei et meoꝝ inenarrabiles
afflictiones. Attū nō est hec maloꝝ sūma /
vtinā in caput meū refluēt oēs erūne tue
O fideis spōsa / vsqz ad dure mortis ppe
sionē / sine detrimēto aie Et tu bñdcta lib
tate foueres in gremio pacis oēs filios tuos
et ones pascue tue. **E**t o pater maxime et
optime. o saluator xpe vt qd natus sum vt
dere mala gentis mee vt qd datus sum cu
stos spōsus et pastor / si nō aliā opē / aliud so
lamē. et aliud ferri dabat auxiliū. Porro si
scti ptes qd infausta tēpestare succedo ges
mebant olim sub verendo pondere cure
pastoralis / sicuti grego. et alioꝝ plurimi ē
dū eccia sua honore et pspitate flozaret / qd
nūc dicitur⁹ sū in sua et mea tā incōpabli ca
lamitate et tā mala maloꝝ mole. Hinc vel ma
xime pspiciū eē dꝝ / me in tali statu afflictō
nis et meroꝝ pñciosē retinēdo nō esse cōtu
macē. Alio qn pfecto miserabilior et stolidi
or sū oibꝝ hoibꝝ q miseriā certā cū certa dā
natiōe qrerē h auertat hāc isaniā a suo suo
misericos de⁹. Leterū nōne varijs et labo
riosis antea legatiōibꝝ attrit⁹ sū / si forte re
sarciret truculēta hec rupta et si discussis te
nebris serena vitas oriret⁹ Sz nūc eleuant
me dignitas gūius allisit et coāgustant vñ
diz. itaqz quis forinsec⁹ cernit corpal affli
ctio. sub h⁹ pōstroz⁹ plaga seuit acrior. dum
pia recogitatōe / sidero / quē ad modū oēs
conat⁹ mei / omnis zel⁹ pi⁹ / oē seruens dsi
deriū ad pacē adipiscēdā cassati snut. Et o
mores o tpa ecce qd supra modū auget in
felicitar⁹ cumulū / a nōnull⁹ ē de puerfa itē
tiōe notoz et iclpor. qd dicā ad hec plāe et cō
stāt negabo. Potuit aliq foras surrepe i g

Trilogus

rancia/que tam vicina est humane fragili-
tati. et in hoc me meaq; oia p̄sus iustifica-
re nequaq; audebo illud nanq; aplicū ver-
bum quē hoim nō exerceat/nihil mibi cō-
sciū sum. sed non in hoc iustificatus sum
cuius dicti que alia est rō: nisi q̄ in multis
offendimus. et qm̄ nō est bō sup̄ terrā q̄ vi-
uat et nō peccet/et q̄ incerte sunt prudentie
nostre et iusticie omnes fordidē tanq; pan-
nus mēstruate. deniq; quales sumus in o-
culis diuine maiestatis nouit nullus. et si
iustus fuero (in q̄t Job) hoc ipm̄ ignorabit
aia mea. verū si maligna fraude/si cupida
ambitione. Putaui qd̄ agere qd̄ ecclesi-
ce vnioni vel obstaret vel eam retardaret/
sic in aiam iuder deus. qm̄ potius talia ab
initio vsq; in p̄ns obtuli/que salubria et suf-
ficiencia p̄ vnionis p̄secutiōe fideliter estī-
mabam. et adhuc existimo/si nō obfuisset
pater ille mēdacū/qui oia in malū et turba-
tiōem euertisset. **N**osse potes bec oia fili
serenissime et xp̄ianissime corā quo fiducia-
liter querelā hanc effudi. nec habeo necesse
regias aures adimplere longa narratione
taliū oblationū p̄ me factarū/tam de via cō-
uentionis vtriusq; obediētie/p̄ cōsiliū a
fratribus meis cardinalibus p̄mitus datū
quā de via cōpromissi/et nouissime de via
cessiōis. Cui vie imo et martirio sicuti pa-
lam testatus suz iugiter ad bēsi. fm̄ p̄para-
tiōem aī. Nec ab hac vnq; p̄mptitudine di-
scessurus sum si erdū verā parere vnionem
cessiō videbit. testes sunt apud te harū ob-
lationū patētes littere mee. nisi dolofo alio-
rum silentio cōrecte sint. Arbitror aut̄ nūc
elucescere/si leuior fuisset et oportunitior p̄
ineūdo tractata vnionis/p̄ma cōuentionis
oblatio q̄ subito incurfu talem arripē viā
que in has truderet angustias. et cui nullū
vnq; p̄buerunt vnq; assensum aduersarij/
absq; q̄bus generalē fieri vnionē q̄s ex-
pectet. **H**olo tū inclite fili ex his dictis vel
dicendis tuā inculpāre deuotiōem. ad pa-
cem eccie. q̄ vtiā deuotio nulla vnq; mē-
daci inforatione sup̄ meis et alioz gest̄
quesita fuisset illud et corripī/sed ammira-
ri nō sufficio/q̄ pacto ego qui sic egeri/sic
tracter infamer includar et nōdū p̄ liberati-
one ab indignis carcerib; tuū merueri au-
giliū. **N**ōne tui antecessores p̄p̄riū habuerūt
succurrere nō solū v̄xatōib; eccie/nō solū
summīs pontificib; in sua sede reponēduz
sed oib; cōiter iniuste passis. quasi nobilif

frantie domus/templum tale esset mie/que
apud arbenas fuisse memorat vbi cum cōis
afflictis erat p̄sto subsidium. nūc enī fili ca-
rissime vera regū frantie p̄genies et heres et
emploz insigniū vides coram oculis tue se-
renitatis/illū quem p̄ iusto papa coluistiz
colis/illū quē vt patrem summū in terris
aie tue pastorem sc̄m̄ frequētib; titulis ex-
tulisti. **I**llū p̄terea quē tu cuz regno tuo suc-
cessisse cōfiteris p̄ electiōem legitimā chri-
sto et petro illū q̄s quē viuētem prudentif
simus pater tuus viuens coluit vt talē/il-
lum dein ceptus qui etiam si caduci numerē-
tur honores/nobilis est p̄sapie/illū deniq;
qui deo p̄p̄tio vitā bucuq; durit innocuā
sine quauis infamie nota deforis qz quid
intus agatur/ iudex erit cordiū inspector de-
us. tu inq; talis vides me talem. **D**e me enī
loquor et melaudasse coegit necessitas/vi-
des modo sic inclusum sic cōtumeliose tra-
cratū tanq; essem vnus ex seruīs abiectissī-
mus sine honore sine dignitate sine statu si-
ne generē et vite scelerate. **N**ihilomin⁹ aut̄
dissimilas fili aut cōtemnis/p̄bere succur-
suz/necq; me expediri iubēs/qui vnico mā-
dato tuo/ab his me incōmodis potes libe-
rare. q̄s q̄s comptum habeo/nō te iubēte ita
fieri. necq; p̄suaderi sane p̄t. vt credas gene-
rosam animum tuū/erga meas crumnas/
tanta duricie stringi/qm̄ mollesceret ad cō-
passiōē/si p̄funde et religiose cōsideratio-
nis oculos ad tante rei indignitatem con-
uerteret. **Q**uid de te loquor/qm̄ ipos etiā
barbaros et paganos/pietas naturalis tā-
geret/si viderent p̄sonam nup̄ talis aucto-
ritatis gradus et honoris et nobilitatis re-
pente deiici et cōcludi intra parietes dome-
sticos et hostilit oppugnari. **E**xistimo qz
et in regno tuo maxima pars mee calamita-
ti compatitur. sicut et dolorem alioz regū
experior. **P**roinde si ex cōsiliarijs tuis a-
liqui (v̄tinam boni sint omnes et fidi) sedu-
care vellent regū aīm/nē mibi meoz sta-
tui misererēt/videant saltem tales et p̄des-
rent tuam et tui regni famam. qm̄ dedecus
filij est/pater sine honore. et i subditoz in-
famiam redundat p̄sidentis opprobrium.
quale est insup̄ illud qd̄ ab aduersarijs et es-
mulis quotidiana insultatione iactat/vel
lem silerent et ego digitū ponerem ori meo
sed vox alioz et populoziorē q̄ vt regi pos-
sit et qualis vox qz a gallicis tenetur obfesi-
us dire et hostiliter/papa suus/vox qd̄ nō

suo summo aduersi sunt. nec alter sequitur
et suū psequunt. vor q p libito mutāt pa-
pas nūc instituit. mox destituit. vor q scō
ipōzī nō verbo fatent se eos in scismate z
ptem corroborant quā impugnant. tles z plu-
res circūuolant rumores et imperia z quā
apparēter id fiat viderint illi q talium sūt
ocasio. Et vero fortassis obijciēt aliq/ me
in causa esse qm q ligemus. Nam cur in/
quint dignitatē tuā p fas aut nephas reti-
nes/ cur nō ad ea q pētur cōdescēdis. pos-
sem huic obiectioni/ planis z validissimis
obniti rīsōibz ad iusticiā meā (nisi qd ppo-
sitū hic habeo alterum. et qm aduersis qz
lubricis z instabilis esset oīs dñi stat/ si
repente ad vocē cuiuslibet cedēdū esset iu-
ri suo/ iure vel iniuria/ sine discretionē/ sine
fructu/ sine manifesta necessitate. sed non
hic insistentū decreui. **H**oc vñ postu-
lo et exhortor in dño p cōi bono totius ec-
clesie. qm depulsis ira odior z vindicta q
retro sunt obliuiscētes/ extendamus nos
in anteriora ad vniōnē pmerendā. tu preci-
pue inter ceteros q singularis ptecor es et
cultor eccie vt sollicitē cōsulās. quid pdest
imo qstū paci obē q includor carcere ego q
tam liberoz pato suz aio ad oia p eadē pace
vbi nihilominus ps aduersa/ pstat in erro-
re suo/ neqz verbo significās neqz facto vel
le se cognoscere veritatē iusticie nre. neque
offert aut recipit viā aliquā p quā intrui/
suā hēat sedē deserere quā occupat l' saltez
pati pede par qrat/ scis tñ/ qd et qstis lega/
tōibz pulsati sunt. ex quibz ita esse nō igras
si nō ficticijs relationū cōmentis/ elusufes
Hunc qli spe pseqmur ptem vlem si pti-
laris si multiplex z iugis sic inter nos diuī-
sio? Qua fiducia resiltēmus falsitati/ si ve-
ritatem nram inutiliter cōfundimus/ pro-
desse qd expectam? in nō obediēdo ei q ca-
nonice nō dubitat elect? z eē tanqz corz p-
lacerū membrīs a capite diuulsis/ qñ cerni-
mus alios ptnaci aiositate in sua vnitare
nō vere vna cōiunctos Nec ista dico/ si ve-
ritas tanta sollicitudine ad liberatiōez cor-
palem (quā est tñ opro qz mirabil' qstūm
p affectu boni z honoris totius eccie et di-
gnitatis pontificalis scē sedis aplice. tui p-
tēta z regni tui z totius obie adherētis ve-
ritati. **Q**uāobrem cōcludēdo pcor z ob-
testor fili carissime in xpo/ qm hāc queri-
monia filiali deuotiōe et xpiano altoqz aio
suscipies. iubeas carcerale circa me cessare

custodiam/ que prius indigna est. z si non
forte de meritis prius erga deū. ecclesiasti-
ce tñ dignitati/ illi p inde q pater noiatur z
est talis regis q demū xpianus est/ et xpianus
dñi. In que xpianos. amo filios prius ab-
uti se uicia tyranoz qstūm qleqz piaculum
sit. ai aduersis. Audent quidā sacrilega im-
pietate (sicut accepit) impuri z pcar os la-
re/ ad notandū me p heretico aut scismatis/
co q vtiā tam tenaces eēt fidei aut religi-
onis qz longe sum ab hac blasphemia. Er-
rare vt cū Augustino fareor potero sed he-
reticus nō ero. neqz est alia indignius a me
vel impatiētius ferenda iniuria. iōqz obni-
tens talibz cū vno scōz patrū libere pnun-
cio/ mentiunt. **T**erminus inuoco fili. vt
feras mihi sic asilico velociter auxiliū. qm
admodū in tali necessitate (qualis nec tibi
vñqz nec sanguini cōtingat tuo) nequa qz
dissimulare sed totis conatū viribz obuia-
re satagerem. Pone qso ante puidētie tue
oculos/ qualis futura eēt eccie facies/ et qz
feda negotioz turbatio. ppletitas z inuo-
lutio scaturirēt si nūc migremus a carne n
habito pus alio rerū stabilitūto vel ordis
serenitate sicut hri pōr/ dū viuo si nō vl' ne-
quiter prauiter abicioz. **P**ostremo si huc
usqz vt humana est ignorantia vel infirmitas/
quidā irōnabilius pcesserint. Nō pu-
deat vl' sero vinci rōe z supari veritate. nec
in casu iaccāt sed de resurgēdo cogitēt neqz
eni poterit alr' efficac? oñdi simplex cōscie
puritas in pcessu z q nō pceptis ira non tu-
mēs ambitio/ nō cecus odij rancor/ l' edax
vindictē furor sed pacis amor vnicus dñia
batur tractatū ipm hoc tate sobrietatis z
reuerētie negociū. **E**t tu pī misericordi-
arū z deus totius cōsolatiōis et pacis/ q p-
misti miam misericordibz/ q dimittere p-
cipis si nob dimitti volum? da demētere ve-
niā delictis prius z alienis. sis mihi ppi-
vt hac vna vindicta cōtent? sum q errata
corrigas suppleas defect? z deinceps oim
pedes in viam salutifere pacis dirige. deni-
qz cor regis qd in manu tua est/ ad hoc in-
clina z inclinatū corrobora cui des gloriā
et honorem nunc et in ppetuū. **V**is ita
se hñtibz allegatis/ sentio qd postulas o-
forores carissime. postulas itaqz ne regaz
silentiū velo vnam ex eplis/ quales misse vi-
deri pnt ab inclitissimo francie rege/ pdem
velut post reditum ab ambasiata scā sum-
mo pontifici substractiōe nondū facta/ pa-

25

f

Trilogus

rebo libes vos assistite. **P**ater (obsecro
pater sancte) ppauis alloqui pastorem
celsitudinis tue p'sidentia pater rogare ea q
ad pacem sunt hierlm. quos benigne facias
in bona voluntate tua syon vt edificent mu
ri hierlm. nihil hic exprobrado dicitur? suz
sed te obsecraturus sum vt p'rem. tu horra
do tu commonefaciendo cu instructioe filij
mei vt ea ante oculos tuos statuam. quoz
attentioem actualem/ obliterare potuerit
seu cure varie/turbates ronis oculu suo pl
uere seu blanda quozudam assentatio com
mune mag'tibus malu. nihil ad veritatem
omnia ad gram dicentiu. Aut pinde natu
ralis quida amor sui/qno sui cognitio no
nunq impedif. aut deniqz sbdola machia
menta eoz qui sub ouina pelle/vulpem te
guut. Que eni ex sublimioribz personis se
ab his pestibz securam satis esse iactauerit
Vide pater sancte/ r si videas non pigeat
p'fundius iteru atqz iteru circūspicere. qua
le q'stu ve est pacis bonu. qd omnes in coi
appetunt. cōclamitates par par/ adeo sine
pacis pulcritudie oia suut deforma anxia
molestaqz. **D**ia qz pacem suam quandam
no minus qua vita desiderant. abhorren/
tes diuisionē q'sto magis ignoscere. imo ve
ro dignam p meritis laudem rependere te
cōuenit p' sc'e omnibz et singulis. q's pa
cem appetere querere psequi qz cognouerit
quos audieris psequetes ex aduerso/ exci/
ale scisma p'ns quaquerum via p'sertim q's
cōpendiosiorē eis vel rō vl' necessitas co
gnata rōis/ oñdunt. Talem de te spem tui
mores tua vita a puero bñ instituta/ mun/
do pbuerit. hanc insup expectatioem/ tua
gesta r'usa q's i negocio p'ntis scismatis apd
omnes genuerunt vt tu p'cipuus iudicatus
sis/ cui pastoralis baculus p cōterendo ne
quissimū maligni scismatis caput donare
tur. que p'terea papalis sedes suscipet ornā
do sessione tua si p'sideres in ea. nihilomi
nus yltronea cessio si ita res exigeret/ locuz
liberū ad postoris vni collatioem appet.
Videbatur hec sufficere tali omni expecta
tioni. atqz ipam vallauit insurandū q cō/
trouersia omnis finem capit. **S**o do/
lor plusqz dolor/ o sc'i sc'e qz oēs vñ maluz
istud irupit qd p'funderet nos ab expecta
tione n'ra/ heu/ q'stu mortalia pectora cece
noctis hñt. qz terribiliter nullos excipiens
enūciauit p'phicus fmo/ prauū cor hois/ et
imp'scrutabile/ quis cognosceret illud **D**ave

niam pater sancte/ fidei mee interrogatioi
si animis n'ris hanc in veritate spem tuip
us ingenueras. si cor in ore et fronte/ gere/
bas/ qd cāe qd ve fastinationis irrepit. qd
nos vel falleret/ p'funderet ab expectatioe
ab illa inqz expectatioe q pollicebat nobis
te agente reuersuram pecc'e eccie redituru se
culū aureū in terris. **I**n cuius p'terea assum
ptione ad papatu/ noua lux oziri visa ē. in
hoc qz diluculo matutino/ sidus quoddaz
beniuolu sereno nobis fulgore micare pu/
tabamus. **A**t heu expectauimus pacem/ et
ecce turbatio indeterius q'ppe versa confu
saqz sunt omnia. **D**eruit hoc in quens
subditoz improbitas volēs meipm p'cm
eoz/ ad illud cōpellere qd yltroneus agere
debueraz. **P**rimū (pater sancte) no vi/
lentia sed oro plurima p'missa est. peris a q
a me filio tuo/ cū tota eccia regni mei. p' ra/
les quales nosti. tales quibz alij supplicat.
et quoz fide ac prudētia gubernamur. fra
ter germaus r duo parui. q' si suspiciosū
forsan erat ozare illud ducū q'si foret/ speci/
es violēta iubendi/ facilis plane p'tebat ex
itus. p'occupasses eoz p'ces/ offerē abf
qz vlla p'castinatioe illā q' petebat. **J**ura/
menti impletioem oñdisses p'parationem
animi ad cedendum. si et dū cessio tua pa/
cem illatura esset eccie. itaqz via cessiois nō
ne ab omnibz q'stūcumqz tibi vel tue estima
tioni fauentibz eē sc'tissima r cōpendiosissi
ma iudicata est/ qz nō eē te cogenduz ad
ipsam fuerit q'ndam sententia sed te volū
tariū te spōte offerentē eā que coi assensup
bat viā/ q's oro coegisset. **S**i q' igit fuerit
coactio ex renisu tuo venit. **A**ffirmant viri
sapientes r l'ati q' mecum sunt. te pro salute
gregis astricū esse f'm p'parationez animi
nō solū ad cessationē sed ad martiriū. et hoc
mō nō est relinq're gregē sed saluare/ qd qd
yltra cōem legis diuine obliuionē. **J**uram
tū solēne sup additū te ligauit. **D**ices for
te te nec iuramento nec officio constrictū vt
cōfestim papatu renūcies. p'ertim nō ex
pectato fructu pacis. **P**rofecto/ p' sc'e/
neqz hoc q'rebat. q' si de me meoz qz ince/
ritati/ qdā maliuole suspitōs aliene ab hac
veritate gratis assumpse sunt. audi qm ml
tos supplātauit suspitio illoz q'libus vñqz
suspitionibz p'ebere leuē auditū nihil ma/
gno viro indignū. nihil p' suo et sue reipb
lice statu incōmodius repif. hoc q'ppe agit
suspitio talis apud rēpublicā. qd zelonia

apud domesticam. zelotipia autem quales non domos inquietat et turbat. eas aliqui funditus evertunt. Esto fuerint qui stillarent auribus tuis / q aliqui magis ad persone tue deiectionem / quam ecclesie reformationem anhelabant q papam ambiebant alij. q ps vna papam oprabat de cognatione et pria. q ps altera p ambitione / aut vindicta / aut alijs causis repbis / incederat in via pacis. Examinandum sane erat no qd tales dicerent / no qd garirerit incerto auctore susurri. sed qd veritas a dno dirigenda postulabat. Neq enim staret ois policia / si p adulatium / aut male suspiciatum cofictione / et no p agendum veritate regeret. Et memineris patris si fecerit te talis malivoloz suspitio / dum te prestationem publicare suavit q postmodum libens retraxisti. Protestationis autem hec erat snia. q visis modis pcededi / q erga te et mos tenebantur / notabas violentiam / tu omne inde securuz / et te concessurum inualidum reputabas / et inane. qsi vices te priuacem facere cōfenderet / aut blanda adulatione / aut sbdola iuicantio / officio nisi sagaci retractione puidisses. Quinetiam / si qd aliorum / (vt tibi videt) vel arrogatia / vel impietas / cogere te ad illud / qd agere sponte volueras. noue factus erat te vincere in bono malo / qd a malo vinci / sapiaz enim no vincit malicia. Pessima certe victoria vincere voluit alijs hoies / si ab ira ab odio ab ipa terna et vindicte zelo snpat / et a deo supatur aliqui vt omis oibz q alioqn agenda fore cognosceret. ipe se in apra pctā et in magna mortis huius / et eterne discrimina tradit / dum frendēs dentibz ait. ergo ne inuitus cōpel / lar ad hoc vel ad illud / ergo ne malis grati / bz meis hec et illa sum acturus. Ita ne ego dūs obrp / iho subditis tanqz eoz vilis seruus / quis cōemptū hūc. qd mee huius dignitatis vitupium ferre possit. mori satius ē est quā talia ppeti fracti / pesus animi et abiectione esset talibz assentire. Has voces pater fauce. scis no esse modestie xpiane neqz de stola illa pdire / ad quā inuitas xps discite inquit a me qz mitis sum et humilis corde qui cū malediceret no maledicebat cū pare retur no cominabat. Quid si qd ex emulit tue dignitatis cognitus magnitudinē cordis tui / aut suspicias forte puitatē ad suspiciationes supererum / musculos tles. p exagitatione turbida / inscitāda p quē oia sibi suspecta fierent. ac p inde certū discrimen ins

trares. sic aprum vni catuloz latrat / a tuto cubili remouent. et offerunt enecandū. sic qui timet pruinam / irruet sup eum nyx. sic postremo trepidātes auicula / in veros laqos cadūt obinātem motarū plurimatū formidina. Et vero suspitionibz bis reiectis ne ab eis dū reprobamus capi videamur / audire te videoz / et dicere q via equis / simam obtulisti. viam cōuentiois in quaz totus etiam ceterus cardinaliū pmitus condescendit. Viam pterea quā appellas iusticie. viam pma pferet no dū qd repudias / se cognoui / nisi q p se insufficientis appareret. ppter qd vltior oblatio vie cessione q rebatur. ad qd ita / nimirū vt tantus apparatus cōuentiois nequaquā sine cōgruo fraudaret. qui finis ex oim qd cōsulimus / et aliorum pncōim iudicio / non aliter cōmodē quā p vtriusqz cōtendētū cessione hri spabatur. Sufficiebat autē (vt tibi visum ē) oblatio tua generalis ne eadē facta i picaltri cornua darz aduerse pti tanqz diffideres di iure tuo / qui tam leuiter cedere sponondis / sed no fallit / no irridetur inspector / cor dium deus. sapiens (vt qdam ait) vitā suā no pplari rumore sed conscie veritate metitur. Quid si quidā impiti / aut supbi / aut maliuoli tuam hāc humilitatē sanctissimā tuam caritatem xpi imitaticō / tuū zelū feruentissimū / in oblatione spontanea vie cessionis sinistre deoz / sissent vt formidas alij supra numerū plures / graniores in sup. tū fidetū amicicia tua / tum pietate catholica te hec a gente collaudassent vtētes salomonis iudicio / q veram hūisses maternaz caritatem / qui infantem xpm viuū in eccia stice sede sua alteri cedere maluisses quādū uidi. Ceterū vero no parū vergebat te pstitū iuramentū / nisi glosis corruptis / aliis quis illud sedare voluerit. aut dicere q qz i detiozem exitum vergebat / no erat obfudum / absit pater / vt nos oēs tue obie filij / iudicauerimus vnanimīter vt qui discors sit nescio / q via cessione ceteris emiebat. eratqz scra et deo accepta / si ipa sub iuramento pmissa nequiret salubriter vel offerri vel exeq. qd verisillius ē decipi vel vni / vel vniuersos. qd pbabilius falli pancorū cōscias vel oim. Adde q si errasset vniuersitas / obediētie tue in hac snia. nihilominus pastoralis pietas astringebat te. potius cōdescendere nobis pie errantibz q omnia taz certeturbationi exponere. quippe ad hūc

Trilogus

intellectu vere enunciati est / q̄ cōmunis er
ror facit ius. Non enī p̄sumere debueras /
omnes ad tuam s̄niam citius attrahendos
fore / q̄ ad aliorū iudiciū te vnicū / vel ad
modum paucos tecum posse cōverti. Nam
hoc vltimū liberū tibi erat nō alterū / obli
stentibus tot capitibus q̄ tamen cōuenisse in
vnam vie cessionis oblationē nonne mira
culū est / et pene diuinū. **O**pponet demū
aliquis patere satis nūc quā inuicilis / et cas
sa fuerit hoc via cessionis. que nihil hactē
nus p̄ pace valuit opari. **H**oc argumento
viam cōventionis aut illius quā nominal
iusticie. liceret inculpate. quā nihil adhuc
p̄fecisse cognoscim⁹. **S**ed nō accepte sunt
rūdebis he vie idē non temptate. ita certe
nec viam cessionis acceptasti. cuius intere
rat eandē p̄mitus offerre. **E**andē dico. tori
ens ante papatum p̄ te pater ventilatā / lau
datam / et fere p̄ vnica cōmendatam. q̄ si p̄
sumitur p̄ via cōventionis aut altera si sus
cipient acceptate q̄ dedissent pacem ecclesie
multo amplius hoc existimare cōuenit de
acceptatione libera via cessionis. q̄ si p̄ ob
lationem tuam caritatiuam. altera ps contu
maciter renuisset pagere. ip̄a de se sua q̄ sa
lute vidisset. tu liberatus nobiscū. tu glori
osus. tu ab omnibus re / et nomine b̄ndictus
eualisses. **V**erum ignosce pater sacre / si
nimis v̄get celsitudinem tuam multiloquū
tum zeli mei. talia ego nō ad damnandū sed
ho: tandū p̄nuncio. quīs qui pacem eccle
sie p̄sequitur / non inculpes sinistris inter
p̄tationibus. q̄si de p̄uato nimo erga te v̄
dignitatem / tuam moneantur. quīs p̄terea
cōdescendente te capite n̄ro ad hūilē mem
broz voluntatē instar xp̄i. ambulem⁹ om
nes vno animo. vno passu. vna via. donec
occurrat nob̄ pax vera / in eo qui fecit vtra
q̄ vniū. d̄no n̄ro ih̄u xp̄o. qui est deus b̄n
dictus in secula. **Q**uid superest agere o so
rores. dum pars inuenit vtraq̄ causas. n̄
excusationis. p̄prie t̄n̄ accusationis aliene.
Qua ratione potest hoc fieri etiam si tu be
niuolentia tanto nisu conarcris vt p̄ser
cusanda censeret sed neq̄ in tā d̄ris indi
cīs videri p̄nt accidi. **E**t o fetissima mater
eccia. cui sn̄ie interim cessura es: quā āple
xaberis: quā pbabis: xp̄iana respublica /
inter has cōtentiones aiosas / et incertas q̄d
ager: interea quo se vertet / quali poterit re
gimine gloriari. **D**udum cōtentionibus p̄o
prio / et Julio cesare ciuilibus armis roma

na respublica neutrius ptem pbans remā
serat in medio desolata cū Carbone q̄ nul
li similiter p̄n̄ fauens erat. ita enī dicit Se
neca. **U**trū vero sile sit in scismate n̄ro tan
to deteriori q̄sto anime mors quā corporis
plus horrois habet nō determino. vnaq̄
veniat d̄ns / qui / et illuminet abscondita tene
brarū. et posita in lucem cōpleat in opere.
parū quidē videre est si non datur operari
Hoc quidē solū relicū videtur vt q̄ cogno
ramus q̄d agere debeamus humano con
silio p̄fugam⁹ ad ad diuinū nisi vobis ali
ud o sorores videatur. **B**eniuolentia
Hibi beniuolentie idem p̄or: sus est iudī
cium frater vt nullis accusatis maliuole si
cut obseruare nisi me fallit amor tui studui
sti / cōuertamus nos ad d̄m. quīs ad nos
cōuertatur. ambulans sup̄ aquas p̄nt / stu
tuationis: ventisq̄ ipetrant et mari / et fiat
eo iubete tranquillitas. quid tacita recogni
tas soror n̄ra discretio. dicit tu q̄d censes a
gendū. **D**iscretio. **E**go vero hoc idē. ni
hilominus ne temptari videat d̄ns. cona
ri decet nos ad laborem si forte p̄is attem
pationibus aspirat deus vires. **Z**el⁹. **V**e
rissime suades p̄ meā fidem o soror discre
tio / saluberrime / et diuine. vis igitur vt ea p̄
lia q̄ penes nos seruam⁹ recōdita sup̄ hoc
negocio p̄feramus in mediū. tū de medio
p̄cis inueniēdo. tū de cōcilio sic vel nō ces
lebrādo. tū de pape accusatione / et excusatione
cū reliquis. illoz enī inspectio dare possit
occasionē sapiētib⁹ p̄fundiora cogitandi.
Discretio. **V**ideo te frater ad ingenium
redis. totus flamma es neq̄s nō velle foras
erumpere scio q̄ loqueris illa tu quodaz im
petu magis piecra sunt quā digeste ordia
ta / sine stilo sine limitatiōe. **A**ntū si ita fert
animus tuus nec cōpesci p̄t / tu in alia no
biscū cōtione ea p̄pone. nos secedere ad alia
tps vocat. et v̄ba tua (vt aspicias) iam p̄p̄ta
vis cōtione. iā scolastic⁹ cet⁹ / iā curia regalis
expectat. tuā rem ergo age et b̄n habe. **Z**e
lus. **P**olliciti memor obia vltro. et tu bene
hēas soror. nec v̄llo vnq̄ in negotio me de
sere. tuo q̄ spū o germana beniuolēna pro
cul ois a nobis et ceteris. maligna p̄uersi
tas exurbetur rē. **F**init.

Sequitur epistola

Christianissimi regis francie iusticia
subtractionū factaz a Petro de luna / non
obstante obediētia suo p̄decessori / et sibi

R qñq̄ prestita. Karolus dei gratia frāco-
 rum rex vni uersis xp̄i fidelibus salutem i do-
 mino / et ad eam quā sumope desideramus
 ecclesiasticam vnionem ynanimiter aspira-
 re. Pax ecclesiastica q̄ sub vnico r̄ certo chri-
 stianario cōiungere debet vniuersa mem-
 bra ppli xp̄iani s̄m̄ ipsius xp̄i et apli suido-
 cumentū dum olīm post mortem felicitis re-
 cordationis Greg. pape vndecimi contur-
 bari cepisset / dumq̄ scisma p̄nciosum mō-
 strum horrendū ingens in eadē eccia subo-
 rin cerneret / ex causis toto orbe notissimis
 xp̄ianissimis tunc ac p̄clarissimē memorie
 p̄genitor noster Karolus q̄nt̄ suasus mul-
 tis vehemētibus q̄ rōibus deliberauit ad
 herere obiam p̄stare illi quē collegiū cardī-
 naliū iureiurando asseruit in vita r̄ in mor-
 te atq̄ publicauit se canonice in summum
 pontificem r̄ verū xp̄i vicariū sponte r̄ con-
 corditer elegisse Arbitrabatur nanq̄ veri-
 silr̄ idem p̄genitor noster vt erat totus ser-
 uens in zelo dom̄ dei / et ex sua fide pia ali-
 os diuidicans q̄ ceteri p̄ncipes ac plati cū
 vniuerso clero r̄ pplō / p̄tinus obedir̄ cō-
 silr̄ / dū elect̄ em h̄mōi p̄ collegiū p̄fatū car-
 dialiū sufficēter eis innotesceret / rite fuis-
 se celebratam / sed aliter euenisse / diuidū iam
 deploramus. neq̄ em̄ potuerūt vsq̄ hodie
 dici cardinales hoc ip̄m. Hos idcirco cer-
 nentes / experientia tpe q̄ docētibz / q̄ bec o-
 bediētia p̄tita inualida erat ad tollēdū fū-
 ditus scisma pestiferū. qd̄ in exiliū grauissi-
 mum / pacem desideratissimā r̄ optimā des-
 truxerat / deliberam̄ eadē pacē ad p̄p̄riū cus-
 bile suū qd̄ est eccia velut ad suam regionē
 p̄ alias vias totis conatuū viribz reducere
 hinc cōcilia crebra / hinc legatiōes laborio-
 sissime ac sumptuosissime / p̄ oēs pene xp̄ia-
 nitatis regiones frequēte / r̄ ad aspirante
 deo via cessionis vtriq̄ cōtendentū pro re-
 uersione pacis turpiter exulāris inuenta ē
 cōpendiosior absq̄ vlla dubitatione expe-
 diētor indicata. Hanc p̄inde viā cū omni
 solēitate p̄ntari fecimus successori illi / cui
 p̄genitor n̄r̄ (sicut diximus) obiam p̄stite-
 rat / quā obiam / iō maxime postmodū ab
 eodem successore p̄ tpe subtraximus. qz nō
 satis ap̄re p̄ vie cessionis cōpendiū videba-
 tur velle pacem reducere / postpositis disce-
 ptationū interminabiliū anfractibus r̄ in-
 gressibiliibus aliāz viarū labyrinthis. At
 vbi visus est nobis ad salubriora se cōner-
 tisse cōsilia. rursus absq̄ omni mutabilita-

tis culpabilis nota / obedim̄us eidez / ita-
 tū animo nostro gerētes / si r̄ q̄diu bec obe-
 diētia n̄ra nō obstaret ecciastice vnioni q̄z
 admodū in cōcilio vltimo eccie regni n̄ri /
 meminim̄ satis datū intelligi / neq̄ em̄ vo-
 luimus vnq̄ sciēter (neq̄ fas esse credim̄)
 obediētiā p̄stare cuiq̄ mortaliū in pacē vni-
 uersalis p̄iudiciū in scismatis fomite. in di-
 scordie instrumētū. Et o salutarē xp̄e prin-
 ceps pacis / q̄diu iam q̄siuim̄ pacē r̄ n̄ ve-
 nit Expectauimus tempus medede / tps. s.
 iurate cōuentionis vtriusq̄ cōtendentūz
 p̄ cessione celebranda. Et ecce turbatio
 Animaduerte bec d̄n̄i p̄ncipes xp̄iani q̄
 bus est dolor talis tantaq̄ m̄ris dissipatō
 Attēdite insup vobis r̄ vniuerso pplō xp̄i
 ano vos sacri p̄ntifices in q̄ posuit vos spi-
 ritus ct̄us ep̄os regere ecciam dei quā acq̄
 fuit sanguine suo. Attēdite q̄sumus. nolite
 te dissimulāter agere / vbi depopulat gregē
 xp̄i miseris modis / tēpestas bec seuissima
 horreda q̄ vorago. Exurgat in vultū ppl̄us
 vniuersus / tollere de medio sui defor̄missi-
 mū hoc portentiū vñ sit in obp̄riū hostibz
 incredulis xp̄isq̄ aiabz damnationis eter-
 ne discrimen ap̄tū / decidat vel inuit̄ vn̄
 aut alter. imo vtriq̄ cōtendētū ab occupa-
 ta sede petri / potius q̄ vnitas eoz. conten-
 tione deperat / Nam dū neutri ppl̄s obedi-
 et. neuter amplius de p̄matu vel frustra cō-
 tendet neq̄ audiet vltra vox illa crudelissi-
 me femine / nec mihi nec tibi. sed diuidatur
 sed illa pie matris / date illi infante viuū
 Hos vero q̄ nihil ita post anime salutē de-
 sideramus / q̄z videre serenissimam pacis fa-
 cie / n̄ris effulgere xp̄ibz / iudicam̄ ex p̄mis-
 soz r̄ silii cōsideratiōe nullū ad p̄is pater
 validius in tam daspato malo remediū / q̄z
 q̄ neuter cōtendētū aut sibi forte successo-
 rum / p̄stetur deinceps obediētia a pplō xp̄i
 ano / deficiēte siquidē fomēto tantus ignis
 iste infernalis i se r̄ adē deficiēs d̄ate deo col-
 labemr. Qua p̄ p̄cedentibz et h̄itis super
 hoc vicibz repetitis. magnis r̄ maturis de
 liberationū cōcilijs cū sapiētibz pitis et de
 uotis hoibz / denz r̄ eozum salutē gerentibz
 p̄ oculis. Hos vt eccia regni n̄ri a delphīa-
 tus vieneñ. p̄ nob et subditis n̄ris eozūdez
 regni r̄ delphinatus / decreuimus talē am-
 plecti neutralitatē in festo ascensionis xp̄ie
 v̄turo / nisi interea nob vltro pax aduene-
 rit. p̄cessuri. nihilominus vltimus assidua
 sollicitudine cū alijs p̄ncipibz r̄ catholicis

Sermo factus in die

omnibus. donec eunlo scismate/par plan-
tetur. **N**ō si mirabūtur forsan aliq̄ ex aliter
affectatis vñ nob̄ ista licent/attendant po-
tius q̄ hāc nob̄is legem facit ip̄a q̄ legē ne-
scit/dura necessitas. imo et filialis pietas q̄
p̄ medios etiam ignes et gladios/mrēm ta-
lem ita collaborātem/eripe conaret. **E**cce
morbus inueteratus et putridus q̄ ex fossi-
tis leuiozibz̄ in detriora quotidie velut can-
cer serpit. si ergo ferramentuz̄ cauterifans
adhibeatur/nullus recte culpauerit. **D**e
mum cū p̄ hac neutralitate in vñū tractan-
da/principes ac magnates vtriusq̄ obie-
cōmoda celeritate congregari non possent
n̄llos suo quēsumus cōtēptui depuret ius
ptis n̄re/quā pbabilissima rōe plibat̄ p̄ge-
nitor noster et nos hacten̄ fuim̄ infecuti/
in hac neutralitate cōdemnatum vel depl̄-
sum/cū n̄c n̄ de iure huius vel illius/sed
decedendo iuri vero vel p̄tēso / p̄ vnione
cōsequēda res agatur. **Q**uāobrem vos
omnes et siles hortamur in x̄po. et p̄ eāz̄ q̄s
de immaculata sp̄se sue eccie laceratiōe fe-
da. cōpassionem geritis obrestamur arripite
nob̄iscū validū hoc et efficac̄ sicut expe-
ctamus in dei p̄tute pestis huius extermi-
niū vt denegatio hec obie vtriq̄ cōtenden-
tū/afferat nob̄ tandē p̄petuam vnamimē-
q̄s obiam sub vno et certo x̄pi vicario/qua-
tinus seruiamus deo in pulcritudine pac̄
et req̄ie opulenta. **I**n quoz̄ omniū fidē et re-
stimoniū p̄ntes literas nostri sigilli fecim̄
munimine roborari. **D**atū pisius die. xij.
Januarij. Anno dñi. Dcccxxij. et regni
n̄ri. xxvij. **F**init.

¶ Eiusdem sermo ha- bitus coram concilio Cōstantiē. in domi- nica qua erat festum sancti Antonij.

Nuptie facte sunt in chana galis-
lee et erat mater ihu ibi. **S**crip-
tum est originaliter Jo. ij. et re-
citate in euangelio dñice curre-
tis/q̄s ad honorem gloriōsissimi p̄ris An-
thonij cuius hodie celebritas agit inferius
deducitur. **S**ed dum nuptie facte sunt in
chana galilee. erat mater ihu ibi. **A**llis et tu-
pia mater ibi nob̄iscū in hoc sacro concilij

loco vbi est mistice chana galilee/vbi alle-
gorice fiunt nuptie. **I**nterpretatur enim cha-
na zelus/et galilea transmigratio. **E**st autē
hic zelus transmigratio. sed quo et vnde
Aimirū ex hoc mūdo ad patrem/et chana
in hierl̄m que edificatur vt ciuitas q̄ pere-
grinamur a dño nec habemus hic ciuitatē
manentem sed futuram inquirim̄/que est
hierusalem mater nostra. **V**ides in h̄c bñ-
dictissima mater ihu. quemadmodum cele-
bratur sinodaliter in hac mistice chana ga-
lilee in hoc sacro p̄ciliij loco dignissima nu-
ptiarū x̄pi iesu filij tui et ecclesie copulatio.
Ad q̄d ita: sane quīs eccia sponsa agni/ne-
q̄ laceretur amplius scismate/nec detur-
petur erroribz̄/nec deformata maneat vis-
cioz̄ feditate. **A**llis igitur ad has nuptias
o Maria. **A**llis et filius tuus ihus cum
discipulis suis sc̄tis omnibus/inuicat̄ p̄ci-
bus a nob̄is. quo adueniente cōmutes ob-
secramus apud nos assidentes in his nup-
tijs/aqua grauis et insipida sapientie ter-
rene animalis et diabolice. in vini optimū
sapientie salutaris/q̄s nos ebria quadam
sobrietate letificet/cor roboret et sit in nob̄
vinum germinans virgines/hoc est virgī-
nales puras et integras affectiones. imple-
antur ydr̄ie cordium aqua lacrimose com-
punctionis. **F**iat hoc intercedente te o sa-
cer heremi cultor **A**nthoni gloriōsissime
filij matris eccie ac in vniuersa terra nomi-
natiissime cuius hodie solennitas celebrat̄
Fiat et hoc insinuante et petente te beatissi-
ma et misericordissima mater ihu m̄ salu-
tis/quā ideo salutamus/depmentel suauis
simū illud gabrielis epithalamij dñi in pa-
latio virginalis yteri tui nupsit humanita-
ti diuinitas. **A**ue gratia plena dominus te-
cum. **N**uptie facte sunt in chana galilee
et erat m̄ ihu ibi. **S**i dicam q̄ sentio pa-
tres ap̄lici patres deo amabiles et spectabi-
les dñi/tanta misterioz̄ p̄ntis euāgelij ma-
iestate tanta dicēdoz̄ numerositate suffun-
ditur et p̄mitur mee mentis acies inualida
vt quid p̄mum dicam quid omittam vici-
scerno. **L**adit in me illud narcissi p̄biloca
p̄ri/iuuenis apud nasonem et ad fontem in-
opem me copia fecit. **E**cce nuper in ip̄o me-
ditationis mee secreto dum p̄ntis euāge-
lij verbis intenderem apparuit ip̄m velut
fons illimis et nitidus/fons vite verbū dei
in excelsis. tanq̄ p̄trea speculum quoddā
purissimum sine macula. telissimumq̄ et

tale quale dicunt aliqui esse spectum in quo re-
 lucet et unius corporis obiectum quatuor ima-
 gines speculo non fracto. **U**na est nem-
 pe mihi respicienti presens euangelium qua
 duplex expositionis sacre scripture facies
 que tondet decore virgines filie celestis sapien-
 tie quarum nomina et officia quidam me-
 tro comprehendit dicens. **L**itera gesta
 docet quid credis allegoria. **M**oralis quod
 agas quo tendas anagogia. **H**is itaque quatuor
 imaginibus insignitur fons et speculuz
 sapientie diuine bis quatuor faciebus or-
 nat in utroque testamento sacra scriptura
 sicut figurat Ezechielis visio in animalibus
 et in rotis. **H**ec nempe duo testameta sunt
 velut si sit rota in medio rote. **A**llegoria fi-
 dem/anagogia spem/moralitas caritatem
 littera simul tria hec docet et edificat. **P**ru-
 dentiam allegoria in fide. **F**ortitudinem a-
 nagogia in spe. **T**emperantiam moralitas
 in caritate. **I**usticiam littera sub appropri-
 atione quadam tradit. **S**apientia enim cu-
 ius sunt filie/sobrietatem et prudentiam do-
 cet et iusticiam et virtutem. **I** fortitudinem
 ait sapiens. **Q**ueret aliquis quorsum ista
 et quid obscurum hoc sibi velit exordium
 respectu thematis huius. **H**uprie facte
 sunt in chana galilee et erat mater Jesu ibi
 Dicam ut potero diuersas siquidem nup-
 tias intuitibus mee considerationis oppo-
 nebat quadruplex ista species expositionis
 sacre scripture/quasi tetras virginalis/sua
 dens vna queq; virgo quatinus de suis nu-
 ptiis primum et potissimum habere verbu

Litera corporales nuptias
Allegoria spuales et sacramentales
Moralitas sensuales
Anagogia eternales obiectebat.
 Dicat littera corporales nuptias hono-
 rabiliores esse quibus dominus hodie signorum suoruz
 exordio/suaque presentia cum matre et discipulis
 honorans consecrauit/quarum fuit pri-
 or institutio in paradiso terrestri. nondum in-
 nocentie statu de paradiso quando opprobrauit
 patriarcha primus ad apterea relinquit homo
 patrem suum et matrem suam et adberet
 uxori sue et erunt duo in carne vna et cetera.
 Per quas nuptias impletur mundus obe-
 diendo prime iussioni. **C**rescite et multipli-
 camini et replete terram. **D**ic igitur tu p-
 dicatur quales hodiernae et qualium preson-
 rum fuerint nuptiae. et si **J**ohannes euangeli-
 ste put opinati sunt aliqui qua ratione potus

it dici virgo si nubere disposuit. **C**ur ibi fa-
 erit mater Jesu que vagari que misceri euz
 ludentibus non nouerat. **C**ur illic inuita
 ti ihesus et discipuli/quibus sobrietas et mo-
 rum grauitas erat amicissima/et quales di-
 scipulos cum nondum predicaret habebat.
Hunquid virginalis **M**arie sponsus **J**o-
 seph interfuit/et si non/que ratio si sit/cur
 tacetur. **C**ur velut auster/respondit **J**esu
 matri verecunde petenti et dicenti. **V**inuz
 non habent/quid mihi et tibi mulier non-
 dum venit hora mea. **H**ora qualis erat il-
 la christe tanquam aliqua tu facti necessitate te-
 nereris. **E**xpone preterea quale fuerit vinum
 illud et qualiter ex aqua factum. et si rubeum
 fuerit iuxta illud. **A**que erubescunt ydrie.
Cur vinum bonum et ita inebriatum p-
 nauit conuiuiis **J**esus/qui postmodum ius-
 sit ut non grauentur corda nostra crapu-
 la et ebrietate/de qua tamen ebrietate loqu-
 tur bic ad sponsum architrictinus quasi si
 reprobet ea in conuiuiis sed suaderet **D**o-
 nis homo primum bonum vinum. ponit
 et cum inebriati fuerint tunc id quod dete-
 rius est et. **R**ursus habet questionem si nu-
 prie **J**oseph et **M**arie fuerint tempore suo
 hodierna more iudeorum et pene omnigeni-
 tium solenniter celebratae quod vtiq; facendum
 videtur. **N**on enim fuit clandestinum matri-
 monium sed legitimum. itaque **J**oseph p-
 desponsationem **M**arie in hierusalem pri-
 mo suscepit eam. **P**ostmodum in familia
 rem conuictum more gentis sue scilicet de in-
 tertio post annunciationem angelicam **J**o-
 seph super ea certificatus a maria et ab an-
 gelo in somnis fecit iuxta textum euangeli-
 cum sicut precepit ei angelus et accepit mari-
 am coniugem suam. accepit intelligitur so-
 lenni nuptiarum que acceptio dicitur con-
 uentio illa. **D**e qua **M**attheus. **A**ntequam
 conuenirent inuenta est. non dubium. qui
 a **J**oseph/habens in utero de spiritu sancto
Non quidem ex utero tumore cognouit **J**o-
 seph eorum honore saluo qui opposi-
 tum scripsisse et pinxisse videntur. **Q**uid
 enim scandalosius apparuisset iudeis co-
 nuenientibus ad celebritatem nuptiarum ma-
 rie quam videre tumescentem eius utrum.
Sed hec in epla quadam sup celebratioe
 virginalis coniugii **J**oseph et **M**arie la-
 tius notata sunt. **P**ostremo que dicitur hoc ini-
 tium esse signorum que fecit ihesus. nunc quod antea carnis
 se miraculis. nunc quod oculis fuisse credendum est.

Sermo factus in die

Littera virgo sepe itegerrima/quia semper verissima/ceteris auctoritate prior qua vacillante relique non subsisterent/cōquerrere suadebat hec et similia/dum soror eius allegoria profundissimo intelligentie spiritu plena subintulit. pferende sunt/crede mibi spirituales sacrales q̄ nuptie/q̄ sunt xpi sponsi ad ecciam sponsam/quarū fit cōiuiuium in templo eccie/cōione panis et vini in sacramento altaris/be fuerit in iuicite in primo instanti incarnationis in thalamo vteri virginalis/ratificate in instanti mortis christi per aquā et sanguinē et cōsumabūtur in instanti eternitatis per felicitatē perpetuā. Unde sicut res perfectior est q̄ sit signū eius sic has nuptias digniores eē q̄ corporales fateri necesse est. **U**n quid dicit ap̄tus de corporalibus nuptiis audi. **S**ac̄m in q̄t hoc magnū est signū/signū. s. rei sacre s̄ q̄liter et quōdā xpo dico et eccia. **F**iguratur celebriter hec dōpōsatio in solēnitare dedicationis templi materialis/et exprimitur a **J**obe in Apocalip. dū dicit se velle hierl'm nouam descendente d̄ celo s̄ q̄ spōsā ornata viro suo. **Q**ua liter aut̄ m̄ionū ade p̄ statu innocētie si n̄ peccasset/quō p̄te rea virginalē cōiugū ioseph et marie nunq̄ cōsumatum/p̄signauerunt sacraliter m̄ionū xpi cū eccia docere/paratus sum/dicit allegoria si et dū studio sitas speculatrix familiaris n̄ra q̄suerit. **P**ausare videbat allegoria dū verbū sum/psit soror eius moralitas prudētissima et tota s̄m nomē suū morigera/suadēs commemorari debere nuptias sensuales. **N**ō qui dē vt exerceant (psul hec impietas) sed vt fugiant ab hoibz/q̄ in abominabili p̄stibu/lo cōcupie/et in volutabro luti carnalis fedissimo spurcissimoq̄ fiūt/dum cōtrahita nimalis hō cū sensualitate seu cōcupiscētia sensuali. **I**nitiā aut̄ m̄ionū hoc adulteriū in illecebrosa cogitatione. **R**atificat i consensu vero vel interpretatiuo. **C**onsu/matur in ope voluptatis libidinose/q̄ feda est/q̄ deformis feralis et sordida/exosa tandem et penosa. **P**ropterea singulariter p̄cepit **I**saac Jacob filio suo ne acciperet vxorē de genere chanaan. **C**hanaan interpretatur erubescens. **E**t q̄d erubescendū q̄so magis ip̄a libidinū vili voluptate cuius sunt exitus odiosi tristes et amari qui plus aloes q̄ mellis habent. **F**igurat hoc nob̄ **A**mon qui nimio amore sororis sue **T**homas sac̄sensus/procurauit eius cōcubitum sed n̄

fario ope cōsumato audi q̄d sequit̄. et exo/sam habuit eam. ita vt manus eēt odii quo eam oderat. amore q̄ eam dilexerat. **F**ugiet dal̄ igit̄ docet nuptias istas idē moralitas qm̄ euenit sp̄ i eis illud machabeoz. **C**onuerse sunt nuptie in luctū et vox musicorū in lamentū. **E**cce tamē q̄ repluerūt mundū sordido suis qm̄ corripit ois carū viā suam ita vt q̄ i apto et q̄ occulto fiūt turpēlit dicere ita vt vix etiā in cōfessioe possint extor̄ q̄ri nisi obstetricate manu dñi coluber tortuosus extrahatur a corde. **T**ur em̄ 30/doma interpretat muta nisi q̄ muros sū cōfessione cōsuevit p̄cipitare in stagnum sulphuris ardētis/cuius fumus tormentorū ascēdit in secula. **H**as a puero nuptias sordidas libidinis/execratis **A**ntboni⁹ suspirauit cū ps̄. **Q**uis dabit mibi p̄nas sic colūbe et volabo et requiescā. **E**cce elongaui fugiens secure sane sicut ioseph pacem fugit egiptiā et mansi in solimdie. **A**d hāc de **A**ntbonij solitudine cōmemorationem q̄ toriēs in anagogicos rapus est mēs/cessus exorsa ē q̄tra soror anagogia nil mortale sonās et diuinā in facie monstrans originem. hec ad celestia librās oculos tracto eximo pectoris deuoto suspiria / suggerere/mibi videbatur et dicere **E**ya q̄d beatata/nimius tuus/q̄d vacillat dubius/an in poribus nuptiis vel in meis plus beat̄ insisteremo tuus. **L**ectū tene nuptias meas/ternales eē de q̄b̄ in matheo **C**enit sp̄sū et q̄ pare erant intrauerūt cū eo ad nuptias. **E**t clausa est ianua. **E**t in apocal. **H**audeamus et exultemus et dem⁹ glam deo q̄z vernerūt nuptie agni/et vxor eius preparauit se et datū est illi vt opiat se bissimū splēdēs et candēs/bissimū enī iustificatiōes sunt sanctorū. **S**equit̄ beati q̄ ad cenā nuptiarum agni vocati sunt. **A**udi tu recogitāz suspiria. audi suspensus cor ad celestia exemplo **A**ntbonij cuius interpretatio sonat fursum tenens. **S**ed q̄ ad cenam em̄ agni vocati sunt. ita vere beati si tamē vocat venire vel nō tardauerint vt fatue virgines vel nō cōtēpserint sicut ille q̄ emerat villā mūdanevanitatis. alter iuga boū terrene curiositatis alter q̄z duxerat vxorē de q̄ nūc soror moralitas loq̄bat pessimā/q̄ cōcupia carnal' voluptatis. **I**ta ē p̄ meā fidē (subintulit cōfestim moralitas vt erat acris in vicia) hec carnalis voluptas pessima est meretricis. **F**igurat enim **D**alida, seductrix que

sampsonē accensum et debilitatū tradidit
 balisibus philisteis/ac relicto eo pfida pri-
 nus copulata est alteri viro. **N**unc igitur
 et spero fidem aliquam in tali cōiugio car-
 nalis cōcupiscentia contrahit ad interitū
 Sed neq; ibi securū est sed excrementū
 id est execrande rei signum scz adhesionis/
 anime cū demone/neq; ples deniq; quoni-
 am qui tener eam iuxta verbū Job pascit
 sterilem que non parit. **P**orro deficit vi-
 num deuore cōpunctionis in nuptijs eius
 quia non est mater Jesu ibi. neq; vocatur
 Jesus cum discipulis suis ad eas / sed nec
 vocatus interesse dignaretur. nimirū si fu-
 git eas Anthoniū. **L**oquebat bec mo-
 ralitas dum visa est anagogia parum per-
 ferre moleste q; suam de nuptijs eternalib;
 orationem interruperat. **H**oc etiam litte-
 ra. mox et allegoria contendere parabant.
 (vt ita loquamur humano more) altera al-
 teram puenire/locutura pus vnaqueq; de
 nuptijs suis integro pfecto q; sermone.
Tunc ego quiescite pcor interim vos ger-
 mane din ineq; sorores **N**olite tumultuari
 nolite cōtendere/ne fortassis dicendoꝝ or-
 do turbetur. nihil egre tuleritis/sat id mi-
 bi fuerit hactenus vos reuclasse oculos me-
 os vt considerarem mirabilia de legedñi/
 Anima duerto quippe velut vnā esse faciē
 omnium vestrum/qm nuptie tue corpora/
 les o littera significant et sacramentales ec-
 clesie. et spūales gratie. et eternalis glē. **E**t
 quarum pulcherrima puritate patet execra-
 tio nuptiarum sensualium quales iure suo
 detestatur moralitas. **R**ursus allegoria
 manuducit ad anagogiam et ad vitanq; li-
 tera moralitasq; subseruiunt. **S**imilitervi-
 dere est in singulis faciebus vestris. **R**elu-
 cer atq; peculiariter in littera/facies homi-
 nis qm solus inter animalia/litteris et bys-
 storis vt nouit **R**elucet in allegoria faci-
 es leonis ppter fortitudinem illius quā edī-
 ficat fidei. nonne leonina tibi videtur ista
 fortitudo que vincit mundū/beccamen est
 victoria que vincit mundū fides nostra.
Reducet in moralitate facies bouis ppter
 tempanciam et domabilitatem laborosam
 quam docet mos: **R**elucet tandem i ana-
 gogia pmissime facies aquile supeminens
 quoniam edocet p spem ad celestia leuare
 sursum corda. **C**ompssa est his auditis
 sororia quelibet disceptatio filiaz sacre sa-
 pientie q; sue sunt quattuor exponēdi scri-

pturam sacra modi. **A**ge inquit vt ere de/
 inceps p arbitrio tuo nobis oibus et singu-
 lis aberit liuor omnis. neq; suboriet mur-
 mur vlluz. **D**educ vt libuerit verba thema-
 tis tui. **N**uptie facte sunt in chana galilee.
 et erat mater Jesu ibi. **E**st ego ptes sapi-
 entissimi. p. orthodoxi et honorabiles do-
 mini decreui mecum plus de reliquo pcedere
 iuxta doctrinam allegorie. que quō creden-
 dum est instruit et his q; littera tradit eē ge-
 sta. **D**ouet pcpue consideratio sacrifici
 huius generalis cōca. q; repñtantis ecciam
 quā in fide desposauit sibi xp̄us. **D**e quo
 Jobes baptista q; habet sp̄sam: sp̄sus ē
 figuratus in sole qui est tanq; sp̄sus pce-
 des de thalamo suo. **H**ic sp̄sus oia: didit
 oia repabit ppter cōiunctioz nuptiarū ista-
 rum. **N**am ppter nos homines et ppter no-
 stram salutem descendit de celis. **P**ropter
 quā et alias rōnes. dicitur est etiam a phis
 homo finis omnium sub deo. **I**niciantur
 autem he nuptie p grām fidem et spem in p-
 senti de futuris bonis. **R**atificatur p ade-
 ptioem p̄me stole in aiabus sanctis. **C**on-
 summabuntur in die nouissimo p possesi-
 onem stole duplicis anime et corporis.
Vel dic aptius q; matrimonium istud in-
 tatum est in promissione facta sanctis pa-
 tribus. **H**inc dicitur in Apocalipsi q; ag-
 nus occisus est ab origine mundi. **R**atifi-
 catum fuit in incarnatione quando verbū
 caro factum est. **C**onsummatū in passiōe
 postq; christus dixerat **C**onsummatū est.
Unde Aug⁹ **A**ubis sponsa dum sponsus
 moritur. **F**igurat hoc **E**ua de **A**de dormi-
 entis latere formata. **P**eter aliquis qua-
 le cōiuiū hñt he nuptie: **H**abēt qsi pran-
 dium matutinū in cōiuiū eucharistie vbi
 est vinū anime purissimū sanguis xpi con-
 uersione mirabili. **U**nde **D**avid exultabū
 dus in figura gloriabatur parasti in p̄spe-
 ctu meo mensam **S**equitur et calix me⁹ in
 ebrians quā pclarus est. **H**abent cenaz ve-
 sprinam indeficientem in cōiuiū celest
 glorie vbi beati sunt prout allegauit ana-
 gogia qui ad cenam nuptiarum agni vo-
 cati sunt. **C**onformiter hoc ad legisperituz
 dicentem christo. **B**eatus qui comedit pa-
 nem in regno dei. vbi etiam vinum bibe-
 tur nouum teste christo. dum torrente vo-
 luptat; tue potab eos dñe. **P**ergebat me
 ditatio cordis mei allegoria duce lat⁹ disse-
 rere q; nuptijs istis eccie ob fuerētā huius

Sermo factus in festo

sacrosancti generalis concilij. dum affluit studiositas speculatrix vna et ancillis sapientie/familiari dilectione sibi gratissima/ Hec tota videbatur alacris et leta. eaz q̄p/pe nouiter introduxerat Rex et Archidiaconus in cellam vinariam. de qua proclamans inuitat sapientia/bibite amici et inebriamini carissimi. Istic biberat studiositas sobriam ebrietatem spūs/que more suo multa conquirens/nominatim super his nuptijs hodiernedie nunc a lra nunc ab allegoria. nūc a moralitate. nūc ab analogia in modum tetralogi. **S**terit tandem magis quoniam ita me velle conspexit in allegoria. cui verbum dirigens dicitur o doctrinē optima. Primum quibus ad ornata est dicitur ecclesia sponsa a christo sponso suo. Deinde qualis est habitudo christi sponsi ad ecclesiam sponsam. Rursum viceversa qualis est habitudo sponse huius ad sponsum suum. et ad eius vicarium quem appellamus summū pontificem. Amplius quarto/qualiter et quomodo carnale coniugium voluit huius spiritualis signum esse. Subinde quo pacto moralis ecclesia spūalem significat/sicut mutuas sibi laudes et nomina communicet. Demum sexto/quibus modis et locis sacre scripture figurantur be nuptie christi et ecclesie. **Q**uibus expeditis pergam ad reliqua. Verum recte ammones o religiosa deuotio/celebritas est hodie gloriosissimi et toto orbe famatissimi patris Anthonij cuius vitar tot admirandis ornata virtutibus fulsit vt magna sit institutio magnum exemplar et forma bone vite et fidei Anthonij scire quis fuerit. Quamobrem interferas precor non dicam omnia (hec itaq̄ fieri nequit) sed vel pauca laudum suarum preconiā/vt in tali filio glorificetur mater ecclesia in cuius mirificationem manifestauit gloriam suam/christus sponsum ecclesie. Habet scio littera gestorum suorum questiones non inutiles nec infimas. quas perscrutata sum ego studiositas si et dum vacauerit. sicut de comparatione vite solitarie et heremitice cum laudibus suis ad cenobiam/et vite actiue ad contemplatiuam. et prelatice ad religiosam. Si beatus Anthonius sacerdos fuerit. Si subiectus in ordine hierarchico platis maioribus et minoribus sicut tradere videtur Dionysius in ecclesiastica hierarchia. Habet proinde

dubium si discrete sumitur heremi solitudo in seruoze nouitio qui est sicut vinū nouum sine spiraculo. Hec enim reprobasse videntur sancti patres/quoniam plurimum habet bec vita solitaria aduersarie et impugnatore tentationis/prout ex his q̄ passus es didicisti o ablecta strenuissime sacer Anthoni. Nunc in flagellatione etiam visibili demonum. nunc in mille insidijs astutiarum suarum /super quibus astutius infallibiliter agnoscendis et distinguendis si habilis est ars certa dignum est inquisitione. Habet rursus questionem lra de bypocretauris et satyris. Satyri sunt q̄ pedes habent caprinos. frontem cornuta; nares aduncas. hos inuenisse memoratur beatus Anthonius dum ad visitationes pmi beati remite Pauli solus pergeret per vastam illam heremi solitudinem. dū fuerint vel bestie et monstra heremi. vel calodem ones/aut cacademones iuxta platonicoꝝ locutionem. aut homines. si uideatur hoc vitium/quoniam ipi stridore quodam fremdentes se in christum credere confessos bieronimi refert narratio. **S**ed his interis et similibus silentio premissis questionibus illo pergas oro quo sacrificata es ordine/o allegoria. Quod annūes ipa/delector inquit imprimis o studiositas cultrix sapientie. q̄ fidem. q̄ religionem. q̄ deuotionem tuam. q̄ zelum sciendi sedula monstras. nil bilominus q̄z arda sit hora loquendi videt. Expediam de ppositis quātum dabitur. Reliqua vero que iam apud medicata te/neo scriptis interferam. **H**abet igitur prima questio tua quibus adornata est dotibus ecclesia sponsa a christo sponso suo. Et dotes offerunt in munere. **O**ffer se dos iugis secunditatis. ita vt non deficiat vsq̄ in finem generatio sua. Jurauit hoc christus. Amem quippe dico vobis nō perteribit generatio hec donec omnia fiant loquitur de apostolis et discipulis quibus et ascendens in celum dicit. Ecce ego vobiscum sum vsq̄ ad consumationem seculi. **D**os altera est plenarie potestatis tante siquidem si credis Augustino quanta habet sponsum suum et q̄ntam decuit et vtile fuit habere talem spōsam iure nuptialis copule. **H**abet licet summus pontifex plenitudinem potestatis ecclesiastice subiectiue ordinatiue regulatiue et suppletive super singulos de eccia. nil bilominus habet et

desia synodali congregata plenitudine patris
 et sup papa ordinantue reglative et supple
 tive q̄ verba quō sint accipienda tractatu/
 lus quidam nup editus pandit. qui prodi
 et in publicum magis ad examinationem
 q̄ determinationem magis q̄ ad elucidatō
 nem veritatis q̄ ostentatiōem vanitatis.
 q̄uis vltra multiplicare sermones qd̄ opus
 est sup ea veritate cuius decisio clarissima
 solidissima q̄ facta est p̄ hoc sacri concilii
 cui nō licet obniti nec ipsam in argumen/
 ta deducere qm̄ disputationū et argumēta
 tionū et evasionū friuolarū nullus vnq̄ ef
 ferat nisi casus assidu⁹ errores absurdos
 insanos et impios. Tere et grauit̄ ecclesia/
 stes inonuit q̄ cito nō profert contra ma
 los iusticia. filij hoim absq̄ ylo timore p̄
 perat mala. Nunqd̄ nō id̄ sacre hui⁹ syno
 di cōstanti. impugnantur iudicia que sic ha
 bent. **P**rimo declarat q̄ ipsa in sp̄sctō
 legitime congregata generale cōcilii faciēs.
 et eccia catholica multatē repñtās/prā/
 tem a christo immediate bz/cui qlibet cui⁹
 cui⁹ status vel dignitas etiā si papalis eci
 stat obedire tenet in his q̄ p̄nēt ad fidem
 et extirpationem dicit scismatis/ac generalē
 reformationē eccie dei in capite et in mem
 bris. Item declarat q̄ quicunq̄ cuiuscun
 q̄ status vel dignitatis etiā si papalis eci/
 stat qui mandatis statutis seu ordinatiōib⁹
 bus aut preceptis huius sc̄e synodi et cui⁹
 cui⁹ alterius cōcilij generalis legitime cō
 gregati sup pmissis seu ad ea p̄nenti bz/fa
 ctis vel faciendis obedire cōtumaciter cō/
 temperit. nisi resipuerit cōdigne penitēte
 subijciatur et debite puniat etiā ad alia in
 ris subsidia si op⁹ fuerit recurrēdo. **H**uic
 veritati fundate supra petram sacre scriptu
 re quisquis a p̄posito detrahit cadit in here
 sim iam damnatam/quā nullus vnq̄ the/
 ologus maxime p̄ficiē. et sanctus asseruit/
 vidi nup̄ scrip̄ Thomā et Bonauenturā
 hic reliquorū libros nō habeo/dant supre
 mam et plenā summō pontifici p̄tatem ecci
 desiacam/recte proculdubio. sed hoc fa
 ciunt in comparatione ad fideles singulorū
 p̄ticulares ecclesias. Dū aut̄ comparatio fa
 cienda fuisset ad autoritatē eccie synodali
 ter congregate subiecissent papam et vsu
 p̄tatis sue. eidē eccie tanq̄ matri sue cuius
 legem dimitti nō debere tradit sapiēs. tan
 q̄ p̄terea regule vel legi directiue et regulati
 ue infallibiliter cui se submittere tenet. o m

nis frater peccabilis de ecclesia/cuius au
 thoritatem et iudicia si non audierit frater.
 quilibet etiam papa/qui nobiscum dicit pa
 ter noster/audiatur quid iusserit omni ca
 tholico christus/sit tibi inquit sicut ethni
 cus et publicanus. i. excommunicatus. **Ue**
 rum hac hactenus. alias plura si dabit.

Dona uir in sup̄ tertio ecciam xp̄us/am/
 pla temporalitate/nolens eam opprobrio
 mendicanti subditam esse/nec contē/
 ptui/absit. Vera sit illa p̄dicatio q̄ medici
 tas est solum vel p̄cipuum medium secun
 dandi ecciam/per semen uerbi dei/quia di
 uitie inquit suffocant semen uerbi. Nō vti
 q̄ diuitie que corporales sunt sed cura di
 uitiarum nimia pungens et lacerans. adu
 latrix et ambiciosa que si cadat in mendici
 tatem nō aliud testimonium q̄ experientie
 mentiri nescientis exquiratur. **Q**uid q̄
 to q̄ dotata est ecclesia in filiis et in edifica
 tionem corporis sui tot sacramentis tot vir
 tutibus moralibus et theologicis/tot do
 nis/tot beatitudinibus/tot fructibus sp̄s
 rit⁹/tot gratiis gratuitis a spiritu sc̄o suo
 distribuyente unicuiq̄ prout vult. Nam ali
 os quidem dedit apostolos. alios prophē
 tas. **A**dde quinto q̄ affert ad nuptias
 istas vnusquisq̄ filiorū ferculum suū/sym
 bolum suum et encenium suum put iocun
 do satis nec inuili studio descripsisse legi
 tur. **C**yprianus de nuptiis sacre scripture.
Sed hanc vnam pro p̄senti inuenim⁹ do
 tem q̄ et p̄posito n̄o et euangelio qd̄ tra
 ctamus/et Anthonij laudibus videtur accō/
 moda. **H**ec dos est vini bonitas. tristes cer
 te viderentur nuptie/si vor ista iugiter in
 sonaret. **V**inum non habent. nolunt hoc
 sponsus ecclesie christus/sed aquam con
 uertit in vinum. et manifestauit gloriā suā
Et vero paruam hanc nec reputandam
 fortassis ecclesie dotationem. sed bibulam
 et ridiculam existimabis o studiositas/si
 vel hecietis vel non aiaduertes precio/
 sissimas vini de quo loquimur propria
 tes. **N**ec enim de vino materiali quod in
 ebriat et quo est luxuria litteraliter hic lo
 quimur. **D**e quo **S**apiens/multos extermi
 nauit vinum. **S**ed spirituale ac theologi
 cum vinum intelligimus prozsus optimū
 iocundissimum et sanatiuum. hoc est vinū
 sacre scripture ad quod iurat sapiētia **Ue**
 nite inquit comedite panē et bibite vinum.
 et vini fortitudinē et effectū suis q̄s decē

Sermo in festo

inuenimus positos in **E**sdra si mystice loqui libuerit colligimus **U**bi primus triū iuuenū dixit forte viuiū & quous subdiderit alius fortior rex/et tertius fortissime mulieres. **V**eritas tamen est que sup oia vincit p̄cipue veritas fidei de qua **J**ohānes hec ē victoria que vincit mundū fides n̄ra **A**ncere mundū p̄fecto non est parua victoria **S**ancti vero p̄ fidem vicerūt regna/fortes facti sunt in bello/castra verterunt exteroꝝ

Et qm̄ put antea notatum est/ dies hodie celebris agitur de gloriosissimo matris ecclesie filio/beatissimo anthonio/victore strenuissimo. **P**lacet opib⁹ eius q̄ tradidit nobis littera/que p̄terea moralitas no/uit et docuit. que tandem anagogia p̄fecit ducens cum sup excelsa. placet inq̄ etiā ex/emplū inducere p̄ se sufficientissimū etiam si aliud deesset quo fortitudinem vini hui⁹ sacre sapientie cōcludere fas nobis est.

D Forsitan inquires vnde beatissim⁹ anachoritarum **A**nthonius/habuit vinū tale qui litteras non didicit. **R**espondet **A**ug⁹ p̄hemio de doctrina xp̄iana/q̄ non ex bo/minibus neq̄ p̄ humanū litterarū studiū hausit illud/sed diuine reuelationis infusione sibi collatum est. **C**uius odor vini ministratus p̄ litteram gestoꝝ suoꝝ / quid in **A**ugustino fecerit accipe/ **I**nebriauit q̄ p̄pe eum pia sobrietate q̄ mox in virū alter mutatus est/et fugit ab eo sollicitudo vite p̄terite/tandem velut luce quadam securitatis infusa/post egestum torrētem lacrimarum/solidatus est in ip̄a lege christi. **D**icebat quid agimus/surgunt indocti & celum rapinūt/nos aut̄ cum scientijs nostris sūi corde rē. **Q**uisquis igitur recogitat admiratur & gaudet augusti tibi traditū o sanctissima mater eccia. **B**audet oportet cōgratuletur & gratias agat **A**nthonio **Q**uare qm̄ ip̄e tam eximīū et p̄clarissimū doctorem **A**ugustinū tibi dedit. & hoc p̄pter testatissima sicut idem **A**ug⁹. loquitur in confessionibus suis/ciuisdem **A**nthonij miracula. p̄pter admirabilē insup vite sanctitatem. qz deniqz cōsiderauit doctes varias ecclesie in hoc vno collectas fuisse. q̄les no/uem enumerat **A**pl⁹ ad **L**oz. **S**ermo sapientie/sermo scientie. fidel/gratia sanitarū opatio v̄rutū in demonijs cūciēdis. p̄bia discretio spiritūū/genera linguarū/interp̄tatio sermonū/ & in epla p̄ntis dñice ad **R**omanos sumūtur decē & octo/ qm̄ fuit **A**n-

thonius tribuēs i simplicitate/p̄fides i sollicitudine/misericos in bylaritate diligēs sine simulatiōe/odiens malū/adherēs bono/caritatem fraternitatis diligens/ bono re ceteros p̄ueniens/sollicitudine nō piger spū feruens/dño seruiens/spe gaudens/in tribulatione patiens/orationi instans/necessitatibus scōꝝ cōicans. s. spiritualib⁹/bo sp̄italitatē talib⁹ sectās apud fr̄es suos. **B**enedicēs p̄sequētib⁹ b̄ndicens & non maledicens. gaudens cū gaudētib⁹. flens cū flentibus. nō alta sapiens sed humilib⁹ cōfentens. **H**ec oia opatus est vnus & idem sp̄s in **A**nthonio quē figuratiter vidit **J**oh̄es in apocalipsi filiū eccie rapitū in celum a facie draconis/de qua quidē ecclesia p̄mittit signū magnū apparuit in celo/mulier amicta sole iusticie/ & luna totius mutabilitatis sub pedib⁹ eius/et in capite ei⁹ corona stellarum. xij. que sunt vel. xij. apli/vel. xij. articuli fidei/vel vniuersitas gratiarū. **L**ib⁹ hic exclamare felix ista dies tanti patris anthonij in q̄ natus est olim illustrissime memorie **P**hilippus dux quondā burgūdie princeps pacis prudētissimus/memorā dus cū reuerenti semp suspirio. nedū mihi sed toti gallie. imo et eccie. p̄dicant sepe numero parisijs in hac die natiuitatis sue dicens inter cetera/diem hanc celebrem esse/ sibi debere non. qz natus erat in mundum filius ire de matre que cōcepit eū in peccatis/maledicēda potius exemplo **J**ob & **J**eremie. **R**ecolenda vero dies hec qz baptisimū regeneratiōem qz natus est denuo meruisset. qz rursus patronum talem et tantū quasi peculiariter dedisset in animi deuotione dñs deus noster. **P**rofuerit tibi tunc et nunc tua hec deuotio p̄nceps illustrissime ad salutem anime p̄petuam. **P**ro fecerit insup ad inclite p̄feritatis tue bonum & acceptum deo statum **S**ic opto. sic p̄cor atqz desidero. sine fictionis aut adulationis spū testis est i celo inder meus coram quo est omne desiderū meū/ scis quoniam ita mihi sum cōsciū in veritate. percat ergo falsitas et veritas vincat. veritatē enim vinci falsitate/pessima ē victoria/vi et si inbet p̄ximū diligi deus sicut seipm̄/ q̄ vero diligit iniquitatem odit animam suā et seipm̄/ consequens est q̄ ille p̄ximū odit qui iniquitatem in eo nutrit & diligit/ put vidit philosoph⁹ in ethicis tollens omnē ab impio amicitiam/etiam cum seipso.

Sed videat unde captus est sermo do-
ceamus fortitudinem vim sacre sapientie
et effectus q̄s opatum est i Anthonio. ita/
q̄ dicit in Esdra q̄ seducit mentem. i. seor/
sum ducit. hoc nunq̄d nō in Anthonio p/
spicue monstratū ē. dum ad vnicam euan-
gelici vini p̄gustatiōem ad vna vt dicitur gut-
tam si vis p̄fectus esse vade et vende omnia
que habes et da pauperib⁹. ipe p̄tinus a ter-
renis ad spūalia/ ab imis ad summa/ a visi-
bilibus ad inuisibilia/ a caducis ad eterna
seorsum ductus est/ qm̄ sedens in solitudi-
ne leuauit se sup se vsq̄ ad dō vt viuēs docu-
erit non esse p̄fectam oratiōem que non ita
rapere in deumq̄ sup̄p̄ius nequaq̄s memi-
nerit. Nonne bona tibi videtur et optanda
mentis hec seductio/ hec seorsus ductio/ q̄
inducit sapientie sacre vinū Tradidit sup
hac m̄s seductiōe doctrinas et idustrias diui-
nis dyonisius in de mistica theologia/ me-
morabile est id qd̄ littera refert/ de Antho-
nio qui occurrente sole faciem vertebat ad
orientem vbi tam diu fixus stabat/ suspen-
sus mentem ad celestia/ quousq̄ sol oriens
feriret radijs oculos eius/ qd̄ Anthonius
molestē ferens qd̄ impeditis o sol mentē me-
am celestia cōtemplari testis est huius ana-
gogia soror nostra/ qm̄ ea duce cernebat in
spū lucem/ de qua Boetius hanc quisquis
poterit norare lucem candidos p̄hebi radi-
os negabit. **S**equitur alter effectus vi-
ni nuptialis et theologic⁹/ q̄ reg⁹ et orpha-
ni facit mentem vanam/ alia littera vnam.
Item serui et liberi/ pauperis et diuites/ Tol-
litur hic acceptio p̄sonarū q̄ pusillū et ma-
gnū fecit deus. Nunquid soli diuites euan-
gelizantur. euangelizantur et pauperes. vn-
de in Hester nuptijs. dabatur vnicuiq̄ vi-
nū fm̄ magnificentiā regiam/ nou iuxta di-
uitias sedentium vel paupertatem. **E**st au-
tem vanitas aliqua mala vt ibi vani sunt
omnes homines in quibus non est sapien-
tia dei. hanc non affert sed tollit sapientia/
et addit vanitatem laudabilem que ex hu-
militate fundatur. quemadmodum tu felice-
beremi cultor et incola Anthoni/ super su-
sus hoc vino sapientie tere reputasti quasi
nihilū et inane in cōspectu diuine maiesta-
tis/ et cōsideratione pp̄ie fragilitatis dicēs
cū ps̄. Ego ad nihilum redactus sum/ et ite-
rum substantia mea tanq̄ nihilū est ante te
Beata proflus et rara vanitas h̄mōi/ quā
docet tradit et efficit p̄ viuū sacre scriptu-

re summus p̄ncerna christus Discite a me
quia mitis sum et humilis corde. Alioq̄n
euenit illud de marie cantico. Dispersit su-
perbos mente cordis sui. Est autē hec hu-
militas parens discretionis et custos/ dum
non pp̄rio quasi vano/ sed sanctorū patrum
credit iudicio. De qua discretionē saluber-
rimum est Anthoni documentum conclu-
sum et mutua patrum collatione q̄ ip̄a est
directrix auriga q̄ virtutum/ qua derelicta
virtutes ceterē/ vix aliud opant nisi p̄cipi-
cium casum vel interitū. Hinc est illud an-
thonio missum celitus oraculū/ dum aspi-
ciens mirabiles mūdi laqueos exclamass⁹
Domine quis euadet illos/ responsum est
humilitas/ conformiter ad illud ps̄. Du-
miliatus sum et liberauit me. **S**equitur
tertius effectus vini qd̄ loquimur/ omnem
mentem conuertit in securitatem et iocūdi-
tatem/ iam id ip̄m in Augustino memini-
mus hoc in Anthonio tradit littera fuisse/
quem non pus cognitum nouiter aspici ē
res agnoscebant inter ceteros patres ex q̄
dam angelica vultus iocunditate/ et frontē
oculorū q̄ serenitate/ quemadmodū cerne-
re est carnaliter/ q̄ homo potus vino bono
fit h̄yarior atq̄ iocundior/ et apud comi-
cum est videtur aquile iuuentus/ Propte-
rea iubet in misterio salomon merentibus
et his qui in tristitia sunt dari vinum. **U**
Quo circa subdit quartus effectus/ et non
meminit et nō meminit omnem tristitiam
et debitum. Quo pacto sic/ certe quoniam
vinum illud letificat cor hominis/ et excla-
mare facit cum p̄beta fm̄ multitudinē do-
lorum in corde meo cōsolationes tue p̄ vi-
nū sapientie/ letificauerunt animam meā.
Sed quid de debiti memoria vix exacto-
rio/ Audiatur dñs ad Job mystice loquēs
desolitario/ qualium pater dur et velut ini-
tium fuit Anthonius/ loquitur sub onagri
similitudine. Quis dimisit onagrū suū li-
berum. et vincula eius quis soluit. Cui de-
di in solitudine domū et tabernaculū eius
in terra saluginis/ cōtemnit multitudinē
ciuitatis/ clamorē exactoris non audit/ cir-
cūspicit montes pascue sue et virentia que
q̄ pcurrit. Preclara est et accōmoda p̄posi-
to beati Greg. sup hunc locum expositō la-
ta. **S**ed ad quintum vini transeam⁹ ef-
fectum. et omnia p̄cordia facit honesta/ q̄p-
pe nihil coinquinatū est vbi est sapientia ni-
hil impurum sordidū vel verecūdū. Hinc

Sermo factus in die

tu lacerationem tuam hinc denudationem
p demonū rabidos insultos non erubuit
agonista fortis **Antonius**. Propterea nota
tum est nomen tuum iuxta pmissiones bo
ni **Jesu** in vniuerso mundo / propterea rursus
dicitur potes martir qui tormenta ppassus es
eo crudeliora quo truculentior erat tortor
demon inferens ea **Spectaculū** igitur p
ut loquitur ap[osto]lus. **Factus es angelus dei**
et hominib[us] imo et demonib[us] nec erubuit
tanq[ua]m bene ebrius sicut nec xp[istu]s nudus cru
cem nec hyppolitus ppriam nuditatem ne
q[ue] **Flo** in misterio / nec ap[osto]li vel martires e
rubuerunt vincula carcerem et ludibria. **li**
ceat hic carne eccie sophicu[m] de **Bohe** factū
dicere iubilo cordis ad **Antoniu[m]** / qui sil
fuit virgo martir et vates **D** nimis felix me
ritiq[ue] celsi nesciens labem niuei pudor[is] / p
potens martir heremiq[ue] cultor maxime va
tum / maxime quo ad cōsiderationes aliq[ui]s
Veniamus ad sextum vini salutaris ef
fectum quo debriat[ur] homo non memit re
gem neq[ue] m[ag]istrum **Q**ueratio: plane q[ui] fa
cit hominem nō timere eos q[ui] corpus occi
dūt et p[ro] hoc nō h[ab]ent qd faciunt. **P**erspiciū
fuit hoc in **Antonio** q[ui] p[ri]ncipibus et ipa
torib[us] tota mentis t[er]ritate rescripsit post
collaudatiōem q[ue] credebant in xp[istu]m eos de
bere remitti qm sup se d[omi]n[u]m habent terribi
lem qui aufert spiritum p[ri]ncipum terribi
lem apud omnes reges terre **V**erū qd loq[ui]
mur de regib[us] hoib[us] et magistratib[us] cum nō
extimuerit **Antonius** illuz qui est rex sup
omnes filios supbie et cui nō est p[re]s filius
sup terram q[ui] factus est vt nullū timeret. de
monis eni certamina ne dū nō expauit. s[ed]
insultans puocauit. **T**radit littera **Anto**
nium dum adolescens impugnare a spiri
tu fornicationis rogasse deū vt videret im
pugnatozem suam / qui in specie pueri te
terrimi pedibus suis aduolutus est / q[ui] blā
diens et supplicans quem **Antonius** mor
tirisit et cōspuit dicens absit deinceps vt yn
q[ui] te timueri fedissime atq[ue] vilissime **D**ul
ta sunt h[ab]mōi q[ui] strenuitatem oñdūt **Anto**
nii aduersus p[ri]ncipes tenebrar[um] haruz / nec
minus solernam discretionis cōtra suas in
sidias **A**gebat id qd alios docuit facere et
qd ip[s]us tentatus egit / adducebat testimo
nia scripturar[um] ad omnem actionem suam.
Hoc autem non faciunt qui vel nesciūt vl
despiciunt scripturas sacras. aut q[ui] eas des
teriori p[er]uersitate corumpunt. **E**xemplo

Eue que de p[re]cepto dei firmissima fide tenē
do dubitans ait ne forte moriamur. **A**u
diuimus de magnanimitate **S**equitur in
effectu / septimo de magnificentiar[um] omnia
p talenta facit loqui **R**ecte p[ro]fusus euenit
hoc in **Antonio** cuius mens ebria vino
nuptiali eccie nihil pusillum / nihil vile / ni
hil exiguum cogitare dignata est / sed omia
de celestib[us] q[ui] de sursum erat / loquebat[ur] in
star ap[osto]lo[rum] qui vino hoc hausto repēte loq[ui]
bantur magnalia dei **S**unt hec p[ro]cor ma
gnalia minura nūmismata sapientie terre
ne / non / sed talenta magna p[er] que loqui fa
cit sapientia que de sursum est. effertens in
immensam cordis altitudines / sit hoc ana
gogia de **Antonio** cui tanta fuit bona ge
nerosi cordis clarior. q[ui] nō dignabatur ad
berere vel nubere sua vis irascibilis poten
ti alicui nisi summo. **N**ecq[ue] sua vis rōnalis
nubere sapienti alicui nisi summo. **N**ecq[ue] sua
vis cōcupiscibilis nubere bono alicui nisi
summo. dicens et sententia de[us] cordis mei
et pars mea deus in eternum / et iterum / mi
hi adherere deo bonum est. **S**i loquebat[ur]
igitur p talenta quid mirandum. **S**i diu
tias et opes hereditarias / si vas argenteū /
si nummos oblatos in deserto cōtempserit
nullus admiretur. **S**ed neq[ue] miretur il
lud qd sequitur octauo / **E**t nō meminerūt
cum biberint amicitiam neq[ue] fraternitatē
Quid ita meminerint cū dicat p[er] cernam vi
ni huius sponsus ecclesie xp[istu]s / si quis ve
nit ad me et nō odit patrem suum et matrem
et vxorem et filios / ad huc autem animā suā
non est me dignus. **C**ompleuit hoc bea
tissimus **Antonius** etiam ab adolescētia
relinques domum paternam et sorores ve
lut immemor carnalis amicitie. **C**ui p[ro]
pterea conuenit illud qd sequit[ur] nono. **S**
post non multum sumunt gladios quidni
sic fecerit athleta fortissimus **Antonius**
habens in exemplum p[er] cernam et archi
tridinum vini huius dicentem. **N**on veni
pacem mittere in terram sed gladium. **V**e
ni eni separe hominem aduersus patrem su
um / et filiam aduersus matrem suam / et na
rum aduersus socru[m] suaz et inimici hominis
domestici eius. **B**enedicitur a propheta
qui gladium suum pbibuerit a sanguine.
Hunc gladium sumpsit et exercuit **Anto**
nius tanq[ua]m potens crapulatus a vino / **A**e
dum aduersus carnem et sanguinem et ad
uersus potestates aereas tenebrarum baz

aduersus etiam paganos phos quos mira
 verbo subtilitate vincebat aduersus insu
 per hereticos p̄sertim arianos pestiferos.
 dum accersitus est a sua solitudine in alexā
 driam ciuitatem magnam q̄t̄is fidem bea
 tissime trinitatis quā corde credebat ad iu
 sticiam/ore coram toto pp̄lo confiteret ad
 salutem/q̄d et factū est. Quāuis enī docu
 erit q̄ monachus extra cellam aut solitudi
 nem/est sicut piscis extra aquam. Eucit ta
 men cum zelus fidei et obedientia p̄latis ec
 clesie debita ut iret alexandriam. in qua ci
 uitate dum p̄meretur a turbis certatim ir
 ruentibz/ut virū fama nominis celeberrī
 mū apud eos ip̄i vel visu cernerent vel ma
 nū tangere/et timentibz et compatiētibz
 nōnullis ut moleste ferret/ferretur respondit
 semibi quidem assuetis turbis insultibus
 q̄ demonū/nihil affert hic pp̄solus hoīm
 concursus molestie vel turbationis. Ecce
 quomō contempsit hic onager solitari ml
 titudinem ciuitatis. Quippe tu scis o ana
 gogia quoniam inter hec omnia tota facili
 tate seruabat. Anthonius monitōem ecclē
 sie salutarem. sursum corda. responsio po
 puoz est. habemus ad dñm qui habet in
 patris vel ad forum. Plane sicut euenit a
 liquibus ut in vesta solitudine turbulēas
 simam habent cordis inquietudinē ac ml
 tiplicitatem/sic ex aduerso contulerat An
 thonio tranquillissimam cordis solitudi
 nem in medijs etiam populoz. circūstrepē
 tū occurribz/īpa iugis exercitatio contem
 plationis anagogie/cooperante gratiadei
 simpliciante et stabiliēte mentem cordis
 sui. Ea demū vera pax est quā christus ec
 clesie filijs liquit. Non turbetur cor vestrū
 neq̄ formidet aut. **S**uido cartusien. **S**e
 quitur postremo vini nuptialis et theolo
 gici mirandus nimis et apud carnales in
 comprehensibiles effectus licet de corpali vi
 no quotidie sit ceptus. Et cū a vino emer
 serint et surrexerint nō meminerunt q̄ gesse
 runt. Ita p̄fecto est quoniam aplicum exē
 plum secuti q̄t̄icūq̄ biberint sobriam e
 brietatem spiritus/et t̄icūq̄ p̄fecerint in
 virtutibus strennuis atq̄ magnificis ipsi
 ad anteriora se extendunt ea que postero
 ra sunt obliuiscētes/deputant p̄cedentia
 opera nullius meriti vel momenti p̄terea
 non ostentant illa sed cum Jeremia tanq̄
 pannum menstruate verecundius abscon
 dunt ab oculis sponsi/cuius hec est iussio.

Cum feceritis omnia que precepta sūt vo
 bis dicite serui inuitiles sumus. Et u deus
 equissime quis omnia que iussa sunt imo
 vel pauca se fecisse poterit gloriari: q̄s po
 terit certus esse. Quidni p̄terea filij homi
 num qualiacunq̄ fecerint ecclesie vino po
 tati libenter obliuiscantur nec meminerunt
 que gesserunt. Et hoc est in p̄senti vita per
 fectionis euangelice culmen summū istud
 vere et sine fictione ex intimo mentis sensu
 cognoscere/medum p̄ferre solo ore. **A**d
 uerte et sensibus hec imis/res est non par
 ua. **R**epone. quemadmodū paulus p̄ egre
 gia tot certamina post introductionem ei
 in superna fluentia vini vite/vbi debriatus
 quid de vestimento corpis sui factum/esser
 nescio inquit deus scit/oblitus fuerat tuni
 cam corporis sui in taberna celi proclama
 bar non ex fictione vel mendacio/absit/mi
 nimus sum ap̄loz qui non sum dign⁹ vo
 cari apostolus. **E**t iterum venit deus sal
 uos facere peccatores quoz p̄mus ego sus
 p̄mus peccatoz tu es o Paule. Et vbi sa
 crilegi. homicide. adulteri. ydolatrie. p̄fidi
 vbi facinoribus et flagitijs omnibus opples
 tissimi. **S**cat snia p̄mus sum peccatorum.
Quo circa meditandum est quoniam ob
 stentare conobatur Paulo sicut et Antonio
 stultus p̄sumptionis spiritus laudes ipso
 rum merita gratias et p̄conia. **R**espōdebat
 vnusquisq̄ sibī ip̄i. Quid habes q̄d nō ac
 cepisti. q̄ si accepisti quid gloriaris q̄ non
 acceperis. Tu nōne de massa peccatrice ea
 dem cum ceteris. tu nūquid non in eadem
 dānatione cum ceteris. Quid igitur extol
 lere te vis aut vales p̄ ceteris. **T**ibi gratias
 multiplicem contulit deus. **E**sto neq̄ enī
 ingratiū esse obliuiscendo vel negādo te cō
 uenit. **S**ed esse tanto debes humilior ex
 munere q̄ro te obligatiorem esse conspicis
 in reddenda ratione. **A**tuero nō es sicut ce
 teri hominū raptores/adulteri ieiunas bis
 in sabbato cum reliquis operibus bonis.
Esto. **S**ed si tales esset hominū ceteri sicut
 tu/si gratias recepissent a deo sicut tu/ipsi
 plus in dei laudes/plus in gratiarum acti
 ones feruiscerent q̄ tu/neq̄ inaniter et luci
 feriano more gloriarentur ut tu/deniq̄ nō
 li altum sapere s̄ time. **N**unquid scis hodie q̄
 lis mortis futurus. **P**etrus negauit xp̄m/
 quando latro confessus est/et tibi pauper
 homuncio qui nescis an a more vel odio di
 gnus sis. **Q**ui rursus tua q̄t̄icūq̄ bona

Sermo factus in die

videatur opera/quia districtione indicent
ab illo in cuius conspectu nō iustificabit
omnis viuens/quali p̄terea sine terminen
tur ignorans. Attendas deniq; q̄ hec iſen
sibilitas tua pueniat nō ex defectu peccati
sed quia totus in peccatis obturpisti stu
pidus/lāguens/cecus ⁊ marcidus. **¶** **D**eſi
ciebatur ⁊ obſciebatur apud beatissimos
Paulum ⁊ Antonium et similes qui bi
berant ebriam sobrietatem vini sapientie/
spiritus arrogantie sub increpatione tali/ne
surgentes ⁊ emergentes ab ebrietate spiri
rituali/meminissent p̄ arrogantiam q̄ gel
sissent qui iuxta quod p̄dicimus est effectus
p̄cipuus vini theologici. **¶** **S**ic oblit⁹ fu
erat deuotissimus Bernardus qui sener in
seruicio dei dum egrotaret alii gemebat ad
dñm/vapulem sane/quis miserearis affli
cto qui nō reperis in me bonū quod remu
neres. **¶** **T**empus meum pdidi quia perditē
vixi/pro quo quid agam nō habeo/nisi q̄
cor contritum et humiliatum deus nō de
spicies. **¶** **R**efert littera de Agathone p̄re
sancto qui proximus fuit Antonio. **D**ic
veniens ad extrema vite stetit immortis ad
celum oculis p̄riduum/interrogantibus
eum discipulis suis/pater vbi es. respōdit
ad tribunal iudicis isto/ **E**t tu times pater
In veritate fratres timeo. et nō cōfidis in
operibus tuis q̄ sunt s̄m deum; interim in
quit studui q̄sum valui/seruare mandata
dei sed homo sum et alia sunt iudicia dei a
lia hominū p̄terea non cōfido quousq; ve
nero ante eum. **E**cce quemadmodū sanct⁹
Agathon nō meminerat q̄ gesserat. **¶** **L**e
terum quid de te dicemus o maria pia ma
ter ihu. que impijs p̄sens hodiernis. letici
am vini boni cōmunis impetraſti. neq; so
lis ipis sed vniuersis eccie sponse filijs mi
sterium cōdonasti. **Q**uid de te dicemus in
q̄. nōne sicut p̄ ceteris humilior et gratie vi
no plenior inuenta es/sic apud te vilior in
oculis tuis extitisti/placans toto humi
litate spū cum aplō. venit deus saluos fa
cere peccatores quoz p̄ma ego sum. **E**xisti
mano qualis sit alioz nō diffinio. **E**go at
istud sobrie ⁊ absq; d̄dictione existimo cre
di posse non q̄ pia mater ihu peccato fue
rit vnq; obnoxia/vel actuali/de quo nō du
bitatur vel originali sicut pie credereſ; pec
casset certe si nō venisset deus saluos facere
peccatores. **L**uius saluatiōis ipa p̄nceps
p̄ma fuit prioritate nō tempis sed dignita

tis excellentie/in modo saluandi. **I**taq; di
missa sunt ei peccata multa. nō dico iam cō
tracta vel acta p̄ eam. sed est dimissio q̄d az
peccati ne cōtrahatur vel agatur quō loqui
tur diuinus Dionisius. de purgatione an
geloz quā p̄terea dicit vnus doctor angli
can⁹ quē pfundum schola nominat q̄ plu
res fiunt a deo nobis gr̄e p̄uatiue seu nega
tiue p̄pter quas ei tenemur ad gratiaz acti
ones q̄ positue/qm̄ non est peccatum/nō
est piculum qd̄ ruere non posset homo si
non esset gr̄a dei p̄seruans/pueniens ⁊ p̄
bibens. **H**ec obſtat bis q̄ diximus illō xpi
Lui plus dimittit plus diligit. p̄bat ea po
tius et solidata. **¶** **Q**uid q̄ anima q̄ro bi
berit amplius de vino sapientie si scite et
sobrie fecerit tanto p̄spicior est. i vidēdo
et delicatior atq; viuacior in sentiēdo turpi
tudinē ⁊ puncturam peccatoz. iō sane q̄ a
liena peccata sola recogitatio sentit dolet ⁊
desert/plusq; habentis illa. **H**oc in ambro
sio fuit notissimū. hoc quotidiano docent
exemplo viri iusti **O**mittamus peccatores
omittamus puros homines. **H**ōne tu bo
ne ihu qui peccatum nō fecisti/desēs no
stra facinora magis q̄ vulnera tua. cū da
more valido ⁊ lacrimis exaudis es p̄ tua
reuerentia. **Q**uid igitur putandum est ſie
ri dum talis aliquis scitis peccatum aliq̄d
videtur sibi/crede mibi q̄ non est dolor sic
dolor suus/pudor sicut suus ⁊ fetor ⁊ hor
ror: sicut suus/hinc despicit se abominatur
se exardescit aduersum se factus q̄ intole
rabilis ⁊ odiosissimus sibi. flagellat se/ru
giēs a gēitu cordis sui. **N**on ita peccatores
sterilib; ⁊ flagitijs omnibus plenissimi q̄
rum sensus spiritualis vel obstupuit vel ob
torpuit vel penitus emarcuit. **¶** **Q**uis talē vi
num? gnosceret lege in lege quid dñs i apo
calipf. mandat angelo leo dicie q̄ neq; ca
lidus erat nec frigidus sed tepidus. **D**icis
q̄ diues sum ⁊ locupletatus ⁊ nullius ego
Ecce virum sanctum in oculis suis virum
memorem operum suoz. **S**ed quid sequi
tur intellige **E**t nescis q̄ tu es miser ⁊ mise
rabilis ⁊ pauper et cecus ⁊ nudus. **¶** **A**cci
pite narrationem in tanta materie seue
ritate iocundam. **E**rat mulier inclusa / cui
subseruiebat p̄ fenestrellam quedam ancl
la. **C**onueniebant alij multi/ps ex curiosi
tate/pars ex deuotione. pars ex miseratōe.
Audi erat foras hec inclusa q̄ iustus in
p̄ncipio accusator est sui. **E**rat ei mos de

missis oculis/rauca et exili voce cū singul
 ribus/suspirijs et plangore se peccatricem
 accusare se indignam videre lumen celi/p̄
 multitudinem iniquitatum suarum. se p̄tes
 rea reclusam esse/audiebat ahalla frequen
 tibus sermone. Contigit tandem ali
 quando venire quosdam ad locum illum/
 quibus petentibus quid dñā sua bec bo/
 na mulier reclusa faceret. Respondit ancil
 la sustinete paulisper quoniam puto quies
 scit/inter loquendum vt sit quesierunt ab
 ancilla quid ei de domina sua videretur.
 Quid vultis dicam vobis/bec est pessima
 peccatrix pessima omni quas terra sustinet
 Subaudiēs hunc sermonem reclusa/exi
 lit de repente furens et insaniens/mentis
 vilissima mentiris venefica/Ego bona sū
 mulier Porro ancille non defuit vasa et a
 cuta responsio. Oro p̄ vestram fidem o do/
 mina/neturbemi/existimabam vos hacte
 nus vera dixisse q̄ erat maxima peccatrix
 Quid responderet domina non habuit nisi
 q̄ est qui se nequit humiliat. Et iterum
 Est qui corde loquitur et ore. **R**edeam
 ad Anthonium quem nō meminisse arro
 gāter eoz que gesserat in ebrietate vini nu
 ptialis ecclesie cōiūimus tum et multis q̄
 littera tradit/tum et hoc quia moriens ce
 lari voluit sepulcrum suum/fecit hoc et hu
 militate quasi dicere deo/qui laudatur ab
 hominibus vitupante te/nō saluabitur ab
 hominibus damnante te. Hōluit igitur ab
 hominibus gloriam que est putredo et ymis
 noluit sepulcrū suum egipriato ritu venerari
 post mortem. Verū aliter puidit qui hu
 milia respicit deus immensa illum put cer
 nere est tumulauit gloria. **D** felicem dixerū
 Thienne et Burgūdie regionem que vene
 randis huius corporis sacro sc̄i reliquijs de
 coratur. **D** felices qui religioso et peculiari
 quodā tantis patris obsequio dedicari me
 ruerunt. **Q**uid q̄ gloriosissimus iste s̄
 cus potentissim⁹ in miraculis p̄sertim sus
 per obsessos a demonijs/simplicitate hu
 milem et nociuam in discipulo suo paulo
 rusticano tantum coluit tantū venerat⁹ est
 vt ad eum remitteret energuminos difficil
 lis curatiouis/se nō ad hoc ipm deputans
 ydoneum. Hec nōne grādis/humilitas vi
 ri tanti/cuius vita omnis fuit ascendendo
 de virtute in virtutem/p̄ centum et quattu
 or vel eo amplius annis. Errant q̄ sobrie
 tatem a carnib⁹/castitate veneris non vten

tem criminantur abbeniationis vite. imo
 et quādoq; mortis causas esse in religione
 viuentib⁹. Proinde notetur hoc et maneat
 alta mente repositum. nemo tam peccator ē
 qui non veniam consequi/qui non saluari
 possit si cōuersionem haberet ad deū pau
 culo tempe vel momento qualem velut as
 sidue p̄ tot annos habuit Anthonius. Ex
 quo p̄pendite q̄t⁹ in eo fuerit cum m̄ meri
 toz in via/quātus modo p̄mior in patria.
D viri num p̄celler vinum qd sic cogit fa
 cere vel put haber altera littera. **D** viri nū
 p̄celler vinum qui sic cogitat facere sic An
 thonius. H̄ ē vinum diuine sapientie/vinū
 fidei. Non illud in fame quod fabulam et
 puerbium fecit in hoc concilio/sed vinum
 fidei p̄ciosissimum quo dotauit ecclesiam/
 christus sponsus suus in nuptijs hodie
 nis si ad mysticum sensum traduxeris. **D**
 iuxta p̄missa et tanti patris Anthoni certis
 simum documentum/si rite p̄pinatum fue
 rit non in aureo calice babilonis terrene a
 nimalis et diabolice sapientie fm traditio
 nes hominū veritatem in mendatio detinē
 tium/si pia/cum sobrietate bibitum extite
 rit/mentes potantium seducit p̄mo hoc est
 seorsuz dicit. quod humiliat/quod affecu
 rat/qd iocundat/quod honestat quod dat
 magnanimitatē/qd confert magnificenti
 am/quod tollit amicitiam noxiam/quod
 atollit instrennuitatem/mirabilem. Et tā
 dem posteriorum cogens obliuisti extēde
 re semper in anteriora mentes facit. **E**ru
 bescant igitur detractores sacre scripture q̄
 vinum suum miraculose misstratū nuptijs
 ecclesie. p̄sertim die penthecostes quando
 docti sunt apostoli omnem veritatem non
 voluit p̄mūz poni sed illud v̄l abominant
 et nauseat vel sp̄nūt v̄l negligūt aut certe mi
 serabiliter dum biberunt in furorem suum
 et insaniam vertunt. quemadmodum vide
 re est in febricitantibus/quibus vinū quo
 melius eo nocenti⁹/febris autem altera
 qualis est deterior ipa peccati malicia. De
 qua sapiens et excecavit illos malicia illoz
 neq; sperauerunt mercedem iusticie. **E**
 rubescant p̄terea qui laudibus tuis o glo
 riosissime et vsq; ad vltimum terre nomina
 tisse pater anthoni/non applaudunt s; de
 tra hūt q̄ mistros tuos vel non reuenter
 suscipiunt/vel irridentes abijciunt/miscē
 tes contumelijs suis impietatem hereticaz
 si veritatem habet accusatio que iudicialit

Sermo factus in die

facta est nuper in hoc sacro concilio. inue-
mus alium tibi fuisse deuotionis honorem
o sacro sancta mater caput et magistra fide-
lium omnium romana ecclesia que constitui
sti ut vnus semp eius ordinis beatissimi pa-
tris Anthonij qui romanam curiam sequens
ipse et fragmenta a mensa pape colligat in
elemosinam pauperum. et curatus prius et qui
prochialis omnium qui vulgari vocabulo
curtisanus nominantur existat. **O**mnino ad
hoc pius religionis christiane spiritus/reco-
gitans quot miraculis in vita et post mor-
tem beneficijs et opitulationibus refulsit idem
Anthonius/pferam in hac quadam spali
prerogatiua quod ignem sacrum fugat ex cor-
poribus in signum quod ignem concupiscen-
tie libidine perniciosiorum inuocat refri-
gerat in cordibus. **E**xclamat ad odorem ig-
nis huius infernalis. **U**temperatus. **O** sacer
Anthoni adiuua me. **C**onfutaui hereticos
Anthonius iam dictum est et repeto quod se-
nex et solitarius neque populum habens subdi-
tum/neque litteras didicerat/epiuit heremum
et venit ad alexandriam ciuitatis magne con-
uentum **A**tendant obsecro precor et abre-
storum in spiritu lenitatis attendant exemplum
hoc profunda cogitatione qui constituti sunt
habere curam gregis dominici habere sub-
limitatem simul cum obligatione pastora-
lis officij/qui quibus salutes animarum qui pa-
cem regnum/qui pullulantium assidue er-
rorum extripationem/qui catholice verita-
tis elucidationem querunt/qui preerea robur
decus et honorem huius sacrosancte synodi
cupiunt integrum seruare. cupiunt ab he-
resibus in sinu suo quotidie nascentibus ob-
uiare. pvideant celeriter ne pontifices sui
ne doctores et vocem habentes vel de igno-
rantia si nesciant vel de culpabili recordia
et acceptione personarum si negligant argu-
antur. **E**rgo hoc loco zelus domus
dei/zelus ecclesie/zelus honoris et debiti hu-
ius sacri concilij. fortitudo vini nuptialis.
declamatoriam imo satiricam vel tragicam
inuectiorem in hereses et errores cum suis
defensoribus cum dissimulatoribus qui
non minus damnosus quam culpandi sunt de-
latrare. **S**ed astitit moderatrix sobrietas
expectetur aut tempus aliud opportunus
locus alter aptior et actus capaxior. **N**eque
enim desperandum imo sperandum est equa-
litter. quod hec sacrosancta synodus prout
cepit hereses extirpare/sic proficiet que radi-

cem doctrine pestifere succidendo/dedit in-
telligi consequenter ramorum adulterina no-
xia quibus gemina debere succidi. **P**ropterea
comprimatur ut posuimus sermo noster
ne vel loquacior effluat vel plitior attediet
vel mordacior et satiricus exacerbetur. nam
quid opus teneres mordaci raderet vero au-
riculas/ait piscius. **S**uccenseat licet ostentat
sui iactantia submurmurans illud eius-
dem satirici. **S**cire tuum nihil est nisi testi-
re hoc sciat alter. **F**eret nihilominus eam
animo studiositas speculari/questiuicula
ab ea motas cum solutionibus vel sup-
primi vel inscriptis distribui. **F**iat ergo
tandem finis in obsecratione qualem ab in-
itio promissimus. **C**onuertatur quiescens o-
salutifer christus nunc apud nos in eccle-
sie nuptijs congregatos turbida grauis et
noxia aqua sapientie terrene animalis rudi-
abolice et fiat vinum sapientie salutary in
sobrietate et sanitate potatum. **C**onsequen-
mur autem istud miraculum patres religi-
sissimi. preces deo dignissimi. si mistice fuerim
in chana galilee hoc est zelum habuerimus
transmigrationis ex hoc mundo ad patrem
si preerea nostri Jesu mater salutis istic af-
fuerit/si dixerit pia insinuatine orationis
voce ad Jesum per orationes hic vocatum cum
discipulis. vinum non habent. **S**i subin-
de ministri qui sumus nos obseruauerim
monitionem eiusdem matris Jesu quod/
cumque inquit dixerit vobis (non dubium
quin Jesus) facite/quia vinum sapientie per
virtutem datur obedientie. **N**am initium
sapientie timor domini. **S**i denum ydri-
as ad purificationem positas que sunt cor-
da nostra repleuerimus usque ad summum
aqua contritionis et lacrimose compuncti-
onis/que haurienda est de puteo profun-
de considerationis hinc miseriarum nostrarum
quia cor contritum et humiliatum de non
despicies. hinc miamarum dei quarum non est
numerus. **T**unc faciet Jesus initium signo-
rum conuertet aquam hanc in vinum. ita
quod licet vnicuique nostrum dicere cum pro-
pheta. **A**nnc cepi nunc est initium quod cum
considerauerit homo supple vineus hic tunc
incipiet. hec est mutatio dextre excelsi. **L**u-
ius mutationis sacratissime et beatissime
nos per gratie sue miraculum participes ef-
ficiat. **J**esus christus ecclesie sponsus deco-
rus gloria quod est deus benedictus in secula amen.
Finit sermo factus coram sacrosancto

generali constan. concilio. p. dñm cancellari
um ecclesie parisiensis Anno dñi. Decccc
xxij. die dñica. xxij. Januarij qua die fuit
festum beatissimi patris Anthoni

Tractatus eiusde

in quo soluit questiones in pcedenti simo/
ne motas et tunc breuitate tempis vigen/
te non solutas.

Proprie facte sunt in chana ga
lilee et erat mater Jesu ibi et
Alis et tu nobiscum pia
mater Jesu / quis te petente
ministratur nobis hodie Vi
num sapientie salutaris sancte qz deuotio /
nis qd vt fiat te salutamus dicentes aue
Nuptie et. Sup quadruplici themati hu
ius deductione coram scra constan. syno /
do tenuimus alias modū non dialogi so
lius sed teralogi quemadmodū quattuor
esse filias sacre sapientie eo tunc notatum
est quoz nomina et officia duplex hoc opa
mentū pandit. **A**sa gesta docet qd credas
allegoria. **D**oralis quid agas / quo redas
anagogia. Porro subintroduca est studi
fitas speculatrix ancilla sapientie non in /
dustria que multas ab his sororibus que
stiones sup nuptijs hodiernis / ab allego
ria scipue potuerat **E**t quando de gloriosis
simo anachoritam Anthonio cui tunc
celebris erat dies exorsit deuotio verbum
fidei / qm insup breuitas amor plurima tā
dictata linquere iussit. repetit sepe et multū
eadem studiositas auida sciendi quatinus
in medium pdeant omisa. hinc moze ge
rere pgnatit familiaritas secū velut a puero
traducta. **E**rat autem sextuplex ad alle
goriam studiositatis questio **P**rima qui
bus adornata est dotibz eccia sponsa a xpo
sponso suo. **A**ltera qualis est habitudo cri
sti sponsi ad ecciam sponsam. **R**ursus vice
uerfa qualis est habitudo sponse huius ad
sponsū suū et ad eius vicariū quem ap
pellamus summū pontificem. **A**mplius
quarto qualiter et qz vtiliter deus carnale
coniugium voluit huius spūalis signū eē.
Subinde quo pacto materialis eccia spi
rituale significat sic vt mutuas sibi laudes
et noia cōdicet. **D**emū sexto quibz modis et
locis sacre scripture figuratur he nuptie cri
sti et ecclesie. **E**t quidem allegoria tradi
dit dōratam ecclesiam a xpo vini bonitate

quod vinum est non materiale qd multuz
potatum sicut loquitur sapiens irritatiōez
erum et ruinas multas facit et in nouissi
mo mordebit vt coluber a quo opposuit sapi
ens abstinere carnem suam vt animū suū
transferret ad sapientiam Vinum igitur ta
le sed electissimum spūale et theologicū itel
ligimus / prius optimum iocūdistimū et sa
natiuum quod sensit semiuuus a samari
tano curatus / hoc est vinum sacre scriptu
re recreans viuificans atqz lenificās cor ho
minis mira iocunditate spūs. si fuerit in so
brietate potatum iuxta monitiōez aposto
li **N**on plus sate qz oportet sate / sed sate
re ad sobrietatem que sobrietas est humi
litas. **D**efecerat olim vinum istud i nu
ptijs quas ab Abel iusto imo et ab Adam
deus ppositum voluntatis sue disposu
erat celebrare. ita vt iure dici posset vinum
non habent / habebant nec negamus pau
cissim i admodū vinum istud sapientie sa
lutaris. **S**ed quid inter tot et tantos illud
erat / potabant passim plurimi vinum pre
stitutionis de aureo calice babilonis quo
meretrix illa magna vanitas secularis in a
pocalipsi inebriabat reges terre **D**e quo a
pud moysen fel inquit draconum vinū eo
rum et venenum aspidum insanabile. **E**t
antea vna eoz vna fellis / et botrus amaris
simus. **V**inū istud si nescis est sapie terre
ne animalis et diabolice mixtum erroribus
impijs / heresibus et blasphemijs quasi to
tidem reptilibus venenatis. cuius toxica /
ta fer non est exinanita bibent et eo omēs
peccatores terre. **A**uero dum aduenit xps
cum discipulis suis ad mysticas eccie nup
tias / dum affuit ibi mater Jesu que illumi
nata vel illuminatrix interpretatur ppinatus
est vinum bonuz sapie que de sursum est p
reuelatiōem habitum qd reseruatū est vs
qz adhuc. i. dum aduenit plenitudo tempo
ris quando gratia et veritas p Jesum xpi
stum facta est / quando pterea tristicie et tri
bulationis aquam conuertit in vinum le
ticie spūalis **A**udi quomō. **S**ed quia in
quit hec locutus sum vobis tristicia imple
uit eoz vestrum / ecce ydrias plenas aqz vs
qz ad summū. **S**equitur admiranda con
uersio dum subiungit **S**ed tristicia vestra
conuertetur in gaudium / hoc antea pdixit
rat ipse dum ait. **B**eati qui lugent quoniaz
ipi consolabuntur. **H**ic autem luctu has
lacrimas inducit vinum sacre sapientie cō

punctuum/ eo q̄ in multa sapientia multa sit indignatio ait *Ecclesiastes*/ et qui addit sapientiam/ addit et laborem *Ostendit* quippe sapientia et sapere facit quoad modum nascimur natura filij ire/ filij mortis eterne/ nescientes introitum et exitum nostrum quia nemo scit an amore vel odio dignus sit in hac valle lacrimarum/ quantumcunq; ascensionem disposuerit in corde suo *Utrum* sunt hec abscondita a sapientibus et prudentibus huius seculi propterea ducunt in bonis dices suos/ querunt hic consolationem suam/ id sequitur/ quod est omnium pessimum atq; miserimum transferunt in affectum cordis/ dum dulcescit iam in eis acerbissimum iniquitatis vinum doctrina bibunt erroneas impias et blasphemias pro veris quibus aque furtive hereticorum dulciores sunt/ et panis absconditus qui se palam prodere non audeat suauior. **¶** Nunquid istud est vinum super cuius defectu coque sta es o misericordissima mater *Ihesu*/ dicens et insinuans/ vinum non habuit. non vitis/ sed postulabas vinum aliud pro nuptiis christi filij tui et ecclesie/ vinum sacre scripture vinum theologicum/ quod ab initio propinavit ecclesie sue filius tuus frater et sponsus. **¶** Sed ecce pro ebrietas vinum istud euangelice doctrine merum/ factum est quasi plenum mictro/ multiplici mictione. *Miscet* auaricia turbidam et scensam aquam sapientie terrene quam exquisierunt filij *Agar* secundum traditiones hominum *Hec* est ardens cautela et astucia conquirendi diuitias accumulando sibi densum lutum/ in auro et argento/ iure vel iniuria/ sibi seruientibus ei dolis fraudibus/ periurijs/ usura/ symoniaca et prauitate *Hanc* aquam quod biberit sitiet iterum vehementius quidem et acius *Causat* enim ydropicam sitim auaricia apud quam profecto quo plus sit potest plus sitiantur aque. **¶** *Miscet* luxuria sedam bituminosam atq; sulphuream aquam sapientie animalis que est ardens astucia pertingendi ad illecebrosas carnis voluptates non extinguentes sed augentes sitibundam carnis pruriginem sicut dyp/sas serpens que medijs sitit in vndis. ait *Lucanus* **¶** Propinat et miscet superbia aquam sapientie diabolice/ que est curiosa libido cognoscendi subtilia/ sed inutilia/ superuacua sed nocua quoniam inflat ra-

CR

lis scientia violento potu suo generat et torsiones. et enecat corda superborum/ hinc et cogitatio magicarum artium/ hinc adiutio et defensio nouarum peregrinarum et doctrinarum. Quo contra vinum sacre scripture liberat a curis/ ideo liber dici potest. Purissimum est mundans ab inquinamentis sobrium est suppressens omnem superbiam mentis dum in obsequium fidei omnem capriuat intellectum. De quo vino terminetur sub consideratione triplici questionis prima solutio.

Prima consideratio

In nuptiis christi et ecclesie nuptiis debet vinum theologicum tanquam optimizat et salubriter inebrians anteponi. Ratio/ nem dar archiditriclinus in euangelio vt euz inebriati fuerint non curent neq; querat id quod deterius est/ contenti suauissimo prioris vini gustu/ quod sanar/ quod lenificat/ quod in consolationem etiam amara conuertit. *Iusticie* enim domini recte lenificantes corda. *Senserat* hoc sapiens qui ait. *Nihil* est dulcius quam respicere in mandatis domini/ hinc est illa prophete exclamatio quam dulcia faucibus meis super mel oris meo. *Duo* circa bibite amici clamat sapientia et inebriamini carissimi *Obediunt* rat anima que gloriabunda dicebat in epithalamio sponsi et sponse. *Introduxit* meretrix in cellam vinariam/ et ppha. *Calix* meus inebrians quam pclarus est/ *Hinc* de vinum est illud ecclesiasticum in persona fidelium/ bibamus sobriam ebrietatem spiritus ritus. *Biberat* hanc ebrietatem petrus in monte qui factus est inde nesciens quid diceret. *Bibebant* hanc apostoli die penthecostes in taberna cenaculi grandis/ et strati/ dum supabundantissimo pfusi sunt vino supernaturalis sapientie/ omnem edocti veritatem salutarem *Sed* stulta gens multo madere deputat/ quos spiritus replent *Vis* scire quantum in vmbra figuratiter docuerit *Moyse* sponendum esse vinum de calogi/ quod est vinum fidei/ custodite inquit mandata domini dei vestri que precipio vobis. *Sequitur* hec est eius vrasa sapientia et intellectus coram populis vt audietes vniuersa pcepta hec/ dicant *En* populus sapiens et intelligens/ gens magna

S

Predare quidem et diuina voce fert vnus
 in quodam generali concilio respondisse/
 dum querebantur constitutiones noue sic/
 ri. Quid sibi vult inquit cōstitutionum ra/
 lis multiplicatio crucibus imponenda fi/
 delium/ euangelio nec cognito nec obfua/
 to/sciatur in p̄mis et seruetur euangelium.
 Quid sonat aliud obsecro dictum tale q̄
 istud. omnis homo p̄mum bonum vinum
 ponit/ vere sic est/ sic agere conuenit eccle/
 sic synodaliter congregate. **D**icet aliq̄s
 reprobos ergo decretales et decreta summo
 rum pontificum constitutiones synodales
 dioecesanorum/ et ita ita derelinquit. Non
 reprobo fateor/ scio dictum esse per christū
 qui vos audit/ me audit. scio legem euāge/
 licam stabilitam. Insuper naturalibus prin/
 cipijs et in regulis vniuersalibus reliquit/
 se p̄iculariū agibiliū determinationes apo/
 stolis et discipulis suisq̄ successoribz. Hūc
 vero qualis insania est deserere legerem regē
 deserere fontem vini sapientie salutaris vt
 stabilitur p̄m̄is lex subditorum et ante
 ministratur/ non dicam vinum qualecūq̄
 sed aqua sapientie animalis et terrene. An
 de sit plerūq̄ irritū mādatum dei put se cō/
 formans christus ysaie verbis phariseos
 arguebat. Inuenies apud eos qui nomen
 sibi religionis appropriarunt/ plus punis/
 ri transgressiones humane constitutionis
 facis frivole super delatione vestis huius
 vel illius super vsu cibi talis aut talis q̄ si
 blasphemando quis deum negauerit/ deie/
 rauerit violauerit sabbata eius et vniuersa
 decalogi precepta. Quid vero de prelatiis
 sentire debeas/ curias suas intra sinodalia
 concilia lites/ p̄nitiones excōtiones te do/
 cebunt. Quid q̄ fastidiunt vinum istud sa/
 cre scripture conquisitores huius seculi/ q̄
 niam animalis homo non percipit que dei
 sunt/ stulticia em̄ est illi/ et sicut gustato spi/
 ritu desipit caro sic carne gustata d̄sipit spi/
 ritus et fit velut in occasu lumiose verita/
 tis. quoniam p̄terea tumens p̄ arrogantia
 animus dedignatur captiuare intellectum
 p̄rium in obsequium fidei. quia rursus vi/
 deri refugit quasi discipulus sub magiste/
 rio theologoz. quos ideo despicit/ ne dum
 ignorare conscius est que sciunt/ ipse min⁹
 sapiens appareat in oculis suis vel alienis
 ita q̄ in theologie contemptū suam igno/
 rantiam consolantur.

Consideratio secunda

In nuptijs crescentis ecclesie dū vi/
 num sacre scripture seu theologicum p̄ia/
 batur discumbentibus principibus talijs
 ab arbitriis qui fuerunt doctores the/
 ologici/ tunc ecclesia dotata fuit ampla tē/
 poralitate sic formidandum ē ex contem/
 ptu vini huius/ ne tollantur aut notabili/
 terminantur dotes huiusmodi tempora/
 les ab eadem ecclesia

Consideratio tertia

In nuptijs ecclesie nunq̄ deesse poterit
 vinum theologicum q̄ est vinū fidei vsq̄
 ad consumationem seculi/ poterit tñ ap̄ p̄li/
 mos discumbentū et ministratū i hīs nup/
 tijs veri vinū vel istud incōceptum vel
 in nauseam vel in morbos varios i insani/
 am et in mortem. **H**as consideratōnes
 vt i predicto sermōe latius exponerem nec

De nuptiis

obmitterem purgebat zelus domus dei/zelus fidei/zelus presentis concilii/zelus professionis theoloice/q̄ videbatur tanq̄ potens crapulatus a vino nil metuens/sz obuia queq; vicia vel errata persequi nitens.

Sobrietas vero moderatrix expectetur aut tempus aliud locus alter et actus/meli⁹ est nichil q̄ pro rei magnitudine pauca dicere. **D**ulcis autem dicendis vt vides hora non suppetit/simul obseruandum est illud salustij a hieronimo comemoratum/frustra nisi/neque aliud se fatigando qua odium querere extreme dementie est. **Q**uo contra zelus in spiritu uehementi neque tardandum esse/neque dissimulandum/sed importune et oportune ingerendam etiam nolentibus esse doctrine veritatem. **L**iberet animam suam quisquis est inductus predicator aut doctor in cathedra non pestilentie sed religionis cristiane. **Q**uid michi detractiones quid odia? quid irrisiones? quid ludibria quid persecutiones? felix mors quam veritas pepererit. **P**arcius ista/respondit sobrietas/memineris casuum petri thome et aliorum sine numero / q̄ primus ad cristum/ **E**tiam si oportuerit me tecum mori no te negabo/alter ad coapostolos eamus et moriamur cum eo. **P**uras q̄ in cella vinariam introduxerit te rex vide q̄ ordia uerit in te caritatez secundum sniam. **I**taque Itaq; q̄ se existimat stare videat ne cadat.

Vix tandem isto alioq; plurimo sermone conpescuit tunc sobrietas zelus feruidum non vt pacem erroribus daret/absit/sz bellum quereret eo capitalius et efficacius q̄ moderatius tempora cospicit psonas et loca. ita quidem necesse est vt interim errores et vitia quos tollere nequit zelus a domo dei. toleret et gemat miserans eccie vicem horridam si in nuptiis eius p̄inare uinum bonum fidei conuiuiis symbolice conuenientibus vel non uocat vel non licet vel no expedit dum illud non pdesse sed obesse comperit eo q̄ pars non exigua uinuz istud optimum aut euz abominatione reicit nec bibit aut bibitum mor euomit cum nausea aut forte retentum uisceribus illud in felle um uirus uertit. **C**ausantibus hoc ira furore odio dissimulatione tanq̄ humoribus no / r̄is quibus infectus est spiritus bibentis.

Porro studiositas speculatrix bitrodna ta et p̄formadis q̄oib⁹ p̄missis/postulare videbatur in ipa meditatione mea dissolu

tionem earum/confestans nihil illic esse modicac acrimonie nihil odiose uel amare ueritatis. **C**onsentiens allegoria/accipe inquit p̄ scda questione. primo q̄ sponsus ecclesie christus deus ipam se dignam no inuenit sed effecit. qz non ex operibus iusticie que fecimus nos sed fm̄ miam suaz salu uos nos fecit et prior dilexit nos vt qui gloriatur in domino gloriatur seruicus ei euz timore et exultans cum tremore. **A**ccipe p̄ secudo q̄ sponsus ecclesie. **J**esus recedens ex hoc mundo. non ita dereliquit ea sicut nec matrem ppriam dum uiuere qui habeat custodem. continuu saltem seipius principaliter et ministerialiter p̄ illos quibus dixit. **E**cce ego uobiscum sum usq; ad consummationem seculi. **A**ccipe tertio q̄ sponsus ecclesie. **J**esus dum comisit eam petro custodiendam illum maiori quo ad hoc insigniuit puilegio et autoritate q̄ iustu ioseph aut iohanne euangelista dum eis in custodie cura ppriam commisit matrem. **A**ccipe quarto q̄ sponsus ecclesie sibi dedit omnia in manus uirtute dilectionis illius qua maiorem nullus habet/que est et animam suam p̄ eadem posuerit/quod etiam (put arguit a plus) si seipm tradidit no omnia simul inferiora donauit. **P**auent igitur et cotremiscant qui sponsam hanc uel contempit uel odio uel opprobrio uerbis aut operibus habuerint qui plenitudini p̄tatis sue non erubuerunt detrudere qm̄ ira uirt sui no p̄cet in die uindictae/zelotes ego sum dicit dñs exercituum. **C**eteru diu alteram formas q̄dem o studiositas q̄lis sit bitudo sponse huius ad sponsum suum et eius uicariu. **T**rado tibi p̄mo q̄ ob honore spon si debet eccia synodaliter aut no synodalit congregata tractare summu pontifice reuerent et honorifice cum omni beniuolentia si landabiliter imo et si tolerabiliter ipe pontifex tractat eam/dico tolerabiliter quonia in multis offendimus oes et p̄ usq; abijciatur/expectanda est iudicialis snia diuortij que admodu in ep̄is inferioribus hacten⁹ obseruauit p̄cedentium patrum discretio. **T**rado p̄ter q̄ ob reuerentia spon si de ecclesia vicariu et custodem sibi datu noiare patrem/et ipm̄ uelut dominum et caput suum/honoribus et obsequijs p̄ se et filios suos sedulo p̄uenire. similiter et ecclesiaz romanam peculiari quodam consortio sibi iunctam/ueq; talem patrem conuenit de

tractionibus vel iniurijs exponere sed opere quoad licuerit turpitudinem eius. **S**umatur exemplum in beata virgine que Joseph appellabat dominum suum venerans et proponens in loquendo eum sibi. Ecce ait pater tuus et ego dolentes querebam te etc. **T**rado nihilominus tertio quod si vicarius huiusmodi frigidus fuerit aut maleficiatus a deo quod ad generationem filiorum spiritualem sit inhabilis, talis existimari non debet idoneus ecclesie sponsus aut sponsi vicarius. Est autem generatio huiusmodi semen sanctum verbum dei seu fidei in varia traditio filiorum huius seculi. **T**rado rursus quod ecclesia si fiat vicarius sponsi sui fornicator aut adulter ducens viciniam et repudiatam et sordidam et meretricem contra iustitiam legis in leuitico si se uere tractauerit ecclesiam. **S**i spoliauerit eam vestitu suo per dilapidationem, si abuti voluerit per symoniam, si suffocauerit fetus suos intra vel extra uterum, per exempli perniciem si peremerit gladio mortis se scandaloze quod doctrine vel operis pestiferi vel nocte dissimulationis in correptione viciorum et heresum, tali debet dari libellus repudii presertim si vicium suis incorrigibilitatem addiderit, ne retentio sit in dedecus et contumeliam sponsi sui et in perniciem filiorum, et ne videatur sue nutritrix malicie. **Q**uerebas vterius quarto principali tero studiositas qualiter et quomodo utiliter deus carnale coniugium voluit spiritualis signum esse, ego paucis expediam. Nulla in primis videtur anime deuote consideratio suauior aliorum atque benignior, quam si pura cordis simplicitate et humilitate meditetur se sponsam christi, quoniam sicut in humanis affectibus amorosis, precellit dilectio sponse corporalis ad sponsum et e contra reciprocum super amorem patris et matris, sic non potuit amor mutuum anime ad deum et dei ad animam teneriori ut ita dicam, feruentiori et intimiori nomine vel exemplo tradi quam sponsi et sponse, hinc est illud epithalamium de canticis canticorum quod pro contemplatiuis et in anagogicos raptis excessus, Salomone tunc amabilis domini composuit, put sanctissimorum doctorum sinceritas exposuit. **P**orro nulla videtur ex aduerso periculosa meditatio quam si presumat anima fedis adhuc cogitationum desiderio quod fatalissima visibus oppleta sordida quod debere licenter as

surgere ut se recogitet sponsam christi. **I**ntercurrunt enim protinus nuptiarum carnalium turpes imagines que desideria pariunt turpiora. **R**ecogitet potius anima talis. **Q**uia deus vltionum dominus est terribilis in consilio super filios hominum. **D**iscat ad eum quis nouit potestatem ire tue et pre timore tuo iram tuam dinumerare. **S**i milia denique proponat sibi timoris incus, sua. **T**unc anima si magis inserim profecerit vocet et habeat christum ut patrem, ecclesiam ut matrem clamans in spiritu sancto Abba pater, denique tandem veniet ad oscula et amplexus sponsi. **T**radit Hieronimus morem apud hebreos hunc haberi quod audiendi cantica canticorum nullus admittatur minor annis, xxx. ne spiritualibus abutens canticis in carnalem ea verrat lasciuia. **A**d desecro coniugium. **A**de si non peccasset illud non fuisse sacramentum christi et ecclesie, sed bene dei ac rationalis creature ab eodem gratificet desponsare. **T**ene postremo virginiale coniugium Joseph et Mariæ licet consummatum non fuerit carnali mixtione, fuit tamen verum sacramentum christi et ecclesie. **T**um quod fuit in hoc coniugio cum virginitate materitas vera, et plis secunditas, quemadmodum est in ecclesia, non sic in consecratore virginum ubi non est secunditas nec in consummatione nuptiarum carnalium ubi desinit virginitas, fuit in super ratione proliis vera conformitas nature diuine cum humana. **E**t hic multa super hoc virginale sacratissimum quod coniugio salubriter et deuote meditata suppetunt purgatis aiabus in fide et moribus que pretereo inquit allegoria linquens ea anagogie forori diuinissime. **R**ursus ad aliud quod inquiris o studiositas, quo pacto materialis ecclesia spiritalis significet. **R**atio patet facilis ex institutione consecrationis et dedicationis sue. **U**nde picipuum redditur quis et quibus honoris quibus reuerentie cultus materiali debetur ecclesie contra begardorum errorem, contra superbiam illorum quos alloquitur apostolus dicens, an ecclesiam dei contempnitis contra dissolutiones indecoras seruientium deo cum garulationibus cum ineptissimis vanitatibus et insanis falsis. **D**enique non sine causa christi eiecisse legitur vendentes et ementes de templo, grauitate in tonas illud propheticum. **D**omus mea domus orois vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum, faciunt et nunc o saluter christe

De nuptiis

Domus tuam stabulum porcorum grunientium vel canum latrantium vel ridicularum simearum non cogitantes animo quod exclaimauerit Jacob post visionem scale misti / ce in qua erant angeli ascendentes et descendentes / quod terribilis est locus iste. vere non est hic alius nisi domus dei et porta celi. **H**ic apertissime sacrum conuiuium nuptiarum christi et ecclesie celebratur et sumitur. **H**ic efficaciores sunt ceteris partibus orationes quae in loco vel puato vel pphano hoc pulcre post dedicationem templi saionis / deprecatione sua flexis genibus et manibus eleuatis dum laudaret deum et populo benediceret dedit intelligi. **S**imiliter in ornatu vario templi in ordine ministro rum. in cultu multiplici ceremoniarum debet accipi. in quibus singulis tot sunt misteria quot uerba signa uel opera. **V**eniamus ad illud quod ultimo quesitum est. **Q**uibus modis et locis sacre scripture figurantur he nuptie christi et ecclesie. **A**nimaduerte triplex coniugium quale tradit foroz litera in tribus patriarchis. in Abraam. in Isaac. et in Jacob. **A**ttende conformiter mystice quoniam nubit deus humanitati in incarnatione. nubit anime singulari in fide et deuotione. nubit ecclesie vniuersali in perfecta carismatum omni dotatione et in largitione bonorum tam uie quam patrie. **A**n delicta sit una sponsa. sunt tamen sexaginta regine et xxx. concubine et adolescentularum non est numerus. **F**iguratur hec triplex coniunctio nuptialis in matrimonijs uel p diximus trium patriarcharum Abraham Isaac et Jacob. **U**is scire quomodo **L**ete coniunctus est Abraam cum Sara que sui nominis interpretatione sonat idem quod da carbo / puto quod non extinctus carbo / sed ignitus. ignis uero dum incorporatur carbo ni fit uelut uinum ex ambobus / quoniam carbo suscipit actiones ignis factus ardens et lucidus. **O**ro uide si non fuerit tale aliquid in humana natura dum vnica suppositodi uino facta est sicut ignitus carbo ardens per caritatem. lucens per honestatem. **F**acta quod est idiomatum comunicatio / uirtute ciuis homo dicitur creasse celos. et deus potuisse dolores nostros. **I**ntende preterea quoniam niam habuit Abraam de Sara filium unicum. cui nomen Isaac quod interpretatur dicitur risus uel gaudium in quo tota spes hereditatis erat reposita. **N**os uero nun /

quid non et matrimonio dei cum humana natura / risum suscepimus et gaudium reparationis nostre spem hereditatis perpetue. **F**alloz si non hoc gaudium nunciauerit angelus in die natiuitatis sponsi dum ait pastoribus. **E**uangeliso uobis gaudium magnum quod erit omni populo. **S**ed neque defuerunt encenis neque donaria nuptiarum dum nunciata est gloria in excelsis deo. et in terra pacem hominibus bone uoluntatis. **D**um in misterio floruisse perhibentur uinee engadi / cum ceteris miraculis. **L**eterum pro secundis nuptijs christi cum ecclesia. subiungamus figuram matrimonij Isaac cum Rebecca. cuius nominis interpretatio est / multum accipit. **E**t que sponsa / queso maius aliquid accepit a sponso quam a christo suscepit ecclesia. **P**otuerat hic dotes seu dotationes sue numerari super naturales. naturales spirituales et tempora / les. de quibus supra notauimus. **Q**uid quod fuerunt ex hoc matrimonio duo filij uite sortis et indolis. **J**acob bonus et simplex. **E**sau malus feror et discolor. de quibus a deo dicitur **J**acob dilexi / **E**sau autem odio habui. **P**er istos uero fratres quid aliud datur intelligi quam in ecclesia que est congregatio fidelium. diuersa generatio filiorum quorum sunt aliqui solo nomine christiani. alij re simul et nomine. **H**ali subinde persequuntur bonos sicut **J**acob et ab **E**sau multa perpressus est. uix est itaque **J**acob in ecclesia quem non exerceat **E**sau malicia. **D**enique christi desponsationem cum anima singulari figurant nuptie **J**acob cum duabus sororibus **L**ya et **R**achel. **L**ya acriue uite. **R**achel contemplatiue typi gerit in anima deuota. quarum filios si nuerare et ad figuram traducere studeremus. recensendus esset libellus ille **R**ichardi pulcerimus de duodecim patriarchis ad quem remittimus. **A**dde quod ad predicta **H**iesus totus desiderabilis tribus animam sciam appellat nominibus in canticis / sororem filiam sponsam. **S**ororem propter coniunctionem sui cum humana natura. **F**iliam propter coniunctionem sui cum ecclesia que mater est **S**ponsam propter coniunctionem sui per gratiam aut gloriam cum ipamet anima sancta. **C**onsidera tandem et inuenies nuptias omnes istas factas esse in chana galilee. **H**inc **Y**saia **Z**elus domini exercituum faciet has uices nuptias / **E**t hoc in galilea quam transmigratioe su

gnificat vide q̄ mirabilis q̄ multiplex trās
migratio. dum diues fit egenus/eternus tē
poralis/deus passibilis in p̄mo matrimo
nio. dum igitur sc̄do dimisit ecclesia suos er
rores/sua ydola/culturas deoz/cerimoni
as iudeoz/dum in tertio fit anima de me
retice sponsa xpi/sit vxor regis summi q̄ p̄
us erat scortum vel mūdi vel carnis vel di
aboli. **S**tudiositas his auditis gratias
agens verita ē allegoriam vltra fatigare q̄
mōlibet aut respo nsis que idcirco fines lo
quendi fecit in imp̄catione p̄cipitatis ha
bende cū his nuptijs xpi et eccie nūc et in se
cula seculoz. **D**ibi vero ad meipm reuert
tenti zelus domus dei nō defuit qui moni
tionibz sobrietatis obediens cōsenserat si
lentio p̄teriri tunc declaratiōem duplicis ap
posite cōsiderationis de vino sacre sapien
tie. Erat eni zelus sc̄dam scientiam p̄terea
fugiebat et multiloquij tedium / et amozere
dargutionis odiū p̄stolans cōmodius lo
cum alterum ips et acū. **E**xstimulauit me
nihilominus postmodū crebro quidem et
multum sibi vocem dari. que si negaref pe
tebat omnia scriptis inferi/inducebat seruū
fabulose mīde qui domini vidēs asinas
aures quia prodere palam rimuit submur
murauit et infodit terre. vnde serunfarun
dines exorte viciū mīde subfūlātes. **S**ua
debebat zelus in p̄posito saltem ita fieri pro
nūcians/neqz scientiam sibi que tempa p̄
sonas et loca circūspicit/neqz compassiōis
caritatem deesse. **R**ecte quidem quoniam
hic demum zelus est laudabilis/ qui mala
quelibet auferre vult q̄ videt in domo dei
Sed si tollere nequit tolerat et gemit o
lerat fm scientiam/gemit p̄ cōpassiōē. **E**st
itaqz scientia sine zelo languēs. **E**st et zelus
sine scientia p̄cipitans. **E**st et vtrūqz si dēet
compassiō nimis amaricans et inducēs nō
tam correctiōem viciū q̄ irritatiōem odij/ze
lus igitur ad vim irascibilem/discretio ad
rationales. compassiō ad concupiscibilem
mouendas vno mutuo qz cōsensu spectāt
vt ordinatus in se sit totus homo potens
p̄zelus sapiens p̄ discretionem beniuolus
p̄ compassiōem affecutus in hoc appria
ta beatissime trinitatis/que sunt potentie/
vigor/sapientie fulgor/beniulencie dul
cor. in quibz fundant apud opationes lau
dabiles modus species et ordo. **I**tem men
sura numerus et pondus. **R**ursum vnitas
veritas et bonitas/referēdo singula singul

lis appropriatis beatissime trinitati et q̄ om
nia efficienter p̄ quas omnia exemplariter
in qua omnia finaliter existunt. sicut ē om
nibus causa essendi/ratio discernendi/et or
do viuendi. **E**t quando zelus apud me cō
scium se fatebatur habere sibi socias scient
tiam atqz compositionem p̄cipue que nihil
p̄ iniuriam. nihil in iram. scandalum. lūo
rem. odium vel rancorem cuiusuis persone
dicere vellet aut scribere sed ad extirpatiōz
errozū et emendatiōē errantiū mozē ei ge
rere disposui scriptis inserens que circa du
plicis p̄dicte cōsiderationis p̄ractiōem de
negligentia vini sacre scripture salubri mo
nitione videntur annotanda.

Rat igitur sc̄da p̄sideratio q̄ in
nuptijs crescentis ecclesie etc. **F**eruo
itacqz deuotionis qui
principes et alios dotātes eccle
siam mouit vnde queso genitus fuit si nō
ex p̄cepto caloze vini spūalis sacre scrip
ture uehementis ad eterna mentes suas terre
noz amore calcato. **N**ūc autem si viderint
p̄ncernas vini huius p̄claros et docto
res labi funditus in inferiora terre neqz vl
lam de spūalibus sollicitudinem gerere qd
ni reperāt que dederunt causa cessante con
ferendi aut q̄ a noua saltem donatiōe tepe
scant. **E**cce iam vidimus plimos in sa
cris etiam lris eruditos q̄ vii ihs p̄laroz ir
ritati/zelantes domum dei non fm scienti
am/nequa qz timuerūt suggerere p̄ncipibz
et p̄p̄lis vsqz ad p̄p̄siōē mozē q̄ fas erat
eis tollere spalia clericoz habitualiter deli
quentiū. **R**ursum q̄ bona eoz nō erant nisi
si pure elemosine. **D**is insup nō erant tradi
ta nisi sub cōditiōe bñ viuēdi et vtendi q̄
deficiente p̄ibat titulus iuris. neqz q̄cōs re
liquū clero tali suū erat. **A**dde q̄ nō d̄fuerit
neqz defunt seculares cupidis auribz et affe
su talia recipiētes/nihil aut facilius q̄ per
suadere volētibz spolia clericoz/dū vl aua
ritia vel odiū vel inuidia vel zelus indiscre
tus trahit eos. **O**pponūt aliū p̄latz et cle
ricis paup̄tatem eccie p̄mitine in aplis et di
scipulis/autenticant e celo missam vocem
dū a **C**ōstantino dorata est eccia maḡ di
uino iuxta p̄phiam danielis de regno chris
ti quā humano cōstituto. **H**odie venenū
effusū est in eccia dei. **Q**ue oia qd aliud q̄
spoliādam esse loquūtur ecciam. **V**erū qd
antiq̄ qd sola lectiōe p̄gnita p̄mōziam p̄
dicatū ē solēnit aprill̄ is v̄bis q̄ m̄dicitas

Mendicitatis et proprietatis

erat solum vel p̄cipuum mediū p̄dicatōis
verbi dei/ quia spine diuitiarum suffocant
verbum. Et Paulo añ dum quereret ip̄e p̄
dicans qui sunt p̄dicantes. R̄ndit p̄fecto
soli m̄dicantes quoniam paupes inquit
euangelisantur. Taceo q̄ dixerat antea q̄/
dam ex mendicantibus p̄latis nos p̄ nob̄
p̄ncipes habebimus aduersus p̄latis. sup̄
addidit alius/ ac etiam mulieres/ subintu/
lit alter minaci vultu nos tale seminabim⁹
semen in vno die q̄d eradicare p̄ annuz ne
feceris neq̄ poteris. hec et similia si mihi
li penduntur a p̄latis secularibus/ sibi defen
sores suos seculares rheologos vinum sa/
cre sapientie ministrantes in puritate. vel
abijciunt. vel negligunt. vel opprimunt. q̄d
p̄ntius est q̄ vt p̄ncipes dicant et statuanc
apud semetip̄os. si mendicitas solum v̄l p̄
cipuum medium est ad p̄dicatōem verbi
dei. cum nihil magis incumbat ecclesie p̄e
latis q̄ huiusmodi p̄dicatio. p̄pter quam a
postoli dixerunt nō est nos equum relinq̄
re verbum dei et ministrare mensis. et pan
lus ait/ non misit me dominus baptizare.
sed p̄dicare. quid eligibilis nobis est q̄ vt
p̄latis reducamus ad mendicitatem sub
latis tot diuitijs et donationib⁹/ in quibus
ociosi gloriantur neq̄ superbiunt supra re
gum et principum potestatem. Nihil o/
minus hec et similia cum p̄dicantur dota
tionis ecclesie subuersiua fit applausus. si/
gnificatur vt occurrat s̄mo. dum vero p̄ fa
uore debito p̄latorum. p̄ libertatibus eoz
p̄ fidei quā tueri p̄fessi sunt vsq̄ ad mortez
defensione p̄dicatio fit. morositate. inq̄
ctantur submurmurant. et ablatum mul
tiantur sinem vigent. Attendant pastorali
solicitudine. ne per impunitatem talium cre
scat in ecclesiastica hierarchia deordinatio
horror atq̄ confusio. Unde si mendicitas
post apostolos et sanctos doctores non iter
subintroduca. ministraret hodie solayinū
p̄dicatiois p̄ populos in ecclesie/ nuptijs
In multis itaq̄ nūc male est fateor ecclesie
sed in multis deteriora venirent/ quemad
modū sumi poterit exdicendis in altera cō
sideratione patens argumentū. **E**cce ve
ro dum talia maditatio cordis mei secū re
uolueret. cōspicere visa est hinc mendicita
tem religiosoz. hinc p̄prietatem p̄latoz q̄/
rum vira q̄ p̄dicabat laudes suas. alterius
altera statim p̄ferre se cōtendens. **P**roco
cupauit mendicitas et quis dubitauerit/ in

quit/ me p̄ferendam esse p̄prietati vel app̄
prietati temporalium. que volens esse p̄e
tra abij iuxta consilium christi. et vendidi
omnia que habui et dedi paup̄ibus. vt nu
da sequerer expedite nuduz christum. Pre
cello quidem in multis. sed quinq̄s proga
tinas cūerasse suffecerit. **D**ens nonne
mihi liberior est ad cōtemplationem quo
niam egena sum. nō potens epulari quoti
die laute et splendide. p̄pterea neq̄ cibo ne
q̄ vino granor in crapula et ebrietate. neq̄
sommiculosa iaceo somno vino q̄ sepulta
Sum in sup̄ aprior ad p̄dicatōem quo
niam doceo nedū verb̄ studiosissime bau
stis et intimo fonte sacre scripture. et arati
ciosissime cōpositis in allegationib⁹ in ri
gmis in rōnationib⁹ miscēdo seculares au
tores poetas et rhetores. **S**ed exemplo p̄
prio quod efficacissime doctrine genus est
predico contemnendas esse seculi diuitias
pompa honores atq̄ delicias. sequēs cri
stum qui p̄us cepit facere/ post docere. **Q**
uid tertio q̄ elongatior sum ab adulari
one q̄ nō tempale lucrum. nō fauorem di
uitum. nō applausum pp̄loz. sed sp̄ialem
dumtaxat aiarum salutem equiro. q̄d enī
mihi est sup̄ terram. **Q**uid p̄terea quar
to q̄ a formidine resistentium verbo dei li
berata sum. dum ab eis maior effici nō am
bio sed refugio. quereis in nuptijs. ecclesie
locū nouissimū nolēs p̄mos recubitus i ce
nis. nec salutarides in foro. nec vocari ab
hoibus rabi neq̄ p̄mos cathedras in sina
gogis/ scuta/ mūdus vniuersus aduersus
me ad quā me poterit fortem viliorē dei
ijcere q̄ mēdica queram panem meum.
Aostat deniq̄ me liberatam esse ab omni
solicitudine. **T**ur enī de crastino cogitares
que habens alimenta vnde cūq̄ queres et
quibus tegar etiam vilissimis refectis/ q̄
saccis cōtenta dego. cōsiderans auer celi q̄
neq̄ laborant. neq̄ nent. neq̄ cōgregat in
horrea et pater celestis pascit eas. **P**ro
prietas ex aduerso contendebat/ primo iux
ta sniam Aresto. argumētis policia socratis
et platonis q̄ erat expedientior ap̄d ho
mines p̄supposito peccato secus in statu
gle **S**ecus in originali statu iusticie vbi
fuisse oīa cōia. vbi nullus a p̄prietate di
xisset hoc meū est. hoc est p̄o tuū q̄ m̄yicū
q̄ fuisse omnia subiecta sub pedibus ei⁹
Dimitat de singulis hominib⁹ fiat v̄ platis
ecclesie tantū s̄mo/ quib⁹ ego p̄prietas m̄lī

offero fructu spūs p̄sertim q̄ntuplicē i edifi-
 cationēs s̄bditorū. **D**ñt ex me p̄mo subd-
 dia spaliū. vnde miā exerceat ap̄d subdi-
 tos egētes affictos & debiles pupillos vi-
 duas neq; sub specie pietatis & q̄st̄ spolia q̄
 runt onium neq; lac emungūt vsq; ad san-
 guinem. q̄d vt exerceat possit sc̄iūs. **T**ho-
 mas cantuariē studuit vsq; ad mortē pro
 seruatione reddituū ecclesiasticarū decertare.
Habent ex me plati sc̄do decem & ho-
 nestum statum fulgentem & reuerendū co-
 ram pplis / qui sicut aiales neq; satis capi-
 unt celestia neq; virtutes interiores plene
 cōsiderant / p̄pterea facilliter egenos & p̄no-
 sos homines p̄cipue si oppor̄tune ipor̄tu-
 ne questuati fuerint vertunt in opprobriū
 vel cōtemptum / maxime dum non assunt
 eis opationes heroyce & miraculose. quem
 admodū fuit in sanctis aplis & plimis suc-
 cessor. alioquin si quis ornatum exteriorē
 splendidum culpat in plaris / tollat ex con-
 sequenti p̄ciosissimos & p̄clarissimos quos
 liberitus & ornatus ab eccia que incedit si-
 cut regina in tunicis casulis cappis & ceteris
 vestimētis deauratis circūdata varieta-
 te. **A**dde tertio q̄ tyrannis in curia formi-
 dinem ego p̄petas. dum attendunt me pa-
 raram & potentem & talem esse que sufficiā
 eis resistere. **I**n subditis p̄pterea disculos
 et insolentes ego disciplinatas punatiōes
 potens exerceo / ne sua contra p̄boz vitam
 tam quietam p̄ualeat effrenis iniquitas
 et vt regēis conseruetur auctoritas. **P**o-
 stre mo sollicitudinem anxiam & quando /
 q̄ fraudium sectaricem ego p̄ptetas a pre-
 latis et domesticis suis excludo. distribuēs
 vnicuiq; put opus est / ne vel rapere vel co-
 gitare supra modū. de crastino compellat
 eos egestas cui parum esse fidei dicit satiri-
 cus et lex. hec est ecclesie p̄mitiue institutio
 becaurea mediocritas / quā Salomon op-
 tando descripsit. Diuitias inquit & pauper-
 tatem ne dederis mihi / sed tantum victui
 meo tribue necessaria / pusilli animi est dicē
 Seneca non posse pati diuitias et indice /
 re sibi odiū auri vel argenti / refrenetur cu-
 piditas. et sufficit. **P**arabat ad hec men-
 dicitas contentiosa voce responsionem ad-
 ūcere p̄ponens se talem esse cui mediocri-
 tas amica est. quoniam nihil habens ipsa
 inre p̄ptetario / possidet omnia caritatis &
 sufficientie titulo / querit enim primum re-
 gnum dei & iusticiam eius / omnia idcirco
 apponuntur ei / nihil insuper se timere de-

sendit / nimirum quia nihil pdere habet. in-
 cultans illud satirici. **L**aniabit vacuus co-
 ram latrone viator. **C**oncludit p̄ptetatem
 esse tumidam / elatam / pomposam / inacti-
 cem sui. desideriosam. cecam. insciam & hebe-
 tem. que quia tangit picem diuitiarum in-
 quinatur ab ea. & spinarum aculeis cruen-
 tata suffocatur. neq; pascit quia mercenna-
 ria est oues p̄ptetas pabulo doctrine / s̄ emū
 git vsq; ad sanguinem. et excoziat vsq; ad i-
 teriora ossium & discrimen vite. **C**eterū
 has impatienter ferens mendicitatis con-
 tumelias ipa p̄ptetas dici non potest qua-
 lia quanta q̄ reddere verba parabat. **V**o-
 cans eam in p̄mis apostatam a lege quali-
 bet nature scripture et gratie. nec deorat al-
 legationum multiplicatio. **S**eductricem
 insuper arguebat eam / fallacem girovagā
 que penetrat sub obtentu / ne dum prolixe
 orationis / put loquitur apostolus. s̄ con-
 fessionis domos captiuas ducens mulier-
 culas oneratas pctis / que rursus nomē hu-
 mile paupertatis facit instrumentum sibi
 et medium sub velamine p̄uilegioz ad om-
 nes diuitias. delicias. pompas. cum s̄ mo-
 ocio sine labore plus ceteris hominib; asse-
 quenda. **P**ergebat ultra p̄ptetas indu-
 cere testes autenticos p̄ se vitalium au-
 gustinum. de opere monachorum librum
 de sancto amore / p̄positiones domini Ar-
 macani cum similibus multis. **Q**ue demū
 sectas habens inter se p̄ diuersitate habitu-
 um et doctrinarum. coniungitur ad impu-
 gnationem ceteroz secularium & regulari-
 um prelatoz et doctoꝝ. **T**um exhoruī
 fateor in ipa meditatione mea quando ta-
 lem suboriri contentiosam hostilitatem p̄
 p̄ptetas et mendicitatis animaduerti qui
 prius in audiendis laudibus viriusq; se-
 dulus delectabar. **E**xclamo proripus. abis-
 te precor hinc / neq; iurgis istis me fatigas
 ueritis. **I**taq; non nostrum inter vos tan-
 tas componere lites. **I**te potius ad experi-
 entiam / hec siquidem mentiri nescit de quis
 bus nonit. nouit autem omnia & mentien-
 tes non paritur non redargui / hec ideo te /
 stis idonea hec index incorruptissima que
 si querebam hanc susceperit / suggerat & in-
 sinu et sacro sancto generali concilio. **Q**uid
 sentiendum insuper allegas / vrim
 q̄ quid demum faciendum. **E**tenī si men-
 dicitas probare voluerit testimonijs ope-
 rum dilucidis q̄ ad illa p̄caz proposita sic
 efficac; mediatrix ipa pro: sus suscipienda

Mendicitatis et proprietatis

fouenda q̄s iudicabitur. Similiter et pro-
prietas laudabitur et in platis/si tales i eis
quales pponit effectus operetur. Verū p̄da/
redictū est a quodam respublica vel eccia/
stia non regitur p̄ si. sed nec solo dictamie
speculatiue vel imaginariē rōnis guberna-
tur/ēxecutio requiritur in practicatione o-
peris q̄ntum res humane p̄ iocis tempibuf
et p̄sonis paciūtur. Demiq̄s est inuenire sta-
tum ino nec homines viuicū nisi rarissime
in quo granis virtutū mixte nō sunt ples
numero palee defectuū. Nam et cūz tritico
crescūt zizania/qualia tolerare cōuenit/vel
sic eradicare ne sil' euellatur et triticū. Silr
vinū deuotionis secū fert acinos et feces q̄
rundam defectuū humane corruptiōis. E-
nitā status quilibet esse talis qualem vult
se estimari. atq̄ respectu finis sue cōstituti-
onis cetera conet moderari. Sic mendici-
tas v̄p̄tendit/ad cōtemplatiōem liberior/
sit ad p̄dicatiōem v̄tilē aptior/sit ab adula-
tione longior/sit a formidine et ambitione
remotior/sit ab omni tempaliū sollicitudi-
ne quietior. Proprietates vero sicut gloriaf
hospitalitatem exerceat. decetem et venerā-
dū absq̄ fastu supfluo statu teneat/formi-
dinem tyrannis incutiāt subditos insolē-
tes coerceat/sollicitudinem noxiam et an-
xiā p̄cul a se suis q̄s familiaribz abijciat.
Deminerit tandem v̄traq̄ iuxta comici se-
tentiam/quoniam hec omnia in mēdicita-
te et p̄prietate talia sunt qualis est animus
v̄rentis. hoc cernere est in vino bono sapie-
salutaris. Cuius odor: sapor et vsus sit alijs
in egritudinem et mortem. alijs autē pficit
ad sanitatem et vitam p̄petuā. Cōsumma-
ta est dictis istis secūda cōsideratio/sit trā-
situs in tertiam et postremam.

In nuptiis ec-
clesie nunq̄ desesse poterit zc.
Primā huius cōsideratiōis p̄tē
affirmat xp̄pus sacerdos in eternuz/cui⁹ lex
si deficeret sacerdotiū non subsistere conse-
quēs esset/sicut ecōuerso dicit apls q̄ trās-
lato sacerdotio necesse est vt legis transla-
tio fiat. Altera vero p̄s cōsideratiōis v̄ri-
nam falsa esset sed verissima eē nimis expi-
ri datū est. alioquī nunq̄s. tot errores tot in-
fanas falsas/tot hereses menstruofissimas
cōfisas fuisse etiam vsq̄ ad adulteratiōē. p̄-
moz p̄ncipioz moralū que sunt de p̄mis
imp̄sionibz et inscriptiōibz nature/ sensisse

mn̄s in hoc cōcilio/in cuius gremio per a-
liquos fouentur nutritur multiplicantur
et augentur sicut infra mirabim⁹. Sūt q̄/
bus vinū sacre sapientie et odor eius v̄rent
in abominatiōem quoz ista vox est. Quid
ad nos fmo de fide satis est q̄ xp̄iani sum⁹
credimus vt pentes nostri in simplicitate
bona/hoc sufficit et satis ē q̄ scrutator ma-
iestatis opprimeat a gloria nec opus est al-
tiora se queret. Dicitur hec nedum a sim-
plicitibz et idionis. sed a magnis platis. q̄bus
ex officio competit patos semp esse debere
ad satisfactiōem omi poscēt rōem de ea q̄
in eis ē fide. V̄ox alioz est dum p̄pinari q̄
ritur vel depurari vinum sacre fidei. queri-
mus pacem. querimus vnionem et ecce tur-
batio. cōturbat enim vinum istud plimos
diuisiones sectas odia dissensiones indu-
cit per vniuersum corpus huius sacri con-
cilij. Dissimulatio vel dilatio nōne salubri-
or: nōne discretior existeret. Sunt alij nec
facile dixerim si deteriores poribz/scioq̄ in-
saniores. Bibunt illi quidem vinum sacre
sacripture sed quia corruptis moribz q̄si se-
brūibus totidem humoribz infecti sunt de-
lirant ap̄ristime et in ip̄is vt aiūt ianuis p̄n-
cipioz cespitant impigūt palpāt et corru-
unt incurrentes illaz euangelice prophete
maledictiōem si ad allegoriam traducta sit
Verū bi quoz p̄ vino nescierūt et p̄ ebrie-
tate errauerunt/sacerdos et p̄pha nescierūt
p̄ ebrietate absorpti sunt a vino. errauerūt
in ebrietate/nescierunt videntem. ignora-
uerunt iudicium. Sequitur omnis eē mē-
se replete sunt vomitu sordiumq̄ ita vt eēt
locus v̄tra. Dic vomit⁹ et hec sordes q̄d ap-
tius q̄ hereses ex indigestione vini sane fi-
dei p̄deuntes significant. quibz mensa sa-
cre sacripture reddiū abominabilis et hinc
videtur impleta de talibz imp̄catio p̄beti-
ca fiat mēsa coz/mēsa sacre sacripture/in la-
queum et in retributiones et i scandalū. ob-
scurentur oculi coz. ne videant. Et iterum
psalmus alter. Turbati sunt et moni sunt si-
cut ebrius. et omnis sapiētia coz deuorata
est. Rursus in Jeremia Sume calicem vi-
ni furoris huius. quia scz malos furere fa-
cit q̄d paruit in iudeis inuidis et auaris fu-
rentibz ad doctrinam xp̄i. Sequitur et p̄-
pinabis de illo cunctis gentibz ad q̄s mit-
tam te et bibent et turbabuntur et insanient
a facie gladij quem ego mittam inter eos.
Sequitur bibite et inebriamini et vomite

et cadite et nolite consurgere a facie gladii quem ego mittam inter vos. Per gladium hunc verbū dei sicut p̄ vnū doctrina fidei iustice designatur. **E**xempla beu maledictionis huius nimis apparent apud non nullos in nuptiis etiam huius cōcilij post / **L**uius hanc vnam vel maximam accipe q̄ ad examinationem pestiferarū doctrinarū multipliciter euomitari nequaquā datū est theologis ac iurispitibus sepe a libere cōuenire. p̄hiberi questū est hoc potius v̄is et exemplo nimis scandalosis / **v**e detur / **m**entibus veritatem in mendacio de q̄ **J**eremias / **v**ero mendatio opatus est stilus scribarū mendax dū in calice p̄phano sit vini theologia p̄pinatio. **¶** Duo circa pouatur hic vna ex petitionibus cōpositis / **v**t ex assertionū fieri examinatio p̄ singulas nationes p̄pter cās. **¶** **P**rimo q̄ tandem sic oportet bit examinationē huius doctrine fieri si vera sit et sana / **v**t dogmatizet p̄ p̄pianitate itaz p̄plo q̄ clero / **e**t an sit in foro conscie salubriter cōsulenda et fiat hoc in cōe p̄ singlas nationes et sacri collegiū p̄usq̄ ferat in cōfessione snia. **¶** **R**ursus secūdo q̄ materia talis est de qua possunt iudicare ne dū theologi sed canoniste et legistez boni morale imo et generaliter omnes habentes sanum et integrū iudiciū rationis / **c**ōcernūt em̄ p̄cepta moralia que sunt p̄ma p̄ncipia naturaliter inserta cordibus hoim / **l**icet etiam sint diuina lege repetita et iusta p̄pter malicie nubē que scripturam hanc obtenebrās obscurat in cordibus malignoz. **¶** **S**ubinde q̄ constat q̄ assidue scandala multiplicantur occasione dilationis q̄ sic et facta est itaz per annū cū dimidio et vltra in hoc sacro concilio dum non est declaratū qd veritas hēat supra p̄dicta. **¶** **A**mplius quarto q̄ talis dilatio cedere videt in grāde dedecus huius sacri cōcilij dicētibz multis vario mō q̄ conciliū materiā istam determinare vel nō audeat qd est timiditatis et ignauię / **v**el nescit qd est cecitatis et ignorantie / **v**el nō vult qd non est caritatis vel iusticie. **¶** **A**mpli⁹ q̄ si tanta sollicitudine damnati sunt errores et errantes a p̄ncipio concilij vsq̄ nunc de alijs terris et puinijs vbi multi potētes de illis terris nedū nō querebāt hoc / **s**ed totis studijs p̄ litteras et aliter obsistebant / **g**ues nimis videretur et scandalosum in p̄dictis terris q̄ errores in regno francie seminati in notoriam seditionem et scandalū totius re

gni in p̄ncipem incredibilem tam aiarū q̄ corporoz. non declararent hic vel damna / **r**entur / **c**um hoc requirat rex francie christi anissimus cum cōcilio suo toto et p̄clarissimā vniuersitas pisicū cū tanta instantia tā p̄ litteras patentes q̄ aliunde et cū testimonijs nimis credibilibus sup scandalis et seditionibus puenientibus assidue et doctrina tali. **A**dditur hic q̄ p̄ncipes dicere possēt **J**ohem huius errores suos fuisse damna / **t**os / **q**z erant cōtra p̄latos et clerū / **s**ed dimittunt istos iohis parui q̄ sunt cōtra p̄ncipes et seculares. **l**icet ad veritatem tangunt ecciasticos cū secularibus sicut scribit imperator. **¶** **P**roinde sexto q̄ serenissimus rex romano et dū p̄sens erat verbis et abūis litteris attentissime recōmendauit eam istaz et damnari p̄curauit istam assertionē **Q**ui libet tyrannus et. **I**n qua virtualiter et sufficienter hec doctrina et assertionū dāna / **t**a est sicut patet intuentibus et declarabitur manifestius ex inspectione totius p̄p̄is p̄ncipal Jo. pui. p̄ducte ex p̄te regis francie corā toto concilio generali / **c**um instantissima petitione examinationis diligentis de eadem faciende. **¶** **S**eptimo q̄ si forsitan fin aliquoz iudiciū hec materia potuisset ab initio dissimulari ad tempus hec dilatio seu dissimulatio non habet mō locū / **q**z p̄ i oportunitate aliquoz ne durius qd loquatur effectam est / **v**t nedū dogmatizaretur hec doctrina p̄ vnū scz mgrm Jo. parui / **s**z iam p̄ plurimos in hoc concilio et alibi / **q**z quauersum et sp̄aliter p̄ totū regnū francie cum multiplicatōe erroz alioz nō minus p̄culosoz / **e**t cū autoritate illoz qui se sub scripserunt in modū cōitatis seu cōgregatiōnis ne dicamus monopolij vel consp̄rationis sicut in scedula fratrum mendicārium de quattuor ordinibus late patet. **¶** **A**mplius octauo q̄ necesse est concludere q̄ multi sunt heretici vel saltem hereticātes in hoc sacro concilio et alibi / **q**z multi et vna p̄te dicunt et constantiter affirmāt q̄ hec doctrina est erronea in fide et morib⁹ ac multipliciter scandalosa. alij sunt in oppositum dicentes q̄ hec doctrina est vera. alij q̄ est opiabilis. alij q̄ est p̄babilis ad vtrāq̄ p̄tem. alij q̄ est forsitan vera. alij q̄ non iudicio fidei reprobanda q̄ nō p̄inet ad fidem. **C**onstat autē q̄ assertiones iste sic cōtrarie stare non possunt cum fidei puritate et sine scandalo manifesto totius ecclesie.

Corrigendos esse errores

Est igitur de necessitate salutis puidendū
p̄ sacrosanctū cōciliū. Rursus cōtinuādo
q̄ si fieret vt aliq̄ grunt dilatio ad futurū
pontificē vel cōciliū/esset grauis nota hu/
ius sacri cōciliū/q̄ diceret sicut p̄actū ē q̄
materiam hanc terminare vel nō auderet/
vel nesciret vel nō veller/ergo et futurū sū
mus pontifex rōnabilius posset excusatio
nem prendere regerendo culpam sup̄ pla/
tos de hoc cōcilio/q̄ vel timuerūt vel nesci
uerūt vel noluerunt ponere terminum tali
cause. Et cōstat q̄ nō habebit plures cleri/
cos vnus papa q̄ habeat hoc cōciliū/nec
maiorē audaciā. **A**ddo decimo q̄ a
necesse est dicere q̄ rex francie vniuersitas
p̄ficiē. et pene totus clerus francie decipiū
tur circa hanc materiam/quā tāto studio p̄
sequūtur vt damnet. aut ex altera pte deci/
piunt illi q̄ ad oppositū tendūt querentē
absolui et iustificari in hac cā/potest autē
p̄s cōciliū finem apponere/declarādo ve
ritatem cui omnes et singuli dicunt se pa/
ratos obedire/et ita cessabit ois discordia.
Subiūgatur vnde decimo q̄ iam videtur
modus debitus tractādi/debet em̄ cā fidei
tractari simpliciter et de plano sine strepitu
et figura iudicij. Et q̄ p̄s an̄ oia fiat inq̄si
tio et determinatio de ip̄a veritate fidei et
suoliterē q̄ d̄ iterē p̄sali ē cū q̄ d̄ insu/
per audiri libere quilibet in denūciatione
sine hoc q̄ q̄ratur inuolui p̄ lites. debet p̄e
rea examinatio fieri nō in abscondito vel p̄
scedulas nec p̄ cōspiraciones sed in publi/
co coram p̄s vt habeāt ad inuicē colla/
tionem et examen diligens frequens et libe
rum/nec debent vota publicari saltē extra
cōciliū maxime cū signo notarioꝝ autenti
co p̄s factū taliter extiterit. Demū null⁹
p̄tus p̄sertim theologus/p̄r aut debet in
tali materia fidei tāq̄ suspectus repelli q̄n
interit examini et iudicio/nisi forsā alle/
getur et p̄betur cōtra eum q̄ est in fide meri/
to suspectus vel infectus. Vnū vero factū
fuerit oppositū oim̄ p̄dictoꝝ in p̄cessu hu/
ius cāe iam notoriū ē et pateret ex p̄cessu q̄
et p̄positū est interesse p̄sonale et denūciato
res quesiti fuerūt inuolui et facte sunt inuo
lutiones p̄cessuū non sine grauib⁹ exp̄sis
Et reuerendissimus in x̄po p̄f̄ d̄ns cardinal
cameracē. summus inter suos theologus
nō in fide p̄ d̄i grām suspect⁹ cōmissari⁹ p̄
hoc sacrum cōciliū repulsus est. Et magi/
stri in theologia nullū inter se potuerūt ex

amen facere/deliberaciones quoq̄ secreta
prius in sacco posite/sunt p̄s q̄ eciaient
publicate p̄ vniuersum regnum francie a
libi cū signis notarioꝝ vbi nedū fidei s̄ p̄
sonis imminet grande scandalum et peri/
culū cum materia hec tangat magnos et po
tentes. Et apparet satis clare ex mō et for/
ma cuiuslibet deliberantis que p̄sona sit vt
que p̄sona deliberātes q̄uis nō in scripta
sint noīa singuloꝝ sed aliquoꝝ et specialit̄
ter mēdicantū quattuor ordines exprimi
mur in scedula suas deliberaciones contiv
nente. Attento etiam q̄ alique deliberatio
nes loquūtur iniuriosissime cōtra magnos
et diuersos et innocētes/ita vt magis sint li
belli famosi p̄tinus lacerandi q̄ deliberati
ones recipiende vel p̄mulgende. **D**icat
postremo et vltimo q̄ p̄ l̄teras serenissimi
regis romanoꝝ et regis francie ac vniuer/
sitarū p̄ficiē. et ex notorietate facti p̄stat q̄ se
tencia annullationis q̄ lata est ad ver⁹ se/
tentiā ep̄i p̄ficiē. et inquisitoris nullate/
nus exp̄licando causas annullationis gene
rauit et generat assidue scandala cōtra fidē.
et cōtra bonū pacis p̄ vniuersum francie re/
gnum apud doctos et indoctos/dum ad/
huc penderet et pendeat p̄ncipalis materia
fidei coram hoc sacro cōcilio. nec debuisset
accessoriū terminari p̄s q̄ hoc p̄ncipale.
Preterea necesse est necessitate p̄cepti diu
ni affirmatiui/et salutis eterne q̄ ad occur
rendum istis et p̄oribus scandalis hoc sa/
cro sanctum cōciliū q̄ citius cōmode fieri
poterit/sicut fieri cōmode cito p̄r/deter
miner istō p̄ncipale declarando vic⁹ verita
tem q̄m hoc deciso cetera facilliter vel defici
dentur vel quiescent atq̄ sedabūtur. Sed
oportet vt p̄mittitur et instanter p̄nt exa/
minationem fieri in sacro d̄noꝝ cardinali
um collegio et p̄ singulas nationes etc.
Subiūgatur sequens opusculum p̄ cōs
plemento consideratiōis huius vltimē vbi
videbit p̄s et sapiens lector quāta neces
sitas incumbit apud reuerendissimos pa
tres ac deo amabiles ep̄os cum p̄claris do
ctoribus et ceteris spectabilibus dominis
de cōcilio p̄uisionem apponere. Attenda
do q̄ ad extirpationem heresim p̄cipue ro
cati collecti q̄ sunt.

Finis.

Hereticorum

Hereticorum sermo sicut cancer serpit. ait ap[osto]lus. Canceris autem morbida tabes nisi caute serio celeri foris collat / crescit assidue sua contagio nō aliter heretica pestis que dū se vult fouere fit egrior / dū de sensorem querit ille / mittit verbum in rete pedes suos et in maculis eius ambulat / se non euoluēs sed inuoluens ac pōdere / suo de errore in errorem means. Tertiū quippe est illud phisicū vno incōueniētiā dato multa sequitur. p[er]sertim dum error est in p[ri]ncipijs qui p[ri]us crescit in plimos / et fit velut vna cathena tenebrar[um] qua colligant heretici. Ad auertere siquidē est q[ui]as hoc vni[us] icō / ueniens qd est iustificatio mortis iniuste / quales et q[ui] probnefas peperit / et effuderit error[um] tenebras / hereses blasphemias / et in sanias falsas. ita vt iaz sedeat heresis velut autorifata in cathedra pestilentie / puagās corpus ecclesie / neq[ue] videtur remediū locuf nisi p[er] censuram iudicalem sacri cōcilij putrida labes cū omni celeritate cauterifetur neq[ue] audiatur malessuada dissimulatio sua lacrarie / et fauore que spēm discretiōis aut pietatis i summa desipientia / et impietate mēditur. **E**numerabimus ergo nonnullos error[um] ramos ab hac vna mortis radice p[er]dentes / iungendo quosdam alios / in gremio constā. buius concilij positos vel in p[ri]ua forma vel in audientū intelligētia / vel in cōsequētia necessaria / et certa / quare nus euitetur error cognitus q[ui]as insuper pastoralis sollicitudo p[er]uidere vigilantius animetur. **P**hisicalia / et moralia nō sūt de fide neq[ue] spectant ad iudiciū fidei. **H**ereses nō p[er]t[inent] aut debent cōdemnari / nisi simul euocentur / et damnentur errantes. **A**d ep[iscop]os nullo mō spectat heresum d[omi]natio qm maiores omnes cause q[ue] sunt fidi sunt ad sedem ap[osto]licam referende. **N**ihil est iudicialiter fidei condemnandū nisi cōtra fidei articulos in simbolo positos q[ui]as niam solitales articuli p[ro]p[ri]e spectant ad fidem. **I**mplicat eandem p[ro]p[ri]em eē euidenter / et fide credendam / et asserens oppositum est hereticus. **N**ullus habitus fidei acquiritur p[er] verbum christi / sed a solo deo infunditur / et asserens oppositum ē hereticus. **A**llegans iudicialia vere / ris legis / est eo ip[s]o hereticus. **E**xemplū de

ista si quis p[er] industriam occiderit p[ri]mū suum aut p[er] insidias ab altari meo / euelles eum vt moriatur. **D**e demonstrata vna p[ro]p[ri]e affirmatiua vli vel vlt[er] posita hec cōsequētia est irridenda a logicis et erronea particularis negatiua que opponitur huic vniuersali affirmatiue ē vera / ergo hec vniuersalis est falsa. **N**ulla p[ro]positio que potest ad aliquem sensum verum trahi vel apponi etiam de vi logice vel grammaticae debet condemnari maxime iudicio fidei. **I**ste non sunt condemnande / populi lares possunt ad arbitrium suum corrigere superiores suos. **T**emporales d[omi]ni p[er]t[inent] auferre bona ecclesiasticor[um] habitualit[er] deliquē / tium. **R**atio q[ui]a deus potest cōcedere p[re]dictis talem potestatem. **N**ullus alligatur virtute iuramenti p[re]stiti / nisi ad illud dū rapat ad quod tunc aduertebat / actualiter se volens obligare. **I**ste terminus p[er] iudicium est analogus ad p[re]iudicium anie quod est peccatum / et ad p[re]iudicium corporis seu temporale detrimentum / ideo cōcedāda est ista simpliciter / et catholice. **I**uramentum quomocunq[ue] factum si vergat in p[re]iudicium iurantis v[er]bis sue / vel liberor[um] / non est tenendum. **S**ensus grammaticalis vel logicalis est sensus literalis sacre scripture. et ideo sepe falsus. **D**e monstratis aliquibus assertionibus q[ui]as **J**o[ann]es theologus tenetur explicita fide credere falsas esse et contra sacram scripturam si dicat idem **J**oban. q[ui] etia[ng] angelo de celo non crederet si diceret eas esse veras / hoc ē blasphemia / et luciferiana supbia. **D**e demonstratis aliquibus assertionibus q[ui]as **D**arrinus theologus / et platus / tenetur explicita fide credere falsas esse / et cōtra sacram scripturam / excusatur ab errore vel heresi / v[el] p[er] tinacia p[er] p[re]staciones conditionatas dicēdo vel scribēdo q[ui] vult stare iudicio cōcilij generalis q[ui] tunc cunq[ue] defendat interim q[ui] ille sunt p[ro]babiles / et forsitan vere. **I**nducens ad hoc alios et se opponens necdantur. **A**ssertiones coip[er]o reddunt p[ro]babiles neq[ue] iudicio fidei veniunt reprobande / si habuerint doctores deliberantes p[er] vtraq[ue] parte. **P**ositio habens duos sensus vnum verum / et alium falsum nullo modo debet iudicio fidei reprobare / etia[ng] si fuerit scandalosa vel piarum aurium offensiuā vel ad errorem inductiuā. **A**ssertiones posite p[er] vnum doctore[m] i theol[og]o

13

logia tanq̄ p̄ regalis/aut maximis/aut ve
 ritatibus ad inferendum constitutionem a/
 liquam/nullo modo sunt iudicio fidei re/
 probande si possunt ad vnum sensum trahi
 vel glosari/ q̄ tunc conclusio fuerit er
 ronca vel impia licet bene concedatur cuj
 hilario q̄ intelligentia dictorum ex causis
 assumenda est dicendi. **Q**uod dicens se fa
 cere conformiter ad legem diuinam natu
 lem et moralem occidendo hominem non
 eget alio mandato iudicis cuiuscumq̄ qm̄
 autorisatur a triplici lege put nec oportet q̄
 assignet expresse talem legem. **Q**uod in oc
 cisione hominis non requiritur notorie/
 tas allegationum seu pbationum q̄ fecerit
 talia p̄ que debuerat interfici taliter et a ta
 li sic occisus. **Q**uod fur nocturnus q̄ insi
 diator viarum q̄ hereticus et sortilegus oc
 ciditur meritorie a quocumq̄ et etia si po
 test horum quilibet duci ad iudicem suum
 nec imminet certū mortis periculum oc
 cisorū p̄pter quod ipse debeat vim vi repelle
 re occidendo. **Q**uod occisio hominis si fi
 at bona intentione redditur iusta vel excu
 sabilis vocando intentionem bonam zelū
 legis vel sui p̄ncipis. **Q**uod mors subitaz
 improuisa ac villana que fit sc̄z sine diffida
 tione p̄uia. potest et debet meritorie christi
 anis aliquibus non iudicialiter condem
 natis aut bannitis inferri. imo q̄ becess p̄
 pria mors aliquoz christianozum. **Q**uod
 fides quis sit hosti seruanda/non tū tyrā/
 no. **Q**uod sortilegia et carmina sine tactu q̄
 cumq̄ hominis cōtra que sunt possunt vir
 tute sua hominem occidere non minus q̄
 gladius defixus in corpore. **Q**uod ab hac le
 ge Non occides excipitur tyrannus eo sc̄z
 q̄ occidēdus ē a quocumq̄ iuxta legem il
 lam Daleficos nou patieris viuere. Et ē
 tyrannus qui in republica non iure prin
 cipatur aut p̄ncipari conatur. **Q**uod Mi
 chael occidit luciferum eterna morte/ sine
 mandato dei quocumq̄ vel alterius. **S**ilr
 Phinees occidit Zambri sine mandato q̄
 cumq̄ dei vel alterius. Et similiter Moysef
 egyptum et inde meruerunt. Et similr Pe
 trus volens occidere seruum pontificis
Quod faciens cōfederationes et iuramen
 to firmans multipliciter excusatur si nō in
 tendat aut vult eas seruare/ dnm hoc facit
 vt occidendus non sibi p̄caueat/ neq̄ per
 cipiat q̄ debet occidi. **Q**uod quotienscūq̄
 aliquis facit aliquam rem que est melior li

cer iurauerit illam non facere/ hoc non est
 piurium sed piurio contrarium. **Q**uod me
 ritorium est quandoq̄ occidere hominē vel
 occidi facere sponte absq̄ autoritate iudi
 ciaria extra casum necessitatis actualiter/
 stantis seu periculi inenitabilis nisi vis vi
 repellereur occidendo/ et seclusa reuelatio
 ne diuina. **Q**uod meritorium est quandoq̄
 occidere hominem vel occidi facere sponte
 non sibi subditum nō monitum/ nō diffi
 datum/ qui neq̄ vim neq̄ mortem inten
 tet actualiter. **Q**uod meritorium est vt p̄us
 occidere sponte hominem ex solis cōiectu
 ris. seu factis que non habent euidentem/
 vel notorietatem iuris vel facti. **Q**uod me
 ritorium est quandoq̄ occidere vel occidi
 facere sponte hominem qui nō intentat a/
 ctualiter vim vel mortem vbi neq̄ est accu
 sator neq̄ testis neq̄ pars neq̄ iudex qui
 hoc mandauerit. **Q**uod meritorium est q̄
 occidere vel occidi facere sponte homi
 nem modis p̄dictis sic q̄ potest cadere sub
 voto iuramento vel precepto et ex cōsequē
 ti sub debito q̄ sic fiat. **Q**uod meritorium est
 quandoq̄ p̄ insidias falsas occidere homi
 nem voluntarie vel occidi facere et p̄ blan
 dicias fictas in quibus est vsq̄ ad mortē
 deceptio. **Q**uod meritorium est quandoq̄
 imo debitum hominem christianum face
 re subito et viliter occidi/ sicut bestiam pre
 cludendo q̄ tunc in occidente est/ salutem
 anime spūalem/ et eo magis meritorium q̄
 fit a p̄sona maioris status atq̄ dignitatis.
Quod meritorium est facere occidi hominē
 nō accusatum q̄ p̄sumitur sortilegia fecis
 se aduersus regem suum/ supposito q̄ non
 constiterit legitime de actu vel non effectu
 huiusmodi sortilegiorum. **Q**uod meritori
 um est confederationes deliberate factas et
 iuratas non tenere/ supposito q̄ absq̄ p̄i
 iudicio ac detrimento anime valeant obser
 uari. **Q**uod qualibet lege datur cuiuslibz sub
 iecto licentia tyrannum occidere. **I**te pec
 cat grauiter quilibet subiectus habens op
 portunitatem occidere et non occidit tyrā
 num. Et iterum autoritate legis diuine et
 exemplo xpi/ cuiuslibet subiecto sine superio
 ri intercepto licitum est tyrannum occidere.
Quod nulla. it. assertio denunciatari
 debet fidei iudicio reprobari imo quamli
 bet illaz non fore iudicio fidei repbandaz
 debet eodem iudicio declarari q̄ nulla est
 contra scripturam sacram. **I**nter quas r̄

sunt iste due scz decima et nona. Jus est ratio et equitas qz omnis tyrannus occidat villane/gallice vel ameniant p exempla riones et insidias. Et ppria mors qz debent mori tyranni infideles/occidere scz eos per bonas cautelas explorationes et insidias. In casu socialitatis iuramenti pmissionis seu confederationis factarū ab vno milite ad alterum quocunqz modo istud fiat aut fieri possit. Si contingat qz istud veritatur in iudicium vnius pmittentium aut confederatorū sponse sue aut suorum liberorū ipse de nullo tenetur eas obseruare. Ex nullus epus potest de questionibus fidei cognoscere qz tunc sint notarie false et scandalose opprobando vel reprobando doctrinam quia tunc faceret nouos articulos quos bene possit et debet hereticos condemnare. Ex non ideo ppositiones spectant ad iudicium fidei approbatiue vel reprobatiue qz dicitur in eis aliquid licitū esse vel illicitum/meritorium vel demeritorium fieri fm legem diuinam.

Sequuntur erro

res de alia materia.

Ex mistica et sapientia in diuinis sunt formalitates realiter distincte. Ex receptio pmarum annatarū per papam et dominos cardinales nanqz fieri potuit sine symoniacā prauitate. Ex licet papez dominis cardinalibus querere solutionē primarum annatarum ab illis qui beneficia bantur incuria/vel alibi sic qz non expeditur eis bulle nisi prius realiter et de factō tales annatas soluisent/licet etiam exoz quere per arrestationē bullarum vel aliter qz se omnibz proprijs solitarios obligarēt. Ex nulli qz tunc multiplicari possunt condere legem obligantes nisi summi pontificis adueniat autoritas. Ex concilium generale sine papa nūqz habere potest potestatem nisi limitatam quoniā non est nisi sue partes/que sunt plati habentes potestatem tantūmodo limitatam. Ex gladij spūal' suprema potestas est in papa legitime presidente et residente totalr quo ad executionē talis gladij et non tūc in concilio generali. Ex gladij spūal' suprema potestas residet in ecclesia inseparabiliter/ qz ad iurisdictionem/sepabiliter autem quo ad

executionem. Ex gladij spūal' suprema potestas sic est in papa legitime presidente et residente qz ad approbanda vel reprobanda in ecclesia solus ipse haberet diffinire et non concilium generale. Ex in concilio generali celebrato hierosolimis super celsatione legalium/Petrus non presuit neqz diffiniuit/quia suspectus erat in illa materia/nec erat tunc legitime presidens et residens. Ex omnis papa conscius sibi qz est vel fuit hereticus post papatum/tenetur eo ipso cedere papatu/qz nullum ius habz in ipso etiam si de nouo peniteat secretum fuerit et ita de quolibet epō vel in ecclesia beneficiato dicendum videretur. Ex in omni concilio generali in quo papa legitime p̄sident et residet vox sua sic preponderat vocibus tonius residui qz nihil possunt diffinire sine eo/nec ipm ad aliquid quolibet obligare. Ex papa dum accusatus est licet non quietus aut damnatus eo ipso nō legitime p̄sident et residet circa quecunqz diffinienda in generali concilio. Ex accusatio pape et p̄cipue mors eius naturalis aut civilis reddunt saltem per indirectū qz ecclesia vel generale concilium maiorum sit potestatis in executione et diffinitione/ qz papa nec accusato nec mortuo. Ex mendicitas est vnicum vel precipuum mediūz predicationis verbi dei/quoniam teste cristo Spine que sunt diuitie suffocant semē quod est verbum dei et qz p̄fecto soli medi cantes predicant/quia pauperes euangeli sauiur. Ex papa non est immediatus p̄latus omnium fidelium nec sponsus ecclesie vniuersalis sed solius romane. Alioquin quelibet ecclesia cathedralis haberet duos sponsoz/papam et episcopum. Ex papa est sic immediatus p̄latus omnium fidelium qz potest p̄ libito per se vel alios commissos omnia exercere licite/que potest quicūqz p̄latus vel curatus inferior etiaz vbi nō subest necessitas p̄pter defectum inferiorū neqz rationabilis vtilitas. Ex omnis qz gloriare defendere seu tenere p̄sumperit vndecim articulos positos in prentia bulla mendicantium que sic incipit. Regnās in excelsis. Ille tanqz hereticus est censendus et per inuocationem brachij secularis coercendus. Non obstantē statuto concilij generalis omis vtriusqz secus quorum tam articuloz plures includunt illa qz soli

Errores contra preceptum

us facti sunt/nec sub fide cadunt/quos in-
super si concordari debeant glosare necesse
est. ¶ Confessi fratribus habentibus licen-
tiam generalem audiendi confessiones/ea-
dem peccata que confessi fuerint iterum con-
fiteri proprio sacerdoti tenentur. ¶ State sta-
tuto omnes vtriusque sexus edito in concilio
generali Romanus pontifex non potest face-
re quod prochiani non teneantur confiteri om-
nia peccata sua semel in anno proprio sacerdo-
ti que dicit esse prochiale curatum/nec de-
us possit hoc facere quod videtur implicat
contradictionem. ¶ Papa non potest dare li-
centiam generalem audiendi confessiones
sed nec deus/quin confessus habenti licen-
tiam generalem/teneatur iterum eadem pec-
cata confiteri suo proprio sacerdoti quem di-
cit ut permittitur prochiale curatum. ¶ Con-
fessus fratri admisso in forma dudum teneat
eadem peccata in numero iterum curato con-
fiteri/damnatur per Johannem papa. xxiij
in statuto quod incipit *Uas electionis*
¶ Conclusiones Johannis de pilato da-
nate per Johan. xxiij. sunt satis vere et a quo-
cumque licite possunt sufficienter teneri. ¶
Statutum Johis. xxiij. editi. *Uas electi-*
onis. est irritum et inane. quia cum illud fecit here-
ticus erat/et per consequens quicquid quod se-
cit dicitur Johan. siue mendicantibus siue
alijs ante reuocationem inane fuit. ¶ State
statuto omnes vtriusque sexus nec deus nec
papa de potentia potest facere quin confes-
sus fratri mendicanti admisso. iterum tene-
atur confiteri suo curato. ¶ Confessio fratri-
bus admittis facta est dubitabilis et incer-
ta que propter homines tenentur dimittere in-
certum/et sic solum confiteri suis sacerdoti
bus curam animarum habentibus sub pena
peccati mortalis. ¶ Quiauis fratres admif-
si habeant auctoritatem absoluendi et audi-
endi confessiones. in populus subiectus non
habet potestatem accedendi ad mendican-
tes admittos sine licentia proprii sacerdotis.
¶ Fratres petentes privilegia per confessio-
bus audiendis et sepulturis habendis sunt
in peccato mortali/et romani pontifices ta-
lia privilegia concedentes mendicantibus/
aut eisdem confitentibus confirmantes/sunt
in peccato mortali et excommunicati et non fu-
erunt pastores sed fures et fratres latrones et
lupi. ¶ Sacerdos curatus dans licentiam
mendicantibus audiendi confessiones/ma-

gis dispensat enim statuto ecclesie/Omnes
vtriusque sexus que papa fratribus dans licen-
tiam mendicantibus/iuxta formam decre-
talis dudum. ¶ Ex nulla propositio seu con-
stitutio infra scriptarum octo deuiat a ve-
ra et sana doctrina fidei sed a quolibet fidei
li catholico proponi et recipi potest absque eo
quod potuerit vel possit a quoque zelus fidei ha-
bente et sane intelligente de errore vel scan-
dalo et in sana doctrina reprehendi potest et te-
nore eorum apparet euidenter. ¶ Quilibet
subiectus et vasallus qui per cupiditatem frau-
dem fortiligium et malum ingenium ma-
chinatur contra salutem corporalem sui re-
gis et superiorum domini per tollendo sibi et subtra-
gendo ab eo suam nobilissimum et altissimam
dominationem peccat tam grauiter et com-
mittit tam horribile crimen sicut est cri-
men lese maiestatis in primo gradu Et per con-
sequens est dignus duplici morte et pmar-
scda/quia quilibet subiectus et vasallus sic
faciens est tyrannus infidelis suo regis do-
mino superiori peccat que mortaliter perbatur
auctoritate beati Greg. dicentis/Tyrannus
est qui in republica non iure principatur aut prin-
cipari conatur. Nam sicut regnum rectus
principatus dicitur sicut et tyrannus domi-
nium puerum nuncupatur. ¶ Licet in ca-
su predicto quilibet vasallus et subiectus sit
dignus duplici morte et committat tam hor-
ribile crimen non possit nimis puniri/ta-
men plus puniendus est vnus miles que vnus
simplex subiectus. Et in isto casu Baro que
vnus simplex miles. et vnus comes que vnus
baro. vnus dux que vnus comes. cognatus
regis que extraneus. frater regis que cognatus
et filius regis que frater. ¶ In casu predicto li-
citur est vnicius subiecto sine quocumque
mandato aut precepto secundum leges naturales
moralem et diuinam occidere aut facere oc-
cidi illum eundem proditorem infidelem et
tyrannum Et non solum est licitum sed hor-
ribile et meritorium/ maxime quando est
tam grandis potestatis que iusticia non pos-
test de eo fieri bono modo per superiores Et
quando perseverant in sua malicia/nec se
vult corrigere nec emendare et specialiter que
est periculum in mora. ¶ In casu supradic-
to magis honorabile licitum et meritorium
est quod ille tyrannus infidelis sit occisus aut
fiat occidi per vnum de penitentibus et subiec-
tis dicit regis que per vnum extraneum qui

non est de sanguine regali. et per unum du-
cem q̄ per unum comitem. per unum co-
mitem q̄ per unum baronem. per unum ba-
ronem q̄ per unum simplicem militem. p̄
unum militem q̄ per unum simplicem sb̄
iectum. ¶ In casu allegantiarum iuramē-
torum. promissionum. et considerationu
factorum militis ad alterum. quocūq; mo-
do sit aut esse possit. si contingat q̄ eas ser-
uare vergat in preiudicium sui principis/
eius sponse suoz. liberoz. / aut reipublice
nō tenet tal' miles eas obſeruare imo i tali ca-
su eas ſuare et tēre eēt facere 3 leges mora-
lē naturalē et diuinam. ¶ Si contingat q̄
dicte allegantie vergant in preiudicium a-
nime vite aut alterius pmittentium. et con-
federatorum ſue sponse aut ſuozum infan-
tium. ip̄e de nullo tenet eas ſeruare. ¶ In
casu predicto licitum est vnicuiq; ſubiecto
honorabile et meritorium occidere ſeu occi-
di facere ſupradictum tyrannum pditores
et infidelem ſuo regi et ſuperiori domino/
per aſtucias cautelas et inſidias. ¶ Est enim
licitum diſſimulare et tacere ſuam volunta-
tem ſic faciēdi. ¶ Quilibet ſubiectus et va-
ſallus qui a propoſito deliberat machina-
tar contra ſalutem ſui regis et ſuperioris /
domini. pro faciēdo ipſum mori i liguo-
recupiditate habendi ſuam coronam. et do-
minationem facit conſecrari aut magis p̄-
prie execrari in nomine demonum / enſes
dagas / pugiones / aut cutellos / virgas aut
anullos aureos facit dedicari iu nomine de-
monum per necromanticos facientes iuo-
cationes caracteres / ſortilegia / ſuperſtitio-
nes / et maleſicia. Et poſt facit apponit ſi-
gi per corpus mortui diſſuſpenſi de partibz
lo. et dictos anulos facit poni i ore mortui
pdicti / et facit dimitti ſpacio plurium diez
cum grandi abominatione et horrore / pro-
pſciciendis dictis maleſicijs et vna cū hoc
portat ſupra ſe in vno panniculo ligato et
conſuto / de oſſibus et pilis loci inhoneſti
dicti mortui diſſuſpenſi. ille et omnes qui
hoc faciunt non ſolum committunt crimē
leſe maieſtatis humane in p̄mo gradu. ſim-
mo committunt crimen leſe maieſtatis di-
uine etiam in primo gradu / et ſunt prodi-
tores et infideles regi ſuo / et deo ſuo creato-
ri / et ſicut idolatre et corruptores falſarij ſi-
dei catholice ſunt digni duplici morte / et p̄-
ma et ſecunda / maxime quando dicta ſorti-

legia / ſuperſtitiones et maleſicia ſortium
tur ſuum effectum in perſona regis / p̄ me /
dium p̄aue crudelitatis dicorum machi-
natorum inuocatorum et necromanticoz.

Finit

Vermo eiusdem

in feſto purificationis beatiffime Marie
habitus in concilio conſtantiē.

Suſcepimus deus miſericor-
diam tuam in medio templi
tui. Scriptum eſt p̄ſ. p̄vij.
et in introitu miſeſentis io-
cundiffime ſolemnitatis cele-
briter decantatum. ¶ Suſ-
cepimus deus miſericordiam tuam in me-
dio templi tui. Adim⁹ cuz fiducia thronū
gratie tue / vt miſericordiam inuentam⁹ et
gratiam in auxilio opportuno.
Adimus et te benediciffima virgo / q̄ ma-
ter es gratie / mater et regia miſericordie / q̄
dudum miſericordiam incarnatam ſuſce-
piſti in medio virginalis vteri tui / dum do-
mus pudici pectoris templum repente ſit
dei / quā hodie te p̄ſtante ſuſcepimus cor-
poraliter / et quondie ſuſcipimus ſacramē-
taliter in medio templi materialis. Suſci-
piamus nūc hanc ipſam miſericordiam ſpi-
t

Sermo factus in die

ritualiter et inuisibiliter in medio templi cordis nostri quod est anima nostra/templum dei sanctum est quod estis vos/inquit apostolus. Fiat hoc nobis te pro nobis misericordiam ecorante virgo misericordissima quam ideo salutamus implorantes et dicentes. Ave gratia plena. Suscepimus deus te. Ecce quod apertis fidei oculis/in lumine veritatis euangelice conspiciendum nobis offertur gratum et grande spectaculum. Offertur pulcherrima sanctissima et pcellio domini de bethleem ubi natus/ubi circumcisus/ubi adoratus fuerat Iesus. expectatio gentium/desiderium celestium eternorum/misericordia et salus nostra/aduenit gloriosa mater sua/comitata viro suo iusto Ioseph/cui virgo signi matrimonialiter non carnaliter iuncta erat. aduenit ad templum sanctum hierusalem/distant a hierusalem per duas circiter leucas seu quatuor miliaria parua. Baulabat eadem decora virgo/tenero letos complexu puerum suum Iesum/tanquam signaculum super cor suum/et quasi signum super brachium suum dicens et snia. Dilectus meus mihi et ego illi inter vbera mea commorabitur/talis est dilectus meus. O filie hierusalem/pulcher decorus et ipse totus desiderabilis. Aduenit et ipse Symeon sacer iustus et timoratus/et ideo beatus quod timoratus/nam beatus vir qui semper est pauidus aduenit eadem hora in spiritu ad templum ubi erat mater illa fortis et annosa que non recedebat de templo ieiunijs et obsecrationibus seruicus die ac nocte/anna scilicet prophetissa filia Phanuel de tribu Asser. Conuenerunt non dubium et alij multi iuvenes et virgines senes cum iunioribus dum adueniret ad templum suum sanctum dominator dominus quem querebat ecclesia et saluator ipse quem volebat/speciosus forma pro filiis hominum/desideratus cunctis gentibus/nobis natus/nobis datus ex intacta virgine quem propheta suspirabundus optabat dicens. Ostende nobis domine misericordiam tuam/et salutare tuum da nobis Deus meus inquit misericordia mea. Et rursus Dic anime mee salus tua ego sum.

Eculta nunc exbilaresce tu qui perieras miserande homo. exulta satis iocundare in/bila et gratias age/ ecce ne dum ostenditur sed offertur tibi ille qui est misericordia tua et salus tua Iesus benedictus. nam quod Iesus nisi salus/cuius interpretatio est saluator

Hoc sentiens et grate rememorans omni ecclesia sanctorum congratulatur et congaudet ad oblationem tanti doni/commemorat/dicens Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Desiderabat itaque peccator et reus homo non sapientiam accusantem/non iusticiam condemnantem/non potentiam penitentem/sed misericordiam indulgentem et saluantem. Hominem nimirum sub peccato venudatum et inobedientiam criminis lese maiestatis reum et miserum euocabat et accusabat sapientia Adam ubi es? Sen. iij. Et non inueniebatur eccusandi vel latendi locus/dum ait Quis tibi nunciauit quod nudus esses/misericordia et ligno de quo preceperam tibi ne comederes comidisti? Hinc Job trepidus dicebat. Si voluerit mecum in iudicio contendere non poterit respondere vni per mille. et ps. Non intres in iudicium cum seruo tuo domine quod non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Non onero me libenter allegationum quotationibus ubi nihil est ambiguum vel perbadi.

Porro iusticia sic accusatum condemnabat/ita ut non esset locus appellandi. quod au disti vocem vxoris tue/et comidisti de ligno vite ex quo preceperam tibi ne comederes maledicta terra te. Hoc attendens Job dicebat verebar omnia opera mea scies quod non pecces delinquenti.

Homem sic demerit accusatum per sapientiam sic damnatum per iusticiam/flagellabat et sniam executioni demendabat potentiam/nec erat locus euasivus. Eiecit quippe Adam et collocauit ante paradysum voluptatis cherubin et flammam gladii igni vite. hinc ps. A fortitudine manus tue ego defeci. Et Job. Non est qui de manu tua possit eruere te.

Non ergo periebam sapientiam cui respondere nesciebam? non iusticiam cuius damnationem euadere non poteramus. nec potentiam cuius punitiones et iram fere nemo poterat. nec in celo. nec in paradiso/nec in mundo. patuit in lucifero in Adam in diluuisio/in submersioe petropolis in momento. Sed misericordiam querebamus indulgentem quam hodie suscepimus o benignissime deus in medio templi tui.

Aduenit prius in medio templi virginis vteri/quo nullus in terra/ctio locus erat secundum Augustinum. dum respondit maria. Ecce ancilla domini/fiat michi

fm verbum tuum sed sibi soli et virginali sponso suo Ioseph cui reuelatio facta fuerat ab angelo q̄ a Maria notum erat Apparuerunt in die natiuitas. sed paucis scz pastoribus. Innocuerat in die epiphanie. sed paucis regibus qui venerunt ab oriente. hodie vero sicut audiuimus sic vidimus Dum suscepimus misericordiam tuā misericordissime deus in medio templi tui

Gratias tibi pater misericordiarū et de totius consolationis qz celasti sapientiam in infantili etate ne accuset iusticiam in humanitate. ne cōdemnet quia nobis damnata ē. potētiā in infirmitate ne seuiat cruciet quibz superatis datur triumphus gratie datur et misericordie vt dominetur et super exaltet iudiciū. Nam miserationes eius super omnia opera eius. hac indigebam? hāc optabamus. hanc hodie suscepimus in medio templi tui deus. dum verificatum est illud in ecclie timpanistrie sc̄e marie Suscepit israhel puerum suum recordatus misericordie sue. hec sunt viscera misericordie dei nostri. quibus visitauit nos oriens ex alto.

Gratias tibi p̄ excellētia doni qd est misericordia quia etiam laudabiliter vite hominū inquit Aug? si femora misericordie iudicetur. Gratias et p̄ cōgruentia loci qz in medio templi qd est locus cōitatus ad quē omnes possunt accedere et equalitatis medium est qd attingere quisqz potest. Sāctum est templum tuū. mirabile in equitate ait ps̄.

Et quid aliud mystice templū istud q̄ ecclia sc̄oz q̄ conciliū iustoz et cōgregatio vbi sunt magna opera domini ex quibus in omnes volūtas eius rē.

Decantet nūc igitur hec ecclia sanctorū. hoc conciliū iustoz. hec cōgregatio salū. de quibus dicit ap̄tus Jam non estis hospites et aduenē. sed estis ciues sc̄oz et domestici dei. sup̄ edificati sup̄ fundamento ap̄oz et p̄phetarū ip̄o summo angulari lapide ip̄o ihu sequi in quo ois edificatio constructa crescit in templū sanctū in dño. Decantet et exultet in iubilo cordis sui dicens. Suscepimus deus miā tuā in medio templi tui. et ita plane suscepimus vt impletū sit qd p̄pheta p̄d̄terat. Dia dñi plena est terra. et iterū confirmata est sup̄ nos miā eius cum reliquis in banc sniam.

Dum hec in ipsa meditatione mea que nūc loquenda fuerant. pus ip̄e meū reuoluerem p̄gebaz sic erumpe in vocem iocunditatis et laudis in

verba cōsolationis leticie ac edificationis spūalis in tra sensum anagogicū passum. p̄n̄ thematis nostri.

Studebam expr̄mere qualem in templo cordis nostri p̄cessionem agere nos hodie cōuenit in qua mystice fuit Maria Ioseph Simeon et anna. figurantes quattuor virtutes cardinales. In qua sint p̄terea lucerne ardentes in manibus p̄ exēpiū cōuersationes luminose et boneste in fide spe et caritate quas figurat triplex ignis. p̄prietas fulgor scz vigor et ardor. fides fulget i vi rōli. spes roborat in irascibili. caritas ardet in concupiscibili q̄ ad tria appropriata patris et filij et spiritus sancti. in patre vigorem. in filio fulgorē. in spū sancto ardorem concipimus.

Decet rursus offerre par turturum. mutue dilectionis in omni castitate. et duos pullos columbarum in sancta fecunditate bonoz opationum. Adornetur templum cordis nostri. stoculis p̄ozum desiderioz et herbulis virentibus sanctarum meditationū cōspargatur. Suscipiamus benedictū puerum Iesum inter vinas castissime denotionis confiteamur ei cum Anna p̄phetissa leuantes sursum corda. et cū iusto Simeone dep̄mamus quisqz hoc cāticum. Nūc dimitte seruum tuum domine fm verbuz tuum in pace rē.

Ita p̄gebam meditationibus dictare mecum que dicerem vobiscum. dum ecce studiositas speculatrix astutisse visa est. tum satis a puero familiaris. huic anne p̄tinus cognita est. hec plimas i culcare questunculas et efflagitare responiones cepit et vbi me attentum videt.

Dic inquit si maria legi purificationis erat obnoxia? qz si sic peccauerat. si non fingere videbatur et opere mentiri. simulans quod non erat et cur non hoc tempe mulieres eidem purificationis legi subdite sunt.

Dic si puer Iesus vere factus est sub lege sicut dicit apostolus quia constat secundus dños iuristas. qz p̄nceps solutus est legibus.

Dic cur Simeon dixit de puero Iesu qz hic positus erat in ruinam et signū cui contradicetur qualiter in ruinam positus erat qui venerat ad salutem. quo pacto positus est in scandalum qz ve p̄ quē scandalum venit?

Dic cur iterū dixit ad mariam Et tuam ip̄ius animam pertransibit gladius vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes rē.

Dic si ex verbo h̄ maria p̄coguit acerbissimam filij passionē qz si sic

nonne consequens fuit vt acerbissimo do-
lorum gladio iam ex tunc foderetur. que ra-
men eū leta cernebat gestabat offerebat q̄
qui se prius obtulerat deo patri in medio
virginalis vteri mor ab instanti concep-
tionis sue benedicte. ¶ Dic cur nō sit festiui-
tas apud latinos de ipso Ioseph virginali
li viro Marie nutricio et gerulo pueri Je-
su fidelissimo cui testimonium dat euange-
lica veritas q̄ iustus erat q̄ ei Iesus ipse q̄
est deus benedictus/mira res subdit⁹ erat/
et ita de plurimis ei⁹ excellētis et virtutib⁹
egregijs quem admodum etate nostra non
nulli conscripserunt. Si gratitudo repen-
denda est deo p̄ coniunctione ecclesie cū no-
uo et vnico summo pontifice sponso suo q̄
retributio cōuenientior q̄ vt de virginali
coniugio ioseph et marie frat⁹ signis aliq̄ cele-
britas i eccia. ¶ Dic vñ mos pm̄i⁹ ioleuit
q̄ arduos hodie ferens cerei et cādele et si
sit hoc fauore ritibus gentilium p̄serpinaz
quasi p̄ditam cum sacibus querentium
¶ Dic cur Maria que nuper ditata fuerat
ex donis magorum non obtulit agnum q̄
diuinitum erat oblatio. ¶ Dic qua arte qui-
bus indicijs cognoscere poterat q̄ Anna
p̄phetis sermo et ad interpretandum dif-
ficilis. ¶ Dic cur Ihesus dicitur nedum
misericors sed ipa misericordia cum tamē
plurimos deserat in tanta miseria ita vt plā-
gendum potius esse videatur et dicendum
Suscepimus deus miseriam et non mise-
ricordiam etc. ¶ Dic qualiter stat cum libi-
tate vel meritis id q̄ d̄ misericordia dicit a
postolus q̄ non ex operibus dictum est E-
sau dilecti Jacob autem odio habui. et ite-
rum non est volentis neq̄ currentis. s; dei
miserantis. Nam si sola misericordia sal-
uat quid agit arbitrium qd̄ proficit cona-
tus eius ad meritum/cui⁹ vult miseretur et
quē vult induat. ¶ Dic cur apud arbeniē-
ses templum mic carebat simulacro nullis
q̄ inclusa metallo forma dei inquit statius
mētes hitare et pectora gaudet loq̄ de mi-
sericordia. ¶ Multiplicata magis ac ma-
gis videbatur studiositas speculatric̄ hui⁹
modi questiones. vt de fructibus et vtilib⁹
misericordie quibus modis conquiritur/
quibus etiam ritibus animam purificat/
verbigenā. q̄lit ad eius curiam appellatur
a curia iusticie/quid in templo cordis est
altare quid atrium/quid sancta sanctorum

quid cimiterium. et ita de reliquis etiaz vñ
q̄ ad curiositatem vel garrule loquacitatis
viciū/cui dum morem gerere responden-
do pararet animus accōmode satis ad pre-
sentis celebritatis misterium (horresco re-
ferens) lamentabilis de repente vox inso-
luit ex ore p̄phico clamans et conquerens
¶ Corruit in platea vitas. Obstupui visu
subito gelidus q̄ pererrat ossa tremor. Hā-
o luctuosissimum o lugubre spectaculum
videre veritatem que p̄ualet. que sup om-
nia viuic prostratam positam q̄ in ruinā
et in signum cui contradicitur. ¶ Hāc s; b/
leuare misericordia/foror sua nitebatur. ¶
Ita enim misericordia et veritas obuiae
rūt sibi. sed obsistebat et reclamabat triplex
error velatus cortice iurium posituoz nō
recte intellectoz ad regulam diuini iuris et
catholice veritatis. ¶ Error prius abicie-
bat p̄latos et ordinarios/ne subleuarent
misericorditer veritatē. Hoc inquit ad ve-
strum nequa q̄ officium pertinet/maiores
enī cause sunt ad solam apostolicam sedez
referende allegabat glosa/cum concordan-
tīs decreti. ¶ Preclamabat error alter q̄
non poterat subleuari misericorditer veri-
tas nisi prius vel simul euocaretur et assi-
steret aliquis qui p̄strauerat vitatum. S; b
iungebat tertius error non esse curandum
apud iudices fidei si veritas mores respi-
ciens corruisset in plateis/errant enim ta-
lia ab eis que fidem respiciunt aliena. ¶
Submurmurabat quatuor inter bec bu/
man⁹ timor/cauete a scandalis si subleua-
ueritis veritatem/cauete ne causam et sc̄m
verum/ex quo tñ ius oritur ponatis in me-
dium. alioquin mors imminet credite
mors. ¶ Atvero misericordia vt erat tota
visceribus affluens pietatis et zelans super
veritate et animarum salute q̄ optabat p/
pheta dicens Corripiet me iustus in mise-
ricordia et increpabit me. s; in q̄ iussit et ob-
testata est quatinus aduersus triplices hāc
errorem pestem improbam/ceteris preter/
missis insurgerem/neq̄ enim aliud opus
esse sibi misericordia gratius vel acceptius
affirmabat q̄ ad extirpationem errorum et
emendationem errantiū opportune et im-
portune vigilanter intendere. exemplifica-
bat de m̄ribus quos ego inquit misericor-
dia taliter affeceram. q̄ tanto succederam
veritatis zelo q̄ persecutores suos toto-
res/tyrannos/et interfectores/non des

sinebant ab erroribus tetrīs auertere cona-
 ri/ quā ad eos/ veritas luminosa venit/ sic
 Petrus et Paulus/ Herodem/ sic Jobānes
 herodem/ et ita de reliquis/ misericordissimi/
 me dilexerunt/ quos tamen apud culpauerūt
 nō finire enī peccatores et snia agere ma/
 gne mie iudiciū est. **V**ide oro quā crudeli/
 or altera nō est impietas/ q̄ dum laudatur
 peccator in desiderijs anime sue/ et iniquus
 benedicat dū iustificatur impius p mune-
 ribus/ dum euenit illa p̄be crudelis lamenta-
 tio/ p̄be tui viderunt tibi falsa et stulta/ nec
 apiebant iniquitatem tuam/ te ad penitē-
 tiam puocarēt. **E**t heu iam inquit mia/ ne-
 dam/ iam nō aperitur iniquitas p p̄bas
 platos sc̄z doctores et cōfessores sed iustifi-
 cantur sed attollit et defendit etiaz in medio
 templi. in p̄sencia sacrosancti huius concilij.
Lōgas essem si cūcta/ piequerer mīe ver-
 ba plena gemitibus/ plena suspirijs/ plena sin-
 gultibus. lacrimis atq; plangoribus. **E**go
 vero reuerendissimi patres et viri/ celeberrimi
 insignes egregij sapiētes et doctissimi/
 qd dicerem/ qd rīderem/ sic pulsar/ sic ob-
 testar/ in ip̄o meditatiōis mee secreto/ p mi-
 sericordiā cōdolētē venienti q̄ tam infeli-
 citer et sede corruerat in plateis. **E**nirebar
 obsequi mie prout equum erat. sed de p̄fi-
 ciendo vir vlla superat spes mihi dū omnia
 circūquāq; reuoluerem illud p̄cipue q̄ om-
 nia apud multos verbuz de fide et veritate
 versum est in fabulā in canticū et nauseam
 obtigit q̄ illud apli de nouissimis t̄pibus
Sanam inq̄t doctrinā nō sustinebūt sc̄z co-
 acceruiabūt sibi mḡfos prurientes auribus et
 a veritate quidē auditū auerent ad fabu-
 las autē cōuertent. **I**llud itē. **S**enece deest
 est remediū locus dū que fuerant vitia/ mo-
 res fiunt. **E**t nō min⁹ dū error veritas repu-
 tatur. **Q**uid nob inquit de heresibus/ et
 rozibus/ ecce nos catholici sumus qd eadem
 iugiter nob cantilena repetitis est si cre-
 dimus vt pentes nr̄/ simplices et idiote qd
 expedit p̄scruari/ p̄fundius. hec dicunt et i-
 bis aliq̄ etiā magni gloriātur. **I**ter hec
 v̄gebat mia dicēs vt tibi si nō euāgelis au-
 ris/ **N**ecessitas ei incumbit tibi necessitas
 ex professione et talento cōmisso. necessitas
 ex legatione/ necitas ex iuramento et fideli-
 tate. necitas ex veritatis periclitatiōe et ec-
 clesiastici ordinis p̄urbatione. necessitas
 ex aperta et p̄cipiti p̄uersione iusticie. **N**e-
 cessitas ex allisione cathedre/ vbi veritas sedz

que cathedra est p̄clarissima vniuersitas pa-
 rifici mater studioz. **H**e mihi qz tacui aut
 qz nō celerius potentius crebr⁹ et cōstan-
 tius/ memetistis erroribus opposui. **F**uerit
 scio placetior altera multis materia sc̄z nul-
 la fortassis vtilior vel ad t̄ps v̄gentior vñ
 si q̄rerē solū/ hoibz placere si captare famaz
 p̄plare. si p̄dicare memetipm. ambularem
 nunc forte in magnis et mirabilibus sup me
 versans et reuersans fines p̄positos. **S**ed
 oportet imitatorē esse illius q̄ ait **E**go de-
 docēs te vtilia nō dicit subtilia. **D**icam⁹
 igitur cum bona venia. qualiter spectat ad
 vos p̄sēs reuerēdissimos d̄nos platos su-
 per erroribus cognoscere/ q̄liter errores dam-
 nare possitis aliq̄ nō damnatis errantibus
 q̄liter deniq; teneat vniquisq; v̄m scire
 p̄cepta decalogi et assertions eius opposi-
 tas. iudicio fidei rep̄bare. tandē nō oportet
 se trepidare timore vbi nō est timor. **A**t
 tenti sumus obsecro p̄ miaz d̄ni nr̄i ihu cri-
 sti et pastoralē. v. de/ qm̄ v̄a res agit spectat
 ad illā q̄ hodie suscepim⁹ miam in medio
 templi dei. **E**xtulimus alijs f̄monibus
 auctoritatē sacri cōcilij et errorem p̄niciosi-
 simū rep̄bauim⁹. quo scisma fouebat. **H**ūc
 efferre studeamus ordinariē p̄lationis hie-
 rararchicā p̄ratem/ et assignemus aliq̄ domi-
 nis p̄latis p̄veritatis misericordi subleua-
 tione fulcimēta. **E**t de q̄tuor ad p̄sēs suffici-
 et. **A**d reuerendos et deo amabiles ep̄os
 spectat ex officio pastoralis r̄tatu hierarchi-
 co q̄ fundat⁹ ē in iure diuino cui nullū inf-
 canonicū rite intellectū cōtradicit q̄ ip̄i p̄nt
 in suis diocesibus errores in fide et moribus
 palam erroneos et scandalosos. iudicialiter
 cōdēnare et hereticare. hoc est hereticales
 decernere et anathematizare auctoritate tam
 subordinata ad sedē aplicā et p̄ticulari cir-
 ca solā plebē suā. **A**d reuerendos et deo a-
 mabiles ep̄os spectat q̄ possint errores qm̄
 q̄ dānare nō enotatis p̄s iudiciali q̄bus
 liber et at̄ibus. **A**d reuerēdos et deo ama-
 bilis ep̄os spectat ex obligatiōe suscep̄i pa-
 storali officij p̄scere q̄ p̄cepta moralia de-
 calogi cū b̄ q̄ sunt de iure naturali cāonicoz
 civili. sunt nihilomin⁹ de iure diuino et de fi-
 de p̄p̄dicta p̄ q̄sto data sunt in scriptura
 sacra p̄ diuinā reuelatiōem et ordinant ad
 vitā eternā p̄ opatiōem eoz. ex fide spe et ca-
 ritate et ita sunt assertions ip̄is p̄ceptis op-
 posite/ iudicio fidei p̄ eos rep̄obande tē.
Ad reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat

et debito pastoralis officij habere ppara /
nonem animi ad defensionem veritas ca /
tholice/etiam vsq ad mortem /spectat etia
cognoscere cu Bieg. q vtilius scandalum
nasci pmittitur q veritas deseratur. Po
stulemus tandem rē.

¶ Tantundem de hac oratione repertum
fuit Lugduni in monasterio celestinoruz
de manu ipsius dñi Jo. de gerson pscriptū

Hermo factus in lo

co sessionis concilij generalis constanti. p
nouū recessum pape Jo. xxij. eodem con /
cilio Anno dñi Mccc. vij. vigilia domini
ceramū palmarum.

Ambulate dum lucem haberis
vt non tenebre vos compben /
dant / Juber hoc christus ptes
ortodoci / patres non in tabulis
ereis vt olim apud romanos sed in libro vt
te conscripti. Juber in q rps originaliter.
Jo. xij. et recitatie i euāgelio sabbati pfen /
tis / vos obedientes audite / ambulate non
passibus corpis. sed gressibus mentis. ambu
late de virtute in virtute / dum lucē habetis /
et qualem lucē Respōdeat lux vera cui? h
verbū est qui sequitur me nō. a. in. te. s. h.
llyi. ¶ Assis innocatus dñe Jesu pclarissi
me sol iusticie dissice terrene nebulas et pō
dera molis atq tuo splendorē mica / absq
te enim picipiti mersa p fundo mens hebet /
et pzia luce relicta tendit in externas ire te
nebras. Docne fiat tu mediatrix / tu aduo
cata et exoratrix nra suppliciter adēda es
virgo gloriozissima que tui nois interpreta
tione tam illuminata q illuminatrix dice
ris Et q lūine porsus lumie gratie / q sic il
luminata es vt dicaris in apoc. Mulier a
micra sole hoc tu nobis lumē vt infundas
de plenitudine tua. suppliciter imploram?
salutates et dicētes. Ave rē. Ambulate dū
lucē habetis vt nō tenebre vos cōprequen /
dant. Lux ista est iam dicti et repero / lux ista
est ptes celeberrimi / deus / qui glorificatur
in concilio scōz dicēte ps. Magnus et terri
bilis sup omnes qui in circuitu eius sunt /
cuius hanc tenemus infallibilem pmissio
nem Math. xvij. Ubi duo vel tres cōgres
gat fuerint in noie meo / ibi in medio eoruz
sum / sicut vidit ps. Dū cecinit in concilio
iustoz et in cōgregatione magna opa dñi /
Et magna plac imo ingentia iam vidim?
in hoc concilio iustoz dei opa spontan cam

et vie spatay cessionis viam / porro cum p
pter semetipm et vt glorificet fecerit oiade
us. quo pacto credendus est pclariori cele
britate glorificari q in concilio iustoz q ve
ra laus est in ecclesia sanctorz ¶ Tres vos
esse cōuenit orthodoci et deo amabiles pa
tres ac dñi vt cōciliū sitis sanctorz et iusto
rū q s posuit de? in mūdo q si q a toridē lūi
naria / vos in q estis lux mundi / siquidem
in hoc constituti estis alios purgare illū /
nare atq pfcere nūc maxime cum factus ē
cōuentus iste sacrosctūs / dum adunatus ē
cerus dum cōgregata est eccia / vt de Ma
chabeis scribit q rūs orarent et peterent mi
sericordiā a deo Et vt opitulanteco decer
neretur qd facto opus esset. ¶ Exultat ani
mus pfecto leuans in circuitu oculos et vi
dens omnes istos q cōgregati sunt tibi h ē
ad utilitatem tuam o pple xpiane / congau
det admirās spūs meus. et in hac erupit ec
clesiastici cātus vocem Lūes aploz et do
mestici dei. aduenerunt hodie portātes fa
cem et illuminātes patriam. dare pacē gen
tibus et liberare pplm dñi. qualiter libera
ret et hortando clamando q. ambulate dū
lucem habetis vt nō tenebre vos comphe /
dant cuius deliciae sunt esse cū filiis hoiz. ip
se tēbre disionū scismatūq tēbre tot erro
rum et heresum. tenebre demū horride tot vicio
rum p ecciasticū corpus vasto quodaz tur
bine miserabiliter erundantiū. ¶ Ambu
late igitur dum lucem habetis vt nō hevol
tenebre compbendant / lucem itaq habe
tis patres luminosissimi xpm q vere in lo
co isto vel emanuel q interpretat nobiscū de
us cuius hec est certissima pmissio ¶ Ecce
ego vobiscum sum oibz diebz vsq ad con
summationē scli. Deus iste est q glorifica
tur in concilio scōz magnus et terribilis su
per omnes q in circuitu eius sunt / et benei
circuitu tuo dñe res omnes esse dicūe quez
tu velut spera intelligibil? centū vbi
q est. circūferētia nulq. tu vbiq es extra nō
exclusus. intra nō cōclusus. supra nō elat?
infra nō pstratus. iō magn? valde terribil
gloriosus et superaltatus in secula. ¶ Ecce
patres orthodoxe q ad hoc ipm vt glorifi
cetur deus et illustret eccia / nūc celeberrima
pificē. vniuersitas cultrix et amatrix eoruz
oim q xpiane religionis pietatem q sanam
doctrinā respiciūt ipa ad exēplar xpianissi
mi regis frācoz p fīs sui dignatūssimi legat
onē mittit qrens pimo ea que pacis sun

Denique secundo quod fidei sunt. Denique tertio quod virtutis et ecclesiastice sunt libertatis / quoniam ad hec tria principaliter synodus hec sacra tendit. **I**nstitit hesternis vespere per ambasatores et nuncios suos hic presentes quatenus hoc matutino tempore / essem habiturus oratione nomine suo / per veritatis elucidatione circa ea que per hoc sacrum concilium agenda videntur occurrere. Nullus opinor mirabitur si ad hanc instructionem ego fragilitatis mee percipiens et tempore aratione percipiens expaui. **N**ihilominus in deo cuius glorificatio queritur / et de studio preterito super hac veritatis inquisitione memor regis preterea et ecclesie regni sui voluntate per instructiones cognita. **I**nstructioni denique matris inclinatissime / cuius legem dimittere neque monitus a sapiente / ego tanquam obedientie filius parere desiderans conatus sum aggredi cum humiliter dicendo / omnem ad hoc sanctorum concilium submissionem ut iure suo dirigat omnia vel acceptet vel corrigat. **E**t in primis quatenus habeat ordo dicendo / lucidus et brevis / quod vel est quod tenet ordine longum / pervertam interim dilato themate oculos nostre considerationis ad hoc quod dictum est deum esse qui glorificatur in concilio sanctorum qui magnus est et terribilis. **D**efigam in hoc psalmate verbo mentis intuitum ne per multa vagemur / fallor si non ibi videbimus huius sacro sancte synodi causam quadruplicem efficientem / videlicet formalem et materiam et effectivam et finalem. **Q**uod aliis cognoscere causam efficientem plane illa est. **D**eus magnus et terribilis / cuius instinctu miseratione afflatu et attractu collecta est nunc ecclesia sicut elevatur spiritu peccavit psalmista. **D**eum esse qui dispersiones israelis congregabit / qui congregat electos suos a quatuor ventis / a solis ortu et occasu / ab aquilone et mari. **T**antum modo qui cepit orandum est ut ipse perficiat / leua in circuitu tuo o sacer / oculos tuos et vide / omnes isti congregati sunt venerunt tibi. **Q**uidni contingat tibi quod idem propheta loquitur / ysaia. **T**unc videbis et afflues et mirabitur / et dilatabitur cor tuum. **E**t si dilates / nunquid non implebit illud spiritu suo deus. **P**orro causa formalis est hec ipsa collectio seu unio concilii sanctorum / vel spiritus sancto formate et exemplate. qui est nexus et vinculum copaginant in unum diversa membra sanctorum / sic agnoscit ecclesia petens per se ipsa ut spiritus sancto congregata hostili nullatenus incurione turbetur. **Q**uerit aliis preterea finale huius sacre conventus causam / sane illa

est ut glorificetur deus magnus et terribilis / iuxta vocem apostoli dicentis omnia in gloria dei facite. **H**ec itaque recta hec efficax semita ad omnem que voluerim adaptionem / si primo quesierim gloriam suam / dedit hoc intelligi dum ait. **P**rimo querite regnum dei et iusticiam eius / et hec omnia adicient vobis. **O**mnes postremo qui in circuitu dei sunt / accipiunt veluti per causam materiali et de se informi. **N**am sicut homines per scismata peccantibus / sequens est univ ersa sub deo quodammodo deformari / quoniam homo finis est omnium / dicentibus platone et aristotele necesse est autem secundum exigentiam finis omnia moderari / sic et aduerso veniunt omnia per hoc sanctorum concilium domino efficiete formate et finiete reformada. **I**ta enim de precioso sanguine christi canit ecclesia / terra ponit astra mundum quo lauitur flumine. **Q**uo circa videre fas est deinceps / quo titulo relucet in causa efficiete ac resider in frustrabilis auctoritas / que causa est deus magnus et terribilis ex quo omnia in mensura. **R**elucet in causa formali exemplaris unitas / ut sint omnes unum / sicut estis nunc in concilio sanctorum / et hoc in deo per quem omnia in numero. **R**elucet in causa finali spiritualis utilitas / quod ut glorificetur deus in quo omnia in pondere. **D**emum concludit in causa materiali generalis vivendum reformadorumque universitas / omnem scilicet que in circuitu dei sunt / quatenus omnia reformentur in numero pondere et mensura. **C**oncedente deo. **E**x quo omnia / hinc modus unitas et mensura. **P**er quem omnia / hinc spes veritas et numerus. **I**n quo omnia / hinc ordo bonitas et pondus / quo ponderere fluunt omnia in causam que dedit esse. **E**terum prima triplicitas appropriat per se / scilicet filio / tertia spiritus sancto bene habet / facta sunt fundamenta soliditate quadrangula / superedificare possumus tetras pythagoricum / hoc est quadruplicem constructionem pietate vel structuram / et dicere pro prima constructione. **D**eus magnus et terribilis sic glorificatur in hoc concilio sanctorum / quod eadem sufficientem prebet et infallibilem auctoritatem ut causa efficiens / quo ad primum fundamentum. **R**ursus per se / constructione deus magnus et terribilis trahit et allicit omnes in commune christianos / ad unum veri capituli unitatem / tanquam causa formas et exemplares / quo ad secundum fundamentum primum in reformatione. **A**mplius pro tertia constructione **D**eus magnus et terribilis sic glorificari vult in hoc concilio sanctorum quod omnia precipue fiat ad honorem et preservationem sue legis ac fidei sine qua ei

Sermo eiusdem

placere nemo potest / quo ad tertium funda-
mentum / scdm in reformatione. Demum p quar-
ta & dultione Deus magnus & terribilis / pa-
tus est reb. omnib. / maxime hominib. cō-
cedere p hoc conciliū sanctorum / quādam re-
formationis pulcritudinē / glorificationes
ordinē & decorem cum pusionib. idoneis
aduersus eos qui nō in rectitudine morū /
sed in circuitu p̄gant vicioz. / & hoc p quar-
ta & dultione sup vltimū fundamentū qd
est tertium in reformatione. ¶ Poterat hic
ordo teneri sub his terminis / sed aliā pgre-
di viam suaserūt verba thematis / q̄ in me-
tib. phora lucis fundata sunt. Reuertamur
igitur & ponamus lucē diuinū p̄cepti / quia
p̄ceptū dñi lucidū illuminās oculos. Lu-
cernam in sup diem legis sicut petrus loq̄-
tur vt iubente deo posita sup candelabru
luceat omnib. que in domo sunt / que do-
mus est ecclia vel hoc sacrum conciliū vice
sua. Diffundat & spargat & sequēter lux ip̄a
veritas euangelica. ¶ Consideratōes qua-
si totidem effulgentissimos radios veritas
tam p̄culariū / splendidos & coruscantes
¶ Ponamus in primis imo iam positam
digito sicut aiunt demōstremus lucez apo-
stolici symboli / quo dicitur credo in sp̄itū
sanctū & viuificantē quid viuificantē
Certam vnam sanctam catholicam & apo-
stolicam ecclesiam vna propter colligatio-
nem ad vnum caput primariū xpm / & vica-
rium summū pontificem sanctam propter
sanctorū cōmunionē & remissionē peccato-
rum vt infra subditur / catholicam hoc est
vlem / quoniā ab eius obligatione nullus
viator immunis est apostolicam / quoniā in
apostolorū & prophetarū p quos sp̄itū san-
ctus locutus est doctrinis fundata est & si-
milū filioz successione duratura. ¶ Tertio
sum q̄ nullus qui vult haberi vel dici vult
xpianus caligare sed cet ad hanc lucem.
¶ Sup addamus v. cē alteram apostolici
verbi conformē huic luci. Solliciti serua-
re vnitatem sp̄itū / in vincula pacis / vnum
corp⁹ & vnus sp̄itū / sicut vocati estis i vna
spe vocatōnis vestre / vnus dñs / vna fides
vnū bap̄tisma / vnus deus & pater oim qui
sup omnes / per omnia & in omnib. nobis.
Sequit̄ & ip̄e dedit quosdā quidē aplos /
quosdā aut̄ p̄phas / alios vero euāgelistas /
alios aut̄ pastores & doctores ad p̄sumatō-
nē sanctorū in opus mīsterij / in edificatōez
corp̄is xpi / donec occurrat̄ omnes in vni-

tatem fidei agnitionis filij dei / in vniū p̄fe-
ctum / in mēsuram etatis plenitudinis. ¶
Sequit̄ veritatē aut̄ facientes in caritate
crescam⁹ in illo p omnia qui est caput & p̄s
ex quo totū corpus p̄paciū & cōnexū p om-
nem iuncturā submīstrationis s̄m opatio-
nem in mēsurā vniūscuiusq̄ mēbrū augmē-
tum corp̄is facit in edificatōez sui in car-
tate. hoc ap̄tius ad Ep̄. iij. & in hanc s̄ntiaz
multa ad Colossē. i. et. ij. et. i. Loz. xij. et
ad Ro. xij. posita sunt. Nec aut̄ p̄pacio vel
ri corp̄is ad mysticū multū lūis affert in q̄
sitorib. veritatis / nedū apud p̄hos sic ar-
stotelē & plutarciū / sed apud theolo. paulū
p̄cipue. ¶ Diffundunt vero sicut p̄missi-
mus. xij. p̄sideratōes ex hoc simboli & ap̄li
doctrinali luce q̄si totidem radij veritatis
splendidissimi. ¶ Ecclesiastica vnitās ad
vniū caput xpm fit & agglutinā p amorosū
sp̄itū sancti vinculū medianib. diuinis ca-
risimatib. tanq̄ qualitatiuis dispositionis
bus / reddentib. in corpore mystico cōple-
xionalē armoniā viuificantē & decentem ad
opera vite sp̄ualiter sufficienter exercenda.
¶ Ecclesiastica vnitās ad vniū caput secū-
darium qd dicit summus pontifex xpi vis-
carius secundior est multiplicior / cupiosior
or & maior q̄ fuerit p̄gregatio synagoge et
q̄ sit p̄gregatio civilis sub vno rectore rei-
ge vel impatore. ¶ Ecclesia habet potesta-
tem seu facultatē / ex viuifico germine sibi
instito p sp̄itū sanctū / q̄ seipam potest cō-
tinuare in integritate & vnitāte mēbrorum
suoz / tam essentialiū seu formalū q̄ mate-
rialiū atq̄ fluentiū. ¶ Ecclesia h̄ sp̄itū
indefectibile xpm sic q̄ lege stante nec cri-
stus potest ip̄i sponse sue ecclesie dare libel-
lum repudiij / nec ecōuerso. ¶ Ecclesia nō
ita ligatur matrimoniali vinculo ad vica-
rium indefectibile sponi sui quin mutuo
se possint absoluerē et dare libellum repu-
diij. ¶ Ecclesia vel generale cōciliū eā rep̄-
tās est regula a sp̄itū sancto directa tradita
a xpo vt quilibet cuiuscūq̄ status etiā pa-
palis existat eam audire ac eidem obedire
teneatur. Alioquin habendus est vt eibni-
cus & publicanus. Patet ex immutabili le-
gedi uina Bath. xvij. promulgata Con-
cilium generale sic describi potest. Conci-
lium generale est aggregatio legitima au-
toritate facta ad aliquē locum / ex om̄i sta-
tu hierarchico totius ecclesie catholice nul-
la fidei p̄sona que audiri requirit exclusā

ad salubriter tractandū et ordinandum ea que debentur regimē eiusdem ecclesie in fide et moribus respiciunt. **E**cclēsia vel generale conciliū dū dicitur aliq regimē ecclesie discernentia/papa nō sic ē supra iura etiā posita/ q̄ possit p libito dissoluere talia dictata p ecclesiā/ eo modo et intentione quibus dictata conclusa sunt. **E**cclēsia vel generale conciliū quibus non possit tollere plenitudinē potestatis papalis a xpo sup naturaliter et misericorditer collate/ potestamen vsū eius limitare sub certis regulis ac legibus/ in edificationē ecclesie/ ppter quas papalis auctoritas et alterius hominis collata est. Et in hoc est totius ecclesiastice reformationis stabile fundamentū. **E**cclēsia vel generale conciliū potuit et potest congregari sine expresso consensu vel mādato pape etiam rite electi/ et viuentis in multis casibus. Unus inter ceteros est/ q̄ accusat⁹ et uocatus sit ut audiat eccliam iuxta legē euangelicā allegatā/ cui legi subiect⁹ est/ et ipse renuit cōtumaciter eccliam conuocare. Alius casus ubi materie grandes cōcernēt regimē ecclie veniūt terminande per generale conciliū/ et papa renuit cōtumaciter illud euocare. Alius si etiā dictatū sit p generale conciliū q̄ debeat tali vel tali tpe conuocari. Alter casus est ubi pbabilis est dubitatio sup cōtendētia pluriū de papatu. **E**cclēsia seu generale conciliū si viāz aliquā conclusit seu dictauerit acceptandam esse a papa pro terminatione scismatis ipse tenetur illam acceptare/ et ita fm preparationem ad tenetur ad cessionem et duz vltro offert eam et preuenit ipse reddidit multipliciter cōmendāndus. **E**cclēsia seu generale conciliū precipue debet intendere cum prosecutione vnius perfecte ad extirpationem errorū/ et emendationem errantium sine personarum acceptione. Similiter ad hoc q̄ hierarchicus ordo ecclesiasticus prelatorum et curatorum multipliciter turbatus reformetur/ ad similitudinē diuine celestis hierarchie/ et conformiter ad regulas primitus institutas. **E**cclēsia nō habet efficacius medium ad generale sui ipsius reformationem/ q̄ si statuatur generalium conciliorum cōtinuatio/ celebratio nem provincialium nō omittendo. **E**xplicat. Et attendat benignus lector/ q̄ prolator huius sermonis J. cancellarius parisiensis preclus nimia temporis angustia/

probationes dictatas nō apposuit ad has considerationes/ sed prout in mentē et linguam et recordatione preteritorum opusculorum/ presertim tempore concilij pisanum abseus ab eo legebat parisiis/ in serens materiam hanc quam in tractatulo quodam sub. xx. considerationū numero scriptam reposuit/ cuius initium est: **E**uenient autē dies cum auferetur ab eis spūs/ ubi predictę considerationes/ et in propositione vna coram legatis anglie pergeribus ad conciliū pisanum tunc parisi⁹ habita/ prolixiori solidioriq; manifestate sunt argumentatione/ qui tractatus et propositio p̄dierūt in publicum/ ut habeat q̄ voluerit fas est.

Ad plus vero iuxta legationis onus impositum per xpianissimum regem francorum ac vniuersitatem p̄clarissimaz parisiē. proposuerat idem cancellarius p̄ verbum de ecclesiastica vnitāte subiungere de errorum extirpatione/ sed impeditus tunc partim amicorū suasionē/ partim tēporis artationē/ et ut in prolixitate non in esset fastidium/ silentio preterijt quorū alia qua summatim hic subiūcta sunt. **G**lorificationem dei/ patres apostolici/ patres gloriosi posuimus esse finem huius concilij sanctorum/ quatenus pleni sunt celum et terra. **D**eus magne et terribilis/ gloria tua/ quatenus non iam ambulent in errorum circuitu impij super terram/ sed agnoscant. quoniam magna est gloria/ dicente sapiente/ sequi te dominum/ per semitas legis tue pacificas/ quoniam pax multa diligētib⁹ legem tuam/ et nō est illis scandalum/ et quia si credis eidem sapienti/ nihil dulcius q̄ respicere in mandatis dei. **S**ed ve mūdo a scandalis/ ve tibi mala voluntas/ et ideo mala quoniam arrogāti superbia gloriam propriam querens anteponis eam diuine/ nolens subici legi sue neq; captiuare omnem intellectum in obsequium fidei. hinc hereses et errores impij hinc scandalorum turbationes horride/ hinc ordine violato plurima fedaq; confusio/ hinc tandem in hoib⁹ et ex cōiti p̄ omnia que ppter hoies fecit deus/ suboritur frequēt nō gloria dei/ nō pax hoib⁹/ sed terra q̄dam alteratio/ mortificāz et abiciēs viuificantē gratie sp̄m/ et cadauerosam mōstrosoz defectū nō tam formā q̄ deformitatē inducens. **D**eplorat hanc puerissimā rerum

Sermo eiusdem

vicissitudine christianissimorum francorum rex cum
ecclesia tota regni sui miseretur dolet et pariter
et ab huius sacrosancto concilio legitimas possessiones
effragitat. Non profundat precor ab expecta-
tione sua nolite careat piissimis desiderio-
rum suorum affectibus sed et patres sequitur sua
proles regem videlicet filia sua parisiensis. vni-
uersitas nec tantum sequitur sed preter humili-
tate salua quoniam consilijs nunc exhortationi-
bus. alquando doctrinis sciens quod veritas
custodit regem sciens preterea se posita apo-
stoli in suum ut potens sit exhortari in doctri-
na sana et eos qui contradicunt arguere que
posuit aref. opa duo sapientis. Denique pa-
ta est tamque posita in lucem ecclesie ad sanctifica-
tionem omni poscenti rationem de ea que in
ipsa est fide et spe ut in omnibus et per omnia
glorificet deus. Insurrexerunt ecce post
aliqua tempora plurime doctrine pegrine varie
pestifere et danate obtenebrantes ecclesiam
per multa christianitatis membra per regna
per prouincias per regiones insignes. Pro-
cessum est ad expellendas huiusmodi doctrinas
rum terras caligines nunc luce disputatio-
nis doctrinalis per doctores et vniuersitates
nunc stabello iudicialis reprobationis per
dyocesanos et inquisitores heretice prauita-
tis in anglia in scocia in praga in francia
Hodum tamen vel illuminari vel emenda-
ri sufficienter insperimus cecam et stultam
improbam asseritorem sectarumque suorum/
quin error assidue sicut cancer serpat et ali-
cubi palam quasi nudato ense per nationes
et populos imprudenter erumpat. Propterea
necesse est per splendidissimam et inoffensibilem
huius sacre concilii lucem prouida celeritate
de remedijs institui ut qui sperauerunt prela-
tos et doctores diuinitus positos tanquam lucer-
nas in domo dei reuerantur eos respiciant et
obediant dum in vna hac ecclesie domo col-
lecti dabunt auctis sue robur et pondus ibunt
in splendore fulgurantis haste reprobationis
iudicialis. qualem nemo quod christianus vide-
re vult audebit condemnare. Esto contemnat
Ipe tamen de contemptu suo fulguratione
concremationem que subicit ut iustus est. Et
quoniam charitas sicut incipit a se et a suis dile-
ctionis exhibitione sic in correctionis et
emendationis percuratone priorum habere lo-
cum debet ne subeat illud in proprium puerbium
Medice cura teipsum. Et illud de apostoli sententia
qui predicat non furandum furaris non oc-
cidendum occidis non iurandum deicias

et ita de reliquis. Sic christianissimus rex
noster suaque per adoptionem dignitatem charis-
sima filia parisiensis vniuersitas voluerunt
bactenus a regno et a suis pueris quousque
errorum zizania mori ut erumpere seu ger-
minare sentiebantur diligenter opprimi re-
secari que nunc falce doctrine nunc securi
pastoralis sine. Ita tamen ut non simul es-
radicaretur et triticum. Sunt plurima rei que
loquimur documenta et quibus vnum quod no-
uitate acritateque precellit censuimus imediu
deducere. Ecce patentes regis nostri lites-
ras quas audire libeat legi debebat hoc lit-
tera patens cuius initium est post incita-
tionem Regia maiestas nostra De hinc
subiungendum erat. Audiuistis sacrosan-
ctum hoc concilium iustorum quatenus in
christianissimo rege nostro seruetur zelus ad ea
que fidei sunt absque omni personarum accepti-
one absque respectu persone etiam carnis et sa-
guinis. Terreat ipse deus magnus et terri-
bilis qui glorificatur in concilio iustorum quod
salubriter et potenter intonat. Ambulate in
lucem habentibus subdit monitionis causam
Ne tenebre vos comprehendant Et quales
oro densiores fugibiliores horribilioresque
tenebre que errorum et heresum circa prima
preceptorum moralium principia videntur. Non
perinrabis Non occides Non insidiaberis
Terreat ipse ecclesiasticos pastores et
doctores positos in luce aliorum si non ad
exemplar tam in signe atque plucidum christi-
anissimi regis nostri non eos illuminet ac-
cendat et inflamet zelus domus dei. Voc-
dicentis Llama ne cesses et annuncia po-
pulo meo peccata sua. Si non irgeat eos
procedere constanti celeritate ad effugatio-
nem errorum tenebrosorum et ad illumina-
tionem errantium neque enim potest integra sa-
lubritate sine secundo primo fieri quoni-
am dum impune pertinacia manet in erran-
tibus conualescant et seuiant errores necesse
est. Sed in ipsa meditatione mea vi-
detur occurrere animalis homo non sapiens
que dei sunt deum non inuocans. Illic pre-
terea trepidat timore vbi non est timor ma-
gnus est inquit susurratone tremula ma-
gnus credite et terribilis quem tangit et no-
tant errores huiusmodi princeps est. Sa-
mus autem quid sapiens enunciat. Iudis
gnatio principis moris et vir prudens pla-
cabit eam quid queso si seuiat si seditio-
nes concitet si bella moueat si secum plim os

hos terroribus/hos pmissis in errorem suum trahat. Ita ut si fieri potest moueantur etiam electi. **U**ide sedulo ac iterum iterumque recogita/ait animalis homo/ ne fortassis obinde prestetur tam desideratis/ sine iam iamque in ianuis existenti/pacis ecclesie/grandis obex/vel totalis disruptio.

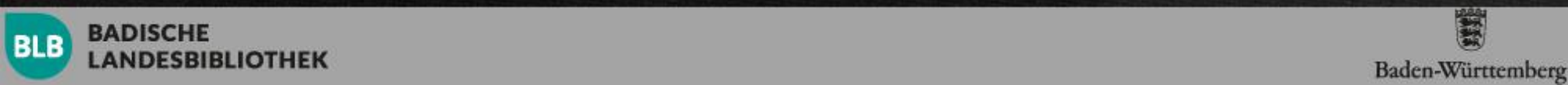
Atuero nihil hic tale timendum. **O** strenuissimi pugiles fidei. **O** potentissimi legum diuinorum defensores. Nihil inquam tale timendum; timentibus deum/et obedientibus iussioni/qua dicit. Nolite terri ab eis qui corpus occidunt/animam vero occidere non possunt. Ita dico vobis hunc timere. timeatur deus/ et non terreat homo time deum (suadet agu.) et minantem mundum vniuersum ridebis. Tollatur hec suspiciosa pigri formidatio/ dicentis leo est in via/ deuorandus sum quia profecto magna vnica securitas est nil time re preter deum. Cuius hec iussio est. **V**sq; ad mortem certa p iusticia/ et iterum. **E**sto fidelis vsq; ad mortem/ et similia. **P**otueramus rem hac in longius deducere/ p q; interim satis sint breues et pauca considerationes/ quasi totidem radij moralis/ luminoseque veritatis. **P**rouidendum est hereticali deuiationi demoni p ecclesiastica membra serpenti/ non minus celeriter et efficaciter q; scismati sup cotendemia de papatu. Ecclesia quippe magis in fide q; in secundario capite fundata est. **P**rouidendum est constantius p hoc sacrum conciliū ad extirpationem errorum/ emendationem errantium quanto qui errant plures sunt potentiores et maiores. **O** si quis dixerit q; bella suscitabunt/ diffamat eos nimis/ neq; ei leuiter credi debz. **P**rouidendum est ad emendationem errantium/ p eos qui se dicunt amicos eorum vigilantiori solitudine q; per extraneos ceteris paribus. **P**restantes scienter impedimentū ne errantes resipiscant/ et corde credant ad iusticiam/ et ore faciāt confessionem ad salutē/ habendi sunt hostes capitales errantium et salutis eorum. **P**restantes scienter impedimentū ne tollantur errores/ et errantes corrigantur/ redditori sunt rationem de damnis omnibus tam spiritalibus/ q; temporalibus que obinde perueniunt aut venient. **O**missio seu dissimulatio prestantium impedimentū nedū positine sed priuatiue vel omissiue/ directe vel indirecte/ per cantelas hūanas/ ne tollantur errores/ causat suspicionem de falsi-

toria heretice prauitatis/ quādoq; leuem/ quādoq; vehementem/ quādoq; cōuincentem iuxta varietatem obligationum. **I**n excusabilior et aliquādo perniciosior est error in principijs legis naturalis/ sicut sūt precepta decalogi/ sicut planum et vnitatum intellectum verborum apud omnes vntes ratione/ q; sit error in articulis fidei/ q; sunt supra nature facultatem. **E**t in agibilibus q; speculabilibus. **C**onditionalis protestatio vel confessio/ nō sufficit ad purgationem legitimam/ super publicatione vel defensione vel auocatione errorum/ quorum oppositas veritates tenetur errans explicita fide tenere. **D**iffamatus publice et notorie/ super publicatione aut defensione errorum contrariorū recte fidei et moribus tenetur seipm purgare/ si potest coram iudice legitimo etiam nemine cum personā accufante/ tenetur enī seruare famā propriam/ et ab alijs scādala prestita remouere. **P**ar regnorum per xpianitatē vic potest efficacius et diuinius procurari q; p legitimam extirpationem errorum/ et correctionem errantium. **Q**uerre prouisionem super extirpatione errorum/ et correctione errantium non est impedire professionem vniōis ecclesie/ sed est eam iuuare et accelerare multis attentis. ita ut verum sit/ q; oportet vnum facere/ et aliud nō obmittere. **E**xplēcit

Sequitur propositio

facta coram concilio generali Constantiensi ex parte regis francie per examū sacre theologie professorem/ dominū Cancellarium parisiensē. Anno dñi. M. cccc. lxxi. die quinta maij. Rñsua ad quādam propositionē ex parte dñi Burgundie per episcopū Aterabastensem prius videlicet secunda dicti mensis factam.

Reverendissimi patres ac domini pcellissimi/ deo in super amatores egregij ac spectabiles viri doctissimi atq; sapientes. Deus qui glorificatur in concilio sanctorū magnus et terribilis mihi locuturo. imo nobis humilibus ambasiatoribus xpianissimi francorum regis/ pro parte sua et veritatis catholice defensione locutus/ coram hoc sacrosanctorum concilio/ in spiritu pacis et lenitatis congregato/ in quo glorificatur deus. exorandus est in primis/ ac sibi dicendū cum

Propositio facta

propheta. **D**ens iudicium tuum regi da. **A**cco
modum satis est quod sequitur / et iusticiam
tuam filio regis. **I**uste quidem sic exposci
mus. rite sic exordimur. quoniam dicente
eodem propheta. **D**onor regis iudicium diligit.
Que ratio? **A**mirum quis constituitur est rex
a deo iudex omnium in vindictam malefactorum /
laudem vero bonorum / neque enim sine causa
gladium portat. **C**onfitebor hoc ipsum pia gra
tiaque recognitione / idem rex suis parentibus
litteris prout infra docebitur. **S**ed ve minus
do a scandalis / ve caluniantibus christianissi
mum regem superbis / ita ut exclamare fas
habeat tam apud deum quam apud hoc con
cilium dei nam congregatum. **F**eci iudicium
et iusticiam ne tradas me caluniantibus me.
Et illud quod sequitur. **S**uscipe seruum
tuum in bonum / non calunientur me super
bi. **E**t a quibus oro caluniantibus querit
rex eripi. quales sunt iste calunie. **D**icemus
pauci pro re tanta. ut proinus ad rem ve
niamus quam exponere atque defendere missi
sumus nos humiles et deuoti eiusdem regis
ambasiatores. **E**cce calunia dicentium etiam
in hoc concilio / quam auribus his accepi
Quid queritis? **R**ex vester non fecit iudicium
et iusticiam super necem luctuosissimam unius fra
tris sui / quae vel dissimulauit vel indulxit.
Caluniantur ex aduerso plurimi dicentes
Rexque iustificationem mortis illius non
iuste damnarunt vel permisit. quam mortem
non reprobare / sed approbare debuerat. au
ditis calunias quaquane sum dextrorsum
et sinistrosum / quas quomodo dissoluemus
Atendite patres orthodoxi. **A**llegatum nus
per hic audistis. et in epistola dominice cur
rentis scriptum est. **S**equamini inquit ve
stigia eius / qui peccatum non fecit. et hic est
christus iesus quem inuenimus proprias
iniurias equanimiter indulgisse / qui cum
malediceretur sic subdit petrus non ma
ledicebat cum patre / non conuincit.
Ipsam vero patris sui dei diuinaeque legis
sue contumelias acriter reprobasse legimus
semper. adeo quod referente **D**arco dictum est
quod de eo propter feruorem defendens
de legis dei / quoniam in furore versus est. **N**o
tat ista **C**hrystus super illud mat. **V**ade retro
sathanas / ubi nos inculpat qui mires in ini
urijs dei sumus. acres vero et implacabilis
imo crudelis in nostris vindictis in
uenimur. **N**on sic moyses qui mansuetis
simus existens omnium qui erant in terra

mira seueritate preuaricatores legis diuinae
ne vindicare curauit. **R**ex igitur christianissi
mus et vere mansuetissimus atque totius ama
bilis / sequendo vestigia eius qui peccatum
non fecit / pronus fuit ac indulgentissimus
in personalibus iniurijs / sicut et fuerat ipse
frater suus quo iubente nemo unquam vita pri
uatus est. **R**ecogitat idem rex velut ad sedi
cum / quod reges israel clementes sunt. **E**t
illud **S**alomonis. **D**isericordia et veritas
custodiunt regem / et clementia roboratur
thronus eius. **Q**uamobrem sicut tradit
in his parentibus istis misericordia in eo
supercalauit iudicium. dum de fratris aman
tissimi necem vindictam non accepit. **A**uero
dum ad iniurias diuinae legis ac fidei / dum
in adulteratione sacrilegi verbi dei proce
sum est. ipse nulla ratione potuit hactenus
induci / ut dissimulante eas ferret. appro
bando iustificationem sceleratam hereticalem
et impiam huius execrande necis. **T**enuit
misericordiam in primo. veritatem in altero
custodiuit. **A**ccipite patres scripti me
moriter quemadmodum collaudauit. et gratias
egit ipse rex / huic sacro concilio. quod hanc
assertionem **Q**uibus tyrannis et damnatus
uerat ut hereticus. **Q**ue quidem assertio si
cut referant predictae littere inuenta est ex te
stimonio fide digno / sufficienter contineri
in damnata propositione defuncti **D**a. **J**o
parni / qui iustificare mortem hanc iustitiam
horribilem. **E**t ecce testimonium. **C**vi. magis
strorum in theologia in his litteris quales
sunt apud iudices. **L**ectura vero tam istas
rum quam aliarum litterarum atque saecularum pla
ceat ut referretur in finem / ne fiat interim
nostra velut cicatrosa narratio. **P**orro
licet habeat paruitas mea / hoc loco patres
celeberrimi / grandem et multam aduersus
caluniantes me respondendi materiam ni
hilominus pudet me et pudere debet quod super
pulsus et unis. si non ad imitationem christi
capitis nostri. si non exemplo christianissimi
regis ut preferatur. si non ad publicam huius
sacri concilii iustionem. quam velut e
celo sonantem libens accipio / si non in qua
nunc agam dissimulante circa proprias ini
urias / quatenus illas dei ac fidei morosis
us. et eo efficacius quo patientius / possim
prosequi. **D**ecretum praeterea non insistere cir
ca relationem eorum que sunt in facto. de
quibus constare poterit et potest / quis vel
tra vel falsa dixerit in prospectu tam sacri

conclij. Nam conari oia falsa reuellere. et mordentes remordere. contentio potius ca-
nina est. muliebris peccat et indigna / q̄ gra-
uitas et piana. **R**pus iam dixi et repeto / cuz
maledicere nō maledicebat / cū patere nō
pminabat. vbi satis qd sequamur admo-
nuit. **L**egi q̄ dixit vba in q̄ pualuerit sup
nos. **S**equitur fructus. et impietatis nris.
tu ppiaberis. fructus plane salubris et yber-
rimus. **F**uit ni fallor rex dauid cui beccer-
ba sunt qui cū maledicere a semey dixit ad
abisay nolente eū cōfodere. **D**imitte vt ma-
ledicat tibi si forte reddat tibi dōns bonū
p maledictione hodierna. **P**orro si que v-
bis pstringam / pusillū vel magnū / neq; ei
glorios me pfectū esse qualē iacobus loq̄t
dicens. qui verbo non offendit hic pfectus
est vir. veniaz supplex peto. **D**eniq; quali
zelo vel intentione materia hāc fidei / castis-
sima mentis integritate tractandā psecut-
vsq; modo fuerit / scis o cordiū deus inspe-
ctor / testimoniū tibi phibente psciencia /
q̄ nihil tibi psciens sū aliud intendisse p-
cipaliter deliberato et recollecto iu se aīo ni
si dilectionem et emendationē hominū / cū
odio et extirpatione vitioꝝ et erroꝝ. etiam
vsq; ad certa discrimina corpis et vite. **D**oc-
odiū habebat q̄ dicit. **P**erfecto odio odes-
ram illos. **B**losa pfectū odiū est diligere na-
turā vel psonā. culpā odisse. **S**ed quid se-
quitur inimici facti sunt tibi. p̄pterea si tale
tibi p̄tigerit amirari nō debeo. **V**etus ei
et trivulgo puerbiū est. **V**eritas odiū pa-
rit. **Q**uasi nihil tibi psciens sum. nihil om-
nis p̄clamo tremēs et pavidus cū aplo / q̄
non in hoc iustificatus sum. **N**am qui me
iudicari dōns est. dominus ille magnus et ter-
ribilis. ante cuius tribunal stabimus oēs
Illic apte videbitur quo quis zelo qua sin-
ceritate et simplicitate / fidem ac legem suaz
seruauerit / defenderit / et p eadez certauerit.
Felix qui iudicare poterit ex vō corde. **F**elix
ei iudiciū et iusticiā. **F**elix qui imitatus su-
erit modo quo p̄dicimus xpm / p̄ptias tole-
rando et diuinas absq; vlla miseratione i-
urias psequendo. **F**elix deniq; cui p zelo
domus dei dici poterit. **I**ste sanctus pro
lege dei sui certauit vsq; mortem. et a ver-
bis impioꝝ non timuit. fundatus enī erat
supra firmā petrā. **H**is itaq; prelocutis
liberatus videor ab onerosissima inutili et
forte pbrosa p̄tentione / respondendi pun-
ctualiter vel articulatum ad omnia que sūt

in facto circa processum **R**euerendi patris
episcopi parisiē. et inquisitores heretice
prauitatis in toto regno francie / **Q**ui pro-
cessus si sit in hac ciuitate **L**onstā. postu-
lamus atq; requirimus q̄ ponatur in ma-
nibus conclij constanter affirmo salua cu-
iuscunq; reuerentia et honore / q̄ aliter pri-
die multa dicebantur q̄ habeat in se verus
p̄cessus. qualem autenticatum speramus
in breui recipere. **P**roinde quo ad process-
sus alios hic habitos / intendimus dū po-
stularos iudices habuerimus / copiam pes-
tere / ac deinde procedere. et causam instrui-
ere. p parte christianissimi regis / prout ras-
tionis ordo postulabit / et cū oim debita ces-
leritate. qz procrastinatōnes nō querimus
sed quod iustū est querimus iuste fieri / qd
iustus est inquit lex iuste exequeris. **C**redi-
te q̄ talis obinde fuit ad deum deprecatio
premissa. **D**eus iudiciū tuum regi da. **C**e-
rum submissimus ex persona regis eiusdez
Feci iudiciū et iusticiam / non tradas me
calumniantibus me. **I**llis itidem addidit
mus. **R**edime me a calumnijs hominum /
vt custodiam mandata tua. **S**uperstit
itaq; plurimi secundaz fontes calumni-
am / vs̄ interim de prima sileamus / cuius id
pugnatio litteris istis inseritur. **H**ec est ca-
lumnia sicut audiuit cetus iste sanctissim-
q̄ propositionem defendentem. **D**a. **J**o.
parui / et assertiones nouem excerptas ab
ipsa / rex idem christianissimus nō recte dā-
nari p ordinarios iudices fidei fecit / p̄mi-
sit vel approbauit. **Q**ue quidem proposi-
tio iustificare nitimr mortez fratris sui / iu-
bente domino duce burgundie per alios i-
ffictam. **Q**ua super re conqueritur ipse rex
in his patentibus litteris. **T**estor attamē
deum in primis / me non leto ea sed mesto
ore recitaturū que continent / nisi q̄ ita fie-
ri defensio cause regis. imo catholice veri-
tatis et fidei nunc impellit. **P**rotestor igit-
q̄ non ad iniuriam cuiuscunq; / nō in caus-
sam criminalem vel personalem recensebo
ynam presentium litterarum particulam /
qua sic habetur ex persona regis / subinde
inquit. **Q**uid iniustius iustificatione cri-
minis / et talis criminis / in quo quid laude-
mus quid remuneremus perpendite. **N**ū-
quid auctores laudabimus. sed in eo defu-
it iudicialis auctoritas. et regiam nostram
sp̄rens / inualidamq; predicans / et enoz
miser ledens / vs̄rupauit. tot abutens bene-

Propositio facta

ficis/tot necessitudinibus/ quibus maiestati nostre etiam ipso iacante tenetur obnoxius. **¶** Numquid ministros laudabimus? Sed eorum impietate prodicione vecordia crudelitate senicia cupiditate nihil exécrabilius fedius terrius excogitari potest. **¶** Numquid facti modum laudabimus? Sed hic per premeditatas diu insidias/per confederationem plurium/per simulationes blandas/per mille amicitiarum signa fallacia/ad subitum fraterni regis sanguinis exitum/tanquam de bestia processum est. et hoc hora tenebrarum/ et in tali ciuitate/ ubi securitas/ plebeis etiam et aduenis esse debuerat. **¶** Numquid operis rationem et causas laudabimus? At nihil ibi probabile prius/nihil posterius inductum est pro testimonio/ quod tali notorie constet quales sint leges diuinas et civiles esse necesse est ubi vilissimus etiam homo rite vita priuatur. Qualis nempe lex non premonitum/non auditum/non conuictum/ morte damnauerit sicut ait nicodemus. sicut et a festo notatum est. Numquid tandem facinorosi uentum laudabimus/ et remuneratio ne dotabimur? Sed obinde florentissimum illud pridem regnum nostrum/ iam per septennium tot calamitatibus infandis attritum est/ tamen in eo sanguinis humani fassum fuit/ ut estimationem omnem effugiat. **¶** Hic plane est uerus casus/ patres equissimi atque sapientissimi/ hic est casus cum acuto/ breuis sed valide reprobationis/ telo positus autentice. Quo cognito quid adhuc egemus testibus/ quid ambagibus uerborum/ quid circuitionibus friuolis euasionum frustra nati necesse est. ubi mortem hanc comitate sunt lesa maiestas regia. assisiorum crudelitas impia. iuramentorum uolatio fallax et blanda. legum omnium diuine naturalis et humane preuaricatio notoria. denique regni totius infanda calamitas et feda. **¶** Huiusmodi o mores. o tempora. sunt etiam in hoc sacro concilio/ qui tales circustantiarum notas vel non aduertentes/ vel nescientes/ vel dissimulantes (negari quippe non possunt) calumnias si rere non cessant aduersus damnationem reprobissime iustificationis huius latam. **¶** Prima calumnia. **¶** Calumniantur alii qui primo dicentes assertiones istas assertore caruisse. nec ex consequenti ueniunt in

dicio fidei reprobande. Sed respondemus primo/ quod in errorum damnatione non oportet assertorem dari. ubi notorium est et patens scandalum ex doctrina tali. Et uerum nec haberet nec habuissent huiusmodi assertiones assertores. sed habuisse processum indicat/ et nunc plurimos habere in hoc sacro concilio aduersam non pudentem partem gloriari. A qua factum est ut a loco hoc sacro et celebri/ unde ueritatis elucidatio sperabatur inde pro obdolor falsitatis tenebre depressiores per populum christianum resperse sint. Dedit occasionem decretum publicationis uotorum seu deliberationum/ priusquam examinarentur inter magistros/ et conferrentur ad inuicem cause/ rationesque dicendi. Quibus aspectis et libratione/ pars aduersa nihil probabiliter/ nihil solidi fundamenti. nullum denique robur auctoritatis comperta fuisse habuisse. Et hoc perspicue uidebitur domino propicio. sed egre ferimus quod non citius atque prius. **¶** Secunda calumnia. **¶** Calumniantur alii secundo quod assertiones iste sunt infideliter et perperam/ presato magistro Jobanni parui per emulos attribute. Non strant beliter regis contrarium. quod monstrabitur in processu. ex ipsa propositionis inspectio ne liquefit quam hic examinanda et damnanda iudicialiter offerimus. Nec illa est uel similis/ quam in camera sua se presentente partim pronunciauit. partim pronunciarum fecit/ multis transcribentibus idem Johannes parui. que et postmodum per exemplaria multa uenditioni publice fuit et posita. Ueritas est nec negamus/ quod de conclusionem finali propositionis istius secularissime. que conclusio est domini ducis Burgundie/ sicut asseruit sepe et loquitur singulariter de ipso quod in nullo culpam debet dum fecit interficere ducem Aurelianensem sumptis quinque sex septem assertiones non propterea dolo malo uel ad ueritatis immutationem. sed ut honor ipsius ducis burgundie quantum fieri potuerat/ celando nominem eius seruaretur. Quale est igitur ea que in obsequium facta sunt/ in maleficium retorquere? Porro non secus euenit in hoc concilio dum assertiones absque asserentis nomine nunciate sunt/ quod uerum uidemus in grande preiudicium cause fidei et catholice ueritatis. quia non ita potuit in

Telligentia dictorum et causis assumi dice-
 di. **Tertia calumnia.** Sequitur alio-
 rum calumnia tertia idem dicentium quod
 priores sed et alio capite. Contendunt eni
 magistrum Johannem parui veritates oc-
 to pro sua maiore posuisse. que ab ipis as-
 sertionibus plurimum sunt dissimiles. At
 vero calumnia talis non releuat in aliquo
 sed aggrauat. et gladio proprio facientem
 iugulat. Primo quoniam pretense veritas
 res iste quedam reperiuntur in fide et mo-
 ribus erronee/ vt tertia quarta sexta et septima.
 Alie vel false/ vel iniuriose/ scandolose et
 piarum aurium offensiuę/ imo et sacrilege
 si examinatio debita fiat. Fatemur proin-
 de assertiones istas nouem non esse totali-
 ter extractas ex pretensis octo veritatibus
 quia ex conclusione principali tres vt pre-
 mittitur sumptę sunt. reliquas vero cũ plu-
 ribus alijs continent articuli quatuor hac
 illac sparsim inducti pro maiore cum suis
 probationibus. Quis preterea nescit pos-
 uisse propositiones plures et varias scri-
 ptas fuisse pro eadem conclusione insti-
 tuta. imo et sic actum esse bis aut ter for-
 suan inuenietur testimonio fide digno.
 Fuit autem vna variationis occasio/ pro-
 positio facta parisijs in castro lupare pro
 parte domine tunc ducisse Aurelian. ad im-
 pugnationem prefate propositionis Jo-
 han. parui. Ita qd non est verum salua pa-
 ce dicentis/ qd illa sua propositio non fuit
 rit ipso viuente quomodolibet impugna-
 ta. Tur autem non damnata iudicialiter
 fuerit/ plurima dici possent. sed amica bre-
 uitas et loquendi sobrietas non patitur.
 Horum est illud ciceronis. Inter arma si-
 lent leges. qui audit intelligat. **Denique**
 hanc cum prioribus calumniam/ vnũ ver-
 bum dissoluit. quia nihil actum est/ nihil
 processum iudicialiter contra personã ali-
 quam. sed dicitur contra quaternum istũ
 et alios similis tenoris. damnando doctri-
 nam in eis pestiferam/ cum assertionibus
 istis nouem/ et alijs illic positis. quisquis
 auctor vel non auctor extiterit. **Quarta**
 calumnia. **Sequitur aliorum calum-**
 nia quarta. Veritatem inquit habent
 assertiones iste specialiter prima principa-
 lis/ et hoc in casu diuine reuelationis. Sz
 facilis est responsio/ dicere/ doce me de re-
 uelatione. Nam absurdum et blasphemie

proximum est detorquere diuinam reuelationem
 passim in casibus assertionis illi-
 us Bullas e celis super hoc non recepim⁹
 sed in oppositum scripturas de celis habe-
 mus autenticas. **Quinta calumnia.**
Veniamus ad alteram calumniam qn-
 tam. Assertionem iste/ dicunt multi/ vere
 sunt in casu inuitabilis necessitatis. Dic-
 est principalis locus refugij partis aduer-
 se/ delitescunt in hoc antro subdole et ober-
 rantes ratiocinationum vnlpecule. Do-
 cuit hoc lectura quaternorum et allegatio-
 num/ fulcire conantium partem istam. In
 loco hoc publice sessionis conuincantur.
 et hoc per inspectionem omnium fere sce-
 dularum/ ratiocinantium pro verificatio-
 ne huiusmodi assertionum. **At vero cre-**
 dite patres orthodoxi/ defecerunt scrutan-
 tes scrutinio. et meditari sunt inania. Res-
 peremus hic pauca pro plurimis/ que ad-
 uersus calumniam istam et allegata et scri-
 pta sunt. Sunt nimirum assertiones iste
 preter octauam vniuersaliter posite. neqz
 ad casum inuitabilis necessitatis coarta-
 te. imo potius exclusę/ quo casu etiam in-
 uitabilis necessitatis/ negaremus eas ex
 forma loquendi veras esse. qd scilicet meri-
 torium esset nedum occidere/ sed occidi fa-
 cere per insidias et villane sine diffama-
 tione etc. **Omissa vero contentione su-**
 per hoc. constat vt predicimus assertiones
 istas octo sumendas esse pro vniuersalibus
 ex quadruplici radice. Primo ex vsu com-
 muni et vulgaris acceptionis. Secundo
 ex forma sue locutionis. Tertio ex modo
 syllogistice applicationis. Et quarto ex
 teologicis sermonibus ac moralibus regu-
 lis/ in quibus indefinita pro vniuersali so-
 let poni. Declamationes omittere fastidij
 timor cogit. Nam in prima multiplex di-
 stributionis signum ponitur dum ait. li-
 citus est vniciqz subdito etc. Sed et quar-
 ta palam est vniuersalis dicens. qd quili-
 bet tyrannus debet interfici per insidias
 etc. Porro quid dicemus de nona que sic
 habet. In casu socialitatis/ iuramenti pro-
 missionis/ seu confederationis factarum
 ab vno milite ad alterum quocunqz mo-
 do id fiat aut fieri possit. Si contingat qd
 istud vertatur in preiudicium vnus pro-
 mittentium/ aut confederatorũ/ sponse sue
 aut suorum liberorum. ipse de nullo reuel

Propositio facta constantie

eas obseruare. Pro quid vniuersalius/ac
proinde quid absurdius/quid falsius/quid
dementius dici potest? Sed non minus
inepta est defensio qua dicunt aliqui/ista
ideo veram esse/quia preiudiciū capit tan
tūmodo pro preiudicio anime qd est pec
catum mortale vel veniale. Atvero forma
propositionis vulpeculā hanc interimit.
quoniā homo non iurat in preiudiciū ani
me vxoris sue vel liberorū. Confutatur et
ex cōmuni modo loquendi apud vulgus/
apud iuristas et iudices. Unde et papias
dicit preiudiciū esse impedimentū in cau
sa. Rursus eque turpis et friuola est fuga/
dicendo qd preiudiciū analogice dicitur
de preiudicio spiritali et temporali. Pos
tremo etiam vbi preiudiciū concederetur
non posse dici nisi de preiudicio anime/
quod esset contra ius. Verū tamen homo
pro conseruatione iuramenti deberet hu
iusmodi preiudiciū non quidem facere/
sed ab alio factum pati/pro conseruatione
iuramenti. Patet in iuramentis per metū
extortis. Quanta est igit o salutifer chri
ste/scandali materia aduersus hoc concili
um/et constituentem ipsum/bonos et gra
ues literatissimos et peritissimos vtroq; iu
re. qd iam per vndecim menses vel eo circa
ventilari visa est hec doctrina tam paten
ter hereticalis/imo et sacrilega/tanquā de
propositione dubitabili/vel opinabili/aut
forsitan vera que secularibus illiteratis ne
dum christianis/ sed et iudeis/paganis/et
barbaris debet esse notissima prout in his
patentibus literis rex perorauit. Habe
ret hoc loco paruitas mea instissimam in
uehendi causam aduersus famosos quos
dam libellos/innitentes super hoc casu in
euitabilis necessitatis. qui traditi sunt per
primum ex iudicibus in iudicio. et protin
us data copia est habere volentibus. In
quibus quos atroces iniurie dicantur ad
uersus hoc concilium super cōdemnatio
ne errorum/aduersus xpianissimum regem
francozum/et enormiter supra modum ad
uersus prefulgidū illud iubar ecclesie pari
fici vniuersitatem. demū contra personas
diuerse dignitatis et gradus. recogitare ne
dum legere proorsus horror est. Quibus ta
men addita est hec iniuria/qd respondendi
locus negatus est vel nō dat. Illic auctor
inter cetera cadit in foueam quā fecit. dum
damnat et irridet ignorantiaz logice apud

illum qui cōsequentiā istam facit. Contra
dicatoria istius licitū est vnicuiq; rē. est ver
ra/ergo ipa falsa/per legem cōtradictoriaz
qua nulla melior est cōsequētia. Nulla vō
fallacior illa quā ipse facit et aduerso saltez
implicite dum arguit sic. Verū est in aliq
casu possibili/vtputa in euitabilis necessi
tatis/qd licet occidere tyrannū. ergo licitū
est vnicuiq; rē. Nam oppositum cōsequē
tis stat cum antecedente/in casibus plurib;
mis centū vel mille. Sed hec interim mo
destie et breuitatis zelus pretereat. Sexta
calūnia. Veniamus ad sextam calūniā
dicentū qd assertiones iste sunt satis expo
nibiles ad aliquē sensum verū. Responde
mus negatiue. si iuxta regulam bilarij pal
legatam/et in scedula fratrum mendicantiū
positaz perspicue pro nostro proposito/intel
ligentia dīctorū et causis assumatur dicen
di. obinando scz conclusionē cum pmissis
et premissas cum probationib; ad inuicē.
Ceterū etsi verum esset id quod allegatur
de exponibilitate ad aliquē sensum verū.
nihilominus propter casus longe plures
falsissimos et notorie scandalosos/redderē
tur cōdemnāde. vt alis in quodaz sermone
et in scedulis que legentur deductum est.
Septima calūnia. Respondemus alte
ri calūnie. que a veritate vacua per nume
rositate conatur euincere. dicens assertō
nes istas plures habere defensores qd op
pugnatores. sunt idcirco vere vel salte opi
nabiles. O fallacissima et hereticis atq; er
roribus fauēs calūnia. Non insequeris in
quit lex multitudinē ad faciendū malum.
Quare: quia stultorū et etiaz malorū infini
tus est numerus. Nihilomin⁹ si ad numez
et meritū placeat attendere/nō dubitamus
multo plures/atq; grauioris auctoritatis
nos habere tā in hoc sacro concilio/qd ali
bi. attento qd plures magistri p̄sertim secu
lares/nondū dederunt deliberationes sus
as vt intelleximus. sicut illi de in dīta na
tione anglicana/prout fertur. quos tamen
vidimus strenuos et industrios pugiles
aduersus hereticaz prauitatem absq; vlla
acceptioe personarum/vel patrie/etiam
proprie. Attento preterea modo deliberan
di/quem fecerunt fratres mendicantes de
quatuor ordinibus/qui sunt illi facientes
huic numerum. Putamus enim non esse
cum eis duos magistros in theologia secu
lares/vel si veniant ad ternariū totum est

Attento rursus / multas esse causas extrinsecas / que mouerunt aut mouisse presuntur / predictos fratres ad ita deliberandum in modum cuiusdam conuenticuli / ne dicam⁹ conspirationis / qualis sit ipsorum habitu do ad vniuersitate parisiensi / plures no⁹uit. Sed hoc referre dimittentes offendiculi formidine / dicimus ad excusationem multorum / q⁹ in informatione plenaria caruerunt et in iure et in facto ex quo ius oritur. Quid igitur mirandum si ad pauca aspicientes / defacili enuciauerunt / quibus si collationi mutue maiorum ad inuicem et cum eis interesse datum fuisset / que admodum tanta et tam diuturna quantus est instantia a dominis commilitarijs in causis fidei / existimare non possumus quin mutassent vota sua. **R**ursus attendendum est / q⁹ materia presens non est sic appropriata theologis quin conueniat dominis canonistis et legistis apud quos materia preceptorum decalogi propter applicationem eorum faciendam ad iudicia / particularius et exquisitus enucleata est / q⁹ apud theologos. Quales plerumque sunt qui canones iura et leges eius speculatiue studuerunt / ad praxim tamen operis iudicialis nequaquam iraduerunt. Erunt igitur tales / imo et laici prudentes et boni iudicij / magistri in super moralibus eruditi super eorum deliberatione quid sentiant consulendi. **O**ctaua calumnia. **S**ub iungamus pro calumnia octaua eorum qui dicunt q⁹ assertiones iste / ideo quia reprobate ac damnate sunt parisijs / et hic reprobati queruntur / peperunt infinita scandala et parient / etiam vsq⁹ ad totalem destructionem communitatis. Fatemur cum christianissimo rege ac vniuersitate parisiensi / sicut et experientia prochdolorum nimis edocuit / q⁹ assertiones iste et propositio continens ea / dederunt infinita scandala / sed q⁹ ex reprobatione et damnatione sua / scandalum tamen multiplex datus sit / vel negamus omnino vel dicimus q⁹ scandalisati per huiusmodi condemnationes / nedum non habuerunt causam rationabilem scandali / sed ex hoc reddunt se ac de scandalo in fide / et de bonis moribus / immo et de pertinacia multipliciter ac uebementer suspectos. **U**ideant igitur qui reuoluent iniurias que contigerunt et calamitates ad reprobationes huiusmodi pestifere doctrine / ne dum alios inculpate latagunt assentientes damnationi / ipsi assentientes incidant in fontem et laqueum inextricabilem non solum heretice prauitatis / et fautorie / homicidiorum / perinoriorum / ac insidiarum / ac seditionum sine numero / sed in pertinacis obstinationis damnabilem / et vix egresabilem laborintum se detrudant / ac detrusos manifestent. **N**ec enim certior est errantium pertinacia q⁹ si ob veritatis publicam / tentionem / vel damnationem erroris notorii guerras moueat quis / seditiones et bella / aut mouentibus pinde faueat atq⁹ consentiat / sed in his pro nunc insistere non est nostrum.

Nona calumnia. **S**up addit nona calumnia dicentium assertiones istas spectare non ad iudicium fidei / sed ad causam sanguinis / et quia concernunt precepta decalogi / que idcirco ad fidem non pertinent / quia continent euidentiā in lumine naturali. **C**oncedam⁹ in primis q⁹ homicidium in se consideratum spectat ad causam sanguinis criminalem. Sed homicidij iustificatio / presertim p⁹ ius diuinum atq⁹ canonicum / tanq⁹ illud sit licitum laudabile et meritorium / pertinet vtriusq⁹ ad iudicium et iudices fidei. Est enim longe aliud loqui de homicidio / aliud de homicidij iustificatione / sicut aliud est furtum / aliud est furti approbatio. Porro dum addit hec calumnia precepta decalogi non esse de fide etiam proprie dicta / fallit et fallit / sicut alibi presertim tua et irrefragabili ratione monstratum est. **E**docuit hoc tituli formatio obinde presertim ut fertur / dum questum est vtrum bene nouem assertiones sint fidei iudicio reprobande / sed hoc fieri procurans incidit in fontem quem fecit. **D**ecima calumnia. **S**ub inferitur tandem vltima pro nunc calumnia que me pariter cum rege querit in uolucere / tanq⁹ aliquid execrabile commiserim. **E**cce iniqui / iste christianissimum regem exponit discrimini turpis note erroris vel heresis in causa quam non voluit nec vult assumere. **D**ico r⁹ideo primo q⁹ neq⁹ regem neq⁹ prudentissimum consilium suum totum / neq⁹ vniuersitates neq⁹ platos / neq⁹ clerum sui regni / ita in manu mea teneo / q⁹ eos sufficiam vel debeam prohibere a defensione cause fidei / neq⁹ certe volo. **O**b hoc enim rex dicit christianissimum velut antonomastice / quia fides pregit et defendit. **D**ico scdo / q⁹ anteq⁹ rex veniret hic in causam / assumpsi mihi causam ipsam modo quo decebat theologum / a quo modo neq⁹ discessi / neq⁹ discedo / neq⁹ discedam deo mihi propicio / sicut reperiri debet in

Propositio facta constantie

actis me ita respondisse. Erat modus pcedendi p denūciationē euangelicā/ contra doctrinā erroneā in fide et moribz ac multipliciter scandalosam. **D**ico tertio qd dūz sensi cōmissarios in causis fidei aliter intēdere. qz citabant me vt irem diuionē. et tu- tius mihi forte fuisset ire in babilones/ qz insup nihil intendebā pcedere contra per- sonam qualēcūqz/ nec per strepitum et si- guram iudicij/ interrogatus si facerē meaz partē. respondi qd bñdī denūciationē con- tra psonā neqz feceram neqz faciebam. et re- tribuat deus in bonū illis/ qui contra fata- gentes oppositum quibus ignoscat deus/ meā innocentia et simplicitate reuelauerūt. **H**oc memori grataqz mente retineo. **D**ico quarto qd si materia stetit in puris ter- minis theologicis/ tractando eā stilo theo- logico qualis pdescriptus est/ ita qd de inf- esse psonali cuiuscūqz psonē nequaqz fuis- set actū/ nō opus fuisset introducere regis autoritatē. **H**unc autē dum res tractata est et tractat per aduocatos et procuratores/ et no- tarios/ et per strepitū et figurā iudicij/ sensit aduersa pars/ credite sensimus et nos/ qd di- uitiibus et diuitijs opus erat. **E**t ecce lras instructionis missas per partem aduersaz ex hoc loco in burgundiā/ que satis hoc in- dicant/ sed eas pparare iussio sacri hui⁹ con- cilij cum pposita modestia/ nō pmittit. **H**ic vero iuridicus procedēdi modus/ qualis perdictus est/ multos exterruit/ ne manife- stas hereses hic dogmatizadas et notorie p- dicatas/ vellent vel auderent denūciare iu- dicibus. **Q**uis autē sit stilus i hac fidei ma- teria practicandī scedula posterius legēda docebit. **C**oncludēdo tandē et stantē- ter affirmo/ me firmiter credere et nullaten⁹ du- bitare/ qd hec doctrina ppositionis defendē- tis magistrū Jo. pui cum suis assertionibz sicut innenta et in isto codice continet/ ē er- ronea in fide et moribz/ ac multipliciter sca- dalosa. **Q**z si fuerit aliquis/ vel aliqui/ quā- tūcūqz multiplices/ volētes xpianissimū regem calūniari/ qd nō fecerūt in hac pte iu- diciū et iusticiā/ credendo et credi mandan- do sicut modo dicim⁹/ et sicut opatus ē/ ego nēdū nomine regis xpianissimi/ sed etiam proprio nomine cōstituo me partē defen- dentem ad penam talionis/ pro me et mihi adherere volentibus in hac parte/ et coram hoc sacrosancto et vniuersali concilio/ dei nutu congregato. **D**ico partem defenden-

tem. attendite. quia ptem accusantē contra psonā aliquā neqz feci/ neqz facere pro nūc nisi quid aliud vigeat/ dispositū. **N**on enī mihi colluctatio est aduersus carnē et san- guinem/ sed aduersus principes tenebrarū. **F**aciat igitur similiter ps aduersa ponat psonam ppiam in querela dñi sui/ imo certe p silio meo nō faciat aut si fecerit cōquiescat. **A**bsit a me vt gaudeā sup iniq- tate et nō congaudeā veritati. **S**ed ecce patres orthodoxi/ deo iure amabiles/ dum inter loquendūz reor/ queo mentis oculos ad psumptū thema quo dicimus. **D**eus iudiciū tuū regi da. rapio: quodāmodo de viuis ad mortuos/ dum id qd subditur in tueoz/ et iusticiā tuā filio regis. **E**t si aduer- site precor/ interim ptes benignissimi/ vni- mie quoqz iusticie obliuionē nō acceperūt. **A**duertite nūc paulisp ad me auribus vte carnis et oculis. atqz spūalibz oculis et auri- bus. quid filius regis et frater istius ludo- uici in clyte memorie dux olim aurelianū māfuetissimus/ et benignus/ elegantis for- me. pspicacissime sagacitatis eloquētie sin- gularis et pene incomparabilis. quid in quaz nunc ipse/ imo quid sanguis suus clamer ad hoc sacrum conciliū/ misericordi pietate pensate/ cōpatiētes estote et innata tene- ritudine misericordie cordialis. reuoluen- tes vobiscum intra miciviscera/ quo clamo- re/ quo gemitu/ quo plangore/ querat mo- do iusticiā. **N**ō equidē sicut existimo tātū- dem p ipā morte nature. qz scit qd mortu⁹ ē quāqz moriturus. quātū p tali mortis mo- do cōquerit. quātū pteca pro crudelissi- me necis sue iustificatione que est infamie mors altera. mors cōtinua. mors indigna neqz minus fugibilis qz sit ipā mors natu- re. **H**ec siquidem infamie mors civilis/ ne- dum viuentes interimat. sed desent i mor- tuos. non vnū vel duos interficit sed poste- ritatem totā. totū genus et affines diro la- cerat ignominie celo. nos tres precipue fi- lios illustres ac ingenuos supstitites. quoqz vnus obfes. alter captiuus detinetur in an- glia. non vt proditores quidē. sed vt regis ac regni fidelissimi defensores. **S**i datū esset bis liberis/ pupillis orphanis et ca- ptiuis/ astare coram reuerendissimo ac ces- leberrimo cetu presenti. si fas alloqui. plus plancibus. plus suspirijs. plus singultibz. lachrymis et gemitibus. quaz ore vel vocibus clamarent. **D**ate patri. **D**ate

nobis iusticia. **O**si peccantes eos et aduo-
lutos vestris sanctis pedibus cerneret hi mi-
sericordes oculi vestri. concipite quibus ia-
culis intime compassionis vulnerarent p[er]s[on]i-
sima corda vestra. quia neque verbis extrap-
ferre. neque intra me pro rei magnitudine co-
prehendere sufficio/ quod cupio. perficite quod
nequeo. **C**eterum nuquid non obsecro suffi-
cere debuerat/ patres sapientissimi atque mi-
sericordissimi/ nature morte immatura ca-
liter insidisse patri? Tollat ergo mors alte-
ra/ qua sacrilega impietate crudeliter infer-
re ac renouare non cessat tam patri mortuo/
quam superstiti generosissime. pli sue/ libellus
hic vere famosissimus? ut rex scribit. vere he-
reticalis. scandalosus. humani federis emu-
lus. catholice condempnat. sceleratissimus. vi-
perus. legis decalogi impugnat. quin
etiam miseramini pereantium animarum/ pa-
tres ac domini misericordes. illorum videlicet
nullum loquendo/ qui damnabiliter. ita pro-
fecto est. damnabiliter/ in perniciem pprie sa-
luis et aliene/ libellum hunc letiferum pertina-
ci animositate defendit/ et seruare contem-
dunt ne pereat. **E**t ego nunc in spiritu le-
nitatis in spiritu sacri concilii presentis/ qui
est spiritus pacis et concordie. spiritus cari-
tatis que benigna est. que nec inflatur/ nec
irritatur. conuerto vocem meam ad vos/ reuertens
de pater ac domine domine **A**rrabatenis/ cum qui
vixi olim familiariter et benigne. **A**d vos
similiter magister petre/ vice domini Remensis
compariora charissime/ quos ego diligo in
veritate dilecti/ et diligam domino ppicio. **N**az
qui non diligit manet in morte. optabilis
autem esset perdere vitam carnis quam in tali viue-
re morte mentis. **I**nterrogo vos nunc alii
qua. **R**idete p[er]cor. imo tacentibus vobis r[ati]o
debo ipse pro vobis. **N**one diligitis salutem
temporalem simul et spiritualem illustrissimi prin-
cipis domini ducis **B**urgundie. **D**iligitis scio
non diligitis securitatem in dextera posterita-
tis sue in dominis hereditatis. **D**iligitis scio.
Nunquid p[er]icula non aduertitis vero
iudicio rationis mortem quaz loquimur/ prauo
consilio perpetrata. quale et qualiter nunquam
prudenter recolende memorie philip-
pus attentasset. **P**uto quod sic aduertitis.
neque si affuissetis/ eratis enim tunc in italia/
dedissetis tale consilium/ de quali dum aliquando
viuere patre prefato/ fuisset aliquis fmo
habitus per nonnullos/ continuo camera cecidit
et medicum suum inueniens/ mestus ac turbidus

clamauit. **B**eatus vir qui non abiit in con-
silio impiorum. **D**enique cognitum est quod mortem
hanc mori ut patrefacta est et annotata/ sic ipse
dominus dux p[er]is exhorruit/ deestatusque est ut
diceret dominis de regio sanguine. **D**iabolus
inquit mihi psuasit. **Q**uod si mors iusta fuit/
sit iustificatio peior. sit defensio iustificatio-
nis pessima dominus est. **V**incat igitur vos. non
ego sed veritas. sed ratio sed pietas per sa-
lutem animarum vestrarum/ et per illam quam vos
expauescere ac refugere conuenit penam er-
rantium. per illam denique seueritatem sententie/
qua christianissimus rex francoz/ supremus
noster dominus cois/ per litteras patres suas/ cre-
ditur dicenti/ his oculis vidi. his manibus
palpauit eas. damnat hunc libellum tanquam in-
iuriosum regie maiestatis sue. mandatque
plecti defendentes illum pena crimini tali de-
bita/ que qualis sit non latet vos scio. et hec
cobibeat temporalis pena/ si non retrahere suffi-
cit canonica vel eterna. **T**andem ego ipse
revertor ad vos patres orthodoxi/ suppli-
cans petens et obtestans per desiderium il-
lud quod habent reuerentissime ac deo ama-
biles paternitates vestre ad salutem animarum ad
extirpationem errorum/ et correctionem errantium
siquid mouet illa **E**zechielis imo dei per
ezech expauescenda horribilis tuba/ que p[er]
euntium in erroribus et peccatis insonat sangui-
nem a speculatore muris requiri/ tollatur
per iudiciale huius sacrosancti concilii sen-
tentiam/ libellus iste famosissimus/ morti-
fer/ et hereticalis/ et eradat memoria eius a
populo christiano. **E**t quid etiam membranas
occupat/ ut quid legentes et audientes sua
contagione sedat inficit concubitas? **H**oc
in recessu suo quesivit serenissimus rex ro-
manorum. **S**up[er]est scedula patens cui sig-
illum suum impressum est. **E**t quid pari-
sius egerit/ fame vox insonat. **H**oc ipsum
petit. hoc suadet. hoc obtestat christianissi-
mus rex francoz. **H**oc preclarissima pari-
sienis vniuersitas/ et alij quam plurimi. **H**oc
nos postremo humiles sui ambasiatores
supplicibus votis exoramus/ quatenus in
hoc adiutores sitis. dando regi iudicium/
et iusticiam filio regis. sequendo vestigia christi/
qui ad hoc venit in mundum/ ut oves er-
rantes ad se reduceret. **S**ic itaque de
prius errantibus si non obdormuerint.
si non in errore cepto prinaces quod absit/ ex-
titerint dicet ex sententia illud de epla domini
currentis. **E**ritis aliqui sicut oves errantes

Sermo de errorib' circa

sed nunc inuersi estis ad pastorem et episcopum aiarum vestrorum. Ad hoc quippe tendit oratio proposita vice thematis. deus iudicium tuum regi da et iusticiam tuam filio regis. Terminabimus in hoc prima presentis actus partem. reliqua per lecturam litterarum quarundam et scedularum quantum audire placuerit finietur. Finis propositio facta a domino cancellario parisiensi coram concilio generali constanti. ex parte regis francie.

Et tunc postmodum dictus cancellarius parisiensi. Ac magistri Jordanis morini b. p. de versailles ambasciatores prefati christianissimi francorum regis et eius nomine p. duxerunt coram toto concilio generali. et in manibus p. honorarij Januensis. sub custodia concilij tradiderunt litteras. et aliam inuenerunt subsequenti p. prebentia instrumentorum ab omnibus p. honorarijs et notarijs. de re super dictis datis et protestatis. Primo quedam paruum scedulum papireum continentem tres partes principales. In prima ponebant sex conclusiones theologice contra propositionem cuiusdam Johannis parui et doctrinam in eadem contentam et incipit Quia ex patentibus etc. In secunda erant octo regule super studio theologico tenendo in condemnatione errorum cum certis requisitis. Et incipit super omnia vincit veritas. In tertia erat breuis scedula petitiva exaltationis facienda de deliberatione quatuor ordinum medicantium super. it. assertionibus etc. Et incipit attendens christianissimus. Cuius quaterni magna pars fuit tunc lecta et specialiter resqueste. Item magnam litteram regis patentem super condemnatione dicte propositionis b. Jo. parui et incipit Regia maiestas nostra.

Item quedam magnam quaternum papireum signatum signis duorum notarioz continentem propositionem magistri Johannis parui. Item instrumentum aduocationis domini cancellarij parisiensi super propositione per eum ex parte vniuersitatis parisiensi. als facta coram rege francorum. Item scedula papiream continentem appellationem a iudicibus fidei super publicatione votoz etc. Item litteram patentem vniuersitatis parisiensi. super approbatione sententiarum domini episcopi parisiensi. Item quedam quaternum papireum in quo continebat deliberationem fratrum de quatuor ordinibus medicantium super noue assertionibus. Finis.

Sermo eiusdem coram p. missarijs fidei. de erroribus contra fidem et mores circa preceptum non occides

Estimo me beatum apud te Osa
rosanctum Constanti. concilium
Ocerus celebris reuerendorum
patrum ac ceterorum dominorum in omni
sapientia et doctrina ac morum honestate ful
gentium. Estimo inquam me beatum apud te cum
sim me defensurus hodie maxime te scien
te oia nedum que apud iudeos sed christianos
sunt consuetudines et questiones propter quod ob
secro ut patienter me audias. Unum verbum
illis beatissimum lucas cuius hodie natalis in
stat celebratur qui comes indiuiduus fuit
egregij doctoris pauli lucas inquit est mecum
solus et alibi. Salutat vos lucas medicus ca
rissimus. Cuius verba oia sunt medicina. Unde cum paulus fuis
set a festo traditus in vinculis agrippe re
gi. Dixit idem rex ei permittit tibi rationes red
dere pro temetipso. Tunc paulus extenta manu
Estimo me beatum inquit apud te rex agrip
pa cum sim me defensurus hodie maxime te
sciente oia que apud iudeos sunt consuetudi
nes et questiones propter quod obsecro ut patienter
me audias. Sic ego de materia. it. asser
tionum reuerentissimis patribus ac ceteris dominis
p. missarijs in causis fidei per me nunciaturum
ex ipsoz nunc ordinatoe roem reddidurus.
Estimo me beatum propter quod obsecro vniuersum
que ut patienter me audiat. Et in primis quod
donanda est ordo dicendis et euitanda confusio.
hinc est in super primo doctrinali absque ulla cir
cuitate vel apparatu sermone quibus materiam que
tractat accedam. Denique rememoranda est ne
distictio ne fallat nos equocatio que distictioz
memi me notasse dum p. d. it. asserciones
cum suis reprobacionibus nunciaui. Possum
itaque materiam hanc dupliciter considerare. vno modo
pure theologice et absolute per considerationem ad
proportionalitatem vel deformitatem secundum leges diu
inas traditas in scriptis sacra. Alio modo magis
respective et secundum terminos iuris positivi. in primo
modo tractat de interesse ipsius fidei. in secundo de inter
esse personali. vel ita dicam posse nos vno modo
considerare asserciones. vel alio modo ipsos asser
tores aut reprobatos. Primum hactenus ob
seruavi in omni iudicio itaque p. si qua in hoc
sacro concilio. Recogitans primo p. fessioz
mea et officium cancellarij p. si cui indigno
deserui. quam p. si sic tractant vici fidei p. sa
cra theologice facultate domini deseruit frequenter
a diuersis modis p. b. imo et a romana curia non
numquam que hactenus de facultate doctrinale iudi
cium vbi nihil vniuersum agit de p. si nisi p. si

discussus fuerit de doctrinis. **C**onscius sum p̄terea mihi ip̄i / q̄ finalis int̄tio mea est ad extirpationē erroꝝ que fieri p̄t̄ possunt / et debet / p̄ eoz̄ reprobationē doctrinalem seu iudiciale q̄ damnentur errantes.

Rursus tertio constat qd̄ liberius / purius / verius et citius exquirat veritas et falsitas reprobat̄ dum constituit sola legē diuinā in deo / iuncta cōsiderationē aristo. in poli. qui ponit in q̄ legem iudicem ponit deum / qui autē addit hominē / addit et bestia et hoc dicit propter sensualitatem bestialē De quo virgilius in. vi. Hinc metuūt cupiunt / gaudentq̄ timentq̄ conformiter ad illud profaycum. Confusa sunt hic omnia spes metus meror̄ gaudium. Duo circa cōsulit apud boetium p̄bia. Tu quoq̄ si vis lumine claro cernere verum / tramite recto carere callem / gaudia pelle / pelle timorez Spemq̄ fugato / nec dolor assit / nubila mens est / vincitq̄ frenis Nec vbi regnat.

Deniq̄ per hunc modum salubrius obseruatur illud Buga. in regula q̄ fiat cor / recto cum dilectione p̄sonaz̄ et odio vicioꝝ rum. Hec inde videtur queri qualiscunq̄ turbatio pacis dñi q̄ iudices facilius se expediunt si prius instituti erunt circa interesse fidei / quā qui scdm̄ terminos iuris positiui / prius discutiant materiā tanq̄ p̄phanam / sup̄ interesse p̄sonali. Quod mōstrant ap̄te quinq̄ menses in tali discussione sola fere iam occupati. Unde et nōnulli ex dominis cōmissarijs / sicut reuerentissimus pater dominus cardinalis Cameracē. et ip̄e promotor concilij / et hoc intendere quālibet voluerunt.

Hanc ego modestiam conabor in actu presentis posterentis obseruare qd̄ obsecro neq̄ mihi neq̄ cause fidei / sed fame que discutit afficiat v̄l ob̄sit. Sciunt eni plurimi quēadmodū conati sunt aliqui iugiter hanc materiā trahere ad p̄sonalia in p̄iudiciū ne dñi cause fidei / sed fame p̄ lras et aliter false lese / in quibus diluendis si sermo flecteret cognosceref̄ apta veritas in elucidationē clariorem cause fidei / et in laudem nō mediocrem ip̄am tractantium / aduersus obtrectantes.

Quāuis p̄terea nō sufficienter extirpantur erroꝝes vbi notorie p̄seuerant errantes. Nilominus sperandū est qd̄ corrigētur omnes ad sententiā concilij. Quid igit̄ necessesse puocare vel accusare p̄sonam errantis si damnare satis est erroꝝes.

His itaq̄ p̄

locutis veniamus ad materiā que nouem assertiones cū suis approbationibz̄ habet Pro cuius intellectu faciliori ponat̄ velut in vna decretali casus longus. Dehinc breuis sub his lris A. b. c.

Casus est Rex sup̄mus habet a et b vasallos suos / q̄z vnus nō erat subiectus alterius / qui faciūt cōsiderationes ad inuicē iuramentis terribilibz̄ firmitas B p̄ducit hoies p̄ce et p̄cio qui p̄ insidias p̄meditatas interficiūt subito A non diffidatū nec de hoc p̄monitum neq̄ tale aliquid timentez / et hoc inscio L rege / tandem B factum auocat / et proponit se laudabiliter egisse / imo fecisse debitū suū erga deum et regem. Pro cuius iustificatione ponit vel ponit facit tanq̄ p̄ quibusdam regulis seu maximis nouem has assertiones. Itaq̄ p̄ primā iustificat morteꝝ ipsius A / quia erat tyrannus vt dicit machinans p̄ fraudes et sortilegia ac malū ingenij in mortem sui regis L et maxime qz per ipsum regem non poterat bono modo de ip̄o fieri iusticia. Per scōdam assertionē dicit se auctorizatū fuisse vt sic ageret p̄ leges diuinā naturalē et humanā. Deinde p̄ tertiam et quartā iustificat sub regula generali tyrannoz̄ q̄ A debebat vilit̄ et p̄ insidias mori. Rursus per quintam sextam et septimam iustificat qz rex debet eū auorare remunerare et beneficare per ep̄stolas et aliter v̄bicunq̄. Perinde iustificat se nihil egisse contra precepta dei bene intellecta / non scdm̄ literam sed ad sensū suū / et hoc in octaua. Postremo iustificat qz in nullo periurus fuit confederationibz̄ non obstantibus et hoc per regulam generalem in assertionē nona datam.

Casus breuis Quilibet tyrannus potest et debet licite et meritoꝝe occidi / per quēcunq̄ vasallum suū vel subditum. Etiam per insidias et blandicias vel adulationes. Non obstante quocunq̄ in armento seu confederatione factus cum eo / non expectata sententia vel mandato iudicis cuiuscunq̄. Dic casus quibus sit de casu p̄ hoc sacrum concilium quod est hereticus / et sequatur ex tertia et quarta iunctis prima et vltima. Nilominus videtur aliquibus diminute poni.

Primo quia non loquitur de auctorizatione per leges diuinā nam naturalem et humanam vt in secunda. Secundo non ponit p̄dictos casus quod vilit̄ et ignominioꝝe subito. i. sine

honorat +

diffidatione debeat occidi/ vt in tertia 2 q̄
ta. Deinde nō ponit qd rex debeat auro
re remunerare 2 honorare vt in quinta se
pta 2 septima. Quarto dimittit assertiones
octauas de falsitate sensus l̄ralis scripture
sacre/ 2 q̄ quilibet sit interpres vel ep̄ykes
et̄. Deniq̄ silet q̄ Rex sup̄mus nō habet
talem potentia in suo regno/ q̄ de a vasallo
suo nō possit facere iusticia. ¶ **Q**uerit nūc
si be noue assertiones in forma sicut sunt/
veniūt iudicio fidei reprobande. Et q̄uis
questio hec materia determinata sic p̄ iudi
ces fidei inferiores de consensu 2 approba
tione ipsius Regis et fere totius cleri ex
his nouem assertionib; tanq̄ cōtentus in
eis sufficiēt licet diminute sicut paucis
detur intuentib; diligenter primā tertiam
quartā 2 vltimā assertiones/ nostra que
stio decisa est p̄ hoc sacrum conciliū/ dum
dānauit istam quilibet tyrannus 2c. velut
hereticam. Nihilomin⁹ ponitur hec qua
drimembriū conclusio. ¶ Nouem assertio
nes cum suis reprobationib; iudicialit̄ iu
dicare spectant ad fidem etiā explicite. Et
sunt due prout in scedula continetur/ ratio
nabiliter qualificate. Potuerunt insup p̄
doctores 2 ordinarios loco:um doctrinali
ter 2 iudicialiter condēnari. Sunt deniq̄
per hoc sacrum conciliū vel p̄ sedem aposto
licam/ de necessitate salutis reprobande/ et
hoc vere vel interpretatiue. ¶ Ex cuius con
clusionis probatione que spectat ad theolo
giam maxime 2 interesse fidei/ poterit fa
ciliter apparere/ quid de interesse persona
li sentiendū vel agendū erit per scientiā ca
nonicam. ¶ Sed prius q̄ sermo progres
diatur vltimus tollendum est quadruplici
ter scandalum/ quod nobis rationationis
iter agentibus posset obsistere. 2 aures ali
quorum querelis oppilare vt obsurdesce
rent veritati. ¶ Ecce inquit querela vna/
quanta vilificatio fidei/ quanta depressio
catholice doctrine/ vt in quolibet verbo v̄
actu dicatur hic est error in fide/ hic est he
resis. Responso breuis/ deputetur hoc er
rantib; qui prius ad ea que falsa erant scri
pturam sacram 2 fidem protrahere conati
sunt repugnantes. Hinc ista fidei vilifica
tio/ hinc conculcatio veritatis catholice/
non a defendentib; eam ne taliter concul
cetur. ¶ Ecce inquit aliorū querela q̄ ni
hil hic sit amore fidei sed odio personali v̄
rancore/ sed fauore inordinato/ sed p̄ciali

tate. Sed profecto omnium ille infeliciss
mus iudicandus esset/ 2 miserabilior om
nibus hominib;/ qui cum certissimis in
comodis ne dum bonorum temporalium
sed proprie vite periculo tenderet in infer
num/ 2 quomodo tenderet vtiq̄ per pecca
tum odij vel fauoris inordinati quia stipē
dia peccati mors/ non quecūq̄ sed eterna.
¶ Ceterum non quis in hac re loquitur vel
quo animo loquitur/ sed quā verum sit qd
loquitur attendere vos p̄cernit. ¶ Ecce rur
sus querulant alij/ videte quia nihil h̄ cui
modestia vel prudentia talis aut talis agit
sed innititur fantasie proprie 2 famositati.
¶ **M**aledictus furor eius quia pertinax/ et
emulatio quia dura/ cui tales 2 tales de il
la natione vel facultate/ per literas 2 aliter
contradicunt. At vero consolatur exemplū
christi/ quē ob predicationis seruosorem sui
etiam parentes dixerunt in furorem versū
esse. Et de prophetis prioribus viris in
uenimus dictū vni/ quid querit insan⁹ iste
Deniq̄ profecto/ qui dicere potest cū pro
pheta domino Consiliū meum iustifica
tiones tue. Ille iam non proprio capiti fa
mositati vel imprudentie iniri dicend⁹ est/
sed solidissime veritatis auctoritati/ q̄uis
in hac parte si testimoniū hominum recu
pinus. Illud abundantius longe est pro
nobis tam numero q̄ merito. ¶ **L**oquē
runtur ad extremū quidam. Ecce inquit
quanta regni xp̄ianissimi diffamatio in q̄
tot errores exorti dicunt 2 famantur. Im
mo vero responsum habeat quisquis hoc
obicit ad obprobriū quod ad singularem
2 incompabilem laudem eiusdem regni et
incolarum cedit ista errorū non quidem
publicatio sed virtuosissima debellatio/ q̄
neq̄ proprio sanguini/ neq̄ discriminib;
innumeris/ neq̄ proprie parit vite quan
do protinus vt errores in eodem regno ca
put vt ita dicamus exerere vel in noxiū
germen erūpere ceperint. Obseruetur illō
de psalmo/ filia babilonis misera beatus
qui tenebit 2 allidet paruulos suos ad pe
tram/ 2 illud de nasone/ apprime dum no
ua sunt praua mala semina morbi. Est enī
humanū peccare sed vere diuinum conse
stim a peccatis resurgere/ eaq̄ p̄terere viri
tutis forte pede. ¶ **N**is itaq̄ scandalis ne
pergentib; nobis ad veritatis inquisitionē
noceant cietis. Deducemus primā partē
conclusionis ex multiplici radice 2 p̄cipali

investigando principaliter doctrinaliter et radicaliter quid proprie sit fides / et unde quis denominatur fidelis catholicus: Et ex opposito quid sit error in fide vel heresis. Et quis denominatur errans in fide vel hereticus. Et primo reiectis pro nunc acceptionibus alijs de fide / quia fides aliquando dicitur sponso. i. Thim. v. quia piaz fidem irritam fecerunt. Et quandoque fidelitas, puer. Et virum fidelem quis inuenit. Quandoque conscientia Ro. ix. omne quod non est ex fide est peccatum. Quandoque sacramentum fidei augus. ad bonifacium. Quid est paruulos habere fidem nisi fidei sacramentum. Accipiamus descriptionem fidei de qua locuturi sumus ex verbis apostoli ad Ro. i. ubi dicitur quod fides est ex auditu / auditus autem per verbum dei. Unde sicut Aresto. describit scientiam quod est habitus firmus: per demonstrationem acquisitus / sic potest describi quid sit fides / quod est habitus firmus et verus per auditum verbi dei acquisitus. Et vocatur hic verbum dei scriptura sacra / vel inspirata / vel predicata vel scripta seu lecta. Pro cuius descriptione declaratione sciendum quod sicut scientia multipliciter accipitur sic et fides / quantum spectat ad propositum. Accipitur quandoque enim scientia pro habitu ut descriptum est / quandoque pro assensu ex tali habitu procedente / quandoque pro obiecto illius habitus vel actus / et hoc dupliciter / scilicet est duplex obiectum quod scimus. Unus est conclusio demonstrata mentalis vocalis vel scripta. Aliud est res significata per conclusionem. Unum vocatur obiectum materiale. aliud formale sicut thomam. Amplius scientia quoque predictorum modorum accipitur solet sumi dupliciter. Uno modo pro unico vel simplici tali habitu vel actu vel obiecto. Alio modo pro collectione multorum huiusmodi habituum vel actuum vel obiectorum. Quoadmodum dicitur philosophiam esse unam scientiam / sic medicinam / sic medicinam / et sic de alijs. Conformiter ad predictas distinctiones dicimus quod accipitur fides quandoque pro habitu / et sic data est descriptio. Quandoque pro actu ex tali habitu procedente / et proprie pro interiori assensu fidei / improprie pro actu exteriori qui ex hoc interiori procedit. Quoadmodum dicimus iste fideliter agit. Rursus accipitur fides pro ob-

iecto fidei scilicet propositione credita sicut est iste articulus Deus est unus et vnus / aut etiam res per hanc propositionem significata sicut dicitur deus est fides mea. Et hic est complexus significabilibus haberi sermo possit quem obmittimus. Postremo fides accipitur quolibet modorum predictorum / quandoque pro unico habitu vel actu vel obiecto. quandoque pro collectione plurimorum vel omnium. quoadmodum in simbolo apostolorum / vel athanasij / vel concilij niceni / vel sacre scripture / dicimus fidem catholicam contineri. Unde et sic loquitur athanasius dicens. Quicumque vult saluus esse ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem. Et de particulari fide subiungit / fides autem catholica hec est ut unum deum in trinitate etc. Consequenter notandum est quod fides pro habitu dupliciter accipitur pro infuso scilicet et pro acquisito / sicut est etiam vna scientia habitualis infusa / patet hoc in christo et salomone / alia acquisita qualiter descripta est quod est habitus firmus per demonstrationem acquisitus. Dicamus consequenter pro declaratione descriptionis premissae de fide habituali acquisita que infusam presupponit / vel eidez innititur et ab ea formatur si perfecta est / quod fides dicitur habitus firmus / ad differentiam opinionis vel suspicionis incerte / sicut ponebat Petrus abelardi per beatum Bernardum in hoc redargutus. Hec autem firmitas vel certitudo alia est a certitudine spei / quoniam vna respicit intellectus / affectum altera. Thomas dicit quod certitudo est ex voluntate figente intellectum. Adde in descriptione / verus / ad deum habitus hereticus fixi / qualiter habent heretici. Subiungitur tamen per deum specifica ad alios omnes habitus intellectuales per auditum verbi dei acquisitus. Pro quo notandum est quod ratio specifica fidei est quod accipiat certitudinem suam / et veritatem illustratiuam intellectus humani ab auctoritate diuina / quia scilicet deus ita iussit vel reuelauit mediate vel immediate per verbum suum inspiratum interius vel exterius predicatum / auditum / vel lectum. Et sic loquitur Thomas et antiqui quod formalis ratio omnium credibilium vna est scilicet veritas prima / ita quod assentire aliter non est pertinens ad fidem. Et hic requiritur fides infusa ad assentiendum catholice et hoc fieri non potest si quis errat in vna tali veritate pertinaciter / quia iam deest sibi ratio formalis

De erroribus circa preceptū

credendi altoqn non esset p̄nax. **H**inc
ozit d̄ra certitudinis fidei ad certitudines
sc̄ie/quoniam illa sumit ab extrinsecis tm̄
modo p̄ locū ab auctoritate/altera deducit
ab intrinsecis/sicut p̄ locū a diffinitione et
similibz/ita habemus certitudinē ynam
ab extrinsecis qualē habet fides/alterā ab
intrinsecis qualē habet scientia. Et h̄ suf-
ficit ad p̄positum de certitudine/nō intran-
do sermonē de alijs habitibz certoꝝ p̄nci-
piorum tam intellectualiū quā moralium
in quibz est certitudo evidētie et terminis
In alijs per experientā. in alijs per quādam
adherentā voluntatis stabilientis se ac fi-
gentis in aliquo a quo non vult dirimi si-
cut diceremus hominē innitēntē muro so-
lido certū esse/qualiter etiā dicimus q̄ cer-
ta est in deo spes nostra/ caritas nostra/ ti-
mor noster/ et ita de reliquis ad affectū spe-
ctantibz. Fortassis autē q̄ ip̄a fides certitu-
dinem suā sic accipit ex voluntate/que deo
iubente seu reuelante credere vult immobili-
ter/ credere autem non potest nisi volens.
Ex quo fit vt fides et habeat meritum. et
capit omne intellectū in eius obsequiū
quārcūqz videant rationes phice/vel hi-
storice seu grāmaticē seu fantastice/fidei re-
pugnantes/et q̄ ip̄e sint nulle saltem ab in-
trinsecis sumptē. Ex quo fit p̄terea qd̄ mo-
do viceversa vt ip̄am fidem neqz experientia
neqz intelligentia necessario tollat vel euas-
cuet/quoniam sic innitit auctoritati prime/
siue habeat evidentiā rationis/siue nō ha-
beat evidentiā/credens in auctoritativa
et non altera p̄manet firmitate. vnde Tho-
mas exp̄sse sc̄da sc̄de. q. ij. arti. x. in respon-
sione ad primū argumentū/sic ait. Quan-
do homo habet voluntatē credendi ea que
sunt fidei ex sola auctoritate diuina/ etiā si
habeat rationē demonstratiuā ad aliquid
horum/puta ad hoc qd̄ est deū esse/non p̄-
pter hoc tollit vel minuit meritū fidei/bec-
ibi. Ex quo fit insup qd̄ fides potest in pa-
tria manere cū v̄sione beata/vel hic in via
pro raptu qualis fuit in paulo/cum intelli-
gentia clarioꝝ fidei/qualis fuit et est in do-
ctozibz p̄replatiuis/ et per anagogicos ex-
cellus illustratis mirabiliter a montibz et
nis. Hec obuiat illud apli/fides est substā-
tia rerū sperandarū/argumentū nō appen-
tium. Hec illud Gregozij fides non habet
meritū vbi humana ratio p̄bet experimentū
Quoniam responsio patet ex p̄missis acute

pensatis. Pro quibz facit exemplū illud qd̄
de ista triangul⁹ habet tres angulos equa-
les duobz rectis/ potest idem homo prius
habere certitudinē ex auctoritate dicentis/
qualē nō oportet eū dimittere habita post
modum certitudine alterius generis ex de-
monstratione vel experientia fundata. **D**e
niqz deducit ex p̄missis pro re quā intēdi-
mus qd̄ p̄ncipia tam intellectualia quam
moralia/similiter conclusiones ex eis demō-
strate. **S**ilr p̄positiones phice p̄ experientā
habite/ possunt cadere sub fide/ qm̄ tradi-
p̄nt a deo iubente et auctorizante/ sic qd̄ de-
tur assensus eis nō quia sint evidentes sed
quia sic deus iubet reuelat aut dicit prout
ecclesia catholica vel scriptura sacra nobis
tradit. **U**nde p̄nter ad hoc dicit potest nō
irrationabiliter/ qd̄ fides hic in via semp̄ est
quodāmodo nō appentū sub ratione for-
malī vel obedientiali ip̄ius fidei/ qm̄ licet
veritas prima sit dese euidentissima et certis-
sima cui innit/nihilomin⁹ qd̄ veritas h̄ pri-
ma/ tradiderit credibilia in euidentia/ vel
alia quelibet ad credendū/ scitur et sola si-
de ecclesie vel scripture sacre/ qz sc̄z ecclesia
et scriptura sacra nobis ita tradunt. **U**nde
qz tobias habuit canē/ et abrahā filium/ po-
tuit esse notū p̄ experientā/ et ita de innume-
ris/ sed qd̄ iste veritates sunt nobis a deo tra-
dite p̄ scriptozes libroz p̄nentiū talia/ et
credū est/ nō sc̄rū nec euidentis. **A**ltera
distinctio/ quedā sunt pure de fide et. et cō-
tinēt quatuor gradus. **Q**uedā p̄nentiā q̄
rum opposita sapiunt heresim **Q**uedā im-
p̄nentiā tractatu de fide. c. ij. **C**ōsonāt
nostre descriptioni descriptiones alie vna est
apli ad **H**ebreos. xi. fides ē substātia. i. fū-
damētū rez. quas sp̄m⁹ q̄ sunt de⁹ et x̄ps⁹/ et
in q̄s tendim⁹ p̄ amorē/ argumentū. i. certitudo
nō appentū vel in se vel in rōne obie-
ctali sc̄z materialit̄ aut formalit̄ vt dictū est
Item aug. in li. de p̄destinatōe/ fides est co-
gitare cū assensione ea que ad xp̄ianam p̄-
nent religionē. **I**tem ysidor⁹/ fides est qua
veraciter cedim⁹ id qd̄ nequaqz videre va-
lemus. **I**tem crisostom⁹/ fides est sanctissī-
me religionis fundamētū. **I**tem magistra-
liter. fides est virtus qua ea que ad funda-
mentū religionis p̄nenti recte firmiterqz
credunt. **H**is itaqz p̄suppositis ac deca-
ratis que in longius trahi p̄nt/ dicam⁹ se-
quēter qd̄ in p̄posito nostro fidē accipimus
obicctiue p̄ collectione oim̄ credendorū

propositiōnū et habitu fidei/ prout descri-
psimus. Unde statim concluditur veri-
tas prime p̄tis nostre cōclusionis principa-
lis/ q̄d he nouē assertiones que spectāt ad
diuina p̄cepta/ sunt de fide. notando t̄m illud
aristo. q̄ oppositoꝝ eadem est discipli-
na. Deniq; p̄ declaratione maiori pla-
cet annotare ad quos moralia p̄cepta in
forma morali p̄cepta in forma vel affectu
articulos symboli speculatiōis reducant
q̄ n̄ ita sit q̄ cuilibet p̄cepto cōrespondet
dictamen practicum verum/ q̄d ita creden-
dum est sicut articulus fidei in speculati-
uis. Huic p̄cepto diliges deū cōrespondet
istud dictamen. deus est diligendus/ et isti
non occides/ proximus nō est occidendus
glosa p̄pria voluntate/ et ita de reliquis. Di-
camus ergo q̄ iste articulus/ est de articulo
q̄ x̄ps est deus verus de deo vero q̄c̄qd̄ igitur
iubet faciendū est. Iubet autē p̄cepta le-
gis Non occides etc. Et Math. ii. 2. xvi.
et alibi multis locis ergo. Item articulus est
q̄ sacre scripture sunt vere/ q̄ p̄ducunt in
testimoniū resurrectiōis ibi sc̄dm̄ scriptu-
ras/ tradit autē scripture decem p̄cepta igitur
etc. Item articulus est q̄ sp̄s sanctus locutus est
per p̄phetas q̄c̄qd̄ igitur p̄phete dicunt p̄ ipsius
verum est. Fuit autē moyses p̄pha qui tradi-
dit decem p̄cepta legis/ imo et x̄ps fuit ille
p̄pheta magnus de quo Deut. xviii. q̄ fuit
plenus gr̄e et veritatis et p̄ quem veritas fa-
cta est. Item in duobus p̄ceptis de dilectiōe
dei et proximi que tradidit x̄ps multis locis
tota lex pendet et p̄phete. Sunt igitur de lege
et p̄phete et p̄sequēter omnia moralia p̄-
cepta que deducuntur ex ip̄s. Item finis le-
gis sc̄dm̄ apostolū est dilectio/ et v̄t̄n̄az vi-
tam eternā p̄sequamur. Hoc autē facere nō
possumus nisi seruando p̄cepta. Si vis
ad vitā ingredi serua mandata. Et iterum
hoc fac et viues. Item ad aliam p̄tem arti-
culi qui dicit et p̄pter nostrā salutem/ que sa-
lus nō habet sine p̄ceptoꝝ obseruantia/ p̄-
tinent igitur ad hunc articulū vitam eternā
salutem reductiue. Item quodlibet p̄ceptum
includit in se dictamen rectū sc̄dm̄
quod sit bonus actus p̄cepti/ sicut hoc p̄-
ceptū Non occides habet istud dictamē.
non licet occidere/ fundatū in hoc vniuersali
p̄cepto Non facias alijs quod tibi fieri
non vis/ quod principium est de scriptu-
ra sacra Math. ii. 2. Item articulus est q̄
est vna ecclesia catholica et apostolica id ē

fundata in doctrina apostolorū quos sp̄s
sanctus docuit omnes veritatem/ et docere
non cessat successores/ et ideo ecclesia non
potest errare/ et ita quicquid iubet est verum.
Iubet autē decem p̄cepta et conclusiones ex
eis ergo p̄tinent ad hunc articulum vnam
sanctam ecclesiam. Amplius tertio de-
ducamus p̄ exempla et heresis descriptio-
nem/ omnis heresis p̄tinet ad fidem/ quia
sc̄dm̄ hieronimū heresis est dogma falsum
fidei orthodoxe contrariū. Constat autē ex
determinatione ecclesie q̄ multe assertio-
nes iudicantur hereticę que sunt circa p̄-
cepta moralia t̄m modo. Exemplū de ista
usura non est peccatum mortale. Item de
ista/ fornicatio simplex non est peccatum
mortale. Item de ista/ non est licitum tene-
re vxorē fratris sui/ pro qua Iohānes mar-
tyr fuit. Item de ista licitum est vnicuique
non misso imo prohibito predicare. Item
de ista populares possunt dños suos ad li-
bitum corrigere. Item quilibet tyrannus
etc. que nup̄ damnata est vt hereticata. Itē
generaliter/ nulla p̄positio est vera/ que nō
possit fieri catholica/ dum sc̄z tradit creden-
da in sacra scriptura/ sicut ad p̄positum di-
xit hieronim⁹ q̄ ap̄lus de verū ethnico v̄l
poetico fecit catholicū dum ait. Corrum-
punt bonos mores confabulationes pessī-
me. Unde quid minus de fide videtur q̄
q̄ iobias habuit canem/ et aaron barbā
et tamen qui nunc negaret p̄tinaciter/ esset
hereticus/ quia repugnaret isti articulo.
Scriptura sacra est vera in se et in suis p̄-
tibus. fallit igitur hec argumentatio hoc nō
est de credilibus nostre fidei explicite/ igitur
non est de fide etc. Sequitur ex p̄-
missis q̄ geometria et philosophica possunt
ē et sūt philosophabilia aut geometricabi-
lia. Secus de moralibus/ quoniam illa faci-
unt ad vnitatem ecclesie que debet esse vna
necum vnitatem sacramentorum et credibi-
lium inuidentium/ sed etiam actione et cō-
uersatione pacifica in agilibus morali-
bus naturali lege cognitio. ita q̄ vnitatis ec-
clesie presupponit vnitatem moralem. Nota
de fide que sup̄eminet rationi semper/ si-
cut oleum aque. Sic q̄ incipit fides vbi
ratio desinit/ et non potest tantū crescere ra-
tio naturalis quin sup̄eminat fides ei etc.
Item constat sc̄dm̄ plurimos doctores
q̄ exp̄diuit tradere multa ad credendum
generaliter omnibus populis/ quorum ali-

De erroribus circa preceptū

qua sunt euidentia docet ad deum esse. Et hoc propter errores phoz et aliorum sicut in proposito de preceptis moralibus que licet sint euidentia bene dispositis in iudicio rationis tamen ex consuetudine puerfa et aliunde multi contingunt errores. vt stoici dixerunt esse opus maxime virtutis se infirmitate et in quibusdam regionibus dicunt esse religiosum occidere parentes senes etc. Item de multitudine vxorum de furtis rapinis de adulterijs in quibus errant homines nisi per legem diuinam doceantur exemplū possit poni in casu nostro presenti etc. Nota tamen quod ad assentiendum catholice cuiusque veritati quantumcumque sciat per experientiam vel demonstrationem requiritur fides infusa que monstrat et ostendit rationem obiecta lem credendi istam quod deus talem veritatem tradidit aut iussit per se immediate vel per ecclesiam aut scripturam sacram. Nota quod modo nulla est noua heresis et quod determinatio pape non est nisi declaratio vel adiectio pene. Nota ockam libro secundo prime partis per totum. Nota quid est explicite de fide illud scilicet quid vere et clare sequitur ex his que sunt pure de fide et explicite continentur in scriptura. Unde quod christus habuit neros non explicite sub hac forma. Similiter quod non omnis mulier habens capillos rufos non potest interfici a quocumque sed sequitur euidenter ex scriptura. Nota quod nulla est querela doctorum temporalium quin possit ad conciliū deduci generale terminanda si reducatur ad licitum et illicitum iuxta considerationem vltimam illius sermonis per spectum iter etc. Deinde notandum est quod in hoc actu plurimæ rationes sunt inducte et ad declarationem secunde partis. Sed quoniam alibi sunt tamen epilogando quæ laciozi sermonem deducite istis committuntur. Tandem reuolando ad principium recitabatur quemadmodum festus ad paulum se defendentem dixit insanis paulus multe te littere ad insaniam conuertunt. Non insanio respondit paulus optime feste sed veritatis et sobrietatis verba eloquens. De hinc conuersus ad agrippam credis inquit. Rex agrippa prophetis scio quod credis. Sic longe amplius habeo fas dicere vnicuique vestrum. Reuerendissime patres et domini ac doctorum omni sapientia et doctrina plenissimi quod creditis prophetis. Illi autem testimonium dant de decem preceptis et de sequelis eorum

quod diuina veritate fundata sunt et ad credendum licet intelligatur imposita. Varias igitur agens quod patienter et obsecratio facta erat me audistis. Sit exoro merces vestra deus quia quid tribuam non habeo. Credeite vt facitis veritati et tempore liberabit vos et in eterna tabernacula sua luce perducet. Prestante eo per quem veritas et gratia facta est Iesu christo qui est deus benedictus in secula. Amen. Finit.

Alius sermo eiusdem

Contra assertiones magistri Johannis parui circa preceptum Non occides.

Posset hereses esse sicut dicit apostolus. i. corinth. xi. vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis probati inquam per fides in intellectu per caritatem in affectu per exercitacionem in effectu. Prouidencia nimirum diuine sapientie que attingit a fine vsque ad finem fortiter suauiterque disponit omnia. sapie. viii. non sineret mala fieri. teste aug. si non posset sciret et vellent inde bona elicere disponens finem amoris pueri ad finem finis boni atque gloriosi quod vidit apostolus dum ait. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Et sic omnia inquit. Huiusmodi kartusie vt etiam aliena mala imo et propria dum ex peccato consurgit quis humilior. Fit autem hic et heresibus hoc salubre quatenus sicut corde creditur ad iusticiam sicut fiat ore confessio ad salutem. ad Rom. x. profitendo scilicet fidem suam extrinsecus quod cadit sub precepto obligante ad semper non pro semper nisi casibus certis qui possunt ad presens quattuor nominari. Unus est coram infidelibus et tyrannis sicut tempore martiri. Alter coram perfidis hereticis vt tempore doctorum. Tertius ad testificandum vel respondendum sicut fit coram iudicibus. Quartus doctrinaliter et iudicialiter erudiendum sicut fit a prelati et doctoribus. In casu primo exercetur patientia vt hymnus loquitur. In secundo sapientia et plerumque constantia iuxta dictum augustini. In tertio meritum acquiritur vt dum petrus respondit tu es christus filius dei viui dicit glosa quod fuit hoc ad meritum. In quarto doctrinale et pastorale officium exercetur. Jo. x. et Mathei. vltimo et Malachie. ij. et petri. ij. etc. Ex qua distinctione pronus elicatur quod quia professio

fidei sit extrinsecus ad salutem ne dum ore sed etiam gestu vel opere ut assistendo confitentibus vel docentibus veritate. Illi patres reuerendissimi et ceteri qui pridie remanserunt cum alijs assistentibus/ quibus nunc remanent vel assistunt/ collaudandi sunt/ tamquam beati qui audiunt verbum dei/ sit eorum merces copiosa deus/ quia quid retribuam non habeo. Qui ex deo est/ inquit christus/ ubi dei audit. Timendum est quod sequitur refugientibus propterea non auditis quia ex deo non estis. Sed reprimo. **C**ohortor autem per illud apostoli in epistola dominice currentis originaliter ad ephesios. Nolite fieri imprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei/ ut dicamus ei/ fiat voluntas tua sicut in celo et in terra quod vtiq; prohibet fieri triplex sapientia terrena/ animalis/ diabolica. Elicitur preterea/ quod si quis voluerit testimonium sue fidei palam dicere/ quod si quis ille fuerit presertim eruditus/ audientia sibi publica dari debet/ meretur insuper dum refugit esse doctor nocturnus et in angulis/ aliter quam nicodemus qui venit ad deum nocte. Trepidus nepe et obscuros sue fidei professores arguit christus/ dicens que in tenebris audistis predicare super tecta/ quod qui me erubuerit/ **L**uce. et sermones meos/ et filius hominis erubescet cum coram angelis dei. Itaque sit fides vniuscuiusque in ore sit in oculis/ sit in fronte. **E**t quibus ita prelocutis pronuntius eliceretur veritas duplicis ultime partis nostre conclusionis quadrimebris alias posite que talis est.

Novem assertiones cum suis reprobationibus iudicialiter nunciate spectant ad fidem etiam explicitate. Et sunt prout in scedula continetur rationabiliter qualificate. Potuerunt insuper per doctores et ordinarios locorum doctrinaliter ac iudicialiter condemnari. Sunt denique per hoc sacrum concilium vel per sedem apostolicam de necessitate salutis reprobande et hoc vere vel interpretatiue. **A**d elucidationem ponebatur casus longus/ dans intellectum de a et b vasallis Regis. Additus est casus breuis iste/ quilibet tyrannus etc. proposita sunt quatuor conclusiones/ rursus est per conclusionem hanc quadrimebrem tam firmiter in sermone quam certitudinaliter apud me est in corde/ quia quod scimus loquimur et credidi propter quod locutus sum. Nam et vbi intenderis/ ait inlius cesar ingenius/ valet.

Nemo autem facere metuit secundum vegetium quod optime didicisse cognoscit. Ut bene loquutus dicit socrates/ nil loquere nisi quod bene didiceris.

Quidem prima pars conclusionis sufficienter probata ex pluribus forte verbis quam necesse fuit eruditis in theologicis sermonibus/ sed fortassis non pluribus quam oportuerat pro non eruditis. Itaque deducta est hec pars ex quadruplici radice. **E**t fidei descriptione que est habitus certus et verus per auditum verbi dei acquisitus. **R**om. et **N**eb. ix. Cuius fidei obiectum est propositio credenda. vel collectio plurium ac omnium credendorum/ sicut accipit athanasius in hoc simbolo. Quicquid vult etc. Aliis fidei acceptiones reitio nisi pro quanto fides infusa requiritur ad credendum catholice. **D**ebinc scripture sacre testimonio ne quonia omnia in sacris scripturis biblicis contenta/ formaliter vel finaliter et in effectum. **E**t per consequens decem precepta sunt de fide/ quonia cum opposita assertionem pertinaci non stat fides. vnde gratianus ius naturale est quod in lege et in euangelio continetur/ quo quisque iubetur facere quod sibi vult fieri/ et prohibetur inferre quod sibi non vult fieri. **D**ebinc ex ecclesie obseruatione/ que damnat ut hereses nedum illa que contrariantur articulis speculatiuis nostre fidei/ ut ista deus est/ veruetiam contrariantur principijs et dicaminibus practicis/ ut quod deus est diligendus super omnia et proximus sicut nos. **I**n quibus duobus tota lex pendet et prophete/ que vtiq; lex est fides nostra vel dei. **U**nde in scripturis sacris augustino teste quicquid alibi notius est damnatur. **D**enique ex heresis descriptione quam Hieronimus dicit esse dogma falsum fidei orthodoxy contrarium. **E**t illic habita est distinctio quod quedam sunt pure de fide sub quadruplici gradu/ quedam pertinent ad fidem et opposita sapiunt heresim/ quedam sunt impertinentia/ quia non apparet quod repugnant vel sequantur ad fidem. **I**nferebatur hoc corollarium quod hec consequentia impossibilis est et hereticalis/ decem precepta legis sunt euidencia in lumine naturali/ ergo non spectant ad articulos fidei/ nec ex eis deducuntur. **E**t hinc rationabiliter motus fuit reuerendissimus magister petrus de versa. exhibere scedulam quam tradidit alij vero dicit/ voluit quibusdam hereticare/

De erroribus circa preceptū

videat ne ex erroribus se inuoluat etc.

Quod iterum p scde partis deductione sunt inducte contra primā assertio nem licitū est vnicuiq; etc. Rarōes in triplici quaternario etc. Fundat prima sup hui⁹ aduerbū saigue. **D**ixime iam p/serum iaz specialiter/ gallici me sinerit qz p/ supponit veritatē illius qd pcedit. **A**ltera sup hoc cōpleto absq; mandato quocūq; vel pcepto deducendo ad p/ radictionē/ quia lex dei mandatū est etc. **T**ertia sup in tellectu plano ac resolutio hui⁹ pcepti. **N**on occides scz hominē p/ria voluntate. **S**ed vel iubente deo p reuelationē/ vel p publi ce administrationis admissionē. **D**ath. cxxv. et. cxxvi. **O**mnes qui gladiū acceperint etc. **G**losa p/ria auctoritate etc. **U**nde lex occidit etc. nō homo **S**ibi vindictā etc. **Q**uarta sup defectu iurisdictionis v/ iudicarie potestatis in occidente tyrānū sicut ponit assertio. **Q**uis es qui iudicas alienum seruum etc. **A**d Ro. ij. **F**undatur prima ratio scōi quaternarij sup p/ dēnatione triū articuloz hui⁹ etc. v/ viciē/ de p/ dicanib; absq; missione/ de popularib; corrigentib; ad libitum dños/ etc. dñis bona ecclesiasticarum rapientib; etc. quoniā occisor in casu assertionis etc. peius facit quā in his casib; tribi fiat. **F**undabat altera sup omni policia vera vel p/ensa/ v/ p/ ueroz/ sub magistro/ etc. in ter se v/ latronum vel paganorum/ imo v/ demonuz/ pro statu presenti. **D**ath. cxx. v/ omnium bonorum quib; omnia ordinate fiunt. **E**st autē ordo parium dispariūq; reruz vnicuiq; ius suum tribuens iniqua non v/ surpans. **T**ertia super p/ patione tyranni/ dis ad heresim etc. alia vicia deteriora prope que nō veniunt homines passim occidendi etc. quomodolibet etc. absq; mādato. **Q**uarta etc. octana in ordine super cōpatione non habentis auctoritatē iudiciariā ad habentem/ sicut est rex/ qui quidez rex non possit sine iuris ordine non monitū non vocatuz non conuictū interficere/ quātominus ergo censendus est dare auctoritatem implicitam vel interpretatiuam altera cui nō mandatum est/ imo legibus regis prohibitum. **P**ro his loquitur festus Act. xxv. **E**t nico demus. cxxij. etc. in lege. **Q**uod iustum est iuste exequeris. **D**emū prima ratio terciū quaternarij fundabat super multiplici notorietate iuris aut facti/ que requirebatur pro qualibet circūstantia seu clausula hui⁹

ius assertionis/ v/ q notarium esset talem machinari etc. quoniā ex incertis nullo pacto potest certa mors inferri. **E**t si non potest quis occidi ad testimoniū vnius quātominus nulli⁹. **A**ltera qd hec assertio quā tūcūq; circūstantionata nō potest habere veritatem de p/riata p/sona extra casum diuine reuelationis notorie/ vel casum inevitabilis necessitatis sicut ex rationib; aduersariorum/ quas quidē pridem vidimus satis constat. **N**ec tamen casus iste necessitatis semp excusaret. **F**undabatur v/ndecima ratio exaggerando qd hec assertio se p/ iudicalem oñdit ad omne genus hominum actiue etc. passiuē licet cōtracte poni videat. **E**t extendit se ad papā/ ad epōs/ ad abbates ad principes/ ad patres/ ad maritos/ ad sacerdotēs/ clericos/ populares/ etc. ad omnes in cōmuni/ patet p/ sideranti qz cui libet talia dici potest. **T**u es tyrānus vel machinarius in morte dñi tui. **P**ostremo p quarta ratione. cxxij. in ordine etc. v/ltima/ fiebat epilogus sic arguendo. **C**ontradictoria hui⁹ assertionis que est p/icularis vel singularis negatiua est vera etc. catholica/ igit ista est falsa etc. nō catholica etc. p/nter heretica/ qd tenet p legē p/ radictoriaz/ etc. p dicta aristot. et dioni. qd verū etc. bonuz sunt ex omnib; circūstantiis/ falsum autē etc. malū ex vnicā/ aīns est manifestū in multis casib; v/ dum occidens nō habebit sufficientē notarietate v/ procedat ad certā mortē nō monia nō conuicti etc. vel dū potest seruare iuramentū fidelitatis/ vel est sacerdos. **E**t p/ uideri pōt res p alterū vel alio mō etc. **E**xclamabit hic aliquis etc. dicit ponim⁹ casum necessitatis extreme. ponim⁹ qd oīa sunt notoria q preponuntur. **R**isio. **Q**uod hic non inuictigo qd alij dicāt. sed quid ponit assertio/ etc. in qbus terminis se regular. **R**eplicabit alter dicens trūcata est assertio. **R**isio qz nec hoc pronūc inquiri qz quis nō desint testes hic etiā p/ntes omni exceptione maiores qz nihil trūcatū est etc. **S**up/ sūt auctoritates sacrotoz. sup/ est multitudo exēploz etc. v/ historia rū. **S**ed interim discurrem⁹ p alias octo assertioēs etc. ad hec inducēda postmodū. ponit itaq; scōa assertio sic/ leges naturalis etc. diuina auctoritant v/ nūquēq; subditū de occidēdo vel occidi faciēdo dicitū tyrānū/ dānat v/ erronea in fide ac morib; etc. legib; naturali morali etc. diuine iniuriosa. **D**educit hec p/ dēnatio ex radice qd triplici

imo qd est infana & sacrilega. Prima qz leges diuina naturalis & humana pbibet ex plicite & expse qd nemo accipiat sibi honore iudiciaria vel dñandi ius in iurisdictionem sed qui vocat sicut aaron pater in epistola ad hebreos. Non igit auctorifant nō vocatum alioquin sed supma lex scz dissensionis deus in quo esset. Est & ptra aplm. Nec daret vniciqz qd falsum est & sic esset summa puerfio modi speciei & ordinis/dicitur lex iudiciorū rigor iuris publici tutela in medio pstituta est ne quis de aliquo qñ tūcūqz sceleribz implicito assumere valeat vltionē. Nec est etiā lex pueroz. Hora de binto cur filiū occidit. Qui infcio pncipi pe/inquit lex/bellū gerit reus est lese maiestatis. Altera radix ē quoniā leges diuina naturalis & humana pbibent ne idē sit erga alterū pars iudex & testis quod soli deo propiū videt. Unde duz ex officio pcedit iudex ptra errores qui sunt sicut leges lese maiestatis pars rea pstituit promouēs vel instigans tenens locuz partis accusantis/ propterea reprobari nō potest snia iudicis in causa appellationis vel aliter ipō nō vocato vel audito. Amplius tertia radix ē qz fm leges diuinā naturalē & humanā. Nō debet ex incertis causis & cōiecturis/ vel ex eis que secrete gerunt/ sicut sunt machinationes & cogitationes cordis/ publice puniri/ pferim ad mortē. qz cogitationis penā nemo meret quo ad forum scz pferentis vite secus quo ad forum pscie. Nemo inqz lex ad testimoniū vnus mortet. Demū quarta radix est qz nemo veller qd a non iudice suo dānaret ad mortē/ pferim non vocat non auditus nō monitus. Lex autē naturalis dicta est & sumpta **Parb. ij.** Omnia quecūqz vultis vt faciant vobis homines & vos eadē facite illis. vultis glosa velle debetis. **Procedam** ad reprobationē tertie simul & quarte assertionū/ qz pncere sunt & sic habent licitū est vniciqz subdito honorabile & meritoriū zc. Et dicunt in snia qz quilibet tyrānus potest & debet occidit a quecūqz vilitate & p insidias & quomō hoc est ptra mors qua debent mori/ occidere scz ita eos. Assumit pro reprobatione quadruplex fundamentū primū sumit ex causā cōdendi decretalē illam in concilio lugdunien. li. vi. pro humani/ quarum prima est ne quis xpianus subito & impulse moriā in periculū dñationis eterne/ qd ibi dicit

horrenda inhumanitas detestandaqz seuscia. Altera quoniā omnis potestas tribuit a dño ad iusticiā rectiqz iudiciū exercēdū. Tertia quoniā hoc in xpianitatis obprobriū exit. Alterū fundamentū ex reprobatione insidiarū/ dum frater p mēdacia aut piuria aut p finem illicitū sicut notat thomas scda scde. q. de insidijs. vnde lex dicit hominē homini insidiari nefas est. Et exodi. xxi. Si quis per industriam & per insidias occiderit proximū suum/ euelles eum ab altari meo vt moriatur. Constat autē qz insidijs de quibus fit hic mentio concurrunt frequenter hec tria/ mendacium/ per iurium/ ac finis. s. subita mors & vilitas alterius cui fides data erat. vnde et si quedam possunt esse insidie iuste/ non tamen iste attentis medijs & fine & non diffidatōe. Sumitur aliud fundamentū ex dictis sanctorum reprobantiū in Judibz hier. & similibz mēdacia & fictiones falsas/ licet in eis collaudetur zelus ad cultum dei & saluationem populi/ & oppositum sentire hereticū est vt deducit augu. ad premiū zc. Demū pro quarto fundamento sumitur descriptio tyranni data ab assertionē. Tyrānus est qui in republica non iure principatur vel principari conatur. Constat enim iuxta venerabilem **Egidiu** de roma/ in suo de regimine principum/ & experientia loquitur/ quod vit est aliquis dominus qui non tyrannus in aliquo iure vel interpretatione iudicetur. Et ita debet actiue et passiue viriliter et insidiosē per subditos interfici. Cuius falsitatem deducit ore sine super quinto politicorum/ vbi **Aristoteles** dicit qz boni non faciunt seditionem. **Veniamus** consequenter ad quintam sextam septimam simul assertiones/ que dicunt reges debere amare remunerare & glorificare talem mortem zc. De tres simul ex inēuenienti quadruplici reprobantur. Primo quidem/ quia rex teneretur amare remunerare et glorificare peccata/ qui ideo positus est in vindictam malefactorū. Nō enim sine causa gladium portat sicut dicit apostolus. Unde & si posset ad tempus dissimulare vindictā sicut fecit dauid & Joab. Nō tñ pōt absolute remittere culpā/ pferim in nō penitēte sed pctm iustificatē passim/ & in eo pferare/ in scandalū subditorum/ que iustificatio neqz in **Chaym**/ neqz

De erroribus circa preceptū

In antiocho sceleratissimo/nec in Juda
pido inuenta est/ quia dixerunt peccauit.
Amplius scdo quia rex p has assertiones
deducitur nedū ad peccatū mortale omittē/
tendū/ sed ad heresim dum dicitur qd tene
tur tanq̄s licite laudabile et meritoziū ama
re remunerare et laudare id qd dese iniquū
est. Et quia dicente sapiente. Qualis est re
ctor ciuitatis tales et habitates in ea/ et dau
dianus ait Regis ad exemplū totus oppo
nitur orbis/ sequeretur hereticatio omnium
fere subditoꝝ. Attendant hic omnes p̄ser
tim domini cōmissarij/ qualiter hec mate
ria tangit plures et magnos imo maximos
quia regem euz toto clero suo/ quibz impo
nitur nedū heresis sed qd sunt heretici/ dū
eoz snia pronō catholica reprobaf/ qz de/
terminare falsaz doctrinā pro vera nequit
fieri sine p̄tinacia/ vt deducit okam quarto
prime. Rursus tertio includit hic blasphe
mia cōpatio de michaele et phinees/ quasi
michael occiderit luciferū sine mādato dei
et p̄cepto quocūqz. Similit̄ et phinees ipz
zambri quoz pater oppositum tam ex rōe
quā ex epla iude de michaele/ qui nō est au
sus inferre blasphemiam zē. et de phinees
Numeri. cxy. Unde si phinees occidisset
licite sine mādato adulterū vel ydolatrā
zambri/ cur nō similiter tūc et nūc alter idēz
posset. Sic argueret de moyse respectu liti
gantiuz. Deniqz notaf vt ex assertionē ter
tia/ sicut etia; res se habet/ qd hec pestifera
doctrina multiplicata est p̄ p̄p̄los et regna
sub eplis et p̄positionibz has assertiones cō
tinentibz. **D**educamus p̄terea falsitatē
ocraue assertionis ad intellectū ponentis/
quonia; si liceat vnicuiqz iudicare de lege
diuina/ vt de ista Non occides/ et eam inē
p̄tari fm epykeiam suā et p̄scia; relinquen
do planū rotundū ac solidū sensum positū
per doctores sanctos epick et p̄scia; quilibz
poterit scripturā intelligere sacra; aliter q̄
spūsanct⁹ efflagret/ qd est heresim fm descri
ptionē hieronimi/ Et he incōueniente p̄se
quūtur. Primo qz poterit quilibet interp̄
tari p̄ceptū illud Non furaberis. Sicut i
uentus est vn⁹ dogmatizans qd p̄ nutritō
ne pueri bone indolis ad eruditōz theolo
gie vel vtilitatē reipublice/ poterit rapi pe
cunia a diuite. alij qd licebat mittere vsu
ram p̄ subleuatōe pauperz. Alij qd symo
niā p̄ necessitate ecclie. Alij qd rapinā pro
fundandis ecclieijs vel hospitalibz nemo

aspiciēs ad malū zē. Ampli⁹ scdo idem ar
guif de hoc p̄cepto Non mechaberis. qz dē
ceret aliquis rex vel p̄potēs/ sterilis ē vroz
mea/ recipiā alteram ne successione defrau
der heredis. Alter idēz faciet p̄ multiplicas
tione plis ad cultū dei. Rursus tertio p̄tin
git hoc idē circa p̄ceptū hoc Non mentieris
Dentiar inquit aliquis vt saluē p̄rimuz
vel meipm a morte seu dāno seu vitupio.
Dentiar ad salutē alioꝝ cozpalem vel spi
rituales. **D**entiar vt licenti⁹ p̄dant impij
tyrāni vel heretici/ imo et p̄fessionē reuelas
bo ne p̄dant reliqui. Postremo licebit etiā
am sic parentes occidere in senectute ne lā
guēt diutius sic occidere seipm ad euitatio
nem indigentia; seruitutis vel stupri vel cō
tumeliā dei/ sic fuerit temp⁹ dum omnis q̄
interficiebat xp̄ianos arbitrabaf se obseq̄
um p̄stare deo. Jo. xvi. zē. **A**duertitis ac
q̄ late pateat hec ruina/ si cui libet non fm
legē viuere sed de lege iudicare licuerit/ cō
tra illud decretū vulgatū Eius est interpre
tari cur⁹ est condere legē et illud angu. de ve
ra religioe dis. iij. c. In ipis t̄p̄alibz legibz
vbi dicit qd dū institute sunt leges nō lice
bit etiā iudici de eis iudicare sed fm ipas/
vñ fatemur sensu; legis nō verba facere se
sum lrālē/ sed de sensu p̄iri diffiniūt nō q̄li
bet p̄ seipō. Deniqz cum ex solo sensu lrālē
scripturę sumit efficit argumētū solidū/ si
lrālis sensus scripturę in aliquo falsus di
ceret zē. **E**t andē reprobef assertionē. qz
scdula min⁹ dānata ē rigide i casu societatis
iuramētū/ heretica et sacrilega ē/ p̄nicio
sissima ē. Primo quidē qz piuriū fm gen⁹
suū si thome credit grati⁹ est homicidio/
qm̄ est imediaci⁹ p̄tra deū et p̄tra p̄ceptum
p̄rimetabule. **E**dit insup in subuersionē
grauiorē toti⁹ reipublice dū vinculū ei⁹ qd
est iuramētū/ rūpit et dissoluit. vñ iuramen
tū est ois p̄trouersie finis fm aplm. Pōz
ro si p̄det de⁹ oēs q̄ loquūt mēdaciū/ ita qz
nulla adiccōe pōt licitū fieri/ qd de piurio
cēsebim⁹ iudicādū. **H**eges rō aug. et qre mē
daciū nō recipit p̄p̄sarōez vt fieri licitum
possit. Rursus exēplis sacre scripture doce
mur. iij. regū et palipo. i sine qd sedechias
cū toto p̄plo in deoz iō pempr⁹ ē qz n̄ tene
rit pactū cū idolatra nabuc. seduct⁹ p̄ sacer
dotes dñtes qd cū ydolatre p̄fido et tyrāno
sed⁹ in itū non tenebat ex quo erat sine fide
Exemplū aliud est de symeon et leui quibz
tam maledixit pater quia fregerāt pactū cū

sibi in iudicio in iudicio. Exemplum aliud apud
gentes de regulo et fabrizio ac multis simi-
libus d quibus loquitur *Lycero. iij. de offi.*
Notetur quid reciter tempore hannibalis de
duobus remissis per romanos. Exemplum de p-
fidia cartbaginensi. que subuertit eos/ qui-
bus dictum est per quos deus iurabit et vbi.
Exemplum de fide militum de fide mercatorum
de fide iohannis regis francie/ et aliorum
die sine numero/ postat seruasse et hodie ser-
uare confederationes et vtra iuramenta. Ne-
dum in iudicio ipse sui vel suorum/ sed etiam
in iudicio vite proprie/ quod est vltimum iudi-
cium temporalium. Nota de libardis. Nota de
lothringis qui reducerent captiuum a suis si fa-
geret. Denique queritur si confederatus de quo
loquitur hec non assertio/ poterat seruare
iuramentum suum non occidendo vel occidi fa-
ciendo tyrannum illum/ cum quo iuramentum et fe-
dus habebat/ nisi sic tenebat illud obseruare/
cum non cederet in iudicium anime sue
vel salutis eterne. Si vero non potuerit ob-
seruare consequetur. Primo quod tenebat de
necessitate salutis tyrannum illum sibi confede-
rati vel occidere vel occidi facere/ quod im-
batum est prius/ quia non erat iudex eius ut
supponitur et quia iudex etiam obseruare fides
hosti debet. Sequitur preterea quod talis pre-
sentans illum esse tyrannum/ dignus morte
cui nec seruanda fides erat secundum eum/ iurauit
in mendacio/ et in dolo malo. Unde lites
ralis intellectus planus et grossus apud om-
nes istius precepti Non iurabis quod est omne
iuramentum deliberate et licite factum/ tenen-
dum est etiam usque ad iudicium mortis tem-
poralis/ quoniam plus tenetur obseruare fidem
suarum que est quedam integritas et virginitas
anime quam corpus proprium vel alienum/ et est or-
do rectus caritatis. **P**romiseram indu-
cere rationes cum auctoritatibus et historiis/
sumabimus illas/ plures itaque continentur
secunda secunde. q. v. r. q. viij in aug. et biero.
Plures in summa confessorum super his voca-
bulis bellum/ homicidium/ insidie/ periurium
Sanctus thomas ad idem secunda secunde que-
stioni. lxxij. multis articulis et questione de
insidiis/ et questione de iuramento. Item
questione penultima secundi. Item libro
primo capitulo. vij de regimine principum
ad regem cyprum determinans hanc questi-
onem ex intentione/ fundans se in hac au-
toritate petri. Serui subditi estote in om-
nibus timore dominis non tantum bonis et mo-

destis sed etiam discoloris. Exemplificat de
multis romanorum imperatoribus sub qui-
bus christiani passi fuerunt sponte/ licet eos
potuissent occidisse/ ut patet de sacra regio-
ne thebeorum. Sarreburicium. insuper qui
ab alijs distorset vel truncate allegatur facit
pro dicis. libro tertio capitulo. xvi. Ubi dicit
quod tyrannus est qui vult contra leges domi-
nari. Et libro viij. capitulo. xix. tradit quod nul-
lus quantumcumque tyrannus etiam notori-
us et intolerabilis interficiendus est con-
tra iureiurandum/ nec per venenium. Exem-
plificat de dauid respectu saul. Et tandem
dat consilium simile sancto thome. Sed
addi potest quod per generale concilium possunt
tyranni iudicari vel deprimi non propria pre-
sumptione. Est ad idem alexander de ha-
lis diffuse tertio pre summe super hoc pre-
cepto Non occides. Ad idem aug. libro de li-
bero arbitrio. et secunda contra faustum. Ad
idem libro de vitijs tractatu de ira capitu-
lo. xij. Ad idem leges civiles. **E**xempla sunt
in scriptura de chayan sceleratissimo de quo
non licuit alteri ut interficeret eum. Item
de indeis qui licet christum reputarent tyrannum
pessimum/ noluerunt tamen interficere pro-
pria auctoritate. **C**oncludamus tamen
ex istis omnibus veritatem secunde partis con-
clusionis nostre principalis/ scilicet quod be-
ne uem assertiones/ rationabiliter et catholice
put in scedula continentur repbate sunt et qua-
lificate/ imo profiteor cum reuerendissimo
patre domo cardinali cameracensi. et firmis-
sime teneo et nullatenus dubito/ quod hec
doctrina est heretica et damnata per hoc
concilium in ista. Quilibet tyrannus. et. Nec super
hoc optime iudicio concilij tamquam sim dubi-
us submittere/ quia crederem me peccare fa-
ciendo de fide carissima/ re incerta. Dabunt
ecce criminatores quod intendunt/ me scilicet
re quod opponunt et. **E**licet ex his quod nullus
a promissione circa materiam fidei/ repellendus
est tamquam suspectus/ si dixerit hanc esse fidem suam/ que
admodum fecit idem Reuerendissimus pater dominus
Lardi. Camera. preceptor me clarissimus ad
requestam Serenissimi regis romanorum
Sicut prefulgidum decanum canonistarum et flos gra-
tissimus dominus Cardinalis florentium. **C**onfessus
ut alias me presente legit has assertiones ad-
miratus. Et potuerunt inquit in vomere
defensores quin mor fuerint aliqui contra-
dictores/ adeo sibi manifestus error vide-
batur. **S**equitur tandem Iuramentum

De erroribus contra preceptū

tum fuisse licitum de repugnando talibus erroribus. **T**ertia pars conclusionis principalis.

Demonstratio itaq; duabus primis paribus nostre conclusionis ita ut non sit relicta dubitationis scrupulus/apud illos qui nolunt fieri imprudentes/sed intelligentes que sit voluntas dei. Nam ratio evidens et auctoritas convincens. et hoc sacrum concilium deterriminans multipliciter hoc credere tradunt et impellunt etc. Expediamus nos breviori sermone de partibus reliquis duabus. Dicitur tertia pars quod bene nonem assertiones potuerunt per doctores et ordinarios locorum doctrinaliter ac iudicialiter condemnari.

Stabiliamus hoc quadrupliciter. **P**rimus in iure divino spectat itaq; ad prelatos etiam inferiores pascere gregem pabulo doctrine Jo. x. Bonus pastor etc. et Dauid ultimo docere omnes gentes etc. **I**saie lviij. clama ne cesses. **D**ieremie. xxiij. ve pastoribus etc. **E**x. xxxiij. ve pastoribus israel. **E**t. xxiij. si speculator vidit etc. **E**t si se eiusdem tertio **S**i dicere me ad ipm. **T**ren. ij. prophete tui viderunt etc. **D**eut. xxiij. et. xvi. **L**etra hereticos prima ad thim. iij. ad Titum iij. ad Galatas. ij. v. et. vi. **I**tem actu. x. at redite vobis et universo gregi etc. **E**t quibus omnibus fundatus est in scriptura sacra quod doctores et prelati possunt et debent populum subditum in doctrina sana pascere et ne errent providere. **S**tabiliamus secundo partem eandem ex iure naturali et positivo. **E**t naturali quidem quo pater debet erudire filios/sapiens insipientes docere/videns cecos ducere. **C**aput in membra influere etc. sum et ita de reliquis similitudinibus naturalibus. **E**t positivo vero iuribus iudicatis. extra de hereticis ca. ad abolendam et ca. excommunicamus. et ca. sicut. et extra de symonia licet hely. et. lxxxiij. dis. c. nil illo pastor etc. **S**tabiliamus tertio partem hanc et approbatione huius sacri concilii per practica eius. **L**ollaudant enim condemnationes factas contra errores et vycliff per universitates oroniensem et pragensem et per ordinarios eorundem locorum/quas velut temerarias et iniuste reprobare debuerat si nequaquam cum condemnatione talis licuisset. **I**nducendum sita plurimura de prioribus conciliis tam generalibus quam provincialibus/etiam ante nicenense concilium etc. **S**tabiliamus denique quarto par-

tem eandem ex consuetudine laudabili in diversis diocesis presertim in parisi. **I**licentiam dantur sunt articuli et dantur quotidie per doctores sacre scripture et per episcopos et iurant baccalarij priusquam legant sententias in manu cancellarij parisi. quod si quid audierint dici in fauore articuloz parisi ad denotandum/revelandum infra octo dies episcopo vel cancellario parisi qui erit pro tempore. **S**cripsit ad hoc idem sacre theologie facultas in parisi. vniuersitate in tractatu quem misit ad clementem septimum soluens rationes vel allegaciones in oppositum superas ex iuribus male intellectis. **L**uius facultatis auctoritas maior est in hac parte quam vnius glossatorum quod decreta sunt dicta doctorum sanctorum theologorum/que melius intelliguntur a theologis quam solis iuristis sicut archidiaconi iudicat de ceteris. **C**oncedimus tamen quod nulli inferiores ad papam vel ad generale concilium faciunt determinationes in fide que ligent generaliter omnes christianos ut precise sunt talium preterea dicunt inferiores prelati causas fidei magis ventilare quam terminare/ quod reseruat auctoritas superiori qui preterea habet vltimum diffiniendi et obligandi. **Q**uod si dicatur quod prelati inferiores et inferiores quibus sunt ignari sacrarum litterarum/ sicut arguit occam/ plane ita fuerunt quibus summi pontifices/ preterea concedimus prelatos inferiores non debere questiones fidei iudicialiter decidere/ nisi per currentibus istis causis. **P**rima quod scandalum fuit ortum ex aliquibus assertionibus in sua diocesi/ quod dicitur quod foris sunt nihil ad eos nisi forte requisiti sint in fidei subsidium. **S**ecunda quod assertiones tales sunt que sine periculo non possunt diu admitti vel tolerari nec eorum falsitas ignorari seu dubitari. **T**ertio dicitur habet sufficientes copia doctorum in sacris litteris et hominum scientiam discernere si tales assertiones sunt explicate contra fidem et per sacram scripturam reprobare in finem vel affectum. **P**ossunt itaque imo et debent prelati et doctores scire multa esse contra fidem explicate/ que licet plus nescit nisi implicite. **U**bi regula riter nec papa nec generale concilium debet facere determinationes fidei nisi percurrat huiusmodi cause. **Q**uod si dicatur prelatos et doctores posse facere de aliquibus assertionibus declarationes que sunt contra fidem/ non tamen possunt determinare. **D**ocet nihil est quod papa vel generale concilium determinando de fide seclusa reuelat et speciale/ non faciunt aliud nisi declarare talia esse contra fidem nisi cum penam adiectione. **D**enique non potest allegare contra prelatos vel doctores si

prius dānen t assertōes doctrinalē z iudi-
 cialit̄ q̄s euocēt z dānēt assertores. Exēplū
 multiplex de nūmismate falso / z de morbo
 canceris ac silibz. Hoc insup practicum
 est in hoc sacro concilio de erroribz z viclef
 z de isto quilibet tyrānus zc. Et in alijs cō-
 cilijs z de heresibz z apocriphis dogmati-
 bus / sine actione dānatis. Est enī pu^o dā-
 nare hereses q̄s dānari possint errantes / p-
 pterea puerissim^o ac pniciosissim^o est non
 quidē ordo iuris sed illius confusio nolle
 quolibet tractare prius de interesse fidei q̄s
 discussum vel decisum fuerit de interesse p-
 sonali. Et hic locus bz dictū cristi **Matth.**
xx. Irritū fecistis mandatū dei / ppter tradi-
 tiones vestras. Nūquid nō est iudiciū suf-
 ficienter fundatū vbi error nūciat^o est / reus
 promotor / accusans / iudex damnans. Ad-
 uertant plati ea que sequerent^r incōuenien-
 tia passim ac libere aliqui p̄dicarent quic-
 quid vellent. Heq; possent corrigi nisi refe-
 rendo causas ad sedem ap̄licam / vbi plerū-
 q; pauci sunt theologi / nisi fortetates qui
 p̄ntesse rei z pars audenter nō arroganter
 affirmo qd̄ in dānationē nouē assertionū /
 plures fuerūt magistri in theologia ac licē-
 ciati / absq; bacc. formatis z alijs q̄s sunt in
 hoc sacro concilio / z tribz mensibz durauit eo-
 rum deliberatio que fiebat publice z libere
 protestādo q; solū ad extirpatōes errorz sic
 sua p̄fessio requirit intēdebāt. Propterea
 non euocata est facultas decretoz tota sic
 theologi oēs vocati sunt / q; de solo fidei in-
 teresse querebat. Adde q; nullus vnq; in-
 uentus est me sciēte q; auderet dicere q; as-
 sertiones iste z siles eēt vere q̄uis aliqui
 diuerticula p̄fingent nē rīderent ad rem
 istā. Rursus executio facta est nō p̄nū aut
 p̄duos / sed p̄ sedecim magistrōs ad hoc iu-
 dicialiter depuratos.

Speit declarāda quarta pars z vl-
 tima dicens q; he assertiones no-
 uem sunt p̄ hoc sacru conciliū vel p̄ sedem
 aplicam de necessitate salutis reprobāde /
 z hoc vere vel interpretatiue. Reddit hec p̄-
 sp̄cia tam ex prioribz reprobationibz q̄s
 ex p̄bationibz partis p̄cedentis. videlicet ex
 iure diuino / ex iure naturali z hūano. Nō
 enim minus imo amplius conciliū gene-
 rale obligat vigilanter intendere ad extir-
 pationē errorz z emendationē errantium /
 quā prelati inferiores vel etiam ipi secula-
 res principes qui qualiter obligant^r noruz

est ex prioribz z scientibz legem loquor. De
 inde patet eadem pars ex verbis hui^o sacri
 concilij positis in condēnationē hui^o asser-
 tionis. Quilibet tyrānus zc. vbi sic dicit^r
 Precipua sollicitudine volens sacrosancta
 synodus ad extirpationem errorū in diuer-
 sis mundi partibz inualescentiū procedere
 sicut tenetur / z ad hoc collecta est. Sup ac-
 cepit zc. Deniq; sumitur probatio partis
 huius ex notori etate multiplicis scandali
 qd̄ verisimiliter tolli nō potest nisi p̄ deter-
 minationē hui^o sacri concilij. Scandaluz
 vnum est inter platos etia; eiusdem regni
 pluribz diffiniētibz vnā alijs murmurā-
 tibz z virtualiter reprobantibz dicendo qd̄
 de opinione fidem facere volunt q; senten-
 tie parisius late p̄ regem z vniuersitatē ap-
 probate / ac per regnum acceptę / sunt int̄
 pridie dicebatur in publico. Reuera bene
 dicit apostolus de heresi / q; ipsa sicut can-
 cer serpit / quoniam ex vna iam centum ex-
 orze sunt / ita q; sanguis sanguinez tangit
 Scandalum aliud est inter doctores z sco-
 lasticos aliquos sicut pater eorum quāuis
 non expresse reprobent sentētiās istas / sed
 profecto seducunt sese diffamant / nec iura-
 menta custodiunt. Scandalum aliud est
 et fuit multiplex z horrendum inter secula-
 res. Sed ve per quos / quia non per fidei
 defensores / neq; per heresum reprobato-
 res / viderint ipsi qui fecerunt z faciūt ope-
 re vel consilio vnde scandalum tale venit /
 quia profecto non datum fuit sed acceptū
 Est enim par multa diligentibus legē do-
 mini / z non est illis scandalum. Ego fidē-
 ter pro me respondeo q; nec tam potēs suz
 q; possim operari destructionem talem to-
 tius cōmunitatis aut regni. Nec tam per-
 uersus z neq; vt hoc vellem deo propicio /
 et ad veritatem perscrutandam esset vigi-
 lantius attendenduz quod impotent vos
 ces tales / vt occurreretur destructionis pi-
 culo si tale sit et vnde sit hec percussio / est
 iniquum in destructionem cōmunitatis
 totaliter zc. Dicere habet omnis bonus ci-
 uis. Ecce si propter me tempestas hec orta
 est / mitte me in mare zc. Sed reprimo.
Tum hec ita se habeant de tantis scan-
 dalis / dum sacrum hoc generale conciliū
 potest occurrere / et opem ferre si dissilet / si
 p̄castinet / si in p̄sonaz acceptęz velit ha-
 bere fidē ihu xpi. Nōne iudicabit in se z in
 suis mēbris rep̄bensibile z Nōne de reatu

apud deum et homines arguetur cur ita quia
vntco sine diffinitive verbo/tantis malis
occurrere potest/deuios ad se reducere et er
rantes reuocare/qd quanti meriti sit iaco/
bus ostendit. Dicunt itaqz omnes diffini
te pibimus recte qd non pibitis. Faciunt
pro hac parte dicta scripture et sanctorum.
extra de hereticis ca. ij. Qui alios cum po/
test et. xxij. q. iij. c. ita plane. lxxij. dis. c.
error cui non resistit approbat. extra de ho
micidio. c. sicut digni. Qui potuit homi
nem liberare et. **Matth. xvij.** de tollendis
scandalis et membris nocentibus in corpore
mystico/ac de illa lege dic ecclesie q si eccle
siam non audierit sit tibi sicut ethnicus et
publicanus/debet etiaz ibi loqui sic vt au/
diatur et prime Petri. iij. parati semp ad sa
tisfactione omni poscenti et. **Obsecro** pe/
to et obtestor per matre omniu beneuolen
tium caritatem/per illam sine qua deo ne
mo placere potest neqz saluari fidem. s. ca/
tholicam/per beatas deniqz felicitatis spem.
Nolite fieri sicut monet aplos **Imprudē**
tes/sed intelligentes que sit voluntas dei.
¶ Constat aut quatuor est ad pns dicere ta
lis intelligentia in quatuor considerationibus
in quibus mor finis erit. Protestor nibilo
minus soleniter et supposite quod mihi si
pudicer modestia mea/quaz hactenus te
nui coram dnis commissarijs et hic nolendo
quicqz dicere vel respondere circa materia
harum. i. e. assertionu preter id qd ad repro
batione earu theologicam spectat et ad app
tationem theologicam materia precado qz alte
ra pars similis se habeat/aut si otigerit qd
fiat descensus ad psonalia qualicunqz tan
gentia vel xpianissimu regem francie/cui
legatione fungor/vel sacra theologie facul
tatem/aut illa cui pars est vniuersitate pa
risien. aut psona mea/in fama/doctrina vel
aliter/def et pateat mihi legitime defensio
nis et rnsionis locus. Sic spero firmiter in
dno qz potentissima veritas vincet et fides i
qua est mundi victoria. Habet veritas simi
liter et iusticia dicente aug. quada luce sua/
que velut orbicularit se diffundit et termi
natur in ymbra/a qua luce dum quis refu
git excecatur et magis ac magis in tenebrosa
dimergit. **¶** Intelligam igit que sit volun
tas dei sub considerationibus paucissimis.
¶ Intelligere conuenit qz hereticus est. (si
cur dicit aug. in de vtilitate credendi et ha
betur. xxij. q. iij.) Qui alicui temporalis

comodi et maxime glorie principat qz sul
gratia/falsas ac nouas opiones vel gignit
vel sequit. **¶** Ecce qd dicit. Et nedu assenti
ens/quoniam dubius in fide infidelis est
dum videlicet dubitat in eis que explicita
et certa fide tenet credere/pfiteri/vel docere
ratione sui status scie vel gradus/ ppterea
dixi me no dubitare. **¶** Intelligere conue
nit qd heresis sola no facit de pse hereticu/
nisi dum coniungit deprauatio ptnax ipius
voluntatis. iuxta illud aug. Errare potero
hereticus no ero et hic loci habet protesta
tio ac submissio conditionalis/que ptnacia
excludit. **¶** Hoc veru est in dubijs/sed in cer
tis illa inquinat potius qua saluat et edu
plet iniquitas et. patet in hereticis dicen
tibus se fide catholicam semp velle pfiteri. In
telligere conuenit qz ille censendus est ptnax
qui no dimittit errorem suu/ nec querit cau
sa sollicitudine veritate/vel que site et docere
no obedit/cui ptnaxie multa sunt signa si
cut enumerat. **¶** Nam prima pte dyalogozuz
lib. quarto ponit decem et noue signa. Ego
redigo ad duodecim/inter que illud est pti
pui et pessimu/diu error defendit factis et v
bis/minis et terroribus/cantibus et ambagibus
Aliud signu est in eis qui sentiunt erranti
bus sicut dicit ad Ro. i. quanto ampli qui
errores vel errantes defendere fatagunt ma
lis modis. **¶** Intelligere postremo conuenit
qz no licet homines ea nescire que spectat
ad officiu pxiu/sicut oportet indices cognos
cere ea de quibus iudicare hnt vt de homici
dijs furtis et silibus. **¶** Sicut oportet platos et do
ctores scire ne du implicite/sed etia explicite
veritate nre legis/tam i speculabilibus qz
imagabilibus/ qz necessarie sunt et viles ad
docendu et arguendu/ ad corripiendu/ ad
erudiendu in iusticia/sicut dicit aplos vt
pfectus sit homo dei/ad opus bonu instru
ctus. **¶** Nihil aut magis scire conuenit i ppo
xpiano et in omni republica/ qz q seruanda
sunt pacta seu iuramenta ad deum et pxiu/et
quo no inferenda sit iniuria pxiu/ pserum i
re sibi canissima/qz est vita corporalis et spua
lis se qz aie neqz occidenda no vero iudice suo
neqz impediatur per subitam mortem eterna
salus sua. **¶** Quod deniqz no vsurpet/ quibus
no est accessa sibi potestate/neqz velit ee ius
dex testis et pars/ et sibi ius dicere qd nefas
est. **¶** Et ita de similibus pceptis moralibus et.
¶ Hoc attendentes nolite fieri impruden
tes sed intelligentes que sit voluntas dei/

Assertiones magistri Jo. parui

et sicut corde creditis ad iusticiam sic potes
et consitas vestra sit oris confessio ad salu-
tem. quatinus qui probati sunt manifesti
fiant. Et patet que recuperat oem sensus
custodiat corda vtra / et intelligentias vras
in christo iesu dno oio / qui est deus bene-
dictus in secula amen.

Assertiones conten-

te in proposito defuncti magistri Johā-
nis parui et forma condēnationis earun-
de que facta sunt p epm parisiensem.

Itē est vnicuique subdito abs-
que quocūq; pcepto vel mādato
fm leges naturalē / moralē / et di-
uinas / occidere vel occidi facere
quēlibet tyrānū / qui p cupiditatē / fraudez
fortilegiū / vel malū ingeniū / machinā / cō-
tra salutē corporalē regis sui / et supiorū oim
pro auferēdo sibi suā nobilissimā / et altissimā
mā dominationē. **P**edū licitū sed honora-
bile / et meritorū / maxime qn est potētie tā-
te / q iusticia nō pōt bono mō fieri p supre-
mū. **E**rronea in fide et in moribz multiplis
cūter scādaloza. **L**eges naturalis / moralis
et diuina autorizant vnūquēq; subditū
de occidēdo vel occidifaciēdo dictuz tyrā-
nū. **E**rronea in fide / et moribz ac legibz natu-
rali / morali / et diuine iniuriōza. **L**icitū
est vnicuique subdito / honorabile / et meri-
torū / occidere vel occidifacere supra noia-
tū tyrānū / proditorē / et infidelē sui regi. et
supmo dno / p exploratiōes et insidias. **E**t
ppria mors q dnt mori tyrāni / occidere scz
eos villane. i. sine diffidatione / p optimas
cautelaz / exploratiōes / et insidias / et est lici-
tū dissimulare / et silere voluntatē suā de sic
faciēdo. **F**alsa / erronea et scādaloza. **I**us
est / ratio / et equitas / q ois tyrānus occidat
villane / p exploratiōes / et insidias / et est pro-
pria mors q debet mori tyrāni / et infideles.
occidere scz eos villane / p bonas cautelaz
exploratiōes / et insidias. **E**rronea crudelis
et impia. **I**lle q occidit vel occidi facit
tyrānū supra noiatū modis pdictis / nō de-
bet de aliq repbendi / et rex nō debet solū ef-
se pētens / sed debet bñe factū acceptabile / et
auctorizare quantū opus vel necessitas ef-
set. **E**rronea in fide et moribz ac regie dñia-
tioni iniuriōza. **R**ex debet premiare vel
remunerare illū q occidit / mō qui dicit est
vel occidi facit tyrānū supra nomiatū. in
tribus rebz scz in opibz / honoribus / et diu-

tijs. **E**xemplo remunerationū factarum
sancto michaeli archangelo / pro expulsioe
luciferi a regno paradisi / et nobili boi pbi-
nees p occasione ducis zambri. **E**rronea in
fide / et moribus scādaloza ac regie dñia-
tioni iniuriōza. **R**ex debet plus amare
q; prius / illum qui occidit vel occidi facit
tyrānū supra noiatū / modis supra dictis
et debet facere pdicari suā fidē / et bonā fide-
liratē suā per regnum suum / et extra facere
publicari p lras in modū eple / et aliter. **E**r-
ronea in fide / et moribz scādaloza ac regie
dñiationi iniuriōza / etc. **L**itera occidit
spūs aut viuificat / hoc est dicere q semper
sensum lralem seruate in sacra scriptura est
occidere aiam suā. **E**xpositio distorta / et
erronea. **I**n casu societatis / iura mētis / p
miliōis seu confederatiōis factaz / ab vno
militē ad alterū / quocūq; mō illud fiat aut
fieri possit. **S**i coningat qd illud veritatur
in puidicū vnus pmitentū / ad confe-
deratiōē spōse sue / aut suoz liberos / ipe
de nullo tenet eas obseruare / hoc pbat ex
ordine caritatis quo quilibet tenet seipsum
plus diligere / vcorē / et liberos / **F**alsa erro-
nea scādaloza et ad periuria viam prebens

Pro declaratiōe prime assertiōis / place-
at atēdere qd cum bonū et similiter veruz
sint et oibus circūstantiis vt dicit Simbro-
sius / si deficit vna circūstantia / propositio
vniuersalis reddiē falsa. **R**equirunt autēz
multe circūstantie si pdicta propositio de-
beat reddi vera. **P**rima circūstantia requi-
ritur ad verificatiōē eius q ille de quo lo-
quitur sit notorie tyrānus talis sicut descri-
bitur / et hoc notorie iuris vel facti / **A**lio-
quin quilibet fingere posset de quolibz qd
esset tyrānus. **V**bi notet quid sit notorius
iuris / q; si reus / et sit in iudicio / vel pferat
sentētia cōtra eū / **E**t quid est notorius facti
quod scz nulla pōt excusatiōe negari / q; sic
semp euenit ex talibus argumētis. **U**nde
nō est procedendū ad certā mortē et incer-
tis / et leuibz cōiecturis / vel suspicatiōibz nō
probatis. **I**tē requirit q sit notorius talem
de quo loquitur / nō posse cōprimi p supiores
suū / et hoc notorie iuris vel facti / vt pri-
us / alioqn quilibet possit fingere vt prius
et ita periret omnis pollicia et dñiationis au-
toritas / et in regno / et in ciuitate. et genera-
liter in omni societate. **I**tē requirit qd nō
sit pbabile talē de quo loquitur posse occidi
per aliū eque bene. **A**lioquin mille / et mille

Casus contra propositionem

Deberet concurrere ad occisionem unius ty-
ranni sine lege et ordine/ ex quo ponit asser-
tio cum suis corollarijs qd a quolibet debz
talis tyrannus occidi. Item requiritur qd
non sit probabile quod expediat tolerare
talem tyrannu. Ne deteriore exitus proveni-
at/ alioquin periret consilijs christi de no-
eradicandis zizanijs. Item requiritur qd no-
sit probabile tale tyrannus esse faciliter cor-
rigibile/ vel qd possit aliter comprimi. cu faci-
litate maiori alioquin no daretur loc^o cor-
rectioni et timori domini. Item requiritur
quod non fiat occisio talis tyranni insidio-
se/ et subito cum certo detrimento anime sue
vbi potest aliter fieri/ prout requiritur vtili-
tas reipublice/ et anime salus quoniam in
hoc fundatur decretalis pro humani/ de
assessimis. Item requiritur qd ad occisionem
talis tyranni no assumant media de se ma-
la/ vt sunt fide confederaciones/ imo execra-
tiones/ et falsa iuramenta et medacia/ quo-
niam non sunt facienda mala vt eueniant
bona fm apostolu. Et quia simulata equi-
tas non est equitas. sed duplex iniquitas/
quia iniquitas et simulatio. Pro hac est il-
lud quod iustum est iuste exequeris Item
Item requiritur conformiter ad preceden-
tia circustantia quod bono animo fiat hec
occisio. Non ex vidicta vel rancore vel am-
bitione/ sed intuitu legis diuine et ciuili-
ac pro rei comunis vtilitate/ cum omnibus
circustantijs alijs moralibus/ quando vbi
oportet. Ratio est sicut ad precedentem/ vnde
non debet occidi p sacerdotem/ in loco sa-
cro etc. Sed quare non opposite sunt
conditiones pmissae ad assercionem illam. Re-
spondetur quod subsumptio in minoribus
habuit instantias p qualibet circustantia re-
quisita i morte domini aurelianensis. ymo-
etiam si dicitur conditiones oes concurreret
quod scilicet aliquis notorie esset tyrannus
et incorrigibilis p superiorē/ et intollerabi-
lis p subditos. Nihilomin⁹ stans thomas
in suo regimine principu ad regem cipri/
et magister Nicolaus oresinemi/ translatio-
ne sua circa principium quinti pollitico-
ri. et alior⁹ plures dicunt et deducunt ex inte-
tione. qd talis tyrannus magis est iudicio
dei referendus. quam p priuatam autorit-
tatem vel seditionem occidendus videantur
eorum responsiones. Constat autem qd in
hac parte magis credendum est catholicis
doctoribus. qd philofophis infidelibus. si

forfan aliter sentiunt in factis vel in scri-
ptis/ que admodum iudicabunt esse opus
fortitudinis semetipm occidere/ et multa
similia que lex christiana condemat. Atten-
datur qd vltra predictos errores/ sunt alij plu-
res istoru occasione seminati/ plus qd sexa-
ginta quoz reprobatio no est iudicialiter
facta/ sed doctrinaliter annotata etc.

Sequitur casus

breuis sententie/ late parisijs contra pro-
pitionem magistri Johannis parisi/ qua intro-
tulauit iustificationem ducis Burgundie etc.

P Resuppositis circustantijs
moris/ improprie ludouici du-
cis aurelianen⁹. fratris vnicuique re-
gis francie/ et p federationibus
cum eo p iohanne ducē Bur-
gundie iuratis/ et alijs q sunt notoria in fa-
cto/ proponere publice et asserere ac defen-
dere/ qd hec mors fuit iuste facta/ et p bono
regis et regni francie/ et qd eaz rex debebat
habere gratia/ et laudatā/ ac remuneratiōe
dignam/ est scadalose et perniciosissime cri-
rare in fide et moribus/ et specialiter contra hec
duo pcepta/ Non occides scz absqz autori-
tate iudiciali/ Et illud no piurabis vbi
omne iuramentu. Iubet obseruari qd no
vergūt in detrimentu anime/ et contra illud etc.
xxi. Si quis p insidias/ ab altari meo euelles cum
vt moriat/ et contra illud. xxij. q. v. ca. No oc-
cides. Qd sumit ab Augustino libro de ci-
uitate dei. vbi dicit. His igitur exceptis qd
vel lex iusta generaliter/ vel spissant⁹ Ju-
sticie de⁹ specialiter iubet occidi/ quisquis
boim vel scipm vel quelibet occiderit/ bo-
micidij crimine innectit. Et. xxij. q. viij. ca.
Quicūqz. / quod sumit ab eode augu. co-
de libro. vbi dicit qui sine publica aliq ad-
ministratiōe malificum/ furere/ sacrilegum
adulteru/ et piuru vel quelibet criminofu
interfecerit/ aut trucidauerit/ vel mēbz de-
bilitauerit/ velut homicida iudicabit/ et na-
to acri⁹ quanto no sibi a deo pcessaz pntem
abusiue/ et surpare no timuit/ Est deniqz co-
tra rationem codēdi decretale illi p bñiani de
homicidio libro. vi. editā i Co alio lugdu-
nēsi. vbi contra interfectores p assessinos po-
nit penā excoicationis et depofitionis. a di-
gnitate honore ordine et bñificio ipso facto
Et qd quicūqz talis fuerit. a toto xpiano po-
pulo ppetuo diffidat⁹ etc. sic qd postqz pba

bilibus constitit argumētis aliquod sceleratum tam execrabile commississe. nullatenus alia excommunicationis vel depositionis vel diffidationis aduersus eum inia requirit. **S**equitur conclusio quae episcopi parisiensis. misit nonnullis doctoribus et magistris in theologia alioquin iuramentis parisiensis. cum suis reprobationibus in die veneris. septima decembris. anni. 1413. ad reddendum deliberationem suam die mercurij. xiiij. sequentibus. in forma que sequitur. **E**x parte domini episcopi parisiensis. et inquisitoris et concilij fidei solemnissime congregati. magistri referendi mittit vobis scedula. continens assertiones aliquas cum suis reprobationibus. quare requirimus vos sub penis iuris. ut detis deliberationem vestram publice in scriptis vel verbis tenus. **S**i huiusmodi assertiones et quibus ortum est notorie scandalum. sicut notet concilium fidei. sint erronee et taliter condemnande. ut consequenter procedere valeamus sicut ordo iuris postulat. et infra diem mercurij. xiiij. huius mensis decembris etc. **Q**uilibet tyrannus potest et debet licite et merito occidi a quo cumque suo vasallo aut subdito et per quemcumque modum maxime per insidias et per flaterias. **N**on obstante quocumque iuramento aut confederatione facta apud eum. non expectando finem aut mandatum iudicis cuiuscumque.

Equit reprobatio huius conclusionis in forma. **D**e assertionis sic generaliter posita. et sine acceptatione huius vocabuli tyrannus. est error in nostra fide. et doctrina bonorum morum et est contra preceptum dei. **N**on occides. glo. propria auctore. **E**t contra hoc quod dicit dominus noster. **M**ors que gladium accepit. glo. propria auctore. gladio peribit. **I**tem hec assertio vergit in subuersionem totius rei publice. et vniuersumque regis aut principis. **I**tem dat viam et licentiam ad plura alia mala. et ad fraudes et violationes fidei et iuramenti. et ad perditiones et generaliter ad omnem inobedientiam subiecti ad dominum suum. et ad omnem infidelitatem et diffidentiam vniuersi ad alterum. et consequenter ad eternam damnationem. **I**tem ille qui affirmat obstinate tale errorem et alios que inde sequuntur est hereticus et tanquam hereticus debet puniri etiam post suam mortem. **H**otet in decretis. xxiiij. q. v. etc.

Equit tenor scedulae ex parte episcopi parisiensis. et inquisitoris prefatis doctoribus et magistris. anno predicto die mercurij. septima februarii transmissa. **M**agistri reuerendi mittit vobis scedula continens assertiones aliquas. extractas per deputatos

ad hoc. ordinatos per nos et deliberatione concilij fidei. et quaternis pluribus propositionibus magistri Johannis pui. quae ipse vocat iustificationem domini burgundie. requireres vos in favore fidei. ut die lune. prima de mane compareatis in camera nostra episcopali. ad dandum nobis salubre consilium super predictis assertionibus an sint erronee et rationabiliter condemnande. ut consequenter procedere valeamus sicut ordo iuris postulat etc. **P**retendunt aliqui defensores doctrine hereticas nouae assertionum condemnationem eorum. quae directe non possunt per indirectum impedire. **T**urbaret inquit pacem sanctam et diuisiones induceret illa damnatio. **S**ed respondet in oppositum. primo. quod doctrina hec radice est diuisionum que remanente non succisa magis ac magis diuisiones pullulabunt. **S**ecundo quod doctrina hec pestifera tollit et enervat omnem pacem stabilitatem dum homicidia insidias et iniurias fouet sicut patet intuitu persertim in nona. ubi dicitur quod nullus iuras tenet seruare iuramentum in suum perniciam. vtriusque vel liberorum. **T**ertio quod materia haec iam in contradictione posita solenniter in hoc sacro concilio non condemnare. est eam patenter approbare. **I**uxta illud canonis. **E**rrores cui non resistit approbat. **A**ttento quod hec materia moralis sub probabilitate relinquitur non potest quod sub probabilitate non sunt homines occidendi. neque insidiandi neque iniuriandum. **Q**uarto quod sic perseverant heretici. postquam effuderunt venenum suorum errorum dicere. **E**cce si valeamus ne turbemur pacem. sicut patuit in arrio et fautoribus eius. sic in proposito. quod defensores aliqui huius doctrine mortificare persequuntur assidue verbis et factis impugnatorem eius. tanquam iudicialiter in facto presentem appellatorem quae persequuntur coram domino Cardinali de vrsinis. quae extra iudicialiter. multis modis. **E**t attendat quod non potest dici iniuria maior vni christiano. persertim plato vel principi vel professori. seu consiliario principum. quibus si scitabit diuisiones et guerras si fidei materia discutiat atque terminet. **I**lli porro dicendi sunt sediciosi vel scodalosi. quae doctrinas scandalosas seminant. nam quae iam pestifere seminat et nimis pro dolor aduitas. eradicare contendunt. scientes quod a speculatore silere. peremptum sanguis exquirat. **D**enique fidei veritas ubi dicitur si in generali concilio subiacenda cesset. **N**on ne gregorio. ait vtiliter nasci scandalum permittit. quibus veritas deserat. **Q**ualis tandem crudelior impietas quam erratum in via morum.

Que veritates sunt credēde

rum. nolle petitiū tramitē ostēdere veritatē.
Alio modo querūt euasione aliqui dicentē
tes q̄ ille assertōes p̄nt exponi rationabili
ter. addēdo glosas aliq̄s. sicut exponunt p̄
positiōes morales de sacra scriptura. vt il
la maleficos nō patieris viuere. q̄ genera
liter intellecta esset falsa. Addūt p̄ regla q̄
nulla p̄positio dānanda est. q̄ p̄t trahi ad
bonū sensum. Sed illa respōsio cū sua ad
ditiōe p̄niciosissima est. r̄tra oēm ecclē
siasticū ritū. q̄ sic fundabāt se heretici. pro
ut vidimus in ricklef et buss. qui dum vr
gebātur. confugiebāt ad glosas. Unde pro
positiōes vniuersales de sacra pagina p̄nt
et debēt aliter exponi. q̄s p̄positiōes mgr̄i
Johannis parui. primo q̄ scriptura sacra
exponit suas regulas p̄ semetip̄as fm di
uersos passus scripture. r̄ iuxta sacros do
ctores. Nō sic aut̄ inuenit q̄ magister Jo
hannes parui se exposuerit. imo pot̄ op̄
positū p̄siderādo causas dicēdi. Secunda
q̄ scripture sacre debet talis reuerentia. q̄
non licet eā esse falsam in aliquo sensu l̄rali.
Non sic est de p̄positione predicti parui
vel alterius doctoris r̄c. **Finit**

Sequitur declaratio

veritatū que credende sunt de necessita
te salutis edita per eundem dominum can
cellarium parisiensem.

Declaratio cōpendiosa. q̄ ve
ritates sint de necessitate salu
tis credende. que de sola pro
babilitate tenēde. que de pie
tate fidei reputande. et q̄ sint
impertinētes iudicāde. Et h̄
sub distinctione vel gradu septuplici. qui
ad quaternariū reducūt. Pro solutiōe dubi
tatiōis. q̄ nup̄ mouebat i sermone de nati
uitate b̄r̄e virgis marie p̄sideratiōe secūda

Primus gradus

Primus gradus veritatū credendarū
est canon. totū scripture sacre r̄ singulorū q̄
in ea l̄raliter asserta sūt. Sic videlicet q̄ nō
stat cū fide vt aliq̄s dissentiat p̄naciē. ali
cui p̄tēto in eadē scriptura. ad intellectū spi
ritus sc̄i. q̄ est veret̄ p̄rie sensus l̄ralis. Si
allegatio q̄rit̄ sufficit illud. **Matth. v. Amē**
q̄ppe dico vob. **Donc trāseat celū r̄ terra**
iota vnū aut̄ apex nō p̄teribit a lege donec
oia fiāt. **Sequit̄ Amē dico vob. Celū r̄ ter**
ra trāsibūt. v̄ba aut̄ mea nō trāsibūt. **Lon**

stat aut̄ q̄ canō biblic. lex est dei p̄reuelati
onē habita. cui⁹ assertiōes l̄rales innitunt̄
tur huic vnico l̄rali p̄ncipio. **Om̄e reuela**
tū a deo est ver. r̄ q̄ scriptura sacra diuinit⁹
est a deo reuelata. sic q̄ in oi sua p̄re. est ver
bū dei q̄ trāsire nō p̄t. facit ad hoc dicit̄.
ic. decreti capitulis. **Ego solis. Si ad sa**
cras. **Et quis nesciat.**

Secundus gradus

Secundus gradus veritatū ab ecclia de
terminatarū est. q̄ ab indubitata relatione
ap̄lorū. p̄ successione p̄tinuam deuenerunt.
Est aut̄ hec ecclie autoritas tāta. vt diceret
Augu. Euāgelio nō credere. nisi me auto
ritas ecclie cōpelleret. Quāq̄ vicissim dici
possit. ecclie nō credere. si non autoritas sa
cre scripture impelleret. Et ita diuersis respe
ctib. autoritas vtrāq̄ mutuo se cōfirmat.
Attēdendū t̄n est. q̄ nō oia q̄ tradit vel
tolerat ecclia publice legēda. sunt de necessi
tate salutis credēda. sic patebit ex q̄nto et se
pro gradib. veritatū. sed dūtaxat illa q̄ sub
diffinitioe iudiciali tradit esse credēda. vt
opposita reprobāda p̄currēt vniuersali to
nius ecclie. e p̄sensu implicite vel explicite ve
re vel interpretatiue.

Tertius gradus

Tertius gradus est veritatū specialiter
aliq̄bo reuelatarū. q̄ ab illis q̄bo reuelatio fa
cta est. absq̄ vlla dubitatiōe credēde sunt.
Alioquin nō esset reuelatio. de cui⁹ ratioe
est vt sit certa. Ceteri vero q̄bo nō est huius
modi reuelatio facta nō obligant̄ credere.
nisi p̄ miraculū vel scripturā sacra. r̄ p̄ci
pue p̄ eccliam de certitudine. Sic eni iohes
baptista missionē suā oñdit p̄ scripturā p̄
phetica. Et ap̄ls p̄trea p̄tulit euāgelium su
um q̄o babuerat p̄ reuelationē cū petro et
alijs de ecclia. nō q̄ dubitaret de illo euan
gelio. peccasset eni. **Recidisset etiā si an**
gel⁹ de celo aliō vob euāgelisauerit anathe
ma sit. **Sz idō p̄tulit euāgelium suū. vt ap**
probaret p̄ eccliam ad credulitatē aliorū. et
nō ad suā. q̄ dicit q̄ nihil sibi p̄tulerūt pe
trus r̄ ceteri. sz dextras dederūt cū cognō
uissent grām dei q̄ data erat sibi. **De**
mus triplex hui⁹ grad⁹ veritatū reducūt ad
vnū sc̄z ad veritates q̄ credi debēt imediate
et explicite a deo reuelate esse.

Quartus gradus

Quartus gradus continet veritates oēs et singulas q̄ concluduntur ex p̄missis veritatibus in consequētia certa in lumine fidei vel in euidēti lumine naturali quibus nō in propria forma verborū illic habeant. Quē admodū ista veritas est de necessitate salutis tenēda. q̄ christus habuit nervos et venas. quibus in scriptura sacra nō habeat in propria verborū forma. Et ita de similitudine numero. quā ista est euidēs consequētia nō dū in lumine fidei sed in lumine naturali apud philosophos ip̄s fuit ver⁹ hō. ergo christus habuit nervos et venas. Propterea sine temeritate fidei vel discrimine fuerunt aliqui quistiones fidei ad phos paganos per christianos deduce. q̄ videre poterāt acuti philosophi. q̄d ex p̄supposita lege nostra. licet ab eis non creditur. consequenter esset dicendū in bona et euidēti consequētia. Et hic est secundus gradus principalis. primis tribus ad vnum reductis.

Quintus gradus

Rursus in quinto gradu q̄ tertius ē modo dicto reponuntur veritates ille q̄ ex veritatibus q̄druplicis gradus aūdicti. vel aliq̄bus eaz deducuntur in consequētia tātummodo pbabili vel topica. Vel dū in antecedere ponit p̄positio q̄ ad fidē est impertinēs quibus supponat esse vera. Dicit autē aristoteli. Illud est pbabile q̄ oibus et maxime sapientibus vix apparet. nō autē illud q̄ in doctis videt esse vix dicit pbabile quia stultoꝝ infinitus est numer⁹. Veritas autē omnino impertinēs ad fidē. illa sola dicitur q̄ nec in consequētia euidēti. nec in consequētia pbabili. neq̄ certa. sequit̄ vel repugnat. Porro dū p̄positio fidei apponit aliq̄ que nō est de fide. tūc totus q̄ est vna copulatiua. non pōt simpliciter dici de fide. q̄ sequit̄ debiliore parte. vt si in ea esset vna p̄tingēs. tota esset p̄tingēs quibus eēt multe necessarie. Dicit̄ nihilominus talis p̄positio ad cuius verificationē requiritur vna p̄positio non p̄tinēs ad fidē q̄ sapit̄ si dē. si sit vera. vel q̄ sapit̄ heresim si sit falsa. Et sic pōt describi p̄positio sapiens heresim. Q̄ est p̄positio ex cuius concessione. coassumpto aliq̄ quod nō pōt rationaliter negari. sequit̄ heresim in fide vt si q̄s diceret q̄ b̄tus gregorius non fuisset papa. q̄ supposito q̄ nō possint rationaliter negari historie dicētes ip̄m fuisse rite electū et

susceptum in papā. licet nō sint de fide. sed tur ista heresim. q̄ rite electus in papā non est nec fuit papa. Cū nō est p̄positio ita catholica si sibi iungat aliq̄d impertinēs ad fidē. quin totū hoc complexū remaneat ad fidē impertinēs. Exemplum vt ista p̄positio. Biblia est falsa. est hereticalis. et si adderet q̄ biblia quā hēt iohānes est falsa. nō esset hereticalis de se. licet dici posset sage heresim. supponēdo q̄ iohes nō haberet bibliam nisi correctā. Postremo in casibus huius quatuor gradus et secti sequētis. Verū est q̄ cause fidei referēde sunt ad papā vel sacrum conciliū. si sup̄ eas fieri debeat determinatio vel articulus attās oēs. Sectus ī alijs causis. q̄ tres p̄mos gradus et quartū respiciunt. nisi forte p̄ appellationem

¶ Tertius gradus

Demū in sexto gradu q̄ quart⁹ ē modo dicto. collocantur veritates ille q̄ tantūmodo faciunt ad nutriendā vel fouēdā deuotiōis religiosam pietatē. q̄ si magis inducuntur ad instāmandū affectū. q̄ ad instruendū intellectū vbi pietas deuota magis aspiciat quā veritas certa. vbi h̄ vnus reprobat si ad esset assertiois temeritas p̄ se elucidaret alio modo p̄ ecclesiā vel rationē certā ip̄a veritas. Aut si sup̄stitionē. h̄ ē religionē sup̄stiuā. et vanā induceret. Cū sicut dicit aristoteli. Nihil refert quedā falsa. pbabiliora eēt quibusdā veris. Ita nihil refert. quedā falsa. pie credi. non q̄ ea ratio q̄ falsa sunt. vel si sciunt esse falsa credi p̄nt. p̄cul h̄ a pietate fidelium. Sed cadit existimatio. vel pia credulitas. nō super veritate vel falsitate. s̄ tūmodo sup̄ apparentia vel pbabilitate. Et h̄ vnus nō est periculosus vel falsus. q̄ p̄stat de apparentia et pbabilitate dū falsitas vel veritas ignota est. Propterea sapientissime dicit hieronimus q̄ de talibus eligibilis est pie dubitare q̄ temere diffinire. Sic stat quolibet contradictorioꝝ esse pbabile. et vnū stat cū altero. non in veritate s̄ i pbabilitate. Sic diuersis respectibus. vtrūq̄ contradictorioꝝ. credi pōt cū fidei pietate dū nō sit anim⁹ ab assertioe p̄tinaci alien⁹. Respicit autē iste gradus legēdas et miracula sc̄oꝝ. vitas pat̄. visiones deuoraz p̄sonaz recitatiōes et opiniones sacroꝝ doctoꝝ q̄ oia suscipit eccl̄a et legi p̄mittit nō q̄ determinet talia de necessitate salutis eēt credēda s̄ q̄ p̄ficiūt ad comouēdos affectus p̄ios fidelium. et in edificationē

Que veritates sunt credēde

ipoz. dū in talibus nihil de certitudine sci-
tur esse falsum. quibus etiā nesciatur illud certi-
tudinaliter esse verum quod oportet. nec
ut tale credendū proponit. Ita q̄ magis hic
attendit id qd̄ pia recogitatioe fieri potuit
q̄ illud qd̄ factū est. Et hoc apud oratores
creberrimū repit q̄ ex alioz psonis dicunt
ea nō q̄ psone dixerūt. sed q̄ dicere potuerūt
sicut in legēda bte Agnetis et beati Seba-
stiani et similitum continetur.

Sequuntur alie pro-
positiones corollarie que particulari ma-
teriam elucidant.

Primum corollariū

Falsum blasphemū et hereticū est asse-
re q̄ sensus lralis sacre scripture sit aliqua
do falsus. patet ex dictis. in primo gradu et
qm̄ fm̄ augustiniū. solūmodo pot̄ ex sensu
lrali sacre scripture. efficax argumentū su-
mi. Non aut̄ esset efficax argumentū si sen-
sus lralis nedū in dubiū. sed in falsum ver-
teret. At uero ppter concordantiā aliquoz
si videant̄ aliter dixisse. dicimus. q̄ aliū est
litera. aliud est sensus lralis. Vel q̄ de sen-
su lrali scripture sacre improprie locu-
ti sunt. Est enī sensus lralis. vere et p̄redi-
ctus ille quē spūs sanctus p̄cipaliter intē-
debat. et qui ex circūstantijs lre scripture sa-
cre trahi pot̄ et debz. sicut expozitores sacri
fecerūt atq̄ docuerūt. Alioqn̄ periret om-
nis soliditas probatōis a scripture sacra si
cut arguit Augustinus. ad hieronimum. et
habet̄ distin. ix. Si in aliq̄ sensu suo lrali
esset falsa. qz̄ p̄picuū est q̄ falsum nihil p̄-
bat. et respōdens poterit semper dicere ad
antecedēs sumptū. de sensu lrali scripture.
q̄ sensus lralis bñ est falsus. et ita nihil pro-
bat. qz̄ regula nō tradit̄ ab aduersarijs quā
do est falsus et quando verus.

Secundū corollariū

Falsum blasphemū et hereticū est asse-
rere. q̄ de notis p̄ experientia vel de euidē-
tibus p̄ rationē naturalē nō sit fides etiam
proprie dicta. Licet nō sic sub ratioe expe-
riētie. vel euidētie ratiois naturalis fides
babeat. sed alio respectu. innitēdo scz̄ diu-
ne reuelatioi. put̄ fides est ex auditu fidei p̄
verbū xpi. ad Ro. ix. Patet qm̄ p̄cepta de-
calogi. euidētia sunt in lumine naturali. et
ista. Deus est. Similiter q̄ roma fuerit v̄

hierim. fuit notū est p̄ experientia. Nec ni-
hilominus put̄ nob̄ in scripture sacra tra-
dunt. tanq̄ approbata p̄ ecclesia / sunt cer-
ta fide tenēda / qm̄ credulitas oim̄ tradito-
rū in sacra scripture innitit̄ huic p̄ncipio so-
lū credito et naturaliter in euidēti. q̄ tota sa-
cra scripture a deo reuelata est Remanet cui
dēs totū sub hac credulitatis ratioe. Un̄
consequēter inferri posset q̄ tot sunt arti-
culi fidei. q̄ sunt veritates p̄tēte in scripture
sacra. nisi forte fiat restrictio acceptio. arti-
culoz fidei. p̄ illis t̄mō vitantibz q̄ p̄tinet̄
in simbolo aploz q̄ scz̄ de directo. et immē-
diate respiciūt mysteriū glōse trinitatis et in-
carnatiois bñdicite. quibus eadē sit v̄trobiz
generalis. ratio credēdi. scz̄ diuina reuelas-
tio. In tantū. q̄ sub hac ratione nō minus
alie credēde sint firmiter h̄ est absq̄ formi-
dine de opposito. p̄positioes p̄tingētes de
futuro q̄ p̄positioes necessarie. Sicut ap-
paret de ista. resurrectio mortuozum crit.

Posset sequēter inferri plurima. qua-
lis sit vel nō sit autoritas p̄dēdi articulos
fidei. et si possit fieri nouus articulus. Si p̄-
terea possit fieri p̄positio heretica de nō he-
retica. Si deniq̄ possit esse aliq̄s nescien-
ter hereticus. et ita de plurimis que breui-
tas iubet omittre.

Tercium corollariū

Falsum blasphemū et hereticū est asse-
re q̄ p̄cepta decalogi nō sint de fide etiā p̄-
prie dicta quibus reputari debeāt euidētia i-
lumine naturali. patet ex declaratioe p̄missio-
rū. Un̄ Dicit̄. v. Qui igit̄ soluerit vnus
de mandatis istis minimis. et docuerit sic
hoies. minimus vocabit̄ i regno celozū. Et
accipit̄ ly minimus negatine. i. nullus. et ita se-
parat̄ a regno celozū. quod est ecclesia et he-
reticus iudicāndus si sepnolit corrigere.

Quartū corollariū

Falsum blasphemū et hereticū est asse-
re q̄ assertioes opposite p̄ceptis decalogi nō
spectēt ad fidē tanq̄ repugnātes fidei Aut
q̄ nō sint iudicio fidei reprobande. Et q̄ iu-
dices ordinarij. nō habeāt sup̄ his reprobande
di et p̄dēnādi facultatē. vbi notorie scādali
sant. Patet ex p̄missis. Addito q̄ assertio
p̄positiois ad vnā p̄tē notat̄ ficā ad bñdēz
cū remotioe pbabilitatis alteri p̄tis. Et h̄ i
falsis p̄positioibz sine manifesta temeritate
et p̄tinacia neq̄ fieri pot̄. Primum co-

rollarium sequens ex quarto gradu qui secundus est sitres primi reducunt ad vnu.

Primum corollarium.

Obligat aliquis. certa et explicita fide. tenere nullatenus dubitare et sub pena here sis. q. aliq. positio vera est de q. alius pot. ad tempus sine culpa dubitare. Et hoc specialiter in exemplo triplici pot. ostendi. sicut in triplici propositione corollaria subsequitur.

Secundum corollarium.

Obligat aliquis vtpote theologus exercitatus in scripturis sacris legendo et considerando eas. certa et explicita fide tenere et nulla tenus dubitare multa de quibus simplex et idiota requisitus rationabiliter. si non principiter dubitaret ut q. thobias habuerit canem. Vel aaron barbā. vel archa testamēti de pilis caprarū coopritā. Das enim circa hec regula q. dubius in fide infidelis est. quod intelligit vbi dubitat aliquis illa q. tenet explicita fide credere. sicut oportet in multis pferim in doctoribus et prelatis.

Tertium corollarium.

Obligat aliquis. vtpote canonista exercitatus in determinatiōibus scē ecclesie legendo et considerando eas. certa et explicita fide tenere. et nullatenus dubitare multa de quibus simplex et idiota. imo et theologus alius q. in casu requisitus rationabiliter si non principiter dubitaret. Patet vtpotē. Et sic dicitur de exercitatis in pdicatiōibus et narrationibus publicis nre fidei. quibus etiā essent laici. qm ad plura explicita credēda tenentur ceteris paribus q. taliter vel aliter nō instructi.

Quartum corollarium.

Obligat aliquis vtpote doctus et exercitatus in logicalibus moralibus et prudentialibus sciētijs certa et explicita fide tenere et nullatenus dubitare multa de quibus simplex et idiota. vel sic nō exercitatus. rationabiliter dū tñ sine principia dubitaret. Ratio autē pcedentium oim vna ē. q. cui pl. committit ab eodē plus exigat. Quā reputari debet vna psequētia deducta ex scripturis sacris vni magno logico vel pho. vel theologo euidēs vel certa esse quā ali. idiota. vel in exercitatus poterit ad tempus vel falsas vel solū pbabile et incertā reputare. Deniq. sequit ex his oib. q. in dicitur et conclusōes fidei. licet autoritative spe

ctet ad platos et doctores. spectare tñ p. ad alios q. theologos delibatio. sic et cognitio sup his q. fidē respiciūt. Ita etiā vt ad laicos hoc posset extendi et plus aliquando q. ad multos clericorum.

Primum corollarium.

Rursus corollarium vnu ex pcedentibus. Ex officio dignitatis epal. tenet p. agnoscere. tenore pceptoꝝ decalogi. nedū implicite s. explicitate. pferim cū in cōsecratōe sua pfitetur vtrūq. testamētū se scire. vet. et nouū. Quod si nesciat vel dubitat vbi nō est dubitādū. p. inde reddat inexcusabil. attēto q. de talibus pnceps aploꝝ dicit. parati dare satisfactionē. oī poscētū ratiōes de ea q. in nobis ē fide et spe. Quā etiā fm iura hūana. nō admittit aliq. allegās ignorātiā in illis q. ex officio suo. statu vel gradu scire debet.

Secundum corollarium.

Ex officio doctoralis autoritatis in theologia. tenet doctor cognoscere. tenore pceptoꝝ decalogi. nedū implicite. sed explicitate. et paratus esse debet reddere saltē doctrinaliter ratiōē. iuxta intellectū cōmūnem doctorū. Nec in contrariis excusatio ignorantie. proficere tali debet.

Tertium corollarium.

Stat aliquē posse reputari vehementer et rationabiliter suspectū de heresi. dū dogmatizat doctrinā aliquā vel de ipsa dubitat. vbi vel quā ali. similita facies vel dogmatizans vel dubitans suspectus in fide nequaquā hri deberet. Patet in erudit. p. fessoribus sacre scripture et sacroꝝ canonū. et in habentibus reuelationē specialē. respectu nō eruditorū rudis. atq. simplicis et in plaris q. b. anera est obligatio ista sciēdi. nedū implicite s. explicitate.

Quartum corollarium.

Stat in hoc sacro Concilio constā. reperi quosdā. q. circa dilatiōes reprobatiōis nouē assertionū denunciatarū. in materia homicidij. p. iurij et insidiarū mortalium. neq. culpādi sūt. qm alioꝝ expectabāt iudiciū. vbi tñ nō pnt ali. de fautoria et suspitiōe prauitatis heretice vehementer. vllatenus excusari quoniam ad eos spectabat pronisiōis modus et pondus huius negocij.

Autoritates pro

primo gradu. Augustinus ad hieronimum epistola. viij. distin. ic. decreti. Ego solis illis libris scriptorū. i. scriptoribus qui iā canonici ap- pellantur didici hūc timorē. honorē q̄ referre. vt nullū eorū scribēdo errasse audeā cre- dere. Idē i eplā ad hieronimū. Si ad sa- cras scripturas vl causas. admissa fuerint vel officiosa mēdacia. q̄d in eis remanebit autoritatis? Que tandē de scripturis illis. sentētia profereť. cuius pōdere. i. scripture autoritate cōtentiose falsitatis cōteret im- probitas? Idē eadē distinctōe de vnico baptis. libro. ij. Quis nesciat sanctā scri- pturā canonicā; tam veteris q̄ noni testa- mēti certis terminis suis cōtineri. eāq; po- steriorib; oibus epōz lris ita pponi. vt de illa omnino dubitari z disceptari nō possit vtrū verū. vel vtrū rectū sit quicq̄d i ea scri- ptū cōtinerit esse. Epōz autē lras q̄ post cō- firmatū canonē. vel scripture sunt vel scribū- tur z p sermonē forte sapiētiōe cuiuslibet in ea re peritioris z p alioz epōz grauiorē autoritatē. doctiorēq; prudentiā z p concē- lia licere rep̄hēdi si quid in eis forte a veri- tate deniatum est.

Nota descriptiōes

aliquas q̄ sequunt ex p̄missis. Veritas catholica pōt describi. q̄ est veritas habi- ta p diuinā reuelationē imēdiate vl media- te. explicate in propria forma verborū. vel implicite in bona et certa consequentia. Fides p habitu infuso describit. q̄ ē ha- bitus supnaturaliter infusus inclinās ad credendū catholicis veritatibus. Fides pro actu describit. q̄ est assensus verus et certus catholice veritatis et infusa fide p- ueniēs. Fides p habitu acquisito sic de- scribit cōformiter ad descriptiones q̄s dat- phs de scia. arte et sapiētia. Q̄ est habitus verus z cert⁹ p auditū verbi xp̄i acquisitus si- cut dicit apls q̄ fides est ex auditu. z audis- tus p verbū xp̄i. Et augusti. dicit q̄ p scri- pturā sacrā fides saluberrima gignit. Dici- tur verus. ad differētiā errorū. Cert⁹ ad dif- ferētiā opinionū. Adquisitus p auditū ver- bi xp̄i. ad differētiā sciētie. artis. sapiētie et intellectus. Fides p obiecto. q̄nq; di- cit ipa ppositio credita. vel aggregatio mul- torum credibiliū seu veritatū catholicarū

vt hic. Nec est fides catholica rē. Quis di- citur ipa res significata p propositionē cre- ditā seu catholicam. Et ita nulla res est q̄n possit cadere sub fide. Quis dicit ipa ratio credēdi. et hec vna est oim credibiliū. scz au- toritas p̄ime veritatis reuelātis q̄ nūc vis- detur in enigmate. Et sub hac ratioe dicit fides argumentū nō apparentiū. Secus erit dū videbimus facie ad facie. Veri- tas imp̄tinēs ad fidē est que nec sequit nec repugnat ad catholicas veritates. Veri- tas sapiēs fidē est veritas p̄tincens aliq̄d vel aliq̄ que sunt pprie de fide. cū aliquo vl aliquib; adiunctis que non p̄tinet ad fides seu catholicā veritatē. Et opposita falsitas dicit sapiēs heresim. si id quod adiunctus est sit tale quod nō possit vel debeat ratio- nabiliter negari q̄uis nō sit de fide.

Finit.

De terminatio in

Concilio constantiensi. Ecclesia vel generale Conciliū dūm di- ctat aliqua regitiua. ecclesiā concernētia. Papa nō est sic supra iura positū q̄ possit sic pro libito disponere dissoluere: talia dictata p ecclesiā. eo modo et intentiōe. q̄ bus dictata. conclusaq; sunt. Ecclesia vel generale celiūz q̄uis nō possit tollere plenitudiez p̄tāt̄ papal. a t̄po supnaturali terz misericorditer collate. pōt nī vsum ei⁹ limitare sub certis regulis ac legibus in edī- ficationē ecclesie. Et in hoc est ton⁹ ecclesie siastice reformatiōis stabile fundamentū.

Incipit tractatus

magistri Johānis de Berson. de protesta- tione circa materiam fidei contra hereses diuersas.

Prologus

Protestatio seu renocatio ge- neralis aut cōditionalis / qz querit nōnunq; assumi tāq; velamē iniquitatis / z ad excu- sandas excusatiōes in peccis / plerim ab hereticis. pposuimus declarare sub aliq̄b; cōsideratiōib; q̄d p̄testatio gene- ralis. q̄d cōditionalis renocatio iuuat vel i- portat. maxime dū in h sacro Cōstān. cōcē- lio / sentim⁹ q̄ hereses vt cācer serpūt. z sub- hmōi p̄testatiōib; delitescere q̄rūt iūctis p

relatiōib; q̄ sub terminis iur; positū velut
in causis p̄banis sedulo p̄curant. vt nō p̄
tinus in lucem p̄deat veritatis catholice
species atq; decus. ¶ Finit proemium.

Incipit tractatus

¶ Prima consideratio.

Questio circa materiam fidei de
qua sola nūc intēdimus est q̄dam
professio seu confessio facta exteri ad ostē
dendū qd de fide prestās sentiat interi. In
ca illud apli ad Roma. x. corde credit ad
iusticiā. ore autē confessio fit ad salutē. Et sic
ad salutē vt dicitur p̄pus Luce. ix. Qui me
erubuerit et sermones meos. et filius homi
nis hūc erubescet coram angelis dei Quo
contra Dathēo teste dicebat Dathēi. x.
Qui me confessus fuerit corā hominib; p̄fite
bor: et ego cū corā p̄re meo. Et quib; elicit
q̄ sicut credere cadit sub p̄cepto. sic cadit si
dē exteri p̄fiteri semp quidē. s; nō ad semp
per. cū sit affirmatiuū p̄ceptū. Obligat autē
semp et ad semp. dū ee omisiōe p̄fessiois li
bera dispēdiū fidei vel salut; dērimētū p̄
babiliter imineret. vt corā tyrānis. corā he
reticis. corā iudicib; corā pplis. fides ē di
uersimode palā p̄fite da. defendēda. testifi
cāda. et ee officio p̄dicāda. Floret Augusti.
sup illud apli. oportet hereses esse. p̄me ad
Luzin. ij. Et recitat. xxiiij. q. vlti. ca. finali
faciūt p̄ hoc dicta scripture Johis. x. scōa
Petri. iij. Malach. ij. Ezechie. iij. et. xxxij
et alibi sine numero.

Secunda conside.

Questio generalis vel specialis
de ipa fide. nō infert q̄ prestans er
rauerit similiter nec reuocatio p̄di
tionalis. Hoc est itaq; p̄piciū. qm̄ hō qn̄
m̄cunq; fidelis. dicere p̄t. p̄fiteor q̄ nihil
intēdo dicere nec p̄tō dixisse p̄tra fidē. et
si oppositū p̄tingeret vel p̄ngisset. illud ex
nūc reuoco vel retracto. Sic inueniuntur
doctores catholici qn̄q; dixisse. imo et quot
tidian; mos apud exercitātes se in acibus
theologie scolasticis sic se hēt in q̄bo frequē
ter null; ē aut fuit de errore notat; q̄ sic p̄te
stas aut reuocat. Nihilomin; aduertēdū ē
q̄ referri p̄fiteari vel cōditionaliter reuoca
re circa ea q̄ clarissime et explicitē sunt de fi
de. sicut q̄ de est oipotēs. q̄ prim; ē diligē
das. Aliter vō circa ea q̄ disputabilitatē vlt
difficultatē hēt aliquā. In primo siquidē

casu fas est dicere cū aplo ad Galia. ij. Si
quis vobis aliud euāgelizauerit etiā ange
lus de celo anathema sit. Quo circa veni
unt irridēdi qn̄q; imo et corripēdi nōnul
li q̄ p̄clusiones theologicas posituri dicūt
Protestor q̄ nihil volo vel intēdo asserere
sed tm̄ disputatiue loqui. Deinde ponunt
talē aliquā conclusionē. Deus est oipotēs
deus est trin; et vnus. quasi videlicet cōclu
siones tales nō in certissima credulitate. s;
sub probabilitate tradi possint Deniq; sic
est iudicandū de oib; ad q̄ p̄fiteor fidē su
am obligat explicitē credere vel ee officio
vel ee eruditiōe vel ee diuina reuelatione.
vel ee aliq; tali mō Alioq; sic dubi; in fide
infidelis est. sic et dubie p̄fiteor certā fidē.
Nec tm̄ negādū est qn̄ protestatio seu sub
missio reuerētialis fieri possit. sic egit apo
stol; cōfiterēdo euāgelii suū. de q̄ p̄ reuelati
onē cert; erat cū petro et alijs aplis. q̄bo ta
men oppositū si fieri potuisset dicētib;
nequaq; credidisset.

Consideratio. III. ¶

Questio generalis de fide stat cū
errore p̄riculari circa eā. et similiter
cōditionalis reuocatio Vidimus
hoc et videmus in ipis hereticis. q̄ errāt vi
delicet pertinaciter contra fidē circa ea q̄ te
nent explicita fide tenere exteri; p̄fiteri.
quorū nihilominus vox ista est / protestor
q̄ esse volo bon; catholicus. et si scirem ali
quid esse p̄tra fidē. illud statim vellē reuo
care. sic Arius. sic Sabellius. sic heretici
nri ipis p̄p̄q; dixerūt. q̄s tm̄ dānatio iudē
cialis interemūt vel p̄didit. Dat ad cōside
ratio nē hāc ratio talis. qz stat q̄ aliq; cre
dat aliqd in generali. vt q̄ fides catholica
vera est et p̄ hac mori vellet. q̄ nihilomin;
in speciali credit de aliq; veritate catholica q̄
nō sit de fide errās p̄tinaciter circa illā Si
mile dicit Aristoteles q̄ p̄tingit aliqd scire
in generali et illud vel nescire. vlt de illo du
bitare in p̄culari. Exēplū est de ista. Dis
mula est sterilis. h̄ aial nō est sterile demō
strata mula quā aliq; putat esse pregnan
tē ob turgidū vētrē. et nescit vel nō aduertit
hā esse mulā. et ita sicut in h̄ casu iste nesciē
ter errat. sic et ali; de quib; loquimur dicun
tur nescienter heretici prout infra docebis
mus.

Consideratio. IIII. ¶

De protestatione

Protestatio generalis de fide, non sufficit ad purgationem erroris pertinaciter, sic nec conditionalis protestatio. Sequitur hoc ex precedenti. Cuius etiam ratio talis est, quod debet error particulariter et explicitè circa ea quae sunt fidei, quae re cauta sollicitudine veritatem fidei, et obedire quae site/ac sufficenter edoctræ, tam credendo interius, quam exteriùs profitendo. Alioquin ostendit se non paratù corrigi. Ostendit quoque se non credere sacre scripture catholice, dum non credit eis quae sufficenter contineri monstrant in eadem scriptura, formaliter, vel in consequentia euidenti seu certa, quoniam si non corrigitur per hanc regulam scripture, nihil reliquum est per quod ad viam veritatis reducat, sedulo miraculo. Denique talis prestans seu conditionaliter reuocans, dum facit vel dicit oppositum sue protestationis ac reuocationis, patet ipsum non inde iustificari, sed magis infici, cum sit ipse sibi met contrarius. Rursus talis alios per huiusmodi protestationes et reuocationes ab errore non reuocat, neque scandalum dat, tollit, neque captiuat intellectum sub deo in equum fidei. Stat enim talis protestatio cum infidelitate, cum scandalo, cum timore et arrogancia. Propterea statutum inuenitur in sacris canonibus, quod errores dum correcti recipiebant, dabatur libellum sue confessionis absolute de fide et abiurationis de errore. Recte qui dicitur, sicut et in foro penitentiali non sufficit sub condicione facta confessio, dum aliquis scit vel scire debet absolute quod peccauit, sed ubi non habetur certitudo, sed scrupulus aliquis timidus, et vacillans, nesciens si hoc fecit, vel malo modo fecit, quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens sensit, trepidat, vel ignorat si consentit, quo casu sufficit conditionalis confessio et salua veritate doctrina Grego. Bonarum mentium est inquit agnoscere culpam ubi culpa non est. Hoc est penitentiam quasi pro culpa recipere quasi reus esset. Sed opponitur contra considerationem de nesciente heretico, qui mentiretur contra conscientiam, si reuocaret. Responsio plana est, quia tenet conscientiam deponere, et quo supponitur quod pertinax est, secus ubi quis errat non imputabiliter, quod pro tunc non tenet conscientiam dimittere, sed bene postmodum dum mouet legitime. Facit pro consideratione. Calixtus sicut habet extra de pe. et re. ca. i. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda

nec sub conditione.

Consideratio. v

Protestatio generalis et conditionalis reuocatio, veraciter facte, sufficunt ad excusationem aut purgationem, dum prestans et conditionaliter reuocans errat circa ea quae non tenent explicitè credere, vel absolute confiteri. Declarat hoc in illis, quae promptum habent animum, statim obediendi veritati cogite, ut si theologus aliquis vel non theologus erraret circa unam propositionem in biblia positam. Exempli gratia quod samuel venit in rege ipse saul, vel quod dauid fuit pastor ouium, non ideo diceret statim hereticus, quod forte nunquam vidit, vel audiuit textum illius scripture, sed postquam ostendit in terra sic haberi, continuo credit et assentit, et ita protestatio et conditionalis reuocatio saluant eum, ne pertinax esse vel fuisse condempneret, praesertim dum de ignorantia sua potest afferre sufficiens documentum, alioquin forte iudicaretur apud homines pertinax fuisse, apud deum vero maneret innocens. Propterea positus est in consideratione hoc aduerbiu, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, sed ficte et inaniter protestantur dissidentes in semetipsis corde, voce, et opere.

Consideratio sexta.

Protestatio generalis de fide, quae dicitur, aliquid sufficit mihi fides ecclesie, sufficit quod saluari in fide parentum, sufficit mihi dicere credo in deum, non saluari se per huiusmodi protestationes etiam si non errat. Deducitur hoc, quod non sufficit sola fides generalis et implicita, sed explicita requiritur apud istos, quod de minimis, apud alios amplius. Unum symbolum generale apud omnes capacitate rationis est illud, quod posuit apostolus ad Hebraeos. Credere enim oportet accedere ad deum, quod est in quibus se remunerator sit. Porro apud christianos quibus scriptura est aptior reuelatio, dicitur credere, non sufficit hoc symbolum, sed dicitur explicitè credere symbolum apostolorum, et illud addiscere, pertinax ut veniunt ad annos discretiōis, sic ab initio dum baptizabantur adulti fiebant per catholicam profitemes explicitè fidem suam quemadmodum per puulis patrum nunciatum. Deinde sunt multa de fide per uniuersos pene christianos promulgata in predicacionibus, in picturis, in mutuis relationibus seu collationibus, in obseruationibus aut celebrationibus sanctorum, et ita de reliquis. Haec autem talia que publice fiunt non est licitum sicut dicit canon ignorare. Non enim

excusarent laici si non crederent infernum esse, si non bonos angelos, si non malos, si non sanctos et sanctas. Si non preterea decem precepta legis iuxta planum et textuale eorum intellectum, ut quod non est idolatrandum, quod non iurandum, quod non occidendum, quod non furandum, quod non mendandum, et ita de reliquis primis impressionibus, legibus, ac inscriptionibus nature, quibus nemo capacitationis maxime postquam sibi traditi sunt per doctrinam permittit ignorare. **A**mplius vero sunt alii quos ultra simplices et commune vulgus hominum necesse est habere fidei explicitam de plurimis multiplici et specialiter quadruplici ratione. Primo propter officium pastorale super alios, ut pascant eos in fide et doctrina, et ab hereticorum argutijs sapienter defendant. **C**onstat enim quod alii sunt in ecclesia ad hoc obligati ex officio, alioquin non esset sufficienter instituta. **I**sti autem sunt plures iuxta quod profitentur utrumque se testamentum scire, quod et apostolus sepius explicuit dum timotheum et titum carissimos discipulos instrueret et alios. **A**ctuum. xx. dicens. **A**tredite vobis et universo gregi in quo posuit nos spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam dei etc. **D**einde secundo sunt doctores in sacris litteris, professores, quos ignorantia non potest excusare, quin sciant explicitè plurimas veritates contentas in biblia, et alias ex eis deducas. **A**lioquin doctoris nomen et gradum dånabiliter et inexcusabiliter usurparer. **P**roinde sunt alii de statu etiam laicali, quos oportet multa scire de legibus divinis preceptorum moralium, de articulis et explicitè propter susceptum ab eis officium, ut quod rectores populorum, quod iudices eorum, quod consiliarii vel assessores sunt eorum, dem rectorum, et iudicum in causis varijs, et criminalibus atque civilibus, quod animaduertens salomon petiuit a domino cor docile, et intelligens ad faciendum iusticiam, et ad faciendum iudicium. **E**st itaque regula quod nullus ea que sunt officij sui permittit ignorare, que regula respicit nedum plures maiores, aut principes superiores, sed minores et inferiores, in utroque statu, clericali ut sunt curati et professores in foro penitentie, et in statu laicali ut prepositi vel ballivi. **P**ostremo surgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex solo gradu hierarchico, sed ex alijs donis gratuitis, ut sunt vivacitas ingenij naturalis, ut iudicium solers, ut vis gnómica vel epieikes, ut particularis eruditio, ut vehemens applicatio ad scripturas

sacras canonicas vel civiles. **H**ic enim veritatem habet illud Gregorij. **T**antum ab uno quod dominus erigit quantum dedit. **Q**uo fit ut perspicua sit consideratio, que dicta est adversus reprobum nonnullorum perfidiam vel taciturnitatem, qui dum fides confitenda venit explicitè, se implicite latere tutos putant aut qui talentum multiplicis doni naturalis vel gratuiti, quod multiplicandum, susceperat a domino spiritualibus incrementis defodiunt in terram supervacue vel nocive curiositatis temporalis, sibi blandientes quod in fide non errant, quippe de ea nihil sciunt, curant vel interrogant. **H**otetur pro consideratione sanctus **T**homas. ij. q. ij. arti. vi. **E**xplicatio inquit fidei ad inferiores homines, oportet quod veniat per maiores, quod probat autoritate Dionysij, concludens quod oportet eos pleniorè habere noticiam de credendis et magis explicitè credere.

Consideratio VII

Protestatio generalis seu condicionalis revocatio que dicitur ab aliquibus pernaciter errantibus. **S**i hec veritas mihi nota esset, scit deus quod libèter eam corde credere ad iusticiam, et ore confiteri ad salutem, non excusat tales apud deum vel homines. **F**undat hoc super illud evangelij ecce venit hora et nunc est ut omnis qui vos interficit arbitret se obsequium prestare deo. **S**ic apud prius errans in christianorum persecutione iudicabat de seipso. **S**ic ad iudeos loquens dicit, et nunc scio fratres quod hec per ignorantiam fecistis, quos tamen non excusabat de nece christi, dum alibi dicit, **I**gnorans ignorabitis. **E**rat quippe iuris ignorantia affectata crassa vel supina. **S**ic heretici dum se morti tradunt per defendendis erroribus suis, arbitrantur se catholicos et mereri, habent quippe zelum prout dat aliquibus testimonium paulus, sed non per scientiam, quare non per scientiam. **M**irum quia scientie dei (que est scriptura sacra) suam sophisticam scientiam sic preponunt, quod eidem non volunt esse subiecti, quibus aliter sint sibi met conscij, non tamen in hoc iustificati, quod mentitur iniquitas sibi.

Consideratio VIII

Protestatio generalis seu condicionalis revocatio, quandoque sufficienter excusare protestationes apud fore

exterius/quē non excusat in interiori foro de/et ecōtra. Cōsurgit hec varietas. qm̄ aliter iudicat deus/aliter hō. deus inspicit corda et scit quid inrus agat. cōformiter ad protestationē seu reuocationē aut difformiter ad eā. Humanū vero iudiciū id spectat quod foris est. et vñ certificari pōt p signa testes/voce et opa. Quo fit vt vere credēf interioris et explicitē. qm̄ nō possit hō ostendere ptra testes et signa/aliquā aut fit econtra. vt q̄ veraciter est hereticus i corde/ille humano testimonio p allegationē ignorātie vel aliter catholicus cēseat et absoluat. Qualiter autē debeat aliq̄s pbare q̄ nō fit ptnax p allegationē ignorātie vel simplicitatis hoc maḡ iuribus positiuis cautum est/q̄bus inter cetera dicit q̄ allegans ignorātiā pbare debet illā. Tradūt similiter/q̄bus argumētis testibz iudicijs pnt et debent iudices ecclesiastici ptnaciā conuincere p̄sentē vel p̄teritam in errante.

Consideratio. IX.

Protestatio specialis de fide/sicut et absoluta reuocatio de errore req̄runt ad iustificatiōē illi q̄ p̄ticularē errorē absolute tenuit in verb et in factz q̄ si legitime monit⁹ facere renuit ip̄e p̄tinax cēsendus est. Ostēdit p̄ma ps tali ratione. Nulla p̄testatio seu reuocatio q̄ cōis est oibz catholicis. sufficit ad iustificatiōē errātis i fide p̄ticulariter et explicitē duz hoc scit aut scire debet. qm̄ nō est idē iudiciū de catholico et errāte. sicut nec innocente atq̄ p̄tore/respectu cōfessiōis sacramētis talis. Cōstat autē p̄testatiōē generalē cui reuocatiōē conditionali ab oibz catholicis. sine mēdatiōe. sine diffamatiōe fieri posse. Requirit igit p̄ errātibz specialior reuocatiō. Altera ps manifesta est/q̄ talis nō ostēdit se q̄rere cauta sollicitudine veritatē. sed forte quadā dissimulatiōē palliata vel amine reuocatiōis h̄mōi cōditionalis q̄ ad veritatē nō est nisi quedā p̄testatiō fidei generalis/et non p̄tice reuocatio. q̄ conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictus est sup̄ius consideratiōe q̄ta circa finem.

Consideratio. X.

Protestatio catholica de fide/ cū reuocatiōē particulari et absoluta de errore licet iustificet errantē q̄ mō non sit habendus p̄tinax aut hereticus/

nō absoluit tamen qm̄ talis extiterit. Presupposita notorietate primē pars in vtroq̄ foro dei et hominis. q̄ talis corrigif/et obedif veritati/neq̄ tenet plus errorē quē deserit p absolutam reuocatiōē. deducit altera pars. Constat itaq̄ hoc solo primari deū/facere. scz p̄terituz non fuisse. vt notat Hieronimus et salomon. quisquis igitur fuerit de p̄terito sic adherēs errori suo cui⁹ oppositum tenebatur explicita fide tenere aliquo modozū p̄tacto. quod persistebat i illo errore monitus etiā legitime. vel edocctus. seu fraternaliter/seu doctoraliter seu iudicialiter/p scripturā/sacram. p rationē euidentē aut aliter. talis vere fuit p̄tinax errore. et cōsequenti nedum hereticus. sed hereticus. propterea quantumlibet emēs. detur nunc/potest declarari fuisse talis. atq̄ hereticozum penis subijci. sub perpetua carcerali custodia/vel aliter/sublat⁹ sibi q̄buslibet dignitatis officij vel honoris insignibus. Solet tamen apud ecclesiam/miseri cordia superaltare iudicijs p̄sertim humilitate reuocantis errorē sponte/palam et absolute prospecta. Q̄ si dixerit protestans huiusmodi/ Ecce paratus fui semp̄ audire ecclesiā. audire detur minatiōē sedis apostolicę. vel sacri cōcilij/qualiter ac cusor nunc de p̄tinacia circa doctrinam aliquā/priusq̄ fuerit hoc modo declarata. difinita. et iudicata. Quid cui mihi de inferioribus iudicijs quid de doctoribus. et errorum diffinitionibz/ quibz obedire neq̄ q̄s astringor. vt qui subiectus ei nō suz. sed prelat⁹ vt ip̄i. doctor vt ip̄i. Sic blandif p̄tinax arrogātia sibi/ sic se fallit et alludit/ tanq̄ videlicet nihil explicitē credendū sit nisi papa p̄tice. nisi cardinalis illud sub pre scisa verborz forma snialiter dānauerit. Est itaq̄ lōge alit. iuxta deductionē illoz q̄ p̄bāt nullā iueniri posse nouā heresim. q̄ q̄ cūq̄ def illa pus erat sc̄pture sacre p̄traria ab ip̄aq̄ dānata. sicut modo dicēte Augustino. si quid nocū est hic. salicq̄ in scriptura sacra dānat. Fatemur nihilomin⁹ posse fieri declaratiōē nouā. tā doctrialit̄ q̄ iudicialit̄ d̄ aliq̄ heresi/ q̄ sc̄pture sacre r̄pugnāf est q̄ declaratiō si fieri habeat p̄ncipaliori ac superiori autoritate generalit̄ obligante per sedē apostolicā et sacrum conciliū. Fit nihilominus quotidiē legitima declaratiō talis/ per doctores et expositores sacre scripture ac p̄ prelatos inferiores. q̄s opoz

ter explicite multa scire ad instructionē po-
puli sui. Nec autē declaratio et si nō obliget
vt precise talis est/ alienos. obligat tamen
vt conuincat esse facta cōformiter ad sacrā
scripturā/ que est antecēdēs. quo concessio/
si cōsequētia negari rationabiliter neq̄t/
concedēda est consequēter explicite cōclu-
sio/ que declarat et inferit/ qm̄ et veris nō se-
quitur nisi verum. Itaq̄ si quis dixerit. q̄
christus nō habuit neruos. aut q̄ om̄is pu-
er non baptizatus pōt licēter occidi/ aut q̄
pro bono cōmuni licitū est falsum dicere.
Talis p̄seuerās post declarationē sufficiē-
tem sibi factam/ non excusarefa pertinacia
quantūcumq̄ clamaret. p̄to iudiciū ecclē-
sie vel sacri concilij. huic me lubmitto/ hāc
audio. Potest equidē tali dici/ quod actus
est ne agas. qd̄ iam diffinitū est diffinien-
dum non expectes. diffinitū in q̄ et si non
in eadē verborū forma. tamē in effectu et in
sentētia. vnde fit vt aliquis vno tēpore te-
neatur aliquid explicite credere/ ad qd̄ pri-
us fides implicita satis erat. fm̄ A. homā.
ij. ij. q. ij. vbi loquit̄ de credendis implicite
vel explicite.

Consideratio. xi.

Rotestatio specialis de fide/ vt ab-
soluta reuocatio specialis de erro-
re. nō debet fieri necessario. dū q̄s
errat nescienter in fide. Constat itaq̄ q̄
nullus mēiri tenet. hic autem nesciēter e-
rans. si se diceret errare. mentiret stante ta-
li conscientia. Talis p̄terea penas hereti-
corū vel infamiā/ etiā postea q̄s dephendit
erasse et absolute reuocat. nō incurrit. Pa-
nit hoc in angu. q̄ multa prius nescienter
errata/ postmodū absolute correxit sub no-
mine retractatōis/ vel aliq̄ tali mō loq̄ndi/
quē reuocationē denotabat/ vt dō talibz
verbis temere dictū est. min⁹ considerate di-
ctū est. B. improbo. hoc nō approbo. B. mi-
hi nō placet. Notet ad hoc idēz Augu. ad
vincentiū. xxxij. q. vlti. ca. finali et gelasi⁹
ibidē. q. ij. ca. negat. Elicit cōsequēter
ex istis differētia multiplex inter sciēter. et
nesciēter errātes. et inter sciēter et nesciēter
hereticos. Et hoc quo ad tria q̄ sunt crimē
modus/ et pena/ iuxta qd̄ notet dictū angu
xxxij. q. ij. c. dixit apls. vbi ait. Qui sentē-
tiā suā q̄uis falsam aut p̄uersam/ nulla p̄ti-
naci animositate defendūt. p̄sertim quā nō
audacia sue p̄sumptōis ceperūt. sed a sedu-

ctis atq̄ i errore lapsis parētibz acceperūt/
querūt autē cauta sollicitudine veritatē. cor-
rigi parati cū inuenerint. nequaq̄s sunt in-
ter hereticos reputādi. **C**ū colligit q̄ q̄
duplex est modus errādi circa f. dē. Vno
mō credēdo q̄ fides catholica sit falsa. aut
scriptura sacra. et sic errās dicit̄ scienter he-
reticus/ qz nō est parat⁹ corrigi/ cū neget re-
gulā p̄ quā hēc dirigi seu reuocari. Potest
alio mō q̄s errare/ credēdo generaliter q̄ fi-
des catholica sit vera. sed estimat aliquā eē
fidē catholicā/ q̄ i veritate nō est catholica/
sicut arriani recipiētes scripturā sacra. s3 ad
sensum p̄uersum/ q̄ sectā suā solā putabant
esse catholicā/ hi sunt nesciēter heretici. Er-
rāt autē p̄cedētes i vtroq̄ mō vtra fidē quaz
tenent explicite credere. Sūt aliq̄ circa fidē
errātes i his q̄ nō tenent p̄ tūc explicite cre-
dere et hoc dupliciter. Vno mō p̄tinaciter.
qz nō parati sunt corrigi. sed p̄pter supbiaz
suā. aut aliter p̄riū defendūt errozē. Altes-
ro mō dū parati sunt corrigi prius agnis-
ta veritate. qz nō p̄tinaci adositate defendūt
errozē. s3 et sola simplicitate vel ignorātia
sunt i erroze. Letex iter hos q̄tuor modos
p̄mi mag⁹ peccāt q̄s scōi et secūdi q̄s tertij et
Mod⁹ errādi silt diuersus ē. qm̄ i duo-
bus p̄mis erroz inuenit̄ quē tenentur expli-
cite discredere et diffiteri. tertij vō p̄tinaci-
ter errāt i illo cas⁹ oppositū p̄tūc non tenē-
tur explicite fide tenere sed implicita. s3 qz
rennuūt corrigi dicūtur heretici. Qualiter
vero dephendat̄ aut cognoscat̄ talis p̄tina-
cia declarat̄ summam i alijs duodeci con-
sideratiōibz q̄ ad hāc vñā reducūtur hic ab-
augu. positā. q̄ tales nō q̄runt cauta solici-
tudine veritatē. s3 ei⁹ declaratiōi resistunt/
omissiue vel cōmissiue. varijs modis/ p̄ se
vel alios verbis aut factis/ iudicialiter aut
extraiudicialiter/ terroribz aut muneribus
minis aut blādicijs/ p̄pter deprauatiōez af-
fectus/ cā alicui⁹ cōmodi t̄p̄alis assequēdi/
vel incōmodi deuitādi. circa diuinas deli-
tias vel honores. **D**abem⁹ i his tripli-
citer errātibz diuersitatē i crimine et in mō.
pena silt diuersa ē q̄ ad aliq̄. Nihilominus
tertij punient̄ sic duo p̄mi/ si iudicialit̄ euo-
cati se corrigere/ si errozē absolute reuocare
si veritatē oppositā p̄fiteri noluerit. qz relin-
quent̄ curie seculari. aut si se correxerint pe-
nitentie salutari/ **A**tuero q̄rti qz nō iūgūt
errozi suo pertinaciaz nūc vel antea. q̄uis
sint corripienti per reuocationem errozis.

De pertinacie nota

ipsi tamen nequaquam sunt penis hereticorum plectendi nec infamia notandi. sicut apud scholasticos theologos in preclara vniuersitate parisiensi frequenter obseruatur. quos protestano generalis et aditionalis reuocatio inuit ad hoc ne de pertinacia notarentur iuncta humilitate qua protinus reuocant errorem ne dum conditionaliter sed absolute / quod reuocatio sufficit magistris ad purgationem nec ab actibus studij legitimis exercendis vel consequendis reuocantes obinde repelluntur

Consideratio. vii.

Protestatio generalis / aut conditio / nalis reuocatio / non obstat quin sic protestans aut reuocans dici possit suspectus de heresi. quoniam quod leuiter. quoniam vehementer. aliquando violenter. Patebit hec consideratio per precedentes. si docuerimus quod est diuersus de heresi vel leuiter vel vehementer vel violenter suspectus. Et hoc alias latiori sermone declarauimus / nunc summatim repetatur. Itaque suspitio leuis puenit ex signis exterioribus operum vel uerborum. ex quibus cognitio accipitur iudicia que concludi poterunt non quod frequenter. sed raro seu contingenter. ut in paucioribus / quod talia agens vel dicens est hereticus. Itaque sequentia leuis est et thopica. si cur arguerem. Petrus non uenit ad ecclesiam in solennitate natiuitatis beate Marie uirginis ergo non bene sentit de ea. vel sic Petrus assumit nomen dei frequenter in uanum. de iuris et negas eum. ergo non bene credit de eo.

Porro uehemens suspitio prouenit ex signis exterioribus operum vel uerborum. ex quibus cognitio accipitur argumentum concludens frequenter et in pluribus. quod talia agens vel dicens est hereticus. ut si quis neget explicito. palam. et publice ea que debet ex officio scire plene quod alij quibus possit in rei ueritate negatio talis ex ignorantia puenire. vel animi leuitate. non ex heretica prauitate. Dicimus demum suspitionem esse uolentem que sumitur ex signis exterioribus operum vel uerborum. ex quibus cognitio concludi solet efficaciter et ut semper / quod talia agens vel dicens est hereticus / quemadmodum si quis predicet publice quod ipse non fuit uerus deus. quod deus non est diligendus super omnia / quod licitum est passim homines occidere sicut bestias. quod iuramenta non sunt tenenda. aut si patenter adoret sepulchrum Machometi. uel si deferat habitum iudeis appropriatum. non quidem ioco faciens hoc. sed serio. Costat nempe quod possibile est

talia facientem uel agentem tenere ueraciter interius fide catholica. sicut de salomone idolatrante. et de marcellino idolis sacrificante dicunt multi / quod neuter eorum fuit hereticus in mente. Subiominus ecclesia de exterioribus iudicans non de occultis / arguet in talibus uolentem presumptionem et sine eam feret iudicium. Exemplo salomonis de meretricibus. i. Regum. iij. et hoc nisi talis uolenter suspectus se legitime purgauerit. allegando uel ignorantiam uel timorem. uel fictionem. uel aliquid huiusmodi / paratum corrigi se demonstrans. Quo circa patet ualere plurimum circa suspitiones huiusmodi assumendas pro argumentis considerare consuetudines patrum locorum temporum. personarum. modos et iudicia. Euenit quippe quod uerbum uinum dabit suspitionem heresis in uno loco uel in una persona. quod in alio loco uel persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus et despicientibus deum quotidianis uerbis in certis partibus quod in alijs partibus multis horridum iudicarent et heresi proximam.

Has interim consi

derationes duodecim posuisse uelut in transitu suffecerit. xxij. mensis octobris anni M. cccc. lxx. in ciuitate Constantia. ubi factum agebatur generale concilium. protestante eo qui est deus benedictus in secula Amen
Finit

Sequuntur. vii. considerationes

fm totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari uel committi. circa materiam heretice prauitatis. premitendo qualis sit pertinacie diffinitio uel ratio.

Pertinacie propria ratio que errantem in fide seu hereticantem efficit hereticum. consistit in de prauatione uoluntatis per superbiam. aut aliud officium. dum non uult errans cauta sollicitudine querere ueritatem aut dum perspete monstratque reuult assentire uel errorem dimittere. Dicitur enim pertinax fm ysidorum quasi imprudenter tenax. qui persistit in illo scilicet quod de heretico dimittere. Ceterum pertinacie signum exterius multiplex inuenitur. Cum quis sustinet ex coactione uel uero. nec potest sufficere excusare. Et huiusmodi ex iuris presump

Alterum dum citatus pro leui / superfluo de etiam suspitione / iudicialiter renuit cō parere / vel respondere / et amplius si sit presumptio uehemens aut uolenta et hec si / milititer oritur et iuris fictione. Alterum est pertinacie signum / dum quis asserit et defendit errorem / cuius opposita ueritate tenet explicita fide tenere. Tenetur. Inq̄s vel ex publica obseruatione / vel ex cōmuni doctrina ecclesie / vel ex officio seu statu suo vel ex informatione sufficiēti / vel ex naturali iudicio rationis / quā admodū quilibet capat rationis tenet explicita credere neduz articulos fidei si sit christianus / sed etiam principia legis naturalis / que sunt de primis impulsionibus et inscriptionibus indelibilibus / ut sūt p̄cepta decalogi / recepta s̄m planū et uisitatū intellectū apud oēs uerēs ratione. Non deprauata in quacūq; lege. Alterum pertinacie signū dū quis ueritatem fidei nedū non querit cauta sollicitudine / sed declarationes eius impedit ne ueniat ad lucē / maxime si consiliū fidei speciale vel generale p̄pter hoc in se vel i suis impedit / directe vel indirecte molestat atq; persequatur. Alterū pertinacie signū dū quis ueritatē eccle docētes seu determinantes odire se mōstrant / et pro se q̄ uerbis factis etiam si dicat seu protestetur se uelle tenere quod ecclesia tenet vel determinabit / et q̄ paratus est stare iuri / quia si facta contradicant hoc ē equitas simulata / que duplex est iniquitas / solent etiam quantumlibet heretici taliter protestari / se catholicos esse qd̄ eos ab heresi nō excusat rē. Alterum pertinacie signum / dum quis negat ueritatem q̄ prius docuit / vel cōfessus est nec est probabile q̄ sit etiam oblitus / quoniam s̄m iura p̄mo dicio credi debet. Alterum pertinacie signum / dum quis petit declarationē ueritatis a peritis doctoribus seu iudicibus quēdum facta est nihilominus repudiat nulla penitus assignata ratione. Alterum pertinacie signum. dū quis potens cōmouet seditiones / suscitāt bella in populis et regnis / ideo quia facta est alicuius ueritatis catholice declaratio vel erroris reprobatio rē. Alterum pertinacie signum / dū quis iurat se male mori quoniam contra honorem suum quicūq; permittit fieri / vel errorem aliquem reuocare. ponit enim obicē p̄ime atq; ueritati. Alterum pertinacie signum. dum quis

fouet errantem et defendit iudicialiter vel extra iudicialiter sciens nihilominus / aut scire debens hunc errare. Alterum pertinacie signum. dum quis non resistit erroribus dum potest et debet / debet inq̄s vel ex officio sicut iudex / vel ex fraternali caritate sicut vniuersi / quoniam agentes et consentientes s̄m apostolorū pari pena puniuntur / consentiunt autem qui alios dum possunt / ut dicit canon / ab errore non reuocāt. Deniq; ista latius declarat ockam quarta parte primi dyalogorū s̄m que signa poterit applicatio particulariter fieri rē.

Explicunt duodecim considerationes. s̄m totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci. circa materiam heretice prauitatis. premittendo q̄ lis sit pertinacie diffinitio vel oratio.

Incipit tractatus

magistri Jobannis de Berson. quomodo et an liceat in causis fidei / a summo pontifice appellare / seu eius iudiciū dedinare.

Queritur utrum hec assertio sit catholica. Tam iure diuini promulgato. q̄ etiam humano / quibus sacrorum canonum auctoritas innititur. nulli fas est a supremo iudice uidelicet apostolica sede seu romano pontifice / iesu christi vicario in terris / appellare. aut illius iudiciū in causis fidei / que tanq̄ maiores ad ipsum et sedem apostolicam deferende sunt dedinare. Arguitur q̄ sic auctoritate sanctissimi domini Hartini papae quinti / in sua constitutione ad perpetuam rei memoriam / facta et promulgata in consistorio generali celebrato Constā. se pro ydus marcij / pontificatus sui anno primo. ubi reperitur hec assertio sicut dicitur et uidetur in canonū littera manifeste dari.

Arguit in oppositum primo autoritate determinationis suae constitutionis generalis concilii Constantiensi, que determinatio multipliciter facta est et practicata, et specialiter in sessione publica, celebrata die sexta aprilis anno. D. M. CCCC. LV. que sic habet inter cetera. Et primo declarat quod ipsa sancta synodus in spiritu legitime congregata, generale concilium faciens, et ecclesiam catholicam militantem representans, praesentem a christo immediate habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenet in his quae pertinent ad fidem et reformationem ecclesiae dei in capite et in membris. Item declarat quod quicumque cuiuscumque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, quod mandatis, statutis, seu ordinationibus aut praecipis huius sanctae synodi, et cuiuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super premissis seu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit condigne penitentiae subiiciatur et debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si oportuerit recurrere. Deinceps arguit rationibus duabus ad inconuenientiam manifestam contra ius diuinum pariter et humanum.

Sequitur enim primo quod papa non subiecerit legi diuinae vel euangelicae quae generaliter ab omnibus exceptioe promulgata est a christo. *Matth. xviii.* dum loqueretur ad personam petri, sicut tradit ecclesia, et circumstantia tectus satis indicat. Si peccauerit in te frater tuus etc. Sequitur dicit ecclesiae quod si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus etc. Hoc autem praesens est erroneum manifeste, quoniam papa est frater noster. Alioquin non deberet dicere praesens noster, si non sumus fratres ipse et nos. Sed haberet dicere pater meus, vel pater mihi. Sed nec cardinales nec episcopi fratres appellare deberet. Denique constat quod est primum noster et ex consequenti frater non obstante quod pater sit. Est insuper papa peccabilis, quoniam circumdat est infirmitate, sicut notat ad *Heb. quinto.*

Sequitur secundo quod paulus egisset contra ius diuinum et humanum, dum restituit petro in facie, hoc est publice et coram ecclesia congregata, sicut habet ad *Galathas ij.* Nec enim resistentia non fuit minor promotio pauli contra petrum, quam fuisset appellatio ad ecclesiam, imo fuit equivalenter appellatio. Unde et si petrus desistere noluit

set, fuisset ab ecclesia condemnandus. Constat autem quod petrus erat summus pontifex, et summi doctores confirmatus in fide et gratia post penthecostem. Propterea dicitur quod petrus non errabat in fide, nec hereticecabat, sed tantummodo nimis dissimulat se habebat circa obseruationem legalium, dicebat ideo paulus quod non recte ambulabat ad veritatem euangelii, et quod reprehensibilis erat. Et quibus palam elicitur quod summus pontifex qui succedit petro in apostolatu, reprehendi potest publice per doctorem theologum, qui in officio praedicationis succedit paulo, etiam ubi non hereticaret vel erraret in fide. Et hoc similiter elicitur generalius et inconuenientius, et auctoritate prime allegata. Si peccauerit in te frater tuus, quemadmodum plures in sacro Constantiensi concilio latissime deductus est in sermonibus publicis et multiplicibus scripturis, quorum copiae sunt apud multos.

Sequitur tertio quod papa qui est membrum corporis ecclesiae sicut homines alij si scandalizaret totum corpus ipse non esset rescindendus, ut totum corpus sanum fieret, contra doctrinam christi euangelicam, fundatam in similitudine iuris naturalis. *Matth. xviij.* cum glossis et determinationibus doctorum in materia de scandalo, se fundamentum in hac lege diuina et naturali.

Sequitur quarto quod petrus summus pontifex non debuisset compelli reddere rationem ab apostolis et fratribus qui erant in iudea, quia uisitauerat cornelium gentilem, cuius tamen oppositum dicitur expressis. *Actuum. xi.* cum adisset petrus hierosolimam, ubi erat ecclesia, disceptabat aduersus illum qui erant ex circumcisione dicentes, quare introisti ad viros preputium habentes et manducasti cum illis, et statim subiungitur obedientiae petri responsio, dicens in hoc successoribus suis formam debite humilitatis, quam expressit epistole suae *me. ca. iij.* Parati inquit semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea que in uobis est fide et spe. Quod si destructio fidei summus aliquis pontifex uolens superbire, nollet hoc facere, constat quod a fratribus eque posset accusari sicut et petrus.

Sequitur quinto quod alicui iniuriato per papam sicut potest euenire, in corpore quod in membris imo et in fama, circa ea que fidei sunt, non pateret in casu dabilis aliqua defensio vel grauamini subleuatio

quod est contra ius naturale. cui ius diuinum non repugnat. Patet tamen consequentia. dato casu tali vel simili. Sic Petrus qui predicat coram papa et multitudine populi copiosa: quod Christus fuit verus propheta. iubeat tunc papa quod detur datus in carcere. eo quod predicat istam veritatem. Sentiat Petrus quod si appellet ad concilium generale summittendo se eidem. quod populus preterget eum nec scandalisabit in doctrina eius. sed manebit in recta fide: quod Christus fuerit verus propheta. si autem non appellauerit. populus reputabit quod papa verum dicat et bene faciat. et ita deferret fidem cum predicatore suo. Queritur in casu si Petrus dicere poterit concilium appello: quemadmodum Paulus timens a sedicioso occidendi. clamauit cesarem appello. Hanc autem materiam latissime et studiosissime persecutus est et fundauit orationem in dyalogo suo. cuius solius auctoritati non oportet inniti. quantum fuerit egregius theologus. sed innitendum est rationibus suis: pro quanto robur et auctoritate accipiunt a sacra scriptura. cuius contemptus cum suis professoribus: sepe duxit et ducet in errores

Sequitur sexto: quod in nullo casu papa possit iudicari: vel deponi per generale concilium. quod tunc criminose esset vel scandalosus ecclesie. patet consequentia. quoniam ex opposito sequitur oppositum. Si enim papa potest iudicari vel deponi per generale concilium. ipse poterit denunciarum per aliquem vel aliquos coram concilio presenti vel futuro. Qui si velit grauam inferre talibus denunciare volentibus. non poterunt ipsi se ponere extra manus suas vel potestatem: ne de facto grauent eos et opprimant iniuste. Hoc autem facere est vere et equaliter ab eodem appellare. Et hoc praticatum est in concilio pisano per utrumque collegiorum duarum obedientiarum. scilicet Gregorij et Benedicti sic in suis obedientiis nuncupatorum. Hoc etiam praticatum est per quosdam reges et principes. qui se subtraxerunt ab obedientia illorum quos isti vel illi iudicabant esse summos pontifices: qui tamen subtractiones approbate sunt per sacrum Constantiense concilium. quedam expresse. quedam implicite vel equaliter.

Sequitur septimo et magis ad hominem. quod concilium generale non esset supra papam: vel iudex pape legitimus. cuius oppositum deturminauit et praticauit sacrum Constantiense concilium. Hoc enim processum est ad inchoandum depositionem Iohannis: quousque fuisset ar-

ticulus iste declarat. sicut apparet et actis eiusdem concilij. quoniam alij videbantur supra hesitare. Constat autem quod ab omni homine qui habet legitimum superiorem iudicem: siue sit vnus homo: siue vna communitas: potest si rationabilis et vrgens imineat causa fieri appellatio ad eundem iudicem. Et si dicatur alij fingere voluit quod concilium non est supra papam. nisi quando est hereticus seu deuius a fide: in quo casu non est mirum inquit si concilium sit supra talem papam. quod desit esse papa et est inferior omni homine. et ita nituntur etiam euadere illam inuasibilem Christi legem. Si peccauerit in te frater tuus etc.

Hoc breuiter ad presens reuelli. Primo quia Iohannes non est accusatus vel conuictus de heretica prauitate: et tamen concilium vocauit et iudicauit ipsum tanquam suum subditum. Unde et in toto processu usque post sententiam diffinitiuam sue depositionis. reputatus est ab eodem concilio verus papa. Amplius non est verus quod papa eo facto quod cadit in heresim presertim latentem: sit depositus a papatu. sicut non est verus de alijs episcopis quemadmodum ista materia declarata est alibi latius. Reducendo hanc opinionem ad multiplex inconueniens: sicut ad incertitudinem ecclesiastice policie: et susceptionis sacramentorum. Et ad fauorabilitatem dante doctrine Iohannis. vnde et principaliter innitebatur tali fundamento. quod nullus existens in peccato mortali erat papa vel episcopus nec consecratus etc. Et qui bene ponderat causas reprobationis huius doctrine: vnde et in hac parte Ille vel similes cause concludunt quod peccatum heresis licet reddat vnum platum dignum depositione inuncta pertinacia. non tamen reddit eum depositum eo facto. sed requiritur humana depositio. Sicut enim nulla sanctitas quantumcumque magna constituit aliquem in statu papali vel episcopali. nisi per electionem humanam de lege communi: contra opinionem et valdensium. Ita nulla iniqtas remouet aliquem ab episcopali gradu vel papali de communi lege: si non interueniat humana depositio. Amplius tercio quod ad hoc arguitur. quod concilium sit iudex pape non heretici. imo sancti. assignando casus multos in quibus aliquis episcopus verus papa poterit per multos testes diffamari de heretica prauitate: seu fauoria heresis. aut per vehementes coniecturas ex operibus et conuersatione diffamabitur apud multos et

granes populos q̄ non recte ambulat ad
veritatē euāgelij/aut q̄ lapsus est in here-
sim iam damnatā. aut q̄ nouā uelut p̄sin-
gere. cōstat q̄ existente generali p̄cilio uel
proxime futuro. poterit idē papa iudicia-
liter cōpelli ut purget se. quē admodū exē-
plificatū est de petro. **Q̄** si noller hoc fa-
cere. put facere noluit marcellin⁹ sine accu-
satione sua de ydolatria. **Nō**ne conciliū
posset p̄sequēter ad depositōis sue senten-
tiā. p̄cedere. **E**t si dicat q̄ non. ex q̄ non est
heretic⁹. **R**espondet q̄ apud iudiciū eccle-
sie/ubi circa ea q̄ facti sunt fallere potest et
falli. simile est iudiciū de his que nō appa-
rent et que nō sunt. **E**t p̄ h̄ elidit manife-
ste frinola respōsio dicētū papā nō subij-
ci correctioni fraterne/aut iudiciali iusse
a xpo ubi prius. **S**i peccauerit rē.

Sequeret octauo et ad homines
multiplex incōueniēs in eis q̄
facta sunt/et que adherētes p̄e-
dicte assertioni/nullaten⁹ existi-
mandi sūt p̄cedere uelle. **E**t primo q̄ Jo-
hānes olim uicesimustercio reputand⁹ est
adhuc papa sicut pri⁹. et ita q̄ sanctissim⁹
domin⁹ noster papa Martin⁹/nō est legi-
time electus neq̄ papa. **Q̄** idem domin⁹
noster et suū collegiū noluit ea q̄ conciliariter
facta sunt p̄ sacz Constañ. conciliū in-
uolabiliter obseruare/cui⁹ tñ opposit⁹
idē dominus noster pluries palam dicit.
Q̄ impator nō est confirmat⁹ in imperiū
Q̄ grauitē peccant attendētes p̄dicta/q̄
dant obedientiā dño nostro summo pon-
tifici tanq̄ pape. **D**eniq̄ pet⁹ de luna su-
isset iniuste et perperā accusat⁹ in concilio
de materia heresis p̄cipue et principaliter.
Quoniā in quadā cōstitutione que d̄ uer-
bo ad uerbū ponit in actis concilij/ipe co-
natus fuit determinare/q̄ nunq̄ licitū est
aut fuit facere subtractionē ab eo/neq̄ ab
aliquo uero papa/fundans se in h̄ q̄ papa
non habeat superi⁹ iudiciū in terris. nec
p̄t ab aliquo iudicari. **D**ec autē reputata
fuit hereticalis p̄stitutiō/et ita d̄ plurimis
inconuenientib⁹ diceret.

Postremo dimissis illis que sūt in
p̄ facto/circa iustificatiōē uel in iu-
stificatiōē appellatōis dñoz po-
lonoz. **N**ā multa hinc et inde diuersa imo
aduersa et cōtraria uident asseri. circa que
theologicū negotiū nō uersat. nisi p̄ q̄nto
sub regulis generalib⁹ et autenticis dare

ars/sicut et data est/convincēdi aliquē de
pertinaciā et fautoria heretice p̄auitatis.
Conuertat tandē inquisitō p̄culatē q̄sti-
onis/circa ultimā p̄culā suā q̄ sic habet.
Q̄ nulli fas est rē. **I**ll⁹/videlicet aplice
sedis/seu romani pontificis/iudiciū i cau-
sis fidei. que tanq̄ maiores ad ipm et sedē
aplicaz deferēde sunt declinare.

Unt aliq̄ sic dicit/q̄ min⁹ istā p̄-
culā reputat sustinibile q̄ p̄cedem-
tem. q̄lificantēs eā/q̄ est palā here-
ticalis. et toti ecclesiastice hierarchie cir-
ca fidei defensionē/seu p̄seruationē finale
et resolutiā subuersiua. **H**icunt autē
fundare dictū suū in aliquib⁹ p̄positōib⁹/
quas reputant catholicas ueritates.

Prima p̄positio.

In causis fidei iudiciū inniri debet infalli-
bili regule. sic q̄ ultim⁹ et sup̄mus iudex/
cui sentētie necessario standū est tanq̄ ue-
re catholice/nō sit a fide deuiabilis. alio-
quin staret in casu q̄ hoies obligarent⁹ af-
sentire cōtra fidem.

Secunda p̄positio.

In causis fidei nō habet in terra iudex in-
fallibilis. uel q̄ nō sit deuiabilis a fide de
lege cōmuni/p̄ter ipaz ecclesiā uniuersalez
uē p̄ciliū generale eā sufficiēter resp̄sentās.

Tercia p̄positio.

In causis fidei null⁹ p̄cularis hō p̄ suas
determinationē p̄t de p̄positione nō here-
tica facere hereticā. sicut nec de catholica
nō catholica. ita nec papa nec ep̄s p̄prie et
uere loquēdo/possūt p̄positionē aliquam
hereticare. **P**ossunt tñ p̄positionē aliquā
q̄ uidet aliquib⁹ non heretica/declarare q̄
sit heretica. et h̄ iudicialiter/sicut doctores
scholastice h̄ faciūt uel doctrinaliter **E**t h̄
appellat⁹ facere articulū. diuersimode tñ.
q̄ pape determinatio penalis extendit se
ad omnes fideles/h̄ ep̄alis tantūmodo ad
subditos suos. ut p̄cise est ep̄alis.

Quarta p̄positio.

In causis fidei/ nulla determinatiō iudici-
alis/ep̄i imo nec pape soli p̄cise ut est ep̄i
scopi uel pape/ligat fideles ad credendū
q̄ ita sit de ueritate fidei. sicut p̄tendit sua
declaratiō. quoniā tā papa q̄ ep̄s deuiabi-
les sunt a fide. obligat tamen subditos
sub pena excommunicationis talis deter-
minatiō. q̄ non dogmatisent oppositū ta-
lis determinationis/nisi appareat mani-
festa rō repugnādi/uel per sacra scripturā/

vel p reuelationē. vel p ecclesie seu genera-
lis concilij determinationē.

Quinta ppositio.

P A causis fidei sicut potest declinari iudi-
cū epī si appareat deuius a fide. z requiri
iudiciū pape sic de papa respectu general-
is concilij suo modo dici potest. Et hec est ad for-
mam respōsua/sequēs ex pmissis. Jun-
cto q apud summū pontificē z ei sedē ro-
manā potest esse quāq raritas peritorū in sacris
litteris/ z i vera fide pbatōz magis q̄ apud
quōsdā ex ipsis q̄ generalia habēt studia sa-
cre scripture z aliarū facultatū.

Sexta ppositio.

A causis fidei illa causa dicitur maior esse/
nō que est de re maiori. sicut de trinitate z
vnitate psonaz. s; que difficilis est z am-
bigua ad determinandū iuxta textū scri-
pturę. Exo. xvij. Deut. xvij. et. ij. Paral.
xij. In quib; fundantur canones dicētes q̄
causę maiores fidei sūt ad sedē apostolicā
referende.

Septima ppositio.

A causis fidei poterit vna causa dici ma-
ior apud aliquē epīm v; diocesim. q̄ apud
alium epīm vel diocesim nō reputabit esse
maior. vel ad superiorē sicut ad papam re-
mittenda/ q; scilicet apud talē epīm v; dio-
cesim ppter abundantia theologoz causa
talis nō reputabit difficilis v; ambigua.
sed per sacram scripturā iam damnata v;
approbata.

Octaua ppositio.

A causis fidei nō minus aliquē occurrēdū
est siue per epīm vel per summū pontificē
siue p generale conciliū/ dū cernuntur ori-
scandala z errores crudeles z impij cōtra
pacificū quietū xpiani ppli. q̄ maxime cō-
sistit in obseruatione mandatorū dei/ d ser-
uando iuramēta. z de nō interficiēdo ho-
mines auctoritate ppria. z de non pstando
ad vsurā. vel de nō rapiēdo. vel d nō adul-
terādo. q̄ dū insurgūt errores ptra aliq̄s
de articulis fidei/ q̄ numerati sunt in sym-
bolo. Formāt igitur rationē suā qui p̄di-
ctam particulā impugnat/ iuxta ppositio-
nes pmissas/ p̄sertim iuxta q̄nq; primas.
Fas est in casib; p̄ccernentib; causas fidei
declinare illi iudiciū. q̄ reperiret deui; a
fide. v; eis q̄ fidei sūt/ cū suis p̄ciliarijs ve-
hemēter suspect; p̄ apta signa nimie dissim-
ulationis/ vel acceptionis personarum
vel aliunde multis modis. S; loquendo

semp cū reuerētia) staret aliquē summum
pontificē cū suo collegio sic posse deficere
circa ea q̄ fidei sunt. quēadmodū petrus z
alii apli defecerunt in passione. imo q̄ mi-
nus videret sicut petrus deficiebat nec re-
cte ambulabat ad veritatē euāgelij. z rep-
hensibilis erat dū paulus sibi restitit i faciē
ac p̄inde declinabat ei iudiciū/ ergo fas
est interdū summi pontificis iudiciū in cau-
sis fidei declinare. **Dec** autē dicta sunt
vel argumentata magis ad veritatis inq̄-
sitionē. q̄ ad alicuius p̄sertim sanctissimi
dñi Martini pape reprehensionē. attēro q̄
p̄stitutio sua quantū ad illa q̄ fundantur in
facto/ nō iacet sub theologica reprehensioe
Et q̄rtum ad alia q̄ ius p̄cernunt/ sicut est
p̄dicta p̄cepta. Dicerēt beniuoli sui q̄
nō obstantib; allegatōib; i oppositū. illā p̄-
suscipere rationabile z verā interpretōez.
sicut recipiūt p̄stitutiones positue/ decre-
tis inserte quib; innitit. Sic intelligēdo
q̄ nō est fas appellare a papa/ vel ei iudi-
cium in causis fidei declinare. nō quidem
p̄ omni z in omni casu. s; q̄n facit id qd in se
est/ z q̄n nō apparz deui; a fide. sed ambu-
lat recte ad veritatē euāgelij/ sine p̄sonaz
acceptione. quēadmodū in p̄hemio z nar-
ratione sue constitutōis dicit esse faciēdū
p̄ summū pontificē. z q̄ ita fecit affirmat.
Hāc p̄stitutiones z leges fm Aristotelē fe-
runt vniuersaliter. quāuis in aliq̄ casu da-
bili pati possunt instantiā. **P**orro dñs
noster tollere poterit efficaciter suspitio-
nem sinistra. que cōtra sanctitatē suā fieri
posset/ si dicta sua factis cōpenset/ hoc est
si sponte nullo inquirēte damnet doctri-
nam illā pestiferā z crudelē ptra polonos
cum similib; z alijs. cū tali celeritate z ri-
gore. qualē fidei materia vergēs i scanda-
lum z perniciē reipublice postulat z req̄-
rit. p̄cul abiecta quāuis acceptōe p̄sonaz

Finit tractat; magistri Johis de Ber-
son sacre pagine p̄fessoris ecimij Quomo-
do z an liceat in causis fidei a summo ponti-
fice appellare seu ei iudiciū declinare.

aa 2

Sequitur libellus

eiusdē doctoris/articulorū theologicorū & scholasticē cōpositorū. p̄tra petrū de luna ad p̄vincendū eū fuisse & esse notorie hereticū. & pertinaciter errasse/ & errare contra catholicam & angelicam veritatem/ super potestate & auctoritate ecclesie. Et p̄tinet duos tractatū. In primo ponuntur generales articuli. In secundo, speciales. & subsumpti specialiter ex generalibus.

A

Primus articulus

Et primo p̄stat q̄ iste est articulus fidei/ q̄ ē vna sancta catholica & ap̄lica ecclesia.

Secundus articulus.

Itē q̄ h̄ vnitas ecclesie nō sic depēdet a p̄sona pape essentialiter. quin posset manere vna/ & maneret de facto/ q̄ nullus est papa in ecclesia.

Tercius articulus.

Itē quāuis vnitas ecclesiastica essentialis sit ad primariū caput xp̄m. Nichilominus vnitas altera accidentalis vel secundaria/ p̄sistit in obediētia ad vnū summū pontificē q̄ est caput secundariū in ecclesia cū xp̄o. Sic videlicet q̄ quilibet catholicus debet habere p̄mptitudinē seu p̄parationem animi ad obediendū vni summo pontifici/ dñi p̄stitit sibi aut p̄stare debuerit/ q̄ sit papa aliq̄s legitime electus. Et vltra secūdo requirit q̄ nō ponat scienter impedimentū cōmissiue vel omissiue. ne p̄ficiatur ecclesie dei vnus papa certus & legitime electus. Ideo em̄ p̄demnat⁹ est inter ceteras causas Johannes huys. q̄ dicebat q̄ ecclesia dei vsq̄ ad p̄sumptionē seculi poterat eque bñ regi p̄ sacerdotes dispersos p̄ mundū absq̄ vno capite. sicut cū tali capite. Tñ sicut dicūt theologi q̄ sacramentū p̄firmationis est sacramentū necessitatis. nō quidem simpliciter. cū sine illo staret salus/ sed sic q̄ obligat quilibet ad nō p̄temnendū susceptionē hui⁹ sacramenti. p̄ tpe & loco opportunis. Ita p̄portionabiliter de vnione vel adhesionē ad vnū cum papā potest intelligi. Sicut etiā dici solet apud theologos q̄ p̄ceptū affirmatum quale est de habēdo papā/ obligat ad semp nō p̄ semp.

Quartus articulus.

Itē q̄ culpabilis in priori articulo. primo modo vel secundo vere dicitur fautor & nutritor scismatis. imo & scismaticus si iungat p̄naciā. id est si nō velit corrigi/ quous staret q̄ ex h̄ solo nō esset hereticus/ si faceret hoc nō ex errore intellectus. sed ex depravatione affectus. quāuis apud ecclesiā habēdus esset ille vel hereticus/ v̄l de heresi vehementer suspectus.

Quintus articulus.

Itē q̄ ecclesia sic instituta est a xp̄o p̄fecto legislatore/ q̄ p̄t se p̄tinuare & de facto p̄tinuabit in vnitate vsq̄ ad p̄sumptionē seculi/ & hoc intelligēdo. nedū de primaria & essentiali vnione/ q̄ est ad xp̄m. sed de accidentali & secundaria ad summū pontificē. sic q̄ p̄t & poterit sibi instituere caput vnū secundariū. qd̄ dicitur papa. Et quicūq̄ impedit scienter cōmissiue vel omissiue talē vnitatē ecclesie. agit p̄tra articulū iam dictū. vna sancta catholicam &c. Etia vbi videret stare. cū prima vnitate ad christū. Inde patet q̄ aliquis existēs papa legitime electus. p̄t effici scismaticus. si det impedimentū scienter cōmissiue vel omissiue. q̄ tota ecclesia nō obediat vni summo pontifici dñi/ exēpli gr̄a. papa nō p̄t reducere maiore parte xp̄ianitatis ad obediendū vni capiti nisi cesserit & alter p̄stituat. Ip̄e v̄o h̄ pertinaciter renuit facere/ aut in aliquo multiplici casu tali simile diceret d̄ obediētiā vero pape/ q̄ possunt esse scismatici. & aliq̄ nō obediunt h̄ parati sūt obediēre modo p̄dicto & apponūt diligentiā suam q̄ vniat ecclesia/ sūt imunes a scismate.

Sextus articulus.

Itē si p̄bet de aliq̄ q̄ circa p̄missa sit hereticus/ h̄ est iuxta verba augustini q̄ singulat sibi nouū errorem/ vel antiquū sequat/ glorie sue principat⁹ sui causa. p̄babit cōsequēter manifestissime q̄ talis est nedum fautor scismatis. s̄ vere scismaticus. Et ideo sufficiat in sequētibus coartare sermonem ad heresim. quoniā ex isto sufficiēter p̄cludet scisma.

Septimus articulus.

Itē q̄ dū null⁹ est papa. vel dū lapsus est i heresim manifestā & iā damnatā. v̄l dū p̄sentire non p̄t q̄ ecclesia p̄greget. q̄. s. effectus est amens & insan⁹ incurabiliter. vel incarceratus est/ taliter q̄ haberi nō p̄t accessus ad eū. etiā si necessitas vel euidentis vtilitas imineat p̄t se p̄gregare sine papa

Et idē dicendū est vbi papa sufficiēter sū-
matus et requisitus p̄gregādo eccliam ad
vniendū eā in fide et moribz/ vel ad cōstituē-
dū sibi papā certū. nollit cōtumaciter eas
p̄uocare. Iste articul⁹ sequit̄ ex prioribz
et negatione eius sequeret̄ q̄ ecclia nō
fuisse a x̄po p̄fecte instituta p̄ sui p̄serua-
tione et vnitāte legitima in mēbris suis/ in
fide et moribz/ et ad vniū caput secundarium
verū et certū. qd̄ apertissime est cōtra apo-
stolum ad Ephes. iij. et alibi multis locis
et D̄zee. i.

Octau⁹ articulus.

Item ecclia dicit̄ catholica id est vni-
uersalis et apostolica. quoniā om̄is homo
generaliter obligat̄ adherere firmiter illis
veritatibz/ quas eadem ecclia tenet. do-
cet et p̄dicat. que veritates sunt sufficiēter
in sacra scriptura contente. p̄sertim i euā-
gelio/ vel ex contentis in sacra scriptura
sufficiēter et clare deducunt̄/ vel per apo-
stolorum doctrinā successiue deducte sūt
de generatione in generationem vsqz ad
nos p̄ obseruationē legitimā. Un̄ dicitur
ecclia apostolica. quoniā in ap̄lorū do-
ctrina fundata est. tā verbis q̄ scriptis

Nonus articulus.

Item dum est data in euāgelio p̄ x̄pm
aliqua regula generalis obseruanda. illa
obligat om̄e hominem habentem vsū
rationis. nisi de exceptione alicuius hoīs
p̄stiterit per eandē legem euāgelicā. et nō
solum per humanā traditionē vel excepti-
onem. quoniā inferioris lex derogare nō
potest superioris auctoritati.

Decimus articulus.

Item q̄ hec est lex euāgelica generali-
ter p̄mulgata Math. xvij. Si peccauerit
in te frater tu⁹/ vade et corripe eum in te
et ip̄m solū Si te audierit lucrat̄ es fra-
trem tuū. Si te nō audierit adhibe tecū
vniū vel duos testes. vt in ore duorum vel
 trium testiuū/ stet om̄e verbum. q̄ si nō au-
dierit eos dic ecclie. si aut̄ eccliam nō au-
dierit. sit tibi sicut ethnicus et publicanus
Sequit̄ continuo. Amē dico vobis. que
cūqz alligaueritis sup̄ terrā etc. Ubi fun-
datur potestas supernaturalis ecclie vel
tra naturalem.

Undecim⁹ articulus.

Item q̄ ad predictum articulum corro-
borandum ex alijs sacre scripture passibz
possent induci varie leges/ que sunt de in-

re proprie diuino et exp̄so. imo et in re pro-
prie naturali. p̄supposito diuino. vt d̄ ab-
ijciendo partē corporis scandalifantē ro-
tus corp⁹. siue sit pes. siue man⁹. siue ocu-
lus. Math. xvij. Et ita de reliquis. S̄
sufficit ad deducendū p̄positum hec vni-
ca lex p̄dicta. Si peccauerit. Et forte di-
ceret hic aliquis q̄ quicqd̄ sit de membris
abijciendis aut recidendis. caput t̄m non
potest abijci vita manente. Respondeo q̄
similitudo corporis veri et mistici non est
hic vsqz quaqz eadē. quoniā sine capite na-
turali corpus nō potest viuere. sed sine ca-
pite secundario corpus misticuū potest ha-
bere vitam. sicut in casu nostro patet d̄ pa-
pa quo remoto vel absciso. stat vnitās et
vita in corpore mistico ecclie. et hoc i vir-
tute capitis essentialis et primi. qd̄ est x̄ps

Duodecimus articulus.

Item sicut summ⁹ pontifex quantum
cūqz legitime fuerit electus est fili⁹ ecclie
sic. Sic dici potest et debet frater vniūscui-
usqz hominis de ecclia Unde et ad hoc si-
gnificādum dedit nobis x̄ps hanc formā
orandi. Pater noster etc. Si vnus ergo ha-
bemus patrē in celis. si vnā matrē eccliaz
in terris. p̄stat q̄ om̄es mutuo sumus fra-
tres. Et oppositū sentire vel dicere de pa-
pa esset apertissima dementia.

Tredecimus articulus.

Item q̄ papa quantūcūqz legitime ele-
ctus potest peccare. qz nō ē impeccabilis
et assumptōe papalis dignitatis. Oppo-
situm dicere. nisi p̄staret de aliquo per di-
uinam reuelationem/ esset intolerabiliter
sup̄bire. et contra testimonium experientie
p̄sentis et p̄terite.

Decimusquart⁹ articulus.

Item p̄dicta lex. Si peccauerit. q̄uis
data fuerit p̄ regimine totius ecclie et fili-
orum suoz. nihilomin⁹ appropriate da-
ta est persone petri. qui erat futurus sum-
mus pastor. sicut p̄missus fuerat Math.
xvi. et executioni demandatū. Joh. xxi.

Decimusquint⁹ articulus.

Item q̄ x̄ps in p̄dicta lege Si pecca-
uerit etc. nō accipiebat eccliam qm̄ dixit.
Dic ecclie p̄ ip̄o petro vel p̄ successoribus
suis sumis pontificibus. patet qz petrus non
dixisset sibi ip̄i qm̄ frater su⁹ noluisse obe-
dire monitioni sue/ seu fraterne correctio-
ni. Intelligebat ergo de ecclia q̄ est p̄gre-
gatio fidelium. p̄sertim qm̄ frater q̄ peccabat

Articuli speciales

et nolebat corrigi fuisset talis quod non habuisset prelatum supra se/sicut est papa. qui tamen subiectus est legi predictae sicut ipse est frater peccabilis.

Decimus sextus articulus.

Item christus dicendo in predicta lege. Quod si ecclesiam non audierit/sit tibi sicut ethnicus et publicanus/docet manifeste quod ecclesia habet auctoritatem iudicariam. alioquin si non audiret. non esset contumacia vel peccatum. Et patet aliunde per illud. Qui vos audit/me audit etc. Et iterum. Quaecumque alligaueritis super terram etc. Sic subiungitur statim post predictam legem. Si peccauerit.

Decimus septimus articulus.

Item quod omnis qui potest et debet licite puniri iudicialiter. potest etiam licite euocari ad iudicium. etiam per appellationem. aut prouocationem. aut citationem. prout visum fuerit expediens iudici vel illis qui ad iudicium accusare volunt fratrem delinquentem. presertim ubi non apparet per tunc modus conuenientior procedendi contra reum et peccatorem fratrem.

Decimus octauus articulus.

Item quod nulla constitutio humana potuit aut potest preiudicare legi predictae. Si peccauerit etc. Cum sit de iure pure diuino. et de iure proprie naturali presupposito diuino.

Decimus nonus articulus.

Item quod constitutiones que dicunt quod papa potest deponi si labat in heresim. non sunt censende constitutiones pure humane vel positive aliquorum summorum pontificum vel alterorum. Pater quod tunc non ligarent papam. quod par in pare non habet imperium.

Vicesimus articulus.

Item quod fundantur he constitutiones principaliter in predicta lege. Si peccauerit etc. Et in alijs iuribus conformibus sic preteractum est articulo vndecimo.

Vicesimus primus articulus.

Item quod sicut hec constitutio christi. Si peccauerit etc. non specificat vel restringit de solo peccato heresis/sed et generaliter de quolibet peccati genere. quod potest deduci in publicum. Sic quodlibet peccatum pape publicum seu notorium potest denunciari ecclesie. si fraternaliter monitus papa/nolit audire monentem. neque testes inductos. Nisi daretur ex lege proprie diuina. quod aliquod peccatum christus illic exclusit. quod vtiq; fieri non

poterit.

Vicesimus secundus articulus.

Item quicumque cuiuscumque status fuerit/qui scripserit vel asseruerit quod papa non possit per alio crimine accusari coram ecclesia que pro heresi. ille negandus est simpliciter tanquam contradicens textui euangelico. Vel reuerenter glosandus est/si non appareat quod fuerit in hac assertione pinatus. et si in alijs bene sensit. Simile dicitur de scripturis que sonare videtur quod papa non habet superioris iudicem in terris. et quod ab eo non que licuit/neque licet appellare. et ita de similibus. que si excludunt auctoritatem generalis concilii. sunt hereses manifeste. Sed non est leuiter presumendum quod alij doctores sic senserint generaliter absque omni exceptione possibili occasione vel colore.

Vicesimus tertius articulus.

Item quod glosa que dicit quod pro alio crimine que pro heresi potest papa accusari vel deponi. non habet auctoritatem vel robur tanquam ab vno glosatore vel homine. sed a christo immediate et expresse. alioquin non faceret fidem. sicut predictum est in altero articulo. quod par in pare. et vnus inferior in superiorem non habet iudicium.

Vicesimus quartus articulus.

Item quod de iure diuino et naturali est propria defensio suipsius dum leditur. dum tamen hoc faciat per media non prohibita in lege diuina et naturali.

Vicesimus quintus articulus.

Item quod stare potest in facto quod aliquis molestatus a papa etiam vero et legitime non possit habere sufficientem defensionem nisi pronocet vel appellet a papa ad iudicium ecclesie. et nisi subtrahat se ab eo. sic quod eius mandatis non obediat. que mandata vel obedientia tollerent lesio iustae defensionem suipsius/vel suorum. vt esset tutio proprie matris vel patris. aut patrie sue. imo et totius catholice veritatis/aut vnitatis ecclesie/sicut apparuit in subtractionibus multis legitime factis tempore nostro et per prius.

Vicesimus sextus articulus.

Item sicut alias predicatum est coram sacro concilio potest haberi multiplex occasio et quesitus color/ad hoc quod possit et debeat per ecclesiam seu concilium generale vice sua dari libellus repudij vero pape. quandoque sine culpa pape. licet non sine causa/quibus cum

culpa pape etiā alia q̄ sit heresis. ⁊ nume-
rati sunt colores vel occasiones duodecim
quēadmodū viceversa summ⁹ p̄tifer po-
test dare libellū repudiij ecclesie. sicut patu-
it in celestino cedente. Uxor autē ⁊ vir nō
vident̄ hic ad imparia iudicari.

Vicesimusseptim⁹ articulus.

Item q̄ p̄dicti omnes ⁊ singuli articuli
sunt per hoc sacrum conciliū Constañ. so-
lemniter ⁊ iudicialiter declarati ⁊ multi-
pliciter praticati. tā in eiectione olim Jo-
hannis vicesimitercij. q̄ in constitutioni-
bus ⁊ decretis factis sup̄ autoritate gene-
ralis concilij. presertim sexta aprilis anno
M. cccc. quindodecimo. Et nouissime in
decreto facto q̄ pretenso constitutio petri
de luna non preiudicat subtractioni facte
sibi in Arrogonia rē.

Vicesimus octauus articulus.

Item q̄ docens vel asserens nunc oppo-
situm alicui⁹ articuloꝝ p̄missorū cadit in
heresim iam damnatā ⁊ asserit ex̄p̄sse con-
tra p̄dictā legē euangelicā. Si peccauerit
rē. Et cōtra articulū istū. Unā sanctā ca-
tholicam rē. Et cōtra determinatā ex̄p̄sse
p̄ hoc sacrum conciliū. sicut p̄tractum est.

Vicesimus nonus articulus.

Item q̄ p̄latus ecclesiastic⁹ etiā papa de-
terminans iudicialiter. aut p̄ modū con-
stitutionis p̄petue ⁊ penalis oppositum p̄-
missorū articuloꝝ. nō potuit aut p̄t a per-
tinacia quomodolibet excusari. rū q̄ de-
monstrat q̄ non querit tota sollicitudine
veritatē dū eā scienter impugnat. ⁊ ad im-
pugnandum omnes alios inducit quantū
in se est. per ex̄cōmunicatōnes ⁊ alias pe-
nas grauissimas. tum rursus in casu p̄sen-
ti. q̄ nō ostendit se paratū corrigi. dum re-
gulam sui correctricē negat ⁊ impugnat.
scilicet autoritatē ecclesie vel generalis cō-
cilij vice sua.

Tricesimus articulus.

Item q̄ nulle prestatōes facte in opposi-
tum releuant talē assertorē vel determina-
torē. quo min⁹ debeat errore suo p̄tinac
iudicari. q̄ cū talib⁹ prestatōib⁹ generali-
bus d̄ volēdo stare i fide ecclesie rē. Stat
d̄ facto p̄rticularis erroris assertio. sicut
possz lati⁹ deduci tā p̄ rōes q̄ p̄ exēpla p̄i-
orū hereticorū ⁊ etiā modernorū. dū factū
repugnat p̄testationi.

Finis liber primus.

Sequitur secundus

liber eiusdem doctoris/articulorū specialium/subsumptorum specialiter et generalibus articulis/super potestate et autoritate ecclesie/cōtra petrum de luna ad cōvincendum eum vt prius.

Et primo notandum est q̄ petrus de luna dudum fecit quandam pretensā constitutionem/et eam pluries sollemniter publicauit et publicari fecit. imo et praucauit quantum in se fuit. tam contra christianissimum regem francie ante conciliū pisanum. q̄ nouissime contra illustrissimum regem aragonie. et generaliter contra omnes qui sunt in hoc sacro Constañ. concilio. sicut patet ex sua responsione ad citationem. Que pretensa constitutio incepit In dierum successu crescente malicia etc. Datum massilie quattodecimo kal. iunij. anno terciodecimo pontificatus nostri/ita q̄ sunt decem anni vel circiter.

Secundus articulus.

Item q̄ in pretensa constitutione ponitur in forma talis clausula inter ceteras omnes etc. qui a nobis vel successoribus nostris romanis pontificibus canonice intrantibus appellare presumpserint. seu a nostra seu ipsorum successorum nostrorum romanozum pontificum/canonice intrantium obedientia recesserint. ac se subtraxerint. vel in premissa subtractione aut appellatione pseuerauerint seu perstiterint. seu eis in premissis impedimentis seu appellationibus. subtractionibus. vel prouocationibus/scienter per se vel per alium vel alios/quavis occasione seu quesito colore dederint. auxilium. concilium. vel fauorem. et qui pertinaciter asseruerint illos qui premissa committunt per nostras sententias non ligari/cuiuscunq̄ status. gradus dignitatis existant/vel conditionis. etiam si cardinalatus patriarchali. archiepiscopali. episcopali. imperiali. regali. vel alia quavis ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate. ex nūc autoritate apostolica. excommunicationis sententiam pmulgamus. a qua nullus preterquam a romanis

pontificibus nisi duntaxat in mortis articulo poterit beneficiū absolutionis obtinere etc. Et addunt pene de politiois etc.

Tercius articulus.

Item q̄ dicta clausula/sicut patet ex forma sua est generaliter absque omni exceptione posita/tam de petro de luna/q̄ de quo cuius legitimo successore suo. siue labatur aliquis eorum in heresim. siue in aliud peccatum quodlibet/quancunq̄ enorme. quia dicit quavis occasione seu quesito colore etc. Et quia si voluisset aliquam exceptionem fuisse. illam explicasset. Sed quod videbat exceptionem redundare potuisse contra seipsum. propterea nullā apposuit vel apponendam iudicauit.

Quartus articulus.

Item q̄ petrus de luna in suis responsionibus datis ad citationem contra euz factam/dat aperte intelligi. q̄ vult prauicare dictam pretensam constitutionem et tenet firmiter q̄ habuit et habet robur et vim suam/contra omnes et singulos qui sunt in hoc sacro Constañ. concilio. quia sic dicit in forma. Proestandum tamen q̄ per quemcunq̄ facta vel facienda. dicta seu dicenda/sub quacunq̄ forma/non intendit dictam congregationem aut eius pretensam citationem comprobare. nisi ipsam citationem quomodolibet et audire/aut ei quocunq̄ seu qualescunq̄ vigorem tanquam a notorie nullam potestatem habentibus emanatam/quocunq̄ modo tribuere seu prestare. imo ipsam et alia quecunq̄ facta seu facienda/ordinata seu ordinanda contra ipsum/et romanam ecclesiam/cum sint de facto presumpta per eos. pronunciat/decernit/et declarat. cassa. nulla. et irrita/ipsi iure vt debis etiam est sollemniter protestatus. Postremo cum in pretensa citatione contineatur. q̄ conuenientes in vniuersam vniuersalem ecclesiam decreuerunt. etc. Respondet idem dominus noster papa/q̄ predicti congregati in Constañ. non sunt generalis synodus. nec vniuersalem ecclesiam representant. cum sint excommunicati et omnibus ecclesiasticis dignitatibus/gradibus/et autoritatibus/et iurisdictione privati. et persequens nullas pres iudicij potuerunt assumere. nec potest sicut nec etiam

jurisdictionem aliquam exercere. precipue cum minor in maiore. et maxime in papa. que nec iuris auctoritas. nec rationis debitum nec alicuius obligationis necessitas ad hanc actum imperiosum exercere non possit.

¶ Ecce temeritatem et pertinaciam aduersus hoc sacrum concilium et aduersus omnes indifferenter qui sibi non obediunt. Unde et reputat solam ecclesiam esse apud se et solum concilium generale et quod cathedra sua est archa. Hoc sicut dicitur verbo dans intelligi quod nullus extra hanc archam saluabitur. Et ita de plurimis.

Quintus articulus.

¶ Item quod hec preterita constitutio de directo et expresse repugnat omnibus et singulis prioribus articulis. qui elucidant hanc legem euangelicam. Si peccauerit etc. Et qui fundant in hac lege cum suis similibus. et hoc notorium est ex terminis.

Sextus articulus.

¶ Item quod petrus de luna non excusatur vel releuatur ab heresi predicta et pertinacia per generales protestationes/ quas facit que sic habentur in forma. Dicit ac etiam profitetur quod in veritate fidei et unitate catholice ecclesie semper fuit et est. semper se fuisse et permansisse firmiter credit. non ab illis unquam modo aliquid deuiauit. sic nec deuiare intendit. nec fauorem scismati vel heresi aliquo modo dedit. sicut non dare intendit. imo semper tenuit et tenet firmiter et credidit et credit. quod sancta Romana et catholica ecclesia tenuit et tenet/ presertim et docet nec aliquid a predictis decreuit dicere. facere. scribere. docere tenere seu credere intendit in posterum. gratia eidem diuina assistente. nullus pertinaciter seu incorrigibiliter dixisse seu dicere voluit nec intendit. Sed omnia preterita. presentia. et futura quecumque dicta et dicenda. facta et facienda. scripta et scribenda. credita et credenda. docta et docenda subiicit subiectaque esse voluit correctioni et determinationi catholice ecclesie sacrosancte. Et si contra premissa vel aliquid premissorum dixerit. scripserit. aut fecerit quouis modo/ quod non credit. paratus est semper stare correctioni dicte sancte matris ecclesie. in cuius unitate vivere intendit atque mori/ sicut catholicus et fidelis. et facere et complere ea ad que astringitur in premissis et quolibet premissorum. Constat enim quod cum his protesta-

tionibus remaneret particularis error suus non purgatus.

Septimus articulus.

¶ Item si nunc predictus petrus de luna vellet a predicta heresi sua reuerti et redire ad gremium ecclesie. ipsa posset non claudere sibi gremium/ dando indulgentiam de scelere. sed non deberet ipsum impunitum relinquere/ vel in papatu preterito retinere. etiam ubi fuisset aliunde papa legitimus.

Octauus articulus.

¶ Item quod si mittat nuncios suos. videtur quod in primis et ante omnia proponendi sunt ipsi preecedentes articuli/ ut respondeant sigillatim ad quemlibet. quoniam per hoc fiet abbreviatio aliorum processuum iuridicorum. qui versarentur in his que sunt facti. quoniam per predictos articulos potest veraciter vno verbo dici ipsi petro de luna. Ex ore tuo te iudico serue nequam. imo videtur quod nuncij si mittantur erunt interrogandi super premissis nendum pro nomine seu vice petri de luna. sed etiam pro se ipsis. ut videatur quid sentiant super eisdem articulis. ut si male habeant et ipsi male iuxta demeritum et errorem. si bene/ condemnabitur eorum magister ex eorum professione catholica et vera.

Articulatio preterite

constitutionis petri de luna potest fieri contra ipsum sub tribus propositionibus sequentibus/ cum probatione summaria et aliarum quarundam additione conclusionum.

¶ Hec constitutio petri de luna est hereticalis que incipit. In die etc. Hec constitutio cum suis circumstantiis reddit petrum de luna hereticum. ¶ Hec constitutio cum suis circumstantiis reddit petrum de luna proprie scismaticum. temerarium. scandalosum. atque sacrilegum.

Robatur prima conclusio sic. Constitutio illa est hereticalis que directe et expresse preiudicat et contrariatur legi euangelice. de correctione fraterna/ et de correctione iudiciali per auctoritates ecclesie. si frater na non satisfecerit que habetur Math. xvij. Si peccauerit in te frater tuus etc. Sed hec constitutio petri de luna est huiusmodi igitur est hereticalis. ¶ Deducit maior per descriptionem heresis quod est dogma per

Articuli speciales cōtra petz de luna

uersum fidei catholice contrariū. Cōstat autē q̄ euangeliū est fides orthodoxa obieciue. sicut dicit in simbolo. Nec est fides catholica rē. Sed minor in quo stat diffcultas deducitur sic. Lex predicta. de correctione fraterna et iudiciali. aut comprehendit petrum de luna et suos successores quos reputat summos pōtiffices futuros legitime/vel non comprehendit. Non potest dici secundū. quoniam lex fertur generaliter de omni fratre dum peccauerit tali peccato qd̄ potest deduci in publicum. Cōstat autem q̄ quilibet christianus est frater noster etiā si fuerit papa. quia propter hoc n̄ desinit dicere pater n̄r. Si igitur est pater noster. nos pariter sum⁹ fratres. Si vero detur primum sicut dari necesse est. q̄ scilicet papa comprehenditur sub lege hac euangelica et immutabili que consonat etiā iuri proprie naturali. Sequitur ergo q̄ si peccauerit in nos. etiam frater noster debz fraternaliter primo corripi iuxta regulam generalit̄ ita positā. Q̄ si noluerit audire. adhibendi sunt testes. Q̄ si audire noluerit. denunciandus est ecclesie. quā si contempserit. habendus est tanq̄ ethnicus et publicanus id est excommunicatus et extra ecclesiam positus. Sequitur ergo consequēter q̄ ecclesia est iudex pape duz peccauerit peccato publico et ecclesie denunciato. Et potest ecclesia talem papam excommunicare et eijcere a cōsortio/multiplici occasione/et multiplici quesito colore. Cōstat autem q̄ ab inferiori ad superiorem legitimum/potest fieri appellatio/seu prouocatio seu deductio in causam. seu iudicialis citatio et euocatio/nunc ad denunciationem alteri. nūc ex puro iudicis officio. Sed manifestum est q̄ hec constitutio tollit omnia ista media dum fert generalem excommunicationis sententiā et penas depositionis in omnes qui quacūq̄ occasione vel quocūq̄ quesito colore p̄sumperint a persona petri de luna vel a quocūq̄ successore seu appellare seu prouocare. vel ab obedientia se subtrahere rē. qd̄ vtiq̄ repugnat et p̄tradicit manifestissime huic legi euāgelice pur modo deductum est.

Robatur secunda conclusio facilliter ex precedenti. Ille enim proprie dicitur hereticus qui pertinaciter asserit/imo detur

minat heresim. sed petrus de luna pertinaciter ita facit. Est em̄ pertinax qui non est paratus corrigi. et qui non querit cauta sollicitudine veritatem/ sed impugnat/ et ad impugnandum omnes inducit sub penis terribilibus quantū in ipso est. Sic est in proposito. Addendo maxime q̄ hic impugnatur regula veritatis de directo. per quā errans frater habz corrigi. que regula ē autoritas et potestas iudicialis ipsius ecclesie v̄l concilij generalis vice sua. Unde tollit quantū in ipso est omnia media per que debet errans ad viam et regulam reduci veritatis. Possent addi circūstantie quasi sine numero que probāt hanc pertinaciam in petro de luna respectu cōstitutionis huiusmodi et aliorum errorum multiplicium/et scandalosissimorum. sed hec pro nunc sufficiūt. attento q̄ tam erga regē francie/ q̄ erga regem aragonie/ voluit praticare constitutionem istam hereticalem atq̄ pestiferam. imo et in omnes existentes in hoc concilio. sicut patet in responsione sua ad citationem.

Robatur tertia conclusio considerando materiā circa quam est heresis predicta. que de necessitate infert peccatū scismatis. quoniam tendit ad impossibilitandum reuincionē ecclesie/ sub vno certo pastore supremo. quia tollit medium conuenientissimum imo necessarium/ scilicet auctoritatem iudicalem ecclesie/ seu concilij generalis vice sua/ dum prohibet ecclesiam congregari rē. et dum remouet omnem papam a subiectione auctoritatis iudicialis ecclesie. Cōfirmantur omnia predicta per constitutiones huius sacri concilij factas et publicatas pluries. Cōfirmatur etiam per subtractiones licitas illoz principum qui se subtraxerunt. Oportet em̄ concedere premissas tres cōclusiones. v̄l dicere q̄ hoc concilium generale errauit/ faciendo questiones tales/ et in approbando nouissime subtractionem dominoz Aragonensium. absit autem hoc a nobis ita delirare. Et si dicatur q̄ multa iura canonica/ multe constitutiones papales/ et alie/ videntur sonare pro constitutione petri de luna Respondetur q̄ illa iura sūt reuerēter glosanda/ et interpretanda p̄formiter ad inuariabilem legē christi. Aut si vult aliq̄s illa tenere in suis terminis p̄terue et

rigide nos cum omni libertate talia scri-
pta negabim⁹ esse vera /z p sequēs nec in
ra canonica. qm nullū ius esse censendū ē/
qd diuine legi quincit cōtraire. Ad dat
z hic clausula cōstitutionis q ponit supra
articulo scdo. In secūdis articulis Des
zē. qui a nobis zē. supra.

3 Excerpta de articu

lis dtra petz de luna in pcessu pductis.
Primo in tractatu quē fecit /aut fieri fe-
cit /z ab alijs factū approbavit /z ratū ha-
buit /z articulo de scismate ponit cōclusio-
nem sequētē. /z ponit cōclusio sequēs. Nul-
li cōuenit pātī nec diuine nec humane /q
qd sit intra vnū locū. /z extra eundē. Dictā
q cōclusionē pūaciter asseruit /z sustinuit
q heretica est cōtra sacra scripturā /z diui-
nā potentā est. cū de⁹ sit intra /z extra eun-
dem locū. /z h est notorium. Itē q dixit
scripsit. vel scribi fecit /z asseruit idē domi-
nus vocatus vt pmittit. B. q si iuisset ad
pisanū conciliū /vel misisset ad illud ad ce-
dendū papatui. vt aliqui sibi cōsulerunt
/z cōsulebant /iā nō essent claus in ecclesia
nisi deus incarnat⁹ fuisset /z claus de no-
uo dedisset. /z hoc est notoriū. Itē in tra-
ctatu quē fecit /aut fieri fecit /z factū app-
bavit /z ratū habuit cōtra pisanū cōcilium
qui incipit. Quia nō nōnulli in qtra par-
te via tertia. C. subsequēnt /z alibi i dicto
tractatu /dicit. asseruit. /z pertinaciter su-
stinuit. q stante dubio hui⁹ scismatis /illi
qui nō possunt certificari de veritate /z iu-
sticia alteri⁹ cōtendentū d papatu /primo
electorū obediendo papē Benedicto ter-
ciodecimo. s. sibi quo ad eū in cōscientia
sunt /z essent securi. Et h est notoriū. Itē
dicunt /z pponunt dicti. psecutores /z mi-
nistri /q idē. P. vocat⁹ vt pmittit bndict⁹
post pmissum p eos psum ppinianum
conciliū /dicit /z asseruit pūaciter /z pūa-
ter. Q. si totus mund⁹ diceret sibi q cede-
ret papatui /z sibi videret q non sequeret
inde vnio ecclesie. aut videret sibi q ipse nō
deberet cedere /ipse nō cederet. Et si totus
mund⁹ diceret sibi q nō cederet. /z sibi vi-
deretur q deberet cedere /ipse cederet. Per
hoc suum iudiciū imo poti⁹ errorē pūa-
citer pferendo omni humano /z eccleie vni-
uersalis iudicio. qd manifeste pbat pūa-
ciam in errore. Itē q christ⁹ /z papa sūt
vnum caput ecclesie /posuit in quodā tra-

ctatu cōtra decē ppositiones stabilientes
conciliū pisanū. Itē q conciliū genera-
le nullo modo /z in nullo casu p̄ celebrari
sine papa etiā dum papa mortuus est Et
ita necessario dicendū esset /q in Constan-
tia post adunationē tot obedientiarum /z
regionū /nullū est aut fuit generale cōcilium
Cui⁹ oppositū tanq catholicū determi-
naturum est /z praticatū in hoc sacro cōcilio
Et quoniā hoc errore dato sequeret ma-
nifeste q ecclesia nō fuisset sufficiēt /z per-
seuerāter pro sui cōseruatione instituta a
xpo. Quia deniq nō apparet mod⁹ cō-
demnandi vel cūcendi papā scismaticū
inco:rigibilē /z hereticū contradicentē per-
tinaciter ecclesie. Ponunt consequēter
ad p̄bata de p̄dictis /z alijs articulis tres
cōclusiones sequētes. Dec assertio pe-
tri de luna q conciliū generale nō potest i
aliquo casu cōgregari sine papa est heresi-
nunc exp̄sse damnata. Dec assertio pe-
tri de luna q si credidisset aliquib⁹ tempo-
re conciliū pisanū /claus hodie nō essent i
ecclesia est manifeste heretica. presupposi-
ta duratione legis dei vsq ad cōsumma-
tionē mundi. Dec assertio petri de lu-
na /q christ⁹ /z papa sunt vnū caput eccle-
sie est hereticalis. nisi reducat ad aliquem
sensum sanum satis impropriū. Aduer-
tendum est postremo q super materia he-
resis /fundate sunt principaliter conclusi-
ones p̄dicte ex assertionib⁹ petri d luna.
Primo quoniā /z voces /z scripture signi-
ficant manifestius cōceptū mentis iuxta
dictum christi Ex verbis tuis iustificabe-
ris zē. Cui consonat dictum Aristotelis
q voces sunt signa earum que in mente
sunt passionum. Secundo quia conuin-
cere hominem hereticū esse ex solis ope-
ribus sine vocib⁹ difficillimū est. attentō
q heresis principaliter cōsistit i intellectu.
Propter qd tercio dicitur q licet ex p̄-
dictis articulis contra petrum de luna. /z
sufficiēter in facto probatis /possit /z de-
beat sufficiēter concludi cōtra eundem
petrum de luna /q ipse est notorie periu-
notorie scismaticus /notorie scandalifans
vniuersalem ecclesiam sanctam dei. /z per
consequēs de heretica p̄auitate vehe-
menter norandus /z suspectus /p̄fertim
circa hunc articulū Unam sanctā zē. Et
circa p̄ceptū hoc Nō piurabis zē. Ac p̄
inde p huiusmodi suspitionē vehementē

Alius tractatus eiusdē

et scandalū notoriū datū in materia scisma-
tis et periurij et incorrigibilitatē sit ab om-
ni officio papatū vero vel p̄tensio rationa-
biliter et iudicialiter deponendū put mul-
ti solēniter ex inrijs allegarūt et pbauerūt
nihilomin⁹ ex solis eisdē p̄ductis et pbas
nō videt sufficiētē cōcludi q̄ sit hereticus
pprie dictus nisi confundat ex pprijs as-
sertionib⁹ suis et institutionib⁹ et respōsioni-
bus datis tam p̄bo q̄ scripto. **Q**uā ob-
rem studios⁹ scriptū est vel articulātū cir-
ca h̄mōi assertiones/attēto p̄cipue q̄ non
nulli reuocāt in dubiū an papa deponi pos-
sit. vel habeat iudicē superiorē in quocū-
q̄ crimine/nisi sit a fide deui⁹ vel heretic⁹
proprie dictus.

Finis tractat⁹ p̄tra petrū de luna

Discussio illius asser-
tionis S̄nia pastoris etiā iniusta tenēda
est p̄ eundē cancellariū.

Lafus est Quidā se gerēs p̄ cōmissario
pape/posuit in suo processu publico asser-
tionē que sequit̄. Sentētie nostre etiā si es-
sent iniuste/sunt tenēde et timēde. **Q**ue-
rit̄ sup̄ hac assertionē. Primo si sit falsa et
erronea. Secūdo si sit iudicō fidei reproba-
da. Tercio si assertor sit ad iudiciū fidei
rationabiliter euocand⁹. Arguit q̄ sit
vera/q̄ fm̄ beatū Gregoriū/sentētia pa-
storis siue iusta siue iniusta fuerit timēda
est. Cui p̄sonat vrb̄an⁹ papa dicens q̄ val-
de timēda est sentētia ep̄i licet iniuste liget
S̄z papa nedū est pastor vel ep̄s. s̄z super-
nus pastor et ep̄s. **S**z p̄tra est dictū hie
fundat̄ in dicto Iſaie. v. Si q̄s dixerit in
iustū iustū abomiabilis est apud deū. Et
gregori⁹ in omel. xxvij. Ipse ligandi atq̄
soluendi p̄tate se priuat/q̄ hanc p̄ suis vo-
luntatib⁹ et nō p̄ subditōz iurib⁹ exercet.
Et idē Tūc est p̄a absolutio p̄sidētis. cuz
interni iudicij sequit̄ arbitriū Et idē. Nō
debet is penā sustinere canonicā in cuius
damnationē nō est canonica p̄lata senten-
tia. Constat autē q̄ sententia iniusta nō est
canonica rē.

Ponunt̄ p̄ decisione p̄positiones que
sequunt̄ ad examinandū.

Dec assertio p̄posita in p̄cessu publico
si sit erronea in fide et morib⁹ nō est dissimu-
lanter p̄tereunda/cū sit scandalosa et ex de-
liberatione p̄posita. **D**ec assertio est vna

p̄positio p̄ditionalis/includēs vnā p̄s̄n-
tiā talē/si sentētie nr̄e sunt iniuste/ille etiā
sūt tenēde et timēde. **D**ec assertio p̄diti-
onalis sic resoluta/si sit falsa/est impossibi-
lis/patet hec p̄positio sic et p̄cedēs/ex regu-
lis infallibilib⁹ logicōz/addēdo q̄ assertio
p̄dicta p̄tinet istā vniuersalē/q̄ omnes s̄ntē-
dicti cōmissarij q̄stūcūq̄ iniuste sūt tenen-
de. **D**ec assertio falsa est/qm̄ oppositū
p̄sequētis stat cū antecedēte/qm̄ stat aliq̄s
sentētiās pastoris vel pape et suoz cōmis-
sarioz nō esse tenēdas/imo nec timēdas
dū sūt iniuste. Et h̄ in multis casib⁹. Pri-
mo si sentētia lata sit post appellatōnez le-
gitimā/ut notauit Innocēt⁹ terci⁹ in epla
ad archiep̄m̄ senonen̄. Secūdo si p̄tineat ex
rozē intolerabilē/ut notauit idē. Et hoc
m̄ltipliciter p̄t̄ euenire/cū null⁹ pastor vi-
uens in terr⁹/imo nec papa sit impeccabil⁹/
quin possit aburi sua p̄tate/cū circūdat⁹
sit infirmitate. ut dicit̄ ad Heb. Un⁹ cas⁹
est si sentētiat̄ exp̄isse vel etiā implicite p̄tra
fidē et scripturā sacrā. Alter si sentētiat̄ in
p̄iudiciū veritat⁹ vite et iusticie. ut si volēs
rape sp̄s̄lam alteri⁹/ferat in cōtra n̄cētes
sentētiā excoicātōnis. Alter si sentētiat̄ in
p̄iudiciū iuste libertat⁹/ut si volens vsur-
pare ciuitatē vni⁹ p̄ncipis ferat sentētiā
excoicātōis in nolētes eā sibi tradere/et ita
d̄ m̄ltis similib⁹/ut si excoicare velit illos
q̄ suo regi et suis edictis rationabilib⁹ obe-
diunt. Notauit hec Innocēt⁹ vbi p̄tra et
habet̄ fundamentaliter ex infallibili lege
diuina et naturalī/cui⁹ deductionē hic ob-
mittim⁹. **D**ec assertio est impossibilis.
Sequit̄ hec ex p̄cedētib⁹. Florādo q̄ iura
quib⁹ inniti videt̄ nō loquunt̄ tali modo
p̄ditionali et p̄p̄teticō. nec dicūt q̄ s̄nia
pastoris sit tenēda. q̄ lōge aliud est dicere
q̄ sentētia aliq̄ sit timēda/et q̄ sit tenēda/
q̄ tyrānica iniq̄tas etiā timeri p̄t̄/s̄z nō te-
neri debet/imo p̄tēmi vel p̄sequē. **D**ec
assertio censenda est erronea s̄ bonos mo-
res et canones/patet q̄ cū spectet ad mo-
res et canones sic p̄stat/et nō est eis p̄formis
in veritate/imo nec esse p̄t̄/sic patet ex p̄ce-
dentib⁹. sequit̄ q̄ est eis dissona atq̄ s̄ria.

Dec assertio debet in fide merito sus-
pecta reputari/patet ex p̄cedētib⁹. et h̄ accipi-
endo fidē p̄ obiecto fidei p̄ scriptura sacra
et iure diuino. **D**ec assertio reddit asser-
torē suū in fide suspectū/et ita p̄sequenter
ad iudiciū fidei rationabiliter euocandū/

q̄ cōpellend⁹ erit vel se exponere/vel reuo-
 care/vl si prinaciter renuerit/reliquendus
 erit iusticie seculari. **C**ōsequēter ad ag-
 grauationē dicte assertōis cū prestatione
 q̄ h̄ sit ad finē ciuile z ecclesiasticū/z p de-
 fensione catholice veritat⁹/z ecclesiastice li-
 bertat⁹/z nō ad ingerendū crimē lese regie
 maiestati/inferunt ppositōnes q̄ sequunt⁹
Rex xpianissim⁹ francoꝝ iurauit i sua
 psecratōe defendere z tenere iura z liberta-
 tes ecclesiar⁹ regni sui. Rex idē pluries a
 viginti annis citra/habuit p̄uocationē et
 cōciliū plator⁹ z vniuersitatū regni sui/ad
 q̄z deliberatōes z requestū p̄clusit solēni-
 ter p̄ arrestuz curie sue sup̄me plamenti/q̄
 ecclesia gallicana i se z i mēbris suis/ad su-
 as antiq̄s z legitimas libertates reducere
 tur/nominatim i collatōe b̄nficioꝝ/p̄ oz/
 dinarios/z i electōib⁹ faciēdis. **R**ex idē
 z legitim⁹ fili⁹ su⁹ nunc regēs nouissime/
 post q̄ttuor z quiq̄s annos/secerūt idē are-
 stū solēniter publicari cū adiectōe penaz
 in rebelles. **R**ex idē debz reputare q̄ sen-
 tentie cuiusq̄ pastoris etiā sumi pontificis
 facte vl late in oppositū mediate vl imedi-
 ate/sūt iniuste/z p̄tinēt errorē intolerabi-
 lē/p̄tra publicā iusticiā/z i vsurpatōes in-
 debitā/z ex p̄sequenti nec tenēde sibi sūt nec
 necessario timēde/p̄sertim cū obrulerit in
 facie p̄ciliū general⁹ Constañ./se paratum
 velle puidere statui sumi pontificis sicut
 aliū reges z regna/p̄ pte sua. Dicūt h̄ q̄ nō
 sūt necessario timēde/qz possūt timeri a ti-
 moratis p̄sciētis/in aliq̄ casu/q̄nis non
 ob h̄ sint tenēde. **V**ultuz em̄ refert dicere
 q̄ sint tenēde/z dicere q̄ sint timēde. Et
 ideo assertor p̄dicet q̄ addidit de suo q̄ sen-
 tentie pastoris iniuste sūt tenēde/valde te-
 merarie z scandalose z erronee videt fuisse
 locut⁹/n̄ iura quib⁹ inniti videt loquun-
 tur modo suo/imo lōge modestius/ita vt
 possint ad vey sensū reduci/nō aut̄ assertō
 sua modo q̄ posita est/sic patet ex p̄positō-
 nib⁹ antedictis. **R**ex idē p̄ se tueri p̄tra
 p̄cedētes in eū vl suos/occasione p̄dicta/
 sic p̄tra volētes vsurpare possessiones tpa-
 les regni sui/imo mag⁹/q̄strū sp̄ualia z ec-
 clesiastica potiora sunt t̄palib⁹. **R**ex idē
 debet habere subditos suos p̄sertim eccle-
 siasticos/fauorabiles in dicta p̄secutione
 z obediētes iurra monitionē aplicam de-
 bent obedire regi tāq̄ p̄cellētī/z h̄ p̄cipue
 dū vti⁹ sua legitima p̄tate in obseruatōes

pp̄ij iurati/z ecclesiastice libertat⁹ tuitōes.
Rex idē debet p̄tegere subditos suos/
 si p̄missoz occasione/z p̄pter obediētiā si-
 bi factā/pati habeāt z assumere causā i se/
 z sub hac p̄tectōne subditi tā seculares q̄
 ecclesiastici debēt z possūt in quiete viuere/
 nō pl⁹ sapiētes q̄ oportet. **R**ex idem p̄t
 ratōnabiliter p̄queri de subditis suis/p̄re-
 sertim ecclesiasticis/si in p̄dicta reductōe li-
 bertatū inueniant tepidi/z tergiversato-
 res/z claudicātes/z p̄ ab eis p̄ se aut suos
 erigere rōnes/quib⁹ mouent sentire cōtra
 deliberatōes ne dū p̄ciliū sui s̄ suoꝝ plato-
 rū/ac vniuersitatū regni sui. **L**etex de pe-
 nis p̄ eundez infligēdis iubet ecclesiastica
 modestia quiescere/nec h̄re sermonē.

Tractatus eiusdem

ad puinciale celestinoꝝ sup̄ vsiculo canti-
 ci marie. **S**uscepit israel puer suū. **D**e
 susceptione xpi allegorice p̄. xxiij. verita-
 tes Tropologicē vero z anagogicē p̄. xij.
 veritates.

Incipit epistola Cā

cellarij Parisiē. de susceptione humani-
 tatis xpi z tropologica.

Prologus.

Everēdo in

xpo dño puinciali cele-
 stinoꝝ Fratri Johanni
 Bassandi. su⁹ Johānes
 cancellari⁹ parisiē. **E**a

q̄ ad pietatē sūt xpiane religionis z sursum
 actionis iugiter meditari. **L**ecinit maria
Suscepit israel puer suū. **L**ecinit huic
 notule sui cantici canticoꝝ mater ecclesia
 xpo inbilās. **T**u inq̄t ad liberādum susce-
 ptur⁹ hoies nō horruisti vginis vrey. **Q**u
 verbū sub hac pp̄rietate suscipi debz. **E**st
 em̄ impropriū xps suscepit humanitates
 q̄ factū est. vt xps esset hō. z hō de⁹. **Q**uia
 xps de⁹. s̄ nō semp de⁹ fuit xps. qz nec sp̄
 de⁹ fuit hō. nec ex p̄sequenti xps. cū nōdum
 suscepit humanitatē xps deus. de q̄ susce-
 ptione colligam⁹ aliq̄s veritates accōmo-
 das. petitioni tue pater honorāde.

Incipit prima veritas.

Christus per
 h̄mōi susceptionē q̄ dicūt
 bb

De susceptione humanitatis

in carnatio habuit ab instati sue ceptiois a nimā rōnalē pfecte beatā fm portionem mentis supiorē. hec veritas credi debet & ne cessitate salutis.

Secunda veritas.

Chris^{tu}s in aia beatificata vt sic cognouit totū decursū ecclie cū meritis futuris & demeritis hoīm singulorū. etiā p infusaz desup cognitionē aliaz q̄s in vbo. q̄lis suo modo fuit cognitio infusa ade p statu innocentie. & angel' pfecti' in sua pma creatiōne. hec veritas est certa fide tenēda.

Tercia veritas.

Chris^{tu}s vt beatificat' in aia nunq̄ sensit dolores p pctis hoīm quozūcunq̄ nec p penis alienis aut pprijs i corpe suo vel in portione rōnis inferiore susceptis patz qz i beatitudine nō est lucr' neqz dolor.

Quarta veritas.

Chris^{tu}s vt beatificat' i aia habuit summa de pctis oībo singulorū hoīm detestatiōnē. q̄ largo & tropico modo loquendi p̄ notari displicētia cordis de pctis. v' extēsiōri trāsumptōe dolor aut tristitia q̄nqz notat. etiā in deo. Sic est illud Beñ. Tactus dolore cordis intrinsec' diceretur simili modo de beatis.

Quinta veritas.

Chris^{tu}s ab instati sue ceptiois quāvis habuerit clarissimā noticiā & apphensio nē sue passionis future. Et q̄ aiaz dulcissime mem'ris p̄trāsierit gladi' acerbissime passionis. Ipe tñ nō habuit hmōi passionis dolozē expimentalē in corpe q̄lem habuit dū cepit tedere & mest' esse. & psequēter ab agonia vsqz ad expirationē p̄tulit & sensit. Veritas illa p prima pte patet ex p̄cedētibz. S; secundā p̄cedit cōis oīm doctorū approbatoz schola qz sic & nō aliter videtur posse saluari illud luce q̄ ihs p̄ficiēbat etate & sapiētia. Experiebat em̄ p assiduū clementū. noticias nouas rez. & si nouas noticias sensuales. ita nouas tristitias aut delectatōes isto modo.

Sexta veritas.

Chris^{tu}s voluit ab instati sue cōceptiois q̄ britudo sue mētis redūdaret in corpus p influentiā gaudiosā sic nunc facit in patria. Sicut & aia felicissime mētis in corpe glorificato v' carne dotata. q̄druplici dote sua. Veritas hec cōcedat ab omnibus vt catholica.

Q

Chris^{tu}s voluit q̄ beata mens sua vt sic

sumeret influxū ptis inferioris aut sensualis. & h' passibiliter & penose. licet bñ cognouerit p̄t' penas sensus intellectuali. imo & gaudiose. alioquin nō fuisset passus voluntarie desiderāter & p̄sone diuine voluntati. veritas hec est catholica & p̄cella.

Septima veritas.

Chris^{tu}s voluit q̄ p̄cognitio sue passionis quā habebat ex visione verbi. vel etiā ex reuelatōe in rōne inferiori descenderet aut redūdaret in sensualitatē sic q̄ a parte sensuū dolor expimentalis suscipet qualis in agonia vel i tota passione. aut etiā q̄lis fuit p decursū totū vite nūc aut miscendo leta cū tristibz. Sic ei puer & infan' flebat sic fugendo btā vbera solabat & arridēti mēt' blandus erat. Tultū est em̄ dicere q̄ nunq̄ gaudisus est aut letat' expimentali solatōe. Nō em̄ p̄diderat gustū ciboz aut tactū suauitū. s; nunq̄ in viciū

Octava veritas.

Chris^{tu}s voluit q̄ dilectissima mēt' sua dolores & solatōes haberet i vita sua iuxta modū sue p̄uersatōnis. ad ipm filiū & ad virginalē sponsū ioseph & ita p̄portio nabiliter respectu p̄rimoz. Nō em̄ fuit in ciuili. aut agrestis. aut lapidea. & insensibilis gliosa mater sua.

Decima veritas.

Chris^{tu}s voluit dilectissimā matrē suā dolores & penalitates hui' vite destitute suscipere. Redū volūtarie pure sicut suscipit. s; ex p̄ditōe nature viatricis descēdit ab adā & cū necessitate p̄trabēdi originali pctm sic alij p̄ generatōez viri & mulieris cepti. nisi grā supnatural' p̄uenisset casū in h' originalis culpe p̄cipitiū. factuz est p̄inde psequēter i maria q̄stū ad nature debitas ex originali sic in alijs sanctificatis aut baptisatis nisi q̄stum ex priuilegijs & gratijs spūalibz fuit adiunata. Veritas hec pbabili pietate cordis credi p̄t.

Undecima veritas.

Chris^{tu}s p̄seruādo matrē suā ab originali nō ob h' dedit dignitatē eq̄lem sibij p̄ etiā fm humanitatē viatricē. Rō qz nūq̄ xps habuit necessitatē originale pctm cōtrabēdi qz nō descēdit p naturalē ppagationes. p̄pterea rō sumpta ex hac eq̄litate q̄ maria p̄traxit originale p̄fus est inuallida. Sill' & altera q̄ maria nō indignisset redemptōe. Nō valeret apli p̄seq̄ntia. xps p oībz mortu' est. ergo oēs mortui sunt.

h in qua argumētū potius est ad oppositū
Quia si xps fuit oim pfectissim⁹ redēptoz
morte p oib⁹ sustinēs decuit q matrē pfe-
ctissime redimeret. h aut nō potuit pueni-
enti fieri q̄ pseruādo ne caderet potius q̄
iā lapsā releuaret. Veritas hec pbabilis ē
et pia. Sup q̄ mix est q nōnulli volentes
virginē bñdictā sup limites honorare pdi-
cant nihilomin⁹ q̄ p̄traxit originale sicut
vñ de quo infra.

¶ Duodecima veritas.

¶ Christ⁹ p̄tulit matri sue ab initio. et cō-
sequēter illas et tantas gr̄as q̄s et quantal
cognouit esse et eniētes fm ordinē sue sa-
pientie. et in hac veritatē soliditate debz es-
se p̄tē q̄libet xpian⁹ q̄struēt sibi deuo-
t⁹. Attamē q̄ p̄cularisata p̄conia magis
ad deuotionē mouēt. aliqñ pios animos
placet adiungere aliq̄s veritates sup istis
ad vtrumq̄ libzatas.

¶ Tredecima veritas.

R Christ⁹ humanitatē suscipiēs dolores
nros sola volūtate n̄ necessitate portauit
i corpe suo. et vere languores nros ip̄e tu-
lit p̄sertim i cruce. et h cū tanta acerbitate.
quantā voluit de⁹ fm ordinē sue sapientie
ip̄az humanitatē passibilē tolerare. Veri-
tas hec cōsonat vltime veritati tradite de
maria. Et sufficit ad salutē q̄ de xpo tene-
atur sumatim fide certa et necessaria. Te-
merariū v̄o est asserere q̄ dolor su⁹ fuit in-
tensior et acerbi⁹ q̄litate q̄ afflictio oib⁹
alioz hoim simul. imo q̄s et dānatoz.

¶ Decimaquarta veritas.

¶ Christ⁹ nō habuit ab instātī p̄ceptōis
oem illū dolorē vsq̄ ad instās mortis sue
q̄lē p̄tulit in cruce aut p̄ri⁹ p̄ decursū pena-
lis vite sue. Et oppositū scribēdo v̄l p̄di-
cādo asserere est temerariū falsū et p̄sum-
ptuosū.

¶ Decimaquinta veritas.

¶ Christ⁹ potuit dare mltas gr̄as huma-
nitati sue et dilectissime matri pure gratis
q̄s tñ actualiter et de facto non p̄tulit. Et
oppositū asserere ē falsū et temerariū imo
hereticale. Patet hec secūda ps q̄ xps po-
tuit ab vtero m̄ris sue dare de potētia ab-
soluta impassibilitatē sue hūanitati q̄lem
habet d̄ p̄senti. s̄l̄r et m̄ri sue saltē post p̄ce-
ptionē bñdicte pl̄is sue. Et p̄stat certa fi-
de q̄ neq̄ fecit.

¶ Decimasexta veritas.

¶ Christ⁹ potuit dare sue humanitati. et
matri sue p̄ statu vic. gr̄as alias q̄s cōtule-

rit de facto. et si p̄tulisset h vtriq̄ fuisset de-
cens dare v̄l dedisse q̄liter tūc facere n̄ erat
decēs fm ordinē sue sapientie. Veritas h̄
filiis est p̄cedēti. S̄z addit aliud de decen-
tia p̄ quo fit veritas sequēs.

¶ Decimasextima veritas.

¶ Christ⁹ potuit et p̄t mltas facere et h̄ de-
cet eū ergo fecit aut faciet. p̄sequētia talis
q̄ fit a mult⁹ sepe fallit p̄ fallaciā p̄titionis
principij. q̄ videlicet p̄supponit i minori
p̄positōe. q̄d est eque ignotiū vel ignoti⁹
q̄ principale Rō q̄ nihil decet deū facere
nisi fm q̄ vult fieri/recte p̄ oppositā p̄sue-
tudinē ad volūtates creatas q̄ ideo volūt
agere q̄ p̄sentat eis aliq̄d obiectū sub ra-
tione boni aut p̄ueniētis et ideo agunt q̄
videt eis bonū. et nō ideo illud est bonum
aut decēs. Causa est. Non em̄ sunt regule
prime s̄z regulate a prima bonitate.

¶ Decimaocctaua veritas.

¶ Christ⁹ nescit aliq̄d velle q̄ decēs nisi
a seip̄o. aut si ab altero h̄ ē p̄ reuelationē. v̄
opis exhibitionē. et h̄ argumēto a posteri-
ori et nullo modo a priori. Un̄ sic xps sol⁹
nouit patrē et se et sp̄m sanctū. nō excludē
do ip̄os patrē et sp̄m p̄pter vnitatē essen-
tie. Sic sol⁹ scit q̄d deceat eū ad extra pro-
ducere. q̄ sol⁹ scit q̄d vult agere et cui vo-
luerit reuelare.

¶ Decimanona veritas.

¶ Christ⁹ si asserit aliq̄d ad extra facere
debere q̄ decet eū sic facere fallit asserens
modo tacto q̄ p̄supponit q̄d est eque vel
p̄ ignotiū. v̄ si q̄s ita palogizet xps potu-
it cōdicare m̄ri sue i vtero q̄ gliosa et p̄sum-
mate felicitatē nasceret. et h̄ decuit ip̄m fa-
cere. q̄ decuit eū matrē honorare q̄ sic fe-
cit. Cōstat q̄ p̄clusio hereticalis est. et tñ p̄
misse cōiter assumunt. a nōnullis in asser-
tionib⁹ suis p̄firmādis.

¶ Vicesima veritas.

¶ Christ⁹ nō cōdicauit m̄ri sue statim dū
p̄cepta vel nata ē vsum p̄fecte rōnis q̄uis
h̄ potuisset. et si fecisset decuisset. Et oppo-
sitū asserere scribēdo v̄l p̄dicādo est peni-
tus temerariū sic et q̄ nunq̄ somniauerit
aut q̄d in om̄i somno semp̄ actu deuz p̄tē
plata fuerit h̄ in via. Q̄d aut ex scripturis
sanct⁹ autoritatē nō habet tūge nec ex p̄-
babili rōe. eadē facilitate p̄temnit q̄ p̄bat.

¶ Vicesimaprima veritas.

¶ Christ⁹ potuit p̄ferre dilectissime m̄ri
sue cognitionē lucidissimā toti⁹ decursus
vite sue et filij. cōfestim dū nata est. et si hoc

De susceptione humanitatis

fecisset h' vtiq; decussisset ergo fecit. temerariū est et contrariū sancti doctorib; h' inferre. Contrariū insup videt euāgelice doctrine sic asserere factū esse. Siquidē pditus fuit ihs ignorāte maria et ioseph/ideo dolētes p tridū q̄sierūt ipm/et nō intellexerūt respōsu; pueri ihu. Nesciebāt inq̄t q̄ i his q̄ p̄ris mei sūt optet me esse et ita in multif h' nō ob h' dicēda fuit ignorātia brā vgo si nō scierit oīa. Dicit em̄ ignorātia p̄uina tione sciētie debitā inesse. et ex p̄sequenti cul pā. nō sic nesciētia q̄ in angel' repit.

Uicesima secunda veritas.

Christ' etiā si dederit acceleratōez v' rōnis mri sue sic opinant aliq; pie de ecultatōe Johis i vtero. nō optuit tū i talib; gratijs pseueratiā esse q̄uis sine p̄uina et re tractatōe sint dona dei. Sūt ei sine p̄uina supplēdū est h' modo q̄ donant quedā ad morulā parūā. q̄dā ad tps mat'. q̄dā i euū pater i gratijs ḡtis datis i p̄phetijs et gratijs sanitatū q̄ durāt ad tps.

Uicesimatercia veritas.

Christ' si p̄quiri a talib; cur matrem suā honorauit i gratijs istis. et nō in alijs oib; q̄b; poterat. Rūdeas q̄s es o hō vt in uestiges sensū dñi q̄s es vt p̄siliari' et' fias. q̄s es vt p̄sumas dicere cur ita fac. ponat q̄būana loq̄citas digitū ori suo et terminis suis p̄tenta sit.

Uicesimaquarta veritas.

Christ' posuit terminos nre p̄quisitiōis vt nō liceat d' diuis alia vel aliter asserere q̄s q̄ ex diuis scriptur' habent. v' euident' p̄cludunt v' ab ecclia q̄ spūscō regit' credenda tradunt/hec est regula bti dyonisi' plies repetita. Letez d' opinione temeraria v' pbabili v' de credulitate pia lat' p̄t dici put alibi notauim'. Et h' vnū placet repetere h' qd sit piū credere aut q̄ p̄positi ones d' pietate fidei sūt censende. Dēs ille scilicet q̄ nec euidenter sequunt' ex p̄tentiā i sacra scriptura. n' etiā euidenter repugnāt et edificāt charitatē. v' duotōez p̄j cordis temerarie nihil asserētis/tales sūt narrati ones scōz patz/tales deuote recogitatō nes circa totū euāgelij decursū. erga xpm et matrē suā. p̄siderāda mlta nō explicita/ quēadmoduz fieri potuerūt v' qd egerint ihs et ioseph et maria ab initō vsq; ad mortē ioseph/qliter p̄cessū est i iosephino carmine heroice. Dualiter etiā iducit doctores illud miscōia et p̄ritas obuiauēūt sibi i

iusticia et pax osculate sūt q̄si sint res aīate inuicē colloquētes et p̄cludēt dñs dabit benignitatē terra nra dabit fructū suū qd vtiq; p̄stat factū dū suscepit de' isrl' puer suū.

Alie veritates duodecim.

Ubiūgunt alie duodecim veritates p̄pinq̄' ad interrogatō nē tuā p̄ amārissime terminos nō deserēdo susceptos.

Prima veritas.

Susceptio sc̄i isrl' nri fuit p allegoriā incarnatio vbi. p tropologiā hō et anagogiā susceptio sc̄i isrl' pueri sui est hoīs p̄ez ḡraz iustificatio. et ipi' ad p̄templatōez celestū eleuatio. Nūc p̄ intelligētiā nūc p̄ simplicē fidē. cū deuorōe q̄ mentē eleuat i deū p piū et humilē affectū nūc p vtiq; p̄ intelligētiā. s. et deuorōez fide spe. charita/teq; subnitā.

Secūda veritas.

Susceptio tal' multica nutrit maxie et roborat p susceptōez dignā benedicte eucharistie sacri q̄ deus ip̄e sumit recolit memoria passionis ei'. mēs implet ḡra. et future glie nob pign' dat. q̄ sup retractatus est sp̄ealis i notulā cārtic marie. Et suriet' iplēuit bonis.

Tercia veritas.

Susceptio isrl' pueri sui dei q̄uis pos sit agnosci p pbabiles p̄iecturas ab illo q̄ suscipit nō tū euidenter reuelatōe sup h' nō habita. Signa q̄dā sūt si q̄s sit isrl' p certā fidei illuminatōez seu visionē. si sit puer n' sensib; h' malicia p humiliatōez. si sit possessio dei. i. seru' p dignariā ad op̄iō nē i charitate q̄ paties est et mris sub sua/ ui iugo xpi.

Quarta veritas.

Susceptio p ḡraz gratū faciētem nos semp latet ad certū q̄ten' impleam' illud Seruite dño i timore. Et ne seruit' mēsta et ḡuis videat. Exultate ei. Vex ne sit ecultatio dissoluta iungit cū tremore. Et subsequit' app̄hendite disciplinam.

Quinta veritas.

Susceptio gratificās videt hic in via potissimū cognosci p cordis sentimēta sumendo cor p toto ei' triclino s̄m triplex. cenaculū mētis. s. et orōnis et aīe iuxta tractata sup hac de cacordi p̄salterij marie si dicula. Disp̄sit supbos mēte cordis sui. p̄sentia inq̄t vbi Bernard' ex motu cordis accepi. Sic alij sere oēs p̄templatōi vacātes signa tradiderūt. nūc hec nūc illa multiplicia valde variaq; cordis sentimēta vsq; ad p̄fusionē lacrimaz de q̄b; nō est b

dicendū p̄ singula. S; sub cautele generalis monitione sustendū.

¶ Sexta veritas.

Susceptio gratificās stat frequēter sine quibusdā sentimentis actualib; cordis. patet in puer; baptisat; patet in iust; doct; mientib; aut in solo gr̄e habitu sine quibus actione grat; deo simul et acceptis.

¶ Septima veritas.

Susceptio gratificās sepe fit et est i suo actu intrinseco et formali elicitio vel exteri us impato sine pceptibilib; certitudinalr gr̄e sentimentis i corde vel sensib;. patet in actiuis p̄ varia distract; nullā i corde suo spūalium sentimentoz; mollicie. aut liq̄a/ ctionis suauitatē habētib;. imo maxima xpianoz; ps. absq; talib; sentimentis alias seruit deo. q̄s iudicare damnādos vel extra statū salut; ob h̄ esse puerisime est te meritatis et intolerabilis arrogātie. apud illos q̄ sentimentis h̄mōi crebro gaudent q̄ suā i illis totā salutē ponūt et gloriā S; heu sepe q̄s p̄funde fallit eos stulta p̄sum/ ptio cordis sui. q̄s frequēter illudunt a de/ monio meridiano. qz supbia meret illudū deniq; meret etiā dū eucharistiā suscipit illud impcatū p̄ psalmistā fiat mensa eozū corā ipsis in laqueū cū ceter; que sequunt sub trinodecimo numero maledictis.

¶ Octava veritas.

Susceptio eucharistie gratificās q̄nis nō fiat nisi sit aliq̄s in gr̄a gratū faciēte nō tū inducit semp nouū peccatū nisi in cō/ temnente. Lotēnit aut q̄ se scit habere im/ pedimentū legitimū ne suscipiat aut q̄ nō habuit pbabile sue p̄ficiētie examinatōez iuxta modū cōmuniter requisitū vt suū cognosceret impedimentū et cessaret a cō/ munionē vel tolleret nexū suū sic p̄ p̄fessio nē si p̄sciū est sibi culpe mortalis. Aut si p̄ statutū regule sue sit artat; de venialib; p̄fiteri licet dura videat; hec hortatio nisi forte p̄ grauib; et mltis venialib; valde di/ sponētib; ad mortale aut ppinq; multū.

¶ Nonā veritas.

Susceptio eucharistie si dimittat; qz nō p̄cipit accessur; sentimenta deuotōis actu alis i lacrimis et similib; si tū aliunde sit si bi bñ p̄sciū de carentia impedimētū stul te agit si sit temp; et loc; aliunde. ratio est qz magnis bonis se et suos p̄rimos puat et defraudat damnatōez incurres/ de susce/ pro talento ordinis nō multiplicato. Si

bi tñ absit gloriari si sentimenta nō senties deuotōis/ si sic; et arid; animo sit mons gelboe sine roze et pluuia si n̄ timeat lapsū qualē aliq̄n patiunt gloriātes d̄ sentimē tis suis qz si demones in viridi dei pmissi one h̄ faciūt; in arido qd fiet

¶ Decima veritas.

Susceptio gratificās si querit piculō se cognosci p̄ curiositatē in quolibet hoīe tñ h̄ maxime periculosū est in feminis et te naciis apphensionis et auaritatē temerā/ rie penetrādi secreta dei Sunt et lapsus et illusiones peluissime. diligūt tales aliq̄n deū velut adulter; cōcubitu fornicario. q̄ re: sane qz delectatōez sentimentoz; ipsius dei solā nō plurificationē bonoz; sūt ope/ rum req̄rētes S; perdes omēs deus qui fornicantur abs te.

¶ Undecima veritas.

Susceptio gratificās apud tales de vtroq; serui sepe fit in laqueū nō data sed accepta occasione scandali. dū sūt indigni ozes susceptōe dignissimi sacramēti quo scilicet post talia sentimenta. et nō aliter di/ gnos se ad suscipiendū semet existimant/ longe facti de q̄ legit; Reminē iudicās ne minē p̄demnans. oib; cōpariens sanctus martin; erat. Acc aliter p̄ agathon vl; pa storē est p̄ceptū. Nā inq̄t in oīni re dic Tu q̄s es. et ne iudices queq;. Sed nec atten/ dunt aliud sue temeritatis rep̄ssuū p̄siliū. Nō accipe fiducia imo accipe fiducia. sed de sola dei misericordia. nō de tua sentimē tozū iusticia/ fordidā nimis ex se sicut pā/ nus menstruate. que nō extereat illd̄ apo stolicū. Nihil mihi p̄sci; sum; s; nō in hoc iustificat; sū. s; nec meipm iudico. q̄ me ut dicat dñs est. Sic habita in adiutorio al/ tissimi secrete dices deo Susceptor meus es qz que suscipis in sacramento ip̄e magis te suscipit māducat et bibit incorpando.

¶ Duodecima veritas.

Susceptio gratificās dū visa est apud multos colligi p̄ meditationē assiduā pas/ sionis ihu xpi causaliter de p̄ accidens de supbo vsu suo homib; d̄ vtroq; serui dure multū austeritatis in vita/ plurimas be/ refes et deliramēta. et tandē in abominan/ dissima carnis sentimenta plapsi sunt et in/ nominaliter maculati/ sunt in exemplum veteres et noui fraticelli et sozelle begardi et begarde seu begute de quib; nō est h̄ di/ cendū p̄ singula. Suffecerit t̄gere aliq̄s

De susceptione humanitatis

Per qd Sahesay

passus scripture. cuiusdā q̄ nō i om̄ibz sa-
tis sobrie videt esse locut⁹ q̄uis i hac sce-
lerata secta iam tacta fuerit. seuerissim⁹ &
laudand⁹ sicut in alijs multis. veritatem
in multis contra p̄dictas veritates speciali-
ter de p̄uilegijs xpi & marie & penis suis
min⁹ sobrie scripsit & docuit. Et q̄s est hō
q̄ viuat & nō peccet. Quis est hō q̄ nō pati-
enter reprehensionē debeat accipere charitat⁹
qualē sciens ego sum mihi velle fieri q̄ h⁹
scribo. Rursus p̄ eū null⁹ extollit stat⁹ ni-
si ille qualē notat se tenuisse & formiter ad
feminas aliq̄s magne vt asserit elenatōis
& p̄phetici sp̄s. quaz tū doctrine sunt su-
specte in b̄te ap̄lo qui habebat sp̄m dei.
mulierē docere nō permitto. Secūdo addit
itez licet nō semp eo ordine quo ponunt
ista/ait in quā q̄ p̄ tales inueniret xps qui
tūc suo tpe perdit⁹ erat: & absōsus ab ec-
clesia. & q̄si iacens mortu⁹. Rursus q̄ sta-
tus iste terci⁹. & cito manifestand⁹ erit de-
structi⁹ status p̄hariseoz modernoz q̄s
notat p̄latos cū clero & religiosos omnes
maxime fratres minores q̄ nō viuūt vita
xpi crucifiri. neq̄ vt su⁹ nuncijs fr̄cisc⁹.
& sancta clara verilliferi ihu xpi cū cruci-
fira vita sua. Sūt & iam habite reuelatio-
nes vt dicit sup̄ illo. ¶ Rursus attēde p̄
oculatissime q̄ cepit error iste a ioachim
ponente triplicē legē fm̄ tres p̄sonas. pri-
ma p̄ris p̄ moysen. sc̄da filij p̄ xpm. tercia
sp̄s sancti p̄ euangeliū eternū cui⁹ nō erit
finis. legat ergo text⁹ expositōis ist⁹ sup̄
nūc dimittis i fine. & expositio sup̄ illud d̄
perditōe & inuentōe iesu. & alibi pluries.
Attēdat ergo sol⁹ finis in acerrima sati-
ra seu tragedia magnis boatis inuehēte
zelo viderit. quo edificatōnis auditu fru-
ctuoso multi iudicat q̄ nō fm̄ scientiā. At
tēto q̄ p̄ cognomine vult noiari maxim⁹
peccatoz q̄liter ergo nō p̄ri⁹ auferabat tra-
bem de oculo suo q̄liter obsurduerat ad il-
lud. p̄brum. medice cura teip̄m. diceret q̄
ex humilitate sic iudicari vult. S; si non
ex veritate. quid nisi vanitas & dānabilis
vanitas. Si ex sensus intimitate se ita iu-
dicari volebat. attēderit ne paulus imo
maria plus paulo p̄cellerat in hac laude
vt non iam ipse maxim⁹ aut primus esset
peccatorum quia nō humilior plus oibz.
¶ Ampli⁹ arguit de heresi doctores do-
ctissimos cū Innocētio terciō q̄ ponunt

substantiā panis post desitionē corpis xpi
destructis panis & vini speciebz itez d̄ no-
no creati. Sunt alie sup̄ hac re positōnes
sz ista quicqd̄ difficultatis habeat seu ha-
bere videat. non est heretica appellanda.
potest em̄ de⁹ creando reparare destructū
idē in numero. & si nō generādo modo na-
ture. Quicqd̄ d̄ paruulis affirmare p̄sum-
psit cōtra omniū doctoz cōmunē scholaz
q̄ pueri in limbo nō baptisati acriter pu-
niantur pena ignis sensuali. ponereq̄ vi-
detur q̄ in afflictōne carent om̄ino ratiois
iudicio & libertate arbitrij. Sed nōne do-
cumenta plura scripsit bona: & vtilia & de
nota scripsit. Fatemur imo libere cōfite-
mur & nunc stetit in isto sal⁹ sua/ vrinaz
p̄formasset se doctrinis illoz quos allegat
q̄nq̄. Sepe em̄ magnas partes excerpit
& rapit in p̄pria forma tacitis auctoz no-
minibz. nescim⁹ si par esse voluerit elopi
cornicule. plumis aliaz volucru⁹ se ornari
creber fuit apud istū bonauentura cū suo
breuiloquio. sz vic nominat⁹ ex illo. Al-
ti sūt p̄terea sermones sub p̄textu sue locu-
tionis quos in forma legim⁹ apud libros
alios nō modice vetustatis. Postremo n̄
rememoram⁹ ista detractōis malignātis
zelo quantum sciētia testis est. sz caute de
prudētis & cōmonēt. studio q̄ten⁹ reli-
giosi simplices & inscijs theologie nec habē-
tes sp̄m discretōnis spiritū in deuotis
apparentibz sentimētis falli valeant in le-
ctura vlt studio sub feruore nouitio sub in-
discreto iudicio q̄ liber tot⁹ sit euāgelicū
q̄ d̄ euāgelio loquit⁹. Sic p̄ oprime no-
tasti mihi de q̄busdā. habet em̄ aq̄s paten-
tes & publicas sancte sapiētie p̄ doctores
approbatos/ non est necesse ipos obedire
meretricule dicenti. Aque furtive dulcio-
res sūt & panis absōsus suauior. Siml⁹
hec interim scripsim⁹ & formiter ad tracta-
tulū istū q̄ d̄ examinātōe doctrinaz cōpo-
sit⁹ est q̄ ad p̄tē primā. Et de reliq̄s tribus
vlt roneo & deliberato p̄silio siluim⁹. Hec
habuim⁹ p̄ religiosissime siml⁹ & prudētia
p̄stantissime/ q̄ currēte calamo linguā ani-
mi feruētis exprimente volui satisfaciens
tue petitiōni notare p̄ cedulā istā. S; an-
no dñi. M. cccc. xxvi. decimo octa. decem-
bris de mane vsq̄ p̄pe meridiē p̄sonās te-
xtui qd̄ exponendū erat in manibz de can-
tico marie canticoz. Suscepit ist⁹ puerū
suū qd̄ inchoabā dū me i capella vīsitante

Per Joachim

¶

benignitas tua mihi iure colenda. vale vale

Finit epistola cancellarij Parisiensis de susceptione humanitatis xpi allegorica. anagogica. ⁊ tropologica.

Epistola Johannis

de Berson ad fratrem Bartholomeu carthusien. super tertia pre libri Ruysbroech de ornatu spiritualium nuptiarum

Enerabili pa

tri ⁊ bone simplicitatis fratri in christi charitate dilectissimo fratri Bartholomeo carthusien. Suo Johanes Cancellarij indignus ecclesie Parisiensis nuptiarum agni precipem fieri. Pridem librum quemdam per te habitus cuius titulus est de ornatu spiritualium nuptiarum in transcurso legeras. nouissime illum attentius relegens coperi multa ibidem tradi salubria ⁊ alta documeta. Nam prima pars instruit ad vitam actiuam. Secunda ad vitam spiritualem que affectualis dici potest inducit sub varqs ⁊ pulcris similitudinum manuductionibz ⁊ tropis quorum intelligentiam soli experti plene concipient. Sunt nempe ex eis que in affectu plus aguntur qm in intellectu ⁊ q percipiuntur amplius saporis cuiusdam intimo gustu qm ratiocinatione vel discursu. Tercia pars notificare nititur que sit excellentia vite contemplatiue. que beatifice visioni in anima appropinat. Tradunt quidam sicut accepi. qd prefatum librum ydiota vnus sine litteris composuit. Exinde non sine miraculo ⁊ inspiratione diuina ipsum fuisse confectus pateter astruunt. Ex quo consequens esset omnia contenta in eodem esse verissima sanctissima. Sed meum quale sit super hac re iudicium tibi no esse celandum decreui ne fortassis incerta aut falsa pro veritate certa. aut diuina amplecti contingeret. Scis quid iuber apostolus. Doctrinis varijs ⁊ peregrinis nolite abduci. Snt vt meuz interim est iudicium due partes priores satis viles in quibus nihil deprehendi qd no possit salua fide ⁊ morum puritate sal

uari quaqs modestum lectorum in multis eslagitent. ⁊ talem qui non sit penitus expertus earum que secunda pars loquitur affectionum. Ceterum stilus ipse libri non sordidus est nec abiectus. Certe tamen induci nequeo credere librum ipsum fuisse conflatum per os ydiote quasi per miraculum. Stilus enim ipse magis sapit ⁊ redolet humanam eloquentiam qm diuinam. Nam ⁊ poetaruz verba vt therentij ⁊ boetij ⁊ philosophorum sententie ⁊ orois cursus ostendunt palam illic studiosam industriam ⁊ diligentie laborem diuturnus precessisse. Plane impar valde est stilus diuine scripture prophetarum ⁊ euagelistarum ab hoc loquendi genere. Quauis hic diceret pertinax assertor oppositi. qd deus scientiarum dominus est. habens facultate nunc hoc. nunc illo modo scribendi pro scribarum suorum. fatemur ita possibile fieri. Sic autem in proposito satis contigisse no elucet. presertim quia testatur autor seipsum latinis verbis plurimum dedasse. Hoc vero cur oportuisset si fuisset tantummodo calamus scribe velociter scribentis / spiritus sanctum loquor / qui tarda molimina nescit ⁊ cuius velociter currit sermo. Verum alia potior e ratio que me non ita sentire compellit. Siquidem tertia pars eiusdem libri proorsus repudiada rescindendaq est tanqs vel male explicata. vel plane abhorrens ⁊ discrepas a doctrina sana doctorum qui de nostra beatitudine locuti sunt. Nec stat cum determinatione expressa decretalis ponentis beatitudinem nostram consistere in duobus actibus visione ⁊ fruitione cum lumine glorie. Et si hoc ita est in beatitudine consummata qd deus non est visio ⁊ claritas nostra essentialis sed tantu obiectalis. quaro magis erit hoc alienum in beatitudinis quadam assimilatione imperfecta qua fas haberemus hic degustare in via. Ponit aut tertia pars libri prefati qd anima perfecte cōtemplans deum no solum videt cum claritatem que est diuina essentia s est ipsamet claritas diuina. Imaginatur enim sicut scriptura sonat qd anima tunc desinit esse in illa existentia qua prius habuit in proprio genere ⁊ conuertitur seu transformatur ⁊ absorbetur in esse diuinum ⁊ in illud esse ydeale defluit qd habuit ab eterno in essentia diuina. de q esse dicit Jobes

bb 4

in euãgelio. Qd factũ est in ipso vita erat
 Et hoc esse p̄supponit autor iste causã no-
 stre existentie temporalis. ⁊ esse vnũ cũ eo
 fm essentialẽ existentia. Addit q̄ perditur
 anima p̄templãtis in esse tali diuino abyf-
 sali/ita vt repibilis nõ sit ab aliqua crea-
 tura. Similitudo talis possz adduci que
 nõ tamẽ ab ipso ponit. si gutta modica vi-
 ni in mare dilaberetur constat q̄ mox ab-
 sorpta cõuerteret in illud. **¶** Nec positio
 deficit in multis. Quãq̄ nõ facile induce-
 bar aliquid falsitatis suspicari in illa ter-
 cia parte quãdo in alijs prioribz tot vera
 altaq̄ p̄sperã qm etiã legebã obtestatio-
 nes autoris ne cito damnaret a nõ intelli-
 gentibz ne pessumarent. Et qz p̄fecto pro-
 nioz debet esse doctoz om̄is ad pie interp-
 tandum dicta aliena si fieri possit absq̄ si-
 dei ⁊ simpliciu periculo q̄ ad rigide con-
 demnandũ. At vero diligẽs ⁊ repetita in-
 spectio dictoz illoz magis ac magis i
 illis errorem aperuit. Nec autem sũt pau-
 ca de dictis suis excerpta ad litteraz. Ait
 em̄ secũdo capitulo terciẽ partis. In ipsa
 quidẽ sui vacuitate p̄ fructiuũ amorẽ spi-
 ritus perdit semetipm. Deniqz claritatez
 nullo intermediante suscipit ac sine inter-
 missione ipsa sit ea claritas quam accepit
 Et terciõ capitulo dependetq̄ nostrũ esse
 creatum ab esse eterno ⁊ fm essentialẽ exi-
 stentiam vnũ cũ illo est. Sequit̄ vnũersũ
 quoz supra sui creationẽ in vite cõtem-
 platiue altitudinẽ sublimati/vnũ sunt cũ
 hac deifica claritate/imo ipsa claritas ipi
 sũt. vident proinde sentiunt ⁊ inueniũt p̄
 hoc deificum lumẽ se fm esse vitãq̄ suã in
 creatam. eandẽq̄ fore simplicẽ diuinitatẽ
 abyssum. Sequit̄ atqz cũ eo quo videt et
 qd vident lumine idẽ sũt. Et primo ca-
 pitulo dixerat. Vniũersũ deuoti spiritus
 vnũ cũ deo p̄fundo amoris deflunio sicut
 defecti nõ quomodolibet quidẽ vnũ s; id
 ipsum qd est ipa in se essentia dei eo modo
 quẽ beatifica beatitudo. Et q̄rto capitu-
 lo exp̄ssius ait. Illuc spiri? est supra seip-
 sum trãslatus ⁊ deo vnificatus gustã vi-
 densqz in vnitate viuide abissus in qua se
 se fm esse suũ increatũ possidet immensas
 diuitias q̄ ipemet iuxta eũ modũ quo eas
 deus gustat ⁊ videt. Et his ⁊ similibz di-
 ctis intentionem autoris fuisse qualẽ di-
 ximus. Neqz em̄ de ipa que later aliunde.

q̄ ex scriptis suis sumi potest certitudo.
 Q, si deficit autor in explicando sicut pa-
 lam aut errat aut deficit sibi impuret qui
 nõ solum litteratis doctisqz. sed indoctis
 etiã ⁊ rudibz taliter locut? est. **¶** Sed ne-
 qz amirari vel indignari quispiã debz. nec
 de temerario iudicio arguere eos q̄ legen-
 tes eũ p̄sertim imbuti in sacris litteris in-
 tentionem suã ex verbis colligũt/collectã
 examinat/ examinatã se dicunt intellige-
 re. ⁊ intellectã si erronea est rep̄bendere nõ
 omittunt. Nõ enim maioris sanctorisue
 autoritatẽ est autor q̄ sanctissimi diuinis-
 simiqz theologi doctores nostri/qui tũ di-
 cta sua alioz examini libero. vt Aug. ait.
 iudicãda reliquerũt. Deniqz materia ter-
 cie partis nõ est de illis q̄ per defectũ ⁊ ex-
 perientia s; per intellectũ sanctis inspira-
 tum/cognoscuntur ⁊ scripta sunt. Porz
 autẽ noticia ⁊ iudicatio p̄cipue apud ex-
 ercitatos theologos in sacris litteris que-
 renda est. nõ apud deuotos solum. **¶** Am-
 plius non ignoro fuisse ⁊ esse quosdam ex
 theologis disputãtes satis curiose si pos-
 set de absoluta potẽtia anima rationalis
 cognoscere formaliter beatificari p̄ diui-
 nam essentiam absq̄ medio alio. ita qd de-
 esset ipsi anime sua cognitio ⁊ fructio non
 tantũ obiectalis s; quasi formalis. Hocẽ
 deus nõ solum esset cognitio que cognos-
 ceretur ab anima. sed per quã anima ipa
 cognosceret. ⁊ pari modo de fructione.
¶ Quicquid vero sit de possibili null? ita
 esse de facto p̄sumit asserere. Nam ecclesia
 stica determinatio ad oppositũ est. Nul-
 lum vsqz inuenio theologũ. qui non dico
 posuerit. sed qui yllam omnino fecerit q̄sti-
 onem q̄ per talem modum qualis explica-
 tur ab hoc autore. anima posset deum vi-
 dere ⁊ beatificari in eo neqz de facto neqz
 de possibili tanqz videlicet anima desine-
 ret existere in esse p̄prio ⁊ transformaretur
 in illud esse diuinũ ⁊ ydeale quale habuit i
 deo ab eterno. Quoniã vt interim dispu-
 tationem de ydearum pluralitate in deo
 omitram que a multis ignorãter ponitur
 si corpus xpi vel aliud corpus beatifica-
 tum hoc modo perderet animã suã in sua
 contemplatione ⁊ beatificatione pro illa
 haberet essentiam diuinã ipsum formaliter
 viuificantẽ. Alioquin esset absqz vita.
 Sed nec anima esset tunc eiusdẽ speciei si

107
 cū prius. quippe nō haberet aliud esse et
 viuere q̄s habuit ab eterno in arte diuina.
 In quo esse sicut erat ab eterno anima q̄
 libet etiā damnata vita diuina erat beati-
 tudo sua. Porro corpus humanū nō pos-
 set in gloria regere animā suā ad sui uiuifi-
 cationē formale aut si posset iā anima nō
 esset p̄dita. q̄liter ip̄e loquit. Alie demū se-
 querent innumerabiles absurditates. q̄s
 p̄sequi longū esset. **S**z videbit̄ fortal-
 sis p̄ ista assertionē facere illud apl̄i d̄bz
 Qui adheret deo vn̄ spūs est. Et multa
 p̄p̄ dicta sūt in hanc sententiā imp̄cantis
 patrē. vt fideles vnū sicut pater et fili⁹ ipsi
 sunt vnū. Dudū vero certa est sanctorū pa-
 trum sup̄ his expositio dicentiū illā vni-
 tatem nō esse essentialē nec p̄ se ipsam simi-
 litudinē. s; sola ibi norat assimilatio et par-
 ticipatio. quēadmodū dicit lucas q̄ mul-
 titudinis credentiū erat cor vnū et anima
 vna. Et de duob; amicis itidem dicit vul-
 garis vsus habz. Quēadmodū etiā carbo
 ignit⁹ et aer illuminat⁹ vnū appellant̄ euz
 suo igne et lumine. Hoc tropo p̄bat boeti-
 us hoies bonū esse deū iuxta illō ps. Ego
 dicit̄ d̄i estis. nō quidē p̄ veritatē et vnita-
 tem diuine essentie et locutionē p̄p̄riā. sed
 participatiue et assimilatiue imitatiue et
 nūcupatiue. **Q**z si autor iste pari modo re-
 spōderet se dicta sua intellexisse d̄ vnifica-
 tione spūs cū deo. nō p̄tendo nec p̄ tradi-
 co cōtra intentōez. s; explicatiōē alit̄ so-
 nare nō dubito. qm̄ p̄terea nihil magnū
 diceret de contemplatiōe vltra omnes gene-
 raliter qui sūt filij dei p̄ gratiā ad optōnis
Qz miraberis forte pater in xpo dilectis-
 sime miraberis hec audiens. quo pacto in
 talem errorem vel insciā vir tam deuot⁹
 et instruct⁹ corruerit. Noli solū mirari sed
 time et humiliter sapere iugiter stude. quā-
 do audis nō istū tantūmodo sed alios in-
 numeros qui non parue videbant̄ sancti-
 tatē circa veritatē deuiasse quoz aliquos
 ipse autor iuste reprehendit in sine secūde
 partis qui blandiebātur tamē sibi de sub-
 limitate cōtemplationis legis. quēadmo-
 dum p̄bat eos a demonio meridiano fu-
 ille seductos. Erat autē de secta begardoz
 que olim p̄ ecclesiastica decreta damnata
 est. Erat sicut estimo autor iste proximū
 eorum tempore. potuitq; fieri vt cōtra su-
 am imaginatiōē de beatifica visione vel

cōtemplatiua que forte tunc cōmunis si-
 bi erat cū multis. decretalis expressa con-
 dita sit. constituens beatitudinem in duo-
 bus actibus. **P**reterea nō est necesse vt iu-
 dicetur fuisse pertinax hereticus ante hu-
 iusmodi determinationē. si tunc et postea
 semp̄ paratus erat audire ecclesiam. nunc
 vero sec⁹ esset in alijs. **P**ostremo atten-
 damus precor quo pacto sibi cauere ha-
 bent omnes in sacris lris non satis imbuti
 neq; eruditi p̄ diuturnū ac vehemēs studi-
 um. v; ne talib; tractatulis insolit⁹ nimis
 adhereāt. quāq; m̄ta vera sint. **N**ō em̄ p̄-
 suadet demon falsa sine p̄mictione veroz
Ne subinde p̄sumant ip̄i theologicas ar-
 dualq; materias nouis v̄bis et p̄ sua esti-
 matione affectioneq; repertis p̄tractare.
Nobis em̄ ad certam regulā loqui fas est
 inquit Aug. alioquin secus agentes faci-
 lem ad precipitiū sibi viā sternūt. Ad tali-
 um itaq; questionū determinationē aut
 ad eas plane intelligēdas vel explicandas
 nō sufficit q̄ homo sit deuot⁹ et sit adept⁹
 illā cōtemplatiōis speciē sanctissimā prius
 et optimā que versat̄ in affectōe et feruore
 charitatis quādo scilicet homo transit in
 affectum cordis ad virtutes. **H**anc enim
 speciem cōtemplationis adipisci et con-
 descendere fas habent etiam ipse mulier-
 cule et ydiote sine litteris p̄supposita fi-
 de simplici et plerūq; facilius q̄ viri ma-
 gno ingenio et litteris sacris p̄diti qui
 altera cōtemplationis specie longe p̄re-
 cellunt. **D**ec autem species altera cōte-
 plationis versari ponitur in perscrutatio-
 ne diuinarum virtutum per quas fides
 saluberrima sicut ait Augustinus gigni-
 tur. nutritur. defenditur. roborat. **Q**z em̄
 secari possint ab inuicem he cōtemplati-
 onis species et experiētia doctrix est et hu-
 go significat dicens. sepe amor intrat vbi
 cognitio foris stat. Nullus tamen p̄prio
 vocabulo dici debz cōtemplatiū v; sapiēs
 et p̄fect⁹ theolog⁹ q̄ prima cōtemplationis
 specie caruerit. **V**ult ergo aliq; esse et dici
 vere sapiens habeat vtrāq; cōtemplatiōis
 speciē. illaz videlicet affect⁹ q̄ sapore dat.
 et illam intellectus que scientie luminosi-
 tatē p̄stat vt cōstituat sapiētia id ē sapida
 scientia. **Q**z si altera carendum esset eligi-
 bilius iudicaretur cōmunicare in prima
 q̄ in secunda sicut optabilius est habere

Defensio iohannis de scoenbauia dictorum

pium affectum humilem et deuotum ad deum quam intellectum frigidum solo studio illuminatum. Scientia quippe inflat intelligit si sola est. charitas edificat. Nihilominus ubi de veritate fidei queritur tradita in sacris scripturis magis interrogandi consulendique sunt theologi vigentes in contemplatione secunda quam ydiote pollentes in prima. secluso in eis patenti reuelationis miraculo. et nisi forte manifesta esset in huiusmodi theologis deprauatio intellectus et intolerabilis morum peruersitas que etiam mentiri quandoque facit non tantummodo circa fidem: sed circa morum principia ut apostolus et Aristoteles. cum experientia testantur. Adde adhuc quod sicut ex caritate pie affectus et magis ex infectione eius per vicia errant nonnunquam peritissimi in sacris scripturis. excecavit enim eos malicia eorum et dati sunt in reprobum sensum. ita ex paruo lumine intellectus et parua logica prolabantur quandoque in errores periculosissimos illi qui maiorum sunt erga virtutes affectuum. quales apostolus notauit habere zelum sed non scientiam adeo ut si non humiliter sapiant. et nisi sese contrahant intra metas sue cognitionis nulli pertinacius inueniuntur neque absurdius errores confingere. Propterea non leuiter scribere debent vel docere. sed nec absque cautela magna adhibendum est eis. non preuia discussione diligenti et doctorum examinatione. In talibus quippe plurima sepe reperimus aut falsa aut male explicata. ac proinde multa erronea materia prebetur simplicibus quibus in multis diuina altissimaque sunt. Inter tales scripturas narratur aliquae narrationes aut regule vel doctrine particulares aliquorum patrum veterum que magis admirande quam imitande dicuntur. Quoadmodum Iohannes qui clymachus dicitur ponit virtutes esse impassibiles et quedam valde austeram super penitentia et peccatis. Et cassianus de libero arbitrio notatus. Et alij alia parum examinata aut nimis rigida tradunt que communis schola theologice veritatis merito non admittit aut recipit. Quoadobrem bonum est mel cum sauo. sauo scilicet deuotionis cum lumine eruditionis aut si alterum dumtaxat obrigerit. vratur quilibet dono suo. ambulet in uocatione sua abundet in sensu suo. et co-

medat mel quantum satis est. non plus sapiens quam oportet. Rectum quidem verbum enunciat Oratorius quod ab ipso postea Hieronimo non longe a materia traductum est. Quod medicorum est promittunt medici tradunt fabrilia fabri. Conformeriter satis ad illam logicorum maximam. Unicus quod in sua arte perito credendum est Bene vale pater et frater in christo apud quem tuarum me orationum participem fac Amem.

Explicit epistola magistri Iohannis de Berlon ad fratrem Bartholomeum cartbusiensem. de libro Ruysbroech.

Incipit libellus fratris Iohannis de scoenbauia qui niritur defendere quedam dicta fratris Ruysbroech contra magistrum Iohannem de Berlon Cancellarium parisiensem.

Boniam quidam doctor eximius parisiensis artis theologice quedam dicta fratris Iohannis de Ruysbroech in libro quod intitulat de ornatu spiritualium nuptiarum minus iuste ut opinor calunias et reprobas asserens doctrinam eiusdem viri in quibusdam passibus et specialiter in tertia prepositi libri esse erroneam a regula theologice veritatis ac traditione sanctorum patrum et doctorum discrepantem. et ob hoc non esse recipiendam et abijciendam. Idcirco ut veritas huius doctrine quam a spiritu sancto arbitror effluxisse et emanasse. quam magis est veritas et non erroris planius eluceat. in quantum tenuitas mei ingenii et exiguitas mee scientie appetat. tria per ordinem facere dei gratia aspirate attemptabo. Primo intentionem scriptorum suorum quantum ad ea que ibi arguuntur et reprehenduntur et tamquam erronea iudicantur explicabo. secundo quomodo hec doctrina non sit noua adinuentio et suppositio. sed omnino sanctorum notatissimorum doctorum catholice fidei persona et ipsorum autoritate commendata et approbata per dominum dederit explanabo. Et tertio quomodo rationes obiecte minus efficaces sunt nec predictam doctrinam euacuant declarabo.

Quantum ad primum est sciendum quod frater Iohannes de Ruysbroech autor predicti libri

de ornatu spiritualiū nuptiarū i tertia pte
eiusdē libri nō loquit de illa vnione q̄ est p
identitatē realis existētie. d̄ qua dicit x̄ps
Job. iiii. Ego et pater vnū sumus. imo in
om̄ib; alijs libris suis p̄testat ip̄e q̄ crea-
tura nō p̄t fieri creator. Nec loquit etiā d̄
illa vnione. q̄ est solū p̄ consensū et r̄formi-
tatē volūtatis. q̄ est om̄ib; sp̄ialem gratiā
habentib; quemadmodū legit̄ Act. iiii. q̄
multitudinis credentiū erat aīa vna et cor
vnū in d̄no. S; loquit de illa vnione q̄ ē
p̄ amorē liq̄factiū et excessū p̄remp̄tōis
extaticę. q̄ p̄ nimia suauitate et magnitudi-
ne interni dulcoris et vehemētia amoris.
animā liq̄facit et resoluit et totā virtutē ra-
tionis absorbet d̄ q̄ dicit paul⁹. i. ad Cor.
xii. Qui adheret deo vn⁹ sp̄s est. Et p̄ce-
ptione em̄ diuine p̄sentie et degustatōe in-
terne dulcedis aīa deuota in seip̄a quieta
tur. et sibi ac om̄ib; reb; creatis p̄ desiderii
um inflāmatū et in deū totaliter expansus
fundit⁹ morit⁹ vt se possit dicere cū ap̄lo
Viuo ego iā nō ego. viuit aut̄ in me x̄ps.
id est ego tot⁹ transformat⁹ in deū p̄ amo-
rem nō sum i me s; in x̄po. et ideo p̄ amorē
tot⁹ deificat⁹ loquit⁹ vt x̄ps. Qd̄ etiā idēz
ap̄ls dicit Corinthijs. An experimentus
q̄ritis ei⁹ qui in me loquit⁹ x̄ps. Qd̄ aut̄ li-
quescit et resoluit in seip̄o nō existit. sed re-
currit et transformat⁹ in illā imaginē q̄ sibi
p̄sentialiter exhibet. Et quo patet q̄ ima-
go anime rōnalis p̄ efficaciam diuini lumi-
nis in suā imaginē increatam deifice pote-
rit transformari. put̄ docz ap̄ls. ij. ad Cor.
iij. Nos aut̄ reuelata facie gloriā d̄ni con-
templantes in eandē imaginē transforma-
mur a claritate in claritatē tanq̄ a d̄ni spi-
ritu. q̄ a claritate imaginis create p̄ quan-
dā similitudinē transformamur in clari-
tatē imaginis increate. Et in hac transfor-
matione imago rōnalis constituit i rāta cō-
formitate diuine assimilatiōis q̄ est inexpli-
cabilis om̄i lingue Qd̄ subtiliter videt in-
nuere ap̄ls cū dicit. i. ad Cor. ij. Oculi
nō vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs
ascēdit. bonū. s. inenarrabile qd̄ p̄parauit
de⁹ diligentib; se. Hoc em̄ bonū inenarra-
bile qd̄ p̄parauit de⁹ diligentib; se p̄t dici p̄
secta r̄formitas et indicibil̄ charitas diui-
ne assimilatiōis q̄ om̄i lingue indicibil̄ est
et incōprehensibilis est om̄i mēti. nec vnq̄
p̄fecte cognoscit nisi in speculo eternitatis
qd̄ est verbū diuinū et essentia diuina et er-

go de ista vnione et transformatiōe credēdū
est magis noticiā affectualē et experientia-
lem habentib; q̄ solū intellectualē. qz ne-
mo hec scit nisi q̄ accipit p̄ experientia v̄l re-
uelationē. Et de ista indicibil̄ claritate di-
uine assimilatiōis locut⁹ est trater Jobes
de Ruybroech in tertia pte libri de orna-
tu sp̄ialium nuptiarū et de hac vnione ex-
tatica intelligēda sūt ei⁹ v̄ba et recipienda
De q̄ vnione loquit beatus dyonisi⁹ libro d̄
diuinis noib; capitulo d̄ amore Et amor
diuin⁹ extasim facit et nō sinēs suūp̄soz
esse amatores sed amandoz. Propter qd̄
paul⁹ magn⁹ in p̄tinētia diuini amoris di-
uino amore p̄cipiās. Viuo ego iā nō ego
viuit s; in me x̄ps tanq̄ sui amat̄ viues
v̄ta sic valde diligibiliter. Nec dyonisi⁹.
vn⁹ patet q̄ amor extatic⁹ duo supponit.
scilicet esse nature nostre et esse gr̄e q̄ intro-
ducit in tanto gradu vt aīa poti⁹ x̄pm sen-
tiat q̄ seip̄am. S; em̄ tanq̄ deifica habz
mentē deo assimilare et ip̄am deiformi di-
sp̄ositiōe induere. Ad hos deiformes habi-
tus tā excelsos tā a n̄ra infirmitate tā lon-
ginquos et visui nostro tā absconditos ex-
ponendos om̄ino minores sumus. qz ista
sūt misteria regni dei q̄ vt existimo nō cō-
muniter oib; sed puritate intelligētie et di-
uinis illuminatiōib; et gr̄a p̄uilegiatis cō-
municāda sūt. Int⁹ audiunt̄ ibiq; dicūt.
ideo is q̄ foris sūt dici nō debuerunt. He-
tā hī q̄ foris sūt derelinq̄rent si ab his q̄ in-
tus sūt nō vocarent. aliq̄liter erāt innote-
scēda vt discerēt infirmi q̄tū eis desit. et ad
quā p̄fectōez aspirare deberēt. Nec em̄ ar-
chana et p̄funda si n̄ gustant nō amant. et
si nō amant nō intelligunt. et q̄ dijudicāda
nō sunt ab his q̄ nō gustauerūt. vnusq̄sq; s; q̄
em̄ bñ iudicat q̄ nouit et hoz est bon⁹ iu-
dex. vt ait philosoph⁹. et h̄ de primo.

Secundo videndum est quali-
ter doctrina p̄fati viri a senten-
tijs sanctorū patrum nō discre-
pat. sed per om̄ia ip̄is cōsonat
et concordat. De hac em̄ vnitate dicit bea-
tus Bernard⁹ in ep̄stola ad fratres d̄ mō-
te dei. Unitas spiritus cum deo. homi-
cor sursum habentis proficientis in deū
volūtatis est p̄fectio. cū iā non solūmodo
vult qd̄ deus vult. s; sic est nō tm̄ affectus
sed etiā in affectu p̄fectus vt nō possit vel-
le nisi qd̄ deus vult. velle autem qd̄ vult
deus hoc iam simile deo esse est. nō posse

in manifestum

Defensio iohannis d' scoenbania dictor

velle nisi qd vult de. h est ia esse qd de est
cui iaz velle et esse idipm est. vñ bñ dicit qz
tūc videbim eū sicuti est cuz sic similes ei
erim? h erimus qd ille est. Quibz em ptas
data est filios dei fieri data est ptas non q
de vt sint de. s; sint tñ qd de est/postmo/
dū loquit d' triplici similitudine hoim cū
deo. et deinde subiūgit. Dicit aut hec simi
litudō dei vnitas spūs nō rñ qz afficit spī
ritū hois spūssanc. s; qz ipa est spūssan/
ctus de charitas q cū sit amor ptis et filij
et vnitas et suauitas et bonū et osculū et am
plex? et qdqd comune p̄t esse amboz in sū
ma illa vnitate veritatis et veritate vnita
tis. h idē homi suo modo fit ad deū qd cō
substantiali vnitate filio est ad patrem vñ
patri ad filiū. cuz in amplexu patris et filij
mediā qdāmodo se inuenit hominis brā
p̄sciētia/cū modo ineffabili incogitabili/
qz fieri meref hō dei/nō de. s; tñ qd ē de.
Ecce quō ista snia bñ om̄ino p̄cordat do/
ctrine fratris iohis d' Ruybroech et mu
tuo sibi p̄sonat. Hoc idē patet ex epla in/
feri? annotata. quā qdā vir deuotissim? et
doctrissim? cōposuit in q sub breuibz ver/
bis descript? est tot? p̄cessus libri fratris
iohis Ruybroech d' ornatu spūaliū nu
ptiaz/cū his p̄cordat gilbert? sup cantica
fmone. ij. vbi distinguit d' triplici lectulo
Prim? est ppri? spōse. Scōs est cōis spō
se et spōsi. Terc? ppri? est spōsi. Sponse
lectul? est cū quietis et pacatis et cōpositis
moribz intra se collecta req̄scit. Cōis est
cū ia incipit oblectari i spōso. S; pprius
spōsi est qñ sui oblita penitus et ex se exuta
rota trāsit in ipm et qst induit ipso dilecta
ipm. In lectulo suo nō effluit spōsa extra
se nec turbat i se. In lectulo cōmuni afflu
unt illi deliciae qdā de p̄sentia spōsi. In il
lo lectulo q sol? est spōsi amoris exagitata
incendū ebullit et excrefcit. effusa et effluēs
tota trāsfundit in ipm. et i simile absorbet
q̄litate. In primo penes se est. In secūdo
penes illā spōsū. In tercio penit? est ipa
penes ipm. et si dicit p̄t non est nisi ipē. In
pmo q̄rit. In secōo adheret. In tercō vnit
illi. In primo tranquillitate ppriā possidet.
In secūdo quandā meret cōmunitatē cū
dilecto. In tercio absumit et absorbet i qñ
dā charitatis et ḡte vnitatē. Dec gilbert?
vbi supra. Cū p̄dictis p̄cordat dyonisiū
magn? sic patet in auctoritate supius alle/
gata et pluribz locis librorz suoz. Et hugo

de sancto victore cōmentator p̄fati dyoni
si sup septimū angelice hierarchie dicēs.
Sic intelligas qnta est vis veri amoris et
dilectōis si tñ intelligi p̄t qm dilectio sup
em iner sciētie et maior est intelligētia plus
em diligit q̄ intelligit. Intra dilectio et ap
ppin̄t vbi sciētia foris stat. Et reddit ra
tionē istī. Quia ver? amor siue charitas
nullū patit mediū inter se et obiectū qd est
de. s; vehementer tendit in ipm imediate
Et ideo nunq̄ quiescit donec oīa trāseat
et ad ipm dilectū et in ipm veniat. Un sub
dit ibidē. Dilectio siue amor impetum se/
quens ardētis desiderij sui nec dissimula
re valēs donec ad amatū puenit/amato
appropin̄t q̄tū p̄t et eo ampli? sities in
trare ipm cupit et esse cuz ipō/ et esse tā ppe
vt si fieri posset h idē ipm sit qd ipē. Nihil
em veloci? nihil acuti? nihil subtili? amo
re aut penetrabili? qz natura suā nō quie
scit donec naturaliter amabilis totā pene
trauerit virtutē et p̄funditatē et totalitatē
q̄tū p̄t. Quic etiā sentētie alludit p̄ om̄ia
vercellēsis sup cantica dicēs. q̄ affect? et in
tellect? simul coambulāt vsqz ad nouissī
mū defectū intellect? vbi habet sue cogni
tionis et sui lumis p̄summatōez. Affectus
autē adhuc p̄tinet p̄ncipalia in deū suspi
ria et supintellectuales extēsiōes et imissi
ōnes/seruidos vulgares et fulgidos seruo
res ad quoz oīm sublimes excessus et ex
cedētis sublimateas intelligētia trahi nō
p̄t. s; sol? p̄ncipal? affect? deo vnibil. Et
postea ibidē dicit. Tanta est virtus veri
amoris et pulcritudinis q nō solū facit ho
mines et āgelos excedere naturā ppriā vt
in deū ascēdant. s; etiā deū qñ naturam p
priā egredi vt ad creaturas qñ infra natu
ram suā pducendo descendant. Ecce quō
oēs isti excellētissimi doctores in h p̄ueni
unt q̄ aīa qñ rapit i diuini lumis abissū.
tota deficit a seipā et i illū quē diligit tota
liq̄scit et supintellectualr ei vnit. et vnitissi
me trāsformat in ipm ita vt aīa dū a seipā
alienat dū i istō diuini archani secretariū
rapit. dū ab illo diuini amoris incendio cir
cūdat itime penetrat et inflāmat seipāz pe
nit? eruit et diuinū qndā affectū induit et
inspecte pulcritudini p̄figurata tota i ali
am gloriā trāsit.

Is p̄libat? r̄ndendū ē tercō ad ob
iectōnes et rōnes qbz dñs cancell
larius doctor venerabilis et vir

eloquentissimus doctrinam prefati viri videlicet fratris Johis d ruybroech videtur aliqualiter calūniari et reprobare. Sciendum est quod autor prefati libri d ornatu spūaliū nuptiarū nō sic ille magis arbitrat homo ediora fuit et sine trīs in h male erat informatus. s; erat sacerdos ut spero deo acceptissim^o prim^o prior et fundator cuiusdam monasterij canonicorū regulariū in brabāria appellati viridis vallis cameracensis dyocesis et siti i quadā silua q̄ vocat zonia intra ciuitatē famosā que dicitur bruxella. Qui doctrinā suā nō latino sermone sed theutunico cōscripsit licet em̄ cōpetentis sciētie fuerit nō tñ tā em̄ētis sciētie erat q̄ pfatā doctrinā latino sermone tā cōposito et stilo tam elegāti scribere potuisset nisi speciali dono dei sibi datū h̄ fuisset. Sed quidā frater eiusdem monasterij vir valde ingeniosus et lītatus postmodū ob pfectū oim nationū quosdam librorū suorū latino sermone transferre in psona ipsi^o curauit. Admirātes ergo doctrinā ei^o laico sermone scriptā facilliter pendere possunt p̄ nequaquā hāc didicisse ab homine ut ab humana sciētia. s; accepisse a deo et a diuina sapientia et magis vnctione. et fratribus em̄ ei^o cognosci p̄t q̄ fuit hō m̄isus a deo. cui in his nouissimis diebus hoc deuota archana et p̄funda atq; diuina d^o dispensanda largit^o est ut noua admonitio suos meli^o attraheret auditores et ut sectā illoz liberorū spiritūū q̄ tpe vite sue multū in brabāria et illis partibus pullulabat extirparet et errores ipoz denudaret. Uixit em̄ homo iste dei postq̄ illud lamētabile scisma i ecclesia surrexit. nā a tpe mortis sue. xxv. anni fluxerūt vel circiter. Hac ergo occasione et necessitate cōpulsus hec p̄funda et subtilia theutunico sermone p̄teruit. Qui quidem hāc doctrinā absq; aliq̄ labore studij sola grā spūsancti ei^o mentē docente et p̄lustrante eructauit sic bene comptus est illis q̄ secū p̄uersati sūt et secretorū suoz consēci fuerūt. Si ergo stil^o libri latinū trāslati magis redoleat humanā eloquentiā q̄ diuinā h̄ nō imputandū est auctori s; trāslatori. Qui quidem trāslator p̄ eo q̄ ornatu et eloquentie sermonū plus opam dedit q̄ forte expedit et quedā p̄ arbitrio suo addidit in p̄dicti libri trāslatōe multū desudauit. licet autor ab hac desudatōe liber et expert^o fuerit cui oīa q̄ docuit. put pie cre-

dit^o spūsanct^o inspirauit et am̄inistrāuit licet etia; doctrina istius viri in latinum trāslata sit multū gratiosa cōpunctiua et deuotōis excitatiua. tñ ignitū eloquium dñi uehemēter qd̄ in verbis illius theutunicis inuenit multo gratios^o est. magis mouens afficiēs et accendēs legentē ita ut durissim^o corde sit q̄ nō ex eoz lectione compungat ad deuotionē excitet et ad meliora p̄uehat et sublimet. Verūtamē q̄ dicit^o doctor egregi^o sentiat terciā partē hui^o libri penit^o rescindendā tanq̄ discrepantē a doctrina sana sanctorū doctorū nō p̄sentio sibi in h. s; videt mihi esse approbādā doctrina hui^o terciē partē et asserēda tanq̄ p̄sona et p̄cordās p̄ oīa doctrinis et sententijs sanctissimorū et famosissimorū doctorū tot^o ecclesie. sicut satis declaratū est capitulo p̄cedenti. Doctrina em̄ hui^o terciē partē intelligenda est de illa vnione extratica sic super^o dictum est i primo capitulo. De q̄ vnione iste magis nullā facit mentionē i epistola sua. **D.** etia; dicit q̄ terciā p̄ eiusdem libri repudianda est tanq̄ male explicata notandū est q̄ d̄ deo meli^o possum^o cogitare q̄ loq̄. Conātes ergo hoies sancti de deo loq̄ nec valētes nisi v̄bis. aptioribus v̄bis q̄ dicēda sūt exprimūt et modū loq̄ndi quē vsus sanctorū patrum tenuit imitant^o et sic autor hui^o libri in ista materia altissimi et sume p̄templatōis imitat^o est modū loq̄ndi sanctorū patrum qui de hac materia locuti sūt. v̄tēdo quibusdā v̄bis nō p̄prie s; trāsumptiue sicut ista materia erigit. Scdm̄ exigentiā materie sermōnes sūt expectēdi. sic em̄ dyonisi^o i libris suis caliginē vocat. qm̄ spūs rōnales inducunt i istō interi^o cenaculū diuine claritat^o. vbi clausis sensuū hostijs secreti^o castissimo amplexu p̄ueniūt cū dilecto. et tñ maxia illustratione ibi irradian^o. Sicut qm̄ mentē p̄rigit rapi et in suūp̄sus extasim perducit tunc annihilari dicit. quia mens in extasi posita sibi et omnibus creaturis funditus moritur inquantū seipam nesciēs sui et omnium creaturarū obliuiscit. Ideo de talibus mētibus dicit ap̄ls ad Col. ij. Dormi estis et vita vestra abscondita est cū christo in deo. Sic etia; spirit^o rationales seipos p̄dere est omnino non sentire semetipos et a seipsis extrināri et pene annullari vbi tñ meli^o secum sūt. cū sic sūt q̄ tñ vbi sint nesciant et licet bucusq; seipos habent. tñ se-

Defensio contra Lancellariū dictoꝝ

modo p̄dicto p̄diderunt. Quod utiq; videt
p̄tigisse ap̄lo cū i raptu p̄stitit an in coz
pore v̄l extra corp̄ esset p̄sus se assent ig
nozare. Scriptura sacra eo sp̄u exponen
da et intelligēda est q̄ plata. Et sic arbitroz
q̄ si dicta hui⁹ prioris fm illū sensū diu
nū et sp̄m intelligant q̄ plata sūt q̄ in eis
error nō apparebit s; mera et clara veritas
relucebit. Sepe sancti viri d̄ altissima cō
templatōne quedā p̄ferūt q̄ min⁹ p̄fecti qz
penetrare nō possūt lapsū erroris putant
Nō puto dici potuisse. qd hunc priorem
puto sensisse. Est em̄ iste mod⁹ sentiendi
alien⁹ ab om̄i modo v̄sitato sentiendi. Un̄
nec v̄sitaris v̄bis p̄t aliq̄ten⁹ explicari. Et
ideo qn̄ viri p̄fecti n̄ra instantia et inopoz
tunitate ac charitate deuicti aliqd nobis
de tali affectōe vel intelligētia temp̄ane
runt reuelare succūbunt verbis. vel talia
v̄ba loquunt q̄ n̄m intellectuz excedunt.
Suauitas hec q̄ deuot⁹ mentib; in vnio
ne intima dei p̄pina t̄a sublimis est q̄ n̄
vocali nec m̄tali v̄bo est exp̄ssibilis s; so
la attingibil est exp̄ientia. et nō est mirū
si illud qd dicit̄ d̄ indiciali eo modo q̄ di
ci p̄t sit min⁹ gratū min⁹ placeat min⁹ ac
ceptet ab his q̄ talia nō sūt exp̄erti. Et qz
hāc vnionē intima et extatica in q̄ sp̄us rō
nalis p̄fecta assimulatōe cōformat̄ imagi
ni sue increate. p̄dicet̄ autor conat⁹ est ex
plicare q̄ t̄m difficillima est ad differendū
idcirco quedā v̄ba ptulit q̄ a q̄ plurib; n̄
capiunt. Que t̄m si recte fuerint intellecta
et ad intentōez dicētis respect⁹ habeat nō
errorē s; p̄cessam puto p̄tinet veritatem.
Pro quoz verborū pleniori intellectu
habendo sciendū est q̄ hec vnio extatica q̄
p̄sistit in amplexu vnitiuo sūmi boni tri
pliciter et sub triplici habitudine p̄cipit i
hac vita. Aliq̄n em̄ p̄cipit ex diuine clari
tatis et essentie trāsitōna visione et p̄tēpla
tione. Interdū ex diuine suauitatis p̄libato
ria fruitione. Interdū v̄o ex diuine immē
sitaris iocūda amirātōe. Et de aliq̄ istoz
triū modoz siue d̄ vnoquoq; puto esse in
telligēda dicta terciē p̄tis illi⁹ libri de or
natu sp̄ualiu; nuptiaz potissime t̄m d̄ pri
mo modo. videlicet de illa vnione et p̄tem
platione q̄ fit in raptu. Primū hoz liquet
in paulo q̄ fuit i raptu intuitiua p̄tēplātō
ne diuine essentie trāsitōrie illustrat⁹. Et li
cet paul⁹ i illo raptu habuerit actū beati
ficū t̄m ex h̄ nō potuit dici p̄fecte beat⁹. qz

n̄ habuit statū beatificū nec etiā illū actū
modo cōp̄chēsoꝝ puto p̄manētē et imo
biliter sic habēt beati. s; fluxibiliter et trāsi
toꝝie sic lumē p̄tinuat i aere ad solā p̄sentī
am solis q̄re nō debuit dici ex h̄ p̄fecte be
atus. Secund⁹ mod⁹ apparet in p̄p̄beta
dauid q̄ tāta dulcedie diuine suauitatis re
plet⁹ fuit q̄ tanq̄ ebri⁹ clamauit. Delecta
tiones in dextera tua vsq; i finē innuens
p̄ h̄ q̄ mēsurā et magnitudo hui⁹ suauita
tis nullo termino v̄l sine poterit coartari.
Terci⁹ mod⁹ patebit i regina saba q̄ visa
gloria et magnificētia reḡ salomonis p̄e
magnitudine amirātōis defecit et in erra
sim rapta fuit. De talib; mentib; verificat̄
illud qd scribit̄ Isa. lx. Tūc videbis et af
fues et mirabis et dilatabis cor tuū. qz in il
lo lumie thearchico tibi diuinit⁹ influro
videbis illa q̄ nec ocul⁹ vidit nec auris au
diuit et. in q̄ excellētia illius visionis et co
gnitionis designat̄.

Quo ampliori vero declaratōe
illi⁹ dicti q̄ p̄fatus mḡr dicit q̄
doctrina illi⁹ terciē p̄tis n̄ stat
cū determinatōe decretal̄. Sci
endū est q̄ quicūq; pie lib; alicui⁹ ecclia
stici doctoris legit si quid i eo q̄si dubiū et
scrupulosū inuenierit. nō statim exardescē
do inuadit. sed inhyicit et discernit et retra
ctat ex circūstantijs et ex scriptis eiusdē au
toris. et ad vltimū p̄t eligat cōfiteri se ig
nozare v̄l nō intelligere q̄ illi erroris no
tā impingere nisi manifesta i eo heresis de
p̄hendat̄. Cōstat em̄ catholicos p̄tes q̄ di
uersos libros p̄scripserūt d̄ eadē s̄ma nūc
obscuri nūc apti fuisse locutos. nec h̄ du
cit̄ p̄ incōueniēti. Varietas em̄ affert pul
critudinē et delectat audiētes siue legētes
rara et difficilia bis delectat aut orati⁹ poe
ta. Sic iḡt sp̄edit̄ frater Johānes de
Ruybroech licet i terciā p̄te libri d̄ orna
tu sp̄ualiu; nuptiaz de illa sublimissima
materia et obscurissima obscuri⁹ sit locut⁹
i alijs t̄m loc; i libris suis vbi d̄ eadē mate
ria dogmatizat plani⁹ et apti⁹ suā intērio
nē explanauit. Un̄ i libro suo q̄ d̄ de cal
culo v̄l de p̄fectōe filioꝝ dei ip̄e manifeste
p̄testat̄ q̄ impossibile ē nos ex toto deificari
n̄ramq; creatōez i creatorē mutatos amit
tere. Diuina em̄ natura sic i se ē imurabilis
et incōuertibil. ita nō sinit aliā naturā i se
essentialr̄ querti. Impossibile ē ei vt crea
tura de⁹ v̄l creator efficiat̄. Uerū deo p̄

mediū & sine medio vnimur per medium
videlicet grē sue & nostrorū opey. **S**ra em̄
dei mentē nostrā irradians docet nos ve-
ritatez. dirigitez nos ad omnes virtutes &
lētēnā dei dilectionē. & amoris exercitiū
veritatem vltra has grāz & virtutes inter
deū & nos mediātes deo etiam sine medio
vnimur qñ ipetu ardētis amoris excedi-
m⁹ omne creatū vsq; i ipas supsubstantiales
dei diuitias vbi i amore cūcta trāsim⁹ mo-
riētes om̄i cōsideratōe in quandā insciētī-
am & caliginē ibi agimur & superinforma-
mur ipō s̄bo etno qd ē imago p̄ris. **H**uic
s̄nie oēs p̄res superi⁹ noiati cōcordāt. **C**ū
q; sic deo vnimur remanet tñ i nobis scit⁹
viu⁹ & amor actiuus. **D**ñm absq; scitu n̄ro
deū videre nō possum⁹ nec sine amoris ex-
ercitio deo vniri vnitionēq; fuare valem⁹
Si me ignorāte toti⁹ mūdi dñs essem qd
mibi p̄staret solatiū. **I**dcirco sentiem⁹ nos
eternalr gustātes & possidētes teste xpo q
ait. **D**ec est vita eterna vt cognoscāt te so-
lū vey deū zē. **S**ic ḡ pater vitā n̄ram eter-
nā cōsistere i discreta sine distinctiua cogni-
tione dei & cōplētōe dei intuitiua. **U**ltra
oia tñ hec erim⁹ qñ expirati supra sp̄m s̄i
ne spiritu i abyssali & incōprehēsbili & im-
mēsa dei gl̄ia. **I**te sp̄s dei q nob stat efflu-
it & inspirat vt deū diligam⁹ & vtutes ope-
mur/nos em̄ ad se & i se attrahit & intrahit
vt in ipō quiescam⁹ & eo p̄suamur. **E**t in
his duob; eterna vita stat quēadmodū p
aeris inspiratōez & expiratōez diastole & si-
stole n̄ra vita p̄seuerat materialis. **E**t ex
his patet q nō cōtradicit decretali qz ipse
ponit sic decretal asserit b̄ritudinē nostrā
cōsistere i visione dei intuitiua & fruitōe di-
uine essentie. **P**reterea scio q beat⁹ **T**ho-
mas de aqno clare dicit q i visione q vide-
tur de⁹ p essentiā optet q de⁹ sit forma in-
tellect⁹ n̄ri/qz quacūq; alia informare/il-
la nō duceret nos i essentiā diuinā. & ḡ i ip-
sa essentia diuina erit qñ forma intellect⁹ q
intelliget. **D**ō quidē nō optet ita intelli-
q diuina essentia sit s̄a forma intellect⁹ n̄ri
vt q ex ea & intellectu n̄ro efficiat vnū sim-
pliciter sic in naturalib; ex forma & mate-
ria naturali. s; qz p̄portō diuine essentie ad
intellectuz nostrz est sic p̄portio forme ad
materiā & q fiat vnū cōstrū ptinet ad actuz
intelligēdi. **E**t vlteri⁹ dicit q de⁹ i patria
nō tñ erit cognitio q cognosceat ab aia s; z
etiā p quā aia cognosceat. **E**t q cōcludit q

beat⁹ thomas fuit isti⁹ opinionis q de⁹ p
suā essentiā est cōiungibilis intellectui n̄ro
nō tñ sic quin ibi erit lumē glorie mediūz
qd eleuabit intellectū nostrz ad h q possit
cōiungi essentie increate. s; ab h medio nō
dicit cognitio mediata. qz non cadit inter
cognoscētē & rē cognitā s; est istud qd dat
cognoscētī vim cognoscēdi. **I**stud erit in
patria. **S**i i statu vie null⁹ intellect⁹ pure
creature p̄t in visione dei p essentiā pueni-
re p aliquā dispositōez sibi inherētē. s; cō-
tingit aliqñ diuina vtute q aliq res mira-
culose pducit in aliqd in qd nullo modo
p̄t p aliq; dispositōes sibi inherētes pdu-
ci. sic q virgo pariat & q ignis in aia cōbu-
rat. **E**t s̄lt p̄t miraculose fieri q diuina vir-
tute aliq; intellect⁹ creat⁹ nō habens nisi
dispositōes vie eleuet ad videndū deuz p
essentiā. nec tñ ex tali visione dicit beatus
simpliciter. s; fm qd tñ cōstrū cōicāt i actu
beati. **P**uto q hec dicta beati thome p̄ba-
biliter sustineri possūt absq; piculo here-
sis & p̄iudicio fidei. **I**nsup p̄dicit⁹ m̄ḡ dī-
cit q null⁹ theologoz vnq; talē modū be-
atitudinis posuerit qlis ab isto autore ex-
plicat videlicet q aia tūc desinit esse in illa
existētia quā p̄ri⁹ habuit i p̄prio genere &
p̄uertit seu trāformat & absorbet inesse di-
uinū & illud esse ideale desinit qd habuit
ab eterno i essentia diuina. **P**ro cui⁹ dicti
euidētia est cōsiderandū q qñ aliq scriptu-
ra est mystica & obscura tūc obseruādū est
q interpretatio fiat fm intentionē dicentis
Alibi est em̄ ita bñ dictū qd nō possit ma-
le interpretando & narrādo deperari. **F**a-
teor ergo vey esse q null⁹ doctoz moduz
beatitudis ponit fm quē iste m̄ḡ sua ver-
ba intelligit & recipit. **S**ed nequaq; arbi-
trorū autorē hui⁹ libri ita desipuisse q ipse
sic sentiret sic iste m̄ḡ sibi imponit nec il-
lū sensū s̄ba sua p̄tendunt si diligenter in-
spiciant. s; poti⁹ sic itelligēda sūt. q mēs
dulcedine verbi diuini illecta rapit. & illa
bit a seipsa vt verbo fruāt. **I**llicq; ibi nos-
metipsos excedim⁹ in caliginē & in modū
carentiā inscrutabilē ibi nos de⁹ ex nobis
ip̄is trahit trāformat & deglutit in ipsam
p̄fundissimā diuinitatē trāquillitatem in
ipam sui supessentiā & sui sp̄s vnitatem
amozisq; absorptōez vbi vi amoris ecta-
ctici assequimur illā cōformitatē & deiformi-
tatez quā fm rōez idealē habuim⁹ ab eter-
no i mēte diuina ibiq; vnū effecti sumus

Defensio iohannis d scoenbauia dictoz

cum deo. Nec vnitas non intelligēda fm identitatē realis existētie. s; fm quandaz pformitatis z trāsformatōis similitudinem. Nequaquē ergo estimādū est pstatū fratrem Johannē de Ruysbroech fuisse istius opinionis vel erroris q; voluisset asserere spiritū rōnalem in beatifico vniri diuine essentie p trāsformatōes essentialē in identitatē diuine nature. aut q; nō sit necessariū q; potētia intellectiua creata sit eleuata p habitū supnaturalē lumis glie ad eliciendum actū beate visionis. S; ita videt sapere q; q; ipse de^o ppter summā e^o simplicitatē mēti illabit ideo cognoscem^o eū in seipō obiectiue z etiā per seipm rēpēntatiue vt ly in ipō excludit mediatiōnē speciei q; i patria deus absq; specie z similitudine cognosce^t. z ly per ipm excludat mediatiōnē lumis extranei diuinā essentia rēpēntantis. q; essentia diuina i suo pprio lumine videbit. Nō em̄ requirit aliud lumē de foris ab essentia. sic lumē solis requirit ad videndū colores z rez species: q; in tenebris videre nō possum^o. s; p h nō vult dicere/quin actu nro creato/ ipm deū cognoscam^o. z psequēs optet q; ipa potētia intellectiua sit p habitū supnaturalē infor- mata vt possit ptingere ad istud obiectuz finitū ad qd ex se ptingere nō p̄t. Et q; in visione beatifica ipm visū nō videt p similitudinē s; p essentia efficiē qdāmodo intra videntē. Et h̄ aut q; ipm visū receptū est intra videntē vnit sub ipm videntē. vt fiat qsi quedā penetratio mutua p amorē sic dicit Job. iij. Qui manet i charitate i deo manet z de^o in eo. Ad vnionē aut maxime pueniētis sequit delectatio sūma z i h̄ pficit nostra felicitas. Et q; patet q; gaudiū fructōis in actu diuine visionis q; videt diuina essentia nude in seipā inchoat s; in dilectōne z amplexu vnituo z gustu affectuali diuine dulcedinis pficit z psumat. Quāuis em̄ fructio nō sit sine visio- ne. pfect^o est tñ in dilectōe. Sic em̄ hic pfectius est diligere q; agnoscere sic z ibi intellect^o noster implebit leticia visionis: s; affect^o noster implebit leticia dilectionis cui puenit p̄ire z trāsformare. Ad gaudiū beatitudinis tria pcurrūt. perfecta visio. plena cōprehensio. inhesio amoris consummati. Et i isto stat tota sūma dictoz; fratris Johānis de ruysbroech p̄cernentiuz p̄sentē materiā. Cū sicut ex ipis dict; ma-

nifeste colligi z elici p̄t ipse ponit beatitudinē nostrā p̄sistere in distinctiua siue discretiua cognitōe z p̄templatione dei intuitiua. z hanc vocat beatitudinē actualē. z in fructiōne dei quiescitiua vbi aīa igne diuini amoris resoluta liquescit z deficit a seipsa z spoliata oim viriū suaz ppria z naturalī actiuitate mentalē simplicitatē induit z imaginis increate assequit assimilationē. Gaudiū fructōis est tante magnitudinis z tā indicibilis suauitatis q; mēs beata vel humana plene cōprehēdere nō p̄t. s; tota absorbet ex plenitudine illi^o gaudiū sic stil la aque absorbet a vino forti. vt dicit Be^o. Et istū gustū fructōis oēs vires aīe indicibili gaudiū absorbet z hāc inhesionē z amplexū mellifluū indissolubilis charitatis et absorptionē abyssabile amoris vbi aīa in abyssat z totaliter in deū traicit z trāsformat appellat beatitudinē essentialē. q; ibi aīa oim viriū suaz actiuitate spoliatur z vnit sola p̄solatōe diuine suauitatis. Ibi inquit in pace in idipm dormit z requiescit. dormit i quietatōe plena intellect^o. requiescit in plena sariatōe affect^o. Et sic patet q; sensus ei^o est verissimus nec discrepat a sentētia sanctorū patz. Et si est aliq; error in dictis suis ille solū stat in qd nois. noia aut sūt ad placitū. z ideo talis error nō est magni ponderis. Q; aut dicit q; ad fructiōnē spectat plena cōprehensio. h̄ non est sic intelligēdū q; beati cōprehendūt totaliter ipm deū fm omnē modū q; est cognoscibilis. talis em̄ mod^o cōprehensionis diuine nature est impossibilis omni creature vt patet Job. i. vbi dicit. deū nemo vidit vnq; s; iste mod^o cōprehensionis attenditur q̄rū ad imediatiōnē cognitōnis. de q; super^o dictū est. q; beati verbū eternū et oīa alia in seipō z p ipm cōprehendēt z cognoscent. Iuxta illud ps. In lumine tuo videbim^o lumē h̄ est teipm qui es lumen subsistens dicit Augustin^o.

Restat nūc vlteri^o videre quiter sane intelligēda sunt illa dicta fratris Johānis d ruysbroech q; dñs cancellari^o in epla iudicat esse repudiāda tanq; erronea vel male explicata quoz; primū est istud q; dicit. Perdidit aīa p̄templantis i esse tali diuino abyssali. ita q; non sit repibilis ab aliq; creatura. h̄ vez est si sane intelligat. Sic quippe intelligēdū est q; in h̄ gadiū p̄templatiōis

qm̄ mens rapit̄ in diuini luminis abyssū
oīm exteriorū obliuiscit. nesciat̄ penit̄ se
ipsam/seipm̄ eruit̄ et diuinū induit̄ quen-
dā affectū et supmundanū/ totaq; trāsīt in
deū suū/ et in aliā gloriā quā creatura sub
esse creaturali nō attingit. q; in tali statu
esse suū creatū et sue nature hō excedit/ et
sub esse diuine gr̄e ita sublimiter diuine sub-
stantie vn̄it̄ q; oēs vires et potētie rōnales
supra se eleuant̄ et in diuinā claritatē trās-
formant̄/ et sic non est repibilis ibi ab aliq;
creatūra. **S**upra intellectū em̄ et mentem
ibidē deū cognoscit. **I**n intellectū em̄ noster
et sensus corpore⁹ intra terminos creatu-
re exercet̄ nec etiā intellectus excedit̄ ens
aut speculū. **U**n̄itio aut̄ excedit̄ sublimi⁹
intellectū theoreticū q̄ intellect⁹ imagina-
tionē vel sensū. **D**ens em̄ in hac vn̄ione
diuina et eratica transcendit̄ omnē crea-
turā et seipm̄ et omnē actū viriū apphensī-
uarū. **E**t p̄ rāto dicit̄ q; nō est repibilis ab
creatūra. **A**d hanc abstractionē dionisi⁹
inuitabat thimothēū i m̄stica theologia
dicēs. **T**u aut̄ amice thimothēe/ circa mi-
sticas visiones forti⁹ strit̄e et sensus relin-
que et intellectuales opatōes et oīa sensibi-
lia et intelligibilia et oīa existētia et nō exi-
stentia. **E**t sicut est possibile ignote⁹ sur-
ge ad ei⁹ vn̄ionē q̄ est sup omnē substan-
tiā et cognitōes. et em̄ excessus tui⁹ p̄ ab
oīm irretēibili et absoluto mūde ad sup-
substantialē diuinā tenebray radiū sur-
sum ageris. vide aut̄ vt null⁹ indoctorū
hec audiat. **I**n h̄ v̄bo dionisi⁹ sapiētia sū-
ma includit̄/ et culmē toti⁹ p̄fectōis vt pos-
sibile est/ via et p̄funditas librorū dionisi⁹
ariopagite. **Q**uōd p̄terea subiūgit̄ q; intē-
tio auctoris p̄fati videt̄ esse q; aīa desinit̄ es-
se in illa existētia qua prius habuit claret̄
ex supra dictis q; intentio auctoris talis n̄
fuit̄ q̄lis exprimit̄ a p̄dicto magistro. s; ex
abundāti licet̄ nō incōueniēter possumus
dicere q; intentio auctoris talis est q; excel-
lencia rationalis creature in h̄ p̄ficiē et cō-
summat̄ qm̄ p̄surrectōe amoris eratici in
illud principiū reuertit̄ vnde primordia
liter exiuit. et qm̄ aīa intrat̄ in istud diuinū
tatis archanū et in illud intime quietis se-
cretū. tunc non oportet q; ibi fiat corpis et
aīe dissolutō/ s; in h̄mōi trāsformatōe aīa
diuidit̄ a spū p̄ hūc modū vt qd̄ aīale cor-
pulentū et fetulentū est deorsū remaneat.
Spūs aut̄ et qd̄ spūale est ad sūma euolet

et vsq; ad speculatores diuine gl̄ie sublime
tur/ et in eandē imaginē trāsformet̄. **N**ihil
in creaturis vt dicit̄ **R**ichard⁹ in libro de
exterminatōe mali hac diuisione mirabi-
lius cernitur/ vbi istud qd̄ est essentialiter
vnū atq; indiuiduū/ in seipm̄ in quanda;
portione diuidit̄/ neq; in hoīe vno aliā est
essentia ei⁹ spūs atq; aliā ei⁹ aīa s; vna ea-
demq; substātia simplicis nature. **N**ō em̄
in h̄ gemino vocabulo gemina substantia
intelligit̄/ s; tū ad distinctōes ponit̄ gemi-
na portio eiusdē essentie. **T**ū supior p̄ spū-
ritū. aliā inferior p̄ aīa designat̄. **U**n̄ p̄
plantiori intellectu istoz habēdo est p̄side-
randū q; spūs noster qm̄q; intantū a corpe
et aīa diuidit̄ vt spūs in spiritu et asserat̄ et
qm̄q; spūs sup spūm esse dicat̄. et qm̄q; spi-
ritus sine spiritu esse credat̄. **P**rimū partē
in **J**ohāne q; de seipso dicit̄ **A**poē. i. **E**go
sui in spū d̄nico die. **Q**uōd exponēs haymo
sup apocalipsum dicit̄ sic. **J**ohānes sic in
spiritu fuit̄ q; tū ipaz carnē fundit̄ nō de-
seruit̄ s; spiritū eternitatis spūs ei⁹ adbe-
sit et a spū docēte assumpt⁹ fuit̄ spūs docē-
tus. ideo tā mirabilia et p̄funda vidit̄. **R**i-
chard⁹ aut̄ exponēs idē verbū dicit̄ sic/ an-
h̄ est spūm in spū esse semetipm̄ intra seip-
sum totū colligere et ea que circa carnē seu-
etiā i carnē gerunt̄ interim penit̄ ignora-
re. **S**ecundū liq̄t̄ in petro d̄ q; in ac̄tib; ca-
ri. dicit̄. **E**t petri⁹ ad se reuertit̄ dicit̄ et.
Quōd exponēs **R**ichard⁹ libro. ij. de p̄tēpla-
tione. **H**oc sane non insipienter dicit̄ q; pe-
trus lōge supra homiez fuerit. q; lōge a se
metipso et supra semetipm̄ recessit̄. **A**liod̄n
nō erat a q; ad se reuertere. **H**oc idē ostē-
dit hugo sup septimū hierarchie dicēs.
Acutū amoris est cū oīa trāscedēdo de-
spicit̄ **S**uperuidū aut̄ amoris est cū etiā
semetipm̄ p̄templādo relinq̄t. et in p̄tēpla-
tione dilecti se d̄spicit̄ et miro modo fit vt
p̄ dilectōis ignē in illū sustollit̄ q; est supra
se et p̄ vim amoris expellit̄ et creat a se nec
se cogitat̄ dū deū solū amat. **T**ercii appa-
rebit̄ in regina saba. de q; legit̄. iij. **R**eg. iij.
c. q; regina saba vidēs sapiētā salomonis
et domū et habitacula et ordinē ministran-
tiū nō habebat vltra spūm. **Q**uōd exponēs
Richard⁹ lib. v. d̄ p̄tēplatoe. c. xij. recte
nōne dicit̄ spūs seipm̄ nō habere. qm̄ inci-
pit a seipso omnino deficere et a suo esse i su-
permundanū quendā et se plus q; huma-
nū statū trāsire/ in mirabili trāsfiguratoe/

Defensio iohannis d' scoebauia dictoy

spūs ille ab humano videat in diuinū de
ficere ita vt ipse iā nō ipse eo dūtarat tpe q̄
dño incipit aliq̄ inherere. Qui aut adhe-
ret deo vn̄ spūs est. Et sic totū i istud di-
uinitat' archanū irrat clamās cū ps. dese-
cit i salutare tuū aīa mea. hec ille. Isto ha-
bito i intellectu facillime oīa illa dicta hu-
ius terciē partis de nuptiis intelligunt' r
exponunt'. ¶ Et isto patet facillime intel-
lect' clausule illi' q̄ subiungit'. In ipa qui-
dem sui vacuitate p̄ fructiū amorē spūs
p̄dit semetipm̄ deiqs claritatē nullo inter-
mediatē suscipit. Spūs semetipm̄ p̄ rāto
dicat' p̄dere. qz i tali statu vbi spūs huma-
nus instantū amoris feruorē supra se rapi-
tur vt merito sine spū esse dicat'. factus est
tanq̄ vas p̄ditū. eo qz semetipm̄ nō sentit
s̄z penit' a seipō exinanit' absorbet' r defi-
cit. luce clarit' p̄stat qz p̄grue dicit' qz regina
saba spūm suū p̄didit q̄ vltra spūm nō ha-
bebat. Sic s̄lt' paul' p̄ueniēter dicit' spi-
ritū suū p̄didisse qm̄ in raptu p̄stitit' vtz
in corpe vel extra corpus esset ignorauit.
Dñi aut mens humana hūc sup̄mum ver-
ticē id est mētis excessū attigerit tunc dei
claritatem nullo intermediatē suscipit qz
ab oīibz imaginibz r simbolis absoluit' r
ab oībz opatōibz oīm viriū app̄hensuarū
tā inferiorū q̄ superiorū ociat atqz in super
substātiālē radiū diuine luciditatis ducit
remoto oīi velamine r imediatē deo vni-
tur. sicqz dei claritatē nullo intermediatē
suscipit. Istud autē qd dicit' ac sine inter-
missione ipse sit ea claritas quā accipit satis
claret ex p̄dictis nō sic intelligendū r qua-
liter doctores sancti idē sentiūt. Vñ i epi-
stola inferi' annotata sic habet. Hac hora
incēsi sic aq̄ gutta vniat' infusa multo vi-
no. Sic ista efficit' lux in dño optimata i
optimo. Optima quippe ac oīmpotēs ef-
ficat'. qm̄ in optimū ac in oīmpotentē rota
trañcit' Cui satis h̄cordat sup̄ septimū an-
gelice hierarchie dicēs. Contēplatio ē dei
fica silitudo qz dū p̄ eā illuminati lucētēs
fiūt qdāmodo ipi' lumis lucētis silitudi-
nē accipiūt. Quō em̄ aer solis luce p̄fusus
in eandē trāformat' lumis claritatē adeo
vt nō tā illuminat' qz ipm̄ lumē esse vide-
atur. Et sic ferrū in ipm̄ ignē missū magis
efficit' ignis qz ignitū. Sic viri p̄fecti cha-
ritate induti siue imbuti charitas vidēt
poti' vt emphatice loq̄r qz charitate suc-
censī. Induimini ergo dñm sic aer lucē si

cut ferrū ignē. r eritis lux in dño. Sic em̄
ferrū inflāmatū accipit i se formā ignis et
dat se totū r nō partē r eripit se sibi/ rema-
nendo i se substātiāliter inflāmatū/ ita aīa
vnita deo p̄ ignē diuini amoris qm̄ totam
dat se r mittit se in deū r in deū trāforma-
ta nō mutata substātia p̄pria trāformat
se totā in deo amore q̄ est vita sua r p̄ amo-
rē fit qm̄ tota diuina. Naturale nāqz est qm̄/
cunqz aliq̄d trāformat' in aliud istud acci-
piat p̄prietates r dicitōnes illi' nature in
quā trāformat'. Sic igit' mēs deuota cū i
lumē thearchicū trāformat' sit qdāmodo
claritas quā accipit. ¶ Itē qd sequit' depē-
detqz nostz esse creatū ab esse eterno r fm̄
essentialē existentiā vnū cū illo est/ sic acci-
piendū est. qz mētē nre diuina essentia realit'
r p̄sentialiter cōicat'. Vbiqz tot' est de' p̄
existentiā s̄z nō in singulis eqliter p̄ efficiē-
tiā. Et licet ex toto se vbiqz opet' tū nō to-
tū qd potētē sue ē vbiqz imo poti' nullqz
opat'. Vñ qz p̄p̄riū est diuine nature rebz
illabi r eoz intimis cōmorari r p̄ sui illa-
psum p̄seruare rez naturas ne decidāt in
nō esse. idcirco dicit' qz nrm̄ esse creatū de-
pendet ab esse eterno. iurta illud qd p̄hs
dicit' i libro de celo r mūdo. Ab h̄ quidez
ente. s. deo depēdet celum r terra. Et qz ex
nature sue p̄prietate cōpetit' ipi' deo vt in-
habiter i intimo aīe rōnalis. p̄pter qd dicit'
Aug. tu intimior intimo meo p̄pterea di-
cit' qz esse nostz creatū fm̄ essentialē existē-
tiā vnū cū illo est. diuerse substātie sūt spi-
ritus dei r spūs hoīs r ergo spūs hoīs nō
est ita vn' cū spū dei sic fili' cū patre vnus
est de'. S̄z qz illapsu sue p̄sentialitatis in-
habitat aīaz rōnalē quā iner oīa crea-
ta imagine sua insigniuit. penes quā ima-
ginē trāformat' trinitati p̄sonaz r p̄ci-
pabilis est diuine nature r beatitudinis il-
lius. ideo dicit' qz oīne nostz creatū fm̄ es-
sentialē existētiā vnū cū illo est. De' em̄ sā-
ctis suis triplicē vnionē tribuit. s. nature.
grē. r glie. Et de hac vnione naturali per
quā de' cōmorat' in intimo aīe rōnalis di-
ctū istud est intelligendū. ¶ Qualiter autē
illud sit accipiendū. Vniuersi quoqz sup̄
sui creationē in vite p̄tēplatiue altitudie
sublimati vnū sūt cū hac deifica claritate
imo ipa claritas ipi' sūt. atqz in eo q̄ vidēt
r qd vidēt lumine idē fiunt. satis patet ex
p̄dictis r sp̄cialiter ex his q̄ dicta sūt in illa
clausula. Ac sine intermissione sit ipa claritas

quā accipit. Nō cū vult autor iste dicere qd spūs adherēs deo p amplectū vnitiū r supra se raptū virtute extatici amoris qd si ar vnū vel idē cū deo simpliciter substantie identitate qd h est impossibile s; sit vnū cū deo/transformatōis similitudine/grecoz r beatitudinis participatione/seruidi amoris amplectū r inhesionē Et h satis innuit in his vrbis q postea subiūgit vnūuersi deuoti spūs vnū cū deo p fundo amoris defluuio sūt effecti nō quomodolibet qdē vnū s; idipm qd est ipa in se essentia dei. eo mō quē deifica beatitudo reqrit. Et istud idē mlti sancti doctores dixerūt. s. beat⁹ dionisi⁹. Bernard⁹. Dugo. sic patet ex supra allegatis. Sic in ipa beatissima trinitate a patre fili⁹ egredit ab vtroq; spūs sanctus amor ver⁹ pcedens onectit patrē r filium sic a fonte bonitatis supne sapiētia vnitiua pcedens mēti deuote illapsa tanta vnio/ ne ipam onectit spiritui i tanto vt mereat vt vnū dicat esse cū ipō. Dāc vnitate ptebat rps cū dicebat. Rogo p̄ vt ipi vnum sint sic ego r tu vnū sum. Proinde his verbis q sequunt. vidēt insup sentiūt r inueniūt p h deficiū lumen se fm esse vitas suā increatā candē fore simplicē diuinitatis abyssū satis mihi concordare vidēt sententia sancti augustinū in. vi. lib. confessionū vbi dicit. Inde amonit⁹ redire ad meipm intraui in intima mea duce te r potui qm fact⁹ es adiutor me⁹ r intraui r vidi qlicū qd oculo aie mee supra eundē oculum aie mee supra mentē meā lucē dñi incōmutabile nec ita erat supra mentē meā sic oleus supra aquā. nec sicut celū supra terrā s; superior qd ipse fecit me r ego inferior qd fact⁹ sū ab ea. Qui nouit veritatē nouit eā. nouit eternitatē charitas nouit eā. Ad cui⁹ euidentiā est sciēdū q creature pexistūt in mēte diuina siue i deo simpliciter r vnice r h q̄stum ad tria exēplaria fm rationē distincta. Primo pexistūt creature in diuina essentia fm rōnes suas pfectionales r qz omnes pfectōes sūt in deo vnissime ideo sic sub omimoda distinctōe in essentia pexistūt diuina essentialit⁹ potēcialit⁹ r causaliter. Secūdo pexistūt in mēte p̄na originaliter fm rōnes suas ydeales r iō ibi puto apparet creaturaz distinctio fm rōnes intelligēdi. Tercio pexistūt in vbo eterno tanq; in exēplari pprio q̄stū ad rōnes suas factiuas r exēplares. r ideo ibi appa-

rent similitudines rez sub distinctōe pfecta Est autē intelligēdū q cū creatura dicit in deo pexistere fm similitudinē suā exēplare nō est intelligēdū q illa similitudo sit aliqd additū essentie. qz sic aliqd accidēs caderet in deū. S; illa similitudo est realit⁹ ipsa diuina essentia r ipm verbū intellectuz tū cū habitudine put est imitabile r p̄cipabile a creatura. Vult ergo autor in verbis p̄actis dicere q qm mēs rōnalis raptur i diuine lucis abyssū r supra se eleuatur statim deū sentit r inuenit r experimērali suauitate degustat. q ipa creatura non est aliud in deo fm suū ydiale q ipa creatrix essentia put dicit Anf. Porro illud vltimū dictū q sep̄ dicit⁹ m̄gr censet calūniandū r reprobandū videlicet. Illic spūs est supra semetipm trāllat⁹ r deo viuificatus gustas vadescz in vnitate viuide abisus in q sese fm esse suū increatū possidet immēsas diuitias q ipemet est iuxta eum modū q eas de⁹ gustat r videt. non discrepat a veritate si recte intelligat r pie interpretet. Intellect⁹ em̄ hoz verbor talis est. q qm spūs celestis introducit spōsā suā in cellā vinarā id est abyssū siue dulcedis ei pcedit degustare tūc plenū gaudiū r pfecta delectatio spōse id est mēti deuote p̄tinant ex q̄bo totū desiderū ei⁹ pfecte q̄retat. qz tūc introducitur in gaudiū dñi sui. et in cubiculū genitricis siue qd nihil aliud est qd ipsa diuina essentia sub rōne obiecti beartifici r vt exēplar r ydea rōnalis creaturē. qz vt sic habz mentē rōnale p̄prie quietare r tūc assequit vbertatē r affluētia diuine grē a q̄ ois satietas r grē fecūditas in aīam diriuat. qz in claritatē verbi diuini transformata deificat. vbi gustat immēsas diuitias q ipemet est. qm quidē aīa infinitatē illi⁹ gaudiū nō comprehendit. s; tū beatificā eius identitatē raptim apprehendit. iuxta modū supra expositū. Istud marie fit in raptu. Pro declaratōe autē illi⁹ dicit qd subiūgit gustas r vidēs immēsas diuitias iuxta eū modū quo eas deus gustat r videt est diligēter aduertendū q verbū eternum est quedā relectio mentalis r qdādam gaudiū intellectuale ipsoz angelozum r omniū beatoz q pari voto r concordia plene possidēt omnē thesaurū celestis sapiētie r bonitatis diuine. q d torrētē diuine voluptatis p̄tinue potant. r ab vbertate suauitatis in ea degustant puritate

Defensio iohannis d' scoebauia dictorum

obiectiua qua deus fruif in seipo/ideo dicit q gustat & vident immensas diuitias iuxta eum modum quo eas deus gustat & videt
Ult autem sine loquendi facia & tertiū cū gloria proferā. cōclusio finalis oim p̄dictorum & explanatio p̄clara dictorum illorum tertiē p̄tis de ornatu spūalium nuptiarum stat in isto q̄ sancti iuxta vaticiniū **I**saie p̄phete in terra sua dupliciter possidebūt q̄ sancti i patria dupliciter reficiē & beatificabunt/ hoc modo q̄ vires & potentierōnales ad imaginē pertinētes. s. memoria intelligentia & voluntas bibēt de fonte viuo i ea puritate obiectiue sicut de sua fontali bonitate fruif in seipo. & iste cedē vires satiabūt & inebriabunt & hoc essentialiter gaud. o. frutionis & gustu intellectuali diuine dulcedinis/ vbi p̄ efficaciam diuini luminis absorpte in distine suauitatis degustatōe & amplexu & inebriatione summam amoris sopient. & requiescēt ab oim opatōe intellectuali: & sic iste vires semp erūt actiue et operose cū hoc quiescentes & ociose/ semp famelice semp saturate/ diuersis tñ respectibus. **I**stud donū quibusdam sanctis licet paucissimis p̄cedit in hac vita. sic **P**aulo datū fuit in raptu. s. hoc nō fice non imobiliter s. raptim trāsitorie & subitiliter sicut supra dictū est. **I**stius opinionis fuit autor istius libri d' ornatu spūalium nuptiarum & eiusdem opinionis arbitror fuisse beatū dionisiū. sicut patet inspiciēti librum suū de mystica rheologia. & huic opinioni ego adheo s. nō pertinaciter. **S**i qd em̄ h' dictū videt qd appareat repugnare veritatibus articuloꝝ fidei. hoc totū renoco & correctioni sancte matris ecclie i qua x̄ps suā sanctissimā auctoritatē trāsfundit me & & quicqd hic dictū est summito. **A**d extremum hoc infero q̄ magistra intelligēdi est experientia put sancti testant. **E**t ille optime veritatē iudicij nouit qui nō audiēdo solū s. gustādo & faciēdo iudicat. **Q**ui em̄ veritati vnit⁹ est ex ipsa vnione bñ nouit q̄ bñ sentit. q̄uis em̄ multi corripiant tanq̄s mentis excessum passū. **I**n tali ergo materia q̄ solum p̄ experientia & gustū cognoscit. magis est credendū his q̄ noticia experimētali hec gustauerūt q̄ his q̄ solo lumine intellect⁹ & litterarum studio polent. **H**ec autē sapientia vnitina & anagogica q̄ omnē rationis app̄hensionem transcendit sola diuina imissione percipit. q̄

nō tantū affectū supra se erigit & amore ecstático sponso altissimo creaturā perfecte vnit sed insup intantū eleuat intellectū vt multo plus oim prudētia & cognitōne diuinis fulgoribus illustret q̄ aliquo ingenij exercitio valeat obrineri. **E**t ergo non vident mibi recte sapere qui nolunt q̄ aliq̄s de diuinis scientijs differat nisi fuerit p̄hificis & naturalibus scientijs p̄ditus & imbutus. **I**ncongruū em̄ videt intantū nature deferre studio artis & sollercie hominū/ q̄ plus possint hominibus afferre q̄ gratia q̄ repente agit. subito imp̄mit. infallibiliter docet. & inhesitanter facit existerē mentes in his que docet. & luce clar⁹ que alijs vident⁹ obscura demonstrat. **I**pa em̄ sapientia & scientia que sola sancti spūs influuione percipit certissima & amātissima cōprobat. q̄ sine oim dubitatione & opinione p̄cedit/ & omnē alteri⁹ discipline leuitatem excedit. **H**ęc doctrinā p̄clare sapientie sibi soli icreata sapia refuare voluit vt sciat ois mortalis creatura q̄ est doctor i celo qui solā verā sapientiam solis electis scolaribus per celestes emissiones & sue claritatis radios manifestat & omnes mundi sapientes confutet. em̄ simplex vetula vel idiota ad istū sapientie vnitiue p̄surrectōnem p̄fecte possit attingere quā nulla p̄hifica scientia vel mortalis industria apprehendit. **Q**ue meli⁹ intelligimus melius p̄ferimus. **S**piritalis oimā d̄iudicat. et ipse a nemine iudicatur. **P**atet ergo ex his quomodo sanctissimi & excellentissimi doctores qui in vtraq̄ specie p̄templationis p̄fecti fuerunt eadem docuerūt & senserunt que tertiā pars libri de ornatu spūalium nuptiarum dogmatizat licet forte sub alijs verbis. **N**on autē refert diuersitas narrationis vbi eadem res narrat sic dicit **beat**us **Augustin**⁹. **E**t ergo p̄dicta doctrina non est abijcienda & eliminanda s. vbiq̄ sustineri potest absq̄ periculo erroris tanq̄s consona & p̄formis sanctorum patrum traditionibus/ vnde quia vba huius libri ex seruido affectu & vigore dictionis p̄olata sunt. non sunt recipienda fm sensum quē fm sonum vocis videtur facere/ sed fm sensū pro quo sunt intelligenda sunt & interpretāda/ & fm materias subiectam sermones eius exp̄tendi. **I**ta sunt spiritalia & mystica & ideo solis spiritalibus sunt companda & cōmunicanda

nec huiusmodi in scholis sunt tractanda
 Sed esto q̄ sepe dicit̄ autor in aliquibus
 forte nō ita dixisset sicut aliqui vellent. v̄l
 quoniā melius v̄l veri⁹ dici quivisset. que
 cura de hoc. In opusculis tractatorū ml/
 ta corrigenda inveniunt. Si ad abiectio
 nem alicui⁹ tractat⁹ sufficeret aliqd̄ dictū
 in eo corrigendū. pauci tractatus recipiē
 di essent. Regare nō possum nec debeo ait
 Aug. sicut in ipis morib⁹ meis. ita multa
 esse in tam multis opusculis meis q̄ pos/
 sunt iusto iudicio ⁊ nulla temeritate cul/
 pari. Itē idem. noli meis litteris quasi ca
 nonicis scripturis inseruire. sed in illis et
 qd̄ nō credebas incunctanter tibi inveni
 endum crede. in istis autē qd̄ certū habe/
 bas nisi certum vel certe intellexeris noli
 firmiter tenere. Nō em̄ par autoritas scri
 pturę canonice debet ⁊ eaz̄ expositōibus
 In omnibus bene agere ⁊ in nullo deviare
 nō est humanitatis sed deitatis. Estimo
 tamē qd̄ doctrina eius quantū ad intel
 lectum suū in paucis calumniā patiat̄. li
 cet forte quedā plani⁹ ⁊ irreprensibilis
 potuisset dixisse. Nec dicta sufficiat con
 tra eos qui doctrinaz̄ predicti viri vident̄
 calumniari sub correctione tamē semper
 melius sententiuz̄. Sed dicit aliquis
 quis est iste qui ausus est os suum pone
 re in celum ⁊ respondere domino. Cancellā
 rio parisiensi discretissimo ⁊ eruditissimo
 viro. Fateor charissime qd̄ ego sum mini
 mus clericorum ⁊ religiosorum qui nō sū
 dignus vt solvam corrigiam calciament/
 torum domini mei Cancellarij qui incō/
 parabiliter vita morib⁹ ⁊ scientijs me p̄cel
 lit. Protestor tamē qd̄ non ostentationis
 gratia nec temeritatis motus audacia p̄/
 sumpsi respondere obiectionib⁹ tanti viri
 Sed duo sunt que me mouerunt ⁊ incita
 uerunt ad scribēdum ista. Primum est qz
 emulatoz̄ existēs paterne traditionis ⁊ ze
 lum gerens pro doctrina patris nō potui
 patienter sustinere vt ille liber que p̄ spiri
 tum sanctū spero fuisse compilatū vilipē
 deretur abijceretur ⁊ contemptū habere
 tur. Secundū est qz annuens pijs p̄cibus
 ⁊ desiderijs fratris bartholomei qui instā
 ter put quibusdā referentib⁹ intellexi ro
 gauit sibi intellectū verborum illius ter
 cie partis libri d̄ ornatu spiritualium nu
 ptiarum exponi ⁊ referari institi ⁊ labora
 ui inquantū potui dicta tercię partis p̄e

fati libri explanare ⁊ ad que intellectum es
 sent capiēda enodare. Si scripsi vt debui
 approba tu ⁊ tui. Si vero nō vt debui ig
 nosce x̄pe tu ⁊ tui. Amen.

Finit libellus Johānis de schoenba
 iua i quo defendit dicta fratris Johānis
 Ruybroech cōtra magistrum Johannē
 de Berfon Cancellariū parisiensem.

Epistola magistri io
 hannis de Berfonno ad fratrem Bartha
 lomeum Carthusiensem contra predictā
 defensionem.

Gratia tibi ⁊ **B**
 par vir exēplo Job sim
 plex ⁊ rectus ⁊ timēs de
 um. Oblata est mihi nu
 per sicut nosti grandis
 epla tendēs saluare mo
 dos locutionū p̄sitos in terciā parte tra
 ctatus cuiusdā intitulari de ornatu spiri
 tualium nuptiarū. Duos ego modos alias
 p̄ catholice veritatis sinceritate seruanda
 aput animos minus instructorū ostēdi p̄
 epistolā tibi directā nō esse seruādos. Sed
 quid agimus. Duo nos inter tot occupa
 tiones vertimus. Itaqz̄ faciendū plures
 libros vel eplas. arguendo v̄l replicando
 null⁹ est finis. Strenuus igit̄ infra limites
 eplę prime. ⁊ p̄ consideratōes aliquas. facili
 planoqz̄ stilo sumptas ex eadem iustifica
 tio sua monstratur.

Nobis ad certā regulaz̄ loq̄ fas
 est/posita est illic sententiosissi
 ma hec. verissimaqz̄ augustini
 sentētia/q̄ tollit barbarā ⁊ fusi
 onē linguaz̄ a sacra doctrina/nā qualis al
 tera esset efficacior via p̄hibendi edificati
 onē turris dauidice in bonū. q̄ si fieret no
 minū v̄l terminoz̄ p̄ libito cuiuslibet va
 riatio. Nō em̄ tūc intelligeret vn⁹ alteruz̄
 s; in quadā babilonis ⁊ fusiōe laboremur
 Nō ergo sufficiēter excusat̄ autor tracta
 tus illi⁹ p̄ suū defensoz̄ q̄ sic ait. Et si sit
 aliqs̄ error in dictis suis ille solū stat i qd̄
 nominis. nomina aut̄ sunt ad placitum. ⁊
 ideo talis error nō est magni ponderis. Si
 em̄ sancti doctores vt Aug. ⁊ hieronim⁹

admississent modos loquēdi hereticorū p/ rīnus habuissent pacē cum eis/ sed malaz pacē. Notetur responsio magni basilij in casu simili q̄ noluit nec in solo verbo quidē deuiare p̄fitendo catholicā veritatez. Sic nec hieronim⁹ d̄ vbo isto omouison sic alij sine numero. Fuit quidā tempore meo scōr⁹ qui respōdendo dicebat patres esse causam filiū. hoc dicebat id est pater p̄ ducit filiū. Coact⁹ est statim reuocare dictum suū nec expositio sua quomodolibz admīssa est q̄uis esset ad intellectū suū et exp̄ssionem verūssima.

Modus loquēdi doctoz si rep̄riatur imp̄ropri⁹ ⁊ parabolic⁹ ⁊ inuītat⁹ aut figuratī⁹ extēdi vel in vsum trahi non debet sed ad sensū pp̄riū ⁊ nō figuratiū reuerenter exponi. Alioquin frustra essent doctores in theologia cōstituti principaliter ad hoc officiū elucidandi sac̄ā scripturam quā magis atq̄ magis aliter agendo p̄funderent/ vnde si quis ad vim vocis sustinere vellet q̄ de⁹ ad liberandū suscepturus hominē nō horruisti virginis vterū/ vtiq̄ erroris reus esset. Tolere iḡ patienter homines inferioris grad⁹ ⁊ sciētie si dicta eoz querant ad pp̄riū vsum cōartari/ nō i perniciē doctrīne catholice dilatarī. Hac cōsideratione permotos existimo doctores nouissimos thomā bona uenturā alexandrū de halis ⁊ similes duz omisso omni verboz ornatu tradiderunt theologiā per q̄stiones vt sub certis regulis ⁊ sub p̄scisa verboz forma tutissimā haberem⁹ theologiā tam practicā q̄ speculatiuā/ reducēdo doctores oēs potes ad vnā securāq̄ locutionis pp̄rietatē.

Nicūq̄ in sua arte perito credendū est/ hec est ratio cur doctoz in sac̄a theologia exercitatis dat̄ auctoritas interpretādi doctrinā liter sac̄ā scripturā q̄ mārie habet fieri i scolis doctrinā imp̄tiedo his qui tam ingenio q̄ exercitacione cōtinua capaces sunt ad intelligendū. Cum iḡ q̄ ponit tertia pars tractat⁹ p̄nominati sūt de punctis sac̄e scripture imo de summa theologia q̄ mīstica nominat⁹ ⁊ quā scolastico more albert⁹ magn⁹ ⁊ quidā alij clero pp̄rioq̄ sermone exposuerūt/ quis nō mirabitur audire ab hui⁹ auctoris defensore q̄ hec in scolis nō sunt tractanda Ita

videlicet publicabunt nunc scriptis nunc verbis idioma vulgare seruantibz ⁊ apud simplices adolecētulos/ apud senes bebetes/ apud illiteratā plebeculā/ apud anuf decrepitas/ nūc in foro/ nūc in angulis/ et viri doctissimi tam ingenio q̄ exercitio p̄diti/ ab alijs recte loquēdis quia scolasticī sunt arcebunt.

Ut adheret deo vnus spūs est hāc vnitatē null⁹ sane potest intelligere vel exponere quantūcūq̄ verba multiplicauerit ad aliū sensū q̄ per assimilationē de qua dicit iohes in canonica. Scim⁹ q̄ cū ille ap̄paruerit similes ei erim⁹. Omis em̄ modus alter loquēdi metaphoric⁹ vel figuratiuis v̄l yperbolic⁹ vel emphatic⁹ doctorum sanctorū vt dionisij ⁊ alioz si nō referatur ad hanc regulā repudiandus. Assimilatio autē nō tollit sed perficit naturam neq̄ tollit q̄d habet creatura in pp̄rio genere quoniā illud perdere nisi p̄ annihilationem anima rationalis nunq̄ potest/ ac p̄inde sequitur q̄ similitudo adducta per qualēcūq̄ doctoz de infusione gutte aq̄ in dolium vini fortissimi ad vnionem anime p̄templantis cū deo/ tanq̄ sit omnimoda similitudo/ repudiāda est prozsus tanq̄ q̄ habens erroz imo insanā almarici cōdemnati ponentis creaturā verti in deuz ⁊ in suū esse ⁊ principū ideale sicut notat hostiensis sup̄ illud capitulū damnamus de summa trini. ⁊ si. catho. Deniq̄ simul fantasia fuit alias parisi⁹ tanq̄ fatua ⁊ inintelligibilis aduersus vnū augustinefem damnata.

Deuotio illorū culpanda est q̄ nituntur inuoluerē sententias sermonibz imperitis peregrinis ⁊ inuītatibus vel eos qui sic volūt laudare atq̄ defendere ⁊ defendēdo seipos magis inuoluerē q̄ enoluerē. Adducam h̄ loco ne mihi soli videar iuuiti p̄ticulā cuiusdā sermonis facti in capitulo vno frat̄ Carthusien. Anno dñi. M. cc. viij. cui⁹ thema est. videamus si floruit vinea ⁊c. Quartā v̄o deuotionez falsā idē vanā ⁊ curiosā illi exercēt q̄ sine mortificatione pp̄rie voluntatis a zelo dñi seruiēdi/ vitā spūalem p̄sistere credūt in ruminatōe vel potius fantasiatōe rez spūaliū/ estimātes hāc ipam fantasiatōē vel saltē delectationē inde p̄sequentē deuotionem esse

vnde hi ad hanc ipam psequenda no pten
ri modos loquedi scripture sacre adinne
niunt sibi vel fingit de rebz spualibz mo/
dos abstractiones/ eo qz tales maiores eis
delectatione generent. Pleruqz etiā ob h
materias satis faciles obscuris modis et
abstractis in quibz delectant obuoluētes
aut vocantes/ humiliatione vel fortassis
etiā altā contemplatione. summersione in
abissali pfundo. diuinū amozē annihilati
onem vel in nibulū redactione/charitati/
uum motum mentis in deū/ influxū i deū
vocantes/ mo? ad opus ppter deū/ efflu/
tus a deo/ sic de alijs similibz/ quibz nū
tūps pphete z apostoli z omnes doctores
scripture sacre tractatores quantū pore/
rant z expediebat ea que difficilia fuerūt
p modos loquendi fecerūt facilia. Dec re
uera falsa deuotio est religiosi periculo/
sissima/ quoniā mltos vt quotidiana heu
doct z dolenda docuit experientia/ qd spi
rituales ac religiosi apparebāt/ decepit in
fatuauit vl penit? excecavit/ ita vt fierent
in obseruatijs regularibz qd desperant
desides. superioribz quos rudes reputa/
bant rebelles. etiā aliq fugerēt z apostata
rent. Aliqui etiā hereticarēt/ vel ante tem
pus ppheterent/ dicētes hec dicit dñs cū
dñs nō esset locutus. S; supba vel saltez
fantastica capita eoz hec ipsa cōfingērūt.
Aliqui quoqz mirabiles fatuitates extrin
secus in pretensis iubilationibz tripudij
sationibz z huiusmodi ostenderūt. Se
quitur. Quarta deuotio est vinū valde su
mosum id est supbie generatiū z est libi
dinosum de quo mystice z illa fortassis in
bibitio apostolica accipi potest/ nolite in
ebriari vino in quo est luxuria. Et reuera
in hoc ipso est spūalis luxuria eo qz sic sal
te deuoti non dei cultum z honorem sed p
prium querunt delectatione. hec ibi. **D** si
vidisses quisquis auctor fuisti sermonis il
li? si vidisses epistolā nouiter ostensā mi
hi qd dixisses: qd stomachi habuisses.

Dicus plato amicus socrates
magis amica veritas. Peruer
tit enim affectio nimia ad do
ctorem aliquem vel doctrinaz
iudicium non solum practicum quod s;
pissime contingit sed etiam speculatiūz
de quo minus videretur/ quasi videlicet
more pitagoricoz non liceat aliud iter
rogare qz si magister hoc dixerit. Tollēda

est igitur e medio sicut odiosa concertatio
z insectatio iuidiosa sic pertinax z animo
sa hui? vel illius doctrine defensatio. Pa
ter autem conscientia mea apud te de? qz
nullatenus odio cuiuscunqz fueram indu
ctus scribere que scripsi. Sed quia veris
sime tunc mihi videbatur sicut z nūc ma
gis ac magis inspicio modos illos loquē
di nimis improprios esse vnde z sic dixi
inter cetera postqz de vnitare ad deū que
dam inducta fuerant. hoc tropo in quā p/
batboetius hominem bonū esse deum iuz
ta illud. Dixi dñs estis. non quidem p ve
ritatem z vnitatem diuine essentie z locu
tionem ppriaz. sed participatiue z assumi
latiue immutatiue z nuncupatiue. **Q** si
autoz iste pari modo responderit se dicta
sua intellexisse de illa vnificatione spirit?
cum deo non contendo non contradico/
sed explicationem aliter sonare non dubi
to. Dec ibi. **V**ide queso o lector si mode
stior esse potuerit sermo meus. addito qz
postmodum tam verbis excusare conat?
sum predictum auctorem postqz innotuit
mihi qz in alio loco plus expreserit qz cre
atura nullo modo perdit esse suum qd ha
bet in proprio genere. qz si idem inseruiss;
ad verba tercię partis sui tractatus. non
ita prebuisset occasionem errandi z se cul
pandi. non solum apud simplices sed lite
ratos z edoctos. **V**idebit hoc qd dico ve
rum esse qui forsitan inciderit in tractatu
lum vnum quem d theologia mystica tam
speculatiue qz practice conatus sum ordi
nare. habens hanc intentionem deducere
ad noticiam familiarem z propriam scho
lasticoz ea que deuoti homines de ea ma
gis affectiua declamatōne z figuratiua lo
cutione qz litteratoriua proprietate tradi
derunt. **N**otetur locus ille vbi theologia
mystica differentia hanc a litteratoriua po
nitur inter ceteras habere. quia vnit z trās
format.

Hij qui amant. sibi somnia fin
gunt ait virgilius Super hoc
dicto cum experientijs z ratio
ne certa fundat dictuz prioris
eple mee qz sic ponit. Sic ex carētia pñ af
fect? z magis et insectōne ei? p vicia/ errant
nōnunqz peritissimū i sacris. excecavit em
eos malicia eoz/ z dati sūt in reprobu sen
sum. Ita z paruo lumine intellect? z pua
instructōe i studio sūaz etiam secularium

quos presertim in logica/prolabunt aliqui i errores piculosissimos illi qui magnorum sunt erga virtutes affectuum. quales aplos vocavit habere zelum sed non finem scientiam. adeo ut si non humiliter sapiant et nisi sese contra habent infra metas sue cognitionis nulli perniciosis inveniuntur neque absurdus errores confingere/propterea non leuiter oportet eos scribere vel docere. sed non absque cautela magna adherendum est eis nisi preuia discussione diligenti et doctorum examinatione. In talibus quippe sepe reperimus plurima aut falsa aut male explicata ac pinde multa erroris materia presentia simplicibus quibus in multis diuinitissima altissima sunt. Adde nunc id quod euenit tempore meo de quadam que prophetissa et miraculorum operatrix reputata est a multis. quam et vidi et allocutus sum. Nec tandem dixit et scribi iussit. quod spiritus suus deum contemplando fuerat annihilatus/vera annihilatione et hinc recreatus. Et dum quereretur qualiter hoc scire potuerat respondebat se expertam. Dies mihi non sufficeret si numerare vellem innumeratas tales insanias amantium in omni et amentium quod non finem scientiam quales videntur fuisse begardi et begarde quemadmodum in quodam tractatulo de distinctioe verarum revelationum a falsis meminisse anno talle.

Decendus non est vel monendus qui errorem suum defendere manu tenet corrigere. Hoc orator posuit in fine poetrie sue. Exigitur igitur correctio seuerior si sic iterum fuerit pugnator ad saluandam tanquam propriam hanc verborum improprietatem. Duo pacto sit vel quo ordine postulandum/quippe videtur ordinari et inquisitionis iudicium quam parua radix peregrini sermonis serpit ut cancer et modica errorum scintilla sicut in arrio patuit dum non conuenienter opprimitur vel artatur/magna erumpit in flammam. Sic nuper actum est parisiis per sacram theologie facultatem aduersus illos qui doctrinam quandam peregrinam Raymond mundi lullii conabantur inducere que licet sit in multis altissima et verissima quia tamen in alijs discrepat a modo loquendi doctorum factorum et a regulis doctrinalis sue traditionis et veritate in scholis ipsa edito publico repudiata prohibitaque. Dicam hic quod sentio si tales locutionum modos publicari perciperem/apud aliam vniuersitatem

parisiensem vel per sermones vel per scholas deducere proterit ex officio cui indignus deseruio. ad censuram theologie facultatis/ut examinaretur et examinata suum quale mereretur iudicium sortiretur. Bene vale pater emerite. memores mei in orationibus tuis.

Finit secunda epistola Johannis de gerson contra dicta fratris Johannis Ruysbroech in tertia parte tractatus sui de ornatu spiritualium nuptiarum.

Incipiunt lectiones due peritiles super marcum et ad commendationem propositi nostri et voti multum faciunt valent doctoris Johannis de gerson Cancellarii parisiensis.

Sicut scriptum est in Isaia propheta Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Textus presens hodiernae lectionis finem diuersas punctuaciones et postillas sententias ad precedentia et subsequencia varie coaptat. Nam quod autoritas ista. Ecce ego mitto angelum meum. non de Isaia sed de malachia Malach. iij. sumpta est referri posse dicitur quidam hanc periculatam sic scriptum est in Isaia propheta ad illud quod immediate premitur tamquam in eius confirmatoe atque fulcimentum. ut sit sensus. Initium euangelij ihesu christi filij dei id est qui fuit filius dei et quasi pater sibi absque prophetico testimonio istud posuisse. addidit sic scriptum est in Isaia propheta Potest enim ab hoc propheta trahi christum fuisse deum atque dei filium. vel quod vocat est emanuel. Isa. viij. et liij. Generatione eius quis enarrabit. De eterna eius a patre productione dictum est. et ex primo capitulo et alijs ibidem elicit. Dissolutum hinc modo ipia Porphyrii heretici blasphemiam quam nisus est pbare euangelista nostrum danare mendacem. quod illud quod dictum est Ne quis tamen coartat talis obiectio ut ad hanc expositionem fugiamus. **C**onstat itaque prophetas omnes uno et eodem spiritu suas preterisse prophetias. ac perinde quod vnus posuit (quia non tam ipse quam spiritus sanctus loquatur) potest ab altero (qui similiter est spiritus sancti instrumentum) intelligi quemadmodum

dictū seu positū. et si nō explicite tū impli-
cite. Dicunt igit̄ alij vel iūdem aliter/duas
i textu particulas a duob; pphetis excer-
ptas. Prima est malachie tā sensu q̄ sbis
Secūda est Isaiē q̄ cū prima similit̄ satis
explicat sententiā vbi dicit̄ vox. Et q̄niaz
Isa. p̄ncipalior fuit atq; famosior et legē
tibi notior. q; insup finis plerūq; rem to-
tam denominat placuit euāgeliste nostro
qui etiā breuitati studebat nō duos pphe-
tas s; vnū et hunc maiorē nominare. Et
sub hoc sensu recepit ecclia/sive originale
Darei euāgelij sic habuerit vt tenet Be-
da in cōmento. siue a quibusdam nō recte
scribentib; additū fuerit quēadmodū sen-
sisse videt̄ Hiero. sup ps. **I**ncipit igit̄
fm hunc expositōis modū euāgelista no-
ster suā texere rationē vbi notandū occur-
rit qd̄ ait in cōmento. **S**criptur̄ inquit
euāgelij marc; cōgrue primo ponit om-
niū testimonia pphetarū q̄ hoc futur; p̄ci-
nebant/ vt eo cunctis vera et sine scrupulo
dubietatis sustinēda q̄ scriberet intimar;
quo hic a pphetis spūsancto impletis an-
tea p̄scita et p̄dicta esse mōstraret. simulq;
vno eodēq; euāgelij sui p̄ncipio. et iude-
os qui legē ac pphetas susceperant. ad su-
scipiendū euāgelij sacramēta q̄ ipsoz p-
phete p̄dixerant instituit. Et gentiles qui
per euāgelij p̄conia ad deū venerāt. ad au-
toritatem quoq; legis et pphetarū suscipi-
endam venerandāq; puocaret. **D**ic in-
struimur dicta nostra sacrarū scripturarū
testimonijs roborare. quia parū ignitum
est et minus efficax verbum qd̄ nō incalue-
rit et falcitum fuerit ab eloquio dei qd̄ est
ignitum vehemēter. et nisi viuificatū fue-
rit a sermone eius qui est vinus et efficax
fm apostolū et penetrabilior omni gladio
incipiti. Non tamē estimo curiositatē in
allegationib; huiusmodi consecrandā. s;
quousq; profunt studiosis et edificat̄ cha-
ritatem. alioquin cum ille truncatarū
autoritatū male congestus/ et informis cō-
geries allegationū sue origini nō puenien-
tium/ quid p̄ficat. nisi fortassis ostentatio-
nem operat̄. **S**ed neq; sunt inculpabi-
les qui pphanas postpositis lectionib; sa-
cris toto ore personāt totis virib; ample-
ctuntur/ sicut scriptū est p̄ Isaiā pphetaz
Nō in philosophis. nō in poetis et fabul.
sed in ppheta. **U**bi p̄rer hec elidit̄ im-
pia manichei blasphemā. quia sic delira-

re ausus est vt diceret pphetas veteris te-
stamenti a deo tenebrarū missos esse. qd̄ si
vex esset sicut non est. nunq; veritatis no-
tarius. euāgelista noster eundem euocaf-
set in testimonium narratōis sue. Nihil
enim roboris hab; verbum illius qui pa-
ter est mendaci. Sed in hoc loco conue-
nienter essent improbandi qui pphetas ve-
ros/ aut constellationib; impurant/ quē-
admodum Auicenna. Albumasar et alij
nonnulli/ aut qui execrabiliori deliramen-
to pphetas fabulantur magicam artez
exercuisse/ tanq; medium adipiscendi pre-
cognitionem occultorū. verum super his
olim latius tractabimus si de; annuerit.
Nunc audiamus quid i Isaiā prophe-
ta scriptum est. **E**cce inquit ego mitto an-
gelum meum. Non dubium quin Johā-
nem baptistā qui vt Beda ait angel; vo-
catur non societate nature iuxta heresum
Origenis. sed officij dignitate quo nomi-
ne recte appellari potest homo ille qui su-
it missus a deo vt testimonium perhibez
de lumine et venientem in carne domi-
nuz mundo nunciaret. quia angelus nuncius
appellatur. **I**n hoc qd̄ premititur. ec-
ce. notatur et demonstratione grandis et
insolita nouitas. In hoc qd̄ subiungitur
ego mitto datur intelligi ex maiestate mit-
tentis dei missi magna dignitas. Dehinc
p̄fens pro futuro ponitur. quia incon-
cussa erat tanq; de presenti fieret certitu-
do demonstratōis atq; stabilitas. Johā-
nes insuper nō quicunq; sed angelus su-
us scilicet dei. Attende p̄ximam cū
ait. ante faciem tuam. vt eius puritas. in-
tegritas. et sanctitas cōmendaretur. Po-
stremo officium ei; honorificum designa-
tur qui p̄pabit viam tuam ante te. Quā
viam si forte quesieris. Respondet **Chri-
stus** et inferius datur intelligi. **V**ia domini q̄
ad homines ingredit̄ penitentia est p̄ quā
deus ad nos descendit et nos ad illū ascen-
dimus. vnde angeli ascendentes descendē-
tesq; memorantur super filium hominis.
Nec est secūda loquēdi materia. hoc vnū
tantū ad p̄sens dilatemus. quo pacto Jo-
hannes angelo similis p̄hibet. Et primo
si virginitas Johānis attēdit̄ subit̄ illud
Diero. ad paulam et Eustochiuz. q; semp
angelis est connata virginitas. et q; in car-
ne p̄ter carnem viuere non terrena vita
est sed celestis. **C**onuerte oculos fidei

S

S

ad virtutes Johis nō vnā tantūmodo s; q̄
 libet angeloz hierarchiā videbis i eodē
 figurari. Inflammavit itaq; eū charitas vt
 esset filius seraphin. q̄netiā ali? in amore
 diuinū ardore exardescere suis pdicatōi-
 bus amonuit. Si sapiētia ei? atredet; nū
 qd cherubin parē dices. Si spūales i ere-
 cutione virtutū potētia nōne p̄similē ip̄z
 ptāti designabis. Si pacatissimā animi
 sedē. nūqd thronos in ip̄o reperies. Fuit
 em̄ vis ei? occupabil' inflammata p chari-
 tatē vis rōnalis illustrata z edocta p sapi-
 entia. vis irascibil' p potētia z virtutes ro-
 borata. Charitas impabat. p̄sulebat sapi-
 entia. potētia p̄firmabat. Sic est sup̄mus
 ternari? hierarchie? bñ velle scire z posse.
 hec trinitat' sup̄celestis imago. potētia. sa-
 piētia. z bonitas seu volūtas. Porro i Jo-
 hanne fuit tanq; in dñationib; vltimitas
 subiectōis z iocūdissime ac fidelissime ser-
 uitutis ad deū. liberaq; magnificētia oim
 subiecta alteri p̄sus aduersa. Fuit p̄terea
 sic in principatib; ita z in Johāne emine-
 tia incorruptibil' rectitudinis in suo regi-
 mine. eminētia etiā inuincibilitatis tanq;
 in ptātib;. Porro vltimitas quedā virtu-
 ositatis eū similit' reddidit virtutib;. Deni-
 q; p̄uidētissima cura quā in p̄paratione
 vie dñi ad hoies exhibuit ostēdit q; ratio-
 nabiliter archangelis z angelis compef.
 q̄ in re x̄ps infallibilis auctor veritat' pro-
 p̄betiā hāc text' nostri ad Johānis comē-
 dationē inducebat. *Matth. xi. z Luc. xij.*
 Sic inq; de q̄ scriptū est. Ecce ego mitto
 angelū meū q̄ p̄pa. vi. tu. aū te. ¶ Duo cir-
 ca nō penit' absurde videri possēt aliq; b;
 q; charitas infusa z sapiētia. cetereq; vir-
 tes enumerate abundāti? a Johē pticipa-
 te sunt q; ab angel'. Nā q̄sto potētia natu-
 ralis debilior i se est z minorē habēs capa-
 citatē. tāto ad ip̄i? eleuatōez z dilatōem
 q̄ndā spūales virt' infusa copios' exigať.
 ¶ aūt iohis vtpote hois iserior angelis
 natura sit p̄spiciū est. Ad qd forsan tēdit
 illud x̄pi *Luc. xij.* vbi cū dixisset. nō surre-
 xit maior int' natos muliez iohē bap. ad-
 didit. Qui aūt minor est i regno celoz ma-
 ior est illo. quāq; aūt z de ḡnitis id itelli-
 gi poterit. Neq; em̄ charitas vis seu virt'
 altera virtutib; patrie coequat. Et de Jo-
 hāne qdē gloriificato nūc loq̄mur quē ad
 sup̄mū ordinē sblimatū neminē arbitroz
 doctoz abigere. Quic siq; suffragat illud

Hiero. vbi p̄r? In carne angelicā gl'am
 q̄rere maioris est meriti q; habere. cū ali?
 nitit' obtinere cū grā qd habz āgel' a natu-
 ra. Adde aliud nō p̄tereudū quēadmodū
 nōnulli Johannē esse i p̄ma hierarchia su-
 p̄mū sic venerari conant'. Ruina inqunt
 angeloz ex hoib; repat. z p̄sentancū est ra-
 tionē vt sedē sup̄ioris loci vacāris p̄ deie-
 ctionē z apostasiā luciferi. illi cōtulerit al-
 tissim' q̄ inter natos muliez nemo surre-
 xit maior. Si igit' lucifero dū stabat sup̄-
 mā in vltimo ordine sedē Breg. attribuit.
 sup̄mā illā nūc obtinet is quē in ip̄i? locū
 successisse innuit veritatis assertio.

Explicit p̄ma lectio. Incipit secūda.

Quē clamātis in deserto para-
 te viā dñi. rectas facite semitas
 ei? Magna est p̄phetiaz inter-
 se p̄cordia. z cōcoris in diuersis
 etiā p̄phis sentētia. eodē q̄ppe spū doctēte
 locuti sūt z ad vnū finē q̄ x̄ps est respect'
 Finit' em̄ leg' fm aplm est x̄ps. Quāobre
Elc. ij. dicebat petr' de x̄pi tpe q̄ oēs pro-
 pheta samuel z deinceps q̄ locuti sūt an-
 nunciauērit dies istos. Itaq; nō opoz
 ē intueri q̄tū int' se p̄ueniāt h' verbū *Ma-
 tth. xij.* z illud p̄missū de malachia. Illic iohēs
 dicebat mitti aū facie x̄pi ad parandū viā
 ei'. hic. ecce inq; ego q̄ iā missionis suet
 ecuror ait. Uoz clamātis in deserto para-
 te viā dñi zc. S; cur iohēs vox dicat et
 nō verbū. Bēda apit. Cōstat inq; q; vni-
 genit' dei fili' verbū vocat' p̄ris. Johāne
 attestate q̄ ait. In p̄ncipio erat verbū zc.
 Ex ip̄a nostra locutōe cognoscim' q; p̄r?
 vox sonat vt verbū postmodū possit au-
 diri. Johānes ergo vox a p̄beta dicit qz
 verbū p̄cedit. Aduentū itaq; dñicum Jo-
 hannes p̄currēs. vox dicit q; p̄ ei? ministe-
 riū patris verbū ab homib; audif. hec ille
 Unigenit' siq; de dei fili' p̄ modū vbi p̄e-
 ctissimi z sentētiosissimi a patre in eterna
 generatōe p̄ducit in quo pater det sc̄ipm
 qui z exemplar est formosissimuz oim ad
 extra p̄ducibiliū. ¶ Quia igit' verbū hoc
 in sua maiestate absconditū p̄ Johannes
 reuelatū est hominib;. ipse nō absq; ratio-
 ne vox dicit q; per exteri? signū pdicatōis
 interi? signat' misterii generatōis. Hinc
 p̄co iudicis. hinc lucerna ardens et lu-
 cens. hinc nunciuz vel angelus. hinc p̄e-
 cursor appellat'. Hec officia tunc susce-
 pit z peregit dū vineret pdicando nūc illō

idē in suis deuot' opat' suis meris' & orati
onib' ad xpi grāz noticiāz suscipiēdā salu
briter ispirādo. Nis nosse verbū qđ apud
patrē manet absconditū qđ lucē habitat in
accessibilē. Dices volo. Cōuerte pces ad
Johannē. hic nēpe vor est vbi & index ei'
& pco. O vor delectabil' & pereūti mundo
supercellēter amabil' Voces priores erāt
luct' & gemit' p calamitatib' & angustijs.
aut erāt insani freneticor' risus inter pesti
feras voluptates & in puncto desituras /
abituras i infernū delectatōes. Dec vor
fuit penitētie salutar'. vor doctrīe & liber
tatis. vor turtur' post imbrē. vor confri
gens cedros. i. supbos phariseos. S; vor
dulcis & suavis / hūiles alliciēs. vor absq;
balbuncie mendacio. vor absq; raudēdinis
simulatozie vicio / deinceps vor p omnes
modū vtuose resonatōis canora. viuat. &
iocūda. vor ad postremū for' vehemēs &
audibil' qm vor nō est quecūq; s; vor cla
mant'. Obsurauerāt nēpe iudei qđ alloq;
bat' & obcurauerūt aures suas instar aspi
dis surde vt nō audirēt vocē incantantis
sapiēter. Nil ppterea mirandū si vor cla
mosa ad eos mittebat'. Clamosa dico nō
tā strepitu & aeris verberatōe exteriori / q;
ppter latentē energiā in ipius viue vocis
actu reconditā. Sciebat em̄ dictū esse p
dicatori cui libet. clama. ne cesses. qđ si tuba
exalta vocē tuā. Qualiter fiat. rñdeo qđ
p vite meritū & p vim interioris grē & ser
uide charitat'. ex quib' reddif' qđāmodo
vor ipa viuat ardēs & fortis & lucens & p
sui intelligibilitate clamosa. O qđ mlti no
strecharis v' nō clamāt. facti canes muti.
nō valētes latrare / v' si clamor forsan est i
voce / plus ad aures corpis demulcendas
vel exasperādas exhibet' / qđ ad aures cor
dis expgiscendas. instruendas & leuādas
pfiat. Dissilis vor Johis qđ vor est cla
mantis' a qđ cōmora sūt supliminaria car
dinū pur de seraphin apud Isaiā scriptū
est. Isa. vi. Supiora cardinū mltico itel
lectu i boie supiores ptes accipe possum'
qđ sūt ratō & volūtas. & hec supliminaria a
voce clamātis cōmouent' dū ad bñ agēdū
vtuosa cōcussione spūs sancti impellunt' &
sancto castoq; timore ptemiscūt. Ho
randū qđ ly clamātis p't referri ad xpi cui'
clamo' triplex repit' in scriptura In resur
rectione Lazari / in expiratōne / & dū inul
taret sitientes ad aq̄s spiritalia. In tripli

ci em̄ deserto clamauit. in vtero virginis.
in mūdo h' literalis. & in mūdo místico seu
morali aie rōnalis. s; qm alia magis plā
cet expositio hanc nō psequor. Audini
mus igit' de voce Johānis & ei' formatio
ne clamosa. audiamus de loci q̄litate vor
clamātis in deserto. Est aut' multipliciter
intelligere h' desertū. & pmo fm litteralem
sensū. loc' est materialis & iordanis. misti
ce vo ē ipe ppls iudeoz quēadmodū Be
de & Hiero. verba declarat. In deserto in
quit' Beda. iohes clamat. qđ derelictē ac
desitute iudee solatiū redemptōis annū
ciauit. Et Hiero. Clamabat ad iudeos
furdos ppter peccata lōge positos ita de
sertos indignatōe clamoris dignos. Des
ti quippe erāt a spū dei sic dom' vacans &
scobata. & deserti a ppha lege & sacerdote.
Possum' deinceps forsan desertuz aliud
inuenire vbi Johānes vor clamātis audi
ta est. & b est limbo patz ad quē moriēs io
hānes descēdit vt eū inferis nūciaret quē
in terr' posit' indice monstrauerat. Et
qm suberit loc' ad loquēdū ampli' de de
serto. trāseo ad id qđ sequit'. Parate viam
dñi rē. Parat viā dñi qđ bñ docet & pdicat
S; si viciose distorteq; vixerit nō rectas
facit semitas ei' Parabāt viā dñi scribe &
pharisei. de quib' ait xps. Que dicit' fac
te. S; ex eo qđ addit'. Et qđ faciunt nolite
agere. Cōclusio qđ nō rectas faciebāt sem
itas eius qđ si quis interrogat qđ via est dñi
Respondeo illā esse quā ppheta cucurrif
se gratulabatur cum diceret. Viam man
datorum tuorum cucurri cū dilatasti cor
meum. De qua Isaias. Dec est via domi
ni. ambulate in ea. non declinantes ad de
xteram per indiscretū seruoze. neq; ad sin
istram per remissum corpore. Et bene ait
ppheta cucurri. Nō est pigritādū cū dies
sūt parua & dieta magna. nec sit infra para
disum mansio securā. Atvero notande
sunt conditōes vie domini. quonā eis co
gnitis meli' ipsa parabit'. Pabet siquidē
mund' viā suā & hec est lapidosa & vndiq;
spinis. vepribus. vticisq; curarum mor
daciū & sollicitudinū animas nostras
suis aculeis lacerantium atq; dissipanti
um resperfa. quāq; aurea a quibusdam ar
genteas videatur. per eam ambulantes
suscitant' sibiipsis puluerem importunū
oculis spiritalibus & serenitatem mentis
purbantem / ne qđ labatur interitu valeat.

intueri. Dabet caro via sua et hec herbosa
iocundaq; nitet introeuntib; ea. s; later an
guis i herbis. anguis. s. dolozose penitu/
dinis. anxietatis. s; et lurosa colluione ro
ta int? respicit. Dab; demon via sua q; est
tenebre et lubricum et p;ruptis circuqua; q;
cautib; pompaticoz statur; vallata. vbi
supbi tollunt in altu vt lapsu grauiozi ru
ant. Et ppha. Allisisti eos du allenarent.
Dabet aut dñs via sua hec est munda de
cens et pulcra. Prouerb. iij. Vie eius vic
pulcra Et Isa. xxxv. Erit ibi semita et via
sancta et no transibit pollut? p ea. Et in ps.
Ambulas in via imaculata. hic mihi mi
nistrabat. Et insup. Via ista via equitatis
et iusticie qua sapiens expostulabat Eccli.
xvij. Da nobis dñe via iusticie. Et ne ab
ea diuertem? monebat ppheta. Apphen
dite disciplinã ne percais d via iusta. Et
p;terea via veritatis elegi iudicia tua no su
oblit? **S**umo aut studio aduertendu
est qd alibi p eundẽ ppheta dicit. In via
ait in qua ambulabã absco. supbi la. mihi
Et rursus. Juxta iter scandalu pos. mihi
D;ct laqos. q; mltiplicia scandala ponit
aduersari? noster in via hac q; ambulam?
et ne dephendat spūs virtutis aboluir am
bulans alijs p via iusticie ptendunt ei cõ
festim secũdo laquei. vn? ad dextera q;tin?
rigore seueritatis crudeliter exerceat ali?
ad sinistra vt i degenerẽ secoredia p nimia
misericordia timid? plabat. In via humi
liratis abscondit laque? stulte deiectionis
et desperatois pessime. In via aut magna
nimitatis laque? est vane psumptionis et
detestabilis supbie. Si via frugalitatis in
trogressus fueris. absco det ilico dyabol?
sordide tenacitatis laqueu. Si rursus ad
liberalitate gressus tuos puerteris no de
erunt pdige psumptionis insidie. Soli
tudinis et ptemplationis via si a te queri
tur. caue fantasticas illusiones obumbra
tas specie quadã visionu altaz seu reuela
tionu vel solationum insolitaz qlib; aia
nonunq; turpissime delusa et derisa deti
netur. Qd si actiua magis placuerit vide
ne curis hui? seculi debriat? in omnia cor/
ruas inimici vincula laqueos et retia. Ne
p;terea illud scandalu incurras si no ppe
re cūtra successerint. de q; Diere. xij. Qua
re via impioz pspetat? Sic in singularis fa
cile est inspicere q; ampli? sollicitudinẽ ge
ram? ad paradũ via dñi et laqueos inimi

ci vbilibet ptenfos declinandũ. **E**t pfe
cto nullũ aliud piliũ est salubr? nullum
p;sus aliunde refugiu q; vt parui sim? in
oculis nostris et humiliemur sub potẽti ma
nu dei et timidi semper ac pauidi inuenia
mur. Verissimũ siquidẽ est oraculu illud
diuinũ qd audire meruit Anthoni?. Qui
dũ vidisset in spũ tot laqos et suspiras et
pauisset dicẽs. Quis hos euadet. Rõsum
est. humilitas. Quippe humilitas tã gra
cilis est tã extenuata et tã nihil habẽs q; te
neri valebit vt frustra iaciaf rete vel laqul
p cõprehensione ipi? Sic minuti piscicu
li maculas retis transiliũt et dephendunt
grossiores. Sic fm poetica fabulã anthe
us ab hercule nunq; vict? est dũ terre be
sit. s; p inane lenat? p;tinuo strangula? in
terit. **Q**uã accurata et p;funda estimati
one cõprehederat h; Diere. ppha. Diere.
x. Scio dñe q; no est hois via ei? nec viri
ẽ q; ambulet et dirigat gressus suos. Quip
pe ẽ via q; videt homini iusta et nouissima
ei? ducit ad mortẽ. vt sapiens ait. Erube
scant igit pelagiani supbi et ingri gre dei et
resipiscẽtes audiãt q; no est hois via eius
et. Qualiter g; obediẽt? voci clamantis
pate. Lerte p humilitate oñdens q; gre mĩ
est quõ sacri sancteq; omes Dinc est illud
Dirige dñe de me? i spectu tuo via meã
Et itez. Deduc me dñe i via tua. Et tho/
bias ad filiũ. Cõsilia tua in ipõ pmaneat.
et pete ab eo vt vias tuas dirigat et similia
Hoc mō pate via dñi. via regia et liberam
via artã q; ducit ad vitã. ne forte vob verũ
fiat illud pphẽ. Dimisi eos fm desideriu;
cordis eoz et. **Q**uinetiã facite rectas se
mitas ei?. Quõ rectas. Q; nimir i circũ
tu impij ambulãt. s; rectitudo pios decet
Recurue atq; retrograde instar caneri illi
via pagrat q; ad seipos amore p;prio tracti
p;tinuo reflectũt. et q;cuq; p;gũt gressib; affe
ctionũ extra semetipos n; lōge exeũt. q; cir
ca palũ p;riũ cõmodi colligati sũt catena
qdã amoris et cupiditatis. quẽadmodũ vt
los ligare solẽt histriones. aut sic eã circa
molã assidua agitatorẽ p;uoluunt. Et ecõ
tra pij et iusti scõto itinere redũt i deũ. et ma
gis ac mag; ipz intrãt. amorisq; pedib; ad
ipz sine quib; reuorsioẽ ad semetipos facta
gdiũt. Aliq; via ad pcepta referũt. semital
ad p;ilia. Per via generalr oēs incedere et
cã pare nccẽ ẽ. semite aut pfectos recipiũt
aut qdã cõpendio ad pfectoẽz introducũt.

J

Duo

K

Uel si viā dñi ⁊ semitas ei⁹ ad idē specta
re dixerim⁹ adiuuabit nos p hac expōsiti
one Grego. q̄ p̄cepta dñi ⁊ multa esse dicit
⁊ vñū. multa in diuersitate opis. vñū i ra
dice charitat̄. qm̄ finis legis dilectio. Si
parauerim⁹ igit̄ viā dñi q̄ est charitas tūc
rectas faciem⁹ semitas ei⁹ adimplēdo iu
ste dignos p̄cepta. Uel parare d̄r viā dñi
q̄s faciēdo qd̄ in se est p̄ attritionē. s̄ post
q̄ insula est gr̄a. iā rectas facere p̄t in ei⁹ ⁊
tute semitas dei. Fac iterim qd̄ potes pa
rando viā dñi vt tandē possis eo miserate
rectas facere semitas ei⁹. Uel vt p̄dictū ē
parare viā dñi ad p̄dicatores respicit. ⁊ re
ctas facere semitas ei⁹ cōiter ad oēs. s̄ op
tet p̄dicatores p̄t in seip̄o rectas facere le
mitas dñi. q̄ inefficacit̄ p̄gredi audeat ad
parandū viā ei⁹ circa alienos. Alioq̄n cō
parabit cancro q̄ cū reptādo retroq̄ cedē
do hac atq̄ illac oberret. dicit̄ in fabulis
aliū cancrum monuisse vt recte incederet.
Cui qd̄ aliud r̄ndendū erat q̄ vt p̄ior re
ctū iter oñderet. Si ductor greḡ ariel nō
rectas faceret semitas suas. greḡi cetero q̄
liter viā parabit. Ducet poti⁹ in p̄cipitiū
⁊ ruinā quēadmodū si cecus cecū du xerit
ambo in foueā cadūt fm̄ dictū veritatis.
Et hec est prochdoloz cā nō mediocris q̄
re tot puuli deserūt iter vey: et ambulāt p̄
vias tenebrosas. difficiles ⁊ asperas. Du
ctor nēpe rarus est q̄ rectas faciat ante eos
semitas. s̄ sicut p̄pls itat̄ sacerdos: ⁊ vti
nā nō deterior. turpior ⁊ p̄ditior sacerdos
q̄ p̄pls. Hinc iohes q̄ vox erat clamans
in deserto ad parandū viā dñi p̄t i seip̄o
rectas fecit semitas. Castigauit corp⁹ suū
⁊ in seruitutē redegit ne cū alijs p̄dicaret:
⁊ ip̄e reproboz efficeret. ne qd̄ docebat v̄bo
dissiparet exp̄plo: ne pleno ventre de ieiū
nijs disputaret. ⁊ certe difficile est imo im
possibile vt q̄ viā fr̄ut̄ bñ opando nunq̄
ingressus est: nūq̄ exp̄t̄ est sc̄iaz declinan
di picula vie circūspiciēdiq̄ insidias: effi
cacit̄ doceat illos qd̄ nescit: nec didicit q̄
dem. p̄feret fortasse v̄ba plurima ⁊ de fr̄u
tibz q̄i cec⁹ de coloribz. vel pica garris di
spurabit. sed longe alit̄ docent̄ lecta vl̄ au
dita. aliter ea q̄ opibz ⁊ experientia cognoui
mus. Propterea venit iohes viā peni
tentie doctur⁹ homies. Hec est prima ve
niendi ad deū post lapsum viā. illā primū
tus strēnue fortiterq̄ pagrari. ⁊ p̄t q̄ do
ceret iniq̄s viā dñi. puidit ne iniq̄s br̄cti

pprio corp̄is regno seruos. ⁊ q̄ libertatē a
peccato docebat: ip̄e liber ⁊ rex haberetur
Qualit̄ oro p̄ doctrinā alijs recte p̄sident
q̄ seruituti ⁊ sordissime seruituti subiacer ⁊
mancipiū corp̄is effect⁹ est p̄t. **I**nsup
iohes hausit ore cordis apto fluenti gra
tie celest̄. quaz satageret in alios loquēdo
diffundere: ⁊ q̄ alios ad amorē eterne feli
citat̄ succendere venerat. p̄t in se p̄ san
cte meditatiois studiū ⁊ vehementiā desi
derij celest̄is felicit̄ exarsit. **Q**uocirca re
sumo p̄clusionē alias positā q̄ vita iohis
fuit angelica. ⁊ int̄ viatores post xpm̄ ⁊ ma
trē eius p̄fectissima. Deducet ista p̄clusio.
tum ex sublimitate p̄phetadi. tū ex auste
ritate viuendi. tū tercio ex multiplicitate
merendi. Itaq̄ p̄phetia iohis mirabilior
fuit q̄ alie certior ⁊ clarior. Mirabilitatē
vide dū puer infans adhuc in vtero sextū
mēsem agens sic illustrat⁹ in rōnali fr̄ute
vt p̄sentia nouit̄ p̄cepti saluatoris ⁊ agno
sceret ⁊ gestibz exultatiois qz v̄bo non po
terat nunciaret: nec ip̄e t̄mmodō p̄pheta
uit. sed ⁊ p̄phetadi sp̄m vtriq̄ parētī cō
tulit. Inde est canticū illud eccl̄ie. Uetr̄is
obstruso posit⁹ cubili senseras regē thala
mo manentē. Uetr̄ fm̄ vaticiniū Diere
mie hinc sterile gestatē in vtero p̄phetez
iam puez. Ihs puer erat oim̄ q̄ vnq̄s exi
terūt corp̄alibz lineamētis minor. Alioq̄n
vel tumuit statim vterus v̄ginal̄ post nū
ciationē angeli. vel nō viuificat⁹ ⁊ forma
tus repente xps cū maria r̄ndit. Fiat mī.
fm̄ ver. t. ⁊ vtrūq̄ falsuz est. Nā q̄uis ma
ria cū festinatiōe ascēdisset in mōtana p̄
angelicā visionē dicta est nihilomin⁹ mī
dñi. Et vñ mibi inq̄t elysabeth vt veniat
mī dñi mei ad me. Et si mī. iā tūc erat flū
Porro iohes hūc ⁊ talē puerū nō corp̄ali
visione. s̄ illustratiōe p̄phetali cognouit.
salutauit. adorauit Et hec ē singular̄ ⁊ su
pra modū mirabil̄ p̄phetia cui par in alio
hoim̄ nulla repta est. p̄pterea q̄ ad hoc ma
ior iohes nemo surrexit q̄ in deserto etiā vte
ri sterilis vox clamāt̄ inuētus est. **A**tte
dam⁹ insup claritatē certitudinēq̄ p̄phe
tie sue dū iā ex vtero nat⁹ prodijt ⁊ veniē
tem ad se dñm̄ digito demonstrauit. **L**ete
ri t̄m̄ (cantat eccl̄ia) cecinere vatū corde p̄
sago. vt in illo q̄z deserto vox clamāt̄ exi
steret. **D**eniq̄ iohes mories/patribz il
la sedētibz in tenebr̄ nūciauit. qd̄ q̄li lin
gua. q̄li ve fm̄ de factū est/nō pua est q̄stio.
d d

Qualiter etiā vixit ip̄a ioh̄is an̄ia cū ceteris in limbo iustoz / et an alioz sciam. fidē. spem et caritatē ceterasq; virtutes sua denūciatione adauerit. aut verū sua p̄ntia clarifica eisdē illustrauerit / grata est. sed parā doctis tradita est materia. Et de locutione siquidē cōs est difficultas. de angelis de aiabo separatis. saluat. seu dānat. q̄lis ē bec. Idcirco pro nūc sufficit agere qd̄ mihi pbabil̄ faciliusq; videt cū paucis et quibusdā antiq̄z. Imagior igit quālibz substantiā separā liberā esse tam q̄ ad morōez obiectalē sui et eoz q̄ in ea sunt / q̄ etiā q̄ ad receptionē influxus seu motiōis cuiuslibet extrinsece obiectalis / ita vt rōne primi q̄libet posset dici tabula q̄daz lris plena seu liber inscriptus. q̄ tabula et qui liber p̄ libitū nūc apiunt. nūc claudunt. nūc parum. nūc multū. et dum apit a libero arbitrio liber sube huius separe / ip̄a dicit loq̄. dū clauditur est i ea silentiū. Uoco autē claudere hic et agere nō pprie vt i materialibz fit. s; silitudinarie / dū morio obiectalis intētiō nū existentiū in substantijs separatis suspēditur a voluntate. vt dū rursus ab eadē extra agere seu radiare pmittit. Et talis quidez imaginat̄ locutio subaz separaruz q̄ nihil aliud est q̄ manifestatio libera et intelligibilis sui vel eoz q̄ in eis sunt. q̄ locutio tāto ē vehēntior et clamorosior. q̄nto itelligibilior atq; aptior. Intra qd̄ Ioh̄es merito vor clamans vocat̄ ē. **S**ile poia q̄ ad auditiōē intelligere possum? ponēdo libertatē in recipiēdo p̄ aures mentis motiōes hmōi obiectales. quēadmodū si esset speculū vsquequaq; / speculū respectu cuiuscūq; radiatōis lumine sup ip̄m incidētis. Hoc mō ioh̄is an̄ia loq̄ potuit in limbo. et sic audiri ip̄e vor clamans in deserto. **E**t qm̄ sancti p̄res incole limbi deserti. et bñ deserti et a felicitate alieni. cupide multūq; de sua liberatiōe certuz aliqd̄ audire sitiebāt. Interrogāt nō ambigo iohannē nouit̄ e terris ad eos descendentes. si qd̄ boni nūcū. si qd̄ sperāde liberatiōis afferret. at qui nō amaro silētiō subtruncit ioh̄es nō locutiōibz eozūdez aures clausit vtpote q̄ prece iudicis venientis / et sol lucifer oriētis / et nūci saluatoris iā apparētis in deserto pate viā dñi rectas facite semitas ei. q; veniens veniet et nō tardabit. **I**ā in terris visus et cū homibz puerfatus est. iam a me cognit̄ est. p̄dicatus. baptisatus et indice demonstrat̄.

Ad hanc vocez noua lux oriri visa est in deserto illo inferiori sedentibz in tenebris et in vmbra mortis. gaudiū q; leticia et tripudiū. **I**ā min⁹ redet eos exiliū sui. q̄nto minore agnoscut̄ spei sue dilatiōē. nā magis et magis. p̄ sanctas affectiōes. parant in seip̄is viā dñi et p̄ ignita desideria caritatis. rectas faciūt semitas ei. **P**lura sciscitant̄ a iobanne de celeritate et mysterio redēptiōis sue. de cōditionibz redēptiois. de forma. modoz redimēdi. nec satiant̄ interrogatiōibz / sed qd̄ plurimū delectat audire / vt sepi⁹ iteratur expostulat̄. Quid agit ioh̄es vor clamans in deserto. Rūdet ad singula. cōfirmat fidem. spem corroborat / caritatis feruore exuscitat. **H**ec tñ ista dixerim q; sc̄os patres post obitū ignorē fuisse positos extra merēdi statuz / sed quin in sc̄ia et quibusdā alijs p̄fectiōibz nouiter acq̄sibilibus p̄ficere potuerint et etiā p̄fecerit nō videri deo. Ponūt q̄ppe doctores absq; vlla absurditate gloriā beatoz accidentalē plerūq; maiore fieri tā in cognitiōe q̄ dilectiōe ac delectatiōe. q̄nto min⁹ absconuz videri debz si nō dū saluati nec terminū felicitatis adepti in cognitiōibz quibusdā amoribz et dilectiōibz p̄ficere potuerūt. Sed et de pueris absq; baptisimo decedentibus / apud nōnullos excellētes nō improbabile prozsus videt eos in p̄ntia et alijs quibusdā artibz et cognitiōibz posse instructiores fieri tempoz successiōe diuturna et experientiaz multitudine coadiuti. Sic etiam Enoch et helyas nō ita ociose viuunt vt tanta etatis longeuitate nihil nouū cogitent vel addiscant. **S**z reuertamur vnde digressi sum⁹ vbi dixim⁹ ioh̄em in propheta ceteros excessisse / qd̄ ex p̄dictis reor esse p̄spiciū: si tñ aliq; prius obiectiōnes q̄ aduersus ea fieri p̄nt absoluerimus. **E**t quo pacto dicit aliq; ioh̄es p̄phetas se dicit illud et de eo qd̄ ante suos oculos positū tenebat. Videbat iesum / tangebatur et audiebat et tu mihi dicit q̄ illū esse ioh̄ānes p̄phetabat. Non enī est p̄phetia nisi occultozū et a sensibz humanis alienozum. **S**ed acute cogitem⁹ qd̄ ioh̄ānes sensu viderit / et quid nō viderit / et exinde qd̄ et quē admodū p̄phetauerit cognoscem⁹. Erāt in homine iesu plurima corporeis sensibz et experimento cognoscibilia. vt q̄ bō erat ambulās. docēs / cū publicanis et p̄ctōibz

manducans. et ad hec cognoscenda non erat opus prophetico spiritu. Alia larebatur plurima et maxima: ut quod talis esset deus. mediator constitutus pro redemptione et reconciliacione peccatorum. quod agnus esset pro sacrificio communitatis summato immolando et similia ad quod cognoscenda et publicanda hominibus Iohannes non nisi spiritu suppletus attingere valuisset. Tale est illud. Qui post me veni. ante me factus est. Et ecce agnus dei. et cetera huiusmodi. **O**ccurrunt autem illi dicentes non debere iohannem arguere mendacium. Alioquin si mendax quomodo profectus? Ipse ei interrogat. Tu quis es. et an propheta es tu? Respondit. non sum. Quod si ex humilitatis affectu quod eum sic mendasse contingerit videat quomodo humilitate vera cum vitio mendacii connecteretur. Que enim participatio lucis ad tenebras. que conventio christi ad belial aut apulum. Fateor plane iohannem non quesivisse humilitatem pro mendacii culpa. Absit hoc ut catholicorum quod spiaz sic delirus inveniat qui hoc dicat. Verarum quod si fuit iohannes modo quo negavit se prophetam. negavit dico non simplicitate sed ad intentionem querentium. Scriptum erat in lege dei Deuteronomio xvij. prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum silem tui et ponam verba mea in ore eius loquaturque ad eos omnia que precepo illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit. ego ultor extitum. Interrogaverunt ergo iudei iohannem an propheta esset. non quod scire sed quod sciret ipse pollicebatur affirmaturum. Et confessus est et non negavit. quod non erat ille propheta promissus in lege. Christus itaque non iohannes fuit propheta ille quem ibidem moyses venturum prophetaverat. Cuius precursor et angelus iohannes extitit. ut quemadmodum Isaia olim ante promissum nunciaverat dicens. vox clamantis. Ubi licet attendere quante dignitatis iohannes fuerit atque autoritatis. ut etiam a propheta tali de eodem fieret prophetia et sue predicacionis clamor tanto ante prodere. quatenus iohannes illud esse prophetatum de seipso non humana sed prophetica instructione cognovit. Intrauit enim puer deservitum ubi de libris Isaie aut alijs ab homine nequaquam instructus est. **D**icuntur difficultas non mediocri de modo cognoscendi veras prophetias et de modo distinguendi eas ab illis hominibus et divinationibus demonum que aliquando transfigurant se in angelos lucis secundum apostolum et de cavetis se huiusmodi in talibus ne seducantur. sed ad presens dicta sufficiant. **S**equitur. Fuit iohannes in deserto. ubi de hoc et de iohannis profectio que ad austeritatem vite et merito multitudine

nem videbimus domino procedente prophetiam Iohannis. dum querit. Tu quis es. Ego inquit vocatus. et dirigite viam domini. Et egrediebantur ad eum hierosolimita universi et omnis regio iudee et baptisabant ab illo in iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat iohannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius. et locustas et mel silvestre edebat. Jam per aliquot dies iohannem in deserto tenuimus. dum enim scrutari pia curiositate conatus sum. quod ageret iohannes. et solus. et in deserto. Dum propterea super hanc admirationem aliquorum carnalium turbamur gaudentium contentare satagerem. inducitur sum referre quod pacto verum esset de eodem iohanne et sibi sibi heremicolis in contemplatione suspensis. nunquam minus solus quam cum solus. Hanc apud Ciceronem dixisse celebrat scipio superior africanus. Hac occasione in materia contemplationis incidi latissimam viam et non dum fundit echauredam ut ipsa explicanda semper sit ultra quod inuenire et veniendum cum hierosolimitis et omni regione iudee. tandem hinc ad iohannem in iordane predicantem et baptisantem. Sed tandem egrediendum est ab hoc deserto contemplationis materie silentium indicendum quoniam subsequens evangelium nostri textus loquitur. Spero et deo propicio me super hac materia contemplationis certe pulcherrima et sublimissima quodam posterius locutus atque non tam ex nostra quam aliorum sententia neque tam magis locutione quam colloquutione familiari. non demum polito curiosorum sermone sed quod quidam non loquendi more et extra lectiones ordinarias inter audire volentes propositi differere placuit itaque paterne providentie suppone malitatis. me per aliquot iam tempora in deserto tribulationis et cuiusdam solitudinis collocare. ubi quod mane contemplationis in deserto solitudinis veri israelite comedunt. etsi non pleno ore comedere. degustare tantum datum est ut saltem eius odor ex aliorum eructatione. quod mane cibi se replerent. potui aspirando sentire. verum quod textus noster dicat audiam. **E**grediebantur inquit ad eum. non dubium quod ad iohannem baptisam hierosolimita universi et omnis regio iudee. Ad hoc verbum super logica et logicis tractatores vel scandalisantes vel inculpant locutionis huius formam. Nec enim est mandatum est pueros. imbecilles. aut infantes in cunis. imo nec hierosolimitas omnis adultos ad iohannem egresos fuisse. quanto minus omnem iudee regionem. Igitur logice virtus et sermonis proprietates videntur falsitatis

arguere euangelistā marcū. q̄ hoc vniuersali
fōmone vsus est. Obiectio ista nō huic
loco dūtaxat. sed innumeris sacre scripture
locutiōibz aduersa est. ¶ Pro q̄ dissoluen
da notandū sūmope arbitror etiam iuxta
phī sūiam q̄ duplex est logica. q̄dā subser
uēns sciētis naturalibz ac pure specula
riūis q̄ vsitato noīe r̄ q̄si antonomatice lo
gica noīat. r̄ q̄ ad oīm methodoz p̄cipia
viāz h̄re describit ab hyspano q̄ sermoci
nalis a q̄busdā noīat. ¶ Porro altera ē lo
gica quā appropriato vocabulo rhetori
cam dicim⁹ q̄ principalit̄ ancillat seruit r̄
ammuniculū p̄stat sciētis moralibz/poli
ticis r̄ civilibz ad intellectū practicū spe
ctantē. Dabet aut̄ vtrāqz logica h̄mōi su
as regulas in loquēdo. modos insup pro
prios q̄bz docemur. erudimur. r̄ discimus
vex a falso discernere. ¶ Prima respicit lo
gica potissime fōmonis pprietatē alienā a
methaphoriz r̄ q̄buslibz trāsumptionibz
explicando adēq̄tionē rei ad intellectū/et
iuxta regulā suppositionū. ampliatiōnū
r̄ appellatiōnū. vim locutiōis aut̄ fōmōis
strictissima p̄cisione dūiudicando. Nec lo
gica exulat a se r̄ abdicat oēm fere figurā
r̄ locutiōnē/oēmqz locutiōis ornatum/r̄
q̄ntū pōt̄ p̄cipiū r̄ breui⁹ p̄ceptibz interi
oribz correspōdet q̄ntū veritas p̄ eas i spe
culatiuis sciētis p̄cisior atqz lucidior ha
beat. ¶ Atvero rhetorica quā logicā alte
rā dicim⁹ potissime figuris. et tropis atqz
schematibz vtrif. coloribz q̄z floribz nō tā ne
cessarijs q̄z decoris locutiōnē suā exornat
Ceterū vulgari vsitateqz locutiōi plimū
p̄descendit/q̄rens ex sua quadā tū familia
ritate/r̄tū speciositate vt auditorz affectus
impellat q̄ vult. r̄ vel in irā vel indignatio
nē odiū v̄l amorē cōcitet audietes. Dicta
est idcirco logica hec necessaria ad sciētias
morales. qz ad affect⁹ cōcitādos genera
dosqz si boni sunt/aut ad sedādos. aut cō
pescendos seu tollēdos si mali repiant/lo
gica p̄cedens nō sufficit. Illa enī inquiri
tīmō veritatē in rebz. put̄ veritas est adēq̄
tio rei intellecte ad intellectū speculatiū
istā aut̄ put̄ est adēq̄tio q̄daz ad affectū seu
practicū intellectū. ¶ Dicamus q̄dū q̄rif
de veritate p̄positiōis alicui⁹ fōm vim vo
cis aut pprietatē fōmonis. aliter iudicādū
est r̄ req̄rendū in speculatiuis sciētis ad
quas deseruit logica prior. aliter in mora
libz atqz politicis. vbi rhetoricā vigere do

cim⁹. Et quisqz istas logicas duas vel
let cōfundere. ita vt rhetoricā in speculati
uis. r̄ logicā priorē in practicis sciētis ex
igeret. ille in absurdissimos ineptissimos
qz errores corrueret totus. ¶ Dūc est q̄ a
Tullio i rhetorica veteri r̄ alijs politicis
tibz irridens. r̄ inculpanē illi q̄ fōm logicas
priorē enitunt leges atqz cōmūes hoīm
cutiōnes interpretari. Vocant siquides ta
les verbosi. sophiste. garruli. de solo nomi
ne p̄trouersiā neccētes. inciuiles deniqz et
ceruicosi fantastici r̄ ad nullum civile seu
politicū negociū regimē atqz consiliū ido
nei vsqz adeo vt vix ipi q̄ tales sunt. loqui
quicqz audeant. /vix aliqd̄ audire p̄nt/q̄d
nō statim calumniandū aut negandū aut
distinguedū esse p̄tendāt. Sed fallit eos
plane ignorātia p̄misse distinctiōis inter
logicā atqz rhetoricā. r̄ qz logicā primā in
troducere satagūt vbi ea non opus est. ¶
Illi et a duerso nō parū aberrauerūt q̄ dū
speculatiua veritas sola cōquerit. rhetori
cos loquēdi modos principalit̄ secuti sūt
Innumeris itaqz r̄ infinitis vincū dū se
nitunt absoluerē semet p̄strixerūt. ¶ Neg
tamē nego q̄n vicissim logica vna. alteri⁹
opem quāqz requirat. Et quin pari quodā
sensu ad veritatē vni⁹ inquisitionē. p̄ter
qz p̄currant. Sed quādo. vbi r̄ q̄liter hoc
fit nō cuiuscūqz. sed sapientis r̄ artificis est
istud discernere. r̄ eius insup q̄ vtrāqz p̄
cte cognouerit. et qui sciuerit fōm materie
exigentiam. cognatos inferre fōmones. ¶
Dūc fit vt aliqui carentes logica priorē.
reperiunt in tractatibz aut doctrinis paz
resoluti. sed rudes r̄ indigesti/sicut cōtra
dictum est q̄ soli logice innitētes sophiste
sunt. leues r̄ garruli. r̄ in civili cunctatiōe
parū aut vix tolerabiles inueni. imo ad p̄
dicationes aut deliberatiōes positas ra
ro vident̄ eleuari. qz nec in illoz exercita
tione seipos tradiderūt. ¶ Iuxta hoc nō
operosus est. obiectiōnē p̄tractā dissolue
re. dicēdo q̄ nullo modo in hystoricis nar
rationibz. sicut nec in p̄phetijs r̄ documē
tis moralibz exigūt vel attendūt veritas di
ctorū conformiter ad strictas regulas pri
oris logice. Sed sufficit q̄ modus loquē
di cōmunis cui maxime se cōformat rhe
torica seruetur. vbi figurate locutiōes tro
pice r̄ transumptē p̄ parabolas r̄ similitudi
nes admittunt et ampli⁹ q̄z relique. Et h̄
est q̄d quidaz non irrationabilit̄ dicunt q̄

theologia sua habz logicā z modū loquen-
 di p̄p̄riū / z q̄ in ea nihil eē falsum de virtu-
 te f̄monis debz admitti. imo dictuz h̄mōi
 tanq̄s irreligiosum impiū z blasphemuz a
 catholicis auribz rejci cōgruit. Si q̄s ve-
 ro dixerit oppositū / z recte sensit / ille dūta-
 rat ad vim loquēdi prioris logicē oculos
 cōuertebat. Quis nō vsquequaq̄s rōnabi-
 liter. **¶** Hinc est q̄ egregi⁹ doctor Aug⁹.
 tū in locis pl̄imis. tū speciali⁹ in li. de do-
 ctrina ch̄r̄stiana regl̄as p̄ expositione sa-
 cre scripture dedit z ab alijs datas collau-
 dauit. Inter q̄s vna est p̄ synodochē vbi
 ps. p̄ toto sumit. Alia p̄ hyp̄bolē vbi ve-
 ritas ad exaḡgerandū excedit. Alia vbi lo-
 catū p̄ loco accipit. f̄m quas regulas tex-
 tus n̄ a falsitate defendit. Nā dicēdo egre-
 diebant ad euz hierosolimite vniuersi / si-
 milis est locutio sicut cū dicim⁹. oīs ppl̄s
 vel tot⁹ mūdis. vadit ad tale spectaculū.
 Dicūt ei h̄ nō p̄ p̄cisionē. s̄ ad rei magni-
 ficationē adaugēdā. Similis ē locutio cū
 subdit. Et oīs regio iudee. nisi q̄ vltra h̄
 locus p̄ locato. regio sc̄z p̄ habitātibz regi-
 onē ponit / z in talibz iuxta quorū dā expli-
 cationē attendit sensus. nō quē vba faci-
 unt. sed pro q̄ fiunt. **¶** Juxta p̄dicta sumi-
 tur cōsideratio moral̄ q̄ p̄dicatores in ser-
 monibz publicis detestādo vitia z collau-
 dando v̄tutes auctoritatē h̄nt v̄tēdi locu-
 tionibz trāssumptiōis f̄m regulas q̄bz ex-
 ponit. z iuxta licentiaz rhetorice artis. ita
 vt q̄nq̄ dicat aliqd̄ vniuersaliē viciōsū qd̄
 pro pauc̄ aut nō oībz p̄t verificari. v̄ a-
 liud tale. p̄nunciat qd̄ de v̄tute z regl̄a lo-
 gice prioris eēt falsissimū z sc̄dalogum et
 iniuriosum. **¶** Nō habeo hic exēpla mul-
 ta curiose scrutari v̄ adducere. legant oēs
 p̄pbete q̄ fuerūt. quidā f̄mocinatores iue-
 bentes in vitia / z vitiōsos arguētes. atten-
 dat p̄dicatio ch̄r̄sti. Joh̄is bap. pauli. ste-
 phani p̄thomartyr. z alioz. reuoluantur
 f̄mones z epl̄e doctor. rep̄iet q̄si vbi libet
 licentia tal̄ loquēdi vniuersaliē vt dicim⁹.
¶ Isaias dicit. i. c. Dñe caput languiduz z
 oīe cor merens a pl̄ata pedis vsq̄ ad ver-
 ticē capitis nō est in eo sanitas. Et paulo
 post. Om̄es diligūt munera sequunt̄ retri-
 butiones. Jere. 9. scriptū est. Quid vultis
 mecū iudicio cōtendere. oīs dereliquist̄
 me dicit dñs. Ezechielis. 19. Om̄is quip̄
 pe dom⁹ israel attrita fronte ē z duro cor-
 de. Ch̄r̄stus z Joh̄anes p̄hariseos incul-

pabant generalit̄. Ch̄r̄stus vocans eos
 ypocritas. sepulcra dealbata. superbos et
 auaros. Joh̄anes p̄geniem viperarū. Et
 Actū. vii. dicit stephan⁹. Dura ceruice z
 incurcūcili cordibz z auribz vos semp̄ spi-
 ritū sancto restitistis. sicut z patres vestri
 ita z vos. Apl̄s deniq̄ vocat galathas in-
 sensatos. z in cretensibz approbat dictum
 poete. Cretenses semp̄ mēdaces. male be-
 stie. pigri ventres. Primo etiā vocat apl̄s
 poetā hunc p̄phetaz. Et apud gētilēs po-
 ete p̄ p̄betis z varibz atq̄ theoloḡ habe-
 bant. z poesēs eozū sicut methaphoricas
 locutiōes veritatē continentes / occultas
 tñ / attendebāt. tales sunt in scripturis ge-
 nerales in docendo locutiōes innumere.
¶ Ex his sequit̄ alia cōsideratio q̄ incui-
 liter agerēt. imo insipient̄ z cōtra artes p̄-
 priam clerici qui locutiōes h̄mōi morales
 in quibz forte tangerent̄ / vellent generalit̄
 inculpare. aut vtentes eis molestare. nisi
 forsan vbi manifesta z p̄ricularis iniuria
 (que maḡ eēt detractoria z cōtumeliosa
 q̄ ad edificationē valens) dep̄benderetur
 qd̄ si fieret corā quibz nō oportet. Qd̄ vbi
 z q̄n cōtingit nō est possibilis p̄ arte doce-
 re. sed tūc agendū est vt sapiens iudicabit
 z put̄ edocebit v̄ctio. Cōstat enī q̄ plerū-
 q̄ fit sermo generalis ad principes qui sci-
 unt se z statū suū grauiter increpari z tan-
 gi in modis loquēdi generalibz. tolerāt tñ
 Qua igit̄ fronte et temeritate nollent cl̄ici
 de isto vel illo statu sup̄ eoz. vicijs genera-
 liter morderi vel culpari. Ista proxius es-
 set p̄harisaica cōditio qui rep̄bendere nō
 rep̄bendi q̄rebant. **¶** Tercia addo cōside-
 rationē cōtra illos q̄ in locutionibz mora-
 libz ponūt captiosos loquēdi modos i-
 logica priorū seruatos licet veros. In quibz
 tñ est falsitas apta aut sc̄dalogosa iux-
 ta locutiones vsitatas z f̄m rhetoricas in
 materia tali seruandas. Exempla ḡra. po-
 netur vna indiffinita q̄ apud morales eq̄-
 ualet vniuersali q̄ tñ indiffinita de vi logi-
 ce vera erat. apud rhetoricū z politicū fal-
 sissima. Propterea nō imprudent̄ cōdem-
 nate alique p̄positiōes tanq̄s articuli er-
 ronci aut reuocandi. in quibz tñ erat veri-
 tas de vi vocis z logice prioris / vt ista. Ec-
 clesia manens eccl̄ia p̄t errare. de⁹ z crea-
 tura nihil sunt. z similes multe. z alie etiā
 que in philosophia fuissent recepte vt ve-
 re vel saltez p̄babiles sicut sūt articli qui

de loquuntur extra meritoria.
 Et maxime consideratio hec locuz h3 vbi
 audientes no sunt triti vl vsitati tales locu
 tiones audire vel admittere. sed vulgares
 sunt aut puri morales. legiste vel canoni
 ste. Et sane imprudent agunt. ne dica im
 pudent/qui cora talibz in actibz publicis
 talem logicā purā adducūt aut phiaz seu
 methaphisicā. psertiz vbi materia talis q̄
 nihilomin⁹ mores respicit ⁊ apud eos scā
 dalum. Obseruandū est enī illud Grego.
 Jurta mores auditorū forme sermo do
 ctorū. Duius opposituz creberrime fieri
 dicit in anglia. ⁊ prochdolo: nisi puideat
 inualefcer in francia. q̄ vero apta esset ⁊ la
 ta fenestra ad errores ⁊ scandala seminan
 dos talis pmissio liquet ex pmissis ⁊ expe
 rientie vox ⁊ clamat. Deniqz cur ob aliud
 appellant theologi nri rpiis sophiste ⁊ ver
 bosi imo ⁊ fantastici. nisi qz relictz vtilibz i
 telligibilibz p auditorū qlitate transferūt
 se ad nudā logicā vel methaphisicam aut
 etiā mathematicā vbi et quādo nō oportet
 nūc de intensione formarū. nūc de diuisio
 ne cōtinui. nūc deregētes sophismata the
 ologics terminis obūbrata. nūc priorita
 tes quāsdā in diuinis. mēsuras duratōes
 instantia. signa nature ⁊ silia in mediū ad
 ducentes. q̄ ⁊ si vera atqz solida eēt sicut
 nō sunt. ad subuersionē tū magi audienti
 um vel irrisionē q̄ rectā fidei edificatiōez
 sepe proficiunt. **S**ed derinuit ecce nos
 aliqz diu modus loqndi euāgelic⁹ spero tū
 nō p̄osus inutilit ad rem accedētes vide
 am us q̄nte auctoritat⁹ atqz dignitat⁹ imo
 p̄tuoze attractatiōis Job. bap. fuerit. qm̄
 ad eū egrediebant hierosolimite vniuersi
 ⁊ omnis regio indee. tam valida erat ⁊ tam
 effica sua solitudo/sua viuēdi austeritas
 sua demū sinceritas ⁊ libertas predicādi.
 Da mihi aliquē de occupatis. ⁊ accursus/
 solitarios irridentiū. q̄ p omnes toti⁹ era
 tis sue discursus ⁊ sudores angios tantū
 dem pficiat. q̄ntū solitarius iste manēs in
 deserto fructificauit. Dirari ⁊ colere so
 lent homies psertim simplex vulgus eos
 viros quos in vita sublimes ⁊ sibimet au
 steros aspiciūt. ob hoc maxime q̄ nlla cu
 piditat⁹ aut ambitiois nota respergūtur.
 nulla proinde cōtra eos fallendi suspitio:
 aut mentiendi suboritur quādo despiciūt
 quicqd terrenū est. quicqd vile vel iocū
 dum. Et opposito predicatorēs nri rpiis.

qz talibus inbiare vehementer popularē
 ⁊ ardentē agnoscunt. sit sermo eoz in op
 probriū. sit de mendacio aut praua inten
 tione suspectū. Dicit cōfestim eis audito
 res voce vel anio. medice cura teipum.
Vidim⁹ nostra etate ⁊ nup quēadmoduz
 vnus ppter huiusmōdi vite austeritatē pe
 ne incredibile in suis p̄monibz multitudi
 nē aggregabat cui vite sue ⁊ zelo si scienti
 am ⁊ discretionē humilē sociallet. quā vti
 nā sociallet. fecisset vtiqz fructū multuz. si
 verū est illud Bern. zelus sine discretione
 p̄cipitat. Discretio aut esse nō p̄t absqz hu
 militate nec hūilitas in cōplacencia sui et
 innitendo p̄rie prudētie cōseruat. **D**e
 niqz difficile est ⁊ plus diuinū q̄ hūanum
 ⁊ nō absqz diuturno vir tutū exercitio acq̄
 sibile. vt in duobz his seruet humilitas in
 solitudine. s. ⁊ p̄dicatiōe. Cur ita. Quoni
 am solitudo facit boiem leuiter ceteros oc
 cupatos diiudicare ⁊ eis se p̄ponendū esti
 mare. Predicatio autē vbi est applausus
 p̄curusqz populoz verba dicent⁹ in celuz
 ferentū p̄temprat grauissime atqz pericu
 losissime p̄dicatozis animū vt gaudeat vt
 sibi cōplaceat vt postremo in linguis bo
 minū tamā suā foris ponat. se estimet ma
 gnū aliquē esse qualē se audit a ceteris/ac
 proinde cōtemnit ab alijs edoceri mone
 ri vel eozū duci cōsilio. Ruit p̄pterea in te
 meritatez quālibet. improuid⁹ loquit. nō
 iam ex rōne sed furore. nō ex hūilitate s3 e
 latione. nō quod dictat rō sed qd succensa
 indignatio. nō qd verū sed qd audientibz
 placitū. nō oportune s3 semp impoztune.
 nō q̄si monēs s3 q̄si potent⁹ imperās. Qui
 rursus libertatē atqz fortitudinē zeli san
 ctrozū imitatricē eē. si lingua maledica car
 pat omēs clam ⁊ palā in supiori dignitate
 p̄stitutos. nec attēdit si populū inde sub
 uerret ⁊ ad rebellandū antiabit. sed si cō
 placebit eis dē tota solitudie considerat.
Leterū cū inualuerit hūmōi p̄dicatiōis fa
 uor ⁊ seruo: effrenis/vix adhibere remedi
 um p̄mitter plebs indocta q̄n signis extri
 sece sanctitat⁹. q̄ interi⁹ corrupta est atten
 dit. ⁊ quicqd aduersum dicit ad iniurias
 refert ⁊ odiū. Ab hac mētis elatiōe ⁊ indi
 scretione p̄dicandi longe fuit Job. iuxta
 inferius dicēda. qm̄ fm auditorū qualita
 tem p̄monis linguā variat ⁊ nō ad sedi
 tionē sed edificatiōē ad humilēqz p̄niam
 singulos p̄ capacitate cohorans. **D**e

S quis. Et baptisabatur ab eo. Qualis iste
baptismus extiterit olim dicebat. et sup hoc
remitto vos ad ea que tractant a magistro et do
ctoribus. iiii. sententiarum. Confitebatur pecca
ta sua. Quodmodum iohannis baptismus
non erat sacramentalis. sic nec ista confessio.
Erat tamen utriusque et baptismus et confessio pre
paratorium quoddam et introductivum ad ve
ra sacramenta baptismi et confessionis poste
rius instituta. **D**ec autem confessio vel fiebat
fortassis in generalitate quadam. quodmodum
ecclesie mos habet fieri in publico an in
gressu missae. Vel fiebat de publicis. in pub
lico. more iudeorum in suis conventibus. Vel
si secreta erat et particularium expressiva pro
ficiabat ad humilitationem et consilium susceptio
nem et penitentiam agende cognitionem. **D**ic pen
ditur baptismum iohannis non habuisse virtu
tem peccatorum sacramentaliter deleturam. Que ratio
est. quod siue baptisatus siue baptisatus neque con
fessione altera. neque penitentia aliqua propter
delictis aliquotinus eguissent. Idcirco pro
rea non purificantur in oibus baptismis iohannis
et confessio cum baptismo christi et ab eo in
stituta confessione. Baptismus enim christi con
fessione non erigit postmodum de peccatis an
actis. neque prius an baptismum conferri potest
hominis sacramentalis confessio alioquin non esset
baptismus sacramentorum ianua. quod falsum est.
Sed oritur incidens questio. Nunquid pla
tus alicui noviter baptisati iubere posset
ut se summitteret ipse confessioni sacramenta
li obedientie causa. **E**stimo quod non. quoniam non
est aliquis obligatus confiteri sacramentaliter nisi
quod de peccato mortali sibi conscius est. Et hec
obligatio non iure humano sed diuino consur
git. Si vero aliquis de peccato suo apud de
um satisfecerit iuxta preceptum eius datum et re
gulas institutas. non potest iterum per institutio
nem pure humanam ad satisfaciendum rursus
tali precepto inuitus astringi. **C**onstat autem quod
baptisatus satisfecit deo de peccatis preteritis
sic quod non habet aliud preceptum diuinum ad im
plendum pro deletione hominis peccatorum. **P**rela
tus vero non habet ius obligandi quicumque ad
confessionem sacramentalem nisi quatenus hoc a iure
diuino descendit. alioquin possit instituire quod
quilibet quicumque immunitus a peccato confitetur
tur sacramentaliter quatenus sibi complaceret.
Suma igitur et cardo huius rationis est. nullus
obligatur idem peccatum bis confiteri sacramentaliter.
Quod quod absurdum sit videt nemo. **O**ppo
net forsitan aliquis de baptisato/ vere contrito

post peccatum/ ille immunitus est a peccato. nihilominus
obligatur per ecclesiam confiteri. **R**atione quod
non per ecclesiam. sed ex precepto diuino talis ad confes
sionem semel faciendam de peccatis post baptismum
commissis/ et an non tenet. **P**ropterea quisque
satisfecerit/ aut firmiter tunc et loco satisface
re proposuerit/ homini preceptorum manebit obli
gatio a qua poterit absolui: et non aliter se con
fitendo. **I**uxta hec apertum via ad sciendum si
semel confessus posset iterum ad confessionem sa
cramentalem suscipiendam artari. **S**ed quod alibi
ventilat ea premitto que dici poterat quoniam
que prescripserat. **T**ota in super hanc confessionis
materiam quibus vtiliter satis et a textu nostro non
abhorrenter remitto ad. iiii. sententiarum. presentium
et ad scripta doctorum. **O**bjiciet iterum de il
lo que in mortis articulo absoluit simplex
sacerdos super casibus pape et reseruat. obli
gabit enim talis absolui si conualescat iterum
papa adire et absolutiois beneficium recipere
Fateor hic cum durando et alijs quibusdam do
ctoribus inuolutissimum et vix enodabilem tan
gi materiam. **D**e modo se habendi in confessione
casuum homini reseruatorum. quod difficillimum sal
utare videtur quod liter iuxta versus ecclesie non dimi
diatur confessio/ que per duos adimplet. dum. scilicet
apud penitentiarium solum reseruat casus re
seruati. **H**anc per nunc difficultatem non incipi
am enodare tamen modo per quanto ad presentium spe
ctat dubium quod mouimus. **D**ico quod homo in arti
culo mortis aut alias se sacramentaliter absoluit.
non potest absque consensu proprio obligari rursus
per hominem sacramentaliter eadem peccata confiteri. **D**es op
positum. **I**ta confessio prior sacramentalis suum plene
effectum operata non fuisse/ quod non absoluisse
hominem a precepto dei quod est de semel confiten
do peccatum commissum. **N**olo tamen negare quod de
consensu proprio iterum possit homo sacramentaliter confes
sionem suscipere iterare et ad hoc sponta
nee obligari. **N**on nego etiam quod publica pec
cata aut etiam reseruata possit iterum referre al
teri post confessionem sacramentalem. et ad hoc for
san obligari potest/ quatenus penitentiam salutare eius
discretionem maiori precipiat. illud tamen non as
sero. **A**liud fundamentum tangit Durandus
ad confirmandum predicta. **S**upponit itaque
per regulam quod nunquam placet ecclesie vel alius iu
dex potest circa aliud preceptum iubere nisi cir
ca illud quod ad forum suum publicum potest de
duci si non fiat. **A**lioquin potest prelatum ferre
precepta super occultissimis cogitationibus
sibi remediandis. vel super illis quorum
transgressionem punire non potest neque sciret

et ita frustra lex huiusmodi ferretur ab illo. quoniam executio per eum impleri non valeret. **Occultissimum** autem omnium est confessio sacramentalis de qua stare non potest nisi per unum qui confitetur. et hoc etiam si velit. Quocirca dicit idem doctor ecclesiam non iubere fieri confessionem semel in anno. nisi per iudicium. quia scilicet precipit recipere eucharistiam. ad quam rite suscipiendam debet seipsum probare homo iuxta preceptum apostoli ab ecclesia sic interpretatum quod de mortalibus exigat confessio. **Exemplum** in bonis dicendis et intentione habenda sile ponere tur. **Scotus** fundamenter alteri inicit. **Ait** quippe quod nemo tenet aut obligari potest per se suum occultum et secretum facere publicum sic quod de foro dei cui prius soli subiacebat trahatur quantum ex natura facti in forum publicum. **Sed** stat inquit quod dices precepta sua duobus sacerdotibus facit illa esse publica quantum est ex natura facti. quoniam in ore duorum per se illud posuit quod testificari possent. quibus non sine peccato contra eum. **Iuxta** quod testimonium per sententiam publicum iudex. nec impediret sententiam iudicis quod sacerdotes duo peccant confessionem reuelando. quoniam si dedit in secreto bene fidei aliquid per se meum duobus extra confessionem proculdubio peccabunt si me prodant apud iudicem. nihilominus quod denabit caput meum. **Secundum** ista datur via ad dissolventem rationem quam dominus **Ar.** insolubile sibi reputabat. ad probandum quod stare decretali omni vtriusque sexus quilibet et confessio privilegiatur iterum tenebat pro proprio sacerdoti confiteri. **Non** inquit propter defectum sacramenti ut dicebat magister **Jo. de polliano.** sed propter aliud. **Supponit** primo quod confessio sacramentalis potest pluries super eisdem peccatis salubriter iterari. **Supponit** secundo quod due affirmatiue propositiones non repugnant ad invicem. sic quod posterior institutio positiva prioris reuocet si sit in affirmatione stare possint. **Supponit** tertio quod decretali omni vtriusque sexus sit propositio affirmatiua et sub obligatione posita. **Supponit** quarto ex predictis quod licentia data de precepto privilegiatur ex qua affirmatiua est non tollit preceptum prius factum de precepto semel in anno. **Ex** quibus concludit propositum ut estimat. et exemplificat de missa audienda die dominica. **Si** inquit daretur preceptum alicui quod missam semel audiret in parochia sua quolibet die dominico. nihilominus daretur sibi postmodum licentia quod posset audire missam in loco alio processio licet non reuocaret preceptum

Ex quo simul stare potest quod iste duas missas audiatur et ad unam obligatur et solui licentia ad aliam. **Sed** diligens inspector premissorum reperiet rationem hanc non esse insolubilem neque exemplum per se penitus esse validum quod adducit etiam supposito quod non esset decretali expressse determinans se confessio sacramentalis non rursus ad confessionem obligari quod tamen esse dicitur. **Con**cessa itaque suppositio precepta iterari salubriter potest confessio sacramentalis si tamen semel est recte facta de licentia illius quod ius habet non potest iterum cadere sub precepto pure humano sicut nec nouit institui super inuitum sicut ex premissis arbitror esse perspicuum. **Et** quod aliter loquens in finitas absurditates corrueret in illas nominatim quod baptisatus adultus potest inuitus obligari per placitum precepta dimissa confiteri. imo mulieres confiteri. **Non** enim repugnet baptisatus. et subleuans sacramentalis confessio sic nec due sacramentalis confessiones. **Si** quis dicat quod baptisatus per effectum plenissimum deletionis peccatorum a peccato et culpa. **Ita** merito precepta unquam confessionem habere potuisse. et habere sicut per omnia completa sit nihilominus ad augmentum gratie poterit iterari. quibus non baptisatus propter characterem secundum doctores in eo susceptum. **Ex**inde pro facile est diuersitate inuenire inter exemplum positum de missa audienda et confessionem. quia missas audire positum est ius. licet in diuino fundatum. et ideo potest ad plures missas per ecclesiam obligari. sic quod una audita remanebit attrita ad alteram. **Unica** autem confessio cadit sub obligatione diuini precepti. quod expleta non remanet ad papam in ad alteram confessionem super eisdem obligandi. sicut per auctoritatem unius missae potest ut prius ad alteram ferre preceptum. quia sine possibilitate subiacet dum ratio subest numero missarum audiendarum restringere vel ampliare. imo et tollere. **De** confessione autem loquitur dissimiliter. quia iuri diuino obligatio principaliter inicitur. **Facendum** est igitur quod papa non potest dare licentiam privilegiam. ut confessiones audiatur et ita ad curatos eundem erit. sed ex qua licentiam prestat et sequenti relaxatione pro supposito iure diuino ne precepta cadent rursus confiteri sacramentaliter inuitus aliquid tenere tur. **Denique** oppositum asserere de papa et ecclesia est dicere populum innumerabiles per confessiones hactenus fuisse seductos in uoluntarios et deceptos. quia vel noluerunt confessionem sacramentaliter privilegiam. esse sacramentalis quod hactenus creditum est esse saluum. vel si sacramentalis fuit indubitanter non habet ab

hinc ostendit rursus erigere ut precepto diu-
no de semel ostendo cui obediuit itez no-
lens obtemper. nolens dico. qz volens vltro
pr. Porro secus est de pccato q ad pessionem
pot obligari. qz nodu a dei iussione semet
absoluit. **Sed** videam? vñ subortu est
in iohane q sic egrediant ad eu hierosoli-
mite vniuersi z omnis regio iudee z bapri-
sabant ab eo ostetes pccata sua. **Stati** sub
iungit ro qm virt? sua ptabebat in ami-
ratione pplos in reuerentia z amore z erat
odor bon? vite in vitam. **Erat** inqt subse-
quens tertus **Johes** vestit? pilis camelo-
ru. **Ubi** iohes de vntu qtuoz cardinali-
um possessioe sil? z ornatu implicite comē-
dat. **In** vestitus asperitate tpantia notat
Erat vestit? pilis cameloꝝ q tunica erat
cilicina z rudis z aspera. **In** lūboꝝ succin-
ctōne notat fortitudo. succinge sic vir lum-
bos tuos dicit scriptura. **In** mellis come-
stione prudentia comēdat. **Del** comeder
de de christo vt sciat reprobare maluz zc.
Demū in alioꝝ eruditioe z supius respe-
ctu christi hūilitate aspiciunt iusticia. z pdi-
cabat dices. **Veniet** fortior post me. **Ac**
vero hec materia collaudatiois vberior ē
q vt nūc totū valeam? expmere. sil? z diffi-
cultates plime morales scde p ceteris in-
cludunt. **Una** ē de abstinentia z appro-
priate de obseruatioe cartbusiensiu sup n-
esu carnū. quā difficultatē olim a domio
Lameracēsi in hac cathedra morā noduz
ad calcē dissolutiois deductā esse agnouit
sed me deducturū deo ppicio pccata lectioe
Altera qz de supfluo atqz pompatico ve-
stitū an sit tolerabil? in platis. z vir? eccle-
siasticis. **Reseruat** igit istis ad sequen-
tia. regrediamur paulisp? z statū finis ad p-
cedentē textū. z aliud mysticū seu morale
ad pteplationē attinēs eliciamus. **Per**
iohem nullū apri? qz pteplatiū virū mo-
ralit? accipim? hic iohes manet in deserto
quodā nō tā materiali qz spūali dū sed z so-
litari? z eleuat se sup se. qz subleuatioe sup-
na sup cunctā hāc psumam rez fluctuanti-
um z exundantiū multitudinē attollit. hāc
subt? deserit. qz derelicta pfecto manet i de-
serto qdam mens? secretissimo z abditissi-
mo. solis deniqz exptis agnito z puio. **An**
nō bñ reliqrat mūdū z habitabat in deser-
to q dicebat. **Sibi** mūdus crucificus est
z ego mūdo. **Qui** pterea a seipo etiā deser-
tus clamat. **Vino** ego. iā nō ego. viuit zc.

Et rursus. **Siue** mente excedim? deo in
qt. **Doc** qnt fiat dat posse experiri fm
beatū Bern. nō exprimi. nec doceri pr. sz
haberi. sic h nō p inuestigationē curiosam
aut p studiū qntūcūqz vehemēs neqz per
scrutiniū scripturarū. **Ibi** enī defecerunt
scrutātes scrutiniū. sz obrinet p forte ptri-
tionē spūs hūiliati fm beatus Dion. vbi
ampli? lacrimę psunt qz lre. spūsancti vn-
ctio qz lectio. z ozo qz rō docēt. **Hō** ē tñ
respuenda vsquequaqz lectio vl doctrina
qz etsi nō manifestū qd est tale desertū qd
nemo nouit nisi q incolit. aniat tñ ad que-
rendū z viā qlibuscūqz signis amīnistrat.
Doc fecit eleuat? doctor Greg. pccipue in
moralibz. **Doc** pssim? Aug. in pssio-
nibz z soliloquijs. **Doc** deuot? Bern. sup
Lantica. **Doc** venerabil? Dugo et Rich.
de san. vic. in suis opibz varijs. **Doc** deni-
qz multū cōpendiosa z sentētiosa breuita-
te tradidit Bonauē. in libello quē appel-
lat speculū amoris. z in alio quē intitulat
itinerariū mentis in deū. **Itez** parz in rhe-
torica diuina: z silēs alijs. **Eos** potius qz me-
horoz audias. z aduertam? qd sequitur.
Dū **Johes** iste pteplatiū nř in deserto q
dā mētis inuio z ab fluru carnalitatis in-
aquofo. egrediūt ad eu hierosolimite vni-
uersi z ois regio iudee. **Regio** ista iudee at-
qz hierosolime ad lřam terra ē pmissionis
fluens lacte z melle. **Et** pculdubio nō alit
efficif hō tor? regio pmissiois/fluēs lacte
pie deuotiois. z melle saporose eruditiois
qz in pteplatoe. **Hā** extra eā pot? est sepe
hō regio qdaz egestat. vt Aug. loqitur in
pssionali. **Est** regio plena mōstris. feris
z beluis viciosaz cogitationū z serpētibz
horridis atqz pestiferis venenataz z infi-
cientiū cupidinū. **In** q demū regioe neqz
pluuia est aut ros deuote affectionis. neqz
viroz herbaz florētū. aut fruct? plantarū
ramificantū p vtuosaz opationē. neqz de-
cor est neqz species p celestē puerfationem.
Ar vero vbi iohānes est in deserto men-
tis pdictio/solitariū in pteplatoe/vbi
comedit māna absconditū. **Adiacet** circū
quaqz regio iudee. regio scz glorificationis
cuiusdā z decor pssiois. regio insup hie-
rosolime. regio visiois pacis. sic enī iudeaz
hierlm interpretant **Dui** regiois speciosis-
sime z vberime hitatores sunt. cogitatio-
nes scē. z affectioes pie. q sunt reuera hie-
rosolimite vel pacifice. z ppter cōfessiones.

laudis et glorificatione iudee regione inhabitare merent. **Q** certe pulcherrimum ob-
stipendūq; spectaculū; videre hierosoli-
mitas tales vniuersos; et omnē iudee re-
gionē egredi ad iohannē in deserto h̄ ha-
bitantē. **U**adant alij spectatū colles altis-
simos. alij siluas et flumina. alij longe patē-
tes campos. alij maria fluctibus altis intu-
mescentia; alij theatralis ludos aut mon-
stra milleformia. **P**laceat alijs celū cerne-
re; et omnē ei⁹ ornatū. decorāq; militiā. ni-
hil proorsus tale. nihil dignū cōpatione ad
prefatū spectaculū poterit vsq; inueniri.
Et enī ibi videre est q̄ forma. quo ve ordie
egrediunt hierosolimite tales vniuersi et
omnis regio iudee ad iohannē in deserto.
Gratū proorsus inspicere est omnes inclitos
in vestitu deaurato. in sumbrjs aureis. i va-
rietatis circūamictu. egredi a recessibus ab-
ditis. quos etiā habz mystica regio iudee.
Egrediunt a mēoria. egrediunt ab itel-
ligentia. egrediunt a voluntate. egrediunt
tur insup tanq; sponsus et sponsa a q̄dam
triclinio capacissimo. viriūq; rational. cō-
cupiscibilis et irascibil. **E**grediunt de-
mum ab estimatiua. a fantasia. a sensu cō-
muni. de oibus deniq; locis patentibus qn-
q; sensuū. **E**grediunt nō vt videant va-
nitate exteri⁹ ad instar dine. sed ad iohannē
in deserto. **H**oli numerū velle sciscitari q̄-
niā innūerabilis est. ita vt fas sit dicere. mi-
lia miliū ministrabāt ei. et decies centena
milia assistebant ei. qm̄ egrediunt hieroso-
lomite vniuersi. **S**ed qd agunt duz ve-
niunt. **U**triq; baptisant ab eo. qz purificā-
tur magis et magis cogitatioes et affectio-
nes tales pacifice. **E**t q̄ fortassis vlt̄ mini-
ma peccata p negligentia aut surreptōem
aut vanitatis p̄mixtionē admiserit/illa cō-
fiteat. **C**onfiteat inquit p̄ta sua. vel cer-
te id̄ confiteat peccata qz dimissa sunt/et
inde sacrificiū laudis offerūt se mutuo co-
hortantes et hymnidice canētes. **C**onfite-
mini dño. qm̄ bonus. qm̄ in se. m̄. ei⁹. **E**t
rursus. **D**isericordie dñi. q̄ nō sum⁹ con-
sumpti/et silia. **S**tudeam⁹ documētū.
et sapiētes fieri studeam⁹. et enitmur tale
nob̄ intus formare spectaculū et cōuent⁹.
Affirmo. quisq; tale sibi fabricare merue-
rit nō magnopere vagabit exteri⁹ ad viden-
dū vanitatem. impleuit quoq; iocūdus illō
satirici **T**ecū habita. **H**ō erit solus q̄ taz
numero ordinatoq; stipabit comitatu.

qui p̄terea regnū dei intra se stabilierit
ab omni p̄turbatiōe semorū. **E**terū nō ha-
bet aliud sup homines imo vic supra bru-
ta q̄ nō talit̄ ascēderit ad cor altū vt sit ta-
liter iohānes alter in deserto mō q̄ prefati
sumus. **H**ec vita p̄ficiatur semp̄ nescio
qd̄ erit q̄ ista vita nō erit iuxta dictū **A**u-
g⁹. **H**unq; alibi meli⁹ experit hō illud qd̄
de sapiētia p̄nūciat sapiens. **I**ngrediens
inqr̄ domū meā cōquiescā cū illa. **H**ō enī
habz amaritudinē p̄uersatio illi⁹. nec tedi-
um cōuicē illi⁹. sed leticiā et gaudium. **A**-
Utero si delectat nos ad h̄ spectaculū dī
uinū p̄tingere et bñ disponi i multis vt p̄-
in paucis vecemur necesse est. **I**ohannē q̄
pe morely suos imitari p̄ueniet. de q̄ sub-
dit euāgelista q̄ erat iohes vestit⁹ pilis ca-
melozū et zona pellicea circa lūbos eius. et
locustas et mel siluestre edebat. **C**irca
quē locū finē faciens expositiōi l̄rali et plu-
rima p̄rāsiens q̄ro. **U**trū vita iohis fue-
rit angelica et in h̄ hoies p̄fectissima. q̄ non
Vita iohānis fuit innatural. qz solitaria.
Domo enī fm̄ p̄hm. i. **P**olit. naturaliter
est aīal ciuile **U**n̄ et p̄uersatio dñi iesu chri-
sti q̄ est n̄ra instructio fuit cōis et nō solita-
ria. **E**t p̄firmat. qz iohes nō insegurus est
corpali ch̄istū in terr̄ p̄uersantē. q̄ non fu-
it p̄fect⁹. **N**esciētia tenet p̄ illud qd̄ ostēdit
ch̄ist⁹ inueni **D**at. xix. **S**i vis p̄fect⁹ eē
vade et v̄. oia q̄ h̄es et da pau. et se. me. **O**p-
positū p̄z ex dictis et allegari sup litteraz.
Questio ista principalit̄ est ad inuēti-
gandū d̄ vita solitaria seu p̄replatiua qm̄
tenuit **I**oh. et de cōpatoe ei⁹ ad actiuam.
Ponā notabilia et eliciā p̄clusiōes. **N**o-
tandū q̄ vno mō vita p̄replatiua seu acti-
ua a q̄busdā accipit p̄ ip̄a ania q̄ est vita p̄-
ma. et ita nō esse d̄ram int̄ istas duas vitas
in eodē hoie nisi reducā⁹ ad hūc sensum
q̄ ania viuēs vita speculatiua alit̄ se habz
q̄ dū viuūt vita actiua. **S**ecō mō accipi-
tur p̄ opatione v̄l cōuersatiōe a vita p̄ma
p̄cedēte q̄ duplex est. qd̄ā immanens. alia
trāsiēs. **N**otādū q̄ fm̄ h̄c acceptiōes
est diuersitas loq̄ntiū. **A**ccipiūt ei qd̄ā vi-
tā actiuā p̄ oī opatione corpali merito:ia
terminata ad obiectū extrinsecū. et sic gene-
ralit̄ om̄e op⁹ bonū cū gr̄a factū trāsiēs
i exteriorē naturā erit de vita actiua q̄ntū
cūq; sp̄uale vel corpale videat/et ois actus
imanes merito:⁹ eēt vita p̄replatiua/et p̄ci-
pue si sit r̄spectu dī cui⁹ mōi ē speculatio et

delectatio et amor seu fructio habita dō
Alii aliter distinguunt dicentes q̄ vita
 actiua est conuersatio corporal̄ meritoria
 fm̄ quā p̄uideat ecclē v̄l p̄t̄ ei⁹ p̄rio et p̄nci
 paliter q̄ ad corpus. vt ē exercitiū in septē
 opib⁹ mic exteriorib⁹ sicut Martha p̄ui
 uidebat corpi xp̄i. Vita autē p̄t̄platiua ē
 p̄uersatio meritoria fm̄ quā p̄rio et p̄nci
 palit̄ suffragat ecclē q̄ ad mentē et bona
 spiritalia. et sic p̄dicatio/sacror̄ m̄stratio/
 et oīo spectat ad p̄t̄platiōē. Et iste est p̄ue
 nientior modus. **Q**uo circa adhuc p̄t̄
 fieri distinctio d̄ bōis spiritalib⁹ q̄s v̄idea
 tur ip̄pria. ex abusu t̄m loquētiū/q̄s
 sic accipit̄ vt dicam⁹ generalit̄ bona sp̄ua
 lia q̄ spectat ad p̄t̄ clericor̄ et sacerdotū q̄s
 antonomatice appellam⁹. et sic p̄dia et pos
 sessioes ecclē et eius iurisdictiones erunt q̄
 dā sp̄ualia. **T**p̄alia v̄o sunt q̄ in p̄t̄ laico
 r̄u cesserūt. et sic eadē bona erūt p̄t̄ et poste
 ri⁹ t̄p̄alia et sp̄ualia. et fm̄ h̄ distinguit̄ iurisd
 dictio sp̄ualis et corporalis siue t̄pal̄. **T**er
 cio notandū q̄ in eadē ecclē p̄t̄ imaginari
 q̄druplex mod⁹ viuēdi. Quidā viuunt vi
 ta q̄ nec est p̄t̄platiua nec actiua p̄p̄rie sic
 p̄ueri baptisati nōdū capaces rōis **S**ecūda
 est vita pure actiua. **T**ercia ē speculariua
Quarta est mixta ex v̄traq̄. **Q**uarto no
 tandū q̄ aliqd̄ d̄r meli⁹ altero dupl̄. vno
 mō absolute absq̄ respectu ad aliud. alio
 mō relative seu p̄ditionalit̄. **E**xēplū p̄h̄
 ad h̄ est de h̄ qd̄ est p̄hari. **N**ā simpl̄ me
 lius ē p̄hari q̄ vitari. et t̄m in casu extreme
 necessitat̄ v̄l indigētie meli⁹ eet h̄re aut ac
 q̄rere vnū panē q̄ illo deficiente. pulcrā
 p̄hie cōclusionē addiscere. **S**ilr̄ i statu in
 nocētie vel gl̄ie multa esse poterāt bona q̄
 sub p̄posito p̄t̄o mala eēt si obseruaren
 tur. **E**t in corpe sano aliqd̄ p̄dest qd̄ ob
 est p̄supposita infirmitate v̄l crapula p̄ce
 dēte. **E**t istud d̄z notat̄ attēdi dū sit cōpa
 tio aliqd̄ in bonitate v̄l utilitate. et sil̄ibus
 vel dū q̄rif. qd̄ expedit in regimētie hu
 mane. **D**icam⁹ p̄mo q̄ stat in q̄libet istor̄
 q̄tuo: statuū boiem saluari. **D**e p̄mo nō
 est dubiū de p̄ueri baptisatis. decedentib⁹
 an̄ vsū rōnis. **D**e q̄rto nō est dubiū de p̄
 latis et alijs scriis q̄ diu vitā mixtā ex cōtē
 platiua et actiua exercuerūt et saluati sunt.
Quo ad duo mēbra est difficultas. **E**t di
 uerūt qd̄ā impossibile esse aliqm̄ adultum
 saluari q̄ nō vixisset vita p̄t̄platiua. q̄z oī
 q̄ oīo capax rōis diligit̄ deū sup̄ oīa si de
 beat saluari. et in tali dilectiōē q̄ sequitur

et cōgnitōē dei reperit̄ vita speculariua. **S**
 casus ē dabil̄ sic dat̄ holkor̄ vbi hō dū p̄ri
 mo incepit̄ v̄t̄ rōē exercere stat̄ in opib⁹
 mic corporalib⁹ v̄l alijs bōis exercitijs exte
 riorib⁹ absq̄ h̄ q̄ actualit̄ et formalit̄ elici
 at actū dilectiōis dei sup̄ oīa. et in agendo
 talia poterit̄ p̄ fide a tyrānis rep̄te interfi
 ci. et ita saluabit̄ tal̄ q̄ nūq̄ vixerit vita spe
 culatiua. h̄ t̄m raro euenit. **L**etex de vi
 ta speculariua nō ē difficultas q̄n hō pos
 sit saluari in casib⁹ multis q̄ nūq̄ vixerit vi
 ta actiua. q̄z ad h̄c nō est vocat⁹. v̄l q̄z ca
 sus nō occurrit exercēdi illā vitā. **P**at̄z ec̄
 de christo i v̄tero p̄ginis. de **J**ohē bap. si
 habuerit p̄t̄platiōē salutandō. **R**aro t̄m
 hō manet i vita ista diu. q̄n v̄taf̄ vita mix
 ta. p̄sertim fm̄ p̄mā distinctiōē. als. p̄sentē
 dispositiōē. **S**ecūdo loquēdo absolute
 nō h̄ndo respectū ad lapsus bōis. tal̄ ē or
 do int̄ q̄tuo: modos viuēdi p̄iores i bo
 nitate et eligibilitate q̄ p̄ria vita bona est/
 scda melior et q̄rta q̄ ē cōposita melior ē q̄
 scda et t̄rcia optia int̄ oēs. **N**ec appēbūt
 si q̄s diligēt̄ aduertat vitā ade p̄statu in
 nocētie. **N**ā si q̄s ibi vixisset ex b̄n̄placito
 dei absq̄ vsu rōis actuali et t̄m in gr̄a b̄n̄ vi
 xisset si vixisset vita actiua laborādo et co
 lendo parad̄sum terrestrē ex iussu dei/meli⁹
 vixisset et si cū h̄ fuisset aliqm̄ in p̄t̄platiōē
 dei. meli⁹ habuisset. **S**q̄z oīs indigētia
 remota erat nec exigebat t̄nc labor̄ extrise
 cus ad subleuatōē q̄rūcūq̄ indigētiarū
 vita ei⁹ speculariua optima t̄nc exercuisset/
 qd̄ ampli⁹ p̄picuū erit ex seq̄ntib⁹. **T**er
 cio p̄ accidēs et suppositiōē stat̄ in casu
 vitā actiua vita p̄t̄platiua p̄ t̄nc meliorē
 et eligibiliorē existere. **P**ōt̄ enī tanta indi
 gentia esse in primis corporal̄ ad iuuādūz.
 q̄ p̄t̄m eēt omittēre eos et eor̄ subleuatō
 nē p̄ speculariōē seu cōtēplatiōē **P**at̄z in pla
 ris vel in casib⁹ necessitat̄. **E**t si dicatur
 q̄ homo nō debz omittēre mai⁹ bonum p̄
 p̄ter minus bonū. **D**icat̄ q̄ in casu illo cō
 templatō nō est istī maius bonūz fm̄ p̄ri
 mam distinctiōē de duplici vita. **U**n
 de et quarto quādo licite potest v̄traq̄ vi
 ta exerceri speculariua scz et actiua. specu
 lariua eligibilior est et dignior et statū glo
 rie seu innocentie conformior. **V**ita enim
 q̄ digni⁹ et excellenti⁹ habz obiectū. et q̄ ex
 digniori virtute procedit eligibilior est. sic
 est de intellectu dei et dilectione seu frui
 tione eius. **N**am iste sunt operatiōes op
 timarū potētiarū in b̄ oīe respectu. opti

obiecti. fm h̄ posuit p̄hs felicitatē in boie
i. Et hi. in p̄tēplatiōe p̄me cāe / r̄ p̄formiter
(licet maḡ eleuate) ponūt theologi b̄tū
dinē in fruitiōe r̄ p̄gnitiōe dei / r̄ etiā dele
crabilior. vt p̄t. i. Et hi. **S**ilis p̄clusio
p̄t poni fm aliā distinctiōe r̄ ex ista dedu
ci r̄ p̄ aliud mediū. sic. Quāto anīa melior
est q̄ corp⁹ tanto vitā regulās aiām r̄ diri
gens in finez. melior est r̄ dignior q̄ illa q̄
tūmō respicit corpale regimē / sic est de vi
ta speculatiua respectu actiue i. ecclīa. ḡ r̄c.
Quinto / p̄supposito p̄cto r̄ indigētis
varijs in ecclīa dei ex p̄cto originalit̄ veni
entibz r̄ ceteris paribz. melior ē vitā q̄rta scz
cōposita ex actiua r̄ p̄tēplatiua / q̄s simplr
actiua vel simplr speculatiua. h̄ est q̄ vna
earū sine immixtiōe alteri⁹. **P**ro q̄ ad
uertendū est q̄ tota multitudo opoz meri
torioz vni⁹ hoīs imaginat̄ q̄i corp⁹ quod
dā r̄ homogeneū ad modū loquendi xp̄i:
**Mat. vi. Si ocul⁹ tu⁹ fuerit simplex to
tū corp⁹ tuū lucidū erit. Glo. Si intētio
simplex. bona q̄libz opatio erit. P**roba
tio. Vita illa melior est q̄ est vite xp̄i p̄for
mior. s; xp̄s p̄uerfat⁹ est fm totū corp⁹ vi
te sue ad regulā. r̄ vitā cuiuscūq; mēbri sui
scz tā actiue q̄ speculatiue. ḡ r̄c. **C**ōfirma
tur. qz corp⁹ alicui⁹ p̄fecti⁹ viuūt dū p̄ lo
co r̄ tpe vitā q̄libz mēbro suo. nūc isto. nūc
illo. q̄ si p̄tinue vno vteret. qd̄ est; p̄fecti⁹
v̄puta oculo. p̄suppositis indigētis ad q̄
rū reuelationē quodlibz mēbroz vtile est.
r̄ p̄uiso q̄ ocl̄s sit in suo vsu ad directōez
man⁹ r̄ pedis. **E**t ex h̄ sumit̄ r̄isio ad in
stantiā q̄ fieri p̄t r̄ moueret paz; p̄sideran
tes qz vitā p̄tēplatiua fm se p̄siderata me
lior est r̄ dignior fm dicta. ḡ melior est hō
dū fm eā viuūt q̄ dū viuūt fm actiua. **S**ic
enī argueret q̄ hōim corp⁹ eēt nobilit̄ si ef
fet totū ocul⁹ q̄ b̄ndo varietates q̄s ad p̄
sens obrinet / r̄ pictura pulcrior si tota eēt
albedo q̄ dū varijs colorū appositionibz
decorat. **S**ilr̄ dicendū est h̄ q̄ corp⁹ o
perationū hūanaz qd̄ imaginat̄ q̄si et ho
mogeneū r̄ diuersaz rōnū / p̄fecti⁹ est dū p̄
q̄libet sui p̄te est i. exercitio (p̄supposito sp̄
q̄ vitā speculatiua est velut illustratio r̄ di
rectio / r̄ viuificatio anie sit in suo actu suf
ficiēti) q̄s si dimissa actiua esset p̄tinue in
speculatiōe sub ḡdu intēsiōi / p̄suppositis
indigētis primoz. **S**peculatiua enī vt q̄
dā ait vidēs fr̄is inopias r̄ torpēs a iuua
mine. deficit a fraternā dilectione / r̄ p̄ p̄se

quēs a dilectiōe dei cōnexa. r̄ tūc nō viuūt
p̄tēplatiue q̄ cōplect̄ in diuina dilectiōe. s; in
curiosa p̄hoz speculatiōe. **E**t si q̄rit q̄i
de necessitate r̄ sub pena p̄cti tenet hō vi
uere fm vitā actiua. **D**ico vel ex suscepto
officio / vl̄ dū videt fr̄is necessitates exte
riā r̄ nō apparet q̄ ali⁹ succurrat. **E**xem
plū de elcōsina. **E**t his habet̄ radicē q̄re
star⁹ p̄latoz est p̄fectissim⁹ in ecclīa scā dī
qz est star⁹ req̄rens vtrāq; vitā p̄ loco r̄ tē
pore instar xp̄i r̄ moȳsi r̄ alioz. nā xp̄s tūc
in monte orabat. nūc p̄dicabat. nūc p̄p̄of
cibabat. **S**ilr̄ moȳses in mōte syna p̄tem
plabat ea q̄ postmodum p̄plo ministraret / r̄
descēdēs iudicia dabat p̄plo. r̄ arce fabri
cam ordinabat. **I**ta q̄libz corū d; esse bi
nomi⁹ ad modū **J**acob q̄ et isrl̄ d; r̄. **E**st ei
p̄lar⁹ isrl̄ in p̄tēplatiōe / r̄ iacob in viciōiū
supplātiōe tam i se q̄ in subditis. **E**st ei
duplici v̄rozi copular⁹. **I**te r̄ rachel. appli
catio mystica cōis est. **S**ecta p̄cto. **L**e
teris paribz vtilior r̄ secūdiōz ē in ecclīa dei
speculatiua q̄ sit actiua. **P**ro q̄ aduertē
dū q̄ duplex ē vtilitas r̄ secūditas i ecclīa
qd̄ est grossa atq; palpabil̄ q̄ a vulgo et a
viuētibz more vulgi p̄cipue reputat. r̄ illa
p̄sistit in mltitudie r̄ p̄seruatiōe bonoz
fortuitoz / r̄ corpis / r̄ pompa extrinseca
Aliā vtilitas respectu bonoz aie vl̄ meri
toz vl̄ alioz donoz ḡuitoz. **S**ecūdo ad
uertendū q̄ p̄ia bona nō p̄sunt. imo ple
rūq; nocēt nisi p̄ q̄nto ordināt r̄ disponūt
ad scōa bona. vñ nec capiūt bonitatē ali
quā moralē aut ḡuitā. nisi a bonis h̄mōi
tanq̄ a fine ad quē d̄nt ordinari / vl̄ tanq̄
instrumēta ea adipiscēdi / vl̄ tanq̄ obiecta
circa q̄ sit h̄mōi opatio fr̄uosa. imo q̄nq;
talia bona p̄cedunt deo irato vt **A**ug⁹. ait
qz videlicet vtili⁹ eēt illa nō h̄re dū obsunt
bonis moribz quēadmodū r̄ obsunt diui
tie piture. generāt ei vermē pessimū q̄ ē su
pbia vl̄ voluptas effrenata. **E**t sic in vno
boie h̄ bz veritatē. sic r̄ h̄re p̄t̄i toto corpe
mystico ecclīe. ita q̄ nūerabis merito inter
magna diuie mie dona paup̄tas ip̄i / i ta
libz bonis fortuitis. r̄ iurisdic̄tiōibz ciuili
bus. **J**uxta qd̄ dicūt h̄storie. r̄ legi in po
stilla sup̄ biblīā q̄ dū dotata eēt ecclīa bo
nis r̄palibz p̄ constantinū / audita est vox i
aere. **D**odie venenū effusus ē in ecclīa scā
dei. **E**t qd̄qd̄ fuerit de h̄ / potuit ei tūc do
tatio h̄mōi esse vtil̄ p̄pter bonitatē r̄ fide
litate d̄spēsantiū / r̄ dilatatōe ecclīe post

aduersitates habitas/nihilomin' nūc aut
alias poterit spoliatio silr esse utilis/pro/
pter maliciā eccl'asticorū talib' bonis ab/
utentiū/ vt claudat via malignantiū. spi/
nis aduersantiū ne cadāt in p'cipitiū vici/
orū. **I**uxta qd' ait dñs. **S**epiā viā tuā spi/
nis. **N**ūc ad p'positū p'clusiōis p'stat q'
p'replatiū vt sic pficit eccl'ie in bonis spi/
ritualib'. q'si de se r' imediate. actiu' aut
in bonis sp'alib'. **U**n moyses plus pfecit
in monte adorādo dū ali' p'liarent. q's mul/
tudo magna bellantiū. **S**ic de' q' nō de/
struxisset penthapolim peccatrice p'p' de/
cem iustos/si repri fuissent. p'p' miserē ec/
clesie r' eidē parcit. p'pter orōes paucorū
p'replatiū q's facit p'p' labores r' discurs/
sus r' turbatiōes multorū actiuorū. **I**uxta
qd' dicebat Jero. de heremitis antiq's/eos
esse vitā mūdi. r' ipm p' eos ne corrueret sta/
re. **D**oc infert cōtra illos q' terrena t'm/
modo cogitātes dicūt iuristas r' praticos
terrena tractātes. r' diuinitis vel edificijs l'
epulis aggregandis occupatos/vtiliores
in eccl'ia q's p'replatiū bonevite r' sp'uali
bus exercitijs intendētes. q's deliros vel
fantasticos vel inutiles reputāt. q' aīalis
hō nō p'cipit rē. **E**t allegāt q' sp'ualia abs/
q's sp'alib' diu stare nō p'nt. qd' dictū absq'
dubio nisi sane intelligat blasphemū est.
Nūc enī eccl'ia fuit melior q's duz vixit
in paup'ate. qd' etiā Jero. poit i' vita mal/
chi. r' de Romano imperio dicunt hysto/
rici r' recitat Aug'. rē. **P**otius r' veri' di/
ceret ecōtra/q' sp'alīa r' p'sertim in eccl'esia
diu absq's sp'ualib' esse nō p'nt. **E**t certū est
q' cū eis nō adesse nō p'nt. **A**liōqn falleret
chr'ist' q' dixit. **P**rimū q'ri. re. dei. r' hec oīa
adij. r'o. nō dixit ecōtra. primū q'rite dita/
tionē r' post hec regnū dei r' iusticia ei' vo/
bis adijciēt. imo sicut alias memini decla/
rasse nimīū studiū in multiplicatiōe bono/
rū sp'alīū r' iurisdictionū in eccl'ia nō pua/
causa est sue desolatōis tam in sp'ualib' q's
sp'alib' r' h' manuducebat p' silitudinē cor/
poris mystici eccl'ie total' ad corp' verum
hoīs. **N**ā intēdere nimis regimini sensua/
litaris. sp'eta directiōe rōis/est vtrūq's taz
sensualitatē videlicet q's rōem extinguere.
Dinc est q' multi p'boz r' p'replatiūorū in
eccl'ia/parū curāt si depauper' eccl'ia v' cō/
culcetur in sp'alib' istis vocatis bonis/vi/
dentes tot vicia r' abusus ex his puenire i'
cōiuijs supfluis. in venationib'. in symo/
nīs/ r' p'edis/ r' violentis. p'motionib' in
dignissimorū/ in ambitioib' p'laturarū r'
beneficiorū/ in supbijs dissolutissimis. i' vo/
luptatib' effeminatis. ceterisq's innumera/
bilib' r' nefandis abusionib' in q'bus se re/
putant gerere vitā actiuā. dando onera q'
uia rē. **E**t hec oīa cessarēt/ aut nō ita saltē
abundarēt/ in paup'ate modesta. **A**mpli/
us nō ita diuenterēt eccl'astici etiā de p'ri/
monio chr'isti dotati ad traditiōes r' ad in/
uentiones hoīm p' diuitijs cumulandis/
sp'eta lege chr'isti sicut nūc facere cōspici/
mus. fornicatiōe quadā sp'uali p'niciosissi/
ma. **E**t ad grandē tempestatē moderni tē/
poris r' scismatis. p'olandā possent appli/
cari q' omitto. q' facile est ex p'cedentib' eli/
cere. **S**eptima p'clusio. **V**ita Jo. bap.
post vitā chr'isti r' m'ris ei' fuit angelica/ r'
inter viatores saltē q' ad aliq'd p'fectissima
Pro cui' declaratione aduertendū q' vi/
ta iohis p't cōgari ad vitā aliorū tripliciter.
Uel q' ad p'phetiā vel q' ad austeritatē vi/
ctus vel q' ad meritū interi'. **S**i cōpemus
p'phetiā iohis ad p'phetias aliorū. q' ad hoc
iohes est p'fectior. q' modo certiori r' clari/
ori demonstrauit chr'istū. p'pter quē p'p'he/
te oēs illustrati sunt r' suas p'teruerūt. p'
p'phetias. **E**t h' forsan innuere volebat ipa/
veritas cū ait q' inter natos rē. **H**ec moue/
at aliq' q' iohes videbat certa exp'ientia
chr'isti: r' ob h' nō p'phetabat de eo. **D**e cer/
tis enī r' p'ntib' nō est p'phetia. **F**ateor enī
q' aliq' in homie illo videbat respectu q'ri
nō erat p'phetia. sed scia v' exp'ientia. vt q'
hic esset v'n' homo sic ambulans rē. **S**ed
alia erant quē nō videbant vt q' talis ho/
mo esset de' r' messias in lege promissus r'
agnus dei qui tolleret peccata mundi rē.
Si dicat v'teri' q' **J**ohānes interrogat'
respondit se non esse p'phetam. **D**icūt ali/
qui euz hoc dixisse ex humilitate non ex
veritate. quasi videlicet aliq' esset humili/
tas sine veritate aut quasi humilitas per
mendaciū acq'ratur. **E**t ideo verius r' ap/
tius dicat q' **J**ohes negans se p'phetā ni/
dit ad intentionē querentiū iudeorū. scie/
bant itaq's iudei scriptū esse in lege eorum
Deut. xviii. dicēte dño. **P**rophetam tibi
fulcūabo post me rē.

aduersitates habitas/nihilomin' nūc aut
alias poterit spoliatio silr esse utilis/pro/
pter maliciā eccl'asticorū talib' bonis ab/
utentiū/ vt claudat via malignantiū. spi/
nis aduersantiū ne cadāt in p'cipitiū vici/
orū. **I**uxta qd' ait dñs. **S**epiā viā tuā spi/
nis. **N**ūc ad p'positū p'clusiōis p'stat q'
p'replatiū vt sic pficit eccl'ie in bonis spi/
ritualib'. q'si de se r' imediate. actiu' aut
in bonis sp'alib'. **U**n moyses plus pfecit
in monte adorādo dū ali' p'liarent. q's mul/
tudo magna bellantiū. **S**ic de' q' nō de/
struxisset penthapolim peccatrice p'p' de/
cem iustos/si repri fuissent. p'p' miserē ec/
clesie r' eidē parcit. p'pter orōes paucorū
p'replatiū q's facit p'p' labores r' discurs/
sus r' turbatiōes multorū actiuorū. **I**uxta
qd' dicebat Jero. de heremitis antiq's/eos
esse vitā mūdi. r' ipm p' eos ne corrueret sta/
re. **D**oc infert cōtra illos q' terrena t'm/
modo cogitātes dicūt iuristas r' praticos
terrena tractātes. r' diuinitis vel edificijs l'
epulis aggregandis occupatos/vtiliores
in eccl'ia q's p'replatiū bonevite r' sp'uali
bus exercitijs intendētes. q's deliros vel
fantasticos vel inutiles reputāt. q' aīalis
hō nō p'cipit rē. **E**t allegāt q' sp'ualia abs/
q's sp'alib' diu stare nō p'nt. qd' dictū absq'
dubio nisi sane intelligat blasphemū est.
Nūc enī eccl'ia fuit melior q's duz vixit
in paup'ate. qd' etiā Jero. poit i' vita mal/
chi. r' de Romano imperio dicunt hysto/
rici r' recitat Aug'. rē. **P**otius r' veri' di/
ceret ecōtra/q' sp'alīa r' p'sertim in eccl'esia
diu absq's sp'ualib' esse nō p'nt. **E**t certū est
q' cū eis nō adesse nō p'nt. **A**liōqn falleret
chr'ist' q' dixit. **P**rimū q'ri. re. dei. r' hec oīa
adij. r'o. nō dixit ecōtra. primū q'rite dita/
tionē r' post hec regnū dei r' iusticia ei' vo/
bis adijciēt. imo sicut alias memini decla/
rasse nimīū studiū in multiplicatiōe bono/
rū sp'alīū r' iurisdictionū in eccl'ia nō pua/
causa est sue desolatōis tam in sp'ualib' q's
sp'alib' r' h' manuducebat p' silitudinē cor/
poris mystici eccl'ie total' ad corp' verum
hoīs. **N**ā intēdere nimis regimini sensua/
litaris. sp'eta directiōe rōis/est vtrūq's taz
sensualitatē videlicet q's rōem extinguere.
Dinc est q' multi p'boz r' p'replatiūorū in
eccl'ia/parū curāt si depauper' eccl'ia v' cō/
culcetur in sp'alib' istis vocatis bonis/vi/
dentes tot vicia r' abusus ex his puenire i'
cōiuijs supfluis. in venationib'. in symo/
nīs/ r' p'edis/ r' violentis. p'motionib' in
dignissimorū/ in ambitioib' p'laturarū r'
beneficiorū/ in supbijs dissolutissimis. i' vo/
luptatib' effeminatis. ceterisq's innumera/
bilib' r' nefandis abusionib' in q'bus se re/
putant gerere vitā actiuā. dando onera q'
uia rē. **E**t hec oīa cessarēt/ aut nō ita saltē
abundarēt/ in paup'ate modesta. **A**mpli/
us nō ita diuenterēt eccl'astici etiā de p'ri/
monio chr'isti dotati ad traditiōes r' ad in/
uentiones hoīm p' diuitijs cumulandis/
sp'eta lege chr'isti sicut nūc facere cōspici/
mus. fornicatiōe quadā sp'uali p'niciosissi/
ma. **E**t ad grandē tempestatē moderni tē/
poris r' scismatis. p'olandā possent appli/
cari q' omitto. q' facile est ex p'cedentib' eli/
cere. **S**eptima p'clusio. **V**ita Jo. bap.
post vitā chr'isti r' m'ris ei' fuit angelica/ r'
inter viatores saltē q' ad aliq'd p'fectissima
Pro cui' declaratione aduertendū q' vi/
ta iohis p't cōgari ad vitā aliorū tripliciter.
Uel q' ad p'phetiā vel q' ad austeritatē vi/
ctus vel q' ad meritū interi'. **S**i cōpemus
p'phetiā iohis ad p'phetias aliorū. q' ad hoc
iohes est p'fectior. q' modo certiori r' clari/
ori demonstrauit chr'istū. p'pter quē p'p'he/
te oēs illustrati sunt r' suas p'teruerūt. p'
p'phetias. **E**t h' forsan innuere volebat ipa/
veritas cū ait q' inter natos rē. **H**ec moue/
at aliq' q' iohes videbat certa exp'ientia
chr'isti: r' ob h' nō p'phetabat de eo. **D**e cer/
tis enī r' p'ntib' nō est p'phetia. **F**ateor enī
q' aliq' in homie illo videbat respectu q'ri
nō erat p'phetia. sed scia v' exp'ientia. vt q'
hic esset v'n' homo sic ambulans rē. **S**ed
alia erant quē nō videbant vt q' talis ho/
mo esset de' r' messias in lege promissus r'
agnus dei qui tolleret peccata mundi rē.
Si dicat v'teri' q' **J**ohānes interrogat'
respondit se non esse p'phetam. **D**icūt ali/
qui euz hoc dixisse ex humilitate non ex
veritate. quasi videlicet aliq' esset humili/
tas sine veritate aut quasi humilitas per
mendaciū acq'ratur. **E**t ideo verius r' ap/
tius dicat q' **J**ohes negans se p'phetā ni/
dit ad intentionē querentiū iudeorū. scie/
bant itaq's iudei scriptū esse in lege eorum
Deut. xviii. dicēte dño. **P**rophetam tibi
fulcūabo post me rē.

Sequitur propositi
ones eundem de sensu l'rali sacre scriptu
re. **E**t de causis errantium.

offensiva aut aliter male sonans / hec seq /
tur ex pdictis. **Sexta.** Sensus literalis sa /
cre scripture fuit primo p christu & aposto /
los reuelat / & miraculis elucidat / deind /
fuit p sanguine martyru confirmatus / post /
modu sacri doctores / p rationes suas dili /
gentes contra hereticos diffusius elucere /
predictu sensum lralem / & conclusiones ex il /
lo clarius vel pbabili sequentes / postea /
succesit determinatio sacrorum concilioz /
vt qd erat doctrinalit discussum p docto /
res / fieret p ecclesia sententialit diffinituz.
Opposite sunt tandē pene p iudices tam
ecclesiasticos q̄ seculares / contra eos q̄ pro /
terua temeritate nollent ecclesiastice deter /
minatiōi subiaccere. Et hoc necessaria pui /
sione factu est / qm̄ in ratiocinādo & alterā /
do aduersus veritatē nō est apud multos /
finis. **Septima.** Sensus lralis si & dū /
expugnā epibus nostris / in his que sunt /
iam apte p ecciam determinata ac recepta /
nō oportet agere curiosis ratiocinatioibz /
aduersus impugnatores / sed statutis pu /
nitioibus vri. patet ex vltima pticula pro /
positiōis pcedentis. **Octaua.** Sensus /
lralis sacre scripture si reperitur determinat /
& decisis i decretis & decretalibz / & codicibz /
concilioz / iudicādus est ad theologia & sacra /
scripturā nō minus p̄tinere q̄ symbolum /
aplozū. Propterea nō est spernendus tan /
q̄ humana seu positia institutiōe funda /
tus. Et in hoc errāt pene om̄es heretici q̄ /
post cōpilatiōem decretorū & decretalium /
inualuerūt / vidētes enī q̄ errores sui suffi /
cienter coarguūtur p sentētias doctorum /
& summorū pontificū / & concilioz generali /
um / dicūt om̄es tales scripturas apocri /
fas esse / vel falsas nisi ostendat / q̄ fuit ex /
presse in scriptura sacra / & ita sequēter ne /
gant q̄tuor doctores / & concilia / putātes q̄ /
ex sacra scriptura cōuinci nō possint. **Ve /
rū** est q̄ ex aduerso quidā inueniunt nolē /
tes vel nesciētes distinguere in ipis decre /
talibz & decretis / ea q̄ sunt de iure diuino /
pprie dicto / ab his q̄ sunt de iure pure po /
sitio / vel de iure pprie naturali. l. de mix /
to iure ex pluribz. **Sup** qua re tam i lecti /
onibz q̄ in collatiōibus / p cōmēdatōe do /
minorū iuristarū sepe locut / sum / q̄ntum /
mibi datū erat / & vrile videbat. **Siquidē** /
ignozātia hui rei turbatiōem in eccia in /
ducit plus q̄ dici possit. **Nonā.** Sen /
sus lralis q̄uis sit in multis presertim in

his que sunt necessaria ad salutē satis ex /
pressus in libris sacre scripture / vel ex illis /
euidēter sequat apud eruditos in eisde /
libris / nihilomin⁹ expedit tales sensus /
sub certis articulis cōpendiose in publi /
cum tradere / quēadmoduz de simbolo a /
postolorū & arhanasij factū fuisse cognoui /
mus. **Exigit** hoc marie cōmunitas rudis /
hominū / & capitū seu iudicioz varietas /
prout deducit sanct⁹ **Thomas** in princi /
pio sūme cōtra gentiles. **Decima.** Sen /
sus lralis sacre scripture rationabiliter ex /
plicatur apud studia generalia / & in certis /
dioecesibus / ne dū p totaz ecciam / sed per /
diocesanozū sententiā cū cōsilio doctorū /
theologicozū in eisde studijs degentium.
Que ratio: q̄nta scz effrenis quozūdam li /
bertas in loquēdo & docendo / taliter cōpe /
scatur / quoniā apud theologos debet esse /
p̄scripta loquendi forma sicut tradit **Au /
gustinus** / liberis inquit vbi vtrūq̄ philo /
sophi / & in rebus ad intelligendū difficult /
bus offensionē piarū aurū nō p̄mescūt /
nobis autē ad certā regulam loqui fas est.
Nota de studio parisiē. & articulis eius.
Nota de anglia & scocia & praga. **Nota** de /
godfrido de fontibz / et de q̄stione quā tra /
ctat / & qualiter argumēta sua nō pcludūt.
Undecima. Sensus lralis quozūdam /
articulorū / vt precise declaratus p vnum /
episcopum / etiam cum cōsilio doctorū /
si negetur esse scripture / non redditur ex h /
precise ip̄e negans hereticus. **Sed** penas /
appositas talis incurrit si sit diocesanus /
& ad reuocandum rationabiliter condem /
natur. **Probat**ur prima pars. quia potest /
ad papam appellare ex causis rationabi /
libus in casu. imo & a papa ad concilium /
generale. **Ratio** est. quoniā nec papa nec /
episcopus aliquis / est sic confirmatus i si /
de de lege cōmū q̄n possit errare. **Duo /
decima.** Sensus literal' sacre scriptu /
re / si negetur esse verus / & impugnetur raz /
verbo q̄ factu. per illos presertim qui sub /
sunt prelati & inquisitoribus qui sensuz /
talem declarauerunt esse de sacra scriptu /
ra. **Consurgit** vt frequēter vebemens su /
spitio contra tales q̄ sunt heretici / scilicet /
q̄ habent deprauatiōē i intellectu p erro /
rem / & in affectu p incorrigibilitatē vl per /
tinaciam. **Ratio** est primo: quia pferunt /
sensem suum iudicio prudentiorum & sa /
pientiorū. **Transgrediuntur** etiam ter /
ce 2

De causis errantium

minos quos ponunt patres eorum. Altera ratio est dum ea que determinata vel declarata sunt per iudices et concilium fidei. sunt talia que debent explicite credi per illos et ab illis que contradicunt. Exempla sunt manifesta in articulis parisiis condemnatis. quorum plurimi sunt de articulis fidei: quos quilibet adultus et capax rationis conuersans inter christianos tenetur explicite credere. sicut quod deus est trinus et unus. quod resurrectio mortuorum erit. quod fornicatio est peccatum mortale. quod mundus fuit creatus et non ab eterno. Et ita de plurimis. Sic etiam temporibus nostris condemnate sunt assertiones aliquae quae oppositas quilibet capax rationis et conuersans inter christianos ut communitate explicita credere obstringitur. sicut quod iuramentum licitum est tenendum quando non vergit in detrimentum salutis eterne. quod homicidium non est licitum nec approbandum quando fit absque iudiciali et legitima auctoritate. quod rex non debet remunerare homicidia et per iuria. et ita de similibus.

Transeamus consequenter ad dicendum aliqua de causis errorum et cautelis errantium. Et dicam summarium et velut ab alto. quod omnium errantium primaria radix et principalis origo fuit et est inordinata affectio vel voluntatis deprauatio. Hoc vidit Augustinus dicens approbare falsa pro veris non est natura instituti hominis: sed pena damna. Declaramus propterea istud quod nunc diximus et intendimus: et hoc narrando potius quam disputando vel conclusiue loquendo. Ecce in primis. quod error omnium in luciferorum coplicibus angelis. puenit ex damnatione voluntatis vel affectus per arrogantiam et superbiam in seipsis complacentiam per declaratur Augustinus in suo de ciuitate: et doctores communitate in secundo sententia. Ecce quod ena idcirco errauit: quia curiose percipuit fructum pulcrum visu et ad vescendum suauem: ita ut consequenter delapsa sit in hunc errorem ut crederet fieri sicut deus sciens bonum et malum. et ut etiam renocaret in dubium diuinam sententiam: quam absolute tenebatur credere: ne forte inquit moriamur. Ecce adam qui et si non seductus sit: sicut mulier. prout dicit apostolus. seductus tamen in hoc fuit secundum doctores: quod nolens contristare delicias suas. scilicet coniugem credidit veniale: quasi pro nihilo esse illud quod erat mortale. Sic habem

quod superbia et quedam sensualis complacentia inducunt errores. Consideremus inuidiam et iram ipsius cain aduersus abel: et inueniemus quod propter eam cain cecidit in buccam: et in alios multos. quod credidit peccatum suum maius esse quam diuinam misericordiam. Sic post eum errauerunt plerumque tam ex iudeis quam ex vocatis christianis: quod dicebant non esse penitentiam vel salutem post certum numerum: vel vices peccandi. sicut Augustinus. et Hieronymus de lyra notat: et sicut alii exposuerunt illud apostoli ad Hebraeos. Impossibile est eos qui semel lapsi sunt. Consideremus propterea sicut iam tactum est. quod propter inuidiam iudei prius habentes notitiam de aduentu christi: conuerterunt in oppositos errores de christo: dicentes quod erat samaritanus: demonium habens: vorax et portor: vini: et publicanorum amicus. Similiter posterioribus et etiam modernis temporibus. Quidam reputantes se iustos: et considerantes vitam prelatorum et sacerdotum: subiectam esse multis vitiis: et prauis moribus: acceperunt viam suis erroribus. sicut experientia docuit mille modis. Et ad ostensionem huius et confirmationem eorum que diximus: inferamus hic verba: formalia que actor summe de vitiis et virtutibus posuit tractatum de fide. Prima causa erroris est ignorantia capacitatis intellectus humani: quidam enim non attendentes limitatum esse intellectum humanum: credunt eum capacem esse omnium: et ideo credunt illud non esse quod ab eo non capitur. Sicut si aliquid crederet circum solis omnia continere. ipse crederet illa non esse que infra circum illum non continentur. Similis error est illis qui credunt non posse esse scientiam de magnitudine in solis et lune: et stellarum. quia ipsi non habent eam. Secunda est auersio intellectus a credendis: et ab his que possunt hominem inducere ad credendum: et conuersio ad errores. Quidam enim sic amant errores suos: ut pertrahant eis non velint cogitare vel audire. Proverbia. Non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Non est datum homini videre post tergum suum: nec videre intuitu: sic nec intelligere ea a quibus intellectus se auertit. Nolunt audire qui sunt in erroribus aliquid demiraculis: nec sacra eloquia: nec rationes doctorum: quibus possunt ad veram fidem

induci. ideo non est mirū si remanēt in erro-
ribus suis. **Tercia** est rerū subtilitas
et intellectus grossities/ qui turbidum ha-
bet visum pilū qui ab alijs videt non vi-
det/ sed nō ideo cōtendere debz eum/ ibi nō
esse/ nō videt visus humanus quicquid vi-
det acquinus. **Quarta** est distantia a
credendis. quidam enī cōmorantur in sen-
sibilibus/ qui longe sunt a credendis que
sunt inuisibilia/ nō appropinquātes ad il-
la nec studio nec exercitatiōe. ideo non est
mirū si illa non vident/ ipi sensum volunt
habere ducem ad credenda qui cecus est qm
tum ad ea. Unde sic disputant de spūali-
bus/ sicut ceci de coloribus. **Berū.** super
Lan. Quomodo lux incassum circūfun-
dit oculos clausos vel cecos/ sic animalis
homo nō percipit ea que sunt spiritus dei.
Augustinus. Deus lux est nō corporū sed
mentū. hanc lucem qui nō vidit/ est qua-
si cecus in sole. **Quinta** est negligentia
querendi dei adiutorij ad ea credenda.
Fides nō est naturalis/ imo est in electiōe
diuine bonitatis/ et donū gratuitum. Si
esset naturalis eadez esset apud omnes/ nec
esset tanta dissensio de ipa quāta est/ ideo
a deo petenda est. **Bar. ix.** Credo domie
adiuna incredulitatem meam. **Ephes. ij.**
Gratia estis saluari p fidem/ et hoc non ex
vobis/ dei enī donum est. **z. i.** **Joh. v.** De-
dit nobis sensum vt cognoscamus deum
verū/ sicut sol nō videtur nisi ex lumie suo
sic sol intelligētie nō videtur nisi ex lumie
suo/ scz ex luce gratie quā infundit. **Sz** a-
liqui sunt vt vespertiones solem non vi-
dentes de nocte quādo volant/ quia tunc
sol nō lucet sup terram/ de luce vero eū nō
vident/ quia tunc dormiūt. Sic isti soles
intelligētie ideo non vident/ quia in nocte
sunt cum ipse eis nō luceat/ lucez gratie in-
fundendo/ non propter hoc affirmare de-
bent eum nō esse. **Sexta** est obstaculuz
peccati/ quidam enim immūdia operuz
suozū/ qsi obiectu manuum/ lumē solis in-
telligētie a se repellunt. **Joh. xxiij.** Ipsi
rebeldes fuerūt lumini. **Septima** est su-
perbia que est velut inflatio faciei interio-
rum. **Augustinus.** vij. cōfess. Tumore meo
sepabar a te/ et nimis inflata facies claude-
bat oculos meos. **Berū.** super **Lan.** Su-
perbo oculo veritas nō videtur/ sincero
prz. sup illud **Nere. xlij.** Arrogātia tua
et superbia cordis tui deceptit te. **dic glo.** Dis-

hereticus arrogans/ qz superbia facit here-
ticum/ nō ignorātia. **Augustinus.** Super-
bia meretur illudi. **Abac. ij.** Quomō vi-
num potantem decipit/ sic erit superbus.
Unde Gregorius de supbis. Tanto in-
quit a dei luce longe sunt/ quanto apud se
humiles nō sunt. **Octaua** est affectio i-
ordinata. intellectum trahens ad contrā-
ria fidei. vt timor inordinatus/ vel amor/
vel odiū. Affectio inordinata est velut lip-
pitudō respectu oculi interioris. **Augusti-
nus.** Si quis alteri digito solem ostende-
rit et videre nō potuerit culpet potius ocu-
li lippitudinē/ qz digiti ostensionē. Hanc
lippitudinem purgari oportet. **Augusti-
nus.** Purgāus est animus vt prospice-
re illam lucē valeat. **Timor** multos re-
traxit ne crederent in christum. qui enim
credebant in christo despiciebant ab alijs
et extra sinagogam siebant. ideo qui glori-
am amabant/ et contemptum istum time-
bant/ nolebant ad christū conuerti. **Jo. v.**
Quomodo credere potestis qui gloria ab
inuicem recipitis/ et gloriā que a solo deo
est nō queritis. **Amor** etiam diuitiaruz/ et
timor amittendi locum et gentem iudeos
impediuit ne in christum crederēt. **Amor**
diuitiarum oculus est auarozū. **Et amor**
deliciarum est oculus voluptuosozū. **Za-
cha. v.** dicitur de impietate. **Dic** est oculus
eozū in vniuersa terra. **Proverb. xxi.** Lu-
cerna impiozū peccatum. ideo auaro vi-
detur aliquid licitum quod alijs nō vide-
tur. quia auaricia est lucerna ei/ fm eā enī
iudicat. **Luxurioso** videt illa quā nimis
amat pulchra/ cuz sic deformis/ quia amor
facit eum errare in iudicio illo. **Odium** eti-
am intellectum multozum a fide auertit.
multi valdenses odientes prelacionē cle-
ricozum/ dicunt deo obediendum esse/ et nō
homini. Aliqui etiam ex eis dicunt solis
prelatis bonis esse obediendum. Dicunt
etiam ordinem non esse necessarium ad h
qz aliquis liget vel soluat. **Et qz** nō est ne-
cesse vt aliquis confiteatur peccata sua
sacerdoti. **Et qz** relaxationes quas epis-
copi consueuerunt facere non valent/ nec
suffragia ecclie profunt mortuis. **Ite** ti-
mētes errores suos per iuramenta pro-
palari dicunt in nullo casu esse intranduz.
Ite timētes se occidi dicunt in nullo ca-
su esse hominem occidendū. **Sic** transie-
runt heretici in affectum cordis etc. **Za-**

De cōione sub vtraqz spē.

les corrumpūt omnē ordinē hierarchicū /
nedum in ecclesia / sed etiā in seculari poli
cia. Tales nihilominus protestantur se si
dem catholicam tenere / et cum euocantur
querunt subterfugia sophistica / et captio
sas rōsiones / et linguis et linguis loquūt.
Tales infecerunt regnum anglie / destru
perunt studium pragensē / et vsqz ad scociā
venerunt. Et prohdolor experimur / in
hoc regnū qualiter multiplicati sunt su
per numerū. qui ad seditiones et rebello
nes contra omnē dominationē eriguntur
et nolunt q̄ infima p̄ media reducantur in
deum / sed p̄stituant se iudices et sup̄mos.

Finis.

Incipit tractatus

magistri Johannis de Berson cōtra here
sim de cōmūicatione laicorum sub vtraqz
specie.

Oblatus iuxta senio
rum hui⁹ sacri concilij
Constantien. monitio
nem generalem / nōnul
la que concernūt expu
gnationē heresum et he
reticorū nostri tempis.
nominatum secte nouiter exorte / et protin⁹
isdicialiter damnate / de necessitate cōmu
nicandi laicos sub vtraqz specie. panis sci
licet et vini / profero cum euangelica pau
percula duo minuta / que dici possunt du
plex ille denarius quem samaritanus pro
tulit et dedit stabulario p̄ cura vulnerati.
vnius denarius decē regulas speculatiuas
alter decem praticas habet inscriptas.
Prima. Scriptura sacra est fidei regula.
contra quā bene intellectam / nō est admit
tenda auctoritas. ratio hominis cuiuscūqz
nec aliqua cōsuetudo. nec constitutio. nec
obseruatio valet. si contra sacram scriptu
ram militare cōuincatur. hec regula fun
damentū est cōmune nobis et hereticis q̄s
impugnare conamur. Propterea conce
dimus et approbam⁹ omnes vel auctorida
tes vel rationes que hanc probant / p̄ quā
to nō ad aliud probandum p̄ eos ducunt
vel induci quererētur. Quāobrem sacrascri
ptura debet considerari / quasi sit vna pro
positio copulatiua / cōnectens singula s̄ p̄
tes. et vnam cōfirmans per alteram / duci

dans et exponens. quoniam si propositio a
liqua sacrescripture posita assertiue p̄ au
ctorem suum / qui est spiritus sanctus / esset
falsa. tota sacrescripture sicut dicit Augu
sti. vacillaret auctoritas. quia simul est ra
tio assentiendi per fidem cuiuscūqz propo
sitioni signate in sacra scriptura. ita vni si
cut alteri. scilicet auctoritas diuine reuela
tionis. que vtrobiqz cōmunis est ratio cre
dendi. **Secunda.** Scriptura sacra dū
consideratur in aliqua sui parte vel propo
sitione / non est tenenda in solis terminis
illius propositionis / aut in illo sensu quē
illa propositio sic p̄ se et nude considerata
facit. Sed conferenda est et concordanda
p̄ comparationem ad alios sacrescripture
passus. Paret hec regula ex precedenti / et
p̄ exempla manifesta / qualia sunt innume
ra. Dixit itaqz christus Math. vlti. Qui
crediderit et baptisatus fuerit saluus erit.
si quis voluerit in hac precisa forma sen
tentia stare / non admissa quacūqz colla
tione ipsius cum alijs. sicut inuentos ali
quos esse tales notat Augusti. de ciuita
te dei. xxi. constat q̄ errabit manifeste / po
nendo q̄ sola fides sufficit i baptismo ad
salutem / sine alijs virtutibus. sicut trabe
rent alijs ex simili verbo christi Qui credit
in me habet vitam eternam. Amplius ar
guendo ad homines sic. Inducem⁹ illud
christi Joh. vi. Ego sum panis viuus / q̄
de celo descendit. si quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum. Et amen fm
istos nō sufficit manducatio solius panis
id est sumptio corporis. sed requiritur bi
bitio sanguinis. **Tercia.** Sacrascriptu
ra potest et debet in suis partibus et parti
alibus assertionibus / reuerenter et humili
ter et diligenter expositionē recipere / con
cordando passum cum passu et vnum p̄ al
terum indicando. Sequitur ex preceden
tibus. Et quia sic fit in omnibus alijs sci
entijs et doctrinis / in quibus intētio et sen
sus vnius dicti trahitur ex alijs / ex quibus
apparet intētio dicentis. quoniam fm Di
larium intelligentia dictorum / ex causis est
assumēda dicendi. Alioquin plura essent
mendacia et contradictiones i qualibz sci
entiarum. et precipue in sacra et diuina q̄s
essent veritates in omni modo loquēdi cō
muni. **Quarta.** Scriptura sacra in ex
positione partium suarum requirit et re
quirit homines primo predictos ingeni o

Sacra p̄ sp̄o cōmū

scdo exercitatos studio tercio hūiles i iudicio. q̄ro imūes ab affectato vicio. p̄ q̄m ex opposito alteri istoz q̄ttuoz/solz facilime falsus intellectus scripture suboriri. vt si sit hō hebetis ingenij. si iners et neglectoz studij. si supbi et arrogans iudicij. si deniq̄ fuerit infectus et depuatus ex affectu alicuius vicij. q̄m excecet tales malicia corum. Possent ista et istoz quodlibet tā auctoritatibz q̄ exēplis et rōibz multipliciter declarari. q̄ nota sunt doct̄ et alibi satis inueniuntur/breuitat̄ amor linquit. **Quinta** Scriptura sacra in sui p̄maria expositione habuit hoies eruditos nō solū humana ratiocinatione v̄ studio. sed diuina reuelatione et inspiratione spūs sancti. Patet de ap̄lis et alijs. de q̄bus loquit lucas in actibus ap̄loz. c. xij. Et paulus plures enumerat diuisiones gr̄az. inter q̄s interpretatio s̄monū et s̄mo scientie et s̄mo doctrine. **Exp̄andi** igit̄ sunt doctores in expositione sacre scripture cū doctozibz et illi q̄s cōstat h̄e p̄ditiones positas in p̄cedenti regula. p̄ferendi sunt nō h̄ntibz. S̄nt h̄ntes reuelatione. nō habentibz eā. Et dona grat̄ data possidētes nō possidētibz ea. ceteris paribus. Et proinde quincif ac reprehendit q̄rundā arrogātia modernoz. v̄supantius sibi illa de psalmo. **Sup oēs** doctes me intellexi. Et itez. **Sup senes** intellexi. Et iterū. **Sup inimicos** meos prudēt me fecisti. Sed vtinaz aduerterent si vere sint eis cause q̄ iungunt. q̄ testimonia tua exq̄sui et lex tua meditatio mea est. et reliqua. **Sexta**. Scriptura sacra nō ita recipienda est nude et insolidū. p̄ceptis alijs traditionibz hoim q̄n debeat ad intelligētā verā ip̄ius h̄ndam. iuris hūanis et canonibz et decretis et glosis sctoz doctoz frequēter et hūiliter vti. P̄t̄ ex p̄cedentibus. p̄t̄ etiā ex modo quē tenēt heretici q̄s nūc impugnant. q̄ doctozes valde diligenter allegant p̄ suis assertionibus colorādīs et corroborādīs. Et tales q̄ sunt aliq̄ nullius auctoritat̄ v̄ ponderis. sicut sunt aliq̄ glosatores decretoz et decretalū. et non sancti nec multū in theologicis eruditi. Et s̄nt aliq̄ q̄s de numero trahūt theologoz. v̄ sic arguit aduersus eos. Si doctozibz et peritis in sua arte credendum est. cur doctozibz p̄ nos allegatis non vultis credere. Quos allegatis bene intellecti sunt. p̄ nobis et alijs qui absq̄ vlla cōpatione plures

sunt et clarioz s̄mone dicētes nostraz sententiā. Si vero nō talibz in aliquo credendum est. cur eos p̄ vobis in p̄firmatione eroneoz spiritū et sensū vestroz tam curiose et exq̄sitissimo studio queritis allegare. v̄ndecūq̄ colligētes et discerpentes quātūlibet renitatur. **Septima**. Scriptura sacra recipit interpretationem et expositionem nē nedū in suis s̄bis originalibz. sed etiaz in suis expositionibz. patet ex p̄cedentibz. v̄ si allegat Auḡ. exempli gr̄a. q̄ dixerit in vna glosa sua sumēdum esse sanguinez christi in cōsecratione laicoz. et hoc de necessitate salutis. Et alibi dicat vel obseruet op̄positū s̄m intellectū q̄ prima facie colligetur ex s̄bis. attendēdū est ex dictis alijs q̄liter est h̄cordādus sibi ip̄i. Inuenit eniz dixisse. Crede et māduca. et ita dicere potuit. crede et bibisti. **Octava**. Scriptura sacra dū p̄ nouellos hoies inducit. tanq̄ credenda sit i suis nudis terminis. absq̄ alteri p̄ interpretis vel expositoris admissione. exponit grauibz piculis et scandalis nisi solerter p̄uideat et p̄festim occurratur. Patet ex p̄cedentibz. Et q̄ ad veritatē tales implicāt semetipos in dictis suis. put deductū est in sexta regula. Dū aliq̄ p̄ se inducūt doctozes et inductos cōtra se nō admittūt. Dum p̄terea vitare volūt glosā oēm. incidūt aptissime in multiplicē p̄traditionem et v̄tra q̄ iudei litterales iudicant. qui recipiūt in antiq̄s traditionibus legis expositiones suoz doctoz multas et varias. vt rabi salomonis et rabi moȳsi et alioz. quēadmodū traditū habēt in lege. Deut. xvij. sub mortis intermiatioe sacerdotibz leuitici generis esse credendū et obediendū. Ex hac p̄terea radice pestifera orti sunt et q̄tidie crescūt errores begardoz et paupez de lugduno et oim similiū. q̄ruz multi sunt laici h̄ntes i suo vulgari translatione biblie. in gr̄ade p̄iudiciū et scandalū catholice veritat̄. q̄le p̄positū est in reformatorio eē tollēdū. **Nonā**. Scriptura sacra in sui receptioe et expositione autentica finalit̄ resoluit̄ in auctoritatē. receptionē et approbationē v̄lis ecclie. p̄sertim p̄mitiue. q̄ recepit eā et ei intellectū immediate a christo. et reuelāte spūs sancto in die penthecostes. et alias pluries. Patet. q̄ q̄ Mattheus scripserit veracit̄ euāgelium. et Nichodemus nō. solū habem⁹ ab auctoritate ecclie. **Juxta illud Auḡ. Euāgelio**

nō credent nisi me auctoritas ecclie cō/
pulisset. Dec enim ineffabilis regla a spū
sancto directa/ q̄ in his q̄ fidei sunt nec fal
lere pōt/ nec falli. Probatiōes omitto. Et
q̄ hoc est primū et principiū in fide tenē/
dū. quo nō credito/ nō sup̄est arguere tra
sic negātem/ sicut nec cōtra negātem p̄ma
principia in moralibz/ et speculabilibz ar/
guendū esse tradit Aristō. Addit p̄secuti
ue q̄ sacra scriptura i expositiōe habz et ha
bere debz in reuerētia et auctoritate maio
ri/ p̄suetudinem v̄lis ecclie/ circa ea q̄ fidei
sacramēta respiciūt/ et dispensatiōe ip̄oz
q̄ auctoritates doctoris vni p̄icularis.
etiā sancti. Et sic tradit sctus Tho. in il
la questiōe. qua q̄rit. vtrū pueri infidelibz
sint inuitis parētibz baptisandi/ in ratiōe
ad oppositū. Uñ valde mirandū videtur
apud aliq̄s p̄sideratiuos/ dū vidēt q̄ statū
vt doctor aliq̄s cōposuit vnā lecturā/ vel
vnā cōpositiōe/ aut glosam sup̄ decreta/
libus aut decretis redēgit in scriptis. habet
illa glosa seu lectura in reuerētia tali/ q̄ al
legatur autērice in scolis et iudicijs. Qui
doctor si viueret/ nō esset cōpandus mille
et mille q̄ iam sunt i vita. Et tū si tota vna
vniuersitas. exempli grā. q̄ habz doctores
in omni facultate peritissimos/ declararet
aut determinaret vnā expositiōe/ circa vnū
passum scripture sacre/ vel decretorum/ aut
decretaliū/ v̄t reputab̄t aut recip̄t hu
iusmodi testificatiōe. q̄si videlicet scriptura
mortua sit maior auctoritas q̄ v̄ua. Et
si opponat q̄ in v̄uis puerit̄ iudiciū pro
pter p̄uersionē affect̄. cur nō silr p̄t dubi
tari/ q̄ in mortuis regnauerint dū viuerēt
h̄mōi passiōes iudicij subuersiue. **De
cima.** Scriptura sacra patit̄ in suis lecto
ribz/ p̄mittente deo/ q̄ errēt et p̄terue agāt
q̄tin̄ q̄ p̄bati sunt sicut manifesti. sicut dic̄
ap̄ls. Et vt studia doctorū multiplici ex
citantur. put̄ notat Auḡ. et vt p̄iculares
veritates q̄ridiano exercitio inueniantur
et eliciant̄. Juxta illud. Pertrāsibunt plu
rimi et m̄tiplex erit sciētia. Et illud. De
claratio s̄monū tuoz illūinat. cū similibz
mult̄. Nihilomin̄ dū sacra scriptura pa
tit̄ in suis lectoribz aut allegatoribz p̄uer
sum et p̄teruū intellectū/ aduersus illa que
manifeste sunt i eadē scriptura tradita/ et q̄
declarata sunt p̄ eccliam v̄lem/ et ita rece
pta p̄ fidelium obseruationē/ d̄z h̄re defensi
onē suā/ maḡ iudiciali seueritate/ et execu

tione punitiua/ q̄s ratiocinatiōe curiosa
p̄ scripturas aut v̄ba. Patet ex p̄cedētibz.
Uerificat̄ enim in talibz q̄ stult̄ v̄bis n̄ eru
diē. q̄d et experiētia q̄ridiana manifestat.
Illa q̄ppe tales negant/ p̄ q̄ sola p̄nt et de
bent ad v̄iā veritat̄ reduci/ et si nolūt aliq̄
credere nisi q̄ rep̄it̄ in biblia. inueniāt il
lic si poterūt formā sacramētoz/ et q̄ chri
stus miscuit aquā cū vino q̄d p̄secrauit. et
ita de plurimis.

Sequit̄ alt̄ denari
us regulaz p̄aticaz i expugnatione errorū
et errantiū circa materiā de laicoz cōmū
cariōe faciēda d̄ necessitate salut̄/ sub v̄tra
q̄ specie.

Debet pot̄ h̄ sacrum generale cō
ciliū iuocare auxiliū brachij se
cular̄/ si op̄ fuerit/ q̄s p̄ ratioci
natiōes/ s̄ tales/ attēta sua det̄
minatiōe q̄ iam trāsit̄ in rē iudicatā. Nihil
omin̄ in expugnatione tali p̄nt aliq̄ docto
res de p̄cilio vel aliūde scribere v̄t alit̄ age
re tra tales errores et errates/ p̄ rōnes et p̄
suasiōes/ et allegatiōes/ quēadmodum sic
nūc p̄ error̄ p̄futatiōe p̄ns op̄sculuz sub
generalibz regul̄. q̄ p̄nt lat̄ trahi et p̄icu
larius applicari p̄ rōnes deductas aū de
cretū dicti cōciliij. **Prima.** In expugna
tione h̄mōi/ debz in p̄mis p̄cedi p̄teruen
tibz aduersarijs/ quicq̄d est rheologicē et
rōnabiliter p̄cedendū/ vt accepto illo in q̄
est cōtrauersia/ facilī et cōpendios̄ ad er
roris depositiōem induci possint. Debet
enī p̄cedi sicut et sancta synodus concedit.
q̄ aliq̄n potuit fieri et factū est sine peccato
imo cū merito/ q̄ aliq̄ laici cōmunicarent̄
sub v̄traq̄ specie/ sicut aliq̄n fiebat p̄secre
tio in fermēto/ ne iudaisare videret̄ ecclia/
sicut et chris̄/ et forsān plures post eū p̄u
mitiua ecclia p̄secrauit/ et dedit hoc sacm̄
post cenā. Concedat etiā ip̄is q̄ tra sacra
scripturā nec auctoritas h̄mana/ nec cōsue
tudo aliq̄ robur habet. sed addat q̄ inter
p̄tationē vel expositiōe ip̄a recipit/ sicut
in regul̄ deductū est. **Secunda.** In ex
pugnatione h̄mōi/ principale illud circa q̄d
versat̄ difficultas/ sicut in p̄c̄to centro l̄
cardine/ est. Si cōicatio talis sub v̄traq̄
specie sit iusta generalit̄ a chris̄to/ sub debi
to salut̄ eterne/ et indispensabilē ab homie/
quēadmodū dicim̄ q̄ baptis̄m̄ aq̄ est de
necessitate salut̄/ indispensabilē p̄ hoīem/

sic q̄ nulla auctoritate v̄l consuetudine possit
 introduci v̄l institui v̄t certi hoīes nō ba-
 ptisarent bap̄tismo aq̄. Diffinit autē sac̄rū
 cōciliū/ r̄ verissime negatiuā/ sicut nec sū-
 ptio sacramēti tal̄ est necessitatē aū cibum
 vel etiā post cibū. Circa q̄d est rememorā-
 da distinctio necessaria et notāda. q̄ circa
 ministratiōem v̄l institutiōem sac̄roz que
 dā sunt de necessitate sac̄ri r̄ de iure diuino
 q̄dam s̄o sunt t̄mmodo de necessitate p̄ce-
 pti r̄ de iure hūano seu positiuo. Exēplū
 in materia n̄ra q̄ fiat p̄secratio p̄ talē s̄bo-
 rū formā. q̄ in tali materia panis. q̄ p̄ sa-
 cerdotē. H̄ est de necessitate sac̄ri r̄ iuris di-
 uini. Q̄ autē fiat in tēplo seu altari sacra-
 to. q̄ cū talib; vestib; r̄ cū lumie. q̄ cū tali-
 bus orōib;. epla r̄ euāgelio. r̄ q̄ ieiunio sto-
 macho. ieiunio etiā nature. Nec inq̄ om-
 nia atq; silia sunt de solo p̄cepto hūano et
 variabili. Sicq; ecclia possit ex causā ra-
 tionabilib; etiā p̄missa oīa vel aliq̄ talium
 immutare r̄ imutata sub p̄cepto tradere
 sic q̄ tūc peccaret hō faciēdo illud in q̄ nūc
 meret. r̄ q̄ trāsgrediēdo peccaret. **Tercia.**
 In expugniōe tali declarari p̄ facile
 apud nolētes p̄teruire/ v̄l ex affectu p̄auit-
 ter errare/ q̄ sūptio sac̄ri sub vtraq; specie
 a laic; modo nō est/ aut vnq̄s fuit de neces-
 sitate p̄cepti iuris diuini sub pena dānatōis
 eterne. Attū dū fiebat a laic; p̄cipite v̄l p̄-
 mittēte v̄l p̄sulēte ecclia/ bñ fiebat. sic dū
 p̄ficiēbāt sacerdotes in fermētato. Hunc
 vero dū certa rōne inoleuit opposita p̄sue-
 tudo p̄ eccliaz laudata r̄ iusta/ q̄ iusta p̄t̄
 ex tali consuetudine q̄ est optia legū interp̄tes
 Sūptio tal̄ temeraria est: r̄ p̄sumptiosa:
 scandalosa: seditiosa r̄ eccliaistici ritus tur-
 batiua. r̄ ex p̄sequenti eterne dānatōis indu-
 etiua. **Nec** valet cū inducūt q̄ laici p̄-
 merent sumendo sub vtraq; specie q̄ sub
 sola forma panis. Rūdel falsuz eē. q̄ meli-
 or est obediētia q̄s victime. Et q̄ p̄t ecclia
 p̄hibere aliq̄ q̄ p̄nt aliq̄ meritū augere in
 aliq̄b; p̄p̄t meli; bonū cōe adipiscēdū vel
 malū declinandū. **Quarta.** In expugni-
 one tali/ dicendū est q̄ asserētes talē sūpti-
 onē esse licitā r̄ vtilē laicis sub vtraq; spe-
 cie/ tantū errāt q̄ntū illi/ q̄ dicūt eam eē ne-
 cessariā de necessitate p̄cepti diuini/ r̄ iuris
 indispensabilis q̄si sacramēti. Patet. q̄m̄
 isti scōi dānant ap̄tissime de heresi/ oīis et
 singulos q̄ nō volūt laicos talit̄ esse cōicā-
 dos: r̄ ponūt eos extra eccliam. Et ita cō-

sequēter reputant q̄ sola general̄ ecclia sit
 apud eos. sicut olim fuit ep̄ib; Augustini
 de donatistis. que q̄s horrenda sit p̄sūptio
 videre stupor est. Et valde notandū est q̄
 ex hac auctoritate christi. Nisi manduca-
 uerit/ carnē filij hoīs r̄ biberit/ sanguines
 nō habebit/ vitā in vobis Joh. vi. volunt
 cōcludere ineuitabiliter errozē suū/ r̄ non
 attendūt q̄ in eodē capitulo christus p̄e-
 misit. Ego sum panis viuus/ si quis mā-
 ducauerit ex hoc pane viuet in eternum.
 vbi nihil loquit̄ de potu. r̄ ideo mendaces
 faciūt christū. si requirāt etiā cū manduca-
 tione sacramentali panis. sumptio etiam
 vini sacramentalis. quoniā dictū suum est
 vna cōditionalis. Si q̄s. cui; opposituz
 cōsequēris stat p̄m eos cū antecedēte sum-
 pto in se/ r̄ p̄m verba sua. imo consequens
 hoc modo repugnat antecedēti. **Est** in
 super mirabile q̄ ex illo vno verbo volūt
 concludere q̄ sacramentalis sumptio cor-
 poris r̄ sanguinis christi cadat sub tanta
 necessitate salutis r̄ iuris diuini sicut ba-
 ptismus aque. cum oppositum manifeste
 pateat p̄ doctores/ quoniā sine tali sum-
 ptione stat salus. salē in paruulis r̄ pue-
 ris circa perfectū vsum rationis sicut ob-
 seruat ecclia. Quis reperiat ex quadam
 ep̄istola Cipriani/ q̄ puuli quattuor an-
 norum recipiebant aliq̄ corpus christi.
 Pontifēni pro miraculo puez vnū talem
 q̄ oblato cibo idolis imolato nolebat aut
 nō poterat comedere/ sed bene de pane cō-
 secrato gustabat si bñ meminī. **Quinta.**
 In expugniōe tali trādendū est ad au-
 ctoritates aduersariorū inductas. primo
 q̄ aliq̄e cōcedunt p̄ quāto fundamentuz
 veritatis dicūt esse sac̄rā scripturā r̄. s̄ r̄
 te intellectā. Aliē similiter cōcedunt p̄ quā-
 to dicūt sacramētū altaris aliq̄ sumptuz
 fuisse a laicis sub vtraq; specie/ q̄uis p̄ba-
 bilius videat q̄ hec obfūatio nunq̄s a tē-
 pore doctorum cōmunis apud omnes ex-
 titerit. Aliē que dicunt sacramentum al-
 taris integre sumi debere sicut expressius
 inter omnes allegatos tradere videt̄ Be-
 lasius papa de consecratiōe distinctōe. ij.
 cōperim;. debent exponi de sacerdotibus
 ecclie q̄ celebrāt p̄ toto p̄plo apud q̄s sem-
 per fuit r̄ est de necessitate p̄cepti saltez ec-
 clie/ q̄ sub vtraq; specie cōmunicarēt/ in-
 tantū q̄ plus obligant hoc facere q̄ q̄ ier-
 umi celebrēt/ in p̄siliū doctorū dicētū

De cōione sub vtraq3 specie

q̄ vbi hō veniens ad pceptionē sanguinis
regit primo ibi aquā/quā putās fuisse vi-
nū degustat et ita frangit ieiunij nature.
debet psecrare nouiter vinū et ita sumere.
Et ita dicit pplus sanguinē bibere/q̄ mi-
nistrantes p eis/illū bibūt put intelligun-
tur auctoritates inducte/ ex canonib3 ec-
clesie. et iuxta v̄bū Augustini p̄dictuz. cre-
de et bibisti. Est enī manducatio et bibitio
iuxta eōdem distinctionē duplex. Una spi-
ritualis p fidē et amoz q̄ necessaria est in
adultis. Alia est sacramentalis q̄ si sit sine
spūali nedū nō pficit sed officit. Ladit tñ
in pcepto dñi ei3 sumptio nequaq3 p̄temni-
tur. put de p̄firmatiōe et extrema v̄ctiōe
dicit a doctorib3 q̄ dicunt esse sacramenta
non necessitatis. Et de h̄ sacramēto notef
quid egit venerabil' hugo de sancto victo-
re in morte sua. Et q̄ colligit sumptiones
sacramentalē nō esse necessitatis sicut ba-
ptismū. et ex alijs notatis sup quartū sen-
tentiā p doctores dis. xi. et p glosas Jo-
han. vi. Et p̄me ad Ehoz. xi. **Sexta.**
In expugnationē tali sunt inducēde aucto-
ritates doctorū sacre theologie/q̄ scripse-
runt in hac materia q̄s hic omittim3/ par-
tim q̄ fuerūt sufficient' allegate in h̄ sacro
cōcilio ante dānationē erroris p̄dicti. par-
tim q̄ multe sunt vulgate et note. Deniq3
q̄ stat p parte hac exp̄ientie testimonium
v̄būbet divulgatū/quale q̄ negaret debet
nō rōne/ sed sensu et flagellatiōe compesci.
Septima. In expugnationē tali p̄fice-
re videref/q̄ serenissim3 rex romanoz in-
uocat3 a sacro cōcilio/ accipet factuz illud
psequendū et terminandū/ sicut et alias be-
refes in bohemia/ cū potētia etiaz brachij
secularis. Attento p̄cipue q̄ p̄ns fuit et est
in cōcilio vbi facta sunt decreta in hac pte.
Attento p̄terea q̄ in regno frat̄ sui cuius
est successor/ hec heresis h3 exordij. et nisi
p̄uideat serpet in longinquū. **Octaua.**
In expugnationē tali videref multū p̄fice-
re/ p̄sertim apud bohemos/ si cōciliū aut
supposita ei3/ palā oñderēt nedū verbis et
epistolis. sed factis et exēplis. q̄ nō ex odio
vel inuidia p̄cedit p̄tra eos/ sed zelo solo fi-
dei et salut' aniaz. Et hoc tūc fiet eis p̄sua-
sibile si videāt et sentiāt in factis/ q̄ queri-
tur in h̄ cōcilio extirpatio omnij errorum
sine acceptiōe gent' alicui3 vel p̄sonaruz.
Et q̄ nō solis eis fiat sicut nec fiet dñi cō-
cedente p̄secutio/ et nō alijs deteri3 aut nō

min3 errantib3 detur fauor/ dissimulatio/
aut eē defensio. **Nonā.** In expugnationē
tali videref maximū esse p̄iudiciū/ si nō li-
bere p̄uenirēt theologi collatiōes mutu-
as cū caritate et absq3 p̄tentiōe frequenter
habitari/ cū p causis minorib3 et propba-
nis/ fiat q̄tidie alioz p̄uentio. Rursus o-
portet q̄ stilus p̄cedēdi theologie3 obser-
uetur. nō litigiosus aut p̄phan3. Super
q̄ re alibi scriptū regit ampli3. **Decima.**
In expugnationē tali/ viderent idonei esse
q̄ntū ad expugnationē doctrinalē/ theolo-
gi vniuersitatū illaz que nō debēt a dñis
bohemis de odio vel inuidia haberi ratio-
nabiliter suspecti. et q̄s cōstare p̄t in alijs
materijs sinceriter et vera citer et cōstanter
bacten3 decertasse/ sine nota heresis v̄l er-
roris in alijs materijs. Et ad hoc non du-
biū est parati sunt inter ceteros/ theologi
de alma vniuersitate parisiensi/ q̄ magno
in numero p̄sentes sunt in h̄ cōcilio. Sunt
et de alijs vniuersitatib3 p̄claris/ tā nume-
ro q̄ merito/ theologi p̄cellētes. **Unde**
dicūt eozū plurimi/ qui sup hoc fuerūt si-
mul p̄gregati/ q̄ p̄suetudo licite et rationa-
biliter fuerit introducta/ de nō cōmunicā-
do laicos sub vtraq3 specie. p̄sertim p3 mlti-
plicationē fidelij. Et hoc p̄pter euitati-
onē multiplicis periculi/ irreuerētie/ et scā-
dali/ circa susceptionē huiusmodi benedi-
cti sacramēti. **Primū** piculuz in effusione.
Secūm in deportatiōe de loco ad locum.
Tercijū in vasoz sordidationē q̄ deberent
esse sacrata nec passim tractata vel facta a
laicis. Et multo min3 deberet vinū conse-
cratū vendi apotecis/ sicut fit apud tales
v̄t dicit. **Quartū** in barbīs longis laicoz
Quintū in p̄suatiōe p infirmis/ qm̄ pos-
sit in vase acetuz generari/ et ita desinet.
ibi esse sanguis ch̄risti/ nec suscipiendū esset
nec nouit p̄secrandum sine missa. Et fieri
posset q̄ dare acetū purū p sanguie ch̄ri-
sti. addito q̄ in estate bibiones aut musce
generarent q̄ntūcūq3 eēt vas clausuz. qm̄
q̄ eē putresceret aut fieret velut abomina-
bile ad bibendū. et hec rō est efficax valde.
Et ex alia ratiōe qm̄ alij multi p̄bibissent.
Et queritur in quo vase fieret cōsecratio
tanti vini/ quantū requireretur in pasca-
te pro decem aut viginti milibus p̄sonaz.
Sextum damnum esset in sumptuosita-
te vini/ saltem apud multas p̄tes in quib3
vix inuenitur vinum ad celebrandum. et

alibi habere compatur. Esset preterea periculum in congelatione. Esset rursus periculum in false credulitatis inductione/et hoc multipliciter. Primo q̄ tanta esset dignitas laicorum circa sumptiones corporis christi. sicut et sacerdotum. Secundo q̄ hoc facere semp̄ fuit et necessitatis/et ita perierunt omnes. et pereunt aliter sentientes facientes aut docentes. Et om̄s generaliter tam clerici q̄ doctores et prelati qui non possentenus opposuerunt se tali consuetudini/verbis scriptis aut sententijs. et q̄ sacramenturam om̄es illi peruerteret. Tercio q̄ virtus huius sacramenti non est principaliter in consecratione q̄ in sumptione. Quarto q̄ ecclesia romana nō rite sentit de sacramentis nec in hoc esset imitanda. Quinto q̄ concilia generalia et specialiter Constantiā. errauerunt in fide et bonis moribus. Sexto multipliciter occasio esset seditionum et scismatum in christianitate nostra/sicut experientia nūc manifestat in bohemia/que seditio nedum ad spiritualem sed temporalem dissipatiōem tendit/nisi dei providentia et regis romanorū prudentia provideant et predisponant.

¶ Finit tractatus aduersus heresim nominam de necessaria communicatione laicorum sub vtraque specie. raptim editus Constantiē Anno. D. cccc. xvij. die. x. augusti.

Incipit tractatus

eiudem magistri Johannis de Berson/ de probatione spirituum.

Probate spiritus si ex deo sunt/iubet discipulus ille que diligebat Iesus. Neque enim nesciebat illas coapostoli sui sententias. Angelus sathane transfiguratus se in angelum lucis/sic ut fiat demonum meridianum/dum p̄ tenebris errorum/quas ad tempus celare permittitur/luce veritatis claras se fingit offerre. Patuit hoc apud sanctum Martinum visibiliter/pars apud alios plimos inuisibiliter/dum teste bern. sub specie magni boni et ardui/grande peccatum operit suggerit et inducit. ¶ Probare spiritus si ex deo sunt/nō cuiuslibet datum est. sed aliquibus p̄ spiritum factum/qui unus

existens diuisiones gratiarum distribuit singulis prout vult/ad edificatiōem corporis christi/q̄d est ecclesia/ cui nūq̄ defuit in necessarijs. Sicut igitur nō omnium est prophettare/nec euangelizare omnium est/nec omnium interpretari sermōes. sed aliquorum ex officio usq̄ in finem seculi. Sic nō omnium est probare spiritus si ex deo sunt. sed quibus datum est. quales sunt spirituales quos unctio docet de omnibus/qui et de omnibus iudicant etiam in die et diem. Quale donum beat⁹ martin⁹ et anthonius et plures alij legunt habuisse.

¶ Probare spiritus si ex deo sunt contingit multipliciter. Uno quidem modo p̄ modum artis et doctrine generalis/sicut p̄ eruditione sacrarū scripturarū/diligenti pioque studio acquisita. Sunt nimirum scripture in quibus putamus nos fidem habere continentes arte/falsos prophetas a veris/et ab illusionibus reuelationes cognoscendi. Alius inuenitur modus p̄ inspiratiōem intimam/seu internū saporē/sive p̄ experimētalem dulcedine quandā/sive p̄ illustratiōem a moribus eternis/effugātem tenebras omnis dubietatis. hoc autem est manna absconditū et nomē nouū in calculo scriptum/quod nemo nouit nisi qui accepit. hoc Gregorius in dyalogo. hoc Aug⁹. in de confessiōe de seipso et matre. hoc Hugo de arra anie. cum pluribus alijs notauerunt. ¶ Probare spiritus si ex deo sunt/p̄ regulam artis generalem et infallibilem/pro particulari casu aut nō potest aut vix potest humanit⁹ fieri. sed requiritur donum spiritus sancti. q̄d ap̄ls nominat discretiōem spirituum/quo dono fit ut mens nedum in se et de se sciat probare spiritus si ex deo sunt. sed etiam de alijs et i alijs noscit. Sic autem est mod⁹ terci⁹ alius a predictis/probandi spiritus. qm̄ primus est doctrinalis/secus est experimētaliter. terci⁹ officialis ex officio hierarchico atq̄ spirituali dono processus. Itaque sicut nemo nouit quod sunt spiritus nisi spiritus. Ita nemo cognoscit infallibili certitudine ea que p̄ sola experimētalem noticiā vel sentimētū interius et sensum aguntur in alterius animo. Quemadmodum ergo tradere regulā generalem/que distingueret infallibiliter inter visionem somnialem et illā que fit in vigilia/nullus facile posset/propter varias similitudines inter vtrasque visiones. multo magis in proposito. Scit nihilominus homo vigilans se certitudinaliter et experimētaliter vide

De probatione spirituum

re. quis nō ignoret se habuisse in somnijs visiones valde vicinas et similes sue vigilie/ adeo q̄ somnium suum narrare somnando quādoq; videatur. quis dicat seneca esse vigilantis somnium narrare. Scit similiter homo spiritualis in vigilia vere lucis diuine positus. videre se diuina que videt. vere sentire/odorare et saps. Quare. quia vigilat. Potest nihilominus cogitare ex se vel alijs q̄ n̄ nūc ponitur in quodam somnio naturalis cognitionis/ aut diabolice illusione. qui dū sic se habet et quodammodo dormit ad diuina. putare potest q̄ vigilet ad ea. sicq; falli. Vidit hoc beatus Gregorius asserens spiritus prophetarū non semp esse in potestate vel distincta cognitione prophetarū. Probans h̄ per Nathan qui ad dauid cogitantē edificare domum dei respondit Omne quod est in corde tuo vade et fac. quoniam dominus tecum est. Cuius contrariū ipa nocte reuelauit ei deus. ¶ Probare spiritus si ex deo sunt ex primo modo (qui magis est ad propositū videlicet p̄ scripturam sacram et eruditos bonos in eadem/ quia de puerse viuentibus quale iudicium nisi puerum et illusorium reportare sperabimus) cōtingit multipliciter et sufficienter quantū ad presentem spectat militiam/ et ad statum cōmunem viatorū. Quia super re/ nedum vnum et ab vno/ sed plures a diuersis tractatus cōpositos inuenimus: quos nūc manualiter habere fas esset/ et diligenter inspicere dū in hoc sacro concilio querit tractari de canonisatione sanctorū/ et examinatione doctrinarū suarū. presertim vnius q̄ Brigitta nominat/ assueta visionib; quas nedum ab angelis/ sed a christo et maria/ et agnete/ et ceteris sanctis familiaritate iugis sicut sponsus ad sponsam loquitur/ se asserit diuinitus suscepisse. ¶ Est autē vtroq; vel in approbatione vel in reprobatione periculū. Approbare enim falsas et illusorias aut frivolas visiones pro veris et solidis reuelationib;. quid indignū. qd̄ alienius ab hoc sacro concilio. Reprobare vero nūc eas que multifarie multisq; modis quaqua verum/ p̄ diuersas nationes probate dicunt/ nō parua exinde scandalorū in christiana religione et deuotione populorū formidatio. Deniq; in ipso etiā silentio et dissimulatione. ex quo res in medium posita est/ nō nihil esse discriminis p̄-

mescimus. Inuenire vero mediū aliqd̄ expediens inter hec extrema. laudabile quidem sit aut affectabile sit nec dū satis certum exploratū. ¶ Probare spiritus/ p̄ modū artis et doctrine/ sicut tota deiceps versabitur intentio: nemo p̄fecte potest p̄ solam sacrescripturę eruditionē/ qui non etiam expertus sit in semetipso variam affectionum spiritualiū pugnam/ tanq̄ ascendit nūc in celos/ nunc descendit in abyssos/ et viderit mirabilia dei in profundo. Nam qui nauigant mare hoc mysticū diuersarum affectionū quasi collidentium se fluctuum. enarrant mirabilia eius. Inexpertus autē talium quid nouit eorum. Dic autem est quartus modus probationis spirituum. Ceterum puto differentias inter homines quos loquimur/ vnum theologum/ alterum contemplatiuum/ talem eē. qualis est inter peritum in arte medicine et inter expertum seu praticum in eadem qui duo posse conuenire in eodem nullus dubitauerit. Sic fit et fieri potest domo propicio/ vt idē sit in scripturis sacris eruditus/ qui simul in contemplationis exercitatione probatus est. Hunc vero talem habere vult materia p̄sens. sicut alias scripsisse dum de tractatu quodam spiritualium nuptiarū sermo fieret meminimus. ¶ Probare vero spiritus isto modo doctrinaliter/ dum querimus in alienis personis: quarū corda neq; videri neq; scrutari datur. oportet vt ab opibus signa sumamus dicente christo. A fructibus eorum cognoscetis eos. Fallit tamē vnum signū vel pauca/ si non in vnu plura conglobauerimus Ita enim tradit Tullius. ita Boetius. ita Aristoteles in cōiecturali causa faciendū. Sed quoniam infinita est q̄des h̄mōi signorū cōfusio/ coartemus ad pauciora et dicamus sub h̄ metro. Tu q̄s. qd̄. q̄re. cui. qualiter. vñ req̄re. Quis est cui fiat reuelatio. Quid ipa p̄tinet et loq̄tur. Quare fieri dicit. Qui p̄ cōsilio detegit. Qualit̄ viuere/ et vnde venire reperit. ¶ Probatio spirituum duz q̄rit fieri/ p̄sideret in p̄mis persona suscipiens visiones/ si sit boni et discreti iudicij/ rōis naturalis/ qz leso cerebro turbat iudiciū rōis. Si lesus fantasias patiatur non magno opere querendū est a quo spū veniāt melancholice illusorieq; visiones/ vt p̄z in freneticis/ in egrotis varijs/ qui vigilantes se talia videre putāt. audire. gustare et. qua-

et hanc p̄p̄t̄ h̄mōi

propter rubeam yoni B
apocryf

lia somniantes patiuntur. Habet preterea
quelibet passio profundata / suam lesionē
suam ebrietatem. suum vt Origenes loq/
tur demonium. Pater in philocaptis. in
zelotipis / r iracūdis. i inuidis / et auaris.
Unde poeta. An qui amant sibi somnia
fingunt. Queritur ergo si psona sit noui/
tia in zelo fidei. quia nouitius seruo: cito
fallitur / si regente caruerit / presertim in a/
dolescentibus r feminis / quarum est ardor
nimius. auidus. vari⁹. effrenis. ideoq; su
spectus. Rursus plurimū refert attendere
qualis sit r fuerit psona. qualiter erudita.
quibus assueta. quibus delicata. cū quibus
cōuersata. si diues / vel egena. In pria sup
biam vel secretam voluptatem. in altera
fictiōem timebimus. Hoc sup omnia con/
ueniet obseruare / ne lateat interior super/
bia spūalis / quā Bernardus vere nomi/
nat subtile malum / quoniā r hec de humi/
liatione sua nascitur / de sordibus / r cilicio
de ieiunijs r virginitate. imo r de sua mor/
te / suos cōtrario trahit originē. Quid igit
tur erit tutum a supbia / cū nec ipa virtus
tuta sit ab ea. Est autem supbia quedā in
intellectu / dum nō vult subijci alieno iudi/
cio / sed innititur proprio. Quedā in volū/
tate / dum renuit obedire. r hec citius dep/
benditur / ideoq; facilius corrigitur q̄ pri/
ma. ¶ Probatio spirituum respicit ne duz
psonam que visiones patitur. sed visionū
qualitatem / si vera sunt omnia / etiā vsq; ad
minimā propositionē. quoniā in spiritu
veritatis falsitas non est. in spiritu autem
mendaciū mille quādoq; sunt veritates a/
perte / vt in ynica latenti falsitate decipiat
Hac ratioe prohibuerūt a testimonio ve
ritatis quā fatebantur / christus demonia
cos / et paulus phitonissas. Si preterea sit
in visionib; sapiētia / que de sursum est cū
suis titulis quos Iacobus enumerat. pri/
mū inquit pudica est. deinde pacifica. mo/
desta. suadibilis. bonis cōsentiens. plena
misericordia / r fructibus bonis. iudicans
sine simulatione. Si rursus excedāt he visi/
ones cōmunē intelligēdi modū / vel i scri/
ptura sacra positū / vel in ratione naturali
vel morali collocatū. quia si nō videretur
illud asseribi frustra reuelationi. Quod i
scriptura semel locutus est de⁹ / sicut Job
loquitur / idipm nō reperit. Onerosus q̄p
pe esset ne dicam⁹ vanū visiones sup visio
nes in immensum multiplicatas / debere re

cipere tanq̄ ab ore dei prolatas / ac deind
certissima fide credēdas. Sicq; demū no/
stra fides nostras religio quas deus / teste
Augustino / voluit sub paucissimis conti/
neri articulis / redderetur plus absq; vlla
cōpatione q̄ lex vetus onerosa. Vnde cla
re memorie magister Henricus de bassia /
comprimendā esse tot hominū canonisa/
tionem scripsit. Vnde alia ratio sumitur /
q̄ omisso diuinarū scripturarū studio / ma
gna pars christianorū / ad has visiones id
placentiores. quia recentiores cōuerterēt
oculos et aures prurientes / sicq; necessa/
ria nescirent. quia iuxta Seneca verbum
superuacua didicissent. Sint oportet in
omni reuelatione Moyses r Helyas / h est
fm venerabilem Richardum testimonia
legis r prophetarū p totum alioquin su/
specta est. Et inde sit perspicuum q̄ neces/
sarij sint theologi in canonisationib; san/
ctorum / r examinatione doctrinarum. ¶
Probatio spirituum requirit vt psona cui
visiones huiusmodi recitantur / habeat se
prudenter r cautissime. presertim in prin/
cipio cōsideret acriter quare mouetur hec
persona secretum suum pandere. sup quo
fiet ista cōsideratio. Caue ergo q̄sq; eris
auditor aut psultor. vt n̄ applaudas tali
pstone. nō obinde laudes eam. nō mireris
quasi sanctam / dignamq; reuelationibus
atq; miraculis. Obiste pon⁹. increpa di/
re. sperne eam. cuius sic exaltatum est cor
r elati sunt oculi / vt ambulet in magnis et
mirabilib; super se / vt digna sibi videatur
que nō humano aliorū more operetur sa/
lutem suam / per doctrinam scilicet scriptu
rarum r sanctorū / cum dicamine ratiois
naturalis. nisi consilium habere psumat /
r putet nedum ab angelis sed a deo / nedū
semel in necessitatib; / sed pene iugiter / ve/
lut in quotidianis colloctionib;. Talem
admone non sublime sapere. sed sapere ad
sobrietatem. quoniā verissime ait q̄ dicit.
Superbia meretur illudi. r eo dignius / q̄
instar pharisei latentem herentemq; ossi/
bus supbiam / sicut nec phiscus febrilem
calorem / supbus attendit. Quid enim fa/
cilius q̄ se vilissimū peccatorem dicere: s;
veraciter simpliciterq; ita sentire ex inti/
mis / hoc diuini muneris. nō humani soli/
us exercitiū. Enarrenē exēpla sanctorū pa/
trū q̄ curiositatē hmoi visionū vl miracu
lorū pniciosissimā fallacissimāq; refugerūt

De probatione spirituum

A qua se Augustinus liberatū i suis p̄fessionibus gloriatur in domino. quā p̄te rea domin⁹ Bonauētura abhorrendam nimis esse determinat. totoq; conatu repellendā. nūc orōnib; nūc increpatiōib; seu flagellatiōib; pp̄ie mētis ⁊ corpis. exemplo illi⁹ qui vt temptatiōe careret sup̄bie/ q̄siuit et obtinuit a dño/ vt p̄ tres menses demoniaca vexaret obsessiōe. Alter sc̄toꝝ patrū dū sibi demon trāfiguratur in ch̄ristū diceret. Ego sum ch̄rist⁹ p̄sonaliter vi sitans: qz dign⁹ es. p̄festim clausit oculos vtrāq; manu/ vociferans. Nolo hic ch̄ristū videre. satis est/ ip̄m in gloria si videro. moxq; disparuit. Alter sub alijs verbis si milē in hmōi illusionē fuauit humilitatē. Uide inquit ad quez missus sis. ego certe talis nō sum q̄ dign⁹ sum hic videre ch̄ristū. Alterū qz nolebat intrare templū/ dicens sibi satis esse. qz oculis corporeis aspexisset ch̄ristū. colligauerāt catenis. solvere ieiunius. carnib; vesci. vinūq; bibere cōpulerūt. sicq; timore cōpresso sanatus est. **O**pponet forsitā aliq; ex ap̄lo iubēte. Nolite inq̄t sp̄m extinguere. Si sit ḡ visio a sp̄s̄sancto/ que nihilomin⁹ repellitur. qd hoc est nisi sp̄s̄sancto resistere/ suā qz nascentē grām suffocare. Sed profecto sp̄s̄sanctus/ q̄ se dat humilib; nequaq; ex humiliatiōe quā p̄ditimus se subtrahet. Intrabit pot⁹/ et i bñplacito suo deducet victor sup̄ excelsa aniam hāc in oculis suis vilem/ ⁊ absq; vlla ruga fictiōis humilē ⁊ simplicē. Porro dici nō pōt/ q̄ntum hec curiositas/ vel cognoscēdi futura et occulta/ vel miracula vidēdi/ vel faciēdi/ sefellit plurimos/ ⁊ a vera religiōe frequēter auerterit. hinc sup̄stitiōes in pplis q̄ religiōē inficiūt ch̄ristianā/ dū sicut olim indei sola signa q̄rūt. duz imaginib; exhibēt latriē cultū. dū insup̄ hoībus nec dū canonisat̄ scripturis q̄z nō autēticis/ plus q̄ sanctis in euāgelio p̄stant fidem. **P**robatio sp̄rituū cōsiderat quare fieri dicunt visioes/ p̄sertim q̄ sine/ nedū proximo. nedū ap̄to/ sed occulto ⁊ longi quo. Potest itaq; finis primus apparere bon⁹ ⁊ salubris ⁊ deuotus/ ad edificatiōē aliorū/ q̄ tandē prolabetur in multiplex scandalū/ dū vel nō respondēt vltima primis/ v̄l aliud falsū/ fictūq; dephendet in p̄sonis fuisse/ quod reputabat sanctitatis ⁊ deuotiōis. Docuit hoc etas n̄ra/ de p̄dicatiōib; dñorū Jo-

bannis de varēnis ⁊ Johānis buss ⁊ similib; . Rursus dū aliqd fieri potest p̄hūanaz industriam. sit hoc in vita. sit in doctrina. quare necesse est vel q̄rere vel expectare diuinā celit⁹ allocutiōē. Hoc nēpe tentatiōni dei q̄ honoratiōi apparet simili⁹. **L**eterū finis artēdēdus est q̄re sit cōmunicatiō taliū visionū alteri p̄sonē. vtrū ad ostēnditiōē vel ad necessitatē/ vtrū ad dandū vel recipiendū consiliū. vtrū fiat experto l̄ inexperto taliū. qz si videat̄ hec p̄sona q̄rere t̄mmodo consiliū ne fallat/ videndū est si parataz se monstrat obedire consilio alioquin iam de curatione vix spes erit. q̄ niā vt dicit Johānes climachus/ non iaz eger demone tentante se/ qz fact⁹ est sibi demon. **A**uero dicit aliquis. hec idcirco p̄sona non credit alieno iudicio/ qz de suo certa est/ p̄ reuelatiōē intimā ⁊ secretam. Sed p̄fecto nō est diuisionis deus vt vni menti se reuelat vnū/ ⁊ p̄ alterū similit̄ mentem est/ vt dicat vnū contrariū. Ita qz si visio ex deo fuit/ nō dissipabit i humiliante se sub alieno iudicio p̄pter deū/ sed vigorabit amplius ⁊ vincet. **Q**uocirca tradimus p̄ cautela/ qz in huiusmodi visioib;/ nedū suspensum teneat iudiciū ex emplo beati Ambrosij ⁊ Luciani p̄sbyteri. Sed dicat reuerenter cū Petro. Eciā me dñe/ qz peccator sum/ qz vilis sum. qz visioib; tuis indignus sum/ quas hic ne qz quero. nec accepto. sed repello. sit in celo nō in hoc seculo visio tua/ tota merces mea dñe deus. ⁊ sufficit/ quid ad me de visioib; tuis in hac vita. quid de superior meorū monitiōibus: mitte potius obsecro quē aliquādo missurus es. ⁊ me meus spiritus hūili tegat obscuroq; loco. **A**ltera potest addi sup̄ huiusmodi visioib; recipiendis cautela/ qualē de somnijs tradidit vnus dicens. Si monitiōes aliquę bone inquit fieri videantur in somnijs/ vel ex persona defunctorum/ vel aliunde recipiantur. eas non quasi somnia penit⁹ abijciendo. neq; eis ex aduerso velut autēticis vel diuinis adberendo/ recogitentur potius tanq̄ rememorationes aliquę ad faciendum bona/ vel mala declinandū/ iuxta somniorum qualitatem. **P**robatio spirituum considerat qualiter et quomodo persona que visiones se habere dicit conuersatur. an in secreto vel in publico. an in vita actiua v̄l p̄tēplatiua. an i de

notione nimia q̄ notā affert in vestimētis
 ⁊ ceteris. aut si cōmunē habz cōuersionē
 accōmodā bis q̄bus cōiuit. Doc precī
 pue p̄siderare necesse est si sit mlier/qualit
 cū suis cōfessoribz p̄uersat ⁊ instructoribz.
 si collocutionibz intēdit p̄tinuis/sub obtē
 tu nūc crebre cōfessōis. nūc proluxe narra
 tionis visionū suarū. nūc alterius cuiusli
 bet cōfabulatiōis. Expertis crede/nomi
 natim Augustino ac dño Bonauenture.
 vit est altera pestis v̄l efficacior ad nocen
 dū v̄l insanabilior. Qd si nihil h̄ret aliud
 detrimētū nisi t̄p̄is p̄ciosi latissimam hanc
 p̄sumptiones. abunde diabolo satis esset.
 Habet aliud scitote. habz insanabilē vidē
 di loquēdiq̄s (interim de tactu silentiū sit)
 p̄uriginē. Euenitq̄ illud de didone ap̄d
 poetā. herent in fici pectore vult⁹. Verba
 q̄ nec placidā mēbris dat cura q̄etes. Lū
 tū in pace sit dei loc⁹. Nullus idcirco mi
 rabif. si tales ad fabulas p̄uersi auertunt
 a veritate. Si p̄terea mulieres he curi
 agentes sunt. q̄ies notat ap̄ls/ sp̄ discētes
 ⁊ nunq̄ ad sciam veritatē p̄uenientes. vbi
 aut nō est v̄itas sit vaitas ⁊ falsitas necesse
 est. Probatio sp̄um p̄siderat v̄n sp̄s
 veniat aut q̄ vadat. Itaq̄ Bern. testatur
 h̄ in se nūq̄ sciri datū eē. q̄ tū exp̄t se plu
 ries asserit hūiliter sancti sp̄s p̄ntiam ex
 intimo motu cordis siue mētis. Mirabi
 tur igit fortassis aliq̄s. q̄ pacto p̄sona sta
 tus inferioris/dicat se frēq̄nter agnoscere
 v̄n sp̄s veniat. p̄sertim cū dixerit christ⁹
 nichodemo. Vocem inq̄t eius audis ⁊ ne
 scis v̄n veniat aut q̄ vadat. Quid porro q̄
 in spiritibz diuersis multa in inspiratiōibz
 inuenit similitudo. Est enī sp̄s de⁹. spirit⁹
 angelus bon⁹. sp̄s angel⁹ mal⁹. sp̄s hu
 man⁹ tam rōnalis q̄ aialis. Potest autē si
 millis visio spirari p̄ quēlibz hūc sp̄s suo
 modo. longe q̄ tū diuerso/sz diuersitatem
 faciliē p̄cipi q̄ daz similitudo nō sinit ap̄d in
 expertos taliū/q̄ neq̄ p̄ seip̄os ex acumie i
 genij. neq̄ p̄ eruditōez i theologicis/ l̄ phisicis
 disciplis. neq̄ p̄ alioz traditionē sciūt ta
 lia distinguere. Certe nec mirandū cū pau
 cissimos inueniam⁹. q̄ plene sciūt scerere
 re cogitatiōes ⁊ affectiōes siue rōnalis ani
 me vt rōnalis est/ ab illis q̄ sunt animales
 videlicet in sensu cōmuni v̄l organo fantā
 sie. Quē inuenies p̄cor ex timētibz deum/
 peccataq̄ fugientibz/q̄ semp ⁊ in oibz ad li
 quidū p̄spiciat dū tēp̄tatiōes vigēt/ si sen

sus eoz sit t̄mmodo in imaginatiōe v̄l cō
 sensus in rōe. Adeo non facile ē discernere
 sensuz a p̄sensu. Quāto plus hz difficultra
 tis p̄batio q̄druplicis p̄notati sp̄s/dum
 videlicet instinct⁹ vnus/v̄l inspiratio v̄l
 bemens tangit mentē/si sit a deo/l̄ ab an
 gelo bono/aut malo/ v̄l a p̄prio sp̄u būa
 no. Cui⁹ rursus sensus portio duplex su
 perior ⁊ inferior ascripta est. Cui⁹ sentire
 diuisionē p̄fecte dat illud ybbū dei: q̄d per
 tingit vsq̄ ad diuisionē sp̄s ⁊ aie. Qua
 lē in se diuisionē passa erat q̄ exclamauit.
 Magnificat aia mea dñm. Dehinc secer
 nens sp̄m ab ania: subiungit. Et exulta
 uit sp̄s me⁹ in deo saluari meo. **¶** Dec
 interim sub cōpendio cursim notata sint
 q̄tin⁹ dū ad singularia descēdendū erit/ fa
 cili⁹ hac occasione sapiētiores diiudicent
 p̄suasum h̄ntes viuere hoīem/ cui⁹ nomē
 sit in libro vite/ cui pluries ⁊ in pl̄ibz p̄so
 nis hui⁹ t̄p̄is: datū est experiri ⁊ praticare
 omnia que dicta sunt.

¶ Finit tractat⁹ de p̄batiōe sp̄uz magi
 stri Johis de gerson cancellarij parisiē.
 in Constantia. Anno dñi. D. cccc. xv. in
 die sci Augustini t̄p̄e general' p̄ciliij inibi
 celebrati/ edit⁹ p̄pter aliq̄ q̄ de canonisati
 one Brigide in p̄fato cōcilio oriebantur/
 sub. r̄ij. p̄siderationibz cōp̄ehensis.

Tractatus eiusdem

Cancellarij parisiē. de examinatione do
 ctinarum.

Attendite a falsis p̄phetis
 clamat christ⁹ sūmus do
 ctor n̄r. Cui cōsonat ap̄ls
 su⁹ doctor in v̄itate. Do
 ctoris inq̄t varijs ⁊ p̄grī
 nis nolite abduci. Patres
 ⁊ fr̄es/q̄ hz aures audiēdi audiat. qz nulla
 monitio salubrior. nulla si negligat pote
 rit eē piculiosior. Quia sic venenū corpus
 enecat. sic p̄phetie false/ sic doctrine varie
 ⁊ p̄grine trahūt aias ad interitū/ non q̄lē
 cūq̄ sz eternū. Turbāt insup eccliaz/ poli
 tias demū oēs t̄pales ⁊ sp̄iales euertunt.
¶ Quapropt̄ occasionibz intra cor ab ex
 traq̄ susceptis. p̄posuit n̄ra sedulitas opu
 sculū cōponere. q̄druplici mō de examia
 tiōe doctriaz. P̄mo theologicā. sc̄do ex
 eplariē. t̄cio p̄hiscalr. q̄rto p̄ticalr. P̄m⁹
 mod⁹ q̄ p̄nt⁹ ē opusculi/ sex cōsideratiōes

de examinatioibz idoneis doctrinarz / r to
tidē de examinatiois arte pstringet / q no
tant in bis p̄sibz. Conciliū. papa. p̄sul. do
croz. bñ doct̄. Discretor quozqz spirituz
de dogmate censent. Qualis sit doctrina /
docens q̄s / quibz sodales. Si finis sit fa
stus / questus siue libido. Protestamur
in p̄mis nihil nos in docendo v̄l narrādo
fore dicturos / intentiōe corrupta fauore l
odio / sed tanq̄ in articulo mortis positi
cōrā iudice deo / volum⁹ cautelā insinua
re / cōtra falsas prophetias suspectasqz do
ctrinas / maxime diebz istis malis / q̄n stu
diū theologie refriguit / q̄n magna ex par
te dissipatus est / vbi potissime florere sole
bat. Fiet insup sermo p̄sens talibz r p tali
bus / qual fuisse laudat iob / q̄ sunt simpli
ces r recti ac timētes deū r recedētes a ma
lo / ne dyabolus cur⁹ nō ignoram⁹ astuti
as improvisos forte repiat seducator. Ta
les alloq̄mur venerādos p̄res carthusiē.
r celestinos / q̄s afflictos / vt iob / optet esse
in terra bus / que sonat conciliū. **E**due
nit r orientales esse / p susceptiōe luminis
gloriosi / q̄bus testimoniū p̄hibendum est
de lumine. Ania deniqz iusti annūciat ali
quādo vera. plusqz septē speculatores con
stituti in excelsum ad speculandū. **Q**ui
bus añ locutis discurrem⁹ p vnāquāqz
p̄siderationez / duodeci veritates aliquas
qz cautelā miscendo.

Prima cōsideratio.

Examinator auctenti⁹ r finalis
iudex doctrinarz fidē tāgentiū
est generale conciliū. Deducit
hec p̄sideratio primitus aucto
ritate generalis cōcilij constantiē. cui for
te par i duratiōe nullū fuit. Forma decre
ti sui satis habet r posita est in tractatu de
prate ecclīastica / r in opusculo. An liceat
appellare a papa. Sumit insup ab euā
gelio cū rōne talis p̄firmatio. **E**brist⁹ fu
it sup̄m⁹ r optim⁹ institutor ecclīe nō de
ficiens i necessarijs / q̄ r dixit. Ecce ego vo
biscū sum vsqz ad p̄sumatōez seclī. **O**p̄ oz
tuit iḡr in ecclīa relinq̄re regulā infallibi
lem p̄ fide p̄uāda / r dubijs emergētibz ter
minādis. nō aut̄ rep̄t in terr̄ altera tal̄ in
fallibilis regula nisi generale p̄ciliū legiti
me p̄gregatū. nā p̄sona q̄libz singularis de
ecclīa cuiuscūqz dignitat̄ etiā papal̄ / cir
cūdata est infirmitate / r deuiabil̄ est vt fal

lere possit r falli. Propterea nō imparem
posuit Aug⁹. auctoritatē in ecclīa r i euā
gelio / dicit. nō credere euāgelio nisi me au
toritas ecclīe cōmouisset. **O**pponet a
liqz q̄ in agibilibz / r p̄stitutiōibz hūanis /
vel sentētijs / v̄l sc̄toz canonisationibz / ec
clesia falli p̄t r fallere fm iura r experimē
tis pl̄imis. Rūdet secus eē in bis q̄ sūt fa
cti vel iuris hūani / r in bis q̄ sunt iur̄ di
uini de necessitate salut̄ cognoscēdi / cuius
modi sunt veritates fidei / p̄cipue articuloz
p̄pterea assūtit specialit̄ vbi nō sufficit bu
manū auxiliū. sicut in determinatiōe veri
tati fidei q̄ in alijs in q̄bus nō necessario
stat fal⁹. **A**ribilomin⁹ attendendū ē mul
tiplicem esse doctrinaruz p̄ ecclīam seu cō
ciliū vice sue approbationē. **Q**uedam ap
probant vt certitudinalit̄ vere necessariōz
credende. **Q**uedā vt vtilēs ad moralē reli
gio samqz doctrinā / sine mixtione falsitat̄
p̄rie / nō tñ sunt sic vt credant̄ obligatoz
sed dicunt̄ de pietate fidei. **Q**uedā p̄
solū p̄mittunt vt legant̄. nō q̄n sunt mixte
falsitates / s̄ h̄nt aliunde pl̄imas vtilēs do
ctrinas / sicut sūt scripta multoz doctorū.
Et ita Aug⁹. sua scripta recipi volebat.
Holi inq̄t meis l̄ris q̄si canonic̄ scriptur̄
de se deseruire. **E**t itez. **R**egare nō possuz
nec debeo sicut in ip̄is maioribz. ita mul
ta esse in tā mult̄ opuscul̄ meis / q̄ p̄t iu
sto iudicio et nulla temeritate culpari. **S**
umit hic duplex v̄tas. **C**anonisatio p̄
sone nō cōpellit firmit̄ adberere doctrine
sue. **P**atz etiā i martyribz. vt i b̄to **L**ypri
ano. **P**aret de pl̄ibz canonisat̄. q̄z q̄tidie
positiōes a scolasticis nō tenent̄ / sed palā
negant̄ / aut cū reuerētia si fieri p̄t expo
nunt̄. **A**ltera veritas. **D**ebet cū maturi
tate maxia r nō sine grandi necessitate rei
publice / determinatio fieri i materijs fidei
maxime cōdendo articulū vniuersalit̄ ob
ligantē. **A**lioq̄n formidandū est de sc̄da /
lo vel sc̄smate nō facillit̄ extermiabil̄ si q̄
dissentierint. **D**oceat nos sc̄isma grecorum
Dac rōe sacre theologie factas parisiē.
freq̄nter dū q̄runt̄ ab eadē decisōes dubi
ozū q̄si neutroz. solet nō p̄ se totā dare de
terminatiōē / s̄ deputatos p̄ cōcilio dan
do suos cōmittere. **Q**uāto ampli⁹ hec au
toritat̄ ḡuitat̄ / ē in generali p̄cilio / nec nō
in sumo p̄tifice p̄seruāda. **N**ec tñ ita de
clinandū est ad nihil determinā dū / q̄ ap
tū in fide r moribz scandalū radicef rē.

Secūda consideratio

Saminator iuridic^o doctrinarū fidem tangentiū: papa sup̄mus est in terris post generale conciliū vel cū ip̄o. Deducit auctoritate canonū: cui rōne morali: p̄supposita fide. Quomā sup̄mus in omni policia iuris habet dubia circa policiā emergentia de terminare/vel interpretari: v̄l declarare cum appositione penarū in rebelles. hoc autē ē iudiciū auctoritatiū. **D**iceret aliq̄s. nō oportet ita fieri: cū papa sit deuiabilis: nō enī est mag^{is} firmat^{us} q̄ petr^{us} erat. **U**n̄ reprehensus est a paulo eo q̄ nō recte ambularet ad veritatē euāgelij. **C**onfirmat hec obiectio consideratiōe p̄cedentē: sed pl^{ur} infert q̄ oportet. **N**ec enī pōt assidue conciliū generale haberi p̄sentialit^{er} p̄ decisione dubiorū: nec expediret passim ita fieri. **S**uprem^{us} autē in ecclia facili^{ter} adit. **Q**ui si nōlet oīno p̄tinacit^{er} ea q̄ sunt fidei declarare. vel erraret declarādo/sup̄est iudiciū concilij. **P**orro nō sequit^{ur} papa p̄ in diffiniedo fallere vel falli/igit nō est iudex idoneus sicut in alijs p̄t^{er} instantia. **C**oncludit tūc hac radice duplex veritas. **P**rima q̄ de terminatio solius pape in his q̄ sunt fidei nō obligat vt p̄cise est tal^{is} ad credendum. **A**lioq̄n staret in casu q̄ quis obligaret ad p̄dicatoria/vel ad falsum p̄tra fidē. **S**ecūda veritas est/q̄ sentētia pape ligat oēs fideles ad nō dogmatifandū cōtrariū: nisi p̄ illos et apud illos. q̄ manifestū cōtra fidem deprehendūt errorem. et scandalū grande fidei suo silentio fieri: si nō opponerent se: cognoscūt. **Q**ui si fieret p̄secutio sentētiarū et penarū cōtra eos/sciant beatos esse q̄ p̄secutionē patiunt^{ur} p̄pter iusticiā. **S**up̄est q̄z remediū concilij general^{is}: cui^{us} finalis auctoritativa. iudicialisq̄ p̄t̄as fundata ē in destructibilitate in illo s̄bo christi: de correptione fraterna. **Q**ui si eccliam nō audierit sic tibi sicut ethnic^{us} et publican^{us}. **L**ui legibaud dubie subest papa/licet hacten^{us} mult^{is} hec veritas nō placeret: p̄pter inordinatum fauorē ad summū pontificē. vel scrip̄ta sua male suscepta/plus q̄ ad christū et euāgelia. **N**ūc autē opposita falsitas ē heresis expresse dānata p̄ concilium Cōstantien^{se}. cum alijs multis in utilitate totius policie christiane.

Tercia consideratio

Saminator iuridic^o et ordinarius doctrinarū h̄mōi est p̄latus in sua iurisdictione: cui cōmunicat inq̄sitor. **D**educit hec consideratio p̄ canonicas monitiōes: et cēsuras p̄latorū exhortatiuas/ vt dioceses suas extirpare studeant ab hereticis et heresibus p̄niciosisq̄ doctrinis. **S**umit p̄terea rōne p̄portionalis ad auctoritatē pape: necnō p̄ ordinē hierarchicū figuratū in concilio dato moysi p̄ iethro socerū suū. **S**ed notet hic duplex veritas. **P**rima q̄ nullus ep̄s inferior pōt condere articulū fidei catholice/ q̄ videlicet ad totā eccliam se extendat. **N**on enī p̄t in eos obligationē ferre q̄s nō habet i iurisdictione subiectos. **D**iffert igitur determinatio pape: q̄m general^{is} est. et ad oēs catholicos se extendit q̄ ad penas. **S**ic intelligere debet dicentes nullā p̄ter papaz condere posse articulū. **A**lioq̄n falleretur q̄m in suis diocesis p̄latus ius habent cum appositione cauti concilij. **P**ro q̄ sit secunda veritas distinctiōe p̄missa. **Q**ui aliq̄ sūt doctrine palā hereticales apud oēs. **A**llie dubie simplicib^{us}: sed manifeste sapiētib^{us} et peritis. **T**ercie veluti neutre h̄ntes pro se doctores cū rōib^{us} ad vtrāq̄ p̄tem p̄babilibus: nec in vna t̄m diocesi vel paucis. sed apud oēs christianos aut longe plurimos. **E**st q̄ veritas/ q̄ in primis et secūdis auctoritas inferiorū p̄latorū se extendit et ad suos t̄mmodo. **I**n t̄rcijs h̄o nequaq̄s. q̄m merito dicunt maiores cause fidei/ p̄pter difficultatē decisiōis: cū piculo scandali. ideo sunt ad sedē ecclie. v̄l ad sedentē in ea summū pontificem referēde. **I**uxta illud. **S**i q̄d ambiguū v̄l difficile r̄c. vocans causas grandē. nō rōe materie. sed ambigue difficultatē in terminatiōe. **L**ui^{us} distinctiōnis ignorātia v̄l dissimulatio culpabil^{is}. n̄ paucos depulit i errores/scandalosq̄ iudicia. **S**ordiarā et doctoralē p̄t̄atē n̄ra tēp̄tate

Quarta consideratio.

Saminator p̄t̄im autētic^{us} prim^{us} doctrinal^{is} h̄mōi doctrinarū ē q̄ libet i sacre theologie facultate licentiat^{us} aut doctor. **D**educit hec consideratio p̄ formā s̄borū q̄bz dat licentia m̄ḡralis. **E**go auctoritate ap̄lica/dicit ff

cancellarius/do tibi licentiā legendi. regē
 di. disputandi. docendi in sacra theologie
 facultate/hic et vbiq; terrarū. In noīe pa-
 tris et spūs sancti. Amen. **E**x hoc
 absq; vltiori deductione sumit duplex
 veritas. Prima q; doctores theologici nō
 sunt arcedi sine causa rationabili ab exer-
 citio pdictorū actū. quoniā papal aucto-
 ritas licentiā confert eis. nō ita tñ/qñ dio-
 cesani seu locor ordinarij: pnt obsistere vlt
 nō consentire p rationabili volūtate. Ex
 emplū de pte sacerdotali q̄ equalis est i
 quolibet q̄ ad corp⁹ cristi verū. sed diuer-
 sificat quo ad mysticū/qd iurisdictionis re-
 spicit potestātē. Exemplū in mgris in ar-
 tib; q̄ nō legūt semp artes vbi volūt. nisi
 scolasticorū p̄sensus habeat. **A**t vero su-
 mit ex hac declaratiōe veritas altera. **Q**u-
 doctores theologici nō obligant p̄cise ex
 pte sibi tradita/pdictos actus legēdi. p̄-
 dicandi rē. passim exercere. Secus de pla-
 tis ordinarijs: quorū officio pastorali an-
 nexū est debitū vel obligatio pdicandi rē.
 subdito sibi gregi. sicut iungit ap̄lus hec
 duo pastores et doctores/qd ratio manife-
 sta cōvincit. **O**portet enī q̄sdā esse i ecclesia
 qui sint ex officio instituti tales act⁹ exer-
 cere. Alioqñ nō fuisset instituta p̄fecte: cō-
 tra illud dei p̄fecta sunt opa. **N**ō aut sunt
 aliq̄ sic obligati p̄ officiū q̄ pastores simul
 et doctores: et nō soli doctores. **P**ossent
 p̄sequēter inferri veritates multe salubres
 de necessitate studij theologici: nisi silenti-
 um breuitas indiceret. **D**ictū est p̄cise
 passim/quoniā aiūde pot̄ doctores theolo-
 gus obligari pdicare vlt docere/vlt scriptu-
 ras interpretari: vbo vlt scripto: duz necessi-
 tas imminet/hereticos et hereses repellen-
 di. **A**ut qz videret ingrat⁹ dōis dei/quēad
 modū loquūt q̄rētes si sacerdos nō be-
 neficiat⁹ possit sine p̄cto ab omni celebrati-
 one cessare. **A**ddit tertia causa dū speciali-
 ter mittit p̄ ordinariū suū/quo casu tenet
 sibi de sustentatiōe sua sufficient̄ p̄uidere
 qua data/iā p̄trahit obligatio q̄si pastora-
 lis in p̄fato doctore. **N**eq; enī tūc dicere p̄t
 in sui velamē ocij. **N**emo me p̄duxit.

Quinta cōsideratio

Examinator huiusmōi doctria-
 rū est: p̄ modū doctrine/q̄libet
 in sacris litteris sufficiēter eru-
 ditus. **D**educit hec p̄sideratio

p̄ illam maximā a sapiente et philosopho
 positam. **Q**uorū que quisq; nouit est iu-
 det bon⁹. **I**terum qz nullis existentib; q̄-
 bus cōferret gradus licētie. qz vel nollēt
 recipere/vel nemo conferret. **P**ossent nibilo-
 minus plati secū assumere p̄ plebis erudi-
 tione: et fidei concilio sufficienter in sacris
 litteris eruditos. **H**oc tamē obseruato
 qd dignus est mercenari⁹ mercede sua/ con-
 tra illos q̄ precijs et magnis pensionib; cō-
 ducit procuratores: et aduocatos: vlt soli-
 citatores causarū prophanarū. theologos
 vero vit vel gratis dignant̄ assumere. **A**-
 deo terrā sapit animalis homo. adeo querit
 nō que dei sunt sed sua. nec tam sua frequē-
 ter ex abusu. **I**ungat huic cōsideratiōi
 cū sua declaratiōe duplex veritas. **P**rima
 statet qd aliq̄s simplex nō auctorizat⁹/ cēt
 tam excellenter in sacris litteris eruditus: qd
 plus esset credendū in casu doctrinali sue
 assertioni/ q̄ pape declaratiōi. **C**onstat ei
 plus esse credendū euāgelio q̄ pape. **S**i
 doceat igit talis eruditus veritatē aliquā
 in euāgelio cōtineri. vbi et papa nesciret
 vel vltro erraret: patet cui⁹ p̄ferēduz sit
 iudiciuz. **A**ltera veritas. **T**alis erudit⁹
 deberet in casu/ si et dū celebraret generale
 conciliū. cui et ipse p̄sens esset: illi se oppo-
 nere/ si sentiret maiorem partē ad opposi-
 tum euāgelij: malicia vel ignorantia de-
 clinare. **E**xemplū/ beatissim⁹ dedit bilari-
 us. **U**nde quibus ab initio militantis ec-
 clesie/ que cōponebat ex apostolis: et imē-
 diatis successorib; nouiter et certitudina-
 liter a christo doctis. de multis que nō sūt
 scripta plus esset credendū auctoritati ra-
 lis ecclesie. q̄ euāgelio cuiuscūq; priusq̄ cēt
 ab ea receptū vel auctorizatū. **A**bilomi-
 nus post approbationē et auctorizationē
 q̄ttuor euāgeliorū p̄ dictā ecclesiā/ pl⁹ es-
 set credendū euāgelio q̄ alteri cuiuscūq;
 humane auctoritati. **N**on dicit q̄ tot⁹ ec-
 clesie. quoniā illa est auctoritas dei et euan-
 gelij. **N**ec potest errare in fide: lege stante.

Sexta cōsideratio

Examinator huiusmōi doctria-
 rum. **E**st omnis habens discre-
 tionem spiritū: q̄ntum h̄ do-
 num spiritus sanctus in eo vult
 extendi. **D**educitur ex terminis: quoniā
 spiritus sanctus in manifestatiōe veritatis
 itima: nec fallere nec falli p̄t. quēadmodū

5 p. 11

theologi fundant / q̄ nec fidei nec sensui literali scripture subesse potest falsus. Alioquin nihil auctoritatis ad credendum / nihil roboris ad persuadendum sibi subsisteret. Est autē sensus literalis nō soluz grāmaticalis / sed nec stricte logicalis. Veruz ille quē spiritus sanctus principaliter intendebat. qui ex circūstantia littere cū causis dicendi et modis exponendi magis patet. Unde generaliter in parabolicis locutionibus sensus literalis est: nō qui p̄ v̄ba sed p̄ res et facta designatur / vt de lignis cōstituentibus sibi regem etc. Porro donū discretionis spiritū / quādoq; datur ad priuatam instructionē recipientis: quasi priuata lex. De qua canon tradit eos qui priuata lege ducunt generalī nō teneri. Est autem operatio sua facere quodā intimo sapore cū illustratione certa: cognitā esse veritatem. Exemplū de **Donica** matre sancti augustini / fm relationē eius in confessionibus. Datur aliquādo discretio spirituum principaliter ad edificationē ecclesie: sicut et donum p̄phetie. vel linguarum vel gratia sanitarū cum similibus. Et hoc reperitur in reprobis fm apostolū et euāgelium. Quibus si semper et quomō credere debeant fideles: grandis questio est. Quā videtur summatim absoluerē canon dicēs. **Remini** dicenti se missum de super: oportere credi: nisi de sua doceat missio: exemplo **Johannis baptiste**. **Juxta** qd̄ sumitur prima veritas. **Q** habendi sunt respecti vel nō statim admittendi in doctrinis suis / maxime si sint extranei. tales qui se dicūt discretos et viuos spiritū: dono sancti spiritus possidere. Alioq; cito credunt leues sunt corde: et faciles ad errores. **Q**uid fiet igitur. **L**erte iudicium expectabitur fm p̄missos quinq; gradus examinandi doctrinas ab infimo vsq; tandē ad supremū. **Q**uod est conciliū si res apparuerit prioribus ambigua. et v̄gens decisio reputetur. **A**ltera veritas. nemo facile debet estimare se priuata lege moueri. qm̄ humano se paratus sit subdere parereq; iudicio. quoniā nō est dissensionis deus. **H**ec q; formidet / qui huiusmodi est: si cuius veritate humilitate cōsiliū querit alienum: se p̄pterea decipiendum. vel a spiritu sancto deserendum. exemplo predicatoris n̄re etatis egregiū magistri **vincenrij**. **C**oncludit dominus **Bonauentura** pro p̄missis: vbi

querit si quis possit excusari adorando diabolū ostendentē se vice christi. **Q** neq; q̄. **R**atio. quia supeest tali casu triplex remediū. videlicet suspensio iudicij proprii / petitiō alieni consilij. aut tandem imploratio diuini auxiliij. quod nō deerit faciēdo quod in se est primis duob; modis. **E**xemplō beatissimi martini. et aliorū plurimorum. **O**bjicit idē **Bonauentura** de adoratione eucharistie quādoq; nō consecrate in manib; sacerdotis. **R**espondet casus istum cōmunē esse. qui semp̄ implicitā habet conditionem vel presumptionē q̄ sacerdos fecerit fm debitū ecclesie ritum: que cōditio nō debet exprimi in adorationē. **S**aluetur tamē adoratio ne peccatū sit p̄pter morem fidelium. **E**xemplū de adoratione imaginū. **N**on sic de adoratione panis in mensa / etiā si cōditio poneretur / dicendo: adoro te si tu sis consecratus. **N**on enim sunt tales circūstantie prout in altari. **S**umitur inde sequēter cautela pro laicis circūstantibus altari / q̄ hostiam nō adorant quātūcūq; videatur in manib; sacerdotis. nisi cum eleuatur et postmodū. **S**ed nec sacerdos caute facit nō abscondendo visionē a populo dum cōsecrat. **A**ut cortinā vsus deberet opponi. **A**ut a circūitu altaris arcēdi cōnt alij / maxie populares.

Secūda pars principalis.

Prima consideratio

Etendendum est in examinatione doctrinarū. **P**rimo et principaliter si doctrina sit cōformis sacre scripture. itaq; in se q̄ in modi traditōe. **D**eclaratur ex auctoritate beati **Dionisij** dicentis in sentētia. **N**ihil audēdum dicere de diuinis / nisi que nobis a scriptura sancta tradita sunt. **C**uius ratio est. quoniā scriptura nobis tradita est tanq; reglā sufficiens et infallibilis pro regimine totius ecclesiastici corporis / et membrorū vsq; in finē seculi. **E**st igitur talis ars. talis regula vel exemplar. cui se uō conformās alia doctrina. vel abijcienda est vt hereticalis. aut suspecta. aut imprinēs ad religionē pro: sus

est habēda: **D**inc glosa quedā super illud Apparuerunt moyses et helyas loquētes cum eo: scilicet iesu in transfiguratione. Suspecta est omnis reuelatio quā nō confirmat lex et prophete cum euangelio. Quē tria significant moyses helyas et christus. Alioquin delusiones demonum. aut potius prop:ij capitis fantasiaciones quā reuelationes habeantur. Talibus ideotis obijciatur illud christi. Erratis nesciētes scripturas. **A**t vero dicit aliquis. Ecce q̄ a principio et vsq; nunc doctrine salubres tam verbis quā scriptis inserte sunt quas scriptura sacra nō continet. Immo cōtinet respōdemus / s̄m aliquem gradus veritatum catholicarum. quos gradus quā niam alibi explicauimus breuitas hic nō apponit. **Q**ueret alius quid sibi vult finis huius cōsideratiōis loquēs de modo traditionis scripture. Nūquid potest alia salubris doctrina taliter tradi q̄ redderetur inepta et nociua. Potest vtiq;. **P**onit ad presens exemplū de doctrina raymundi lulli que quidē alta et vera et copiosa multa continet / nō tamē in multis absq; ponibili calumnia / de quibus nihil ad presens. **D**oc vnum placet inserere tempibus nostris in sacra theologie facultate parisiis institutū. Habet ipse lulli modū traditionis specialem / sub magnis voluminibus ad certa nomina / ad caracteres et figuras. **S**ensit eadem facultas nōnullos de suis suppositis. vt proni sumus ad nouitates. velle traditionē huiusmodi multiplicare p̄ studiū. Nam et in arrogonia dicit edoceri. **C**onstituit protinus statutū / quod patribus cartusien. prope parisiis significauit p̄ litteram. habent enī copiam librorum dicit lulli. **Q**uo statuto prohibebat omnib; suppositis suis / ne derelinquētes modum doctrinalē sanctorū doctorum p̄ ecclesiam approbatorū. et qui tenet est hactenus in sacra theologie facultate / transiret ad nouam hanc fantasiandi curiositatem. **E**licitur ex his cum p̄cedentibus duplex cautela nedum pro examinatorebus sed receptoribus doctrinarū maxime religiosis. quos sua sancta nō dicam rusticitas / cū hieronymo / sed humilior deo amabilis simplicitas / cōmendat. Nam q̄ ambulat simplicit̄ ambulat p̄sidenter. **S**impliciter intellige nō ignoranter / nō infanti sensu. nō negligenti. vel hebeti intel-

ctu. sed absq; plica dolositas. versutia. curiositatis superbie. Alioquin qui ignorat ignorabitur. **P**rima cautela sit eis. nullam recipe doctrinā absoluto iudicio. nisi altero ser modorū prime partis approbatam. et eo magis si sermo vel modus sit extraneus / a cōmuni sermone doctorum. quibus sententię graues apparent motales vel philosophice. **T**heologizat aliquādo demon: ait climacus: et patet in euangelij / etiam corā iesu quē tentare presumpsit et dicere. **S**criptum est. Angelis suis mandauit de te et c. nihilominus prohibuit christus. **C**ui paulus et alij se p̄formant ne testimoniū quātūlibet in sup̄ficie verus acciperetur a demoniacis vel phitonibus vel simulacris: et prophetis insaniētib; vt sibille sunt / et ventiloqui. cum ceteris magicis maledictis. Nam que cōmunicatio lucis ad tenebras: et christi ad belial. Ratio prima. quia sunt excommunicati. **S**ecūda. quia nullū verū bono sine dicit. **T**ercia quia cōtinuo aut tandē falsitates ingerunt. **E**t si mille p̄mitterint veritates. **N**ō est enim doctrina fallens que vera non misceat s̄m **S**ecūda. **A**ltera cautela est. **C**onferre protinus doctrinā que terminos habet extraneos. vel sententiās nouas et p̄grinas. ad terminos doctorum cōmuniū et sententiās eorum. **D**oc christus contra diabolū egit. **D**oc magnus antoni? docuit. **D**oc paulus intellexit cū diceret ad discipulū. prophanas vocum nouitates deuita. **D**oc Augustinus vob inquit ad certam regulā loqui fas est. **D**oc Hieronymus. **E**t verbis inquit inordinate p̄latis oritur heresis. **D**oc serenissime custodiuit sacra theologie facultas p̄sien. **C**uius vnum e multis sit hoc exemplū / vnus licentiatas posuit in vesperis. **Q**ui pater erat causa filij. id est pater generat filium. **C**onfestim oppressum est os eius / neq; sibi permissum est talibus vti terminis. licet ostenderet exponendo se verum tenere sensum. **S**ic Augustinus loquens de facto in tra philosophorum aliquorum verā sententiā / q̄ deus erat factum. **T**ene inquit sententiā: sed corripue linguam.

Secūda p̄sideratio.

Atendendum est in examinatione doctrinarum cuius sit p̄ditionis docens seu publicans siue scribēs

Raymundi lulli 126

Declaratur quia nō modicum refert iter doctum rei quaz loquitur et inter indoctū inter senem et iuuenem/inter morigeratū et dissolutum. inter hominem boni naturalis iudicij et patiemem in cerebro vlt impudentem. Demum inter virū et mulierem. Fuit Salienus in arte sua peritissim⁹ medicine. Demini dum puerulus studeres in artibus ipm irrisum: quia posuit quar tam figurā in silogismis. Dicit inquit falcem suā in messem alienam. quia nō loquicus sed medicus est. Loquitur aduersus eundem rabbi moyses medic⁹. Quia psumens de sciētia medicine. psumpsit cōsequēter de multis: tanq̄ illa sicut medici nam cognosceret/ in quibus turpiter ipm errasse notauit. Et hic error familiar⁹ admodum sapiētibus huius seculi/ qui duz se vident honorari pro aliqua scientia. sic legum. sic canonū. sic industrie mundialis larant facilliter ora de sermonib⁹ quos nesciunt. vt de theologia/ quasi verecūdarentur aliquid ignorare. Aut aliquādo maior dementia/ que nō cognoscut in se. despicunt in alijs tanq̄ supuacua et noxia/ ne videantur ea que sunt vtilia/ nequaquā cognoscere. Quāto cōsultius iubet sapiens prudentie tue pone modum. quoniam magna pars sciētie est. dicit hieronymus scire quid nescis. Dagne demum modestie taliter agnoscere. Porro differentie patent relique. De senibus expertis. quibus ideo est sapiētia. De bene morigeratis q̄si humilibus. De naturaliter prudentibus respectu iuuenem. quos ait Aristoteles. nullus eligit/ cum cōstet eos nō esse prudentes propter inexperientiam. Respectu q̄z maliuoloz q̄s etcecat malicia. Respectu deniq̄ melancolicoz/ qui seipos regere vel propriam domū nesciūt/ desipientes in manifestis. Postremo sexus muliebris ab apostolica prohibet auctoritate. ne palam doceat. doctrinam intellige seu verbo seu scripto/ nomine suo publicatam/ maxime si fuerit ad viros. nec qualescūq̄ sed sapientes sed eruditos sed itatus in deuotione vel religione p̄cellētis. Sentētia est Gregorij/ presumptiōem esse/ velle docere sanctiorem doctio remq̄. Culpat Hieronymus eos qui discūt/ prohpudoz a feminis qd viros doceāt. Quid si talis sexus apposuerit ambulare in magnis et mirabilibus sup se. visiones quotidie sup visio-

nes addere. lesiones quoq̄ cerebri p epilepsiam vel congelatiōem. aut aliaz melancolie speciem/ ad miraculū referre. Nihil deniq̄ dicere nisi vice dei. sine medio reuelātis. Appellare sacerdotes dei filios suos. docere eos professionem suam in qua nutriuntur assidue/ qualiter obedire superiori bus deberēt etiam vbi diabolus eēt incarnatus. Qd si dolent in aduersis pro sensu alitaz amore/ sunt imperfecti. cū nec paulus nec maria imo nec christus haud dubie perfectissimi fuerint doloris expertes imo si desunt pene sensus. qualis erit patientie virtus. Dicit altera se annihilataz fuisse pro morula temporis. Altera q̄ mirabiliōri vniōe deus vniebatur sibi/ q̄s humanitati suscepte christus iūgebatur. cuz talibus sine numero/ que nec magnis voluminibus plene referētur. aut relate conuincerētur p singula. Dicitum est grauitera poeta. varium et mutabile semper femina. Quales describens apostolus vitare docuit curiosas et verbosas ductas varijs desiderijs. Et ve parēti nostre prime. que primo verbo sup relatione diuini p̄cepti bis mēta est. Precepit inquit deus ne comederemus/ et ne tangeremus. hoc addidit ne tangeremus. sequitur ne forte moriamur. Ecce incertus retulit qd erat certissimum. Neq̄ tamē ista dicētes derogamus gratie dei/ neq̄ mulieruz quas elegit priuilegiatē sanctitati. sed nobis vigilandum est aduersus astutias diaboli iam ab initio ceptas. Et cautela duplex inter alia sumēda est. Prima omnis doctria mulierum maxime solennis verbo vlt scripto reputanda est suspecta/ nisi prius fuerit altero sex modoz/ quos prima pars refert diligēter examinata/ et multo amplius q̄s in doctrina virozum. Cur ita. Patet ratio. Quia lex cōmunis nec qualiscūq̄. sed diuina tales arcer. Quare. Quia leu⁹ seductibiles. quia pertinacius seductrices. quia non constat eas esse sapientie diuine cognitrices. Aliud quoq̄ est garrire que venerint ad fantasiam. Aliud de scripturaz sanctis proferre sermonem. istud cum artis stabilitate subsistit. Aliud dilabitur sine firmitate. Vbi sunt scripta tot deuotissimarum eruditissimarumq̄ seminarum sicut paulē sicut eustochium. Certe nulla sup sunt. quia nulla presumpserūt. Secūda cautela que tacta est. Cōferat statim

De examinatione

doctrina p singulas sententias z verba si sit conformis ad doctores approbatos/z si sic/quid addit ad illos in pondere sententiarum. vel religionis edificatione penset. Sunt enim doctrine quedam habentes folia verborū q̄i speciosissima. que si discutiantur inveniuntur similes ficulne/cui maledixit dominus. quia sunt sine fructu aut pro fructu reddunt instar pomorū 3o dome solum cineres. quo turbatur sensus nō reficitur affectus. nec tandem illuminatur intellectus. ¶ Notetur ad extremum q̄ sancti prophete/z doctores iam vniuersaliter approbati/recipiunt in suis verbis obscuris vel ambiguis interpretationem qualis non debetur nouellis prophetanribus de corde suo/aut prius q̄ constituerit quasi de suo/q̄ suis diuino.

Tercia consideratio

At tendendum est in examinatione doctrinarum/cuius conditionis sunt huiusmodi doctrinas vel audientes/vel conductes/vel recipientes. Dicit sapiens de principe/id quod ad om̄s trahi potest. Qui libenter audit verba mendacij/omnes ministros habet impios. Quid nempe est efficacius ad corrupendā om̄em doctrinā/quam adulatio subdola. vel consulentium. vel conscribentium. vel audientium. vel recipientium/cū indiscreta laude z iexannata gloria/simul cum admiratione. Quātiens vidimus impletum illud comici de adulate/hic profecto ex stultis insanos facit. Quod in de amicitia vetuit cicero: dicens hoīes adulationis impletos ventro sibi sumere species improbilissimas vel errore suo fundatas/vnde nihil superest ip̄is nisi discrimen et perditio/dum tales hi se reputant quales audiunt/doctos. sapientes. deuotos. eloquentes. Duo 2tra nihil est optabilius ad virtutem humilem/q̄ libenter nedum audire. sed inquirere diligenter. qui dicat ei cum omni libertate veritatem. Sint in exemplum nobis lucifer cū angelis suis. quos quid aliud q̄ propria sefellit adulatio. Sint homines qui se tanq̄ deos hac tracti vesania/coli iusserūt extorseruntq̄. ¶ At vero quid ad rem spectat que nūc agitur queret aliquis. Pulchrum certe per omnem modum/quod sub

cautela duplici notabim⁹. ¶ Sicut nullum habet vir vel mulier efficacius apud se remedium pro delusionibus euitandis quam eas cum humilitate sedula fugere. nec q̄rere per miracula/vel reuelatiōes reigi/spreto humano sapientum concilio. sic aliorum respectu nihil fugibilis habere debet/q̄ adulationem indoctorū/vel prauorum/nihil quoq̄ desiderabilius q̄ bere re comitibus. sint confessores. sint aliq̄. qui sine plica dolositatis ingerūt assidue simpliciter z humiliter sapere. Talem habuisse beatum Bernardum fratrem suū. gerardum referunt. qui nec in manifestis signis applaudebat beato bernardo. Sicut cum aspernatiōis cachinno rejiciebat. nō ad nequiciam proteruam. sed humilitatē piā agens. Sunt confessores qui de nō nullis quos vel quas audiunt. verba faciunt in bonum. Quos pura mens/q̄ itera q̄ sine mortali delicto. Essem talis vniū cum mei similibus. nō aduertentes qui taliter agunt se p indirectum culpā reidiō confitentis eis. quos nō ita predicant/vel mul z occasionem dant suis laudibus. nō qualitercunq̄: sed in confessione mentienti. Esset hic habendus sermo latior. preferim in materia canonisatiōis z testificatiōis sumptē p confessores. Sed sup his z alijs particularior erit inquisitio faciendā/duz modus exemplaris/id est per narrationes exemplorū tractabitur. ¶ Sequitur altera cautela pro prelatiis/z specialiter doctoribus/apud inferiores preferim ideorū/ac sine litteris multerculas. Caueant qui dati sunt in regimen z exemplum/ne leuiter suis verbis aut factis approbent doctrinas earum/vel miracula seu visiones insolitas/ipsi maxime scientibus seu corāz eis. Nulla plane posset altera dari talibus ad fingendum fortior occasio. Experti pluries loquimur. z Gregorius xi. testis fuit idoneus/ sed tardus nimis. hic positus in extremis habens in manibus sacrum christi corpus. protestat⁹ est coram omnibus vt cauerent ab homibus siue viris siue mulieribus/sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis. quia p tales ip̄e seductus. dimisso suoz rationali cōcilio/se traxerat z eccliaz ad discrimen scismatis imminētis/nisi misericors pvideret sponus iesus/q̄ horrendus vlt q̄ buc nimis beu patefecit euentus zc.

Hic papa cum esset in uisione per Katherineas de senis inductus est quod se romam transferret cardinalibus et ceteris dissuadetibus. Quo cum ueniret circa dimidium annum obiit. Et tunc cepit scisma quod circa xl. annos durauit urbano. vi. et suis successoribus in roma videlicet bonifacio. ix. innocencio. vij. gregorio. xij. alexandro. v. iohanne. xxij. et martino. v. usque ad scilicet Constantiam. In uisione uero clemente. vij. et benedicto. xij. qui et petrus de luna electus. Hoc cancellarius non ponit nec usque ea nominat. Sed dominus stephanus olim prior carthusie in seculo postea papie asserit propria manu ex Katherine p prior ore eisdem litteras scripsisse ad papam etc.

Quarta consideratio

At tendendus est quis finis sit huiusmodi publicationis doctrinarum secundum alterum trium finium qui sunt bonum honorabile uel delectabile. Et primo de honorabili ut de fastu describens Augustinus hereticum dicit eum esse qui alicuius temporalis comodi et maxime glorie principatus que sui gratia falsas et nouas opiniones uel signat uel sequitur. Horat summa de uirtutibus et uirtutibus in tractatu de fide causas octo confectiois heresum. Remittam ad illam quae libenter hic et alibi commemoramus summam quoniam ex optimis uidecunq; collecta est. Cuius auctor contemporanus fatis fuit Guilhelmo parisiensi et sancto thome uir sine gradu de conuentu predicatorum lugdunensi. Hic nihil in conspiciendo de fantasia proprii capitis sed de communi aceruo scripturarum doctrinas neccit. Cui si comparent nouelle uisiones nostrarum uel nostrorum o sapientissime de quantum solidoiores non umbratiles inuenirentur ab eis tamen quibus aduersus sapientiam scilicet non est persuasum que aque furtive dulciores sunt et panis absconsus suauior. quibus magis ea mirantur que uel non intelligunt uel insolita sunt separati uolentes hinc diuini uel filiales atheismis uolentes semper audire aliquid noui prurientes auribus. Quo pro sit cautela duplex. Ruminet assidue docens uel scribens uel studens que suus sit finis intentus. Pauci sunt admodum que non rideant ut tandem saluam. Sed sepe sub generalitate mentis iniquitas sibi dum ad priculares et priores uenit sine et sub negotio caritatis

agit negotium uanitas. Tentatione supbie reputauit Augustinus id difficile cognoscibile quod non habet homo fas experiri que admodum parat est gladius tenere. sicut non est fas homini maleuere ne laudetur. Accipiebat autem sibi quaedam nisi tempus signum tale. Querebat a seipso coram deo de doctrinis propriis que uel ex officio uel per laudabilem opera oculum in exercitio uel per quodam distributio talenti uel per tempus necessitate scribebat. Ecce fuerit intergra tibi merces aucta domino. proseruet et alim de sua primis tuis edificatio per alienam doctrinam seu per tuam uelut alienam quasi mortuus sis a corde quod rideas. Numquid non adhuc in publicum prodire tua cuperes scripta. Si tandem inueniebat in se serentate que equo animo celari scripta sua tali casu uellet gratias agebat deo tanquam excussus a palea uanitatis. Sinautez gemebat sub pondere gloriatiois uane. Quisiti fuerunt a beato gregorio libri sui. Remisit ad libros augustini suades in illis potius exerceri. Altera cautela suadet breuiter promptitudine. que doctrinae que aliis legit aut studet aut scribit publicum subeant examen et potius in uita quam post mortem. ut si quod erroris deprehensus fuerit corrigat uiuens. Sonant hanc promptitudinem per tentationes fieri solite in actibus sacre theologie publicis. Hoc intendebat quod dicitur hereticare potero sed hereticus non ero. Quare. Quia nemo nisi perit hereticus est. Nemo que patet corrigi perit est. Respicit hec cautela uenerabile et deo sacrum presertim occasione scriptum est presens opusculum. que libros alios sui tempus nouellos uoluit examen breuiter. Respicit et omnes in communi doctores quantum ea studio sitate doctrinas componat suas tanquam perit interrogandas ab omnibus. Fuit iste ut arbitror non paucus stimulus beato hieronymo. que se tot aspiciat habere obseruatores et emulos. ut quod optime scriberet uel transferret.

Quinta consideratio

At tendendum est in examinatione doctrinarum de fine. Si sit ad comodum tempore uel questum. Dicit non potest que medax est cupiditas nec diuini perit nec humanis. Docet aduocatus per librum eruditus ad medacium quilibet in causa. Docet in doctrinis usurarioz et symoniaco rum. Docet in quodam publicis super confectioe miraculoz uel reliquiarum uel indulgentiarum

Handwritten scribble or signature.

De examinatione

81
Necheu dolorosus/quo pñitiosi? et indi-
gnus/in pñicatoribz nōnullis ad pplm/
suas vltra modū pcessiones/ et pñilegia
dignitates pñudicialit amplifcātibz/ vbi
quoqz crebro videre miserabiliter est/quē
admodū sarbanas in se diuisus est/habēt
doctrinas suas suozūqz/mutuo pferūt/ex
altant/p fas nefasqz defendūt. Ac proinde
quot in fide. quot in bonis moribz scanda-
la. quot errores/ etiā circa nob naturaliter
impresa prima legi pñicipia viderit eras
nostra. Plangere nūc magis q̄ in mediuz
reducere libet: duplicēqz notare cautelam

Prima pñilit simplicitati deuotoz: q̄/
rum nō interest curiosos esse sup intentio-
nibz occultis scribentiū/ quatin⁹ expeditā
regiāqz viam incedāt/ legendo scripturas
quas sciūt ab ecclia tota receptas. quales
vtriqz sufficiūt. Aut si pro dubiozū decisio-
ne nōnunqz occurrentiū/ habendū sit cōsi-
lium. querant ab illis tales / quos minus
est probabile. fauore vel odio: questu vl fa-
stu trahi. q̄les sunt iam mortui/ viuentes
in scriptis suis/ si materiā que q̄rit atrige-
rint. Si p̄reca fuerint in illa tam intenti
q̄ experti. Dulci nimirū multa scribunt
velut in transcurso/ multa q̄nqz non satis
ad suam spectantia facultatē/ vt si theolo-
gus purus veller de punctis exquisitē ca-
nonū pure positiozū/ aut purus canoni-
sta de apicibus theologie declarādis ferre
sententiaz. Cuiuslibet in arte sua potior est
danda fides. si nō. alia ratione pactum vt
aiunt reformetur. qd̄ medicozū est promit-
tūt medici: tractāt fabrilia fabri: refert ab
Oracio hieronym⁹ **B**randis aut conq̄-
silio caderet hic de doctrinarū hereticaliū
cognitoribz atqz iudicibz/ qualis sit apti-
oz scientia. Nunqd̄ theologica vel canoni-
ca. Sed distinctio p̄cordiā facit/ que suuz
cuiuslibet tribuit officii theologo de veri-
tate catholica/ aut opposita heresi. iuriste
de penis et modo iudicij confert pres suas
Cui⁹ declarationē alibi traditā/ hic nō in-
serimus/ secūdā ilico cōponētes cautelas
Prouidendū est sedulo p̄ rectores chri-
stianitatē/ ne studiū theologie veritatē de-
perat: s̄ alicubi resideat velut i fonte. A-
lioquin timendū est ne supseminēt bere-
sum zizania/ p̄pter varietatē tot capitum
tot insup passionū diuersarū. vnde multi-
plicatio sequit iudicioz/ vbi si desit recur-
sus ad theologos nō deprauatos: et vnū

collectos. quis oro p̄uidebit. Si dixerit
aliquis fiet recursus ad sedē et curiā sum-
mi pontificis. Nō negabim⁹ hoc si theo-
logia illic habuerit suos doctores/ nō pri-
ales. nō seductos. nō fastuosos. nō questu-
osos. aut inuidos. non p̄tati seculari. non
spūali plus q̄ veritati fauētes. Alioquin
tolerabili⁹ esset nullos habere q̄ tales pa-
ri. Acclamātes hic et deridētes nouimus
hic de satrapis eccliarū. Quid nobis et ec-
clesie de theologis. Nā p̄ quos alios here-
ses oriunt et orze sunt: certe p̄ eis siles quo-
tidie. et si nō in p̄dicatione saltem in v̄bis
domesticis et opatione. Sed esto pueniāt
hereses p̄ theologos deprauatos. nō enim
theologia sicut nec canonica scientia con-
firmat hominē in veritate. Nunqd̄ eo ca-
su plus eniti cōuenit suscitare cōtra tales
reprobos et noxios/ plures alios potētes
obstistere suis heresibz palliatio/ quas soli
theologi vel dep̄bendere vel cōvincere suf-
ficiunt. Illi vero culpant rationabilē. he-
reses introducere/ q̄ ex officio resistere de-
bentes: facti sunt speculatores ceci. canes
muti. nauē stulti nauē ecclesie naufragijs
oibus exponētes: quā regere nec sciūt nec
volunt. Scientibus deniqz. volentibusqz
succurrere. viā claudunt. ipos abijciunt.
infamant. spernunt.

Sexta consideratio

Atendendū est in examinatione
doctrinarum de fine. Si sit bo-
nus delectabile/ vel carnale seu
spūalis luxus. Et sicut mani-
festum est q̄ omnis excellens affectio tra-
hit ad se iudiciū rationis. Ueruntamē si-
cut nulla est vebemētor q̄ luxuriosa libi-
do. sic ad errandum falsumqz docendum
nulla pñitiosior. Paruit in sectis turdipi-
norum/ q̄ sequaces nō desunt vsqz hodie
q̄n et vbi latere putauerint/ serpūt v̄bilibz
Epicurei sub tunica christi. qui mulierca-
lis primo deuotionē fingentes sp̄ tenuis
paulatim eis fidem tanqz lumen et oculos
tollere querunt/ quatenus eas licenti⁹ ad
desideria sua maligna prostituāt. Non est
nostrum seditates horredas detegere. p̄si-
derantes illud apostoli. Que in occulto fi-
unt ab eis turpe est dicere. Porro lux⁹ spi-
ritualis accipitur omnis curiositas impro-

ba sciendi. que nō oportet / v' plus q̄s oportet / iuxta p̄sonę qualitatē. ¶ Sic igit̄ p̄ma cautela. nō plus s̄ape velle q̄s oportet sed ad sobrietatem. quia nō omnibus om̄is doctrine cōueniūt. Sed studentibus alia inbentur cognosci. que vel a religionū p̄fessoribus. vel ab hominibus parū idoneis ad apices doctrinarum sublimiū / p̄hibentur. quibus lacte opus est nō solido cibo. qui diligentius ad inflātionē affectus pię et deuotam / nutriēdi sunt. q̄s intellectionis eruditionē. Non q̄ spernēda sit intellectus seu ratiōis illuminatio. sine qua p̄ceptis in seductionis baratrā. cecus iret affectus. sed curiositas in cōcessa sciendi sup̄ba vitetur. ¶ Unde generale finalem q̄ statuimus cautelam. p̄positum apostoli verbum. Doctrinis varijs et peregrinis nolite abduci. Quod vt prudēt̄ obferri valeat nō minimā dabūt p̄missę cōsiderationes occasionem. Juncta sedulitate solertiaq̄ superioris / in om̄i collegio. v' vniuersitate vel monasterio. Sed p̄uideant nō minori sollicitudine. quales apud suos doctrine frequētentur ad antię fomentum. q̄s panis qualis apponatur ad corporis nutrimentum. ¶ Super sūt alia plurima eo fortassis accommodatiora quo p̄mo de moralibus particulariter et exemplariter seu practicabiliter traditus et citius accipitur in estimatione. et plus heret i recordatiua memorię / sed ad p̄sens ista cursim dicta sufficiant.

Exemplum quoddā

de seductione mulieris / quod accidit Anno dñi. D. cccc. xliij.

Recitatus est nuper Lugduni gallie / corā clero / processus cuiusdam mulieris delate et detecte Burgi in bressia / que est notabilis villa ducis sabaudie. Circa quaz est domus sellionis ordinis carthusienf. Hęc mulier sub pallio deuotionis et reuelationum fingebat mirabilia. Astruebat enim se esse vnam de quinq̄ feminabz missis a deo / compassiue pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iā sua collusionē subdola deceperat in religione illa q̄ plurimas simplices mulierculas. Sciebat videndo frontem peccata que se

cerat vnusquisq̄s. hoc enim fm Augusti. etiaz diaboli malicia scire potest et suis reuelare. nō autem ea que futura sunt absolute. siue que in secreto cordis latēt / et nullo exteriori motu aut signo sese produnt. Dabebat etiam supradicta mulier duos carbones in pede / qui eaz affligerant quotienscūq̄ aliqua anima ad infernum descendisset. Quotidie tres animas ab inferno liberauit. vnam vel duas sine difficultate. aliam seu alias cū pena maiori. vt dicebat. Dentis quoq̄ excessus seu extaticos frequēter habebat. in quibus mirabilia per reuelationem didicerat. Eratq̄ mire abstinentie. singularissime etiam vite. Plura vero alia de ea scribenda foret. At per autem cum spiritus almus sancte sue ecclesie / rector verus / vt creditur / hūc spiritum falsū detegere vellet. hęc mulier capta. et penis vt torqueretur ē addicta. que om̄em veritatem p̄fessa est. qualiter predicta cupiditatis occasione fuerat. vt hoc modo se nutiret / et sue paupertati subueniret. Aut fortasse pro hōi / diabolo se miseram in famulā dedicauit. Inuēta est in super morbū caducū habere / ac eundem sub extaticis excessibz quos furerat palliare. De qua cū varia opinio eēt an tāq̄ heretica p̄demneretur. iudicātū est a doctis ad penitentia eam admittendā. nec esse hereticam / q̄ illa que fecerat dimisit. nec obstinata permansit.

¶ Finit tractatus de examinatione doctrinarum quo ad p̄cipuum modorum i p̄bentio p̄positoꝝum.

Sequuntur aliquę

consideratiōes q̄ ad tres modos reliquos.

Supererat ex q̄ttuor modis examinandi doctrinas p̄positis / p̄sequi de tribus. Sed cur istud nō sit ad noticiam deductū tangunt consideratiōes que sequūtur. ¶ Prima consideratio / q̄ in examinatione doctrinarum non sp̄ expedit notificare p̄dicāres defectus / q̄ reperi sūt apud eos qui se alios docere iactabant. P̄io ne secretū datū a viuētibz et notis violēt. Secūdo ne veris doctrinis et canōicis miraculis seu prophetijs apud simplices aut malis

De examinatione

gnos calumnie locus datur. Tercio ne particularis enumeratio paucorum / sufficiens pro singulis estimetur. Rursus in examinatione doctrinarum consilendi sunt experti circa particulares casus: et euentus. Quos suis temporibus inuenerunt. Primo quod certius secundum Aristotelem iudicat experientia quam ars: et expertus quam artifex. Secundo quia non sunt actiones humane circa generalia sed indiuiduis / sicut medicus non sanat hominem sed hunc hominem. ita moraliter agens non dicitur facere opus in genere / sed hoc opus in singulari / scilicet cum circumstantiis debitis omnibus istis et illis. Tercio quod prudentia que doctrinam est operum humanorum / presupponit experientiam tam ex preteritis quam ex presentibus et quibus futura coniecturatur. **A**mplius in examinatione doctrinarum cauendum est ne decipiat examinans vel examinanti credens / propter relationes insolitas / nunc ab illis nunc ab istis preceptas vel auditas / proferuntur a feminis aut a laicis usurpantibus sibi nomen sanctitatis et docentis. Primum iuxta vulgatum auctorem. Rara fides ideo / quia multi multa loquuntur / et hoc fit sepe sine consequentia / sine ratione / sed ex fantasia capitis perturbati. Secundo quod multi sunt qui decipiunt / quibus se decipi nesciant / nec decipere vellent. Tercio quod sunt alii multi qui se decipi non credunt / alios tamen decipere volunt / fingendo mirabilia et illa que sciunt esse falsa. Et istorum infinitus est numerus / et a me qui loquor frequenter expertus / ita quod ex istorum relatione si credere si referre si scribere voluissent / grandis effectus fuisset liber atque mirabilis apud curiosos. Benedictus deus qui pro taliu irrisione et contemptu me totiens a seductione seruauit. Fui primum fatuus pro relationes aliquorum magne merito reputatis primus seductioni. de quadam heremina remensi / nisi modum responsionis proprie deo volente tempassem. Circa quod tempus opusculum compilauit seu lectionem unam de distinctione reuelationum verarum a falsis. **S**ubinde in examinatione doctrinarum / maxime circa doctrinam theologie mystice que consistit in affectibus et spiritualibus sentimentis non est fas homini magisterium assumere sibi in omnibus / sed spiritui sancto debet hec gratia precipue relinqui. Primo quod spiritus ubi vult spirat / et vocem eius audis / et nescis unde veniat aut quid vadat / propterea non debet eius inspiratio sub

certis regulis aut terminis comprehendi / sicut nec gratuita visitatio / que ideo gratuita dicitur / quia pure gratis datur / quamuis ut plurimum non conferat nisi preparatis et facientibus quod in se est / quales sunt quod exemplo mulieris fortis considerant semitas domus sue. Secundo quod diuisiones gratiarum sunt / vni cuius dedit deus mensuram fidei / solitariis aliter / aliter scolasticis: et ita de reliquis. Tercio quod semel loquitur deus et idipsum non repetit. dedit itaque deus per scripturam suam sacras et per expositores suos: habere sufficientem intellectum in omnibus / iuxta vocationem vni cuiusque. **C**eterum vocatio solitariorum et monachorum ista est ut plus studeant affectui deuotionis quam intellectus eruditioni. nihilominus quia dedit deus mundum dispositioni homini tanquam occupationes pessimam / saltem malicia penes ne per otium dederit homines torpescerent / ne preterea pre fastidio deficerent: abominantes manna celicum condescendendum est humane fragilitati. pro mittendum est ideo circa religionis aliquibus inquirere de doctrinis scolasticorum / que tractari solent circa libros sententiarum. **P**orro si querat a me quis inter ceteros doctores / plus videat idoneus. Respondeo sine preiudicio / quod dominus bona uentura / quam in docendo solidus est: et securus. propter iustus et deuotus. Preterea recedit a curiositate quantum potest: non immiscens positiones extraneas: vel doctrinas seculares dialecticas aut philosophicas: terminis theologicis obumbratas more multorum. sed dum studet illuminationi intellectus / totum refert ad pietatem et religiositatem affectus. **U**nde factum est ut ab indeuotis scolasticis quorum procholor maior est numerus / ipse minus extiterit frequenter: cum tamen nulla sublimior: nulla diuiniore: nulla salubrior atque suauior: pro theologia sit doctrina. Quam denique diligentem in senectute meam reuolutus ad studium ipsius. tanto facta est amplius confusa garrulitas mea. **D**ixi quod mecum: sufficit hec doctrina. ut quid stulto labore consumeris. quid dicat. quid scribas. Multiplicentur potius et transcribantur opera doctoris istius. De quo vere dicitur illud christi de iohanne. Erat lucerna ardens et lucens. Preterea sicut apud grammaticos / donatus de prioribus orationibus / et apud logicos summe petri byspati traditum ab initio nouis disciplinis ad memoriam recolendum

et si statim intelligat sic apud theologicos discipulos/breuiiloquium Bonauenture quod incipit. flecto genua. videretur valde salubriter imponendum iuncto itinerario suo mentis in deum. quod incipit. in principio primū principium. Itaque laus omnis inferior est his duobus opusculis quia vi agnoscere etiam sola credulitate non paruum est profectus. Denique sermo de sentimentis spiritualibus/in contemplatione/in deuotione receptus nullatenus intelligitur si non exprimat. Et si non intelligitur non amatur. si non amatur non libenter auditur. sed negligitur. nisi quod ita fuerit instituitur quod firmiter et pie credat se preparans ut sapiat et non intelligat. neque sequatur sanctas proprias capitulorum alieni. Sed doctores approbatos et eruditos in utraque theologia/scolastica et mystica perducibus amplectatur. Sunt industrie quaedam notate super huiusmodi negocio theologie mystice/quis sepe maxima sit industria/deserere qualibus industriam et quod homo seculi habitans magisterio spirituali/tota fide. tota spe. tota caritate. tota se demum deuotione committat. Sunt alia scripta de impulsibus et de perceptibus et de concordia theologie mystice cum scolastica et silia multa quae proficiunt ad examinationem doctrinarum. Sed hec interim suffecerit ad summationem huius opusculi subnotasse.

Explicit de examinatione doctrinarum a Johanne cancellario parisiensi.

Epistola laudans mel

liffua et ignea domini Bonauenture doctrinas a prefato Johanne cancellario parisiensi. Anno D. m. cccc. lxxvi. lugdunū. missa cuidam fratri minori.

Ignem veni mittere in terram dicebat christus. Et quod volo nisi ut ardeat. In dextra enim pe dei est ignea lex/cuius eloquium ignitum est vehemens/cuius oculi sunt sic flamma ignis/cuius pro iohannes dicitur est lucerna ardens et lucens instar helye. Consideras ista nisi Eustochi domini Bonauentura/voluit esse doctor ardens/sciens quoniam lucere par est et sepe vanum/sepe notum/quoniam scientia inflat et demonem facit. quod ei demon interpretatur nisi sciens/sed absque caritate. Sortitus est idcirco secundum laudem vite sue pietatis et doctri-

ne nomine ipse Bonauentura ut antho matice doctor seraphicus noies. Docet et in speciali suo itinerario mentis in deum. Cuius opusculi imo propriis imens/laus superior est ore mortalium. Docet et suum breuiiloquium theologie/processus proprie theologicum retinens et qui uersum ad priorem/quoniam a primo principio descendit ad alias veritates. Docet denique lectura sua gradior ignem suum cum lumine. Unum mirum imo miserum et miserabile videtur ne dicam danabile/quod pacto plate sunt doctrine quaedam alie/sub specie subtilitatis plus in quatuordecim quae cinifes egyptie/que sabbatum mentis incendio terre gessem afferentes. Sicut est doctor iste/se testate/doctrinam communem et solidam quam parisi vigeat matie tpe suo. Unum et allegat ad confirmationem doctrine sue/parisien. articulos quos per B. parisien. de concilio et assensu magistorum omnium dicit fuisse danatos et excomunicatos. Viuente tunc et consentiente fratre alexandro de halis/cuius doctrina quante sit veritas dici satis nequit. De qua fertur ruidisse sanctus Thomas. dum inquireret ab eo quos esset optimus modus studendi theologiam. Respondit exercere se in vno doctore precipue. Dum ultra peteret quos esset talis doctor/alexander inquit de halis. Testor ita me legisse pridem in tractatu quaedam de uisione beati iohannis vigesimum secundum. Testant scripta eiusdem sancti Thomae. matie secunda secunda/que intimus sibi fecerat et familiaris/illum quem laudabat doctorem alexandrum. Et ecce pro chopudo doctor res isti duo/halis et bonauentura/videntur quasi sepulti cum illis quorum non est memor amplius/prefertur in cordis amore. Tolluntur alij quidam/quorum sint veritatem nomina in libro vite/non enim studiosis invidemus. Sed multe aliquos ipsorum littere fecerunt sub nomine subtilitatis infantere/cum sequacibus ipsorum. Nunquid non infania concedere quod duo contradictoria sunt simul vera pro eodem instanti tempore/licet non nature/quod preterea multe sunt veritates ab eterno et multa eterna que non sunt deus. Ille est vnus articulus inter primarios ratos damnatus/anno domini. D. cc. xl. Legatur secundus Bonauenture. dist. xxij. circa finem/vbi recitatur hec damnatio. Et ponitur alter articulus/quod primum nunc et creatio passio/non sunt creator vel creatura. Error. Reperita est eadem damnatio eiusdem articuli de eternitate veritatum per dominum stephanum parisien. inter illos. cc. xix. articulos famosiores

Epistola laudās doctrinā

anno. **D.** cc. lxxvi. scz p duos annos post felices obit⁹ sancti thome z vere sc̄ti z gloriosi dñi Bonauēture/ q̄rū p̄ri⁹ obiit septima marcij/ alius ydus iulij seq̄nte/ tpe p̄ci li general' lugduū. p gregoriū decimū celebrati. Dānata est nouissime p celeberrimū Constañ. p̄cilium inter errores hull' z hieronymi. positio ista de vniuersaliū re/ aliū z eternoz positioe/ z maxie q̄ aliq̄ sit entitas realis eterna cōmūis deo z creatu re. qz tūc nulla creatura potuisset creari q̄ si de nihilo/ sed nec posset annihilari. Ita fuit tūc argutū me audiēte z a dicto hieronymo statim p̄cessum/ sed dānata z/ nuper ec̄ parisi⁹ fuocati. Dānauerat p̄ri⁹ ip̄e idē stephan⁹ pauciores articulos/ vinctib' ad huc p̄fatis doctorib' scz anno dñi. **D.** cc. lxx. die mercurij post festuz b̄ti nicolai hie malis/ cui⁹ nūc crastino scribam⁹ hāc sc̄dulam. Causa h̄mōi dānatiōis faciēde fuit tūc introducta/ fuit z postmodū p̄tinua ta. Quia sicut tradit Aug⁹. viij. de ciuitate/ nobis ad certam regulā loqui fas est/ liberis autē p̄bis loquūtur p̄bi/ sed inde miserabili⁹ q̄ liberi⁹ errant. Sic Aug⁹. z ceteri doctores antiq̄ sic inter recentiores beatus Bernardus/ z mgr̄ cū reliq̄s p̄tinus obstiterūt errantib'. sicut Petro abelardi sicut berēgario/ sicut Johi scoto de theophanis/ sicut gilberto porretano/ q̄ gilbertus si minus errabat i materia de relationib' diuinis/ q̄ plurimi posterioris t̄pis/ patebit euidēt illi q̄ subtilit' z absq̄ p̄sonarū acceptioe voluerit z sc̄tuerit iudicare/ z argumētū beati Bernardi a petro de tarērasia recitatiū/ ponderare. **D.** Dānata ē nup p̄ p̄decessores meos/ in sacra theologie facultate sub plurib' articulis/ doctrina quā nōnulli solā impune/ subtilē garriūt/ q̄ ignorātes vocē p̄riā nōnulli/ veluti p̄ce loq̄cissime/ stabilire nitunt/ cui⁹ sit mera infantia z vanitas falsa. Unus articulus in ter ceteros est/ q̄ aliqd sit deus realiter qd nō sit formalit' deus. Error. Ali⁹ q̄ in diuinis sint ponēde p̄rioritates z posterioritates alie q̄ originis. Error. Ali⁹ q̄ p̄sone diuine distinguant p̄ absoluta. Error. Constat autē q̄ nulla est maior distinctio realis nec ex natura rei/ in diuinis/ q̄ triū p̄sonaz. Nulla est igit' distinctio i diuinis p̄ absoluta/ de q̄ nō est dubiū q̄ maior ē q̄ p̄ relatiua solū. Deniq̄ q̄ p̄t fidei pietate christian⁹ asserere/ q̄ essentia diuina sit ex

pte rei/ seu realiter distincta ab intellectu diuino z volūtate/ q̄si possit essentia diuina esse z nō esse vniuersalit' p̄fecta/ nec intelligens nec volēs. Quāto salubri⁹ est asserere nec offendere p̄ias aures/ etiā gentiliū p̄hoz/ q̄ essentia diuina vnica z simplicissima/ supeminēt p̄ter oēs p̄fectionē/ quā dū q̄ri⁹ separari z sc̄indi a suis p̄fectionib'/ ipsa remaneat monstrū quoddā in forme/ causa/ osq̄ p̄sum. Egregie dudū mihi tūc adolescentulo/ dixit vnus in theologia doctor z famatissim⁹/ dū q̄suerit/ inquit aliq̄s/ si p̄scindat essentia diuina ab intellectu diuino/ qd est illa essentia/ dic q̄ est deus/ z q̄ nō est deus. Est itaq̄ de⁹. qz nihil est i deo qd nō sit de⁹. Et tūc nō est de⁹. qz de⁹ est su⁹ intellectus/ nec esse p̄t sine ip̄o. Hoc est sententia argumētū beati Berni. cōtra gilbertuz. Dic tūc/ addebat ip̄e doctor q̄ intelligi p̄t essentia diuina/ nō intelligēdo intellectū suū/ sicut z de attributis diuinis. Est enī fm̄ Aristotele z ei⁹ cōmentatore z experientia tanta vis intellect⁹ n̄ri/ q̄ cōiunctissima imo penit⁹ eadē p̄t p̄ distinctos cōceptus separatim accipere. sed separatio dicitur rōnis nō rei exterioris. **S.** Sed acclamant alij q̄ de entib' rōnis nihil curāt/ vadam⁹ inquit ad res/ q̄si de reb' possit sine terminis esse fm̄o/ quasi logica frustra sit tota. Addūt q̄ ficticiū sunt h̄mōi cōceptus si nō ita sit in re sicut significant/ q̄si res ip̄ita sit/ sicut est sua cognitio in nob' imo in deo q̄ cognoscit materialia immaterialit' fm̄ Dyonisiū z Boeciū. Tradūt nōnulli vnde mirandū videt⁹ q̄cept⁹ z entia rationis/ nō sunt vere res nec entia. ita q̄ ens nō dicit vniocē de ip̄is z de reb' ad extra cū tū accidētia anie/ tam habi⁹ q̄ p̄tutes z opatiōes immanētes/ tā naturales q̄ supernaturales/ sint entia longe p̄fectiora/ q̄ albedo v' nigredo/ saltē q̄ relationes sex p̄dicamentoz. **S.** Sed p̄gredit' hec sc̄dula lati⁹ q̄ p̄positus fuerat ab initio/ sup laude n̄ri eustochij bene fortunati z doctoris seraphici/ cū de ploratiōe q̄ ita postpositus est/ nō dicit absq̄ canonisatiōe. viderint h̄ summi pontifices/ s' absq̄ scolasticoz frequētatiōe in vsu p̄tinuo studio sitis sue. Sint alij doctores/ q̄ dicant cherubici. h̄ vcrissimo noie seraphic⁹ sil' z cherubicus qz inflāmat affectū z erudit intellectū/ reducit z vnit ad dū p̄ amorē p̄ccitatiū/ dū alij multi solum diuicant et dispergunt

intellectum / p pccationes poritates et poste-
rioritates et signa et contingencia. cu tamē
vnum sit necessarium. **D**um p̄terea suos
imitatores reddunt inflatos / sine caritatis
igne / ac p̄inde sup̄bos / et indigestos q̄les dī
sp̄rgit dñs mēte cordis sui / iuxta canticū
Darie iuuēcularū tympanistrīaz p̄cellen-
tissime. in cuius cōceptionis sc̄ificare / per
p̄nentiōem p̄uilegiatam / vigilia / maturia /
volui nō p̄ fat̄am. sed p̄ elegiam pon̄er̄
hortatoriā tue caritati studiose cartulā hāc
scribere frater dilectissime in x̄po. in q̄ bene
vale. Et itinerarium qd̄ hēs cōdicare pluri-
bus stude / simul et librū tuū recipe / seruās
illud apli. Qd̄ bonū est tenere. ab omī spe-
cie mala abstinere vos zc.

Finit.

Epistola eiusdē ad

patrē **O**thvaldum cartusien. **S**ra z par
Spūs est qui viuificat. z caro nō p̄dest
quicq̄. vñ et eplē Pauli fortes dicebantur
qz solū sp̄m sapiebāt p̄ntia vero q̄ carnem
oñdebāt repurabat infirma. **D**in chabuit
orū illud x̄pi / q̄ nemo p̄pha acceptus ē in
patria. Rursus aliud metricū. **D**inuit p̄-
sentia famam. **C**ertissime hic verū ē pater
z domie xp̄iana caritate colende / desiderat
vestra caritas vt accepti a litteris eiusdē ca-
ritatis / videre faciē meam / et miscere collo-
quia sup̄ multis / oro q̄ sc̄ite dedit deus ser-
mones dari posse sp̄s interpres. **P**recor
senō immisceat carnis infirmitas / q̄ nihil
p̄sertim in me nisi scandala p̄fert / z q̄uis a
pud p̄fecte cōpositos z ornatos corpus eē
possit simulacrū quoddā lucidū z pulcrū
interioris hoīs z sp̄s / fateor imperfectū meū
in hac p̄te / cōsciū assidue z toties ex parte
fragilitatis. **P**orro sup̄ cōicatiōe q̄rūdam
opusculoz meoz postulata / suggerūt mul-
ta mibi dicēda in vtrāq̄ p̄te q̄ coartās in p̄-
mis gr̄as ago / z hēo beniuolētie v̄re / confi-
dens ab ea sine fictione diligi / deinde p̄po-
no diligēs esse copias ministrare / v̄m fue-
rit cū reuerēdis patrīb̄ et dñis fratrib̄q̄
meis. in x̄po carissimis / ad formā cōpletaz
mensuram qz redigere cū multiplicatione
put̄ ip̄oz solitudi visū fuerit opportunū
Deniqz doctrinā theologica p̄prie dicēda z
etimij z seraphici doctoris dñi Bonauen-
cardinalis / offero me laboraturū q̄ habea-
tur ad transcribendū si ita cū effectu po-
stulauerit sacer ordo vester / cuius orōibus

me cōmendo scriptū Lug. **D**.cccc. xxiiij.
in Aprilī.

Finit.

Sequitur epistola z

eiusdem. quid et q̄liter studere deat nouus
theologie auditor z cōtra curiositatē studē-
tiū ad studētes collegiē **F**lauerre.

Timulauit me plures / tum co-
gitatio mea minus forte sobria
tum familiaris amicoz suasio /
quīs ex auditis lectis / intellectis
quēdā electiora cōscribēdo ceteroz v̄l eru-
ditōi vel edificationi deseruīr̄. **A**cuet / in-
quūt ex hac re studiosum ociū tuū. **I**mita-
rentur p̄decessoz industria cōsecraret nomē
tuū memorie posteroz / deniqz fortassis n̄
pauci q̄ nihil interim lecturi erāt. in scripta
tua vel amore vel ex nouitate vt fit / incidē-
tes. p̄inde p̄ficerēt. **A**uero modestior alioz
sum merapit cōsideratio. recogito illud sa-
piētis. qm̄ faciēdi plures libros nullus est
finis. **V**ideo itaqz tāta volūna ab egregiis
z sumi ingenij atqz sapie viris cōscripta ne-
glecta tñ a plimis. ita vt vir nudo noie co-
gnoscat. **V**ideo in q̄ z gemebūdn̄s dete-
stor / vel ignauā vel arrogantiā nrām simul
qz cōsidero cuius momenti eēt q̄stulacū
qz scripta mea si p̄cellentiſsima sic calcātur
Vereor p̄terea me idip̄m intrare vicij / qd̄
in alijs vehemēter inculpo. **E**t q̄le petes z
Sunt q̄ nescio q̄bus nugis ineptissimis
qz nouitatib̄ / mēbranas / z auditoroz p̄ser-
tim inceptoz mētes occupant. **I**mplēt eos
sterilib̄ v̄tinā nō pestiferis doctrinaris / lo-
lijs et memorie ventrē nō cibis sed siliquis
onerant. **A**grū in sup̄ cordis spinis inserūt
p̄ frugib̄. **I**ncidūt qz auditores vel lecto-
res in illud **S**ene. **R**ecessaria nesciūt / q̄a
sup̄uacua didicerūt. **V**era beu nimis hec
esse recognoscer̄ q̄ quis p̄prie obſuare vo-
luerit. **O**si tandem respiscāt lectores illuz
vel auditores **O**si meliorib̄ auspitijs p̄ i-
eptias h̄mōi vertant oculos ad salubriora
documenta / lugebūt affirmitate sortē suā t̄p̄oz
cōsumptū / q̄ tabulā aie sue q̄ vtiliorib̄ inte-
rim pingenda erat / z vir adhuc sui exigui-
tate suspectura q̄busdā litteris in nullo p̄-
futuris oppleuerūt / nō dicēdū erat / defoz /
mauerūt. **S**ed dicāt eandē nob̄ q̄ et an-
tiq̄s scribēdi l̄niam esse relictam. **D**iferuz
in sup̄ esse causant v̄ri sp̄ inuentis / z nunqz
inueniēdis. **D**inē incidit in omnes illud

SS

Quid studere debeat

Oratū de poetis Scribimus indocti doctique poemata passim / Scribimus / s; absq; pōderi suari / absq; numero et mensura verborū. Est enim illud qd scriimus floccidum illiberale fluidum. Scribimus non noua sed antiq; nouiterq; versando et transmutando dū nostra conamur efficere / praua reddimus et inepta. quasi vicis iuxta vulgare fossilatoꝝ veterū q̄ solida sunt / non taz reparatoꝝ q̄ demolitoꝝ. Quasi p̄terea similes illis q̄s norat **Theren.** q̄ ex bōis comedijs grecis latinis fecerunt non bonas. Sic quidā eccerpentes aut magis p̄prie lacerantes ex libris optimis et pbatis p̄cuis / indigētia tendūt volumina. obnubilātes et p̄ incuriam scribēdi legendiq; reddētes originalia velut supflua et mortua a corde. **Vides in sniaz lecturis / dū pudet quēlibet etiam maiores seq̄ q̄ facilis lecturaz varietas in immēsam successerit.** Porro q̄sto cōsultius erat vti bene inuentis q̄ dū querūtur inueniēda nec illa afferre. q̄netiā subuertere bñ iam inuenta. q̄ non a loquacibus iuuenibus leuiter / qz ad pauca alpicunt. enūciantib; nō ab argumētatoribus dialecticis / nō ab improbe sordide pditeq; viuētib; sed a sanctissimis et exp̄tissimis qui faciebāt q̄ docebant solidissima cautissimaq; traditione fulcita subsistunt. **Iuxta qd memorandū valde est dictū viri q̄ multa vidit legit atq; scripsit. Buridanū loqz q̄ in egregiū scripti sui sup̄thica ingenuo p̄hemio fateatur se nouis roib; nequaq; adhefurū / q̄tūcunq; apparētib; qz ab illis pluris deceptus est. ex antiquoꝝ aut̄ dictū nū p̄sertim in moralib;. Propter qd etiam dicit **Arest.** viij. ethic. **Oporet extendere exptoz et senioꝝ vel prudētū enūciationibus nō minus demonstratiōe. p̄pter habere enī exp̄ientia visum vidētur p̄ncipia.** Rūdens igit rūdebo ad cogitationes meas et amicoꝝ sup nouoꝝ cōscriptione et hortationes. Sufficiat interim mihi mei q; similibus / sobria in humilitate vti bñ inuētis. Abscedat ois pomposa sup insolis arrogantia. ne multiplicem loq̄ sūlimia gloriātes. Et cōmuni vti ita dixerim minerva cōtēremur. **Seq̄mur triūm iter cōmodius plaue et ab erroꝝ scandaloz q; discrimine remotius. Tot habem⁹ sapie salutaris fontes viuos ne q̄so cisternas dissipatas fodiēdo nos casto. imo stulto labore fatigemus. Doctoz verumū et reperēs iterū q; mone****

bo q̄tūs electioꝝ et amatioꝝ q; scripta cōplectamur. Est itaq; nra capacitas nō mō finita. s; exigua et q̄ ad tot libros viles q̄t occurrūt enoluēdos nō sufficit. Quosdam in transitu raptim videamus / q̄si eos non penitus ignorasse satis sit. vt eis fiat vale peritū. **Alijs p̄ vices vramur / put se necessitas dederit vel delectationis cōgruitas.** Atvero quosdam familiares nob̄ assiduos aduocemus / et tan q̄ domesticos fidelissimos intra mentis nostre cubicula inter se creta quotidianaq; colloq̄a iugiter colloquemur. **Siq̄s aut̄ curiosus interrogare pigrit q̄ vel q̄les libri sunt q̄s alijs p̄ponēdos censuerim. Rūdebo me vna et absolutam responsione dare nō posse.** Varietas siq̄des studentū fm etiam ingenii / et tpa / aliud expostulat et aliud cōsiliū. **Hoc vnū verū / tñ apli dictū maneat apud theologos alta mente repositū / qm plenitudo legis et finis est caritas seu dilectio.** Cū igitur fm exigētiam finis cetera debeāt moderari. q̄cquid plus et immediatius edificat caritatē plus legatur. memoret. ruminet / quūs cū intellectus refectione / affectus vbi plus est meriti esca sapientie hoc est sapide scientie sicut adipe et piguedine repleat. **Ad hec autem dinoscēda solers sit theologie nouus auditor / cōsulere vnū e multis cuius sibi doctrina mores fama q; cōplaceāt q̄ longo / multoq; viuendi legēdi / ac bñ viuendi exercitio / docere faciliter possit / quā amplecti docerent. sine p̄pre illa theologie q̄ inter scholasticos magis vti. siue p̄ illa q̄ legentis mores edificet regulet et componat. siue p̄ illa q̄ pdicantib; cōgruit. Hec autē tria sūt nō vsquequaq; disparata in q̄bus quotidie et si nō eq̄litate vti vicissim deberet ver⁹ theologie discipulus exerceri qm p̄mū sine secūdo inflat et inquietat. **Secūdo sine p̄mo acumen ingenij sufficiens et resolutū nō ad ministrat. Tertū deniq; sine duob; reliquis sepe nō tam erudit alios q̄ fascidit et precipitat.** **Ad p̄mum iuuat exempli gr̄a qd̄nes doctorū sup snias et p̄sertim illoꝝ qui purius et solidius cōscripserunt. inter quales meo iudicio dñs Antistodoren. Bona uentura et Durandus vtiq; resolutissimus numerandi vidētur. Excellit q̄dem in suis quolibet **Henricus de Bandauo.** excellit sc̄tus **Tho.** p̄sertim. ij. ij. Excellūt multi in multis. in quib; hoc vnū minus placet q̄****

De libris greg.

pure phisicalia / aut methaphisicalia / aut
 qd amplius pudet logicalia sub terminis
 theologicis involuta miscuerit. ¶ Preter
 rea ad fm et psumpto vel psumposito pmo
 spectent historie sacre / in quibus fit rce vis
 uentiu comemoratio vt dialogus Grego /
 rii / ecclesiastica atq; triptira historie. colla /
 tiones et vite patru cofessiones Augustini
 et sacre ipius alioz q; meditationes. diuina
 rhetorica Builbel. pifici. legende sancto /
 rum ecclia. in qbus est ardens lectio et ad
 virtuosus impetus capefcendos vehemē /
 ter extimulans. nūmō pus non elatus pre
 stetur instinctus. vbi speculationes altissi
 mas pulcherrimas atq; saluberrimas / subt
 lis si simplex fuerit studiosi oculus inuenit
 Et errant pfecto qui ista tanq; rudioraz fa
 cilia dicūt obstare subtiliorib; agnoscedis
 dum mō tpe suo et mensurate retrahentur.
 Spectant nihilominus ad hec mistice di
 uinarum scripturarū expositōs. qles apud
 celebres sanctissimosq; doctores plurime
 sunt quales apud Greg. in moralib; et pa
 storali quales apud Bern. sup canti. apud
 venerabilem Richardū in suo de contem /
 platione et alijs opib; satis nunq; admirā
 dis. quales apud B. pifici. q; miro grato
 q; opificio speculatiua cum suis moralib;
 absq; cofusione pmiscuit. ¶ Vterū scriptis
 gentiliū se non tradere sed comodare / et ea
 velut pegrinādo pcurrere nequa q; impio /
 bauerim. tum p copia sententiarū moralium
 tum p stilo et ornatu verborū. tum pro poe
 matum et historiariū qualicunq; peritia. de
 mum p oblectamento quodam ex variera
 te lectonis. quanq; et in sacris doctorib; ut
 in Aug. de ciu. dei. in Oratio. in Vie /
 ronimo Lactantio et silib; ista abundāter
 nec minus si nō plus valiter inueniēda cre
 diderim. ¶ Rursus quolibet triū ex pdictis
 aliter et aliter tractandū est. ¶ Primus di /
 sputatiua inter cofocios disputatione ro /
 bur sumit. disputationem intelligo nō pter
 nam nō ceruicosam. nō amaram nō pna /
 ci aiositate tumultuariam. sed modestā / qlē
 esse decet veritatis inquisitionē. que acuet
 et excitet ingeniu. que studiū renouet et in /
 flammet. que stabiliat q; veritatis positio
 nem falsitatis oppositione patefacta. Hinc
 fit vt nō extimescat studiosus etiā in ppatu
 lo defendere qd secretius se bene didicisse
 cognouerit. ¶ Altero perigitur in scōo si
 plici debeat secretū silentiū / sepositū interi

ab omni turba / non solū hoim sed sollicitu
 dinis et cure rēpalis. imo et a priori studio
 vacare tūc necesse est qm sano quietem ani
 mo p̄stare nequit q loquit Tunc mēs dau
 so sup se ostio ad ea legerit discat affici. p /
 ponat sibi q̄terribilis deus sup filios hoim
 q̄scuerus improbis et electis misericors. ¶
 Ascendat eternitatis speculā. vñ videat
 cū sapiente qm vanitas vanitātū et omnia
 vanitas. Nō discuro p plurima qm sapi
 da eoz q̄ dicta sunt lectio / docebit de oib;. 112
 Addam ceptus q; nihil ferme q̄ti mentis
 et cōtemplationi plus insidiosum. nihil ita
 p̄ciosissimereci / t̄pis sc̄z cōsumptiuū. nihil
 postremo p̄fectioni scholasticorū aliūde p /
 batorū plus obuians. quemadmodū collo
 quia nō solū praua q̄ corrumpunt bonos
 mores. sed illa etiam que supflue diuiz p /
 trahunt / aut sup rumorib; vulgo volutan /
 rib; aut sup ludicris plurib; / et ineptis fa /
 bulationib; aut sup cōtentionib; hominū
 in aduersa tendentiū et silib; quib; a mane
 vsq; ad vesperam. imo pfundam plerunq;
 noctem dies sensim atterit. p que dū se ob
 lectauerint vel ignauie. vel indignationi /
 vel fastidio suo mederi putantes. tristiores
 et inq̄eniores et mēte dissipatiores remane
 bunt Fallo: si vnq; ascendet in montē dñi
 in arcem cōtemplatiōis q̄ non ad vanilo /
 quas huiuscemodi fabulatiōes factus fue
 rit sicut hō nō audiens / et sicut mutus nō
 aprensos suū. Et hoc bonū / vñ in domio
 glorioz attulit matris cura / q; huiuscemōi
 cōfabulationes frequēter sustulit / mib; q;
 loqui et vacare passa est qm rarus admod
 alius eū q̄ mutuos miscere smones collibe
 ret tanta mox erat inter nos studioz q; va
 rietas. Profunt tū nec nego pbatorū viro
 rum colloquia. q̄ ascensum cōtemplatiōis
 et sue arduitatis. discrimina / suo labore su
 isq; piculifcepti sunt Deniq; terrū. i. terre
 mū ex p̄mis duob; genitū ac nutritum vbi
 p̄dicatio nūc inter paucos familiares / nūc
 palam cōsummat vbi sumope curiosuz oē
 et omne scandalosum et breui verbo q̄cqd
 audientiū caritatē edificare nō h; fugien /
 dum reñciendūq; est. Ad qd q̄tra discreto
 nis cautela sit adhibenda / pastorale vos
 gregorianū p̄docebit bñ vale. et tūc dē socij
 et frēs p̄cipua caritate cōiuncti. bona faci
 te studia v̄ra et me oīoib; vestris cōmenda
 tū habetote. Superueniat mansuetudo et
 corripiamur. ¶ Finit.

Sequitur alia epi

stola ab eodem cancellario missa eisdem studentibus collegij nauerre parisiensis.

Ecce pariter vobis vestris socij & fratres dilectissimi. Sup siquidem ad vos vnam excogitationibus meis litteris exposui. Hoc bonum precipue monens. quoniam electioribus doctrinis vestrum studium insudaret. Neque enim haberis necesse inftar virgilij in luto aurum querere. aut ex sterilibus doctrine petra sugere mel oleumque de saxo durissimo. Super addidi colendum sic intellectum esse. ut in cultus et aridus minime desereret affectus sed transiretis in affectum cordis. Rescripsistis ista beneuole vos accepisse. et ut tale aliquid pluries agere postulastis. Sic fiat. Accipite rursus aliud quod ex familiari vobiscum allocutione meum alleuet studium. quod animi indignabundo luctu plenus exoneret amaricationis bilem euomat. cui tamen usque quaque sua non desit utilitas. Olim plurimae sed nonissime crebra atque perfidius in quodam ocio aduersae valitudinis mee pia meditatione recogitavi statum almae vniuersitatis parisiensis. matris mee. ut absentiam meam ab ea ego vnus ex filiis eius minimis mentis praesentia compensarem. Occurrunt animo multa spe in ea preclaris laudibus attollenda. Aspiciat quippe tanquam coruscus quidam sol spiritualis ecclesiasticam machinam irradians. errorum quoque tenebrosas caliginis. sua nitenti purorum fulgore dispergens. Vides insuper quasi fluitare ille paradisi in quatuor praecipuis irrigans vniuersam superficiem terre. Sed heu hic nihil apud nos ex omni parte beatum. Ingerunt se rursus cogitationi meae non pauca lugubria. et quae seueram correctionis aure meditationis manu exigunt. quae est illud quod praeterea opinionum atque sententiarum praualitates quaedam illic nimis pertinaces praestrepunt. quae et studium veritatis interrumpunt plurimum. et totum vniuersitatis corpus actuosum in dertum et parum modestum. et tumultuosum magis quam sua requireret praesessio constituit. Ab his in quibus erationum phas praetentionumque fluctibus veli vos quantum exiterit alienos effici. Neque frustra niti omnes exupare conatur in praecipuos puerorum praesertim vbi ex altiori trabunt suae factionis aut improbitatis originem. Capite quod dico. alioquin nunquam par vobis. nunquam securitas et studio vestro nunquam decem tranquillitas deo.

bi. Obsunt praeterea praualitates quaedam affectus. et vincendi praenata animositas. personarum insuper nationum. vel praecipue. vel contra praecipue. Non enim sinunt abulare in domo domini cum sensu. per veritatis atque caritatis iter. quod commune. pacificum. et a talibus expeditissimum esse debet. Cum christo enim neque advena. neque scitba. neque barbarus. Alium subinde in christo cerno vniuersitatis studio defectum. et hunc quidem maximum. Iste est circa iuuenum disciplinam in moribus imo et in fundamentali praemittuorum suorum eruditione non mediocri defectus. aut error. age te hoc ut plimum nimis exuberanti pedagogorum multitudine. quorum aliquid salua laude bonorum. et absque contumelia cuiusque dixerim. vel ceca ignorantia. vel segni negligentia. vel questuosa maleque placete adulatione. vel inepta leuitate. vel quod intolerabiliter pestiferum est contagioso puerissime vite exemplo ipis suis scholaribus nocui sunt. a quibus non extirpant malas inclinationum radices. sed nutriunt et augmentant. dum vel corrigere eos ne abeant eximelcunt. vel quae religio. pietasque fordet eis et suum indignum officio deputant talia suos edocere scholares. aut quoniam verentur ne doctores illis. quod negligunt. incidunt illud imperperum pueris etiam notissimum. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Sic adolescentie frenata laxant. sic eunt in ad inuentionibus suis dimissi sum desideria cordis eorum. et praecipue auia ruunt praecipites. Fuit etiam contumeliosus. vagi. petulant. tes iobediens. praenata ad inimicicias inferendas impatientissimi ad illatas. irreligiosi praeterea. nihil amplius a paganis quam christiana religione praedoceri. Postremo ut de quibusdam Judas apulus ait. Dacule sunt. vel ut vulgus loquitur sacci carbonum. alter alterum pessimis modis maculantes. Sed et quales. domi sunt foris in praemonitionibus palam faciunt. vbi per summa quae ibi obseruanda erant morum modestia. insolentissimis atque inconscabilibus sibilationibus. gestibus et obmurmurationibus omnia confundunt et verbum dei cum suo euangelisante probrose spernunt impediunt. turbant. et obrupunt. Recipuum existimandum est illud incommodum. quoniam satis est scitum illud. Ar. Non parum refert iuuenem sic vel sic assuescere. Et quae certe ex adolescentibus fuit iuuenes atque viri post modum non tamen iustiles reipublice vniuer

fitatis. sed ipius etia; totum corpus fedat/
lacerant q; et in bonoz pnciem crudeliter
seuiunt. Quid sane mirandū si ex discipulis
discipulis sunt perniciosi doctores? Neq;
gradus collatus adimit sed nequiciam au
get potius ex supbia vel latentem foris p/
dit. Deniq; sicubi nutat fundamentuz do
ctrine/ideo q; p; opere impfecte vel inep/
te collocatū extitit. q; qd amplioris sciētie
sup edificaueris vacillare minus q; habere
solidi roboris necesse est. **¶** Nec in ipa me
ditatione mea video/et cōfundo: plangor
simul et lactu cōcutior. et vltra quid agam
qualiter ve pvideam/quib; vtiliter conque
rar non satis inuenio. **S**criberem hec ip/
sis sigillatim pedagogis. sed immēsus eē
et apud eoz plurimos nullū habeo mutue
cognitionis seu familiaritatis cōmeritum
Scriberem ad omnes collectiue. sed vide
te ne stulto labore cōsumerer. qm̄ et parui
tatis mee zelum plures eoz more suo vl' ir
riderent vel ei succēderent/vel de psumptio
ne culpārent. **C**redite mihi amarissima est
veritas. sed nescio quo pacto apud nullos
eoz amplius q; apud literatos qui sapien
tes sunt in oculis suis. apud quos omis vl'
admonitio caritatiua/vel fraterna corre
ctio cōtumeliose et vindicande deputat in
iurie. **P**ostremo p'dicarem talia adolefcenti
tibus ipis. sed me absentem scitis/et ipi mo
nitoribus asperi sunt vt **Flaccus** ait/atq; ob
vehementissimos passionū strepitus/ob/
surderent veritati. **N**eq; verbis rudes eru
diri pnt. stulticia colligata est in corde pue
ri ait. **S**apiens. sed virga discipline fuga/
bit illam. virga dicit non verba. **¶** **T**ertio
defectus acriter viget animū qui nouit sb/
ortus nō paruo dedecore in vniuersitatis
gloria maculā ponit. **P**luries itaq; relatio
fide dignoz mihi tam ppe q; remote degē
ti significauit deesse frequenter sermones i
vniuersitate. etiam dominicales ad cleruz
q; nup aliqd monstro simile et pene into
lerabile semel accidisse visum extitisset. **L**o
go: tum et hoc/tum et alijs quibusdā illā
deslere scissuram miserabilem et mutilatio
nem luctuosam/partis non modice vniuer
sitaris p'sentis. p'sertim a sacra theologie fa
cultate. cuius scissure cām pbuerunt illius
de monte sono erronee temerarie impie as
sertiones. **N**olo puter aliquis me hoc loco
iustificatiōem seu defensionē partis illi' q;
dep'ylla vel auulsa est/suscepisse. fratres p'

dicatores loquor. **V**iderint ipi quid egerit
ego enim fidenter et cōstanter affirmo con
demnationē erroz p'sati de monte sono rō
nabiliter et catholice factā. que dum deferre
tur in romana curia. ego ipse baccalari' cur
sor tunc existens cū ceteris p'cellentissimis
atq; sapientissimis viris ab vniuersitate le
gatis p'sens interfui. **S**ed nunqd q; cecide
runt nō adijcient vt resurgant. quin etiam
pia mater vniuersitas hec q; hactenus filij
irata est. nūquid tandem mie recordabitur
aut cōrinebit in ira sua mias suas? **N**ūqd
tot oues pascue sue si deliquerint aut erra
uerint/eternaliter abijciet? imo etsi redire
cōtemnerent. exemplū xp'i p'i pastoris imi
tandū erat vt quereretur. et pia quadam vi
olentia ad ouile p'riū obnitentes traherē
tur. q;to amplius dū id totis vt dicitur affe
ctibus et votis expostulant et p'cant. **A**t vis
dere mihi videoz quosdam nō fm scientiā
zelum habentes qui mox obijciant **P**ara
ti inquit sumus eos suscipe. pacem refor
mare. sed integritas fidei sed vniuersitatis
honor. sed ipius demū indemnitas a labo
ribus et expēsis p'termitti nequa q; pnt **A**t
uero non sic loquor vt talia iudicem negli
genda. nego tñ illa tanta seueritatis animo
sitate require debere/et ad vinum vt dicitur
nūsecari qd in illo de sillana victoria di
ctum est. excessit medicina modū. **C**hristia
ni sumus et in schola caritatis quod die ver
samur sub illo qui ait. **D**iscite a me q; mi
tis sum et humilis corde. **E**t nisi remiseri
tis peccata rē. **E**rgo nō tam qd liceat ex iu
ris rigore/et quid expediat exquirat. **C**ete
rum memoriter teneo/cur et qualiter p'mi
tus ab vniuersitatis cōsortio/via quadam
indirecta segregati sunt fratres p'dicti **S**ta
tutū enī et cōclusum erat vt omnis gradus
et honoris in vniuersitate expers fieret/qs
quis nō iuraret tenere cōdemnationē sup
errorib; p'dictis ab vniuersitate p'sus. de hic
ab ep'o p'isien' factā; **D**istulerūt hoc a ger bac
calarij fratribus p'dictis tunc expediendis
causantes se a superioribus suis licentiam
ab hmōi p'stationem iuramenti necdū pe
tisse vel babuisse. **E**t hac origine neq; gra
dus neq; cathedram neq; sermones poste
rius adepti sunt. **A**udini tñ expost aut om
nes aut plurimos eoz ad p'sate conditiōis
adimpletiōem p'sto fuisse. q; si etiā nūc vel
lent nō videretur penitus nō admittendi.
Astenderent o vti nam omnes/et benigna

Epistola missa studentibus

recognitione secum tractarent / quæ qual' ve-
lactura spūalis est et fuit / tot hactenus ser-
mones / tot lectiones / tot salubres instru-
ctiones / in vniuersitate et alibi exide cessas-
se. Quinetiam natural' pietas exigit vt mī-
filio aberranti. et corpus mēbro egrotanti
cōpassione moueat. Deinde considera dā-
num. prius in sermonibus. in ppositionibz
et alijs. tum audi monitionem metro com-
prehensam. Si nō vis alijs pccere / parce ti-
bi. nec loquar verationes. opprobria et car-
ceres. ab illis quos loqmur platas / qm mā-
fucos et benignos estimatores ad miseri-
cordiā velocius impēdēdam deflecterent.
Passa est ex aduerso fateor vniuersitas la-
boz et expensarum damna plurima. ipa tū-
meo iudicio leuiter obliuiscenda aut cōtē-
nenda sunt p cōmercio pacis. p fraterna re-
cōciliatione. p reintegratione tante pris ab-
rupte. nō mō fidei sua integritas. et vniuer-
sitati suus honor pmaneat vel fallos l' fatz
est. **Exclamabunt** fortassis ad hec pluri-
mi eiusdem mecum esse sine. qm pacis zela-
tores aut sunt aut videri volūt. Vereor tū-
dum ad excusationē ventū erit. quibusdaz
eoz. nihil qd offerri possit ad reconciliati-
onem eius sufficiat / quin assidue calum-
nientur vel fidei vel vniuersitatis bono-
rem non seruari. ita demū neqz recōciliatio
vnqz. neqz pax habebitur. **Letetur** nō sum
tam insolens vt vsurpem diffinire quo pa-
cto ea q p dīximus fides scz et vniuersitatis
honor illesi manerent. Hoc vnū apud me
persuasum firmiter habeo. posse ista etiam
de facili contingere. si ad hoc non dicā om-
nes. nō dicam multi sed paucissimi de vni-
uersitate cum paucis fratribz recta integra
qz voluntate operam dare voluerint. Quod
si ex corde noluerint quicqd ora blanda lo-
quantur / nulla via nullis pabus / nulla ob-
latione idipm valebit obtineri. **Tur** ita nū-
mirum semp allegabunt hanc esse cām fidi
nec ex ea posse quicqz remittere. **Quid** igit
reliquum est mihi vt apud semetipm qd
qz redeat constituat ante cordis oculos lu-
ctuosam hanc scissuram cum pteritis incō-
modis. **Videat** diligenter et acriter ad re-
parandam hanc iacturam / qm facultat
aut gratie donum / desup acceperit tūc omī
deposito cōtentionis studio inquirat pacē
et psequatur eam. hoc est qd nunc agere sa-
rago. hoc est qd p vice mea his inscripīs of-
fero. Porro qm pficiam vel obero proz

sus in incerto fluctuat anim' / noui pub-
licos hoim mores / noui qm iudicioz sni-
arum qz varietas / noui q implacabiles in-
domabiles qz regnant in quorūdā cordibz
affectiones / qm vigeat i eoz linguis ob-
loquendi libertas effrenis qliter in opibz
psequendi bonos / feroc licētia defeuat. no-
ui deinde quā paucoz est bona et sollicita fi-
de que Iesu xpi non q sua sunt querere.
Hec vt scripta studui nō in publicum. sed
ad paucos traducere qz pdesse nō obedē-
fiderem. **Oblatrabant** scio si ad quosdam
scripta hec delata fuerint ferentes indigne
imo p scelere vel mutabilitate deputantes
qz pacem iacobitarum videar optasse aut p-
caz verbum scriptum ve fecisse. sed libera vo-
ce fatebor nec illud vnqz pudori depurabo
me nūc et pus olim sp dū modeste volui vt
opraui / reconciliatiōem ipoz in medijs et
libz optauisse. **Pereant** qui de nra matris
aut mistici corporis feda mutilatione gloriā-
tur / q non sanationi student / sed medelam
querentibus crudeliter irascuntur / et q addi-
uifoz magis qz pulcerrimā vniōem demo-
niaca impietate pellunt / quoz psecutio si
pgunt in pacificos vnitatis amatores fu-
ere spnende est. et generoso aiōsebtur / pede
calcāda hoc puiso ne dānosī inde nascā-
vniuersitati vel republica scandalū / hoc ei
qd vebemēter pmiiscēdū censo magi qz
psecutiōem pnam. **Hunc** et alias enitavi
palam dicere l' agere aliq q dicēda vel agē-
da suggerebat zelus meus / nisi mihi mēto-
verat in eis et deuotus. **vestrū** igit erit has
quales qz l'ras vel pdere ve obtegere. **dedu-
cere** rem ad qsdam qui extra sunt / vel peni-
tus omittere. **Atū** quis scit si ppius as-
pirabit deus / et dabit voci sue vocē / vntis
ex hac rememoratiōis occasione / vt audi-
entes audiant / et intelligētes intelligāt / et p
bono pacis adipiscēdo / benigniori mente
laborent / hoc ē qd depcor / qd supplico / qd
p illū q paz nra est obtestor. **In** quo bene
valete mei memores / in oīoibz vris. scri-
ptum **Brugis.**

Finit.

Incipit apologeti

ca siue nra venerabilis mgi Johānis
de Berson sacre theologie doctoris egregij
et cācellarij pisicē. ad quēdā monachū do-
mus carthusie maioris querentes. **Utrum**
licitū foret p studio lectionis et exercitij spi-

ritualis conuentum et plicitatem diuini officij dimittere. Et q̄ libri cēt fructuosius frequētandi. In qua q̄dē r̄isina p̄mo epla ris p̄mittitur plogus post subnectitur decem et octo consideratiōes. In q̄m p̄mis. xij. suadet cenobitica stabilitas. et arguit suspecta loci seu cōuentus mutatio p̄tertu seu colore maioris q̄eris et p̄fectus. In reliq̄s uolunt consideratiōib; agit de libris a monacho in diuino officio et regularib; obseruatiōib; cōtinue occupato frequētandis.

C Rana uobis et par. Si inimicos iubemur diligere q̄to magis eosq̄ nos diligūt i ueritate et sinceritate salutis. Nihil quippe ita debitu/nihil plus nature cōsentaneum uihil efficacius ad diligere q̄ redames si a maris. et ames ut amaris. hoc est enī amari uolū p̄uolū. Seneca teste sine ueneficijs sine carmine. Si uis amari amari. Durū idcirco uideri potuit uerbu illud uere caritatis de me et ad me. quis phibet etiā non amantē diligere. sed fuerit hoc dictū licentia fimonis amorosi q̄ legē nescit. necesse capit sepe. Veniā ad alia sup q̄b; illico rapuit aīn me stilo currete cōsideratiōes uel delicta aliq̄s annotare p̄ncipib; anecdotas. Superpetebat alie cōsideratiōes p̄les sed lassitudo corporis et formido redij cōpescuerūt scribēte. Sane suadeo p̄mū totū religiōis studiū transire in affectū cordis. nō tamen accipio p̄ affectū q̄lēcūq̄ sed sanctum et castū. Nā transibant illi de q̄b; p̄s. loquit i affectū p̄uolū. dū p̄dij q̄si et adipe iniquitas eoz. H; autor de spū et aīa/breue inter ceteras magnas multas a laudabiles cōsideratiōem istā. Affectus inq̄t q̄ est spontanea et suauius inclinatio ad aliud/ tripliciter in nob; attēditur. s. in superiori p̄te rōis. et in inferiori et in imaginatione. Si spūs n̄ sequitur affectū p̄mū d̄; hō spūalis. si scōz d̄; hō rōnalis. si tertū d̄; hō aīalis. Poteritis in originali si placet uidere latius. Item q̄ in epla beati Bern. ad v̄ros fr̄es de monte dei. Fuit opinio celebris q̄ rota theologia n̄ra deberet magis cēleri affectiua q̄ speculatiua. Rōem assignat vnus ualida. qz iuuenimur redigere oēm intellectū in captiuitatem in obsequiū xp̄i. Plus est igit oīs irelectus theologicē ad cultū xp̄i p̄ caritatis obsequiū q̄ ad speculandum maxime cuz si nis legis sit caritas. Rursum circa monitionē infra delectura doctrinaz. Placet h

addere q̄ sermones m̄gales qui sūt succitate p̄ distinctiones ualde illuminant intellectū et sine labore graui demulcēt etiā affectū cū inspiciat mo dei uiuus et efficacius ad modū loquētis et cōtinētis eidē se insu dicit suauiter p̄ p̄riculas ordinatim. Habet q̄z ueritatem materia circa pene singula psalmoz et alioz diuinoz. v̄ba p̄ exercitio meditationis. Exēpli gr̄a. Beatus uir q̄ non abiit in cōsilio impioz. hic pōt assumi distinctio de beatitudine. Item de uiro. Item de abire. Item de cōsilio. et ita de reliquis. Demū nō est cōsiliū meū ut difficiles q̄es et p̄fundas speculatiōes occupatus in assiduo dīno fuitio sibi assuet intelligēdas ubi requirit oīū maximū ac ingenij uiuacitas cū dispositione uegeta cerebri/ q̄eta et serena ne forte frenesis aut alia incurran̄ in cōmoda. Sufficiūt igitur tractatuli faciles et ad pietatem idonei. Scriptum Lugduni Anno domini. D. cccc. xvi. iij. Julij. per Job. cancellariū p̄ficiē.

Finit epla.

Incipiunt cōsiderationes ad p̄positū q̄s bñ cōsiderare debz religiosus in diuinis multū occupatis/ p̄ seruatione conscientie

Consideratio prima.

Religiosus ille cōsideret in p̄mis q̄ dei p̄uidēna q̄ in sua dispositione non fallitur deduxerit ipsum ad ordinem celebrem et approbatū i q̄ia ita profess̄ ē p̄ p̄batōez solentā ut resiliere fas n̄ sit. Faciat q̄d pia nccitate

In monachis pro studio

virtutem gratuitam et meritoriam. quod dicitur
est si contra stimulum calcitret. Sacilegiū q̄s
si voluntatem suam rursus usurpet/quas in
superioris sui vice dei resignavit manus.

Consideratio secunda

Consideret sc̄do q̄ iam sibi viuendum
est non ppria sed aliena lege. nō ppria s̄ ali
ena voluntate que nō originaliter sua volū
tate p̄cessit. Ad enim quispiam ad p̄fēdū
cogebat. Sequenda est igitur deinceps a
liena voluntas non p̄occupanda. non docē
da.

Tertia consideratio.

Consideret tertio dicitur religiosus qm̄
deus bonorū n̄orū nō eger. Ac p̄inde meli
or est obia q̄s victima. Propterea censerī de
beat. p̄regula generali/illud esse melius/il
lud pulcrū/illud nobilius/illud vtilius
delectabilius et honestius/q̄s est obie p̄ri
mus. sit illa res in qua obeditur vtilis. abie
cta. turpis. inutilis. laboriosa. vana. stultā
q̄slibet inhonesta. solo peccato excluso.
Exemplū habemus in dño n̄o ihu xp̄o q̄
sacerdotali et regio genere ac spiritu p̄p̄tri
co. insignis/nudis ābulabat pedibz/aliq̄s
maxime humilitatis gestis se deiecit h̄c ex
istimans vt beatus Hiero. finaliter innuit
summā nobilitatem vicz deo p̄fē obediē.
Vñ et beata Agatha p̄ iudicē suū inculpa
ta eo q̄ seruilem p̄sonā p̄pter xp̄i seruitium
gereret. r̄ndet prudētissime theologisando
dicēs Summa ingenuitas hec est. q̄ serui
tus christi comprobatur.

Quarta consideratio

Consideret quarto q̄ sicut in domo pa
tris mei mansiones multe sunt/et vie multe
p̄ueniēdi ad eā/et in via dei fm̄ q̄s loqui
tur b̄tus Auḡ alius sic alius ibat. Jō q̄s cō
formiter iuxta aplm̄. In q̄ vocatione vo
catus est ambulet. De q̄ idem apl̄ s̄ exem
plum p̄osuit alio in loco de varijs veri cor
poris officijs. Quo exemplo ad p̄positum
nullum accommodatus esse p̄de/si profun
da cogitatione ruminetur.

Consideratio quinta

Consideret q̄nto q̄ aduersarius n̄ dia
bolus iuxta beati Petri verbū illo mane le
ctū in eplā ad missam q̄ quo hec post meri
diem scribitur/tanq̄s leo rugiens circūit q̄
rens quem deuoret. nō habet autē efficac̄
malignandi machinamentum q̄s si possit
b̄moi su adere displicentiā status sui itz as

sumpti iam q̄ p̄fessi. Et hoc facere conat̄
nunc sub velamine maioris vtilitatis in a
liā vocatione vt in p̄dicando. nunc sub fi
gm̄neto quietudinis cōtemplatiue. nunc
sub arrogantia scie amplioris. nūc sub v̄m
braculo quasi omnia sint inutilia que agit
in vocatione sua. p̄sequēdo singula et anni
hilando. Jeunia/vigilie/pluritas cantus
et horarū solitudo grauis/et iuge silentium
cū sibi sint. p̄ exemplo. Subiungēs q̄ de
us solum inspicit cor. et corporalis exercitiā
tio ad modicū vtilis est. Addendo vt quid
deniq̄ p̄ditio hec. Poterat em̄ vngentū su
um vt sibi videt venūdari multo et nō sic d̄
p̄ret. Dicit hoc q̄nq̄ sp̄s seductor. insta
bilis cellis. q̄ se p̄sumit idoneos ad do
cendū alios vt seducat et eos ita finaliter d̄
cella salutis in mūdū p̄ditionis reducat. D

Sexta consideratio.

Consideret etiā sexto q̄ oia suspecta sūt
tanq̄s a demonio meridiano (q̄s se transfi
gurat in angelū lucis) immissa et suggesta
que loci vel p̄positi semel arrepti et suscepti
mutationē ingerūt et suadent directe vel in
directe. p̄cipue nisi manifest̄ sit in via quā
ambulat positus obex carne salutis q̄ po
ni tunc solū creditur dum cum bacvaz in
ip̄a non stat salus.

Septima consideratio

Consideret septimo q̄ schola religionis
valde distat a schola secularis inquisitionis
Dicebat hoc vnus fratrum meorū alteri fra
tri suo et meo dū simul in ordine celestino
ru morarent. Frater hec religio nō ē scho
la theologie vel phie sed xp̄iane felicitatis
et discipline. nō venisti ad doctrinā et secu
laris scie vanitatē sed ad disciplinā et humi
lis vite bonitatē. Linq̄ q̄ōes scholastic̄ vi
ris q̄ erudiūt intellectū tibi satis sint regu
lares n̄e obfuantie que inflāmare suffici
unt tui affectū. Et vere ita est et verissimū
est quod dixit.

Consideratio octava

Consideret octavo q̄ viatores hic sum̄
nō comp̄henses. Sit igit viator vt via
tor nec q̄rat hie in via que p̄ p̄mo questi
ta debentur in patria. Comp̄hensio. s̄ di
uinitatis sine fantasmatibz et sine labore.
vbi nec languor nec sentū r̄. Et dicamus
cū apl̄o. Nihil iudicauit me scire inter vos
nisi Iesum xp̄m et hunc crucifixū. Suffi
ciat hic nobis corporaliter ambulanti bus
per corporalia/transire per fidem per q̄s

spem et caritatem in eterna. Et videamus
tamdiu in speculo et enigmate quousq; veni-
at dies illa q̄ sponsus pascit et cubat in me-
ridie claritatis eterne. qm̄ videbim' eū facie
ad facie sicuti est. et siles ei erimus.

Consideratio nona.

Consideret nono q̄ in illa die p̄mi sp̄alif
examiniis n̄ri. et in die etiā examiniis secun-
di seu nouissimi et general' nō interrogabimur
q̄strū fuerit intellectus n̄r acutus et eru-
ditus. sed q̄lis fuerit affectus n̄r ad dñm de-
um n̄r̄m. hoc ē q̄ simplex/ q̄ rectus/ q̄ pi-
humilis et deuotus/ q̄ q̄ spontaneus et fi-
delis in dei seruitio. fm̄ eam vocatiōem q̄
vocat' fuerit diuinitus. Hoc diligēter p̄e-
sabat q̄ dicebat Omnis cōsumatiōis vidi
finē. latū mādatū tuū nimis. Qd̄ quidem
mandatū certissime est caritas non cogno-
scendi vanitas

Decima consideratio

Consideret decimo ip̄e religiosus ex p̄mis-
sis. ex q̄ omne studiū suū resoluit d̄z in affe-
ctū vt nihil studeat/ nihil legat/ nihil cāret/
nihil meditet/ qd̄ nō imediate aut mediate
ordinet ad inflāmationē affectū. qm̄ i hac
inflāmationē cōsistit sup̄mus apex theolo-
gie militice. tradite p̄ dionisiū ac reuelate s̄i-
bi et alijs p̄ sp̄m̄ sc̄m̄. sed neq; fugabunt s̄a-
tasmata p̄ studiū. sed p̄ desiderii/ p̄ affectū
sc̄z nō intellectū. qm̄ necesse est intelligētes
fantasmata speculari.

Undecima consideratio

Consideret etiā vndecimo q̄ hec inflā-
matio affectus nō expectāda est ab homie.
Propterea nō suspirat ad hūc vel illum do-
ctore p̄sertim viatore vt dicat felix essem et
cōiuctu talis vni? Suggestiōes h̄mōi se-
pe sunt diabolice/ inducentes mentis et nō
nūq; etiāz corporis inquietudinē. Scio
p̄ experientiam de quodaz p̄fesso qui prius
ardēns studiū in seculo de p̄genie ne dñi illu-
stri s̄z et regali cōquerebat qualiter tēpe suo
nō eēt aliter Hieronymus/ quē posset ad-
re/ vt sic perueniret ex sua eruditione ad sci-
entie p̄fectionē/ q̄si sc̄z nō esset tēpe suo do-
ctor. etiam in ianuis/ qui sufficeret docere
eū. q̄si ēt religionē intrasset nō ad lamentū
sed ad documētū. Recolo tristis q̄ dñi ego
pia sollicitudine dicerem me timere talē sci-
endi ardore nō fore ab instinctu bono. sed
malo. r̄ndit ille indignabūdus mihi q̄ vo-
luit et recessit. Et o p̄ssime et terribilissime
in cōcilijs sup̄ filios hoīm dñe deus meus

quo recessit quo abiit. **U**triq; heu paulo p̄-
factus est apostata sub specie q̄si artioris re-
ligionis. imo tandē absq; omni verecūdie
velo totū religionis omnis habitū abiecit
Misereat sui imo et mei ac oīm n̄r̄m deus
Dm̄oi eteni par vel etiā maius piculum se-
clusa dei pietate imminere pōt cervicibus
nostris. nisi a curiositate et vanitate sciendī
plura q̄ oporteat caueamus. **S**it hoc idu-
ctum nō ad cuiusq; cōtumeliam seu imp-
petriū p̄pitiū sit mihi deus. sed oib; nobis
ad cautelā et in exemplū. vt nō q̄ram' plus
sape q̄ oporteat/ sape cum sobrietate. Et vt
meminerimus illud ps̄. Dñe non est exal-
tatum cor meum etc. **N**ota quō paucis
tangit execrabile factū. s̄. Ja. de borbonio
qui sub p̄rectu p̄fectionis ordinem celesti-
noꝝ reliq̄t et ad fr̄es miores de obseruātia
trā s̄it et paulo post miserabiliter apostata
uit ad seculū rediens et vxorem accipiens
p̄pter qd̄ crudeliter a p̄ntib; vxoris quā des-
ceperat cū roma rediret interfectus est tpe
Martinī pape.

Duodecima consideratio.

Consideret. q̄. et postremo iuxta p̄missa
qualis exercitio sibi ante omnia tenēda sit
prima. Et iueniet p̄culdubio q̄ nihil sit p̄-
sumum/ nihil sic p̄ncipaliter incūbit sic hoc
vnicū vt sc̄z seruitiū dei adimpleat. Serui-
tium dei quippe p̄sepe in regulis mōcho-
ruꝝ noīatur ecclesiasticū officii. Deinde si qd̄
t̄pis in residuo fuerit ordinet hoc ad vacā-
diū q̄strū obia admiserit sibi p̄pi/ post necessi-
tates cor̄pis que multe sunt. Hoc documē-
tū breui versiculo quidā cōplexus est dicēf
Facopus iniunctū/ deinde vacato tibi. **C**ō-
sulo tñ vt ista vacatio sit taliter practicata i
deuotionis ocio. vt nō reddatur inepta p̄
lacrimas. aut alia lesiua cor̄pis vel mentis
exercitia ad ea que in cantando legendo et
ceteris h̄mōi p̄ncipaliter et p̄ncipalissime
ex sc̄ra obedientia incūbunt. **D**ictū suffi-
ciat tantum de p̄ma parte.

Eniamus nunc ad sex alias cō-
siderationes sc̄z de libris legēdis
seu frequētijs p̄ religiosum se-
dulo in seruitio seu diuino offi-
tio occupatum.

**Bequitur prima cō-
sideratio.**

Porro si pergat sedula curiositas aut
vt mitius loquamur studiosa sedulitas

*li. p̄m̄ n̄ p̄m̄ p̄m̄
p̄ p̄m̄ p̄m̄ p̄m̄
p̄m̄*

De libris legēdis a religiosis

inquirere. qui vel quales libri sint frequē/
tandi tali religioso sic instituto. sic q̄ altri
cro ad q̄lez sermo nūc currit. pro admonen
do ⁊ hortando. censeo rīdēdum. Primo
sub doctrina generali. q̄ nō omnes mouē
tur silt. ex silib. Liber omnis sit historicus
sit moralis. sit allegoric⁹. sit anagogic⁹. in
quo plus repiet ad deuotioē se moueri. le
gatur interim memorē et ruminetur. Ita
tū si pbate sit auctoritatis. Sup̄ q̄ reditū
est opusculū de examine doctrinarū. Cui
cōsonat libellus de laude scriptoz.

Consideratio secunda.

Ceterū non est hec regula fixe data. nisi
p̄ hic et nunc. Qm̄ sepe variatis affectioi
bus p̄varietate taz humorū in corpe q̄ mo
rum in mēte. necesse est studia variari. p̄na nī
mirū fastidio est n̄ra natura. tpe hui⁹ mu
tabilitatis n̄re. Obseruandū est nihilomi
nus vt hec mutatio studiorū nō sit solūmō
nauseatis q̄si stomachi cui⁹ est m̄tra degu
stare ⁊ parū digerere s; veniāt ex mēis dicitū

Consideratio tertia.

Proinde q̄tū occurrit p̄ hic et nūc ⁊ q̄
tū ad exhortatiōem p̄ntē attingere videt. sūt
narratiōes p̄m pur in libro vitaspattum
digeste cōtinētur bñ salubres qz pot in q̄li
bet narratione pausa fieri dū vacat hora ex
obīa ad factum diuinū sine ad ad alia In
sup̄ (q̄q̄ mirer q̄ pacto id fiat) monēt p̄ ce
teris scripturis plus ea documēta q̄ veluti
alterius p̄one sub tipo ingeruntur intellectu
⁊ facile demulcent affectū cū q̄si p̄sonā ip̄
sam in mortuis litteris loquētē viuacit p̄
tem cū sua auctoritate imaginamur. Consi
liū cōsile sit de paribus piarum historiarū
narrationibus.

Consideratio quarta.

Amplius si q̄o fiat de doctrinalib; et nō
de historiacis traditiōib; veniūt ad aim p̄
tinus aliq̄ q̄ memit idē aim⁹ antea cōposu
isse tāq̄ sibi familiari⁹ cognita. vtinā non
vani⁹ occurrētia q̄ qz p̄ hic et nūc hēo ipse
suspecta. nō q̄dē de nō vitate s; de vane glie
vera vanitate eadem p̄tereō Sūt libri plu
res beati Bern. viri deuotissimi. Et p̄tūm
eplā ei⁹ ad fr̄es carthusien. de mōre dei Jes
sermones eius sup̄ cāntica canticorū vbi lo
quitur tanq̄ religionē p̄fessus et sicut expi
entia multa edocet. Sūt insup̄ moralia be

ati Greg. pape omni admiratione et vene
ratioē atqz vtilitate p̄clara. q̄ etiā p̄ magnif
et q̄tumcunqz magnis ingenijs sine sedu
sione tū tardiorū qz singulis lac ⁊ mel mini
nistrāt sufficere p̄nt sua vbertate Sūt de
niqz ad maiorē abūdantiā. imo sup̄abūdā
tiam libri illius venerabilis Richardi de
sancto Victore de. xij. p̄iarchis de archa
mūtica Et q̄d laborare p̄ singula. Sibil ⁊
eni cōposuit nisi diuinū et multū edocul
a p̄ceptore suo doctore celeberrimo Hugo
ne de sancto victore Cui⁹ opusculū de ora
tiōe q̄o incipit Duo affectu q̄ve studioz.
superat omnem laudem.

Consideratio quinta.

Subinde nescio si p̄cipuus inter om̄s
numerādos sit Eustachius. itacni nomen
istud suū vulgātū Bonauen. videor posse
tradere. Ille enī singulariter inter oēs do
ctores catholicos pace oim salua / videtur
idoneus ⁊ securissimus ad illuminandum
intellectum. et ad inflammandum affectū.
Cuius opuscula duo. vt lecturam ⁊ alios
tractat⁹ ei⁹ interim p̄tereā tanta sūt arte cō
pendij diuinit⁹ cōposita vt supra ip̄a nihil
breuiloquiū noto et itinerariū In q̄bus p̄
cessu s; duob; vijs cognoscēdi deū Prim⁹
nanqz hoz duoz tractatū. p̄cedit a p̄mo
p̄ncipio q̄o de⁹ est vsqz ad alias veritates
sub deo creditas ⁊ habitas Alius ecōtra p̄
greditur a creaturis ad creatorē p̄ ser grad⁹
scalares vsqz ad anagogicos excessus Qui
s; sūt difficiliores ⁊ rariores. d; in ois op̄ia
n⁹ ad illos aspirare qm̄ theologia tal misti
ca pp̄rie ē xp̄ianoz Que et pp̄ciāte et reue
lante spū ep̄i Jesu facillima est sup̄ omnia
et vtilissima sed abscondita a sapiētib; et in
oculis suis prudētib; et ipsis pene inaccessi
bilis et impossibilis. iuxta eiusdē dñi sal
uatoris diuinam sententiam qua ait Cō
fiteor tibi pater ⁊c.

Consideratio sexta.

Confiteor itaqz et ego in inspie
tia mea p̄ cōclusionē m̄sue eple
ne vltra in lōgū vergat q̄a. xxx.
annis ⁊ apli⁹ citra volui h̄re sa
miliares mibi p̄dcōs tractatulos sepe legē
do. sepe ruminādo. Et vsqz ad s̄ba ne dum
snias. Et ecce hac etate h̄ octo velut ad vo
tū vit̄ pueni ad iūniū gustus eozūdē. q̄ ⁊ re
petiti sp̄ mibi noui sūt ⁊ placēt iuxta illud
flacci de poemate l' imagine p̄posis elegāt

Decies repetita placebit. Allegauerim cōmodius grauius dignius et verius illō de sapientia quā ille describit qui ait. Nō habet amaritudinem cōuersatio illius nec redium conuictus eius sed leticiam et gaudium. Sicut quoque ipsa eadem sapientia se colaudans dicit. Qui edunt me adhuc esuriunt. Et qui bibunt me adhuc sitient. qz scz in edendo saturitas est ne quid desit. et i de siderio auiditas manet cōtinua ne fastidiū sit. Nō etiam fruuntur inquit p̄sa nec fastidiant quo frui magis sitiunt. Decad satisfaciendū scriptis caritatis vestre dicta licet satis curiosie sufficiant. **Finis**

Frater fratri. Gra

Et par.
Ex verbis tuis iudicaberis notat r̄pus Et q̄ in verbo nō offendit hic p̄fectus est vir Sed cū linguam hoim/nemo domare p̄t. quid cōsultius q̄ tenere silentiū/mibi q̄ necessitas vel pia cogit vtilitas rumpere. Est sup hac re fructuosum de silentio capitulū in summa de vicijs p̄re vltima relegat. Hocideo frater p̄miseri qz vix euenit mibi inire cū aliquo colloquiū. qui peniteat me aliquorū. Et q̄d p̄fecerim alteri sum igno rano q̄d autem obfuerim mibi recognosco p̄pterea conor indies dño p̄p̄tio me cū morari. Et si dandum est cōsiliū malo per seculam q̄ p̄ linguam respondere. Vide or eni mibi responsionē securiorē p̄ h̄ dare. **C**eterum super mō studendi/multi multa scripsere. Summa de virtutibus tractate de prudentia colligit vtilis doctrinas. Notantur in super aliqua p̄o theologie misticque que stat in affectibus acquisitione. p̄ticularis industrie duodecim p̄re sc̄da. p̄ncipali de theologia mistica que nūc penes vos habetur. Tanguntur subinde nōnulla in tractatu de laude scriptorū. vbi sit mētio de dicto beati Bernardi q̄ quere et factus docuerunt eum. Habetur a Seneca specialis super modo studendi epistola. Dicit inter cetera q̄ fastidientis stomachi est multa degustare/et q̄ peregrini habent hospicia multa/sed paucas amicitias. sic semper ingerentes animum grauant non nutriunt/quia nec ruminando conterunt/nec digerunt meditando. Scripsit deniqz venerabilis Hugo didascalicon. i. m̄grm̄ docentem discipulū. **A**unc aliqua q̄ reli

giosum respiciunt cursim et punctatim vt occurrunt annotabo iuxta circūstantias a philosophis et theologis positas. **R**ecogitur p̄mo quis sit ille qui studet in p̄fessione et statu in ingenio et etate. **R**ecogitur ipse cur studet. i. quo fine. Nam finis ē in moralibus p̄mum/quasi p̄ncipium p̄mitus/et p̄ncipaliter intendendum fm cuius cōgentiam debent alie circūstantie/moderari vt tertio sciat quid sit illud quod studet quarto tempus. quinto locū. sexto cuius quibus et ad quos suum applicat studiū licet de qz expedit. Alioqui si desit moderatrix discretio/ponderans istas circūstantias non institutio sed destitutio non instructio sed destructio subsequitur. **E**t qz paucorū valde est p̄fecta discretio p̄pria datur in religionibus aliena per obedientie vtorum q̄d qui deserit nec obseruat satagens p̄pria voluntate que sibi nulla debet esse regere se/nihil mirabile si currens incurrit et offendit. **S**c̄tum est quid Bernardus dicit de talibus q̄ nullum machinamentū efficacius habet demon ad seducendū q̄ si modum in seruoze bono faciat p̄tergredi. **D**e niqz de tali dicit Climacus. Qui sibi dur esse vult sp̄reto duce p̄prio q̄ non iam indiget demone temptante quia factus est sibi demon. Regulet igitur obedientia studium eius qui obedientiam professus est.

Postremo frater rogo te/rogo et illos quibus h̄ pauculū cōicere decreueris vt ap̄p̄ in terioribus oculis reor̄q̄ant illos ad p̄iores collocutiones/et acriter dijudicēt si frequenter plus inuenerint ea q̄ mibi cōtingere facti nō erubescō. **E**t vt interim sileamus de tractiones iras zelū murmuraciones amaras q̄lia nemo nescit esse criminalia/pendant fabulationes ineptas facilliter immiseri cachinnos scurriles nugas rumorū volatiliū sensim effluere/q̄d q̄ surrep̄t mēdacia: celāda p̄adun̄ temeraria sūt in abfentes iudicia cum sibi in cōmodis inter q̄ volat interim r̄ps irrepabile. **E**t aim̄ q̄ se talibus nisi ē oblectare remanet inanis sterilis vanus tristis et ad seriosa necessaria q̄ liguidior et ineptior sibi q̄ displicēs quis penitēs. **M**agnū ē crede mibi magnum et p̄ciosum ocij talētum q̄ q̄ v̄rit̄ multiplicato fenore manipulos iusticie cū exultatione reportabit/q̄ v̄o malez in ether illō dissipauerit. disp̄det illū de ēt̄ i h̄ seculo. **S**ūma enī malicia est ocium iners. ait Bernardus.

De quorū dā libris legēdis

Et desideria occidunt pigrum / desideria i-
tellige non ea sola que palam improba sūt
et scelerata. sed que specie boni se velant et
palliant. vt sunt desideria edificationis et
correctionis alioꝝ. sciendi quoq; plurima
ad expulsionem tenebrarum intellectus. s;.
euenit pfecto deterior obscuritas et curio-
sitate quā qui sequitur ponitur in numero
talium quales loquitur ap[osto]lus verbosus cu-
riosus semper discens et nunq[ua]m ad scienti-
am veritatis veniens sunt crebro in aq[ua]m
merso simillime. sunt vas plenum rimarū
q[ui]d hac illac effluit / nec sapientiam contine-
bit / maxime dum nō obfuant illud vulga-
ti auctoris. Tabulis sup[er]ma notato. B[ea]t[us] va-
le frater carissime. **S**criptum hoc mane
mercurij Lugduni breuiori p[ro]fus spa-
cio temp[or]ū q[ui] scio sit ad vos et redicio v[er]i-
nam fructuosiori / scio q[uo]d mibi min[us] ē mole-
stus. Tu quoq; fac simile / si temp[us] postu-
lat aut res. rē.

Johannes cancellarius pistensis

Admonitio quedam breuis et neces-
saria. quōd caute legendi sunt quorū dā li-
bri p[ro]pter errores occultos venerabilis ma-
gistri Joh[ann]is de Berson.

Prohemium

Quia vnum est necessarium opti-
mum et eternū sufficere debet q[ui]
renti bonas margaritas vt tan-
dem inueniat vnā / et vendit o[mn]i-
bus eompetam. Nec me cōsideratio per-
mouit sepius facere o[mn]em in mari et i[n] aq[ua]
multis sacre scripture nominatim hodie p[er]
ma octobris anni. D. cccc. xxv. d[omi]ni p[er]scr-
tatus scripta. Hubertini / relegēdo q[ui]d su-
per illud canticū Simeonis. Nūc dimittis
seruū tuū d[omi]ne / notauerit / apparuit mibi sic
et alias aspectu p[er]functorio / grande nimis
et p[ro]fundū q[ui]ddam super meditatione Jesu
xpi et pacis sue misterio. Et dū mag[is] et ma-
gis introitus aspecti / singulaq; notauit ma-
nifestarūt se vulpes puule / q[ui] demoliuntur
vineas maxime dū vinea floruit. **F**uerūt
t[em]p[or]e Hubertini illius hereses aliq[ue] radicē ac-
cipiētes ab abbate Joachim / et cōsequen-
ter pullulātes in spuria vitulina diuer-
soꝝ error[um] / etiam p[er]dolor[um] vsq; ad t[em]p[or]a no-
stra. Unus error et p[ri]ncipalis fuit de susci-
tatione et publicatione euangelij eterni. Fin-
gens q[uo]d sicut pater habuerat suam legē t[em]p[or]e

Novi et legis scripte / Filius vero t[em]p[or]e le-
gis gratie et euāgelice. Ita sp[irit]us sanctus le-
gem inspirat[ur] cōsummatam sub paupertat[is]
legis euāgelice. sicut ep[iscop]us notare videtur
dictus Hubertinus expositione dicit cā-
tici. Nūc dimittis rē. **F**uit alter error de
lege vel sp[irit]u libertat[is] sub q[ui] begardi et begar-
de nefanda et abominabilia p[er]petrarūt faci-
nora. Ponit error iste q[uo]d aia pfecta reducta
era in deū / p[er]dit suū velle. ita q[uo]d nihil h[ab]et
le vel nolle / nisi velle diuinū / quale habuit
ab eterno i esse ideale diuino. Quo adiecto
dicūt se cōsequēter posse agere quicquid car-
nalis affectio deposcat sine peccato vel cri-
mine cū non habeant velle et nolle. Diuer-
sificatur aut[em] modus iste q[ui] sufficit aliqui-
bus vt sub deo solo suā totaliter vel t[er] ab-
negent voluntatem. In q[ui] abnegatione dicūt
summā cōsistere pfectiōis. **S**unt aliq[ui] ru-
diores idiote et simplices q[ui] seducti p[er] astu-
tos faciūt hāc subnegatiōem p[ro]prie voluntat[is]
tis p[er] modū p[ro]fessionis et obedientie in ma-
nib[us] suis. Qua facta p[er]mittunt astutiales
et pueri q[ui] amplius peccare neq[ui]nt / sub q[ui]
p[re]textu p[er]petrant innumerabiles nec referē-
das abominaciones. **F**uit alter error q[uo]d
hō pfectus nullā curam debet habere de re-
bus humanis quocunq; vadant / imo nec
de seipso si damnet vel saluet sed in omnib[us]
et singulis diuinam expectare voluntatē / et
in illa cōplacere siue saluet siue damnet.
Quia etiā q[ui]cquid velit voluntas dei. fiet. Ha-
bet error isteros plurimos pullulantes
ex dicitis ap[osto]li. Augustini et filij male intel-
ligētes sup[er] p[re]destinatione dei et sue puiden-
tie infallibili infirmitate. de q[ui]bus nō ē hic
scribendū p[er] singula. **S**uffecerit igitur
ad p[re]sens cōmonuisse lectorem p[re]dicti Hu-
bertini sicut et alioꝝ extranea tradentium
sub specie subtilitatis vel excellentis dogm[atis]
q[uo]d omnia regulet et examinet iuxta veritatē
euāgelicam. et doctores cōiter app[ro]batos. a-
liquin nouerit se p[er]iculis maximis error[um]
et heresum p[ro]ximū fore. **D**eniq; nuper
sup[er] hāc re compositum est opusculū de ex-
aminatione doctrinarum. et aliud sup[er] do-
ctrina Raymūdi lulli. Et qui de singul[is] er-
roribus cum originibus suis particulare
vellet facere tractatus n[on] s[ed] finis. Scrip-
ta sunt insuper dudum aliqua sup[er] libro q[ui]
dicitur Alimacus de triginta gradib[us] p[ro]f[er]-
ctionis cuius radix est error stoicoꝝ. ponē-
tium virtutes esse insensibiles. s. ad nihil

passionabiliter affici/stra illud apli tam generaliter experru Sentio alia legem in mebris meis etc. unde etia reperunt i doctozibz theologie qui subtiles et pfundi nominati sunt quedam positones mino sobrie vt qd de vult et facit nos peccare. Q, in ordine ad deuz omnia necessario veniunt/ et ita necessario peccam. Q, diuina voluntas pnt vult res esse qd su intellectus indicat eas fore. Q, in eode instanti temporis. licet no nature duo contradictoria simul possunt stare. Q, multa sut eterna pter deum. Q, quicqd intellect cognoscit vniuersa/ liter vel abstractiue vl precisiue/ habz cor respondentia tale in re/ sicut in deo du p/ scindit intellect sapientiam a bonitate. et ita de reliquis quoz plura damnada articuli parisienses ordinauerunt.

Finis

Tractatus de distinctione veraz visionu a falsis magistri Joannis de gersonno Cancellarij parisi.

Esper vna ex lectionibz meis/ sup n esu carniuz apud ipsos carthusiens recensui eis deqz trasmisi. Nunc alia quandam silr recensens/ tibi germane frater mitto. Dec lectio generali quodaz tropo aperit queadmodu numisma vez diuine reuelatois/ a falsato denario dyabolice illusionis secerni pot. ne fallat nos angel/ sathane p transfiguratione sui in angelu luc. s; pbem spūs si ex deo sut. et qd bonuz est obediētes aplo teneam. Dec doctrina et si cuiubet xpiano utilis est/ viris tñ religiōni et contemplatōi dedicatis/ qualē te p se lectis elegit/ saluberrima imo necessaria iudicaf. Bñ vale frater cordis mei/ in eo q te iugiter custodiat et in q bñ valere ptes et fratres tuos celestinos vehemēter exopto. comēdas me orōibz eoz. atq; ea q tibi deputo volēs esse ipis comūnia/ vtinas et vtilia fiat. Dec aut lectio sic habet. **U**t Johannes baptifans i deserto. In hac pricula comēdatio Jobis pcursois ex tribus

ondit/ ex fama p nomē expssa. sibi. Fuit io hānes. glosa. gra dei. A gra incipit. nō nominari solēt nisi famosi. Secdo ex sua opatione ytuosa q; dicit baptifans. Tercio ex loci congruētia. in deserto. Circa nomē videre est ipm reuelatū fuisse celit/ fm hystoria Luc. i. scriptā. Et nō est hec mediocris laus hre nomē qd p angelū. et talē angeluz qlis est gabriel/ os dñi/ noiauit. Cōcludit nāq; mirabil vite pfectio futura/ ex pñuncia seu pñaga miraculosi nois assignatōe. alioquin frustra fieret in nomie miraculi opatio/ si nō in re ipa aliqd magnificū sup qz naturā excelsū designaret. S; insurger statim curiosus inuestigator. et qret q pacto scif hāc pñunciatōez nois isti/ fuis se angelicā pl/ qz illusionē dyabolicā. Et enim angel/ sathane fm aplm transfiguratus se nōnūq; i angelū luc. Ita est dubitatio q in nouissima lectōe est tacta/ et dilata ad tps altez/ q petit arte discernēdi reuelationes angelicas/ ab illusionibz demoniacis. Quocirca dicam/ i pñis sic va religio nis assignatio/ p sophisticas et fallaces hereticoz argumētatōes impugnat. sic per mendaces angelos miraculoz veroz. sanctazq; reuelationū autorital/ factis qbus dā sophisticis et magoz pñigis qrit infringi. s; dicit Petrus apud clemētē i itinerario suo. Cur ita qten/ p h abducant hoies a spūalis veritat/ cognitōe q p miraculorū aut reuelationū media tradita ē/ qñ ad falsitatē silia vident introduci. Dicam/ p terea qm nō est humanit/ regula general/ vl ars dabil/ ad discernēdū semp et infallibiliter/ q se sut et q false aut illusorie reuelationes. Tūc em nō haberet solū fides d nostris pphetijs/ et psequēter de tota religione/ s; esset euidentē certitudo. Nā q sci ret euidenter aliqd esse a deo vl ei/ angelo reuelatū/ sciret pfecto aliter qz p solā fidez illud esset vez. Quēadmodū si qd haberez scientiā clarā de dissolutōe fallaciay et argumētationū ptra veritatē fidei peccatiū eandēq; impugnantū. haberet vtiq; noticiā nō em certā ex fide/ s; ex demonstratōne de fidei articulis euidenter. Cōstat igit nō esse querēdū a catholico vt sibi fiat elucidatio pspicua et euidēs de pñunciatōe huius nois Jobes facta zacharie/ qliter pba biliter sciet esse reuelatio angelica. De hēi fides est et nō sciētia. Et sic nō oim est fidel/ fm aplm/ s; est donū dei/ sic nō oēs verā a bb

De distinctōe verarum visionū

falsa reuelatōe secernūt. s; aut verā sper/
nunt/ r; falsā amplectunt. vel sacrilega im/
pitate r; incredulitate/ talia negant repro/
bāt r; p̄tēnūt. **H**ihilominū alia est que
stio q̄liter p̄suppositis q̄ fidei sūt/ cogno/
scere nos fideles poterim? r; fm doctrinā
Johānis pbare spūs si ex deo sūt ne falla/
mur. Et i hāc q̄stionē sciēs incidi. p̄pter il/
lusiones plurimas q̄s n̄ro tpe cognoui cō/
tigisse. Et etiā in h̄ senio seculi. In hac bo/
ra nouissima/ in p̄cursione antiēpi/ mūd/
tanq̄s sener delir?/ fantasias p̄les r; illusio/
nes somnijs similes pati habz. r; multi di/
cent. ego sū xp̄s/ r; recedētes a veritate cō/
uersi ad fabulas seducēt mltos. De mult/
iā audiri/ q̄z q̄libet sibi reuelatū esse p̄ cer/
to iā habebat/ q̄ erat futur? papa. Inter/
q̄s quidā bñ l̄ratus r; famosus/ h̄ etiā p̄pa/
manu i scriptis q̄ legi reliq̄t/ r; argumētis
p̄iecturisq̄ plurimis asserere conatus est.
De alio silr l̄rato/ p̄ relationē accepi. p̄mo
p̄suasū esse sibi q̄ foret papa. debinc anti/
xp̄s saltē p̄cursor antiēpi. nouissime vt se/
ipm perimeret instigat? est vehemēter/ ne/
videret tm̄ asserere nocuissimū p̄plo xp̄iano
Tādē dō miserāte ad saniorē mētē p̄ueri/
ista de se scripsit ad eruditionē r; cautelas
alioz. Porro de alijs mult/ in religione r;
austeritate vite p̄stitutis. incredibilia fere
sūt ea q̄ idoneis testib; referētib; agnoui.
Si veniat igi; aliq̄s q̄ se reuelationem
habuisse p̄tendat quēadmodū zacharias
r; ali; p̄phetaz cognoscunt ex historia sa/
cra recepisse/ q̄d agem?/ q̄ pacto nos habe/
bimus. Si statim negem? oia/ vel irridea/
mus/ v; inculpem? videbimur infirmare
autoritatē diuine reuelatōis q̄ nūc vt oliz
potēs est. neq̄s em̄ man? ei? abbreviata est
vt reuelare nō possit. Scandalisabim? p̄/
terea simplices dicētes q̄ ita de nostris re/
uelatōib; r; p̄phetijs poterūt esse calūnie/
r; censendo erūt fantasie vel illusiones Te/
nebim? ergo mediū. r; fm apli Johannis
documentū. Nō credem? om̄i sp̄ritui/ s;
pbabimus spūs si ex deo sint/ r; obediētes
aplo q̄d bonū est teneamus. Erim? sic nu/
mularij seu campozes sp̄uales/ ad soler/
ter r; acute examinandū numisma p̄ciosū
r; extraneū diuine reuelatōis/ ne forte demo/
nes q̄ monetā quālibet diuinā/ r; bonā q̄m/
libet falsare satagūt/ subintroducāt p̄ va/
moneta r; legitima falsatā r; reprobā. est; h̄
in detrimentū nō mediocre eccl̄iastici fisci

vel erarij/ seu thesauri imperialis dei. Et
tanto ampli? q̄sto moneta p̄ciosior est r; ra/
rior/ quēadmodū sunt act? virtutū heroi/
car/ atq; supnaturaliū visitationū. Tan/
to igi; vigilantior adhibēda est ad discer/
nendū cautela/ quāto est; iactura damno/
sior. **E**t qm̄ similitudo hec sat; idonea
est ad id palpabilius ostendēdū q̄d intēdi/
mus/ p̄sequamur eā dicētes. Primū. q̄ ex/
aminator hui? monete sp̄ualis/ debet esse
theolog?/ arte pariter/ vsq; peritus. non
q̄les sūt q̄ semp addiscētes nunq̄s ad sciē/
tiā veritatis pueniūt. q̄les garrulosi/ vbo/
si/ p̄terni/ p̄tētiōsi. morib; deniq; pessimis
dediti/ r; plus ad epulas vanaq; gustu di/
scernēdū/ q̄s act? suos d̄judicandū indu/
strū r; seduli/ quib; om̄is sermo de religio/
ne fabula est siue onus. postremo quicq̄d
lingua magniloqua oñdit/ vita q̄ mentiri
nescit p̄tradicit r; blasphemāt. Apud tales
numularios noua quibet moneta diuine
reuelatōis sic incognita est r; barbara. vt
cōfestim ad se deductā. cū grandi cachin/
no r; indignatione reijciāt irrideāt r; accu/
sent. Alij sunt/ nec nego/ q̄ ex aduerso i op/
positū ruunt viciū/ q̄ suspiciosa etiā r; va/
na r; illusoria delirōz/ hoiz facta r; somnia
necnō egrotantiū r; melancholicoz porten/
tuosas cogitatōes/ reuelationib; ascribūt
Istis leue cor nimis ad credendum/ alijs
nimiū intractabile r; asperuz esse videns/
scio certissimū esse q̄ apud Platonē scribit
medio tutissimū ibis. **E**st autē moneta
ista sp̄ualis reuelatōis tanq̄s aurea/ in q̄n/
q; principaliter examināda. s. in pondere.
in flexibilitate/ in durabilitate/ in p̄figura/
tione/ r; in colore. Et h̄ fm quinq; v̄tutes
ex quib; sumit argumētū monete sp̄ualis
legitime. Humilitas dat pond? discretō
flexibilitatē. patiētia durabilitatē. veritas
p̄figurationē. charitas dat colorem. Das
quinq; v̄tutes legim? Mariā habuisse in
angelica reuelatōe sibi facta. silr in zacha/
ria r; elisabeth cōcludunt erritiste ex serie
enāgelij Luce. dū Johānis nomē fuit re/
uelatum.

Itaq; quo ad primā p̄ditionē
si cognoueris aliquē q̄ p̄ sup/
bam curiositatem r; vanā lau/
dem atq; p̄sumptionē sancrita/
tis/ cupid? sit habere reuelatōes insolitas
q̄ se dignū istis reputer/ qui in talib; de se
narrandis gloriabund? delectet. scio quā

illudi mere? Neq; magnipendas si aliquam habuisse reuelatione iactate affirmet: de est em pondus humilitatis. Preterea d sanctis patribus habem narratores plurimas sup tanta humilitatis obseruatoe copositas. Cuidam ex patribus demon apparuit trasfiguratus non solum in angelu lucis/ sed in xpm dixit se ad h venisse in mundu/ vt ab h patre videret et adoraret. Logitabudus aliqsdm masit sanctus ille pater/ instar marie virginis/ et cogitans qualis esset ista salutato. Dicebat intra se. Nunqd non adoro quodidie xpm. qd sibi vult talis apparitio. Et ad humilitate ilico pfugiens ait ad demones. Vide ad que mitteris. Non em dignus sum hic videre xpm. Duo dicto tam humili demon pfusus et pudibundus abscessit. Alii pater clausit oculos in re simili. Nolo inquit videre xpm in terris illu in celis videre ptentabor. Et beatus Martinus ex supbo demonis ornatu/ falsitatem loquere dyabolice/ qz se xpm dicebat agnouit. Est igit hominibus saluberrimum consiliu contra tales demonu illusiones podus humilitatis obseruare. se reputare intellectu pariter et affectu indignissimum/ qui sup alios homines reuelationem accipiat. qui pre alijs a deo mirabiliter visitet. Et si que talia pter solitu euentu circa eum pgerit reiciat a se cu sancto humili verecundoq; pudore. Deputet talia vl lesioni pprie fantasie/ et se habere aliquid simile freneticis et maniacis aut melancholicis reformidet. Vel caueat ne propter enormitate pcedentiu peccatoru/ datus sit in reprobu sensum vt talibus illusionibus seducat. Si talia sint dyaboli machinamenta seu tentamenta ex humilitate humilissimi cuanescent. Aut si velit de qd i his tolerandis exerceat/ non nocebunt. Si vero sit diuina reuelatio non ficta/ humilitas pie renitens/ magis pparabit locu ad ipsius susceptionem et audire merebit/ amice ascende superi. quanto i loco plus infimo recubere conabit. Dabes in exodo/ quotiens Moyses a se repulit diuina iustionez du ad pharaonez mitteret. Obsecro inquit dñe mitte que missurus es etc. Et hieremias clamat A a dñe deus. ecce nescio loquor puer ego sum. Et Iohes baptista non audeat sanctu vertice xpi tangere. h eum a se repulit dicens. Ego a te debeo baptisari. Et aplos paulus se primu inter peccatores

deputat/ qui nec dignus su inqt vocari apostolus. Et si quis obiecerit qd aplos suas reuelatoes iactanter aperuit atq; diuulgauit. Respondet sancti doctores in qd. Abus. sub hac sententia. Aliud est inquit et quadam necessitate vel habendi pfusu. vel ad vtilitate audientiu/ secretas gras suas aut vtutes suas prodere seu manifestare aliud sine quantis sua aut alioz vtilitate talia p inanem gloria ventilar. Un maria virgo que pferuabat omnia verba hec coferens in corde suo. postmodu aplis pfertiz luce sacra misteria sibi soli credita disse/runt. non ad iactantia/ qz non tantu tardassent cu viciu omne pceps sit. h ad ecclesie religionisq; edificationem. Quinetia deuotus Bernardus qd toriens iussit vt ho vtutes suas plus abscondat etia familiarissimis et deuotissimis/ qd alij vicia sua occultare sagunt. pluries de suis donis et gratijs p contemplatione adeptis palam nedu loqui h scribere non esse supbia arbitrat est. Duo pacto sic qm h agere copellebat non vanitas h charitas. et ia in humilitatis terraradicem vtutis. ne iactantie aura velleret alite demiserat. Hec charitas et edificatois necessitas a psumptiois suspitioe beattiz paulu absoluunt. qz ppter subintroductos falsos aplos/ qd gliosos se monstrabat/ autoritatis sue pondus impulsus e ppalare quaq; pla sint in ei/ etia laudatoe plena humilitatis et recognitiois pprie fragilitatis et ignorantie. An in corpe inqt vl extra corpus nescio. deo scit. Et itez. Factus su infans etc. Est igit non quelibet manifestatio reuelatois sibi sacre arrogas vel superba/ h ea tantu modo qd sit inaniter vane et absq; fructu edificatois vl pfusu/ h sit ad exonerandu tumoru animi a ventro iactantie qd plenus est. Ad scalpendu deniq; prurientes aures astantiu curiosa hmōi narratoe vanitatu. Et si non aliud afferret hec loquacitas incommodu. abude illud est/ qd magne rei et inappciabilis sit psumptio. du. s. rps inutiliter delabit. Duo circa non paz ad re attinet si res de qd fert esse reuelatio/ sit vtilis ad mores. ad republicam. ad diuincul honore vl augmetu. aut si sit supuacuis reb seu narratoib imicta. Proinde in secularibus historijs/ et actibus humanis. sic reperire comune est/ et laudare se ptho absq; culpa iactantie/ du sue defensionis vget necessitas. Sic Tullius porando ne

De distinctōe verarum visionū

pelleret in exiliū ſernationē ciuitatis ro-
mane a se factā aliq̄s egregia opa ſui ſu-
lar̄ cōmemorauit. Sic africanus ſcipio
triumphū quē de cartagine ſubiugata re-
portarat in defenſionis ſue patrocinū cō-
tra accuſatores ſuos allegauit. et vtrolibz
abſq̄s imputatōe ad iactantiā. Refert de-
niq̄s plurimū ſi q̄s nouicius ſit i exercitio
virtutū aut veteran⁹. qm̄ virt⁹ dū incipit
leuiſſimo ſtatu ſuelliſ. Inueterata at ſua
ſtabilitate nixa conſiſtit. ¶ Dabes et his
primi ſigni qualēcūq̄s delucidationē/p
q̄d diiudicari p̄t ſpūale numiſma vere re-
uelatōis a falſato denario dyabolice illu-
ſionis/q̄d ſignū eſt pond⁹ humilitatis. Et
nōne h̄ pond⁹/hec habuit reuelatio facta
zacharie et Eliſabeth ſup Johānis nomi-
natione. Lege h̄iſtoriā et videbis q̄ vicini
et cognati vocabant puez noie p̄ris ſui za-
chariam/qz nō garrula et vana curioſitate
ſup noie pueri parētes vulgauerūt. Illaz
dicere ſola extorſit neceſſitas dū in circūci-
ſione puer eſſet nomē acceptū. Sz et eli-
ſabeth ſancto humili verecūdoqz pudore
ornata/occultabat ſe meſibz ſer. Et zacha-
rias tāte humilitatis fuiſſe ſuincit/ut ad
verbū aspectūqz angeli ſtupidus et gelido
timore ꝛcuſſus/vix crediderit nunciāti.
¶ Addendū tñ eſt q̄d vult beatus Greg.
dyal. Humilitatē verā nō eſſe p̄tinacē/ſz
obſtāntē cū tremore/quēadmodū de q̄dā
libertino refert/q̄ rogabat et adiurabat re-
nitens ſuſcitare puez. Virtutis inq̄t pe-
ccus nō eſſet ſi h̄ charitas non vicifſet. Et
plane nō iā hūilitas ſz ſupbū d̄ ſua eſtima-
tione eſt iudiciū. ſi q̄s p̄tendēdo hūilitatē
p̄tēnnat p̄latū aliqd̄ opis ardui p̄cipietez
Neqz em̄ h̄ ageret/ſi nō eſſet ſapiēs i ocul
ſuis. ſi nō prudentie pprie innitēs potius
q̄s ſuperioris ſui iudicio ſenſui et arbitrio
ſubijci parat⁹ exiſterez. Vide q̄ quēadmo-
dū puſillanimitas et ſupbia generetur.
¶ Addit ip̄e Greg. p̄ regula q̄ miraculuz
et hūilitas duo ſūt ſigna/q̄ ad manifeſtan-
dā alicui⁹ ſanctitatē ſufficiūt. Neqz em̄ mi-
racula p̄ ſe valēt/cū a malis iuſto dei iudi-
cio p̄mittuntur fieri i edificationē ecclie.
Dens q̄ diuio ſpiritu implet inq̄t greg.
habet cuidētiffime ſigna ſua. veritatē. ſ. et
humilitatē. q̄ ſi vtrqz in vnā mentē perfe-
cte ſueniūt/liq̄t q̄ de p̄ſentia ſancti ſpūs
teſtimoniū ferūt. Quāqz refert multū ſi
miraculū fiat in atteſtatōez fidei vere. aut

ad ſanctitatē alicui⁹ manifeſtatōez. Nā et
mali p̄mo mō faciunt miracula vt ſcribit
Matth. vii. Dñm veritas a quocūqz dicat
a ſpū ſancto eſt. nec eā vincit malicia. Sz
in approbatōez ſanctitatē pprie/mal abſ-
qz dei p̄tradictōe publica et ſufficiēti nullo
modo ſuenire p̄t miraculoz opatio. alio-
quin de⁹ eſſet fallax teſtis mēdacq̄. Qua-
re ſic qz ſignū pprie manus. i. potētie/a ſe
ſolo factibile/appēderet l̄ris falſis p̄ſenſe
ſanctitatis/nec reclamaret. Addit h̄ n̄ re-
clamaret/pp̄ter antiēpi miracula q̄ nō nul-
li h̄a fore p̄tendūt/ad p̄batōez electoz et re-
probōz ſubuerſionē. Licz tñ antiēps mi-
niſter miraculi mēdaciffim⁹ erit/in vita
ſceleratiſſim⁹. Sz de⁹ ipi ſuiſqz miracul-
ne crederet/p̄ ſuas aliozūqz p̄nunciatōez
innumeras reclamauit atqz p̄tradicit. p̄
pter q̄d inexcufabilis erit ſibi credēs.

¶ Secundū ſignū in legitimo nu-
miſmate ſpūali/eſt diſcretio q̄
dat flexibilitatē. Intellico p̄m
p̄ritudinē ad credendū ꝛellio/
q̄ eſt humilitatis filia. Si videris aliquē
exēplo zacharie et eliſabeth incedētē via re-
gia et corde ſimplici in oibz iuſtificarōnibz
dei q̄ nō vult ambulare in magnis neqz in
mirabilibz ſup ſe. Sz medio quodā teno-
re/regulas viuēdi ſequit a p̄ribz inſtituat
nec trāſgredit ſines q̄s p̄ſes ſui poſuerūt.
d̄ tali noli credere leuiter/q̄ fallax p̄ demo-
nū illuſiones/quē et credere ꝛillio/et i oibz
ceterz moderamē diſcretōis obſuare p̄ſpe-
xeris. Atvero ſūt alij/quibz placet ppria
ſentētia duci/et ambulāt in adinuentōibz
ſuis. Ducit eos piculoſiſſimus rector/aut
verius impellit ppria opinio. icin q̄s ſup
modū ſe macerant. p̄tendūt vigilias. la-
crimis pluſqz oportet cerebz turbāt et ex-
tenuāt. Et inter hec nullius credunt mo-
nitis. conſilio neminis adqueſcūt/ut tē-
perati⁹ ſe habeāt. Doctores p̄terea et i lege
peritos audire ſeu conſulere non curant.
et conſultos ſpernūt. Admirum qz magnū
iam aliquid eſſe perſuaſerūt ſibip̄is. et qd
eos agere conueniat plus omnibus ſapere
arbitrantur. De talibz pronuncio qz cito
prolabuntur. in omnem demonum illuſi-
onem. cito impingunt ad lapidem offenſi-
onis. quia ceca precipitatione et nimia ve-
locitate rapiuntur. Propterea quicquid
de reuelationibus inſolitis pronunciant
runt habeto ſuſpectū. ¶ Pauci ſūt mēſeo

dū eram Attrebatī. audiui de quadā mu-
liere coniugata et hūte liberos. q̄ aliq̄s diu p̄
duos dies. nōnunq̄s p̄ q̄rtuor. et ampli⁹ ma-
nebat absq̄ cibo. erat p̄inde multē amira-
tioni. Feci ut loq̄rer cū ea. examinaui eaz
multē s̄monibz. reperi hāc abstinētiā nō so-
brietate sed vanā sup̄bāq̄ p̄tinaciā. Nam
post tale ieiuniū dira fame excruciatā/in-
explebili voracitate comedebat. Nullā in
sup̄ assererat solidā cām q̄re sic ageret. nisi
q̄ se indignā dicebat q̄ pane vesceret. Fa-
tebat p̄terea neq̄s a p̄fessore suo. neq̄s ab al-
tero h̄re hanc viuēdi regulaz. Hāc dimi-
dio anno et ampli⁹ null⁹ habuerat p̄fesso-
rū v̄l absolucione v̄l p̄siliū. Expauit fate-
or et exhorui. dissimulās t̄ cepi ostende-
re demōis hos eē laq̄os. et eaz piculo insa-
nie vicinā eē. Nam et erat vultu attonito. et
color silis iamā morture videbat. Pete-
bam si sciret aliq̄s q̄z auctoritas fides et
prudētia maior. eēt ponder⁹ et reputati-
onis apud eā. p̄prie estimatōis iudiciū
Rūdit ilico suspirabūda et gemēs/demissis
hami ocul⁹ se miserā/se peccatricē/se indo-
ctā plus oibz et insciā. Subintuli q̄rens si
vere ita de se sentiret. q̄ pacto sine cuiusq̄
alteri⁹ cōsilio. tā insolitā et ab alijs sancti-
oribz et fortioribz nō obseruatā abstinētiā
seq̄ret. Lepit nescio q̄s m̄sionū ambages
voluere. quia q̄uis euadere nescire deerat
hūilitas. et possidebat mentē ei⁹ q̄dā arro-
gantia. que se victā erubescēbat confiteri.
Tandē monui eā bona fide et sub attestati-
one maximi discrimis sui. i ania et corpe.
ut fatuā desereret hanc ieiunādi obstinā-
onē. et absq̄ peritorz consilio nihil singula-
re. et ab alijs inobseruatū seq̄ret. marie qz
viro suo displicebat. et peior erat edacitas
insaturabilis sequens. Non rūdit ad hec.
Plane discessi et qd postmodū egerit igno-
ro. **C**ecidit circō introducti ut exemplo
p̄spiciū facerē q̄ntus est in q̄busdā discre-
tionis defect⁹. q̄ nō p̄mittit necē ad credē-
duz p̄silio. Nō mirandū si numisma qd a
talibz fabricatū est repudiat. tanq̄s si ex fer-
ro sit nō aureū. **Q**ua in re saluberrimū
est sapient⁹ p̄siliū. ne hō sit sapiēs in ocul⁹
suis. et ne innitat prudētie p̄prie. sed agat
oia cū p̄silio. in etnū nō peitebit. Nec suffi-
cit q̄ridianis interrogatōibz fatigare prudē-
tes. s̄z fides et obediētia p̄stet necē ē. alioq̄n
stult⁹ erit hō h̄mōi. put loq̄ sapiēs. q̄ n̄ re-
cipit v̄ba prudētie leu p̄siliū. nisi ea dixerit

q̄ versant in corde suo. Est sane donū nō
mediocre spūscē. h̄ donuz p̄siliū q̄ scz dari
possz. v̄l h̄ri v̄l credi recte p̄siliū. **A**it ita
qz Iohes climaci de q̄dibz p̄tingēdi ad de-
um. qz hō arrogās et seipm ducē sui p̄stitu-
ens. nō indiget demōe tentate. qz factus ē
sibiipi demō. Estimo deniqz qz nūc maxi-
moz maloz cumul⁹. que in scismate pati-
mur et expimur. ab hac indiscretōis peste
p̄cesserit null⁹. acq̄escere p̄silio p̄mittent⁹.
De hac discretōis h̄rute tractat abun-
de Cassian⁹ in collatiōibz patz. Tandē i
p̄sona magni illi⁹ Antonij p̄cludit solam
hāc h̄rute esse q̄ imp̄turbato calle deducit
ad regnū. et ab insidijs et seductōibz demo-
nū tutos reddit. Subiūgunt̄ exēpla q̄bz
h̄astruit. Miserabiles p̄terea erit⁹ illorū
q̄bz hec h̄rute defuit mēozant⁹. Itaqz ad par-
eritiū h̄gūt abstinētia nimia et crapulosa
voracitas. nisi qz irremediabilior est excel-
sus i abstinētia. **D**ozbos ei affert incur-
biles et lesiōe cerebri. et rōis p̄turbatiōe. q̄
fit ut p̄ manā aut furā v̄l ceteras passiōei
melācolicas sic p̄fundant et intime radica-
tur fantasmatata interi⁹ refuata in cerebro
qz esse reputant vere res extrinsec⁹ appētes
et audire se putat hō videre v̄l tāgere quod
nullo sensu exteriori p̄cipit. Inualefcit autē
hec passio vsqz ad hāc aliq̄n insaniā. ut iu-
dicet se hō aliud eē q̄ est. Quēadmodū re-
pert⁹ est q̄ se murilegū. ali⁹ q̄ se gallū. ali⁹ q̄
se asinū. ali⁹ q̄ se mortuū reputaret. Unde
fuerūt nōnulli doctoz q̄ hac egritudine p̄-
cussum arbitratī sūt fuisse ipum nabucho-
donosoz. ut brutū aial eē se crederet. et non
veracit indueret corp⁹ heluinū. Pleni sūt
medicoz libri p̄ortuosos h̄mōi app̄itio-
nibz. et iudicioz corruptiōibz. et lesiōe viri-
um interiorz nascētibz. De his ait hierony-
mus qz magi indigēt somēto hypocratis.
q̄s alio p̄silio. **D**ultos talū vidi. multos
etiā examinaui. qz aliq̄ in plerisqz negocijs
sanissimā videbant h̄re sniam. desipiebāt
t̄ in certis casibz et rātionibz. vbi fantasie
sue lesio certi⁹ eminebat. **C**eterz q̄ p̄scrui-
taf acut⁹ artū magicaz traditiōes sacri-
legas et impias. facillime noscūt plūma ibi
de obseruāda p̄poni. sup̄ imoderatis ieiu-
nijs et alijs nō ad aliud q̄ ad sensus et rōis
p̄turbatiōe. q̄ fit ut etiā plerūqz talibz de-
diti. cadant in insaniā. et vult⁹ oculoꝝqz
horrozē terrificā patiant. **A**ttū ne quis
ea q̄ dicta sunt. p̄tra iohes baptista et eius

De distinctiōe visionū

abstinentiā valeat retorq̄re. **D**ic aduertē/
dū est diligēt/ q̄ hoīm diuerse sūt gr̄e/ tū
et naturali boitate cōplexiōis. tū et dono
illī q̄ diuidit singul. put̄ult. Quocirca
fieri p̄t q̄ absq̄ culpa et nota indiscretiōis
arripiat vn̄ modū viuēdi austeriorē q̄ nō
oibz p̄ueniret. **E**xplū hēm̄ in Iobē n̄o
Fuit ille cōplexiōis optie natural/ et armo
niā viriū inferiorz ad superiores/ q̄nta natu
ra lapsa patiebat p̄ncra/ integrāq̄ posse
dit. **D**ic si cui forsā sit h̄ ambigū/ sciat q̄
niā fm̄ scripturā dei p̄fecta sūt opa. **S**ed
nōne Iobes n̄ baptista a deo miraculo/
se p̄duc̄t̄ est. **S**emē igit̄ materiale ex quo
corp̄ cōpaginādū erat nec duruz nimis/
nec rursus fluidū abūdāt̄ fuit/ s̄ t̄e p̄oz
sus q̄le disponere et m̄strare talē et r̄tū de/
cebat artificē deū. **D**ic aliquē defectū mō
struosuz incidisse/ q̄d seq̄t̄. **J**ā nō nature q̄
nō opabat. s̄ deo miraculo se causanti fuit/
set imputata tal̄ imp̄fectio q̄d dicere nefas
est. **E**t h̄ amplī liq̄t q̄ iobis cōplexio nō
melācolica s̄ sanguinea fuit. et q̄ i sua cōce/
ptiōe et ānūciatiōe p̄stellatōnibz celi neq̄q̄
subdebat. **F**ecellerūt insup̄ aut fallere po/
tuerūt regle astronomoz de iudicijs circa
eū/ nec ad ip̄m extēdi potuerūt. **A**pta est rō
p̄ceptiōis miraculū. **E**t bis q̄d rursū p̄clu
dit. **N**imīz vide q̄ iobes dū puer heremū
cōcupiuit et introiuit. h̄ nō ex lesione cere/
bri. nō ex melācolica passiōe egit/ s̄ potius
a sp̄sc̄to duct̄ est i defectū. **S**ilr̄ vic̄ sui
singl̄aritas: et cetera h̄mōi (q̄ eē añ̄ eī) con
ceptiōem p̄nūciata sūt) p̄tuosa sagacitate
obseruabant a iobē/ q̄ ab alijs āmirari po
terāt/ s̄ nō est discretiōis p̄tute penit̄ imi
tari. **H**ō oīm auīū par ē volat̄ ad adlam.
nec bestie oēs cursu tigrīdē equāt. **S**ic in
p̄tuitibz dispar ē cuiq̄q̄ partitio. **H**ōne san
ctus b̄ndict̄ desertū locuz puer incoluit.
ip̄i tū documētū est/ vt nō p̄mittant pas
sim/ et p̄ libito mōachi solitudinē aggredi
t̄. **H**ā q̄ sp̄iā ad huc tyr̄cul̄ nec expē leuio/
res iul̄t̄ pugne sp̄iritual/ quō tute cōmit
tit se bello ḡuiozi gigant̄. **H**ā q̄ cōem vitā
agūt i societate. maḡ experim̄t bella mū
di et carnis tāq̄ rudiores potētioresq̄ pu
gnarū p̄gressus. **Q**ui aut̄ solitarij degunt
p̄tra gigantē immanissimū diabolū dimi
caturi et fraudibz subtilioribz atq̄ fortiori
bus aggrediēdi/ fatigādū: et nisi discretiōis
gr̄a succurrerit turpit̄ deiciēdi exponūt.
Ignoscit̄ igit̄ q̄ necessaria ē discretiōis

virt̄/ quā parit nutrit et saluat humilitas
vere obedientie copulata. **E**xpediam̄
reliqua sub breuitate maiori.

Tertiū igit̄ signū i numismate sp̄ū
ali/ dixim̄ esse paciētiā q̄ dat du/
rabilitatē/ dū p̄ ignē tribulatiōis
examinat̄/ et dū p̄ contumelias et probra
pulsat. **D**octrina viri inq̄t sapiēs et pari
entia cognoscit. **S**i q̄s itaq̄ et manifesta
triōe illoz q̄ sibi dicit fuisse reuelata: repoz
tet n̄ nisi deiectionē/ irrisiōnē et opprobria
facilī inducit credere sibi/ q̄s vbi suspitio
de vane laudis captatiōe rōnabilis exoi
tur. **F**allax tū ē h̄ signū/ nō dubito nisi cau
tissima circūspectiōe cū alijs adiūctis exa
minet. **N**āz obstinatio sepe paciētiā simu
lar. et nōnulli ex p̄tumeliaz fatua p̄pessio/
ne glorian̄. **Q**uēadmodū ip̄e etiāz sordes
vestiū et ciliciū/ aliq̄n sup̄bie vermē morda
cissimū generāt et nutriūt. **A**rbitrant̄ isti se
iustis et sanct̄ esse siles q̄bus tot aduersa
cōtigerūt v̄l qui egerūt silia. **I**mpleri rur
sus in se putāt illā christi p̄missionē. **B**ea
ti q̄ p̄secutionē patiunt̄: qm̄ ip̄oz est signū
celoz. nō sat̄ aduertētes/ qm̄ addit christ̄
p̄pter iusticiā/ s̄ tante cecitat̄ est ip̄a men
tis arrogātia/ tam silis esse p̄tuitibz vultē
deri temeritas. **L**etex nunq̄d nō obsecro
repiunt̄ qui de suis etiā defectibz: de negli
gentijs et necessitatibz improbilissime glori
ant̄/ absurdū dictū. sed ita glorian̄: certe
depurātes sibi talia a deo p̄mitti/ ne cum
paulo magnitudo reuelationū aut virtu
tū eosdē extollat. **E**t vide q̄ntē p̄sciētie ar
rogant̄ calamitas: q̄ nec humiliat̄: nec a
suis defectibz spoliāt̄. **H**ā q̄ v̄lū dispēsa
tione sibi datos putat stimulos negligēti
arū culpabiliū: vt eis carcat nequaq̄s emi
p̄tur. quinpotī in sue p̄fectiōis traducit
argumentum.

Quartum signū est veritas/ q̄ dat
configuratiōē et inscrip̄tiōē le
gitimā. **E**st namq̄ sacra scriptura
locus v̄l officina/ vbi cunus regī monete
sp̄ualis recondit̄. q̄ si in aliquo vel mini
mo puncto denarī discrepet in sua figu
ratione et sup̄scriptiōe ab hoc cunio regis:
absq̄ vlla dubitatiōe falsatus est. **A**ttamē
tanta est nōnunq̄ silitudo denarij falsi ad
verū: vt vic̄ nisi a doctissimis possit falsi
tas dep̄bendi. q̄ inter tot veritatis lineas
ad fraudem positas: nō statim vnus falsi
tas punct̄ semet aperit. **V**isi sūt heretici

qui magnos catholice doctrine cōpingebant libros/ vt solam heresim inf tot veritates latenter insererent/ & cautiōi efficacioris fraude publicarent. Nec res indicat ex q̄nta necitate tal̄ q̄libz moneta reuelationū insolitaz debet a theologis/ p̄uicq̄ admittat/ examinari. quoz p̄cipue interest inter verā & falsam religionē. mores q̄ cōcernens discernere. Palam est insup̄ q̄ perniciofa sit scripture sacre reiectio: et ad antichristi susceptionē preparatio certissima. **¶** Hoc signū quartū manifeste trahitur in lege Deut. xiiij. & xvij. **¶** Et pro elucidatione maiori placet hic repetere q̄ tuoz p̄ditioes vere reuelationis: q̄ ad veritatis inscriptionē alias p̄ me positas: & p̄ nūciatas i q̄dā collatōe de angel̄. **¶** P̄ia cōditio. Nullus angeloz sc̄toz siue p̄pheta rū quicq̄s eē futurū p̄nūciat: q̄n veracit̄ futurū sit/ in sensu quē ip̄e v̄l sp̄sctūs intēdebant. Sic nō est r̄sum demonū. quia fallūt & fallunt. & hec cōditio habet Deut. xvij. Si tacita cogitatioe r̄deris. Quō possum intelligere verbū q̄ locut̄ est dominus? Sequit̄ r̄sio. Hoc habet signū: q̄ in noīe dñi p̄pheta ille p̄dixit & nō euenerit. hoc dñs nō locut̄ est. sed p̄ timorē a nimi sui p̄pheta cōfingit. Contra h̄ videt̄ esse instantia fortis de Jona q̄ p̄dixit de structionē miniuitarū. & de Isaiā respectu mortis ezechie. & de Hathan. **¶** Pro q̄ ponit sc̄da cōditio. Si idip̄m q̄ angel̄ aut p̄pheta p̄dixit/ nō ex modo q̄ vocaliter p̄tendebat eueniat. plus sup̄ h̄a sp̄s sancto reuelationē accipiet: de p̄pheta aut reuelatione sic vel sic intelligenda: p̄ditionaliter aut mystice: vel l̄raliter. Sic factum est in Jona et Isaiā. alias debuissent lapidari fm̄ legē Deut. xvij. scriptā. hoc est q̄ prius appellauit deū reclamare/ v̄l p̄radicere vel de suo intellectu salubrit̄ informare. **¶** Tercia p̄ditio. nihil bonis moribz aut sincerē fidei p̄trariū: angeli sc̄ti & p̄phete verip̄dicūt aut p̄cipiūt. Nō sic demōes v̄l antichristus: q̄z signa dicunt̄ signa mendacij. q̄z ad mēdaciū credendū inducūt. Nec p̄ditio habet Deut. xiiij. Si q̄s instet de p̄cepto dato abrae sup̄ immolationē filij. Responsio est: q̄ deo iubente seu dispensante nō fuisset illicita mortis huius inflicto. S̄ ita diceret p̄tinax idolatria imolans filios suos & filias suas demonijs. **¶** Pro quo ponit quarta p̄ditio. **¶** Reuelatio angelica

siue p̄phetica sup̄ aliq̄ q̄d bonis moribus obuiaret. nisi diuina interueniret iussio siue dispensatio. talit̄ circūstantionata est aut esse debet: q̄ de ea reuelationē accipiet̄ vel eis p̄ q̄b̄s sit reuelatio dubitare nō liceat. **¶** Oportet enī vt tam clare cognoscatur reuelatio eē a deo/ q̄s clare scit̄ aliquid esse scripture sacre vel r̄oni p̄forme. Et in hoc casu maxie necessariū est donū quod apls vocat donū spiritū. **¶** Queres. q̄d agit hoc donū q̄ discretionē spiritū appellam̄. Agit equidē vt sapore quodā intimo/ & illuminatiōe quadā experimentalē sentiat hō differētiās inter veras reuelationes/ & deceptorias illusiōes. Hoc tradit beatus Gregorius in dyal. Hoc idē de seip̄o beatus Bern. in suis miracul̄ ferebat. Geniebatur enī & vt sic dixerim gustabat inter no quodā afflatu & odore/ q̄n ad faciendū miracula sibi virtus aderat/ v̄tpote ad sanitates opandū. Quēadmodū de dño nostro iesu christo dicit euāgelista: q̄ sensit p̄tutem de se exisse dum sanata est m̄l̄r ex cōtactu simbrie vestimēti. Alioq̄n idem & alij similes: nulla ratione visi fuissent aliqui excusabiles a temeritate aut a tentationis diuine peccato dū ad operandū miracula semet ingerebant. **¶** Aug. quoq̄ refert in suis confes. matrē suam isto modo int̄ veras & falsas nocturne quietis imagines et visiōes discreuisse. Cur igit̄ aliquis si regula vniuersalis aut doctrina certa & infalibilis nequeat tradi sup̄ hac materia d̄ discretionē sp̄um: aut de reuelationū veritate: cum ista res plus in experientia & cōditionum particulariū q̄ infinite sunt cōcursu/ q̄ in arte verset̄. **¶** Videam̄ similem in re pari imo longe faciliōri difficultatem. Ridebunt ad exemplum forsā aliqui sed attendāt ne semet irrideant. **¶** Petamus ab aliquo dari nobis sub arte & doctrina vniuersali: p̄ quam sciri poterit euidenter de seip̄o v̄l alio semper: q̄n somnijs illuditur: aut veris vigilijs exercetur. **¶** Attende in primis q̄ visiōes somniōz p̄teritū discursiue sunt: racionales & super se referre. **¶** Hāz querit hō si somniat. v̄trinq̄ insuper arguit. & tandem deliberate cōcludit q̄ vigilat. **¶** Adde q̄ tanta est somnijs ad vigiliam propinquitatis similitudo: vt hesitet homo etiam vigilans: ac visa se cum retractans: si tunc vere dormiebat. **¶** Rursus apud quosdam dormientiū put

De distinctiōe visionū

scribit p̄bus ⁊ experientia loquitur vigilan-
tū opa incurſu voce ⁊ alijs plurimis repe-
rire est. Deniq; tot ⁊ tales aliquādo occur-
runt ſimilitudines ſomni ad vigiliam/ q̄
ſolum videt experientia ad diſcernendū
ſufficiens. Interroga aliquē de vigilanti-
bus/ quō ſcit an vigilat. Reſpondebit illi/
co forte inſulſam hanc queſtionē tuā. ſ; v̄
gere nō deſinas/ reſpōdebit ſubſtomachā
bene ſcio. Perſiſte vltra/ ⁊ dic/ quomō be-
ne ſcis. dicit q̄ maxima eſt inter ſomnium
ſuū. ⁊ vigiliā diſſimilitudo. Si ſimilitudines
varias adduxeris/ quas p̄rigimus. eſtimo
q̄ nullus ſue reſponſioni alius erit exitus
q̄ v̄ dicat certe ſcio/ q̄ ſic experior. Sed
perge vltra inſiſtere/ ⁊ affer/ q̄ ſimilem cre-
bro habere ſe indicat experientiā. dū ſom-
niat/ credēs ſ; loqui. legere ⁊ audire. imo
⁊ nō ſomniare. Ad hec quid iſte reſponde-
bit niſi dicere/ v̄ eſt/ ⁊ tunc decipior. **D**
ſi ampli⁹ proteruire ⁊ cōtraniti volueris/ di-
cens/ ita nūc. **D** bone vir etiā tu falleris.
q̄ ignozes. **V**ideat ip̄e quid vltra obmu-
tate aut ſufficiēter allegare valeat/ ad libe-
randum pedes ſuos ab hoc labyrintho. p̄-
ter ſolam experientialem noticiā ip̄ius vi-
gilie. que valde diſpar eſt a ſomnijs. forti-
or ſcilicet/ atq; lucidior. p̄ quā nō ſe tā op̄i-
natur q̄ ſcit ⁊ intelligit vigilare. **T**ranſ-
feratur hec ſimilitudo. que videt puerilis
ad rem ſublimiſſimā que tractat/ compri-
metur p̄ eam/ ſi nō erro/ inſolens arrogā-
s q̄ humana curioſitas. que fidei ſacramen-
ta ſi nō penetrat indignaſ. quādo nec quoti-
diana puerilia/ ⁊ ludicra/ ſufficit attingere
Dec etiā nos cōſideratio cautiores effici-
et/ nō in reuelationib; t̄modo ſecernēdīs
ſed in om̄ib; generaliter n̄ris actib; diūdi-
candis. **D** quotiens ſibi videt homo ſapi-
ens/ ſibi iuſtus/ ſibi humilis. ⁊ ſibi dicit. q̄
dianus eſt in p̄tute. ⁊ nescit q̄ miſer eſt ⁊ mi-
ſerabilis ⁊ paup̄ cecus ⁊ nudus. **P**reualet
in vanitate ſua ⁊ in multitudine ſp̄ualiu;
diuitiarū ſuarum gloriaſ. dicit in exceſſu
ſuo/ nō moueboz in eternum. **S**ed p̄ cer-
to alto ſomno preſuſ fallitur. q̄ om̄ia hec
aſpicit nō in lumine veritatis vigilia. ſed
ſub ſimulacro ſomniculoſe vanitatis expe-
ritur hanc fraudē **T**unc primū homo dū
deo p̄picio excitatur a ſomno peccati. ⁊ ni-
hil inuenit diuitiarū ſomniatarū in mani-
bus ſuis. **F**it hoc dum regreditur ad lu-
minofum ⁊ p̄fulgidum diem humilitatis

⁊ ſibi vigilat qui vanitati dormiebat. vi-
det tunc erroz ſuum/ ⁊ illū ſecūz diu; re-
tractans/ q̄ ip̄e patiebatur/ qui ve deſipi-
at/ obſtupescit. **F**lam ⁊ vere ſup̄bum et ar-
rogantem ⁊ tumidū aut aliter vicioſuz ſe
fuiſſe de p̄ ebendit/ q̄ aliter prius exiſti-
mabat. **Q**uare ſic. **Q**uia mentiebat iniq̄-
tas ſibi. **E**t quid mirū ſi mentitur iniq̄tal
ſibi plus q̄ ſi ſomnians de ſomnijs. ⁊ ma-
niacus de furia. ⁊ ſolidus/ de ſapiētia cor-
ruptiſſime iudicant. **S**ic eſt plane q̄ vi-
cioſi de p̄p̄ijs vicijs/ v̄ de tenacitate par-
cus. de arrogancia ſup̄bus puerſe cōiectu-
rant. ⁊ tanq̄ acrisia p̄uſſi palpant i meri-
die. **Q**uāobrem eluceſcit quantuz/ imo q̄
neceſſariū ſit eis alieni conſilij ducātū ha-
bere ⁊ ſequi. quia de ſomniante alius vigi-
lans p̄fectius indicat. **I**deo ve ſolū q̄ cūz
ceciderit nō habet ſubleuantem. ⁊ ve ceco
ſi ceca eum ducat impietas/ ⁊ illuſio. quia
ambo in foueā cadunt. **D** formidādas er-
go iugiter fraudes qui nō expanſcat. **D**
fallaces v̄libet mille deceptionuz tendi-
culas/ quis has euadet. **Q**uis arto tramē
re/ ſic obſcuro/ ſic obſeſo ſecurus ambula-
bit. **P**rofecto ſolus ille beatus/ ⁊ decies bea-
tus/ humilis ⁊ paup̄culus/ qui ſapiēti o-
bediens ſemp eſt pauidus/ qui in dei timo-
re inſtanter ſe tenet/ ne cito ſubuertat do-
mus ſua. **P**uras ne fuerat hoc expertus q̄
dicit. **L**uſtodiens paruulos domin⁹/ hu-
milatus ſum: ⁊ liberauit me. **D**eniq; h̄ te
ſtatur oraculū illud digne diuinū/ ⁊ ſempi-
terne memorādū: de humilitate **A**ntonio
monſtratus. **C**onformiter ad quod iurat
deuotus **B**ernardus taliū expertiſſimus
ſup̄ cantica. **I**n veritate inquit didici/ ni-
hil eque efficit eſſe ad gratiā dei p̄meren-
dam/ retinendā/ recupandam/ q̄ ſi om̄i tē-
pore inueniatis coram deo nō altū ſapere
ſ; timere. beatus homo q̄ ſemp eſt pauidus
Hanc humilitatis lucem quiſq; intraue-
rit/ per medios tentationū laqueos q̄ntū
libet abſconditos/ tur⁹ incedet. **F**ruſtra ru-
giet aduerſarius vt leo. **F**ruſtra circūiet q̄-
rens quem deuoret/ **F**ruſtra inſidiabitur i
ſpelunca ſua vt rapiat paup̄em/ ⁊ paup̄er-
culum ⁊ cōtritum/ quoniā tibi dñe dereli-
ctus eſt ille pauper ⁊ orphano adiutor es.
Doc eſt primū ⁊ precipuum ſignūz in-
ter ſigna noſtre monete ſp̄ualis diſcretiū
Donitiones om̄s itaq; intrinſece/ ocl̄
inſtinctus rebementes/ om̄is reuelatio

omne miraculū / omnis amor extat / omnis
 nis cōtemplatio. omnis raptus. omnis de
 nis nostra interior exterior ve operatio: si
 humilitas pcedit et comitetur et sequatur.
 si nihil eam perimēs misceatur / crede mi
 hi) signum habēt q̄ a deo sunt / aut bono
 eius angelo / nec falleris. Si vero p̄dicto
 rum aliquid sumat originem a supbia. si
 eam secum duxerit / suspecta habe omnia.
 Humilitatis ergo signum si p̄fecte nosce
 retur / frustra multiplicarent alia. quoniā
 supbia et hūilitas numisma spūaliū opati
 onum sufficienter condistinguunt. Hanc
 nihilominus sublimissimā paruitatem et
 paupertatem ditissimā / sed in deo / hanc sa
 pientissimam vt sic loquar insipientiaz / q̄
 sibi de se diffidit / que nemini se preponit
 que idcirco suafabilis est / et nemini detra
 hens aut indignans / disponit omnia sua
 uiter. Hanc inq̄ quisquis ppria virtute
 studio vel industria adipisci et seruare cre
 diderit / errat proculdubio: etiam supbissi
 mus est. preparat se homo ad eam non ne
 gabo: sed ab eo solo gratis infunditur et cu
 stoditur: a quo omne donū optimū est. et h̄
 scire et sentire iam magnū dei donum est: et
 humilitatis inicitū. **E**cce magistri vene
 rables et fratres dilectissimi ecce quo rela
 psus sum de quarto signo ad primū. ita ē.
 sed nunq̄ profecto satis crebro / nunq̄ ver
 bis sufficientib; potest apud nostrā elatio
 nem p̄ditissimā / inculcari laus huius vir
 tutis. nunq̄ nimis sub pedib; rep̄bensiō
 nis / valet aduersa supbia deici conculca
 ri et conteri. **M**onstrū horrendū ingens
Portentuosissimū supbie negociū. **H**ā
 beu calcata refurgit fortior / instar fabulo
 si **A**nthei / euulsa repullulat vberior. sua
 demum rescisōe velut ydre poetice caput
 redit fecundior. Sic et suo nedū cōtrario
 vt ex humilitate. ex sordib; ex pallore: sed
 ex sua morte rediuiua generat. **Q**uero
 tandē reuertamur si placet ad q̄rtū signū
 in q̄ eramus. **N**ō dixim⁹ esse veritatē / que
 dat p̄figurationē legitimā / monete nostre
 spūali. **U**bi queso animaduertere nequa
 q̄ omittamus / q̄ aliq̄ sic se habere p̄nt: vt
 q̄uis nō sint palam et directe obuiātia si
 ue p̄traria diuie omnipotentie / que p̄ scri
 pturam sacrā et rollitur / q̄n absolute pos
 sint fieri. sunt nihilomin⁹ reuellenda tāq̄
 inania et fatua et diuine sapiētie incōgrua
 nec testimonio veritatis. legitime forma

ra: sed aliūde protracta: quēadmodum si
 quis diceret sibi eē reuelatū q̄ tot⁹ mūdus
 mouebit⁹ cras motu recto / q̄ vn⁹ angelus
 annihilabit⁹ postmodū recreabit⁹ / non ad
 duendo aliā vtilitatē / q̄ qliber p̄lato: um
 deb; solus: et nud⁹ incedere: et baiulare cru
 cem materialē sup hūeros suos: alias to
 ra p̄bit ecclesia. **T**alia inq̄ velut delira et
 diuina reuelatiōe indigna: statū abicien
 da sunt. **N**eq̄ enī relucet tūmodo in di
 uinis opib; potētia: sed bonitas: et sapien
 tia quā effudit sup oīa opa ei⁹. **O**mnia in
 q̄t p̄s. in sapia fecisti. **A**d h̄ refert⁹ q̄ antea
 dictū est de narratiōib; supuacuis fanta
 sticaz apparitiōnū: et de inuiti p̄ eas sp̄is
 p̄sumptione. **P**ro h̄ valet q̄d habemus ex
 determinatione doctorū et glo. mat. iij. sup
 illo si fili⁹ dei es mitte te deorsum. **M**ira
 culū si pia vtilitate aut nccitate careat: eo
 facto suspectū ē aut reijciendū. sicut fuisse
 chriſtū volare p̄ aera: et vt cōiter sunt om
 nia magoz sacrilega p̄stigia. **F**uit nostris
 sp̄ibus mulier in talib; famata reuelatiōi
 bus quā h̄ signum nisi fallor delirasse cō
 uincit.

Quintum signum.

Expediamus nos ad postremū de
 quinto vltimo signo. **I**llud est si
 meministis. caritas: seu diuinus a
 mor: q̄ dat colorē aureū numismati. **D**oc
 signū nō vsquequaq̄ statū sufficiēs est: pro
 pter sophisticū et fucātū colorē aureū: va
 ne seu carnal dilectiōis. **S**iquidē exptuz
 est mulierculas q̄sdā fuisse q̄ circa deū vel
 alios viros sc̄tōs maḡa fficiebant dilecti
 one viciosa ignorantiq̄ vera sc̄tā et sincer
 ra caritate mouerent. **E**t de idolatris con
 stat q̄ deū se diligere licz errātes existimāt
Propterea primū hic incident infero non
 esse turā mulierū q̄ntūcūq̄ sanctarū cū vi
 ris etiā religiosissimis: cohabitationez et
 familiaritatez. **Q**uare sic. **Q**uia p̄t fieri vt
 amor a spū incipiat: s; vehementē formidā
 dū est ne p̄ blādicias sensim carne p̄sumat
 tur. **N**ō deerit inq̄ **M**iero. vis⁹ diaboli.
Hā et ferreas mentes libido domat et car
 pit vires. **U**ritq̄ vidēdo semia. inq̄ d̄gi
 lius. **Q**uocirca scripsit q̄dā deuota muli
 er: nihil ita se habere suspectū sic dilectio
 nē: et pl⁹ q̄s diaboli: etiā dū circa diuina et
 p̄sonas probate sanctitatez p̄fat. **D**oc non
 muliebriter tradituz est: quoniā passio seu
 motio quāto vehementior tanto precipi

Porro nō ē p̄tereundū q̄ eadē p̄sona sic
nūc p̄t esse bona ⁊ ornata caritate/nūc de/
clinare in vitiū ⁊ rursus a malicia in iusti/
ciā p̄verti. Sic possibile ē eandē p̄sonam
nūc verū reuelatiōibz visitari. nūc fatigari
vlt̄ tentari s̄lis illusiōibz. Nā ⁊ pp̄be n̄r̄ vt
dauid. helize⁹ ⁊ nathā/nō sp̄ ad nutū p̄ sto
hēbant fm̄ Grego. ⁊ historiā pp̄bet̄ icum
sp̄m. Tū nathān ex fr̄ eq̄nti vsu pp̄bet̄/
ce visiōis/credidit pp̄riā estimatiōnez esse
reuelatiōnez. dū ip̄i dauid q̄renti de edifi/
cacione tēpli: r̄ndit. fac q̄cūqz bēs in corde
tuo/dñs tecū est. Valer̄ h̄ exēpluz ad ea q̄
de vsu dilectiōis diuie p̄tracta sūt. Quam
obrem q̄ in talibz se existimāt pp̄rio sensu/
arte vlt̄ industria/discernere/ videat ne er/
ret. qm̄ si p̄sūptiōis sp̄s obrepserit: sub/
iurabit facile vātas illusiōis. **L**ave tū h̄
audiēs ⁊ pauescēs ne deteriorē infidelita/
tis aut desperatiōis foueā incurras/ tanq̄
videlicz nlla sit aut fuerit i sc̄is reuelatio/
nibz ⁊ bone spei/certitudo. Sicut de reue/
latiōe dicit apl̄us. Scio hoīem rē. Et de
spe inq̄. **L**ert⁹ sum qz neqz mors rē. Da/
bet̄ sane certitudo s̄ a diuio lumie/ nō hu/
mana solā inuestigatiōe aut estimatiōe.
Scis p̄terea qz nō sequit̄. cadit deceptio
⁊ illusio i iudicādo de somno ⁊ vigilia. igi/
tur nlla ē de vigiliatiōe certitudo. nullaqz
adhibēda vigiliatiōis fides indubia. vigila/
bāt sc̄i i diuio lūie. nos pct̄is obruti ⁊ ob/
uoluti/ plerūqz portēta viriōz aut illusio
nū sompniū/ numiz si fallimur. illi neq̄s
¶ Noui hoīem q̄ p̄ mltū tentatiōis inuo/
lucru/ sup vno ex fidei articul. in tāā sub/
ro lucē veritat̄ ⁊ certitudis introduc̄t⁹ est
vt nulli p̄orsus residerēt dubitat̄ reliq̄e
nulla vacillatio. s̄ serēitas mlt̄a. iubente
eo q̄ fluctibz impat. Addebat q̄ nō ex rōne
aliq̄ noua/ sic tūc se interrogabat ⁊ opt̄ie me/
minit. s̄ ex sola hūilitatiōe ⁊ captiuitatiōe in/
tellect⁹ in obsequiū fidei ⁊ oipotētie dei/
istud meruerat/ vt nō pl⁹ dubitaret de illa
fide q̄ de sui existētia. q̄rebat rōem tāte so/
liditat̄ ⁊ pac̄ in credendo. Nihil aliud re/
periebat nisi q̄ sic exp̄iebat ⁊ i aliū transu/
dusse nescisset. Nō credēt forsā mūdani sa/
piētes tales fieri illūtiatiōes/ qm̄ verissime
p̄nūciatū est ad deū p̄ pp̄ham. Illuminā/
tu mirabilē a mōtibz et̄nis turbati sūt oēs
insipiētes corde. Qui n̄ sapiūt vicz q̄ cor/
dis sūt ⁊ sp̄s/ q̄ nec secuz h̄rant in corde
suo. s̄ for̄ in plateis vanitatū. ¶ Sic cō

stat iustos i spem sue salutis certā erigi. cer/
tā dico nō in se. s̄ in eo q̄ afflatu secreto di/
cit anie. sal⁹ tua ego suz/ q̄ in medijs icert̄
qz tentatiōnū hūanaz fluctibz/ ancorā spei
firmā figit. qui etiā dilectā in trāquillita/
tis cubiculū/ ex tot irruentibz hūane vicis/
situdinis turbinibz introducit. Dec sunt
plane mirabilia dei in p̄fundo hūani cor/
dis/ q̄ vident illi qui descēdūt mare p̄riti/
onis amare ⁊ fontis in manibz virtutis/ ⁊
p̄stemplatiōe ⁊ meditatiōe sedulā non
curiosam/ sed piā ⁊ fidelē faciūt op̄ationē
in aquis mult̄/ tam diuinor̄ iudiciōz/ q̄
humanor̄ affectuū. Vis videre hanc visi/
ōne magnā/ vis ad ista p̄scendere/ nō opus
est viribz hūanis/ tuū posse nō est posse/ tu
um scire vt socrates dicebat est qd̄ nescias
tua iusticia nihil de iusticia tua confidere
¶ Nō sic. Accede ad cor altū ⁊ tibi exalta/
bitur de⁹. videbis q̄ nō tu solus/ s̄ oēs gē/
tes. iuxta dictum pp̄be. q̄si nihil ⁊ inane
sunt in p̄spectu ei⁹/ ecce tuum nihil posse.
Exclamabim⁹ nihilomin⁹ cū pp̄ha. Di/
rabīl facta est sc̄ia tua ex me. p̄fortata est ⁊
nō potero ad eā. Ecce tuū scire nihil fate/
ber̄. Deniqz cū alio pp̄ha. Om̄es iusticie
nre q̄si p̄anus mēstruate sic sunt aū te. Ab/
hac imbecillitat̄ tue valle. Ab hac insipi/
entē caligie. Ab h̄ puluere hūilitat̄ ⁊ ster/
core vilis reputatiōis. vocabit te de⁹ i mō/
te/ loq̄ns tibi de caligie atqz suscitās d̄ pul/
uere egenū/ ⁊ de stercore paup̄em erigen⁹
¶ S̄z dices. scio iā me nihil posse nihil sc̄i
re. nihil deiceps h̄re iusticie. nihil tū tale q̄
le pollicer̄. experior. Verūtū p̄cor attēdes/
quō scire dixer̄. videto ne audias illud im/
properiū. Et ore tuo te iudico fue nequā
¶ Nā si h̄a ⁊ absqz vlla dubitatiōe ita eē iudi/
ces forte p̄ intellectū ⁊ p̄ rōem/ vt fere om̄is.
cur affectio. cur op̄atio p̄tradicit̄. cur vlt̄ n̄
p̄formit̄ afficer̄ ⁊ agis. aut cur sic afficer̄/
⁊ sic agis/ q̄si possis tuis viribz. tua indu/
stria. tuaz iusticia dignū aliqd̄ op̄ari. lau/
do iudiciū tuū q̄le dixisti/ s̄ exp̄imētalem
gustatiōz coertigo. Aliē q̄ppe iudicāt se ne
scire ideote/ q̄ difficultates sc̄ie aliē/ nūqz
attēdūt. aliē sapiēs ⁊ exp̄t⁹ q̄ sc̄iedī impos/
sibilitatē ex ip̄a rei p̄ditiōe aut rōnū p̄ple/
ritate p̄siderat/ sentit ⁊ masticat. Nullo pa/
cro insup culpo neqz p̄hibeo te conari. te
op̄ari. te totz viribz exerceri. s̄ arrogantiā
in istis penitus execroz ⁊ exulo. Alioquin
noli mirari si tua spes nutat et fluctuat/

Trigilogiū astrologie

dum vñ in modico/tuis viribz q̄s fateri in
ualidas inuit. Si p̄terea cū venerit tibi
pes sup̄bie claudicas et correis. vbi ceci-
derūt om̄es q̄ opant iniquitatē. In deo q̄
solus est immutabilis/spes dūtarat figēda
est/cū illo qui dicit mihi adberere deo bo-
nū est et. **I**ntellige p̄terea vt ad cepta re-
grediar vñ diuertit longē: p̄sequendo sup̄-
biam. intellige in q̄d salomon repit duz
solo hūane industrie studio ad cognitōez
diuinorū n̄sus est p̄tingere/quis est p̄ns in
quisitio de veris atq̄ falsis reuelatiōibz
Lūcta inq̄t tentauit in sapia/dixi sapiens
efficiar: et ip̄a longē recessit a me/m̄tro ma-
gis q̄ erat/et alta pfunditas. q̄s inueiet eā
Et nūqd̄ nō asp̄icitis doctissimi viri. nū
qd̄ nō animaduertis/ si ē aliqd̄ in p̄posita
questione. q̄ plane tanto ampli⁹ mihi v̄sa
est exaltari/ q̄nto plus q̄sita est penetrari.
Et ibi vere deficiūt scrutantes scrutatio.
Atq̄ bene actū est. nō p̄didim⁹ operā: vñ
audiendo: ego loquēdo. si de nob̄ nō de d̄i
munere diffidim⁹. si p̄inde iugiter hēam⁹
ad d̄m̄ sursum corda/petētes ne fallam⁹
et fallamur. Nā homi bono in p̄spectu suo
dedit de⁹ sapiam et scientiā: inq̄t salomon
Si monete sp̄ualiu reuelationū nos exa-
minatores esse p̄tingit/studeam⁹ esse q̄les
descriptim⁹. Adbercam⁹ deo et scripture
et p̄ quā et in q̄ semel loquit nob̄ de⁹/et id
ip̄m̄ nō repetit. **D**ebem⁹ in eo q̄dē iudi-
cio tū in oibz. tū p̄cipue in ista examina-
tione nō p̄cipitare sniam/sz vsq̄ ad plenā
simā examinatōez suspēsuz tenere iudiciū
marie nisi falsitas aut fatuitas cognata/
falsitatis apta sit. vbi q̄o nihil p̄mo aspe-
ctu falsum vñ delirū asp̄icit. nō solū explo-
rare p̄uenit q̄ acta sunt sz exitū expectare.
Nā p̄mittit aliq̄n demon veritates pluri-
mas/et post ep̄is tractū q̄n p̄suasit hoibz
tūc id q̄d fallit sumministrat. et h̄ vel ad de-
ceptionē singulari p̄sone: vñ ad impugna-
tionē miraculosa op̄ationū n̄re religiōis
quibz fides innixa subsistit. vñ ad vitupe-
riū toti⁹ deuotiōis/aut ad scandalū verbi
diuini. **E**t ei dū cadit vñ/que antea m̄gni
eē nois talū reuelationūz fama vulgauerit
Irrident ip̄i deinceps seculares/seculari-
ter viuētes/vnūquēlibet q̄ religiosa sim-
plicitate vitaz agere decreuerit. Appellat
p̄festim illusor et illusor/clamat fantasti-
cibilatur papetardus: begosus: et begar-
dus/et sic occasione accepta irridetur iusti

simplicitas. Sz et simplices p̄ralia palaz
decepti/aut vit aut nunq̄s p̄nt ad viā veri-
tatis reduci. Que cū est/qm̄ neq̄s audiunt
clericos q̄s hypocrisi inuidia: et maligni-
tate laborare credūt. neq̄s emendant p̄ lai-
cos q̄s ignorātes vt seip̄os esse cognoscūt
Predictorū oim̄ bec summa est vt exa-
minet numisma diuine reuelatiōis/ si ba-
bear pondus hūilitatē: absq̄ curiositate et
tumoris vanitate. Si flexibilitatē discre-
tionis/ absq̄ sup̄sticiosa estimatiōe: et abie-
ctione p̄silij. Si durabilitatē patientie in
aduers: absq̄ remurmuratiōe et ficta emu-
latione. Si veritatē p̄figuratiōem absq̄
mendosa aut inepta assertionē. Si colorē
viuidū et sincerū/ diuine charitatis: absq̄
carnalitatē/ scoria et fece. Et qm̄ bec omnia
circa elysabeth et zachariā extiterūt i reue-
latione eis facta de ioh̄e et ei⁹ noie. Comē-
dari n̄ irrationabilē dicit⁹ est ip̄e Joban-
nes/ tanq̄s hūis nomē reuelatur: qd̄ os d̄ni
nomiauit. qd̄ notari dignuz in prima no-
stri textus p̄ricula fuit ioh̄es et. **L**ui⁹ me-
ritis ab om̄i nos errore custodiat ip̄a veri-
tas christus iesus/ qui est b̄ndictus i secu-
la seculorum. Amen.

**Trigilogiū astrolo-
gie** theologice/ate/ab eodē scriptū lugdunū
Anno d̄ni. M. cccc. xii. ad delphinū vni-
cum regis francie filium.

Prohemium

Sapientia que a d̄no deo
est. que et de se p̄dicat. Per
me reges regnāt/ quā vsi-
tato nomē theologia di-
cim⁹/ null⁹ recte existima-
bit p̄trariā eē cuiusq̄ vere
scientie. om̄e ei⁹ vez om̄i q̄o p̄sonat. Quin-
etiā theologia scias oēs alias sibi subdi-
tas h̄z/ velut ancillas/ in q̄bz si qd̄ pulcrū
est/ illud approbat et decorat. si qd̄ notū et
turpe illud abiecit et mūdā. porro si quid
sup̄fluū est resecat. sup̄plēs q̄cqd̄ fuerit di-
minutū. Propterea nō est h̄ negādū ab a-
strologia/ quā eē sciam nobilē et admirabi-
lē p̄mo p̄sarche adāz seq̄tibz reuelatā/ the-
ologia nō abnegat. Verūtū hāc ancillam
suā astrologiā nōnulli tot vanis obfuar-
onibz/ tot imp̄is erroribz/ tot sup̄sticiōibz
sacrilegis deturpātes maculauerūt/ nesci-
entes in ea sobrie sapere/ ac modeste vti. q̄

op̄is in p̄m̄e p̄d̄ns d̄ni 1268

apud bonos & graues reddita est nedū in famis/s; religioni xpianoy/suisq; cultori bus pestilēs & nocina. Succurrendū igit existimari huic errori/pcipne ppter te pnceps illustrissime Delphine/q; supes vnicus heres xpianissimi regni francoy/z ut re regēs ipm/quatin? seduci nō possit op/ tina insoles tua/ab extranea muliere/q; mollit sermones suos ostentatōe psciētie futuroy/z operatōis mirandoy. Astrologiā loq; q; runda pphanoy se philosophari dicentiū. Hāc ego nūc a dñā sua theologia/veluti modeste cōpositaz, mundatā, z ornatā/sub triginta ppositōib; q̄si cū toti dē monilib; p̄ciosis deducendā fore/salu/ briter iudicauit/corā celsitudinis tue p̄sili ariozūq; tuoy prudētissimoy/claro intui tu.de q; sapiēs/ret q; sedet in solio iudicij/ intuitu suo dissipat omne malū. Opro de nioz nitoy z supplico.quatin? p̄ p̄p̄ez:re/ ligiosuz:vez:z deuotū regimē regni.dñs noster ih̄s x̄ps:ret regū:z dñs dñantiū/te pprio sanguine suo redemptū/perducat ad eternū.

Prima ppositio.

Quā a deo gloriose libere/z tin genter z cū tpe/zstitutum esse. Quoniam dixit z facta sunt.

Cōmentū. Errauerūt h̄ mlti astrolo gi/nō illuminati p̄ fidē/q; posuerūt p̄petui tatē mūdi/eo q; de? agit imutabiliter. z in de posuerūt aias rōnales/cum nō possint actu esse infinite numero/aut migrare de corpib; in corpa/ut plato p̄thagoras vir gil? z ali; p̄les. Aut q; generant z corrumpunt cū corpib;. ut Alexander z epicurus. Aut q; vnic? est intellect? in omib; hoib;. ut Averrois iponit aristoteli. vnde timē dū est ne nimis astrologifare aut philoso phari volētes. sic Drigenes i sine vite sue incidāt in p̄dictos errores vel aliq; eorū vel sequentium.

Secunda ppositio.

Quā esse velut instrumentū dei gloriose/z p̄ ipm machinā mūdi corruptibilis r̄gulariter guber nari.

Cōmentū. Errauerūt hic aliq; dicētes celū nihil agere/s; tantūmodo signū esse/ allegātes illud. Et erūt in signa z tpa. Di citur aut mundi corruptibilis ppter aias rōnales que regunt a deo imediate sine ce lo/quo ad naturā/quo ad gratiā/quo ad

gloriā/z generaliter q; ad omnia dona z illu minatōes supnaturaliter infusas. Addit aut regulariter ppter miracula facca tā i celo q; in terra/sicut in statōne z retrogra datione solis t̄pib; Josue z Ezechiē/z in eclipsi tpe passiōis. i diluuiō generali. i sa cramēto altar. z i alijs sine nūero miracul

Tercia ppositio.

Quā nihil in creatōe aiaz ratō naliū ifluere/z ipas aliter post? ante lapsum regi.

Cōmentū. Errauerūt h̄ Auicēna z sui seq̄ces q; ad primā partē. Et q; ad secundā omnes tam astrologi q; ali; q; nō posuerūt corruptionē peccati originalis/putantes nullū statū esse nature lapsē. s; ill? tantū

modo que primō instituta est/ut z nūc su mus p̄m eos/mortif. f. passionibusq; de ne cessitate subiecti. Cōstat aut q; si adā non peccasset/tūc nec fuisset infern?. q̄lis nuuc est pro hominib;. nec x̄ps fuisset incarna tus/saltem ad moriendū. nec sp̄s sanctus fuisset dat? in varijs linguis. z ita breuie de omib; nostre reparatōis misterijs. At tamen est probabilis opinio z subtilis/q; deus p̄scius futuri casus hominum/de scripsit in celo quasdam congruentias cō currentes in decursu totius mundi/vsq; ad finale iudicium. Et hoc intenderūt illi qui voluerunt concordare astrologiā cūz theologia/sicut reuerendissimus pater do minus cardinalis Cameracens. z illi q; inducit loquentes de sectis/z de diluuiō sensisse videntur. Facit ad hoc q; vix re peritur aliquod miraculum fuisse factum quin in circūstantijs concurrerit aliqua naturalis actio. **P**reterea fides quā uis sit supernaturalis/non refutat ratio nes/z congruentias naturales. nec chari tas supernaturalis/motiuā naturalia ad amandum/quoniam talia faciunt ad con solationem fidelium atq; mundanorum. Hoc tamen obseruare conuenit/ne fide lis dei amicus/utatur talibus rationib; z obseruationibus/tanq; principalib;/et cogentibus motiuis ad credendum deo/ sibiq; per charitatem inherendum. Alioz quin meritum fidei perderet/z irritio ma ior apud infideles z humanos sequeretur scientibus illis q; talia non conuincunt. Et sub hoc sensu dicitur in epilogo. q; mi sterium nostre reconciliationis nihil ha bet in celo. hoc est cui principaliter intey

*Josue 10. in fine. dicit de h̄m̄y
est 20. ca. q̄d 38. iudicij orat
fuit h̄m̄y 32. h̄m̄y.*

h̄ n̄c

supra 27. p̄d. 3. addidit v̄m̄y

Secundū dicitur

Commentū. Errauerūt hic astrologi illi q̄ volētes iudicare d̄ natiuitatibz/vel morte vel alijs inferiorz conditionibz/respiciendum esse dicunt ad solū celū ⁊ ⁊stellatōes eius vnde ⁊ experientia quincit eos. sicut deducit Augustin⁹. v. de ciui. dei. de duobus geminis diuersaz fortunaz. Sicut ⁊ experientia docet de terra ⁊ luto ⁊ similibus. Et de varietate sine numero diuersarum herbarz ⁊ plantaz in eadē puula preagri. Q̄ si dixerint varietates tales fieri ppter diuersitates anguloz influentiarū celi/qui terminantur velut in indiuisibili/⁊ inde diuersificant in partibz loci suos effectus. Et h̄ salte habet quēadmodū de geminis ⁊cludit Augustin⁹/⁊cōtra responsionē de rota siguli mora ⁊ p̄cussa/q̄ iudicium cuiuscūqz astrologi ferri nō p̄t sup tanta incertitudine ⁊ ignorantia diuersitatis huiusmodi imperceptibilis influentiarū angulariū velut indiuisibiliū. Deniqz videm⁹ regulas astrologie de ventis ⁊ plantis. ⁊ alijs naturalibz effectibz/alijs ⁊ alijs verificari seu falsificari. p diuersitate situum ⁊ figurarum ⁊ dispositionū hui⁹ terre vel illius.

Propositio octaua.

Quomodo cum sideribus ⁊ planetis. in omnibz suis cōbinationibz motuū. directionū. retrogradationum. oppositionū cū reliquis circūstantijs. multo plus ab hominibz ignorari q̄ sciri.

Commentū. Errauerūt hic quidā iactantes se de omnibz scire r̄dere. vt Horzias. Contra quos fuit Academicorū discipulus. ⁊ si nō verior tamē plus sobria dicitur se nihil scire. Nec mirum de toto celo. cum nec minimū foliū arboris tantū sciatur ab hominibz quātū ignoratur. cū p̄tinet numeros ⁊ figuras ⁊ earum combinationes infinitas. Preterea sunt aliqui motus octaue spere ⁊ planetarum prius ignorati ab astrologis: ⁊ satis nouiter inuenti. Deniqz presupposita creatione mūdi cuius duratio nondū est septem milia annorum q̄m veritatem fidei/non potuit per observationes astrologicas/inueniri saltem quo ad affectus/calculatio magni anni quem Plato posuit. xxxvi. milium annorum. Et ita de calculationibus aliarum constellationum/que non potuerūt totiens repeti vt facerent experientia cer-

tam ⁊ naturales astrologis de talibus vel talibz effectibus consequentibus huiusmodi constellationes/quarum aliquę nunq̄ fuerunt. aliquę raro. aliquę semel aut bis propterea sinerunt astrologifantes pagani ⁊ infideles arabum ⁊ indorum/infinitam vel velut infinitam annorum multitudinem. vt Albumasar ⁊ Marcian⁹ scribunt Potuerunt igitur per solam diuinā inspirationem factam adē vel abrae vel similibus/dari vere regule/vel de tota virtute celi quantū voluit de⁹ reuelare ⁊ nos scire sine curiositate. Valde autem pauca sunt talia pro statu p̄sentis miserie/que ordinata est ad visum beatitudinis eterne/ vbi videbit de⁹ omnia in omnibus.

Hona ppositio.

Quomodo habere cōmensurabiles vel incōmensurabiles motus signorū/insuper ⁊ certos planetas huic vel illi genti dominari p̄orsus incertū esse.

Commentū. Errauerunt vt experientia docuit certitudinē afferre volētes. vbi solam posse haberi rhetoricā pbabilitatē/ deducit magister Nicolaus orefine/ ⁊ post eū domin⁹ petr⁹ cardinalis Lameracen- sis/sumens exinde radicē vnā difficultatē astrologicoz iudiciorū. Et inde forsā est q̄ nondum videt̄ reperta p̄cisa quantitas anni solaris/aut ex qua radicē p̄cedit. Ceterum varietas assignantium huic vel illi plage terre talia vel talia signorū dominia/satis incertitudinē esse monstrat.

Propositio decima

Quomodo cum sideribus et planetis: suum lumen insurium p̄ varietate fractionis et refractionis radiorum luminariū: et diuersitate mediorum diuersificare: ⁊ nō veros situs aspicientibz ad terram monstrare.

Commentū. Errauerunt hic pauci vel nulli qui sciunt cum astrologia perspectiuam: vnde sumitur radix altera difficultatis astrologice iudicationis. Inuenitur ⁊ alia difficultas ex collatōe zodiaci: vtrū videlicet sit in primo celo q̄d cūqz sit illud an in firmamento q̄m figuratōne stellarū fixarum i eo. Compertum est enim firmamentū moueri cōtra motū primi mobilis Et ita ⁊ sequēter zodiac⁹ mutaret. Sunt ⁊ alie difficultates motū planetaz i suis

Trilogium astrologie

augibus/epicidias/centricis/fm ascensu
descensum. statione. retrogradatione. riru/
batione. circugiratione in centro. pprio/q
oia punctaliter obseruare poterit nemo
in quibz et similibz diuinae sapietia ludere
dicit et ostendit.

Propositio vndecima.

Qelum cu sideribz et planetis/il
los qtu i se est culpate/z i abu/
sum trahere/q de singularibus
effectibz pdicere psumit coper
tum esse et eos crebro falli et fallere posse.

Comentu. Errant tales/ex ignoratia
vl ex fraudulencia vl ex arrogancia. Et qz
no attendut veritate vni? ppositonis pce
dent/qz celu est solu influens generale. Lu/
ius ratio particularisat vel singularisat aut
a deo solo. aut a dispositoe materie. **S**i
aut obijcit q inueniunt pdicere multa ve
ra. Rndet q mlto plura falsa. et ideo vera
dicunt vl a casu/vl a multitudine eoz q di
cunt/vel a malis q psagiunt q snt vt in plu
ribz apud hoies/vl a fantasmatoe et obfua
tione eoz q audiunt/vl a cognitoe secreto
ru/maxime dnoy/z eoz qs frequetant/q
inuestigat diuersis medijs p fautores su
os. et h est freques et expertu. aut fit deniqz
ab imixtione opationis demonu/ppter se
ducendos ta pdicentes/qz fide adhibentes
in talibz p damnabile curiositate sciendi
futura/z ea q pater sol? habet in sua pote
state. Dinc vulgat? autor ait. No de? in
tendit noli perqrere forte. No statuit d te
sine te deliberat ipe. Dinc rursus. Dite
archana dei. Lofomiter ad sapiete. Que
tibi pcepit de? illa cogita semp/z in plibz
opibz eius ne fueris curiosus. Decsi ob/
seruaueris/miscebit se tibi tuiscz actioni
bus angelus bon?. Signu aut immixtio
nis dyabolice actionis est/q iuxta dictuz
cuiusdam magni viri sepe i iudicjs astro
nomicis/vbi minus est de ratione natura
li/z nihil de miraculo/ibi crebrior euent?
inuenitur. qd esse signum pactionis cu de
monibus Augustinus tradit/secundo de
doctrina christiana. Et sacre theologie fa
cultas parisiens? idipsuz alias declarauit
cotra idolatricam prauitatem. Notetur
hic Augustin? libro de ciuitate dei satis
circa principium. His inquit omnibz co
sideratis/no imerito creditur cum astro/
logi mirabiliter multa vera respondent/
occulto instinctu fieri spirituum no bono

rum/quorum cura est has falsas et nocias
opiniones de astralibus satis inserere hu
manis mentibus/atqz firmare/non bono
scopi notari et inspecti aliqua arte que nul
la est.

Propositio duodecima.

Qelum super somnia et sup au
um volatus/z garricus/multa
vim habere/sz no ob hoc som
nia/vel auguria/vel traditoes
magicozum/se super celestem virtute fun
dantiu/in geomantia. chiromantia. piro/
mantia. cu similibus obseruandas esse.

Comentum. Errauerunt hic q ad par
tem secunda omnes fere gentiles et idolatre
romani. arabes. indi et ceteri. errat et supsti
tiosi xpiani. sortiligi et magici. Et eo dam
nabilis quo per fidem vera sunt illumi
nati/z per eam prohibiti/ne talibus inten
dant vel vtantur. Lum etiam videant se
ueritatem iudiciorum cotra tales per ec
clesiasticos ad incarcerationem perpetua
per seculares ad igne. p dei ad gebenna

Propositio tredecima.

Angelos vel intelligentias non
animare/sed regere celum/cuz
sideribus et planetis ad dei glo
riose voluntatem.

Comentum. Oppositum dicitur sen
sisse plato/z quidam aliozum/dicentium
totum mundum esse animal magnu. Sz
tenenda est fide certa nostra ppositio/cui
pors est philosophia aristorelis.

Propositio quattodecima.

Angelos seu intelligentias per
imperium et voluntatem influ
ere in speram corruptibilem/
frequenter cum celo. et aliquan
do sine celi adminiculo.

Comentum. Oppositum sensisse vide
tur maior pars philosophoz/dicentium
contra fidei veritatem. q angeli no agunt
nisi mediante motu celi cum suis orbibus
vnde et per orbem Lune dari posuerunt
formas in inferioribus virtute actionis
sue intelligentie et superiorum. Sed qz p
imperium et voluntatem agant intelligen
tie/concedere videtur Auicena/ponens li
bertatem cotradictionis in angelis/z ma
gis qz in hominibus/sicut est veritas si
dei. Quauis albert? philosophias cofor
mit ad peripateticos/vl qsdā astrologos
voluerit h impugnare/ducedo ad h qz

tunc nō possunt haberi determinate regu-
le de actionibus vel influentijs intelligētijs
rū/et quo libere cōtradictorie agerēt. Hoc
autē esse incōueniens reputassent astrologi
et philosophi/ quos sequitur. Et similiter
idolatre oēs/ qui per carminatiōes et magi-
cam artē posuerunt demones in idolis cō-
cludi vel alligari posse/ quē admodū tradit
Hermes trimegistus de egyptijs/ qui non
habētes quōd creatēt animas/ inuenerunt
artem quōd spūs includerēt/ et inde miracu-
la facerent ac responsa darēt. Veritas autē
fidei concedit cōsequentia et consequēs il-
latum p Albertū. Addens demones non
cogi p artes magicas. sed ita fingere cogi/
ut colant sicut di/ et homines fallacia multū
plici decipiant.

Propositio. xv.

Agelos seu intelligētijs/ ad crea-
tionez anime rationalis nequaquā
attingere. sed nec eidē illabi posse.

Commentum

Oppositum senserunt aliq̄ philosophanti-
um et hereticorū/ ponentiū anias rationa-
les extraduce fieri vel corrūpi. Ceterū q̄c/
quid dixerint aliq̄ de energuminis/ lunati-
cis/ et similib. q̄ demon opprimit aias eo-
rum q̄si subintrans eas. Quicquid p̄terea
dicat veritas catholica q̄ demones sūt in-
cēsores vitioz/ et boni sunt illuminatores
animaz/ nihil istoz fit p illapsū qui solū
deo prius est/ possidēs aiam ad suū plenū
imperium.

Propositio. xvi

Agelos vel intelligētijs ad immu-
tationē humane libertatis/ natura-
liter et imēdiate p statu vie nequa-
quā attingere.

Commentum

Oppositū videtur posuisse Auicēna et ca-
tholicorū aliq̄/ dicētes aiam rationalē sup
irradiari/ et sup illuminari imēdiate etiā p
statu vie/ p lumina supiora dei et angelozum
non cōcurrētī sensuali vel fantastica visio-
ne. Et inde conati sunt propbetias tam in
somno q̄ in vigilia/ et p̄uisiones multas oc-
cultas p energuminos. Et ita se saluabat
machametū ep̄lēticus/ q̄ cadebat nō po-
tēs ferre illuminationē angelicā. Sed ari-

stoteles. cui fides p̄sentit est p nra p̄positio-
ne/ dicēs necesse est quācūq̄ intelligen rez
fantasmata speculari/ dās signū hui⁹ q̄ de-
ficiēte nobis a natura vno sensuū/ deficit et
nobis sciētia de illo sensu. Stat nihilomi-
nus q̄ aia rationalis in sui creatione susce-
pit formationē seu illustrationem desup a
deo/ in qua et p quā cognoscit veritatē p̄n-
cipioz primoz/ sine p̄uia acceptiōe p sen-
sus seu fantasmata/ q̄uis in actū nō creat
fantasmata nō p̄tuitis. Ad qd̄ referri
posset Boecij de aia verbū et platone. sum-
mamq̄ tenens singula perdit.

Propositio. xvii.

Agelos omnes esse administrato-
rios spirit⁹/ et a deo gloriozo bo-
nos in ministeriis p hoib⁹ q̄ here-
ditatem adepturi sunt salutis/ datos esse.

Commentum

Oppositū qui dicit/ est heretic⁹ si se gerat
pro christiano/ tradicēs exp̄ssis verb apli
Et hec est magna p̄solatio illoz q̄ tenēt ve-
raciter et sine fictiōe fidē iesu xpi/ et q̄ captis
uāt oēm intellectū in obsequiū fidei/ quia
si fiducia capimus de hoib⁹ peritis in me-
dicina vel astrologia/ aut arte alia/ q̄ adiu-
uare nos possunt/ q̄nto magis h̄ facere pos-
sumus de angelicis spiritibus.

Propositio. xviii

Agelos bonos et malos/ inter cau-
sas liberas et alias q̄s de⁹ sic insti-
tuit ut eas proprios motus agere
sint numerandos esse.

Commentum

Oppositū null⁹ fidelis aut aliq̄s rite phi-
losophās dicit/ Et inde fit q̄ absq̄ tēratio-
ne dei possum⁹ ad angelicū subsidiū recur-
rere/ sicut ad peritū medicū/ et eum q̄ p̄t̄ iu-
uare nos in necessitatib⁹ n̄ris de cursu cōi-
et naturali. Excipit angeloz maloꝝ cōsul-
tatio et inuocatio q̄m nō est licitū p̄cipare
cū eis tanq̄ eccōicatis a deo et ecclia tota et
q̄ fallaces sunt/ fallere semp cupiētes. nō
iuuare nisi fictē. Cū iuxta puerbium vulgi
ludunt ad falsam societatem.

Propositio. xix.

Agelos celū et terraz/ iuxta qd̄ exigūt
electoz dei de p̄catio/ sal⁹ et ordo/ deo

Trilogium

iubete vel pmittete/posse mutare vt solem
facere stare, et ignem non ardere,

Commentum.

Oppositū putat oēs astrologi infideles et
pagani/negātes vera miracula posse fieri/
nec illuminari cū ppha dicere. Quia q̄cūq; vo
luit fecit deus in celo et in terra in mari et in
oib; abyssis. Nesciētes p̄terea vel negātes
miracula veteris legis et noue /q̄lia legere
prōptū est in biblia/et autenticis christia/
norum libris.

Propositio. XX.

Angelos p̄ deuotas ad deum p̄ces/
ponit q̄ p̄curiosas inspectiōes/vel
obseruatōes p̄stellationū. posse cō
ciliari/et p̄ ipos op̄e hoib; dari. An et p̄ si/
dem sancti vicerūt regna. non p̄ celum.

Commentum.

Oppositū dicētes quincunt ex p̄missis
iuncta p̄missiōe dei dicētis. Quēcūq; orā/
tes petitis credite et fiet vobis. cū similib;
multis. iūcto q̄ non semp̄ expedit nob̄ h̄re
prosp̄a q̄ penim? s; magis aduersa q̄ fugim?
Nec oportet in recursu ad eos et deū/ tēp?
oratiōis p̄ cōstellatiōes obseruare/ vt Guil
helmus parisiēsis notāter ait et deducit.

Propositio. XXI.

Angelos p̄sertim malos in artibus
magicis et oib; sup̄stitiōis op̄atiōib;
q̄ necratiōe naturalē/ nec mira/
culū verē habent/ sed ex pacto noto vel oc/
culto/ nō dubiū op̄ari/ et effectū sortiri.

Commentum

Oppositū posuerūt q̄ negauerūt demonē
esse/ p̄tra ep̄istolam sacre scripture l̄tam i ve/
teri et nouo testamēto. Fuerūt etiā experie
tiē multēi oppositū/ et etiā doctrine sc̄oꝝ
notarim. Augustini. q̄ notāter dicit. Oēs
tales obseruatōes tāto magis suspectas et
fugiēdas esse. q̄nto sepi⁹ vidētur suū sortiri
effectū. **E**t si alleges q̄ frequēter multa
tubent illic obseruari i artib; magicis v̄l soz
tilegijs/ q̄ sunt sc̄a et honesta. vt ieiunare.
castū esse. dicere p̄ n̄. et euāgelij. Respon
debat vn⁹ vere et catholice. sup̄stitiōe tan
to peiorē esse. q̄nto plura miscēt bona. q̄
niā vn̄ deberet honorari de⁹. honora f̄ dia/
bol⁹. **N**emo t̄m ex s̄ intelligat obf̄uatiō/
nes christianoꝝ reprobatae esse. q̄ vel ab
ecclia p̄stituit. v̄l ab eadē rationabiliter to
lerate sunt. q̄uis nō appareat ratio huius

magis q̄ illius. nisi vel ex voluntate seu au/
toritate instituerit. vel a deuota quadā ima
ginatiōe facerit. q̄ nō recedit a deo. s; in ex
teriorib; signis aliq̄ se exercet. vt i tali nu
mero orationū. in peregrinatiōib;. in noue
nis. et oblatiōib; nūc cādelarū. nūc panis.
nūc galloꝝ. nūc in gestatiōe et reliquiarum
et bibitiōe ab lutiōis earū. In quib; pia fi
de factis/ nō minus pōt se imiscere bonus
angelus/ q̄ malus in impia et p̄hibita fide
factis. Fortassis et empirica medicorū to/
lerari p̄nt. Dāc generalē habētia ratiōe/
fortificatiōe. s. imaginatiue virtutis. Dē
dar assertio tamen desit.

Propositio. XXII.

Angelos mediate et indirecte seu
dispositiue/ posse sup̄ intellectū et
voluntate p̄ mutatiōe sensuū/ tā
interioꝝ q̄ exteriorum/ pro dei iussu vel p̄
missiōe multipliciter operari.

Commentum

Oppositū pauci vel nulli senserūt. ex astro
logis p̄his et catholicis. q̄ p̄sentūt angel/
los vel intelligentias esse. Nā et sup̄ bacradi
ce fundāt astrologi reglas interrogatiōū
et responsiōū. et alias multas. s; fallunt in
plurib;. ex p̄actis causis. q; ponunt ange
los influere pure naturaliter. nec satis attē
dunt liberi arbitrii potestatem. dei volūta
tem et materie diuersitatem.

Propositio. XXIII.

Angelos vel intelligentias in suis
actiōib; et influētib; liberis. p̄nt
sub certis regulis coartari. tradi et
cognosci. temerariū et impiū. necnō a vera
philosophia et theologia alienum esse.

Commentum

Oppositū dicētes quincunt ex p̄dictis. ma
xime p̄pter arbitrii libertatem in angelis re
gentibus et in hominibus gubernatis.

Propositio. XXIII.

Angelos et deū cui⁹ mistri sūt. illos
offendere. q̄ regulas et traditiōes.
p̄iudicātes infurui libero dei et an
geloꝝ. imo et hoim libtati/ tradūt et palliāt
sub noie astrologie vel alteri⁹ naturalis sci
entie. et talib; autoritate vel approbatiōis
occasionem dari non debet.

Commentum

Oppositū dicētes quincuntur ex p̄missis

intra lege dei tam veterē q̄ noua Juncto
preterea p̄ secūda pte illo qd̄ dicit apostol⁹
Ab omni specie mali abstinere vos. hoc est
ab omni scādalo dāte occasiōē ruine.

Propositio .XXV.

Humanā rationem posse et debere
aītris cognitis vel incognitis dīari
nec ab eis in vitium trahi.

Commentum

Concedūt istā sapiētes astronomozum vt
Ptolome⁹. maxime de sapiēte q̄ p̄cogno/
scit celi stellatiōes inclinatiuas. qm̄ pōt
adhibere remediū cōtra noīas/sicut faci/
mus regulariter p̄tra h̄yemē puidēdo d̄ ca/
lesaciōe r̄ domibz. r̄ p̄tra calozes estatis p̄/
uidēdo de refrigeratiōibz. r̄ ita de pestilen/
tijs. diluuijs. bellis r̄ silibz Tradūt itaqz ve/
re et bñ iudicia astronomie tenere mediū i/
ter necessariū r̄ impossibile. qz sc̄z sūt de cō/
tingētibz r̄ possibilibz aliter se h̄re. S̄ eti/
am q̄ hūana ratio dñe stellis icognis nec
trahat i vitium pbat ex libertate arbitrii. r̄ ex
adiutorio dei libero qd̄ dat timētibz eū/et
ex libero angeloz misterio. qd̄ adiutoriaz
dei r̄ angeloz impētat sup̄ oēm dispositio/
nē stellaz si des spes et caritas q̄bz derelī/
ctis euenit frequēter vt volētes infortunia
vitare i ea ip̄a se tradāt r̄ inuoluāt vt com/
prehendantur sapiētes in astutia sua.

Propositio .XXVI.

Humanā rationē indignā esse p̄ va/
nitates r̄ infanias falsas. aut saltes
icertissimas i sua actiōe se captiua
re r̄ metacolijs quādiānis anxijs et pericu/
lois agitari.

Commentum

Concedūt hoc exp̄n r̄ inter alios Tull. i fi.
li. de diuiniatiōe. Et h̄ dicebat dñs petrus
cardinal Cameracē. cū obfuatōes h̄mōi
reprobaret. Ad dēs se timere reḡ adolescē
tie ne talibz imbueret/et post ab eis nō pos/
set auelli.

Propositio .XXVII.

Humanā rationē debere p̄ cōsultas
nones pbatoz et exp̄toz viroz p̄
leges insup̄ morales r̄ dinas /se in
suis actiōibz maxie in gubernatiōe reipub/
lice/spretis sup̄stitiōibz fallacibz /regulare.

Commentum

Concedūt istā q̄ attēdūt/qz nō frustra dōdis

nob̄ de rationē liberā/pl⁹ q̄z b̄rur. Dēd it
insup̄ leges diuinas naturales r̄ politicas
prudētiā q̄z p̄ q̄perētias m̄ias generatā.
Ex ergo hūana ratio /libras r̄ prudētia cē
tū vel mille hoīm imo vni regni derelinq̄n/
tur ad insequēdum op̄inōnē vel deliratio
nē vni⁹ vel duoz aut paucissimoz /singē
tū se scire mirabilia ex aītris vel aliūde (ne
scio quō) p̄ fantasia capis sui/sup̄ euenibz r̄
agēdis i republica/ vt q̄ nō ē bellādū vsqz
ad tres mēses/vel vniū annū cūz hostibz/q̄
tū destruit oīa r̄ ita de silibz absqz nūero.
Ex inqz p̄ter paucos tales/derelinq̄t hūa
na ratio r̄ prudētia /indignissimū ē /fatūū/
et delirium/imō merito dei iudicio punien/
dum/et in stultum finē precipitandum.

Propositi. .XXVIII.

Humanam rationē p̄pter hoīes vi/
les r̄ ignotos r̄ de corruptela iudi/
cij m̄plicat suspectos. pessimeqz
vt i plurimū fortunatos r̄ sine fide/q̄les in
tenebris susurrāt/indignissimum captiua
ri vel dimitti.

Commentum

Concedūt istā q̄ p̄cedētē attēdūt r̄ ex terminis
suis se verā eē demonstrat. p̄suppositis his q̄
poit q̄ tū sūt p̄ exp̄tias quādiānas manifesta

Propositio .XXIX.

Humanā rationē p̄pter sui cōcausa/
tionē liberā/nō posse vel debere p̄
q̄lescūqz exp̄tias cuiuscūqz ip̄is
sub necessarijs eueniū regl̄is vl̄ arte p̄cludi

Commentum

Concedūt istā q̄ rex p̄neciōes attēdūt r̄ h̄i
q̄ didicerūt ex logica. q̄ oīs p̄positio copul/
latiua cōposita ex pl̄ibz necessarijs cathego/
ricis vl̄ ypotheticis reddūt p̄tingēs /si p̄tine
at vnicā p̄positiōez p̄tingētēz. Ac p̄inde su/
mū efficac̄ argumētū p̄tra regulas astrolo/
gie sup̄ras ex q̄ntificāqz exp̄imēt̄ /si liberuz
arbitriū p̄currēbat vt cā dīicta ad effectuz
req̄sita. Potuit enī semp̄ dici de effectuz ta/
li/q̄ indifferēs erat ad sic fieri vel nō fieri.
nec inde ligari alterius arbitrium potuisse

Propositio .XXX.

Humanā rationē /ad deū gloriozuz
q̄ nutu libero cūtra rēperat r̄ ad si/
nē sup̄naturalē hoīm gen⁹ p̄cipue
ordinat/debere sedulo p̄uertī /p̄ fidē spem
et caritatē. Per adiutoriū insup̄ angelozū

Trilogium

et sanctorum / quos liberaliter et libere vult de
us agere / et ad eos recursus habere. Quoniam ordinis
ne hierarchico infima redascatur ad superio
ra per media.

Commentum

Accedit ista omnia veri / et non solum nomine christiani /
reputantes tale providentiam dei / et ita libere
ra quae insinuavit ipse dicens. quod nec solum ar
boris / nec passer unquam cadat in terram / sine praesente
deus. dum rursus sit. Petite et accipietis. Et si
habueritis fidem sic granum sinapis etc. Imo
et tota veteris testamenti series / legalis et histo
rica atque prophetialis / praecipue in psalmis et ora
tionibus scripturarum / videlicet / vix alio nobis iculcare
vel profiteri videtur. Vnde facta in domino cura tua / et
ipse te enutriet. Non dicit. iacta cura tua in celo
Quoniam in me speravit libabo eum. non dicit in ce
lo. Dominus vir cuius est nomen domini spes eius. non di
xit in celo. imo venit cum addit. Et non respicit
in vanitates et insanias falsas loquens de cu
riosis qui defecerunt scrutantes scrutiny Et su
per addit de miraculis tam novae quam veteris le
gis. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia
opa tua. Denique si paulus opponat dicens
Inuisibilia dei per ea quae facta sunt cognosci Re
spondendum est quod haec scala creaturarum / non est am
plius necessaria fidelibus tenentibus dei solum nunc
in luminosa spe. tamen in apta visione. Si po
namus illud quod rarissime potest inveniri scripturis istis
Ponamus quod plures scientifici in astrologica dis
ciplina conveniant / quod sunt graves viri in moribus
et honestate vixerint tales quae multa sunt scriptura in
iudiciis / astronomie traditis / secundum veram philosophiam
et in naturali ratione fundatis. nunquam fuerint tales
contemnendi nec audiendi ab uno principe coram
suo consilio. Rursum plane quod audiendi erunt / sed
non ita penitus insequendi / quoniam ex adverso velut
in equilibria ponant rationes humane prudentie /
super experientias / et circumstantias humane res
gum inferiorum / quemadmodum etiam si conveni
ret ex una parte astrologi / et ex altera parte medici
ci super curatorem alicuius egroti. Dicant igitur ex
parte gratia prudentes astronomi / concordat / dum sit
atque questio de bello incedendo / contra hostes regni.
Ecce stellatio talis notoria est prohibens / non tamen ex
necessitate / iniri bellum per francos contra anglicos.
dicant ex altera parte prudentes capitanei et mili
tes christiani / quod necesse est vel expedit francos inire
bellum contra anglicos / praesertim circumstantiis hic
et inde convenientibus / ex inferiorum dispositione
vel radice. Tunc omnibus his in equilibria positus /
debebit assumi conclusio quae praesponderabit et
exequenda erit. Non enim oportet ut omne praesens

iudicium ex radice superiorum celi sumptum rem
nans. Sed nec expedit ut plures poterit quod oportet
ubi / et quando / et per quos seu propter
quos non oportet.

Epilogus pre

missorum. Epilogantes sagamus
duodecim radices / ab astronomorum iudici
orum curiositate arcetes. Prima est dei glo
riosa libertas / immitas / et agendo. Secunda age
lorum tam bonorum quam malorum sub deo libertas in
exequendo. Tertia radix est / celestium lumina
rum sola generalitas / influendo. Quarta
est celestium combinationum et situum incomprensibi
bilis varietas / et concurrendo. Quinta radix
mediorum diversitas / et radiando. Sexta. se
minalium rationum / particularum diversitas / et con
principiando. Septima libertas hominum / quae
diversa quilibet causis necessarii / et contingenti
reddit / et effectu suo. Octava legalis et propha
lis severitas / talia iudicia prohibens / et immitas
sacrorum / insuper veterum et novorum doctorum dili
gens talium reprobatio / maxime propter fomias
corruptionem scientiarum / quae ad hereses idolatrias
et superstitiones est humana inclinatio propria. Non
na. Raritas studiorum et peritorum / et vera astro
logie disciplina / cum in iudiciis dandis multum
plex supra modum / consideratio requiritur / vel ob
servatio. Decima. Mysteria a seculis abscon
diti reparatio / vix non recogitatio / quae nisi
habetur in celis quicquid reuertens auctor li
bri de vetula dixerit / et false ascripserit Qui
dicit. Undecima. Veritas ad finem supernatu
rale ordinatio. et in medio supernaturalis p
uisionis / et supernaturalis spes habet / et deo alit
quae bono aut brutis conveniat / aut bono siue
deus. Duodecima. Miraculorum quae legem
communem fecerunt crebra / et pene quotidiana pil
los / et propter illos quae ad finem supernaturalem dicit
ati sunt / ostensio.

Eliduntur sex

doctrinae notantes moralitatem quod ex
pedi / obstruere iudicium / astrologie nomine co
loratis. Prima doctrina. Expediendum
est christiano cuiuslibet / imo necessarium ad salutem
te / quod non adhibeat fidem superstitionibus / et somnile
gijs merito suspectis. de operatione demonum.
vel invocatoe aut de pacto cum eis secreto vel
expresso. sunt leges et decreta / et biblia per haec do
ctrina locis innuunt. Secunda doctrina
Expediendum est cuiuslibet catholico diligenter
cognoscere prius si effectus quae promittuntur vel esse

caatur fieri p aliquas obseruatōes / habeat aliquā cām naturalē vel miraculosā Quia si nō. tūc uehemēs est suspitō q talis effe-
 ctus prouenit ex opatiōe demonū fallaciū et ex pacto cū eis latēte vel ap̄to. et h̄ p̄mit-
 tēte diuino iudicio / in deceptionē / salen-
 tiū / vel cōfidentū in talibz / p̄pter curiosita-
 tē notā aliqd habēdi vel sciēdi. **Tertia**
doctrina Expediēs est nō adhibere fidē
 hoibz promittētibz q faciāt effec^o magnos
 et mirabiles / nisi prius p̄stiterit q sint xp̄ia-
 ni / et bonoz mox. et q uelint et offerāt di-
 cta sua vel artē dēducere ad examē et iudici-
 um peritoz in pb̄ia naturali et in medicina
 iuribz et theologia. alioq̄n h̄ri debēt merito
 suspecti de fallacia / vel ignorātia / vel here-
 tica prauitate. nā sicut lucē ueritas amat.
 sic odit falsitas. **Quarta doctrina** Ex-
 pediēs est pro principibz maxime / et p̄ sua
 republica / q nec ip̄ nec sui familiares inti-
 mi et secreti / dent fidem q̄buscūqz iudicijs
 etiā sub noīe astrologie vel alteri^o scie pal-
 liatis. nisi pri^o habitum fuerit cōsiliū. vel ex-
 aminatio p̄ viros multos / et graues viros
 in regimine reipublice / ubi prudētia mari-
 melocū hēt. q̄ innitit cōsilijs et dicitamie ra-
 tionis et experiētia multa collecta. non ex
 supstitiosis obseruatōibz / q̄ dēduperūt sem-
 per in malū finē p̄ncipes p̄fidētes in eis si-
 cut n̄ro etiā tpe satis nimis expertum est
Quinta doctrina Expediit illos q̄ sedi-
 cūt futura cognoscere / vel mirabilia secreta
 facere per astrologiā / prius examinari dili-
 gēter de cognitiōe ip̄oz / et de libris quales
 sunt / et q̄liter habiti / et vñ cōpositi. qz non
 credēdū est cuilibet dicēti se astrologū. sed
 probādi sunt et in publico audiendi. sicut
 fit de medicis. et artificibz alijs. Alioq̄n si
 tales nō audiāt in publicū offerre dicta sua
 debēt h̄ri merito suspecti de supstitiōe / vel
 fallacia / vel heretica prauitate. Aut q̄ non
 q̄runt nisi pecunias / vel honores / sic intro-
 ductores vel fautores eorū dē faciūt / prout
 millefies exp̄tū est in curijs p̄ncipū. et adhuc
 probdolor dicit inueniri. **Sexta dos-**
ctrina Expediēs ē amatoribz p̄ncipū et
 tor^o reipublice / materiā istā astrologicorū
 declarare vel declarari facere frequēter / tam
 scriptis q̄ p̄monibz publicis et domesticis
 Alioq̄n negligētia sciētū et scire debētūz
 nocet hostiliter p̄sonis p̄ncipū et eaz saluti
 tā sp̄aliter q̄ et ne Hocet regnis et pollicijs
 publicis. Hocet deniqz ip̄is negligētibz v̄l

impeditoribus ad discrimē dānatiōis per-
 petue a q̄ nos cripiat dñs iesus x̄ps Amē.

Ritur aut que

Ostio cōcernēs oīa q̄ dicta sunt in
 trilogio astrologie theologisate
 Si libri cōpositi astrologos p̄sertim infi-
 deles et idolatras / sint a catholicis toleran-
 di vel penit^o extirpādi. **Pro cui^o dissolu-**
tionē et p̄cedētū elucidatiōe notent p̄posi-
tionēs que sequuntur

Prima propositio.

Libri astrologici in q̄bz plā uera et vti-
 lia continent / q̄ inutilia supstitiosa et falsa /
 p̄nt tolerari seu tolerabiliter relegi / fuādo
 illud apli. Omnia p̄bate qd̄ bonū est tenere
 Tales aut̄ vt plurimū sunt libri. q̄ de mos-
 tibz et mēsuris et cōiunctōibz corporū cele-
 stiū sunt editi / et ex geometricis demōstra-
 tionibz cū experiētia fundati. sic ē gliosus
 Almagesti.

Propositio secunda

Libri astrologici. in q̄bz plā inutilia sup-
 stitiosa et falsa imo impia et sacrilega continē-
 tur q̄ uera et utilia / debēt a xp̄ianis oibus
 euitari dānari et penit^o aboleri. Tales aut̄
 erāt libri de q̄bz scriptū ē Actū. x̄. vbi dicitur
 Multi aut̄ ex eis q̄ fuerunt curiosa secretis
 cōtulerūt libz os / et cōbussērūt oēs corā oīs
 bus / et cōputat̄ p̄cjs illoz inuenerūt pes-
 cuniā denarioz q̄nq̄ginta miliū / ita fortitē
 crescebat uerbum dei et confirmabatur

Propositio tertia

Libros astrologie multū expediit discer-
 nere / q̄tin^o appareat q̄ sūt et q̄ nō sūt tolerā-
 di. Cōposuit sup̄ hac re magn^o albr^o opus
 sculū / qd̄ appellat̄ speculū albr̄. narrans q̄
 modo ip̄ibz suis uoluerūt aliq̄ destruere li-
 bros Albumasar. et q̄sdē libros alios. Uī-
 det aut̄ saluo tāti doctoris honore / q̄ sic in
 exponēdis libz pb̄icis p̄serti peripateticis
 coz nimia curā apposuit maiorē / q̄ xp̄ia-
 nū doctorē expediebat. nihil adq̄ciēdo de
 pietate fidei. Ita et in approbatōe q̄rundā li-
 broz astrologie. p̄serti de imagibz. de nati-
 uitatibz. de sculptur̄ lapidū. et caracteribz
 de interrogatōibz nimis ad partē supstitio-
 nū. ratōe carētū determinauit. Scitū aut̄
 thomas in suis opibz min^o attribuit b̄mōi
 supstitiōibz imaginū. caracterū. interrogatio-
 nū. imo ex intentiōe cū efficacia rationum
 reprobauit.

Propositio quarta

Rationes arcenes a curiosis

R Libros astrologicos qui tolerant et legunt apud christianos, sicut Ptolomei / Albulmasar et Bala. non ideo oportet i auctoritate tale adducere, vt credendum vel tenendum sit quicquid ex eis vel deducit vel allegat. Falluntur in his plures astronomorum / et simplicium christianorum / vel aliorum non imbutorum litteris sacris, quod primum vt legunt vel audiunt aliquid de libris talium credunt et assentiunt, cum tamen repiant illic errores contrarij fidei. Nec mirum cum etiam in libris Aristotelis / Avicene / Averrois, et aliorum quod dicitur die legunt simile inueniant. Sed cauerissima religio sitate pueris est in pelara artium facultate parisiensi, vniuersitatis, nam per articulos parisiensium, quod per statutum iureiurando firmatum, per quemlibet quod licetiam in artibus, vbi sententia liter sic habet. Jurabitis quod dum contingit vos determinare questionem aliquam de philosophia, illam semper per parte fidei determinabitis, et rationes philosophie in oppositum factas dissoluetis. Quanto magis hoc esset obsequandum in libris astronomicis, quod de iudicijs compositi sunt per infideles, et idola, tras vbi multa posita sunt ex superstitionibus idolorum, et cultibus demonum, et fallacibus responsis eorum, et quibus processit modus compositionis idolorum, quos deos appellabant loquentes et prophetantes et mirabilia operantes, put loquitur Hermes trimegistus, et refert Augustinus. Vnde et multa tradunt in dictis libris, quod nulla penitus inducunt rationem, nisi per modum narrationis, quod in tali constellatione sic eueniet, et in alia tera aliter. Et tamen astrologi superstitionis plerumque inuenire se dicunt vitas, et certi euentus, et talibus regulis, quod ex illis, quod naturali ratione fundantur sic de ventis et pluuijs et alijs impulsionibus meteorologicis. Tunc autem pauci sunt astrologi, imo nulli, introuidentes se de iudicijs astronomicis, quod non insequantur tamquam per fundamentis regulis predictos libros astronomicos et similes. Concludit hinc pro doctrina christiana, quod salubrius tunc, et deo acceptius est, continere talia iudicia, cum suis auctoribus, quod dimissis alijs vtilioribus studijs, seu talibus cognoscendis et practicandis curam dare. Rursum addit et altera doctrina, quod salubrius tutius, et deo acceptius est, non requirere imo nec permittere fieri iudicia publica super euentibus humanorum actuum, quemadmodum dicunt aliqui in italia et studijs vniuersalibus attemptare. Ratio quod miscet multa falsa et superstiosa, et contra experientias insequentibus manifestas, et terret inde reges et regna, principes et principatus, et homines de omni statu, et per vanos

timores vel stultas permissiones malorum vel bonorum euentuum, eos aliter agere, quam vera et recta ratio moralis dicitur, idcirco. Porro magnam faceret obsequium christianitati, collegium aliquod theologorum. Si libris astronomicis diligenter inspectis, notaret sigillatim passus suspectos, aut palam erroneos et hereticos, et ceteros in eisdem, quemadmodum factum reperitur nescio de libris Aristotelis auicene et auerrois, scilicet de quibusdam libris catholicorum, sicut notati sunt passus, vel articuli in quibus magister ceterum non tenet. Postremo si libri magicoz et superstitionis aliorum sub velamine astronomico vel philosophico palliantur, quod iam inueniuntur fuisse dantati cum auctoribus custodiretur alicubi sine periculo manifestationis vel abusus, videretur expedire, quantum resurgentibus vel occurrentibus materijs similibus, confestim haberet redanationis facte modus. Sicut euenit parisiensis de libris Johannis de barro magici superstitionis, combustis, quales reperit adhuc in hispania sub titulo semmaforas. Sicut in super notat, est rotulus quidam magus, quem gerebat clandestine quidam in vesperatione se noians. Et in proemio articuloz parisiensium, aliquid tales notati dantati sunt. Superaddam illos nescio fatuos esse sed pueros christianos, quod solent quasi iocando dicere. Quails mihi cura est, quod me sanet, quis victoriam, quis honorem, quod diuitias det, quis denique adiuuet, sit deus sit diabolus, dummodo pueniat illud mihi quod opto. Dum ergo dicat aliter et principibus. Excedit tales homines per sua arie sciunt multa facere magna et mirabilia, et futura predicere, et victoriam de hostibus promittere, si credat eis, et si fiat ea, quod iusserint. Respondeat princeps plena fide et inquit. Sunt ne tales homines sancti dei, quod et reuelatione et gratia sibi diuinitus processa hoc promittunt. Et si tales sunt, credi poterit eis dum probabunt, et dum nihil vident nisi sanctum et diuina lege cautum, maxime si fuerit dictis eorum vita cocors et probata nescio vulgari rumore, sed iudicio sapientum, qui freneticas illusiones a veris sciunt reuelationibus separare. Si vero tales homines mira promittunt se facere per philosophicas disciplinas, vel per medicinam vel prospectuam vel geometriam. Respondeat princeps, quod studentes de vniuersitatibus publicis magis in tali re sunt credendi, si ratio consonet naturalis. Demum si tales promissores mirabilium, nec miraculis

neq; ratione naturali se fundant. illos habeo suspectos. superstitiosos. repellendos. Auertat diis a me xpiano seruo suo. vt velim abnegare fidē suā. vel in eius legem q; modolibet peccare. p quocūq; cōmodo tēporali consequēdo. siue sit sanitas. corpis. siue victoria in bellis. siue opulētia in diuitijs. Non enī nego talia qūq; deo pmittente. puenire ministerio demonū et hoīm eis deditōriū. sicut magi pharaonis multa fecerunt similiter ad moysen. Sed nō est bonū mibi relinqre baptisimū meū fidē meā. legē meā. etiā vsq; ad mortem propitius sit mibi deus Amen. **Finis**

q; priorib; causis arguit p indirectū et p locum ab auctoritate. q; dari non possunt.

¶ Cū si de cā p astrologiā. Interrogādī sunt astrologi. et inuenitur h esse contrariū suis regulis atq; principijs. qm astrologi variāt sua iudicia fm varietatē horoscopi. id est positōis siderum. ita q; nō possit confi ci almanach vniforme ppetuū. Quia dies lunē exēpli grā q; mō est indisposita vel infausta fm reglas eoz. si etiā erūt vere. erit i hebdomada seq; uti dispositōis alteri. Ac tēto maxime q; in eis q; cōcernunt arbitrij libertatē. astra nō imponūt necessitatē. Juxta dictū Ptolomei q; sapiēs dñabit astr.

*Almanach p omnia mē
festiud 1599 10 p*

¶ Et hec ratio fieri solet efficaciter cōtra signationē q; repit in kalēdarijs. de dieb; egiptiacis seu periculosis. Cōsequēter per locum ab auctoritate sic argueretur. de medicis. sic de philosophis naturalibus. sic de philosophis moralibus. sic de theologis. Nam cui libet experto in sua arte vel scientia magis credēdum est. q; idiotis et inscijs. Nec oportet saragere ad reparatiōē subtilem p principia predictarū scientiarum. cōtra tales inexpertos. quia nec intelligerent nec assentirent. Si autem credere nolunt edoctis gratis errant. et vltro se seducunt.

¶ Superest igitur discurrere p alias tres causas. et primo de actiōe demonū. Si al legatur q; causant infortunium hoc manifeste vergit in idolatriam. si querantur placari per nihil agendum. tanq; plus in hoc timeantur q; deus ipse et sancti sui. Rursus quia non in his tantum diebus sed assidue. sicut dicunt petrus et paulus. aduersarius noster diabolus. circūit querēs quē deuoret. cui resistendum est fortiter in fide non in vana superstitione. Preterea deducunt sacri doctores precipue Augusti. tales agere illicite. et contra baptismalem sanctitatē. ita q; euenit iam baptisatis per tales obseruationes. illud de euāgelio. Dū immundus spūs exierit ab homine. scz in baptisimo. sequitur q; reuertens adducit se ptem spiritus nequiores se. et fiunt nouissima hominis illius qui eos recipit. peiora prioribus. Melius est enim veritatem non agnoscere q; post agnitionem peruerse vivere. eamq; factis aut verbis abnegare. Rursus attendatur hic nullam diem esse que nō plena sit infortunijs. nūc istorum nunc aliorum. pro quibus tū non est dies qlib; euitandus aut timēd;. s; hoīm

¶ Sequitur tractatus eiusdē cōtra superstitiones dier; obseruationem presertim Innocentium similiter Lugduni compilatus.

¶ Alpat apostolus. eos qui dies obseruabāt et annos quales multi sunt qui dies egyptios putant infaustos. amo et diē innocētuz per totū anni circulū pestiferū esse credūt. Cōtra q; sic ralis argumētatio. Si dies innocētū dicit infortunatus vel infaustus ad aliq; inchoandū. et aliq; dies sequēter p totū annū similitem situati oportet dare cām radicalē hui; infortunijs. q; nullus effect; est sine causa faciente. Si uero me ergo cā altero modo sequētū. sufficenti diuisione. Primo vel ex dispositiōe siderū fm astrologiā. Secūdo vel ex dispositiōe corporū inferiorū fm medicinā. Tertio vel a formali cōditōe seu a tota specie fm naturalē phisiam. Quarto vel ex dispositiōe morū fm moralē disciplinā. Quinto vel ex diuina ordinatiōe fm theologiā. Sexto vel ex demonū actiōe fm artē magi cā. Septimo vel ex scōz innocētū merito seu opatiōe fm religionē xpianā. Octauo vel ex obseruatiū fantasia vel imaginatiōe q; allegat expiētā. **¶** S; nulla cāz istarū sufficiens est. aut rationalis. vt hec ponatur obseruatio. nec oēs sil. Talis ergo obseruatio vana ē et reprobāda. **¶** Et primo de

Contra superstitionem

infelicitas vel miseranda est / vel culpada qz
opaciones male faciunt / iuxta vbu angu. ma
los dies Deniqz nihil e fallaci? stulti vulgi
traditioibz q vt septi? faciunt de no ca causas
Exempli gratia precipitabit aliqs ab equo
effreni? z indomito / in via lubrica. vel i su
mine summerget. cofestim vulgares vt au
dierint / assignabunt hmoi infortunij cas di
uersi diuersimode / q tñ nullaten? cause sut
huius causus / Dicit vn? q i exitu domus
obuiū habuerat vnū cattū vel leporē. vel q
in egressu hospitij offenderat pedes / vel q
mane camisiā euerfam induerat. aut calci?
dexter. p sinistro accept? fuerat. qd signū ce
sar augustus sibi reputabat infaustissimū.
Dicit ali?. Ego sic somniauerā. Crocitas
bat corn? sup tectū / aut bubo cū stridore su
peruolitaueat. vel gallus pter horā voces
dederat. Dicit ali?. Ecce mala dies erat / et
infortunata / vel egra. Dicit ali?. Luna q̄r
ta erat vel septima. aut sol i ortu. nubibz ob
nolur? palluerat. aut stella decidēs p aere
micauerat. Vel sicut apd comicū legit. In
troijt in edes ater alien? catt?. anguis p im
pluuium decidit. De teglis gallina cecinit
Interdixit ariol? aruspex (supple vel astro
log?) vetuit añ brumā noui negotij aliqd
incipe. Alij vero traducēt ad mores. dicen
tes boi tali non poterat bñ stringere q sic z
sic egerat. vel rapiendo bona vicinorū. vel
fraudādo. vel blasphemādo. aut qm ex in
iustis aut reprobis parētibz traxerat origi
nē. Longū esset oia psequi. qbz fallūt et
fallūt homies inducētes p se expientia. q̄si
certā z fundāt confictioes inanes et falsas
Æ Si aut alleget altera cā q ppter rationē
occisiois innocētū puenit istud infortunij
num i tali die / nedū in proprio z solo festo /
sed psequēter p totū annū. Istud caret ra
tione. alioqn theologi z viri religiosi atqz
deuoti deberēt istā obseruatiā magis cogno
scere z custodire. cui? oppositū inuenit qz
disuadet illā reprobāt z irridēt. Dicūt ptes
rea q hoc agere nō cedit in honore dei / vel
scroz innocētū / vel ad salutē corporalē aut
spūalem. sed vergit ad cōtumeliā dei z san
ctorū innocētū z pnicie corpoz z animaz.
Rursus talis honor magis debere si eēt ra
tionabilis dño nro Iesu xpo / z gloriosissis
me matri sue / i suis z p suis festiuitatibz / q̄s
in festis innocētū. Relinquit ergo p cā
octaua z vltima. q talis obseruatio p singul?
vel tenet / vel exercet / ex sola boim fantasia

tionē z melācolica imaginatōe. Et hec
fantasiatio supersticiosa z corrupta puenit i
hac materia sic q̄ mille. imo i mille milibz
alijs similibz / ex varijs seductioibz / seu cor
ruptela multiplici virtutis fantastice in ho
minibz / tam ex lesioe intrinseca cerebri / sic
testant medici q infinite sunt spes melāco
lie / sicut in somniatibz ita frequēter i vigilā
tibz z semidormiētibz. z manifeste in multis
egritudinibz. Prouenit rursus hec lesio ab
intrinseco / iusto dei iudicio pmittēte / p dia
bolicas illusiōes / sicut p auctoritates et by
storias posset introduci. Sunt pterea
cause p̄cūlares aliq̄ tā p se q̄ p accidens q̄
tales fantasias z supsticioes z pur vulgo di
cūt forcerias / causant aut nutriūt / q oēs ad
duas radices pmissas pnt trahi. Proueni
unt eni hmoi false credulitates z cōfite ob
seruatiōes q̄ncz. Primo ex demonū sug
gestioe z illusiōe / ad aniaz dānationē / et fi
dei xpiane subuersioez. z scroz infamatōez.
Vel secdo ex gentiliū z paganorū z aliorū
infidelium derelicta in pncipio quersiois ad
fidē xpi supstioe. Vel tertio ex poetaz
cōfictioe. Vel quarto ex magicorū malis
gna traditōe. Vel q̄nto ex fomitis origi
nalis corruptioe. sic in vi cupiscibili. ita
et i rationali. Vel sexto ex fantasia vel ima
ginatiue virtutis debilitatōe. Cui? signū est
q̄ vetule pueri puelle z idiote p̄iores sūt
ad tales supsticioes credēdas vel obseruan
das. Vñ ortū habuit illud de vetulis epis
theton. Verule fortilege. gallice vielles for
ciers. Iuxta qd vn? p̄dicās aliq̄ corā rege
et nobilibz dixit. Solebat inq̄t appropare
dici vielles forciers. videāt dñi nobiles / ne
trahāt ad se vt dicant gallice nobiles forciers /
nobiles fortilegi. Et q̄ vidit testimoni
um p̄hibuit. Attendendū illud psalmitē ad
dñm. In manibz tuis sortes mee. Qui dat
p hoc intelligi. nō i supstioibz z sortilegijs
huiusmodi fictis et pleriqz noxijs / esse cō
fidendū. Retrahūt eni spem a deo suspitio
nib? occupāt. in moribz inq̄tāt / obsantali
qn reipublice / z viā ad heredes aperūt. Vel
septimo prouenit hec corruptio iudicij ra
tionis / ex p̄meua a puero p stultas matres
et nutrices enarratiōe. Delectant eni dice
re fabulas amirabiles. z puerilis etas im
buta talibz vic repellit. qz quod nona testa
capit inueterata sapit. Vel octauo ex hū
no tiore. z diffidētia dini auxiliij / z curiosa
sciēdi fusa libidie sic patuit i saul / z in alijs

sine numero. **¶** Vel nono et supba psumptione boim q voluit reputari scire mirabilia / r despiciunt cruditos in scientijs / r inducunt p autoritate quicqd imaginant, r maxime si fuerit i terris longinqs / et audierint stulticias aliaz sectaz aut boim sibi similiu. **¶** Vel decimo et certa r excogitata pfectione / ad fallēdū alios / r irridēdū / que ad modū fit apud aliqs pueros scolasticos vlt alios mufatores. **¶** Vel vndecimo exlectione qm dā romācioz / id ē libroz cōpositoz i gallico / qsi poeticoz de gestis militaribz. in qbz maxima pofabulosa est / magis ad ingerēdū quā dā nouitatē r admiratiōnē qz vritatis cognitōez. **¶** Vel duodecimo ex inobediētia ad diuinā legē / r ex modica ei reuerētia vel cognitōe. Cui signū est q tales supstitiofi citi crederēt verbvel septis. vel narratiōibz fabulosis quāntilibz i apparētibz qz diuine auctarit / suis doctoribz. imo r facili inducunt difficultia valde opari / vt i ieiunijs r certis oratiōibz r certis votis / put dicūt vota scē katherine / qz possent induci fuare legis xpiane r facilia / sicut sunt ieiunia p ecclesiā instituta. qia oia citius frāgerēt. qz dimitterēt suas supstitiōes longe difficiliōez / q nec vnles sūt s3 in dā nationē aīa r. r sepe cozpoz vergūt. q pte rea faciūt r accersūt infortuniū / sicut dō q imaginatio facit casuz. **¶** Pro: sus vnu p talibz est salubre remediū / credere peritioribus r eis q i lege dei recte viuunt et docēt / alioqn talibz put supra tāgebāt sūt icassuz ratiocinatiōes. r porrabūt iudiciū suū s3 vtinā soli qm volūtarie se seducūt / et alios secū trahūt / put vn pncipiū tpe nro. dū inducerēt vt qrerēt p silii a sapiētibz / qz sciebat eē tales r sibi beniuolos. vtrū licite essent supstitiōes qz exercebatz credebāt Respōdit. Cur inqrerē a talibz. Ego ei scis q discōsulerēt mibi / ego tū sic agere r sic credere penitē disposui / nec omittā. Et in hac infelicitate positē r pūctus morte repēna destitit. velle r nollet. **¶** Hūc agnosces qm odit dñs obpūates vanitates supuacue **¶** Et ecōtra. Bñs vir cui / ē nomē dñi spes ei / r nū resp. in vani. et insanias fallas.

¶ Finit

¶ Itē ab eodē cācellario. viij. decembri. i 4 28. Lugduni. aduersus doctrinam cuiusdā medicā delati in mōre pessukano / sculpetis i numismate figurā leonis cū certis characteribz / p curatiōe renū rē. aliō opusculū

¶ Cuius est imago hec et superscriptio. **¶** Cōformiter ad casum ppositū de leonis imagine pro curatiōe renū / dicuntur duodecim ppositiōes cum additis que sequuntur. **¶** Prima ppositiō. **¶** Imaginū q astrologice noiant fabricatio r vsus. suspectus est plurimū de supstitiōe et idolatria / seu magica obseruatiōe. patebit ex sequentibus. **¶** Secūda ppositiō. **¶** Imaginū hmōi fabricatio r vsus. ratiōnabiliter phibitē p sacros doctores r ecclesiā. **¶** Tertia ppositiō. **¶** Imaginū hmōi fabricatores pnt r debēt p suos supiores phiberi / in qri r culpari. r si parere noluerit. p dēnari. nō obstātibz palleatis allegatiōibus suis sub titulo sub titulo astrologie. maxime qm nō sūt huius scie multū periti. s3 terminos. a veris astrologis. nō idolatris cōstitutos. **¶** Pponunt ad istarū ppositiōnū declaratiōē qz dā regule fundamētales. **¶** Et est quarta ppositiō in ordine. **¶** Omnis obseruatio cuius effectus expectatur aliter qz p ratiōnē naturālē aut p diuinū miraculuz. debet ratiōnabiliter reprobari. et de pacto demonū expresse vel occulto vehemēter haberi suspecta. Sic determinauit tpe nro sacra theologie facultas parisiē. vniuersitatis. **¶** Ppositiō quinta. **¶** Dis obseruatio quārcūm qz scā r salubris videat in decez aut viginti aut centū pteculis. si habeat vni / cā pteculā de idolatria. vel de heresi. vel de apostasia suspectā aut infectā. debet tota suspecta r infecta reputari. nisi fiat manifesta separatiō pciōsi a vili. **¶** Ppositiō sexta. **¶** Dis obseruatio ptecularis sup effectū mirabilibz r extraneis sub titulo verarū artū palliata. debet examiari ex circūstātijs libroz r autorū q obfūatiōez hmōi ptecularē tradiderūt. **¶** Pponunt psequēter ppositiōes seu regule ad declaratiōez pmissorū. r ad ptecularē applicatiōē sup imāgie leonis de q fit inqstio. **¶** Et est prima. septima in ordine. **¶** Caracteres seu figure vel lfe nō hnt vel sortunt ex cā pure naturali r corporali efficaciam. sicut nec entia mathe matica. cuiusmodi sunt figure r characteres sunt de potētijs actiuis. et in eis s3 p hū nō est bonū neqz finis. **¶** Ppositiō octaua. **¶** Caracteres seu figure vel litere nō hnt de ratiōe sua q ordinē ad aliqz effectū nisi mediāte ratiōali vel intellectuāli suba. **¶** Significare enī ē rē i intellectu pstituire.

Contra superstitionem

Propositio nona. **C**aracteres huiusmodi si habeat vel habere credantur efficaci am/oporret qd hoc sit a causa spūali/non a pure naturali et corporali/qualis causa est celi cum suis influentijs in corpora. **A**c cipiatur ex precedentibus regulis consiliuz quid agendū sit in materia p̄senti de imagine leonis cū circumstantijs. Et sit hec **Propositio prima decima i ordine.** **C**ōstat in primis ex inspectiōe qd ibi sunt caracteres. litere. figure et dictiones/que nullū effectū habent naturalē pure corporalē ad curationē morbi renū/et similitū/fm p̄positionem septimam precedentem. **I**uxta qd notet in speciali sanctus **T**homas qui tribuit astrologie/quantū rationabiliter dari p̄t ad exemplar Alberti magni magistri sui consone tamē ad fidē catholicā. **N**otet in quā in. ij. et. iij. contra gentiles i multis capitulis. a. cxij. et specialiter. cxvij. et cxvij. **Propositio. xi.** **C**onstat qd talis observatio non est posita ab ecclesia et sacris doctoribus/ tanq̄s eveniat effectus sperat̄ per miraculū diuinū. imo nec p̄ sanctos angelos dei. qui sunt administratorij spirit̄s propter electos dei ad vitā eternam magis q̄s ad curā corporalē. et medicus et astrologus verus nō hēt se multū intromittere de actionibus sanctorū angelorū circa homines. patet ex immediate p̄cedenti cum inspectiōibus iurū. et ratio satis est manifesta. **Propositio. xij.** **C**onstat qd si talis observatio n̄tatur et expectet effectus a malis angelis seu demonibus. illa est manifeste penitus reprobāda/ etiam si videat̄ si nis bonus/ vtilis vel honestus. quāto magis si esset malus vel suspectus/ sicut est inter alios. finis quest̄ p̄ simulationē astrologie aut mirabiliū effectū/ sup quibz admirāboies pauce religiōis aut fidei. **V**erū tamen circūstantie p̄dicte magis apparēbunt iuxta practicā primariū p̄positionū si reperiat̄ coniūctio illius observatiōis de imagine leonis cum alijs observatiōibus contentis in auctoribus vel libris tradētibz huiusmodi figuratiōez. **E**t hoc ideo dicitur. qm̄ ip̄ibus n̄ris inuentus est liber magnus/ continēs tales observatiōes. quarum aliq̄e videbant̄ pie et vtilēs. alie vero manifestissime erant condēnande/ et superstitiose/ et idolatrice/ et de heresi suspecte vebemēter. et vt tales fuerūt etiam igni tradite pio zelo. **T**ales multe sunt observa-

tiones apud hispanos in libro senaforas. **T**ales apud iudeos in numero. tales apud xpianos superstitiosos sicut de **R**escio quo sydrac. **T**ales deniqz practitari quocūqz ne duz p̄ vetulas sorcerias/ sed per multos arma sequētes p̄tinēt. **P**ostremo totiens occurrit ista materia/ quod si p̄ quolibet casu/ scribendū esset. scribēdi nullū esset finis. **P**oterit inter alia videri tractatulus de astrologia theologifera/ specialiter circa finē. **C**oncludit tandem et oibus practica sup hoc casu particulari/ postq̄s facta fuerint q̄ dicta sunt sumarie et de plano sine iuoluntōe p̄cessū/ maxime si delatus reddiderit se obedire paratū. sine p̄terua defensione. phibeat̄ ei de futuro qd nō amplū viatur. sed antidotis medicine cuius dicit̄ professor. **D**e p̄terit̄ aut sufficiat sine quis in familia delati/ qd honor iudicij fidei. cū plarō et officarijs suis maneat stabilitus. **E**t ita in catholica et fraterna caritate consulēdum est/ qd delatus taliter obediat sine strepitu et figura iudicij. et p̄ iudicē ita fiat. **S**i aut̄ inueniat̄ p̄terua defensio. nō p̄teruerit̄ go. sed iusticie vigor fiat. **P**articularis modus reparandi poterit esse talis. postq̄s melius et plenū informatus sup de fabricatiōe et vsu talium imaginū/ qd nō sunt fm catholicā traditionē/ p̄mitto bona fide/ qd deinceps nequaquā vsar̄ illis. **S**ed si mitius iudex velit agere/ dicat̄ hoc p̄ alii i tertia p̄sona. **P**ostq̄s talis delatus rē. fuit melius informatus rē. p̄mittit rē. **I**udex finaliter poterit declarare snias excoicatiōis cōtra oēs tales. rē. **P**roinde non valet allegatio quorūdā et historia scolastica. qd moyses fecit imagines. vna p̄ obliuōe. alterā p̄ memoria. **E**t salomō exorcismos/ qz vris sanctis cōcurrebat miraculū. vel si salomō iam erat p̄uersus ad idolatriā p̄ yrozes/ potuit dar̄ in reprobū sensū excoicitare magicos rē/ sic de nectanabo legit̄ et zoroaste. qd nascēs r̄sit/ et postea magicas artes exercuit. **D**eniqz Auicē. et similes/ de actiuitate aie rationalis i materiā exteriorē/ et fascinatōe non sunt audiendi in modo ponendi.

ExPLICIT Lugduni. viij. decēbris. 1428 per Johannem cancellariū parisiensem.

Equitur tracta **P**tus cōtra magistrū Jacobū angeli medicū studij insignis ville/ mōtis pessulancij. de observatiōe dicz quantū ad opa.

Prima conclusio

Omne opus dei sanctum est et laudabile. Probatur ratione et autoritate. Ratione scilicet quia a bono et optimo non exit aut procedit nisi bonum. Deus altissimus omnium creator est summus et optimus. Ergo omnia eius opera bona sunt. Autoritate probatur conclusio per illud sacre scripture. Genesis primo. ca. Vidit deus cuncta que fecerat et erat valde bona. etc.

Secunda conclusio

Omnes dies anni sunt opera dei altissimi. Deducitur conclusio ex textu sacre scripture. Secundo. primo. ubi per totum capitulum describuntur opera sex dierum. Et qualiter prima dei opera fuerunt dies et anni. Primum autem bonum a bono incepit operari. Hoc idem testatur regius propheta David. ita psalmus. Tuus est dies. et tua est nocte fabricatus es aurozam et solem. Quod circa canit ecclesia. Eterne rerum conditor nocte diemque qui regis et temporum das tempora ut alleves fastidium.

Tertia conclusio

Omnes dies anni boni sunt. Ita conclusio clare apparet et sequitur ex duabus prioribus. quod dies et anni sunt opera singularia / summe et infinite bonitatis. optimi autem est optima adducere. Dicere ergo aliquod dies esse natura sua malum est iniuriari deo / quod artifex est dierum et annorum. Opus namque malum maliciam arguit operantis et artificis.

Quarta conclusio

Omni anno / omni die / et hora diei / bonum et laudabile est opera quolibet sancta licita et honesta inchoare / facere / operari et perficere. Patet conclusio quod sicut dies et anni / et etiam hora diei / a deo creatore procedunt et ducuntur. Sicut et omne opus sanctum licitum et honestum / quod omni die et hora inchoatur et perficitur a deo diriguntur / inchoatur et perficitur. Dicente christo. Sine me nihil potestis facere. Et rursus euangelista Johannes ait. Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil. Intelligitur conclusio nisi precepto dei vel ecclesie illud opus inchoatur sicut in diebus festis aliquod opera laudiosa prohibentur. alias bona / nisi prohiberentur operari festo die.

Quinta conclusio

Superstitiosa et vana religio ac merito redarguenda est / non inchoare operari vel perficere certis anni diebus opus bonum vel sanctum ab ecclesia non prohibetur. Istud est expressum de mente apostoli ad Galatas. iij. ca. ubi arguit et reprehendit illos de Galacia ita dicens. Observatis dies et menses tempora et annos sequitur. Timeo autem vos ne forte sine causa laboraverim in vobis. Item si timet aliquis vel recusat bonum aliquod operari vel inchoare certo die. vel hoc est propter reverentiam et sanctitatem diei. quod vult die illum sanctificare. et si sic multo magis deberet abstinere ab inchoatione alicuius operis diebus solennibus vel festis sanctissima Nativitatis christi / Resurrectionis domini / Ascensionis et Adventus spiritus sancti / quod non faciunt observatores dierum et annorum. Vel talis observantia fit propter devotionem ad sanctos / quorum dies aguntur / vel quorum celebritas tali die celebratur. et talis devotio nullum habet fundamentum / nullam habet rationem / nisi solam voluntatem observantis tales dies. Quod si dicatur tales dies observare propter eventus et picata que consueverunt evenire his diebus inchoantur aliquid opus vel iter aliquod / hoc vanum est et superstitiosum ac sine aliqua ratione. Quolibet enim die anno et hora diei et bona et mala contingunt. Sic ergo periculum diceretur quilibet die aliquid inchoare. Vel dicatur ratio a talibus. que hec observantia quam nec philosophi / nec medici / imo nec astrologi docent. tales observantias de festo innocentium vel alijs festis. Voluntaria igitur est et absque apparentia rationis alicuius talis observantia.

Sexta conclusio

Sicut vera et christiana fides mirabilia operatur in bene credentibus. Sic et falsa et mala credulitas / deo permittente evenit malos interdum operari / vel potius demereri. Prima pars ad longum deducitur per exempla que plurima. Apostolus ad Hebræos. xi. Sed et de virtute fidei ipsa evangelia multa loquuntur. Reliqua pars conclusionis experiri quidem in male credulis / que ita deus punit propter malam fidem immo dum cognoscit dominus nimium ad herere aliquibus vanis observantijs permittit aliquos eventus contingere / et ita eos plures consequenter firmari in tali opinione / ut maior fiat cecitas eorum. et in laqueum cadant que sibi fecerunt. Preterea dum imaginatio

De erroribus

taliter obseruantiu dies ⁊ annos/actuatur
vtra nimis circa tales dies/quicquid ma-
li euenit tali die imputat malicie diei . nec
aspiciunt ad ea q̄ bñ aut prospere successerit
tali die a deo . et occupatur vis imaginati-
ua circa aliquos euentus minus bonos/q̄
non potest conuerti ad alia bona que illo
die contingunt. Quare periculū est firmare
fidē vel credulitatē/que tollit omne iudici-
um et oēm rationē ad oppositū. Unde me-
rito pmittit deus tales decipi /et in laque-
os sue credulitatis vane incidere. **R**eij-
ciat ergo fides catholica ac iudiciū exper-
torum seu virozū literatorū/tales vanitas
tes et superstitionas obseruantias.

Septimacōclusio

Victoria bellinō diei/sed soli deo attri-
buenda est/ Patet q̄z attribuere tantū op-
us est victoria diei/est tollere honorem deo
debitū cuius est vincere. Ex autē victoria
fit soli deo habetur in multis locis scriptis/
re sacre In libris Regū Paralipom. ⁊ ma-
chabeoz. Hoc testat ⁊ rec sapientissim⁹ Sa-
lomon puerbiozū . xxi . sic dices. Equus pa-
ratur ad diem belli . dominus autē salutē tri-
buet. Propterea dauid rex deuotissimus/
Quoniscunq; pugnaturus erat auxilium
dei et consiliū quesisse ⁊ inuocasse legitur.
Unde est prouerbiū vulgare. Les bēmes
font la guerre et dieu la victoire.

Incipit tractatus

magistri Johānis de gerson de erroribus
circa artem magicā ⁊ articulis reprobatīs

Ollaudān mibi nup̄ vt mos
hēt venerabiles licētiatos in
medicina oblata est occasio.
vt cōtra superstitionas obserua-
tiones/nra p̄ nefas tempesta-
te/et minus et nimis p̄ualcentes/aliquō disse-
rerē. Ea nūc seorsum ad vtilitatē aliquoz
separe curauim⁹/ne p̄mixta alijs min⁹ pla-
cerēt ⁊ min⁹ cōmode p̄dirent in publicum
Sūpto itaq; hoc puerbio p̄ thēmate De
dice cura teipm. Circa hāc inter reliq; me-
dicū decere retuli/vt esset ornat⁹ ad deū p̄
filiale subiectionē/ne quicq; impiū/vel su-
perstitionas/aut diuinis legib; aduersū/sa-
nitatis adipiscēde cā/suis egr; suaderet/re-
memoret quoz iugiter illi⁹ decretalis Cū
corpalis infirmitas rē. Incidit vt conque-
reret de superstitionib; pestiferis magicoz/et

stulticijs vetulaz sortilegaz/q̄ se p̄ quosdā
ritus maledictos mederi patiētib; pollicēt
at ego data occasiōe faci⁹ in hoc diuini-
culū lapsus suz quo vtili⁹ ⁊ q̄ in patrocinū
hui⁹ coruptele quidā adducere nitunt in-
crimē medicinā. Nōne inquit apud solē
nes quosdā medicoz tales superstitione obi-
seruatiōes inducunt/q̄s etiā scriptis suis in-
serere curauerūt. Et p̄sistūt in ligaturis in
caracterib; .i. figuris. q̄nq; i verb; pegrinis ⁊
incognitis. Quāuis autē ab ipis/ nulla p̄ ta-
lib; ratio adducatur naturalis. hñt nihilomi-
nus efficacā in curādo. Alioq; vane simo-
stulte locute fuissent de eis medicoz sapiē-
tes ⁊ scriptis inseruissent. Un̄ refert yfido-
rus . iiii . ethimol. q̄ apollo quē deū fecit an-
tiq̄tas p̄ methodica quedā .i. p̄ carmia ⁊ in-
cantatiōes. Esculapi⁹ in sup ⁊ filius ei⁹ p̄
emperica .i. p̄ experimēta/sanauerūt boīes
q̄ngētis annis añ vpoctatē/q̄ ratiocinanti-
uā medicinā q̄ vtimur adinuenit. Deinde
vox publica v̄tutib; hñōi carminatiōnū
et ligaturaz ⁊ empiricoz attestat . quā et
toto falsam dicere videt inciuile. Nec deef-
sent argumēta ad h/ ex dicis poetaz/virgī-
lij/ouidiū/lucani ⁊ alioz/et varijs q̄z gēti-
liū celebris historijs. Tur nō licebit in qui-
unt istis vti . p̄sertim cū de oipotēs v̄tutes
suas indiderit vt vulg⁹ loquitur verbis/ gē-
mis et verb; hāc dubitationē ego nūc mib;
dicis seu p̄siderationib; breuiter absolui.

Primū dictum

Probabile in philosophia natura-
li ⁊ fm veritatē fidei/certū est eē de-
mones. Primā p̄tē tenuerūt elegā-
tissimi phoz/hermes termegestes plato ⁊
oēs doctrine sue sectatores . apuleius/por-
phyri⁹ ⁊ ceteri. Doctib; ab eis editi. Hñt
bri de ciuitate dei ab augustino palā docēt
Dinc ē illa famosa inter eos distinctio de
cacodemonib; ⁊ kalodemonib; . malis scz
⁊ bonis spiritib; . Nec ē positio de existētia
demonū apud philosophātes faciliōri ra-
tione q̄ opposita defendit/saluādo effect⁹
quosdā mirabiles . q̄les referunt historie fi-
de digne in q̄libet gēte obrigisse/q̄s oēs ne-
gare p̄tinaciter preruire est . ⁊ ciuitatē hu-
manam societatemq; politicā dissipare.
quam mutua fides ⁊ credulitas vnus ad
alterum consonat / coniungit agglutinat
q; . Porro negare demones eē . negare eos
plimoz effectū opatores existere/dānā

apud christianos vt erroneum/vt impiuz
 et sacris litteris aduersum. Qua in re ridē/
 di sunt. imo dure corrigendi qui theologos
 derident/mor vt sermonem de demonibus
 faciunt/mor vt eis effectus quosdam attri/
 buunt/quasi fabulosa sit eoz rrsio. Pro/
 uenit error iste apud quosdam litteratos/
 tum ex defectu fidei. tum ex debilitate et in/
 fectione rationis. Serunt pprie animas sic
 occupatam circa corpus/circa res sensibi/
 les/aceaz sollicitas curas/vel ita in causa/
 rum picularium z visibilibus pscrutatioe
 consistunt/qz de vniuersalibus z pms en/
 tibus/ac spiritibus/nihil credere vel sape/
 re/nihil tenuiter z eleuate cogitare possūt.
 Hoc Plato dicit maximū esse impedimē/
 tum veritatis/refert se z omnia ad sensus z
 non aucti ab eis. Hoc idem Tullius hoc
 Aug⁹ in de vera religione. hoc Albertus z
 Guibelmus pisen. imo et experientia docu/
 erunt Tales erant apud iudeos saducei qz
 referente Iosepho et hieroni. negabāt spi/
 ritus esse. Tales inimici phi quidā vt tul/
 lius loquitur/tales epicurei z alij vitas pe/
 cundum eligentes. qui nil esse cōcipiūt aliō
 a corpaliibus z extensis In quoz psona lo/
 quitur Eccl⁹. z sapiēs Sapie. ij. Ita qua/
 si sint incantati et dementes/nulla sibi in/
 esse rōem/nullū spū nullos effectus spūa/
 les atqz inuisibiles iudicare vident. nō mi/
 nus errantes a nabuchodonosor qz crede/
 bat se bouem esse/et ab alijs maniacis qz
 aliq se gallos. aliq murilegos opinari sunt
 De grege talū erat insipiens ille qz dixit in
 corde suo Non est deus. qz si est deus vniqz
 est spūs. et si nullus est spūs nullus ē deus
 Reg⁹ eni ego negaui quosdā plerūqz ni/
 mis leuiter ea demonibus ascribere que fi/
 eri a causis materialibz. naturalibz. rōnabi/
 lius dicerētur. nam multas et miras in re/
 bus sensibilibus efficacias/multas virtu/
 tes existere quis abnegauerit/et qm cōbia/
 tione alteratione z cōfiguratione/sūt effe/
 ctus mirabiles. sicut ex applicatione varia
 speculoz. sicut ex celeri motu et iactatione
 quarundā rerum. sicut ex immutatione di/
 uersa imaginatiue potētie in boibus sicut
 ex alijs quidam docuerunt et opati sunt. qz
 rum opationū noticia dici potest magica
 naturalis. de qua inuestigare qzuis sepe cu/
 riosum esset z maiorū boni impeditiū im/
 mo et ad errores pnūm/non tñ est fidei no/
 stre contrarium/dum mō pbia suis conten

ta limitibus nihil impium/nihil mēdosū/
 nefarium ve miscuerit.

Secūdum dictum

Obseruatio/ad faciendū aliquoz
 effectū qui rōnabiliter expecta/
 ri non potest a deo miraculose o/
 perante/neca causis naturalibz
 deber apud xpianos haberi supstitiosa/et
 suspecta de secreto pacto implicito vlexpli/
 cito cum demonibz. Ista est doctrina scō/
 rum doctoz noiatū Augustini in loc pli/
 bus/quibz has obfuationes valide cōdē/
 nauit. v. de ciuitate dei. iij. cōfessionum. ij.
 de doctrina xpiana. Et recitatur multa in
 decretis. c. vi. q. v. et. q. vij. plibus ca. Hāc
 cōsideratiōem notauit vniqz facultas theo/
 logie in multis articulis quos ad elucida/
 tionem huius materie censuit condemnā/
 dos. ¶ Articulus tertius est talis qz inire
 pactum cū demonibz tacitū vel expssum nō
 sit idolatria vel idolatrie spēs et apostasie/
 error. Et intendimus esse pactū implicitū
 in omni obseruatiōe supstitiosa cui effect⁹
 nō dz a deo/vel a natura rōnabiliter expe/
 ctari. ¶ Porro ad sciendū qd vocam⁹ pa/
 ctum implicitū vel explicitū cū demonibz.
 et cur istud/vel nō fiat narrabim⁹ verā fidi/
 nostre traditionē. z hoc qdem breuissime.
 qm latior pscrutatio aliam facultatem eri/
 git. aliū locū et actum ¶ Tradit vera fides
 qz demones neqz sunt spūs hūane nature
 hostes acerrimi. seuissimi. astutissimi. qzuz
 violentiā impbissimamqz tyrannidē. si nō
 compesceret z frenaret diuina bonitas/de/
 hoibus actū eēt qz ipi fundit⁹ depirēt. Job
 xli. Nū est pās sup terram qz comparet ei z
 artū suus conatus oīno vanus est nisi p qz
 to pmiserit deus. ¶ Sed cur pmittat/ob/
 stupescūt insipientes corde. Pōt tñ b pmit/
 ti ob altera quoz cāz vel obstinatoz dam/
 natiōem. vel ad peccātū purgatiōem z pu/
 nitiōem. vel ad fidelū pbatiōem z exercita/
 tiōem. vel ad glē dei manifestatiōem. ¶ De
 obstinatoz dānatiōe scriptū est in ps. Im/
 misit in eos indignationes suas/indigna/
 tiōem z iram p angelos malos. et hoc ppē/
 ditnr in damnat. ¶ De peccātū purgatiō/
 ne z punitione patuit in magdalena qz sub/
 lecta erat septē demonijs. qz carnalibz vaca/
 bar vitijs fm glo. Preterea dabant excōi/
 cati ab initio eccie ipi sathane corpaliū ve/
 pandi vt spūs saluus fieret. ¶ Unus ex scis
 kk

De erroribus

patribus magna peccata obtinuit a domino / ut torquere
retur a demone / quibus careret elatione. **L**e-
terum de fidelium probatione et exercitatio-
ne / patuit in Job et Antonio et Paulo se-
cundum quosdam cui datus est angelus satanae.
Sicut enim necesse est secundum eundem apostolum be-
refes fieri. ut qui probati sunt manifesti fiant
ita fiant ad hoc illusiones filios miraculis.
quod admodum perspicue positum est Deuterio. xiiij.
Temptat inquit vos dominus si ex toto corde
diligatis eum. hec causa nostris temporibus magnam lo-
cum habet. **D**enique manifestatio glorie dei potest
esse causa talis venerationis sicut in ceco nato. de
quo est bodiernum euangelium / patuit Job. ix.
et in legione demonum que porcos intravit et
summersit. non ad porcorum punitionem sed ad
potentie christi manifestationem. **A**mplius
vero necesse spiritus dum seuire permittit. sicut non
solum apertis viribus. sed frequenter astutus do-
lis et fraudibus. non tam ad pendendum corpora
quam ad seducendum animas. eas in idolatrie et
apostasie et inferni foveam dando precipites.
Quamobrem excogitavit ut superbo / ut
fallax et dolosus. quo pacto usurparet sibi
ab hominibus honorem divinum / et a sua re-
ligione abducere reperit quosdam ex hominibus falli
magis idoneos. quales sunt omnes qui deo reie-
cto nil aliud curant / ad nihil aliud student
quam per fas aut nefas sua desideria pessima com-
pleri. **Q**uorum alij ad divitias inopes. Alij
ad honores vanos / Alij ad infames concu-
bitus. Alij ad curiositatem libidinosa / fa-
ciendi futuros / et effectus aut alia nature
secreta / damnabiliter aspirant. Tales cum as-
pererit demon intendit nunc occulte nunc a-
perte ad observandum quodam instituta sua qui-
bus mediis fide habeant optata consequi.
Suadet itaque has observaciones fieri. non quod
a seipsis habeant efficaciam aliquam aut quod per eas
ipsi necessitent. iuxta determinationem facul-
tatis theologie nup factam sed ob alteram qua-
tuor causas. **P**rimo ut dei lex pariter Se-
cundo ut ipse demon divino cultu et ritu ve-
neret. **T**ertio ut spes de deo minor aut nul-
la habeat. **Q**uarto ut fraus sua minus videat-
ur. **D**e lege dei prohibente talia habet expressis
textibus Leviticus. xix. et. xx. et Deuterio. xvij. et in
secundorum opusculis. In legibus quibus naturalibus
ita per omnem modum quibus leges transgreditur tali-
bus operam prestitit. **V**nde Exo. xxij. Malefi-
cos non poteris vivere. **C**olitis preterea demonum
per omnes sacrificia et purificationes iussas
fieri in arboribus magicis. **D**anet siquidem ipse ne-

que spiritus in priorum fantasia superbissima qua
quesivit esse filius altissimo: immo et extolli
vult super omne quod dicitur deus secundum apostolum. **E**t
ita verum est quod hi ritus tanto plus habent de
sacrilega idolatria et minus excusant / quanto
sanctiora sunt que in eis ad honorem demonum
impenduntur. **R**ursus scit ipse spiritus
anticuus quod beatus vir cuius est nomen do-
mini spes eius et non respexit in vanitates
et insanias falsas et contra maledicti sunt et
odio habentur observantes vanitates super-
vacue. **Q**uid igitur mirandum si talibus que-
rit implicare homines ad inventionibus. **P**o-
tremo. quod demon semper dare quod permittit
necesse vult necesse permittitur. ad invicem quomodo
cultores sui deputarent illos defectus
non demonum. non sine arti. sed proprie vel negli-
gentie vel impie. atque dicerent se non omnia
atque taliter observasse qualia et qualiter
beabantur. **C**onstat quod falli citius homines sub
quodam boni specie. et in hoc mira et pro-
sus miserabilis est humane cecitatis insa-
nia. quam in hac re decem aut crebra menda-
cia per unam casualiter si obtigerit veritates
excusat. ubi mille in alia materia veritates
per unico mendacio comperto despiceret
Denique tanta ad credendum prohibita / no-
tia et vanam libidinem. in tam modica fi-
de credendorum. quis non mirabitur. **D**icere
origo hic finis artium magicarum. danabili-
umque superstitionum ac nefandorum rituum.

Tertium dictum

Philosophica aut medicinalis con-
sideratio / nullatenus admittere
debet traditiones illas superstitio-
sas que dicuntur methodica vel
empirica. quarum scilicet nulla potest ratio naturalis
assignari. Itaque scribentes ea magis in se-
cuti sunt errorem vulgi. aut magorum ritum im-
pios quam medicinas rationes. **E**t mirandum
quomodo dudum a libris medicine non ius-
sa sunt abradi. ex quo enim de ratione natura-
li nihil habent illa vel innituntur operati-
oni divine et supernaturali et hoc nihil ad medi-
cum ut medicus est sed est theologie specu-
lationi remittendum. aut innituntur ope-
rationi demonis et hoc sibi nihil ad medi-
cum sed ad idolatrie cultum. **S**i vero dicitur
fieri per immutationem virtutis imagina-
tive in egrotis. quatinus fortificetur in co-
sum sanationis. aut ut cogitatio sua alio-
rum divertatur. estque hic fatior aliqua ratio

naturalis. qm̄ vim imaginatiuā plurimū
tum conferre. tū obesse regimini sanitatis
quis nesciat? Hinc est illd̄ vulgatū. **I**ma
ginatio facit calum. **A**erū caueat obsecro
medic⁹ ne volendo sanare corp⁹ alienum
seipm̄ desipiens inficiat. **Q**uo pacto infi
cietur? **H**umiliter p̄ mēdacia. dū suis patien
tibus asserit tales obfuationes efficaces eē
pro sanitatis obtentu. q̄s oīno impinen
tes/ aut fabulosas/ aut fortassis illicitas
esse agnoscit. q̄nto rectori fide spem i teo
figendā esse docet. q̄ vite h̄z et morū impe
tū. **F**am inculpat ipse rex asa. ij. **P**arali
pomenon. xvi. q̄ in infirmitate nō quesuit
dñm. s̄ magis in medicorū arte cōfusus est.
Quis nō videat maioris criminis eē. si q̄s
in talib⁹ supsticiosis spem apponat? **Q**uod si
hęc empirica et methodica supsticiosa. repe
riantur esse p̄ritus alicui⁹. t̄aro p̄niciosior
ta sunt fm̄ aug. q̄nto sunt ad seducendū
validiora. **I**lle siquidem effect⁹. cū neq̄ a
miraculo p̄ro/ neq̄ a cā naturali fieri agno
scat. vt a seductorib⁹ demonijs pueniat cō
sequens ē. **A** seductorib⁹ aut fallacib⁹. a pa
tre mēdaci. ab hoste crudelissimo/ qd̄ bo
ni. qd̄ veri. quid cōmodi speres/ tu videri.
Profecto demōnes et si sanarent corpora/ il
la sanaret deo irato. **Q**uō deo irato/ quia
certe necarent aīas. et deteri⁹ tādē varijs
incomodis suos cultores et inuocatores
afficerent. **D**eniq̄ odienda est p̄sus cor
poralis valitudo/ q̄ aīe p̄cio et morte vende
retur. **T**ec pauca si q̄s religiosa fide di
ligēter aduertit. nō eū turbabit obiectio
nes ille (opinio) quib⁹ ip̄riti a spū mali
gno. rurgidi/ obstrepere solent/ p̄tra fidei
p̄icitatē que has oīes supsticiones impias
dānat/ execrat⁹. **D**icit aliq̄ nō vanā eē
aut falsum talū noticiā/ qm̄ sua veritas
pbat p̄ effect⁹. q̄i videlz negare cōtēdam⁹
nihil a demonijs et suis cultorib⁹ posse fie
ri dñō p̄mittēre. **A**dx̄ sit **H**os itaq̄ et ma
gos p̄paradis/ et phitonissam saulis/ et sy
monē magū/ et phitonissam in actib⁹ ap̄lō
rum/ et exorcistas iudeorū/ et idola gentiū
et futura antip̄p̄ portenta. nō solū non ne
gam⁹. s̄ ea negātes reprobam⁹. **S**icut ei
vera fides mereret totari miracul⁹/ dum
opus ē ad edificatōem. ita falsa fides por
tentis et figmētis in sui dānatōes. vt alio
tum pbatōem temeret illudi. **D**icunt
alij multā in obfuationib⁹ h̄mōi sc̄ritatē
in esse. tum in p̄dib⁹ ad deū deuotissimis

tum in ieiunijs. in castitate. et vigilijs. in
thunificatōib⁹. i euchaistie etiā sumptio
tione. in ceteris deniq̄ religiosis obsequi
is. **S**i plane hic mentit iniquitas sibi. q̄si
videlz rex optimarū sanctissimarūq̄ nō eē
possit abusus/ q̄ nequior ille ē et flagicio
sior q̄ alij/ q̄si p̄te rea temō talia q̄teret
ad sanctificatōem. q̄ spurcissim⁹ est. et nō po
tius ad sui adoratōes/ ad malicie sue tegi
men. et ad sacrificiū sacrilegū. alioq̄n nun
q̄ deus. nūq̄ sancti viri q̄ deo inspirante
locuti sunt. hęc fieri tāta seueritate vetuit
sent. **H**uncq̄ insup theologiam talib⁹ est/ ad
uerlata. cui tū in hac re et suis p̄fessorib⁹
credi debet. nō indoctis mulierclis. nō im
p̄is idolatris. nō hominib⁹ datis in repro
bū sensum. **Q**uilibet ei in sua arte sapiēs
est/ et ei credi debet. iuxta maximā topicā
Dicit seruis p̄ hęc omnia intēdere ob
sequiū dei et nō diaboli **L**erte ita idolatre
ita ind̄ necatores ap̄lōz arbitrab̄ se ob
sequiū prestare deo/ nec p̄inde saluant.
Quanta queso est illa cecitas. dicere se
seruire deo/ suis maxime p̄traviando p̄ce
ptis? **L**etex quisquis relegerit has ob
fuationes nefandas/ videbit eas eque ad
malos sicut ad bonos effectus introductas
Propter qd̄ potissime teste **A**ug. de ci. dei
circa mediū magici in omni secta plectū
tur. **I**llic videre est impietatē. illic v̄tutis
impugnātōem/ in docendo furta et stupra
fieri. in volēdo scire t̄pa et momēta que p̄
posuit in sua p̄tate. **D**eniq̄ p̄figit tibi terri
minus opandi ip̄i dīne omnipotentie. p̄h̄
tuit modus quo q̄si compellat operari ip̄i
diuine sapientie/ statuit etiā finis ip̄i di
uine bonitati et clemētie. **N**as qd̄ aliud so
nant iste traditōes. scribat hoc in p̄game
no virgineo. portetur in figura triangula
ri/ cū caracteribus incognitis et thunificet
suspendat ad collum. fiant ista certis horis
tunc infra tridū aut q̄dridū/ pueniet
absq̄ vlla dubitatōne effect⁹ ille que q̄ri
mus. imo hoc sub periculo capitis asserit.
Si quidē reuelauerit deus eis. ip̄i vides
runt. nos scimus qm̄ reuelatōes diuine nō
tales sunt/ nec phibet deus. credere illud
quod dignat reuelare. **A**rguūt iterum
et nos in similit̄ eam trahere satagunt. **N**ō
ne inquit talia similit̄ fiunt aut. tolerātur
ab ecclesia/ in peregrinatōib⁹ certis in cul
tu imaginū. in cereis aut ceris aut ad b̄
dictis/ et in exorcismis. **N**ōne dicit quoti
kk z

De erroribus.

die si nouē diebus pdurat in hac ecclesia
si ex aq̄ illa pfundat/aut si tali se uoueat
imagini. aut si aliquid talium faciat. ipse
mor sanabitur vel optato potietur. Fate
or abnegare nō possumus. vlt̄a inter chri
stianos simplices sub specie religionis in
troduc̄ta esse. quoz sanctior est/omissio.
Tolerantur tñ quia nequeunt funditus
erui. et quia fides simpliciu quancz mun⁹
in aliquibus bene sapiat. regulatur tamē
7 quodammodo rectificat. saluaturqz in fi
de maiorum. quā fidem generali saltem
intēctioe in omnibus suis obseruatiōibz
presupponit. si pie et humiliter. hoc ē chri
stiane sapiunt. et si ad offensam veritatis
normā ob̄dite parati sunt. Hec autē est
intēctio. vt talia suscipiatur aut fiant nō
tanq̄ necessario efficiacia. aut tanq̄ spes
principal̄ in talibz posita sit. dō postposito.
sed q̄ pietas fidei per ista nutrit. et auget
et exaudiri meret. Secus vbi fides ledit
tur 7 diuina lex violat. Vane igitur 7 pro
terue sumit in hac re vlexemplū vel argu
mētū. ex his q̄ vulgus indoctū nō que cet
tus theologoz 7 sapientū vocz obseruatqz
Quid mirū si theologia 7 fides corrupto
res quosdā patiatur vt herencos 7 supsti
ciosos. vt temerarios assertores. quādo 7
medicina 7 philosophia 7 astrologia vera
et omis vniqz ars vt sciētia. pati tali ali
quid cognoscat: sed fundamētum stabile
stat. Tandē oppositionē suam puetunt
alij in q̄relam dicentes. Ecce talis infir
mus est/in grandē 7 lucuosaz toti⁹ gētis
vnius pditionē. ipse resp̄a a medicz. Cur
nō inq̄unt per supstitiosa curabit. p̄stūm
si p̄ supstitiosa p̄sumit in egritudine tene
ri 7 per similia p̄ mittit liberari: Nōne va
na vanis. sicut clauū clauo licz repellere?
Nōne sanitas 7 auxiliū vnde cūqz queri
possunt. sicut ab herbis ita a verbis 7 a vir
tute spiritūū. sicut a virtute lapidū vel cor
porum. Cur postremo philebit aliq̄s cog
gere demonem ad obsequendum sibi in
bonis. quādo sc̄toz plurimos vt antbidū
archiepiscopū bysontinū: 7 exorcistas ali
os ita fecisse cōmendat hystorie. Rūdebi
mus ad hoc dicentes p̄zo ad vltimū. q̄ de
mones p̄nt 7 licite p̄nt p̄ deū 7 sc̄toz eius
ad hoc inspiratos 7 electos cogi. ad p̄stan
dum hūana q̄daz obsequia. Ita enī recta
fides tenet fecisse xpm 7 moysen 7 rapha
elem angelū et dauid respectu saulis: et

sanctos quasi innumerōs demonia
corum. imo et salomonē 7 q̄sdā exorcistas
iudeoz. sic egisse videt sensisse Iosephus
quancz de salomone qui postmodū idola
tra fuit. magis dubia sit sententia. an vi
delicet de peccato in pctūm. de errore ydo
latrie in errore magicaz artium relapsus
erriterit. an deo reuelante dū bon⁹ erat ta
lia cognouerit. At vero si coactio demōis
aliter expectet q̄ p̄ miraculū deo specialē
coopante. istud false credit 7 piculose q̄ri
tur. False q̄dem p̄tē liberatē demōibus
infirmā. q̄ nec ab illis corporalibz quibz p̄fe
ctior est. nec a carminibz cogitur. Istō au
tem periculose q̄rit. qz hostis est dolosissi
mus. et nunc fin git se cōpelli p̄ tales rit⁹
impios q̄to honorari querit. 7 a fas p̄dere
Hūc perplexit respōsis iuoluit sentēctias
vt tilius loquit 7 hystorie testant. nunc se
mitas tortuosas sue fraudis mille modis
tegit. Nobis propter hoc interdica est so
cietas sua ne queram⁹ ab eo veritatez qui
mendat est. sicut xps 7 ap̄s eius paulus
ipm etiam vera loq̄ntē ommutescere p̄ce
perūt. Nō sperem⁹ insup p̄speritatē ab eo
qui hostis est. nec pactū ineam⁹ cū eo qui
infidus est. nec cōmūcū cum excomūcato
nec fidem pditori perfido adhibeam⁹. Fe
sellit reuera omis et fallit. quos sibi aut i
stitū suis creditos inuenerit. Hystorias
hoc docentes qz innumere sunt. nō nūera
mus de Juliano apostata. de zoroaste pri
mo inuētoze magice artis. de neptenabo
et ceteris absqz numero. Affirmamus
consequē cū apostolo q̄ nō sunt facienda
mala. vt bona eueniāt. Nō igit sunt male
ficia maleficis repellenda. Aliter sapre
est p̄tra fidem resp̄ere. Superest igit in omi
ni a necessitate sentire cū Josaphat rege
7 deo dicere. Cum ignozam⁹ qd̄ agere dei
teamus. hoc solū hēm⁹ refidū. vt oculos
nrōs dirigam⁹ ad te. Tentetur via natu
ralis rōnis 7 prudentie 7 artis. quantū sci
uerimus. Hoc vocatur facere qd̄ in se est
ne videat tentari deus. q̄ via naturali vet
ficiente. solum restat in dei misericōdia refu
gium. Hec asit mīa nō supstitiosis obsua
tionibz. s̄ pijs obsecratiōibz. nō demōniz.
inuocatōibus. sed vite emēdatōe. nō p̄ bo
mines reproboz. s̄ p̄batos cōparat. Si
deum volum⁹ mutare sententiā suā. nr̄az
imm meli⁹ mutemus vitā. Ecce si per
mittēte iusto dei iudicio licz occulto. fiat

in aliquo verationes et immisiones p an
 gelos malos/mediantibus pactis quondam
 sacrilegorum cum temeritate/vt p inuoluntates
 per fascinationes. aut carminaciones. quoniam
 te se prozsus ad hec inefficaces. Dicit vnus
 doctor talia si repiant/posse destrui. quibus
 amotis et dissipatis/nec spūs dissipare
 poterit a veratione. ad hoc vt pactū suū ser
 uare. et arte suā confirmare videat. aut qz bo
 na fides destruentiū opera hec dyaboli sic
 meret exaudiri. Ita egit philippus quondam
 rex francoꝝ de imagine quāda cerea quā di
 cebant baptisatam. et excreatam taliter no
 mīe suo. qz ea destructa ipse rex moreretur
 Et videbim⁹ inquit pius rex fide plenus/si
 potentior erit demon ad pdendū me. qz de
 us ad saluandū Et hec dicens certā p̄cetit
 in ignē. Ita concipe eos arbitros qz dicūt
 vana vanis esse reuellēda. et qz nō malefi
 cius contra maleficia liceat abut. S; hūa
 nam rursus impatientiā audire videor. **O**
bssecraui⁹ inquit deū nec exaudir. ieiun
 nauimus. pegrinatōes multas fecim⁹/et
 processiones. nec attendit. sic murmur re
 sonat/sic querimonia. quasi gens que fece
 rit iusticiam. et quasi popul⁹ qui nō auersus
 fuerit a deo suo. sic erecta ceruice deū suis
 petitionibus oibus volūt esse obnoxii/cum
 tamen verissime sint popul⁹ qz labijs suis
 deum honora et vtinā et hoc inuenit. nec
 verius dicere/ hic blasphemat/ cor aut eo
 rum longe est a deo. Conticescat hec ob
 stinatio diabolica/ frendens et tabescēs cō
 tra diuinā pudentiā/ qn potius patiēter
 expectem⁹. non p̄figentes terminū diuine
 misericordie iuxta cōsiliū sancte Judith. Nos
 in deū totiens reliquim⁹ et in oēm iusticiā
 imo in oēm creaturā suam. cur nō tolera
 bimus flagella p̄ij p̄ris. Nos filij nequā
 dum p filios dīentes etiā reprobos/ pla
 cuit nos punire. durū sane ē extra stimu
 lum et talem stimulū dei calcitrare p ipa
 tientia. qz duplici cuspide mortis in aīa
 et corpe recalcitrantes feriūtur. **H**ec in
 terim de tota collatōe p medic⁹ antedicta
 libuit excerpere. **P**lacuit insup tetermi
 nationē sacre facultatis theologie/ cuius
 mentio facta est huic opusculo cōnectere
 quia ad dictorū firmitatē/ etiā nō medioc
 riter vtilē iudicauit. **D**atū p copīā sub
 signo et subscriptione me innotarij publici
 a subscripti.

bus/ cancellari⁹ ecclie parisiensis. et facul
 tas theologie in alma vniuersitate p̄ficiē.
 matre nra/ cum integro diuini cultus ho
 noze spem h̄re in dño. ac in vanitates et in
 sanias fallas nō respicere. Et antiq̄s late
 bris/ emerges nouiter erroris feda collu
 uio. recogitare cōmonuit. qz plerunqz veri
 tas catholica ap̄ studiosos. in sacris litter
 ris ap̄tissima ē que ceteros later. nimirū
 cum hoc p̄p̄riū h̄is ois ars/ manifestā esse ex
 ercitatis i ea. sic qz exinde p̄surget illa ma
 xima. Quilibz in sua arte perito credendū
 est. **H**inc est. **O**rdinū illud qz Hieronim⁹
 ad paulinū scribens assumit. **Q**uod medic⁹
 corū est p̄mittit medici. tractant fabrilia
 fabri. **A**ccedit ad hec i sacris litteris aliud
 speciale. qz nec experientia nec sensu p̄stant
 vt alie artes. nec p̄nt oculis circūvolutis
 nule vicioꝝ facile deplendi. eccecauit enī
 eos malicia eorū. **A**ut siq̄dem ap̄stol⁹ qz p
 pter auariciā multi errauerūt a fide. pro
 pterea nō irōnabilē idolorū seruitus ab
 eodem nomiat. **A**lij p̄ter magnitudinē. qz
 cum cognouissent deū nō sicut deū glificas
 uerūt in omnē idolatrie impietate. sicut
 idem cōmēorat corruerūt. **P**orro salomo
 nem ad idola. et vidonē ad magicas artes
 p̄traxit effrena voluptas. **A**lios ad hoc ip
 sum intorsit supba curiositas. inuestigan
 dorūqz occultorū dira cupido **A**lios postre
 mo misera timiditas. tota ex craftino pen
 tens/ in obfuarōnes supstitiosissimas im
 piatqz repulit. quēadmodū ap̄stol⁹ **L**ucanū
 de filio pompeii magni. et ap̄stol⁹ historicos de
 plurimo notatū est **I**ta fit vt recedens pec
 cator a deo. declinet in vanitates et insani
 as fallas. et ad eū qui p̄ est mēdaciū. tan
 dem imprudēter palā apostasiādo se p̄uer
 tat. **S**ic saul a dño derelictus phitonissay
 cui prius aduersabat p̄sultit. sic octoyias
 deo isrl̄ sp̄zeto. misit ad p̄sulendū deū acca
 ron. sic teniqz om̄s eos/ qz fide vel ope abs
 qz deo vero sunt/ vt a deo falso ludificētur
 necesse est. **H**anc igit nephariaz pestife
 ram mōstriferāqz insaniā fallay cū suis
 heresibz atominationē pl̄ solito nraetate
 cernētes inualuisse/ ne forsan xp̄ianissimū
 regnū qz olim caruit mōstro. et deo prote
 gente carebit. inficere valeat tā horēde
 impietate et p̄niciosissime cōtagionis mon
 strū. cupiētes tot⁹ conatibz obuiate. **D**e
 mores insup nre p̄fessionis. pioqz legi ze
 lo succensī paucos ad hanc rem articulos/
 bk 5

Auersis or̄p̄dore fidei zelatori

De erroribus.

damnationis caetero. ne princeps fallat incogniti. notare texerim. Rememorantes in cet era innuera. dictu illis sapiētissimi doctoris Aug. de supstitiois obfuationib⁹ q̄ q̄ talib⁹ credūt. aut ad eorū p̄mū eites aut suis tomib⁹ introducūt aut iterrogāt. Sciāt se fidē xpianā ⁊ baptisimū puuicasse et paganū ⁊ apstatā. i. retro abesūt. ⁊ dei inimicū ⁊ irā dei grauter in eternū incurrisse. nisi q̄s eccliaſtica p̄nia emēdat do re cōalief. **Dec ille.** Necq̄ tñ intentio nra est in aliquo derogare q̄buscūq̄ licitis et veris traditōib⁹. scientijs ⁊ artib⁹. sed in nos errores ⁊ sacrilegos insipientiū. ⁊ rit⁹ ferales. p̄ q̄nto fidem ortodoxā ⁊ religio nē xpianā ledūt. cōtamināt. inficiūt. radicis q̄ntū fas nob̄ est extirpare satagit mus. et honore sui sincere relinq̄re vitat.

¶ Est aut prim⁹ articulus. Q̄ p̄ artē magi cas et maleficia ⁊ inuocatiōes nefarias/ querere familiaritates ⁊ amicitias ⁊ au/ palia demonū nō sit idolatria. **Error.** qm̄ demon aduersari⁹ ⁊ p̄tinax ⁊ implacabilis dei ⁊ hoīs iudicat. Nec ē honore vel domi nū cuiuscūq̄ vere seu p̄cipatue vel ap̄ri tudinali susceptū. vt alie creatē rōna les nō dānate. nec in signo ad placitū in/ stituto. vt sint imagines ⁊ tēpla. deus in ipsis honora. **¶ Articulus scōs.** Q̄ dare vel offere vel p̄mittere demonib⁹ q̄lecūq̄ rem. vt adimpleāt desiderij hoīs. aut in honore eorū aliqd̄ osculari vel portare. n̄ sit idolatria. **Error.** **¶ Articulus tertius.** Q̄ inire pactū cū demonib⁹ tacitū vel ex pressum. nō sit idolatria vl̄ spēs idolatrie et ap̄stasie. **Error.** Et intēdum⁹ pactus eē implicitū in oī obfuatione supstitioſa. cui⁹ effectus nō t̄ let a deo vel natura. rōnabi liter expectari. **¶ Articulus q̄rtus.** Q̄ per artes magicas demōes i lapidib⁹. anulīs sp̄ualis. aut imaginib⁹ nose eorū p̄secratis vel poti⁹ execratis/ includere/ cogere vl̄ ar tate. vel eas velle viuificare. n̄ sit idolatria. **Error.** **¶ Articulus v.** Q̄ licitū sit magicis artibus vel alijs q̄buscūq̄ supsti tionibus a deo aut ab ecclia p̄hibitis. ali qua facere p̄ q̄scūq̄ bono fine. **Error.** quia scōm aplm̄. Hō sunt faciēda mala vt bo na eueniāt. **¶ Articulus sextus.** Q̄ licitū sit/ etiam p̄mittendū maleficia maleficijs repellere. **Error.** **¶ Articulus septim⁹.** Q̄ aliq̄s cū aliquo possit dispensare in q̄ cūq̄ casu. vt licite talib⁹ vtat. **Error.**

¶ Articulus octauus. Q̄ artes magice ⁊ files supstitiōes ⁊ earū obfuationes sint ab ecclia irrōnabili p̄hibite. **Error.** **¶ Arti culus non⁹.** Q̄ deus per artes magicas et maleficia/ inducat. demōes p̄pellere suis inuocantib⁹ obedire. **Error.** **¶ Articulus decim⁹.** Q̄ thurificatiōes ⁊ suffumigatiō nes q̄ sūt in taliū artū ⁊ maleficioſū ex eratio/ sunt ad honore dei ⁊ ei placeāt. **Er roz ⁊ blasphemia.** Q̄si deus alias nō p̄hi beret vel puniret. **¶ Articulus xi.** Q̄ tali bus ⁊ talib⁹ nō est sacrificiū seu imolare demōibus. ⁊ ex p̄scōnti dānabili idolatra re. **Error.** **¶ Articulus xii.** Q̄ xba scā ⁊ orōnes q̄dam deuote ⁊ ieiunia ⁊ balnea tiōes ⁊ cōtinētia corpāl in pueris ⁊ alijs et missay celebratio et alia opa de genere bonorū q̄ sūt p̄ exercēdo hmoi artes erui sent eos a malo ⁊ nō poti⁹ exalient. **Error.** Nam p̄ talia sacre res. imo ipse de⁹ in eu charistia demōib⁹ temp̄at immolari. ⁊ b̄ pcurat demon. q̄ vult in hoc honore sūt altissimo. vel ad fraudes suas occultādas vel vt simplices illaq̄at facilius ⁊ dānabi lius pdat. **¶ Articulus xiii.** Q̄ sci p̄be te ⁊ aliū p̄ tales artes habuerūt suas p̄be tias et miracula fecerint. aut demōes expu lerint. **Error ⁊ blasphemia.** **¶ Articulus xiiii.** Q̄ possibile ē p̄ tales artes cogere lib̄tū hoīs arbitriū. ad voluntatē sine vesi detū alteri. **Error.** Et conari facere ē im piū ⁊ nefarium. **¶ Articulus xv.** Q̄ ideo artes p̄fate bone sunt ⁊ a deo. q̄ licet eas obfuarē. q̄ p̄ eas q̄scūq̄ vel sepe euenit. sic vtentes eis q̄rit vel p̄dicūt. vl̄ q̄ bonum q̄scūq̄ puenit ex eis. **Error.** **¶ Articulus xvi.** Q̄ p̄ tales artes demōes veraciter cogunt ⁊ cōpellunt. et n̄ poti⁹ ita se cogi fin gunt ad seducēdos hoīs. **Error.** **¶ Articulus xvii.** Q̄ p̄ tales artes ⁊ rit⁹ impios per sortilegia. p̄ carminatōes. p̄ inuocatio nes demonū. p̄ q̄sdāz inuoluntatiōes. ⁊ alia maleficia. null⁹ vnq̄s effect⁹ ministerio de monū subseq̄tur. **Error.** Nā talia q̄scūq̄ p̄ mittit de⁹ p̄rigere. vt patuit in magis p̄ba raonis ⁊ alibi pluries. vel ad p̄batiōes si deliū. sicut h̄ Deuterof. xij. vel in q̄run dā hoīm dignā flagellatōz. vl̄ q̄ abutētes seu cōsulētes p̄f malay fidē. aut alia p̄cā nefaria data sūt in reprobiū sensum. ⁊ de merent sic illudi. **¶ Articulus xviii.** Q̄ b̄ boni angeli includant in lapidib⁹ ⁊ conse crent imagines vel v̄stūta. aut alia faciāt

que in istis artib' continent. Error & blasphemia. **Articul' .xix.** **Q**uod si quis v'p'p'pe vel edi vel alteri animalis, vel p'gamenu' v'irgineu', aut coriu' leonis & filia h'ant eff'icacia ad coged'os vel repellendos demones ministerio hm' oi' artiu'. Error. **Articulus .xx.** **Q**uod imagines de ere vel de plumbo vel auto vel de cera alba vel t'ntea vel alia materia, baptisate & exorcisate, & sacrate, s' pot' exorcate s'm p'dictas artes, et sub dieb' certis, h'ant vtutes mirabiles q' in libris taliu' artiu' recitant'. Error in fide, in p'philosophia naturali & astrologia vera. **Articulus .xxi.** **Q**uod v'ri talib' & fide da re, no' sit idolatria & fidelitas. Error. **Articulus .xxij.** **Q**uod aliq' demones boni s'nt aliqui benigni, alij oia sci'etes, alij nec saluati nec d'antati. Error. **Articulus .xxij.** **Q**uod fumigato'es q' s'nt in hm'oi' opato'ib' couertunt in sp'us, aut q' s'nt debite eis. Error. **Articulus .xxij.** **Q**uod vnus de mon' sit rex orientis, & p'tim suo merito, alius occidentis, al' septentrionis, al' meridiei. Error. **Articulus .xxv.** **Q**uod intelligentia motus celi, insit in aiam r'onale h'ant corp' celi in corp' h'uanu'. Error. **Articulus .xxvi.** **Q**uod cogitatio'es n're itellectuales & volutio'es interiores, imedia te caulent a celo, & q' p' aliquam traditio'em magicam, tales p'nt sciri, & p' illa de eis certitudinalit' iudicare sit licitu'. Error. **Articulus .xxvij.** **Q**uod p' q'scunq' artes magicas possumus deuenire ad visionem diuise essentie vel sc'd' spirituu'. Error. **A**cta sunt h'ec & post maturam creb'itatem in ter nos & deputatos n'ros examinatione' co'dusa, in n'ra & gregato'e generali p'fius apud sc'ri' maturinu' de mane sup' hoc specialiter requisitos Anno d'ni. M.ccc.ccc.iiij. die, xix. mensis sept'eb'ris. In cui' rei restio'ni' sigillu' dicte facultatis p'ntib' l'ris duximus apponendum. **Finit.**

Incipiunt propositiones venerabilis cancellarij p'fien. Johannis de gerson sup' assertio'ib' fr'is mathei galton ordinis p'dicator' in co'cilio co'stantiensi in causa fidei de vera religio'e & p'fectione. Quibus p'positionib' tredecim doctores maiores, quos p' tunc mund' h'uit in theologia de diuersis vniuersitatibus contra predictas assertiones adhe'ret.

Reuerendissimo in x'po p'ri ac d'no p'stantissimo d'no Ant'onio cardinali veronensi Joh'es cancellari' p'fien. h'uit o're dire Reuerendissime p' sup' scedula p' reuerendissima p'finitate v'ram ex commissio'e d'ni n'ri mihi transmissa, r'ideo p'formu' ad res'ponso'ne' reuerendissimi p'f'is ac d'ni mei ac p'ceptoris p'apui d'ni cardinalis cameracen', qua' r'atione' in scriptis ego vidi, et huic adhe'reo, par' si op' fuerit ad declaratio'ne' no' verio're, s' forte latio're. Scriptu' const'arie p'ria ma'u die tertia Ap'alis anni millefimi q'd'ringentesimi decimoctau'i.

Ad elucidatio'em v'itatis & ad obedientie merit' ser' p'positio'es seqn'tes cu' totide' corollarijs offerunt vobis reuerendissimo p'ri d'no cardinali veronensi iudici i hac p'te p' me Joh'em cancellariu' p'fien. **P**rima p'positio. **S**ola religio xp'iana est p'p'rie v'e & ant'onomatice diceda' religio qua' x'ps ob'f'uauit p'fectionissimo et sumo mo'. Pat' p'la ps. qz ex'tra fligione' xp'iana' no' est sal'. Sc'da; p're nullus p' negare xp'ian'. qz sic eaz vocuit x'ps in eu'angelio, sic r'fecit, qz cepit facere et docere. **S**ecunda p'positio. Religio xp'iana no' obligat ad ob'f'uantia' p'silior', ne qz cu' voto neqz sine voto, patz qz iam no' e'ent p'silia s' p'cepta. **T**ertia p'positio. Religio xp'iana p' absqz voto obligate ad consilia p'fecte, imo p'fectissime ob'f'uari. Patz de x'po q' no' legit' vouisse p'silia, q' fuit t'n' sue legis p'fectissim' ob'f'uator. Pat' et isup' de ap'lis & discipul' & xp'ianis i p'imitia ecc'ia, quoz multi erat' v'ozati, mul'ti possessiones habuer' q'dam in co'i, quidam in p'prio, multi subijciebant' solis p'elatis suis, ep'is & curatis. Constat itaqz q' no' erat' de religionib' basilij vel augustin'i, qz nondu' fuerat' institute, vel p' ecclesia' approbate, nec talib' regulis subdeyban'. **Q**uarta p'positio. **R**eligio xp'iana n' requit ad p'fectione' sui ob'f'uatione's tam in p'ceptisqz in co'silijs, q' sup'addat' alia religio, q'les dicitur ob'f'uationes institute p' sc'tos Basiliu' et Aug'. et q'les Anselmus vocat religio'es facticias, p'z ex p'cedentib'. **Q**uinta p'positio. **R**eligiones hm'oi' facticie satis improprie & abusive & forsan arrogate' dicte sunt stat'us p'fectionis, p'z qz stat' homines im'p'fectionissimos tales religiones p'fiteri, sic no' **ks 4**

Propositiones in causa fidei

tat Aug. q. nō priores repit q̄ eos qui in
hmoi religionib⁹ defecerit. S; aliūde dēla
rat hēc abūsiō vel vsurpatio noīs. qz scōm
illos q̄ nouit. post scōs doctores. vñ sūt ra
li vocabulo stat⁹ pfectōis. Ne stat⁹ non
dicit ap̄d religiosos pfectōem habitā vel
adq̄sita. sicut ē de statu plator. s; tñ modo
dicit pfectōem adq̄rendā. Constat autē qz
pfectio adq̄renda nō ē iam adq̄sita. Et iō
melt⁹ nomīnaret vīe qdā vel instrūtra seu
dispositōes ad pfectōem adq̄rendā. quas
dicerēt status pfectōis. imo ⁊ sicut hmoi
status sic dicit⁹. dirigit ⁊ iuuat quosdā ad
perfectiorē obseruatōnem vere religionis
xpiane. sic ⁊ multos impedit atqz p̄cipitat
quos tut⁹ fuerat in seculo remāsisse. quia
displicet deo stulta ⁊ infidelis pmissio. q̄
s; vel indiscrete sumit. vel nō obseruatur.

Sexta p̄p̄. Religio xpiana pfecti⁹
potest ⁊ debet obseruari a papa. cardinalib⁹
et prelatib⁹. etia; si nullo voto sint astricti.
vltra legē rei. q̄ simplices religionū facti
ciar p̄fessores. Patz qz sunt in statu perfe
ctionis exercende.

Primū corollariū.

Sequit primo qz acceptio religio
nis sicut s; matheus iacobita de
scribit i scōa acceptōe vbi vult de
clarare qd ē pprie ⁊ antonomatice religio
est nedū stulta ⁊ insana. s; ⁊ heretical blas
phema. qñ dicit sic. Alio mō inq̄t accipit
hoc nomē religio. s; qz a religādo. s; pur
bō obligat se ad ea que p̄nēt eēntial: ad
statū pfectōis. Et illo mō s; antonomati
ce tñ de illis q̄ sunt in aliq̄ re approbatz
regulis pprie dicit. p̄fessi cuiusmōi sūt Au
gustinū Basilij Bndicti Francisci ⁊c. Patz
corollariū ex p̄cedentib⁹ deducendo ad s;
incōueniēs. qz xps ⁊ papa ⁊ plati n̄ obser
uauerit vel obseruat eēntialē statū pfectō
nis. qz s; nō p̄fessi sunt regulas p̄dictas
imo nec debent dici de vera religioe. nisi
improprie ⁊ analogice. extra primaz p̄posi
tionē q̄ solide fūdata ē. Nec ē credibile
qz aug⁹ ⁊ sc̄s ⁊ h. hoc somnauerit. Cū ⁊
si possint in religioe xpiana assignari duo
modi viuēdi. seculariū videly ⁊ illoz q̄ p̄
fitent religioes facticias. quos cōis vltis
religiosos appellat. Nō tñ ita distinguūt
isti modi. qñ multa q̄ ueniūt talib⁹ reli
giosis. cōueniūt ⁊ uenire possint vere et
meritorie multis secularib⁹. imo ⁊ p̄feci⁹

sicut patz de prelatib⁹. q̄ sunt i statu pfectōis
exercende. tñ maiores q̄ minores sic sūt
curati. put multi tenēt extra sc̄m thomā.

Secundū corollariū

Sequit scōo qz extra religioes factici
as p̄t aliq̄s cū voto simplicia. vel sine vo
to xpiana religioe in suis p̄ceptib⁹ ⁊ cōsi
liis p̄fecte obseruare. Et dicere qz tale voi
tū simplex si fieret eēt nullū. et p̄ nō voto
deberet cōputari. est ap̄tissim⁹ error ⁊ insa
nus. sic tñ iste stat⁹ ponit circa finē. ⁊ in fi
ne sui scripti vltimū.

Tertium corollariū.

Sequit tertio qz tota doctrina fratris
isti inuitit stulte ⁊ insane fantasie. imo
et blasphemie. Propterea si est mirandū
si hoc incōueniētū dato multa posuerit ⁊
deducere conat⁹ est. Et qz implicet cōtra
dictionē aliquē de seculo seruare siliū
paupertatis vel castitatis vel obedientie. imo
qz hoc est mortale p̄ctm̄ extra religioes fa
cticias q̄s solus vocat veras religiones.
Et qz papa si posset dispensare qz aliquis
in seculo sic obseruaret cōsiliū paupertatis
⁊c. Et qz dices oppositū ē heretic⁹. Nec va
let ratio sua qz si secularis voueret pauper
tatē ageret extra illō p̄ceptū. Nō ocades
qñ multis modis posset secularis sicut et
religiosus viuere rectē ⁊ sufficiētē in cō
muni sine pprio. imo et nihil balendo nisi
labores manū suaz. P̄t etiā aliq̄s de se
culo sicut p̄fites ⁊ vep̄ ē. vouere solēnter
castitatē. patet in sacerdotib⁹. Cur nō s;
muliter vouere poss; obedientiā plato suo
seculari. ⁊ cū secularib⁹ viuere in cōmuni.

Quartū corollariū.

Sequit q̄rto qz fautores et defensores
isti fr̄is sunt arcēdi seu repellēdi. ⁊ nisi re
sistete voluerint. graui⁹ puniēdi. ita tñ qz
nō laxet nimia licētia ad defensionē legat
dor ⁊ legutar. si repiant effrenes ⁊ discō
li. ⁊ scādaloſi in suis obseruatōib⁹ p̄firi
in p̄temptū prelatorū suoz seculariū ⁊ cura
torum. iuxta mentē decretaliū. cōtra tales
editurum.

Quintū corollariū.

Sequit quinto qz dñs n̄ papa q̄ seclā
ris ē. ⁊ s; h̄i sui cardinales ⁊ plati s̄a maio
res q̄ minores de seculo debent celeriter

et vehementer operari dare / q̄ talis doctrina pestifera ac blasphema atq; iniuriosa eis extirpet iudiciali et publice. ne secpat in maiorem perniciem.

¶ Tertium corollarium

¶ Sequitur sexto / q̄ si auctor tal' doctrine cū suis fautorib; inueniat pertinac' r' argo- gans. r' a lōgo tpe. tā p̄tra p̄latū suū. q̄ m̄gr̄os r' doctores. tā in s̄bis q̄ in scriptis debet sic attestari. q̄ nō habeat facultates reddendi r' veteriora perpetrādi. sicut iā d̄z hoc pluries fecisse recedēdo. s. a plato suo et iudice. r' d̄sequē se ab hoc consilio. Alia sunt de validis medicantib; r' de actiōe contra iura canōica que dimitto.

¶ Sequitur tenor re-

sponsoris dñi cardinalis Lameracen. de qua supra.

Reverendissime p̄ et dñe super scedula papirca sigillo v̄fo sigil- lata mihi ad instigatoriū in i- tiam in q̄dā causa fidei. tñdeo deliberatione in eā istam eē p̄ p̄nti. q̄ coram reuerēdissima p̄mitate v̄ra cōnocent' theologo qui sunt in hoc sacro cōcilio / q̄to p̄ponat materia. vt cōmunicatis inuicem cōmuni deliberatiōe sine cōtentione dicat tandē vnusquisq; in publico id q̄ sibi vi- debit s̄formiter ad sacra scripturā. Et il- lic ego i fauorē fidei volo libēter interesse Non enī debet tal' materia in teneb; vel p- ticulariter terminari. s; cōiter r' in luce. vt q̄lib; q̄ intererit possit v̄l docere v̄l doceri dñi se mutuo q̄libet itelligit. et talē modū seruari in h̄ p̄cilio in causis fidei mihi cō- missis. Et nihilomin' q̄ nescio si occurre- rit occasio q̄ n̄ posses interesse i p̄uocatiōe p̄missa. dico q̄ mihi occurrat vt sequē.

¶ Propositiones siue p̄lones sup̄ q̄to fit in quisiō. h̄nt fundamētū prime cōclusionis p̄ncipale q̄d ē erroneū. repugnās nedū rōm theologice r' morali. s; etiā obfuarōi p̄mitate ecclie q̄ scribit' Act. iij. vbi sic in forma d̄z. Multitudis autē credentium erat cor vnū r' aia vna. nec quisq; eorum q̄ possidebat aliqd suū eē dicebat. s; nec q̄s q̄ egeus erat inf̄ illos r'. Constat itaq; q̄ i illa congregatiōe p̄mita fuerit mlti v̄ro- tati. et alij diuersariū cōditionū seculares qui. s; n̄ erāt astricti p̄ votū ad tria cōsilia euangelica. castitatis obediētie r' paupertat' que admodū sunt p̄fessi religionū. p̄ beatū

Basilii b̄ndictū r' aug. ac filios. Introducta r̄. q̄s iste ponēs h̄mōi cōclusiones / apely- lat veras religiones tanq̄ extra illas non sit vera religio / q̄d falsus ē. imo hereticū si sic p̄ p̄cisionē intelligat. Quā xpiana vera est religio etiā ap̄d seculares. vt iacob' in canonica sua notāter expressit. Sūt pre- terea in dict' p̄positionib; multe clausule apposite. v̄ltra predictū p̄ncipalē funda- mentalē errorē q̄ seculares n̄ p̄nt viuere sine. p̄prio q̄ continet magnā temeritatem scandalū atq; p̄teruā. r' q̄ possent singillatī reprobari. vt q̄ dicere oppositū illi' q̄d ali- que cōclusiones h̄nt continēt. sit hereticus q̄ sit implicās contradiciōne q̄ sit p̄ctū mortale. q̄ omīs faciēs contra iura cano- mica. peccat mortale. et ita de filio. Est igitur deliberatio mea. q̄ p̄ ista r' similia q̄ tractat' vel libellus a q̄ sunt extracte con- clusiones seu p̄ositiones a iudice continet d̄anand' ē. vt errone' r' temerariū r' scan- dalosus. r' vt dogma falsū sacre scripture contrariū. Et p̄ consequē q̄ tractat' ē here- ticalis r' igni tradēdus. Ceter' de cōposito re tractat' / delibēt dñi iuriste. istis attē- tis. q̄d agendū. In testimoniū p̄missor' p̄pria manu subscripsi Vester tot' Petrus cardinalis Lameracen. ¶ Finit.

¶ Sequitur cōclusio

nes fr̄is Dathel grabou ord̄is predicatorū in sacro cōcilio Constātiē. oblate ad examinandū. contra q̄s cancellari' p̄ficiē. p̄positiones scripsit supra.

Beatissime p̄ exponit' sc̄ritati ve- stre et parte v̄ri deuoti oratoris fr̄is Dathel grabou / conuētus r̄ysmarien. puincie saxonie or- dinis predicatorū. ac merzeburgen. dioce. Quō cū lector ipse ex̄ns i puētū gronigen. dioce' Traiectū. dicte puincie r' ordinis videret q̄ p̄les p̄d̄as ser' v̄riusq; noue religionis h̄itū allūmē. r' conuētula fa- ciētes. nullū h̄itū approbatū p̄ficiētes. sta- tuētēsq; sibup̄lis superiores p̄ libitu volū- tati. r' s; simulata deuotione p̄lm attrahē- tes. r' multa s; veritatē sacre scripse ac sa- cros canones attrēptantes. r' de elēosinis p̄p̄fidelū domos sūptuosas ad modū mo- nasterior' regulariū edificātes. r' se inuicē in eis includētes cū obfuarōe q̄rundā r̄i- tum minime per eccliam approbato- rum. Cepit super hoc ap̄d semetipm̄ ar- dētē cogitare. r' an hoc stātūo regul' fidei

Conclusiones fratris

et sacris canonibus ecclesia dissimulare debet. Reuoluentibus diligenter sacre scripture sanctorumque doctorum libros et sacros canones quasdam conclusiones reprobantes illo modo viuendi extrahit et scripture comedauit. Quarum una principalis est, ex qua alie deducuntur exceptis paucis. Nullus potest licite et meritoze, imo nec veraciter, obedientie paupertatis et castitatis, vniuersalia conuincuntur, extra veras religiones manendo adimplere. Ex qua sequitur immediate formalis sequentia articulus seu conclusio nona in ordine quod nullus potest predictum paupertatis consilium meritoze, imo nec vaciter obsequiare, nisi fuerit in statu ipsius perfectiois siue vere religionis. Et dico notate de istis tribus consilijs simpliciter seu vniuersaliter sumptis. Scilicet quid dicitur in aliquo casu possunt laudabiliter et meritoze extra religiones obsequari. Quod enim aliquis secularis dat elemosinam in casu aliquo, quod casus de necessitate precepti non tenet, implet illud consilium paupertatis in illo casu tantum. Et quod continet se ab yxoribus amplexibus tunc illo quod illud facere non tenet, implet consilium continentie in illo casu, et sic quid tenet. Quod etiam dicitur alicui suo prelo curato vel episcopo, in casu quod hoc de necessitate precepti non tenet obsequat illud obedientie consilium in illo casu. Et ista precepta extra religiones viuentes voto vel sine voto deo offerre. Unde dicit sanctus Thomas, secunda secunda, quod in seculo viuentes aliquid deo dant et aliquid sibi reseruant, et sic hoc placet ecclesie subdunt. Regulares autem optant totum deo quod habent ratione holocausti offerre, et hoc fit et fieri potest in partibus consilia vniuersalia predicta. Et idem dicit ibidem quod ad seculares pertinet tantum particularia vota offerre, ad regulares autem vniuersalia vota. Unde particularia vota dicuntur sacrificia more veterum, de cuius ratione fuit de offertorio deo oblato parte dare et parte retinere. Vniuersalia vero vota holocausti sunt dicuntur, de cuius ratione fuit totum deo offerre et nihil retinere, quod pertinet ad solos religiosos se et sua in modum cuiusdam holocausti deo dedicantes. Ex quibus sequitur vnde prima quod abdicare quicquid omnia propter christum extra predictas religiones manendo, seu nisi veram aliquam religionem ingredias est sibi et suis quorum cura sibi incumbit vitam subtrahere, quod est homicidium totum hominem committere, et eius cure subditur. Hec est de mente sancti Thomae, secunda secunda, quod xxxij, argumento. Et quibus sequitur quod nullus potest abdicatorem omnium

propter christum facere extra veram religionem manendo sine peccato mortali, quod subtraheret sibi vitam. Ex quibus sequitur quod omnes peccati qui bona sua simpliciter in elemosinam largiuntur extra religionem veram manendo, quod est tertia conclusio in ordine. Et etiam quod peccent, quod sua propria resignant non intrantes religionem aliam, quam approbata est, quod est decima octaua in ordine coincidentis cum tertia immediate precedente. Ex quibus sequitur decima quod reputantes se bene facere assumendo predictum consilium paupertatis remanendo in statu seculari, mortaliter peccant. Ratio quod talis non est assumptio ipsius nisi fantastica, puerilis et non vera, ut docet dominus Iobannes, xxxij, in quibusdam extraneis. Gloriosam ecclesiam, et ratio idem conuincit. Ex quibus sequitur quod seculares credentes se mereri tali abdicatorem in seculo seculo manendo vitam eternam credunt se posse mereri vitam eternam mortaliter peccando. Ex quibus sequitur quod aliquis sit voluntarie pauper propter christum in seculo manens omnino nihil habendo, nec etiam ipsam voluntatem habendi, propria induit omnino contradictionem, et quia includit quod secularis sit religiosus et econtra, quod est omni contradictione. Ex quibus sequitur quod non effundi omnes opes simul ab his qui volunt in statu seculari remanere, reducitur quasi immediate ad illud preceptum decalogi non occides, vno casu tantum tempore secundum expositionem sancti Thomae, quod xxxij, allegantis ad confirmatorem dicti sui Ambrosii dicentem in primo de officijs, Deus non vult simul omnes opes effundi, nisi forte ut helise, qui macrauit boues suos, et parauit pauperes, ex eo quod habuit vix nulla cura teneret domesticam, sed ut se daret in prophetica disciplina, quod verbum, nisi forte ut helise, exponit sanctus Thomas, nisi quis velit statum suum seculo laicam mutare per religionis ingressum, aut principem de extrema necessitate liberare, et. Et iohannes in summa confessus, sub aliis verbis nisi quis velit ex toto seculo relinquere. Et magister summe summarum titulo de elemosina dicit idem et loquitur ibi Ambrosius de effusione seu abdicacione actu habitorem ex quibus possit hoc conuenienter vitam transigere secundum conditionem status et persone. Ex quibus sequitur quod dices pertinaciter omnia esse meritoze abijcienda propter christum in seculo manenti, hereticus est dicendus, excepto vno solo casu de liberando principem de necessitate extrema per quem, et. Ex quo sequitur quod proprietas est

poralif retū & statū seculari essentialit an
nera. Et p̄ sc̄q̄ns d̄ns papa salua aucto
ritate sua non p̄t dispensare cum seculari
tribus. vt om̄ibz in singulari careāt seu ni
bil in singulari habeant. **¶** Ex q̄bus seq̄t
sertus articul⁹ reddens p̄cedentis quiti
articuli rōnem. Si eni d̄ns papa posset
hoc alicui concedere. seculari videlz. possz
ei concedere p̄ r̄ie vite subtractionem &c.
Posset etiā q̄d p̄ om̄i tpe contradicōis
implicat q̄d deus fm̄ sanctos facere nō p̄
test. **¶** Sequit̄ etiā q̄ religiosus sine pec
cato mortali nō p̄t abdicare voluntatem
habendi cōmunia. etiā q̄n actu talia nō hz
Quia enim illd̄ q̄d nullus facere p̄t sine
p̄cō mortali. null⁹ p̄t illud velle facere. &
religiosus h̄ p̄t abdicare cōmunia. q̄ sine
illis viuere nō posset. cum p̄ suā p̄fessio
nem renūciauent oibz et singul⁹ p̄ijs sin
gularibz. seq̄t ergo q̄ religiosus &c. Quia
etiā t̄ste sc̄to 2. lo. sc̄da sc̄de. q. xxxij. arti
culo 2c. null⁹ debet in cōueniēter viuere tri
bus casib⁹ exceptis. Sequit̄ q̄ male faci
ant & peccāt illd̄ abijcētes. vt q̄ fm̄ statū
suū & additōz p̄sōe possint cōueniēter viu
ere. dicit̄ trib⁹ casib⁹ exceptis &c. Null⁹ etiā
corpore validus extra verā utilitatē & verā
necessitatē exis. p̄t sine p̄cō xp̄ifideliiū
elemosinas tollere. **¶** Ex quib⁹ sequitur
q̄ p̄dicta tria saluatoris cōsilia sint ita cō
catenata. vt vbi paup̄tas veraciter seu
meritorie inuenitur. oportet q̄ necessario
obediētia & castitas veraciter seu merito
rie inueniatur. Probat̄ ista quia papa
sic arguit in decretali. Cum de quibusdā
Qui nō renūciant p̄ijs. nō sunt religiosi
Ergo p̄ijs renūciantes sunt religiosi. Et
omnis religiosus est necessario simul cū
paup̄tate ad alia duo cōsimilia veraciter
obligatus &c. **¶** Ordo et numer⁹ articulo
rum et cōclusionū p̄dictorū. **¶** i. **¶** Pro
prietas temporalium rerū. statū seculari
essentialiter est annexa. **¶** ii. **¶** Null⁹ sine
peccato potest illud abijcere. quo retento
potest cōueniēter viuere fm̄ statum suū
¶ iii. **¶** Omnes peccāt qui bona sua simpli
citer in elemosinā largiuntur propter chri
stum. **¶** iiii. **¶** Abdicatōem omniū p̄pter
christū nullus facere potest extra veras re
ligiones manēdo sine peccato mortali et
dico veras religiones p̄ sedem apostolicas
approbatas. **¶** v. **¶** Papa nō p̄t dispēsa
re cum secularibz. vt om̄ibus in seculari cas
teant. **¶** vi. **¶** Si papa posset alicui cōce

dere hoc. tunc posset ei concedere p̄ r̄ie vite
subtractionem. q̄d est extra h̄ceptum decalogi
gi nō occides. **¶** vii. **¶** Religiosus nō po
test sine p̄cō mortali abdicare voluntatē
habendi cōmunia. q̄n actu talia non habz
¶ viii. **¶** Ex alius sit voluntarie paup̄ pro
pter xp̄m in seculo manēs. oīno nihil hab
tendo in singulari. nec etiā ipam voluntatē
habendi p̄ria includit om̄i tpe contradicō
nem. **¶** ix. **¶** Null⁹ p̄t paup̄tate cōsiliū me
ritorie obſuare. nisi fuerit i statu sp̄ialis
p̄fectōis suae vere religiōis. dico aut̄ verā
religiōē. sc̄do mō dictā religiōē. **¶** x.
Reputātes se b̄n facere assumēdo paup̄
tatē q̄ est saluatoris cōsiliū. remanēdo i sta
tu seculari. peccāt mortali. **¶** xi. **¶** Abdi
care oīa etiā p̄t xp̄m nisi verā & approba
tā religiōē ingrediat̄. ē sibi & suis q̄z cui
ta sibi incūbit vitā subtrahere q̄d ē b̄dicō
diū cōmittere tot hōim q̄t etiā ei⁹ cure s̄b
dunt. **¶** xii. **¶** Redētes se mereri vitā eter
nā tali abdicatōe. credunt se posse mereri
vitā et̄nā. mortali peccato. **¶** xiii. **¶** Effūdi
oēs opes filii ab his q̄ volūt in seclō manēs
re. reducit̄ q̄si immediate ad illd̄ p̄ceptū nō
occides. **¶** xiiii. **¶** Dices oīa meritorie esse
abijcēda. p̄t xp̄m remanēti in seclō. ē he
retic⁹ iudicād⁹. **¶** xv. **¶** Null⁹ p̄t meritorie &
fm̄ xp̄m obediētie paup̄tate & castitatē cōsilia
extra veras & approbatas religiōes manēdo
adimplere. **¶** xvi. **¶** Triā saluatoris cōsilia sūt
sic cōcatenata. vt vbi paup̄tas meritoria
in q̄ntū ē saluatoris cōsiliū. optz vt n̄cario
alia duo. s. & obediētia inueniatur q̄ a pau
p̄tate separari n̄ p̄t. **¶** xvii. **¶** Darrōe seu
mlieres cōem vitā ducētes. in siml⁹ cōmo
rātes. tegutte vulgariē nūcupate. q̄sc̄q̄
errores nō tenētes aut p̄dicātes. seu alias
de erroribz. p̄ heretica p̄auitate nō suspen
cte. ctine dānatōis sunt filie. Et earū stat⁹ ē
p̄hibet̄ & dānat⁹. **¶** xviii. **¶** Peccāt q̄ p̄ria
sua resignāt n̄ intrātes religiōē approba
tam. Rō est fm̄ eū qz religiosoz ē carere
p̄rio. sic secularibz ē necessariū retinere p̄
priū. **¶** xix. **¶** Nō licet p̄bris & clericis cō
mune vitā ducere. nisi i religiōe approba
ta sub pena p̄cō mortali. **¶** xx. **¶** Peccāt oēs
qui fouēt cōsilio & auxilio cōem vitā ducē
tes extra religiōē approbatā. **¶** xxi. **¶** Ex
cōicati sunt oēs cōem vitā ducētes. extra
religiōē approbatā. **¶** xxii. **¶** Ex h̄c exco
municati sunt illi q̄ vitā cōem extra reli
giōē approbatā ducēnto p̄bet̄ elemosinas
Et qui tales fouent cōsilio & auxilio vel

defensione simit stant et sunt in statu pre-
tue dānatois. et nisi de hmoi corū excessi-
bus magna p̄tritione penituerint ad vitā
eternā non possunt peruenire neq; salui p̄-
manere. ¶ xxiij. ¶ Omnes vitā comunē
ducentes extra religionē approbatā. sunt
illi a quib; saluator noster p̄cipit esse ab-
stinendū. et tanq; a falsis p̄phetis attenden-
dum. ¶ xxv. ¶ Quilibet faciens p̄tra iu-
ra canoica peccat mortalit̄. ¶ xxvi. ¶ Nul-
lus corpe validus absq; cōmuni utilitatē
et necessitate potest extra veras religio-
nes sine peccato elemofinas christifidelis-
um tollere &c.

Renocatio et abiu-
ratio predictorū articulorū et conclusionū.

Quo frater matheus grahou ordi-
nis fratrum p̄dicatorū p̄fessus
Conuētus ruymerien. Diocē-
burgesi. dyocesis p̄uincie saro-
nie. cognoscens veram catholicam et apli-
cam sedem anathematizo et abiuro omnē
heresim. omnemq; falsam et erroneā doctri-
nam in quodā meo opusculo tractulo seu
libello (incipiente Suppono me primo q̄
non intēdo infra scripta neq; quomodolibet
aliam p̄tinaaciter defendere &c. et sic finitē.
Et aliam specificat Jobānes andree. cuius inuentrices seu assumptrices
conscientiā peccatū reputabāt vt inuenit
in glosa vtriusq; sup dictū caplm. Et per
hec patet responsio ad decimū maxime ad
decem et septē conclusiones p̄ueltas siue
assertiones. quartū alie sunt heretice. alie
erronee et alie scandalose ac piatū autū
offensiuē per me editas et manutentas/
in dicto p̄uerso opusculo siue tractatulo
aut libello contentas de qua hactenū
famatus cōuictus et sentēcialiter cōdem-
natus sum. Cōsentio sancte Romane ac-
clesie et apostolice sedi Ac corde et ore pu-
ris. profiteor eandē fidem et doctrinam
me tenere et credere. quā sancta m̄ acclē-
sia tradidit et firmavit. Jurans p̄ sanctas
trinitatē et per hec sacrosancta chabi euan-
gelia eos qui p̄tra hanc fidem orthodoxā
veniunt cum dogmatib; suis. eterno anat-
hemate dignos esse. Promitto etiam q̄
si ego ipse aliquādo contra hec aliquid sen-
tire docere aut predicare presumpsero/ ca-
nonum seueritati me submitto. Presenti
abiurationi per me lecte et plecte māu p̄-

pria me subscripsi. hancq; meam cōfessio-
nem et abiurationē coram vestra reueren-
dissima paternitate dñe cardinalis aquil-
legē. iudex et cōmissarie. reuerēdisq; pa-
tribus dominis p̄relatis doctoribus et
magistris hic presentibus ad hoc speciali-
ter vocatis et requisitis feci et approbaui/
ad futuram rei memoriam in testimoniū
premissorum.

Tractatus eiusdē

Cancellarij parisiē. contra sectam flagel-
lantium se &c. sub aliquibus consideratio-
nibus.

Lex christi dicit lex amoris quā
quā dominus sicut dicit Aug-
ustinus voluit paucissimus
sacramentis esse contentam.
Et inde culpatur eos qui seruili-
bus cam p̄mant onerib; conformiter ad
illud primi pastoris Petri Actuum. vj.
Quid temptatis vbi. Imponere iugum
sup ceruices discipulorū qd neq; nos neq;
patres nostri portare potuim. s; p̄ gratias
dñi nri iesu xpi credim saluari. quē admo-
dū et illi. Opus vtrū certe. vtrūq; acce-
ptōie dignissimū. ¶ Lex xpi nō min⁹ tēret
in cultu suo vitare supstitiōes gentilium
et idolatratū p̄sertim crudelēs et horren-
das q̄ antiqua lex. in qua tamē prohibi-
tio fit per expressum Deuterōn. xiiij. vbi
dicit filij. Et tunc dñi dei v̄ri nō vos inci-
detis. Glosa. nō tēretis in aliq; ydolatriis
assimilari. Et in leuico h̄. Non vos lace-
rabitur hoc aut faciebāt ydolatre. sicut h̄c
iij. Reg. xvij. Vbi dicit q̄ incidebāt se ut
ta ritū suū cultū et lācieolis donec p̄funde-
rent sanguis. Cōptū siq; deus est et traditū
homicidas illos et apostatas demōes eē cui
vidos effusionis sanguis. p̄stam h̄iani.
¶ Lex aliq; q̄nto ē iniquior et demōijs ob-
sequētor. tāto sp̄ inuenit crudelior et ama-
rior. Patz i illis q̄ filios suos et filias im-
molabāt demōijs. Hinc dñs ait p̄ p̄phas
Seruiētis dñs alienis. q̄ nō dabunt vob
requiē. xps aut ex grā sua. sic notat i dicto
petri prius allegato. voluit nos misericor-
diter saluare p̄ sanguinē suū sel' effusus. p̄
quā fact' est nobis a deo sapia. iusticia. sā-
ctificatio et redēptio. ¶ Lex xpi maximas
fortit' virtutē ex m̄ia et grā sua. cui' grē vasa
sunt sacra noue legis et virtute opis opt-
rati. et iō q̄cqd auerit a sacris su sapiedis

presertim a sacramento confessionis. debet
reijci fideliter. Constat autē per experien-
tiam. q̄ tale se flagellātes nō curāt sacra-
mēto confessionis vel penitētiē sacramēntalis di-
centes q̄ hęc flagellatō potior est ad velen-
dum peccata q̄ quecuq̄ confessio. imo
eam equiparant nonnulli. vel preponunt
martirio. qm̄ faciūt in q̄nto vltro fūdēdo
sanguinē. p̄uiz qd̄ ab alijs martires pa-
ti cōgebant. Formidandū tamen istic est
ne apud personas clericales. in locis sa-
cris. causet hęc pollutio sanguis. vel et com-
mucationē vel irregularitatē vel cōtami-
nationem. et profanationē in eisde locis
sacris. ¶ **L**ex christi prohibet sollicitē pe-
nitentias publicas dandas esse clericis
sacerdotibus et prelatiis. propter reueren-
tiam status clericalis. quanto minus de-
bent tales persone suscipere penitētiās hu-
iusmodi publicas. sicut sunt vt fert multū
de numero se flagellantium. qui licet videā-
tur celare se. tamen satis agnoscuntur. Si-
militer diceretur de personis insignibus
in vtroq̄ sexu. de seruanda insup̄ re recun-
dia iuuenularum. et iuuenum illic se ve-
nudantium. et de nō infrigenda grauitate
virozum. vel auctoritate minuenda parē-
tum. ¶ **L**ex christi. si videatur flagella indul-
gere. iuxta illud. Ecce ego in flagella pa-
ratus sum. nihilominus circumstantie de-
bent apponi. quibus rationale fiat obse-
quium nostrum. Vna q̄ huiusmodi fla-
gellatio fiat iudicio superioris imponētis
talem penitentiā. et q̄ ab altero fiat. et
moderate et sine scandalo et ostentatione
ac sine sanguine. iuxta traditōem S. pal-
risiensis. quem admodū fit huiusmodi fla-
gellatio in religionibus approbatis. et ab
aliquibus deuotis personis. Sed aliter
longe videmus in illis que reprobamus
flagellis obseruari. ¶ **L**ex christi declarata
per ecclesiam. cuius auctoritas maior
est in sua consuetudine. dicente sancto Tho-
ma. q̄ sit auctoritas vnius doctoris. sicut
Diononimi vel Augustini semper sectam
flagellantium se reprobauit. post q̄ insur-
gere videbatur in diuersis mundi parti-
bus. et hoc de memoria plurimū hominū
viventium. t̄z in lothoringia q̄ in alma-
nia. et in francia pluribus in locis. iuxta
narrationes hominum et chronicas fran-
cie. ac scripturas fidedignas. ¶ **L**ex christi

si frequenter prohibuit multas obseruatō-
nes legardorum et begardarum. que in
prima sui introductōne p̄tendebant speci-
em magne religionis. ac multi fructus spū-
ritualis in animabus. et exempla salutis
atq̄ austeritatis. Prohibuit inquam pro-
pter sequelas malas et mltas. que sub hoc
pretextu fieri sunt inuēte. Non enī ē ma-
lum quod subsistere possit si nō aliquā spe-
ciem haberet in se boni. Propterea fallit
hęc argumentatio. Proueniūt ex hac ses-
ta flagellatorū multa bona. non igit tol-
lenda vel reprobanda. ¶ **L**ex christi. ne-
dum ordinat hominē ad deum. sed etiam
ad primum. et ad principem seu prelatū
suum. interea non debet qualiscunq̄ ritus
introduci per populos. qui possit cau-
sare seditionem. vel partialitatem vel sup-
stitionem. sed debent omnia regulate fieri
et ordinate. de mādato et ordinatione su-
prioris. vt nullaten⁹ ordo hierarchie con-
fundat. qd̄ fieret si q̄libet ad arbitriū suū
posset instituere vel fouere nouū ritū sine
duce. sine lege stabili. sine ordie. vbi sunt
iuuenes et / virgines. senes cum iuniori-
bus simul in vni diues et pauper. et illoz
turba magna. de quibus ait Ecclesiastes.
Sultorum infinitus est numerus. ¶ **L**ex
Christi sufficienter data est in p̄ceptis
decalogi. quorum obseruatō facta cum bo-
na simplicitate. et vt ita dicatur grossa fit
de satis est ad salutem presertim laicorū
et popularium. absq̄ noua grauissimorū
onerum impositōe. Iuxta illd̄ christi. Si
vis ad vitam ingredi. serua mandata. ¶
Hęc valet si dicatur q̄ populares suscipi-
unt volūtate tales flagellationes sine p̄-
cepto alio. dum inuenitur q̄ ipsi diuina
p̄cepta libentius in multis inde contem-
nunt. Est enim contumax humana natu-
ra. que postq̄ restituta est ab originali ius-
ticie statu. cupidius fertur in illa q̄ sunt
adinuētōis sue q̄ que sunt diuine iussio-
nes. Et hic est vnus superbie gradus. que
apud religiosos loquitur Bernardus in-
ueniri. dum plus gaudent in abstinentia
vel oratiōe particulari spontanee. sumpta
q̄ in tota regulari disciplina. ¶ **L**ex christi
sufficienter ab apostolis et sacris docto-
ribus explicata. non inuenitur tales no-
uitates flagellantium se constituisse. p̄-
dicando vel aliter. sed potius reprobasse

Secundum

D

L

tanq̄ suspectissimas et piculosisimas. et q̄
vergere possunt in scandalū christianorū/
apud iudeos. saracenos et paganos. tanq̄
lex christi sit austerā. crudelis. et in sangui-
nibus: non in miserationibus enutrita.

Lex christi docet ex pmissis et libris multū
prelatos ecclie pastores et doctores. Imo et
principes. q̄ sectā hmoi cūentā et sanguis
nolentā (gallice sanglate) studeant et labo-
rent destruere seu compescere. tam bonis
predicatōibus et bonis suasiōibus. q̄ cen-
suris nedū ecclesiasticis. s; etiā tempali-
bus. more p̄decessorū. attento q̄ sub hoc ve-
lamine ac p̄textu penitētie. fiunt inuisera
mala. sicut expti testant̄. Insurgunt here-
ses. vilipendunt p̄prij sacerdotes. cōtēnun-
tur p̄fessiones et p̄nie sacramētales. extor-
quent colosis modis pecunie. oca que pi-
gros occidūt nutriunt. Silemus d̄ furtis
de stupris et adulterijs. de periculis q̄ sunt
in falsis fratrib; et fraudulentis sollicitatōi-
bus. ad om̄e facin; atq; flagiciū. ita vt bo-
nis et malis hinc inde statera iusta vel eq̄-
lance pensatis. mala multo plā q̄ bona
parturire cognoscat hec secta. se flagellā-
tium. pridē et plures iā dānata. Propte-
rea dū repullulat vel excrestat toto studio
fundit; euellenda p̄tendatq; censetur.

Et ceterū qm̄ oportet in hoc malo iā radica-
to et qd̄ latissime serpit p̄cedere pedetētim
et caute dum q̄runt eradicari zyzania fla-
gellatorū hmoi. simul euellat; et triticū pri-
us semiatū boni salubrisq; verbi rei. No-
tetur igit; cautela q̄druplex infra scripta.

Fiat in primis exhortatio reuerens et
crebra. de et sup auctoritate facti concilij.
dum illud est. Similit; de auctoritate pa-
pe et ecclie romane. q̄tinus quilib; habe-
at p̄mptitudinē animi. parere vel obedi-
re mandatis vel institutōib; seu consilijs
predictorū. quemadmodū facit egregius
et feruidus p̄dicator magister Vincenti;
sicut patet ex litteris p̄pria manu subscri-
ptis nouissime missis Constantiā. In q̄-
tidianis inquit recōmendatōibus facti
et vniuersalis concilij constantien. quas
facio post sermonē docui et doceo om̄es si-
deles. summittere omnia facta et verba.
ac etiam scripta. determinationi ac etiam
correctioni eiusdem facti concilij. Subs-
dendo. Et sic facio in omnibus factis et
dictis. ac etiam scriptis meis. Nec ibidē

que manifestant discretam humilitatem.
et humilē discretionem tanti viri. que di-
cretio posita est a sanctis patrib; ductric
aurigaq; virtutum. dum instar veni her-
nardi plus alieno q̄ p̄prio credit iudicio.

Porro non est formidandū retractationis
(que forsitā opponetur opprobrium. Sic
in exemplo beatus Augustinus. cuius re-
tractatio nec inhonorauit eum. nec aucto-
ritatis dictorum suorum robur euertit. Ni-
hil enim vt quidam ait. eff. caciū ad do-
cendum. q̄ verbum verax. simplex et humi-
le. nihil habens fictionis vel superbe pre-
sumptionis admixtum. quoniam deus est
qui cum simplicib; graditur. dans eis gra-
tiam et virtutem vberibus suis. sine qua
laborat in vanū lingua loquentis. **F**iat
ostensio quemadmodū fuerūt. quandoq;
inclinata pia deuotione. que processu tem-
poris inueniuntur deteriores exitus acci-
pere. vel propter scandalum pusillozū. vel
propter scientie defectum. sicut loquitur
de quibusdam apostol;. **T**estimonij in-
quit perhibeo eis. quia zelum dei habent
sed non scdm scientiam. **F**iat itaq; sic to-
cendo. sic predicando. q̄ non ita reproba-
būt persone singule que p̄sentibus tem-
poribus flagellauerunt se. q̄ videātur nūc
damnande vel penitus excreande. dummo-
do deinde obediant monitiōi salutari. in-
culcando quemadmodum melior est obe-
dientia q̄ victime. Et q̄ iussione diuina
in omni sacrificio tuo sal offeres. **F**iat
exhortatio diligens et reuerens. sup lau-
dibus patientie que perfectum opus ha-
bet. preferendo eam talibus vltro accep-
to flagellatōibus. **J**uxta quod loquitur Au-
gustinus cōformiter ad senecam. q̄ aduer-
sitates seculi huius. non tam instigende
sunt. q̄ dum euenerint patienter toleran-
de. faciendo per patientiam de necessita-
te virtutem. **N**on sum itaq; demens inquit
seneca vt egrotare velim. sed si egrotādus
est patienter reterabo. **D**ebent proinde
numerari diligēter atq; sigillatim tribu-
lationes varie. nunc temporales. nūc spi-
rituales. que assidue nobis dant et inge-
runt velimus nolimus patientie mater-
tiam. cuiusmodi sunt infirmitates pauper-
tates. veratōnes. angarie. mortes penitū
atq; filioz. bella. rapine. incēdia retractō-
nes. ptumelie. latroes manūū i agricol et

mechanicis. temptationes sursum varioꝝ
peccatorum quando intus pugne et foris
timores. Et q̄s cunctas huiusmodi tribu-
lationes dinumeret: que tot et tales sunt q̄
non oporteat nouas superinducere. quo-
niam satis esset tolerantia foris tribulati-
onum huiusmodi quotidianarum. p̄ pur-
gatione magna peccatorum. p̄ferim ad
iuncta contritione ⁊ humili confessione in-
re vel p̄posito/tempe et loco. Juxta q̄d ro-
gabat quidam. Fiat pars purgatiōis mee
purgatorium meum/labor quo hic per sin-
gulos dies exerceo. Et profecto sic est. p̄
aliquando valet p̄ia flagellorum dei s̄ ei⁹
manu tolerantia sine murmure. sine repre-
hensione diuinorum iudicioꝝ. sine ranco-
re vel odio contra superiores suos. vel ali-
os affligentes se iuste vel iniuste. q̄ si ma-
nens iracundus et ipatiens ne dū flagellaret
seipm̄ ad sanguinē s̄ la cereretz deciperet
membratim ad mortem. ¶ Imo sicut nō
licet hominem seipm̄ p̄ria autoritate mu-
tilare vel castrare. nisi pro sanitate toti⁹ cor-
poris consequenda. sic nec licet vt videtur
q̄ a seipō quis sanguinem violenter eiciat
nisi causa medicine corporalis. Alioquin
simili ratione posset se homo cauterizare p̄
ferum ignitum/q̄d adhuc nemo posuit v̄l
concessit. nisi forsitan idolatre vel falsi chri-
stiani quales reperiuntur in india. q̄ se pu-
tant baptisari debere per ignem. ¶ Fiat in
speciali velut in quadaz radice p̄uissio so-
lers et exacta circa societatem illam multū
numerofam a qua videtur inchoata. v̄l sal-
tem multum continuata ⁊ obfirmata flagel-
latio talis. Unde cum dicant se sub obedi-
entia esse/primitus imperandum est q̄ de-
sistant/et desistere suadeant alios/sub mo-
deratione que dicta est videlicet nisi vel q̄
usq̄ sacri cōcilij vel ecclesia rōana māda-
uerit l̄ tolerauerit hec fieri. allegando regu-
lā morale q̄ vbi dubitatio surgit de aliq̄ ac-
tu an possit licite fieri vel omitti. tutius est
omittere q̄ facere. P̄ferim vbi factio ge-
nerare cernitur scandalum aliorum/ vnde
est illud apostoli. Si esca scādaliset fratre
tuum non manducabo carnes in eternum
Videretur proinde numerus talis coartā-
dus/et solcite purgandus. ne sub eoꝝ ml-
titudine etiam bonorum/ mali et reprobi
delitescant. Deniq̄ populus quando erig-
gitur ad nouitates. ille sunt illis ingerēde.
in quibus est cura salubris q̄ deuotio sicut

de misericordia sanctorū et recursu ad eos/
vt ad angelum proprium custodem. Ad sā-
ctum cuius nomen persona gerit. Ad illaz
matrem dei. et virginalem sponsum suum
Joseph numerando prerogatiuas eorum
¶ Proinde si predicandum fuerit de fina-
li iudicio. vel antichristo fiat hoc in gene-
rali. concludendo q̄ in morte quilibet ha-
bet suum iudicium proximum et incertū.
¶ Et si quis inducere voluerit miracula nos-
tra super antichristi aduentu proximo. Ho-
ret q̄ mundus senescens patitur fantasias
falsorum miraculorum. sicut homo senex
fantasiatur in somno. Propterea sunt nūc
habenda miracula valde suspecta nisi scā-
p̄ius examinatione diligenti. ¶ Obseruā-
dum p̄terea sumopere videtur apud illos
de societate q̄ nullo modo viuāt oāiose/ si
laborare possint vt sine admōitionē ⁊ exē-
plar laborantium vt p̄terea nihil agant
contentiose et velut ex vituperio et cōtem-
ptu prelatorum maiorum et minorum vel
aliquorum generaliter clericorum. neq̄ in
predicationibus faciendis. neq̄ in confes-
sionibus audiendis. Propterea debent in
omni loco quo primo veniunt primit⁹ ha-
bere colloquutionem et beneplacitum cū ec-
clesiasticis. vel eorum capitibus ne scisma
forsan fiat laicorum ad clericos vel ecōtra.
¶ Tandem si forte senserit doctor insignis
magister Vincentius non posse conueni-
enter super premissis salubriter et efficaci-
ter p̄uidere. videtur consultius vt ad tem-
pus segregaret presentiam suam. effugiēs
tantam societatem quod si posset/visitādo
sacrum concilium vel altera occasione sibi
sumpta. ¶ Nec interim nosata sunt velut
in quodam transursu magis ad remoran-
dum q̄ docendum. xvij. Julij. Anno do-
mini. D. cccc. xvij. Constā. rpe concilij.

Sequitur epistola

missa magistro Vincentio ordinis predi-
catorum dei seminu verbo feruentissimo
coram se flagellantes. per magistrum Jo-
hannē de Berson.

Domina rissimo doctori et p̄-
dicatori zelanti. salutem ani-
marum Magistro Vincen-
tio de ordine fratrum predi-
catorum patri meo in xpi car-
itate dilectissimo Jo. de ger.

schaf

2

n

Tanta de virtutibus tuis. doctor egregie
fama referente crebrius accepi. tanta spali
ter i collocutione familiari cum reueredo pre
dno generali tui ordinis predicatorum agnoui
ut mihi videaris recte figuratus secundum nomen
tuum. per illud apocal. quo speculatus totus ec
clesiastici decursus. Iohannes ait. Vidi et ecce
equus. et qui sedebat super illum habebat arcum.
et data est ei corona et exiit vincens ut vin
ceret. Existi quidem ut vinceret. o vincendi
gloriosi. sed quales tu vinceret. qua ratione
quibus armis. quo apparatu bellico. qua
li arcu tandem ipse coronatus triumphaba
res. Responderet ille cuius es imitator. pau
lus dicens. arma milicie nostra non esse carna
lia. cum reliquis similibus qualia melius ipse
nostri. **S**uppetunt hoc loco plurimorum
di meo. qui libentius et forsitan vilius verbo
ore ad os quam calamo muto referare tue sa
pientie. nisi quod aliorum me trahit occupa
tiones alie. Et quod te grauius assidue labori
bus intentum prabere longa scriptorum serie
non visum est satis equum vel modestum. hoc
vnum quod in votis nesci meis sed quamplurimo
rum versat apiam. **R**eddunt tue caritati
tuo quam zelo pacis ecclesiastice. testimonium hoc
insigne. hoc celeberrimum preconiium. cum mul
ti. cum nominati presatus magister ac domi
nus generalis quam inclito arragonum regno nisi
quam fuissent concordata pacis capitula. nisi
quam subtractio. que tam viriliter et legitime
facta est ab illo nimis procheckboxolor. erga ma
trem ecclesiam obdurato. De. de luna. fuisset
attempata. si non autoritatis tue pondus
et concilii robur addidisses. cuius fauoris
tam egregium nos ipsi sacro generali concilio
presentes. desideratissime pacis annis iam se
re. et miserabiliter exulantis fructum et res
ditam primam expeciamus. **E**t te felici
cem. o te rer quaterque beatum si presentiali ad
esses. si non auditu solo sed propriis oculis co
ram cernere volueris. proinquam velut iam
nunc summi pontificis electionem. si videlicet
efficaci celeritate. sepositis interim turbis
iocundam tue presente faciem huic eidez sa
cro concilio conspiciendam attuleris. fructus
nisi fallor ampliorum. et tuis quam moribus
digniorum. asseres quam si hoc neglecto per
manseris in inceptis. **D**emineris huius pau
li ad Gal. scribentis. Deinde ait per annos
paucos. Ascendi hierosolimam cum barnaba
et tito. et contuli cum illis euangelium quod predi
co in gentibus. **S**eorsum autem his qui vi

debantur aliquid esse. ne forte in vanum cur
reres aut cucurrisses. hoc satis pro tua re tu
bi dictum puto. **E**t si quidem apud nos al
tera velut hierosolima. sunt apologetarum successores.
reuerendissimi et deo amabiles plures.
Sunt legisdoctores cum quibus tuam ipsam
predicationem conferre tam salubriter quam
milititer poteris. ut interim sileam de alio pro
fectu multiplicitate sperato si veneris. **C**rede
mihi doctor. emerite multi multa loquuntur
super predicationibus tuis. et maxime super illa
secta se verberantium. qualem constat pre
feritis temporibus fuisse pluries. et in locis
varijs reprobata. quam nec approbas. ut
testantur notii tui sed nec efficaciter reprobas.
Factantur inde varij rumores per populos
et apud nos. quorum multa etiam neque vera
neque credenda censentur. ab illis qui te si
cut prius loquitur intus et in cute nozunt.
nihilominus exemplo Pauli qui per reue
lationem certissimus erat predicationem su
am esse secundum deum. voluit propter condescen
sionem ad infirmos. propter autoritates in
super pleniorum per apolos. descendere in hiero
solimam et collationem habere cum aposto
lis. **S**ic agere placeat vobisissime ma
gister ac domine. ac interim bene vale. be
nivolus susceptor huius litterule quam in
pincatu scripsi. die qua solemnitatem ipsius
quem pronominavi barnabe beatissimi pauli
consortis pueniendo recensebam. **I**unij
in vigilia sacrosancti sacramenti. **P**orro
quia nescio si forte non exaudiat hac ex
hortationem zeli mei tua prudens discre
tio. nolens huc accedere de presenti. **J**udicas
mi tecum agere. sicut mihi in veritate consci
us sum quod in simili vellem erga puitate me
am similiter et sinceriter agi. **D**iximus re
uerendus pater pronominatus et ego querebas
aliquorum que in manus nostras nedum
verbis sed scriptis deuenerunt. et id agimus
non ad damnationem tuam. non ad incul
pationem. non ad irritationem. nouit deus
sed cautelam super his omnibus amplio
rem. **S**cio milites exptus. quam varia sepe. quam
falsa de predicantibus referuntur. partim
ex auditorum imperitia. partim ex arroganti
quorundam malicia. contemptu vel inuul
dia. **S**cio denique qui ait Da sapienti occa
sionem et festinabit accipere. **I**nterim bene
vale in domino. qui tuam in bono viam
dirigat custodiat et confirmet. Amen.

Finis.

Renerede magister et pater carissime. familiaria colloqua que tecum in ianua et ba-
dua et quibus alibi me habuisse recolo. primo
neque tui salutare quos audiui de te omne
bonam precipueque humilitate que virum
omnium fundamentum presumere agunt. Ibo
cum dilecto fratre et socio meo cancellario
parisiensi. ad premissa te caritative exhorta-
ri persuasus sum. Tuus pro omnia per car-
dinalis Lameracen. Post scripturam et
datam litterarum istarum fuerunt die veneris vlti-
mo preterita in sacro concilio domini castella-
ni qui similiter ad alios fecerunt et publica-
subtractione a pe. de luna Digneris ad pa-
cem regni imo de regnoque laborare. et bene-
vale. Scriptum. xxi. Junii. Constan.
Vale in domino qui tuam in bono viam dirigat/
custodiat et confirmet Amen.

Tuus ad te deuotus Johannes Cancellarius parisiensi.

Finit epistola magistri Johannis de ger-
son ad sanctum vincentium ordinis predica-
torum missa in qua hortatur ut concilium con-
stantien. sua personali presentia accedere
dignetur. et tamquam se flagellanti ut ad tem-
pus deferat. modestissime persuadet.

Incipit tractatus

cōtra proprietarios regule Augustini qui asseri-
bit cancellario parisiensi. quibus suum non esse ve-
rissimam sit quia neque in scripto neque in doctri-
na scriptis suis prius concordat.

Delus domus tue Augustine
pater. amicorum sal. obsequium
um debitum. sinceraque dilectio
aduersus proprietarios regule
me professorum et proprietatis de-
fensores amicitia iustos. suadet fraternus
amor tricuspide ferrum iacere non ut ledat sed
suadeat tutiore via veritas. Impugna-
bitque proprietatis primo loco per ipsam regulam Au-
gustini solito voto premissam. Secundo per
antiquitatem scripture sacre et canonum. Tertio dis-
soluendo per viribilloz rōes quoniam veritate
proprietatis excussis radicibus. vos amici que oc-
casionem hec tracto iudicia vocatione vestra
et regulam. sicut in unum estis congregati. vnani-
mes hiteris in domo dei. et sit vobis cor unum
et anima vna. et omnia communia. nec sint scis-
mata inter vos que propter meum et tuum oriuntur.
Caritas enim dicit regula vestra non querit que sua
sunt. sed omnia propriis anteponit. non propria com-
munibus.

munibus. Et quanto amplius rem communem
que propria curaueritis. tanto vos amplius profice-
re noscatis. Ut in omnibus quibus vult transi-
toria necessitas supereminet et permanet ca-
ritas. Quoniam innocentes dicit pater Augusti-
nus non estis si faciendo fratrem perire sinitis.
fraternum enim vulnere crudeliter dissimulat. nec
sine anime periculo misericorditer indicat.
Proprium siquidem habere prohibet Augustinus. aliu-
nis suis in regule exordio. quo magis cari-
tate et pace ostenderet finem esse religionis in-
ter fratres cum dicit. In unum estis congregati
ut vnanimis hiteris in domo. et sit vobis
cor unum et anima vna in domino. Sequitur. Et
non dicatis aliquid proprium. Grauius autem peccatum
est facere quam dicere. Cum exterius opus mali-
cia superaddat interiori. ut furari. occidere
et mechari grauius quam dicere aut proponere in
mente. ergo si prohibet esse verbum proprie-
tatis a fortiori et factum. Nam dicitur nequam
non habet aut bonitatem. nisi sit signum rei cui-
us est dicitur. ergo si prohibet dicere quicquam pro-
prium. magis prohibet habere illud. Secundo
mor sequitur in textu regule quam voluistis
Et sint vobis omnia communia. Omne autem secundum lo-
gicos est velle signum quod distribuitur per vniuersum
rebus generaliter. que sub possessione cadunt
cuiuscunque nature sint. siue sint localia. si-
ue pecunia. vel aliud. Ergo falsificat velle
ista regula in voti vestri periculum. per quod
cunque particulare proprium quod proprium et contra oppo-
nunt. Tertio sequenter in textu regule
le subiungit. Et distribuatur vnicuique vestrum
a proposito vestro. velle et tegumentum non equaliter
omnibus quod non equaliter valetis omnes. sed sic cuius opus
fuerit. Non dicitur viginti libras aut scuta. sed
tegumentum paratum. quod longe paucioris est oc-
cupationem quam pecunia. Nec conformis vite as-
plox a regularis vita origine cepit. Nam
sequitur in regule textu. Sic enim legitur in acti-
bus apostolorum. quod erat illis omnia communia et distribuere
bat vnicuique prout cuius opus erat. Non autem
distribuere ab apostolis et eorum sequacibus pecunia
sed velle et vestitus. que propositum confirmat. Nam
pecuniarie vestitum equalitate quare intendit
Augustinus. corrumpit. Patet si contingat senem fratrem
et debile cui opus est amplius vestimentum quam sa-
no. pro dignum fore sui vestitum et libaliter supra
modum in ornamentibus exponere. quod in te-
gumento conuertendum est. talis senex infirmus
male vestietur et iuuenis fortis non pro dignum me-
lius ipso induet contra intentionem Augustini.
Quarto arguit per thopicam regulam. Si

Contra proprietarios

quod minus videtur iesse / inest / et illud quod magis proprium ergo habere tolerabilius esset in nouitius ordinis / quam senioribus / propter imperfectionem eorum / sed illis prohibet regula / quod retinere de seculo dices. Qui aliquid habent in seculo / quando ingressi sunt monasterium libenter illud velint esse commune. Quod non habent / non querent in monasterio. Ergo si quod de seculo afferat in monasterio esse commune oportet. a fortiori illud quod de monasterio est / similiter de redditibus eorum. De minus si in coereponere habet / et proprium vitare nouiter ingressi. A fortiori etiam seniores illis / quorum debet esse status et vita perfectior. Et in signum huius eis reuerentia exhibet a minoribus ordinis. Retinere ergo non licet proprium his qui habuerunt in seculo neque non habentibus in seculo / in monasterio querere permittit Augustinus. Ergo omnibus iubet proprium non habere. quia omnes qui ingressi sunt aut habuerunt aut non. Si primum relinquendum est. si secundum non est querendum. ergo nullo modo retinendum. quatinus hac arte et modestia diuites humiliter / et pauperes non inflectur. Quinto edocet Augustinus quantum sibi cordi fuerit commune caritatis inter fratres / et abominabile proprium / dissensionis et irige fomes quia de hoc primo loco tractare incipit in regula / versus ad locum de oratione. Non ne scias / quomodo proprietas scismata facit. vna nimitati aduersat et paci. quibus opus est orantibus / teste Hugone in expositione regule. Non prodest inquit vna domus / si separata diuersa voluntas. Quonia longe maior vnitatis animi quam loci. habitus et coniectus cordis / quam corporis. Caritas autem est que habitare facit vnanimes in domo et pacem veram tribuit. Oratione quoque exaudibile facit / nec que sua sunt querit. sed que Iesu Christi. Hinc etiam fratres monet ibidem ne sapientes sint in oculis suis. opinionis proprie defensores aut concordie turbatores. Si ergo concordie aduersat propria voluntas. ergo etiam propria cista aut bursa non conuenit communi caritati / quia illa communia propria anteponit. Sexto ubi de oratione / Augustinus in regula. consequenter de cibo infirmorum specialiori loquens quam sanorum inquit. Etsi eis qui ex moribus delicatioribus venerint ad monasterium / aliquid vestimentorum aut alimentorum datur quod non

fortioribus re. Frustra nempe dari diceret nisi hos nihil habere unde bec comparans intenderet. Septimo idem facit / sed implicite. cum prohibet non figi oculos in ipsa muliere. Accidatis inquit vos animos habere pudicos / si oculos habetis impudicos. Ergo cum pari voto promittitur puritas sicut castitas. abijcienda est a manu omnis proprietaria possessio. sicut ab oculo omnis femine delectatio carnalis. quia oculus et manus in istis se habent conformiter / et vtrumque est reuertit ad vomitum. Hic in visibilibus carnis. illic in opibus seculi / coram iusto iudice. Et sequitur in regula. Hoc inquit quod dixi de oculo non figendo. etiam in ceteris prohibendis obseruetur / cum dilectione hominum / et odio vitiorum. Conuictus autem si recusauerit ferre vindictam / priuetur a consortio fratrum. Confirmat quia plus est rem illicitam tangere / quam videre tantum. et adhuc amplius possidere / et ad nutum habere voluntatis / quam tangere aut velle. Ergo si in voto castitatis prohibetur oculus figi in femina / que non in voto puritatis prohibetur etiam propria possessio. Non enim minus scandalifera apostasia seu tergiversatio secundum quam primi in concupiscentiam hominum. Octauo non aliter sapit venerabilis Hugo in expositione. Et non dicatis aliquid proprium. Non dicimus inquit quicquam meum aut tuum. sed nostrum. ut dicitur. capa nostra / vestis nostragratium nostrum. sicut domus ecclesie et claustrum. omnia in communi habenda sunt. Carnales sunt fratres / qui communia diuidunt / spirituales qui diuisum in communi reponunt. Ergo si volumus hereditate possidere dominum / nihil habeamus / aut preter ipsum. Quonia si aurum. argentum. vel quid aliud cum christo queritur / dicit Hieronymus cum istis et similibus propriis / parafieri dedignat de. Apoli imitemur sicut ad Thimo. vi. Hures alimera et quibus regamur re. Quippe tribus Leui non habuit preem in tra. Nono in expositione regule. Et distri buat vnicuique put opus fuerit. Dns ordina uit ecclesiam ut plerique spiritualibus. ceteri autem temporalibus vacarent. Prepositorum officia sunt subditis corporalia ministrare. Subditorum vero spiritualibus insistere / orationibus vicibus / repletiōibus / et lectionibus. Ergo confundit religio cum quibus quisuis efficitur necessitatis / et cōis mōr ye stiarū tollit. Decimo quod vestiarū eqle

ter distributu strariat regule dicenti. q non equaliter est omnibz tribuendu qz no equa lic valer oes. Pluribz eni indiget eger qm san. z sener qz iuuenis. Ita eni fuada nature necessitas vt no intereat corpus sz seruiat z no supbiat. Undecimo p eudem venerabile Hugone in expositione huius passus. Et qui aliquid bebant in seculo libenter illud velint esse comune. Duo inqt sunt q relinqui oportet. ppe deu facultas. scilicet possidendi z voluntas habedi iuxta dmi sententia Lu. xiiij. Nisi qs renuiciauerit omnibz q possidet n pte me ee discipul. No n. sufficit exteriorē relinqre subaz nisi interiorē rescindam. cupiscētia. alias eēt renuicia tio vocalis nō. z hypocrisis / dissimulatio facta corā hoibz nō corā dō q nouit absco dita cordis. Duodecimo Hugo expo nēdo hūc passum vnanimit viuit. Sic inqt. Paupertas z hūilitas generat caritatē inter frēs. Caritas vero nutrit z fouet vna nimitatē corde z pacē. Ergo per locū ab oppositis. possessio z supbia discordiam z iurgiu. vt cū vn est altero ditior osequer supbiōz z infelicioz. Despectatores ei sunt z iniuriatores diuites vt dicit Aristo. iij. eth. z se dignificantē sup alios q deperit o festum fraternitatis vnitas. z p osequēs caritas deuotio z religio. Tredecimo in ter occasiones alias pprietatē inducētes / potissimū arbitroz fuisse hūanū timorem deficēdi in necessarijs / tpe egritudinis et senectutis / qm tūc opus est multo pluribz qz cū valem. Nunqd aut tāta forsitā pui sio foret in regula circa infirmos z debiles nisi hāc sollicitudinē a cordibz fratru inten deret Augusti. euellere. vnd sanos / ne moleste ferat lauius egros pasci / ostendit feliciores esse dicēs. Helius minus egere qz plus habere. Decimoquarto ppriū reli giosoꝝ regulariū impugnat p illud Augu stini in regula. Quicūqz intm malū pgre sūsus fuerit vt occulte ab aliq lras aut mu nus accipiat / si hoc vltro offert. parcat illi z oref p eo. Si aut dephendit aut quincif graui emēdet. Ubi Hugo. aliqd occulta re inqt / est ordinē infringere / z sanctū po sitū paupertatis. Qui absco dit / in qz morta liter peccat / velut alter Hiezi fact sacrileg. Hob ait / uenit bñ viuere / z bonū exem plū dare / z malā tollere suspicionē. No est malū qz mun / cū vt sic ex amore pcedit. ne qz qz cultell / aut bmoī / ergo qz ppriū. Lō /

sequētia pbat. qz ei q nō fecisset votū pau pertatis / vtpote seculari nō eēt peccatū ac cipe z seruare / sicut regulari. Nisi ergo pe riculosum eē ppriū saluti / non vocaret illō Augu. grāde malū / grauiusqz puniendūz etiāsi ex dono vel munere pcedat de pprijs bonis seculi. qzto magis ergo si ex impia volūrate seruetur de bonis comunibus. Decimoqnto impugnat pprietatē p re gulam beati Augustini / vbi dicit. Vestes vras sub vno custode habeatis / vel pluri bus / ne a tineā ledant. Custodiri iubet ve stes dicit Hugo ibidē / ppter duo. Primo ne p incuriam a tineā ledant. Secūdo ne frater. quispiā illā quā habet vestē ppriam credat si in pprio loco seruare. puta in ca mera / vel in cista ei. Ad extermindā eni omnē pprietatē osequenter dicit Augusti in regula. No ad vos ptineat qd vobis in dumentū p tempoz congruentia pferatur vtrū illud qd deposuerat / an aliud recipiat dum tamē vniciqz pur opus est non ne getur. Neqz querat deterius se accepisse / qz posuerat. sed magis pbate inqt qstū vo bis desit in sancto interiori habitu cordis qui pro habitu corporis ligatus. Deci mo sexto pfirmat extermindō pprietatis ex positione Hugonis in regule passu. Disca mus inqt fratres supflua refecare / vt dum quod opus est non negatur / vltra qz opus sit a nemine requirat. Supflua qdem est scda tunica. pfectionis religionis euāgelice cōtraria. Matth. x. z Luc. ix. Neqz duas tunicas habeatis. Et intellige p tunicam vnā / qstam sufficit de vestitu p regumento necessario vni. Supflūū est etiā hmoī an belare ad qd nō pū puenire cū salute. Nā in voto paupertatis sibi velle abstulit z posse Ad semel vero abiuratum velle anbelare nō minus ridiculosum est / qz si quis de mona cho studeret non esse monachus aut de ste rili plicus. Decimo septimo hoc idem vitiū pprietatis o demnat Aug. in regula dicef. Et sicut pascimini ex vno cellario / sic induamini ex vno vestiario. Vnū z multa opponunt. iij. metaph. Cum ergo iubeat vnū z cōem vestiariū. sequit p locū ab op positio qz pbibet ppriū z singulare multū. Videte qz si votū suatis regule. cū tonies i fringitis z tā expse nō sel sz qm tidie. Judi cate si ex vno vestiario induimini / eo mō q pascimini ex vno cellario / z si que fueris in vris cameris vel cist / sub cōi sint custodia

Contra proprietarios

sicut vinū in penu/aut bladum in horreo.
Ad si dixeritis pfecto die negatis et expie-
tia opposita. et contradictoria siml vera pce-
ditis. Contra quos nil amplius disputandū
dicit Aristote. nisi tales aut in igne pūcere
aut excecāre. Quia idē est pūcere et nō pū-
cere illis. excecāre et nō excecāre. Negare ē
nō potestis qm pmissam paupratē fidē vio-
letis/et ad vomitū reuertimini possessionis
derelictae. **Decimo octavo Aug.** necdū
tentus est cōe esse vestiarū/aut dona seu
mūera parentū et amicorū/sed etiā vult esse
cōmunia opa singulorū qd est malus dicens
Nullus aliquid sibi opetur /sed omnia opa
vsa in vniū fiant. maiori alacritate et studio
q̄ si vobis ipsis faceretis. Caritas enī post
ponit ppria cōib. imo ppria nescit. Et qm
to amplius rem cōem q̄ ppria curaueritis. tā
to amplius vos noueritis in religione. p̄fice-
re. qm cōia curare caritatis est meritorie.
sua autē ppria nature reciprocē. **Decimo**
nono pbatur hoc idem p illud quod sequi-
tur in regula. Consequēs est enī vt q̄ filiis
suis in monasterio cōstitutis aliqua stu-
lerint vestē. siue quodlibet aliud inter ne-
cessaria deputandū/illud nō accipiat ocl-
te. sed sit in p̄tate p̄positi/ vt in rem cōem
redactū/ cui necessariū fuerit p̄beat. **Da-**
ior autē rō cōitatis videt esse de bonis eccie
cōmunib. q̄ de ipsorum parentum dona-
rijs. que ex proprio p̄cesserunt corū. Ergo
si pprium p̄hibet in secundis. sequitur etiā
q̄ in primis. **Vicesimo** ostenditur hoc
ipsum per Hugonem exponētem hunc
passum. In cōmuni omnium vita inquit cu-
iusmodi est religionis cōuersatio. nihil licet
recipi. nihil occulte retineri. Alias iam nō
esset cor vniū et anima vna/ si non essent om-
nia cōia. vbi autē omnia cōia nulla sunt pro-
pria. Dic mihi queso. nōne regulā Augu-
stini vouisti: nōne vitā regularem scdm eā
tenere promisisti: nonne omnia predicta
dicit esse cōmunia: Ergo necessario aut il-
lam pmissam non tences. votifragus. aut ni-
hil penes te pprium habes. alias regularis
non es sed magis irregularis. Tū enim ni-
hil retinet/ dicit Dugo /pprium. auari-
tia restringitur. inuidia religatur. et omne
fomentum discordie superfluum refecatur
caritas vnanimis connutritur. et pauper-
tas deuota custoditur. Et dū non licet ter-
rena retinere/ cogitur amplius celestia co-
gitare. tractare. diligere. tanto minus enī

superna diligit quis/ q̄to magis in infimis
delectatur. **Vicesimo primo** proprie-
tas repellitur Hugonis auctoritate. Sic
inquit qui grauitur turbantur inter fratres
cum non licet donaria retinere parentum.
amantes seruare munuscula suorum/ et in
proprio delectantur. Adeo enim sepe inar-
descunt vilius et paruis istis oblectamen-
tis/ vt eorum occasionibus soleant turba-
re concordia fratrum. quod persuasione dia-
bolica fieri dubium non est/ qui in eo ten-
tat in quo magis se p̄ualtre cognoscit.
Propterea diligenter omnia terrena calcā-
da sunt/ que caritatem fraternam turbare
possunt/ vt sit laqueus contritus et nos libe-
rati simus. **Vicesimo secundo** super ad-
dit Dugo supradictis q̄ frater qui munus
acceptum celauerit/ furti iudicio condem-
net. Parum dixi imo certe sacrilegio/ qd
peius est/ q̄ si inde similis factus proditori
Prodit enī conuentū totū/ cum rem eius
cōem ecclesie/ de sinu caritatis subtrahit in
ppriū vsū. **Veni** dixerim p̄didit seipm
cū retrospectis ad abiectū seculū/ et regulam
violat et votū. Ergo si furtū cōmittis fm
Hugonē/ seruando seculare donariū/ nun-
qd erit sacrilegus/ qui de cōi sacro ppriū suū
facit. In cōmuni dederūt fundatores. et ni-
si in cōmuni retinere potes cum salute. **V-**
Vicesimo tertio lauatū corpus infirmi
et lotionē vestīi curiosam p̄hibet August.
in regula fieri fm pprium arbitriū fratrum
sed magis p̄positi/ vt etiam si nolit frater
faciat iubente p̄posito/ quod illi expedit
pro salute corporis. Et si velit/ negate illo nō
faciat vt nō obediat sue cupiditati. **Tū** er-
go beat⁹ pater Augusti. cuius regula/ vota/ p-
missa/ maximus et prim⁹ sit p̄positus post
decem/ regularib. filiis suis canonicis/ p̄ci-
piēs in tot locis et passibus omnia habere
cōia. et in pprio nihil. sequitur q̄ illi paren-
dū est/ et non pprie lasciuie. qm Hugone te-
ste non ornat nitor corporis aut vestīi sed
moz. et spūalis magis querenda est mun-
dicia q̄ corporalis. Si ergo ppria libido p̄-
hibet in lotionē vestīi aut corporis rōe obedie
p̄misse q̄ ppria abiicit voluntate/ q̄re etias
nō p̄hiberet p̄petas pecunie et localū/ repu-
gnās voto paupratē/ caritatis/ fratne. mul-
to min⁹ rōabile videt i forēsib. et alijs pp-
uiz licet cui⁹ mōi sūt fortune. bōa i cista/ aut
i camera fuata/ q̄ i p̄pa corporis sanitate lō-
ge mag⁹ necaria. s; in ista scōa p̄pa volūtas

prohibet et aufert. ut dicitur est. ergo similiter
 et in prima. **V**icesimo quarto arguitur
 p illud in regula augustini de egrotantiu
 cura laborantiu debiliu vel seniu. que ali
 cui est frater. in iungenda. ut petat de cella
 rio quod cuius op^o esse p^opererit. Quando
 quidem ergo necessitate petere sunt de coi
 cellario. ergo si no sit opus proprio p necessi
 tate infirmitatis. multomin^o tpe sanitar.
Vicesimo quinto arguitur p eundem Augu.
 ibidem. Siue inquit qui cellario. siue qui ve
 stibus siue q^o codicib^o scribendis preponu
 tur sine murmure seruiant fratribus suis.
 Propriu ergo vestiaru tolerare aut ppeti
 ti est regula interimere pmissam q^o comu
 ne statuit magistrus vestiaru p expressum.
 Cuius autem tollit. cu quisq^o p se cura gerit
 et p consequens regula corru p^o frangit vi
 dentibus scientibus. et volentibus vobis singu
 lis in graue discrimen salutis aiaz vestraz.
 Regula ponitur vnu cōem. vos autē prios
 oēs. Dicit ergo si regula pmissam serua
 tis. **V**icesimo sexto confirmat hoc ipm p
 illud qd^o mox sequitur in regula. Vestimenta
 inquit aug. et calciamenta quādo fuerint in
 digentib^o necessaria. dare nō differat sub
 quozū sunt custodia que poscūt. Ubi hu
 go. Ministrare debet frater deputat^o coi
 vestiaro sine murmure. Laueat ergo fra
 tres ne nimis petat importune. aut super
 flue. nā quicqd^o superfluum est mortifer est il
 lis. Nā vnde paupes erim^o si penuria nō
 habem^o. Attendant q^o oblatōes fidelium
 sunt q^o vestiūt et comedūt. vt formidēt pos
 puli pctā portare. Vsq^o ergo ad p^ouisionē
 calciamentoz Aug. nō descenderet si q^o
 fratrib^o priu cōcessisset. **V**icesimo se
 ptimo confirmat per illd^o Augu. in regula.
 Lites autē nullas habeatis inter vos. et.
 Darimū autē fomentū litiu est priu. q^o
 secant interuolūtates teste Seneca. Fel
 cem inquit dixerim humanā vitā si hec duo
 pnoia possessina. meū et tuū tollerēt de me
 dio. Et in epla. iiii. Si vis viuere in pa
 ce. aut paup^o sis. aut paupi filis. Rica autē
 est inter cōpetitores. Et Epi. v. Brige et
 dissensioes sunt institute. Et Boetius in
 tertio. vnde foren ses q^orimonie. nisi q^o vi
 vel fraude a volētib^o pecunie repetitur cu
 pite Tolle propriū de claustro. et lapides
 exticisti inuidie. luxurie. rixe. auaricie. ce
 terozūq^o defectū. **V**icesimo octauo ar
 guit p illud de regula ppe sine. Ut autē cū

eta ista seruent. dicit aug. et siqd^o min^o fua
 tum fuerit nō negligent p^otereat. s^o emēdā
 dum corrigendūq^o curet ab eo q^o p^oest vo
 bis. Ipse enī quāto loco supiore tāto in
 periculo maiori versat. nisi corrigat vsus
 manifestos et defect^o patētes. quib^o regula
 corripit. lacerat in piculū salutis aiarū.
 quoniā illi est reddere rationē p ouibus.
 Nouit abbas vitā fm regulā Aug. et silr
 frēs Illa toties clamat omnia esse cori vnu
 cor. et aiam. nihil habere proprium. cōue
 stiariū. et tū cōtrariū agit quotidie. Et qd^o
 deter^o est vsq^o adeo infecit hoc virus cun
 ctos vt neminē cōscientia remordeat. nes
 mo ex abusu verustate doleat. aut peni
 teat. qd^o indicū est obstinatiois et irremis
 sionis periculū. quoniā qui cōscientiā re
 mordeatē non habet. minime penitet. si
 nō penitet fecisse. nō dolet. si nō dolet nō
 conterit. qd^o nō conterit nō cōfiteat nec ab
 soluit vsq^o in finē vite. Discrimen hoc cōe
 est. sed tū priu capitis. et consequenter mem
 brorū. capitis q^o regula pmissam nec ser
 uat nec seruare cogit. iuxta vocatōis offi
 ciū cui^o est fm August. corripe inquietos.
 cōsolari pusillanimes. infirmos suscipe
 et patientē ad oēs fore. Dembrorū autē.
 quia nō tenuerūt pmissam regulā. Pudet
 dicere sed veritas viget. ne in fermentum
 phariseoz descēdat. verendū est hodie de
 quo **D**ath. xxiij. scribit. **V**erobis et q^o de
 cimatis menta. anenū. ciminū. et reliq^ostis
 que grauiora sunt legis iudiciū. miam. et
 fidē. Si breuis pducit et longa corripiat
 si innotula cāmus. si in lectura vocabulo ti
 tubat. si rumpit leuiter silentiū. si cerimon
 nie reuerētiales nō seruānt. si vestes inde
 center compe. si ceterisq^o minimis defe
 ctus modicus cōmittat. corrigat diligēter
 Que at maiora sunt. et in corpe regle pro
 misse expressa tā frequēter vocat^o tria con
 cernētia. cuiusmodi sunt supbia. rancor.
 comestōnes. luxurie. p^oietas auaricia p
 ciose vestes. vasa argētea in camera. ceterē
 q^o curiositates. pro chdolor. negligēt. Ta
 les increpans eps prelatos. vbi supra. ce
 cos cecozūq^o duces appellat. deglutietes
 camelū. et culicē excolātes. **V**icesimo
 nono cōcludit p regule calcem. in quo dicit
 aug. Et autē in hoc libello tanq^o in
 speculo possitis suspicere. ne p obliuionē
 aliquid negligatis semel in septimana vo
 bis legatur. Et vbi vos inueneritis que

Contra proprietarios

Scripta sunt facientes. agite grās deo bonorum omnium largitori. Ubi autē sibi qui cuius vestri vider aliqd deesse doleat de pterito caueat de futuro. orans vt ei debitū dimittat. et in tentationē nō inducat amē Ideo autē legit dicit venerabilis hugo et legi precipit ab augustino septimanatim vt memoriter teneat et obseruet diligenter Ex quo igit regula bti patris Augustini vobis speculū est o regulares / tā frequenter vobis corā facie preposita. quō trabes in oculo nō videtis. q̄ festuca videtis in alieno. Trabes enī vt dicit Cris. sup Barth. est peccatū cleri / festuca autē seculariū Ut cuncta seruētur dicit Augusti. q̄ in regula sunt regula legal. et min⁹ obseruatū nō preceat sed corrigat. Quo animo ergo tanto tpe dissimulatis pterire cōuestiariū vt induamini ex vno vestiario sicut yescimi ex vno cellario? Negare nō potestis quin h voto pmiseritis solenni. qd̄ in regula legitis quotidie tot in passibus et locis Anteyotū dicit aug. libez erat reddere. sed necessariū saluti post votū. Votū nāq̄ cōsilia. vobis facta sunt pcepta / et libera necessaria. Aliquē ergo dolendū est de pterito pmissio et futurū cauendū vt sitis factores verbi et nō auditores tm̄. Jacobi. i. Qm̄ si q̄s auditor ē et nō factor. cōpabitur viro confiderati vultū natiuitatis sue in speculo Cōsiderauit enī se et abijt statim oblit⁹ est sui ipsius Sic est audire quotidie in regula legi (si tamē legal) q̄ vocati estis et cōgregati vt vnanimē. habitetis in domo. q̄ cor vnū et anima vna. et om̄ia sint generaliter vniuersali cōia. et nō dicat aliqd propriū. Quetiā donariū aut paternū mun⁹ vel littera nō seruet. sed phibeat in cōi. q̄ vestes sub vno cōi custode habeant q̄ induamini ex vno vestiario sicut yescimi ex vno cellario q̄ nullus sibi aliqd opetur. sed oia opa in vnū fiant. q̄ quāto plus cōe q̄ propriū curatur. tāto amplius in religione pficitur. Quē caritas / que sua sunt nō querit. s; post ponit propria cōibus. Audire inq̄ hec s; nō facere. audire paz est aut scire regula; nisi facere seq̄tur. Seruare deniq̄ obediētīā et castitatē nō sufficit. si paupertatem et abiectōem paupertatis neglexeris. quoniā apostolo Jacobo testante. Qui in vno offēdit. factus est oim̄ reus. Quinimo. q̄n to crebrins et sepi⁹ auditis et nō impletis tāto culpabiliores estis. Qm̄. ij. Petri. iij.

dicit Delius erat viā iusticie nō cognoscere / q̄ post agnitā retrosum cōuertit. Legitis ergo in ruinā vestra / nisi vos prepetis ad cōmendatōez. neq̄ regulares vocari meremini. aut habitū eoz gerere. seu de eozū bonis necessaria vite sumere in tra intentionē fundatoz. nisi regulā obfuetis propriis amodo in futurū. de pteritis penitentiā agentes. Donet autem dñs vt verbis vtar aug. vt obseruetis hec om̄ia. pprium abijcetes vt vouistis / quicūq̄ regulares estis tanq̄ cōcordiet pacis aduersarium. Vos q̄ q̄ pceptis p dei misericordia cogitate aio. deuia reducere. et obliqua indirectū. neq̄ dissimuletis vltcri⁹ Nō est enī grandis differētia vtrū letū inferas vel admittas ait Simachus papa Innocēti⁹. Error cui nō resistit approbat⁹ veritas si nō defendit opprimit. Ezechielis. xxxij. Sanguinē eius de manu tua requirā Dec de pria pre sufficiant in qua proprietas regle bti augustini visa est repugnare. In scda pcedendū est q̄lter proprietatis impugnetur p sacraz scripturaz et canones tam autoritatibus q̄ exemplis.

Incipit secunda

pars huius tractatus.
Religiosoz status dicit sanctus Thō. ij. q. cxxxij. est pfectoz sicut epoz. Probat autoritate saluatoris mat. xij. Si vis pfect⁹ esse vde oiarē. Et Lu. x. Maria optimā p̄ ē elegit Ad vitā eternā ingredi volentib; necessaria sunt pcepta. ad pfectōem cōsilia. Hoc idē dicit Dion. in. v. et in. vi. caplis celestis gerarchie. monachos vel theopetas. i. do famulātes pfectos vocās. Cōformit enī. Paulus ad colof. iij. Sup oia caritatem habere. q̄ est vinculū pfectiōis. Anūq̄q̄ enī pfectū est cū suo iūgnit fini. q̄ntum possibile est. hoc autē est p caritatē. i. Jo. iij. Qui manet in caritate in deo manet et deus in eo Et Dion. de diuinis noib; Et talim est faciēs diuin⁹ amor. trāspōnēs totalitē amantē in amatū. sane tū intelligēdū Totū enī et pfectū totalitate diligibilis nō diligit nisi a seipso deus totalitate diligit anime nisi a beatis. hoc est toto affectu. semp in deū tendere. sed bñ totalitate viatoris q̄ in affectu nihil h; non solū repugnans caritati. qd̄ est peccatū. qm̄ hoc etiā incipientib; pfectib; cōuenit. sed

Tota h. b. v. v. v.

etiam impeditiū eius ut sunt sollicitudo. cura
 spaliū. possessiōes. diuitie. propria vo
 luntās. coniugium. et bñdī que abiciuntur
 religionis voto. Nam teste Augustino ve
 nentū caritatis est cupiditas. Dicit in col
 latōib' patrū in q̄ abbas **D**orico Jenu
 na. vigiliē. meditatio scripturaz. nuditas
 et prīnatio facultatū nō pfectio sed p̄fecti
 cōdis instrumēta sunt. nec in ipsis consistit
 discipline finis sed p̄ illa deuenit ad finē.
 quia nō om̄is religiosus pfectus est s̄z tñ
 p̄fectū habet statū. **P**recepta remouēt
 que caritati sunt cōtraria. cōsilia autē im
 pedimēta actus ei'. Dicit aug. in enchirid
 ion. **Q**uicūq; mandat de' quoz vnū est
 nō mechaberis et quecūq; nō iubet s̄z am
 monet pot' cōsilio. quoz vnū est. bonū
 homini mulierē nō tangere tūc recte fuit.
 cū ad charitatē ordinant. qz mor vnū q̄s
 deo. i. ad **Chimo. vij.** Finis precepti carit
 atis. **P**recepta ut ait Hieron. ad demetria
 dem virginē. Et prohibitiōes de necessari
 tate sunt salutis. ut colere deū et sabbatuz
 nō occidere non mechari. etc. qz mala p̄bi
 bentur et precipiuntur bona p̄ illa. Sed cō
 silia de concessis sunt et licitis. ut est liber
 tas voluntatis. vsus carnis in cōiugio pos
 sessiones et diuine. i. **Co. in. vij.** De virgī
 nibus dñi preceptū nō habeo. cōsiliū
 autē do. Ab horū abstinentia voto se astrin
 git religionis pfectio. quo pfectius vacet
 deo ad augmentū meritorū victoriā tēta
 tionū et maiore vnionē cū deo. Dicit **Jh
 do. de summo bono** recedere inq̄t bonuz
 est corpe. sed longe meli' voluntate. Et **An
 selm'** in libro de similitudinib'. ponit de
 homine vlcenib' et arenulis pleno. q̄ se li
 gari facit et secefr sanat. Et **greg. sup Eze
 chielē.** Sicut holocaustū est pfectū legis
 sacrificiū qz totū incendit. sic q̄ nihil refer
 uant sed sensum linguā atq; substantiam
 om̄ipotēti immolat solenni voto. ut deo
 totaliter se mancipet. pfectiore bñt status
 cuiusmodi est religio. Finis siquidē reli
 gionis pfectio caritatis cui' sunt impedi
 mēta tria. que abiciuntur voto. libertas sui.
 possessiōes et diuitie et carnis voluptates
 licite secularib'. et p̄bibe religiosis. qua
 ritus p̄ abstinentiā horū pmissam opam
 dent caritati pfecte. **C**onfirmat id ipm a
 sancto **Tho. vbi supra.** Status inq̄t reli
 gionis est qōdam exercitiū et disciplina. q̄
 ad p̄fectū itur caritatis. Ad hoc autē necessa

riū est ab amore mundaliū affectū diuert
 tere. ut patz p̄ **aug. li. x. cōfessionū.** Dicit
 te amat. inquit. dñe deus q̄cūq; p̄ter te
 aliquid amat. **Et Barb. vi.** Nō potestis
 deo seruire et māmone. **Et Jobānes in cat
 nonica.** Frēs nolite diligere mundum etc.
Quoniā qui diligit mūdū nō est caritas
 dei in eo. **Et greg. in omel.** Tanto inquit
 quisq; min' supius diligit. q̄ntomag' in
 ferius delectat. Amor ergo siue cōcupiscē
 tia carnis et oculoz et supbia vite p̄pedit
 unt p̄fectōem caritatis dei. p̄tini trabūt
 qz hominē inferius. Sed p̄ oppositū pau
 peratio votū. castitatis quoq; et obedientie
 tendit sursum in deū. veluti nihil inferi'
 habens. qd̄ delectet. **P**aupertatē cōmēda
 uit p̄s caput ecclie nascendo. **L. u. v. qm̄**
 a paupere matre virgine nascit in stabulo
 pannis inuoluit. et inclinat in p̄sepio. In
 om̄i dentis vita sua relucet paupertas. Nū
 bil possidere in p̄rio cōmēdat vetus tes
 tamentū **Rom. xvij.** Dicit dñs ad aarō
**In terra coz nō possidebitis. nec hēbi
 tis partē in ter eos. Ego pars et hereditas
 tua in medio filioz israel. Nō in avaris
 est dicit Augu. cui nō sufficit de'. Et hie
 ro. Dñs cum istis infimis pars fieri dedi
 gnas. Et amb. Di apri sunt ad regnū celo
 rū. qui nullis cupiditatib' occupant. sed
 ad futura festinant p̄missa vite celest'. Et
 grego. Illic cupit anim' assistere vbi se spe
 ret sine fine gaudere. Et ad magna p̄mia
 pueniri nō potest. nisi p̄ magnos labores
Si p̄pter te dñs sue renūciat matri. cū di
 cit. Que est mater mea et q̄ sunt fratres mei
**Cur tu dño tuo cupis anteferri? Vñ ius
 ueni querēti quo pacto vitā haberet eter
 nā. Respondit veritas. Si vis inq̄t ad vi
 tam ingredi serua mādara. Rursus dicēte
 iuvene. Hec om̄ia feci a iuuetute Adiecit
 Si vis p̄fectus esse vade et vende om̄ia q̄
 habes. et da paupibus et sequere me. Hoc
 summope claustralib' notandū. Non enī
 ait domin' manduca. quiesce. dormi. frue
 re delicijs et honorib' mundi. thesauros
 habeto. vasa argentea. iocaliaz cetera. sed
 dicit vende om̄ia. non partē sicut Anani
 as et saphira. sed om̄ia tua supple. que ha
 bes iusto titulo. **Hec ait da p̄ proximis. sed
 paupibus. Hec attendendū dicit august.
 quib' monasterijs aut indigentibus hoc fe
 cer'. quoniā oim̄ christianoz res vna pub
 lica est. Audiant paupes et letētur. que sit******

Contra proprietarios

pars hereditatis eorum. Beati inquit xps
paupes quonia ipsoz est regnu celo: um.
Econtra paulus ad **Tim.** vi. Radix in-
quit oim maloz cupiditas. Hac cupida
te plus bndi q opus est. fm glosam magi
stri. z diabolus cecidit de celo in infernu
z paretes nostri primi de paradiso in exili
um. In greco autē habet radice oim malo
ru z philargia. i. amor pecunie. Scribit
etiā **Ecc.** x. Auaro nihil est scelestius. Et
apls vbi supra. Quā quidā inquit appe
tentes errauerūt oino a fide xpm deserer
tes. qz in duobz locis nō potest affect⁹ no
ster partiri desideriu suū. Breuiter diuers
in locis sacra scriptura laudat z approbat
voluntariā paupratem. In religione ergo
que est dom⁹ dei abijcēda est ois negocia
tio z proprietatis possessio. Non sit inqz
Hieron. in domo orōnis. negociatio. nō
possessio amor. nō cupiditas. ne ingre
diat **Iesus** iratus speluncā latronū. z mē
sas subuertet vendentiū in hora nouissi
ma mortis. Multi inqz **Origenes** sunt in
domo dei que est ecclesia non spūaliter vt
pmiserūt viuentes. sed carnalr magis. vē
dentes z emendētes. q rarius orōi debite
vacāt secularibz intenti z dediti negocijs.
¶ **Actenus** pprietas collisa lapidib⁹ sa
cre scripture. supest eā p canones sa
cros impugnare. extollēdo voluntariā pau
pratē. **Clemēs** quart⁹. xij. q. i. dulcissi
mis. z sic dicit **Cōis** vita oibus est neces
saria fratres. maxime his q deo irreprehē
sibiliter cupiūt militare. z vitā apostolorū
imitari. **Cōis** enī vsus omnū que in mū
do sunt oibus esse debuit. sed p iniquitatez
alius dixit hoc esse suū. alius istd. z sic in
ter mortales orta ē dissensio. Deniqz gre
corū quidā sapiētissimus omnia cōmunia
esse amicosū dixit. Et sicut aer air. aut lux
solis diuidi nō potest aut mediari. ita nec
cetera quecūqz cōmunia/que data sunt oi
bus ex natura. Propter quod dñs ait per
pphetā. Ecce qz bonū z qz iocundū habita
re fratres in vnū. Et apostoli cōmunē in
vnū duxerūt vitam. Quā vt in eoz actibz
dicit. multitudinis credentiū erat cor vnū
et ania vna. nec quisqz aliquid dicebat su
um. nec erat egens inter eos. Omnes q do
mos vel agros possidebāt/ venditis illis
offerebāt precium ante pedes apostolorū
sicut quidā vestrū cognouerūt z viderunt
nobiscū. **Ananias** autē vir auster⁹ z Sa

phira vroz: citis qz mentiti sunt nobis pñ
tibus corruerūt. **Sequitur** Quapropter vo
bis cauenda mandam⁹ z vobis obedire p
cipim⁹ doctrinis apolorū z exemplis vt ab
apostolicis regulis nō discedatis/ sed cō
mūē vitā ducentes adimplere saragatis
¶ **Ibidē** statim allegatur post. **Hieron.**
ad nepotianū. Clericus interpret vocabu
lum suū/ z esse nitat quod dicit **Cleros** gre
ce fors est latine. qz dñs pars ei⁹. z de sorte
dñi sunt. Talis ergo esse debet vt possidea
tur a dñoz possideat ipse dñm. Ex si qui p
piā preter dñm possideat pars ei⁹ non erit
dñs. verbi gratia si aurū. si suppellectile/
cum istis nō dignat⁹ dñs fieri ps ei⁹. **Dine**
leuita nō accepit partē in terra sicut ceter
re trib⁹. **¶** **Ambrosi⁹** consequēter de fuga
seculi. hoc in loco inducit. Qui ait portio
est deus. nihil curare debet nisi deū. ne al
terius necessitate z solitudine impediā
¶ **August.** in eodē loco **Holorē.** Due res
in vobis pollere dñt. cōscia scz fama. **Cō**
sciētia est necessaria tibi. fama primo tuo
Sequitur paulo post. Nulli licz in societate
nostra aliqd habere ppriū. Et si qui ha
buerint faciūt qd nō licet. **Sequitur.** Qui
habent ppriū vel habere volūt aut de pprio
vivere cōtra pceptū/ nō meū manebūt in
socialē vitam. **Dalo** habere claudos qz
plāgere mortuos. **¶** **Et concilio lateran.** **B**
extra. c. ij. de statu monachorū. **Donaci**
nō precio recipiant in monasterio. nec p
mittant habere peculū. **Peculū** habere/
vt dicit magister **Berard⁹** magn⁹ in tracta
tu de ppriate monachoz non est habere
principale dominū in re ipsa. sed vt seru⁹
sub dño. sub patre fili⁹/ sub abbate mona
chus. ex licētia ipsoz sub qb⁹ sunt. Et nū
hoc nunqz monachis cōcedit fm glo. **In**
no. qui est lucerna iuris. nisi p adiucta ad
ministratōne. vt si fuerit vestiari⁹ elemosi
narius vel thesaurari⁹/ vel hmoi cōtune
habēs officū. deseruiens vilitati cōmū
ni ecclesie. vt fidelis sit z prudens dispen
sator nō querēs que sua sunt/ sed que oim
Qui autē peculū habuerit nisi ab abbate
fuerit ei pro iniūcta administratōe pmis
sum/ a cōmuniōne priuef altaris. Et qui
in extremis cū peculio fuerit inuētus. z di
gne nō penituerit. nec oblatio pro eo fiat
nec inter fratres habeat sepulturā. **Quod**
de vniuersis religiosis precipim⁹ obserua
ri. **Abbas** autē qui diligēter ista non caue

rit officij sui lacturam nonerit se incursum
 rum. **C**onsequenter **Clemens tertius**
 paulo post super quodam canonico regu-
 lari qui in articulo mortis agens licet a
 prioris suo monitus propriū quod extra
 regulā latentē habuerat noluit resignare
 et sic diem clausit et fuit inter fratres traditus
 sepulture. Et infra Inquisitioni tue res-
 pondem q̄ ille canonicus nō tantū fue-
 rat xp̄iana sepultura priuāda. verū etia
 si sine maximo scādalo fieri potuit. de ipa
 proq̄ dignus est ecclesia. **I**tem ibidē.
Innocētius tertius abbati et connētū sub
 lateū. Cū ad monasteriū. et firmiter inbi-
 bem⁹ neq̄s decetero monachoz lineis cas-
 miltis vras. Prohibem⁹ dūctice sub arte
 statōe diuini iudicij ne quis monachozū
 propriū aliqd possideat s; si q̄s aliqd pro-
 priū habz totū incōtinenti resignet. Et in-
 fra. Si proprietas. et apud quēq̄ inuē-
 ta fuerit in morte. ipsa cu; eo in signū pdi-
 tionis extra monasteriū in sterq̄lino sub-
 terret. **S**in q̄ beat⁹ **greg.** in dialogo se nar-
 rat feliciter. Unde si quis alicui fuerit de-
 stinatus. nō p̄sumat illud accipere. sed ab-
 bati aut priori aut cellerario assignet. De-
 quit in fine. Nec estimer abbas q̄ sup pro-
 prietate possit cū aliquo monacho dispē-
 sare. Quia abdicatio propteratis. sicut et
 custodia castitat; adeo sunt annexa regu-
 le monachali. vt circa eā nec sum⁹ pon-
 fec possit licentiā indulgere. **Q**uā autem
 votū solenne religionis indispēlabile sit
 patet **Leuitici** vitimo. vbi dicit q̄s semel
 sanctificatus est dño nō potest i alios vsus
 cōmutari. Nec facere potest p̄clar⁹ quā
 deo cōsecratus per votū religionis obligē-
 tur ad hoc q̄s vovit. **I**dem sentit **Ber-
 nar.** in libro de p̄cepto et dispēlatōe. Quic-
 quid ait in spūalibus in regula est traditū
 in manu nō relinquit abbas. Et paulo
 post. Neq̄s enī abbas sup regulam est cui
 semel etiam ipse spontanea professione se
 subiecit et deuouit. **V**otum etiā paup-
 ratis indispēlabile ostendit sanct⁹ **Tho.**
 scda scēde quest. lxxxix. **B**rauius enī ait
 est q̄s peritūū votū fractū. et eo q̄ deo so-
 li votum fit et promittit. Juramentū autē
 deo et hominibus. Secundo quia votum
 obligat ex fidelitate reddendi deo promif-
 sum. Juramentū vero ex reuerentia veri-
 fatis que est ipse. **B**rauior est autē infide-
 litas q̄s irreuerentia. ergo et. Et confirmā-

tur per eundē in eodem libro in materia
 de voto/ vbi dicit q̄ si votum fiat solenne
 etiam de impossibilibus/ verbi gratia de
 reginatio egrotis/ elemosina pauperib⁹.
 et huiusmōdi. nihilominus debz semp̄ hab-
 beri promptitudo voluntatis. quōtēs oc-
 currit memorie/ et facere quod in se est.
In his etiam que p̄ se mala sunt bene fie-
 ri nequeūt. dispensatio non cadit secūdu;
Bernardū in epistola ad **Adā** monachū
 et in libro de p̄cepto et dispēlatōe. cui-
 iusmodi est habere propriū monacho/ q̄
 ad non habendū se astringit per votum re-
 ligious. Propriū inquit possidere homi-
 ni seculari licitū est. monacho autē purz
 malum. Nam vbi proprietas ibi singula-
 ritas/ vt dicit **Bernard⁹** ad **Lartbusiensē**.
 vbi singularitas ibi angulus. vbi angul⁹
 ibi sordes. vbi sordes ibi rubigo et diuisio
Benedictus. xij. Illis inquit quib⁹ in-
 cumbit onus de vestiarijs/ calciamentis. et
 alijs corporis necessarijs prouidendi. sta-
 tuimus vt hoc decēret faciant tempe con-
 gruo/ iuxta suppetentiā facultatū/ et con-
 ditionē regionis. Et sequit modus. Et il-
 lud quod erit dādum singulis canonicis
 pro vestiario/ taceat in annuali. Nō est in-
 telligēda huiusmodi taxa in pecunijs dās
 dis cuiuslibet singillatim. sed magis fm̄ lici-
 teram regule/ magistro vestiarij qui debet
 ista prouidere in cōmuni pro omnibus illi-
 bus in quā quibus incumbit onus de ves-
 tiarijs. et calciamentis. et. Nam distribu-
 ta cuiuslibet portione pecunie vt isti falso
 opinātur. sequitur q̄ nulli incumbit on⁹
 ista prouidendi in cōmuni pro singulis.
 Est hoc de anathemate **Iberico** aliquid
 cum **Achor** referuare. **Achor** id est peruer-
 tens promissum votum. etia de anathema-
 te prohibito contra deum furatur. regulā
 auream/ palliū coccineū/ et trecentos argē-
 teos id est propriā voluntatem. carnis vo-
 luptatem/ et diuitias seculi. Tot enim mo-
 dis religionis frangitur sacramentū. **S**;
 non est tacenda punitio huic sceleri infli-
 cta. **N**ot enim derelicti sunt filij israel a
 domino/ et prostrati ab hostibus vrbis
Hay. i. a vitis cunctis deducti in precipi-
 tium morū. Cum autem fletet **Josue** stra-
 gem istam. ait domin⁹ illi. Peccauit popu-
 lus israel. et p̄uaricatus est pactum meū
 tuleruntq̄ de anathemate/ et furati sunt/
 et mentiti/ et abscoederūt inter vasa sua. nec

Contra proprietarios

poterit stare ante hostes suos. quia pollutus est. Et nō eroystra vobiscū donec cōteratis virū qui huius sceleris regis est. In q̄ innuit q̄ dñs in totā eccliam irascit propter vnū proprietariū / vt dicit autor summe viciōrū. propterea psequend⁹ est talis ne propter vnū ceteri patiant omnes. Quā vt ait ap̄ls ad Rbo. i. Qui talia agūt scelerā supple prius enūerata digni sunt morte. Non solū qui faciūt sed q̄ cōsentiūt faciētibus. lxxv. di. dicit. Symachus papa in decretis. Nō est grandis differētia an letum inferas vel admittas. Et Innocenti⁹ ibidē. Error cui nō resistit approbat. Pius etiā papa. Quid pdest suo errore non pollui. qui cōsensum prestāt errāti. Et ambrosius in libro de patientia inq̄t. Qui a socio si p̄t iniuriā nō repellit. tātus in vicio est q̄ ille q̄ facit. Formidanda sentētia religio⁹ que sequit. Josue. vij. Anathema. i. pprietas in medio israel est id est contemplatiuoz. Non poteris stare corā hostibus tuis. donec cōteras qui cōaminatus est hoc scelere. zc. Sequitur in fine capituli. Et lapidauit Achor / omnis multitudo filiozū israel. z cuncta que cōtulerat de anathemate igne cōsumpta sunt. Potius pprietas in seculo cōteras lapidibus correctōis. z cremet facio charitatis z zeli dei q̄ post mortē supplicij dissimulando deputet eternis. Scribit ad propositū scōo Dachab. xij. q̄ cū corpa que ceciderāt in bello cōtra Borgia ydumcz post diē septimū Judas pararet sepelire inuenit sub tunicis occisorū de denarijs idolorū. qui ap̄d Janiā ceperāt cōtra legē z eos cōperit corruisse ob hanc cāz. Sicut ergo iudeis viris popularibz tam grauis vicio cōtigit pro acceptis semel z retētis cōtra legē corū denarijs. quid pfectis viris si et trāsgressione vtorū solenniū. nec semel sed p totā vitam corū. Apostasia quedā est dicit autor summe viciōrū pprietas monachoz maior / q̄ relinq̄re habitū aut exire metas ecclie p̄ter plati licentiā / qz paupertas voluntaria magis est de substantia religionis q̄ habitus. Religio enī ordīnat ad pfectōem caritatis. que est amor dei vsq̄ ad cōtempnū sui. Habere ergo ppriū vt dicit sc̄tus Thom. ij. q. d. lxxvi. arg. vij. repugnat pfectōni religionis. Voluntaria paupertas pacis est fundamētū vt dicit aug. in li. x. de ciuitate dei. Inter fra-

tres inquit cōcorz z amica consonāria caritatis fraternae. cū nihil habere nō qd non omnes. Ecōtrario inter proprietarios riget q̄tidiane. inuidie. susurratio. detractio. nulla pax. nulla caritas. nulla sal⁹. opiniones z brige. adeo vt quicqd placere nō displicet alteri. Hinc scissure z discordie. inequalitates in habitu et victu. hic abiecte. hic curiose inquit. hic vt dñs. ille vt seru⁹. hic vt pater. ille vt diues incedit. hic esuric ille ebrius est. hic aurū cōtra votum possidet. ille debitis multis obligat. z oīa dilapidat z expēdit. Et sic fraudat intētio fundatoz. cōtemnit ecclie institutio. vilipēditur euangelica instructio. negligit ppria salus. z lumē pfecte religionis quondā in ecclia radians pro maiori parte modernis spibus proch dolor obscuratur ne dicam extinguat. Et hec de secundo membro dicta sunt.

Incipit tertia pars

huius tractatus. Scussis vicijs telis duobz ep̄phraetra. incult⁹ q̄ exposeret ordo z dignitas materie. sup̄est accedere ad tertium. q̄ p viribz reuellēde sunt pprietas obiectōes. Prio si qdē loco qdā polliamēto fallere vident. dicētes veltariū nō esse ppriū. s; mag. pcuratio. qd abusus est nois. Nā pcurare ē curare p alijs pprietas autē p se solo curat. Itē pcurator veltariū p regulā dicit eē cōis p oibz. isti aut p se em. In q̄ Brian regle necnō z voto paup̄ factis. In deut. xxij. ca. scribit. Cū votū ueris dño deo nō tardabis reddere. qz requirit illō dñs de tu⁹. Si morat⁹ fueris reddere imputabit tibi in peccatū. Et paulo post. Qd semel egressus ē de labijs tuis obfrabis z facies sic pmisisti dño zc. Et malach. i. Ad vos o sacerdotes q̄ despiciis zc. Et infra. Et offertis sup altare meū panē pollutū. Et paulo post. Non est mibi voluntas in vobis. dicit dñs exercitū. z munus nō suscipiam de manu vestra. Sequit in fine. Baledictus dolosus q̄ hz in grege suo masculū z votū facies immolabit debile animal. Masculū uouit dño regularis cum paup̄a tē desponsauit. sed debile reddit q̄ adhuc seruat propriū. In die ne est augustinū patrē dicēte in exordio regule. Nec sunt que vt obseruatis p̄cipim⁹. zc. Et seq̄. Et nō dicatis aliquid

Propriū. **S**ecundo obijciunt consuetudi
 nē tanto tpe. & a psonis tam discretis & eru-
 ditis / & in tot monasterijs obfervatā. Quis
 bus ridet regula iuris dices. q̄ possessor
 male fidei nullo tpe p̄scribit. Et augu. in
 enchiridion. lxxxvi. Hostris ait t̄pib⁹ mul-
 ta mala ita in ap̄tam cōsuetudinē deveni-
 runt. vt aut parua. aut nulla esse credātur
 que magna atq; horrenda sunt. vsq; adeo
 vt nō solū nō occultanda. vtz etiā p̄edi-
 canda & diffamāda videātur. Item idē sup
 illud ad gal. Timco ne forte sine causa la-
 borauerim in vobis. exclamare inq̄t p̄pul-
 sus sum. **V**e peccatis hoim. qz sola iusta
 et horrefim⁹. **V**isitata vero pro q̄b⁹ ablu-
 endis filij dei sanguis effusus est. quāuis
 tam magna sint vt oīno claudi cōtra se re-
 gnū dei faciāt. sepe videndo oīno tolerare
 & sepe tolerādo etiā facere cogimur. **I**te
 in sermone q̄rte dñice aduētus. Nolite in-
 quir p̄ctā continere in q̄b⁹ forte iā cōsuetu-
 dinē fecistis. **O**mne enī p̄ctm cōsuetudine
 vilesit. & fit hōi quasi nullū. **I**lico vt ob-
 duruit iā dolor ē pdidit. & putre est nec am-
 pli⁹ dolet. qd̄ autē nō dolet nō pro sano ha-
 bendū est. sed magis pro mortuo cōputā-
 dum. **C**ū vlcus pungit & dolet. aut sanū
 est aut adhuc spem h̄ sanitatis. **C**ū autē
 pungit & nō dolet p̄ mortuo h̄ndum est. &
 de corpore p̄cidentū. **D**icant igit̄ prop̄ieta-
 tis defensores q̄ vouerūt paup̄tatē an cō-
 suetudo ista eos excuset. **S**ed dicēt forte
 q̄ papayl ecclia cū eis sup hoc disp̄saut
 Audiāt papā Innocentiū exp̄esse dicētē
 Abdicatio inq̄t prop̄ietatis. sicut & iusto-
 dia castitatis adeo est annexa regule mo-
 nachali. vt nec summi⁹ p̄ntifex possit circa
 eā dispensare. ergo a fortiori nec generale
 capitulū ord̄is. nec abbas p̄ indulgenti-
 centiā. cū papalis p̄tās excedat oēm pote-
 statē inferiōrū post ep̄m. vt habet dis. c. cū
 ciprian⁹. r. nō decz. **Q**u autē votū hoc
 nō seruetur multis in locis / a plib⁹ annis
 & magnis viris nō excusat. s; maḡ aggra-
 uat. **I**noleuit autē hoc ex negligentia pla-
 toꝝ / in salutis eoz piculū. **N**ihil maḡ dis-
 sonū rōi q̄ habitū ordinis gerere exterius
 in oculis hoim & statū p̄fectiōis simulare
 inter⁹ autē vota saluti necessaria infringe-
 re. **R**ōnalis est cōis cōsuetudo que a iure
 approbat dicit̄ Joh. in summa cōfess. li. ij.
 ti. vi. Et quā romana ecclia seruat. aut p̄-
 cipit seruandā. **I**rrōnabilis autē vel iniq̄

non p̄scribit̄ Innocenti⁹ dicit. q̄ rōnabil
 illa dicitur q̄ nō obuiat canonicis institu-
 tis. aut quāuis sustinet̄ Irratōnabilis at̄
 que cōtra canonū instituta & a iure ip̄ro-
 bat. cuiusmodi est prop̄etas inter religio-
 sos. **A**it enī Greg. cuidā ep̄o. **S**i cōsuetu-
 dinē opponis. tibi est aduertendū. q̄ dñs
 dicit in euāgelio Joh. iij. **E**go sum veri-
 tas. **N**ō ait. ego sum cōsuetudo. **Q**uā Lip-
 ani martiris sentētia est. q̄ qlibet cōsuetu-
 do quātauis vetustate vulgata. sp̄ est veri-
 tati postponēda. & vsus oīs veritati dñis
 abolēdas est. **C**ōsuetudo q̄ sine veritate
 vetustas est detestabilis error. **F**rustra er-
 go. cū hic abusus prop̄ietatis. euāgelio-
 rū. canonū & sc̄oꝝ patrū autoritatibus re-
 probat. cōsuetudo dicit̄. sed magis visitata
 culpa debet vocari. q̄ obligat mentē pon-
 dere suo vt ait greg. in quarto moralū. vt
 nequaq; etiā surgere possit cū velit. et q̄t
 vicibus frequētatiōis prauē astringat. q̄si
 tot vinculis in mēte sua colligat. **S**cri-
 bit quoq; Hiero. ad **L**edantiā. **A**sperā in-
 quit & insuauē fecit nobis virtutū viā lon-
 ga cōsuetudo peccādi. **I**sid. etiā in li. solū
 loquioꝝ prio. **P**rauus inq̄t viter vsus abo-
 leri difficulter p̄t. & assidua cōsuetudine vi-
 tū in naturā cōuertit. **A**nim⁹ scelerib⁹ irre-
 rit⁹ vir diuelli p̄t dicit̄ Beda. in li. de tem-
 plo salomonis. **N**on est p̄ labor a cōsue-
 tudine sc̄e pestifera reuocare. **I**nanis er-
 go est hec excusatio in p̄ctis. & friuola q̄ p̄-
 tendit̄ propter cōsuetudinē malā. q̄si dice-
 ret. q̄ abolita sunt p̄cepta legis / q̄ iā a ma-
 iorib⁹ & maiori p̄te hoim nō seruant. & qz
 nō fuare ea a lōgo est cōsuetū. **T**ertio
 obijciunt prop̄ietatis defensores. q̄ in capi-
 tulis eoz de h̄mōi p̄p̄ietatē vsu dispensa-
 tū est vsq; adeo q̄ apli⁹ nō sit timidū. **P**ace
 salua dicētū. vt dicit̄ ē supra. & allegatus
 p̄ decretalē Innocentiū. iij. extra de sta. mo-
 cū ad monasteriū. **Q**u votū paup̄tatē. adeo
 annexū est regle monachali. vt nō estimet
 abbas q̄ sup h̄nda p̄p̄ietate possit cū ali-
 quo dispensare. imo nec summi⁹ pontifex.
Idem dicit̄ sc̄tus **L**ho. in. ij. q. lxxxviii.
 de voto solenni / q̄ est indispensabile. **C**ō-
 s̄omiter ad decretalē. quoniā min⁹ est cō-
 mutare votū q̄ absolute vel dispensare.
Sed aial deo votū cōmutari nō p̄t **L**eni.
 xxxij. **S**ancū erit inq̄t l̄ra & cōmutari nō
 poterit propt̄ meli⁹ aut pei⁹. **L**āz assignat
 doctor sanct⁹. **Q**uoniā moꝝ vbi vouebat

Contra proprietarios

deo. sanctū reputabat/ quasi diuino culti mācipatū. Sicut nec modo calix aut alia res cōsecrata deo posset cōmutari in meli⁹ aut peius. Si ergo nō p̄ summ⁹ potēter sanctificatiōem rei inaiate tollere. vt lapidis altaris calicis. aut vestimentoz. ergo multomin⁹ ab hoīe deo sanctificato per votū solēne religionis Ideo facere nō potest papa q̄ q̄ religiōis p̄fessione sc̄ificatus est deo. nō teneat tribus essentialibus votis q̄ diu stat in religione. **R**ursum q̄ votū est p̄missio deo facta dicit sanctus Tho. et nō reddere deo votū. sp̄s q̄ dam infidelitatis est/ q̄ sub dispensatiōe nō cadit. **E**t sicut nō p̄ abbas p̄cipere malū suo monacho/ vt dicit idē sanctus sc̄da sc̄de in materia de voto. ita bonū deo debitū nō p̄ phibere. Et in manifestis malis dispensatiō nō excusat a culpa. **H**inc sc̄tus Bern. in li. de p̄cepto et dispensatiōe dicit. In p̄ se malis nō cadit dispensatiō/ et que bñ fieri nō p̄nt. cuiusmōi est h̄re propriū ei qui omnia abiicit in voto paupertatis. **H**oc inq̄t Bern. ad adā monachū seculari p̄p̄riū possidere licitū est. monacho vero purū malū. **D**eniq̄ si dispensatū est iure aut facto. nō deberet hoc votū exigi a p̄fitentibus nec p̄mitti in regula. **D**icit quoq̄ Bern. in li. de p̄cepto et dispensatiōe. q̄ q̄c quid in regula traditur. in manu nō relinquit abbas. Neq̄ abbas supra regulā est. cui semel ipse sese spontanea p̄fessione subiecit. **Q**uarto obijciunt et dicunt q̄ traditio illa clauū excusat que fieri solet quilibet anno in manu superioris. **I**stud repugnat obiectiōi p̄cedenti. **N**ā si dispensatū est de hoc p̄p̄rietas voto/ vt obiectio p̄cedens p̄tendit. frustra est clauis tradēda abbatī in signū cōsensūs. **E**t etiā p̄tra decretalē sepius allegatā. que votū in dispensabile ponit paupertatis sicut castitatis. **E**t ergo sicut abbas nō posset dispensare de fornicatiōe. ita neq̄ de possessione in p̄prio nisi dūtaxat in cōi. ratōe alicuius am̄inistratiōis vel officij. et nō p̄uestiario vel necessitate singulari. **T**este decretali ex cōcilio lateranēsi extra de statu monachoz que ait. **D**onachi p̄ce nō recipiant nec peculium habere p̄mittant. **P**eculū lōge min⁹ est q̄ p̄p̄riū. q̄ fm iura q̄ res h̄nt in peculio nō h̄nt plenū aut principale dominū sibi. s̄ suo superiori. vt seru⁹ sub dño. filius sub parētibus. et monach⁹ sub abbate. sed ex

eoꝝ sub q̄b̄ sunt licētia p̄ tēpe p̄mutādi. vendendi. et. **E**t hec potētia nō est libera sed limitata et subiecta. et tñ cōcilij Lateranēsi. hoc phibz monachis. a fortiori ergo p̄p̄riū. **O**biectio ergo p̄dicta abusus ē. et irridere deū qui tñ nō irridet vt ait apostol⁹ ad Gal. vi. **S**olū ergo licitū est illis et p̄missum clauē abbati vel superiori referre/ qui h̄nt am̄inistratiōem. vt magister vesteriarij. thesaurari⁹. cellerari⁹. aut elemosynarius. in signū subiectiōis et am̄inistratiōnis. **V**endosa quoq̄ est. et delusoria veritatis p̄tense. clauē abbati referre. q̄ clauem referunt. sed retinēt op̄e et affectu. que sunt sub clauē reclusa. **D**uo sunt inq̄t **D**ugode san. vict. que relinq̄re oportet p̄ter deū. **F**acultas retinēdi quicq̄ p̄p̄riū. et voluntas h̄ndi. **E**t tñ tradēdo clauē neutri relinq̄tur hoz. **D**ic q̄so defensor p̄p̄rietas/ q̄d suas in cista. tuū est an nō. **T**uum dicere verat regula in p̄cipio. **N**emo inq̄dens dicat aliqd p̄p̄riū. **E**rgo tuū nō est sed omnīū. nec tibi seruare debes/ aut in vsum accipe q̄d tuū nō est. **Q**uid ergo custodis nō tuū. **R**epone. repone in cōi q̄d tuū non est sed oīm in cōi. neq̄ clauē referas/ q̄ clauē habere nō debes. **Q**uinto obijciunt defensores p̄p̄rietas dicentes nō esse p̄p̄riū. p̄ hoc q̄ ad nutū manz abbatī quosq̄s volet reuocare. **C**ōtra hos iaz in parte respōsum est supra. **P**riō q̄ neq̄ religiōsus retinere potest peculū/ aut seruare nisi pro am̄inistratiōe officij nec abbas p̄t dispensare. **S**c̄do q̄ nec abbas est supra regulā que hoc phibet. s̄ regule obligatus et subditus. vt dicit Bern. in li. de p̄cepto et dispensatiōe. **F**allit ergo et q̄ retinet peculū. et p̄lat⁹ q̄ cōsensit. nisi p̄ am̄inistratiōe. **F**era seuior est leone p̄p̄rietas. maxime si hypocrisi cōmiscet. **S**imulata enī equitas duplex est iniq̄tas. dicit aug. sup psal. lxxvi. **D**uplici gradit via dicit Grego. q̄ corp⁹ exteri s̄ p̄ amorē glorie mūdo viuit. **E**t cōtra phibitiōē **D**oyssi induit veste cōtexta ex lino et lana. **D**eu. xxiiij. **P**er lanā simplicitas. p̄ linū subtilitas subdola intelligit. **L**inū celat interi⁹. lanā exterius oñtat. **N**ulla res inq̄t **L**hyr⁹. sup **D**arth. sic exterminat sicut simulatio. **N**ā maluz sub sp̄e boni celatū nō cauetur dū non cognoscit. **H**uiusmodi est p̄p̄rietas. q̄ p̄p̄riū excusat palliat p̄ abbatī licētiā. **N**on habeo inq̄t. non possideo. s̄ abbas

mens et tamen contra abbatem voluntatem si
 forsan per communem necessitate fratri sciret ab
 batem receperit et possidet. absconderet.
 Aut si bono modo non possit. inutiliter expo
 neret. **S**exto obiicit dicentes. prius non
 esse aliquid custodire. per necessitate secretis
 et pessime infirmitatis. Quos beatus Au
 gustinus confundit in eo quod talibus providere non
 negligit in regula cum dicit. Erogantibus
 cura siue post egritudinem efficiendos. siue
 imbecillitate laborantibus aliqua aut febris
 bus vni alicui debet iniungi. ut de cellario
 petat quod cuius opus esse prespexerit. Siue
 autem qui cellario siue qui vestibus aut codici
 bus preponuntur sine murmure seruiant
 fratribus suis. Incidit ergo in alterum laqueum
 rum. quia vel patre Augustini. corrigis/
 qui non sufficienter prouiderit necessitatibus
 singulorum. aut de fidelitate diffidit fra
 trum dubitans ne circa egritates faciant de
 bitum suum. val quod verisimilius de te so
 lum cogitas. cui parum aut nihil cure est de
 ceteris. dummodo tu ipse prouideris. **S**
 Audeo dicere quod obiectio predicta officit ea
 parte unde sanare putat. Quoniam si pau
 pertatis obseruaretur votum inter fratres lo
 ge feruidior. arderet caritas fraterna. et cura
 atque sollicitudo maior. esset infirmorum. pie
 tas intimior. et visitatio cordialior. quoni
 am tunc vno infirmate omnes infirmarentur.
 Iuxta illud. **Lxxij. Si patitur vnus me
 brum compatuntur et. Si propria nul
 la essent. nemo alium expectaret ad iuuan
 dum et succurrendum fratri infirmati. Ne
 mo diceret hic qui infirmatur satis habet.
 unde medicos habeat et custodes. Tunc
 quisque succurrendo fratri exemplum daret
 quomodo vellet sibi in simili casu succurri**
Septimo obiiciunt antedicti defenso
 res proprietatis dicentes necessarium pro
 prium pro festiuandis et suscipiendis amicis
 Respondit eis. quod ad hoc est in ordine Au
 gustini hospitalitas instituta. et prouidus
 frater eloquens et discretus est eligendus/
 qui sciat amicos et benefactores ecclesie be
 nigne suscipere. secundum facultatum possibilita
 tem. iuxta doctrinam Pauli ad Hebr. xiiij.
 Caritas fraternitatis inquit maneat in vo
 bis et hospitalitatis nolite obliuisci. Quia
 per hanc quidam placuerunt et. Nec multum vri
 lis religiosus uersatorem frequens amicorum car
 naliu. qui reliquerunt mundum. Propter quod
 ait Aug. filijs suis in regula circa finem.

Non carnalis sed spiritualis sit inter vos dilec
 tio. Quapropter vero religioso cui mundus
 crucifiscus est. non multum affectanda est carna
 lium propinquitas uisitatio. Nam qui de terra est
 de terra loquitur. Tractantque fabulilla fabri.
 Que omnia veteris religiosi sunt fugienda.
 imo veteris abominanda. Quis non relinquit in
 quod est prope et in meo et non potest esse di
 scipulus. **O**ctauo obiicit quod paucioribus
 expensae ecclesie prouidentur de vestuario da
 do cuiuslibet portione pecunie que in comuni.
 Hoc non est verum. Esto tamen quod ita sit. tamen propter
 hoc tale commodum paruum non est frangendum
 votum. Quia non sunt facienda mala ut veni
 ant bona. ad Romanum. in. Preposterus ordo
 vota postponere pro lucro. solem in nubibus
 nocte lucentibus. aurum et gemmas carbonibus
 Anponere ditias et temporalia bona bonis ani
 me. absurdum est et ordinem pertere ergo et.
Nono obiicit dicentes minoris occupa
 tionis fratri esse dare vnicuique sumam pecu
 nie pro vestuario. Cui reuerentia dicentibus. non
 est ita. imo paucior est occupatio vni aut
 duorum. quam omnium in officio vestiarum. Hoc eri
 am resonat dicto patris. Frustra fieri per plus
 ra quod per pauciora. In unitate siquidem ecclesie
 tas est caritas. pax concordia. et quod super omne bonum
 est deus. In pluralitate autem singulari
 tas. diuisio. inuidia. rixa. superbia. et omnis ma
 li fomentum. Et processu ad huc. quod ita non est
 quod occupatio maior adesset in communi vestuario
 puiso pro vno aut duos. quam pro omnibus singula
 tim in proprio. nihilominus tamen minus malum est
 occupatio quam voti transgressio. et regule cuius
 modi est proprietatis. Itaque non minus abiurata est
 proprietatis in vestuario quam in cellario. pro res
 gula. Ergo si pro cellario vnus solus impedit
 quare etiam vnus an duo pro vestuario non
 sufficiunt. ut obseruetur regula que hoc tonice iu
 bet fieri. nam negari non potest quod occupatio v
 nius aut duorum minor sit quam omnium frat
 rum. Et sic retorquet obiectio in confusio
 nem obicientium. **D**ecimo et ultimo sub
 dunt obiectiones contra voluntariam proprietatis
 tem. quas ponit sanctus Thomas in. in. **E**
 contra gentes. **H**ic siquidem inuadit primo.
 Vigilans hereticus. et quidam sequaces sui. non in
 telligentes de quo loquitur neque qui affirmant.
 Naturale est inquit cuiuslibet animalis ut sibi ne
 cessaria vite prouideat. vni non quilibet pro animalis ap
 ta est frugibus et puiscis iporum. Faciunt hanc estate
 formice et apes ut congregent vni bieme viuunt
 Sed homo multum indiget. qui non se iuueniunt. et

Contra proprietarios

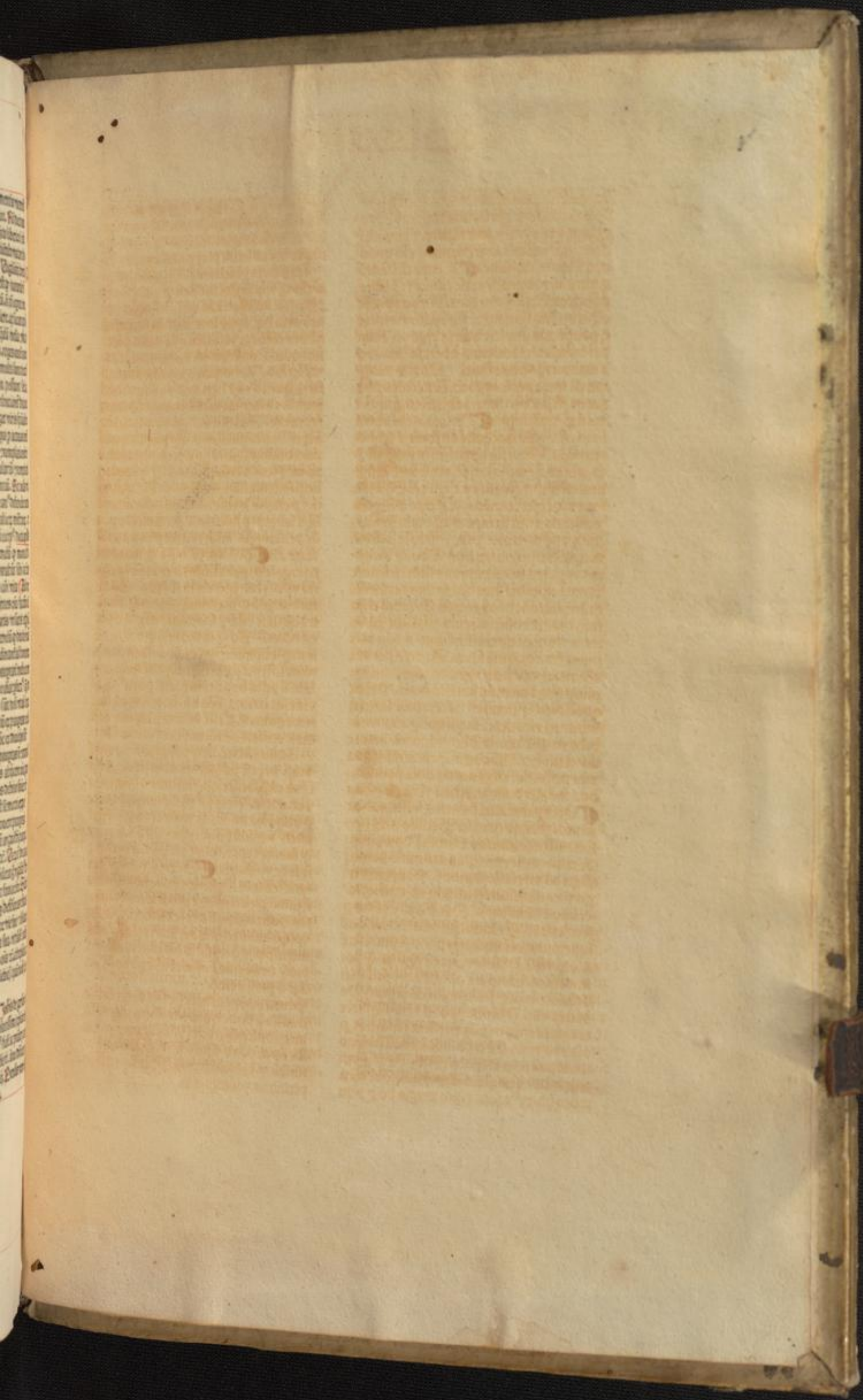
92ma

opus est illi p[ro]visione. **S**ecundo q[ue] p[ro] sub-
stantia diuitiar[um] esse hominis confirmat. ergo
paupertas est contra legem nature. Naturalit[er]
enim diligit vn[us]quodq[ue] p[ro]p[ri]etate / et id quod
necessariu[m] est ad illud. **T**ertio est homo
naturalit[er] animal sociale civile / vt i[n] libro
politico[rum] Aristotelis dicit. Societas autem
est in mutuo iuuamine et subsidio amicitie
q[ue] paupertas implere non potest ergo etc. Nam
per diuitias et facultates liberam[ur] amicos
a malis. ergo bone sunt. **Q**uarto paup[er]-
tas est mala per se. ergo etc. Antecedens p[ro]ba-
tur q[ue] est occasio furti. adulationis. p[ro]p[ri]etatis. et
maloz multoz. **Q**uinto. nam libera-
litas est virtus que datida tribuit et retinet
retinenda. Virtus illi oppositu[m] in mai[us] est p[ro]-
digalitas q[ue] omnia largit. virtus autem in mi-
nus est illiberalitas / que retinet q[ue] danda
sunt et dat que retinenda. Est ergo paupertas
voluntaria virtus in maius. q[ue] omnia sua lar-
gitur et nihil retinet p[ro] se. **P**ro solutione
dictoz dicit idem sanctus **Th**o. q[ue] melio-
ra et maxima bona hominis sunt / scientie et
virtutes. minima sunt bona fortune extrinse-
ca. media sunt bona corp[or]is. In tantu[m] ergo
sunt diuitie bone. inq[ue]stum p[ro]ficiunt ad v[er]-
tutis vsum. q[ue] que ad finem suu[m] / modu[m] acci-
piunt fm exigentia[m] finis. Si vero per v[er]-
tutis diuitiaz impeditur virtutis vsum. non am-
plius bona dicenda sunt sed mala. Prop[ter]
quod dicit q[ue] bonu[m] est habere diuitias ei q[ui]
virtutem ad virtutes. et malu[m] qui p[ro] eas retra-
hit a virtute / nimia sollicitudine vel amore
aut elatione. **V**nde dicit q[ue] contemplatiua
vita perfectior est q[ue] actiua. quia pauciori-
bus indiget diuitijs. actiua vero pluribus.
Occupatur autem humana sollicitudo cir-
ca tria. Primo circa se. Secundo circa per-
sonas sibi coniunctas et familia[m] domuz.
Tertio circa res p[ro]curandas quib[us] homo i-
ndiget ad vite sustentatione[m]. Paupertas er-
go voto abijcitur sollicitudo rei exterioris /
c[on]silio diuine legis **D**an[ie]l. xij. Si vis p[ro]-
fectu[m] esse etc. Voto autem p[ro]p[ri]etatis abijcitur
sollicitudo rei familiaris c[on]silio scripture sc[ri]pt[ur]e
1o. y. Qui sine v[er]ore est cogitat q[ue] do-
mini sunt. Voto autem obediencie abijcitur soli-
licitudo sui / cur[am] ei[us] committendo superiori **D**e-
breoz. vlt. Obedite p[ro]positis v[er]is et subiace-
te eis. ipi enim pugnant q[ui] ro[ati]o[n]em redditori p[ro]
aiabus v[er]is. Est ergo inq[ue] sc[ri]pt[ur]a **Th**omas
ibid[em] paupertas laudabilis / q[ue] liberat a viti-
is. q[ui]b[us] homines p[ro] diuitias implicant / vt men-
te deo liberi vacent. et q[ui]sto magis ho[m]o p[ro] pau-

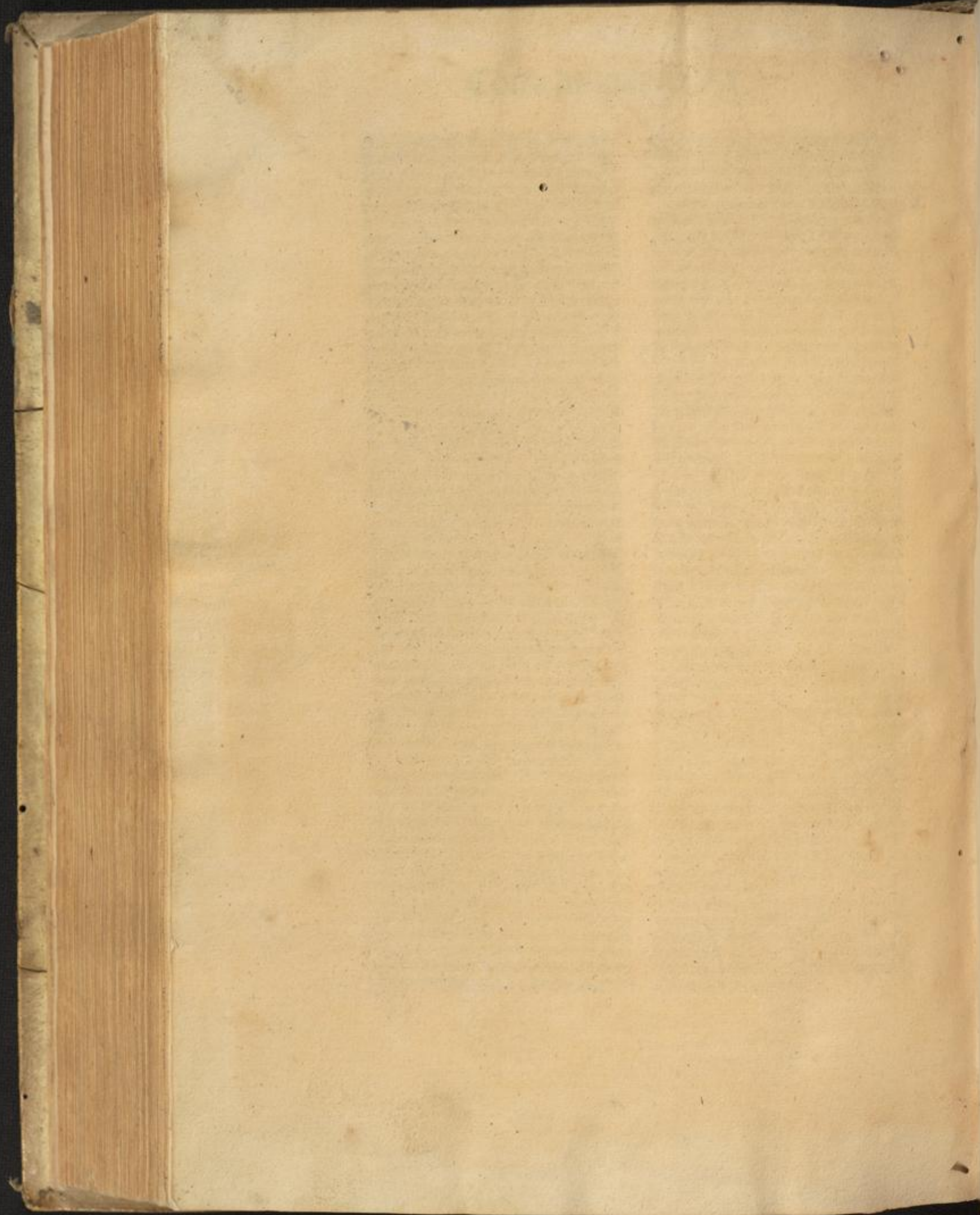
perat[ur] libera[ur] ab impedimentis vacandi
sp[irit]ualib[us]. tato est laudabilior. **N**o dicit tan-
to melior q[ui]sto maior. sed q[ui]sto liberior e[st] ab
impedimentis seculi p[ro]p[ri]etate vacare do-
Ad p[ro]p[ri]am obiectione[m]. Vigiliu[m] hereti-
ci et suoz sequentiu[m] dicendu[m] est q[ue] naturale sit
p[ro]gregare necessaria ad vita[m]. n[on] t[ame]n optet om-
nes circa hoc opus intendere. q[ue] sicut ap[er]t[us]
no[n] o[mn]es eide[m] op[er]i vacat. sed q[ui]da[m] mella p[ro]fici-
unt. quedam construunt edes. reges autem non
vacant istis. Ita hominibus multa sunt neces-
saria / que ab vno fieri non possunt / sed a
multis et diuersis fm distributione[m] diuine
sapientie. Vita n[ost]ra indiget v[er]is sp[irit]ualib[us]
a sp[irit]ualibus curis alienis / qui p[ro] actiuis inte-
dant diuinis sacrificijs et p[ro]tentionib[us] /
ad sup[er]plendu[m] defectu[m] seculariu[m] / p[ro]tentioni
uoz sustentationi insistentiu[m]. Sic oculis vi-
det p[ro] ceteris membris / man[us] defendit oca-
lu[m] / et laborat p[ro] sustentat[i]o[n]e alioz m[em]broz. et
sic de alijs / q[ui] m[ul]ta vnu[m] corp[us] / dicit ap[osto]l[us]
1o. cor. ij. **A**d sc[ri]pt[ur]am dicendu[m] q[ue] monachi
relinquendo sp[irit]ualia no[n] subtrahunt sibi nec[es]-
saria vite / sed remanent eis in co[m]muni vita **A**d ter-
tiu[m] dicendu[m] q[ue] nec relinquentes o[mn]ia faciunt co[n]-
tra caritate[m] hu[m]ane societatis / vt satis exp[er]ie[n]-
tia docet. **A**d q[ui]ntu[m] dicendu[m] q[ue] diuitie no[n]
sunt p[ro] se bonu[m]. **S**unt ordinant[ur] ad bonum
ro[ati]o[n]is. **V**n[de] nihil p[ro]hibet paupertate[m] meliorem
fore / si ad id bonu[m] ro[ati]o[n]is ordiat p[ro]fectu[m] / q[ue] di-
uitie / q[ue] exteriora / bona no[n] su[n]t / nisi vt ad inte-
riora ordinant[ur]. Et sic v[er]it[as] ex paupertate orit[ur]
male ordinata ad ro[ati]o[n]em / sic ex diuitijs s[er]u-
Quintu[m] dicendu[m] q[ue] paupertas no[n] p[ro]p[ri]etate[m]
v[er]it[as] / nec est p[ro]digalitas abijcere o[mn]ia p[ro]pter
xpm / cu[m] h[ic] facit religiosus debito sine ro[ati]o[n]is
et caritatis. Nam pl[ur]i[m] est se morti exponere
p[ro] v[er]it[ate] fortitudinis q[ue] vouere paupertate[m] p[ro]
liber[atione] vacandi do. Et cu[m] arguit do paupertate[m]
q[ue] suadet et cogit furari etc. **V**er[um] e[st] de co[m]muni
n[on] ar[bit]rio voluntaria. **S**ilcat q[ue] vigilat[ur] her-
etic[us] cu[m] suis coplicib[us] et fautorib[us]. Silcat
q[ue] amo[n]i p[ro]p[ri]etarij / eo[rum] q[ue] defensores et fauto-
res / ouertant[ur] ab errore vite sue / et soluant
vota q[ue] distingerunt labia sua. vt t[ame]n audiat
mereat / vos q[ue] reliquistis o[mn]ia etc. ceteru[m] acci-
piet / et vita eterna possidebit / qua[m] nob[is] p[ro]ce-
dat q[ue] p[ro]misit am[en].
Prima p[ar]t[is] op[er]e[m] mgr[ati] Jobis de gerson / sa-
crap[er] l[et]az doctoris resolutissimi / xpianissimi
mi[sericord]ie / p[ro]p[ri]etates tractat / h[ic] ac p[ro]p[ri]etates ecc[lesi]e
stic[as] p[ro]p[ri]etates / finit felicit[er]. ano d[omi]ni ce[n]ta-
siuitatis. **D**ccc[er]xvij. **D**ensis vero se-
ptemb[er]is v[er]dus quarto.

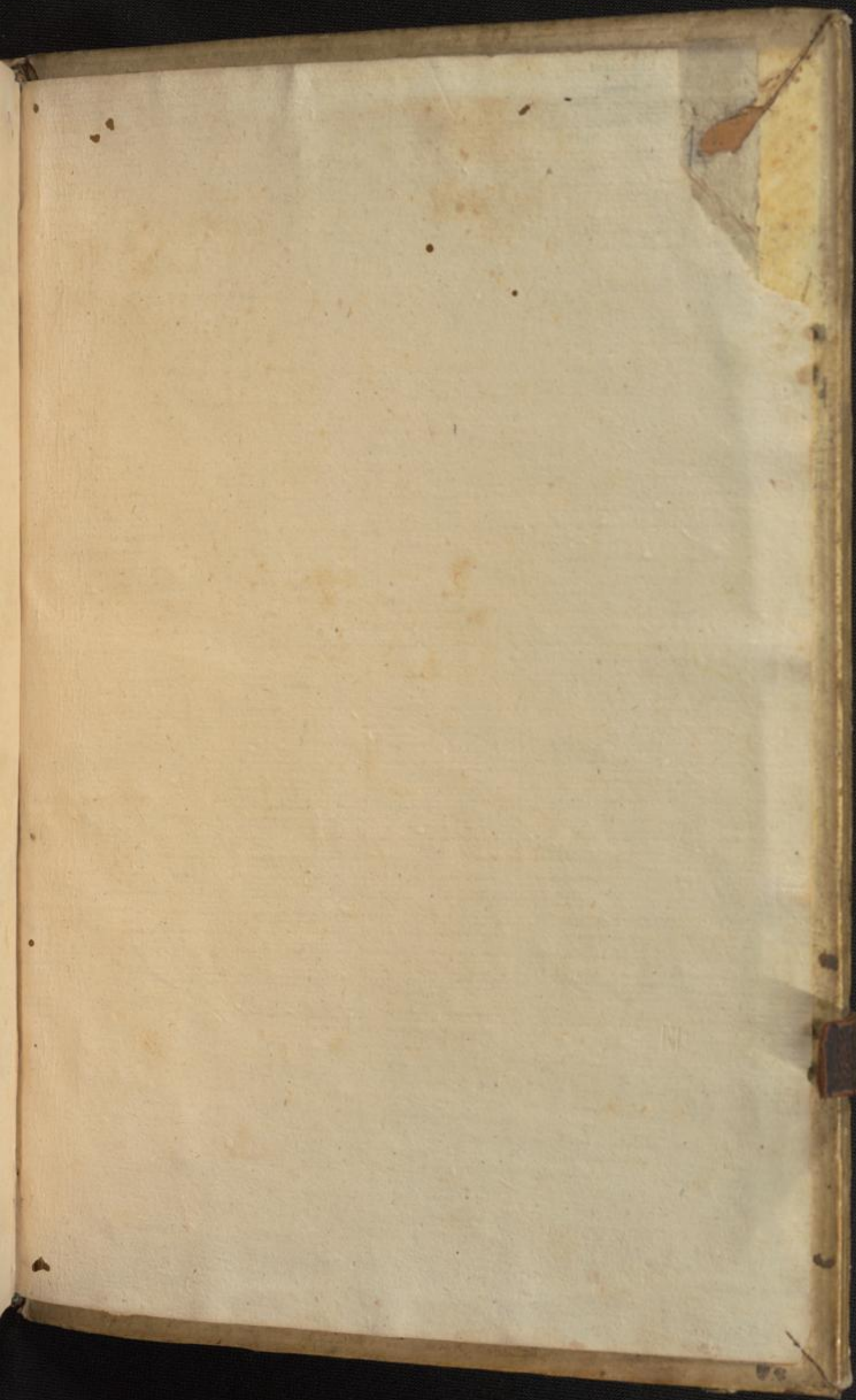

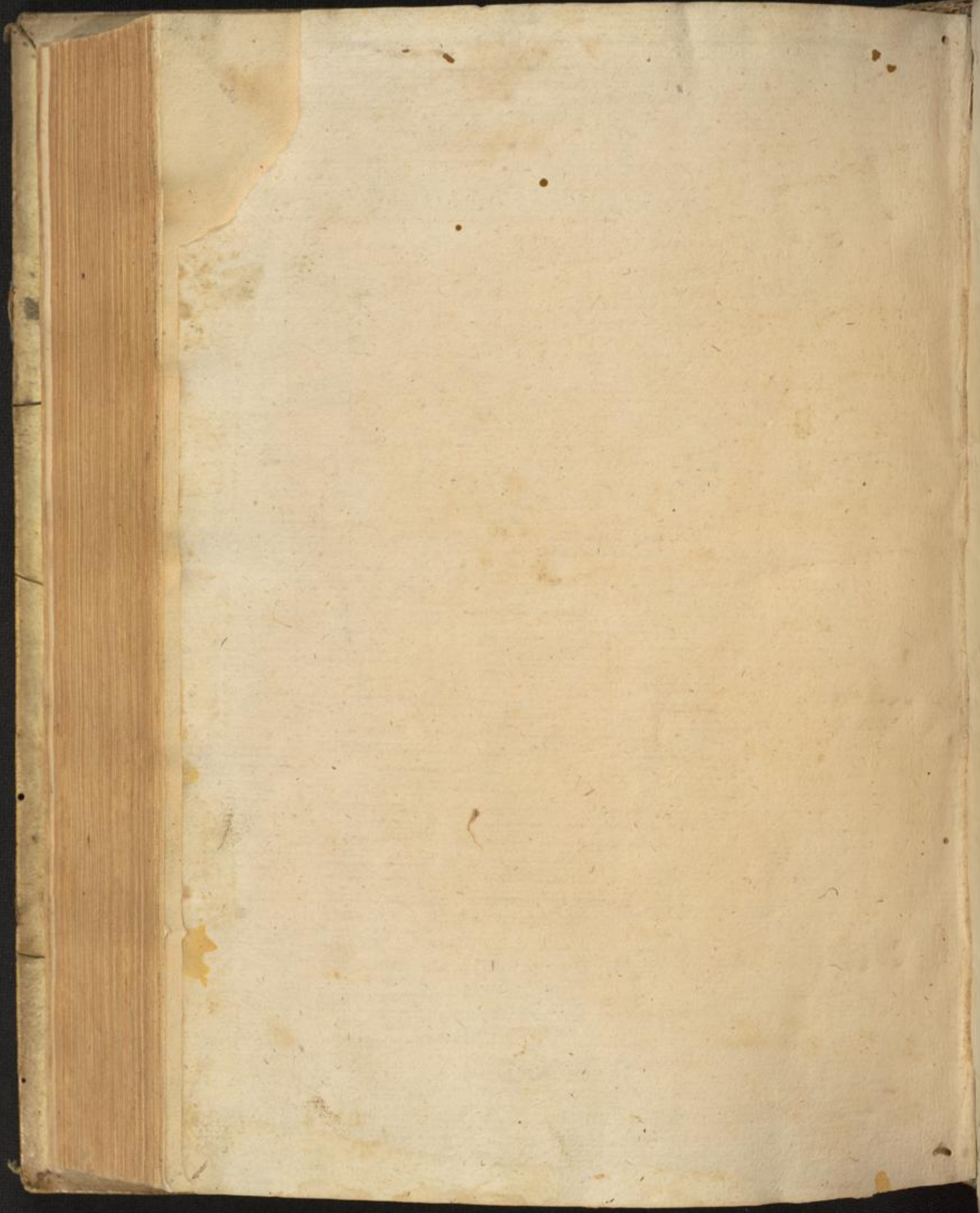

B. VI. 1

B. VI. 1

